COMMENTARIA
LVCVLENTA, ET ABSOLVTA,
In Vniuersos Ritus M.C.V.Regni Neapolitani.

IN QVIBVS

PRÆTER ERVDITIONEM, AC RERVM NOTABILIVM
copiosam supellectilem, Ius commune per eosdem Ritus confirmatum, limitatum, locupletatum, castigatum, aùt quoquo modo innouatum declaratur:

CONCINNÈ,

ET FACILI METHODO, FERE' OMNIGENAE IVRIS MATERIAE,
Pontificiæ, Ciuiles, Criminales, & Feudales,necnon omnia,quæ ad praxim eiusdem Regni pertinent, explicantur;

VARIÆQVE SVPREMORVM SENATVVM,
præcipuè S. Rotæ Romanæ, & Ciuitatis Neapolitanæ, etiam adhùc non impressæ, decisiones, reconditis priscorum, recentiorumque Patrum doctrinis munitæ vtiliter, & quàm lepidè subnectuntur.

OPVS

MAGISTRATIBVS, ET CAVSARVM PATRONIS PERIVCVNDVM.
Pragmaticis omnibus, atq; in forensi Palæstra versatis maximè commodum; Studiosis, atque Eruditis non insulsum.

AVCTORE
DON CAROLO PETRA,
SACRAE MILITIAE CALATRAVAE EQVITE,
Vasti Girardi Duce, & Caccaboni, aliorumque feudorum Barone, olim in Subselijs Neapolitanis Aduocato, deinde Iudice M.C.V.postmodum in vtroq; Samnio, ac in Tranensi Prouincijs Præside,& in Supremo Regio Sacro Iustitiæ Consilio Senatore Decano.

TOMVS QVARTVS.

CVI LOCVPLETISSIMVS ELENCHVS ACCESSIT.

OMNIBVS EADEM;

CONSISTAM IN AEQVO.

NEAPOLI, Typis Camilli Caualli. M.DC.XCIII.

CVM PRIVILEGIO, ET SVPERIORVM FACVLTATE.

DON BLASIVS ALTIMARI.

Vir Patritius,& à Consilijs Suæ Catholicæ Maiestatis, in Supremo Castri Capuani Senatu.

AD LECTOREM.

EN Tibi, Candide Lector, Tomus Quartus, hoc est,Quartus Mineruæ partus,Idalio sanè fouendus amàraco,Illustr.Domini D. Caroli Petra,Equitis Ordinis Calatrauæ, Ducis Vasti Girardi, Oppidi Caccaboni Vtilis Domini, aliorumq; Feudorum, nec non nostri Sacri Regij Consilij Decani; Commentaria complectitur in triginta quinque Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ huius Regni, ea methodo, ac doctrinæ vbertate, vt singuli Ritus, singulos Tractatus ferant, atq; hoc demum Opere Rituum omnium Commentarijs,qui trecentorum, & vndecim explent numerum, & coronam imponit, & coronidem. Porrò, quantus in ijs Iurisprudentiæ Thesaurus reconditur? ex hoc vno disce, quòd præter omnigenæ eruditionis apparatum, rerum notabilium, atque exemplarium copiosam supellectilem, non pauci reuocantur ad trutinam legum articuli, communes, exotici, insignes, pertinentes ad Ius Pontificium, Ciuile, Criminale, ac Feudale, accedentibus ad cumulum pluribus Supremorum Senatuum decisionibus hactenùs in lucem non editis, vt ea silentio prætercam, quæ ad praxim spectant, ac maximè sunt ex vsu. Quæ sit Auctoris Doctrina, Eruditio, Prudentia, Comitas, & Facilitas, cœteræque animi dotes, quæ illius animum cumulant ad inuidiam, nihil est, quod Te doceam, cum nemo vnus sit, cui hæc comperta non sint, satisq; eum loquitur commendatissima sui nominis fama, quæ penè Europam omnem impleuit; Publicam emissa in lucem Volumina satis, superque id contestantur, communi totius posteritatis suffragio. Luculentissimos huius veritatis testes producere possem, quot quot post ipsum publicis literis aliquid tradidere, qui vna nostri Auctoris nomen non sine amplissima honoris præfatione famæ publicæ incul-

cauere: nam, vt omittam recollecta (1) ab amplissimo Viro Carolo de Lellis Iurisconsulto, & Historiographo in primis spectatissimo (qui singulare id ab Hispanico Rege D. N. assecutus est, vt in probatissimæ suæ virtutis tesseram gentilitio suo stemmati, Serenissimæ, atque Austriacæ Domus insignia insereret) (2) quanti æstimanda sunt aliorum Auctorum testimonia, atque in primis illud Doctissimi D. Bonauenturæ de Tristany, Boffill, & Benach, Potentissimi nostri Regis à Consilijs, ac in Principatu Cathaloniæ Iudicis, & Senatoris, &c. his verbis: *Dom. D. Carolus Petra Iurisconsultorum facilè Princeps.* (3) At nemo certior testis, quàm summus ipse Iuppiter: hoc etiam testimonium, extra aleam omnem quidèm positum, non semel ex Ibero Ioue, regali sanè munificentia nostri Auctoris Minerua assecuta est; Qui cum perspectissimas haberet illius dotes, virtutesque non vnquam illam destitit amplissimis honoribus cumulare. Huius specimen præbuit in Diplomate, quo eum Consiliarium S. Claræ iussit, loco Illustris Marchionis Crispani Don Didaci Soria, ad Regiam Cancellariam in maius euecti, his conceptis verbis honorificentissimè sanè vsus est: *Maximèque expediat alium subrogare Virum, qui id ipsum munus pari fide, solertia, & integritate obeat, te ad hoc eligendum, & promouendum, vt potè benemeritum, & valdè dignum decreuimus propter tuam in Nos singularem fidem, eximiamque literarum peritiam, eruditionem, probitatem, prudentiam, & integritatem, de quibus adhùc per spatium annorum triginta documenta varia, & egregia præstitisti, Primùm in exercitio vnius ex Aduocatis primarijs Tribunalium Fidelissimæ nostræ Ciuitatis Neapolis, magna laude. Secundò in muneribus, seù Officij Consultoris Ciuitatis Neapolis, & etiam Aduocati Fiscalis Tribunalis Cappellani Maioris ipsiusmet Ciuitatis. Et deniquè in munere Iudicis Magnæ nostræ Curiæ Vicariæ, in quo per spatium annorum decem nobis inseruisti, magna, & generali approbatione, & satisfactione Illustris D. Petri Antonij ab Aragonia, & Illustris Marchionis de Astorga nostrorum Proregum, Locumtenentium, &c. (vti iam certiores Nos fecerunt).* (4) Atque in hoc quidèm munere, ità se probauit ipse, tot arduis æquabili semper laude defunctus munijs; Consiliarius primus Caput Aulæ in M. C. V. capitalium causarum, Regij Cappellani Maioris ordinarius Consultor, Iudex in multis, diuersisque Iunctis, & in illa status Reorum Aduocatus. Præses simul in vtraque Samnij Prouincia Citeriori, & Vlteriori, nec non Præses in Trancnsi,

seù

(1) *Carol. de Lellis in Epistolis ad Lectorem in princ. Primi, & Tertij Tom. Comment. Auctoris ad Rit. M. C.*

(2) *Vt ex priuilegio sub datum Madritæ die 6. mensis Decembris 1676. In priuil. Neap. XVIII. fol. 46. exequutoriato Neapoli die 31. Octobris 1679. in Priu. 25. fol. 44.*

(3) *D. Bonauentura de Tristany decis. Cathalon. 26. n. 2. tom. 1.* & Virum Doctrina præclarum, vocat *in dec. 25. n. 15. tom. 1.* omni laude dignissimum *in decis. 24. n. 55. to. 1.* doctissimum *in dec 27. n. 71. to. 1. & decis. 36. n. 7. to. 2. Hieronym. Rocca Episcop. Isclanus disp. iur. select. cap. 96. tom. 2. ibi:* Eruditissimus, integerrimus, omnique Supremo Magistratu dignus, *idem Præsul cap. 163. n. 23. D. Domin. Mansrell. in obser. ad decis Reg. Capyc. Latro, to. 2. decis. 136. n. 7. 138. nu. 9. 161. n. 10. 168. n. 2. & decis. 188. nu. 24. D. Io: Dominic. Raynaldi obseru. crim. lib. 2. cap. 19. §. 1. nu. 16. & alibi D. Io: Leonard. Rodoer. in Cōment. ad prag. 33. de feud. cap. 14. sub nu. 20. ibi:* Ad quem veluti ad viuum Fontem in contiogentijs recurrendum. *D. Caietan. Ageta in Annotat. ad dec. Reg Moles part. 1. prænot. 5. fol. 21. & part. 2. §. 9. de iure Bainlat. quæst. 4. n. 3. D. Nicolaus Vincentius Scoppa in Annotat. ad Sarn. in prax. ciuil. §. 19. nu. 4. & in Scholijs ad controu. Reg. Merlini tom. 1. in præloqu. nu. 7. & cap. 1. n. 57. D. Ioseph de Angelis in monitis de virtutib. Christiani Iudicis cap. 29. n. 6.*

(4) *Diploma expeditum Madriti sub die 4. mensis Februarij 1675. in priuil. Neapol. 12. fol. 301. fuit exequutoriatum die 26. Martij 1675. in priuil. 15. fol. 145. & in Reg. Offic. S. M. 39. fol. 29.*

seù Bariensi Prouincia, Regij AErarij, vulgò Capsæ Præfectus, ac in fraudantes Regia Tributa Commissarius Generalis, vt rebus omnibus præclarisimè gestis communi populorum acclamatione, releuata pauperum egestate, prauis vsibus euulsis ab stirpe, Regijs commodis promotis, minimè contenta Regalis Munificentia Regijs literis sub die 12. Octobris 1688. (5) declarasse, eodem tempore Excell. Proregi, Comiti S. Stephani edixit, vt Regijs verbis idem Authori significaret in hanc formam: *Hè resuelto demas de declarar D. Carlos Petra (como por la presente le declaro) por recto, y buon Ministro, engargaros, y mandaros (como hago) lo chiameis, y asegureis, que estoy muy satisfecho de su buen proceder, y que se le tendra muy presente para fauoreçerle, y honorrarle segun dignamente corresponde à sus meritos en todas las ocasiones, que se ofrezieren de sus adelantamientos, y combeniencias, &c.* Idem in Regio Diplomate expresit sub dato 29. Augusti 1689. quo ipsum Ducem Vasti Girardi iusit, eius Nobilisimæ Prosapiæ antiquitatis honorificam mentionem faciens in hæc verba: *Nos itaque antiquam D. Caroli Petra Prosapiam considerantes, eo quòd varia in Citerioris nostro Siciliæ Regno feuda ab eo, eiusque Progenitoribus ab anno millesimo trecentesimo, & vigesimo secundo, ad hunc vsque annum esse possessa. Similitèr, & Terram Vasti Girardi in eodem Regno, ac Prouincia Comitatus Molisij ab anno millesimo, quingentesimo, & quadragesimo hucusq; ad illum, illiusq; ex linea recta Ascendentes pertinuisse, Nobis notum sit. Ac etiam plura ab eius familia, & præsertim à Don Vincentio Petra Patre eiusdem, temporibus reuolutionum dicti Regni Nobis exhibita seruitia perpendentes, quæ etiam dictus Don Carolus Petra per spatium viginti, & & quinque annorum Nobis inseruiens continuauit, dum in Magna nostræ Vicariæ Ciuilis Curia per decem annos Officium Iudicis, per reliquos autem quindecim in Sacro nostro Castri Capuani Consilio munus Consiliarij, generali omnium approbatione obijt, quo tempore varia, ac magni momenti negotia eidem in Prouincijs Aprutij, & specialitèr in Prouincia Trani commissa singulari fidelitate, ac industria peregit, &c.* Et sanè adeò illa vetustisima Prosapia est, vt antiquitas ipsa originis caput videatur abscondere, reddatque ob id ipsum variante Scriptorum fide, tanquàm Nilum alterum ignoto ab ortu notiorem; communior tamen, ac veridior opinio est, eam à Romano Senatore Petræo originem repetere, vt plenissimè testantur Authores ex Valerio Maximo, Sallustio, ac Tacito, (6) cuius

(5) *Sunt S. M. literæ registratæ penès à Secretis S. C.*

(6) *Tacit. lib. 11. annal. nu. 15. & 16.*

hæc sunt verba: *Equites Illustres Romanos, quibus Petra cognomentum*. Hæc primùm Gentilitas in Belgium transijt, inde aliqui ex ea in Galliam transmigrauere, ex quibus Gulielmus Cardinalis S. Ceciliæ, & cœteri progeniti fuere (7). Alij in alijs Regionibus. Alij verò Ticini sedem fixere, vbi etiam nunc Nobilitatis laude florens hæc familia summo ab loco est.(8) Hic cum Philippus Petra quibusdam iactatus fuisset aduersæ fortunæ turbinibus, cum quibusdam ex eadem gentilitate Neapolitanum in Regnum demigrauit. Porrò intèr huius descendentes fuit Ioannes Roberti pater feudatarij ambo sub Carolo I. anno 1272. inde se se tot Illustrium Virorum aureus ordo explicuit, qui religione,armis,& literis feudorumq;dominatu floruere,(9) etiam inter Nobiles antiquissimæ, ac Nobilissimæ Vrbis Capuæ cooptati, interquos Ioannes, (10) Ioannes seù Ioannellus,(11) Io:Carolus, (12) Marinus, Antonius, (13) & alter Ioannes Petra Collis alti Dominus tempore Reginæ Ioannæ II. feudi iam diù antè à Gentilibus suis possessi, ex qua perpetua, ac recta linea vndecimus ordine D.noster Author descendit;(14)Is fuit Masselli Germanus frater à præfata Regina ob eius doctrinam,legumq; peritiam maximoperè dilectus, (15) Inter huius familiæ Equites Ciuitatis Capuanæ Sedis prærogatiuis gaudens,fuit Alphonsus Petra,qui vti secundus Electus Nobilis cum publicam rem gereret,primus in illa, anno 1528. inclamauit:*Imperium Imperium*,auctorq; fuit, vt Inuictissimi Caroli V.Imperio se dederet Ciuitas,Gal-

lis

(7) Gulielmus Gallus natus in Vrbe dicta Aqua Augusta, vulgò Baiona, creatus fuit Præsb. Cardinalis tituli Sanctæ Cæciliæ,à Clemente V. Gallo Vascone, Pontifice Maximo,in Prouincia Aquitaniæ, vigesimo secundo mensis Decembris, die Saturni quatuor temporum Aduetus,anno à Natiuitate Domini MCCCXII. in Ciuitate Auenionensi, dictusque est Cardinalis Baionensis, seu Aquæ Augustensis. Hic Gulielmus fuit postea ex Præsb. Card. tit. S. Ceciliæ iussus Episcopus Sabinorum, appellatusq; Cardinalis Sabinus à Ioanne XXIII. secundùm Io: Baptistam Platinam, vel XXI. secundùm Onufrium Panuinium, sublatis fortè schismaticis. Fuit Gulielmus Vir admirabilis Doctrinæ, in omni disciplinarum genere præcellens, præsertim in Theologia, & Philosophia,Cõcionator suauissimus, S. Theologiæ Doctor,& Lector Sacri Palatij, fuitque Clementi V. in primis carus, cum quo habuit commuuem Patriam,vel saltèm affinem. Ambo enim fuere ex Prouincia Aquitaniæ, in qua sitæ sunt, & Ciuitas Aquarum Augustarum, siue Baiona Gulielmi Patria, & Tholosa, cuius Diœcesis Gulielmus fuit, insuper Burdigalæ, cuius Bertrandus Gottus, postea Clemens V. fuit Episcopus, estque in præfata Prouincia Aquitaniæ Vrbs Auenionensis, in qua fuit Gulielmus creatus Cardinalis, & quò Clemens V. transtulit Sedem Pontificiam, mansitque ibi spatio annorum 74. vsque ad Gregorium XI. qui restituit Sedem Romæ. Auenione tandèm, vterque & Clemens, & Gulielmus obierunt, ibique sepultos esse traditur. P. Arturus in Martirologio Franciscano sub 26. Ianuarij, 6. fol. dicit: Bellicij Beatorum Confessorum Petri de Petra, Ioannis Grangeri, & Martini Petra, & ibi Glos. subdit: Primus Magnus extitis Prædicator, vitiorumque perpetuum flagellum: alter ingentibus austeritatibus, corporisque macerationibus iugiter vacabat: Vltimus verò meditationi, & orationi omninò addictus erat, prout testatur Fodoretus in descriptione Prouinciæ Burgundiæ, vbi de Conuentu Bellicensi, Vuadingus tom. 6. sup. ann. 1458. §. 33. Inter Illustres Viros Dominicanæ Religionis descriptos in Theatro P. F. Vincentij Fontana anno 1666. & in Bibliotheca P. F. Ambrosij de Altamura anno 1677. memoratur P. F. Guillardus de Petra, de quo scripsit P. Fontana in par. 3. de Ministris S. Inquisitionis Tholosanæ tit. 83. fol. 614. P. F. Guillardus Petra anno 1485. datus est successor Antonio (S. Martini) in hoc Sacro Tribunali; qui illud administrauit, vsque ad annum 1514. & anno 1511. in Translatione Corporum SS. Simeonis, & Iudæ eleganteni, doctumque sermonem habuit; idemque confirmat P. Altamura in 4. centur. sub anno 1514. fol. 235.

(8) *Gio: Pietr. Crescenzi nella Corona della Nobiltà d'Italia par. 1. narrat. 23. cap. 4. pag. 636. Luca Cortile nel suo ragionamento sopra la proprietà dell'Imprese, con le particolarità dell'Accademici, stampato in Padoua l'anno 1574. nel ragionamento di Lelio Petra.* (9) *P. Franc. Maracius Cleric. Regular. Congreg. Matr. Dei in Hierosyren. suc. Paraphrast. in Cantic. Prophet. Mugnoz in Geanolog. delle famiglie nella famiglia Petra fol. 85. Io: Grande de Bello exul. typis tradito anno 1612. in dedicatoria Prospero Petra, qui iterum cum addit. Io: Bapt. Thori excussus anno 1654. fuit dicatus Auctori Prosperi ex filio nepoti; Toppi de orig. Tribun. p. 2. lib. 5. cap. 1. n. 16. & p. 3. in princ. ac fol. 42. à t. Calter. de præsent. Instrum. de anno 1627. dicato D. Vincentio Auctoris Patri, Viscont. ad Franch. decis. 228. & 234. Petr. Gattola Canon. Salernit. in præfat. ad Lector. in annot. Prosperi Petra ad dec. Capyc. Venetijs impressis anno 1602. & iterum Neapoli ann. 1627. Io: Domin. Boue ad Lectorem in annot. eiusdem Prosperi ad Grammat decis. & alij.* (10) *Anno 1288. Ioanni Petra, Ioannes de Capua vti suo affini, fecit legatum.* (11) *Anno 1476. Ioannes, seu Ioannellus Petra Capuanæ Ecclesiæ Canonicus.* (12) *Anno 1496. Io: Carolus Petra Canonicus eiusdem Ecclesiæ.* (13) *Anno 1480. Marinus, & Antonius Petra in Archiuo R. C. in cedul. Thesaur. Io: Ant. Pudeuici, fol. 115. & 118.* (14) *Ioannes Petra à Regina Ioanna II. sub die 4. Aprilis 10. in dict. anno 1432. vocatur Vir Nobilis*

de

lis expulsis,(16)Dignus sanè Petræ cognomento,qui fidē suam in Cæsarem tam fortitèr firmauerat. Hac amplissima è Familia noster Author geminos adnumerat virili è stirpe filios, D. Dominicum natu primum, qui earumdem Prouinciarum summa cum laude Auditor fuit, quas tunc temporis Parens Prȩses administrabat, nunc doctissimus causarum Aduocatus in nostris Tribunalibus, & Fisci Patronus pro Magno Thalassiarca, vulgò Admirato, Matrimonio iunctam habuit D. Helenam Strambone à Sede Portus è Salsæ Dynastis, ex qua duos suscepit filios optimæ spei, D. Prosperum, & D. Septimiam; nouissimè verò selegit in secundam Vxorem D. Theresiam Sersale de Sedili Nidi. Atque D. Vincentium, alterum Auctoris filium, qui Cappellanus ad honores S. M. Vicarius olim Surrentinus, apùd Illust. D. Didacum Petra Archiepiscopum eius Patruum, nunc Romȩ Prȩpositus Insignis Cappellæ SS. Præsepij in Basilica S. Mariæ Maioris, quæ est prima Dignitas Basilicæ post Archipresbyterum Cardinalem, votumque secretum habet in studio S. Rotæ Romanæ, magnum surgens in nomen, qui ambo suorum Maiorum Vestigijs incumbunt. Hæc habui, Benigne Lector, quæ sanè luce se prodeunt sua. Id vnum verò tene ad huius Operis, & Auctoris commendationem, in hac Petra Iurisprudentiam habere, & cotem, vbi Astræa habetem sui gladij aciem pristino nitori restituat, & lydium lapidem, vbi verum aurum ab adulterino dignoscat. Vale.

CA-

de Ciuitate Capuæ Dominus Collisalti, illique Regina attendens merita, nec non seruitia præstita per Iudicem Masellum de Petra eius germanum fratrem, cõcessit Viro Nobili Nicolao eius filio vncias aureas viginti, quas vita durante concesserat præfato Ioanni, vt ex priuilegio in Archiuo Magnæ Reg. Curiæ Siclæ in fasciculo sign. nu. 94. fol. 55. Ioannes fuit etiam Baro partis Castri Sanguinis, & signantèr loci vocati li Cannauili, & alterius vocati Lauicenda di Tomase de Sangro. Extantq; adhuc in foro ipsius Oppidi insignium huius familiæ vestigia: Leonis nempè effigies, ex altero, vngue Gigantis caput, ex altero semper viuū ostentantis, quæ pars Castri Sangri, aliaq; feuda, prætèr Collem altum permanserunt in eius familia vsq; ad infrascriptum Hieronymum, donec fortuna rerū vices exagitante ad alios Dominos peruenere pro quibus tamen annuus census annuorum ducatorum quadraginta super dicta Terra Castri Sangri adhuc, ad hanc pertinet familiam. Vendidit enim Illustris Marchio Piscariæ, Illustri Comiti Triuenti Terram Castri Sangri pro certo pretio cum onere soluendi Dominis de Domo Petra annuos ducatos quadraginta vigore instrumenti sub die 28. Aprilis 1569. manu Notar. Thomæ Anelli Ferretti de Neapoli, & dictus Comes Triuenti Illust. Principissæ Sancti Boni ex instrumento sub die 29. May 1610. manu Notar. Io: Simeonis de Monica de Neapoli. Ex Ioanne Petra, Nicolaus ortus, ex Nicolao Ioannes, ex Ioanne Antonius, ex Antonio fratre Michaelis Regij Consiliarij anno 1459. & Præside S.C. anno 1468. Balduinus, omnes Barones Collisalti aliorumq; feudorum. Ex his Donatus Antonius, aliquando Antonius Petra, & aliquando absq; cognomine del Barone di Castel di Sangro, vel del Barone nuncupatus, fuitq; hic Baro eiusdem Collisalti, partis Castri Sanguinis, cum feudo Brionnæ ei annexo, adlectus est secundo loco ex Electis Nobilibus Ciuitatis Capuæ anno 1524. Ex hoc orti fuere Hieronymus Primogenitus, & Successor in feudalibus. V. I. D. Io: Leonardus Petra Baro Vasti Girardi, aliorumque feudorum. Alonsus Electus Nobilis in Ciuitate Capuę anno 1528. & iterum anno 1531. Vir Beatricis de la Ratta, cum qua procreauit Marium, & Scipionem. Ex V. I. D. Io: Leonardo secundogenito V. I. D. Prosper procreatus, Vir dignissimus, quò, & in publicis rebus gerendis Proreges sæpè vterentur, qui à Rege Catholico inter Consiliarios Castri Capuani designaretur, & a Scriptoribus summis laudibus extolleretur (Topp. de orig. Tribunal. p. 2. lib. 5. cap. 1. n. 17. D. Reg. Rouit. ad Prag. 20. de feud. D. Reg. Fab. Capyc. Galeot. in alleg. transcripta a Iudice de Angel. ad Gizzarel. decis. 69. n. 53.) qui fuit Baro Vasti Girardi, Clauicorum, aliorumq; feudorum. Ex hoc susceptus V. I. D. Vincentius eorundem, ac aliorum feudorum Baro, immortali laude celebrandus, qui Caccaboni Oppidum suæ Genti, sub cuius ditione, nempè Raulis Petra, iam pridem ab anno 1322. iterum restituit anno 1645. (Raul Petra sub Gulielmo II. Rege Baro Caccaboni, vt in regis. ann. 1322. sub sig. A. pag. 13. ad 63. Borrel. de Baron. Regn. sub Guliel. fol. 76. quo anno 1322. Alexander Petra Raulis frater, Oppidum Petræ possidebat. Omnia ex priu. & releu. in R. C. liquent. Ex Vincentio, & D. Septimia Filonardi, ex Matre Cincia, & Auia Altieri Consanguinea Clementis X. Pontificis Maximi, Romanis, Nobilissimis Gentilitatis Fœminis, sunt noster Auctor, Archiepiscopus Surrentinus, & Capritanus Episcopus, dignam tantis muneribus vitam adhunc degentes, vt ex releu in R. Cam. liquet. (15) Sapiens Vir Masellus Petra Iuris Peritus electus fuit Syndicator à Regina Ioanna II. ad syndicandum Gubernatorem Ciuitatis Capuæ, in regestro Reginæ Ioannæ II. sig. 1415. sine lit. fol. 189. à t. Masellus Nobilis Capuæ, frater Ioannis Vir fuit Franceschellæ Russo Nobili Familiæ extinctæ, de qua electi de cœtu Nobilium, de gubernio, Ciuitatis, præter alios, fuere Angelus Russo ann. 1512. 1515. & 1518. ac Io: Angelus Russo ann. 1559. Præfatique Ioannes, & Masellus possederunt in Ecclesia Maior eiusdem Ciuitatis Cappellam, sub vocabulo Intercedentis. (16) Gio: Antonio Manna, vel repertorio dell' Archiuio di Capua, a t. pag. 134.

CANONICA APPROBATIO.

Neapoli die 12. Octobris 1690.

Fuit prouisum coràm Eminentissimo Domino Cardinali Pignatello Archiepiscopo Neapolitano, quòd Reuerendus D. Iannarius de Auria videat, & in scriptis referat.

Sebastianus Perissius Vic. Gen.

Eminentissime Domine.

DOctissimus, ac Meritissimus Regius Consiliarius Dominus D. Carolus Petra, Illustris Dux Vasti Girardi, Quartum edit Commentariorum in Ritus M.C.V. Volumen. Cœteris à sè hucusque elaboratis non impar. Illud Eminentiæ Tuæ iussu perlegi. Nec in eo quidquam, quod Catholicę, aùt Fidei, aùt disciplinę, aùt bonis moribus obsit, offendi. Et certè non poterant Petræ huius elucubrationes Petri Cathedræ quidquam obesse, cuius prima laus Apostolicæ Confessionis Petra se solidam demonstrare. Testãtur id abundè ex Materno Philonardorum genere Ennij, ac Philippi S.R.E. Cardinalium, Magnorum eius Auunculorum spectantissimæ Purpuræ. Testantur ad præsens eiusdem Petræ geminatæ Germanæ Infulæ. Testatur, & D. Vincentius præclarissima Petræ huius soboles, qui Romæ specimen Petræ futuræ firmissimi Ecclesiæ propugnaculi, Petræ ad Ecclesiam amplissimè ædificandam florenti adhuc præbet ætate. Qua de re opus pro legali palęstra, vt Petra inconcussum Ecclesiastico Iuri minimè aduersum, vt publicam lucem, quàm citissimè aspiciat, dignissimum censeo, si Eminentiæ Tuæ, quam humillimè reuereor, prudentissimum arriserit iudicium. Neapoli 9. Calendas Nouembris 1690.

Addictissimus Seruus

Eminentiæ Tuæ

D. Iannarius de Auria V.I.D. ac Cong. Ind. Neap. Consultor.

Visa suprascripta relatione Imprimatur. Dat. die 14. Nouembris 1690.

Sebastianus Perissius Vic. Gen.

REGIA APPROBATIO.

Magnificus V.I.D. Carolus Iannelli videat, & in scriptis referat.

Carillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Miroballus Reg. Iacca Reg.

Prouisum per S.E. Neap. die 14. Augusti 1690. Mastellonus.

Illustris Dux Paretæ non interfuit.

Excellentissime Domine.

IVssis Excellentiæ Vestræ obtemperans perlegi librum, cuius Inscriptio: Commentaria in omnes Ritus M.C.V. Regni Neapolitani, Tomus Quartus, Authore Illustre Duce Vasti Girardi, Barone Caccaboni, & Meritissimo Regio Consiliario D. Carolo Petra, morum suauitate, doctrinæ præstantia, nataliumque splendore conspicuo, ac fama (cuius centum plaudentibus linguis, omnis Orbis plaga centuplo assonat Echo) super Etheras noto; Æternumque tenet per sæcula nomen. Opus sanè ad Cleanthis lucernam euigilatum, atque quàm lepidè, eruditè, & perbellè fuerit congestum, summoperè sum admiratus, mirandumque cunctis præseferet; Ac ad lineandum in istius paginæ angustijs, quid de hoc opere sentio, vellem celebrem illum penicillum Thebani Aristidis, qui animum pingebat, sensusque omnes exprimebat: Suis enim periodis, tanquàm herculea catena deuincti Inuidiæ Cerberi, inter infelitiæ tenebras natiuam vomitant superbiam. Perlegi, inquam, & cum nihil in illo reperierim, quod in apertum prodire non mereatur; immò omnia in eo pertractata venerandæ authoritatis, summæque vtilitatis posteris futura prænoscens, literarij Orbis luce dignum æxistimo. Qua propter si Excellentiæ Vestræ meum arridet iudicium, & typis subdatur mandare dignetur. Neap. die 2. Octobris, Anno à partu Virginis 1690.

Excellentiæ Vestræ

Seruus Humillimus

Carolus Iannelli:

Visa supradicta relatione imprimatur, & in publicatione seruetur Reg. Pragmatica.

Carillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg. Miraballus Reg. Iacca Reg.

Prouisum per S.E. Neap. die 6. Octobris 1690. Mastellonus.

RI-

RITVVM,

Qui in hac Quarta, & Vltima Parte explicantur.

SVMMA, AC ELENCHVS.

RI-

RITVS CCXCI.

*Item, quòd pupillis litigantibus, pag.*248.

Minor in iudicio esse non potest sine Curatore, ipso tamen instante, ei datur Curator ad litem.

RITVS CCXCII.

Item, quòd Curia ipsa, pag. 256.

Mulieribus Longobardo Iure viuentibus datur Mundualdus in singulis causis.

RITVS CCXCIII.

*Item Curia ipsa, pag.*268.

Sacramentalium repulsatio non admittitur.

RITVS CCXCIV.

*Item seruat ipsa Curia, pag.*268.

Agens alieno nomine tenetur probare, se talem, qualem asserit, post litem contestatam.

RITVS CCXCV.

*Item, quòd quilibet Officialis, pag.*274.

Officialis quilibet in fine sui officij syndicari debet, nec aliàs ad aliud officium assumi valet.

RITVS CCXCVI.

Item, quòd in quibusque causis, pag. 348.

Primum, & secundum beneficium in causa ad probandum incumbentia conceditur personis priuilegiatis post publicationem; non verò post factam conclusionem.

RITVS CCXCVII.

*Item seruat ipsa Curia, pag.*358.

Victus in prima instantia non damnatur in expensis.

RITVS CCXCVIII.

Item seruat ipsa Curia, quòd quando expensæ, pag. 374.

Expensæ reficiuntur, quando contracta est contumacia, & quippè ante sententiam.

RITVS CCXCIX.

*Item seruat ipsa Curia, pag.*378.

Clericatus exceptio in quacumque parte iudicij opponi potest, etiam lata sententia.

RITVS CCC.

Item seruat ipsa Curia hanc practicam, pag. 397.

Praxis traditur seruanda in iudicio reintegrationis, vbi Iudex ante omnia interrogare debet Reum, si tenet, & possidet.

RITVS CCCI.

*Ioanna Secunda, Dei Gratia, Vngaria, pag.*400.

Neapolitani, ac Incolentes Neapolim, non possunt cognosci ab alijs Tribunalibus, sed tantùm à M.C.V. tàm in causis actiuis, quàm passiuis, atque ità vt trahant, & non trahantur.

RITVS CCCII.

Item, quòd Curia Capitanei, pag. 428.

Magna Curia Vicariæ cognoscit de causis liquidationis instrumentorum.

RITVS CCCIII.

Item, quòd Carcerarius quarumcumque Curiarum, pag. 457.

Carcerarius nihil recipere valet à Carceratis, qui non pernoctauerint.

RITVS CCCIV.

Item, quòd honestatis causa, pag. 469.

Mulier Neapolitana, & honesta in testem citata pro quacumque causa, non tenetur personaliter accedere ad deponendum; sed Actuarius conferre se debet in Mulieris domum, vel locum honestum.

RITVS CCCV.

*Item, quòd de accusatione contumaciæ, pag.*484.

Traditur, quid soluendum sit pro accusatione contumaciæ.

RITVS CCCVI.

Item, quòd vbi aliquis citatus, pag. 487.

Disponitur, qualitèr citatus ex causa ciuili declaretur bannitus.

RITVS CCCVII.

Item, quòd pro præsentatione instrumenti, pag. 491.

Statuitur, vt nihil exigatur pro præsentatione instrumenti, & prima citatione super illius tenore.

RITVS CCCVIII.

Item pro syndicatione omnium Officialium, pag. 491.

In syndicatu Officialium eligendi sunt duo Syndici per Vniuersitatem.

RITVS CCCIX.

Item, quòd Magistri actorum, pag. 571.

Magistri actorum, & Subactuarij M. C. V. seruire debent personalitèr, & non per substitutum.

RITVS CCCX.

Item Iudices Magnæ Curiæ, pag. 573.

Victus in sententia condemnandus est in expensis iuxtà vetustum vsum.

RITVS CCCXI.

Item, quòd actorum Notarij, pag. 575.

Actuarij pro scripturis sententiarum aliquid recipere non debent. Sed alitèr hodie seruatur; Inhibetur pro verbis iniuriosis ex officio procedere.

D.CA-

D. CAROLI PETRA

Sacræ Militiæ Calatrauæ Equitis,

DVCIS VASTI GIRARDI,

BARONIS TERRAE CACCABONI,

ALIORVMQVE FEVDORVM,

In Subsellijs Neapolitanis olim Aduocati,

POSTMODVM

IVDICIS MAGNAE CVRIAE VICARIAE,

NVPER

IN SACRO IVSTITIAE SENATV

CONSILIARII,

Et vnius ex Aulis Decani.

IN OMNES RITVS EIVSDEM MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ luculenta, ac apprimè necessaria

COMMENTARIA.

Tomus Quartus.

RITVS CCLXXVII.

ITem Curia ipsa non credit literis sigillatis alieno sigillo, quantumcunq; authentico, etiã si de hoc literæ faciant mentionẽ.

SVMMARIVM.

1 *Sigilli vsum apùd Hebræos sub annulo signatorio obseruatus quanti fuit apùd veteres Imperatores? & qualitèr in posteros excreuit?*

2 *Sigilli multi sunt effectus, quorum non-*

 nul-

nulli recensentur, ac illius authoritas ex Senec. *dicta carroboratur.*

3 *Probatio inducitur ex sigillo, & quando proprio credendum sit?*

4 Ritus *dispasitio an Iuri Communi contradicat?*

5 *Satis ne sit illud absque subscriptione.*

6 *Quamuis subscriptionis vim obtineat, si tamen dispositum sit, vt litera non nisi subscripta fidem faciant, non probat.*

7 *Et si scriptura priuata sigillo munita priuato minimè probet, ad duo tamen, qua recensentur, prodest.*

8 *Probet nè si habeat appensum sigillum, sed distructum, vel fractum, vel non in totum fractum.*

9 *In lege Principis an necessaria sit sigilli appositio? & quid in Regno? latè inquiritur.*

10 *Scriptura, vel Priuilegium sigillo carens subsistat ne, ita vt censeatur appositum, postmodum deperditum, & corrosum? an citius inualidum censeatur?*

11 *Assensus an ex libro Regij sigilli probetur, etiam quòad specialia pacta? adducitur in hac thesi decisio.*

12 *Multa de sigillo, de publica, & priuato, de illo Episcopi, Cardinalium, Collegij, &c. & quam fidem faciãt? & alia ad rem remissiue, & de illo, literas, vel aliud signum deferente.*

13 *Sigillum extremis voluntatibus firmitatem pollicetur.*

14 *Cautrouersia exorta in S. C. in qua de filorum, necnon sigillorũ incisione fuit actum, summatim recensetur.*

15 *Testamentum ad pias causas sine vllis testibus in vtroque foro sustinetur, si testatoris manu conscriptum probetur.*

16 *Illius subsciptio quomodo prabetur?*

17 *Illud legitimè probatur ex dicta duorum testium, & tanquàm nuncupatiuum sine subscriptione, sigillo, atq; scriptura.*

18 *An sustineatur, si sit imperfectum ratione voluntatis? inquiritur.*

19 *Occurritur* Oldrad. consl. 119. *& alijs.*

20 *Per secundum non solemne nan reuocatur primum non salemnitèr gestum, testatorisque voluntas etiam per dispositianem inualidam probatur.*

21 *Quid aperetur in themate enarrato incisio filorum, & sigillarum? & an ex illa prasumatur renocatum testamentum, & an pium?*

22 *Quidue in testamento inter liberos? & examinantur* text. in Auth. hoc inter liberos, C. de testam. & in §. Et si quidem, Authent. de testam. imperf. coll 8. *an habeant locum in testamenta ad pias causas.*

23 *Perpenditur decisio apùd* Mastrill. 132.

24 *Lina, & sigilla in dubio nan prasumuntur recisa ex industria, sed fortuitè.*

25 *Testamentum quod in prima figura vitiatum, & cum vituperatione apparet, an saluetur, si in illa non appareat deleta haredis institutio, & nùm tali casu ipsa institutio adesse dicatur?*

26 *Testamentum carens die, mense, & anno nullitati subiacet.*

27 *Testamentum inceptum, & non perfectum, an sit validum?*

28 *An fauore pia causa sustineatur imperfectum ratione voluntatis?*

29 *In testamento ad pias causas ad minus exquiruntur duo testes.*

30 *Testamentum subscriptum tantùm à testatare an valeat inter liberos? & an fauore causa pia? latè inquiritur.*

31 *Decisio Purpurati* Seraphini 840. *adducitur, & perpenditur.*

32 *Fauarabilibus causis quomodo debeat fauor exhiberi?*

33 S. C. *scitum in discusso themate adducitur.*

Signorum vetus, antiquusque mos, qui apùd Hebræos sub annulo signatorio seruabatur, vt ex Sacra Scriptura pluribus in locis, & præcipuè ex libro Esther

1 *cap.* 3. ibi: *Tulit ergò Rex annulum, quo vtebatur, de manu sua*, & infra: *Et litera signata ipsius annulo, missa sunt per Cursores Regis ad vniuersas Prouincias.* ex libro Daniel. *cap.* 14. ibi: *Et signantes annulo Regis abierunt.* Et ex lib. 3. Regum, *cap.* 21. ibi: *Scripsit itaque literas ex nomine Achab, & signauit eas annulo* eius

eius, & miſit ad Maiores natu, & Optimates, qui erant in Ciuitate eius. (Vndè ſignum, Iure Canonico ſigillum, Iure verò Ciuili annulus ſignatorius vocatur, *can.1.diſt.73.l.ſignatorius 74 ff.de verbor.ſignif.l.ad teſtium 22.§.Signum, ff.de teſtam.l.argumento 25.§.ornamenta, ff.de aur. & argent. legat. Innocent. in cap.2.col.2.ſuper gloſs.verb.ſigillum, verſ.Item nota, quòd Ius Ciuile, de fide inſtrum. Bart.in marg. verb. ſigillum, verſ.3.& in ſpec.de probat.§.3.verſ.decimò per literas, Caranit. in rit.257. num.13.* cuius meminit *Danza tom.1. de pug.DD. tit.de ſigill.cap.1. num.25.* & annulus Piſcatoris, ideſt Summi Põtificis, ſigillum nuncupatur, *Rebuff. in pract.benefic.tit.de Breui Apoſt.num.21.*) Tanti fuit apùd veteres Imperatores, vt quod literis ſuis honorificè donarent, non niſi impreſſione ſigilli id facerent, & aureis notis inſcripta diplomata ſignatotijs annulis decorarent; quinimò, ſi quem Imperij ſucceſſorem deſignabant, ſignatorios hoſcè annulos ei tradebant, ſicuti Alexandrum animam agentem id expleuiſſe ſcribitur.

Hinc idem ſigilli vſus in poſteros excreuit,& ſummam in literis authoritatem obtinuit;quo prorsùs pacto modò Principis voluntas ſignificatur, quà literis, quà ſignorum notis, eamque adijciunt Regiam poteſtatem, & ſubſcriptio, & gentilitij ſtemmatis impreſſio, ſiue Vrbium, ſiue Regnantis. Quarè magno rationis pondere decretum eſſe exiſtimo, vt eadem habeatur ſigillo, quæ literis fides exhibetur, & ità tutiores ſint ciues, non minus literis, quàm ſigillis, *Bald.in Authen. vt ſi contractus, C.de fide inſtrum. Afflict.in cap.ſi autem controuerſia n.20. de controuerſ.inueſtit. & in cap.quoniam inter,num.10.de probib. feud. alien. per Lothar.& decis.253.nu.9.Couarr.pract. quaſt. cap.22. num.9.* Quonàm enim pacto ciuilis abſque eo regi potuiſſet vita, dum nullus humanæ ſocietatis actus, operatio ferè nulla eſt, quæ eo
2 non indigeat? Illud quippè eſt, quod ſcripturis, cœteroque infirmis addit ſua fide robur, *Bald. in l. bonæ fidei, col.3. verb. ſequitur videre, C. de reb. credit.* ac licèt priuatas, ad publicarum tamen ſcripturarum dignitatem euehit. Illud preterea poſſeſſionis commoda largitur, *l.quod neque, ff. de peric. & commod.rei vendit. Bart.in l qua dotis, in fin. ff.ſolut. matrim.* vndè res, quæ trahuntur mercimonij cauſa, præſumuntur eſſe illius, cuius ſigillo ſunt munitæ, *Afflict.decis.23. num.3. & 4. Oſaſc. decis.40.n.2. Rota Gen. dec.201. Auendan. de exequ. mandat.Reg. par.2. cap.31. Anna alleg.110. Barboſ.axiom. 207.num.fin.* loquens, ſi eodem ſigillo duo vtantur, cuius præſumantur? Et qui priùs Domini ſigillum accepit, pręferendus eſt in feudi emptione, *Cald. de iur. emphyt.4. par.cap.10.num.37.* & ex eo præſumitur mandatum, *Mantic. de tacit.& ambig. conu. lib.7.tit.10.n.1. tom.1.*

Ex hac ſigilli authoritate,fideq;animi conceptus,conſilia,arcanaque committuntur literis, & eo munimine valida efficiuntur; quo pacto noſtris nedùm temporibus apùd pleroſque obtinet; ſed antiqnitùs quoque ſeruatum eſſe credimus ex illa *Annai Senecæ* exclamatione in *lib.3. de benefic. cap.15.* dicentis: *O turpem humano generi fraudis, ac nequitiæ publicæ confeſſionem! annulis noſtris, pluſquàm animis, creditur.* Qua de re apùd Athenienſes eò vſque peruaſit illius religio, teſte *Plutarcho*, quòd, cum intercepiſſent literas, quæ ab Olympiade ad Philippum Macedonem eis infenſiſſimum obſignatæ mittebantur,atque quædam fortaſsè ex earum reſignatione potuiſſent colligere ſibi pro futura; tamèn, nè tanto ſigillum reſerandi fœdarentur ſcelere, eas, ſic vt erant, obſignatas remiſerunt.

Ob idquè planè ex ſigillo probationē
3 induci non modicam, elicitur ex *cap.2. de fide inſtrum. cap. 2. de offic. Ordinar. in 6.l.conficiuntur 8.§.ſi miles, ff.de iur. codicill.l.in fraudem 16.§.ſicut autem, ff.de milit. teſtam. l.Tribunus 21.§.cum aliquis, ff.eod.tit. l.fideiuſſor 26.§.1. D. de pignor.*& inquiunt *Gloſs.in cit.l.Tribunus*

bunus, §. *cum aliquis*, *Bart. in l. qua dotis, num. 27. D. solut. matrim. Vuesenbec. conf. 14. num. 3. lib. 1. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1308. num. 1. & 4.* atque hoc procedere in sigillo proprio, quod propterea plenè probare, scribit *Alberic. in l. si procuratorem habens, ff. de procurat.* cuius dictum non procedere in sigillo priuato, dicit *Anna sing. 480.* cui adhæret *Berliech. decis. 45.* quem laudat *Ricc. collect. 2580. par. 7.* contradicunt autem *Surd. decis. 137. sub nu. 3. Masull. ad Capyc. decis. 192. num. 2. Paul. Aemil. Veralli*, loquens de illo Cardinalis, *decis. Rot. Rom. 161. par. 3. Viu. decis. 54. Soccin. conf. 258. num. 8. vol. 2. Io: de Deo in sua prax. lib. 5. cap. 13. n. 2. Vital. in tract. clausul. in claus. enunciat. verb. in Epistol. prol. num. 10. Iodoc. in prax. ciuil. cap. 175.*

Quæ conclusio etiam deducitur ex hoc *Rit.* à contrario sensu: dum enim disponit, quòd literis alieno sigillo sigillatis, etiam authentico, fides non sit habenda, quamuis, & illæ de hoc mentionem faciant; innuere videtur, quòd proprio sigillo munitæ fidem faciant. Sed huius *Ritus* dispositio Iuri Com-
4 muni contradicit ex authoritatibus à *Caranit.* adductis in hoc *Ritu num. 1.* nec non *Soccin. reg. 374. Boer. dec. 240. num. 3. Tusc. sing. 39. lit. S.* facta mentione de alieno sigillo, *Alex. conf. 87. num. 1. lib. 7. Abb. in cit. cap. 2.* & ibi *Fetin. num. 34. de fide Instrum. Gabriel. lib. 1. commun. opin. concl. 4. num 15. Aufrer. ad Cappell. Tholos. decis. 24. Cranett. de antiq. temp. par. 1. cap. incip. quaritur etiam in hoc, num. 47.* Et sit ne
5 satis absque subscriptione? affirmant *Bald. in cit. cap. 2. de fide Instrum. Purpur. in l. 1. num. 91. ff. de offic. eius, Portius Imolens. conf. 95. num. 10. Couarr. var. cap. 22. num. 9. Martin. Mager. de Aduoc. armat. cap. 14. num. 83. & 87.* cùm illi sigillum æquipolleat, *Vuesembec. conf. 38. nu. 87. & conf. 178. Hieronym. Schurp. conf. 17. num. 13. Valent. Horster. conf. Marpurgen. 10. num. 18. vol. 4. Borrell. in summ. decis. ta. 2. tit. 2. n. 104. Bursat. conf. 39. num. 26. lib. 1. Roman. conf. 303. num. 2. Franc. Marc. dec. 990. par. 1. & decis. seq. 991.* inquirens, an requiratur attestatio sigillantis, *Auus meus ad Gramm. decis. 50. num. 7.* notans, sigilli appositionem alteri delegari posse, ex *Gl. Bald. & Salic. in l. 2. C. de reb. alien. non alien. Capp. Tholos. qu. 26.* cuius Aui mei meminit *Danz. cit. cap. 1. num. 38. Roman. conf. 303. in fin.* concludens, sigillum æquiparari subscriptioni; quin plus operari sigillum, quàm subscriptionem, dicit *Castrens. in l. admonendi 28. ff. de iur. iur. & Purpur. conf. 19. num. 108. vol. 2.* qua de re *Surd. decis. 37. Fab. in C. tit. de probat. defin. 20. Guid. Papa decis. 175. Berlinch. decis. 54. lib. 1.*

Verùm, quamuis illud subscriptio-
6 nis vim habere consueuerit; si tamen specialitèr dispositum sit, vt literæ non nisi subscriptæ à Iudice fidem faciant, quia forma substantialis inducta censetur, atque solemnitas non leuis, actus, qui geritur, illud de se nil probat, nihilque sine subscriptione operatur, *Martin. Monter. decis. Regni Aragon. 12. Fab. defin. 20. C. de probat. Alfar. de offic. Fiscal. glos. 48. fin. sub n. 2. Theod. Hoepeng. de iure sigillor. cap. 11. num. 47.*

Notandum insupèr, quòd, etsi scrip-
7 tura, munita sigillo priuato, haud probet, iuxtà nonnullorum aleam, quam quoque insectantur *Io: And. ad Guid. Pap. decis. 175. Menoch. lib. 2. præsumpt. 57. ex nu. 13. Io: à Sande dec. Frisic. 14. lib. 3. tit. 12. de pignor. & hypoth.* prodest tamèn ad duo, vt nempè promptiùs, ac faciliùs priuata scriptura probari possit, & vt verificato sigillo intentius liqueat de complemento actus, solemni consensu, & approbatione sigillantis, *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 113. Reg. Sanfelic. in prax. Iudic. sect. 53. n. 9.* notans *vers. prodest*, ex *Abb. & Couarr.* prodesse quoque illius impressionem, vt inde præsumptio quædam Iudicis arbitrio vrgens adsumatur, quamuis non verificati; quin *Co. sil. Rocc.* scripsit, plenam probationem facere epistolam, non recognitam, neque confessatam, sed dumtaxàt sigillatam, ex *Menoch. cit. cas. 113. Mascard. de probat.* con-

*conclus.*1309. *Vin.decis.*467. *num.*8. & videndus *Anna alleg.*125.*à num.*3.post *Corset.sing.incip.Epistola*, Maximè in antiquis, *Seraphin. decis.*333. *num.*1. *Genua de script. priuat. lib.*1. *quæst.*4. *num.*243. *Borrell cons.*40.*ex num.*370. *Consil.Staiban. resolut.forens.*79.*nu.*13. *lib.*1. notans, indubium esse in scriptura subscripta, & sigillata, sigillo alicuius Principis, siuè Magni Domini, *ex Iason.in l.admonendi, num.*91.*ff.de iur.iur. Decian. cons.*97.*num.*28.*lib.*2. sermonem habente de Duce Mantuæ, *de Staibano cit.loco*, & *Carau.in hoc Ritu*, memor est *D. Carol. Rota ad Rouit. cons.*43.*num.*7.*tom.*3.& ante ipsos *Author damnata memoria in Consuet. Paris.* §.5. quem refert *Reg. Sanfelic. in Prax.iudic.sect.*53.*num.*5. & sat esse attestationem Notarij, illud esse sigillantis, post *Franc.Marc.cit.decis.*990. *num.*5 *par.*1.*Menoch.de præsumpt.lib.*1. *præsumpt.* 57. *num.* 15. *Gait. de credit. cap.*2.*tit.*6.*num.*1149.*&* 1152. perbellè *Vinc. de Ann.alleg.*125.*num.*3. sermonem habens de scriptura (cuius fuerit recognita manus) sigillata, carente subscriptione trium testium, *Corsett. singul.incip.Epistola*, *Reg. Sanfelic. cit. sect.*53.*num.*6. *Vin.decis.*487.*num.*87. & de comprobatione scripturæ per sigillum, agunt *Bertach. de Firmian. in tract. de Episcop. lib.*3. *Mascard. concl.* 1308. *Guid. Pap. quæst.*175. *Menoch. mem.casu* 113.

Quid verò si esset appensum sigillũ,
8 & destructum? *Innocent. in cap. inter dilectos. de fide Instrum.in cap.innotuit, glos.*2.*de elect.Ann.sing.*480. *Maynard. dec.*22.*lib.*3. *Ricc.collect.*617.& *Galeot. controu.*29. *num.*15. *lib.*2. Est tamen verum, dici scripturam sigillatam, si habeat sig llum non in totum fractum, *ex Glos.in can.Nobilissimus*,93.*distinct. Bertach.de Episc.par.*1.*num.*39.quiduè, si sit fractum? *Cassan. in Consuet.Burgund.verb.Ordinatio Cancellariæ*, *pag.* 310. notans, inducere maximam falsitatis suspicionem, *ex Felin. in addit. cap.inter dilectos,& Bald.in l.falsus*, *C. de furt.* vel si corrosa cordula, remanserit filum, *Bart. in l.tabulas*, *§.si rogatus*, *num.*1.*de bonor.possess secundùm tabul. Alfar.cit.glos.*48.*sub nu.*4. quod Iudicis relinquit arbitrio, ex *Menoch. cit.cas.*113.*Auus meus ad Capyc dec.*86. *num.*3.memor *Carau.*in hoc *Ritu*,Quid si sit deperditũ? *Vrsil.ad Afll. dec.*252. *num.*3. *Menoch.*ad rem *cons.*1.*nu.*205.

An verò in lege Principis necessa-
9 ria sit sigilli appositio? negatiuè *Bald.* resoluit *in cap. Imperialis*, *num.*6. *de pac. constat.* nisi in contrarium extaret consuetudo, *Cassan.* aduertit *cit. loc.* multa de sigillo, & eius vi subnectens, *Hæping.cit.tract.cap.*5.*num.*28.*& c.*11. *num.* 16. *Greg. Lopez ad l.* 44. *tit.* 18. *par.*3.*verb Sellado*, *Crespi de Valdaur. lib.*1.*obser.*5.*cap.*3.*num.*307.Ast in Regno nostro est expeditum, priuilegia, & assensus, sine sigillo nil probare, ex peculiaribus legibus registratis *sub tit. de fid.memor.in prag.*1. *&* 2. editis in annis 1510.& 1529. *de fide memor.* latèque *Reg.de Philipp.dissert.Fiscal.*17. *ex num.*27.& ante ipsum *Vrsill.ad Afflict.decis.*197 *&* 398. *Consil.de Georg. alleg.*3.*num.* 10.*in fin.Consil.Rosa consult.*49.*nu.*12.*lib.*1. *ex Andr.de Isern. in cap. quoniam inter Dominum*, *nu.*6. *&* 7. *de probib. feud. alien. per Lothar.* etiam in gratijs, quæ reis fiunt, teste *D.Reg.Rouito in pragm.*1. *cit tit. de fid. memor.* qui in *Pragm.*1. *num.*9. *de fide instrum.* astruit de necessitate illius in Regijs prouisionibus,sine quibus actus nullus redderetur,*D.Reg.de Philipp cit. loc.num.*23. *D.Consil. Rocc.respons.*97. *num.*3.*lib.*1. *Danz add.cap.*1.*de sigillo*, *ex num.*20. *& Campagna in cap.item*, *quod ad petitionem*, *num.*2. aduerrit, in gratijs, & priuilegijs expeditis in Regia Cancellaria, sigilla stare appensa, & hoc casu sigillum, si non esset appensum, non diceretur authenticum,plura *Alex.cons.*130.*num.*3.*lib.*6. An verò nullitati subiaceat contentũ, vel scriptura? *Ann.* inquirit *in Const. Constitutionem Diuæ Memoriæ*, *nu.*69. & voluit, scripturam tantùm nullam esse, cui tandèm inhæret *Præsul Cauens. P.de Afflict.in add.ad cap.*21.*controu.iur.resol. ex num.*1. *pag.*463. memor praxis hisce in casibus.

Re-

Regum enim est, scripturam proprio roborare sigillo, *Corset. de potest. Reg. 3. par. num. 11.* quod Principis personam repræsentat, eiusquè vices gerit, *Gusman. de euict. quæst. 2. num. 28. Reg. Capyc. Latro to. 2. consult. 128. num. 39.* & Princeps semper sigillo procuratorem constituit, *Cassan. in Catalog. glor. mund. 5. par. consid. 24. cas. 186. Damhouder. in prax. rer. ciuil. cap. 90. num. 4.* & de sigillo Regio sermonem habent *Parlador. different. 10. ex num. 11. Rota nouissima par. 1. decis. 538. Gaspar. Thesaur. lib. 2. quæst. forens. 100.* & in Regijs titulis maximi esse ponderis, & confidentiæ, obseruat *Bald.* quem refert *Guid. Papa sing. 517.* & proinde conseruatur penès fide dignos, vt in hac Ciuitate, atque illud Cancellariæ apùd publicos officiales in loco publico Regiæ Cancellariæ, *Reg. de Ponte decis. 5. num. 12. & cons. 5. num. 91. lib. 1. Reg. Rouit. in pragm. 9. de feud.* In Hispania apùd Cancellarium, *Couarr. pract. qq. cap. 22. nu. 9. in fin.* In Senatu Parisiensi penès Senatores, *Petr. Greg. Syntagm. iur. lib. 47. cap. 29. num. 24.* In illo Pedemontano penès Præsidem Senatus, & in illius defectum apùd antiquiorem Magistratum, *Thesaur. quæst. for. final. num. 2. lib. 2.* & de pœna illud falsificantis, *Gregor. Lopez. in l. 1. tit. 2. par. 7. Alfar. glos. 20. num. 366. & 401.* & esse maius delictum, quàm falsam monetam cudere, aduertit *Reg. Capyc. Latro decis. 179. num. 21. tom. 2.* & pœnam mortis irrogari, tangit *Capyc. decis. 30. num. 6.* & in nostro Regno adesse Constitutionem specialem, aduertit *Afflict. decis. 51. nu. 9.* & quò ad Clericos, est *text. in cap. ad audientiam, 3. de crimin. falsi, Pyrringh. in ius canonicum, lib. 5. tit. 20. num. 38. Galganet. de iure publ. lib. 1. tit. 41. nu. 24. Cardos. in prax. iudic. & aduocat. vers. Clericus, num. 86. Barbos. ad mem. cap. ad audientiam,* & hodiè esse arbitrariam, indicant *Farinac. quæst. 130. & 131. Sanz. de re crimin. contr. 37. num. 20.*

10 Sed vbi scriptura, aut priuilegium aliquod sigillo caret, subsistat nè, an citiùs inualidum censeatur, & præsumatur nè tempore concessionis appositum, postmodumquè deperditum, & corrosum? optimè exarat *Capiblanc. in Comment. ad pragm. 11. de Baron. ex num. 164.* quamplura, & quippè vtilia ad hanc rem coaceruans: potissimùm quæ, supposita vetustate ipsius scripturæ. Si solitum in ea absit sigillum, credatur nè appositum, deindequè amissum? docent *Panormit in cap. innotuit, num. 16. de elect. Innoc. in cap. inter dilectos, de fid. Instrum. & Paris de reintegr. feud. quæst. 304.* idquè alijs tutatur rationibus idem *Capiblancus num. 169.* longa siquidem experientia compertum est, vt qui priuilegium expediri procurat, in forma probâti conficiatur, & consueta, quin & Ministri illud parti non consignant, nisi omnibus solemnitatibus vallatum; vtrumque autem dictum, præter experientiam, authoritatibus comprobat idem *Capiblanc. num. 166. & sub num. 169.* & confert *Vrsill.* dictum *ad Afflict. decis. 13. num. 22.*

11 An autem probetur assensus per fidem libri Regij sigilli? pluries controuersum vidi, & quidem ante lacrymabiles huius Regni tumultus, de quibus sermonem habui *in Ritu 56. num. 1. lib. 1.* optimè probari ille poterat ex libris Regestri Regiæ Cancellariæ, quibus fides adhibetur, sicuti originali, quando de hoc non constat, vel ab eo non discordat, teste *D. Reg. Salernit. decis. 58.* ex *Innoc.* dicto *in cap. 1. de procurat. Bald. in auth. si quis in aliqua, C. de eden. & in l. sui in iure, C. de re iudic. Castrens. in l. 1. §. editiones, ff. de eden. Genua de script. priuat. lib. 5. tit. de libr. Regestr. Nouar. decis. 6.* Hodiernis verò temporibus, antiquis regestris quasi omnibus incendio consumptis, pluriès in S.C. iudicauimus in discussionibus graduationum, assensum super simplici hypotheca feudorum probari ex fide sigilli, cum illud sit vltima operario requisita ad validandum assensum: etenim constito de casu, quo scriptura ipsa fuerit amissa, benè regestro sigilli est credendum, vt perbellè *Præsul. Afflict.* notat *controu. iur.* resol.

reſol.cap.21.ex num.57.& in add.n.10. pluriesquè decisum meminit, quiquè num.11. ampliat, etiam quòad ſpecialem hypothecam, aliauè contenta in contractu, quæ tamen non ſint adeò exorbitantia, vt, ijs expreſſis, aſſenſus Regius fuiſſet quidẽ veroſimilitèr denegatus, quinimò talia ſint,ſuper quibus paſſim ſoleat ille compartiri, & confirmat Carol.de Roſa ad Conſ. Neapol.in §.quarum, fol.39.gloſ.ſtylus Curia, pag.mihi 47.ex num.478. nec non Paſqualin.in Comment.ad 2.lib. pragm. Reg.Neap.ad Rubr.de carcerat.n.338.

Complura de ſigillis, præter Me-
12 noch.in loc.iam citat. vide apùd eumdem conſ.1.num.333.lib.1. Anton.Gabriel. comm. concluſ.lib.1.concl.4. tit.de præſumpt. Marc.Solon.de Pace conſ.33. & 46. Chil. Goldſtein in pract. cap.59. De illorum iure, origine, & introductione, de annulis, ſtemmatibus, ſeù imaginibus, vſu armorum, ſeù inſignium in ſigillis,pertractant Tiraquell. de nobilit.cap.6.num.6. Gonzal.in Decretal.lib.2.cap.5.de probat.n.1.Hæping. ad d.tract.Briſſon.de formul.cap.6.Sanz de re criminal. contron.45.n.34. Thom. Mier.in apparat. ad Conſt.Catal. par.2. coll.10.cap.12.num.5. Muta ad cap.Regn.Sicil.tom.1.cap.57. & to.5.cap.376. & 378. Azeued.ad tit.15.lib.2.recopil. Bulenger de Imperat.lib.2.cap.10.Salazar. de Mendoza lib.2. cap.7. in fin. de las dignidades ſeglares de Caſtilla, y Leon, Cardan. de rer. variat. lib. 16. cap.89. Toſc. pract.concl.to.7.concl.23. cum duobus ſeqq.lit.S. & quòd alterum ſit publicum, alterumque priuatum, enarrant Io:de Deo in prax.Aduoc.lib.5. cap.12. num.3. Dec. in cap. cum dilecta nu.2.de confir.vtil.vel inutil.& in cap. poſt ceſſionem, num.7. de probat. Veſtr. in prax. Rom. lib.6. cap.50. num.9. Io: Mill.in prax. crim. cap.edicti formula, num.21.

Quæ autem probatio oriatur ex literis Epiſcopi ſigillo munitis? ſcribit Maſcard. cit. concluſ.988. At Epiſcopi ſigillum authenticare ſcripturam,probat deciſ.Rota de probat.in nou. & 16. eod.tit. in antiq.& dec.12. de procur.in nou. Io. Mohedan. deciſ. 21. de renunc. & quid operetur traditio ſigilli facta alicui per Epiſcopum? inquirit Boer. deciſ.274. & de Bullis ab ipſo expeditis, loquitur Ricc.collect.1524.Gonzal. cit.cap.2.de fide inſtrum. & cap.poſt ceſſionem, ex num.6. ꝑ probat. Marta in ſumm. deciſ.lib.1. verb.ſigillum, cap.4. De illo Cardinalium,& Legati Summi Pontificis, Gonzal. cit.loc. Gammar. de offic.Legat.lib.8.num.216.Rota dec.535. num 1.par.1.diuerſ.Collegij ſecularis, vel Regularis, atq; Vniuerſitatis, Vin. deciſ.54. Alteſerra de Ducib.lib.3. c.4. in fin. Azeued. lib.8. tit.20. recompil. Barboſ.in cap.dilecta, de exceſſ. Prælat. Angriſan.lib.2.de legib.cap.1.Pirringh. in ius Canonic. lib.5.tit.31. ex num.33. nectens,quòd liceat prohiberi à ſuperiore, ne ſigillum recipiatur, ſi non habeat notam Communitatis, vt ſeruauit Honorius III.in mem.cap.dilecta quòad Clericos Eccleſiæ.

Illudquè aſportanti an ſit credendum, ac ſi aſportaſſet literas? nonnulla colligit Gabr.cit.concluſ.4. ex n.34. & n.35.38.& 47. confirmat reſtrictiones, de quibus meminit Caran. in hoc Ritu num. 15. verſ. limitat tamen, & verſ.ſecundo caſu, notat, quòd ſi debitor ad ſignum creditoris ſoluerit alicui portanti, vulgò cultellucium, vel aliquam rem, vtputà apodiſſam, bene ſoluat, deciſum refert Vrſill.ad Afflict. deciſ.299.ex num.11. confertquè Tondut.in tract.de præuent. iudiciar. tom.2. cap.34.num.13.de eo,qui exhibet literas ſoluendas earum portatori, non teneri probare perſonæ indentitatem, etſi è remotis locis literæ venirent, quod verum præconizat Olea in addit: ad tract. de ceſſ. iur. tit.5. quæſt.9. pag. 170. niſi qui literas fert, ſit perſona ſuſpecta; & de mandato procuratoris ſigillo conſtituentis ſignato ſcribit Nepot. de Montealb. in tract.except. de except.contr.procur.col.15. verſ.attū quæritur.

Vlteriùs adeò ſũma obſeruantia colendam ſigillorum fidem,clamant Iura,
13 vt illis extremis voluntatibus firmitatem polliceantur, l. ad teſtium, §. ſi ab ipſo

ipso, de testam.l.si vnus, in princ. l hac consultissima, C.eodem, glos.in cap.inter dilectos,verb.deleta,extr.de fide instrum. Annaus Robert. lib.2.rer.iudic. cap.10. Piccard.in §.possunt, Inst.de testam ord. Cyriac. controu. 444. *Melchior Klinc. lib.2.Inst.tit.de testam.ordin. num 9.de forma subscript.testium, Dilect. de arte testandi, tit.2.cantel.1. num.2. Aegid. Bellam.cons.1. Rot.Rom. decis.3.vol.1. Matthienz.nou.recomp.tit.4.l.2.glos.5. num.2. Barij de success.lib.1.tit.1. n.4. de testam. Burg. de Paz. in l. 3. Taur. par.2.concl.3. num.*1119. *Vasq.* latè *in tract.de success.creat.*§.15.*num.*1.*&* 41. *Mart.de success.legal. par.4.qu.4.art.1. num.13.tom.4. Costa de remed. subsid. remed.82.num.5. Reg. Capyc.Latro decis.160.nu.57.tom.2.* Cumquè de ipsorum sigillorum incisione in elogio Victoriæ Donadio actum esset in S.R.C. placet hic quæstionem acerrimè agitatam summatim proferre,ac recensere, scitum inde emanatum.

Victoria enim Donadio conditum à se, subscriptumque vltimum elogium, clausum, septemque testium subscriptionibus obsignatum, Notario Paulo Colacino cõseruandum tradidit; quod
14 deindè cupiens reformare, iussit sibi reddi, redditiquè conscidit fila, & sigilla, deleuitquè pene omnia, præter institutionem, qua Cœnobium Monialium Diui Antonij de Padua huius Ciuitatis vocabatur. Deindè supponebatur ab ipsamet Victoria, conditam fuisse aliam testamenti notam, in qua scripserat hæredem proprietarium idẽ Cœnobium, vsufructuariam verò Sororem Mariam Angelicam Calcidio, quam aiebant subscriptam ipsius Victoriæ manu,nec potuit stipulari, morte præuenta. Efflagitantibus postmodum hinc Monialibus bona ex testamento, indè Reu.D.Siluio, & alijs de Donadio, successionem ab intestato.

Cœnobij Patronus tuebatur, fuisse
15 secundum testamentum ad pias causas,quod sine vllis testibus in vtroque foro sustinetur,si testatoris manu conscriptum probetur, *Bart. in l.fideicommissa,§.1.ff.de leg.3.*& alij apùd *Menoch. cons.*227.*num.*59.*Grass.de success.§.testamentum, quæst.*19. *num.*3. *Couar. in cap. relatum, num.*12. *in fin. de testam. Mart.tract.de success.legal. par.4.qu.8. art.3.num.9. Vasquez de success. creat. §.*21. *num.6. Tiraquell. de priuileg piæ causæ, priuil.*4. ibiquè *Thor. Gratian. discept.forens.cap.*105.*num* 10. *Velasq. decis. Lusitan.67. num.1. Gabed. decis. eiusdem Senatus* 129.*nu.*12.*lib.2. Boer. decis.*240. *num.*4. *Paul.Rub. de testam. cap.*24.*num.*63. *Consil.Staib.in obser.ad resol.*135. *nu.*76. qui sermonem habet de testamento inter liberos,quod illi ad pias causas condito æquiparatur. Cũ eiusmodi testamentum ad Iuris Gentium, Naturalis, seù Diuini terminos redactum, iuxta *text.in cap.relatum,de testam.*nullam pro ipsius substantia,seù robore Iuris Ciuilis solemnitatem desideret, vna testatoris voluntate exteriùs patefacta, contentum, *Paul. Rub. cit.tract.cap.1. & cap.24. num.66. Reg. de Marin.resol.cap.*229. *tom.2. Viuian. Cirocch. discept.8.num.3.&* 27. *ex n.6.* in co enim cessat timor falsitatis, ad quam euitandam Ius Ciuile tot solemnitates induxit, *Curt.iun.in l.hac consultissima, §.ex imperfecto,num.*19.*C.de testam.Clar. in §.testamentum, quæst.6. in fin.* nam subscribens se alicui scripturæ, omnia in ea contenta scripsisse virtualitèr dicetur, omniaquè legisse, itaut approbationem actus operetur, *Consil. Staib. in obseru. ad resol.*31. *ex num.* 81. *Antonellus* ad rem *conf.* 25. *num.*14. *Anus meus ad Gramm.dec.*49. *num.*4.

Testatoris autem subscriptio probabitur, vel si aduersarius fateatur, eam
16 esse scripturam manu testatoris subscriptam, licèt neget habere robur testamenti; vel si testes deposuerint, rectè nosse caracterem Testatoris: quia vidissent eum sæpiùs scribentem, *Rub. cit.cap.*24.*ex num.*70.*Gratian.cap.*605. *nu.*22, & duos satis esse,ait idem *Rub. cap.*29.*num.*436.vel saltèm ex comparatione literarum, quæ vim habet probationis, ex *eod.num.*474.*& cap.*32. *à num.*715. *Gizz. ad decis.*140. *Reg.Capyc.Latr.*

Qui-

Quinimò teſtamentum ad pias cau-
17 ſas, ſecluſa ſchedula à teſtatore ſubſcripta, legitimè probatur dicto duorum teſtium, etiam fortuitò præſentium, pluribus Senatuum deciſionibus tuetur præfatus *Rub.cap.1. ex num.17. & cap.20.& 21.à nu.711.* quodq; in foro Cœſaris obſeruari aduerti, nec non *Reg.de Marin. cit. cap.229. Reg. Capyc. Latr.deciſ.140.num.24.*

Addebat, illud ad pias cauſas valere tanquàm nuncupatiuum, quod fieri poteſt ſine ſubſcriptione, ſigillo, & ſcriptura, *l.hac conſultiſſima*, *§. per nuncupationem, C.de teſtam.* teſtibus tantùm probandum; ſcripturamquè fieri, vt faciliùs probetur, nè emendicentur probationes à teſtibus, *l. contrahitur, ff.de pignor. Gizz.ad Capyc.Lat.deciſ.7. num.7.* ſcripto proindè deficiente, valida eſt diſpoſitio, ſi teſtibus probetur, *Card.Seraphin.deciſ.581.& 623.Parlador.rerum quotid.different.15. num.11. Gratian.cap.550.* etiam ſi Notarius dicat, teſtatorem voluiſſe illud in ſcriptis condere: cum veriſimile non ſit, ad vnam teſtandi formam ſe reſtringere voluiſſe, arg. *text.in l.3.C.de milit.teſtam.Bart.in l.fin.C.de iure Codicill.*

Et quamuis poſſet Aduerſarius vr-
18 gere, eſſe eiuſmodi teſtamentum imperfectum ratione voluntatis, cum illud non potuerit ſtipulari morte præuenta, ad tradita per *Oldrad.conſ.119. Reg.Capyc.Latr.in dic.dec.7.& dec.140. Conſ.Staiban.reſol.mem.131.tom.2.* Occurritur tamèn, quòd vrget ſententia ex aduerſo, teſtamentum nempè ad pias cauſas ſuſtineri, etſi imperfectum ſit ratione voluntatis, ex *text.in l.in teſtamento, ff.de fideicomm.libert.* quo cauetur, deberi libertatem ex teſtamento imperfecto, ac perconſequens, & ad pias cauſas relicta, ità *Bart.in mem. l.in teſtamento, num.2. Tiraquell.de priuil.pia cauſ.priuil.7.in princ. Mantic.de coniect.vltim.vol.lib.tit.1.num.9. Theſaur.quaſt.forenſ.35.* cum alijs conglomeratis à *Reg.de Marin cap.238.n.12.* quicquid alij contrarium ſentiant, de quibus *Paulus Rub.cap.5. ex num.5. & cap.9.491.& 501.* aſſerens ex *Surd.deciſ.291.num.16.* horum ſententiam non militare, quando voluntas teſtatoris eſt perfecta reſpectu eius, de quo agitur, licèt ſit imperfecta ratione totius diſpoſitionis, tunc enim teſtamentum in ſui integritate imperfectum, ſuſtinetur ex ſpecialitate, & fauore piæ cauſæ in eo capite, in quo perfectè teſtator diſpoſuit: teſtamentum enim imperfectum ratione voluntatis non completæ, differt ab imperfecto ratione voluntatis non deliberatæ; hæc autem imperfectio reſultans ex voluntate nō completa, non fauciat teſtamentum in eo, quod reſpicit cauſam piam, ſi illud fuerit in ſe completum, idem *Rub. cit.tract.cap.6.* Quod apprimè collimat theſi noſtræ, in qua teſtatrix ſuam compleuit diſpoſitionem, licèt vellet aliqua ſubiungere reſpectu legatorum, fuit ergò circa diſpoſita, voluntas teſtatricis deliberata, atque adeò de teſtamenti robore ambigi non debet; prout in ſimillimo caſu legata pia deberi, conſuluit *Reg.de Marin.ad d.cap.238.& Thor.* deciſum refert *par.3.Compend.ſect.2.verb.legatum, pag.22.* & ex eo enim quod teſtator cogitauit aliquid in teſtamento facere, vel addere, ſi non fecerit, vel addiderit, non deficit voluntatis perfectio, vt mirificè obſeruat P.*Boſſius* videndus *to.3. oper. moral.tit.de teſtam.tit.10. num.173. & Rub.cap.8.num.396.* Qua autem imperfectionis nota inuri poteſt teſtamentum hoc, cui non deſunt hæredis inſtitutio, legata, & ſepulturæ electio? vnam tantùm diſtulit ſtipulationem teſtatrix, donec conualeſceret Soror Maria Calcidio vſufructuaria, tunc ægrotans. Hæc autem ſtipulatio non ſequuta, licèt de ſtipulando fuerit conuentum, nequaquam officit, fœdatuè teſtamentum, pro vt in contractibus decreuit *text.in l.5.C.de tranſact. & in l.cum res, C.de probat.* Cenſetur enim teſtatricem, Notarium adhibere voluiſſe, ad effectum dumtaxàt maioris probationis, non ad firmandum teſtamentum, quod pro perfecto habebat, arg. *text.in l.teſtamentum, C.de teſtam.* poſt alios notat *Cancer. variar. reſol. lib.1. cap.*

cap. 4. de testament. num. 96.
Contrariæ partis desensor triplici
19 munitus clypeo, *Oldradi* scilicèt, *Capyc. Latr. & Cons. Staib.* sic impugnabatur. Non prodesse *Oldrad.cons.*119.
In eo enim testator à quodam Clerico scribi fecit suum testamentum,
in quo instituebat hæredes pauperes
Christi, additis legatis, & rogauit Clericum, vt in formam publicam ab aliquo Tabellione eam dispositionem faceret redigi, quo non peracto, mortem obijt testator: cōsuluit *Oldrad.* dispositionem prædictam minimè subsistere: nam præterquàm quòd reprobatur ex *Imol. in cap. cum esses, in 5. quæst. de testam. & Bart. in l. si is qui, num. 1. ff. de testam. Mart. vot. 8. nu. 25.* & alijs apùd doctissimum Episcopum Isclanū *Hieronym. Rocca* nouitèr visum *disp. iur. select. cap. 40. ex num. 11. lib. 1.* longè à nostro themate distat, in quo testatrix scribi fecit suum testamentum à Notario, illudquè pluribus suis scriptionibus muniuit, nec vlla verba ex illis, quæ *Oldrad.* protulit, vt obseruat *Rub. cit. cap. 8. num. 264.* Non definitio *Reg. Capyc. Latr.* quia ibi non agebatur de pia causa, nec testator se subscripserat testamento, imò expulit Notarium accersitum ad stipulandum. Nec minus altera 140. eiusdem *Reg. Capyc. Latro* cum ibi non de scriptura testamenti, sed tantùm de attestatione priuata Notarij; imò potiùs erat præparatio ad testamentum. Non deniquè exarata à *Cons. Staib. cit. resol.* 131. quæ vel ex eo parui, nulliusuè momenti esse apparent, quoniam idem Auctor fuerat in eadem causa patronus, calamumque arripuit ad ostendendum potiùs ingenij acumen, quàm ad veritatem indagandam, ex à nobis infra dicendis. Has autem partes corroborabant plerisq; S.C. scitis, potissimùm apùd *Grammat. decis. 62. Gizzarell. dec. 45. & Hodiern. controu. 36.*

Præterea, dato secundum testamen-
20 tum fuisset omnibus Iuris solemnijs destitutum; adhùc in sui robore remanet primum, quod reuocari minimè potest, nisi per secundum æquè solemniter gestum, *Castrens. cons. 155. col. fin. vol. 1. ad text. in l. si iure*, vbi *Bart. ff. de leg. 3.* & ex alijs *Consil. Staib. resol. 54. num. 17. tom. 1. Gizz. ad decis. 140. Reg. Capyc. Latr.* ex *text. in l. 2. ff. de iniust. rupt. & in §. ex eo autem, Instit. quibus modis testam. infirm. Regen. Capyc. Latr. consultat. 71. num. 17.* nàm licèt illud fuisset ablatum à Natario, apertum, & in quibusdam accomodatum; nihilominùs remansit firma, inconcussa, nullaquè ex parte deleta institutio, quamuis addiderit vsufructuariam Sororem Mariam Angelicam Calcidio eiusdem Cœnobij Monialem; nec non probatur testatoris voluntas, etiam per eius dispositionem inualidam, *l. planè, ff. de leg. 1. l. etsi transferam, ff. de adimend. leg. l. legatum sub conditione, ff. de cond. & demonst.* & post alios *Cons. Staib. in obseru. ad resol. 131. num. 118.*

Non officere concludebar, testa-
21 tricem incidisse testamenti fila, & sigilla, vt quædam adderet, vel delerer, vt in terminis testamenti inter liberos tuetur *Gizz. ad mem. decis. 7. Capyc. Latr. num. 10. & Consil. Hodiern. in obseru. ad decis 292. Surd. num. 2.* laudato *Castill. decis. 59. lib. 1.* nàm licèt certissimi iuris sit, per receptionem testamenti à Notario, & filorum, ac sigillorum incisionem consulto factam à testatore, præsumi reuocatum testamentum, ex præsumpta voluntatis mutatione, nisi id contingat, vel si alter sine eius iussu id faciat, ex *text. in l. 1. §. si linum, ff. de bonor. poss. secund. tabul. l. 1. ff. de his, quæ in testam. delen. l. vnica, si tabul. testam. null. extab. l. ad testium, §. si signa, ff. de testam. l. nostram 30. C. de testam. Petrus Gregor. par. 3. lib. 42. syntagm. cap. 4. nu. 6. Card. Mantic. lib. 12. tit. 1. num. 28. Barij lib. 10. de success. tit. de resol. testam. num. 36. Reg. Valenz. cont. 31. num. 52. & 55. Castill. lib. 4. cap. 37. ex num. 25.* atque in dubio præsumi, testatorem fila incidisse, maximè cum sua manu aliquid addidit, *Mastrill. dec. 132. n. 24. Castill. dec. 59. n. 18.* ex incisione tamen linorum, ac testamenti apertura, non præsumitur illud reuocatum, si pium est; quod vt pium

dica-

dicatur, ſufficit ſi in aliquo gradu vocetur cauſa pia, ſiue illa ſit primus, ſiue vlterior ſubſtitutionis, ex *cap. ſi pater, de teſtam. in 6. Viuius deciſ. 5. Diana par. 7. tract. 6. reſ. 1.* lateque *Fontanell. deciſ. 49.* qui, etſi in *deciſ. 50.* conqueratur, ſuccubuiſſe in cauſa, quam pro legitimis hæredibus tuebatur, in *deciſ.* tamen 51. *à num. 19.* non parum de ſua opinione dubitat, dum oppoſitum bis cenſuerit Senatus mutatis Iudicantibus, & aliàs deciſum teſtatur *Manc. Salon. de Pac. in l. 3. Tauri, par. 2. concl. 3. num. 112.*

Corroboratur, quia teſtamentum in-
22 ter liberos, cui æquiparatur illud ad pias cauſas, tunc communitèr reuocatum præſumitur, quando teſtator coràm ſeptem teſtibus fatetur, nolle teſtamentum valere, & aliam pandit voluntatem, ſiue in teſtamento perfecto, ſiue in non ſcripta perfecta voluntate, ex *text. in Auth. hoc inter liberos, C. de teſtam. & in §. & ſi quidem, Auth. de teſtam. imperfect. Roman. conſ. 385. Reg. Capyc. Latr. conſult. 56. lib. 1. & conſult. 93. num. 33. lib. 2. & 5. Reg. Ronit. dec. 56. Trentacinq. lib. 1. variar. reſol. 6. nu. 18. Suarez conſ. 1. nu. 153. Argel. de acquir. poſſeſs. quaſt. 6. art. 9. nu. 160. & art. 10. num. 303.* & memoratæ *Auth. hoc inter liberos*, concinit lex Hiſpana 8. apud *Gregor. Lopez lib. 6. tit. 1.* & in terminis illud inter liberos per lini, ſeù fili, ſigillorumquè inciſionem non cenſeri reuocatum, aſſerunt *Angel. in l. noſtram, num. 1. C. de teſtam.* vbi cœteri, *Gultel. de Bened. in cap. Raynutius, in verb. teſtamentum, il 2. num. 19. par. 1. de teſtam. Intrigl. ſing. 22. lib. 3. Mut. cap. 114. Regni Siciliæ, num. 20. Kappen. deciſ. German. 45. nu. 30. lib. 1. Chriſtin. dec. 199. num. 11.*

Non officit *deciſ. Maſtrill. 132. n. 31.*
23 *in fin.* atque altera *Caſtill. 59. num. 78.* in eadem cauſa compilata, declarando teſtamentum inter filios conditum, cuius lina inciſa erant, reuocatum; etenim ſcitum non fuit nixum auctoritate, & maiori II. CC. calculo, ſed in quinque coniecturis euidentibus, quibus colligebatur, voluntas patris reuocare volentis teſtamentum per linorum amputationem. Prima fuit, quia dixerat Teſtator, teſtamentum fuiſſe ſolemne aperiendùm per Notarium, poſt obitum, & in clauſura illius erat id expreſſum; hinc nō poterat per Notarium aperiri, dum erat per teſtatorem apertum, vt rectè *Caſtill. ibidem 24. Maſtrill. num. 27.* Secunda coniectura erat, quia teſtator in teſtamento condito de anno 1570. plura remiſerat vxoris arbitrio, quam hæredem ſubſtituerat, & in anno 1579. quia vxor condidit teſtamentum, & vix virum ſuum nominauit, ideò vir accepit à Notario teſtamentum, illudquè aperuit lina reſecans; tùm, quia mortuæ vxoris ingratitudinem cupiebat punire; tùm etiam, quia ea nequibat exequi diſpoſita per viri teſtamentum, præmortua. Tertia, nàm teſtator ſuperuixit tribus annis, poſt receptum à Notario teſtamentum, neque curauit teſtamentum illud, vel reformare, vel iterùm obſignare, quamobrem reuocaſſe cenſetur, vt *Guid. Papa* optimè *in deciſ. 543. num. 77.* & ijdem *Caſtill. num. 47. Maſtril. num. 28.* Quarta ſiquidem teſtamentum fuit poſt ſeptēdecim annos repertum inter ſcripturas derelictas teſtatoris, non ergò debuit haberi pro eius abſoluta voluntate; ſecùs ſi diligentiùs ſeruaſſet, *Caſtill. cit. deciſ. num. 49.* quam perpendit *Hieron. de Leo deciſ. Valent. 32. num. 10.* Quinta demùm, quia teſtator in mortis articulo voluit teſtari, & vix facta hæredis inſtitutione, cœpit delirare.

Quod vrget vehementiùs, & ſi lina,
24 & ſigilla repetiantur inciſa, ſi non appareat conſultò factum fuiſſe, ac aliundè probatum, in dubio pro voluntate non mutata ſtat præſumptio, *l. præcipimus, in fin. C. de appell. l. ſancimus, C. de teſtam. Argel.* ſic in puncto conſiderans *cit. tract. art. 10. ex num. 262.* ideòque eam alleganti incumbit onus probandi, *l. Lucius, de leg. 1. l. fideicommiſſa, §. ſi rem, de leg. 3. Argel. num. 264.* cum aliàs non probet hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, *l. neque naturalis, C. de probationibus.* Quinimò ab ipſis legi-

legitimis hæredibus est probanda qualitas, voluisse scilicèt testantem ab intestato decedere, *l.fin.ff.de his, quæ in testam.del.* Vndè simplex testamenti in scriptis aperitio mutationem voluntatis non arguit, nisi paritèr deleuerit, quæ ipsius substantialia attingunt;aliàs videtur potiùs causa reuidendi, quàm reuocandi fecisse, vt perpendit *Didac. Spin.in Speculo testam.glos.6. num.35.* & sequitur *de Leo cit. decis.32. num.2. Castill.quotid.cap.21.nu.14.* eò magis, dum poterat chartam facillimè lacerare, & non fecit, ad tradita per *Ant. Merend. controu.lib.15.cap.32. num.4. tom.3.*

Conquerebatur aduersarius è contrà, quòd ad hoc, vt possit Cœnobium obtinere, oportet, testamentum in sui prima figura sine omni vituperatione apparere, non deletum, non abolitum, neque ex quacumque suæ formæ parte vitiatum, etsi de testatoris voluntate non constiterit, instructo quoque processu, omni legis beneficio carebat, ad hæreditatem vigore illius aspirans. Idquè adesse in primo testamento, ob sigillorum fractionem,& lineæ inductionem per mediū, in subscriptione præsertim testatricis, & testium,quę ad testamenti substantiā pertinent, *l.hac consultissima, C.de testam.Gratian.lib.3.cap.429.Cons.Staib. resol.68.num.18.* Nec quia intacta remansit institutio,quicquam opitulatur, ex *Reg.Capyc.Latr.consul.160.num.99.* quia non ex hoc saluatur prima illa figura exacta,& carentia cuiuscumque vituperationis, pro vt sonat dictio illa vniuersalis, *Omni*, ex *l.1. de leg.1. l.Iulianus, de leg.3. Surd.dec.255.n.8. Menoch.cons.1120.num.3.lib.12.* & in terminis *idē de adipisc.possess.rt med.4. num.709.* Quin,& ipsa institutio adesse negatur, quia cum ex ipsa incisione,& lineatura dicatur mutata voluntas, *l.1. §.si linum, ff.de bonor. possess. secund.tabul.l.ad testium 22.§.Si signa, ff.si tabul. testam.null. ex tab. l.nostram 30.C.de testam.* & ipsa cum cœteris in testamento deletis, ruit, ideòque testamentum, vti carens forma extrinseca, & intrinseca, nullius est momenti. Neque ambigendum,ex composito fuisse id à Victoria testatrice effectum, dum post multū temporis aliud condidit testamentum.Quarè assertum *Castill.num.89.* vt ob filorum incisionem non dicatur reuocatum testamentum ad pias causas, locum sibi vindicare potest, quoties non apparet consultò id à testatore factum, quo casu præualet pręsumptio pro tali testamēto. At secus si de eius consulta voluntate constaret, vt in præsenti. Si enim vna præsumptio per aliam æquè validam remouetur, *Menoch.lib.1.de præsumpt. quæst.30.* illam veritati cedere oportet, quæ semper præualet, cuique omnia cedunt, *l.pænal. §.Mulier, ff.de probat.l.ille, aut ille,§.cum in verbis,de legat.3.* cum alijs apùd eundem *Menoch.quæst.32.num.4.& 5.*

26 Hoc eodem morbo carentiæ primæ figuræ laborat secundum eiusdem Victoriæ elogium, cum careat die, mense, & anno, proinde nullum, *§.nos igitur, Auth.de testam. imperf. Auth quod sine,C.de testam.* de quibus Iuribus latè *Bald.in cit.Auth.quod sine, num.14. Clar.in §.testamentum, q.14. Mascard. de probat.conclus.1358.n.53.* & eo fortiùs quòd ignoratur,à quo fuerit, vel scriptum, vel subscriptum? cum non constet, neque de scribente, neque de subscribente, neque figuram, neque imaginem habet testamenti.

Et quamuis testes adessent, qui deponerent, esse illud, vel scriptum, vel subscriptum manu testatricis; nullius adhuc esset ponderis. Siquidem licèt ipsa testatrix incœpit condere testamentum; illud tamen non perfecit, 27 ideoquè voluntas non est perfecta, & quæ non est perfecta, imperfecta sit, necesse est, cum perfectum ex *Arist.5. metaphysic.tex.21.* sit id, cui nihil actu deest secundùm modum suę perfectionis; non est ergò testamentum, sed præparatio potiùs quædam testamēti, dum non testata est, sed voluit testari; præparatio autem ad testandum, nec fauore quidem piæ causæ probat, ex *text.in l.fideicommissa, §.quoties, de legat.*

gat.3. Ruin.conſ.71. num.13. lib.3. & indiuidualitèr extare dicebant *Oldrad. cit. conſ.* 119. communitèr approbatum; & potiùs parauiſſe facere, quàm feciſſe, ex celeberrimo *text. in l. ſi is qui teſtamentum, ff.de teſtam.* ſequuntur *Io.Andr. ad Specul. tit. de inſtrum. edit.* §.*Compendioſè, in addit.incipiente ex parte, lib.2, Gulielm. de Benedict.in cap.Raynutius,verbo teſtamentum,n.71. de teſtam. Couarr.in cap.relatum,il 1.de teſtam.nu.9.* adducens egregiam *Pauli* deciſionē in *l.ex ea 29.ff.de teſtam. Dec. conſ.159.* in quo agebatur de inſtitutione Xenodochij, *Paul.de Caſtr.lib.2. conſ.101.nu.3. & conſ.450. Surd.lib.2. conſ.258.nu.19. Menoch.lib.1.conſ.45. num. 28. Maſcard. vol. 3. concl.1352. num.7. Amat. variar. lib.1.reſol.8. cit. deciſ.59. Ludouiſius deciſ.371. Epiſcopus Suarez in ſuis allegat.pro Marchione de Velez fol.431.n.15.verſ.nec præfata, Pater Io: Baptiſta de Lazana in eius apparagio ſuper teſtam. Sereniſſimi Principis Filiberti à Sabaudia,dub.1. n. 15.pag.43. Bottiglier.de ſucceſs. ab inteſt.cap.2. theor.42.num.32.*

Ex quibus rectè communi omnium
28 voto reijcitur aſſertum *Caſtilli loco cit. num.61.* ſuſtineri ſe teſtamentum imperfectum ratione voluntatis quò ad relicta ad pias cauſas, ex *Tiraquell. cit. priuil.7. verſic. contrarium autem, Reg.de Ponte lib.2. conſ.99. ſub num.9, Morot.conſ.6.n.7. Loffred.conſ.feud.14. nu.65. Alex.Trentacinq. lib.2.conſ.42. Aymon. conſ.689. Argel.de acquir. poſſeſs.quæſt.6.art.13. num.366. Theſaur. lib.4.quæſt.28.n.6. Boer. deciſ.93.n.10. & deciſ.240. num.4. Surdus deciſ.292. num.14.* & ibi *Hodier.* cum forma ſubſtantialis teſtamenti, ſit voluntas, & conſenſus teſtantis, quæ forma in nullo, quantumuis priuilegiato teſtamento, remiſſa eſt, nec in teſtamento quidem pio: cum inuiolabile, & perpetuum ſit axioma de Iure naturali, gentium, & ciuili, voluntatem, & conſenſum eſſe animam omnium diſpoſitionum, ſine qua actus corruit.

Inſupèr deficiunt teſtes, & ad mi-
29 nus duo exquiruntur, ex *cap.relatum, & cap. cum eſſes, de teſtam.* etiam in Terris Imperij, *Couarr. ibidem, Mele ad Gizzarell.deciſ.46.* quod alij non admittunt, apùd *Borrell.in ſumma deciſ.tit.11.de numero teſtium,nu.2. Mari ad eumdem Gizzarell.deciſ.46.num.1. Card.Tuſcus tom.8. lit.T. concluſ.113.* quando deberent eſſe idonei omni exceptione maiores, nec ſufficiat vnus, *Capr. conſ.162. Pariſ. lib.1. conſ.124. Mantica de coniectur. lib.6. tit.3. à numer.35.*

Deniquè prætenſum teſtamentum
30 non eſt ſcriptum, ſed tantùm ſubſcriptū à teſtatrice. Hinc extra aleam non erit inquirere, an teſtamentum à teſtatore dumtaxàt ſubſcriptum valeat inter liberos, atque exinde fauore piæ cauſæ? Quò ad primum, ſolam ſubſcriptionem eſſe ſatis, voluerunt nonnulli apùd *Tiraquell priuil.4.* ex *Auth. quod ſine, C.de teſtam.* At totum eſſe ſcriptum, exquirunt alij ex *text.* originario, ex quo deſumpta eſt memorata *Auth.quod ſine*, qui eſt in §.*nos igitùr, Authen.de teſtam.imperf.* & poſt habita decerpta *Auth.* attenditur, reſte *Fontanell.de pact.nupt.tom.2.clauſ.4.gloſ.9. par.4.num.86.pag.158.* Sit vtrumque, rem noſtram non attingit: nam ſi concederetur inter liberos illa ratione, quòd cauſa inteſtati coadiuuat cauſam teſtati; hoc non currit reſpectu extranei, qualis eſt Eccleſia, niſi totum conſcriptum fuerit manu teſtatoris, *Card. Tuſc. tom.8. lit.T. concluſ.117. Clarus* §. *teſtamentum, quæſt.7. num.3.* qua de re *Achillus de Graſs. deciſ.1. ſub tit. de teſtamen. Tiraquell.* & ibi *Ricc. priuil. 4.*

Cœteris autem dignior eſt *dec.Car-*
31 *din.Seraph.840.* in qua teſtator manu ſua ſcripſerat, & ſubſcripſerat teſtamētum, ac obſignauerat cum ſubſcriptione duorum teſtium, relinquens hæredem poſthumum, qui ſi non naſceretur, vel natus decederet, vxorem inſtituit hæredem, deceſſit poſthumus in infantili ætate; hinc dubitatum fuit de validitate teſtamenti, & propoſita bis cauſa, aſſirmabant nonnulli ex *cit. Auth.quod ſine*, negarunt reliqui, quia

cit.

cit.§.nos igitur, claris verbis requirit, testamentum scriptum, subscriptumque testatoris manu, & quòd testator explicuerit coràm testibus suam voluntatem, *gloss.ibidem verb.inter filios, Alexand.lib.3.cons.76. num.3. Ruin. lib.3. cons.71.num.12. Cuiac.in cit.auth. expositione*, qui notat, requiri testamentum holographum, & testibus palàm nuncupatum; subnectitq; idem *Seraph. num.6.* hæc verba: *Quæ cum non appareant hic observata, non sufficit recognitio per testes habentes notam manum, quæ de stylo in Rota admittitur, sed requiritur recognitio per eosdem testes, qui se subscripserunt, vt sciamus, an omnia iuxta præscriptum d. Auth. obseruata fuerint? ob quam dubitationem supersederunt in causa*; tandèm iterùm proposita causa sub die 27 Ianuarij 1589. fuit decisum, minimè fuisse seruata requisita *cit. Auth.* testatur idem *Card. Seraphino decis.* 853. & mirabilitèr eadem Sacra Rota in vna Romana domorum anno 1614. coràm Patriarcha Mazanedo, inter collectas à *Farinac.decis.* 576. de qua *cit. Lezana num.* 19. Et re vera in hæreditatibus magis fauendum legitimis hæredibus, quàm piæ causæ, *Peregrin. lib.3. cons.68. num.13. Paul. de Castro cons.450.in fin.lib.1.* & licèt fa-
2 uor piæ istius causæ magnus sit, cum pro salute animæ, & iustitia naturali non sit disputandum de apicibus iuris; tamen piè occurrit *Emin. Card. Mantica de coniect.vltim.volunt. lib.6. tit.3. ex num. 12.* his verbis: *Fauorabilibus causis ita debet fauor exhiberi, vt cæteris, qui sunt successuri ab intestato, iniustitia non fiat.*

Non valere proinde primum testamentum, cùm sit deturpatum, deletum, ac diruptum; neque secundum, cum nullam habeat figuram testamenti, clamabant venientes ab intestato.

De mense Nouembris 1679. relata
3 causa in Senatu scissa fuerunt suffragia, illa præstantibus DD. Consiliarijs Marchione Latertiæ, Scipione de Martino, Carolo Vergara in eadem Aula mecù residentibus: nàm duo validam, alij duo nullam dispositionem dijudicarunt, & datis à nostro D. Præside tribus alijs Consiliarijs sequentis Aulæ adiunctis ad paritatem derimendam, ex *pragm.41. §.3. de offic.S.C.* & *4. §.2. de dilation.* aduenere deinde in Aula tres noui Consiliarij: nempè DD. Consiliar. Michael Muscettola, Dux Casæ Massimæ, & Ioseph Canale, & vna ex partibus expetente, R. Collateralis Consilij diplomate, sub die 26. Decembris eiusdem anni 1679. directo D. Præsidi, penès Comum, *in par.63.fol.12.* fuit mandatum, præfatam paritatem decernendã per memoratos tres Senatores nouitèr in Aula residentes, & re iterùm ad libellam reuocata, fuit dirempta paritas, manauitquè scitum, relatore d. Ill. Duce Casæ Massimæ, in fauorem venientium ab intestato, die 23. Iulij 1682. *in Banca Lisli.*

RITUS CCLXXVIII.

ITem seruat ipsa Curia, quòd nulla litera Reginalis: putà, litera delegationis, seù rescriptum in ea expeditur, nisi sit manus propria Regentis, vel eius Locumtenentis, vbi ipse scribit manu propria nomen suum tantùm, aliàs dicta litera nullatenùs habeatur pro admissa. Et not. quotiescumque quis præsentat aliquam literam, sufficit, quòd scribatur in ea, præsentata fuit &c. & non dicitur per quem, quæ dirigatur ipsi Curiæ cuiuscumque Officialis, vel domini sit, de remissione, vel alio modo.

SUMMARIUM.

1 Consil. Matthæus de Afflicto *insignis I. C. memoratur, eiusquè vltimum elogium adducitur.*
2 *Regenti M. C. an liceat creare suum Locumtenentem.*
3 *Hodiernis temporibus eligitur à Pro-Rege,*

Rege, & passim antiquior ex duobus Consiliarijs, & vocatur Pro-Regens, ijsdemquè fruitur prærogatiuis, & titulis, quibus & Regens.

4 *Authoris rescribitur responsum, quo vendicata fuit M. C. de titulis illius Pro-Regenti, & Iudicibus debitis, immeritòque à R.C. ijsdem sublatis.*

5 *Quod impulit Authorem ad calamum in illa thesi arripiendum, & tuendum honorem Tribunalis, qui defendi debet, & alia.*

6 *Regia Camera Summaria quarè sic nominata? Est Maximum, Supremum, ac Sacrum Tribunal; In eo præsidet Locumtenens Magni Camerarij, & illius amplitudinem etiam Sella celsiori loco posita ostentat.*

7 *Supremum est etiam Tribunal M.C.V. & duarum personarum imaginem sustinet: Iustitiarij nempè, & Vicarij, ac exercet iurisdictionem in omnibus causis contra quoscunque.*

8 *M.C. paret Collaterali, & Sacro Consilio, duasquè habet Aulas.*

9 *Præfert Regens duodecim lictores, eiquè subiecti sunt Capitanei iustitiæ.*

10 *An rectè comparetur Regens Præfecto vigilum? examinatur.*

11 *Iactura M.C. maxima ex amissione titulorum. Quid sint tituli? & quid agẽdum pro illorum tuitione?*

12 *Regia Camera non habet authoritatem in M.C. & cum ea procedit literis hortatorialibus, quæ non inducunt præceptum, sed preces.*

13 *Pro-Regens constituitur à Pro-Rege.*

14 *Pro-Regens quare residet in Aula criminali.*

15 *Titulus* Circumspecti, *quo gaudet D. Præsidens S. C. datur D. Consiliario Decano Pro-Præsidenti.*

16 *M.C. conqueritur de eiusmodi iurgio.*

17 *Breuis paranesis Excell. Pro-Regi, quòd ad ipsum spectet tueri M.C. honorẽ, & manutentionem antiquæ possessionis.*

18 *Fit mentio consultationis Regiæ Cameræ factæ S.M. in thesi enarrata.*

19 *Regia Camera an possit mittere literas hortatoriales Sacro Consilio pro remissione causarum? & quibus verbis, ac titulis.*

20 *Verbum placeat quid denotet?*

21 *Sacrum Consilium est Regis Senatus, cæteris Tribunalibus præstantiùs, & antiquitùs eius Senatores vtroque titulo, Consiliarij nempè, & Regentis decorabantur, cum illud Collateralis fuerit institutum anno* 1505.

22 *Eadem lege S.R.C. in hortatorijs agere debet cum Regia Camera, Tribunali etiam Supremo.*

1 MAtthæus de Afflictis Regius Consiliarius, Patritius Neapolitanus de Sedili Nidi, I.C. eximius, cuius decisiones toto terrarum Orbe venerantur, illasquè anteponendas aliorum Senatuum, etiam Sacræ Romanæ Rotæ scitis, clamat Senator Pedamontanus *Thesaurus in præfat. ad suas decis. num. 6.* cuius authoritatem apùd doctos maximam, præconizat Lusitanus *Pinell. in l.2. par.1. cap.4. num.13. C. de rescind. vendit.* & mille instàr Doctorũ esse, fatetur Cathalanus *Io:Petr. Fontanell. de pact. nuptial. tom.2. claus.7. gl.2. par.10. num.13.* imò omnium II. CC. calculo probatissimam, testantur *Iacob. Spiegel.* Selestadiensis *in nomenclat. Iurisperit.* post *Lexicon Iur. Arnald. Ferron.* Burdigalensis *lib.3. de reb. gest. Gallor. Nicol. Balbus* Ducis Sabaudiæ Senator, & Præses patrimonialis *cons.55. nu.13. inter consil. feudal. diuers. Topius* noster, omissis alijs, *de origin. Tribun. par.1. lib.4. cap.13. à num.23. & par.2. lib.4. cap.1. n.66.* & adeò fuit esse literis addictissimus, vt suo vltimo elogio Neapoli condito, manu Not. Francisci de Nubulis, sub die 27. Septembris anni 1513. filiorum suorum Io: Antonij, Eustachij, Hieronymi, & Benedicti extincta linea, vocauerit Sapiẽtiam his verbis, dignis, vt per vniuersum itidem Orbem innotescant. *Item voluit, quòd bona sua stabilia: videlicèt, Domus sua, sita in Regione Sedilis Nidi, & Startia magna, sita in Villa Centoris Ciuitatis Auersæ, & alia Terra ibi sita, non possint alienari in totum, vel in*

in partem, ullo unquàm tempore; & si fieret alienatio, non transferatur dominium, sed semper sit penès suos descendentes Masculos; & si omnes descendentes sui Masculi defecerint, dicta bona deueniant in Priorem, qui pro tempore erit, Collegij Doctorum Iuris Canonici, & Ciuilis Neapolis, qui de dicta Domo faciat Sapientiam pro decem Studentibus, qui habeant studere per quinque annos, & pro victu consignentur ex fructibus dictarum Massariarum sexaginta tumuli de frumento, & quinque vegetes vini, & residuum sit Prioris, qui pro tempore fuerit, pro suis faticis, & hoc in perpetuum seruetur.

Qui quidem *Matthaus de Afflictis in*
2 *Constit. Regn. statuimus*, obseruat, Magnum Iustitiarium in Regno nequire facere Locumtenentem; sed Regens, qui suus est Locumtenens, ex *Carauita in Rit. 262. & Muscatell. in tract. de Doctor. dignit. decor. par. 3. num. 63.* eligitur à Pro-Rege, & proindè neque Regenti suum Locumtenentem creare licet, & quamuis *Carau. in hoc Ritu num. 1.* insequutus *Afflict.* voluerit, id facere posse, & meminit in *Rit. 13. in med.* intelligendum erit eum licentia Pro-Regis, sicuti idem *Afflict. in Const. duram, & diram, sub num. 3.* concludit, qui in loco à *Carau.* adducto, quamuis annuat, quòd vnum ex Iudicibus Criminalibus, vel Ciuilibus, Regens suo loco cōstituere possit, hoc tamèn procedit de licentia Regis, vt ipsemet *Afflict.* fatetur, potissimùm in Regimine Curiæ, & sic in illo actu, vt consuetum est seruari.

Cœterùm respectu aliorum concer-
3 nentium ipsius Regentis officium in distributione causarum, & similium, quia in eadē Magna Curia adsunt duo Consiliarij, teste *de Franch. decis. 722. num. 19.* passim vnus antiquior, loco ipsius, ob impedimētum Regentis, constituitur à Pro-Rege. Qui quidem Pro-Regens ijsdem fruitur prærogatiuis, honoribus, & titulis, quibus & Regens ipse: cumquè anno 1670. quo clauum Regni moderabatur Excellentiss. D. Petrus Antonius ab Aragonia (quē, nupèr dum typis hæc traduntur, de mense Septembris 1690. literis Matritæ certiores facti sumus, omnium mœrore, senio confectum, sed meritis magis onustum, ad Cęlestia conuolasse) autumassent Locumtenens, & R. Camera eximere Consiliario Decano M.C.V. Pro-Regenti, eiusquè Iudicibus, debitos, atquè consuetos titulos: nempè illi *Spectabilis*, & alijs *Magnifici*, in literis hortatorialibus. Ego ipse, Iudex tunc temporis eiusdem M.C.V. responsum pro tanto Tribunali, Vice-Regi tradidi, hic opportunè inferendum.

Sumerem nè in communi causa ca-
4 lamum? an potiùs conticescerem? anceps fui, Excellentiss. Domine: siquidem hinc proprij officij munia, hinc timor, nè eui grauis essem, in contraria animum deducebant; cum hæsitanti lux affulsit: veluti iactatæ Aquilonibus carinæ, Castoris, Pollucisque sydus: quæ animum, & commotum in pristinam restituit tranquillitatem, & pendentem ad aggrediendum opus incendit. Neque alia quidem hæc, quàm iustitia tua, quàm æquitas tua fuit: ad quem, dum me accessurum, recordor; nequeo non meminisse, omnia mihi in tuto futura. Nàm quid iustitiæ, quid æquitati magis gratum, ac proprium est, quàm iustitiæ ornamenta, æquitatisque vindices tueri? quarum cum tuo impulsos exemplo conspiciam omnes hac in Vrbe amantissimos, omnes etiam mihi vel ex his scriptis beneuolos praltolor, Te auspice: maximè quia cum in his, non tàm Magnæ Curiæ Vicariæ tituli, decusq; tot ab hine annis Regia largitione impertitū, quā ipsius Regiæ authoritatis, quam præferunt Tribunalia, res agatur; non est, eur cœteris omnibus non sint placitura. Nostri Magistratus honos impetitur, imò imminuitur. Honorem armis defendi posse, ait *Baldus in l. decernimus, C. de Sacros. Eccl.* honestum igitùr magis, ac licitum erit, eum calamo, iuribus, & rationibus, quæ propria sunt Magistratuum arma, tueri. ita *Valdes de dignit. Reg. Hispaniar. in proœ-*

*procæm. num.*24. Imò sanè reus fuissem
5 habendus, si Iudex, aliqua scilicèt tanti Tribunalis pars, ad eiusdem Tribunalis discrimina siluissem, ac supplices eiusdem voces tuam implorãtes opem ante Te supplex nõ statuissem. *Qui non defendit* (inquit *Cicero lib.1.de offic.*) *nec obsistit iniuriæ, tàm in vitio est, quàm si parentes, aut patriam, aut socios deserat.* Et propius ad rem Magistratus accedens *Tholosanus lib.4. de Rep. cap.10. num.11.* ait: *Qui publicam dignitatem gerit, nullo modo, etiam prætextu suæ humilitatis, eam imminui, aùt contemni pati debet; sed in eo gradu, quo à Principe, vel populo ordinata est, eam conseruare tenetur: alioquin, & sui officij direretur ignarus, & iniuriam ei, cuius refert potestatem, inferret*, cuius memini in *Ritu 5. sub num.11. tom.1.* Magnum profectò, atque, vt ita dixerim, indispensabile onus est cuique, sui Magistratus prærogatiuas defendendi, ità vt non solùm obstringatur, illæsum posteris seruare traditum sibi dignitatis decus; sicuti de Prætore inquit *Vlpian. in l.1.ff. de postul.* ibi: *Suaque dignitatis tuenda, & decoris causa*; & iterùm *in l.obseruare, §.ingressus, ff. de off. Proconf.* repetit: *Seruari tibi consuetudinem istam, & huiusmodi prærogatiuas*; verùm etiam augere pro viribus: ità *Callistratus in l.obseruandum, 19. ff. de offic. Præsid.* inquit: *Vt authoritatem dignitatis ingenio suo augeat*. Hoc præcipuum inter Magistratus onera recenset *Cicero lib.1. de offic.* dicens: *Et Magistratuum munus proprium sit, intelligere, se gerere personam Ciuitatis; debereque eius dignitatem, & decus sustinere. Surg. de Neap. illustr. lib.1. cap.27. n.2. Mastrill. de Magistrat. lib.5. cap.4. num.2. Reg. Capyc. Galeot. controu.45. n.2. lib.2. Reg. Capyc. Latro consult.43. tom.1. Io: de Solorzano in tract. de plazas honorarias, num.125. & in sua allegat. de la precedencia de el Conseio de Indias §.3.* Mihi subdidere calcar cũctanti scribere, ratio, necessitas defendendi, & mos; sicuti *Cicero in orat. pro Milon.* dixerat: *Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa præscripsit, vt omnem semper vim quacumque ope possent, propulsarent.*

6 Duo sunt præsertim in hac Vrbe preclara Tribunalia: Regia nimirùm Camera Summariæ, ac Magna Curia Vicariæ. Magnum profectò est illud Regiæ Cameræ Summariæ, sic nuncupatæ; vel quia est Summa Hera, hoc est, rerum Fiscalium Domina; vel quia agit summa æra, summas scilicèt pecuniarum, & Regales census curat, litesque dirimit inter Regem, & subditos, *Frecc. de subfeud. Rub. de offic. Mag. Camer. Surg. de Neap. illustr. lib 1. cap.26. n.25. Tasson. de antef. vers.3. obseru.3. à n.137. Ego in ritu 1. n.19.* eiusq; amplitudinem nomen ipsum ostendit, quippè quæ Regij fulgoris prænomine insignitur. Vndè meritò illud Magnum, Maximum, Eminentissimum, & Sacrum, appellarunt *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de Regal. imposit. §.8. ex num.56. Reg. Reuerter. decis.7. in princ. Io: Vincent. de Ann. in repet. cap.1. de Vassall. decrep. ætat. num.217. Conf. Prat.* integra *obseru.50. Præsid. Gananer. decis.30. num.9.* quin antiquitùs Sacra vocabatur Summaria, vt luculẽtèr obseruat *Topius de orig. Tribunal. par. 3. pag. mihi 241. num.1.2.3. & 4.* prolatæque ab ipso sententiæ in reclamationibus ab ipsomet recognoscitur, ex priuilegio à Serenissimo Rege Ferdinando attributo in *pragm.37. sub tit. de offic. Proc. Cæsar.*

In hoc Supremo Tribunali præest Magnus Camerarius, quartus ex septem Regni Proceribus, qui non assistit, sed illius Locumtenens est moderator, *Surg. ad d. tract. cap.26. nu.24. pag.289.* Cuius amplitudinem illud potissimùm ostentat, quòd suggesto sedet celsiori, ac reliqui Præsidentes. Imò & ad subsellij Cœsarum exemplum fixa sedes est, ligneis hinc, atque hinc columnis subnixa, affabrè cœlata scalpro, zophoris, alijsque id genus ornamentis conspicua; idquè vt muta quadam oratione eius præeminentiam, vel sella ipsa loquatur, prædicetquè, *Surg. memor. cap.27. num.22.*

Magnum est etiam illud M. C. Vic.
7 quod totius Italiæ Subselliuni, præconizat *Io:Bapt.Baiard.adIul.Clar.§.final. quæst. 49. n. 36.* Ac si eius præcœteris celsitudinis metas liceat ab originis antiquitate metiri, vix sanè aliquod erit in hac Vrbe, quod ipsi non concedat primas: etenim Magnæ Curiæ fuit Fridericus huius nominis Secundus institutor, Vicariæ verò Carolus Primus, qua de re *Frecc.de subfeud.lib.1. verbo secundum officium, pag.31.*

Duarum personarum imaginem sustinet: Alteram Iustitiarij, cuius erat, eorum omnium cognitionem, quæ ad iustitiæ cultum seruandum, insque suum cuique tribuendum pertinent, munus sibi tanquàm præcipuum vendicare. Quamobrem inditum fuit ei *Magistri* prænomen; vel vt nomenclatura ipsa indicaret, totam eius viribus iuris dicundi molem esse commissam, exemplo eius, quod *Vlpianus in l.1. §.1.ff.de exerc.action.* de ratis antistite sermonem habens, inquit: *Magistrum nauis accipere debemus eum; cui totius nauis anchora mandata est*. Vndè sacræ literæ promiscuè Iudices, ac Magistros acceperunt in *Deuter.cap.16. Iudices, & Magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iudicio*: Vel vt eius sollicitudinem, solertiamquè, qua vti deberet, in tribuendo vnicuique, quod suum est, præmonstraret, vt sensit *Paul. in l.de quibus 57. ff de verbor. signific.* inquiens: *Quibus præcipua iura rerum incumbit; & qui magis, quàm cæteri diligentiam, & sollicitudinem rebus, quibus præsunt, debent; hi Magistri appellantur.* Vel tandèm vt tanti Magistratus maiestatē indicaret prænominis, nominisq; excellentia: cum Magistratus à Magistris vocabulum mutuatos esse, doceat idem *Paul. in d.l.quibus, 57.* his verbis: *Quin etiam ipsi Magistratus per deriuationem à Magistris cognominantur.* Vnde inoleuit illa Magnæ Curiæ anthonomasia; ipsa enim iustitiæ speculum, luminarequè maius, ac fons est, à quo cœteræ huius Regni Curiæ, tāquàm riuuli manarent; iurisquè rectè dicundi rationem haurirent: cum calcatum ei tramitem sequi obstringantur, vt ex *Const. Præcipimus*, & *Const. Magna Curia, Reg.Tap.lib.2. Rub.de offic.Mag.Iustit. Reg.Sanfel.dec.290. Thor. in C.cas.45. num.6.* & perpendit *Cæsar Alderis.alleg.40.n.2.to.3. R.de Marin.Cons.Mastrill. alleg.94.* rescripta *cit. tom.3. de Marin. num.5.& per tot.* & apùd *Reg. Sanfelic.d.decis.290. verb.Tribunal M. C. tom.3.* Alteram verò generalis Regni Vicarij, ex quo Magnæ huic Curiæ meritò Vicariæ nomen accessit tempore Reginæ Ioannæ, *Capac. nel forastiero giorn.7.pag.623.*

Geminis hisce coruscans, vel honoribus, vel oneribus, qua viribus consistum Curiæ, qua Vicariæ vallatū prærogatiuis Tribunal hoc exercet imperium in omnibus causis, tàm ciuilibus, quàm capitalibus, etiam Baronum, & quouis titulo insignitorum, etiam de Regio sanguine, *Mastrill.de Magistrat.lib.5.cap.8. Carleual. de Iudic.lib.1.tit.2. quæst. 6. sect.9. Thor. in C.cas.20.nu.15. Ego in ritu 1.ex n.22.* potissimùm in liquidatione instrumentorum contra habentes septem Regni officia, contra omnes Officiales, etiam Capita Tribunalium, *Reg.de Ponte de potest. Proreg. tit.7.§.4. ex pagin.226. Reg.Rouit.cons.90.vol.2. Regen.Capyc. Latro decis.200.nu.3.& 42. Præs.Merlin.cap.64. num.2. lib.2. Cæsar.Peregr. quæst.23.num.29. Cæs.Alderis. cit. alleg.40.* si quando adsit in quouis huius Regni Oppido, vel Ciuitate aliquis ex ipsius Iudicibus, ipse solus cognoscit de omnibus causis, quæ ad illius loci Ordinarium spectarent; & conticescit per Superioris præsentiam Ordinarij iurisdictio, ex *Const.Regni, honorem debitum*, *D. Reg.Moles in decis. §.27.de orig.Tribun.nu.24. Cons.Rocc. de offic. §.6. de ord. praced. in M.C. ex num.28.pag.57.*

Paret Magna hæc Curia dumtaxàt
8 Sacro Consilio in causis appellationum ab ipsa; in causis delegatis à Pro-Rege, Collaterali Consilio; quæ quidem sunt Tribunalia vnum corpus constantia, illud cum Rege, hoc cum Pro-Rege:

ge: præterea verò nemini, ex *prag. 9. de suspic. offic. & prag. 1. de offic. S.C.* & ibi *Reg. Tapia*.

Duas Tribunal hoc habet Aulas; in quarum altera criminum Iudices ius dicunt; in altera, ciuilium in duabus diuisa. Præsidet vtrique Regens vnus, ab Rege Alphonso anno 1442. suffectus in Magistri, vt diximus, Iustitiarij locum: retinuit enim Rex iurisdictionem huius, quod est secundum de septem supremis officijs Regni, *Capacc. giornata 7. pag. 624.* & decoratur Regens titulo *Spectabilis*, ad instàr Proconsulis, *l. 1. C. de Comit. Consistor. lib. 12. Frecc. loco cit. pag. 31*.

9 Præfert Regens hic duodecim lictores more Romanorum Consulum, hastas securi præfixas, quas alabardas vocitant, pro fascibus anteferentes. Habebat enim antiquitùs Generalis Regni Vicarius, Ferdinando I. Rege, octo apparitores; quatuor Vrbis Neapolis Capitaneus. Deindè cum in vnâ M. Curia, ac Vicaria coissent, vtriusque lictores vnì huic subsellio cessere. Sunt Regentis dicto immediatè audientes Tribuni quidam, quos Capitaneos Iustitiæ vulgus appellitat; qui stipati satellitio, noctuque, diuque circumcursitant Vrbem, vt ne quid criminis patretur: constitutis in qualibet Platea, in quam hominum multitudo ferè confluit, cohortibus, quæ Vrbis regiones tueantur. Vndè meritò placuit *Reg. de Pont. de potest. Proreg. dict. tit. de diuers. prouis. sub tit. de Capitan. Iustit. §. faciunt etiam banna*, ipsum M.C.V. Regentem Præfecto vigilum comparare, perpendendo *text. in l. 3. ff. de offic. Præfect. vigil.* insequitur *Cons. Rocc. de offic. d. §. 6. de ordin. praeced. in M.C. n. 40. & 41.* ex *Vuessembec. in Paratr. dicto tit. de offic. Præfect. vigil.* quicquid impugnare effatum prædictum *Reg. de Ponte* conatus sit *Reg. Galeota respons. fiscal. 1. num. 69. pag. 12. à terg.* Nam cognoscit Regens M.C.V. de incendiarijs, effractoribus, furibus, raptoribus, receptatoribus &c. quę *Paulus in d. l. 3.* Præfecto vigilum attribuit.

Neque ex hoc, quòd vigilum Præfectus modicè tantùm poterat coercere, non capitali pœna; quo casu ad VrbiPræfectum remittendus erat reus, *l. vn. C. de offic. Præfect. vigil.* & ait *Paul. in d. l. 3.* Regens verò M.C.V. omnium, tàm capitalium, quàm non capitalium cognitionem habet; ideò rectè intulit *Reg. Galeota*, errasse *Reg. de Ponte*, Præfecto vigilum Regentem M.C. comparando: nàm, non ex iurisdictionis latitudine, sed ex identitate officij, Magistratus similitudo, vel comparatio colligitur. Iurisdictionis latitudo, modò parua est, modò magna; quippe quæ dependeat à Principis placito. Identitas generis officij non, nisi à natura, proficiscitur. Potest, eodem officio permanente, contrahi, vel protrahi iurisdictio. Officium, vel ab efficiendo, vel ab officiendo deductum volunt, & est id, quod vnusquisque efficere debet, vt nulli officiat. Idem est amborum, tàm Regentis M.C. quàm Præfecti vigilum, officium, vigilare, atque excubare, vt perditis hominibus demandata sibi Prouincia purgata sit; vt vnusquisque, quod honestum est, quod iustum est, peragat; vt stet cuique suus honos, sua dignitas, sua res familiaris. Indè est, quòd Iuris Consulti non secùs rubricam Digestorum, *de iurisdictione omnium Iudicum*, sed inter rubricas *de officio Præfecti Prætorio, Præfecti Vrbis, Quæstoris, Proconsulis, Præfecti augustalis*, titulum *de officio Præfecti vigilum* posuere. Minus officit, quòd in sua origine vigilum Præfectura inter Magistratus minimè connumerabatur. Non enim tàm auspicato progressu repente gliscit Magistratuũ dignitas, iurisdictio, & honos. Aediles duo erant primitùs à plebe creati, vt præessent ædibus, *l. 2. §. ijsdem temporibus, ff. de orig. iur.* Constitui deindè ex Patrum numero cœperunt, qui sellis curulibus vecti ius dicebant; vndè ædilitia edicta profecta sunt, *Liu. lib. 7.* Demùm ædilibus iniunctum fuit, vt frumento præessent. Merumq; insupèr Imperium habuere ędiles, ita vt flagris cœderent, *l. 12. ff. de Decur.* adeòque ædilitium munus Magistratus euasit.

Gaudet Regens hic pręferrim titulo *Spectabilis*, quo Proconsules decorare consueuit, *text.in l.1.C.de Comis.Concist.lib.12.* sicuti Iudices titulo *Magnifici*. Hucusque ab hominum memoria etiam Pro-Regens, qui in Regentis locum sufficitur à Pro-Rege, & plerumque eligitur alter ex duobus Regijs Consiliarijs, qui debent Magnæ Curiæ interesse, hoc *Spectabilis* titulo gauisus est. Iàm verò Regia Camera Summariæ, & Pro-Regentem prænomine *Spectabilis*, & Iudices prænomine *Magnifici* exuere nouissimè conata est, scribens in hortatorijs: *Regio Consiliario Pro-Regenti, ac Magna Curia Vicaria Iudicibus*.

Si ex iactura infortunium metimur:
11 non nisi maximum profectò, dicendũ esse, M.C.V. infortuniũ, cum maxima sit in hoc eius iactura. Nemo de hoc dubitauerit, qui benè nouerit, quid sint Tituli, quos demere intendit R.C. Tribunal? Nàm si hi nihil aliud sunt, quàm authoritatis testimonia, dignitatis indicia, atque (vt honores definit *Angelicus Doctor*, *quæst.103.art.1. ad 2.2.* quorũ magna pars Tituli sunt) excellentiæ testificationes; haùd parum amittere videbitur Magna Curia. Hinc mirari debet nemo, integrum Tribunal expergisci ad tantas ærumnas; quando praeclaro genere orti, nec sudoribus, nec vigilijs, nec sumptibus, imo nè sanguini, aùt vitæ quidem pro alicuius Tituli adeptione parcant. Admiratio deberet cunctos incessere, si secus accideret, si non insurgeret, si proprijs conniuẽs malis, in otio torperet. Proprium enim præclarorũ virorum est, quoduis discrimen subire propter inæqualitatem honoris; sicuti gregarij, humilique loco nati id agunt ob imparem possessionis rationem: cum de honore, ac dignitate contendere apùd ingenuos, generosi animi sit indicium, *Ego in ritu 5.num.18.tom.1.*

Et quidem, si hoc Tribunal eius esset conditionis, vt non sine maxima iniuria lædi facilè posset: aùt certè, ius aliquod ille, à quo se læsum existimat, in ipsum haberet, mitescerent eius voces, querelæ fatiscerent. Sed cum neutrum accidat, quoquò se vertit, maioris, ac noui semper doloris causæ occurrunt.

Siquidem quod vnquàm ius, quam
12 vnquàm authoritatem Regia Camera in Magnam Curiam habuit? probet, si quam credit habere? proferat, si qua iactat Regia diplomata? Legimus apùd Iuris Monarcham *Marin. Frecc.* (hoc titulo illum condecorat *Reg.Rouitus in rub.de offic. Iudic. num.10.*) *de subfeud. lib.1.de offic.M.Iustit.* Magistrum Iustitiarium præcedere magnum Camerarium, & sic ipsam M.C. præferendam Tribunali R.Cameræ, ex adductis per *Larream alleg.fisc.52.in fin.vol.1.* Legimus in *prag.13. de offic. Procur.Cæsar.* Inuictissimum Carolum V. mandasse vt ipsa associaret, & suum brachium præstaret Regiæ Cameræ, qua de re *Reg.Merlin.lib.2. contr.forens.cap.64. & Reg.Galeota resp. fiscal.1.* Non adimat igitùr Magnæ Curiæ præstantiam illam, quam per seipsam elargiri non posset. Hortatoriæ quidem, siue requisitoriæ literæ, quibus Regia Camera cum Magna Curia vtitur, *Reg.de Ponte decis.13.nu.1.vers.his sic in facto, Cons. Gizzarell. dec.73. Reg.Sanfel.dec.291. num.29.tom.2.Cons.Prat.resp.crim.47. num.50.Ego in ritu 1.sub num.25.lib.1.* aliud omninò demonstrant. Verbis: *inhibemus, mandamus, præcipimus*, agitur, vbi authoritas intercedit, *c.Romana, §.si verò, de appellat. Mandos.in tract. de appellat.& de inhib.quæst.8. Lancellot.de attent. quæst.20. Marsil.sing.490. Afflict.decis.30.num.3.* ex *Bald. in l.1. in fin.C. quomodò, & quando Iudex*: si hæc absit, non imperantibus, sed precantibus verbis, aùt ad summum hortantibus vtendum cuique est. Igitùr Regiam Cameram, quæ non est Tribunal superius Magna Curia, verbo *Hortamur*, vti cum ipsa, fas est, quod non inducit suaptè natura præceptum, *can. præcipitur, 14. quæst. 1.* sed preces, & exhortationem, *cap.recolentes, de stat. Monachor.* ibi: *Ideòque precibus exhortamur*, & ibi *Abb.circa fin.glos.in Clem. de testib. c.non Iudai, vers. exhortatis,*

Ambros.

Ambrof.Calepin.fuper verf.hortor, Cic. ad Lentulum, ibi: *Hortari, & orare, vt magnam infamiam fugiant*. Vndè obferuat quàm optimè *Sefe de inhibition. cap.8.§.4.num.37.* nullum aliud modeftiùs, atque vrbaniùs excogitari poffe verbo *Hortamur*. Quarum literarum hortatoriarum antiquiffimus eft vfus apud Imperatores, vt cum Imperatore Claudio ob nuptias Octauiæ eius filiæ, *Tacit.lib.12.* ibi: *Sententiam orando exprimere, qua hortabatur Claudius Octauiam defpondere*: iifque Iodex parere obftringitur, modò illas dirigens, qua debet vtatur vrbanitate, non quidem præceptis.

Pro-Regens non eft profectò quis à
13 Regente fubftitutus; quo cafu omitto, an poffet fortaffe aliqua fubeffe dubitandi anfa? fed eft creatus à Pro-Rege, non in defectum, vel abfentiam Regentis; fed principalitèr, & in capite electus ab eo, qui Regis vices fuftinet: cum nullus penitùs fit Regens à Rege, vel Pro-Rege renũtiatus. Statuitur regularitèr Regio nomine, Regiaque authoritate Pro-Regẽs à Vice-Rege, ideòque non eft fanè Regentis Vicarius: cũ non entis nullæ fint qualitates. Idcircò fruitur omnibus omninò honorum prærogatiuis, quibus Regens; nè lictorum præeuntium cohorte quidem excepta, vti ab ipfo Pro-Rege electus, ex exaratis apud *Anton. Gabriel. inter commun.opin.lib.6.tit.de regul.iur.concluf.2. Nouar.de variation. & elect.for. fect.3.quaft.14.nu.17. Thor.par.1.compend.dec.verbò fubrogatus, feù fubftitutus, de Marfil.fing.367.& Olea in add. ad tract.de cefs.iur.tit.3.qu.6.ex n.33.*

Neque nitidam hanc veritatem ob-
14 turbat quicquam, quòd Pro-Regens in Aula M.C.criminali, in qua refidet, quia fic moribus fit comparatum, non occupet Regentis fedem. Ea enim parata perpetuò eft Regenti, quem vulgò appellant, *Spada, e Cappa*, qui nullum in caufarum difceptatione fert fuffragium; ideòque fedes illa muta eft; neque ex ea vllum fperatur, vel rogatur in caufis votum. At verò cum Pro-Regens, vt plurimùm eligatur Regius Confiliarius antiquior ex duobus, qui vigore Conftitutionum Regni refidet in eo Tribunali, vt eius leniat rigorẽ; retineatque quamuis renuntiatus Pro-Regens priftinam adhùc Confiliarij dignitatem, proprium fuum habet locum. Atque ideò cum fit laturus fuffragiũ, à propria non abfcedit fede.

Deniquè vel quando hæc, quæ diximus, non effent tanti; fas certè fit, huius rei decifionem à fimili decerpere. *Non poffunt* (inquit *Iulianus in l.non poffunt, 12.ff.de legib.*) *omnes articuli fingulatim, aut legibus, aut Senatus Confultis comprehendi; fed cum in aliqua caufa fententia eorum manifefta eft: is, qui iurifdictioni praeft, ad fimilia procedere; atque ita ius dicere debet*; eiufquè veftigia premens *Vlpian. in l.nam vt ait, ff.de legib.* propiùs ad rem noftram inquit: *Nam, vt ait Padius, quoties lege aliquid vnum, vel alterum introductum eft, bona occafio eft, cætera, quæ tendunt ad eandem vtilitatem, vel interpretationem, vel certa iurifdictionem, fuppleri*.

Exploratiffimum cuique eft, quòd,
15 titulus *Circumfpecti*, quo gaudet Sacri Confilij Præfes (quoniam quæ circumftant videt, *Angelicus Doctor 2.2. quaft.49.art.7.* ficuti de prudente, id eft quafi procul videns) datur etiam Reg. Confiliario Decano Pro-Prẽfidẽti, qui ob illius infirmitatem, vel abfentiam exercet, *Reg.Tapia lib.2.iur.Regn.tit. de offic.S.C.fuper prag.6.Federici deToleto, num.40.pag.161. Rocc.de off. §.9. titulo de praced. Reg.Confil.ex num.26.* licèt à fua nunquàm demigret fede: quinimò nec poteft per alias S.C. Aulas circuire, prout poteft Præfes. Qua igitùr ratione titulus *Spectabilis*, qui datur Regenti, denegabitur Pro-Regenti? qui, quando ei lubet, poteft etiam, pofthabita ftatura fibi fede in Vicaria criminali, præeffe Aulæ Vicariæ ciuilis, non fecus ac poffet Regens.

Ità eft profectò. Magna Vicariæ Curia, ille exercendarum litium locus, omnium totius Orbis celeberrimus, factus eft hodie (quis credat?) vel Reus, vel Actor. Aftreæ domicilium, à quo animi

animi pendens populus exorabat finē
16 litibus; inchoare litem cogitur. Templum illud Iustitiæ, ex quo, tanquàm ex cortina Delphica, non modò vniuersi huius Regni municipes; sed socij etiam, fœderati, exteræque nationes fatidica iuris responsa efflagitabant; exposcit suo iurgio responsum. Ara illa, quæ læsis opem, iniuriaque affectis solamen vberrima largiebatur manu; opem sibi, solamenque rogatura procedit. Terminus ille, à quo regimen in iurium biuijs eūctę Regni, ac Vrbis Curiæ petebant, supplex petit sibi suffragium, suæ dignitatis indiciū.

Age verò Excell. Domine. Tuum
17 est, tueri tanti Tribunalis iura: pupilla enim oculorum Pro-Regum dici consueuit. Tuum est, ei honores, ac præeminentias seruare. Tuum, vt Magistratuum, atque Ordinum dignitas salua sit cuique. Publici iuris, vocat *Vlpian. in l. 1. §. huius studij, ff. de iust. & iur.* Magistratuum iura. Eius igitùr, cui publica incumbit cura, interest, ea sarta tecta custodire. Honor Magistratuum directè ad Regiam Maiestatem pertinet, *Decianus cons. 19. num. 4. & cons. 21. nu. 69. lib. 3. Menoch. cons. 902. num. 80. Gratian. discep. forens. cap. 298. num. 9. Valenz. cons. 201. num. 93. vol. 2.* qui Regis loco est, si diminutionis suspicio subsit, consulat. Spectant ad Magnam Curiam in hisce casibus remedia omnia à iuribus inducta pro tuitione possessionis, vel quasi. Manutentio concedenda est, etiam si possessioni lex resisteret. Quid in nostra facti serie, in qua prosunt, quam maximè iura, iuuantque? Et si in huiusmodi casibus vnus actus satis est ad obtinēdam manutentionem, *c. cum Ecclesia Sutrina, de caus. poss. l. mela, §. sed si alimenta, ff. de alim. & cibar. leg. Post. de manut. obseru. 18. nu. 4. Puteus decis. 276. ex n. 2. lib. 1. Couarr. pract. 99. cap. 17. Castill. de tertijs cap. 41. num. 64. Mastrill. dec. 52. de Franch. decis. 548. num. 2. Ann. pater alleg. 131. num. 1. filius cons. 40. num. 8. Reg de Ponte decis. 18. nu. 7. Cons. Marcian. cons. 32. n. 7. Reg. Capyc. Latro decis. 77. num. 14. tom. 1.* quid, obsecro, in hac thesi, in qua tot ab hinc annis perpetuò honos hic Magnæ Curiæ seruatus est? A Te igitùr pręstolatur opē: in Te spes omnes collocat Magna Curia Tibi obsequentissima.

Regia Camera, nedùm Pro-Regem,
18 sed & REGEM D.N. certiores fecit, quòd M.C. recipere noluit suas hortatoriales literas, imò quod easdē prorsùs respuit, enarrando supplici consultatione die 18. Septembris 1670. S.M. extitisse morem huiusmodi literas hortatoriales diuersis fermè notis inscribi: nempè aliquando in illis *Spectabilis* nomine insignitos fuisse, tùm Regentem, tùm Pro-Regentem, & aliquando illas fuisse directas Tribunali, scilicèt *Gran Corte della Vicaria, sapete &c. l'esortamo &c.* & alijs similibus; atque hunc tàm varium stylum absque vlla obiectione, aùt offendiculo receptum fuisse à Magna Curia. Maximoperè, & acerrimè conquerebatur Reg. Camera, quòd quamuis hortatoria non fuisset iuxtà solitum exarata, à Regente non erat recipienda, sed reijcienda, ea moderati animi prudentia, atque vrbanitate, quæ tùm à Canonico, tùm à Ciuili Iure præscribitur, & qua ferè semper Magna Curia in similibus vsa fuit, vt testatur summæ praxis *Reg. Sanfel. decis. 291. in fin. lib. 2.* & nulla prorsùs ratione tanta inurbanitas à Pro-Regente adhibenda erat.

Rursùs in dubium reuocatum vidi,
19 an R.Cam. ea polleat authoritate, vt mittere literas hortatoriales valeat Sacro Consilio pro causarum eius Officialium remissione? Regularitèr ipsi Officiales comparere debent, ac remissionem petere, ex *text. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus*, ibi: *Ex quacunque causa vocatus, ad Prætorem venire debet*, vt eueniffe testatur *Reg. Rouit. dec. 74. sub num. 7.* in causa Domini Præsidentis Don Didaci Salinas; & in illa Rationalis Alphonsi Trotta, *Cæsar. qq. peregr. quæst. 22. & 23.* eo fortiùs, quòd Tribunal S.Consilij est digniùs; tùm quia Cœsaris personam gerit, & quæ Principis sunt, cœteris longè maiora, & pręstantiora videntur, idquè propriè denota-

notare verbum illud *Sacrum*, explicat *Amaya in l.46. num.2. C. de Decurion. lib.*10. tùm ex antiquitate originis, *Regens Ronit.conſ.*102. *num.*2. *lib.*2. *Reg. Galeot. controu.*11.*n.*7. *Caſar.quaſt.*12. §.2.& dixi in *rit.*1.ex *n.*12.*lib.*1.& infra in *ritu* 288. Attamen (quicquid ſit quò ad priuatos Officiales) cùm agitur inter Tribunalia, eaquè Suprema, inter quæ nulla intercedit ſuperioritas, Hortatoriȩ locum habent, & ea inſcriptione *Placeat Sacro Regio Conſilio*, ſeruara in annis 1500. & 1587. *apud arreſtum eiuſdem Reg.Cam.*458.*lib.*3.*Reg.*
20 *de Marinis*. Quod quidem verbum *Placeat*, prolatum ab eo, qui iubere non poteſt, precatiuum eſt, *Menoch. de arbitr.caſ.*461. *num.*19. *Andr. Knichen de veſt.pact.lib.*3.*cap.*2.*n.*98.*&*99. *Reg. Galeot. lib.*2. *contr.*18. *num.*17. & boni viri arbitrium denotat, *Menoch. cit.tract.quaſt.*8. *à num.*7. *Barboſ.de dictionib. dict.*220. *Capon. tom.*5. *diſcept.* 368. *num.*14. At cùm Sacrum Conſi-
21 lium ſit Regis Senatus, cui ipſe præſidet Rex, cùmque digniſſimum ſit, reliquiſquè omnibus præſtet; conſultiùs autumo, iiſdem veſtigijs, ac verbis inſiſtendum eſſe in hortatorijs, quȩ eadem Reg.Camera inſequuta fuit anno MCCCCXLV. ſub Alphonſo I. alijſquè tempeſtatibus: nempè *Magnifico viro* (cuius tituli *Magnifici* tunc præſtantiam indicaui in *ritu* 273.*n.*86. *tom.*3.) *Domino Valentino Clauerio, legum Doctori, Regio Conſiliario, ac Regenti Regiam Cancellariam, Amico noſtro cariſſimo &c. Regia authoritate, qua fungimur, requirimus, & hortamur, voſque nihilominùs rogantes actentè &c.* vt ex diplomate tranſcripto *à Nicolao Topio de origin. Tribunal. part.* 3.*pag. mihi* 253.

Hinc obſeruandum, quòd, tempore Alphonſi, Ferdinandi, & Federici, aderat hoc dumtaxàt Conſilium, eiuſque Senatores vtroque decorabantur titulo: Conſiliarij nempè, & Regentis; cùm illud Collateralis anno 1505. Rex Ferdinandus Catholicus inſtitueri, *Taſſon.de Antephat.verſ.*7.*obſeru.*3. *ſub num.*2. qui Ferdinandus fuit filius Ioannis Regis Nauarræ, vltimus ex tribus fratribus Alphonſi primi filij Infantis de Antequera, à Diuo Vincenrio cum alijs Arbitris electi Regis in Hiſpania Tarraconenſi; primuſquè Regens extitit ſydus fulgentiſſimum Marcellus Gazella, cuius exemplarem vitam, ò imitandam! enarrat *Topius de origin. Tribunal.par.*1.*lib.*4.*cap.*15. & meminit *Afflict.in Conſtitut.poſt mortem,n.*5. *& deciſ.*234.*num.*2.

Verùm enimuerò eadem omninò
22 lege, eiſdemquè verbis à Sacro Conſilio agendum eſt in hortatorijs cum Reg.Camera; quod quamuis dignitate præcelleat; attamen adhuc ipſa Supremum Tribunal eſt, ei ſuppar, atque æquatum, cùm Præfecti Prætorio prærogatiua, inſtàr ipſius Sacri Conſilij, polleat, ex *pragm.*62. §.2.*de offic. Procur. Cæſar.* ad tradita per *Mandoſ.in tract. de priuil.ad inſtar. num.*3. *&* 4. *Georg. Acac. de priuil. Iur. Ciuil. lib.*2. *cap.*4. *nu.*142. atque hæc Sacri Conſilij præcellētia nullatenùs in alterius Senatus detrimentum cedere debet, maximè cùm ei non ſubeſt, vt de Trayano Imperatore dixit *Plinius in ſuo paneg.* ibi: *Tu omnibus quidem maior es, ſed ſine vllius diminutione maior.*

RITVS CCLXXIX.

Item quòd nullus Officialis audeat trahere, vel expedire aliquam literam abſque licentia Locumtenentis, & quòd primò ponat ſigillum Locumtenentis in ipſa litera, deinde ſigillum magnum, ſeù paruum dictæ Curiæ, ſicut exigentia facti requirit. Item quòd omnes, qui ſunt in gagia Curiæ, debent intereſſe lectionibus literarum.

SVMMARIVM.

1 *Sigilli vſus antiquiſſimus.*
2 *Quid diſponat præſens Ritus? & eius obſer-*

obseruantia indicatur.

3 *Agitur de Sigillo magno, & paruo, siuè maximo, magno, & paruo, & de illo Inuictissimi Regis nostri in hoc Regno, Summi Pontificis, Ducis Venetorum, & Magistri S.Ioannis Hierosolymitani.*

4 *Antiquitùs illa Principum rubro morice constabant.*

5 *Quæ solebant sculpi in anulis, seù sigillis.*

6 *Quid agendum, cum Regius sigillus amittitur?*

7 *Quale sit? & quomodo probetur sigillum esse authenticum, & quando possit recognosci?*

8 *Quando incontumaciam habeantur pro recognitis?*

9 *In dubio pro sigillis præsumendum.*

10 *Scriptura sigillo munita quomodo verificetur, & probet? ac quid sine illo?*

11 *Sigilla falsitatibus obnoxia, & proinde illorum custodiã grauissimi viri quàm maximè commendant.*

12 *Solent Principes illa committere Cancellario, vulgò, Secretario, qui Quæstor dicitur.*

13 *Inter Quæstorum genera vnum erat eorum, qui epistolis Principum legendis vacabant, in quorum locum Cancellarij successere.*

14 *Sigilli commissio valida est, & Secretarius poterit illo obsignare scripturas de his, quæ pertinent ad Dominum committentem, etam si is non videat scripturas.*

15 *Carta alba missa à Ciuitate Principi cũ Notario, & sigillo Communitatis, quid operetur?*

16 *Subscribens in folio albo, an sibi præiudicet? quid existente sigillo? & si in ea scribatur laudum, an possit dici de illius nullitate?*

17 *Ratificatio minimè operatur, nisi scriptura lecta, cognita, & recepta sit, & de subscribente Instrumento, quod non legit.*

18 *Notarius subscribens literam vacuam cum subscriptione citationis tantùm, falsitatem non committit.*

19 *Quæ censentur commissa Cancellario, seù Secretario, cui committitur sigillum, & quas clausulas apponere possit?*

20 *Subscriptio Secretarij in memoriali probat prouisionem fuisse de voluntate Principis.*

21 *Isthæc subscriptio quid operetur in priuilegio Regis? & quos effectus producat?*

22 *Cancellaria parem habet cum Rege potestatem, qui non potest tollere, quæ iussit Cancellaria.*

23 *Merces præsumuntur eorum, quorum signis sunt subsignata, maximè inter mercatores, & quid agendum si eodem signo sint signata duobus contendentibus.*

24 *Res, & animalia præsumuntur esse, cuius sunt insignia, & arma.*

25 *Potestati expendenti pro opere Regio, vel publico sumptu, an & quando liceat apponere eius arma? latè dispungitur* decisio de Franch. decis. 443. *inquiritur, atq; notatur* Berard. Bombin. cons. 6.

26 *Construens Cappellam, an valeat eius insignia imponere? & de pœna delentis aliena insignia, & alia ad rem.*

27 *Proditor quomodò depingendus?*

28 *In lapide scripta in Principis dedecus delenda sunt, & memoratur inscriptio in marmore aduersùs Reginam Ioannam I.*

29 *Baroni an liceat in feudo per ipsum infeudato sua stemmata depingere?*

30 *Successor qui opus à prædecessore inchoatum perfecit, an illius valeat arma delere?*

31 *Memorantur perspicua noua Aedes inceptæ, Offunensium Ducis iussu, extra ianuam S.Mariæ Constantinopolitanæ pro alendis Regum equis, quæ deinde ad Archigymnasij cõmodum fuerunt perfecta, Comitis de Lemos ordine.*

Rescribuntur duæ inscriptiones mirabiles, quæ adsunt in prospectu Archigymnasij.

32 *Notatur* Petrus Lasena, *qui* P.Io:Bapt. Orsi, *auctorem prædictarum inscriptionum dicentem: Vlyssem in Neapolitano Gymnasio audientem fuisse, carpit, &* P.Vrsi *eruditio commendatur, & nonnulla de peregrinatione Vlyssis, & de Penelopis eius Vxoris constantia*

ob

ob Viri absentiam, Vlyssis aduentu ad hanc Vrbem, & de Verbo, Auditore.

33 *Epitaphia an probent?*

34 *Academia Neapolitana antiquissima in ea docuit Pythagoras, & Viri clarissimi floruere potissimùm Seneca, Virgilius, & alij Professores magni nominis.*

35 *Studium Neapolitanum disposuit in meliorem formam Fridericus Imperator, ampliarunt Caroli Reges Andegauenses, deinde Robertus, postea Ferdinandus, & Alphonsus Aragonei.*

36 *Hodie florentissimè doctissimis Professoribus floret, quibus Regis nostri Inuictissimi munificentia ampla stipêdia persoluuntur ad Reipublicæ salutem.*

1 Sigillorum morem antiquissimum, eorumdem authoritatem, ac necessitatem in Principum, ac Reipublicæ præsertim diplomatibus, priuilegijs, ac assensibus, superiori in *Ritu* 277. ostendimus, attentis quoque Patrijs iuribus, de quibus testantur itidem *Cons. de Georg. alleg. 3. num. 10. in fin. Consil. Ioseph de Rosa consult. 49. num. 12*, *Calà de modo articul. §. 2. glosa vnic. num.* 846. *& num.* 1559. annuens ex *pragm. 9. de feud.* abolitam antinomiam *DD.* si assensus probetur nedùm per scripturas, sed per testes? de qua *Affl. in Const. fratribus, n. 18. & dec. 253.* quem refert *Prat. de Franch. dec. 663. in princ.* nec non *Catal. de indult. cap. 8. nu. 51. Vrsill. ad Afflict. loco cit.* memor adductæ *prag. 9. Reg. de Ponte de potest. Proregis, tit. de assens. Regijs, §. vlt. & cons. 131. ex nu. 19. tom. 2.* tradens intellectum *prag. prima, de fid. memor. & cons. 135. in princ.* de qua *prag.* memor est *Horat. Montan. controu. forens. 26. sub nu. 5.* Illiusquè *Ritus* occasione arrepta, nonnulla delibauimus. Præsens verò

2 *Ritus* vetat, expediri in M. C. literas absque licentia, & sigillo paruo M.C. Regentis, ac etiam alio sigillo magno, vel paruo ipsius Magnæ Curiæ, etsi Iure Communi attento Iudex in citatorijs litteris debitè subscriptis sigillum proprium apponi, dicat *Specul. in tit. de citat. §. 5. num. 13.* sicque olim statutum erat in M. C. ex *prag. 4. §. 2. & 3. de offic. Mag. Iustit.* de qua subscriptione per sigillum meminit *Affl. in const. literas, sub nu. 2.* censens, hodiè manibus proprijs subscribi sufficere, deleto sigillo, vt communitèr seruatur, quamuis prouisiones à Regente, seù Iudicibus subscriptæ muniantur sigillo M.C. tantùm, vt aduertit quoque *Caran. in cit. ritu 277. num. 14.* & sic non proprio; prout & in Regijs Audientijs, cœterisque Tribunalibus, *Ioseph Ludou. decis. Perus. 104.* adnotat stylum Vmbriæ, & Marchiæ Anconitanæ concordantem cum *prag.* nostræ 4. §. 2. sanctione, quò ad subscriptionem Auditorum in Regijs Audientijs. An verò nomen dignitatis paritèr subscribendum sit in scripturarum subscriptione? an priùs nomen dignitatis? an proprium? inquirit *Vant. in tract. de nullit. ex defect. proces. sine ord. indic. num. 86. Paris. de Syndic. verbo Iudex, sub num 35.*

3 Illud autem, quod in hoc *Ritu* dicitur de duplici sigillo: magno nempè, & paruo, ex quo colligit *Prosper Caran.* licere cuiquam plura habere sigilla, idquè diuersis respectibus, iure etiam probatur, ob authoritatem Doctorum, quos memorat, & addo *Dec. in cap. significauit, num. 2. de appell.* Alij verò dicunt, maximum, magnum, & paruum, *Marc. decis. 992. num. 8. par. 1. Thesaur. quæst. forens. 100. num. 6. lib. 2. Iacob. Bornit. de Instrum. par. 1. cap. 20. Kirchner. lib. 4. de offic. Cancell. cap. 2. n. 20.* Maximum illud vocant, quo plerumque vtuntur Principes, vel Ciuitates, quotiescunque res maximi momenti obsignandæ veniant, *Rulant. de de commiss. par. 2. lib. 5. cap. 30. num. 9.* quod *Rebuff. in Cõst. Franc. art. 1. glos. 6. num. 1. de liter. oblig.* magnum appellat ex *text. in Clem. vnica, in fin. de iure iur.* & paruum idem *Rebuff num. 8.* dicit, esse annulum imaginem insculptam habẽtem, quod literis priuatis signandis proprio accõmodatur, latèq; *Theodor. Hoeping. in tract. de sigillor. prisco, &*

*& novo iure, cap.4. §.6.ex num.*124. *de Rubeis certam.6.n.76. Foller. in Const. Regn.literas,sub tit.de Mag.Iustit.n.*14. *&* 15. memor sigilli Inuictissimi Regis nostri, quo in hoc Regno vtitur, distinguens inter magnum, & paruum, subnectit, in eo esse Regis imaginem positam in equo sedẽtem cum corona, ac sceptro; eius tamèn impressionem alitèr describit *R.Tapia lib.3.iur.Regn. tit.de sigill.in cap incip.in forma sigilli.*

4 Antiquitùs illa Principum rubro morice constabant,*l.9.C.de extraord.crim. l.2. C.ex quib. muner. l.6. C. de diuers. rescrip. Petr. Gregorius lib.1.de rescrip. cap.2.n.*10. & imprimebantur in auro, literæque talitèr signatæ dicebantur Bullæ aureæ, vt in *can.*12. *Concilij primi Constantinopolitani, Gonzal. in decretal lib.2. c.6.de fid.instrum.* Et quòd literæ Summi Pontificis Bullæ dicantur, quia plumbo signantur,monet *Rebuff.in prax. benefic. par.1. cap.40.* quo etiam vtuntur Magister S.Ioannis Hierosolymitani, & Dux Venetorum, ex *Bald.in l.de quibus, coll.11.ff.de legib. Limnaeus de iur. publ. Imp.Rom. cap.11. ex n.37.in marg. Renat.Choppin. lib.2. de doman. Franc.tit.2 num 8, Hoeping. de iur.sigill.cap.3.ex num.30.& de iure insign.cap.2. num.947. & cap.10. §.10.*

5 notans, quòd quis aliquando sculpit insignia maiorum, vel sua, siue amicorum imaginem, aùt capiti hostis effigiem, bruta, animalia, vel conuenientia sibi,siue ob euentũ quempiam, vel artem,quam factitat, vel munus, quod gerit, & *Hieronym. Henninges Lunaburgensis in theatr.Genealogico familiar.omn.atat.tom.1.pag.*303.*&* 304. memorat, Vlyssem Principem ingenio acri,sed inuido,Delphinum in annulo, & scuto gessisse, eo quòd Telemachus puer in mare decidens fingitur seruatus.

Insupèr *Rebuff.in cit.gloss.6.n.*13.ad-

6 dit,quid agendum cum Regium sigillũ amittitur, scilicèt, vt aliud extruatur aliquo superaddito adminiculo,& publicetur; quin & illa diligentia vtendum esse monet, cùm clauis deperditur, vt aliquid saltèm nouæ addatur, nè priori vti possit; quod salubre consilium reperisse gauisus sum, quamuis & ipse eo non indigerem:obseruabam nàmque semper, & domesticos admonebam, illud ipsum agere debere.

Sed sigillũ authenticum quale sit? &

7 probetur authenticũ esse? subdit præcicatus *Rebuff.eod.add.artic.gl'os.7.* Eius recognitio, seù alterius cuiuscumque signi existentis in scriptura ante conclusionem producta, recognosci post cõclusionem ipsam, non dubitatur,atque *Flam. Chartar. decis. Gennen. 16. num.23.*

Nùm verò sigilla in contumaciam

8 pro recognitis acceptentur? negatiuè, nisi sint Cœsaris, vel Principum, alicuiusquè Communitatis, quotum notoria sint, ex *decis. Rotę Sperensis* 225. *par.3. Gasparis Guilelmi* notat *Marta in summa decis. tom. 1. verbo sigillum cap.3.*

In dubio verò pro sigillis pręsumen-

9 dum, *Rota* coràm *Puteo decis.349. n.2.* quamobrem ei, qui notum sigillum negat,onus incumbit probandi,*Franc. Marc.dec.Delph. n.989.par.1.*& dominorum voluntate impressa præsumi, notant *Vuesenbec. cons.27.nu.12.lib.1. Cornel.à Lapide in commen.in Aggæum Prophet.c.2.vers.24.pag.624. Io:à Sanne decis.Frisic.14.lib.3.tit.de pignor. & hypothec.* & post alios doctus *Dom.Nicolaus Vinc.Scoppa ad Gratian.dec.*243.

10 *num.19.* Verificatur autem scriptura sigillo munita, si sua voluntate appositum probetur, nec suum esse probari necesse erit, *Couarr. cap.22. pract qq. n.9. Reg.Sanfel.in prax.sect.53.nu.10.* vel si Notarius authenticauerit, illud esse sigillantis, distinguit *Anna allegat.125. ex num.3.* & ad rem indicaui in *rit.* 277. Instrumentum tamèn tali sigillo, aùt signo carens,minoris propterea fidei non videtur, cùm de illius substantia non esse,dicat *Chifs.dec.73.* & altera 536. apùd *Farinac.*

At,ò stultitiam hominum deploran-

11 dam! Omnis humanę fidei vadem,imò potiùs scripturarum omnium panaceã, quæ ad commune Vrbium,ac familiarum commodum adinuenta erat, qua men-

mentiendo, qua adulterando irritam fecerunt, nullius penè roboris, at falſitatibus paſsim obnoxiam;illorũ proinde cuſtodiam quàm maximè commendant, & grauiſſimis Viris demandandam,diximus in *ritu* 277.*ſub nu*.9. necnon *Reg. Tapia de praſtantia Regiæ Cancell. tit.de antiqu.nu*.5.*&* 8. & monuit *Cicero* Quintum fratrem,inquiẽs: *Sit annulus tuus non vt vas aliquid,ſed tanquàm ipſe tu;non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ*, & ſeruarunt quoque veteres morientes,vel de vita deſperantes, *Q.Curtius lib*.10.de Alexandro Magno, qui ſexta à decubitu die exemptũ digito annulum poteſtatem iubendi, & mandandi ſummam, Regniquè hæreditatem Perdiceæ dedit, eoquè gliſcentem amicorum ſedauit ſeditionem. Auguſti Imperatoris annulus Mecænati,& Agrippę duobus ſuis intimis Conſiliarijs conceſſus fuit, teſte *Dion.lib*.54.& de Tiberio *Suet.in Tiberio cap*.73. *Io.Bapt.Caſalius de Vrbis, ac Romani olim Imperij ſplendore, cap*.10. multa de annulis eruditè exarans:

Propterea Imperator, Principes, &
12 Prælati ſolent illa committere Cancellario, quem vulgò *Secretarium* appellamus, qui Quæſtor dicitur,*gloſs.in l.vniuerſi, verbo Quaſtor, C.de diuerſ. reſcript.* quam ſingularem præconizat *Boer.de author.Magn.Conſil.num*.8.cui concordantem addit *Anton. Padilla in memor.l.vniuerſi,num.6.in* §.*quia verò, de exhib.reis, Andr.* qui relatam *gloſs.* non citat, in *cap.1.num.13.de controu. feud. apùd* Par.*termin. in cap. quoniam inter Dominum, in addit. in princ. poſt num.3.de probib.feud.alien.per Lothar.*

Plura erant Quæſtorum genera,quæ
13 diſtinguit, & explicat *Io: Oroſcius in tit.ff.de offic. Quęſtor.* Inter quæ vnum erat eorum,qui epiſtolis Principum legendis vacabant,*l.1.ff.de offic.Quaſtor.* in horum locum Cancellarios ſucceſſiſſe, indubitatum affirmat *Padilla in add.l.vniuerſi, eod.num*.6. eoſquè lingua vernacula Secretarios nuncupari.
14 His ſigilli commiſſio valida eſt, eiuſquè authoritate poterit Secretarius ſigillo obſignare ſcripturas de his, quæ pertinent ad Dominum committẽtem, etiam ſi is non videat ſcripturas,*Innoc. in cap. ſcripta, de fide inſtrum.* & ibi, *Butr.* idq;notatu dignum cenſet *Bald. ibid.num.7. Felin.n.37. Dec.conſ*.174. Inde infert *Bald.num*.18. ad id, quod teſtatur quotidie fieri,cum Ciuitas ali-
15 qua ſubmittit ſe alicui Principi, eiquè exhibet cartam albam cũ ſigillo Communitatis, & mittit Notarium cum illo ſigillo: nàm poterit Notarius ſcribere in carta alba, quidquid eſt de natura negotij, & voluntate Domini; quod eſt maximè notandum:nam regu-
16 laritèr ſubſcribens in folio albo ſibi non præiudicat quò ad ea, quæ in eo ſcriberentur,*Felin.in cap.quoniam contra, num.45. verſ.limita quinto,de probat. poſt Bald. in l.vlt. in princ. C.plus val. quod agit. & in cap.2. verſ.quare maritus,& num.18. Maſcard.de probat. concl.341.nu*.17. amplians, etiamſi eſſet appoſitum ſigillum, *Bald.in l.2. ex illo textu in princ. C. de reb. alien. non alien. Purpurat.in l.admonendi, n.177. de iur.iur. Menoch. de arbitr.Iudic. caſ.113.num.4. Conſ.Rocc.reſp.29.num.4. lib.1. Hieronym.de Roſis ſelect. iur. obſeruat.cap.100.num.14. idem Maſcard. concluſ.1302. num.49. Gabriel.de præſcript.concl.2.num.27. Rebuff. de chirogr. & ſched.recogn.tom.1.pag.197. Beſold.par.2.delibat.fol.60.Carpz.iuriſpr. par.11.conſt.17.def.42. FincKelth. obſeru.8. Berlich lib.1.concl.14. num.39. Barbagal.ſing.34. Ann.alleg.125.nu.8.* loquens de ſolito tradere ſimile foliũ famulis, nec non *ſing* 27. de Ciuitate Cauæ, quæ habuit ſubſcriptionem in folio albo à Sereniſſimo Ferdinando I. anno 1460.teſtibus quoq;*Conſ.Ioſepho de Roſa conſult.2. ſub num.15. artic.2. to.2.& Conſ.Franc.Maria Prato obſeru.*21. qui ſubdit,laudum inſertum in folio albo ſubſcripto à compromittentibus, ac poſtea in ſtipulationem deductum à Notario cũ clauſulis prægnantibus,non obſtringere compromittentes ad obſeruantiam, quin valeant de nullitate ipſius dicere, vel petere reductionem ad arbitrium boni viri, ex

Gratian.discept.forens.cap.162. ex n.1. & dixerat *Rota apud Merlin.post tract. de pignor.*

Sicuti etiam dicimus in ratificatio-
17 ne, quæ minimè operatur, nisi scriptura lecta, cognita, & recepta sit, *Oldrad.cons.329.col.vlt.Cranett.cons.197. num.14. Olea in addit.ad tract. de cess. iur.tit.1.quæst.6.ex nu.30.* doctissimus, & meritissimus Senator *D.Bonauent.de Tristany in decis. Sacri Supremi Senat. Cathalon. decis.57.num.29.tom.2.* qua de re *Pegas.resol.forens.* integro *cap.1.* præcipuè ex *nu.74.* propterea subscribens se instrumento, seù chyrographo, quod non legit, putans continere id, quod mandauit, aut dixit, vel quod sibi persuasum extitit, cum aliud contineat, sibi minimè præiudicat, *Felin. in cap.quoniam contra, num.48. de probat. Gabriel cit.de præsumpt.col.3.n.28. Menoch. lib.3.præsumpt.66.num.1. Pegas cit.resol. forens.1. num.89.* indicans *num.90.* cui incumbat onus probandi subscribentem ignorasse, vel sciuisse
18 in scriptura contenta. Notarium verò subscribentē literam vacuam cum subscriptione citationis tantùm, falsitatem minimè committere, respondi pro actuarijs, qui expediunt mandata iustificata *in bianco*, ex *Boer.decis.274.n.4. & Ano meo ad Gramm.decis.50.ex n.8.* principalem regulam coarctat idem *Dom. D.Bonauent.de Tristany in decis. Senat.Cathal.63.num.9.tom.2.* quando probaretur, subscribentē notitiam habuisse eorum, quæ subscribēda erant in folio albo; vel alitèr ex circumstantijs, & præsumptionibus posset id deprehendi, ex *Rota* apud *Buratt.decis.409. num.14. & Seraph. decis.372.* & decisionem Senatus subnectit, & dixerant *Merlin. de pignor. lib.1.tit.3. quæst.33. num.6. Const. de clauf. connent. par. 2. clauf.68.*

Rursùs notat *Bald.in cit.cap.scripta,*
19 *n.19.* omnia, quæ consueuerunt committi Cancellario, seù Secretario, videri, ac præsumi commissa ei, cui Princeps committit sigillum, de quo confidit vti persona propria. Censeri autem Dominum ea committere, quæ ipse facere consueuit, *arg. l.Titianus, ff.quod, cum eo,* & apponere clausulas, quæ sunt necessariæ ad actus perfectionem, *Melch.Palaez. de maiorat.p.1. quæst.67.num.7.*

Ex quibus deducitur, Secretarij sub-
20 scriptionem in memorialibus probare, prouisionem fuisse de voluntate Principis, cùm decretationes sunt de negotijs, quæ solent Secretario committi. Hinc tuetur praxis quotidiana, qua videmus memorialia, non Regis, vel Pro-Regis, sed Secretarij manu signari.

Hæc ipsa Secretarij subscriptio in
21 priuilegijs Regis, illaq; subscribentis non nihil operatur: nàm si in eis Rex, vel Princeps aliqnid affirmet in sui vtilitatem: veluti, feudum in terra aliena existens, quod concedit, ad suam collationem spectare; vel aliquem esse rebellem, & consequentèr feudum, quod tenebat, ad se deuolutum; idquè sine Consilio, & absq; Secretarij subscriptione, ei nō creditur, *Andr.in cap. vlt.quo tempor. mil.in cit.cap.1.nu.13. de contron. feud.apud Par.termin.* Cum Consilio tamen credendum, idem *Andr.in cap.1. qui success. feud. dar.tenent. cap. 1. §. sed nec est alia, qua sit prima caus.benefic.amitt. Capyc.in l.Imperialem, col.5.vers.est tamen differentia, de probib.feud.alienat.idem dec.166. nu.7.* alijque laudati *ab Add.ad Andr. in add.cap.1. de contron. feud. lit.T.* At sine Consilio, sed cum subscriptione Secretarij subscribentis priuilegiū Regis, qui de certa scientia, non enunciatiuè aliquid enunciat ad sui vtilitatem, assertio Regis cum subscriptione Secretarij valeret, & probaret, tanquàm dictum duorum testium, vt obseruat *Andr.* licèt per verbum *forsitan eod. num.13. in fin.* Monet propterea *Capyc. in cit. l.Imperialem, eod.in loco,* cautos debere esse Secretarios, & Officiales, qui se subscribunt priuilegijs Regum, vt videant, si veritate nitatur in eis narratum: nam subscribendo se, præiudicium agunt parti, & videndus *de Medices cons.40.ex num.11.*

De dignitate Cancellarij, post *Gagnol.*

*gnol.& Caſſan.*idem*Padill.*agit *ſub eod. num.6. Reg.Tapia in tract. de praſtant. Reg.Cancell.*& de à Secretis officij eminentia,*Carol.Sigon.deRepubl.Hebr.Gaſpar Barthius lib.5. aduerſ. cap. 1. Petr. Gregor.par.3.lib.47.cap.41.*& alij apùd *Reg.de Philippo fiſcal.differt.25.ex n.42.*

22 Cancellaria autem parem poteſtatem habet cum Rege, ideòque Rex non poteſt de plenitudine poteſtatis tollere, quæ iuſſit Cancellaria, *Auendan.* ex aliorum voto *in Dictionario in verbo Cancellaria, verſ.hic nota*. Ex hoc iure ſuſtinentur literæ Regis, quibus iubet Pro-Regibus, vt omnia agant cum conſilio DD. Regentium Regiam Cancellariam, qua de re *Luc.de Penn. in l.omnes, col.6.C.de Decur.Afflict. in Conſt. Reg.Caſtra, num.2. Maſtrill.de Magiſtrat.to.2.cap.6.lib.5.num.38. Regens Tapia de iur.Regn.lib.4.tit.de tranſact. cap.4.pag.39. Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.de delegat.ex num.12.*

Merces inſupèr, ſeù ſarcinolas eo-
23 rum eſſe præſumi, quorum ſignis ſunt ſubſignatæ, multorum authoritate, ſcribit *Bart.Capoll.de ſeruit.vrban.prædior.cap.40.num.16.* nec non *Stracc.de mercatur.par.2. num.71.* & dixi in *rita 277.ſub num.2.hoc lib.4.* maximè cum inter mercatores prohibitum ſit, nè quis alterius ſigno vtatur, ex adductis à *Hieronym.de Laurent. deciſ.Auen.30. num.2. Gonzal. ad regul.8. Cancellar. gloſ.60.n.63. Auguſt.Barboſ.in axiom. iur.frequ.axiom.207. Car.Philipp.to.2. lib.1.cap.7.ex num.13.*aduertente, orta inter duos contentione ſuper rebus, eò quòd eodem ſigno ambo vtuntur, adiudicari poſſidenti debeant; quæ exiſtentes penès tertium, diuidantur inter contendentes, ſequitur *Paul.Rub. de validit.legal.controu.forenſ. cap.70. num. 49.* qui ad rem aliqua notauit in *deciſ.69.num.8.par.5.& par.7.dec.134. num. 11.* ſignum namque oſtendit ſignatum, *l. ſtigmata, de fabric.* ibique *Bar.* notat, vſu fuiſſe introductum, vt equi, & nonnulla alia animantia quibuſdam ſignentur ſignis, vt Domini eorum dignoſcantur.

Sicuti per affixionem, vel picturam
24 armorum, ſeù inſignium, res videtur eſſe illius, cuius ſunt inſignia, ex *l.qui liberalitatem, §.fin. & l.final. ff.de oper. publ.* quæ iura laudat *Capyc. deciſ. 27. ſub num.40.Capoll.add. num.16. Maſcard.de probat.concl.551.Fuſar.de ſubſt. q.618.n.43.Ricc.collect.1608.& 4129. Chriſtin. deciſ.Belg.195.& 111. ex numer.1.*& proinde Poteſtati expendenti
25 pro aliquo opere Regio, vel publico ſumptu, haùd licet apponere eius arma, vel ſcribi nomen abſque Principis permiſſu, *l.opus nouum, ff. de oper. publ.l.qui Iudices, C.eod.* de quibus iuribus meminit *Capoll. cit.tract.cap.71. ex num. 8.* quod benigna Principum munificentia concedere debet; potiſſimùm de Italiæ conſuetudine, Officiales, qui benè laudabilitèr ſe geſſerunt in officio, in publicis ædibus ſua ſtemmata ad perennem ipſorũ laudem exarare, tradit *Pariſ.de Put.de ſindicat.rub. expenſa, cap.2.* iuſtiſſimi enim Officiales ſunt prœmijs, ac laudibus extollendi, *l.iuſtiſſimos, de offic. Rector.Prouinc.* & ea iura *tit.de oper. publ.* inoleuiſſe, ait *Bart.Capoll.in cap.71. num.8.* & *Preſ.de Franch.in deciſ.443.* nulla facta mentione de *Par.* ac de *Capoll.*ad hoc adduxit *Alber.in cit. l.qui liberalitatem,in fin.Caſſan.in catal.glor.Mund. in 1.par.15 conſid.fol.9.* & quamuis in memotata *deciſ.* videatur ipſe *Dom. de Franc.* concludere, non licuiſſe, neque de iure, neque de conſuetudine, ſua inſignia imponere Officiali Præfecto pro vijs reparandis, ampliandiſquè in hac Ciuitate, quia conſuetudo illa, de qua præfati DD. teſtantur, fuit interrupta; vnde dicit, hanc hæſitationem ceſſare inter Vrbem hanc, eiuſquè Officiales, cum quibus fuit id ſcæpiùs deciſum, vt refert, ex Collateralì Conſilio; attamèn reſpectu aliorum Officialium, cum quibus non eſt iudicatum, vigere debet theorica *Parid. de Put.* & conſuetudo, & vſus, de quibus teſtantur memorati *II. CC.* & ſic paſſim ſeruant quidam, qui nè inanis, futiliſque iactantiæ nota inuri poſſint, ſubdunt ſua ſtemmata pudentèr poſt Regis impoſita, ſeù Ciuitatis inſignia; ideòque *Capoll.*

*Cepoll.in cit.loc.num.*8. vbi adduxit iura id vetantia Officiali, nectit, oppositum esse de more; & indicatam *dec. de Franc.*declarat*Reg. Fuluius Constantius in alleg.*13. apùd *Reg. de Marinis to.*3. & de ea valdè anceps est *Reg.de Ponte de potest.Proreg. tit. de diuers.prouis. de insign.& arm.num.*7. subdens nonnulla exempla in hac Ciuitate, tradens à *num.*6. quòd iura in *tit.de operibus public.* vim obtinent, quando Officiales eorum insignia dumtaxàt absque illis Principis, vel Ciuitatis depingerent, & *Reg.de Ponte* memores sunt *Reg.Sanfelic.decis.*282. *&* 283. *Prat. pract.obseru.*49. *Gizz. ad Reg. Capyc.Latro decis.*181. *num.* 55. *lib.* 1. & pertractant *Ricc.decis.Cur.Neapol.*154.*par.*3.*& collect.* 1062. *Maynard. decis.* 60. *tom.* 2. *Tholosan. in syntagm. iur. par.*1. *lib.*3. *cap.*21.*num.*7. *Pac.Iordan.lucubrat.volum.*2.*lib.*10.*Mastrill.de Magistr.lib.*3. *cap.*4. *num.*146. *de Magistris in prax. seù sylua canon.lib.*1.*cap.*5.*num.*36.*Castald.de Imper.qu.*110.*cas.*100. quamque consuetudinem probauit *Rota Romana amotionis lapidis* permittendo Gubernatoribus Confraternitatis Carpentariorum nomina inscripta retinere in Ecclesia constructa pecunijs Confraternitatis, etiam renuentis, vt in *decis.*401. *par.*14.*recentior.* recedendo à contraria decisione in hac eadē thesi emanata,quæ est eadem parte *dec.*337. de qua *decis.* meminit *Marc. Ant. Sabell.in summ.diuers.tract. tom.*1. *§.Arma, seù insignia*, 39. *ex num.* 2. Sed *Bernard.Bombin. in cons.*6. euius consilia insita habeo post repetitionem *Cepoll. de adilit. edict.* posito casu de quodam Monacho, qui stemmata, nomenque suum in clypeo marmoreo supra ianuam Monasterij Sanctæ Crucis Ferrariæ, quod ipse, iussu Superioris, construendum curauerat, insculpsit; quærit, qua pœna hic Monachus plecti deberet? & vltimo supplicio afficiendum dicit. Verùm posteà in fine *consilij* palynodiam canendo, ad mitissimam reuertitur sententiam,& nonnisi leuissima pœna dignum putat, dicens, contraria fuisse ab ipso adducta, vt sui ingenij aciem acutissimam ostentaret, & vt cuidam Abbati obsequeretur.Hinc nobis dignoscere licet,quę, quantaquè fides sit habenda Doctoribus in eorum consilijs, in quibus ad mensurā pretij pecuniæ lenocinio suadent,vel affectionis illecebra alloquuntur,vt obseruat *Mar.Corat.tit.qui DD. faciant comm.opin. num.*47. Hoc *Bomb.* consilium refert *Gab.Saray. ad Roman. sing.*480. vbi *Roman.*tradit, construen-
26 tes Cappellam posse ibi sua insignia imponere;nec licere Clericis,vel Monachis illa delere, & delentes Iudicis arbitrio plectendos, vt *cit.l.qui liberalitatem,in fin.& l.qui opus,*&*Io:Vinc.de Ann. in sing.*382. incipit *pœna*,& ibid: *Fab.de Ann.* ait, fuisse vinculis constrictum, exilioquè demùm mulctatum Comitem Calatię,qui insignia Domus Carrafæ ab Ecclesia Baroniæ Formiculæ deleuerat, *Auend. de exequend. mand.*1.*par.cap.*1. *num.*4. notans competere actionem iniuriarum, ex *l.si statua, ff. de iniur.* & in memorata *l. qui liberalitate*, aduertit *Bart.* contra Monachos, qui Cappellas alicuius defuncti alijs concedunt. An autem Cappellæ, sepulcra, & monumenta vendi possint? videndus est *Io:Carrafa in tractat.de simon.* inter *tract.num.*140. adducens *Bart.in l.*11. *de oper.publ.* contra Religiosos Cappellas vendentes; vel aliena insignia affigentes; quod & generale est contra omnes alicuius stēmata abradentes, alienaquè imponentes, quod notat etiam *Capoll.de seruit. Vrb.prad.cap.*72. ibiquè de eo,qui abradit imaginem proditoris in loco publico positam, de quo in *l.si familia*, vbi *Angel.de iurisd.omn.Iud.& Lud. in add.sing.*480. ait, proditorum insignia, qui propter proditionem à Patria sunt eiecti, abolenda esse, *l.eorum qui, ff.de pœn.* quod pro singulari etiam repetit in *sing.* 673. vbi *add.* laudat *Afflict. in cap.*1.*§.& bona committentium,*10. *special. qua sint Regal.* vnà cum alijs, & *Hier.Gig. de crim. les. Maiest. lib.*3. *in rubr. de proditor. quast.*8. *& in rubr. de rebell.quest.*23. exemplum ponens Marini FelecriDucis Venetiarum,post eos

Fari-

Farinac. de crim. laſ. Maieſt. quaſt. 116. §. 1. *num.* 6. ſubdens *nu.* 7. Proditorem abſentem depingendum eſſe in tabella,
17 ſeù alia materia, ſuſpenſum per pedes, capite ad terram verſo, & fureis ſuſpendẽdos etiam nobiles, ad reſtrictionem *Conſt. Regn. Terminum vita hominis, de homicid.* notat *Arnon. problem.* 71. ex *Hippolyt. de Marſil. ſing.* 16. videndo, & eiuſdem *Hippolyti* verba ſunt apud *Luc. de Penn. in l. omnes, in princ. pr. coll. C. de delat. lib.* 10. & ad rem *Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. des iuſtices, nu.* 52. imò in altioribus furcis, ex *Clar. qu.* 60. *Anns meus ad Gramm. deciſ.* 32. *num.* 1. multaquè *Farinac. ibidem* tradit de pęnis delentis imaginem proditoris, dicens, non debere puniri crimine læſæ Maieſtatis: quia id in Principis iniuriam non agit, ſed vt ſuæ familiæ dedecus à Populi coſpectu retrahat; & quid ſi hanc imaginẽ in Principis deſpectum, iniuriamquè, volens ſic ipſius Rebellis factum tueri, abraſerit, vel deleuerit? vide *Decian. in tract. crim. lib.* 7. *cap.* 49. *num.* 22. *& cap.* 39. *num.* 28.
28 E contrà autem Picturæ, & alia in lapide ſcripta, quæ in Principis vergerent dedecus, delenda ſunt: cum maledictum in Principem ſit læſæ Maieſtatis crimini proximum, vt ex multis congeſtis *Decian. ibidem cap.* 50. *n.* 1. authoritate *Io: Andr. in cap.* 1. *de feud.* cumq; carpens, & acuens in Principem dicatur proditor, vt ibi *Decian. ſub numer.* 37. propterea minùs ſatis probatur illud marmoreum inſcriptum in Sacra Aede Archiepiſcopali Neapolitana, de nece Andreę Viri Reginę Ioannæ huius nominis Primæ, quo tàm impudentèr dedecus Reginæ omnium oculis perlegendum panditur ibi:

Andreæ Caroli Vberti Pannoniæ Regis F.
Neapolitanorum Regi.

Ioannæ vxeris dolo, & laqueo necato,
Vrſi Minutuli pietate hic recondito,
Ne Regis corpus inſepultum, ſepultumuè facinus
Poſteris remaneret.

Franciſcus Berardi F. Capycius
Sepulchrum, titulum, nomenq;
P
Mortuo Anno XIX. M. CCC. XLV. Kal. 14. Octobris.

Reginam enim Ioannam in Andreæ interitum nequaquam conſpiraſſe, iudicium Summi Pontificis palàm fecit, & vltio tàm cruenta, ipſamet Regina iubente, aduerſùs culpatos, Reginam inſontem de huiuſmodi nece demõſtrat, ſi *Io: Ant. Summont.* vera fatur 2. *part. Hiſt. Neapol. lib.* 3. *pag.* 43. & quatenùs non eſſet ſine dubio, & ipſam cædis conſciam fuiſſe, vt alij teſtantur Hiſtorici; in dubio tamèn dedecet eam amplecti opinionem, quæ ream criminis Reginam oſtendat, reamquè omnibus ad perennem memoriam in marmore perlegendam proponat.

An autem Baroni in Fendo per ip-
29 ſum ſubinfeudato, ſua ſtemmata dipingere liceat? & quomodò ſubinfeudatus illa depingat? & quid in duobus Dominis, quorum alter iuriſdictionem Criminalem, Ciuilem alter habeat in Oppido, cuius ſtemmata forent appingenda? & an Domino, qui rem in emphyteuſim conceſſit, liceat eius inſignia apponere in ſignum ſuperioritatis? & an vendito feudo poſſit nouus feudatarius primæua ſtemmata delere, ſuaquè recentia ſuperimponere? relego lectorem ad *Frecc.* de his, ac alijs, quę licitè fieri poſſunt à Domino ſubinfeu-

fendante in feudo subinfeudato, optimè tradentē in *lib.2.auctor.47.fol.236. Fab. de Ann. in addit. ad cit. singul. sui Patris* 382. Nonnulla alia ad rem addit *Thor. ad Reg. de Ponte cit. tract. de potest. Proreg. sub num.7. pag. mihi* 192. inquirens, an successor, qui opus à præ-
30 decessore inchoatum perfecit, valeat illius insignia delere? & negat, adducens, inter alia exempla, & illud de nouis ædibus Equilis maioris, in quo Equi Regis obsequijs inseruituri alerentur, quas neglectis erectis priùs ab Aragoniæ Regibus ad Sebethi ostia, vbi vel nunc Equi aluntur, ad vitan-
31 das assiduorum austrorum iniurias, obquè vicinas paludes, atq; adeò aeris inclementiam; tùm nè longè à Palatio Hippodromus distaret, ad locum extra ianuam S. Mariæ de Constantinopoli salubrioris auræ gratia construendas curauit Dux Ossunentium anno 1586. & deinde Comes de Lemos musarum amantissimus ad Gymnasij Neapolitani commodum perficiendas censuit, traduxitquè, prout ad præsens, habito angustiori ad hoc claustro Sancti Dominici; ibi ad publicorum omnium vtilitatem, celeberrimæ, & vndequaque florentissimę visuntur Scholæ, & legitur inscriptio supra fores primitùs à Duce Ossuni inceptas, quæ vtrumque opus annuendo, miro artificio vtrumque complectitur:

PHILIPPO III. REGE.
D.Petro Fernandez de Castro Lemens. Com. Prorege.
Descripta olim alendis equis area,
Grandiore Musarum fato,
Erudiendis destinatur ingenijs.
Vera iàm fabula;
Equina effossum vngula sapientiæ fontem.

Libuit hæc verba hic inserere, quippè ingeniosissima, digna profectò, quæ per vniuersum Orbem omnibus Musarum amatoribus innotescant. Hinc nos verè dicere possumus, quòd ex illo Pegaseo fonte à Graijs sic celebrato, ijdem Græci Neapolim transtulerint Gymnasij sapientiam; vt meritò ipsemet Vlysses Græcorum facilè sapientissimus, Ithacæ, & Cæphaleniæ Dynasta, filius Laertæ, siue Sisyphico, & Autholico sanguine cretus, nostrarum Scholarum auditorem se se præstiterit, sicuti in principali eiusdem Archigymnasij prospectu meridiem versùs ex vtroque latere columnarum, quæ præcipuas fores exornant, & duo marmora inhærent, in leuo hæc habetur inscriptio:

PHILIPPO III. REGE CATHOLICO.
Don Petrus Fernandez de Castro Lemens. Comes Prorex,
Gymnasium cum Vrbe natum, Vlysse auditore, inclytum,
A Tito restitutum, à Frider.II. legibus munitum, auctum honorarijs;
A Carolo II. Andegau. intra mœnia positum,
Ferdinandi Catholici tumultibus penè obrutum,
Ex humili, angustoq; loco in amplissimum, augustissimumq;
Iuxtà Vrbem, vetere sapientum instituto,
Regio sumptu excitatum transtulit.
Ann. sal. hum. CIƆIƆCXVI.

Quarum quidem inscriptionum author fuit *P.Io:Baptista Vrs* è præclarissima Societate Iesu, quæ ipsemet exarauit in *libro inscript.2.& 3.pag.mihi 3.& 4.*

&

& *Franc. de Petris histor. Neapol. lib. 1.* eadem inscriptione fretus nectit, nedùm Vlyssem, verùm Ausonium etiam eius filium adfuisse.

In hos autem inuehit acerrimè *Pe-*
32 *trus Lasena* in suo opere *dell' Antico Ginnasio Napoletano pag. mihi* 7. dicens: nullo, neque Historicorum, neque veterum marmorum, documento posse probari, Vlyssem in Gymnasio Neapolitano audiētem fuisse, quamobrem ait, esse id meram fabulam nuperrimè à *P. Vrsi* excogitatam, neque esse nouum in hac Ciuitate marmora mentiri: cum in dies conspiciatur, in locis publicis apponi Epitaphia similibus, quādoque autem maioribus ineptijs referta. Quot (subdit ipse) cognominum mutationes, quot falsæ consanguinitates, quot nouæ in alienis penitùs familijs familiarum insitiones, quot fasces, dignitatesquè, vsurpatæ leguntur in marmoribus simùl, & illuduntur, quæ vt viuentibus vberem ridendi ansam præstant, faxit Deus, nè posteris ærumnosam errorum, ac litium segetem suppeditent. Hæc ille.

At miror quidem profectò, vt vera fatear, quòd ipse vnus *Lasena* carpat inscriptiones *P. Vrsi*, quem cunctus eruditorum cœtus summis laudibus cohonestauit; cui nemo hominum, vel mendacij, vel ignauiæ notam innussit vnquàm; qui ab vniuerso sapientium Choro certa eruditionis lima perpolitus habetur. In nullius authoris, ait, volumine reperiri, auditorem fuisse Vlyssem in Gymnasio Parthenopæo, quod *P. Vrsi* in sua inscriptione temerè affirmat. At quis tàm actuosus est, vt singula omnium Authorum volumina, singulas pagellas, singula verba, syllabas singulas, à vertice, ad extremum vsque calcem euoluat? Nonnè potuit *P. Vrsi* fortè in abditiori alicuius, vel externi idiomatis, pagella reperire, quod neque Ego, neque *Lasena* inueniendo sumus? Quid quòd id ipsum affirmare ausus est *Franciscus de Petris* vnus omnium nostri sæculi religiosissimus antiquitatū indagator, omnigenæ eruditionis, & doctrinę Vir, & celebris Academiæ otiosorum Princeps.

Citrà enim dubium est, Vlyssem Mundum peragrasse, adeo quòd cum consanguinei, & affines omnes, etiam parens Penelopæ Icarius, dolentes tandiù ipsam viduam esse ob diuturnam Vlyssis Viri absentiam, multis Procis eam ambientibus, valdè vrgerent, vt secundas nuptias cōtraheret cum Eurimacho paratas, magna constantia in amore Vlyssis perseuerauit ipsius reditum expectando, & ità Penelopen loquentem inducit *Ouid. epist. 1.*

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras.

cuius constantiam ibidem testatur:

Increpet vsque licèt: tua sim, tua dicar oportet:
Penelope coniunx semper Vlyssis ero.

cuius Penelopæ pacientiam in tàm diu expectando reditum Viri, luculentissimum firmi, & constantis coniugalis amoris, & pudicitiæ exemplum, nec simile vnquàm extitisse, aùt impostermn euēturum, clamat *Io: Spondanus in Comment. Homeri lib. 13. Odyss. pag. 107. & Cæs. Ripa in sua Iconologia.* Demùm rediturus cum Comitibus suis Baio, ac Miseno, *Strabo lib. 3. fac. 24.* Draconeq; Laco, & Polite, *lib. fac. 282.* ad diuersa loca tempestatibus eijcitur. Etenim Germaniam, Siciliam, Italiam, & Hispaniam adijsse creditur, *Hieron. Henninges Lunaburgensis in theatr. Genealogico famil. omn. atat. pag. mihi 303. & 304.* & condidisse Vlixbonam, quam *Strabo lib. 3.* Vlysseam, *Plin. lib. 3. cap. 11.* Salatiam, *Ptolom.* Olissiponem, nominant, fatetur idem *Hieron. Henning. cit. tract. 4. tom. part. postrema, pag. 7.*

Et ad nostram Parthenopem illum peruenisse, quo, & tempore etiā Aeneę, Ciuitatem magnam, & conspicuam mœnijs munitam fuisse, Historię fatentur, & idem *Sulmonensis lib. 15. metam.*

Has vbi prateriji, & Parthenopaia dextra
Mœnia deseruit.

& idem 13. lib. 19.

Herculeamquè Vrbem, stabiasquè, & in citra natam
Parthenopem, & ab hac Cumea Templa Sibilla.

quæ Gallia locutione *Petr. de Reir Parisiensis pag.* 496. rescripsit, & notat *Franc. de Petris cit. hist. Neap. pag.* 3. addens, Ausonium propè Neapolim ædificasse Vrbem, suo nomine, nuncupatam Ausoniam, ex *Leand. Alber. Strab. Diod. Sic. Euseb. Cæsar. Cel. Rodig.*

Imò idem *Petr. Lasena* Vlyssis iter asserit, & non inficians vetustissimum aliud Gymnasium hac Ciuitate Neapoli, subdidit emendatiùs, *spectatorem* dicendum Vlyssem, eo quòd ætate illa nulla scientiarum vox in Partenopæa Palestra resonauerit.

At ego sciscitarer ab hoc literatum cultore, qua certa inuixus scientia edixerit, tempore aduentus Vlyssis ad has Regiones, in Neapolitano Gymnasio literas non edoceri, vt in lyceo mos erat, & in Academia Aristotelis, ac Platonis ætate? An ea tempestate sciẽtiarum merces nondùm ab Aegypto Athenas migrauerant, atque Athenis Neapolim Græcas inter Vrbes connumeratam? *Strab. rer. geograph. lib.* 5: quem refert *Blas. de Vigenere in præfat. Comment. Philostr. Summon. in histor. Neap. lib.* 1. *cap.* 4. *pag.* 56. Id sanè haud vlla ratione dici poterit, dum tũc temporis maximè bonarum artium nitor elucebat: cum Orpheus, Linus, Homerus, & alij innumeri, omnibus scientijs imbuti, vetusto illo æuo florerent. Quare tandèm Spectatorem ducere Vlyssem, & non Auditorem? cum nemo ignoret, ipsum vel Palladis Sapientiæ Deę Auditorem potiùs, quàm Spectatorem extitisse, & talis celebratur ab *Euripide, Sophocle, Suida, Dicte, Darete, Hygino, Virgilio, Ouidio, Statio, Seruio & alijs*; & *Ausonius* Epitaphium ei scripsit:

Conditur hoc tumulo Laerta natus Vlysses
Perlege Odysseas, omnia nosse volens.

Verùm, aùt in Gymnasio Neapolitano literæ excolebantur; aùt si nullæ, ætate illa scientiarum artes florebant, sed tantùm ludi Gymnici ab Athletis exercebantur, Palestræ exercitium, atque his similia, de quibus *Alexan. ab Alexand. lib.* 3. *genial. dier. cap.* 21. & *lib.* 5. *cap.* 8. *Paris. de Puteo de re militar. siue de singul. certam. cap.* 4. *lib.* 1. & *cap.* 8. *lib.* 6. omni modo colligendum est, Gymnasium ab Vlyssis præsentia condecoratum fuisse; ac verbum illud, *Auditore*, non ea mente intelligendum est, quòd is addiscendi gratia Gymnasium adiuisset, prout verbum illud vsurpauit *I. C. in l.* 2. *§. pen. de orig. iur. & in l. cum scriptum, de dote praleg.* sed in subiecta materia, prout Veteres accipiebant, pro eo, qui auretenus adesset, *Lexicon iuridicũ* verbo *Auditorem*: nempè, petentem Vlyssem Vrbem hanc, accessisse ad Gymnasium, ibiquè oculos, autesquè, atque etiam animum appulisse ad colligendum aliquid noui, siuè literarum, siuè Gymnicorum ludorum modum, quibus candidati erudiebantur. Neq; vlli pugnat rationi, Heroem, non quidem vt discipulum, publicam, ac celeberrimam scholam (scholam vocat hoc Gymnasium *Seneca epist.* 76. aduertente *Capac. pag.* 275.) petere, non vlla indigentia, at animi curiositate ductum, addendiquè causa loco illi nitorem, ac decus, & simul non nihil noui etiam delibasse, semperque graphicè sedet Auditoris nomen: cũ Gymnasium, vel Schola nuncupetur omnis locus, in quo vel literarius, vel gladiatorius, vel quicunque ludus alius his similis exerceatur.

Igitùr commendare debemus potiùs summam *P. Io. Baptista Vrsi* priscarum rerum eruditionis supellectilem: secus enim homo tàm cordatus non insculpisset in marmore ad perenne æuum mansuro, si quid in sui ingenij latebris, vel vigil somniasset, vel somnians immeritò effinxisset. Quis enim audeat pro rostris proponere, quod probare difficillimum sit, nè dicam, quod palàm sit falsum? Quis viuẽs viuentibus legenda Epitaphia sculpta in marmore falsos fasces, Magistratusquè, vel dignitates, ac titulos continentia, quæ si essent falsa, suo dedecori sculperet?

Dica-

Dicamus, oportet, neminem penitùs hæc fingere, quæ ficta familias denigrent potiùs, quàm illustrent. Et proinde lapidi literis inciso fidem adhi-
33 bendam, clamant *II.CC.ex can.de quibus 20.distinct.l.2.§.eodem tempore ff.de orig.iur.l.1.ff.de offic.Prætor.glos.in cap. sanè profertur,24.quæst.2.vers.post morem,circa princ.de sponsal.& in cap.cùm causam,verb.Per libros antiquos,extr.de probat.* & de Chronicis loquitur *Aloys. de Alber.sing.*152.qua de re altera *glos. in cap. quanto, de iure iur. Afflict. in prel.Constit.quæst.*19.*in fin. Ripa obseruat.*68. *Bart. Soccin. cons.*257. *P.Marques Gouern. Christ. lib.*2. *cap.*38. §. 2. *pag.*208. *Guid.Pap.quæst.*581.*Reg.Sanfelic. in prax. sect.*52. *num.*13. & alij, quos refert eruditissimus omni suo summis laudibus extollendus *D.Consiliar. D. Petrus Antonius de Chauarri, & Eguia in Didascalia veter.med.& nouæ Iurisprud.cap.*17.*digress.*3.*nu.*8.*pag.*392. Sed de his satis: cum legale iter non ea præbeat otia, vt ampliùs vacare sit locus *Petro Lasena*, qui etsi apprimè refertus eruditione, quam ipsius opera typis tradita testantur, nec non(præ cœteris) *Iacob. Nicius nella Pinacoteca fol.*106.*num.*58. doctus *Dom.Laurentius Crasso in elog.par.*1. *pag.*231. *Hieron.Gennin.lib.*3.*anagramm.fol.*63.*Nicol.Top. in bibliot. Napol. verbo Pietro Lasena, ò Lesceyna, pag.* 248. tamen minus cautè hac in re (fortassè quia opus posthumum)nostræ Syrenis priscam armoniam, sapientiamquè euertere conatur: suam orbitatem accusat, qui vel Solem inficiari omninò,vel luce nudatum esse, velit asserere.

Præterire autem non possum,quem-
34 libet in historiarum, vel modicè versatum affirmare, Accademiam Neapolitanam antiquissimam, in qua Pythagoras etiam philosophiam edocuit, primæq; authoritatis Philosophos instituit:Empedoclem,Epicharmum,Archytam, Tarentinum, Eudoxum, Alchamæonem, & alios, qui sectam Pythagoreorum sustinuerunt,ex *Strabon. lib.*5.6.& 14. *Paterculo hist.Rom.lib.*1. *Midderdorp.lib.*4.*Academ.celeberr.uniuers.terrar.orbis,pag.mihi* 38. *Borrel.de præstan.Reg.Cathol.cap.*40.& 80. & videndus *Paris.de Puteo in tract. de syndic.in præfat.*cuius verba rescribit *Reg. Tapia lib.*7. *iur.Regni, tit.*25.*de priuil. stud.Neapol. concess. cap.*269. *Hor.Luc. de priuil.schol.& sub tit.de is, qui gaud. priuil.scholar.num.*23. In hoc Gymnasio *Virgilium* literis operam nauasse, *Donatus Seruius*, & *Macrobius* testantur, & ipsemet Latinorum Poetarum Princeps, Neapoli scripsisse Georgicorum libros, cecinit *cap.*4.*Georg.*

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, studijs florentem ignobilis oti,

Seneca quoq; de se ipso testatur *ep.*76. & adfuisse hoc Studium lõge ante aduentum D.N.Iesu Christi,ex nostratibus etiam *Consil. Matth. de Afflict. in Const.Regn.Vtilitati, num.*1. scripsit, quod deducere quoq; licet ex *Diuo August.* qui *tom.*1. *lib.*3. *contr. Academic. pag.mihi* 153.inquit:*Persuadebis nimirùm tamquàm in Cumano Gymnasio,atq; adeò Neapolitano,nihil eum peccasse, imo etiam nec errasse quidem*. Illud in me-
35 liorem formam Fridericus disposuit, *Frecc. de subfeud. lib.*1. *de offic. Magni Cancell.ex num.*16. *Collenut.lib.*4.*Pellegrin.in Campan.fælic.disp.*4. Ampliarunt duo Andegauenses Caroli Reges, *Tasson.de antef.obseru.*3.*num.*254.*Summont.in hist.Neap. lib.*3. *tom.*2. *Recc.in glos.priuil.Regiu.Ioann.in præfat.n.*10. Robertus post centum annos restaurauit, *Mazell. de vit. Reg.Neap. in vita Robert.* & post alios ferè centum non nihil collapsum restituere Alphonsus, & Ferdinandus Aragoniæ Reges Serenissimi; *Marchio Cusani de Barionouo in suo panegyr.pag.*149. *C.And.Mendo* è Societate Iesu *de iur.Acad.lib.*1.*q.*2. *num.* 22. & hodiernis temporibus nedum ædificiorum structura conspicuũ, verùm perquàm doctissimis Professoribus viget, de quibus memores *Top.in indic.gener.bibliot.Neapol.verbo Lettori ne publici studij, & Rota in add.ad Reg. Rouit.cons.*34. *ex num.*1.*lib.*1. (deletis exaratis à *Cons.Staiban.in obser.ad re-*

fol.73. à nu.56.ad 61. cent.1. & iterùm *resol.110.ex n.52.cent.2.*) antiquorum vestigia insequentibus. In hoc enim studio (præter alios) *Bald.* legit, ipso teste *in l.1.num.16.C.de secund.nupt.in 1.lect. Reg.Rouit.consf.47.num.19.lib.3.* Dynus de Muscellis Bononia cum annuo salario vnciarum centum auri, Iacobus de Beluisio vnciarum auri quinquaginta, & Accorsinus de Cremona, ordine Caroli II. ad illud lecturi accesserunt, vt in *regest.l.G.1296.fol.295.& anni* 1300.*fol.*251.*&* 1301.*fol.*273.*&* 330.*Summont.in hist.Neap. to.2. lib.3. cap.2.pag.362.& 363.* illiquè lumen, ac splendorem addidit noster Angelicus Doctor S. *Thomas de Aquino*. Et si Vespasianus, attestante *Sueton.cap.18.* primus è fisco Latinis, Græcisque Rhethoribus annua centena, & Alexander Seuerus, referente *Lampridio*, iisdem salaria constituit, ac adiutoria decreuit, & Imperatores, varias prærogatiuas concesserunt, *l.vnica, C.de professor. qui in Vrb.Constant.lib.12.l.1.in fin. l.6. & 11. C. de professor. & medic. lib.10.* multo impensiùs Augustissimus noster Rex, Austriacæ sobolis proles, vt omnes ex æquo Ciuium liberi erudirentur, nec pauperrimi, qui didactra per egestatem soluere non possent, institutione liberali magno cum Reipublicæ incommodo carere cogerentur: liberalitate eximia, qua pollet, ad aureos sex mille singulis annis pro honorariis stipendiis ex proprio ærario erogat.

O admirandam nostri Regis clementiam, & vigilantiam ad subditorum seruandam pacem! agnoscit nàmque Academias esse Radios Diuinæ Sapientiæ ad gloriam Beatissimæ Triadis, *Middendorp loco cit. cap.4. Mendo add. lib.1.cap.1.num.10. Non ignoro,* inquit *Innoc.III. in cap.nisi cum pridem,de renunc.* ex ore *S.Bernardi serm.36.in cantic. quantum Ecclesia profuerint literati sui*, & scripsit *Aegid. de regim.Princip. par.2.lib.3. cap.3.* quem refert *Borrell. cit.cap.40.num.6.ad Belluc.in spec.Princip. verbo merita*, ac Regis esse, vt in Regno suo studia literarum vigeant, & ibi sint multi sapientes, & industrij, nè subditi ignorantiæ tenebris sint inuoluti.

RITVS CCLXXX.

ITem quòd Curiæ ipsæ, & quælibet ipsarum, etiam inter Longobardos, repulsationem, & reprobationem sacramentalium non admittant.

SVMMARIVM.

1 *Præsentis Ritus verba repetuntur in Ritu 293.*
2 *Testes sacramentales: idest compurgatores, tales quales esse debent, quid iurent.*
3 *Quando detur sacramentale iuramentum Domino contra Vassallos, quid seruandum?*
4 *Cui deferatur priùs Actori, an Reo?*
5 *Cum huiusmodi res periurijs sit exposita, paulatim recessit, & vsu forensi non semper probatur.*
6 *Repulsa quid sit?*

1 CVM super *Ritu* 293. (in quo præsentis *Ritus* verba repetuntur) explicauerimus, sacramentales testes: idest cõpurgatores, eosquè sciamus, debere esse fide catholicos, & vita probatos, *cap.inter sollicitudinem, de pur-*
2 *gat.canon.* non mirum, si etiam attento Iure Longobardorum (quod ab aula recessit, teste *Marant.in spec.par.3. n.97.* & nos etiam dicemus in *Rit.292.*) repulsa non conceditur aduersùs eiusmodi testes compurgatores, à Iure Longobardo sacramentales appellitatos; ob idquè si plena probatio aduersùs eos vrgeret, aùt suspicio aliqua, etiam illo Iure attento reprobari possunt, vt notat *Imbrian. in tract. de repulsf. consid.2.nu.65.* Huiusmodi sacramen-

mentales teſtes iurant de credulitate, & de conſcientia ſua, & non de veritate, *Afflict. in cap. vnico, num. 49. de controu. int. maſcul. & fœm.* & quando
3 datur ſacramentale iuramentum Domino cōtra Vaſallos, iurare debet coràm duodecim ſacramentalibus, idem *Afflict. in cap. Sacramentum, §. ſi à Iudice, num. 1. de conſuet. recti feud.*

Quando autem, & cui ex litigantibus,
4 bus, actori nè, an reo iuramentum hoc à Iudice deferendum ſit? obſcuræ ſunt *textuum* feudalium diſpoſitiones, quorum contrarietatem oſtendit *Hottoman. in diſputat. feudal. cap. 43. pag. mihi 195.* eamquè mira methodo explanat *Vult. in tract. de feud. lib. 2. cap. 3. num. 20.* necnon *Guilielmus Hannetonius in tract. de iure feudor. lib. 4. cap. 4. pagina mihi 422. Borchold. in tract. feudal. cap. 7. num. 53.* Cum autem huiuſ-
5 modi res, periurijs multiplicibus ſit expoſita, quæ nè committantur, Magiſtratus diligentèr conſulere debet. Ab illa conſuetudine aſciſcendorum Sacramentalium paulatim receſſum fuit, atq; vſu forenſi, ſecundùm diſpoſitionem *cap. primi, de conſuet. recti feudi,* ità receptum eſt, vt, niſi magna aliqua ſubſit cauſa, quæ Iudicem moueat, alterutri iuſiurandum non deferatur: quà ratione regularitèr ad Ius Commune reditum eſt, vt actore nihil probante, reus abſoluatur, *l. 4. C. de edend. l. 9. C. de obligat. & action. l. 2. C. de probat. l. 9. C. de except.* vt rectè poſt *Vultei adducto loco, cap. 3. num. 20.* monet *SpeKhan centur. 3. qq. & deciſiar. qu. 6. §. 5. num. 2. pagina mihi 1173.* & de his ſacramentalibus breuitèr memores ſumus in *Ritu 288.*

Nota inſupèr verba *Ritus*, ibi: *Re-*
6 *pulſationem*, cum ſequētibus adiunctis: illa nàmque, *& reprobationem ſacramentalium*, ex quibus apertè patet, repulſam non aliud eſſe, quàm reprobationem, atque ideò quod dicimus, repulſare teſtes, idem eſſe, quòd reprobare, reijcere, & refutare; id autem quia non cadit in ſcripturis: nimirùm dicimus in *Ritu* ſequenti, teſtes repulſari, ſcripturas autem impugnari.

RITVS CCLXXXI.

Item ſeruat ipſa Curia, non concedere repulſam alicui contra aliquas ſcripturas: videlicèt inſtrumenta, vel alias ſcripturas, facta publicatione in cauſa, poſt terminum datum ad probandum; ſed pars poteſt denunciare de falſo, vel accuſare vtentes.

SVMMARIVM.

1 Antonius Capycius Regius Conſiliarius *commendatur.*
2 *Aduersùs ſcripturas non datur repulſa; impartitur tamèn terminus ad impugnandum.*
3 *Etiam poſt publicatum, & concluſum in cauſa, attenta praxi Tribunalium, etſi Ius Commune contradicat.*
4 *Non obſtante, quòd fuerit conceſſus terminus ad repulſam.*
5 *Eodem modo competit parti terminus ad illas impugnandum, in quibus terminis non valent teſtes deponere extra ſcripturas.*
6 *Terminus ad impugnandum an denegetur, ſi contentum in ſcriptura fuerit in libello enunciatum?*
7 *Si duo dentur termini, vel vnicus tantùm ad impugnandum vni, ad concomitandum alteri, quid concludendum ſit? & in his terminis eſt locus nominationi teſtium, niſi columniosè petatur.*
8 *Hos terminos ad concomitandum, & impugnandum impartiri etiam in cauſis ſummarijs, citra calumniam, oſtenditur.*
9 *Concedatur nè, quò ad ſcripturas publicas, an etiam priuatas.*
10 *De ſcriptura trino teſte ſignata. De copia authoritate Notarij exemplata, & quid ſi aliqua egeat recognitione? Et de obſeruantia Sacri Conſilij, quod eſt pater æquitatis.*

11 Ter-

11 *Terminus fuit denegatus ad concomitandum reuelationes in Curia Ecclesiastica factas, etsi huiusmodi testium depositiones etiam non repetita aliquãdo moueant Iudicum animos.*

12 *Non concedendus ad concomitandum instrumentum à Notario vasallo confectum in beneficium Baronis, etiam contra illum, siue ciuilem, siue criminalem, vel Baronissam, & alia.*

13 *In Iudicio ordinario potest conueniri tali instrumento obstrictus, probato contractu, qui est validus, instrumento nullo.*

14 *Vtens falsa scriptura potest falsi crimine accusari, etiam si illam non exarauit, sed voce dictauit, quidue in literis Pontificis, aùt alterius Principis.*

15 Pragm. 1. Testem falsum, de falsis, *an aliquid addat dispositioni Iuris Communis circa causa amissionis pœnam.*

16 *Huiusmodi amissionis causa pœna contra falsa vtentem scriptura, an aliqua lex communis non solùm in Fisco, sed in priuato scripta reperiatur.*

17 *Discrimen an sit inter falsificare Acta, & Instrumenta? & quid, si facta fuisset falsitas circa acta, vel extra?*

18 Pragm. *non debet sancire iterum, quod prius per alia Iura erat dispositum.*

19 *Pœna aris, & persona comminata, idem est, ac si sub pœna mortis, & bonorum publicatione.*

20 Pragm. 1. de falsis, *qua de re promulgata fuerit, & ad quam antinomiam de Iure Communi sedandam? & memoratur* Pragm. 1. de feudis.

21 *Testem falsum in causa ciuili producens, an ex eisdem actis condemnari possit? & praxis indicatur, & an possit ex illa contumacia condemnari?*

22 *Effectus contumax ex causa falsitatis, an condemnari possit, non expectato anni circulo.*

23 *Falsitatis delictum multa specialia habet.*

24 Pragm. 1. de falsis, *an amplectatur causas feudales? & an falsificantem falsam scripturam?*

25 *Reus an, sicut Actor, qui regulariter nõ debent ad imparia iudicari, falsos producens testes, vel scripturas, mulctetur amissione causa.*

26 *Statutum verbis vtens, quæ secundùm eorum proprietatem non nisi in vna persona verificantur, tunc illi, & non alijs eius adaptatur dispositio.*

27 *Legis verba sunt lex, Ratio autem legis est Doctorum opinio.*

28 *Producens falsos testes, atque scripturas, illisque vtens, & non renuncians, iuxta* Pragm. *santionem, an pœna falsi, & amissionis causa illicò mulctari possit, vel quid aliud desideretur?*

29 *Declaratio circa vsum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo instantia sit concipienda? & an facienda per Principalem, vel Procuratorem, & quod mandatum exquiratur?*

30 *Praxis petẽdi declarationẽ circa vsum, & illius effectus, vnde desumpta.*

31 *Quænam sit pœna falsificantis, & producentis simùl, & an illa euitetur, si fuerit declaratum, nolle vti, & in quibus casibus?*

32 *Falsi ex fabricatione, an debeat puniri quis, licèt non sequatur damnum?*

33 *Declaratio circa vsum testium, & scripturarum quomodo sit concipienda.*

34 Volo *verbum, an sit voluntatis suspensiuum?*

35 *Agens liber, & non impeditus, & patiens benè dispositus, si vult agere, immediatè agit.*

36 *Volo eligere, vel volo esse hares, an sit futuri temporis, vel præsentis demonstratiuum?*

37 *Declaratione circa vsum testium facta an detur pœnitentia? quidue in illa, quæ testes habentur pro repetitis, vel lato decreto, quòd apoca habeatur pro recognita? & scitum affertur.*

38 *An socij criminis possint torqueri postquàm examinati absque tortura, vt probent contra socios? Decisio affertur.*

39 *Quod nullum est post ius tertio quæsitum, nec à Principe validari potest.*

40 *Præsentans scripturas, si, & in quantum, facta declaratione circa vsum, pœnam non euitat.*

Anto-

1 ANtonius Capycius Regius Conſiliarius, Patritius Neapolitanus de Sedili Nidi, Vir doctiſſimus vocatus à *Sigiſmund. Loffred. in cap. Imperialem, verſ. per prædictũ, de prohib.feud.alien. perFeder.Camer.in eod.cap.pag.23.à ter. lit. Q. Petro Granina in epiſt. fol.* 123. *Hieronym.Corbon.in elegia ad Auguſtinum Niphum Sueſſanum par.*1. *opuſculorum eiuſdem Niphi*, relata à P.*Carolo Borrello in Vind.Neapol.Nobil. pag.*54. *Top.de orig. Tribun. par.*2.*lib.*4. *cap.*1. *num.* 87. *Capycius* inquàm in *deciſ.*68. *num.*3. ex Ritu M.C. quem hunc eſſe declarat *Auus meus ibidem,lit.*B.obſeruat, poſt publicationem in cauſa minimè concedi repulſam contra ſcripturas, illas ſcilicèt, quæ ante litem conteſtatam productæ fuerunt. Contradicit verò *num.*5. & de ipſo meminit *Conſ.de Bottis ſup.eod.Ritu pag.*403. Attamen exiſtimamus nos, verum noſtri *Ritus* intellectum eſſe, non dari repulſam aduersùs ſcripturas, eo quia impartitur terminus ad impugnandum; & 2 quamuis adiungat,id contingere facta publicatione, quaſi innuet, dari ante publicationem, & conſecutiuè ceſſare diſtinctionem à nobis relatam: attamen illa omninò ſubſiſtit, & oppoſitio prædicta reijcitur, quia non proptereà prę portat dari repulſam aduersùs ſcripturas; ſed quia in termino repulſæ potuit petere illarum impugnationem, & ſibi conceſſum fuiſſe ex eiuſdem *Capicij* verbis in illius *deciſionis* calce.

3 Vtcumque ſit, certum eſt, dari poſſe terminum ad impugnãdum etiam poſt publicationem, vt conſtat ex adducta *deciſ.Capyc.* & altera *Afflict.*115. & illic *Auus meus num.*3. taxat *Cæſ.Vrſill.* non benè aduertiſſe in memorata *deciſione Capycij*, nec non, conſtat ex poſtremis verbis noſtri *Ritus*, illis nempè: *ſed pars poteſt denunciare de falſo*, hoc enim præſefert impugnatio ſcripturarum, redarguere illas de falſo; imo & poſt concluſum in cauſa: etenim facta concluſione, quamuis attento Iure Communi in *cap.cum dilectus,de fide Inſtrum.* & Iure Regni in *Ritibus* 238. 239. & 240. non recipiantur inſtrumenta; Praxis tamèn noſtrorum Tribunalium, potiſſimùm S.C.inualuit, poſt concluſum recipi ſcripturas, tàm publicas, quàm priuatas, ſiue per Actorem, ſiue per Reum exhibitas, etiam tempore expeditionis cauſæ in ipſa Aula, vt notauimus in *Ritu cit.* 238. *num.*6. quem locum laudant *D. Conſ. Altimar. ad Rouit.conſ.*4.*num.*2.*tom.*3. *D.Scoppa ad deciſ. Gratian. obſeru.*198. *num.*9. & *ad Sarn. in prax. ciuil. par.*1. *S.*19.*num.*4. & *de Luca ad Franch. deciſ.*631. & addo *Reg.de Marin.ad Reg. Reuert.deciſ.*210. *Præſ.Ganauer. deciſ. R.C.*29.& conſecutiuè illas præſentanti licet petere terminum ad concomitandũ, *Mele ad Gizzarel..dec.*41. *Gallup.& additio in prax.par.*2.*cap.*29.*Golin.de procurat.par.*4.*cap.*4.*num.*31.*Roland.conſ.*88. *in fin. vol.*3. *Anton. Fab. in C.lib.*4.*tit.*15.*de teſtib. defin.*5. *Balb. deciſ.*124. concomitantia enim inſtrumentorum tollit metum ſubornationis teſtium, *cap. fraternitatis*, & *cap. ſeries*, *de teſtib.* haud obſtante, quòd 4 impartitus fuerit terminus ad repulſam, cum diuerſus ſit vnus ab altero, *Vrſill.ad Afflict.d.deciſ.*115.*nu.*2. *Scaglion.in rit.*276.*num.*4. Præſul *Campanil.in add. ad Olin.in rit. Cur. Archiep.* 33.*num.*10.quos laudat *Borrell.par.*2. *ſumm.deciſ.tit.*25.*num.*31.qui à *Thoro* illos mutuauit *par.*1.*compend.dec.verbo Repulſa termino*,& propterea petita repulſa, non videatur renunciatum præſentationi ſcripturarum, & termino ad eas concomitandum, & impugnandum: quia aliud eſt repulſare teſtes, aliud impugnare ſcripturas, meminit deciſum idem *Capyc. add.dec.*68. *nu.*14. *Ricc. collect.*847. *Reg. Sanfelic. in prax. ſect.*57. *num.*24. huius *Ritus* memor, & dixi in *Rit.*antecedenti.

5 Ac quippè eodem modo competit parti ex aduerſo terminus ad illas impugnandum, in quibus terminis haud valent teſtes deponere extra ſcripturas, ſed dumtaxàt pro, vel contra ſcripturas, *Add. ad Gizzarell, deciſ.*41.

Reg.

*Reg.de Marin.ad Reuert.decis.*340.*n.*1.

6 Terminum verò ad impugnandum denegari, si contentum in scriptura fuit in libello enunciatum, dixit *Anna sing.* 502.*&* 503.quem post alios insequuntur *Visconti in conclus.iur.verbo terminus ad concomitandum,Ricc.collect.*807. *Reg.Tap.lib.*3. *iur.Regn.prag.*11. *nu.*5. *de ordin.iudic.sub rub.de present.script. Reg.de Marinis ad Reuert.decis.*165. in quo *Anna* effato anceps extitit in *Rit. cit.*238.*nu.*17.meæq;hæsitationi inhęret *Cons.Altimar.ad cit.cons.*4.*Reg.Rouit.num.*14.*tom.*3.*D.Scoppa ad Gratian. cit.obseruat.*198. *num.*19. *& de Luc. ad Franch.cit.decis.*631.*num.*6.

Sed si duo propterea dentur termi-
7 ni, vel vnicus tantùm, ad impugnandum vni, ad concomitandum alteri, quid concludendum sit? discutit *Muscatell.in prax. ciuil. par.*7.*vers.præsentatas,num.*21. quin si in dictis terminis possit fieri testium nominatio? adiungit affirmatiuè *num.*23. ex *l.Iudices*, *C.de fid.instrum.* nisi calumniosè peteretur, monet *Thor.par.*3.*compend.decis.sect.*2. *verbo nominatio testium*. Huiusmodi terminos ad concomitandum, & impugnandum impartiri in causis ordinarijs, non in summarijs, post Præsulem *Ricc.mem.collect.*847. obseruat *D. Carol.Rota ad Rouit. cons.*4. *nu.*5.*lib.*3. & ante ipsos *Io:Angel. Pisanel. ad Afflict.decis.*151. *Reg.Tap.in Const.minorum iura, nu.*26. quod simplicitèr non
8 admittimus, reseruando prudenti Iudicis arbitrio attentis facti, & suum circumstantijs,repulsam enim in causis summarijs denegauit S.C.apùd *Afflict. decis.*351. & in causa possessorij apùd *Capyc.dec.*35.quem laudat *R.Tap. dec. S.C.*24. *num.*8. si verò constiterit necessariam esse pro causæ tuitione, calumnia cessante, impartiuit illam penès *Reg.Sanfelic.in prax. sect.*57.*n.*12. *&* 13. & ante ipsum aduertit *Vrsill.ad mem.Afflict.decis.* & *Menoch.de arbitr. lib.*1.*quæst.*32. memor nostri S.C. arresti, & notauimus in *Ritu* 73.*num.*8. *lib.*1.

Vtrùm verò concedantur dumtaxàt
9 ad impugnandum, & comprobandum publicas, vel etiam priuatas scripturas? scribunt *Cōmentatores super prag. cursu dilationum*, quæ est 11. *sub Rub. de ordin. Iudic. Muscatell. mem. loco num.*8. citatusquè *Vrsill.* post *Afflict. decis.*271. *&* 272. *Carauit. in rit.*238. *num.*4. & idem *Afflict.* innuere videtur *in cap.*1.*sub num.* 111. *si de inuest. inter Dom.& vasall.lis oriatur*, admitti quoque priuatas,neque improbat *Vrsill.* eadem *dec.*272.*sub num.*1.iterumquè *sub num.*4. & *Carau. adducto loco*, maximè quia Iura fauent plurimùm,nè probationū facultas angustetur, *l.quoniam*, *C.de haeretic.* dummodò priuatæ scripturæ aliquam fidem faciant, aliàs concomitari non posse,veriori Doctorum calculo comprobatur apùd *Franc. Marc.decis.*478.*num.*5.*par.*1. citatosq; DD. quibus addo *Peregr.dec.*14.*Reg. de Marin. ad Reuert. decis.* 210. *Cons. Altimar. ad Rouit.cit. cons.*4.*n.*6. *Præs. Filiù in sua Margarita, verbo terminus ad concomitandum*.

Hinc optimo iure fuit impartitus
10 terminus ad concomitandum scripturam trino teste,non verò absque testibus, penès DD. à me conglomeratos in cit. *rit.*238.*Ricc.ad Franch.dec.*261. *de Marin.cit.loco sub num.*2. & confirmat *D.Rota ad Rouit.cons.*4.*sub num.*4. *lib.* 3. & de copia authoritate Notarij exemplata scripsi *cit.loc.*& notat *Thor. in supplem. compend. verbo terminus ad impugnandum, & par.*3.*sect.*3. *verbo terminus ad concomitandum*,sermonem habens de copia Bullæ, *Consiliar.Prat. obseru.*42. *& ad Muscatel.cit. glos.præsentatas*,& multa congerit *Gait.de credit.lib.*1.*cap.*3. *ex num.*870. inquirens *num.*1133.an dici possit publica scriptura, quæ aliqua eget recognitione. Obseruantiam verò in S. C. quod pater dicitur æquitatis,*Staiban.res.foren.* 55.*num.*51. *Prat. discept. lib.*2. *cap.*27. *n.*44.*& lib.*3.*cap.*4. *nu.*3. indicaui in *Ritu* 40.*sub num.*6. *lib.*1. & aliqua in *Ritu* 238.*num.*9.*lib.*2.

Vnde meritò per M. C. huiusmodi terminus denegatus ad concomitandū
11 testium reuelationes factas in Curia Archiepiscopali, die 11.Maij 1673. in causa

cauſa D.Aureliæ Francone cum Antonio de Scaracio, ſuffragia præſtantibus DD. Iudicibus, Io: Baptiſta Aſtuto, D.Horatio Apicella (qui & Commiſſarius) D.Ioanne Lanzina, & Marco Antonio de Riſis, poſteà Regente, penès Actuarium de Viuo, ex *de Franch. deciſ. 366.* tota enim fides conſiſteret in teſtibus, qui admitterentur poſt dicita teſtificata. Verùm huiuſmodi teſtes in monitorijs, quamuis cum iuramento minimè repetiti, mouent aliquando Iudicis animum, *Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 1. quæſt. 26. num. 6. Annus mens ad Gramm. deciſ. 103. nu. 54. Reg. de Ponte conſ. 63. num. 17. Calà de modo articul. gloſ. 3. §. 1. auth. 51. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 31. num. 5. Capyc. deciſ. 117. Galter. in prax. inſtr. tit. an facta liquidatione, num. 47. Thor. par. 3. compend. verb. Inſtrumentum, Danz. de pugna DD. tom. 1. tit. de teſtib.*

Orta fuit quæſtio in M.C. nùm Ba-
12 roni exhibenti inſtrumentum in ipſius beneficium à Notario vaſallo confectum, concluſione in cauſa facta, concedi debeat peritus terminus ad concomitandum? & negatiuè decreuimus ex *Præſid. de Franch. deciſ. 631. in fin.* ex quo illud nullam prorsùs fidem facit, iuxtà *cap. Regn. Ladiſlaus*, vel *cap. non ſine prudentis*, & *Conſt. lege præſenti*, & alteram *In locis demanij*, ſiue pro, ſiue contra Baronem contractus initus ſit, tàm ciuilem, quàm criminalem, *Merend. controu. iur. lib. 24. c. 12.* quod non placet *Carol. Ant. de Luca ad mem. Præſid. deciſ. 631. ſub num. 17. verſ. an autem*, quamque municipalem ſanctionem protrahimus ad Dominam, ſeù Baroniſſam, maiori vrgente ratione; quidquid voluerit *Cardin. de Luca de feud. diſcur. 14.* & ad Notarium vaſallum ratione incolatus, ex pleniùs à me exaratis in *ritu 166. ex num. 21. tom. 2. & Marcian. diſp. 24. n. 32.* An in rebus, & Curijs Eccleſiaſticis? inquirit *Præſul. Marant. tom. 3. reſp. 90.*

Verùm in eadem et hypotheſi in M.C.
13 agitata, inſtructo pleniùs proceſſu alio iudicio, ſatiſquè teſtium in inſtrumento adhibitorum depoſitione comprobato, pecuniam verè fuiſſe mutuo datam à Barone tempore celebrati contractus, iuxtà monitum *Merend. ad d. loco*, condemnauimus conuentum ad illius ſolutionem cũ intereſſe, ex *Salyc. in l. 1. C. de is, qui ſibi aſcripſer.* quem extollit *Auguſt. in add. ad Angel. de maleſic. verbo, falſario, Ghacher. deciſ. 39. num. 31. Suar. in l. poſt rem iudicatam, in 6. limit. princ. nu. 3. Theſaur. deciſ. 36. num. 4. Reg. Rouit. conſ. 90. num. 11.* iuxtà cautelam indicatam per *Afflict. in Conſt. in locis demanij, num. 11.* & memores ſunt *Reg. Reuert. deciſ. 8. & Reg. Marcian. diſp. cit. 24. ſub num. 32. lib. 1.* Statutum nàmque irritans inſtrumentum, non protenditur ad contractum; & inſtrumento nullo ratione ſolemnitatis, contractus ratione voluntatis validus cenſetur; diſcrimen enim cõſtituitur inter inſtrumentum, & contractum; primum eſt ipſa ſcriptura Notarij de conuentione partium facta; alter eſt ipſa conuentio in inſtrumento contenta, *cap. 2. & cap. inter dilectos, de fide inſtr. l. ſi ſeruum, §. eum qui*, & ibi *DD. ff. de leg. 1. Gait. de cred. cap. 3. tit. 1. ex num. 280. Mouac. deciſ. Luc. 19. num. 2. Gam. deciſ. 357. Capibl. de Baron. prag. 1. num. 348. Craſs. de excep. in prælud. ex num. 237. Molfeſ. ad conſuet. Neap. to. 2. par. 10. tit. de Inſtrum. confect. quæſt. 7. à num. 23. Marant. conſ. 3. Reg. de Ponte conſ. 2. num. 207. Cancer. var. reſolut. lib. 2. cap. 3. num. 28. & lib. 3. cap. 15. à num. 5. Noguerol. alleg. 16. num. 113. & alleg. 27. num. 28. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 17. num. 77. Olea de ceſs. iur. tit. 8. quæſt. 3. Nouar. qq. forenſ. q. 15. nu. 6. Reg. de Marin. ad Reuert. dec. 386. num. 3. Barry de ſucceſſion. tit. 1. num. 7. Marcian. cit. loc. ſub n. 32.* conferuntquè à me tradita in *ritu 128. ex nu. 9. lib. 1.* ex *Bald.* doctrina in *l. ab eo, §. 1. verſ. quod ſi quis, ff. de pact.* quòd renuncians inſtrumento, non cenſetur remittere creditum, ſed dumtaxàt ius exequutiuum, *Maſcard. de probat. concluſ. 927. ex num. 15.*

Ritus verò diſponens, vtentes fal-
14 ſa ſcriptura poſſe falſi crimine accuſari, Iuri Communi concinit in *l. fin. C.*

de fid.instrum. l.damus, C.*de fals. Clar. lib.5.sent.* §.*falsum* , *num.*19. *Menoch. de arbitr.Iudic. lib.2.cas.*276.*n.*26. *Vezin.inter cõmun.opin.lib.*9.*tit ad l.Cornel.de sicar.nu.*10. *Ficard. int.commun. opin.lib.*4. *tit.de Tabell. & fid. instrum. num.*264.*Bosi.in tit.de indic. ex nu.*57. *& in tit.de fals.num.*124.*de Marsil.consil.*70.*num.*19. Sed quid si falsam quis non exarauit, sed tantùm voce dictauit, aut ab alio scribi falsum fecit ? & idem esse, ideòque falsi pœna plectendum, ait *Bart.in l.si quis obrepserit, ex num.*2 *ff.ad l.Cornel.de fals.*& ibi *Alex. lit.C.& D.* idem *Bart.cons.*199.*incipit, Tudertinus*: nàm scriptura læsæ veritatis rea arguitur, mendacij, falsique pœnis proinde obnoxia; sicuti de eo diximus,qui falsa vtitur scriptura,eam in actis exhibendo: quamuis enim minimè eam exarauerit, pœna tamen mulctatur falsi,sed leuiori,quàm si eam ipse effinxisset, etiam in literis Summi Pontificis, *glos. in cap.ad falsariorum, verbo, sub nomine nostro, extr. de crim fals. Afflict. decis.*404.*num.*18. *vers.& vlterius, Auus meus ad Capyc. decis.*30.*& ad Gramm. decis.*27.*nu.*19. quamuis qui Pontificis literis falsis vtitur, grauiora subeat iure quidem merito supplicia,quàm qui alijs scripturis falsis identidem vtitur; *DD. in l.maiorem*, ex illo *text.C.ad l.Cornel.de fals. Afflict.decis.*21.*num.*3. vbi asseritur de falsum Principis rescriptum adhibente, & ibi declaratur, quæ vtenti pœna irroganda sit, quæ fabricanti, & cœtera huius generis plurima.

In Regno nostro extat *Pragm.* 1. *de*
15 *fals.*in qua decernitur, falsum testem, vel aliam scripturam producentes, vel eo, eaquè vtentes, illicò causæ iacturam facere, nisi infra octo dies post processus publicationem specificè, ac luculentèr renunciauerit;nec satis:prçter causç iacturam supplicio falsarijs ab lege indicto afficiendos esse, cum declaratione vt infra, etiam si vnum produxerit testem, scripsit *Clar.*§.*falsum, num.*7. De hac *pragm.* meminit *Afflict. in Const. litigator autem*, & in *Constit. qui falsitatem,sub num.*5.*in fin.* nec non *Marant. in specul.par.*6. *act.*12.*num.*3. *Muscatel.lib.*1. *par.*6. *glos.termino*, *sub num.*4.*& in prax.crim.tit.de fals.n.*39. *Ricc.collect.*1380.qui ad ornatum plura adducit *collect.*298. 1380. *&* 4163. *par.*9. *Catal.de indult.cap.*39.*Fortun.in tract.de verit.& error.par.*2.*in* 1.*memb. num.*14. *Gallup. in prax. par.*2.*cap.*27. *n.*2. simile Statutum vigere in Regno Siciliæ, notat *Testay alleg.*11. *nu.*120. & Mantuæ *Sard.decis.*282.Neque censendum est, hanc *pragm.* eo quòd causæ iacturam statuit, aliquid superaddidisse Iuri Communi,quasi verò priùs is, qui testem falsum, aliamuè scripturam producebat,illisquè vsus fuisset, remota causæ amissione, pœnas dumtaxàt à Iure in crimine falsi decretas subijsset, iuxtà opinionem *Reg. Roniti in eadem pragm.* 1. *in princ.* dicentis, quòd etsi de Iure Communi acta causç falsificans, amissione causæ etiam puniti debeat, ex *Bald. in cap. cùm olim Magister*, *num.* 1.*vers.item nota, extr. de offic. deleg.* & alijs penès *Farinac. quæst.*150.*n.*25. Tamen vi huius *prag.* extenditur etiam ad eos, qui falsa instrumenta, vel falsos testes in causa produxerint, quos per priùs causæ iactura plectendos minimè decretum fuisse, censet, idquè *Farinac.* comprobare nectit *sub num.*37.*&* 41. Ego tamen, Iure Communi quoque causæ amissionem decerni opinor:hanc siquidem nulla vsquàm lex statuit,nisi *text. in l.in fraudem*, §.*quoties*, *ff.de iure fisc.* quæ lex priuatas causas minimè complectitur, sed tantummodò causas ad fiscum spectantes, neque alitèr intelligenda puto: cum lex intelligi debeat secundùm titulum,sub quo situata est, ex *text.in l.Imperator,de in diem adiect.* & sic apertè tenet *glos.in l.*1.*C.de form.* & strenuè *Abb.in cap.cum venerabilis, extr.de except.* dicens, in causis priua-
16 tis huiusmodi pœnam non esse aliqua lege reperibilem, & conuenit *Imol. in l.Dinus*, *ff.de re iudic.* & ex illo deducitur *textu*: nam ij, contra quos falsi producuntur testes, per restitutionem in integrum ad sententiam in eos latam remedium habent; cùm verò posteà DD.

DD. aſſerunt, fabricantes priuatorum acta, cauſæ iactura plecti, ex *cit. l. in fraudem*, §.*cogi*, id dicunt extendendo de cauſis fiſcalibus ad cœteras omnes.

Quòd ſi admittamus, in cauſis fiſ-
17 calibus non extitiſſe actorum falſificationem, ſed inſtrumentorum, & teſtiū, anceps videtur, an producens cauſæ iacturam faciat, ſicuti acta falſificans? nec niſi affirmatiuè reſpondendum videtur: nullum quippè diſcrimen intercedit inter fraudem in actorum, inquè teſtium, aùt inſtrumentorum fide admiſſam, cum omnia ad iacturam, & perditionem rerum fiſcalium tendant: cum igitùr eadem omninò appareat ratio, nihil eſt cur idem non ſtatuatur, & non dicitur extenſio, ſeù ampliatio, vt apertè habet *gloſ.in cap.1.verbo, Italia, de temp. ordin.* quam ad hoc laudat *Tiraquell. ceſſ.cauſ.num.*142. quapropter ſicuti eam legem in cauſis etiā priuatis pollere, *II.CC.*fert opinio, ſic etiā in producente, ſiue falſis ſcripturis, & teſtibus vtente; hanc verò propiùs opinionem accedere, eandemque communiùs receptam notat *Farinac. ibid. ſub num.*42. quam etiam ſuſtinuit *quæſtion.*67. *num.*282. *de teſt.* licèt ipſe *in mem.quæſt.*150.*ſub num.*37. diſtinctionem adhibeat, quòd aùt acta ſunt falſificata, & cauſam amittat; aùt aliquid aliud extra acta, & illam non perdat, quam diſtinctionem ante ipſum notauit *Capyc.deciſ.*67.*in princ.* de qua *deciſ.* non meminit *Farinac.* nec *Reg.Rouit.* dum dicit, hanc *pragm.* nedùm reſpectu actorum, in quorum falſitate notat de Iure Communi cauſæ iacturam fuiſſe; ſed etiam quòad aliam extra acta cauſæ amiſſionem polliceri; equidem diſtinctionem hanc volens, lubenſque reijcio: nàm *text. in cit. l. in fraudem*, §.*quoties, de iure fiſci*, quamuis caſum in falſificante acta afferat; tamèn ad fraudem circa teſtes, & inſtrumenta falſa extenditur: cum nulla alioqui diſpar ratio eluceat, vt ſupra dixi, & ſic idem omninò ius ſtatuendum; & ipſemet *Farinac. ſub num.* 39. complures optimæ notæ Viros pro hac ſententia ſtare oſtendit, qui etiam de communi teſtantur, etſi fateantur, communiorem eſſe primam ſententiam. Sed *DD.* in ſcriptis arriſiſſe duco, non autem in praxi, vbi ſi caſus contigerit, tunc illa producens, euentu teſte, agnoſcet, quęnàm opinio eſſet à Iudice ſectanda? ex adductis per *Angel. de maleſic. in verbo falſ.ſub num.*48. vbi docet, quòd ſi ſtatutum plectit falſificantem inſtrumenta pœna manus, eadem omninò pœna irroganda erit falſificanti acta: cum in re pœnali inſtrumentorum nomine acta etiam contineantur, ex *Bart, in indic.l.in fraudem*, §.*neque*, addens, quòd ſicut ille, qui falſitatem circa acta committit, cauſæ iacturam faciat, ita & ille, qui aliam falſitatem in cauſa extra facit, ex *eod. Bart. ibidem*, §.*quoties*. Sed an *Bart.* hoc dicat? videat curioſus lector, & apùd *Addent* ad *ipſum*, & ad *Angel. loco cit. Alex.* inſupèr *in apoſtill.ad eumdem Bart.in cit.*§.*quoties*, tuetur, ex falſo inſtrumento producto cauſæ amiſſionem proficiſci, ex *gloſ.in cap. cum venerabilis, de relig. domib. Bald.in l teſtamenta, C.de teſtam.* quam *Alex.* doctrinam laudat *Afflict.in conſt. qui falſitatem, num.*5. poſt recitatam illius *gloſ.& Bart.* opinionem alitèr ſentientium, & ſic videtur ad hanc vltimam ſententiam deflectere, cum meminerit præfatæ Ferdinandi *pragm.* & eumdem *Afflict.* hanc alteam ſuſtinentem laudat *Farinac.de falſit.quæſt.*150. *nu.*39. licèt poſtea *ſub n* 41. eumdem pro aduerſa ſententia imploret; nec mihi perſpectum ſatis eſt, quo pacto ex vno, eodemquè dicto pugnantia inferantur, & videatur *Claud. Bertaz. conſ.*218.*lit.A. verſ.ſed quæſtio eſt*: nàm ibi ex *Bart. & Ruin.* ſuſtinet, quòd ſi quis falſū produxerit articulū, & ſuper eo falſos quoq; teſtes, cauſam amittat.

Nec planè admirationem parit,
18 quòd idem, quod prius erat ſancitum, iterùm hæc *pragm.* decernat: nàm hoc plerumque euenit. Conſule *Conſ.Thomam Grammaticum*, qui *deciſ.*72. in quendam Regentem animaduertit, qui Pro-Regi conſilium dedit, vt pragmaticam ſtatueret ſub vltimi ſupplicij pœna contra monetarū falſarios, etiam ſi eiuſ-

si eiusmodi supplicium statutum antea fuisset per *Cap. iam sæpè*, *sub rubr. de Demolient. Liliat. Carol.* vbi decernitur, eiusmodi reum personæ, ac bonorum pœna puniri, illa quippe verba: mortē, & bonorum publicationem, ac facul-
19 tatum importare, duxit *glos. in Auth. de arm. ad insid.* pronuncians, Iudicem sub pœna æris, & personæ comminantem, idem ac si sub mortis, & bonorum publicationis pœna dixisset, quam glos. extollit *Angel. cons.* 217.

Hanc verò *prag.* editā esse ad euitan-
20 dum DD. antinomiam, quod haud rarò contingit, & præter cœteras, est *prag.* 1. vulgò dicta *la filingeria*, sub *tit. de feudis*, emanata ad contentionem celeberrimam dirimendam, an dotata à fratris successione excludatur? an verò in eo tantùm casu, quando de eius bonis dotata fuerit? quam *pragm.* exornant *Afflict. decis.* 178. *num.* 4. *de Franch. decis.* 171. 307. *num.* 4. *& decis.* 328. *Reg. Rouit. cons.* 68. *num.* 2. *lib.* 1. *Carol. de Rosa in glossograph. & scription. ad consuet. Neapol. tit. de successio. ab intest. in* §. *sed si morienti*, *vers. ita quod si inter ipsos nepotes*, *ex num.* 601. Quod verò ad id maximè: nempè, ad hanc controuersiam sedandam edita fuerit *prag.* 1. *de fals.* videtur sentire *Afflict. cit. loco sub num.* 5. Ad quod pleraque Statuta habita fuisse autumo, vt nimirùm falsos adhibens testes, aùt instrumenta, causam amittat: vt de simillimo huic sanctioni, Statuto Romæ meminit *Farinac. cit. quæst.* 67. *num.* 282. & Mantuæ *Surd. decis.* 282.

Id tamen vnum, præter Commune
21 Ius, in hac nostra *pragm.* continetur, ait siquidem, quòd restis in causa ciuili productus, & de falso inquisitus, vt eadem acta ciuilia palàm faciunt, possit absque alio nouo processu citari ad dicendum causam, quarè de falso testimonio per eum præstito in tali causa, cum insertione suæ depositionis, plecti minimè debeat, etsi domi, vel personalitèr fuerit citatus, habeatur pro vero contumace, & illa contumacia ad eum de falso condemnandum sufficiat; & hic duo potissimùm animaduerto, Primùm, vt hac in re domi citatus re vera contumax sit. Secundum, satis esse solam contumaciam, vt damnari queat, cum de Iure Communi absens non nisi in criminibus læsæ Maiestatis, & in quibus pœna corporalis irrogatur, cōdemnari fas sit, *l. absentem*, §. *aduersùs*, *contumacem*, vbi *DD. ff. de pœn. l. absentem*, *de accusat. Farinac.* regulam constituens *de inquisit. quæst.* 11. *nu.* 1. qua de re *Calà de mod. articul.* §. 2. *glos. vnic. num.* 1063.

Sed in dubium reuocatum est, nùm (ex quo per *pragm.* 4. *eod. tit. de fals.*
22 falsis testibus fit in criminalibus pœna mortis, in ciuilibus dexteræ manus obtruncatio, ac perpetuum ab Regno exilium irrogatur, & si reiteratò talsum deposuerint, etiam in ciuilibus fit eo casu mortis pœna) nùm inquàm, isti contumaciæ vi ex *pragm.* 1. indictæ, ad hanc pœnam condemnari queant non expectato anni circulo iuxtà Regni *Const. de Bannit. & forindic.* de quo dixi in *tit.* 270. *ex nu.* 4. *lib.* 3. Et seruatis *pragm.* verbis anceps minimè est, quòd statim contumacia contracta pœnam subeat non expectato anni circulo: hoc nempè speciale in eiusmodi crimine contingit; aliàs contumax, qui in amissione totius causę mulctari non potest, *l. properandum*, §. *cum autem*, *C. de Iudic.* nec in eo, quod valet causa, *l.* 1. §. *fin.* vbi *glos. verb. Quod interest*, *ff. si quis ius dic. non obtemper.* multo minus in pœnam extremi supplicij condemnari nequibit, *Bosf. in tit. quomod. proced. per præceptum*. Hoc siquidem cri-
23 men specialissimum est: cui accedit ipsius frequentia, quæ Regnum omne impulit, vt pœnæ augumentum exposceret: prout in Gallia ob eiusdem criminis frequentiam extremum supplicium irrogatum fuisse refert *Præs. Nicol. Boer. decis. Burdegal.* 82. *n.* 9. qui de Regno nostro Neapolitano meminit, *Card. Tuschus tom.* 3. *pract. conclus.* 41. *lit. F.* laudatus à *Gulielmo BeeKel vision. siue disquisit. public. de Iudicijs*, *disquisit.* 8. *ex nu.* 1. nequissimum quoque crimen est, & propterea plura alia peculiaria, & specialia habet, de quibus

Carlus.

Caran. in pragm. 3. de falf. ex num. 137. Muscatel. de delict. in gen. rub. de falf. n. 25. Capyc. dec. 153. Clar. §. falsum, n. 22. de Marsil. singul. 318. Roman. sing. 385. Arnold. de Reyg. Thesaur. iur. lit. P. de pœn. Renat. Koppin. de doman. Franc. ex pag. 42. Vt verò adducta *prag. 1. de falsis*
24 locum sibi vendicet in causa feudali? ex *Io: Angel. Pisanell.* respondet *Reg. de Marin. lib. 2. quot. cap. 78. ex n. 6.* & alia ad rem idem *Reg. eod. lib. 1. cap. 107. sub num. 4.* aduertit. Nùm autem complectatur causam criminalem? negatiuè *Anna alleg. 2.* in causa syndicatus Francisci Offorij. An verò causam dotis in in Iudicio existente Viro? scribit *de Lucaad Gratian. cap. 833. lib. 5.* distinctione vtens. Et an demùm falsificantem priuatam scripturam? affirmatiuè, ex *Caran. in hoc ritu*, & *Vrsill. ad Afflict. dec. vlt.* tradit *Anus meus ad Capyc. decis. 67. num. 2.*

Porrò an sicuti Actor causæ iactura
25 plectitur, sic etiam Reus testes, vel scripturas falsas producens? *Reg. Rouit.* in eadem *pragm. 1. num 2.* adducit *Bald. in Rub. C. de fide instrumen. col. 2. vers. incidentèr etiam quæro*, dicentem Actorem, non autem Reum, & ad concomitantiam addit *Sebast. Medices in opusc. 7. num. 25.* aliosque laudat *Farinac. cit. quæst. 130. num. 35. vers. sed an vterque*. Sed ipse *Farinac. in addit.* positis post *par. 2. de fragm. in eadem quæst. 150.* dicit ad quintam deductam conclusionem, vt falsum committens causam perdat, esse addendam post *num. 42.* limitationem quartam, in qua statuit ex actorum falsificatione tum Actori, tum etiam Reo causæ amissionem imminere, & huiusmodi causæ amissio intelligatur, idest quòd Reus amittat ius, & potestatem se, suaque tuendi, prout dixit in *quæst. 111. n. 125.* de corrumpente Iudicem, & Notarium actorum, declarans in eadem et *addit.* quòd non propterea amissa ab Reo defensionis potestate, cēsendum sit, Actorem ex hoc suam probasse intētionem, & sic causæ victoriam lucrari: alio nimirùm ex capite probanda eius intentio est, ex *Ruin. cons. 15 num. 4. Alex. ad Bar. in mem. l. in fraudem, §. quoties, vers. non tamen intelligas, de iur. fisc. Boer. decis. 291. in fin.* & notat *glos. in constit. qui falsitatem*, prout pluries tàm Iudex in M. C. quàm in Regijs Audientijs vtriusque Samnij, quibus simul Præses præfui anno 1679. dicebam, quòd etiam Reo contumace, nisi Actor suam probauerit intentionem, haùd obtinebit. Et respectu falsitatis extra acta, in qua *Farinac. in cit. quæst. 150. n. 35. vers. sed an vterque*, inter alios asserentes, ab reo causæ iactutam non fieri, recenset *Baiard. ad Clar. in §. falsum, num. 284. vers. Item adde si Actor*, dicentem, hoc esse mirabile dictum ex *Iason. in §. bonę fidei, n. 81. Inst. de action.* & alios etiam notat *Thor. par. 2. compend. decis. verb. Beneficia, in fin.* sufficit enim reum hoc casu falsi mulctari pœna, *Bald. & Baiard. cit. in loc.* nàmque hic æqualis vtriusq; dispositio esse non debet, contra regulam, vt in iudicijs Actor, ac Reus ad imparia deduci minime debeant, *l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* Etenim ad Actorem, qui iudicium temerè postulauit, & falsa adhibuit, dum eum causæ iactura plecti dixit, cum causam amittere ille dicatur, qui aliquid assequi poterat, priuatio enim supponit habitum, *l. decem, de verb. oblig. l. ammissionis, de iust. & iur.* ideòque cum amissionis verbum in Reum cadere nequeat, qui ad causam, idest id quod in causa deducitur ab aliquo non prætendit, prædicta adaptari non potest dispositio, *l. 4. §. toties, de damn. infect. l. si seruum, §. non dici ff. de acquir. hæredit.* & proinde cessat illud mirabile apùd *Baiard. cit. loco*. Neque id ex Statuti mente proficiscitur, quod in Actorem, non in Reum cadit, vt censet *Thor. mem. verb. Beneficia*. Sed di-
26 cas, id ex claris ipsius Statuti verbis nasci, quæ Actori, & non Reo adaptantur, & cum Statutum verbis vtitur, quæ iuxtà nomenclaturam, & proprietatem vnum dumtaxàt amplectitur, tunc vni potissimùm, & non alijs tribuenda est dispositio, *cit. l. 4. §. toties, de damn. infect. Surd. decis. 9. num. 3.* dum contendit, illud statutum fœminas idcircò

circò attingere, quod verbis ipsas cōprehendentibus vtebatur, & ex hoc verborum in Sanctionibus iure,ac sensu, ne digito quidem discedere inte-
27 grum est: etenim verba legis sunt lex, ratio autem est *Doctor.* opinio,*Bald.in cap.licet vitandum, col.2. de elect. Tiraquell. in l. si vnquàm, vers.libertis, num.2. C. de reuocan. donat.* & ad rem faciunt à nobis exarata in *rit.10.n.22. lib.1.* & tradenda infra in *rit.296.* cum de beneficijs eloqueremur; non minus verò Actor,quàm Reus falsam scripturam exhibens in Iudicio, eodem tenetur crimine falsi, atq;mutua falsi compensatione non eximitur, *Baiard.in §.falsum, num.118.* Imo cadit potiùs à causa Actor, quàm Reus,*Decian.tract. crim.cap.33.à num.119.tom.1.* quia in pari turpitudine potior est conditio possidentis.

Præterea, quòad terminos memo-
28 ratæ *pragm.1.de falsis,*fuit in dubio reuocarum, nùm ascititios, seù falsos, ac mendaces adhibens testes, & falsa instrumenta, illisque vtens, nec post causæ publicationem renuncians post octo dies, iuxta Sanctionem præfatam, possit falsi crimini pœnis inflictis puniri, & causam omninò amittere? & quilibet iuxtà *pragm.* sensum, ac verba, affirmatiuam sententiam tueretur: nàm cum ibi legis Author producentem, vtentemquè, nequaquam infra octo dies ab renunciatione, abstinentem extra supplicij aleam positum velit, sequitur, quòd neglecto eiusmodi renunciationis iure in pœnam incidat. Dictio enim, *nisi*, in *pragm.* adiecta exceptionem ponit ad supradictum, *Alex.conf.64.lib.4.ex text.in l.actione,* & ibi DD. *C.de transact.* & est aduersatiua, ac negatiua ad præcedentia, adeò vt, præhabita affirmatiua dispositione, sequatur dictio, *nisi*, in eiusmodi euentu denegetur,*Dyn in regula peccatum, de reg.Iur.in 6.Ang.conf.82. Iacob. Nouellus de Iure potest. in verb. quod si fortè,num.61.* penès quem plurima ad dictionem, *nisi*, spectantia, pleraquè apùd *Mandosium de Monitoriys, quæst.31.num.9.* congeruntur, & alia tradit *Carau.in pragm.ad S.C.Macedonian. §.10. num.1.* Imo si voluerit post octo dies renunciare, à pœna immunis minimè censetur: siquidem dictio,infrà octo dies,includit tantùm sua extrema, cœtera autem excludit, *l.ædes sacra, §.1.de contrah.empt. Bald.in rub. C.eod.tit.col.vltima, in princ. quæst.22. num.23. & in l.1. §.inditio, ff. de offic. Præfect.Vrb.*

Mos tamen in nostris Tribunalibus
29 fert, quòd producens, & vtens, inflictam à *pragm.* pœnam subeat, dummodò partis aduersæ instantia præcedat, si intendit vti testibus, scripturis, & actis (Iudex enim ad hanc renunciationem, ac declarationem, neminem vltrò, aùt impellere,aùt cogere potest, licèt parte petente valeat, *Riminald. iun.conf.569.lib.3.& Farinac. qu.159. num.79.*) Parte inquàm instante, si declaratio sequatur, tunc enim verò dictam pœnam producens, & vtens incurrit, vt aduertit *Fusc. sing.37. lit.I. Reg.Rouit.in eadem prag.1.n.4.* nectens id ex more contingere, desumpto ex *l.3.C.de fide instrum.& l.pen.* vbi *Bart. ff.de falsis, Afflict.decis.189.nu.2.& 4. & de Rouito* memores sunt *Gallup. in praxi par.2.cap.27. Reg.de Marinis cit. cap.78. num. 4. Auus meus ad Gramm. decis.43.num.6.Conf.Staiban in obseru. ad resol.86.tom.1.* & dixerat *Foller.*(de quo non fuit memor *Regens Rouit.*) *in praxi crim.verb.Itèm quòd commisit falsitatem, num. 44.* qui quidem *Foller.* postquàm *prag.* in dubium reuocauit, dixit, posse attentari, vt partis instantia opus non sit; sed quòd illicò ob neglectam intra statutum tempus renunciationem, pœnæ sit obnoxius; ratione tamèn victus, partis instantiam requiri concludit, & dixerat *Cauens. in ead.pragm.sub num.16.* Insupèr *Regen. Rouit.* aduertit *num. 16.* quòd quando eiusmodi declaratio petitur, subiungenda sit causa: nempè, quia vult testes, scripturas, & acta, redarguere de falso, alitèr Iudex ad declarandum cogere nequit partem, ex *Caualcan. decis.Finiz.39.num.34. par.5.* & *Farinac.quæst.159.n.77.*qui notat,non satis esse,

eſſe, cauſam adiungere in genere, quia vult criminari de falſo; ſed opus eſt dicere, quòd vult redarguere teſtes in tali parte ſuſpectos, quoties petitur declaratio circa vſum teſtium; quod ſi quis velit ſcripturatum tantummodo declarationem, tunc ſatis eſſe exprimere, quòd vult eas de falſo redarguere, ex dictis per *Baiard. ad Clarum in §. falſum, num. 131.* Sed *Farinacci* effatum in praxi locum non obtinet, pro vt aliud eius dictum *n. 86.* huiuſmodi interrogationem eſſe faciendam per Principalem, non per Procuratorem: ſemper enim per Procuratorem fieri agnoui, qui Dominus litis eſt, *gloſ. & DD. in cap. 1. de proc. num. 6.* Quin etiam vidi, petita declaratione circa vſum, Procuratorem aduerſæ partis replicare, id minimè ipſi licere, ſed tantummodò Principali, & ſic à Principale fit; nec cogi Procuratorem, vt poſſe affirmat ibidem *Farinac. num. 22.* ex *Baiard. ad Clar. §. falſum, num. 128.* ſubdens ſub *num. 24.* cautiùs eſſe declarationem per Principalem, quàm per Procuratorem haberi; nec iure ſuo id Procuratori licere, ſed requiri ſpecialem conſtitutionem, imò ſpecialiſſimum mandatum, *Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 4. caſ. 315. nu. 24. & 25.* quem laudat *Muſcatell. par. 6. gloſ. termino, num. 10.* vbi inquit, *Menoch.* minimè conſtitiſſe ritum ratificationis, qua defendi poſſet declaratio habita per Procuratorem, *D. Scoppa in add. ad Nicol. prax. ciuil. pag. 62. num. 20. & ad Sarn. par. 1. prax. ciuil. §. 12. n. 12. Præſul D. Franc. Verde ad Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 27. ſub num. 59. de Roſis ſelect. iur. obſeruat. cap. 63. nu. 33.* Verùm an Procuratoris iactura principali cauſæ amiſſionem inferat? Conſule negatiuè *Farinac. in quaſt. 5. num. 36.* & ante ipſum luculentiùs *Capyc. deciſ. 67.* ibique agnoſces, quòd vt Procuratoris iactura Principali perniciem inferat, requiratur mandatum in indiuiduo ad ſic reſpondendum, & non ſufficere illud cum libera, nec ſpeciale, nec ſpecialiſſimum.

Quem ſanè morem petendi decla-

30 rationem circa vſum non temerè, ſed neceſſitatis adigente telo, ſtatutum cenſeo: etenim, cum decreuiſſet *Prag.* eum, qui in cauſa ſcientèr teſtes falſos protulerit, aùt vſus fuerit, nequaquam falſitatis crimine mulctari poſſe, niſi probata producentis ſcientia, vel vtentis, iure quoq; commuui attento ignorantia excuſat à pœna falſi, ex regula, quam ipſe *Farinac. quaſt. 159. num. 48.* nectit compluribus, de more, munita *DD.* cum ampliationibus, & reſtrictionibus, vbi ſatis, ſuperquè exploratum eſt, an ignorantia, vel ſcientia præſumatur? Affirmatiuam enim alij, Negatiuam nonnulli tuentur ſententiam; quamobrem anceps adeò res efficitur, eoq; potiſſimùm nomine ad ignorantiæ huius clypeum propulſandũ, hanc quòad vſum declarationem fuiſſe parte petente introductam, fatetur *Farinac.* nec non *Muſcatell cit. gloſ. termino, & Marant. par. 6. act. 12. num. 3.* & proindè ſtatim, quòd principalis velle vti declarat, contra ipſum inſurgit probatio, nec ignorantiam, aùt errorem adducere valet, *Bart. in l. Diuus, la ſeconda, C. ad l. Cornel. de falſ. Angel. de maleſ. verbo falſario, colum. 7. in princip.*

31 Sed quid ſi ſimul produxerit, & falſificauerit, & quænam ſit pœna? latè proſequitur *Farinac. cit. quaſt. 159. Boer. dec. 82. num. 10.* & in ſpecie nota, quòd author falſitatis, illiuſquè fabricator pœnam minimè effugit, etſi declaret, ſe vti nolle, ex *Farinac. cit. loco num. 32.* & ita etiam in falſificatione articulorum, & examine ſuper illis falſorum teſtium, *Reg. Reuit. in adduct. pragm. 1. num. 7.* ex *Bart. in l. ſi falſos, C. de falſ.* Sed quòd *Bart. in d. l. ſi falſos,* contrarium dixerat, notat *Fulgoſ. ibid. verſic. per hanc legem, & verſic. vltimò dixit Bart.* & quòd ità idem *Bart.* ſenſerit, adducitur *Theorica in d. l. Diuus, num. 2. verſic. quod dixi, ff. ad l. Corn. de falſis,* cuius verba ipſa integra quidem profert *Farinac. num. 36.* dicens, opportunè *Fulgoſ.* pro ſe laudaſſe *Bart.* & alios eiuſdem opiniònis adducit, inter quos noſtrum *Capyc. cit. dec. 67. num. 7.* ex *theorica Aret. in cap. præſent. 5. col-*

lat.

lat.de test. qua liquidò decernitur, facta renunciatione, post partis postulationem, nullam omninò infligi pœnam; secùs verò si vltrò renunciauerit. Vndè *Farinac.* ipse ad reijciendam *Bart.* antinomiam, distinctione vtitur sub *num.* 37. vt in hoc casu minimè pœnam à se remoueat, etiam declarato abstinendum ab vsu, quia præter vsum, & productionem, extat falsitatis constitutiò, & in terminis nostræ *pragm.* eò tutiùs hæc sententia proceditcum ibi de producente, & vtente sermo sit, vt per renunciationem excusetur; quinimò ob eiusdem *pragm.* verba sequentia, & ipsi testes falsi crimine plecti possunt, non obstante, quòd producens eos vsui renunciasset, *Muscat. par.6. glos. termino, num.9. versic. numquid testes*, aduertens, quòd quamuis scribentes super memorata *pragm.* oppositum sentiant eius, quod dixit *Bald. in l. fin. num.* 13. *C. si ex falsinstrum. ex text. in l.2. eod. tit.* attamen, quia *pragm.* sensus non multum ab opinione *Baldi* se protrahit, suam insectatur aleam, hoc adhibito moderamine, vt non pœna ordinaria *legis Cornelia de falsis*, sed extraordinaria arbitrio Iudicis, ex *Afflict. decis.* 404. *num.* 13. *Apicell. alleg.* 17. *num.* 13. memor *Carau. in hoc Ritu*, nec requiri-
32 tur, quòd in hoc crimine sequatur effectus, quòad falsum fabricantem, quia sufficit affectus, & quamuis *Trois. in ead. pragm.* scripserit *num.* 13. testem falsum minimè puniendum, dum eius depositio ad effectum nocêdi non peruenerit; tamen si non eadem pœna, saltèm alia minori, vt *Afflict.* perpendit *cit. decis.* 404. *num.* 9. *& num.* 13. laudat *Bart. in dicta l. si falsos*. Poterat *Trois. Cauens.* theoricam *Bald.* eneruare ex vitio contrarietatis: nam in *l. fin ff. quod falsitas*, *Bald.* expresse dicit, quòd testis depositio nemini nociua à Iudice puniri non possit, notabile nectens per illam legem. Attamen ipse puto, *Baldum in cit. l. final.* intellexisse de pœna extraordinaria, & in *dicta l. fin. quòd falsus Tutor*, de ordinaria; quidquid dixerit *Cotta*, quem *Trois.* laudat, *in memorab. verb. mendax*, *Thor. vot.* 12. *ex num.* 21. *par.* 2. *Garzia in dicto* 3. & decisum tradit *Peguer. decis. Catal.* 80. *num.* 16. Cuius opinio omninò seruanda; imò excrescente delinquendi frequêtia, pœna excrescere debet, & videndus *Boer. decis.* 309. *num.* 6. illius Senatus arresto non fuisse immunê à pœna corrumpentem testem ad falsum, quamuis illo se vti nolle dixisset; nec non *Reg. Capyc. Latro decis.* 172. *lib.* 2. & ad rem *Reg. Rouit. decis.* 2. *Muta dec.* 38. *Bertazol. cons.* 25. *& addit. lit. A.*

Altercatum quandoque obseruaui,
33 & obiectum, non esse formitèr factam declarationem circa vsum, vti non claram, vel conditionatam, quæ debet esse libera, & præcisa, nulla conditione adiecta, quam conditionem exemplificat *Farinac. cit. quæst.* 159. *sub n.* 67. scilicèt, quatenùs scriptura, seù testes sint veri, aliàs non; & quamuis *Farinac.* præter suum morem nihil adducat, sed sese remittit *Gentil. in addit. ad primam eius decis. post sua consilia*, adest optima *decis. Matthæi de Afflict.* 189. nec non *de Franch. decis.* 163. *Viuius dec.* 189. *Menoch. de arbitr. cas.* 310. *Reg. de Marin. lib.* 2. *cit. cap.* 78. *ex nu.* 3. & formulam tradit *Muscatell. cit. glos. Termino, sub num.* 7. & in nostris Tribunalibus, quamuis Procuratores his vocibus clamitent, regularitèr Iudices pertransennt: Attamen in R. Audienetia Theatina anno 1679. quo præeram Præses, dicebat Doctor quidam non
34 fuisse formitèr illam factam, *Titius declarat, quòd vult vti*: cû huiusmodi verba sint suspensiua, ex *glos. in l. Seruia electione, de leg.* 1. vbi pro optione facienda opus est, *dico, eligo*, non autem *volo eligere, l. si quis stipulatus, in princip. de verb. oblig.* & dictio, *volo reuocare*, non inducit reuocationem, sed est preparatoria ad illum actum, *Cons. Theodor. alleg.* 96. *num.* 20. & volo talem esse meum hæredem, minime dispositionem importat, *Sforz. Odd. consil.* 64. *n.* 52. quiduè fauore piæ causæ? *Paul. de Castro cons.* 457. *lib.* 1. *& cons.* 137. *&* 456. *lib.* 2. *Tiraquell. de priuileg. piæ causæ, priuil.* 86. *Gratian. disceptat. forens.*

*resp.*550.*num.*14. *&* 56. *Barbagall. in sua pract. singul.* 74. Confert ad rem textus *in l. Pamphilo* 37. §. *propositum de legat.* 3. & de verbo, *volam*, adeundus est *textus in l. si quis stipulatus* 112. *de verb. obligat.* Hinc opus fuit differere, an ex illis verbis, *vult vti*, erat si, vel nè, parti satisfactum? & decisum fuit, esse validam; *Bartolus* enim in *cit. l. Seruia electione, num.* 3. vtillius *glosa* euitaret scopulum, voluit à quamplurimis in Theologia Magistris, atque Baccalaureis se erudire, & ab eis con-
35 tra *glos.* fuit adductum illud Axioma, si agens est liberum, & non impeditum, & patiens est dispositum, si vult agere, immediatè agit, & hoc in Philosophia esse notum, aduertit ibi *Bart.* & deducitur ex *text. in l. per procuratorem, ff. de acquirenda hæredit. & l. iam dubitari, in fin. de hæred. instituend.* quibus cauetur, quòd statim, ac quis vult esse hæres, iam cum dicit, *volo eligere*, statim sequitur electio, quia voluntas est libera, nullumque adest impedimentum. Et quamuis *Bart.* ibi alia vtatur distinctione, & *num.* 4. nonnulla adducat pro huiusmodi verbi, *volo*, declaratione; tamèn ibi duos nectit ad rem nostram casus: Primus quando Titio terminus ad deliberandum impartitus fuerit, quid eligere voluerit? & Titius responderet, hanc rem eli-
36 gere volo: tunc statim electio inducitur, per *text.* in simili *in l. sed si alio* 2. *responsione, & l. omnes qui, ad Trebell.* Secundus, si ad alterius, cuius interest, interrogationem, responderet, *volo eligere*, tunc statim facta est similitèr electio: quia cum alteri respondet, intelligendum est certè, non dubitatiuè respondisse, vt ille certus remaneat, ex *l. in vendentis, C. de contrahen. empt.* & *glosa* effatum *in cit. l. Seruiana elect.* vendicat locum, non dato termino ad deliberandum; vel non parte interrogante, simplicitèr diceret, *volo eligere*; & de *glos.* atque *Bart.* opinione, quòad huiusmodi verbum, *volo eligere, volo esse hæres*, an sit futuri temporis? vel præsentis voluntatis demonstratiuum? & alia satis ad hoc concinna scribit *Aretin. in l. gerit,* 87. *num.* 3. *ff. de acquir. hæred.*

An verò facta declaratione à Prin-
37 cipali in ciuilibus, se nolle vti testibus ad euitandam pœnam in *cit. pragm.* 1. contentam, valeat deindè eum pœnitere, & vti possit? & pluries decreuimus, quòd si illa fuerit facta, parte non instante, vtique eum retrocedere posse; secus si instante parte, cui est ius quæsitum, ex *Reg. Rouit. in mem. prag.* 1. *num.* 5. neque in gradu appellationis, idem *Rouit. num.* 7. aduertit; sicuti declaratio facta formitèr pro repetitione testium, si copia minimè sit concessa, re integra reuocari eã posse, monet *Auus meus ad Gramm. decis.* 28. *nu.* 14. ex *Gabriel. cons.* 178. *vol.* 1. inquirens *nu.* 17. si cedens bonis, beneficio non impetrato valeat reuocare opus? de quo nos infrà in *rit.* 287. Hinc recognita apoca in contumaciam, præuijs binis Iudicis decretis ad recognoscendum personalitèr notificatis, necessarijs, vt pro recognita habeatur, ex *glos. in §. si quis autem, vers. admonitus, auth. de hæred. & falc. Capyc. decis.* 139. vbi *Masull. & decis.* 205. *Gauens. in rit.* 120. *vers. ex quibus, Addit. ad Rouit. in pragmat.* 2. *de ord. iudic. Ricc. in prax. cap.* 428. *num.* 6. Me referente determinauit M.C. non licere Debitori moram purgare, & eiusmodi agere declarationè, ex singulari *Apicell.* effato *in tutam. pauper. tit.* 1. *de quinquen. dilat. nu.* 17. Conueniunt *Bart. in l. si is cui, ff. de legat.* 2. *Corset. in tract. de verbor. geminat. num.* 22. *Dec. cons.* 140. *col.* 3. *Cacher.* integra *decis. Pedem.* 5. *Canale. decis.* 27. *num.* 60. ex *l. si insulam, ff. de verbor. obligat. Gizzarell. decis.* 49. loquens post sententiam. Hoc sectatum fuit S. C. in causa Patrimonij Creditorum Antonelli Mazzellæ, & Andreę Pappagallo, cum Francisco Antonio Blanco; conuentus enim iste ob solutionem ducatorum octingentum debitorum præfato Patrimonio, opposuit soluisse Antonello, dùm in viuis agebat, exhibendo apocam originalem penès se existentem, sibi restitutam à Creditore, & emanato decreto, quòd decla-

declararet, si re vera solutionem prædictam fecerit Antonello viuenti, vel eius hæredibus, decocto patrimonio, notificatoque decreto personaliter, fuit aliud iniunctum, quòd habeatur pro facta declaratio, & non curante decretis parere, scitum S. C. die vlt. Octobris 1650. decreuit, quòd solueret, confirmatum in gradu nullitatum cum interuentu Spectabilis Pro-Præsidentis S.C. deinde Præsidentis, Reg. D.Bernardi Zufia, in Banca Licti. Nil obstante præsumptione solutionis ob apocam penès debitorem, ad *text. in l.2.§.1.ff.de pact.in l.Creditricem, C.de remiss.pignor.in l.3.ff.de liber.leg.Pref. de Franch. decis.361.* hanc enim legalem præsumptionem obtinere non potuisse in memorata thesi, clamabat creditores, concurrentibus principalis debitoris, tunc Electi popularis morte, saccomanno in ipsius Domo, & alijs apocis originalibus per eius hæredes clàm debitoribus restitutis in damnũ creditorum, quæ personarum qualitates fuerunt accuratè perpensæ, prout diuturnitas temporis, opulentia debitoris, & creditoris paupertas, apùd *de Franch. cit. decis.361.* & videndi *Ripa sing.obseru.131. & Viuius decis.45.*

Prætereà accusato Principe N. N. 38 læsę Maiestatis crimine in Regia Iuncta Status, & in carceribus Castri Noui detento, instirit D.Regens Ignatius Prouenzalis in ea tunc Aduocatus Fisci, torquendum esse ex processu informatiuo. Contra Ego insurgebam vti ipsius Aduocatus (generalis quidèm designatus à D.Marchione delos Velez, rescripto ex Bellico scriptorio sub die 9.Iulij 1681.in cũctis Reorum causis in prædicta Iuncta) non adesse probationes, eò quòd testes in medium producti extabant socij criminis, qui nè in læsæ quidem Maiestatis crimine recipiuntur, quando præsertim plures habent defectus; nec quia in eiusmodi læsæ Maiestatis crimine recipiuntur famosi, admittuntur pluribus defectibus notati, ex *l.7. ff.ad l. Iul.Maiest.* famosi enim dicuntur infamia vnica notati, *l.2.§.vlt.ff.de is, qui not.infam.l.13.ff.de accus.* quales verò sint? inquit *Caluin.in lexic.iurid. verb. Famosi:* nimirùm qui artem ludicram, lenociniumq; faciunt, vel propter præmiũ in scenam descendunt, aùt calumniæ causa publico iudicio sunt damnati, *l.4.ff.de accusat.* sic famosa mulier *l.2. §.si mulier, ff. ad Tertyllian.* adest *text. & glos.in l.Mulierem,13.ff.de accusat.*ibi: *In text.famosi.glos.lit.Q.* idest *infames,* meliùs eadem *glos.in l.qui accusare 8.eodem tit.* ibi: *Infamis non accusat,* idem dicit *glos. in l.3.* referens *lit. H.* ad exemplum adductum in *seq. l.4.ff.de offic.Præfecti Vigilum.* Eo maximè quòd infamię notam nequaquàm abraserant tortura, in qua quò enormius est scelus, eò magis vera cõquassario membrorum exquiritur; nec satis est quòd ducatur ad cordam, ac dicatur in depositione tortus; omnisque obseruantia in contrariũ adducta nullius ponderis est contra Iura legalia, ac Doctorum opinionem, & mentem, vt dixi in *ritu 274. ex num.107. Bess. de tortur.n.15. Catalan.quæst.19. Gramm. vot.6. Afflict.in const. si damna clandestina,* & eruitur ex *l.hoc carmen,21.ff. de testib.* ibi: *Sine tormentis testimonio eius credendum non est,* & *glos.* notat in crimine Maiestaris, *Auth. testium, §.si verò ignoti, de testibus,* ibi: *Possc etiam verberibus,* vbi *glos.lit.K.* idest *tormentis, & lit.M.* idest *tormentis subijciant,* ibi: *& per eos inferat eis verberum esperimentum,* & plures torturæ gradus enarrat *Clar.§.fin.q.64.n.30.*

Hæc agnoscens Fiscalis Aduocatus 39 expostulauit, testes in faciem Principis iuratos iterùm ad examen reuocandos esse, præmissa validà tortura, ad actum consolidandum. Obiectum fuit, id non permitti post ius Reo quæsitum, nec Principis rescripto, ex peculiari doctrina *Aui mei ad Gram. dec.28.* & magis specificè *decis.77.num.1.* post *Pinell. de resc. vend. 1.par. num.13.* & conferunt adducta per *Alciat. de præsumpt.reg.2. præsumpt.29. num.7. DD.* apùd *Cauall. quæst. 88. Cuzz. defens. reor.19. cap.2.n.15.* & Fiscus sibi præiudicauit consentiendo actui facto, cui pote-

poterat obſtare, *Franch. deciſ. 384. n. 6. Conſ. Campan. reſol 5. verſ. tertium*, et ſi in gradu appellationis Fiſco non licet repetere teſtes in prima inſtantia non repetitos, *Capyc. deciſ. 35. in fin. Gram. deciſ. 28. nu. 6. Honded. conſ. 101. nu. 24. vol. 1. Baiard. ad Clar. quæſt. 45. nu. 21. Foller. in pract. crim. par. 3. num. 46. & verbo demum repetantur teſtes, num. 12. Reg. Rouit. in pragm. 2. de citat. num. 22. & in pragm. 1. num. 25. de perſequ. malefact. Guazz. defenſ. 25. cap. 1. num. 17.* improbans *Muſcatell.* diſtinctionem *in tract. de prob. delict. rub. de iniur. nu. 36.* haud refragante *deciſ. Reg. Sanfel. 22. n. 14. lib. 1.* ibi enim verſutia Rei perpenſa fuit, deficiente valido mandato, in dando teſtes pro repetitis, & apùd *Auum meum ad cit. deciſ. 28. Gramm. num. 5.* eadem malitia fuit in Aduocato, qui deluſerat Curiam habendo teſtes Fiſci legitimè citatos pro legitimè repetitis, & Fiſcus in hac re vtitur iure priuati, cui didicitis teſtificatis non licet repetere, *Giurb. deciſ. 73. n. 5.* cum expreſsè Fiſcus non reperiatur in hoc priuilegio munitus, *l. idẽ. ff. de compenſ. l. cum vitioſè. ff. de pignor. Guid. Pap. deciſ. 536. Peregr. de iure Fiſc. lib. 6. tit. 1. num. 1. Paſchal. de patr. poteſt. par. 1. c. 6. num. 66.* fortiùs extra aleæ dubium in illa theſi legitimato iam proceſſu per confrontationem, vt Patrio vtar verbo, eſtquè vnus ex tribus modis, quibus ille legitimatur, *Ambroſ. in proceſs. informat. de legitim. proceſs. cap. 1. Praſ. Merlin. lib. 1. controu. forenſ. cap. 42.* & non agitur de ſimplici repetitione, atq; adeo hæc depoſitio ſocij eſt zelotypa, vt *Maur. Burg. de modo proced. ex abrupt. quæſt. 100. num. 81.* ſcripſerit: *Si autem quempiam in eius ſocium criminis nominauerit, tenetur dictam nominationem ſtatim cum iuramento ratam habere in loco torturæ, non autem in die ſequenti iuridico ad bancum Curiæ, quia tunc per torturam eſt purgata eius infamia.* Regia Iuncta decreuit ad fauorem Principis, cuius deinde perſpecta innocentia, is prodijt abſolutus, penès Iulium Valente.

Cœterùm eſt notandum, *Baiardi ad* 40 *Clar. §. falſum, num. 119.* effatum, eximi à pœna præſentãtem ſcripturam ſi, & in quantum, ex *Foller. in pract. crim. verſ. item quod commiſit falſum*, veritate niti, niſi fuerit inſtatum pro declaratione vſus, ex quo intendit redarguere de falſo, vt ipſemet *Baiard.* explicat ex eodem *Foller. conſ. 140. tom. 1.* maximè quòd exhibens ſcripturam videtur fateri contenta in ea, *Afflict. & Vrſill. dec. 14. num. 4. & dec. 25. n. 5. Lapus alleg. 119. Viſconti in concl. iur. verbo inſtrumenta, pag. 124.* etſi fuiſſet facta productio cum proteſtatione ſi, & in quantum, *Gramm. conſil. 89. Aym. conſ. 201. Vrſill. ad cit. deciſ. Afflict. 25. num. 12.*

RITVS CCLXXXII.

ITem ſeruat ipſa Curia, quòd in exceptionibus, & articulis primis nulla exceptio, vel articulus recipitur, vbi reprobetur aliquis teſtis partis aduerſæ: cum tempore repulſæ quilibet poſſit reprobari, iuxtà cap. præſentium, extrà de teſtib. in dictis tamen primis exceptionibus, & articulis quando reprobatur teſtis, quia inimicus, tunc ante repulſam, recipitur talis exceptio, iuxtà authent. ſi teſtis productus, C. de teſtib. quandoquè etiam vidi ipſam Curiam non recipere talem exceptionem inimicitiæ, antequàm detur repulſa.

S V M M A R I V M.

1 *In termino probatorio cauſæ ciuilis, & criminalis non repulſantur teſtes.*
2 *Quidnè ſi opponatur exceptio inimicitiæ, tàm attenta Iuris communis, quàm Ritus diſpoſitione.*
3 *Ritus inimicitiæ cauſam exprimens in-*

telligitur de capitali, & expenditur decisio Gramm.86.

4 *Incontinenti debet probari capitalis inimicitia exceptio.*

5 *In notorijs capitalis reijcitur inimicus, & an illa opposita, supersedendum sit in tortura?*

6 *In materia hareticali, delicto lasa Maiestatis, & blasphemia.*

7 *Inimicitia capitalis qua dicatur? & nõnulla ad rem annectuntur, & de teste examinato in causa criminali, vel ciuili graui.*

8 *Quid seruandum, quando obijcitur in causis notoria exceptio contra testes examinandos in promptu, vel in continenti probanda.*

9 *Multoties in termino dato ad probandum solent examinari testes super repulsa, si renuncietur futura repulsa, dummodo constet de huiusmodi renunciatione.*

1 IN primo termino probatorio causæ ciuilis, & capitalis, non repulsari testes, sed opposita contra ipsos in termino ad repulsam reseruati, statuit *Ritus*, cui concinit sententia communis Doctorum, quam, reiecta contradicente, probat *Farinacc. quaest.62. à num.350.* & nos diximus in *Ritu* 236.
2 in eius calce. Itidem si esset exceptio
inimicitiæ non capitalis, vt ille subdit *num.354.* si verò capitalis, statim reijceretur, ex §. *si verò quis dicat odiosum, Auth. de testib.* & ibi *Bart. sub num. 3. iuncto num. 10. Cyn. sub num.2. Odofred. in initio, & post num.2.* atque alij, *C. de Testibus, & Rot. Bonon. conclus.7.* idemque *Farinacc. num.357. & qu.53. num.17. Ludou. decis. Perusin.73. Menoch. de arbitrar. cas.239. num.8. Campagn. in cap. Regni 272. num.47. Apicell. alleg.20. num.42. Baiard. ad Clar. quaestion.24. num.25. vers. itèm adde, quòd quando Iudex, Thor. par. 1. compend. verbo ex cap. 10.* & obseruandum in visitatione Officialium, clamat *Mastrill. de Magistrat. cap.11. lib.6. nu.13. vers. non potest recipere.*

Ritus autem noster, nulla de capitali
3 inimicitia mentione facta, simplicitèr
loquens inimicitiæ causam excipit; tamen de capitali intelligendum esse arbitramur, non tantùm vt à Iure communi nõ videatur discedere, nisi quando expresserit; sed insupèr doctrina *Imbriani* ita intelligentis huius *Ritus* verba *in tract. de repul. par. 3. consid.4. num.23. & consid.1. num.99.* Accedat *Gram. decisio* 86. quæ licèt nostri *Ritus* non meminerit, attamen cum decisio sit Sacri Consilij, nisi ità omnium consensus Regnicolarum interpretatus esset huius *Ritus* verba, non capitali inimicitia innixus esset *Gramm.* & Ioannes de Fundis, qui testes Alphonsi inimicos sibi esse dixerat, non capitalem per hunc *Ritum* requiri, sed inimicitiam
4 tantùm exclamasset. Alterum etiam
requiri adiunctum insinuat præcitatus *Grammatic.* vt in continenti probetur eiusmodi capitalis inimicitiæ exceptio, approbatque *Viuius opinion. com. litt. T. verbo Contra testes, vers. imò plus dico,* & *Gramm.* insequitur *Reg. Sanfelic.* decisum subnectens *decis.174. lib.2.* quorum opinio; considerato Iure Communi, quamuis non omnibus videatur tuta, imò potiùs reijciatur, teste *Farinac. sub eodem adducto num.357.* nihilominùs eam omninò veram existimamus horum *Rituum* iure, quo si in exceptione excommunicationis, istud necessariò requiri sancitur in *Ritu* 236. longè magis, & in alijs exceptionibus affirmandum est; quin, & in notorijs
5 capitalis quoque reijcitur inimicus,
Crast. excep.24. Reg. Valenz. cons.161. num.57. tom.2. Giazz. discept.34. n.14. & an opposita huiusmodi exceptione sit supersedendum in tortura? inquirit *Danza de pugn. DD. tom.1. de potest. ad modum belli, cap.6.*

Quinimò in materia hæreticali, nec
6 reseruatur ad merita, neque cum opponitur, admittitur exceptio vlla, nisi aùt falsitas, aùt capitalis obijciatur inimicitia, *Albert. Locatus,* aliorum fretus auctoritatibus, in sua *prax. iudiciaria Inquisitor. verb. exceptio*, §.14. prout

in

in crimine blaſphemiæ, & læſæ Maieſtatis humanæ, *Conciol. verb. teſtis quoad perſonas*, *Reg. Valenz. conſ.* 161. *num.* 57. *Conſ. Prat. reſp. crim.* 6. *num.* 44. *Vermigl. conſ.* 159. *ex num.* 7. *Nouar. quæſt. forenſ.* 62. *num.* 1. *lib.* 2. *Arnon. ſingul.* 55. & poſt alios *D. Maiorana in opopraxi crim. cap.* 6. *num.* 13. *&* 18. me citans *in rit.* 73. *lib.* 1.

Aduertimus propterea capitalem
7 inimicum dici, qui cauſam criminis mouit, aut cui mota eſt; illeuè, qui alteri minatus eſt mortem, ex *text. in l. licèt*, *ff. de arbitr. cap. repellantur*, *& cap. cum oporteat, de accuſ. Triuiſ. deciſ. Venet.* 49. *num.* 26. *lib.* 2. *Maynard. deciſ.* 83. *num.* 5. *lib.* 4. *Gramm. deciſ.* 33. *num.* 4. *Theſaur. deciſ.* 61. *n.* 4. & *Lanfranch. de Oriano in ſua praxi capit.* 8. *nu.* 47. vbi *Celſus* quoque addit, quòd litem haberet maioris partis bonorum ſimilitèr, & capitalis eſſet inimicus, teſte eodem *Gramm. nu.* 9. *&* 11. *Bald. conſ.* 296. *Alex. conſ.* 118. *Oter. Roman. lucubrat. diſp.* 18. *num.* 8. idemque *Albert. Locatus in verb. Inimicitia*, *Oſaſc. deciſ.* 88. *num.* 20. *Borrel. in ſumm. deciſ. tit.* 15. *nu.* 308. *par.* 2. *Mari ad Gramm. dec. mem.* 86. memor *Gramm.* in hoc *Rit. D. Rodoer. ad Reg. de Marin. c.* 118. *n.* 21.

Oritur etiam inimicitia inter teſtem, & eum, contra quem depoſuit in cauſa criminali, vel ciuili maioris partis bonorum: nempè ex parte eius, contra quem facta fuit depoſitio, non verò ex parte teſtis, qui non præſumitùr inimicus, niſi ſpontè ad ſe examinandum obtulerit, *Farinac. quæſt.* 49. *num.* 76. *Baron. de effect. inim. in prælud. num.* 123. *& effect.* 113. *nu.* 65. *Maſtrill. deciſ.* 282. *num.* 26. *Caſtill. deciſ.* 168. *num.* 21. *lib.* 1. *Valenz. conſ.* 92. *nu.* 126. *Menoch. de arbitr. caſu* 110. *Gramm. conſil.* 57. *nu.* 9. *Oter. add. loco num.* 8. *Anns meus ad Gramm. cit. deciſ.* 33. *num.* 2. *in fin.* Verùm ſi coactè depoſuit, quamuis in alia cauſa ad teſtificandum minimè repellatur, attamèn haud dici poteſt omni exceptione maior, *Caroc. ſingul.* 280. *Caſtill. cit. loco nu.* 24. ad quod vide *Auum meum ad Gramm. deciſ.* 33. *num.* 2. quem laudat *Baron. mem. effect.* 113. *nu.* 67. nec non *Giazz. diſcep.* 177. *num.* 2. *Reg. de Marin. quot. reſol. cap.* 211. *num.* 5. *& Danz. ad Gramm. cit. deciſ.* 33. quod totum Iudicis arbitrio relinquitur, *Franc. Marc. deciſ.* 894. *n.* 9. *volum.* 1. generatim verò quis dicatur amicus, ſiue inimicus? explicant *Carolus de Graſſis in tractatulo de effectibus amicitiæ, poſt ſuum tract. de effect. clericat. Baron. in cit. tract. de effect. inimicit.* & plures caſus coacervat *Affl. in tract. de feudis, tit. quo temp. miles, §. ſancimus nemo miles, num.* 19. *verſ. primo quaro*, & tangit in *tit. quib. mod. feud. amitt. §. item ſi quis feudum, ex nu.* 23. omneſque vnanimitèr eiuſdem Iudicis arbitrio, quando illa capitalis, vel non reputetur, *Farinac. quæſt.* 49. *num.* 86. *& quæſt.* 53. *num.* 57. *Menoch. de arbitr. caſu* 100. *num.* 3. *Viu. deciſ.* 450. *num.* 8. *Ciarlin. contro.* 178. *num.* 16. iuxtà facti circumſtantias, perſonarumq; qualitates regulato, *Mari ad Gramm. citat. deciſ.* 86. *num.* 2. *in fin. Oter. cit. diſp.* 18. *ex num.* 7. *Fontanel. deciſ.* 14. *nu.* 8. *Roſental. de feud. cap.* 6. *concluſ.* 53. *num.* 2.

Verùm hac in re conſtituunt *gloſ. & DD. in cap. ex parte* 7. *& cap. præſentium*, 31. *extra de teſtib. in auth. ſi teſtis producti*, *C. de teſtib.* regulam Iudicis arbitrio moderandam, vt ſi excipiens in termino productionis obijciat teſti contrà ſe producto, publica, & notoria crimina, & vitia, quæ nulla tergiuerſatione celari poſſunt, & quidem talia, quæ, nec tacito, nec expreſſo partium conſenſu remitti poſſunt: vt ſunt hæreſis, excommunicatio, periurium, adulterium, homicidium, furor, impubertas, inimicitiæ capitales, & ſimilia: vel ſi notoria non ſint, ad eorum tamen probationem incontinenti faciendam ſe offerat obijciens: tunc Iudex ea ad probandum ante examen admittere teneatur, adeo vt etiam in ipſo examinis aditu, talem teſtèm Iudex ex officio repellere poſſit, tùm, nè & ipſe ſuperfluo examine, ac producens litigator ſuperuacaneis ſumptibus, & pars aduerſa non neceſſaria exceptione oneretur: tùm, quod caput eſt, nè teſtis iuſiurandum, quod præſtare

ſtare alioqui debet, ſuperfluum, ſuperuacaneum, & non neceſſarium imponatur, cum ſuperuacaneè ad ſacramentum, & teſtimonium adigatur, cuius dictum nullam facturum eſſe fidem, in ipſo ſtatim examinationis exorſu palàm fit: inſequuntur *Specul.tit.de teſtib. §.1.ex num.41.Lancellot Conrad.de offic.Prat.in cauſ.ciuil.tit.de teſtib.verbo, perſonas teſtium aggrediendo, num. 9. Granat.ad Veſtr. in pract.Roman.lib.6. cap.2.num.6.Conrad. Manfer.in proceſs. iur.pag.182.Vueſenbec.in parat.ff.de teſtib.* & diſſentiri non videntur *Reg.Ronit.in pragm.2. num.16. de ordin.iudic. Nouar. de grauam. Vaſall. tom. 2. grauam.111.*

Tandèm pro coronide aduerto,
9 quòd aliquando in primo termino impartito ad probandum ſit repulſa, præuia tamen renunciatione futuræ, vt ex *Carauit. in ritu 73. & in hoc ritu ſub num.3. ac Scaglion.in eod.ritu 73.& ritu 74. ex num.6.* obſeruatum teſtatur *Camill.Borrell. par.2.ſumm. dec.tit.25. num. 26.* nec non *Muſcatell. in prax. par.6.gloſ. momentum, num.7.* omnes memores huius *ritus*; qua renunciatione attenta ampliùs de ea tractari nequit; nectit tamen idem *Scaglion.n.7.* decisum referens, quòd ſi minimè conſtiterit, expreſsè fuiſſe futuræ repulſæ renunciatum, ex errore, vel actitantis incuria, iterùm poſſit illa fieri, cum his, quæ ad tutelam ſpectant, non ita facilè renunciatū intelligatur, *Imbrian. cit.tract.conſid.1.num.115. & Scaglion.* memores ſunt *Borrell.cit.cap.25.n.29. Reg.Sanfelic.in prax.ſect.57.num.7. & Maioran.ad d.cap.6.num.3.*

RITVS CCLXXXIII.

ITem ſeruat dicta Curia, quòd dum petitur repulſa, terminus ad repellendum teſtes datur iſto modo, ad ponendum hodie, vel cras, ad probandum per totum talem diem, & ſeruatur iſta practica.

SVMMARIVM.

1 *Terminus ad poſitiones ponendas, deinde ad articulandum non datur, ſed vnicus.*

2 *Vnde prodijt mos Procuratorum in articulis dicentium,* Pone, & vuol prouare.

3 *Terminus ad repulſam eſt medietas termini probatorij, & quid hodie ſeruetur?*

4 *Ponens contenta in poſitionibus quando fateri videatur?*

1 EIuſmodi terminum ad ponendum, de quo *Ritus*, in hac ipſa ſpeciæ repulſæ, exoleuiſſe, præter Commentatorem *Carau. in hoc ritu*, dicit *Imbrian. in tract. de repulſa, conſider.1.num.26.* & quidem ſi in cauſa ipſa principali vnicum dari terminum ad vtrumq; agendum oſtendunt verba *Ritus 69.* cum in primis dari terminum ad ponendum, & probandum mandant, apertiùſque *prag.8.*
2 *de ordin.Iud.* ex quibus prodijt mos ille Procuratorum in articulis dicentiū: *Item pone, e vuol prouare,* vt notauit *Episc. Campanil. in Ritu Curia Archiepiſcop. Neap.29. ſub num.17.* nec non *Regens.Sanfelic.in prax. iudic. ſect.48. num.3.*

Id quod multo magis, & in cauſa
3 repulſæ, cuius terminus ſolet eſſe ſtrictior altero prædicto in cauſa principali; quin, & illius medietas, ex *Pragmat.11. de ordin. iudic. Marant. in ſpecul.par.6.num.13, actu in 1. Muſcatell. in prax.S.C.lib.1.par.7.gloſ.momentum,* quam *pragm.* non obſeruari, ſed dari terminum Iudicis arbitrio, ſecundùm locorum diſtantiam, indicat *Reg.Sanfelic.in prax.ſect.57. num.8.* & hoc iure vtimur, vt notaui in *Rit. 73. num. 14.* quem locum, alios addens, ſequitur *D.Scippa ad Nicolin. in prax. ciuil.pag. 61.nu.130.* De ipſa verò repulſa non licet hic fari, cum eius propria ſedes ſit in *Ritu 73.tom.1.* & nonnulla delibamus infra in *Ritu 285.* & differentiam

tiam inter articulos, poſitiones, & capitula, exponit *Marant. cit. tractat. act.* 4.

Illud tamèn notabile aduertas,quòd 4 licèt ponens contenta in poſitionibus fateri videatur, *Rota coràm Ludouiſ. deciſ.*385.*n.*3. *& deciſ.*408.*n.*1. & dixi in *ritu* 79. *num.* 3. *lib.*1. quem locum laudat *D. Scoppa ad deciſ. Gratian. obſeruat.* 147. *num.* 12. tamen qui excipiendo, & ſic negando ex aduerſo deducta ponit, contenta in poſitionibus minimè fatetur, *Anton. de Poſſentibus, centur.*1. *ſingul. ciuil.*84. *pag. mihi* 97. qui idem repetit *ſingul.* 100. ex *Marant. cit. par.*6. *tit.de poſition. ſeù artic. num.*9.

RITVS CCLXXXIV.

Item ſeruatur in petitionibus beneficij reſtitutionis, in illo videlicèt beneficio, in quo non datur terminus ad probandum, ſicut petitio reſtitutionis dierum præteritorum feriatorum infra ferias,non in honorem Dei, ſed de alijs ferijs, quæ concurrent alicui in aliqua cauſa, cui aliquis terminus datus erat, ita quòd infra illum terminum ſibi datũ: putà ad probandum, fuerunt dies feriati: putà 20.propter ferias meſſium: nam reſtituuntur illi data petitione,in qua nullus terminus datur, quia notorium eſt Iudici, vt Iudici, (ferias indixiſſe, & terminum illi dediſſe) per acta Curiæ: dies enim feriarum in honorem Dei non reſtituuntur per ipſam Curiam, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Feria ſi totam, vel magna ex parte, ſaltèm medietatem,abſorbeant termini quid agendum? & an reſtitutio competat?*

2 *Dilatio regularitèr eſt continua.*

3 *Curſus termini debet recipere interpretationem à iure, & æquitas ſemper præoculis habenda.*

4 *Memoratur* deciſio *Cathalunia apùd* Fontanell.17.lib.1.

5 *Examinatur quæſtio in ſubſellijs exagitata, nùm recipi debeant nullitates propoſita aduersùs decreta poſt ſex dies, ſi vltimus fuerit feriatus? Adducuntur deciſiones ad inuicem oppugnantes.*

6 *Affirmatiua ſuſtinetur opinio, & examinatur Arreſtum Parlamenti Pariſienſis apùd* Annęum Robertum lib. 4.cap.15.

7 *Tempore,quo Regni clauum tenebat Excell. D. Petrus ab Aragonia fuit promulgata* pragm. *nullitates eſſe expediendas ſpatio duorum menſium, quæ nimis dura in praxi videtur.*

8 *Nullitates diſcuti non poſſunt feriarum tempore, quo non currit terminus* pragm.

9 *In appellationum temporibus, quæ ſunt continua, non currit tempus, ſi Iudex adiri non poſſit, etiam ſi eſſent à Statuto præfixa.*

10 *Iudex debet iudicare ſecundùm allegata, & probata, & quæ conſtare, dicantur Iudici, vt Iudici?*

11 *Principi an liceat ſecundùm propriam conſcientiam iudicare? & memoratur celebre factum tempore* Conſ.Grammat.

12 *Senatores Supremi an id poſſint, ſi acta priuata ſcientia aduerſentur? inquiritur.*

13 *Senatus S.C. cuius deciſiones totus Terrarum Orbis veneratur,iudicium profert ſecundùm allegata, & probata; id tamen declaratur.*

14 *Nullum Tribunal,quamuis Supremum iudicat ſecundùm propriam conſcientiam.*

15 *Oculi hominum ſæpè ſæpiùs allucinantur, & nemo poteſt eſſe teſtis, & Iudex.*

16 *Quomodò intelligatur axioma illud, quòd Tribunal Supremum iudicat tanquàm*

quàm Deus, sola facti veritate inspecta, & secundùm æquitatem, & alia ad rem.

17 *Arbitratori licet iudicare iuxtà veritatem? Quid in Arbitro, & in Arbitratore simùl?*

18 *Quid agere debeat Iudex, si aliquid constat sibi ex priuata scientia, cuius oppositum intuetur probatum? & nonnulla in laudem veritatis adducuntur.*

19 *Recensetur casus tempore, quo Clauum Regni sustinebat Excell. Dux Ossuna.*

20 *Ad libellam reuocatur quæstio illa, nùm possit Iudex non examinare testes non facientes pro Fisco, ab ipso auditos antequàm iurauerint? & negatiua sustinetur opinio, exploso* Card. Tusc. *effato.*

Restringitur in teste suspecto.

21 *Cum de notorio in hoc* Ritu *sermo sit, inquiritur, nùm veritate nitatur axioma, suspiciones notorias posse semper proponi, & expediri?*

22 *Auctor, illud à se adductum in alijs* Ritibus, *simpliciter intellectum, damnum attulisse aduertit.*

23 *Declarat, quomodò illud procedat? in quo notorio? & quid sit notorium?*

24 *Notoria nullitas vt non excludatur à Statuto, quomodò intelligatur?*

25 *Quæ suspiciones notoria non comprehendantur in dispositionibus* pragm. *declaratur.*

26 *Suspicionis materia plurimum dependet à Iudicis arbitrio, qui perpendat, quod, pro ratione temporis, expediat.*

27 *Iurisprudentia, modò magis significanti, appellanda foret Prudentia Iuris, quasi Prudentia in Iure.*

28 *De necessitate Prudentiæ in Reip. Capitibus, & alia de Prudentia.*

29 *Suspiciones affectatæ reijcienda, & enunciatur scitum, proposita suspicione illa mane, quæ decidenda erat causa.*

30 *Reijcitur suspicio deducta, postquàm Commissarij accesserunt ad locum accessus.*

31 *Extollitur* pragm. *restringens, & resecans suspicionum materiam in abusum deductam, nouissimè edita.*

32 *Princeps, etsi non valeat tollere recusationes Iudicum, potest tamen eas moderari, & interpetrari.*

33 *Abolitio* pragm. 20. de suspecion. *Reipublicæ proficua.*

34 *Memorata* pragm. *obseruantia è Cælis precatur, & Iudicibus, qui duos habent Angelos, illi enitendum esse concluditur.*

1 EX *Ritus* verbis: ibi: *Fuerunt dies feriati, putà viginti*, colligitur, quòd si feriæ totam, vel magna ex parte, saltèm medietatem absorbeant termini, vtiquè restitutione in integrum petita ex illa clausula generali, si qua mihi iusta causa, restituuntur, etsi regulariter dilatio intelligatur continua, diesquè feriati quoq; computentur, *Franc. Marc. decis.* 35. & feriæ non impediant cursum termini: cum actus prædicti talibus diebus fieri possint, nec requiratur, vt Iudex sedeat pro Tribunali, *Christin. decis. Belgic.* 17. *num.* 6. *tom.* 1. Ità quippè affirmat *Additio super Ritu* 92. edito post *Constit. Regni*, adde *Hostiens. in cap. licèt causam, de probat. Bald. in l. si quando, quæst.* 4. *num.* 6. *C. de testib. Lanfranch. in cap. quoniam contra, verb. Dilationes, de probat.* quos sequitur *Granat. ad Vestr. lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 7. *Antonell. de temp. legal. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 2. *Afflict. in const. lite legitimè contestata, num.* 14. qui fatetur, id verum, si protestatio præcesserit; quod si iam dictæ feriæ minimè absorberent maiorem partem, restitutioni locus non fieret, eoquè casu feriati dies comprehenderentur, ex *l. fine pars, in fin. C. de dilat.* At *Parlador. in lib.* 2. *rer. quotid. par.* 5. *cap. fin.* §. 10. *num.* 12. aliter, & fortasse non perperàm, sentit: cùm primo casu ferias non computari in dilatione inquit, cuius sententiam, post alios, probant *Host. cit. loco num.* 5. memoratus *Lanfranch. cap.* 2. *vers. illud etiam, sub n.* 9. *Marant. in prax. par.* 6. *act.* 3. *sub num.* 18. *Auus meus* illis verbis, *nec currat terminus*, positis in sua *annot. ad Capyc. decis.* 81. At quæ uis earum

rum vera ſit? opus erit petitione, & inſtare pro reintegratione, aùt termini prorogatione, quodquè Iudex interloquatur, & aſſentiat; alioqui poſt terminum producere teſtes non liceret.

3 Termini enim curſus, ſicuti datio, debent recipere interpretationem à Iure: ſi ſcilicèt feriæ non obſtent, quæ illius maiorem partem abſorbeant: etſi inſtà illud tempus præfixum actus expediri poſſit, *l.1.C.de noxal.action. l.vt gradatim, ff.de de muner. & honor. Nouar. decis.182. num.6.* Aequitas enim, cum ſemper præoculis habenda ſit, Prætor non conſiderat, niſi dies efficaces, *Bald. in l.2. C. de adil. act. num.13.* Vnde ſi datur dilatio quindecim dierū in Sabbato Palmatum, huiuſmodi dilatio incipit poſt octauum diem Reſurrectionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, eum illi dies ſint feriati, *Bald.in l.ſi eum 4. C.de teſt. Afflict.in Conſt. Regni exceptionem, de except.dilat.num.18. Cumia ad Rit.M.C.Sicil.cap.41.num.13. Fontanell.deciſ.170. num.18. & deciſ.420. num.5.* & obſeruatum pluriès oſtendit *Nouar.mem.deciſ.182.nu.4.* aliàs enim datio termini redderetur fruſtratoria, & proindè tempus inſtantiæ non curris, quando quis haberet teſtes in longinquis partibus, quæ abſorberent totam inſtantiam, *Afin.in prax.iudic.§.2. cap.11.n.25. Io:de Amicis conſ.6. n.10. Guttier.de iuram.confirmat.cap.5. n.16. par.3. Nouar.cit.loco num.5. Hieronym. de Roſis ſelect.iur.obſeruat.cap.64.n.59.* ex *Galluppo in prax.par.2.cap.18.n.15.* me adducens in *Ritu 119.*

Hine *Fontanell.dec. Cathal.17.n.15.*

4 *& 16.tom.1.* deciſum narrat, quòd data dilatione decem dierum, ſi ſex dies fuerint feriati, debeant demi; in cauſis enim, in quibus proceditur ciuili modo, ſi maior pars dilationis ſit feriata, illi dies deducuntur, *Ferrer.in 2.par.obſer.Reg.Audient.& in cap.297. par.3. Bellacoſ.tom.1.commun.opin.lib.2. tit.8.num.6.verſ.quam communem. Pręſul Barboſ.in collect.ad Cod.tom.1.lib.3. ad l.3.C.de dilat.num.12.& 13. Anton. Perez ad C.lib.3.tit.11.de dilat. num.9.* Dari idcircò propter ferias repentinas reſtitutionem, ſi illę fuerunt longæ, ſcripſit *Bald.in l.2.nu.4.C.de temp. appell.* & dormire agunt compromiſſum, in quo præfixi ſunt dies quadraginta, exiſtente Statuto, quòd feriæ ſint tàm in iudicijs ordinarijs, quàm extraordinarijs: quia illud tempus non eſt vtile, notant *Bald. conſ.6.lib.1. Caſtrenſ.conſ.259.lib.2.circa primū. Tuſc. lit.F. concl.98. num.5.* & in ſimili Statuto Vrbis *lib.1. cap.100.* ſermonem habet, poſt *Scacc.de iudic.lib.2.cap.3.de dilat.ad proban.n.157.verſ.extēde iſtam limitationem, Antonell.cit. cap.16.nu.4.*

His concinit ſolemne S. C. iunctis

5 claſſibus, ſcitum in cauſa Illuſtris Ducis Acheruntiæ, cum Illuſtri Principe Petræ elcinæ, in qua fuerunt receptæ nullitates propoſitæ elapſis quindecim diebus, qui omnes fuerant feriati, pręter primum diem: quia decretum pridie vigiliam Natiuitatis D. N. notificatum fuerat, ac proptereà omnes poſteà ſubſequentes dies propter Dominicæ Natiuitatis ſolemnia fuerant feriati, de quo teſtatur *D.Conſ.Hodiern. controu. 48. num. 19.* & in illo Senatu Cathaluniæ deciſum recenſet *Fontanell.ad d.deciſ.17.num.15.& 16.tom.1.* & *D.Conſ.Hodiern.*(de quo memini in *Rit.6.ſub num.7.verſ.ſed an dies,* quem locum referunt *D. Altimar. tom. 1. de nullit.lib.1. rubr.8. quaſt.8.num.26. de Roſis ſelectar.obſeru. cap.93. num.60.*) adducit determinationem Collateralis Conſilij in cauſa Illuſtris Principis Caſalis Maioris, cum RR. PP. Sanctorum Apoſtolorum, idquè confirmat *D.Conſ.Roccus in reſp.2.tom.2.*nec non *Motill.in prax. tit.de in integ.reſt. & nullit. num. 21. in fin.* ac aliud ſcitum enarrat *D. Manfrella ad Reg. Capyc.Latro deciſ.36.num.20.*

Et quamuis alitèr in alijs theſibus

6 deciſum fuerit: nempè in cauſa, in qua calamum arripuit memoratus *Conſil. Roccus*, fueruntquè reiectæ nullitates in Aula D.Conſil.Iouino, ex quo fuerant propoſitæ die ſeptima, non obſtante quòd vltimus dies termini fuiſſet feriatus. In altera Io:Baptiſtę Cammardella à me adducta in *cit. Ritu 6.* *ſub*

*sub num.*7. quem locum laudat *Gizz. ad Capyc. Latro decis.*165.*num.*10.*lib.*2. In illa Ill. Ducis Adriæ cum Ill. Duce Laurentianæ. In causa Iuliæ Pinelli cum Ill. Duce Tocci: nam, sciffis suffragijs, datisquè adiunctis DD. Consiliarijs Antonio Capiblanco, postea Regente, Hortentio Pepi Præsidente R. C. & Antonio Florillo, inde Regente, præualuit maior pars, quòd non recipiantur nullitates propositæ post lapsum dierum sex, stante die feriato in die sexto, Commissario D. Consil. Francisco Rocco, in Banca de Licto, & in alia D. Blasij de Amato cum Ill. D. Antonio de Amato Duce Secli, etiam in gradu reclamationis, die 14. Martij 1665. relatore D. Consiliario D. Ioanne Vargas cum interuentu Spectabilis Præsidis S.C. Marchionis Matonti, penès Figliolam Actorum Magistrum, & confirmat *D. Altimar. ad Rouit. decis.*16.*num.*3. *vers. obserua tertiò*, ex eo quòd *pragm.* 4. *de dilat. cap.*18. vtitur verbis illis: *infra sex dies*, quæ facit terminum momentaneum, *Angel. cons.*404. *Bald. cons.*246. *lib.*5. *Tusch concl.*291.*lit. D. nu.*40. *Gratian. discept. forens. cap.*725.*num.*13 *tom.*4. & altera *cap.*27. eiusdem *pragm.*4 *Che li termini prefissi s'intendano precisi*, quæ omnem excludit contradictionem; & importat, quòd inuiolabilitèr dispositum obseruetur, *Grat. de dictionib. cap.*178. & verbis negatiuis: nempè, *che non si possa dir di nullità se non frà sei giorni, doppo intimato, & elasso detto termine non se ne tenga conto alcuno*, quorum vis est, vt à dispositione negatiua nullus excipiatur casus, *glos. in l. alienatum*, §. *donationis*, *ff. de verbor. signific. Berous cons.*117.*num.*5.*vol.*2. & includatur insolitus quoquè, ac extraordinarius, *Surd. decis.*243.*num.*7. & 8. & pro hac opinione pugnat *Gratus lib.*2. *respons. cap.*137. singularitèr sermocinans in simili Statuto, concludit, tempus currere de momento ad momentum, etsi primus, vel postremus dies esset feriatus.

Tamèn si rationum momenta perpendantur attentè, dicendum est, prædictas Sacri, ac Collateralis Consilij decisiones (quicquid posteà alitèr fuerit iudicatum) rectissimè processisse. Siquidem cum facultas dicendi de nullitate de Iure Communi non præscriberetur, nisi spatio triginta annorum, eum posteà per *pragm. cit.*4.§.18.*de dilat.* facultas, quæ erat perpetua, fuit restricta ad terminum sex dierum, nulla ratio suadet, vt terminus ille adeò breuis, si incidat in diem feriatam, nouam pati debeat restrictionem, vt qui per Ius Commune habebat triginta annos, per Regiam Pragmaticam habuit sex dies, debeat ratione diei feriati habere quinque, vel quatuor dies ad nullitates proponendum. Idque contrà dispositionem eiusdem *pragm.* quæ cum terminos in ea contentos iussit esse præcisos, quemadmodum eos vetuit porrigi, ita eosdem prohibuit coarctari, quando non minus dicendus esset Iudex contrà Regiam Pragmaticam ire, qui terminum illum sex dierum reducere vellet ad quinq; quàm qui illum vellet producere ad septem. Vndè cum is, qui vult nullitates proponere debeat habere integrum spatium sex dierum ad illas proponẽdum, consequens est, vt si vltimus dies termini sit feriatus, admitti debeat ad eas allegandum die immediatè sequenti, quandò ex Iuris dispositione, si dies peremptorij cadat in diem feriatum, actus, qui eo die fieri debuisset, potest fieri die sequenti, vt inquit *Innocentius in cap. conquestus, extr. de ferijs*, & post eum *Andreas de Isernia in cap.* 1. *de controu. inter vasall. & alium. n.*11. cum inquit: *Siue ergo fiat per Iudicem, quia non sedit sua negotia faciendo; siue propter impedimentum Iuris; quia die feriata, procedetur die sequenti, tanquàm insit, quod ita citò post sit*. atque ità sentire omnes *DD.* testatur *ibi Afflict. num.* 4. & statuitur ex *Rit. M.C.*80.& 219. & ibi *Caras*.

De qua re in propria materia Statuti præfigentis breuem aliquem terminum ad aliquid faciendum, ita vt eo elapso ampliùs fieri non possit, peculiaris adest *decisio* Supremi Parlamen-

menti Pariſienſis apùd *Annaum Robertum lib.4.rerum indicatar.cap.15.* Nam cum lege municipali apùd *Pariſienſes* cautum eſſet, vt qui ſententiam obrinuiſſet in cauſa retractus gentilitij, teneretur intrà viginti quatuor horas pretium emptori ſoluere, aùt ſolemnitèr obſignare, aliàs ſententiæ exequutionem ampliùs petere non poſſet, cum tempus viginti quatuor horarum expiraſſet hora meridiana ſequentis diei, qui vſque ad eam horam fuerat feriatus, fuit deciſum, depoſitum potuiſſe fieri hora immediatè poſt meridiem, quamuis tempus 24. horarum fuiſſet elapſum. Idquè ea ratione, inquit Annæus, *quia conſtat ex lege municipali executioni retractus, & ſolutioni pretij dari, & concedi viginti quatuor horarum ſpatium, quæ ſi non integra, ac libera præſtentur, conceſſa ex conſuetudinis beneficio facultas minui, & violari videretur; libera enim dici nequeũt, quando non licuit plenis, & integris viginti quatuor horis retractum exequi.* Ideòque addit, quòd cum conſuetudo expreſſis verbis præſtitiſſet tempus viginti quatuor horarum ſolutioni faciendæ, conſequens erat, vt ſi earum pars fuiſſet feriata, poſt meridianum tempus expectati debuiſſet: cum in Iure conſt.t, diem impedimenti non computati in termino, *l. quibus diebus, ff de cond. & demonſtr.* atq; ideò computari non debuiſſe illas matutini temporis horas, quibus nulla exequendi retractus facultas eſſe potuiſſet.

Nec erit ambigendum, quin termini illius deciſionis pares ſint ijs, de quibus agimus in præſenti hypotheſi. Quemadmodum enim, terminus ſex dierum, in noſtra *pragmatica* ſtatuitur, vt ſit præciſus, ita quòd nõ poſſit porrigi à Iudice, neq; ex cauſa reſtitutionis in integrum; ita terminus ille viginti quatuor horarũ ſtrictiſſimè apùd *Pariſienſes* ſeruabatur, ita vt nullus eſſet locus purgationi moræ. *Illud quidem ex lege municipali conſtat*, inquit ibi Annæus in princip. *in executione retractus gentilitij ius iſtud præciſa ſeueritate obſeruari, vt propinquus retrahens cauſa cadat, ſi non intrà 24. horas à tempore ſententia ſoluat, aut pecuniam ſolemnitèr conſignet, adeò vt nullus ſit mora purgationi locus.* Et quemadmodum in ea ſpecie obſignatio pecuniæ non potuiſſet fieri vltimis horis matutinis ſequentis diei, quibus tempus viginti quatuor horarũ expirabat, quod Notarij omnes domo abeſſent, vt publicæ ſupplicationi intereſſent; ita in hac ſpecie depoſitum pro pœna nullitatum, quod inſimul cum nullitatibus erat præſentandum, vt *pragm. 79. cap. 17. de offic. S.R.C.* iubet, haùd potuiſſet fieri vltimis diebus termini, qui erant feriati, cum obſtet communis obſeruantia, nec liceat Officialibus Bãci ſcribere fidem crediti hijs diebus, quibus conſuetudo eſt à Banci exercitio vacare. Vndè conſtat in hoc tantùm ſpeciem illius deciſionis differre ab hac re, quòd ibi agebatur de termino præfixo per Statutum illi rei agendæ, quæ non erat licita, niſi per ipſum Statutum. At in iſta de termino reſtricto per *pragmaticam* ad ſex tantùm dies, qui ſi *pragmat.* non eſſet, extenderetur ad triginta annos. Ideòque quemadmodum Statutum illud odioſum cenſeri debebat, quatenùs concedebat terminum ad exercendum retractum. *Nihil enim*, inquit ibi Annæus, *odioſius haberi debet, quàm quicquid contrahendi, & de re ſua diſponendi libertatem, aùt vetat, aùt aliquo impedimento remoratur.* Ità è conuerſo iſthæc *pragmatica* pro odioſa habenda erit, non quatenùs concedit, ſed quatenùs reſtringit terminum ad proponendum nullitates: cum tollat id, quod Iure Communi licebat, & ſpatium litigatoribus rei defendendæ coarctet.

Præterea cũ expertus eſſet Excell.
7 D.D. Petrus de Aragonia, in hoc Regno clauum tenens, in nullitatum expeditione impudentiſſimas dilationes multum ipſi arridere; neque ijs poſſe Iudices aliquo pacto occurrere; cum partes, qua Iudicem de nullitatum pondere docendi cauſa, qua eas etiam diſcutiendi, victi eò confugiunt, vt

vt sinant oscitantèr tempus abire ; ità vt collitigans victor cum diù, multumquè elaborasset, vt sententiam obtineret, deberet iterùm defatigari, vt ea resecatis tandèm aliquando nullitatibus executioni demandetur ; *pragmat.* sanctione sub die 25. Maij 1666. *in cap.* 3. cauit, vt propositæ nullitates aduersùs sententiam, deciderentur infrà duos menses, quibus elapsis censerentur reiectæ ; & ità procederetur ad sententiæ executionem, quasi illæ nunquàm fuissent propositæ, etiam si liquidò paterent. Qui duo quidem menses currere intelligerentur à die, quo fuerint propositę inter sex primos dies à *pragm.* ad eas proponendas statutos; abdicata Iudicibus omni prorsùs facultate secùs arbitrandi, vel dispensandi ex quauis causa, vel rerum circumstantia super termino prædicto, vt ex *pragm.*8.*de dilation.* cuius meminit doctissimus noster Collega *Blas. Altimar.tom.*1. *de nullitatib. rub.*8.*q.*9.*n.*4. illamq; de verbo ad verbum transcribit *Sarn.in prax.ciuil.pagina* 50. & aliqua ipsius obscura capita explicat altera *pragm.*10. *eodem tit.* sub die 20.Martij 1669. Deindè alia *pragm.* sub die 12. Octobris eiusdem anni, & est *prag.*9. *eod.tit. de dilat.* declarauit, quòd tempus feriarum æstiuarum non computaretur in termino duorum mensium præfixo in dicta *prag.* ad nullitates discutiendas: monitis omnium Tribunalium Præfectis, vt vigili conatu incumberent expediendis huiuscemodi nullitatum iudicijs intrà tempus bimestre, posthabita qualibet alia causa.

Secùs nullitates proponens nō fruе-
8 retur integro termino: vel enim spem poneret in ijs diebus, quibus vna Aula ad S.C. accedit: & non nisi bis toto feriarum æstiuarum decursus pergit ad Subsellia; vel in ijs, quibus vniuersus S.C. cœtus congregatur, etiam pro audiendis M.C.V. relationibus: & non nisi decies congregari, perspicuum est. Addatur insuper, quòd nequeunt discuti feriarum tempore nullitates, prout decisum refert *Reg.de Marin.tom.*1.*resolut.iur. cap.*118. *Nouar. in collect. ad pragm. rubr. de ferijs, num.*10. Igitùr; cum *cit. prag.* præfixerit bimestre tempus ad nullitates discutiendas, ibi: *S'habbino quelle da decidere frà il termine di due mesi*, cessat eius dispositio æstiuo feriarū tempore, quibus discuti non possunt cōtractis ad decem dies: meritò nequit dici elapsum tempus duorum mensium ; siquidèm menses non ab inutili temporis defluxu, ináníquè spatio metiri debemus ; sed à diebus, quibus Sacer Consilij Senatus habet iudiciorum comitia, iuxtà *text. in l. anniculus*, 134.*ff.de verb.signif.*

Neque de hoc impedimento feriarum ob æstum nimium tollendo, quando vel ius ipsum interdicit iudicia vbiquè ferè gentium, intelligi potuit *pragm.* quæ tota versatur, vt ea amputaret impedimenta, quæ obueniunt ex vnius litigantium culpa, ibi: *Perche la dilatione nelle speditioni delle nullità, si è per esperienza visto, che si sia molto auanzata senza poterla rimediare li Giudici; mentre le Parti s'allargano assai, così nell'informare, come nella discussione di quelle.* Quapropter cessante ratione legis, cessat & eius dispositio, *l.cessat lex*, *l.adigere*, § *quamuis*, *ff.de iur.patr.* sic etiam cessante ratione Statuti, cessat, & Statutum, *Tiraq.in tract. cessante causa, num.*143.nec licet à ratione expressa in Statuti verbis discedere, vt ex *l.*1.§.*non autem omne, ff de flumin.l.ita autem, in princ.ff.de admin. tutor. l.fin ff.de diuors.l.in eo iure*, §.*deindè, ff.de rit. nupt.* probat *Tiraquell. loco cit.num.*169. Neque id absque ratione; dies enim, in quibus Prætor ius non reddit, nusquàm computari, neminem latet, per *text. in l.*1.*ff. de diuers.& tempore præscript.*ibi: *Illud vtiquè neminem fugit, experiundi potestatem non habere eum, qui Prætoris copiā non habuit; proindè ij dies cedunt, quibus ius Prætor reddit.* & ex *text. in l.* 1. §.*dies, ff.quand. appell. sit, & intr. &c.* ibi: *Dies autem istos, quibus appellandum est, ad aliquid vtiles esse, oratio D. Marci voluit: si fortè eius, à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur; ait enim: Is dies seruabitur, quo pri-*

primò adeundi facultas erit; per *text.in l.quinquennium, ff.ad l.Iul.de adult.*ibi: *Aequum est, computationi quinquennij eximi id tempus, quod per stipulationem præcedentem consumptum sit,*& per *text. in l.intra utile, ff. de minorib.* ibi: *An cætera negotia implere possit, cum per eos non steterit, quò minus res finem accipiat? Respondi secundùm ea, quæ proponerentur, perindè cognosci, atque si nunc intra ætatem essent.* In nostra thesi S.C. non nisi semel in hebdomada ius reddit; quis ergò dixerit, tempus esse elapsum; quando nec lapsum dici potest, etiam si S.C. adeatur diebus non feriatis, si culpa litigantium absit? vt clamat *text.in §.ad hæc sancimus, Auth.de appell.* ibi: *Quid enim vitium est litigantium, si culmen Imperatorium occupetur?* & in *§.hoc quoque sancimus, Auth.vt sponsal.largit.*

Imò in appellationum temporibus,
9 quæ sunt continua, non currit tempus, si Iudex adiri non possit, *Rugiuell. de appell.§.10.gl.2.num.60.cum seq. Asin. in prax.§.1.cap.1.num.7.Consil.Hodier. contr.48. num.24. Mastrill. decis. 275. num.14.* etiam si appellationum tempora essent præscripta à Statuto; non enim appellatio censebitur deserta, quando per collitigantem non steterit, *Angel.cons.140. Alex. cons.168. vol.2.* quia Statutum interpretari debet, vt minus lædat Ius Commune, à quo capit declarationem, *cap.cum dilectus, de consuetud.l.2.C.de noxal.action. Bart.in l.omnes populi, ff.de iustit. & iur.* cum breuius tempus, quod à Statuto decernitur, censeatur subrogatum tempori longiori præscripto à Iure Communi, eiusquè per omnia naturam imitetur, *l.si eum, §.qui iniuriarum, ff.si quis caut. cap.Ecclesia, il 1. vt lit. pend. Alex.in l.ne quis,col.2. ff.de fer.* atque adeò neque currit tempus à Statuto præscriptum in omnibus ijs casibus, in quibus præscriptum à Iure Communi non currebat, *Tiraquell de retract.lignag.§.1.gl.10. num.42. Alex.cons.42. vol.3. Euerard.in topic.in loco à vi subrogationis, num. 9.* quod practicatum scripsi in Rit. 265. *num.68. tom.2.* in instantia suspicionis, quæ currit de momento ad momentum, nullum admittendo impedimentum, siue ægritudinis, siue alterius cuiuslibet, etiã prouenientis à Iudice, vt tempus nihilominùs protogetur. Nec refragantur verba *pragmaticæ*, quæ videntur omnem excludere termini prorogationem, ibi: *Prohibendo espressamente alli Giodici il poter arbitrare, ò dispensare al termine predetto per nessuna causa, ò circostanza, che vi fusse*; etenim excludunt sanè omnem prorogationem, seù dispensationem; at eam dumtaxàt, quæ proflueret ex mero Iudicum arbitrio; non autem eam, quam impedimenta in Iure Communi conscripta indulgent.

Atq; equidèm re vera videtur, ægrè posse dictæ *pragm.* sanctionem practicari, vt secreto murmore indignationem ostendebat tempore publicationis integerrimus Vir *Regens D.Franciscus Ortiz*, teste *Io: Francisco Pasqualino sup. pragm.13. de appellat. sub num.31. pag.89.* cum ferè impossibile sit, quòd nullitatum causæ infrà bimestre spatium expediantur, idquè ob causarum cumulum, ac redundantiam in nostro Sacro Senatu vertentium, in quo cuilibet Consiliariorum labor imminet maximus, & fermè intolerabilis; imò, vt Consiliarius suo fungatur munere cuilibet litigatori faciendi satis, peculiari eget Diuina ope; licèt non rarò fiat, quòd partes, quibus cessit sententia, protrahant consultò nullitatum expeditionem, conscij se se malam fouere causam, vt in prima instantia succumbentem defatigent.

Indè est, quòd Collaterale Consilium perpendens sœpènumero pleraque inconuenientia, quæ possent exoriri, tùm circumstantias, & facta causarum, quæ proponuntur à partibus; consueuit libentèr præcipere Tribunalibus, vt habita ratione expositorum de iustitia prouideant. Ex quo arrepta occasione discutiuntur nullitates, etiam elapso termino statuto; & passim hodie examinantur in nostro Senatu absque alio Principis rescripto.

Insupèr ex verbis *Ritus*, *Notorium est*

10 *est Iudici, vt Iudici*, confirmatur regula, vno omnium ore decantata: nimirùm, quòd debet Iudex stare probationibus, ijsque tantùm adduci ad decidendas causas, *l.illicitas,§.veritas, ff de offic.Præsid.* & ibi *glos.& Bart. cap. quoniam contra falsam, de probat. cap. iudicet 3.quæst.7.cap.nullum,30.quæst.5.* Dicitur autem constare Iudici, vti Iudici, quod acta Curiæ demonstrant, quæ notorium inducunt, *Tiraquell.de retract.tit.1.§.36.glos.2.num.44. Gaill. pract. obseru. lib.1. obseru.31. num.10. obseru.113.num.3.& obseru.134. n.16. ac lib.2.de pac publ.cap.6. num.15.* cum alijs, quos sequitur *D. Scoppa ad Grattian.obseru.150.num.5.& ad Nicolin.in prax crimin.pag 122.num.80.* Colligitur etiam ex verbis nostri *Ritus*, ibi: *Per acta Curiæ*, scilicèt per confessionem partium, iuxtà *pragm.8.de ord.Iudic.* vel per testes, iuxtà *pragm.9. eod. add.tit.* aùt tandèm per instrumenta, aliasquè scripturas, iuxtà *pragm. 11. eiusdem tit.* in eius calce, quibus exceptis modis probationum in actis apparentibus, omne, & quot quot Iudici constat, tanquàm priuato constare dicendum. Quot verò modis dicatur constare Iudici de veritate? ostendit *Florian.in cons.15.ex num.20.*

Hinc quando certo certiùs liquet Iudici ex priuata scientia flagitium ab aliquo patratum; putà quia ipse viderit, probationes autem, atque acta contradicunt, & illum, verè Reum, innocentem ostentant, partes Iudicis inferioris esse iudicare secundùm allegata, & probata, indicant *Præsul Conarr.variar.resol.lib.1.cap.1.in princ.*alter *Præsul Campanilis in diuersorio Iur.Can. rub.11.cap.23.versic.sed dubium, Henricus Rebeltra decis.Senten.forens. lib.1. dec.3.*nec non *Coppen.lib.2.obseru.117. Christin.tom.2.dec.148. HebelKra lib.1. decis.3. Vin decis.178.Omphal de vsurpat.legum lib.6. cap.14. Merenda lib.1. controuers.cap.48. Ayrer.in process.histor. iur par 1.cap.8.obser.1. Franz.lib.2.variar.res quæst.22. Hottom.qq.illustr.27. Morla in empor.iur. par.1.tit.2.quæst.1. Filens quæst. 108. Mascard. de probat. vol.1.conclus.949 Ricc.collect.717.Cassan.in catal.glor.Mundi par.7.consid.2. vers octauum, Velascus Iudex perfectus, rub.14. annot.6. Reg. D. Franc. Reuerter.decis.R.C.365.num.2. Reg.Rouit. in pragm.15.de ord iudic. Reg.Capyc.Latr. consul.84.num.11.lib.2.* Etiam si Iudex esset delegatus, cum clausula, vt secundùm conscientiam procedat: intelligi enim debet de conscientia iuridica, atque adeò de ea, quam habebit, vti publica persona, vt monet *Alex. cons.218.vol.2. & Cacher.decis.Pedem. 79.num.46.*

11 Quamobrèm, si Iudex oculis viderit, aliquem flagitium patrantem, at desint probationes iuridicæ, nequibit eum ex sola priuata scientia, quæstionibus subijcere. Principi verò licere, nescit idem *Conarr. & præcit. Christin. decis.Belcic.quæst.4. num.3.tom.1. Balb. decis.99.* cum legibus solutus sit, imò, & eius sententia habeatur pro lege, *l. fin. C. de legibus*, & ibi *Bart.* in quo casu consulit *Caiet.* apùd *Conarrun.* vt Princeps testetur palàm, & pandat suam priuatam scientiam, qua populo satisfaciat. Verùm cautè est agendum: non sat enim est Principis attestatio, *Isern.& add.deBottis in Const.prosequentes,lib.2.tit.de pugn.sublat.vers.est exequuta conditio, & Princeps non potest, pag. 185.* cui modestè respondendum, pro vt semel, atque iterùm fecit insignis Vir Consiliarius Thomas Grammaticus, Cardinali Columnæ, tunc Pro-Regi, qui cum ipsi Consiliario iussa edixisset, vt torturę Equitem quemdam committeret, dùm hunc homicidij facinus patrasse pro comperto habebat, cumquè Grammaticus subdidisset magnis rationum molibus, nullo id planè iure aggredi posse; Pro-Rex ijs auditis animo resedit; imò, & amorem ergà Consiliarium auxit, & Equitem diù vinculis detentum, tùm è carcere dimitti, tùm per totam hanc Vrbem magno, atque inarrabili honore à Salerni Principe, & à Marchione Vallis Sicilianę domum vsq; duci per summam beneuolentiam iussit, ipso *Gram.* teste in *cit.Const.Prosequentes,num.19.*

&

& in const.crim.42.ex nu.32.& vot.33. Vin. meminit lib.2.opin.638.num.8. & priùs Regi Federico Aragoneo Consil. Matthæus de Afflictis, vt ipse fatetur in Const. Diram, & de Herrico II. loquitur D.Ant.Guilielm.Ertl.in palestra aulico-iuridica exercit.31.& in dubio,si Princeps motu proprio mandet aliquẽ inquiri,intelligi debet de Iure, si constet de delicto,& non aliàs, Farinac.in praxi crim.quæst.2.Rol.à Vallo cons.12. lib.3. Vermigliol.cons.crim.132.nu.16.

Anceps verò quæstio est, an Sena-
12 toribus in Supremis Subsellijs ius dicentibus, licitum sit secundùm propriam conscientiam iudicare? affirmatiuam aleam multi sustinent, cum sublatis iudiciorum regulis sola facti veritas attendatur, etiam si acta priuatæ scientiæ manifestissimè aduersentur, Guid.Pap quæst.29. Thom.Gram.dec.19. ex num.12. Roland. à Vallo vol.1.consil.70.num.23.& cons.68.nu.18. & 19. vol.3. Francisc. Boccius vol.1. cons.68. num. 18. & 19. & ad interpetrationem l.10.tit.17. lib.4. recopil. Hermos.qu.7. ad l.56.tit.5.par.5. ex nu.33. post alios Mastrill.de Magistrat.lib.3.cap.4.n.40. Negat ex Caet. & alijs Couarr. memor. cap.1.num.7. improbans Guid. Pap. & aliorum effatum, aiens, illud nullo modo Iure posse defendi: si quidem, cum omnia Iura statuerint, oportere ad Reipubl.commodum,quòd Iudices à publicis documentis allegatis,& probatis in processu instruantur in ferenda sententia, neque huiusmodi Iudices in Regijs, ijsquè Supremis Prætorijs assistentes, habeant id peculiaritèr à Principe, vt legibus possent derogare, consequens est, vt adigantur secundùm allegata, & probata tantùm pronunciare, non ex priuata eorum scientia, sequitur post Diuum Antonin. Sot.Sayr.lib.12.cap.8. num.22. Facund. lib.5. cap.15. num.5. quia sententia est publicus actus iustitiæ, proindè debet descendere à publica scientia, non priuata,secùs haberetur effectus à non sua propria causa. Idquè innuisse videtur lex Hyspan.10. ibi: Siendo hallada, y probada la verdad del hecho por el processo, & sic intelligendum ait Azeued.in ea, num.117. Couar.aduertit.

Hinc sequitur dicendum, quòd no-
13 ster Supremus S.C. Senatus,cuius inconcussas decisiones totus Terrarum Orbis veneratur; cuius vestigia in iudicando cuncta cuiuscumq.Regni Prætoria sibi proponunt imitandi, atque imitata esse gloriantur;cuius scita vniuersos ius dicturos ad talitèr sentiendum attrahunt, vrgent, impellunt; quamuis, vt Supremum Tribunal, iudicet, vt Deus, Surd. cons.166. num.7. cum personam Regis representet,Socc. cons.47.num.11.& cons.52.nu.89. Roland.à Vallo cons.54.nu.16.& cons.70. num.19.lib.1.Crauett.cons.198.num.7. Natta cons.341.num.7.Afflict.dec.120. num.6. debeat nihilominùs secundùm allegata, & probata iudicium proferre; & quamuis non negauerim documenta extraiudicialia multum iuuare, ex Innoc. in cap.tua.circa finem.de cohabit.cleric.& mulier. Afflict.dec.28. n.6. obseruat mirificè Franc. de Petris consil.62. ex num.13. & videntur sentire Larrea lib.1.alleg.fiscal.48.num.7.& 8. & Hector de Guido in tract.de virib.iudicial.& extraiudicial.confess.par.3.c.3. ex num.15.ea tamen debent intra suos fines seruare. Vnde Bald. consil.265. num.3.lib.1. dicebat,licere Iudici iudicare secundùm conscientiam, quando nil est apparentèr probatum, Tusch. concl. 398. tom. 4. extendens quando probatum est hinc indè æqualitèr, & posse in causarum decisione haberi fidem libris historiarum, subiungit, & notauerat concl.139. ex Bart.& alijs in l.1.ff.si certum petatur, Felin. in cap. ex parte, num.25. de rescript. & ex confessione coràm ipso Iudice viua voce facta, ex Baldo, & Marsil. notat Anus meus ad cit.Gramm.decis.19.

Nullum Tribunal,quantumuis Re-
14 gium,Supremumquè,Præfectiquè Prætorij fungens munere, pudeat, aut sibi probro vertat, secundùm acta, & probata, dijudicare, ac definire, quando vel Deus ipse omnium Opifex,quique cuncta, nutu simplicissimo, vt creauit, moderatur, ac regit dominio dispotico,

tico, noluit, vt habetur *Genes.*8. flammarum iudicio comburendas committere, ex sua priuata, licèt infallibili, tamen scientia, quinque Vrbes illas, nisi postquàm clamor earum, scelera testificans, ad eius aures accessit; celeberrimumquè est exemplum illud *Danielis*, qui licèt afflatus spiritu prophætico probè norat, tùm Susannæ innocentiam, tùm illorum senum inueteratã, perditissimamquè insaniam; renuit tamen, vel eam absoluere, vel istos damnare, nisi priùs impudentissimos testes, mendacijs nitidissimum Susannæ candorem denigrantes, de mendacio coarguisset.

Nemo igitùr innitatur propria con-
15 scientia, *cap. ne innitaris, de const. cap. Deus omnipotens, cap. multi*, §. *noluit secunda quæst.*1.*Menoch. de arbitr. q.*24. *num.*3. Non est nùnc primò, quòd hominum oculi allucinantur, *Melch. Lotter. de re benefic. lib.*3.*cap.*18.*nu.*8. sæpè sæpiùs videre, credimus, quod re vera non est, sæpè sæpiùs, quod reuera est, non videmus. Ea est humanorum sensuum imbecillitas; ea est humani intellectus infirmitas. Viderit tamen perfectissimè Iudex flagirium; nequit testis simul, ac Iudicis partes egisse, *glos. in l. ob carmen*, §. *Magistratus, ff. de testibus, Anus mens ad Grammat. cit. decis.* 19. *sub num.* 8. imò iudicans ex priuata scientia, neque boni testis dicetur, neque boni Iudicis partes ex-
16 plesse. Iudicet, vt vulgò fertur, Supremum quodque Tribunal, tanquàm Deus, secundùm conscientiam. En Deus, vt visum est, iudicat quidem secundùm conscientiam; at à clamore, ideoque à probationibus manantem. Iudicet licèt vt Deus, intelligitur, quia iudicat in iustitia, quia diligit iustitiam iudicans terram; vel summariè simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij; at atque ex hoc eximetur, vt teneatur iudicare secundùm acta, ex *text. in Clem. sæpè*, §. *verùm quia*, & § *sententia*, vbi *Gard. vers.* 19. *not. de verb. signif. Alex. cõs.*85.*col. fin. vol.*5. Vel sola facti veritate inspecta; at neque ex hac clausula poterit sine probationibus iudicare: cum ex vi illius possit tantùm fidem adhibere probationibus leuioribus, & non omninò concludentibus, *Menoch. cons.*361.*num.*17. & *de arbitr. lib.*1.*quæst.*24.*num.*4.*Natt. cons.*142.*nu.*16. *Roland. à Valle cons.*7. *n.*3.*lib.*3. & aliquando ex coniecturis, & præsumptionibus, *Boss. in tit. de Princip. num.*77. *Bertaz. lib.*2.*cons. crim.*41. *num.*28.& 249.*num.*18. *Bec. consil.*52. *num.*84. *Ludouic. comm. conclus.*45. ac verisimilitudine, *de Franch. decis.*153. *nu.*5. *Cassan. in catal. glor. Mundi par.*5. *consid.*4. Vel demùm, secundùm æquitatem, quam semper præoculis habebit Iudex, *l. placuit, C. de iudic. l. quod si Ephesi*, §. *fin. ff. de eo, quod cert. loco*. Si velit iudicare vt Deus, qui iudicat populos in æquitate, *Psal.*66. cuius est Minister in terris, 15.*quæst.*1.*cap. nec is, cap. non solùm* 23.*quæst.*5. debet tamen iudicare secundùm æquitatem regulis Iuris conformem, *cap. ex parte de off. deleg. Gayl. obseru.*42. *num.*2. *lib.*1. ea enim æquitas, quæ Iuri difformatur, iniquitas est dicenda, *Panorm. in add. cap. ex parte, num.*3.

Arbitratori tamen licere iudicare iuxtà veritatem sibi quomodolibet notam voluit, *Bald. cons.*240. *lib.* 1. ampliatque *Lap. alleg.*178. *num.*9. *vers.*5. & *vlt.* in arbitro, & arbitratore simul, insequitur *Tusc. cit. concl.*398. *num.*22.

Iudex propterea sibi consulat, iurisq;
17 ordinem obseruet, cum aliquid constat sibi ex priuata sciẽtia, cuius oppositum intuetur probatum, poterit ex his, quę sibi constant, supplere pro parte, etiam in hijs, quæ sunt facti, *Bart. in l. vnica, C. vt quæ desunt Aduoc.* vbi *Bald.* plures enumerat casus, & in *l. filius*, §. *veterani, ff. de procur. Paul. de Castr.* & *Aret. in l. age*, *C. de transact. Felyn. in cap. cum ordinem, num.*18. *de rescript. Innoc. in cap. cum specialiter, col.*2. *de appellat. Alex. cons.*186. *num.*15. *Card Tusc. in conclus. iur. verb. Iudex, conclus.* 397. Vel procrastinare expeditionem causę, *Nouar. de grauam. vasall. grauam.* 127. *lib.*2.*num.*6. *Castill. decis.*94. *Giurb. decis.*99. *Mastrill. decis.*151.*par.*2. *Cicala Inst. de action.* §.28.*ex num.*33. Veritas

enim,

enim, cuius magna eſt vis, quæ contrà hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraquè fictas hominum inſidias, facilè ſe per ſe ipſam tuetur, vt inquit *Cicero in orat. pro Cellio*, & ex *Iſidoro de ſummo bono*, recenſet noſter *Afflict. deciſ. 253. n. 7.* & reſcribit *Conſtant. Papa ad Carau. in rit. 288. nu. 14. lit. A. & rit. 289. lit. B.* cuius tanta eſt potentia, vt nullius machinis, aùt cuiuſcumque hominis ingenio, ac arte ſubuerti poſſit; & licèt in cauſis nullum patronum, aùt defenſorem obtineat; ex ſe tamèn defenditur, eodem *Cicer.* clamante, quæque omnia vincit, *Flor. conſ. 15. num. 10.* emittet tandèm ſuos radios, triumphabit labente tempore de mendacijs, imò quò agitatur, ac conturbatur magis, eò mox nitidior ſplendeſcet, *Specul. tit. de Aduoc. §. 3. verſ. porrò, Franc. Curt. iun. conſ. 116. in princ.* ſicut enim in ea pullis mendaciorum coloribus conuelanda, plurimus eſt labor; ita in ea eruenda, priſtinoque candori reddenda, minimus inſumitur, *Feder. de Sen. conſ. 254. in princ.* Vel demùm Principem conſulat, qui cum habeat facultatem, & condendi, & antiquandi leges, reſcribet, quid Iudici ſtudioſiſſimo, tùm iuris obſeruandi, tùm veritatis amplectendæ erit faciendum in ciuilibus; in criminalibus autem magis, magiſquè deprecabitur Principem, vt gratiam taliter ei indulgeat, *Rebuff. in Conſtit. Franc. tom. 3. tract. de Sentent. art. 3. gloſ. vn. num. 10. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 48. Anns meus ad Grammat. deciſ. 19. ex num. 9.*

Contigit id annis longè elapſis ſub
19 tegimine Exc. Ducis Oſſunæ obſeruari: Cum enim eſſet proclamatus ordo, nè quis miles, ſub pœna capitis auderet ſtringere enſem per Ciuitatem ob frequentiam militum in ea degentium, tres iuuenes incauti, ioco potiùs, quàm ſeriò ſtrinxerunt enſes, quocirca capti, & condemnati fuerunt per Iudicem delegatum D. Reg. Marcum Antonium de Ponte, qui comperta eorum innocentia, certiorem de ea Principem fecit, à quo gratiam extorauit; dùm ergò ducerentur ad patibulum, publicata gratia in medio itineris, pœnam mortis euaſerunt, penès Barreſium Act. Mag. vt teſtatur *Thor. par. 3. compend. ſect. 1. verb. Iudex in cauſa criminali, pag. 606.*

Quapropter non multis ab hinc die-
20 bus in congreſſu Virorum, integritate, conſcientiaquè enitentium, literiſquè, aiebam, Iudices non modò peccare, teneri de falſo, ac plecti poſſe, non ſinentes ſcribi per extenſum, quicquid deponant ad fauorem Rei teſtes à Fiſco adducti; cum falſitas committatur, tàm in dicendo id, quod eſt falſum, quàm in tacenda veritate, *gloſ. & Bart. in l. Presbyteri, C. de Epiſc. & Cleric. Alex. conſ. 2. num. 6. & 7. verſ. alia ratione, lib. 7. Bertazzol. conſ. 218. lib. 1. Menoch. de arbitr. caſu 310. de Franch. deciſ. 222. num. 7. Capyc. dec. 39. num. 2.* & adſunt in Regno *pragm. 6. de actuar. §. 4. 21. §. 8. & 29. §. 50. de offic. mag. Iuſt.* meminit *Vin. lib. 3. commun. opin. 907. nu. 5. Nouar. de grauam. Vaſall. tom. 2. grauam. 60.* ſed etiam nolentes examinari teſtes, qui antequàm iurent, fatentur, ſe nihil habere dicendum pro Fiſco, ſed pro Reo. Quæ mea ſententia excepit ſanè omnium illorum circumſtãtium plauſum, quicquid dixerit *Card. Dominic. Tuſchus in concl. 412. num. 4. verb. Iudicum errores, tom. 4.* ibi: *Eſt verum, quia poſſunt non examinare teſtes non facientes pro Fiſco, antequàm iurauerint; ſed poſtquàm iurarunt, & cœperunt deponere, non poſſunt omittere deſcribere totum dictum*: & cum *Tuſcho*, ipſo non laudato, *Scaccia de iudic. cap. 86. num. 9.* quorum effatum meritò improbant *Guazzin. ad defenſ. Reor. defenſ. 14. cap. 2. nu. 5.* omniumquè optimè *Farinac. de teſtibus, quæſt. 74. num. 16.* & inſectatur *Giurb. conſ. crim. 23. num. 5.*

Id tamèn coarctat *Farinac.* quando ſcilicèt Iudex habet teſtem pro ſuſpecto, & ſubornato: tunc enim inquit, *benè crederem, Iudicem poſſe illum licentiare, nec ſuam depoſitionem in ſcriptis redigere*, & dixerat *Clar. §. fin. q. 23. in princ.* Atqi hanc reſtrictionem pro-

bari à *Guazzin. citat. num. 5.* credidit *Girb.* Verùm *Guazzin.ibidem* potiùs illam sibi non placere indicat *in fine versic.& dum quaerunt*, ibi: *Prout nec minus placet*.

Sed quidquid sit, indubitati esse debet, in neutro foro licere id, quod *Tuschus*, & *Scaccia* nulla ratione, aut authoritate solida ducti, scripsere. Illi tamen excusandi fortè, vel quia non sermocinantur in terminis Statuti Romani, relati à *Farinac.* vel ante nouam reformationem Pauli V. Pontificis Maximi, de quibus fatur *Guazzin.*quoq; *mem.c.p.2.num.3.*

Sed re vera nulla excusatione digni censentur Auctores illi, & quiqui fint ex ignorantia Statuti, ac reformationis indicatae: illis enim praecisis, Ius Commune naturale postulat, vt Iudex omni studio veritatem inquirat, quae coarctanda minimè est, *l.2.ff.de interrogat.act.Becc.cons.*145.*num.*21.*Franc. Marc. decis.*382. *num.* 1. *par.*2. *Diana tract.*8. *resp.*41 *Dicastill. de iust.lib.*2. *tract.*1. *disp.*5. *dub.*9. *Foller. in prax. crim.in prafat. num.*30. Iudexquè debet esse medius inter Fiscum, Actorem, & Reum, & non ipsius Fisci patronus. Et proindè, sicuti iure, ac meritò displiceret Fisco, si Iudex audita extraiudiciali depositione pro Fisco faciente, vt Reo faueret, nollet testem examinare; ità oppositum Deum timenti displicere debet, vt in simili, imò (ni fallor) in puncto obseruat *Guazzin. cit. num.5.versic.ac etiam si talis diligentia.* Praetereà fortiùs id vsurpari non debet contra Reum, cuius causa fauorabilior est, quàm Fisci, vt ex alijs *Guazzin. eod. versic.* aduertit, siue Iudex procedat ad accusationem, siue inquirendo, quasi procedens inquisitionis via sit veluti accusator, (vt censet *Bart.in l.*2. *§.si de publico,nu.*16 *ff.ad l.Iul.de adulter.* ibi: *In inquisitione Iudex assumit partes accusatoris*, accusator autem non tenetur Inquirere veritatem, sicuti Iudex qui, vt talis, esse debet Indifferens ad absoluendum, & ad condemnandum iuxtà merita causae) semper enim, & qualitercumque in foro animae veritatem attendere, obstringitur etiam ex officio, vt ipsemet *Bart.* monuit *in l. si non defendatur*, *ff. de poen. Petr.de Anchar.in cap.cum clamor, n.*4. *de testib. & attest.* & dicebat *Cic. de offic.* 1. *Boni enim Iudici propria est veri exquisitio, atque inuestigatio.*

21 Iàm verò liceat mihi, cum sermo sit de notorio, opportunè hic, latiorique calamo agere de axiomare, de quo bis in his Commentarijs in *Ritu* scilicèt 265. *nu.*64. *lib.*2. & in eodem *Rit. num.*39. *lib.*3. egi: nempè, notorias suspiciones posse semper proponi, & expediri, neq; subesse limitationi temporis contentae in *pragm.*8 *&* 15.§.69. *&* 22. *ac pragm.*18. §.2.*de suspic. Official.*

22 At quia huiusmodi axioma nostris hisce temporibus perperàm fuit intellectum, pleniorem dedit ansam litigantibus struendi, instaurandiquè dilationes, vt quod ad commune bonum inductum fuerat, proprijs fortunis inhiantes, ad corruptelam, non sine maximo iustitiae detrimento, atque innocentiũ sumptibus perduxerint. Quandoquidem idem si fortè Ministrum, quem integritate, doctrinaquè praeditum animaduerterint laturum contra ipsos suffragium, quia malam sentiunt souere causam, cum dies tandèm faciundi iudicij, causaequè decidendae aduenerit, post varios casus, maximorumquè laborum discrimina, eum Iudicem suspectum commentis, emendicatisquè suspicionibus allegant, ac freti hoc dicterio, notorias suspiciones non circumduci vllo statuto tempore, eas procacitèr proponunt, & saepè numero admittuntur simplicitèr absque eo, quòd dijudicetur, quodnam notorij genus sit? Quamobrem cauillosi litigatores, probos Iudices, iustitiamque parùm curant. At scelus hoc tàm enorme, quod tanta rerum iactura, partes, remquè publicam totam afficit, Diuina bonitas non relinquit impunitum; siquidem praeter supplicia, quae leguntur apùd Historicos coelitùs demissa huiusmodi calumniatoribus, & aduertit *Consil. Staban. ad obseru.*118. *num.*1.

num. 1. *centur.* 2. docuit experientia, recuſantem victorem futurum fuiſſe in cauſa, niſi recuſaſſet Miniſtrum illum, qui pro eo, qui recuſauit, laturus fortaſſe fuiſſet ſuffragium.

Porrò *DD.* noſtrates, & Nos, cum
23 de notorijs ſuſpicionibus verba fecimus, intelleximus de ſuſpicionibus ſimul notorijs iuris, & de iure, indubitatiſquè iuris, & facti, quæ nulla tegerentur ſimulatione, nulloquè prorsùs adminiculo probationum egerent, & de his ſermonem habet *Reg. de Marin. lib. 2. reſol. cap.* 114. *num.* 16. de quo *cit. in loc* memini, & dilucidiùs *Bald. in l. 0s, num.* 4. *C. de appellat.* ibi: *Iſta enim eſt ſuſpicio iuris, & de iure, quæ non indiget recuſatione, adeò quòd etiam ſi procederetur ſpontè coràm eo, proceſſus eſt irritus ipſo iure quod tene menti,* & non diſſentit *Iaſon. in l. qui iuriſdictione n. 7. ff de iuriſdict. omn. Iudic.* ibi: *Nota, quòd ſententia lata per Iudicem ſuſpectum ſuſpicione iuris eſt ipſo iure nulla, etſi per partem non fuerit recuſatus,* inſequuntur *Albert. Brun. conſ.* 30. *lib.* 1. *Gancer. var. reſol. cap.* 13. *de iurib. Caſtror. num.* 197. & alij apùd *D. Conſ. Blaſ. Altimare tom.* 1. *de nullit. rub.* 9. *quæſt.* 20. *num.* 56. & in ſuo caſu de ſimili notorio, quod adeò manifeſtum eſt, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, ſcripſit *Nauarr. in manual. cap.* 21. *num.* 56. *& cap.* 25. *num.* 73. *& Vermigl. conſ.* 140. *num.* 3.

Nunquàm ipſe dixi *citatis in locis*, notorium factum, aut notoriam cauſam ſuſpicionis, aut inſtantiæ, quæ fit pro ſuſpicione, poſſe quandocunq; proponi, & diſcuti, etiam poſt terminos à *pragmaticis* præſcriptos; ſed vſus ſui verbis valdè appoſitis, & non ad eludendas *pragmaticas*, ſed ad promouendam iuſtitiæ æquitatem: nempè dixi, *Notorias, & in propatulo habitas ſuſpiciones poſſe quandocumque proponi*, quæ verba ſunt digna peculiari conſideratione: nàm aliquando hoc nomen *Notorij* ſumitur in lata quadam ſignificatione, quatenùs comprehendit in ſe aliquam rem notoriam, quæ tamèn non facit totum complexum eſſe notorium: vel quia factum eſt quidem notorium; ſed notoriè non applicatur caſui, de quo eſt ſermo, vel quia cauſa, vnde prætenditur probari ſuſpicio, eſt quidem notoria, ſed non producit effectum notorium, de quibus varijs *Notorij* acceptionibus loquuntur *de Marſil. in repet. rub. C. de probat. in* 41. *col. cum tribus ſeq. in l.* 1. *§. ſi quis dicatur in* 5. *col. & in l pen. in princip. ff. de quæſt.* videlicèt, notoria eſt inimicitia, ſed notorium non eſt, imò valdè anceps, vtrùm ſit capitalis, nec ne? Notoria eſt inimicitia, ſed notorium non eſt, vtrùm duret poſt lapſum longiſſimi temporis? vtrùm fuerit reconciliata eo pacto, vt potiùs tranſierit in arctiſſimam amicitiam? vtrùm applicetur alteri, quàm principali inimico, ſcilicèt principalis inimici Conſanguineis, vel Affinibus? in his, & ſimilibus ſexcentum caſibus amoris, vel odij notorium eſt aliquod factum, ſed non eſt notoria ſuſpicio ex illo facto proueniens; quapropter indiget longa diſcuſſione, & lite, vt ſuſpicio notoria probetur, quod ſi indiget iurgio, indiget paritèr, vt in ea promouenda adhibeantur ordines procedendi, qui in huiuſmodi controuerſijs præſeribuntur à *pragmaticis* ſine exceptione loquentibus. Notorium enim, vt à *Panorm.* definitur, eſt plena rei notitia inducens indubitatam, & finitam probationem diſcuſſione non egêtem. Collimatque, quod definiuit *Alex. III. in cap. conſuluit, de appell. & recuſat. ſupplic.* ibi: *Sed cum multa dicantur notoria, quæ non ſunt, prouidere debes, nè quod dubium eſt, pro notorio videatis habere.* Adamuſſim id perpendit *Menoch. cit. caſ.* 235. dum poſt alios dixit, quòd vbi notorium aliquam excuſationem habere poteſt, ordo iuris obſeruandus eſt, ea quippè ratione, quia quotieſcunque huiuſmodi excuſatio eſt talis, vt pariat litem, nulla eſt cauſa, cur debeamus ab ordine iudiciario, iuxtà legum præſcripta, recedere, qui quidem *Menoch. caſu* 542. *lib.* 2. *cent.* 6. ſermonem habens de notorio permanenti, dicit, non eſſe attendendum

ordinem iudiciarium, ex *cap. quanto, de translat. Epifc. cap. qua Lotherius*, *qu. t. Aretin. conf.* 163. *n*. 3. *Gramm. decif.* 36. *n*. 44. attamen vbi notorium aliquam excusationem habere potest, sit ordo iuris feruandus, ex eodem *Aretin. n*. 6. *Curt. fen. conf.* 21. *Clar. lib.* 5. *fentent. §. fin. quaft.* 9. *verf. quaro numquid.* Qua ratione in puncto suspicionū ductus *Io: Maria Nouar. in cit. prag.* 15. sic scripsit: *Pragmaticam non cogere recusantem ad faciendum depositum, quoties notoria est suspicio, quia tunc non exigitur causa cognitio, sed sufficit allegare, quod notissimum est*, ex *Mastrill. decif.* 151. *à num.* 97. *Franc. Marc. decif.* 498. *nu*. 3.

A contrario itaque sensu licet arguere, depositum esse faciendum, quando exigitur causæ cognitio, & adoriuntur lites, quas amputare quantum potuit nixa fuit *Pragmatica*; idemque diei potest de coarctatione termini, quę respicit ordinem procedendi in litibus: cum longè efficaciùs sit remedium ad dilationes amputandas, quàm sit pœna pecuniaria à pluribus neglecta. Cautè propterea exemi à statuto *Pragmat.* termino notorias, & in propatulo habitas suspiciones: etenim suspiciones, quæ his sunt affectæ qualitatibus, eximuntur à legibus *Pragm.* quandoquidem non comprehenduntur in *Pragmaticis*, neque dici possunt, contineri quidem in verbis dubijs, quæ exigunt interpretationem secundùm æquum, & bonum; sed potiùs dicendæ sunt omninò non comprehensæ; clarè enim *Pragm.* loquitur de causis, videlicèt, de lite suspicionum, quæ non habetur, quando suspicio est notoria, & in propatulo habita: idest in notorio presſè, & propriè explicato, non in larga significatione, de quo loquutus fuit Rex Robertus in *cap.* 217. *incip. Prolixitatem*, ibi: *Exceptionem suspecti Iudicis Delegati, vel Ordinarij post contestationem litis oppositam; quæ dicitur postmodum emersisse, omninò cessare, & à Iudice non admitti; nisi dicta emergens suspicio sic lucidè liqueat, quòd euidentèr atque notoriè notabilitèr se ostendat*, & obseruat *Reg. Tap super eod. cap. n.* 2. *lib.* 3. *iur. Regn. tit. de suspic. Official.* Huiusmodi enim notorium, iuxtà omnes Interpretes, relcuat ab onere probandi, ac excludit litem, tanquàm manifestum, & omnibus patens, ex *text.* euidenti in *cap. euidentia, de accusat.* & tunc notorium non probari, sed potiùs allegari, clamant II. CC. *in rub. de probat.* quos memorant *Fermosin. in tit. de probat. num.* 7. *Fagnan. in cap. vestra, de cohabit. Cler. & mul. num.* 94. *in cit. cap. manifesta & in cap. de manifesta, tit. eod. Vin. tom.* 2. *cōmun. opin.* 548. *incip. notoriū*, 816. *ex n.* 12. *incip. Statuta*, & *Franc. Marc. decif.* 119. *num.* 9. *par.* 2. *Vermigl. conf.* 111. *num.* 8. de quo notorio licebit quoque Iudici extraiudicialitèr se informare, *Capr. tract. de notor. memb.* 6. *princ. nu.* 6. *ad fin. Surd. conf.* 371. *n.* 46. *Gratian. discept.* 442. *num.* 8. *Vermigl. cit. conf.* 111. *num.* 9.

Propterea Statuto prohibente dici
24 de nullitate rei iudicatæ, non excludi notoriam nullitatem, scripsere *Bald. in l.* 1. *C. ne lic. ter. pronoc. Felin. in cap. inter cætera, num* 4. *de sent. & re iudic. Barba. conf.* 38. *Mascard. de probat. concl.* 8. *num.* 17. *vol.* 1. etiam si Statutum non reijceret simplicitèr nullitatē; sed proponeret tempus, intrà quod de nullitate opponi possit, vt elapso termino recipi debeat notoria nullitas, quę probatione non indiget, & in qua non potest præsumi calumnia, post plures notat *Cancer. lib.* 2. *var. resol. cap.* 15. *de liter. requisit. ex num.* 44. explosis *Natta conf.* 120. *nu.* 15. *Borgni. dec.* 19. *num.* 6. *par.* 3. cœterisquè contrarium sentientibus, *de Marsil. sing.* 473. & nos fusius in *rit.* 6. *sub num.* 8. *vers. nullitates verò, lib.* 1. quin obseruat mirificè *Cel. Hugo conf.* 48. *num.* 8. *& conf.* 87. *num.* 3. quòd etiā vi Statuti, parte exclusa, posset Iudex ex officio huiusmodi nullitatem deducere, & sic non exequi: confirmāt *Mandos. ad Roman. conf.* 51. *lit. B. vers. excusationem*, *Reg. Cappc. Latro decif* 69. *num.* 26. *Conf. Prat. in respons. crim.* 34. *ex num.* 22.

Nusquàm quidem fuit simplitèr de
25 mente II. CC. in hoc Regno excludere à terminis *Pragmat.* notorias suspi-

cio-

ciones, quæ egent iurgio, & probatione; ſed tantùm illas Iuris euidẽtes, ac claras in ſenſu rigoroſo, quæ ſunt in propatulo,nulla prorsùs indigentes probatione, quas Ius ipſum remouet, illiſquè reſiſtit; de eiuſmodi enim notorietate, & euidentia eſt caſus omiſſus, & non per interpretationem deductus, tanquàm ex argumento; ſed ex ipſa proprietate verborum veniens; vbi autem adeſt, & eſt opus controuerſia,militat regula generalis per verba generalia, & clara omninò, & illimitatè expreſſa, quod effluxo termino, tempora non largiantur, & in hoc ſenſu in *ritu* 265.*num*.39.*tom*.3.taxaui *Cæſar.in ſpecul. qu*.48. tuendo reſponſum *Conſ.Onufrij de Palma* apùd *Thor. in ſuppl.compend.verb.Suſpicio quando*, & *D.Conſ.Staiban. in obſer.ad reſ*.118. loquentem de manifeſtiſſima ſuſpicione orta ex affinitate,quam *D.Staibanus* fatetur fuiſſe veram, & apertam, & in ea contendebar (etſi oppoſitum deciſum) militare adhuc *Pragm*. Sanctiones. His enim in caſibus: nempè conſanguinitatis, vel affinitatis in gradu, prout aduocationis, ſat eſſe, quòd etiã in actu expeditionis cauſæ, pars colligitans hoc vti notorium opponat, teſtis eſt *Regens de Marinis ad Reuert.deciſ*.517.*num*.5.cuius verba reſcribit *de Luca ad Franch. deciſ*.431.*ſub num*.4. adducens me in *ritu* 265. *lib*.2. ac deciſum notat, etſi inuitus, *Prat.lib.2.diſcept.forenſ.c*.16. *in fin*. & videtur non diſſentire *Gipt.ad Capyc.Latro dec*.164. *ex num*.10.*lib*.2. & obſeruat Rota Romana, ipſa *Rota* reſte,*deciſ*.544. *n*.39. *par*. 18. *recentior. tom*. 2. *Ridolphin. in prax.Cur.Roman.par*.1.*cap*.7.*num*.134.

Tandèmque quod alibi dixi, potiſ-
26 ſimùm in *rit*.265.*num*.188.*tom*.3. hæc ſuſpicionis materia plurimum dependet à Iudicis arbitrio, qui qualitates Miniſtri (ſic aduertente *Reg. de Ponte deciſ*.30. *num*.13.) tempora, litigatorumque mores, & caſus perpendet. Huc tendit Lacedæmoniorum Regis reſponſum percuntanti, quam ob cauſam non vterentur legibus ſcriptis? quoniam, inquit, eruditi, qui ſunt, benèqueeducati, probant quid pro ratione temporis expediat, *Plut. in Lacon*.& notaui in *ritu* 184.*lib*.2. Etenim Ius tributum quandoque, dictumue à Iudice, vt iacet, vt ſcriptum eſt, iniuria vocatur, politicumque regimen euertit, peſſundatque.

Facultas hæc noſtra denominatur
27 paſſim Iuriſprudentia. Pars ea, quæ regit caſum obliquum Iuris, eſt illud Prudentia;Pars verò recta eſt illud Iuris. Vnde melius fortaſsè, & modo magis ſignificãti appellanda foret *Prudentia Iuris*: hoc eſt *Prudentia in Iure*, quaſi Ius regendum ſit à Prudentia, quæ ſi adſit, iàm continuò vnà cum ea omnes Virtutes aderunt, *Ariſt. lib. 6. Ethic.cap*.13. & *lib*.2. *Mag.mor. cap*.3.
28 De cuius neceſſitate in Reipublicæ Capitibus perorant *Gaill. de pac. public. lib*.1. *cap*.3. *num*.11. *Aegid.Roman. de regim.Princip*.2.*par.lib*.1.*cap*.3. *nu*.11. *Velaſc. de Iudic.perfect. rub*.14. *ann*.4. *num*.8. *Xamar. de offic.Iudic. & Aduoc. par*.1.*quæſt*.1.*num*.65.*Fragoſ.de regim. Reipubl.lib*.1.*par*.1.*diſp*.1.§.1. & *lib*.4. *diſp*.9. *num*.15. *Mirand. in direct Prælator.tom*.2.*quæſt*.5 *art*.5. *col*.2. *ad fin. Pegaſ.ad ord.Reg.Portug.lib* 1.*tit*.1.*gloſa* 8. *tom*.1. eamque cœterarum virtutum aurigam præconizat *Homerus* relatus ab *Homobono de ſtatu homin. pag*. 103. ac eius originem è Cœlo deducit *Senec.in libro de ſpirit.& anim*.

Aduertendum præſertim, an illæ
29 ſuſpiciones ſint affectatæ? quas omnia Iura, & ipſæmet *Pragmatica* reſpuunt. Hanc affectationem reſpexit S.C.apùd *Reg.Ronit.deciſ*.78.*Reg.Capyc.Latro deciſ*.164. *tom*.2. & me referente,in ſuſpicione propoſita à Marchione Latianæ in cauſa cum Maria Spinula creditrice patrimonij Andreæ Imperialis ſui viri,& prouidit, quòd interueniat, & vti affectatam reiecit,cum illa mane, qua fuit ſuſpicio propoſita, decidenda erat cauſa, prout deciſum in ſuis Senatibus teſtantur *Maſtrill. deciſ*. 151. *num*.28. *Caſtill. deciſ*.6.*num*.2. *Fab. in C.lib*.3. *tit*.4. *ne quis in ſua cauſa*, *defin*.7. *Fontanell. deciſ*.19.*num*.12.*lib*.1. haùd enim concedenda,quæ malitiosè petun-

petuntur, *Couarr. pract.qq.cap.14.sub num.3. Afflict.decis.235. Gizzarel. decis.40.* & conferunt exarata apùd *Ladouis. decis. Rot.Roman.414. & Coccin. decis.1811.à num.10.& 2128. num.27.* in damnum boni communis, *Menoch. consi.11.ex num.9. Aym. cons.118.nu.7. Rota Romana decis.117.par.1. diuersor.* & coràm *Duran.par.1.decis.18.*

Aduertit proptereà *Rebuff.ad Const.*
30 *Gall.tract.de recusat.& art.9. gl.vnic.* Commissarios esse recusandos antequàm accedant ad locum accessus, aliàs reijci, ratione ab ipso *Rebuff.* perpensa *loc.cit.art.1.gloss.1.*

Hæc vt meo muneri facerem satis, omnisquè auferatur hæsitatio in eo, quod scripserim, monere volui. Cœterùm iudicent in causis occurrentibus in terra integerrimi Senatores, vt Deus retributor bonorum operum in Cœlis.

Animaduertentes Excell.Regni Pro-
31 Rex, & DD. Collateralis Regentes, Viri, qua doctrina, qua probitate eximij, tot abusus, ac detrimenta ab innumeris suspicionibus, quæ calumnijs etiam obijciebantur (de quibus suis temporibus conquerebatur *Reg. Tap. lib.3. iur.Reg. tit.de suspic. offic.sup.ritu 265.num.2.lib.3.pagina* 177. & nostris *Cons.Staib.in obser.ad resol.118.ex n.1. cent.2.* vt lites, quæ per summam Reipublicæ iniuriam in æuum viuunt, iàm immortalitati traderentur) his damnis occurrere decreuere *Pragm.* euulgata die 2.Septembris 1689.(post hęc scripta) qua summa, qua pollent solertia, multa resecauerunt, in clariorem lucem protulerunt alia, tùm amorem complectentia, tùm odium, qui duo sunt poli, circà quos tota suspicionum machina voluitur, vt obseruaui in *ritu 265.num.4.tom.2.* quem locum laudat *D. Consi. Blas. Altimar. de nullit. add. quæst.20.num.48.rub.9.* atque intercæ-
32 tera *Pragmat.* declarauit, suspiciones omnes notorias complecti terminis à *Pragmaticis* statutis, siue ad illas proponendum, siue ad prosequendum quamuis autem Princeps nequeat tollere recusationes vei manantes iure naturæ, vt ex pluribus notaui in *rit. 265. num.7. tom.2. & eod. ritu 265. num. 5. tom.3.* attamen potest eas moderari, interpretari, & hæc moderatio, vel interpretatio iuris naturæ pars erit, vt monet *Picer.Peck in cap.2. de reg. iur.* his verbis: *Ius naturæ interpretationem assumere, & ratione moderatrice, quæ & illius iuris natura portio est*, Angelicus Doctor *S.Thom.2.2.quæst.57. artic.2. Molin. de iust. & iur. tom.1.tr.1. disp.4. Sot.de iust.& iur. lib.1. quæst.5. art.5. Anastas. Germon. in tract.de sacror.immunit.lib.3.cap.15.num.72. Anguiss.cons.28. num.10. Lucian.de ampl. Summ.Pontific.potest. ex num.19.*

Abolitio verò in eadem *Prag.* à Su-
33 premo Areopago facta *Prag.20.de suspic. Official.* quæ statuebat, Iudicem suspicionis in vna causa inustum, in reliquis omnibus recusantis non posse interuenire, adeo quòd in illa contentum remaneat sub dispositione Iuris Communis, vt erat ante ipsius promulgationem, maximum Reipublicę bonũ continet; quod ego iam diù præstolabar, ipsumque Senatum ea de re enixè efflagitaui in *Ritu 265. num.8. tom.3.*

Fixit Deus, vt pia hæc nouissimæ
34 *Pragmatica* dispositio diù victura sit in posterum, suoque robore permansura, à qua nè discedatur, sed omninò, vt iacet, nulla explanatione, nullaque interpretatione admissa seruetur, Iudicibus, quorum interest, enitendum est, quibus duo adsunt Tutelares Angeli, alter vt priuatis Viris, alter vt Reipublicæ Administris, *S.Thom.2. dist.1.par.quæst.1.art.2.ad 4.Præsul Alphons. Tostado de madrigal. in cap. 18. Mathai quæst.57. D. Ioan. de Solorzan. emblem.24.* quos laudat *D.Cons.D.Petrus Antonius de Chauarri, & Eguia* Eques Ordinis Calatrauæ, & Collega meus, in eleganti *didascalia multipl.veter.med.& noua Iurisprud.tom.1. cap.4. de iur.iur.num.35.pag.mihi 91.*

RITVS

RITUS CCLXXXV.

Item seruat dicta Curia, quòd cum actor, vel reus petit repulsam, tunc Curia interrogat aliam partem, si vult etiam repulsam, & vbi voluerit, datur ambabus partibus; vbi non vult, sed abindè ad quindecim dies petat, vel circa, iste alius, tunc Curia præsumit, quòd ille qui tunc non voluit, fecerit causa protelandi, quia tunc noluit, cum potuerit petere, & esset facta publicatio pro vtraque parte, & ideò quando postea petit, Curia cum maiori deliberatione concedit dictam repulsam ei, qui tunc petijt, idest magis differt Curia, antequàm concedat, multoties ante concedit ex causa prædicta, vel alia arbitrio dictæ Curiæ.

SVMMARIVM.

1 *Terminus repulsæ non nisi volenti conceditur.*

2 *Repulsa an sit deneganda si fraudulentèr petatur? quiduè fuerit à* Pragm. *sancitum ad calumniam resecandum.*

3 *De stylo S.C. illa quandocunque conceditur, dummodò petita in actu conclusionis.*

4 *Termino elapso minori, alteriquè priuilegiato non conceditur, neque restitutionis remedio, quod quamuis in multis casibus impartiatur, non tamen in causa repulsæ.*

5 *Defenditur sententia esse restitutionem concedendam, & fit mentio decreti* S.C. *& occurritur obiectis exaduersa.*

6 *Quid in praxi seruandum, maximè in nostro Senatu, & in causis pauperum. Perpenditur* Rit. M.C. 73.

7 *Testes in termino citati possunt in causa repulsæ recipi elapso termino. In causa principali neque recipiuntur ad instantiam cuius fuit facta publicatio.*

8 *Petens repulsam, an instante parte teneatur declarare speciem repulsæ.*

9 *Actione iniuriarum teneatur nè obijciens crimina testibus, non probando?*

10 *Repulsa sit nè concedenda contra testem omni exceptione maiorem. Refellitur effatum* Arnon, *& aliorum testes nobiles, & legalissimos posse examinari post conclusum in causa, & absque iuramento, vel citatione ad illud præstari videndum.*

11 *Depositio principalis, an, & quando sit concedenda in causa repulsæ.*

Ex *Ritus* verbis colligitur, non nisi volenti concedi terminum ad repulsam, atq; elargitum non
1 opitulari vtriq; parti, at illi tantùm, qui posuit, tametsi contrarium subsistere in termino probatorio notauerim super *Ritu* 90.

Cùm pars interrogata repulsam velle
2 recusat, si deinde post quindecim dies, vel circà, insteterit concedi, maturiori consilio vtendum esse, antequàm concedatur, monet insupèr *Ritus* ob suspicionem fraudis, quò i causa protelandi expeditionem distulerit. Supponit itàq; denegandam si vel constaret de fraude, vel grauis illius extaret præsumptio, eamquè præsertim vigere, si diù post quindecim dies petierit. Ad hanc malitiam, calumniamque resecandum sanctio *Pragm.* 11. *incip. cursu dilationum, de ordin. iudic.* certum statuit terminum ad repulsam petendum, quo elapso, præcludatur via; cui nostræ municipali Sanctioni concinit Constitutio Pedemontana, quam extricat *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *cent.* 3.
3 *cas.* 239. Verùm antiquus mos inoleuit in S.C. illam concedi quandocumque, dummodò petitam in actu conclusionis, vt notaui in *Ritu* 73. *num.* 11. *lib.* 1. & tangit *Regens Sanfelic. in prax. sect.* 57. *num.* 6. *Nouar. in cit. pragm.* 11. *collect.* 11. *num.* 7. ac decisum fuit per S.C. die 13. Maij 1680. referente D. Consil. D. Antonio de Ponte, in causa viduæ Camillæ Carissimo cum Barone Iosepho Rotundo, & Anna de Gratia coniu-

coniugibus, in Banca Figliolæ.

Termino autẽ elapso, minor, ac quiquis priuilegio munitus, neq; sanctissimo in integrum restitutionis remedio admittitur: quamuis enim aduersùs
4 temporis lapsum illud impertiatur, vt in petenda inuestitura infra annum, in *cap. Imperialem*, §. *præterea si quis infeudatus, de prohibit. feud. alienat. per Federic.* & *glos. Bald. num.* 1. *Iacob. de Belued.* & alij ibi, *Andr. de Isern. in cap.* 1. §. *si minori, si de feud. fuer. controuer. n.* 1. *in fin. & cap. Imperialem, num.* 2. Aduersùs præscriptionem triginta annorum, in *l. sicùt, in princ. C. de prescription.* 30. *vel* 40. *annor. glos. ibi verb. Militia, Hodiern. ad Surd. decis.* 4. *num.* 46: In sorore non dotata à fratre ante decimum sextum annum, *Afflict. dec.* 370. *Capyc. decis.* 96. *nu.* 14. *Franch. dec.* 473. *Giurb. decis.* 18. *num.* 7. siuè Actor, siuè Reus sit, *Sfort. Odd. de restitut. in integ. quæst.* 36. *Didac. Perez ad l.* 8. *tit.* 4. *lib.* 2. *ordination. col.* 394. *in fin. ex l.* 2. *Hispan. tit.* 20. *lib.* 4. *noua recollect. Reg. Tapia lib.* 3. *iuris Regni, tit. de integ. restitution. minor. num.* 14. *fol. mihi* 192. Aduersùs peremptionem instantiæ, *Thor. par.* 2. *compend. verb. Instantia.* Ac omissam allegationem exceptionis dilatoriæ, *de Franch. dec.* 290. & 439. Aduersùs annum ad retrahendum à consuetudine datum, *Napodan. ad consuet. Neap. tit.* 17. *de iure congrui, num.* 50. *Tepat. lib.* 2. *variar. tit. de retract. col.* 1. *Giurb. decis.* 78. alijsque in casibus apùd *Maurit. Bolan. de restitut. in integr. cap.* 286. *Tusch. concl.* 643. *nu.* 8. *Ann. sing.* 305. ex *text. in l.* 3. §. *si hæres, ff. de minor.* ex quibus deducitur regula in integrum restitui aduersùs lapsum temporis, *Baldus in l. pupillorum, C. de repud. hæred. Alex. consil.* 119. *Sfort. Odd. cit. quæst.* 86. *n.* 38. & 43. *R. Galeota contron fiscal.* 30. *num.* 43. Tamen in causa repulsæ, cuius terminus, tanquàm odiosæ, currit de momento ad momentum, vti cõtinens reprobationes testium, & obiectus criminum, non dari voluere *Oldrad. cons.* 3. post *glos. in Clem. non potest, verb. Electi, extrà de procur. Cavan. in rit.* 71. *num.* 5. ex *text. in l. auxilium, ff. de minor. Cappell. Tholos. decis.* 53. *Lopez de donat. inter vir. & vxor. in cap. per vestras*, §. 26. *in fin.* quem laudat *Auus meus ad Capyc. decis.* 62. *num.* 2. *Isern. in Const. obscuritatem*, ibique *Afflict. quæst.* 3. *num.* 8. *Reg. Ronit. in cit. prag.* 11. *de ord. iudic. num.* 20. & hanc aleam insectatus fuit noster Senatus in causa Vniuersitatis meæ Terræ Caccaboni de Prouincia Comitatus Molisij, cum hæredibus Baronis Francisci Antonij Marchesciano sub die 8. Iulij 1645. referente D. Consil. Scipione Theodoro, in Banca Figliolæ, prodijtque scitum, *quòd procedatur ad expeditionem causæ principalis oppositis non obstantibus*, illam proinde excludendo à repulsa contra testes examinatos ad instantiam Actorum in termino secundi beneficij, ipsis vti minoribus impartiti.

At pace, & venia tanti Senatus, quem non nisi validis rationibus adductum crediderim, maxima insurgit
5 difficultas: cum indubitati sit, Vniuersitati restitutionem competere ad instàr minoris, ex *text. in l. Rempublicam, C. de iur. Reipubl. lib.* 11. quem laudat noster *Caran. in ritu* 233. *Gram. consil. ciuil.* 77. *n.* 7. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 257. *num.* 179. *Gizzarell. decis.* 21. quamuis minimæ, *Afflict. in prælud. Consi. quæst.* 5. *num.* 14. *Gallup. in prax. par.* 2. *cap.* 31. *num.* 8. & ante eos *Bald. in cit. l. Rempublicam, Auus meus ad Capyc. decis.* 109. *num.* 1. Minori autem illud spectare, concurrente læsione, omnes aduertunt, *l. nàm posteà*, §. *si minor, ff. de iur. iur. l. verum*, §. *item non restituitur, ff. de minor.* nec opus est, læsionem probari, quando se læsum dicit ex lapsu temporis, & sat esse illud esse elapsum, *cap. auditis, & cap. coràm, de in integr. restit. Rebuff. de restitut. artic.* 1. *glos.* 3. *num.* 10. *Cacheran. decis.* 157. *nu.* 3. & 4. maximè cum sit fauorabile remedium, & in dubio concedendum, *Dec. consil.* 556. *Afflict. decis.* 330. *num.* 2. *Tiraq. de retract.* §. 35. *glos.* 2. *num.* 2. *Grauett. cons.* 102. *num.* 37. *Consil. Marcian. consil.* 45. *num.* 17. & in qualibet dispositione etiam generali non inclusum,

glos.

glos. in l. postquàm liti, C. de pact. l. sicut, C. de præscript. 30. annor. in l. 2. §. legatis, verb. Conueniuntur, ff. de indic. de Franch. decis. 431. ex num. 2. Guttier. pract. qq. ciuil. lib. 3. cap. 32. n. 15. Raud. de analog. cap. 33. nu. 141. cx l. illud, §. fin. ff. de minor. Tusc. verb. Restitutio, concl. 296. & hanc aleam statuentē, eiusmodi beneficium in causa repulsæ impartiendum, amplexus fuit Senatus Burdegalensis apùd *Nicolaum Boerium dec. 245. num. 7.* insequuntur *Cald. Pereyra in tract. de restit. in integr. super l. si curatorem habens, ff. de in integr. restitut. minor. verb. Læsis, num. 5.* & ex nostratibus, *Foller. in prax. crim. claus. concedatur repulsa, num. 23.* ac indiscriminatim *Imbrian. de repuls. par. 1. consid. 1. num. 133.* illamque insequi videtur *de Franch. decis. 421. ex nu. 9.* & *Reg. Sanfelic. in prax. indic. sect. 57. num. 10.* licèr anceps existant *Capyc. decis. 62. & Muscatel. in prax. par. 6. glos. aduersa, in add. lit. B. vers. tertius casus.*

Effatum verò, quòd ad crimina, seù obiectus criminnm minimè restitutio concedatur, non adeò facili calle procedit: Nàm *DD.* pro explicanda memorata regula, varios fingunt casus, qui ad duos reducuntur: siquidem, aùt minor est læsus, seù læderetur ex delicto alterius, & tractatur de consequendo lucrum ex alieno delicto, licèt secundariò veniat commodnm minoris, & tunc reddendus in integrum non est; vel id, ad quod restitutio petitur, est principalitèr commodum, & emolumētum minoris, quamquàm secundariò veniat aduersarij iniuria, & tunc benè competit restitutio: qua distinctione vritur *Sforza Odd. cit. tract. par. 1. quæst. 4. art. 9. fol. 39.* comprobat *de Franch. add. decis. 421. num. 9. add. ad Muscatell. in prax. par. 6. glos. aduersa, lit. B. Capyc. decis. 62. in fin.* atq; concinunt exarata *à Reg. Reuert. decis. 33.* confertque *decisio Afflict. 390.*

Quin alij affirmant, siue sit, vel non commodum pecuniarium, semper minor restituarur aduersùs exceptiones criminosas non oppositas, vt apùd *Io: Maurit. Bolan. in tract. de restitution. in integr. cap. 262. quint. volum. tractat. fol. 179.*

Etiam poterit occurri, quòd regula prædicta procedit in odiosa personarum reprobatione, non in ea, quæ aduersùs dicta concipienda esset, prout benè distinguit *Imbrian. loco adduc. num. 135. Capyc. indic. decis. 62.* collimat: nàm licèr ego non possim repulsare testem partis, quem pro me examinaui, vt in *cap. constitutus, de testibus,* possum attamen illum testem reprobare quòad dicta, *Capyc. decis. cit. 62. n. 6.* ex *Salycet. in l. si quis testib. C. de testibus, decis. Auenion. 53. num. 14. Regens Rouit. pragm. 2. de ordine iudicior. n. 24. Auus meus ad Capyc. decis. 39. num. 2.* & dixi in *cit. Rit. 73. num. 10. & 11. lib. 1.*

Ex quibus nec *II. CC.* ex aduerso in contrarium laudati aliquid probant. Nam *Cappella Tholos. cit. decis. 53.* sermocinatur in odiosa personarum reprobatione, vt benè *Imbrian.* 5. vel quando principalitèr petitur ad opponendum crimina. Neque *Caranit. in cit. ritu 71. num. 4. Isern. & Afflict.* ac *Reg. Rouit.* in quibus aduersarij videntur canere triumphum. Nam *Caranit. Isern. & Afflict.* loquuntur, cùm minor petit repulsam in causa criminali, quando scilicèt veniret læsus ex delicto altetius; non quando restitutio petita tendit ad principale commodum minoris, vt liquet ex *text.* quem adducunt in *l. auxilium, ff. de minoribus,* qui vendicat locum, quando minor principalitèr ex delicto, vel ad vindictam peteret repulsam, vt benè perpendit *de Franch. decis. 421.* & *Reg. Reuert. decis. 33.* Ac *Reg. Rouit.* sermo est in diuerso casu, quando esset perita repulsa, illaque concessa, latoque termino dato ad repulsandum testes, minor peteret restitutionem in integrum ad pinguiùs probandum, & tunc, inquit, restitutionem concedendam non esse. Quod longè distat ab hac thesi, in qua non fuit nec peritus, nec concessus terminus ad repulsandum testes: primo nàmque casu culpa sua minor non probauit; altero verò casu incuria non fuit petita, & sic læsus. Imò

*Reg.Rouit.*nititur *Afflict.in Const.obscuritatem*, & *de Franch. cit.dec.*421. qui sermonem habet in diuerso casu, de quo *Rouit.* vt notat *Muscatell. d.par.6. glos.terminus*, *in addit.lit.B.*

Postremò, quem animum non flecteret miserrima minorum, seù Vniuersitatum paupertas in similibus casibus? qua paupertate, alijsque circumstantijs, concurrentibus insimùl cum læsione imminenti, prudentis Iudicis arbitrio remittimus, sit ne illa concedenda, nec ne?

6 Atque idemmet *Ritus* 73. præfiniens tempus octo dierum ad repulsam petendum, subnectit, *nisi iusta causa*. Quæ maior iusta causa, quàm ipsa læsio, *Io. Bapt. Costa de remed. subsidiar. cap.46. num.7. & cap.47. num.10.* quàm ipsa paupertas, quæ sola excusat à desertione appellationis, & pauper in integrum restituitur, *Cremens. singular.* 121. *Fontanell. decis. Cathal.* 106. & à multis alijs, de quibus *Cornelius Benincas. & Gabriel. Aluarez. de Velasco* peculiares tractatus fecerunt, *Gulielm. Rouill. de iustit. & iniustit. c.8. tom.1. Cardan. Tallada tract. de la visida de Carcel. cap.16. & 17. Thom. Adr. de infirmit. par.1. cap.13. & 25. Auus meus ad Gramm. decis.* 85. *num.*11. & alij à me adducti in *ritu* 260. *num.*42. *lib.* 2. maximè in nostro Senatu æquitatis Typo, *Reg. de Ponte cons.*83. *n.*4. *vol.*2. Patre iustè litigantium, præsertim Vniuersitatum, & pauperum, qui in iudicijs malè auribus excipiuntur: cum eis præstò non sint, quo manus possit impleri, *§. nec latent, Auth. vt omnes obed. Iudic.* eòque maximè, si pars aduersa opibus fulcta sit, & contrà diuites non sunt lites instituendæ, *Palm. in diuers. Iur. Comm. & Regni in præfat. num.*19.

7 Testes verò in termino citatos recipiendos esse in causa repulsæ, illo elapso, pro vt seruatur in causa principali contra *Carau.* aleam in *rit.*69.4. *notab.* quem insequuntur *Nouar. de grauam. vasal. tom.3. grau.*45. *nu.*3. alijq; & decisum indicaui in *ritu* 73. *sub num.* 7. quod insequuta fuit M. Curia die 2. Maij 1667. relatore D.Consil. & Præside R.C D.Michaele Muscettola, tunc Iudice, penès acta præambuli Vincentij Commentile, in Banca Garruræ; est enim illa species defensionis, *Imbrian. de repuls. consid.* 1. *nu.*32. *Giurb dec.*26. *num.*1. *Mastrill. decis.*272. *num.*45. & proinde citrà calumniam sunt recipiendi, *Muscatell. par.6. glos. terminus, num.6.* Aduertas notabile, quòd praxis nostrorum Tribunalium, testes in termino citatos posse semper recipi, vim habet quoàd partem, quæ non petijt publicationem, nàm expetēs renunciare dicitur, ex *cap. feries, col.* 3. *in fin. de testib. Pisanell. ad Pragm. Regn. rub. de publ. process. vers. publicatione aliqua, pag.*455.

Petens verò repulsam an declarare obstringatur speciem repulsæ, instante parte? affirmatiuè decreuit S. C. in mea Aula, referente D.Consiliario D. Petro Antonio de Chauarri, & Eguia, in causa hæredum D.Ferdinandi della Fragola cum Illust. Duce Mirandæ D. Francisco Caracciolo, sub die 18. Nouembris 1690. quòd scilicèt *Ill. Dux Miranda declaret speciem repulsa*, in Banca Lombardi: sicuti priùs etiam decisum refert *Gallupp. in prax. S. C. par.2. cap.28. num.15.* ex doctrina *Bald. in l. ab Anastasio, in fin. C. mandati*, confertquè *cap. præsentium, de testib. in 6.* & ibi *Franc. in §. testes, num.7.* & iterùm agitato hoc articulo in S.C. expetente altera ex partibus declarationem speciei repulsæ quoàd personas, & dicta testium, die 11. Decembris 1690. prodijt decretum, quòd *Cassandra Ricciardo declaret speciem repulsa quoàd personas tantùm*, referente integerrimo, & doctissimo Viro meo Collega, D.Nicolao Planelli, Actorum Magistro Licto, in causa Annæ Raguccio, cum Cassandra Ricciardo. Proindè ad hoc vt repulsa concedatur, fieri debet contra testes protestatio, prout *Troys. in comment. sup. cit. pragm.*11. *de ordin. iudic.* aduertit, quæ non debet esse generalis, sed specifica, & exprimere qualitatem futuræ obiectionis: videlicèt de falsitate, & similibus, aliàs non susti-

ſuſtinetur, *idem Bald.* poſt *gloſ.in cap. Paſtoralis, de except.* clamans eſſe notabile,& ſatis errare Aduocatos;Quod ſi facta huiuſmodi proteſtatione,teſtis poſteà aliquid deponat in proteſtantis beneficium, nihil probat, ex *cit. cap. præſentium, in fin.* & ibi *Felin.* Verùm ad hoc vitandum cautelam indicaui in *rit.73. num.13.lib. 1.* Terminus enim repulſæ communis eſt vtrique parti, & in eo poſſunt teſtes approbari, & confirmari, *cap.ex tenore,de teſtib. Abb. & Felin.in cap.teſtimonium, eod.tit.* & ni ſpecies repulſæ declaretur, terminus minimè communis eſſet, quia non poſſent comprobari, ſpecie repulſæ non declarata. Sic allegans ſatisfactionem,obſtringitur illius modnm palàm facere,ex *Prag.44.§.2.de offic.Magiſt.Inſt.*& teſtamentum impugnans declarare tenetur nullitatis ſpeciem, vt Reus ſe tueri valeat, *Conſil. Hodiern. controu.17.num.72.*

Deficiens autem in obiectorum criminum probatione, actione iniuriarum à teſte rectè conueniri poſſit, nec ne?& negatiuæ ſententię patrocinium ſuſcipiunt *Gulielm.de Cun.Bald.Angel.* & alij in *l.fin.ff.quod quiſque iur. Boer. conſ.4.num.22. Schrader conſ.40.n.37. Vueſenbec. in paratit.ff.de iniur.num.9. Fachin.* cœteris omiſſis, *lib.9. controu. iur. cap. 13.* quæ citra calumniam, & præuia proteſtatione in Regno vim habet, *de Petris conſ. 16.* etſi contradicant, & non releuare proteſtationem aſſerant *Oldrad.de Ponte conſ.53.nu.6. Vueſenbec.* ſibi contrarius *par. 1. conſil.22.num.30. Boſs.in pract.crim.tit.de iniur.num.22. Clar.in pract.crim.queſt.53.num.4. Gaill. lib.2.obſeru.101.n.7. Coler. de proc.execut.par.1.cap.8.nu.79. Tholoſan.ſyntag.iur. lib.38.cap.5.nu.6. Harprechtus Inſtit.de iniur.1.ex n.107. Schrader. conſ. 40. num.36. SpecKhan. centur.399.iur.claſs.3.intergr.quaſt.18. pag.987.*

An repulſa deneganda ſit in teſte
10 omni exceptione maiore? & negatiuam alteam inſequitur *Afflict.in Conſt. ſi quis in poſterum, n.29.* nectens *num. ſeq.* nunquam denegari probationem per ocularem inſpectionem, comprobat *Reg.Sanfelic.in prax. iudic.ſect.56.* confirmat *de Bott. ad Pragm. & Conſt. Regni,rubr.de refrenat.teſt.verſ.in Index, pag.455.* Vndè non probatur aſſertum *Arnon.ſolliloq.34.* quem refert *D.Carol.Rota ad Ronit.conſ.79.num.7. vol.3.*ſimplicitèr intellectum, pragmaticã Regis Ferdinandi I.de anno 1477. quæ eſt *3.de teſtib.*teſtes non recipiendos poſt concluſum in cauſa,non vendicare locum in teſtibus Nobilibus,& legaliſſimis; prout non aſſentior aliquibus, inter quos *Gaill.lib.1.obſeru. 100.ex num.21. & obſeru.101.à n.13.* firmantibus, depoſitionem Nobilium, & Illuſtrium manu ſua ſcriptam, vel ſubſcriptam, & ſigillo ſuo munitam, & obſignatam abſque iuramento probare,nec *Marſil.ſing.369.*quem refert *Auus meus ad Gram.deciſ.60.num.24.* citationem minimè requiri in examine horum teſtium, refragantibus expreſſis iuribus in *l.iuris iurandi,9. C.de iure iur.in l.de vnoquoque, ff. de re iudic. in cap. tuis quæſtionibus, 39. & in cap. nuper nobis, ſi extr.eodem,Clem. ſæpè de verb. ſignif.* quòd nullius teſtimonio quantumcunque religioſus exiſtat, & præclaro honore præfulgeat, niſi iuratus depoſuerit in alterius iudicium ſit credendum præuia partium citatione, niſi fortè ab ipſis partibus litigantibus id expreſsè remiſſum fuerit, qui *text.* & laudata *pragm.3.* cum generalitèr, & indiſcriminatim loquantur, generalitèr, & ſine diſcrimine ſunt intelligendi,& ſub illis omnes comprehenduntur, cum excepti,vel alitèr priuilegiati nuſquàm reperiantur, *Ioachimus à Benſt.* Iuris interpres, & practicus, *ad Rubr.ff. de iure iur. num. 220. & 221.pag.47.*

Alia quoque fuit ad libellam reuo-
11 cata quæſtio in huiuſmodi materia,an in cauſa repulſæ ſit impartienda depoſitio principalis? & quamuis M.C.minimè concedendam,ſimplicitèr decreuerit, in cauſa Margaritæ Banderio cum Nicolao Angelo Egyptio; tamen facto verbo appellationis remedio in S.C. in mea Aula, referente D.Iudice

Petro Aemilio Guascho die 30. Iunij 1689. manauit scitum· *Remissa est caussa M. C. qua prouideat, quòd recipiatur dipositio Principialis super articulis non continentibus infamiam, neque delicta*, penès à Secretis S. C. Actuario M.C. Iordano, ex singulari *Capycij* doctrina *in repet. cap. Imperialem*, *§. praterea*, *verf.quarta conclusio.in fin.* & tradit *de Angelis ad Gizzarell.decis.63.sub n.4.* Hinc in causa repulsæ minimè concedi monitoria, dùm agitur de irroganda infamia, notant *Prasules Gennens. in prax. Archiep.Neapol.cap.1. sub num.6. Ricc.in prax par.1. tit.de monitor. resolut.233.& 241. Petr.Ant.Lazzarius in canonic.quaest.de monitor.sect.4.ex quastion.5.*

RITVS CCLXXXVI.

Item seruat ipsa Curia, quòd quando creditor præsentat instrumentum debiti contra debitorem suum, & instrumētum non liquidum de se, & velit creditor liquidare instrumentum per petitionem præambuli, & per testes examinandos in dicta petitione: vt putà, quia est hæres creditoris defuncti, primò, & ante omnia præsentare debet in ipsa Curia instrumentum, & exprimere pro quanta quantitate præsentat instrumentum, & se obligat ad pœnam vnius floreni, pro qualibet vncia debenda ei per debitorem, & prosequi causam infra duos menses, & deindè offerre petitionem præambuli, ad hoc vt si appareat, quod dictus hæres, seu alius creditor non deberet habere integram pecuniam, pro qua se obligauerat, teneatur soluere eidem Curiæ dictam obligationem ad rationem de floreno vno per vnciam, & si instrumentum ipsum non præsentabit in dicta Curia, & obligationem ipsam non facit, primò, & ante omnia (vt prædicitur) non admittatur per dictam Curiam ad oblationem petitionis præambuli pro eo, quòd Curia ipsa non intendit vexare partes, & iudicium esset elusorium.

SVMMARIVM.

1 *Creditori dumtaxàt licet prasentare instrumentum via* Ritus, *si fuerit confectum de facie ad faciem; id quod etiam haredibus creditoris competit.*

2 *Cessionarius non potest illud liquidare, nisi cum interuentu cedentis, etiam si non fuerit hoc ius liquidandi reseruatum in cessione, vt vberiori cautela fieri solet, & obstringitur cedens instante cessionario liquidare.*

3 *Effatum* Carauitæ, *& aliorum in gratiam cessionarij, procedit quò ad exercitium pacti exequutiui.*

4 *Cessionarius potest liquidare obligationes penès acta, idemque in apocis publicis.*

5 *Contrà haredes debitoris non liquidatur instrumentum: cum iuramenti vinculum ipsos non obstringat.*

6 *Cedens an valeat sine interuentu cessionarij illud liquidare? & distinctio adducitur, casus atque enarrantur.*

7 *Cedens non potest post cessionem exigere, nec agere, etiam concurrentibus requisitis*, l. 3. C. de nouat. *si adsit clausula* ponens in locum suum cessionarium, *& de viribus huius clausula.*

8 *Creditoris hares non tenetur, antequàm instrumentum liquidetur, praambulum debitori notificare; sed sat est, quòd de illo fiat mentio in citatione.*

9 *In rigoroso liquidationis iudicio non viget regula*, filius, ergò hæres, *qua in omni causa, an procedat respectu matris?*

10 *Praambulum, quo quis declaratur hares, non omnibus conceditur, & peculiaris adducitur casus.*

11 *Non competit fideicommiſſario, non legatario, cum intelligatur ſtatutum de hærede directo.*

12 *Voluntas, ac poteſtas attenditur, & quod veritas ſuadet, & non nomen.*

13 *Procurator nõ poteſt præiudicare Principali.*

14 *Quamuis, vbi quis non poteſt eſſe heres, lex puniat mendacem, procedit ſolùm in gratiam interrogantis.*

15 *Inſtitutio, ſeù legatum factum Sancto an debeatur Eccleſiæ, vel Sacello in alia Eccleſia ipſius Sancti?*

16 *Exequutor quando valeat teſtatoris voluntatem declarare? & alia ad rem.*

17 *Teſtator ſi hæredis inſtitutionem concipiat*, inſtituo Petrum, & Ioannem filios ex prima Vxore, & Caium ex ſecunda, *quomodo ſuccedatur?*

18 *Collegium Artis ſuccedit, mortuo Artifice, abſque ſucceſſoribus, in bonis exiſtentibus in loco mortis, idemque in Collegio Conſiliariorum Principis, & de Prætorio edicto*, vndè Vir, & Vxor, *remiſſiuè.*

39 *Minor, an valeat hæredem inſtituere ſuum Curatorem? inquiritur, & hinc indè Doctores adducuntur, ac deciſio S.C. memoratur.*

20 *Diſpoſitio* cap. Regis Ladislaus, *an comprehendat teſtamentum Baronis manu Notarij vaſalli, etiam Incolæ.*

21 *An corruat hæredis extranei inſtitutio, legato facto Baroni in teſtamento condito per Notarium vaſallum?*

22 *Confecto præambulo paſſim fit inuentarium, cuius beneficium prodeſt hæredi, nè teneatur creditoribus de proprio.*

23 *Non verò ſi dolus interceſſerit in ipſius inuentarij confectione, adeò quòd hæres non valeat cedere bonis.*
Quid in Eccleſia, & è contra.

24 *Inuentarium vt proſit, debet intra triginta dies à die adita hæreditatis, ceſſante dolo, initiari, & alios ſexaginta expleri, attento Iure Communi, ac vetuſto Regni noſtri more.*

25 *Malitia non præſumitur, ſed probanda.*

26 *Si in confectione inuentarij interceſſerint, quæ ſolent de conſuetudine opponi, alijs requiſitis non obſeruatis, illud ſuſtinetur.*

27 *Quomodò .eſcribenda mobilia.*

28 *Citatio i.stere /e habentium requiritur.*

29 *An in illa neceſſaria ſit certa dies, & hora præſcriptio.*

30 *Factum à Iudice an liberet hæredem? & ab vno ex hæredibus iuuet alteri, ac à minore reſtitutione factum.*

31 *Filius amittat nè legitimam ob non confectionem inuentarij? diſcutitur infra* ſub num. 32.

32 *Fideicommiſſum vniuerſale nõ infert, vt prohibitio de non alienando rem particularem, reſtringatur ad terminos illius fideicommiſſi. Examinatur* conſilium Decij *636.*

33 *Legitima an detrahatur à fideicommiſſo particulari.*

34 *Refutatarius feudi, non dato alio hærede, an iure ſit hæres.*

35 Auth. res, quæ, C. de legat. *militat in ſubſidium, & cui incumbat probare non adeſſe bona libera? quidue poſſidente muliere rem à fideicommiſſo auulſam?*

36 *Deſcriptio bonorum facta à Teſtatore excuſat hæredem.*

37 *Antiquitùs tenuitas mobilium reſidebat in domibus, noſtra ætate aurum, & argentum, luxus, fauſtuſque.*

38 *Deciſio iunctis S.C. claſſibus indicatur.*

CReditori dumtaxàt licere pręſentare inſtrumẽtum via *Ritus*, diſponit præſens *Ritus*, dùm tamen præſentialitèr illi ſe obſtrinxerit debitor de facie ad faciem; alioquin nequeat. Præſentatio enim inſtrumenti vti pœnalis, & à Iure exorbitans non extenditur vltra creditores, in quorum perſonas ſtipulatio concepta eſt; adeò quòd ſi *Ritus* 181. & 185. non admitterent illorum hæredes, etiam iſti excluderentur, ex *text. in l. ſicut, §. penult. ff quib. mod. pign. vel hypoth. ſolu.* id quod etiam citra dubium eſt, cum regularitèr hæredes ſint in contractibus nominati, & creditores pro eis ſtipulentur, *Reg. Sanfelic. deciſ. 213. num. 9. lib. 2. Conſ. Prat. obſeru.*

fer.24. ex num.1. inquirens, an hæres in vsufructu valeat liquidare? & grauatus post mortem restituere hæreditatem sit in totum hæres? expendit *Reg. Rouiti* authoritatem *in decis. 26.* adductisquè per ipsum iuribus, ac *DD.* placitis occurrit; sed *Pratum*, tuendo R. *Rouit.* aleam, impugnat, ac declarat *Consil. Altimare in add. ex num.2.* Id quod extenditur ad hæredem hæredis, & deinceps qui creditoris est quoque hæres, *l. qui liberis, C. de hæredib. instit. l. hæredis, 65. l. sciendum, 70. de verb. signif. l. in annalibus, 22. C. de legat. Bart. in l. fin. ver. idem dico, col.4. C. de edict. Diui Adr. tollen. Conf. Marcian. consf.9. num.1. tom.2. Reg. de Philippo dissertat. fiscal.34. num.2.*

Hinc cessionarium non posse illud 2 præsentare, seù liquidare, diximus in *ritu 166. num.135. lib.2.* & notant, præcæteris, *Afflict. in Const. eos qui scientèr, quæst.10. tit. de periur. Bened. de Barzi in tract. guarentiq. in nonacarta. Nouar. quæst. forens.48. ex num.10. par.1. Reg. Rouit. in rubr. de instrum. liquid. num.11. Acosta de priuil. credit. præl.2. num.9. Cons. Arias de Mesa var. cap.19. num.13. Fab. C. tit. de heredit. vel act. vendit. defin.2. Consil. Carlenal. de iudic. tom.2. lib.1. disput.4. num.3. Tartagl. in prax. ciuil. cap.1. num.34. Foller. in prax. censual. vers. tanquam res iudicata, n.52. Galter. in prax. instrum. par.1. 2. par. rub.1. num.31. Thor. in vot.19. num.6. vot.48. num.26. & voto 94. num.191. D. Cons. Ioseph de Rosa lib.1. consult.3.* qui etsi anceps in doctrina *Vrsilli ad Afflict. decis.64. num.8.* antesignani huius opinionis, tamen *num.4.* posse fieri præsentibus, & instantibus cedente, & cessionario, dat manum, confirmat *Reg. Sanfelic. decis.299. n.4. & dec.415. num.1.* ac *dec.213,* aduertit, neque creditorem, cui nomen debitoris fuit adiudicatum, absque principali posse id agere, insequitur *Gizz. ad Capyc. Latro decis.115. num.5.* & ibidem *Manfrella num. 10.* me citans *in ritu 166. num.142. tom.2.* Id quod locum vendicare, etiam si cedens non reseruauerit sibi ius liquidandi, dixi eodem in *Ritu 166. numer.135.* quem locum adducit *Luca ad Franch. decision.353. n.5. in fin.* quid quid voluerit *Rocc. respons.79. num.6.* Ad quod dubium vitandum solet cedens reseruare sibi ius liquidandi in beneficium cessionarij, iuxtà cautelam *Scaglion. in ritu 163. num.11.* quam insequuntur *Manson. de caus. exequnt. lib.1. ampl.21. num.21. Vin. comm. opin.827. ex num.11.* Assistit enim cedens vt vindex iuramenti, & cessionarius, vt exercens vtilem actionem: cum enim periurium sit delictum, non quidem publicum, sed priuatum, ex *text. in l. fin. de crimin. Stellion.* & alijs iuribus probant *Andr. in cit. const. Regn. eos, qui scientèr, de periur. num.2.* & ibi *Afflict. num.5.* oritur inconcussa Iuris regula, quòd de periurio non agit, nisi is, cui peieratum est, eà nàmque est priuatorum delictorum natura, vt is, qui offensam recepit, tantummodò agat, *l. iniuriarum. ff. de iniur. §. non autem, Inst. de perpet. & tempor. act. Andr. & Afflict. cit. loco, & Capyc. decis.75.* Quod verò cedens instare cessionario debeat procedere ad liquidationem, monent *Vrsill. & Galter. loc. cit. Reg. Sanfel. decis. mem.213.* quin etiam cogi posse scio, atque hodiernus quoque mos demonstrat, & nostrates testantur, potissimùm *Thor. in supplemen. compend. verb. Cedens, qui sibi.*

3 Effatum verò *DD.* quos congerit *Cauens. in hoc ritu ex num.5. Marant. in singul. verb. cessionarius, Cons. Staiban. lib.1. resol.21. num.1.* intelligendum putamus quòad exercitium pacti exequuriui vigore guarentigiæ, & confessionis in instrumento existentium, quod quidem potest cedi vti res ciuilis, & non pœnalis, sitque executio, citra personam, seruata iuris forma in *l. à Diuo Pio, ff. de re iudic.* vt aduertit *Borrel. in summ. decis. par.2. tit.19. ex num.135.* taxans *Carau. in hoc ritu* alitèr scribentem, vt ingenij fertilitatem contra *Troysium* ostenderet, & exploso *Carau.* scripsit quoque *de Grass. de except. in prælud. à num.117.* sed eumdem *Carau.* in hunc sensum explicat

subti-

ſubtilis *Montan. cit. controu. 43. nu. 10.*
& ante ipſum *Bonac. int. commun. opin.*
lib. 8. qui bon. ced. poſs. num. 17. Alexan.
conſ. 115. n. 10. idē noſter *Carau. in rit.*
178. *num. 9.* Ceſſionarius enim credi-
tor dicitur, *Ioſeph Ludouic. comm. opin.*
tit. de ceſſio. decla. 10. Viu. opin. 92. Ro-
man. conſ. 142. num. 1. Maranta in ſing.
verb. Ceſſionarius.

Eodem modo ceſſionarius poterit
4 incuſare obligationem penès acta Cu-
riæ ſtipulatam in beneficium creditoris
cedētis, relaxatis literis exequutoriali-
bus realitèr, & perſonalitèr, quę vti cō-
riuens iudiciale pręceptum de ſoluen-
do, cum aduenerit dies expreſſa in ea,
æquipararur ſententiæ, quæ habet exe-
quutionem paratam, præceptum iu-
diciale in tali obligatione contentum,
non concurrit in inſtrumento ſtipula-
to coràm cartulario Iudice, qui nul-
lam habet iuriſdictionem contentio-
ſam, vt idem *Montan. cit. controu. 43.*
notat, & ante ipſum *Galter. in prax.*
inſtrument. 3. par. 2. par. principal. rub. 2.
verb. Expediatur citatio, ex num. 4. Con-
ſil. Marcian. conſ. 28. ex num. 2. tom. 1. &
mos patrius oſtendir, propterea id li-
cere quoque procuratori creditoris
cum ſpeciali mandato, ex *Carau. in hoc*
ritu num. 6. diximus *rit. 128. n. 4. lib. 1.*
quem locum, mihi (citrà meritum)
laudes cumulando, allegat peritiſſimus,
ac lepidiſſimus *D. Reg. Io: Hieronym. de*
Philippo diſſert. fiſcal. 3. num. 77. pag. 70.
Summa laudis (dicebat *Symmac. lib. 9.*
epiſt. 119.) *placere vni, ſi eſſet optimus,*
qui probaret.

Idemq; obſeruamus in apocis Ban-
calibus, quarum exequutio parata vi-
gore *pragm. 63. §. 2. & 6. de offic. procur.*
Cæſar. extenditur ad ceſſionarios acti-
uè, & paſſiuè, ac ad ceſſionarium ſe-
cundum, tertium, quartum, & dein-
ceps, *Laganar. ad Reg. Rouit. ſuper cit.*
Pragm. 63. §. item volemo, lit. A. quod
non placet *Thor. ad Reg. Salernit. deciſ.*
46. num. 13. & in compend. deciſ. tom. 3.
par. 1. verſ. apoca bancaria, pag. 44. Con-
ſil. Rocc. reſponſ. 15. num. 1. etenim qui-
libet cedens, ac ceſſionarius reſpectiuè
Banco dirigit mandatum ſuum, ibi: E
per me li pagarete (ideſt *Banco*) *à Titio*
per altri tanti, ſicquè pluries iudica-
uimus in M. C. Quiduè in literis cam-
bij? ſcribunt *Rota Genuæ deciſ. 10. n. 9.*
& Reg. Rouit. in pragm. 1. num. 26. de lit-
ter. camb.

Propterea contra hæredes debito-
5 ris liquidari minimè inſtrumentum po-
teſt, cum iuramenta præſtantis ſucceſ-
ſores non obſtringant, qui in per-
iurium non incurrunt, etiam ſi con-
tractus, in quo præſtatur, ad hære-
des, vel ſucceſſores pertineat. Non
enim patitur iuramenti religio, quæ
animam obſtringit, vt iurans egredia-
tur ipſius iuramenti vinculum, quem-
admodum cœteri ſpirituales contra-
ctus, voti ſcilicèt, & ſimiles. Vnde ſi
quis iuratus aliquid agere, aut dare
promiſerit, eius hæres licèt teneatur
vt hæres ſtare contractui, & promiſſum
ſoluere, non tamen ſub vinculo, & re-
ligione iuramenti, vt ſi non fecerit, pe-
riurus cenſeri debeat, *cap. vnic. 30.*
quæſt. 2. vbi *gloſ. verb. Nihil, verſ. nec*
ſunt periurij, Abb. & cœteri *in cap. ve-*
ritatis, de iur. iur. Io: Andr. in cap. vlt. de
ſepult. Bald. in l. grege legato, ff. de leg. 1.
& in l. fin. col. 4. C. de pact. Paul. de Ca-
ſtro in ead. l. grege legato, Bart. & Bald.
in l. generalitèr, C. de reb. cred. Angeli-
cus Doctor in 2. quæſt. 98. art. 2. & ibi
Caiet. num. 18. Alciat. in cap. cum contin-
gat, num. 120. & *Imol. num. 18. de iur.*
Præſul. Couarr. in cap. requiſiſti, de te-
ſtam. col. 2. & in cap. quamuis pactum, de
pact. in 6. num. 4. amplians in hærede
feudatarij, qui periurus non erit, ſi
debita miniſteria, quæ defunctus præ-
ſtare iurauerat, minimè præſtiterit, niſi
renouet, ac repetat iuramentum, *arg.*
l. ſi cuius, ff. de vſufruct. & notat *Bald.*
in l. liberti, libertæquè, C. de oper. liber.

Cedens verò ſolus, an valeat ſine
6 interuentu ceſſionarij, illud liquidare?
negant *Bologn. in repet. l. 1. ff. ſi cert. pet.*
num. 59. verſ. ſed nec creditor principa-
lis, Conſ. Rocc. reſponſ. 79. num. 1. tom. 2.
& ſolùm poſſe per retroceſſionem no-
minis ſibi factam, cenſet *Rocc. ibidem*
num. 6. poſt *Galter. in prax. rubr. aduer-*
tat ad debita, num. 16. & notamus in

rit.

tit.rit.166.num.2. Veritas tamen quæsiti dependet ex distinctione terminorum: nàm si creditor fecerit delegationem sui debitoris creditori ipsius creditoris, tunc quia creditor delegans est liberatus, & periculum remanet creditori, cui facta est delegatio, non poterit ampliùs creditor prædictus agere contra debitorem delegatum; si verò delegatio interposita non est, sed cessio facta fuerit solutionis causa, tunc remanserunt actiones creditori, & non impeditur agere, nisi ex parte cessionarij interuenerit vnum de tribus: scilicèt denunciatio, litis contestatio, vel exactio, ita vtrumque expresè deciditur in *text. in l.3. C. de nouat.* vndè sumitur, quòd si cessio facta est ad commodum cessionarij, & eius periculo, tunc dubitatur, an cedens agere possit contra debitorem, & tali casu posset debitor opponere, quòd conueniri non potest stante iure alteri cesso; si verò processerit ad commodum cedentis, & eius periculo, tunc rectè agere poterit, nisi interuenerit vnum de dictis tribus contentis in *cit. l. 3. Bart.* posuit *in l.facta, §. si hæres, num.3. ff. ad Trebell.* & *Castren. ibidem num. 4. vers.aduerte*, & adamussim, quòd si cessio facta est voluntariè solutionis gratia, & sic ad communem vtilitatem cedentis, & cessionarij cedentis, scilicèt quia liberatur ab obligatione facta cessione; & proindè ad vtilitatem cessionarij, quia sibi satisfit, tunc quia remanent cedenti actiones directæ, quę sunt à sua persona inseparabiles, & efficaces, donec vnum de tribus interuenerit, & periculum pertinet ad cedentem, si nihil ageretur; sine dubio cedens agere poterit, & exigere à debitore cesso, quia cessio tunc non dicitur solutio, *glos.* magna in *l.legati, circa finem, ff. de liber. legat. Decius cons. 99. num. 4.* & indiuidualitèr *Osasc. decis. Pedem.61. num.90. & decis.44.* tradit etiam hoc procedere, si debitor sciuerit cessionem, idem *Castr. in l. cum emptore, sub num.4. col.2. in fine, & col.3. ff. de pact. Osasc. in decis. Pedem.44. Guid.Pap. decis.567.num.2. vers.item Petr.Iacob. & in cons.98.* melius declarat *Bart.num.3.vol.2.* & latè etiam *Alex.in d.l.si cum emptore, nu.5. & Ias.ibidem nu.12. & Socc.in cons.18. num.16. vol.1. Alba cons.445. num.1. vers. verùm*, si autem interuenisset vnum de tribus, illæ actiones remansæ penès cedentem essent inefficaces, vt *Osasc.* posuit *eadem decis. 61.* ac etiam si non solùm cesserit omnem actionem, sed etiam transtulerit exercitium actionis, ita quòd apùd cedentem nullæ remanserint actionis reliquiæ, tunc agere non posset cedens, etiam quòd vnū de tribus non interuenisset, ità *Ias.in l.si cum emptore, num.11.* sequitur *Cepoll.in cautel.242.Iacobin.* paritèr confirmat exactionem fieri posse à cedente, si vnum de tribus non interuenerit, in *l.diuina, C. ne lic.potenti.n.64. & in d. l.si cum emptore, Afflict. decis.335. sub num.23.* vbi noster *Carauit. in additionibus* reddit rationem, immò etiam si esset facta ad commodum cessionarij debitor opponere non posset de cessione, quod est fortius, *Bertrand.consil.303.nu.1.vol.2.* & scientia non sufficit, vt dicit etiam *Afflict.d.decis.n.44. vers.fuit vocatum*, nisi omninò validè cedens fuisset liberatus per cessionem, secundùm *Bald.in l.si pecunia*, vbi *Ias. ff. de leg.1.* idem *Ias.in l.si fundus, §.qui Caium, ff.eod.tit. num.9. & 10.* optimè *Angel. cons.259.col. 3. vers. de quarto quid iuris.*

Et si prædicta rectè procedunt, vbi cessio simplicitèr solutionis causa facta est ad commodum cedentis, & cessionarij; fortiùs sine dubio locum obtinere, dicebam in proposita thesi, dum creditores cessionarij receperunt assignationem ad maiorem cautelam, & sine præiudicio primarum cautelarum, ita quòd nedùm periculum pertinet ad cedentem, & contra cum datur regressus ad instantiam cessionarij, si exigere non potuisset, qua ratione cedens agere poterit actione primæua, vt considerat *Osasch.decis.61.post num.9. vers. secus verò in simplice cessione*, sed cessionarius posset omissa exactione facienda à debitore, exigere à cedente dire-

directè vigore primarum cautelarum. Ideòque hic non est casus controversiæ, & succedit indubitata conclusio pro liquidatione in beneficium cedentis, cum non intercesserit mandatum ad instantiam cessionariorum, nec litis contestatio, aut exactio ab ipsis facta, *Cuiac. in cit. l. 3.* perbellè *Grinelli decis. Dolan. 111. Tendut. lib. 1. de praeuent. iudic. par. 2. cap. 33. Gait. de credit. cap. 2. tit. 3. ex num. 458. Olea de cession. iur. tit. 8. quaest. 2. num. 12. D. Cons. Marcell. Marcian. cons. 54. lib. 1. Reg. Sanfelic. decis. 213. n. 13.* post *Ann. sing. 486. Cancer. var. par. 3. cap. 1. num. 117. Pres. Merlin. lib. 2. controu. cap. 31.*

Quod autem est in more, vt facta cessione tempore liquidationis, interuenire debeat persona vtriusque cedentis scilicèt, & cessionarij, intelligitur quando vellet liquidare cessionarius, vt diximus, cedens autem non habet opus persona cessionarij, quoniam ipsi cedenti facta est promissio de facie ad faciem, & stante suo interesse, cum cessionarius valeat, nedum habere regressum contra ipsum, sed vti primis cautelis, omissa cessione ex reseruatione supradicta, remanent actiones in suo robore efficaces, & proinde nullum obstaculum opponi potest ad impediendam liquidationem; & dum ex communi conclusione certum est, cedentem in casu prædicto agere posse, intelligendum est sine dubio ex actione, quæ competebat ante factam cessionem, virtute instrumenti, cuius vigore conuentum est, vt liquidari possit, & sic, vt possit agere eo modo, prout per instrumentum permittitur, & vti faciliori via pro consecutione crediti, iuxta instrumentum, & sic via ritus, ex his, quæ exarauit *de Franch. decis. 353.*

Aduertas hac in re, quòd creditor
7 cedens alteri, & cessionarium ponens in locum suum, non potest post cessionem exigere, nec agere contra debitorem, quamuis cessionarius nihil fecerit de illis tribus contentis in *l. 3. C. de nouat.* Propterea Notarij in quolibet cessionum instrumento semper apponunt illa verba, *ponens eum in suum locum*, (de cuius clausulæ viribus loquitur *Bertazz. de clausul. instrum. clausul. 29. glos. 1. & 2.* & tangit *Reg. de Marin. lib. 2. iur. resol. cap. 161. num. 9.*) & conferunt exarata ab *Olea cit. tract. de cess. bonor. tit. 1. quaest. 2. ex num. 37. & quaest. 5. num. 1.* per eadem ferè verba aduertit *Angel. in l. si cum emptore. n. 3. ff. de pact.* nectens ita consultum esse, & obtinuisse, ac quotidianum esse. Verùm *Additio lit. A.* notat, eum esse sibi contrarium, & *Baldum* sectari aduersam *Angeli* aleam, qua de re *Merlin. cit. cap. 31.*

Insupèr adducti ex verbis *Ritus*, ibi:
8 *Non admittatur per dictam Curiam ad oblationem petitionis praeambuli*, notamus, creditoris hæredem non obstringi, antequàm instrumentum liquidetur, notificari facere debitori, quòd ipse sit hæres, vt censuit de Iure Communi *Ias. in l. vinum, num. 10. ff. si cert. pet.* quem insectatur *Cancer. var. resol. tom. 1. par. 2. cap. 3. num. 67.* sed sat est exhibere fidem præambuli, & notificare debitori citationem super tenore, in qua fiat mentio eius, ad cuius instantiam illa expeditur, hæredem esse principalis creditoris, & ita est de more in praxi, & dixit *Roder. Suar. in l. post rem iudicatam, in declar. leg. Regn. in extens. 1. num. 10. & 11. de re iudic. Galter. in prax. liquid. instrum. 1. par. 2. par. verb. Aduertat creditor ad personam suam, ex num. 26. Prat. cit. obseru. 24. num. 11.* memor *Caran. in rit. 181.*

In hoc autem rigoroso liquidationis
9 iudicio non viget regula, filius, ergò hæres, in agendo, vt notauimus *in ritu 178. num. 1. & 2. tom. 2.* vt in alijs iudicijs; quæ quippè regula nunquàm valet respectu matris, vti non habentis liberos in potestate, *Cons. Paschal. de virib. patr. potest. par. 4. cap. 1. num. 31. Cyriac. controu. forens. 144. nu. 25. lib. 2. Reg. Capyc. Latro decis. 119. nu. 4. lib. 1. Io: Bapt. Grosso controu. forens. 35. nu. 9. Nouar. decis. 176. sub num. 4. D. Reg. de Philippo differt fiscal. 9. num. 64. Consil. Staiban. in obseru. ad resolut. 86. nu. 19. lib. 1.* distinctionem tradens.

Eiusmodi decretum præambuli illud ipsum esse, in quo quis declaratur alicuius defuncti ex testamento, siue ab intestato hæres, & pro legitimanda tantummodò persona ipsius hæredis interponitur, vt in *Ritu* 178. 181. & præsenti in *Rit.*286. de quibus memores sunt *Reg. de Philippo cit. differt. fiscal.9.num.*28. *Moccia in sylu. caf. forenf.cap.*1. *num.*10. *Scoppa ad Sarn. in prax.ciuil.par.*1.§.47. *num.*40. & sœpè sœpiùs sine partium citatione, contradictioneuè, *Consil. Marcian. conf.*1. *ex n.*51.*to.*2.*R.Capyc.Latro dec.*198.*n.*19. *Reg. de Philippo cit.loc. Luca ad Franch. decif.*204.*&* *D.D.Hieron. Calà de rest. in integ.min. deneg.qu.*26.*sub n.*68.me memorato in *Rit.* adducentes.

Atque ex *Ritus* verbis ostenditur,
10 non omnes admitti ad illud petendum, & impetrandum. Vndè cum euenisset in cuiusdam Ducissæ causa, & petijsset, se declarari hæredem, & præambulum obtinuisset in tertia parte sibi relicta burgensaticorum, eamquè declarasset habere iure hæreditario, & propterea oppositum fuerit, debere eamdem tertiam partem in contributum venire: contentio extitit maxima inter easdem partes, & replicatum, ac validis tùm in facto, tùm in iure suppositis innixus eiusdē Ducissæ Aduocatus defendit, non nisi prælegati nomine relictam fuisse portionem iamdictam, ac propterea cessare contributū; nequè obstare memoratam declarationem, vt impetraret decretum præambuli, quandoquidem decretum prædictum denegandum esse, nec com-
11 petere fideicommissario diximus in *Ritu* 181. nàm *Ritus* omnes, noster scilicèt, alterque 178.*ac* 187. loquuntur in hærede directè instituto, vt etiā notauit *de Franch. decif.*204.*nu.*1. nec non, & quia Statutum verba faciens de hærede restringitur ad hæredem directum, vt ipse *de Franch.* subdit *nu.*8. fauetquè *l.*1. §.*de illo*, vbi *Ias.num.*8. *Ripa*, & alij, *ff. ad Trebell.* cumquè dissimiles sint vniuersalis, & particularis successor, non secus, ac album, & nigrum, ex *Ias.in l.*1.*num.*77.*ff.de legat.*1. *Crast.* §. *hæreditas, quæst.*9. *Menoch.conf.*610. *ex nu.*3. *Surd.conf.*211. *num.*16.*lib.*2. *Sforz.Odd.conf.*45.*n.*24. & in terminis huius *Ritus*, *Prass.Merlin.lib.*2.*contron.cap.*2.*num.*2. *Marotta discept.forenf. cap.*3.*num.*59. *Ricc. collect.*37. *Rota ad Ronit. cit. loc. num.*17. *D.Conf. de Rosa consult.* 3. *ex num.*41. *Thor.in compend.par.*2. *verb.Præambulum, de Petris conf.*61. *num.*4.*Reg.Capyc. Latro consul.*78. *Staiban. resol.*39. Ac speciatim cum legatarius præambuli decretum obtinere nequeat, dato quòd esset ei legatum nomen, ob quod absq; nulla cessione in eum transeunt actiones vtiles, iuxtà *l.ex legato, C.de legat.* teste *Caran.i n d. Ritu* 178.*nu.*8. Ex his illa profectò oritur sequela, quòd si decretum præambuli, hæredi tantùm directo, & vniuersali datur, denegatur enim etiam hęredi particulari, vt dixi in cit. *Ritu* 181. *num.* 5. citra dubium Ducissæ declaratio nihil profuisset aduersario, ob illam regulam, quòd vbi deficit potestas, frustrà attendimus voluntatem, *l.si quæramus, ff. de testam.* adeò quòd *Bald. in l. fin. ff.de condit.& demonstr.* testatus est, duo esse, quæ perficiunt actum: volunta-
12 tem nempè, & potestatem; nec nomen attendendum, sed quòd veritas suadet, *l. si vno, ff. locat.* quin, non quod fit, sed illud tantùm, quod fieri debet, *l.sed licèt, ff.de offic.Præsid.* nostra siquidem assertione, vel negatione non vtique immutatur veritas, *l.assumptio, ff. ad munic.* Et quatenùs replicetur, ex actu nullo probari voluntatem, ac propterea ex ea ostendisse, Ducissam declarasse, habuisse, & recipisse dictam tertiam partem iure institutionis, ad *text.in l.fin.ff.de rebus eorum*, quam ad principalem facientem actum, restringunt *DD.*& sic ad ipsam Ducissam. Nihilominùs ipsius animus, & voluntas nequit efficere in hoc casu, vt re vera sit hæres, quæ non nisi legataria est, neque infringere legis dispositionem, vt illa in suis actibus ciuilibus locum non habeat, *l.nemo potest, ff.de legat.*1.

Insupèr reijcitur ex peculiari facto, quòd

13 quòd, ipsa Ducissa ignorante, præambulum petijt eius Procurator, atquè illius vsus est verbis, nullo cum mandato ad acquirendam hæreditatem, ac propterea nequibat, iuxtà *l. per Procuratorem*, siue *l. Paulus ff. de acquir. hæredit.* & iudicatum fuisse memorat *Anna alleg. 61.* quod autem ratihabitione Ducissæ sit validandum præambuli decretum, vtiquè eisdem prosternitur replicationibus, quibus & primæuum assumptum reiectum apparet, quòd scilicèt facere haud poterat, quodquè nec ipsa fecerit, sed hoc ipsũ à procuratore tantùm factum, sicut & illud, & consecutiuè eodem laboret morbo.

Accedit, quòd tum procuratoris petitio, tum decreti verba præportant petitum, & decretum seruata forma testamenti fuisse, quo casu relatum est in referente, adhuc in sententia, cum omnibus suis qualitatibus, *l. asse toto, ff. de hæred. inst. Alex. cons. 8. vol. 1.* & si ex testamento apparet, relictam fuisse tertiam partem iure legati, non institutionis; ergò decretum frustratorium, quia supponitur institutio, quæ cessat virtute testamenti, cui innititur, quam-
14 uis autem, vbi quis non potest hæres esse, lex puniat mendacem rationem mendacij, id in gratiam interrogantis dumtaxat, *l. fin. ff. de interrog. action.* qua de re *Mascard. de probat. concl. 383. Griuell. dec. 85. num. 5. Gratian. discept. forens. cap. 151. Amat. resol. 42. Consil. Staiban. resol. forens. 86. ex num. 14. lib. 1.*

Cœterùm nonnulla alia decretum præambuli, seù immissionis concernentia, ac exagitata indicabimus.

Ad libellam reuocata fuit quæstio
15 in M.C. in beneficium cuius præambulum, seù immissio concedenda erat, si Ecclesiæ, ac Collegio S. Francisci Xauerij Societatis Iesu huius Ciuitatis, an verò Sacello intus Venerabilem Domum Professorum eiusdem Societatis, vbi Sancta Imago Indiarum Apostoli cum magna Populi frequentia, ac pietate veneratur? his enim verbis erat concepta institutio à Carolo Naccarella: *Item lascio herede nelli ducati 700. che deno hauere dal Signor Duca della Saracina à Santo Francesco Xauerio mio particolare Auocato, & alli figli del Sig. Matteo Naccarella mio carissimo Zio; volendo, che il tutto si diuida per metà, cioè vna metà à S. Francesco Xauerio à disposizione del Padre N.N. mio Confessore, e l'altra metà alli detti figli del detto Signor Zio Matteo Naccarella, acciò che frà di loro si diuida detta metà.*

Et immissionem impertiendam Collegio, ac Ecclesiæ Sancti Francisci, penitùs excluso Professorum Domus Sacello, respondi ex *Card. Tusch. pract. conclus. verb. Legatum, concl. 46. nu. 14. vers. secundò amplia, & vers. incertitudo, concl. 65. num. 59. Purpurato Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 6 vers. vndè manifestè, Præsul. Ricc. in add. ad Tiraq. de priuil. piæ causæ, priu. 55. vers. colligitur, Angel. de Perus. in commen. in §. si quis autem in nomine Magni Dei, da Ecclesiast. tit. num. 2.* idque robur recipit ex Arresto apud *Afflict. decis. 244.* in causa piæ dispositionis Ducissæ Calabriæ, quòd legata relicta Sanctis Patronis huius Ciuitatis spectent ad Ecclesias sub nomine dictorum Sanctorum, ex eo quòd legatum Deo, vel Sanctis factum, intelligitur factum Ecclesiæ, ex *Bart. in l. 1. §. ad municipium, ff. ad l. falcid.* confertquè *text. in l. 2. ff. de reb. dub.* vbi *Bart. Castr.* & alij: legatum nempè relictum Ciuitatis Administratoribus, Syndicis, alijsque de regimine, censeri Ciuitati relictum; *Glos.* propterea *ibid. vers. videtur*, nec &c. relictum Sacerdoti Ecclesiam capere, adducit Iura in *l. annua, §. à Titio, ff. de ann. legat. l. filio, in princip. §. idem ff. de cond. & demonstr. l. cum aliquis, C. de iur. deliber. l. si cognatos, §. 1. ff. eod. Episcop. Barbos. in collect. ad Ius Canon. cap. requisisti, 15. de testam.* Haùd refragante, Sacram Imaginem Sancti Francisci venerari in Domo Professa, de cuius Congregatione Nobilium erat Testator, & in illa residebat N.N. eius à confessionibus, qui sic voluntatem testatoris declarauit, quæ est at-

tendenda, etenim id aduersariorum causam perdit, & veluti proprio iugulat ense.

Quamuis enim possit exequutor te-
16 statoris voluntatem declarare, eamquè interpretari, *Bald. conf.259. Anchar. conf.329. num.3. Alciat. conf.62. lib.9. Card.Paris.conf.26.vol.4.ex n.29.* Haùd tamen potest modū excedere, & tertio præiudicium inferre, *Riccius ad Tiraq. de priuil. pia causa, priu.65.* immò iuxtà à Iure dispositã agere debet, prout verba testamenti significant, *Iacobus à Canibus in tract. de exequut. vlt. volunt. 2. tract. particula ex nu.15.* qui enim habet metam facti exequutionem, penès ipsum non manet aliquod ius ex dispositione testatoris, nec potest se ipsum, eiusquè Domum eligere, etiam si esset pauper, *Roman.conf.228. num.12. Tusch.conclus.530. num.2.* ex *textu in l.si sibi mandauero, §.si sibi centum, ff.mandat.* concessã quoquè potestate dandi cui vellet, *Bald.in add.§.si tibi centum, num.1.* notat, & ibi *Addentes*, ex *cap. cum in Iure, de election.* Hinc perbellè notat *Franc.Bursat.consil.380.vol.4.* quòd si procurator, cui Episcopus mandatum dedit, vt beneficium resignatet in fauorem personæ nominandę per Primicerium sui Capituli, resignat eidem Primicerio seipsum nominanti, resignatio non est legitima, quia nominatio non consistit, & Episcopus spolio agere potest contra Primicerium, & confermt à nobis exarata in *rita 4. ex num.17. lib.1.* pro Collegio S. Ioseph PP. Clericorum Minorum, in cuius beneficium calamum quoque arripuit *D. Iul. Capor. contr. on.8. artic.1.2.3. & 4.* Quin nemo sanè inficiabitur, non admittendam voluntatis quæstionem, vbi verba sunt clara, *l.ita hoc Iure*, vbi *Bart.ff.de vulg. & pupill. substit. l.ille, aùt ille, §. cum verbis, ff. de legat.3. Bart. in l.si arrogator, num.27.ff.de adopt. & in auth.hoc locum, num. 10. C. si secund. nupser. mul. l.Titius, la prima, ff.de hared.instituend.* & quando verba prolata à testatore habent propriam significationem, non est necessaria interpretatio, etiam pro pia causa, *Mantica de coniect. lib.3.tit.4.nu.6.* quia sic voluisse defunctum constat, *Bart.in l.Centurio, nu.16. ff. de vulg. & pupill. substit.* & periculosum est à scripto recedere, *Curt.sen. conf.63.* nullumquè est maius mentis testimonium, quàm qualitas inspecta verborum, *Bart.in l.ad recognoscendos, de ingenu. & manumis.* Quòd verò testator se remiserit suo Patri spirituali, locum habet iuxtà verborum significationem, vt scilicèt de summa legata in beneficium Sancti, totum id erogaret, quod ei necessarium videbatur pro Ecclesiæ ornatu, & necessitatibus Collegij, præfataquè verba respiciunt exequutionem, non autem dispositionem, quæ de per se est clara, & terminata, ac Pater ille censetur nudus Minister, *l.si quis Titio, ff.de legatis 2. Angel.conf.129. Tuschus verb. Exequutor conf.144.num.36. Thomas Pellicion. illust.qq.tit.de reddenda ratione, cap.3.*

Testator si hæredis institutionem
17 concipiat: *Instituo Petrum, & Ioannem filios meos ex prima vxore, & Caium ex secunda*, omnes venire in capite, & non in stirpes, & talitèr expediẽdum præambulum, respondi, quia mentio facta de Vxoribus, est gratia demonstrationis, ex *Bald. consil. 243. vol.2. Soccin.iun. conf.104. n.7. vol.1.* qui elegantem decisionem reputat.

Collegio Artis præambulum con-
18 cedendum, Artifice defuncto absque alijs heredibus, in consessu doctissimorum Virorum respondi, ex *Bart.in l.si quis filio exheredato, §.eius, ff.de iniust. rupt.* argumento *text. in l.1. C. de hared. Decurion.* Intellige tamèn quòad bona morientis in illo loco, non in alijs, *Bald.in l.1.§.vlt. ff.de constit.pecun. glos.in l.Diuus, ff.de iur.fisc.* Hanc singularem limitationem appellat *Ias. in l.1.num.10.vers.limitat, C.vnd. vir. & vxor.* Sic Collegium Consiliariorum Principis succedit Consiliario decedente sine successoribus, *Bart. in l.3. C.de hared. Decur. Angel.in l.in tutoribus, C.commun. de successiion. Bolognin. in Auth.habita, n.342. C.ne fil.pro patr. Garzia de Garath.tom.16. tractat.quastion.505.*

ftion.505. pag.211. Afflict. de feud. tit. qua fint regal.verf.Bona vacantia, n.3. magisque in specie *Boer. in §.5. tit. de testam. in fin.* quem refert *Degrassalius de regalys Franciæ, lib.1. verfic.Parlamenta, fol. mihi 176. Martin.Garratus de Consiliar. Princip. quæst.5.* atque ad rem *Peregrin.de iur. fisc. lib.4.tit.3. de bon.vacant.* multos nectens casus successionis ad Fisci exclusionem, & *Paschal.de patr.potest.par.2.cap.1. à nu.64.* octo enarrat, atque in quarto casu de Curialibus, quorum successio Cohortalibus Patriæ acquiritur,ex *l.4.C.eod. tit.de hæred.Decur.*nec nõ in sexto casu de Præfectiario, cuius hæreditas non fisco, sed arcæ sui Præfecti defertur,ex *l.3.S.huic Sanctioni, C.de apparit. Præfect.Prætor.lib.11.Capon discept.forens. num.24.tom.4.262.*Sed an vxor excludat Collegium? idem *Bart.* inquirit in *l.1. C.vnde vir,& vxor,* & an Pretorium, *vndè vir, & vxor,* in Regno adversùs Fiscum locum habeat? lepidè inquirit *D. Reg. de Phlippo differt. fiscal.22.& 23.* sed in praxi arctum est obtinere.

Iterùm excitata fuit controuersia, 19 an interponi debeat præambulum ex testamento in beneficium Tutoris, seù Curatoris à minore factum, & an iure hoc subsistat? scripsimus *ritu 181. ex num.19.tom.2.& DD.* laudauimus pro testamento, addimus *Galuan.cons.42. Const. cons. 26. Andreol. controu. 357. par. 5.* & contra, alios II.CC. quibus nectimus *Cald.in l.si curatorem, vers. hunc contractum, num.27. C.de rest.in integr. Conciol.lib.1.alleg.42.43.& 44.* ac in thesi à nobis ibi indicata adversùs dispositionem Prudentię Raynaldo scripsit *D.Anton.Barra controu.65.66. 67.& 68.* & discusso articulo in M.C. expetente Matthæo Palumbo, & præambulum ex testamento Iosephi Staibano minoris,cuius erat Matthæus curator,me Iudice relatore, manauit decretum, quòd *infra quatuor dies audiatur partes,& interim sequestrentur bona hæreditaria,*& agitata causa in S.C.appellationis remedio,me referente,censuit Senatus die 24. Augusti 1671. *esse impartiendum terminum, & interim concedendam immissionem præfato Matthæo,* reuocando decretum M. C. in Aula Ill. Marchionis Latertiæ, cum ipso suffragia præstãtibus DD.D.Thoma Carauita, Dominico Petrone, deinde Regente, & D. Sancio Losada Commissario in S.C.Viro omni eruditione refertissimo, atque eximiarum virtutum prærogatiua suscipiendo, Equite Ordinis S. Iacobi, ac in Supremo Italiæ Areopago cum voto Regio Aduocato emeritissimo, in Banca Caroli Ardiæ. Perpendit S.C. ætatem disponentis annorum sexdecim,vltimũ elogium conditum in hac Ciuitate, in qua præsunt Pro-Rex, & Tribunalia, proindè abest timor metus, præsentiam P. Innocentij de Conceptione, patrui aduersarij, qui talem dispositionem extorqueri non permisisset, partemque ex aduerso non succedere ab intestato, sed dumtaxàt in bonis maternis, pro quibus non datur immissio, ad tradita per *Pras. Merlin. lib.2.controu.for. cap.2.* Addebat vnus ex Dominis, nullibi cautum in Iure reperiri, non licere minori in beneficium sui curatoris testari, alioqui eius libertas testandi impediretur: cum tantùm illi sit interdicta alienatio, & inter viuos dispositio, *§. quod si quis, Auth. vt ÿ,qui oblig.se haber.perhib. res minor. l.Aurelius, §.fin.ff.de liber. leg.* & meritò Iurisprudentia dispositionem in vita coarctauit, quia minor si velit, poterit postmodùm in beneficium sui curatoris bona transferre, si donatio ex sua voluntate liberè procedat, & ideò remanet tempus, quo possit illam eamdem voluntatem explere; at quia post mortem liberum ampliùs redire non potest arbitrium, impium sanè fuisset, minoribus suos curatores, & præsertim sanguine coniunctos, instituendi libertatem adimere, *l.1.C.de Sacros.Eccles.* nec incerta illa præsumptio impressionis,ac metus reuerentialis minoris ergà curatorem sufficiens est ad reuocandam institutionem,quia alioqui dicere oporteret, quòd mulieris testamentum in bene-

beneficium viri validum non esset;cum maior sit reuerentia vxoris ergà virum, quàm minoris ergà curatorem; & quamuis in thesi apùd *Afflict. decis. 69.* & *de Franch.* 180. fuerit denegata immissio marito instituto ab vxore, alia multa præter metum reuerentialem præsumptum concurrerunt. Qua proindè iure merito *DD.* tradidere, non esse prohibitum curatori blando sermone prouocare adultum ad sibi relinquendum, vel instituendum,*glos.* singularis in *l.quiquid,verb.Non acquisierint, C.arbitr.tutelæ, l.pupillorum, C.de administr.tutor.* dummodò fraus, aùt dolus non interuenerint; quam distinctionem tuetur *Io: Andreas ad Specul. tit.de indic.§.& generalia,vers. sed opponitur, Mattesil.sing.94. nu.15.* & *Petr. Rebuf.* contrariæ aleæ antesignanum,*ad Constit.Gall.tit.de donat.& alijs disposit.tut.& administr. factis,*sermocinari in locis, in quibus viget lex Regia huiusmodi testamēta prohibens, quod cœteri Doctores non aduertentes,simpliciter sequuti fuere,sic notante *Hodiern. in controuers.* 14. concludebat.

Dispositio *cap.Regis Ladislai*(de quo 20 plenè scripsimus in *Rit.166.ex nu.26. to.2.& hoc to.4. in Rit.*281.) an vendicet locum in vltimis tabulis à Barone confectis manu Notarij vasalli,siue origine, siue incolatu, & scripto hæredi præambulum, seù immissio concedenda? fuit acerrima antinomia in M. C. V. in causa D. Iuliæ Catalano, expectentis decretum præambuli D.Aloysij Catalani Baronis Ciuitatis Insulæ,vigore testamenti in scriptis redacti, in quo articulo varia fuere Iudicū M.C. suffragia; Alij enim nullum prorinus clamabant, ex generalitate memorati *capituli,* ex finali causa timoris,qui de facili incuti potest, ne dum subditis origine, sed incolatu, imò maior causa perpenditur in incola, & commorante, quàm in vasallo ratione originis: cum is non minus subiaceat Magistratibus domicilij, quàm originis, & vtrobique muneribus fungi compellatur; tandemquè robur addebant, nè dum Doctorum auctoritatibus à nobis citato *Rit.166.* laudatis, sed nostri Sacri Consilij decisione, per modum legis condendæ emanata, subiacere nempè sub memorato *capitulo* testamentum à Barone confectum, vel in ipsius beneficium, teste *Reg.de Marinis lib.2.resol. cap.*230. Alij verò Iudices contrariam tuebantur aleam, ex Doctoribus ibidem à nobis adductis, nec vllam habendam rationem aiebant de *Reg.de Marin. cit.loco*, teste de auditu à parte aduersa in illa causa Mutij delle Castelle cum D.Fabritio Carafa. Decisio enim per S.C. emanata per viam legis fieri non potest, nisi à toto S.C. iunctis quatuor classibus, & tunc illa dirigitur articulo dumtaxàt, non causæ peculiari;his enim,vel similibus verbis concipienda:*Sacrum Consilium declarat,Testamentum manu Notarij vasalli esse nullum, tàm in casu, quo Baro fuerit in eo institutus, quàm si ipse testetur*;& tamen in memorato decreto thesis apùd *Reg. de Marin.* legitur tantùm, *benè prouisum*, maximè, quòd ibi non erat opus hoc discernere, dum agebatur de testamento, in quo Baro erat institutus; vt diximus in adductoRitu,& notant *Tasson.de antefat. vers.9. obseru.3.num.*28. *Thor. par.3. compend.verb.testamentum*; cessat enim prorsùs timor in dispositione testamētaria ipsius Baronis. Hinc potest Notarius cum legitimo numero testium, & in hoc Regno cum Iudice ad contractus, proprium testamentum conficere, & palàm ferre,cum neminem damnum afferat dispositio de bonis proprijs, *ex Bart.in l.Seruus 28.nu.2.ff.de testam. Pater Molfes. ad consuet.tom.2. par.10. quæst.12. num.5.* Hoc perpendit *Bart.* docendo, testamentum initum à Barone in suo Castro habente merum, & mixtum imperium, & omnimodam iurisdictionem, subsistere,ac si esset à Superiore insinuatum, vt testatur *Bald. in l.Sancimus, 40. num. 5. vers.recordor, C.de donat. Card.Mantica de coniect.lib.2.tit.8.num.*1.

Conuenimus tamèn omnes Iudices in concedendo D.Iuliæ Catalano hæredi

redi scriptæ præambulum, reseruando iura partibus in petitorio, sub die 13. Martij 1675: referente tunc Iudice, deinde Reg. D. Marco Antonio Risi, quod ratum statuit S. R. C. sub die 18. Maij 1673. his verbis: *Visis supplicationibus fol. 59. 60. & 61. Per S.C. prouisum est, quòd causa remaneat in eodem S.C. coràm D. Consiliario Mirobal-lo, verùm consignetur fides, seu copia praambuli Ill. D. Iulia Catalano, qua non alienet interim stabilia, & non remoueat capitalia inconsulto S. C. & semouentia, & mobilia annotentur, & consignentur eidem Iulia cum obligatione de exhibendo ad omnem ordinem S. C. de Mercatis Secretarius.*

Potissima ratione ducti fuimus ex testamenti scriptura liquidò apparere illud fuisse confectum à Io: Simone Bonello Terræ Cutri, clarèq; constare esse ibi numeratum, in clausura testamẽti similitèr ipsum Notarium se subscribere de Cutro, & quamuis in apertura ipsius se asserat de Cutro incolam Ciuitatis Insulæ, hoc nihil protsùs obesse stipulationi, seù clausuræ testamenti, quod eum sua ex parte non appareat vitiatum, abolitum, nec obliteratum, non est cur potuisset iure impediri immissio ex facto altioris indaginis; eò fortiùs, quòd aperturæ tempore attento in anno 1672. quo declarauit se incolam Ciuitatis Insulę, mortuo Barone, feudum sub sequestro deduxit Regius Fiscus, ob deuolutionem in beneficium ipsius, & proindè non pertinentes ad rem existimauimus terminos citati *capituli*.

Extranei verò hæredis institutio-
2 tnem, Baroni legato relicto in testamento manu Notarij vasalli, validam censuit M.C. sub die 28. Aprilis 1673. relatore D. Consil. D. Francisco Nauatretta, tunc Iudice, interponendo decretum præambuli ad beneficium D. Portiæ de Rogerio hæredis scriptæ, haùd obstante nullitate vltimi elogij D. Honufrij Pescara opposita per D. Antonium Pescara testatoris nepotem adesse in eo legatum in beneficium D. Michaelis Angeli Pescara Marchionis Terræ Castellucei, quod decreuit S.C. in gradu appellationis in Aula tunc Consil. D. Francisci Rocco, die 5. Septembris 1673. his verbis: *Remissa est causa eidem M.C. qua prouideat, quòd infra quatuor dies audiantur partes, & interim consignet fidem praambuli, & respectu animalium legatorum Marchioni sequestrentur pranio appretio*, patrocinãte docto Viro D. Nicandro de Orlando pro eadem D. Portia, in Banca de Ardia, ex notabili *Pauli* responso in *l. filius*, 14. §. *sequens quastio*, *ff. ad l. Corneliam de falsis*, vbi Notarius si sibi, & Titio extraneo adscribat legatum, quò ad Titium illud sustinetur, redditque ibidem *Bartolus* rationem cessante fraudis præsumptione respectu extranei, insequitur *Gallup. in prax. S.C. par. 2. cap. 22. num. 12. vers. sed si Notarius*.

Plerumque autem interponitur de-
22 cretum præambuli cum beneficio legis, & inuentarij, quod quippe beneficium proderit, ne vltrà vires teneatur hæreditarias, prout teneretur si illud omisisset, vel post tempus inferiùs adnotandum confecisset, *l. fin. §. si vero post quam, & §. etsi prafatam, C. de iure delib.* quo casu pro virili portione cogi hæres ipse actione reali, & personali nimirùm posset, iuxtà resolutionem *Parisij cons. 42. num. 39. lib. 1. & Lucani decis. 98. num. 16. Thor. par. 3. compend. sect. 1. verb. Exceptio inuẽtary, pag. 370. Consil. Marcian. cons. 54. ex nu. 5. tom. Tartagl. in prax. ciuil. cap. 1. num. 52.* idque multis rationibus introductum esse scribit *Roland. cons. 8. nu. 25. lib. 2.* & *Crotus cons. 216. num. 5. vol. 2.* eaque præsertim, quòd contrahere videtur cũ creditoribus, seque ad omnia obligare eisdem modo, & forma, quo iam erat defunctus, & quidem eiusdem hęredis proprio mediante facto contingit, nempè aditionis hęreditatis, *Grammat. cons. ciuili 200. num. 8. & cons. 125.*
23 *num. 12.* Imò, & vbi dolus intercessisset, ac commissus appareret in inuentarij confectione; eadem realis, & personalis decerneretur exequutio contrà ipsum hæredem cum beneficio legis inuen-

inuentarij in proprijs illius bonis, atquè vltra vires hæreditarias, vt optimè adnotauit *Solurtius Tiberius in sua prax.iudiciar. cap.45.nu.16.lib.1.* subnectens, vsque adeo verùm vt si hæres debitor vinculis mancipatus fuerit, & vellet bonis cedere, non possit, per *text.in §.sancimus, Auth. de hæred. & falcid.* & *Soccin. reg. 46. fallent.17. Hunn. disp. 2. th. 4.* id quod extricat *Diana in summ par.7. verb.cessio bonorum, pag.16.*

Quodquè restringitur præsertim in Ecclesia, quæ illud conficere non obstringitur, *Bart.in l.1. C.de Sacros.Eccles.Tiraquel.de priuil.piæ caus.priu.88. Reg. Capyc.Latro decis.15.* & ibi *Gizz. num.3. Consil. Staib. resol.23. num.18.* & an è contrà sit immunis hæres laicus à confectione inuentarij respectu Ecclesiæ creditricis? agunt *Genuens. pract.Eccles. quæst.256. Staib. cit. loco, Reg.Rouit.in pragm.1.num.12.de legat. pijs, Thor. in summ. priuil. piæ causæ, priu.203. Consil. Prat. lib.2. discept.forens.cap.11.nu.13.D.Manfrell.ad Reg. Capyc.Latro citat.decis.15.ex num.12.* loquens de cessionario loci pij, *num.7. Hieron.de Rosis select. iur.obser.cap.27. num.72. Alderis.in tract. de hæreditat. tit.10.à num.210. Andreol. controu.forens.398.ex num.2.par.6.*

Vt autem iam dictum inuentarium
24 prosit hæredi, intrà triginta dies initiari, & alios sexaginta expleri, & perfici debet, alioquin, eo effluxo tempore, frustra fieret, *l. fin. iam citata, § fin autem dubius*, iuncto *§ si verò postquam*; quin & coràm tribus testibus legatarijs, aut creditoribus, testatur in *verb. cæterum*, adducti *§. fin autem*. Verumtamen horum trium requisitorum nullum hodiè esse necessarium, sed tantùm quòd intrà tres menses expleatur, & fiat coràm Notario, & duobus testibus, asseuerat *Guid. Papa decis. 571.* & *Roland. cons. 73. num. 20. lib.2.* alios complures sectatores sententiam communiorem esse existimat *Velascus consult.52.num.8.tom.1.* insequiturquè *Francisc. Hieronym. Leo in decis.Aragon.107.n.24.* qui sub *nu.22.* affirmauerat, id consuetudine obtentum esse in Regno illo: prout fieri, & admitti hoc in Regno Neapolitano, certum est; quin, & tres iam dicti menses currere incipiant à die aditæ hæreditatis, & sic præambuli in more esse Neapoli, & Regno scimus. Hicquè vetustus Regni mos non dissentit à dispositione legis, cuius vigore à die aditæ hæreditatis numerari iam dictos tres menses, dixit *glos.in eod.§.fin autem dubius, vers.delatam*, & simplicitèr loquendo amplexatur *Bart.in §.fin autem hoc aliquis, sub n.3.* eiusdem *l.fin.Guid. Papa.ead.decis.571.num.5.Cuman.consil.73.num.3. Francisc.Porcell.tract. de inuent. cap.3. num. 11. Decij cons.633.* insequuntur *Gratian. lib.3. discept. forens. cap. 562. ex num.28. Reg. Capyc. Latro decis.129.num.4. & 15. & decis. 137.num.26. de Rosis select.iur.obseru. cap.26.à num.45. Consil.Prat.lib.1. discept.forens.cap.36.* inquirens, an currat tempus pendente quæstione super hæreditate? atq; vbi verior esset eiusdem *Bart.* distinctio *in §.cum igitur, n.2. dictæ l. fin.* vt à die aditæ hæreditatis exordiatur trimestre tempus, quando malitia omnis abest, non autem si dolosè hæres protelatus sit aditionem, & amplectantur alij complures, potissimùm *Roman.cons.84.vers.quamobrem.*

25 Nihilominus dolus, & malitia non præsumeretur, sed omninò probanda esset, vt ex eiusdem *Romani* postremis verbis apertè desumitur, & consecutiuè non constito de malitia, adhuc attenta dispositione Iuris, staretur Regulæ à die aditionis, & sic præambuli currere statutum tempus trium mensium. Fulcitur itaque nostri Regni vsus authoritate multorum Doctorum, id iure quoquè subsistere opinantium, vt multo magis validus censeatur, cum validissimus quoquè existimandus esset quiuis introductus mos in confectione inuentarij, qui aduersaretur sanctioni *dictæ l. fin.* etenim apertè Iuris esse docet *Bald. ibid.* vt requisitis per eamdem *l.* in confectione inuētarij minime obseruatis, dùm tamen intercesserint, quæ solent de consuetudine apponi

poni

26 poni ſuſtinetur citrà dubium inuentariũ, idem *Bald. conſ.* 147. *lib.* 4. *Guid. Papa conſ.* 42. *num.* 3. *& in tract. de inuent. num.* 9. *Roland. à Valle eod. tract. quaſt.* 128. *Carpzon. Iuriſp. for. par.* 3. *conſt.* 33. *deſin.* 13. *Aug. Bero. q. fam.* 62. vbi *Myl. Fachin. lib.* 4. *contron.* 35. *Grinell. dec.* 143. *lib.* 6. *tit.* 11. *deſin.* 9. *Dom. Scoppa ad Nicolin. in prax. ciu. pag.* 104. *lit. N.* & poſt *Gratian. cap.* 767. *nu.* 7. *& cap.* 977. *n.* 27. *Capon. diſcep. forenſ.* 192. *tom.* 3. *D. Aloyſ. Manſius lib.* 4. *conſult.* 330. *ex n.* 18. *Conſil. Rocc. reſp.* 78. *nu.* 1. *lib.* 1.

Hinc de more eſſe in hac Ciuitate
27 in inuentario deſcribi mobilia cum ponderibus, numeris, & menſuris, qualitatibus, ac quantitatibus, ad tollendam doli præſumptionem propter incertitudinem rerũ, dicebant in S.C. hæredes D. Franciſci Salernitano iunioris in cauſa cum D. Carolo, & Fratribus de Salernitano, in Banca Figliolæ, productæq; fuere in proceſſu fol. 153. & 154. Actuariorum M.C.Vic. & Notariorum atteſtationes de hac praxi, nixa diſpoſitione *text. in l. ſi quis intra, C. de bon. proſcript.* quem *text.* vendicare locum in inuentario hæredis, poſt *Bald.* annuunt *Natt. conſ.* 574. *&* 575. *lib.* 3. *Roland. à Valle conſ.* 73. *n.* 43. *lib.* 2. *& de inuent. p.* 4. *ſect. incip. omittendum, Phanunc. eod. tract. p.* 3 *to.* 3. *Rimin. iun. conſ.* 417. *n.* 45. *lib.* 4. *Honded. conſ.* 53. *tom.* 1. *Faber. C. lib.* 6. *tit.* 11. *def.* 25. *Giouagn. reſp.* 21. *nu.* 6. *lib.* 2. *Caren. reſol.* 37. *n.* 3. *Cyriac. contron.* 161. *n.* 98. *ac contron.* 294. *n.* 10. *&* 11. imò & valorem deſcribendum, poſt repetentes notant *Eſcobar. de ratiocin. c.* 9. *n.* 29. *Laderc. conſ.* 25. *Spin. de teſtam. gloſ. fin. ex n.* 35. *& gloſ.* 29. *num.* 36. *Cancer.* hanc aleam veriorem præconizans *p.* 3. *cap.* 2. *n.* 73. quamuis alij, non requiri ſuperſtitioſam deſcriptionem bonorum cum ſuis qualitatibus, diſtinctiſq; pretijs, voluerint ex *text. in l. fin. §. ſin autem dubius, C. de iur. delib.* in illis verbis: *Subſcriptionem tamen ſupponere hæredem neceſſe eſt, ſignificantem, & quantitatem rerum, & quod nulla malignitate &c.* Quod verbum *Et quantitatem* communitèr à II.CC. exponitur pro numero, teſte *Didac. Spin. de inuent. q.* 273. *n.* 37. *&* 38. ſolùmque pupillorũ, aut Fiſci fauore tentari poſſet, quòd in inuentario, deſcriptione, vel adnotatione de bonis illorum facienda, exigatur diſtincta rerum enumeratio, ex *text. in l. tutores,* 24. *ff. de adminiſtr. tut. & l.* 3. *C. de bon. vacant. lib.* 10. aliqua apud *Roland. conſ.* 73. *n.* 50. *lib.* 2. *Fab. in C. lib.* 6. *tit.* 11. *def.* 26. *Honded. conſ.* 53. *lib.* 1. Meritòque addunt, *Praſ. de Franch. in deciſ.* 536. *n.* 5. docuiſſe, ſat eſſe aſſertionem, tot bona remanſiſſe in hæreditate, alitèrque dicẽti incumbere onus probandi, cõfirmant *Staib. lib.* 1. *reſol. for.* 95. occurrẽs memorato *text. in l. ſi quis intra, Roſa ad Conſuet. Neap. ex pag.* 140. *Hodiern. contron.* 5. Ad quod Iudicis sũmoperè operabitur religio, arbitriumq; perpenſis facti circumſtantijs, hæredum qualitate, ac mobilium quantitate, & æſtimatione, *Gratian. cap.* 822. *n.* 17. *lib.* 5. *Fontanell. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *p.* 2. *ex n.* 53. *tom.* 2.

Citationem inſupèr eſſe de forma in illius confectione, nemo in dubium
28 reuocauit, potiſſimùm in Regno, *Roland. cit. tract. p.* 1. *cap.* 8. *n.* 13. *Fab. in C. lib.* 6. *tit.* 11. *de iur. deliberandi, def.* 26. *nu.* 1. adeò quòd certis creditoribus ſpecialis, incertis generalis per Edictum exquiratur, *Marta in ſumm. dec. lib.* 1. *ff. tit. Inuẽtarium, c.* 1. *&* 2. *Crauett. conſ.* 364. *Conſ. Marcian. conſ.* 13. *nu.* 4. *lib.* 2. *Reg. Capyc Latr. dec.* 96. *n.* 11. *Gallupp. in praxi S.C. p.* 3. *cap.* 3. *n.* 4. *Thor. in ſupplem. deciſ. verbo Inuentarium, Reg. de Marin. lib.* 2. *quotid. cap.* 111. *ex n.* 1. *Conſ. Prat. lib.* 2. *diſcept. forenſ. cap.* 11. *n.* 3. *&* 4. *Conſ. Staib. reſol. forenſ.* 95. *n.* 10. nectens, prodeſſe aliquibus citatis, quòad non citatos, ex *Franch. dec.* 229. *n.* 5. *Gratian. cap.* 797. *n.* 5. *lib.* 4. cõfirmat *Reg. de Marin. cit. loc. n.* 7. *Capon. diſcept. forenſ.* 192. *to.* 3. qua de re *Fab. in C. lib.* 6. *tit.* 11. *def.* 17. *Paitell. in annot. ad deciſ. cauſ. ciuil. exped. cit.* 72. *num.* 79. Tamen haud legimus in quatuor tantùm Iuribus de ſolemnibus inuentarij loquentibus: nempè adducta *l. fin. in §. ſancimus, auth. ſed cum teſtator, C.* ad

ad l.falcid.auth.si omnes, C.si min.se ab hared.abstin. certam diem, & horam esse assignandam; proindèque vera redditur propositio ex præfatis Iuribus decerpta, satis superque esse conuocare simpliciter creditores ad illud, prout de Iure conficiendum absque certæ diei, vel horæ destinatione, cuius proscriptio tantæ lenitatis habita fuit, vt apùd plures Regiones, nullam requiri citationem, statutum fuerit, sicuti Lusitaniæ *Valasc.consult.52.n.22.in fin.& consult.87. n.1.* Galliæ *Rebuff.1. tit.ad l.Gall.fol.281.n.4.* Hispaniæ *Parlador.rer.quotid.lib.2.p.4. cap.fin.§.1.n. 8.* Cathaluniæ *Cancer.variar.resol.to.3. cap.2. n.66. Fontan.de pact.nupt.tom.2. clauf.7.glos.3.p.2. nu.45. Petrus Diez à Ribadeneira Noguerol. allegat.iur. to.1. allegat.19.n.102.*

Validum propterea dijudicauimus
29 citationis diploma, his conceptum verbis: *Compareant Die . . . & Hora . . instatis mensis,cum continuatione,* in fine verò: *Datum die 20.Maij 1666.* vti cōtinens certam diem, nempè totum mensem. Verba enim sunt referenda ad sensum hominis benè sensati, *cap. ex litteris,* vbi *Abbas in 3.not.de sponsal.* & aliquid operari debent, ne superflua dijudicentur, *l.si quando, ff.de leg.1.Cranet.cons.232.vol.2.* & adamussim notat *Abbas Panorm.cons.562.n.3. p.2.* tempusq; indefinitè prolatum de præsenti intelligi, sese offert *text.in l. si ita legatum,* vbi *Bart.ff.de aur.& arg. legat.* quod in contractibus extendit *Felin.in cap.fin.de constitut.in fin.* ex *l. in omnibus.ff.de reg.iur. l.eum qui Kalendas,§.quoties ff.de verb.oblig.§.omnis, Instit.eod.tit.*

Inuentarium autem factum ex offi-
30 cio per Curiam eximere hæredem ab illius confectione, aduertunt *Damander.in tract.de tutelis.pag.19.n.19. Velasq. consul.81. n.1. Escob. de ratiocin. cap.9.n.22. Salgad. in laberynt.concurs. credit.p.2. cap.1. ex n.37. Rocc.cit.resp. 78.n.8. Scoppa ad Nicolin.pag.104.n.30. Capon.discept.forens.38.n.21.tom.1. & discep.14.tom.3. Mansius add. consult. 330.n.24.* & nonnulla nectit *Thor. in compend.decis.p.3.sect.1.verbo hæres an se tueri.pag.511. & verbo, inuentarium pag.600. Quesada differt.13.num.3.* Sic confectum ab vno ex hæredibus iuuare alteri, monent DD. à nobis adducti *in ritu 207. n.4.* addimus *Noguerol.alleg.19.n.103. Ripoll. variar. cap. 10. n.256. Viuian.Cirocch.inn. discept. 61. Conf.Staib.resol.168. n.30.* sermonem habētem de illo à Tenutario cōfecto, quod hæredi prosit, *Fab.in Cod. lib.6. tit.11. defin.24.* Etiamsi restitutionis in integrum remedio à minore confectum fuerit, vt *ibidem* indicauimus, qua de re *Olea de cess.iur.tit.6. q.3.n.11. Vilaplan.de brach.milit.cap.4. à n.25.* & nouissimè doctus *D.Francisc.Romaguera in add.ad Conciol.super Statut. Ciuit. Eugub.lib.2. rub.34.n.41. & de Rosis select. iur. obser. cap.28. ex n.29.*

An filius non conficiens inuentarium detrahat legitimā, & obstinga-
31 tur integra legata soluere? Articulus fuit ad trutinam reuocatus in causa inter DD. D.Francifcum, ac alios de Afflicto, & possessores ruris siti in Ciuitate Auersæ, nuncupati *à Centane*: Etenim anno 1597. Io:Antonius iunior, nec non alij Fratres filij Matthæi de Afflicto nepotis ex Io:Antonio filio Reg.Consil.Matthæi, institere in S.C. condēnari possessores præfati ruris ad illud relaxandum cum fructibus, vti obnoxium fideicommisso facto anno 1523. à præfato Consiliario Matthæo in eorum beneficium (de quo fideicōmisso memini in *ritu* 278. hoc *tom.4.*) haud obstante illius venditione facta anno 1578. à memorato Matthæo iuniore, eiusq; pretium fuisse conuersū in emptionem Terræ Roccæ Gloriosæ, adhuc ab ipsis de Afflicto possessæ; instructoq; pluriès processu.

Dicebant conuenti possessores, pluribus ex causis absoluendos ab huiusmodi annosa tādiù agitata controuersia, potissimùm, quia erat fideicōmissū extinctum, eoquòd Consiliarius Matthæus hæredes vniuersales in sua hæ-
32 reditate cōstituit quatuor suos filios, ac vita functis singulis quibusq; dictorum

rum filiorum ſine liberis ſubſtituit reliquos natos ſuperſtites: ex quo inſurgentes clamabant, prohibitionem alienandi factam poſt dictam ſubſtitutionem ſuper duo ſtabilia: nempè domum, ac prædium in Ciuitate Auerſæ regi iuxta prohibitionem prædictam; ita vt cùm inter mortuos aſcriptus eſſet Ioannes Antonius Matthæi primogenitus cum liberis, ab ipſo enim Matthæus iunior progenitus fuerat, ſicuti extincta omninò eſt ſubſtitutio dicta, ita ſanè expirata iàm, & emortua ducatur prohibitio alienandi ſuper duo prædicta ſtabilia; cùm dicta prohibitio ſit acceſſoria ipſius ſubſtitutionis, & extincta ſubſtitutione videtur extincta prohibitio, ex *Decio conſ.636.num.7.* quòd approbauit *Rota Romana* apùd *Seraph.dec.*883.

Verùm hæc nullius momenti, ac vitream prorsùs obiectionem facto ipſe diſſolui, ac frangi, atq; authoritate etiam ipſorum allatorum Doctorum replicabant Actores: nàm Conſiliarius Matthæus facta in teſtamento ſubſtitutione in hæreditate ſuis filijs eo euentu, quo ſinguli eorum è vita decederent ſine liberis; deinde per caput diſtinctum confecit particulare fideicommiſſum ſuper prædicta duo ſtabilia; & quamuis in ſubſtitutione facta filijs in hæreditate inſtituebat filium ſuperſtitem, caſu quo reliqui è viuis decederent ſine liberis; reſpectu nihilominùs duorum præfatorum ſtabilium fideicommiſſo ſubiectorum, hæredem inſtituit Collegium Doctorum ipſoq; deficiente Sedilem Nidi; ibi: *Item voluit, quòd bona ſua ſtabilia: videlicèt domus ſua ſita in regione Sedilis Nidi, & Startia Magna ſita in Villa Centenis &c. non poſſint alienari in totum, vel in partem, vllo vnquam tempore; & ſi fieret alienatio, non transferatur dominium, ſed ſemper ſint penès ſuos deſcendentes maſculos, & ſi omnes ſui deſcendentes maſculi defecerint, dicta bona deueniant in Priorem, qui pro tempore erit Collegij Doctorum Iuris Ciuilis, & Canonici Neapolis &c. & hoc in perpetuum ſeruetur.*

Nulla itaque ratione aſſeri poſſe, prohibitionem alienandi duo dicta ſtabilia acceſſoriam eſſe ſubſtitutioni factæ in hæreditate dictis filijs. Primò, quia ſubſtitutio facta filijs ſine liberis expreſſa fuit in tota hæreditate; at prohibitio nõ ita; ſed tãtùm in duobus particularibus corporibus. Secundò, quia ſubſtitutio ita exprimitur, vt eo caſu, quo aliquis filiorũ emoriatur ſine liberis, alter ſubſtituatur; at in prohibitione omnes deſcendẽtes mares vocãtur ſempèr, & in perpetuum; adeòq; patti aduerſari ipſas authoritates, *Dec. & Seraph.* Nam hi Auctores ſupponunt, quòd ſicuti ſubſtitutio in hæreditate ſit ſolummodò filijs; ità ijſdem dumtaxàt filijs facta ſit alienandi prohibitio; tunc enim dicta prohibitio cenſetur facta acceſſoria dictæ ſubſtitutioni; itaut eo tantùm caſu cenſeatur diſponere, quo diſpoſuit inſtitutio, & extincta ſubſtitutione cenſetur extincta prohibitio, quæ eſt acceſſoria, vt idem *Dec.* notat *cit. conſ.636. nu.7. & 8.* Verùm quando alienandi prohibitio acceſſoria non eſt ſubſtitutioni, ſed diuerſimodè exprimitur: nimirùm ſubſtitutio in tota hæreditate, & prohibitio in duobus tantùm corporibus, ſubſtitutio filijs dumtaxàt primi gradus, & prohibitio æquè omnibus deſcendentibus maribus, & Collegio Doctorum, expreſsè vocatis in dictis duobus corporibus particularibus, tunc extincta ſubſtitutione facta in hæreditate, minimè extinguitur fideicommiſſum particulare, & prohibitio alienandi facta non in hæreditate, ſed in certo corpore, & ſic in re diuerſa, ac facta non ſolùm filijs, ſed omnibus deſcendentibus, cùm ſit prohibitio alienationis diuerſa à dicta ſubſtitutione tàm reſpectu rei, quàm perſonarum, & ſic non eſt ipſius acceſſoria, ſed ſtat de per ſe, vti facta ad alium finem, ſicuti idem *Seraph.* aduertit *in dic.deciſ.*883. *n.fin.* itidem his verbis: *Imò opportunè confirmant hanc ſententiam, cùm conſiderentur ibi caſus prohibitionis dependentis, & prohibitionis per ſe ſeparatim poſita.* Quin *Decij* motiuis plenè occur-

rit *Rimin.inn.conf.*20.*ex num.*30. & ex eodem *Rimin.* reassumit motiua *Peregr.conf.*43.*ex n.*22.

Obijciebant gradatim Conuenti, iure rus fuisse à fideicõmisso auulsum, & à Matthæo iuniore distractum ob legitimas ad ipsum spectantes ex personis suorum Patris, & Patruorum filiorum Consiliarij Matthæi fideicommittentis, illasq; haud amitti ob omissum inuentarium, iuxtà communem Doctorum consensum, *Glos.in l.fin.§. sin autem hoc, verb.Sacramento, Cod.de iur.deliberand.* eadem *Glos.in §.si verò non fecerit, verb.lucrari, Auth.de hered. & falcid. §. si quis autem non implent, verb.auferri eod.tit.in Auth.hoc ampliùs verb.naturale, C. de fideicommiss. & in Auth.sed cum testator, C.ad l.falc. verb. excedant, Imola in l.1. §. hac stipulatio, ff.si cui plus, quàm per l.falcid.* annuens in praxi nõ esse tutum resilere à *Glos.* effato, quando legata consistunt in corporibus hæreditarijs, *Angel.in l.fin. §.si quis temerariò, C.de iur. deliberand. Guttier.de tutel.p.2.c.1.n.43. Fabian.de Giocch.super Auth.nouissima, C.de inoff.test.am.n.*159. *Ruin.conf.*57. *Crass.de success.§.legitima,q.*45. *Ayor. de partit. p.1.cap.2.nu.*23. *Caualcan.de vsufruct. n.*95. *Fachin.controu.lib.*4. *cap.*34. *Fab. super C.lib.6.tit.de iur.deliberand. definit.*23. *Marescott. var.resolut.lib.*1.*cap.* 23.*ex n.*5.*Bernard.Crepei pract. concl. lib.*2.*concl.*138.*consid.*1. *Petra de fideicommiss q.*15.*n.*111.& 128.*Concennat. lib.*3.*qq.cap.*11. *Cacheran. dec.*148.*n.*6. *Guid.Papa dec.*53.*n.*1. *Egid.ad l.*1. *p.*5. §.1.*n.*29.*C.de Sacros.Eccles.Castill.controu.lib.*3.*cap.*5.*Merlin de legitim.lib.*3. *tit.*2.*q.*2. *ex n.*7.*Gaill.pract.lib.*2.*obser.* 138.*n.*14.*Paschal.de patr.potest.p.*2.*cap.* 4 *n.*159. *Minad.conf.*4.*n.*7. *Ann.conf.* 25. *n.*17. *Rocc.respons.*78.*n.*15.*tom.*1. *Hodier.ad Surd.dec.*316.*n.*9. siquidẽ legitimã ipso iure filio deberi, indubitati iuris est, *l.scimus* 65.*§.repletionem, C. de inoffic.testam.* atque ab ea omne remoueri grauamen, *l.omnimodo* 39. & *l.quoniam in prioribus, C. de inoffic. test.* neque vllo Iure disponitur filium ob illud non confectum priuari legitima, & nusquam inducitur alicuius iuris priuatio, nisi expresso caueatur Iure, *glos. in c.fin. de iur. patron.* vt in simili loquens de trebellianica, arguebat *Pref.de Franch. dec.*11.*n.*22. *Merend. lib.*4.*controu.cap.*13.*Christin. vol.*1.*decis.*317.*Hen.disp.*11.*tit.*20. *Guid.Papa decis.*53. Confertquè *text. in §. non autẽ excipimus, Auth.de hered.& falcid.* patronum scilicèt hæredem institutum à liberto legitimam deducere illo omisso.

Contrariam autem aleam magis veram præconizabant Actores *ex Bart. in l.pater filium* 36.*n.*2 *ff.de leg.*3. *Gabriel.tit. de legitima, concl.*6. *in princip. Menoch.de arbitr.Iudic. casu* 163.*nu.*2. *Oldrad.conf.*134.*Castrens.conf.*188.*lib.* 2.*Natt.conf.*199. *n.*6. *Durant.dec.*301. *n.*15.*Rota dec.*47. *n.*4. *Peregr.conf.*64. *n.*27. *Fusar. conf.*64. *n.*15. & alijs: si enim es alienum ex causa onerosa amittitur, eo magis legitima: & ab illius confectione hæredem, siue extraneum, siue suum Iura minimè excusant, ob fraudis, iuris, & de iure præsumptionem, *Dominic.Homem de Almeida alleg.*12. post *tract. Analysis excellentiar.in iur.numer.quinarij*, occurrens *text.in cit.§. non autem excipimus, Egid. in d.loco, & Glos.inferiùs cit.in l. cùm de lege.ff.de probat.*

Potissimùm quoàd bona particulari
33 supposita fideicommisso, vt adamussim in suo Mantuano Senatu decisum fatetur *Surd. dec.*316. necnon Bononiæ refert *Barz. dec.*105. & arguit *Carena resolut.*124.*n.*6.*Rota Rom.dec.*49. apùd *Rutil.Paitelli post suas decis. caus. ciuil. Bichi dec.Rot.Rom.*559.*ex n.*11.*Giouagn.lib.*2. *resp.*20. *Amat. Dunozett.iun. dec.Rot.*559.*nu.*7. *D.Io.Baptista Saminiati* Patritius Lucensis *controu.*75. *ex num.*9.

Iterabant Conuenti, præfatam *Surdi decisionem*, Doctoresq, ab ipso laudatos sermocinari contra receptam sententiam, vt ex *Glos.* communitèr canonizata in *l.cùm de lege* 18. *verb.hæredis probatio.ff.de probat.et ex antiquioribus,* notat *Altograd. conf.*34. *num.*13.*lib.*2. *Mart.de success.leg.p.*4. *q.*18.*art.*9.*n.*6. *Bellon.*

Bellon.de iur. accreſc.cap.9.q.24.nu.34. Mareſcot.var.reſol.lib.1.cap.23. Merl. de legitim lib.3. tit.2. q.24. n.12. Rot. penès ipſum *Merlin dec.99. n.8. Geſp. Manſ.de teſtam. valid. vel inualid. tit. 12.q.44. Ciroch.diſcep.7. Emin.Luca de harede, & haredit.diſcur.17.n.7. Aloyſ. Manſ.conſult.304.ex n.10.lib.4.*aduertens *n.17.* reſultari ex huiuſmodi detractione mirabilem effectum: quamuis enim filius detracta legitima omiſſo inuentario, integra obſtringatur præſtare legata, ad hanc præſtationem actione tantùm perſonali tenetur vti prædefuncti hæres, non hypothecaria, quæ quamuis pro legato competat aduerſùs etiam tertios bonorum poſſeſſores, *l.fin. §.ſed quia,in princ. C.ad Senat.Conſul.Trebell.Pacific.de Saluiano,inſpect.3.cap.4. nu.58.* idem *Manſ. conſult.182.lib.2.Paitelli dec.cauſ.ciuil, exped.21. n.23. & exped.69. n.25. Caeall.comm.opin. q.102.* non tamen poteſt exerceri ſuper bonis pro legitima filijs debita, & miniſterio iuris, defuncto patre, illicò ab illius hæreditate auulſa nullo hypothecæ vinculo pro legatis ſubiecta, nec in ijs tertius poſſeſſor poteſt à legatarijs vexari, qui actione perſonali experiri debent contra. filium hæredem alienantem, ex quaſi contractu aditionis integra ſoluere legata obſtrictum, & ita fore intelligendam *Surdi deciſionem*, idem *Manſius* aduertit *n. 21.* quod ipſemet *Manſ.* dixerat *conſult.134.ex n.8. lib. 2.* atq; ex hoc diſcrimine abeſt hæſitatio *Hieron.Caeall.in ſpecul.comm.opin. q.591.* aientis, ſe neſcire qualitèr compatiatur, vt filius deducat ſuam legitimam non conficiens inuentarium, & ex alia parte teneatur de proprio, & refert *Paul.Chriſtin. dec.Belgic.248.n. 8.tom 1.*

Vel *Surdi deciſ.* militare ſuperexiſtentibus alijs bonis eiuſdem qualitatis pro filij legitima, ex *Gratian. diſcept.cap.700. n.24.* minimèq; veritate niti eiuſdem *Surdi*, & aliorum effatum, obnoxium eſſe filium hæredem, vel al um ex eius iuribus probare non adfuiſſe alia bona, cùm Doctores ab ipſo laudati hoc non dixerunt, excepto *Natta conſ.199.* & repugnare communi II.CC. cœtui, ex *Gabriel.conſ.138. lib.1. Vin. dec.528.n.21. Petra de fideicomm.q.8.n.460. Molin.de primog.lib.4. cap.7.n.36. Coſt.de remed.ſubſid.remed. 90.n.4. Honded.conſ.72.n.6.lib.1. Fräc. Becc.conſ.100.n.22. Fuſar.de ſubſtit.q. 690.ex n.28. Gratian cap.33. nu.22. & cit.cap.700. nu.25. Hieron de Leo deciſ. 171. Cyriac.contron.5.ex n.51. Cardin. de Luc.tit.de detract.diſcur.27.ex n.55. Scayn. dec.Bonon.108. ex nu.52. Aloyſ. Manſ.conſult.305.ex n.10. lib.4.* maximè ſi ex coniecturis colligi poſſet, non adfuiſſe alia bona, vtpotè ex pluralitate legatorum, vt perpendit *Rota* apùd *Braun dec.210.p.2.* vel alia præſumptione pro negante, vt obſeruat *Marta in ſumm. deciſ. tom.5. tit. de legitim. cap.62.* epilogando enarratã *deciſ.85. Barz.* Quas adeſſe in facti themate dicebant, idq; liquidò conſtare ex Matthæi fideicommittentis vltimo elogio, ad tradita ab eodem *Barz. d. deciſ.105. ſub n.29. verſ. tertia eſt præſumptio*, & pluries à *Rota* penès *Saminiati cit.contron.75.n.71.*

Maximum prædictis robur addebãt poſſeſſores, refutatione Terræ Roccæ Glorioſæ facta à D. Matthæo ruris venditore D. Antonio eius filio primo-
34 genito die 14. Februarij 1594. ratam habita ab iſtius Fratribus; & proindè D. Antonium fuiſſe, & eſſe Patris hæredem; maximè non dato alio hærede, & obſtringi hæredes ipſius D. Antonij abſq; beneficio legis, & inuentarij ad omnia à D. Antonio promiſſa.

Hoc axioma Actores negabant in facto; & ex *Horat. Montan.* in Iure, *contron.13.n.8. & contron.14. num.10.* etiam ſi feudum ſit hæreditarium, ac refutatum in immediatè ſucceſſurum: ea quippè ratione, quòd refutatarius illud acquirit titulo particulari, & qualitas illa hæreditaria poſt refutationem eſt extincta, dùm natura huius feudi erat, vt ita demùm habeat ſucceſſor, ſi in eodem permanſerit, quòd non ſit alienatum, vt aduertit *And.in cap.1.§. & ſi libellum,de prohib. alien.*

alien. feud. pater. Inde citatus Doctor
controu.14.n.12. existimat, refutatarium
conueniri non posse actione personali,
vt hæredem refutantis, siue viuente
refutante, siue post mortem.

Quod *Montan.* assertum esse contra
receptam, & canonizatam in Regno
sententiam, aiebat altera pars, *Loffred.*
cons.3.Georg.alleg.20.n.22. Camill. de
Medic.cons.49.sub n.6. Reg.de Marin.
lib.2.resol.cap.139.n.17.R.Rouit.cõs.41.
n.14.vol.1.& vol.2.cons.10.n.7.& cõs.
59.Cons.Rosa consult.59.n.4. Marcell.
de Maur.alleg.28.n.6. Cons.de Anna
cons.127.à n.25.Milan.decis.8.nu.286.
lib.1. cùm refutatio nihil aliud sit, nisi
præmatura, accelerata, siue anticipata
successio; refutans enim in actu refu-
tationis iura sua restringit, & tollen-
do se de medio præmaturè feudi suc-
cessionem immediato successori tradit;
transeunt propterea omnia iura refu-
tantis in refutatarium, ac obstringitur
vti illius hæres ad omnia onera, vt de
donatario omnium bonorum scripse-
re *Guid.Papa dec.105. Peguer.dec.121.*
Ann.cons.118.n.27.Intrigl. dec.30. nu.
20. & titulus particularis refutationis
resoluitur in vniuersalem, alio hærede
non dato, *arg.l.prim.§.si ex fundo, ff.*
de hæredib. instit.l.quoties 13. .eod.tit.

Allo muniebantur clypeo Conuen-
ti: nempè sententia arbitrali, præuio
35 decreto S.C. lata à tunc ipsius S.C.
Præside Hieronymo Seuerino, & Re-
gijs Consiliarijs Laurentio Polo, &
Io:Thoma Minadois, die 22. Nouemb.
1544. qua audita Diana Carmignano
Vxore Consiliarij de Afflicto Auia, &
Tutrice filiorum Ioannis Antonij, fue-
rant assignata Viduæ eiusdem modia
centum viginti ruris pro dote, & an-
tefato in solutum in proprietate cum
cautione de restituẽdo pretium. Quod
iudicium æquissimum clamabant, non
existentibus bonis liberis, *ex Auth.res*
quæ, C.comm.de legat, ac nostratibus
Paschal.p.2.c.7.Hodiern.ad Surd. decis.
62.& controu.9.Barbat.de assistent.gl.5.
ex n.125.Censal.ad Peregr.de fideicom.
art.42. Capon.de dote ad l.2.ff.sol.ma-
trim.q.8.D.Consil.Altim.ad Reg.Rouit.
cons.54.55.& 61.lib.1. D.Scoppa ad
Gratian.dec.19.& 237. Dom.Rodoer.ad
Reg.de Marin.lib.1. quotit.resolut. cap.
39. n.8. ob dotem, & antefatum,
quod illa ætate etiam in proprietate
dari consueuerat, *Affl.dec.291.Praes.de*
Franch.dec.472.ex Consuetud. quartam
autem, vbi *Napodanus*, qua de re *Mol-*
fes.sup.consuet.tom.2.de iure quarta q.6.
n.26.Reg.de Marin.resol.tom.2.cap.25.
n.4.Tasson.de antef.vers.4. obser.4.nu.
64.Praes.Merl.cent.2.cap.16. Quamuis
autem antinomia sit inter DD. cui in-
cumbat onus probandi deficientiam
bonorum liberorum; Alij cùm tribuant
Vxori, siue asserenti alia bona libera
minimè extare, *Paris.cons.119.ex n.7.*
lib.1.Corn.cons.3.lib.3.Martar.in epit.
fideicomm.q.48.n.74. Molin.de Hispan.
primog.li.4.cap.7.n.34. Peguer.dec.116.
n.3.Peregr.de fideicomm. art.40. nu.22.
Besold.cons.133.n.60.Barz. dec.Bonon.
104.n.12. Caualc.dec.81.n.108.par.2.
Gabr.cons.118.lib.1. Bursat. cons.179.
li.2.Frãch.dec.241.n.2. Alij verò fidei-
cõmissario, *Crauet.cons.19.Rol.à Valle*
cons.59.lib.4. Gentilis meus *Petr. Ant.*
Petra de fideicomm.q.8. ex n.460. Mi-
lan.dec.5.n.55.Rot.Rom.in collect.à Fa-
rinac.dec.66.p.4.lib.1. Veriùs tamen vi-
detur effatũ, ipsius fideicõmissarij onus
esse, muliere, siue alio ex eius iuribus
possidente rem à fideicommisso distra-
ctam, *Raud dec.Pisan.29. n.377. Curt.*
sen.cons.27.Loaz.in l.filius fam.§.Diui
n.138.ff.de legat.1. Philipp.Knipschildt
de fideicomm.famil.nobil. cap.11.sub n.
479.pag.mihi 636. Luc. ad Franch.dec.
441.n.4.vers.verum enim; maximè re
iudicata existente, quæ iustum posses-
sorem constituit, *l.iustè possides 12.* ibi-
que Repetentes, *de acquir. poss.* & pro
illa præsumitur, *DD. in l.sciendum ff.*
de verb.oblig.Knipschildt. cit.loc.n.493.

Præterquamquòd ex descriptione
bonorum in Matthæi testamẽto liqui-
36 dò dignoscitur, parùm rei liberæ re-
mansisse, ac venditæ ob onera hære-
ditaria, quæ quidem testatoris annota-
tio ab inuentario etiam excusat, *Rota*
coràm Bich.dec.510. ex num.19. Aloys.
Mans.consult.330.n.14.lib.4. mobiliaq;

à

à Lutreco inflictum Bellum, ac Regni lues eripuit prorsùs,& eraſit;maximè quòd illa tempeſtate non ebur, neque aurum reſidebat in Domibus, ſed in
37 tenuitate mobilium firma hominum ſapientia elucebat;quod ſanè maximo probro eſt huic noſtræ ætati, qua auro, argentoque non menſæ tantùm, ſed cubicula ipſa onerantur, atq; ornantur depictis tabulis, & oloſericis, vel extremæ aulæ parietes,vt iàm domus indelubra tranſiſſe dicendum, atq; venerari luxum, & fauſtum.

Lõgi tẽporis lapsũ altrinſecùs obiectum neutra pars curabat.Actores memoratũ arbitrium,etſi vetuſtũ,nil præiudicij afferre, vtpotè latum inaudita perſona legitima pro vocatis in fideicommiſſo,*Gloſ.in l.de vnoquoque,ff.de re iudic. Peregr.de fideicomm. art.*53. *n.* 45.*Reg.Rouit.conſ.*95. *n.*5.*tom.*2. ibiq; *D.Conſ.Altim.* addens. Bonaq; fideicommiſsata nullo vnquam præſcribi tempore,ex *Fuſar.de ſubſtit.q.*528.*nu.* 4.*Pereyr.dec.Portugal.*52. *Fontanell.de pact.nup.to.*1.*clauſ.*4.*gl.*12.*n.*65.*&* 69. *& dec.Cathal.*82.*ex n.*14.Ac Rei tandẽ legitimarum petitionem minimè præſcriptam, aiebant, vtpotè ex poſſeſſione tamdiù bonorum, adeòut quod in actione erat, tranſiuerit in exceptionem, quæ eſt perpetua, *l.licèt*, vbi *Gloſ.verbo intra annum,C.de except.*ac perbellè notant *Bald.conſ.*50.*n.*3.*Menoch.conſ.*1019. *Gratian.cap.*602. *ex n.* 3.*Altograd.conſ.*84. *n.*4. *Ludouiſ. deciſ.* 489.*n.*11.*& Beltram.*addens *n.*2.

Hæc ſunt in compendio, quæ præcœteris,vna,alteraque pars in medium produxit, materia prolixiorem, latioremq; expoſcit diſcuſſionem, id quod noſtri inſtituti ratio nullatenùs fert;ſed tantùm celebris cauſa ad extra Ritus theſim prædicta ſcribẽda nos adduxit.

Re autem maturè pluribus ſeſſionibus examinata,S.C.die 5.Decẽb.1690. iunctis claſſibus,vnanimi voto,pro ab-
38 ſoluto habuit iuris articulum,particulare fideicommiſſum ſuper memoratis corporibus extare abſolutè, & de per ſe, nullamque habere connexionem cum ſubſtitutione. Verùm ex factis hincindè in actis deductis abſoluit cõuentos ab impetitis per Actores,duobus tantùm calculis refragantibus. Suffragia præſtiterunt Spectab. Præſes S.C. Dom.D.Fœlix Lanzina Vlloa, & mecum DD.Conſil.Ill.Dux Caſę Maximæ,D.Petrus Antonius de Chauarri, & Eguia, qui & Commiſſarius, D. Fuluius Caracciolus, D. Franciſcus Gaſcone, Ill.Dux Inſulæ, D.Ignatius Cruſat, D.Nicolaus Planelli,& D.Carolus Brancaccius, Proceſſus eſt in Banca Licti. Aduersùs quam ſententiam ſunt deductæ nullitates,à Senatu examinandæ.

RITVS CCLXXXVII.

ITEM quia iudicia claudicare non debent, & omnibus æqualitèr ſunt obſeruanda,& iniqua Iura conceſſa tollenda, & Iure æquo confirmanda, de certa noſtra ſcientia, ac proprio motu noſtro prædictis volumus, mandamus, & decernimus, quòd omnes illæ perſonæ Vniuerſitateſq;Regni prædicti,quibus forſitan per noſtram Maieſtatem, ſeu per noſtros prædeceſſores, ſalui conductus, ſeù moratoriæ conceſsæ fuerint,ſeu impoſterùm forſitan concederentur, de non trahendo ipſos,& quẽlibet ipſorum in iudicio: motu proprio conceſſi, & concedendi cuiuſcũque dignitatis ſtatus, gradus, præhèminentiæ, & conditionis exiſtant, vel exiſtat,teneantur, & debeant,ac teneatur, & debeat idoneam fideiuſſoriam cautionẽ eorum creditoribus, ad omnem ipſorum creditorum requiſitionem, præſtare de ſoluendo debitum, ad quod eis tenentur,poſt tempus ſtatutum, & eis in dictis ſaluis conducti-

bus

bus, seù moratoriis indultum iuxtà formam in moratoriis à Iure Cõmuni statutam, aliàs effectu dictorum saluorum cõductorum, & moratoriarum careant ipso facto, & eis huiusmodi saluus conductus, & moratoria in iudicio, vel extra non opituletur, quibuscunque clausulis derogatoriis in eisdem saluis conductibus, & moratoriis forsitan apponendis non obstantibus quoquomodo, & præcipuè si in ipsis contineatur, quòd non teneantur præstare fideiussoriam cautionem.

SVMMARIVM.

1 *Redarguitur nonnullorum effrenis audacia in contrahẽdo as alienum, plusquàm eorum substantia patitur, & egestatem deindè sub aduersantis fortuna nomine colligunt.*

2 *Ingemitur debitorum conditio aliorum fortunas dissipantes, utpotè non redditur, & de Augusto culcitram cuiusdam obærati emente fit mentio.*

3 *Supplicia Lege duodecim tabularum, aliysque Regnorum peculiaribus Constitutionibus contra debitores constituta indicantur.*

4 *Regnorum Moderatores omni ætate suis sanctionibus, ut tanto occurrerent morbo, frenum nimis sumptibus imposuere, potissimùm nostris temporibus Pro-Reges vigilantissimi; & deploratur præsentis seculi luxus.*

5 *Sepènumero debitores in inopiam vergent, non eorum culpa, sed casu quodam, cuius imperio opulentia subiacet, & verba* Senecæ *adducuntur.*

6 *Imperatores, eiusmodi obæratis, resecantes sæuientem antiquam constitutionẽ, plura remedia cõcederunt, nempè cessionem bonorum, quod est antiquissimum priuilegium; pignorum adiudicationem creditoribus, etsi inuitis, moratorias, seù saluos conductus.*

7 *Cessio bonorum est magis lacrymabilis, ab ea incipiendum, & fieri potest tàm à patre, quàm filio familias.*

8 *Ab Vniuersitate, Collegijs, & similibus.*

9 *In iudicio, vel extra, absq; litis contestatione, solaq; voluntas sufficit.*

10 *Procurator per literas constitui potest, ad hunc explendum actum, & epistola encomia indicantur.*

11 *Cessio non conceditur, nisi cedens caueat de soluendo, si ad pinguiorem fortunam reuerterit; quod declaratur.*

12 *Iure Romano nullus in cessione requirebatur ritus.*

13 *Ipsius ignominia constituta fuit in pluribus Orbis partibus, nè facilitèr debitores ad illud beneficium confugerent, & obseruantia multorum Regionum, ac nostri Regni ostenditur.*

14 *Vniuersitas ad cessionem admittitur, iuxta formam à Iure Communi statutam.*

15 *Cessio ignominiosa an in totum liberet debitorem, itaut ditior effectus non teneatur? inquiritur. Dicitur acerba miserabilis, & talitèr cedens non valet prosequi iniuriarum actionem intentatam, ac indicatam cautionem præstare non tenetur.*

16 *Examinatur cur illa cùm ignominia in totum excuset, non verò facta absq; ignominia.*

17 *Nobilis admittitur absque ignominia, & casus, ac obseruantia indicantur.*

18 *Clerici ubi soluendo non sunt, cessionem facere non compelluntur ex beneficio* cap. Oduardus, de solut. *à quo excluditur Clericus coniugatus, & an, ac quando in minoribus constitutus.*

19 *Si illud fuerint consequuti, habito dimisso, an molestari possint à creditoribus in seculari foro.*

20 *Vltimum Elogium, sæuiente peste, factum, minori septem testium adhibito numero, est validum, etsi testator valuerit, peste cessante, aliud condere cum Iuris solemnitatibus.*

21 *Cessionem bonorum antiquitùs Princeps, hodiè regularitèr quilibet Magistratus concedere potest, quidnè in Regno, & in hac Neapolis Ciuitate.*

22 *A decreto, quo debitor ad hoc admittitur beneficium, appellatio suspensiua non datur, sed dumtaxàt deuolutiua.*

23 *Non verò in dilatione quinquennali, in*

inqua prolato diffinitiuo decreto, seruatis seruandis appellatio impartitur.

24 *Ex rescripto Pro-Regis, eiusque Collateralis Consilij directo alicui Senatui, vel Iudici, vt iustitiam faciat, vel prouideat, censetur demandatum, puram administrari iustitiam, tàm in procedendo, quàm in decidendo.*

25 *Dilatio debitoribus ad quod tempus concedi valeat? & de Iure Communi quando illa impartiri possit lite pendente?*

26 *Debitor implorare non potest cessionis decretum, nisi instantibus creditoribus aduersùs ipsum debitorem, & nisi ipse priùs se in vinculis constituat.*

Cessio bonorum fieri non potest, nisi citatis creditoribus, & quomodò?

27 *Renunciari an possit beneficio cessionis bonorum? contraria adducuntur sententia.*

28 *Pactum, quo debitor pollicetur, non vti beneficio cessionis bonorum, quid operetur?*

29 *Beneficium cessionis bonorum indultũ est debitori volenti, non autem inuito.*

Debitor quamuis petierit admitti ad beneficium cessionis bonorum, potest tamen mutare voluntatem.

Victinus retrahens, in quacumque parte iudicij à petito retractu recedere potest.

30 *Cessio bonorum facta à debitore suis heredibus non obest, re integra: cum nempè illius bona authoritate Iudicis non fuerint distracta, vel creditoribus adiudicata.*

Cedens bonis non habet bona pro derelictis, sed tantùm potestatem prabet creditoribus alienandi.

Text. in l. itèm si vnus, de recept. arbitr. *quando locum obtineat?*

Cessio bonorum fieri non potest de bonis emphyteuticis, sicuti nec de feudo, aut de bonis à testatore alienari prohibitis.

Cedens bonis cum ignominia liberè, & absque onere creditorum quarere valet bona post cessionem.

31 *Debitor vt admittatur ad beneficium cessionis bonorum, requirere priùs debet eius creditores instantes, num eum ad dictum beneficium admittere, an potiùs dilationem quinquennalem concedere intendant.*

Debitor post impetratam dilationem quinquennalem non auditur volens cedere bonis.

32 *Debitor vt admitti valeat ad beneficium cessionis bonorum, debet vniuersa sua bona, qua habet tempore petita cessionis, à se abdicare, & creditoribus cedere.*

Debitor pradictus tenetur bona sua per inuentarium indicare, & si falsò indicauerit, huiusmodi beneficio priuatur.

33 *Debitor cedens bonis retinere potest vestes, quibus quotidiè vtitur; sed intelligitur de vilioribus.*

34 *Hospes auferre non potest vestem viatori pro victu illi subministrato; & quid in alijs bonis?*

Exequutio in pallio, & pileo, an realis, vel personalis dicatur?

35 *Debitor cedens bonis retinere potest pertinentia ad exercitium sua artis pro victu quarendo necessaria.*

Doctori, vel Scholari cedenti bonis minimè auferendi valent libri; sicuti neque arma Militi.

Depositum factum pro laurea Doctorali assequenda sequestrari non potest, vrgentibus creditoribus.

Libri num exequi possunt pro pensione domus?

36 *Debitor cedens bonis tuta conscientia retinere potest necessaria sibi, & familia sua, nè in dedecore viuat.*

37 *Debitor dolosus est exclusus à beneficio cessionis bonorum.*

38 *Sciens non esse soluendo, & contrahens spe futura cessionis, excluditur à beneficio cessionis bonorum. Sed intellige vt ibi.*

39 *Cessio bonorum locum non obtinet in debitis infrà annum contractis.*

Dilatio quinquennalis concedi nequit vrgente aliquo ex creditoribus pro credita infrà annum contracta.

40 *Debitor exclusus à bonorum cessione, vti infrà annum petita, illo elapso, alio libello minimè peti potest.*

41 *Hæres, qui inuentarium non confecit, num bonis cedere valeat.*

Clericus non conficiens inuentariũ, an releuetur beneficio cap. Odoardus.

Beneficium cessionis bonorum conceditur pauperibus, & summa inopia laborantibus, non verò diuitibus.

42 *Euersor mensæ argentariæ à beneficio cessionis bonorum repellitur.*

Decoctor dicitur fraudator, & illi, quamuis in iudicio solemniter examinato, non creditur.

43 *Fallitus quando à beneficio cessionis bonorum excludatur?*

44 *Fallito nulla est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraude decoxerit.*

Libri Mercatorum fallitorum habent præsumptionem contra se.

Pœna imposita contra decoctos quanam sit?

45 Pragm.1. de nummular. *statuens pœnam contrà nummularios decoctos, an locum obtineat contra mercatores fallitos.*

Ratio fidei publicæ seruandæ efficit, vt casus non dicatur similis, sed idem, & comprehendatur sub Statuto quod etiam extenditur in odiosis, stante Reipublicæ commodo.

46 Pragm.6. de cess. bonor. *nedùm denegat quamlibet dilationem, & salvaguardiam mercatoribus, qui fraude, & dolo decoxerant, sed etiam sancit pœnam in eos, & contrà eorum bona celantes, vel asportantes.*

47 *Mercator fallitus quando possit foriudicari vi memorata* Pragma.6. de cess. bonor. *Adducitur scitum in facti contingentia emanatum, tàm à M.C.V. quàm à* S.R.C.

48 Pragm.6. de cess. bonor. *requirit necessariò fraudem, ac dolum mercatoris, ità vt locum obtineat, non sufficit decoctio.*

Pragm. *prædicta licèt statuat, ad doli probationem sufficere præsumptiones, & coniecturas; nihilominùs quoties pro Reo militat aliqua præsumptio, hæc omnes alias Fisci præsumptiones elidit.*

49 Pragm.6. de cess. bonor. *loquitur de mercatoribus rationum: non autem de mercatore simplici, & puro negotiatore.*

Pragm. *supradicta, vti nimis rigorosa, in nullo casu fuit vsu recepta ex tempore, quo fuit promulgata.*

50 *Decoctio in se non est delictum, sed tantùm potest esse delictum, quando adest dolus.*

51 *Excusator licèt opponere nequeat de Rei innocentia, implorare tamen valet Iudicis officium, ità vt etiam in crimine homicidij ostendere possit, Reum non teneri pœna homicidij.*

Iudex tenetur ex officio inquirere de inquisiti innocentia, ac pro eo supplere, vbicumque deueniri potest ad diffinitiuam sententiam parte absente.

Agnatus inquisiti, quando comparet aduersùs foriudicationem, licèt principalitèr non agatur de meritis causæ; est tamen de illis agendum, quatenùs spectat ad qualitatem delicti, & indiciorum.

52 *Decoctio in dubio creditur dolosa, & propria fraude facta.*

Filius quando obstringatur ad æs alienum à patre contractum.

53 *Cedere bonis nequit ille, qui bona sua luxuriosè viuendo consumpsit, & sua culpa paupertatem sibi accersiuit.*

Tradens domum ad ludendum, si in ipsa æde verberibus fuerit affectus, aut furtum passus, nullam actionem habet.

Adducuntur nonnulla de ludo alearũ, taxillorum, ac scaccorum.

54 *Reipublicæ interest, nè quis re sua malè vtatur.*

55 *Cedere bonis valet etiam ille, qui sua culpa inops factus est.*

Dilatio quinquennalis admittitur non probatis infortunijs debitoris.

56 *À regula nusquàm recedendum est, nisi de casu limitationis concludenter doctum fuerit.*

Bona fideicõmissaria nùm possint alienari pro excarcerando hærede grauato, etiam ob suum delictum?

57 *Negans debitum dolo malo, & conuictus, excluditur à beneficio cessionis bonorum. Sed limitatur in nonnullis casibus.*

58 De-

58 *Debitor negans ex petitione maioris debiti non excusatur.*
Petitio nulla dicitur, vbi actio exceptione eliditur.

59 *Debitor Fisci ex contractu admittitur ad beneficium cessionis bonorum, secùs verò debitor ex delicto.*

60 *Debitor inopia laborans si fuerit vinculis mancipatus, petere potest, vt sibi alimenta subministrentur à creditore, alioquin à carceribus dimittatur.*
Debitor prædictus alimenta consequitur, etiam si habeat fructus dotis, qui sat non sint vxori, & filijs.

61 *Hebræi pauperes carceribus mancipati à creditoribus Christianis beneficio cessionis bonorum gaudere valent.*

62 *Recensetur Epigramma Carphillidis, quod extat in Antologia in Piscatorem.*

63 *Creditor subministrare nolens alimenta debitori pauperi vinculis mancipato, dimitti potest à Iudice; Ac Iudex tali casu non faciens illum relaxari, de suo alere obstringitur.*

64 *Debitor semel excarceratus ob denegatam alimentorum præstationem, non potest iterùm carcerari, si creditor offerat, se paratum ad illum in vinculis alendum.*
Debitor carceratus in M.C. creditore assentiente transferri valet ad alium carcerem; at si creditor iterùm illum traduci in M.C. voluerit, non auditur.

65 *Carceratus inops in causis criminalibus alendus est à Curia.*

66 *Alimentorum taxatio quomodò, & à quo facienda sit?*
Pauper quis dicatur? & an talis dici valeat, qui habet artem, ex qua ipse alere se potest?

67 *Creditor agens aduersùs inopem, non debitum, sed debitorem prosequitur, & potiùs se hostem, quàm creditorem ostendit.*

68 *Debitor non valens soluere in pecunia, dare potest bona insolutum creditoribus ad eorumdem electionem.*
Nisi debitor cum iuramento renunciasset Auth.hoc nisi, C.de solut.

69 *Dispositio* Auth.hoc nisi, C.de solut. *locum habet, existente dumtaxàt promissione in pecunia, absque expressa illius renunciatione.*
Res venit appellatione pecuniæ.
Quis vt excludatur à pietatis beneficio in causa impartito, requiruntur verba specialissima.

70 *Datio insolutum obtinet locum, licèt renunciatum sit* Auth.hoc nisi, C.de solut. *quando superuenit inopinatus casus, & iustus non reperitur emptor.*
Datio insolutum non habet locum in debitore ex causa census.
Ciuitas, aùt Vniuersitas non gaudet beneficio dandi bona insolutum eius creditoribus.

71 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij dare potest bona insolutum creditoribus.*
Dispositio Auth.hoc nisi, C.de solut. *locum obtinet in feudis cũ onere correspondendi superfluum pretij alijs creditoribus.*

72 *Creditor quando recipit insolutum bona oblata ab hærede cum beneficio legis, & inuentarij, nùm ex istis bonis deducat sextam, si licitatis ysdem bonis praua oblatione emeritẽ adducitur contentio, quæ extat inter* Episc. D. Hieronymum Borgia, & Consiliar. D. Blasium Altimarc.
Creditor obtinens adiudicationem bonorum in iudicio assistentia, non deducit sextam partem pretij.

73 *Sexta pars pretij nùm deducatur ex venditione bonorum mobilium?*

74 *Oblatio certorum bonorum stabilium facta in vim exequutionis nùm admittatur ad remorandam expeditionem literarum exequutorialium.*
Text.in l.à Diuo Pio, §.in venditione, D. de re iudic. *dat ordinem in exequutione sententiæ.*

75 *Ordo impartitus per dictum* text. in l.à Diuo Pio, §.in venditione, *nùm sit de forma, ità vt illius omissio reddat exequutionem nullam?*

76 *Ordo præfata* l.à Diuo Pio, §.in venditione, *nùm impartitus sit fauore creditoris?*

77 *Adducitur scitum S. C. emanatum in notabili causa ad ornatum citati* text. in

in l. à Diuo Pio, §. in venditione.
In exequutione mobilium num aliquis ordo attendendus sit?

78 *Debitor gaudere etiam valet beneficio moratoriæ; & illa, vel est gratiosa, vel iustitiæ; gratiosa verò à Principe tantùm concedi potest.*

79 *Consuetudines concedendi dilationes quinquennales à Principe originem traxerunt.*
Vsus potestatis supremæ requirit semper iustam causam in Principe; quæ tamèn præsumitur, potissimùm si illa fuerit concessa cum causæ cognitione.
Reipublicæ interest, Ciues à creditorum nexibus liberari.
Princeps pro conseruatione status Illustrium personarum, an tuta conscientia valeat eis, nedùm concedere inducias ad soluendum; verùm etiam vt liceat paulatim soluere contrà formam contractus.

80 *Princeps est pastor subditorum, & corporis totius Reipublicæ medicus esse dicitur.*

81 *Priuilegium, quod non in totum, sed in parte pœnam adimit, validum est.*

82 *Princeps ex causa, de plenitudine potestatis, dominium, & bona suis subditis auferre potest.*
Fauor publicus reputatur iustissima causa.
Epicheya quanàm sit?

83 *Princeps attendere debet, quid decet secundùm honestatem, quid licet secundùm æquitatem quid deniquè expedit secundùm vtilitatem.*
Potestas Principis non consistit, vt faciat quid velit, sed quod iustè possit.
Principi præcipuum est, facere iustitiam.

84 Pragmaticæ sub tit. de administrat. Vniuers. *num comprehendant censui, & bona Ecclesiarum, ac personarum Ecclesiasticarum?*
Ecclesiastici an contribuere obstringantur cum laicis quando sic exigit præcisa necessitas?

85 *Moratoria concedi potest, & debet Vniuersitati pro eius proprijs debitis; vbi recensentur plura exempla.*
Miserabiles collectas soluere non tenentur.
Officialis deputatus ad exigendum collectas, potest illas remittere in præiudicium Principis ratione paupertatis.
Ciuitate, Castro, vel Villa Incolarum numero diminuta, ita quòd solita Fiscalium onera ferre nequeat, sit alleuiatio de mandato Regio.

86 *Moratoria concedenda nedùm est Vniuersitati, verùm etiam omnibus illius hominibus; maximè Agricolis.*
Agricolæ multis potiuntur priuilegijs fauore culturæ; quorum nonnulla hic peculiaritèr recensentur.
Agricolæ nullo modo carcerari possunt tempore messium.
Exequutio super bobus aratorijs, & aratro, siue alijs instrumentis ad agriculturam pertinentibus, prohibita est.

87 *Citatio licèt in omnibus actibus requiratur; restringitur tamen, quando aduersarius esset talis, qui etiam præsens non posset actum impedire, & contradicere.*
Citatio adhiberi non debet in notorijs.

88 *Moratoria num extendatur ad debita iurata? & num exigatur absolutio à iuramento?*
Iuramentum à parte parti remitti potest.

89 *Debitor quando vti possit moratoria, non obstante, quòd in instrumento expressè renunciatum sit moratoriæ exceptioni.*
Interesse an currat pendente tempore moratoriæ? & quid in redditibus, seu annuis introitibus ex stipulatione promissis?
Annui introitus quando currunt, tunc eorum exactio non secus, ac debiti solutio differtur ad tempus constitutum in ipsis literis.

90 *Debitor durante tempore moratoriæ conuenire non valet suos debitores; & opponens moratoriæ exceptionem contrà suos creditores, pati debet, vt illa etiam vtantur sui debitores.*

91 *Moratorias concedere, est de Regalibus Principis; Dilationes verò quinquennales à Principe, vel alio Iudice inferiori concedi valent.*

92 *Dilatio quinquennalis vt impartirè pos-*

possit, requiritur consensus maioris partis creditorum, qui compellunt minorem partem ad concurrendum.

93 *Tempus dilationis quinquennalis esse non potest maius, vel minus quinque annorum à principio, secundùm aliquos; alij verò contrarium dicunt attestantes, eiusmodi dilationem aliquando ad annum, aliquãdo ad quinquennium, aliquando verò ad decennium impartiri.*

Princeps de plenitudine potestatis talem dilationem concedere potest usq; ad triginta annos.

Dilatio quinquennalis non tantùm semel, sed etiam bis, aùt ter concedi potest, instante maiori creditorum parte.

94 *Dilatio quinquennalis ut concedi valeat, constare debet de veritate, ac realitate creditum; nec sat est creditorum confessio, nisi liqueat de causa. Adducitur mos ad fraudem removendam.*

Creditor asserens se talem, cum non sit, aùt habuerit promissionem resolutionis, & assentitur, ad hoc ut alios concurrant, grauitèr punitur.

Creditor prætextu alterius contractus, vel repromissionis, exigere non valet durante dilatione quinquennali.

95 *Maior pars intelligitur pro quantitate debiti, non pro numero creditorum.*

Dilatio quinquennalis concedenda est, etiam si non maior, sed æqualis summa, & sic debiti dimidia tantùm sit creditorum concurrentium.

96 *Creditum licèt præsumatur simulatum inter filium debitorem, & patrem concurrentem creditorem; alitèr tamen est, quando de debito ante dilationem constat ex verissimis causis.*

Creditores consanguinei assentientes regularitèr in dubio non admittuntur ob præsumptam fraudem, & collusionem.

97 *Maior creditorum pars ut minori præiudicet, sat est, ut albaranum subscribant, & ità in praxi seruatur in hoc Regno, ac in Gallia, Lusitania, & Hyspania.*

98 *Dilationes quinquennales ab omnibus obtineri possunt, qui expressè prohibiti non reperiuntur.*

Mulier gaudere valet beneficio dilationis quinquennalis, licèt ob æs alienum carcerari non possit.

Debitor munitus priuilegio nè conueniatur, nisi in quantum facere potest, an gaudere possit beneficio dilationis quinquennalis.

99 *Dilatio quinquennalis minimè subsistit, quando de persona tantùm conceditur.*

100 *Debitor etiam in carceribus existens frui potest beneficio dilationis quinquennalis, ut illius vigore dimitti debeat.*

Liberans aliquem debitorem obstringitur integrè soluere omne debitum, licèt debitor prædictus denuò apprehensus in carcerem detruderetur.

Creditor non potest ampliùs debitorem carcerare, etiam si offerat alimenta præstare, quando prius renitens fuit.

101 *Debitor post obtentam dilationẽ quinquennalem, ac post quàm tempus in ea expressum lapsum est, ad beneficiũ cessionis bonorũ conuolare non potest.*

Dilatio quinquennalis impedit instrumenti præsentationem ad formam Ritus.

102 *Executio sententiæ quando remoretur ex rescripto dilationis quinquennalis.*

Geminatio verborum denotat firmitatem propositi voluntatis, ac consensus, & inducit diuersitatem iuris ab actu simplici.

Verba geminata significant præcisam intentionem.

103 *Vicinus ex maiore parte concurrens potior est in retractu eo vicino, qui pro minori parte concurrit.*

Emptor vicinus ex minori parte præfertur in retractu alteri vicino, qui concurrit pro maiori parte, tanquàm duo habens vincula, & vicinitatis, & emptionis.

104 Creditores certantes, *quid faciendum sit super bonis debitoris à solutione cessantis? cogi valent creditores minoris partis, non solùm ad dilationi assentiendum; verùm etiam ad remissioni*

sioni partis debiti consentiendum.

105 *Creditores maioris summa si dilationem quinquennalem concesserint, ac petierint condemnari renitentes ad concurrendum atque isti seruatis seruandis ab impetita dilatione fuerint absoluti, illi creditores maioris summa ante quinquennium non possunt ipsum debitorem conuenire.*

Voluntas tacita non præsumitur in præiudicium tertij debitoris.

106 *In iudicio concedenda dilationis quinquennalis, Clericus citatus stare debet coràm Iudice laico.*

Hoc etiam locum habet in remissione partis crediti.

107 *Dilatio quinquennalis non extenditur ad debita inhibita post datam ipsius dilationis, tùm si illa à Principe, tùm si à creditorum consensu concessa sit.*

108 *Dilatione quinquennali concessa, vrgentibus creditoribus nouitèr quæsitis, si fuerint debitor carceratus, & bona vendita; creditores qui concurrerunt, vel ad concurrendum damnati fuere, vti priores in tempore, possunt super pretio bonorum satisfieri.*

Dilatio cessat finita dilationis causa.

109 *Senex septuagenarius quamuis carcerari non debeat; de consuetudine tamèn et domus loco carceris assignatur, & quandoque hoc ampliatur ad totam Ciuitatem.*

Senex septuagenarius hac prærogatiua non gaudet, si in dicta ætate æs alienum contraxerit.

110 *Dilationis quinquennalis exceptio nùm opponi possit contrà creditores ex causa depositi? adducuntur pugnantes sententiæ, pro intellectu quoque* text. in l. si quis, vel pecunias, C. deposit.

Quid in deposito confesso? aut in deposito facto penès publicum Bancum? ac demùm in deposito irregulari, de quo loquitur text. in l. Lucius, 24. cùm seq. §. pecuniam, ff. deposit.

111 *Depositi irregularis natura peruestigatur, tribus constitutis conclusionibus ad intellectum adducti* text. in l. Lucius, 24. cum seq. §. pecuniam, ff. deposit.

Depositum quando sit verum, & dominiū in accipientē nō transferatur.

112 *Dilatio quinquennalis nùm amplectatur creditores ex causa dotis? adducitur distinctio inter dilationem concessam per viā iustitiæ, & illā gratiæ.*

Saluum conductum generale à Principe concessum non extenditur contrà priuilegiatum.

113 *Dotis causa non comprehenditur in Statuto, & excepta est ab omni generali dispositione.*

Refutatio feudi pura, & simplex, quæ fit à patre in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indiget registro in quinternionibus Reg. Cameræ.

Donatio contēplatione certi matrimonij immunis est ab insinuatione, tàm si à patre, quàm si ab extraneo facta fuerit.

114 *Ius offerendi an locum obtineat in iudicio assecurationis dotis? arguitur pro, & contra, quæ sententia verior est, licèt pro possessore videatur facere* text. in l. Paulus, §. qui pignoris, D. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.

115 *Possessor excludēdus est à iure offerendi in iudicio mulieris agentis pro assecuratione dotium, ad limitationem adducti* text. in l. Paulus, §. qui pignoris.

Bona per tertium possessa, & super quibus concessa fuit dotium assecuratio, si plus valerent, mulier habet electionem offerendi supplementum valoris æstimati, & retinendi bona.

116 *Moratoria non comprehendit debitum Regis, Ecclesiæ, minorum, venditionis bonorum commestibilium, ex causa seminis, locationis, & conductionis, alimentorum, ac laborum personalium.*

Tutor debitor ex causa tutelæ non admittitur ad beneficiū cessionis bonorū.

117 *Dilatio quinquennalis locum non habet in credito procedēte ex causa venditionis rerū ad annonā pertinentiū.*

Appellatione victualium, & rerum commestibilium non veniunt res deseruientes ad vestitum.

118 *Moratoria aduersùs Neapolitanos non con-*

conceditur, potissimùm pro pensionibus domorum.

119 Moratoria de iustitia, indistinctè fideiussores comprehendit; etiam si renunciatum fuerit Auth. præsente, C. de fideiussor.

120 Cessio bonorum ignominiosa nùm afficiat Neapolitanos, & debita infra annum contracta?

121 Cessio bonorum à debitore effecto non soluendo fieri potest dupliciter, uno modo cum ignominia, alio verò modo absque ignominia, & hæ diuersos producant effectus, ut ibi.

122 Pragm. 1. de cessione bonor. verba tantùm facit de cessione absque ignominia.

Debitor, qui suis bonis cedit cum ignominia, in totum liberatur.

123 Debitor mendicus in carcerem detrusus, ut illic fame pereat, inhumanū est.

124 Prius quando per posterius reuocatum censeatur? examinatur in terminis adducta Pragm. 1. de cess. bonor.

Reuocatio generalis prioris legis minimè sufficiens est, ad hoc ut illa reuocata, atque derogata dici valeat, sed expressa, & specialis exquiritur.

125 Pragm. 2. de cess. bon. loquens de debitore, qui admitti petit ad beneficium cessionis bonorum quò ad debita infrà annum contracta, transfert ad ipsum debitorem onus probandi fraudem nō adfuisse, neque decoxisse dolo, aùt supina negligentia, sed tantùm casu, & ictibus fortunæ.

126 Debitor, qui dilationem quinquennalem obtinuit, si infrà illius tempus decedat, hæres ipsius pro residuo temporis gaudere non valet beneficio illius dilationis, sed statim compelli potest à creditoribus.

127 Tempus dilationis quinquennalis respectu creditorum non concurrentium currere incipit à die interpositi decreti; respectu verò concurrentium à die oblatæ dilationis.

Debitor durante dilatione quinquennali an possit alienare bona, quæ habet? & nùm tertij possessores, qui possident, tuti remaneant.

128 Dilatio quinquennalis quando prosit fideiussori.

Fideiussor, sicuti etiam hæres, conueniri non potest ante exequias, & infrà nouē dies à tempore mortis principalis debitoris.

Cessio bonorum facta per debitorē nùm iuuet fideiussori?

Fideiussor an sit liberatus, principale debitore bonis suis cedente: & an rei iudicatæ exceptio contrà creditorem prosit etiam fideiussori?

129 Dilatio, quæ captiuis concedi solet qualibet die Saturni in visitatione M. C. V. ut scilicèt in fine cuiuslibet mensis certam summam soluant eorum creditoribus, ad fideiussores extenditur.

Fideiussor adstrictus præsentare debitorem intus carceres infra mensem, nō tenetur, si intra illud tempus debitor dilationem quinquennalē obtinuerit.

130 Fideiussor adstrictus aliquem præsentare, non tenetur, si præsentandus post præstitam cautionem effectus fuerit Clericus.

131 Conreus insolidum obligatus nùm moratoria Conrei frui valeat?

132 Contractus inter duos Reos debendi si sustineri non potest ex aliquo Iuris priuilegio in alterutrius persona, validè quò ad alterum sustinebitur.

133 Exceptio, quæ uni ex Conreis competit, alteri non refragatur.

Conrei quando socij dicantur?

Alter ex duobus Reis debendi non socijs aliquid ab altero petere non potest, nisi soluat plus medietatis, quæ ad vnumquemque spectat.

134 Sacrum Regium Consilium in facti contingentia approbauit opinionem, ut Conreus insolidum obligatus non fruatur moratoria alteri Conreo impartita.

135 Dilatio quinquennalis si fuerit impetrata post moram contractam à fideiussore, minimè eximitur per mortē, vel aliud impedimentum principalis.

Fideiussor de repræsentando debitorem Fisci, an satisfiat tradendo carceratū mortuum.

Regula, quòd dies interpellat pro homine, procedit in iudicialibus, non verò in extraiudicialibus.

136 Fructus debentur à die mortis testatoris

toris in legato speciei; in legato verò ad certum diem debentur à die mora absque interpellatione, cum adueniente die hæres in mora constituatur, & ab ea interpellatur.

137 Ant.Faber in Cod.lib.6.tit.26.definit.10. *dicens, in legato in diem relicto nō debere interesse ex diei lapsu, sed dumtaxàt ex die petitionis, reprobatur.*

138 *Legatum à testatoris obitu rectà via transit in legatarium, eique etiam ignoranti acquiritur.*

Pupillus repudiare non potest legatum sine Prætoris authoritate.

Agnitio efficit, vt legatum irreuocabiliter acquiratur, & ampliùs repudiari nequeat.

Interesse debetur absque interpellatione in legato facto minori, Ecclesiæ, vel alteri piæ causæ.

Debitor ex lapsu diei in mora constituitur, & fortiùs est dies ad constituendum in mora, quàm interpellatio.

139 *Debitor statuto tempore non soluens ad interesse tenetur, etiam si tempore elapso creditor non vrgeat.*

140 *Fructus percepti post cedentem diem fideicommissi, & conditionis euentum, veniunt in restitutione fideicommissi.*

141 *Debitor obtinens quinquennalem dilationem præstare debet fideiussoriam cautionem.*

Quæ cautio nec à Principe remitti potest.

142 *Cautio fideiussoria præstanda est per debitorem obtinere volentem dilationem quinquennalem, quando creditores instant pro tali fideiussione, aliàqui valent illi renunciare.*

Cautio prædicta præstanda est in loco iudicij.

Venditor obstrictus ad implicandū pretium rei venditæ in aliam emptionē, illam facere debet in Territorio, seù Ciuitate, in qua contractus fuit celebratus.

143 *Mensura loci rei sitæ, non verò contractus, sequenda est: cum in hijs, quæ exequutionem contractus concernunt, attendenda sit consuetudo rei sitæ.*

Locus contractus attenditur in rebus mobilibus; in immobilibus verò illæ rei sitæ.

144 *Debitor obtenta quinquennali dilatione nūm iterùm cauere teneatur, mortuo fideiuss. re, vel illo propter aduersam fortunam nō soluendo effecto.*

145 *Fideiussio prædicta formaliter præstanda est, nùm etiam à diuite, & idoneo? recensentur opiniones.*

Ciuitas non tenetur ad satisdandum.

146 *Cautio fideiussoria necessaria est, cùm à Principe conceditur dilatio ex alia causa, quàm paupertatis.*

Fideiussor idoneus quis dicatur? & quo tempore consideranda sit idoneitas?

147 *Ciuis mediocris fortunæ non censetur idoneus fideiussor in causa magna.*

Famulus fideiussor iudicatur idoneus, principali diuite existente.

148 *Magistratus excusatur, si non receperit fideiussionem à principali idoneo:*

Syndicus, qui non receperat ab Actuario cautionem de stando syndicatui, excusatur à pœna, illo præsente tempore syndicatus.

Tutor, qui licitè lucro, & fœnori pecuniam pupillarem exponere, vel in emptionem prædiorum collocare tenetur, si hoc neglexerit, quando excusetur.

Tutor excusatur, si pecuniam mutuo dedit communitèr idoneo reputato, & si eidem pecuniam quoque propriam credidit.

149 *Iudex cautè aduertere debet, an quis sit idoneus facultatibus?*

150 *Iudex caueat, nè approbet aliquam personam, & eius satisdationem recipi faciat ab Actorum Magistro iuxtà stylum, & consuetum.*

Tutores, atque Administratores curent interponi decretum à Iudice in hijs, quæ pupillorum, ac minorum intersunt.

Regula, quòd quis idoneus præsumitur, quomodò intelligatur.

Ea est

EA eſt hominum quorundam effrænis audacia, vt non ſatis putẽt alienum æs cõttahere, quãtum ipſorum ſubſtantia patitur; verum quãuis re familiari ſupputata ſe ſoluendo fore penitùs noue-
1 rint, in dies ſingulos, tamèn nouo ſemper alieno ære ſe ſe obſtringere non verentur, id quod planè perſoluere nequibunt, ab alijs accipere gratulantes. Quid enim? ferè impudentiſſimo, inquiunt, eloquio reddiderint nos licèt commeſſatio, ebrietas, ſodalitium, libido, egenos, inopeſque (quæ omnia ſub aduerſantis fortunæ nomine colligunt, Stultum enim eſt ſuorum malorum cauſam in Deum, aut fatum, non in ſuas libidines, & flagitia, reijcere. *Senec. epiſt.93.* inquit. *Multos inueni aquos aduerſus homines, aduerſus Deum neminem; obiurgamus quotidiè fatum*) Ne quicquam fidem, atq; authoritatem, quas apud omnes conciliauit nobis optima ſupellex, prædiaque, quæ habuimus, eripient; imò quò maiori premimur inopia, eò locupletiores ſumus; Vtimur enim re omniũ, dum inanis actionis pretio, aureiſque verbis *textus in l. nam is, ff. de dolo*, omnia vbiuis gentium, prædia mercari poſſumus, quoque magis deuincimur obligationibus, atq; hypothecis, eo minus debemus, quia minus poſſumus; plauduntq; ſibi ex illo, *Martial. lib.2. epig.3.*

Sexte nihil debes, nil debes, ſexte fatemur,
Debet enim, ſi quis ſoluere, ſexte, poteſt.

Interea minimè à veteribus vitijs
2 deſciſcentes inanis actionis defenſi munimine vbertimas aliorum fortunas diſſipare, vtpotè non reddituri, non curant, quod ex noſtratibus ingemit *Præſul Campanil. ad Oliu. in rit. Cur. Archiep.4. ſub n.21. verſ. fin.* rectèque ſenſiſſe dicam Auguſtum, de quo memini in princ. *rit.166. tom.2.* qui, cum ſubijceretur publicæ auctioni, cogentibus creditoribus bona cuiuſdam defuncti Romani Equitis, qui tantum creditæ pecuniæ contraxerat, vt ducẽties cẽtena millia aureorũ excederet iuſſit emi ſibi culcitram illius cubicularem, vt ea ſtrata lectulo ſomnum ſibi certè, quem diuturnæ Imperii curæ fugauerant, conciliaret; miratus ſanè quomodo ille tanto obrutus ære alieno, ſub ea ſomnum capere potuiſſet, vt refert *Macrob. li.2. cap.4. Satur.* Hinc clamabat *Ariſt. lib.5. polit. Fiunt in Republica mutationes, cum homines ſua cõſument prodige viuentes. Hi enim tales res nouas quærunt.* Quapropter, vt huic
3 impudẽtiæ occurreret *lex* 12. Tabularum, debitores, qui ſoluendo non eſſent, non tradi modò ſanxit in temporariam ſeruitutem creditori, ſi vnus eſſet; at etiam ſi plures forent, quibus reus eſſet iudicatus, tertiis nundinis, niſi ſoluiſſet, ſcindere debitorem in fruſta, ac ſecare pro libito creditoribus ſinebat, vt teſtantur *Liu. li.8. prim. Decad. & Carol. Sigon. lib.1. de antiq. iur. Ciu. Roman. cap.6.* ex *Accurſ. in l.1. C. qui bon. ceder. poſſ. & Aul. Gell. noct. Attic. lib.20. cap.1.* de quibus *Ameſcua in* ſubtili *tract. de poteſt. in ſeipſum, lib.2. cap.14. n.18. De Petris conſ.49. n.34. Cardin. Baron. Annal. lib.1. anno Domini 33. pag.142.* cuius verba tranſcribit *Reg. Tap. lib.2. iur. Regn. tit. de cuſtod. reor. pag.329. n.1. de Rub. de valid. legal. cap.53. n.139.* aliaq; ſupplicia, peculiaribus Regnorum Conſtitutionibus contra ipſos obæratos conſtituta fuere, de quibus *Cælius Rhodegin. lib.12. lection. antiqu. c.10. Alex. Guagnin. in deſcrip. Moſconiæ c.4.* de Moſcouitis loquens, de Græcis *Alex. ab Alex. lib.6. genial. cap.14.* de Florentinis *Brut. lib.1. Hiſtor. Florent.*

Et Regnorum Moderatores, omni
4 ætate, ſuis ſanctionibus, vt tanto occurrerent malo pro Reipublicæ, & ſingulorum bono frœnum nimiis ſumptibus impoſuere: Iulius Cœſar, teſte *Suetonio lib.1.* præcæteris, conchyliatæ veſtis, & margaritarum, niſi certis perſonis, & ætatibus, perq; certos dies vſum ademit: Auguſtus, docente *Dione Caſſio. lib.45. Hiſt.* edixit, ne quiſquam niſi Senator, quiq; in Magiſtra-

tu esset purpuram gestaret, quam iam vulgò gestari videbat: Reges Galliarum, teste *Rebuffo*, nempè Carolus V. IX. Henricus III. & alii edicto cauere ne in nuptiis, aliisq; conuiuiis plusquam tria fercula apponerentur, *Martin. SchoocKii de sedition. seu discordijs domesticis, lib. 3. cap. 18. pag. 925.* notans non tantum in Gallia, verùm etiam Venetiis, Genuæ, aliisq; Italiæ Ciuitatibus, & in Hispania seruari: Ludouicus Rex Germaniæ, refert *Auentinus lib. 4. Annal.* externos habitus edicto prohibuit: Carolus V. Imperator Inuictissimus tùm in Germania, tùm in Belgio vsum Sericæ vestis certis modò personis habita nimirum censûs, & bonorum ratione permisit, & multa exagitauit, *Scriban. in Institut. Polit. Christi. cap. 15.* & hisce nostris temporibus Proreges vigilantissimi variis, sapientissimisq; Pragmaticis tùm muliebri ornatui, iàm vltrà priuatæ potentiæ fines prolapso, tùm famulorum turbæ penè innumeræ, tùm auri in curribus, atque indumentis stultæ nimis effusioni, aliisq; fastidientis seculi luxibus planè dementiæ proximis modum imposuere, & præter *prag.* de qua memini in *ritu 272. sub n. 59. vers. ignoro* tamen *lib. 3.* adsunt nouissimè editæ, sub *tit. de vest. & famul. prohib.*

Verùm quia sæpè numero sunt debitores, qui non sibi ipsi inopiam eō-
5 sciuerunt, sed fato quodam, vt ita dixerim, ad miserrimam omnium conditionem coguntur (fragile enim bonum est opulentia, quæ fortunæ imperio subiacet, & in perpetuo penè fluxu est. *Omnia* inquit *Senec. lib. 7. de benefic. ista quæ vos tumidos, & supra humana elatos, obliuisci cogunt nostra fragilitatis, quæ ferreis claustris armatis; quæ ex alieno sanguine rapta vestro defenditis: propter quæ classes cruentaturas maria deducitis; proptèr quæ quassatis Vrbes, ignari quantum telorum in aduersos Fortuna comparet: propter quę ruptis toties affinitatis, amicitiæ collegij foederibus inter contendentes duos terrarum Orbis elisus est. Non sunt vestra, in depositi causa sunt, iam iamq; ad aliū Dominum spectantia, aut hostilis animi successor inuadet*) Imperatoribus itaq; nostris, qui fauore pauperum non no-
6 uas condi leges tantùm, verum etiam conditas emendari debuere consuerūt *in §. 1. Auth. de secund. nubend.* & in *l. assiduis, C. qui potior in pign. habean.* antiquanda tam sęuiens cōstitutio visa est; quin ob æs alienum seruire liberos homines creditoribus cogi non posse, alia Constitutio sanciuit in *l. ob æs alienum 12. C. de action. & oblig.* quē textum exornant *Guid. Pap. dec. 61. Vrsill. ad Affl. dec. 307. n. 3.* pluraq; remedia, ac tutamina illis obæratis cōcedere, cessionem nempè bonorum, de qua *in l. fin. C. qui bon. ced. poss.* quodq; priuilegium valdè antiquum vsu receptum fuit apud Græcos, Hæbreos, & Romanos, & penes Hispanos ante annos mille à Regibus Gothis, *teste Fermosin. de indic. & for. comp. tom. 2. sup. cap. fin. de libell. oblat. q. 4. §. 5. nu. 2.* Nec non iura debitori concessere pignorum adiudicationem Creditoribus etiam inuitis, de qua *in §. quod autem Auth. de fideiuss.* à quo est desumpta *Auth. hoc nisi, Cod. de solut.* idquod antiquitùs, sed non tam lucidè erat dispositum tam de iure *ff. in l. à Diuo Pio §. si pignora ff. de re iudic.* ibi: *Vt addicatur ipsi*, quàm de iure Codicis *in l. vetustissimam, vers. sin autèm tempore statuto, & vers. sin autem minus quidem indebito, C. de iur. domin.* Moratorias, & saluos conductus, de quibus in *l. quoties, C. de precib. imper. offer.* & loquitur hic Ritus.

At cum cessio bonorum sit lacryma-
7 bilior, iure merito principem locum sibi lacrymæ vsurpant. Illa igitur fieri potest tam à Patre, quam à filio familias, *l. cùm filij 7. C. qui bon. ced. poss. Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 183 Paris. consil. 94. n. 56. lib. 1.* etiam si filij familias, nihil in bonis habeant, habere enim aliquando possunt *cit. l. 7.* siuè à femina, siuè à maribus *ead. add. l. 7.*

Huiusmodi priuilegium cessionis bonorum competit quoque Vniuersi-
8 tati, puta Collegijs, Ecclesijs, & similibus, *§. si quis autem, Auth. vt determin.*

min. fit num. Cler. Duard. de cession. bonor. c. 2. Bran. 4. par. princ. q. 2. de Marsil. singul. 565. loquens perbellè de Ecclesia, *Zas. §. fin. n. 4. Inst. de action.* & ibi *Schneiduin. n. 4.* dicens, omnes Vniuersitates bonis cedere posse, *Tho. Maul. de cess. bonor. tit. 3. nu. 11. Roman. sing.* 565. *Aufrer. dec. Tholos.* 136. amplians, idem dicendum in Vniuersitate scholarium, & fabrorum, *Menoch. de arbitrar. cas.* 183. *n.* 133. *Gasp. Manz. cit. dec. Palatin. decad.* 1. *q.* 2. *sub n.* 16. *& q.* 3. *ac decad.* 3. *patrocinij q.* 4. *ex n.* 138. *Balthas. Conradus Zahn in Ichnografia municip. cap.* 45. *pag.* 137. *Carpzou. in asyl. debit. cap.* 2. *thes.* 49. *n.* 26.

Fieri potest, vel in iudicio, vel ex-
9 tra, *l. fin. ff. de cess. bonor. Schneid. cit. loc. n.* 14. lapsum propterea fuisse *Matth. Brun.* 15. *quæst. princ.* aduertit *Maul. mem. tract. tit.* 5. *de forma cessionis bonorum, n.* 2. in eo, quod sine litis contestatione bonorum cessionem fieri negauit: Etsi enim regulatiter litis contestatio requiratur, quando necessaria est causæ cognitio, Iudicisq; officium principaliter imploratur, id tamèn in cessione bonorum fallere, & exceptionem pati palàm colligitur, ex *cit. tex. in l. fin.* Etenim quæ extra iudiciũ fieri licet, haud exquirunt litis contestationem, quæ non nisi in iudicio fieri potest. Sufficitq; ad bonorum cessionem sola voluntatis professio, *l. in omni, C. qui bon. ceder. poss.* fieri propterea potest tàm inter præsentes, quam inter absentes per nuncios, vel per epistolam, *cit. l. fin. V. esemb. ff. de cess. bonor. Maul. cit. n.* 3. *Cancer. var. resol. to.* 2. *cap.* 9. *de cess. bonor. n.* 31. *Becc. cons.* 85. *n.* 5. *tom.* 1. *Genou. de script. priuat. lib.* 3. *q.* 10. *Antonel. de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 62. *n.* 30. indicans constitutionem Pij IV. *Olea de cess. iur. tit.* 1. *q.* 5. *n.* 14. qui illam explicat dilucidè quæstionem, num cessio iurium scripturam exquirat? *Tondut. de præuent. iudic. p.* 1. *cap.* 10. *n.* 38. *& p.* 2. *cap.* 42. *n.* 16.

Procurator quoq; per litteras cõstitui
10 potest ad hunc explendum actum, *l. si procuratorem,* vbi *Gl. ff. de procur. Ripa respons.* 103. *Rota Genua dec.* 51. *nu.* 4. *Pereza de edit. Instrum. tit.* 5. *resol.* 10. *Rota apud Farinac. p.* 2. *dec.* 126. *Olea de cess. iur. sit. tit.* 1. *q.* 5. *R. Rouit. sup. prag. Rub. de procur. n.* 50. aliter tamen si quæ lege loci aliud statuatur. *Matteù. de Regim. Regn. Val. c.* 10. *§.* 1. *n.* 255. Epistola enim teste *Turpilio apud Hieron. epist.* 46. sola homines absentes facit præsentes. *Quia audiri absentium verba non poterant,* inquit *Hipponensis Antistes, illa ratio peperit literas, notatis omnibus oris, ac lingua sonis, atque discretis, de ordine lib.* 2. *cap.* 12. *Emilius Ferrettus cons.* 16. *n.* 18. Epistolam *præsentia organum vocat, Io: Gaddeus cap.* 7. *de contrah. stipulat. vicarium os, & subsidiariam linguam, non aliter ac lex dicitur mutus Magistratus, & Magistratus lex loquens, Bart. in l. nuda, col.* 2. *de donat.* scribit illam esse absentibus, id quod est sermo præsentibus; immò eum, qui alteri scribit intelligi præsentem alloqui, *Alex. cons.* 181. *vol.* 1. *Neuiz. cons.* 46. *n.* 35. *Zas. cons.* 9. *n.* 27. *lib.* 1. *Matth. Cuno lib.* 1. *de pactis cap.* 14. *n.* 8. *Borrell. in summ. dec. par.* 3. *tit.* 1. *n.* 218. Negare tamen haud possumus quod quis per Epistolam, aut Nuncium propriè non loquatur, *Bald. & alij in l.* 1. *de verb. oblig. Io. Corasius lib.* 1. *Miscell. cap.* 24. *in princ.* siquidem rei veritate tantùm differunt scribere, & loqui, quantùm organa ipsa manus, & lingua; in hoc enim interuenit articulatus sonus natus in canna pulmonis, in illo autèm secus, *Cælius Rodogin. lect. antiq. lib.* 16. *c.* 14. Hinc viua vox eadem demùm est, quæ scripta non est, sed ex ipso pronunciantis ore percepta; scriptura autèm vox quæpiã est, sed quasi fictitia, veræq; vocis, vt cumque imitatrix, siquidem in ea deest actus, motusq; hoc est vita, vt perbellè ostendit adagium *Chiliad.* 1. *centur.* 2. *adag.* 17. *&* 18. confertq; quod *Iulius Caponus* scribit *de stipul. disp.* 3. *n.* 38. *&* 50.

Vnde epistola, vel scriptura absenti missa non potest acceptari, neque ratificari ab eo, cui missa est, defuncto scribente, siue illo, qui scripturam dirigebat *Butr. in c. vlt. de confess. & ibi*

Imola singulare reputans, quoniam
mortuo scribente, seù mittēte dici mi-
nimè potest scripturā loqui, *Alex. conf.*
24. vol. 5. Ruin. conf. 131. n. 6. vol. 1.

Illa tamen non conceditur, nisi ce-
dens caueat quod ad pinguiorem for-
11 tunam reuersus, sit satisfacturus, *c.*
Odoardus, de solut. l. 4. ff. de cession. bo-
nrr. §. fin. Inst. de action. Rol. à Val. conf.
7. num. 8. p. 2. quæ sufficit sit iuratoria,
cum aliam, attento statu suo, præstare
non valeat, *Couar. resol. lib. 2. resol. 1.*
num. 5. Triuis. dec. 8. c. 9. lib. 1. num. 10.
Maul. relat. loc. nu. 6. ex text. in Auth.
generaliter, C. de Episcop. & Cleric. l. fin.
§. super. de assert. tollend. §. si vero tamē,
Auth. vt nulli iudic. §. sed hodie, Inst. de
satisdat. & cap. fin. de sent. excommun.
quidquid contrarium sibi persuaserie
Hunn. ad vol. post. disp. Trentl. 24. thes.
4. lit. C. quod cum de necessaria cau-
tione tractetur, quamuis propter ino-
piam fideiussor haberi non potest, ta-
men iuratoria cautio sufficere non vi-
deatur, memoratique textus solum de
cautione iudicio sisti, & iudicatum
solui loquantur, idq; nè per difficul-
tatē inueniendi fideiussores differātur
iudicia, & debitoris paupertas agenti
obstet, quominus ius suū cōsequatur.

Verum etsi iure Romano attento
nullus in cessione bonorum requira-
12 tur ritus, nullaq; desideretur solem-
nitas, nihilq; intersit, vbi illa fiat in
iure, an verò extra ius, præsente ne,
an absente, qua de re *Petr. Greg. lib.*
22. sintagm. 14. Dionis. Gottofred. in
nouell. Iustin. 135. Cuiac. in Parat. C. tit.
qui bon. ced. poss. tamen cum ea res in
Orbe decoctoribus nimiam fraudandi
13 ansam præbuisset, peculiaribus Re-
gnorum constitutionibus sancitum le-
gimus, eam cum ignominia fieri, vt ip-
sius ignominiæ, ac dedecoris metu
pauciores in perniciem creditorum ad
tam fędum, & miserabile beneficium
confugerent; & quisque Populus sibi
constituit morē, *Michael Ferrer. 3. par.*
obser. cāp. 130. Cancer. lib. 2. var. cap. 9.
num. 27. Graff. de except. except. 17. n. 4.

Apud Tyrrhenos enim pueri va-
cuum marsupium gestantes bonis ce-
dentes insequūtur, vt inquit *Heracl. in*
Polit. In Gallia *Ludouicus XII. in Const.*
12. iussit, vt nemo nisi præsens iudicio
discinctusq; ac nuda ceruice bonis ce-
deret; & Lugduni bonis cedentem in
denudatis percuti pudēdis refert *Guid.*
Papa dec. 343. In Hispania torquem
ferreum gestare compellitur, teste
Suar. in l. 1. Thor. l. 2. tit. de los gouiernos
in princ. n. 15. lib. 3. Couar. cit. lib. 2. var.
cap. 1. nu. 5. Reg. Ronit. in prag. 3. de cess.
bonor. post nu. 5. Decoctus Papiæ è lapi-
dis, quem dicunt vituperij, suggestu
ter clamat denudatus, se bonis cede-
re, *M. Mantua Bonauit. lib. 5. Enchirid.*
rer. singul. cap. 105. Angel. memor quo-
rundam Italiæ locorum in *l. fin. C. qui*
bon. ceder. poss. & meminit *Bal. conf. 301.*
vol. 1. Romæ leonem marmoreum in
scalis Capitolij ascendit, & ibi nates
percutiens, dicit, Cedo bonis, *Maul. cit.*
loc. post num. 7. Alex. conf. 355. num. 9.
vol. 2. De obseruantia Flandriæ testa-
tur *Iodoc. in prax. ciuil. cap. 70. in fin.*
de Subaudia *Thesaur. dec. 36. in fin.* Si-
ciliæ *Cumia in rit. 95. nu. 35. Muta ad*
prag. eiusdem Regni, tom. 1. tit. 7. nu. 18.
Neapoli vero ex *prag. 3. de cession. bo-*
nor. post capitula, & priuilegia huic
Ciuitati à Ferdinando, & Frederico
cōncessa in *cap. 33.* accersitis Credito-
ribus die iuridica in M. C. V. pro-
clamat præco, illum cedere bonis, qui
cedens deinde ascendit lapidem pro
eiusdem M. C. foribus consultò ere-
ctum, apertoq; capite vociferatur, se
bonis cedere; ac inibi vnius fermè ho-
ræ spacio ad transeuntium conspectum
se prostrat, de qua *prag.* memores sunt
Apicel. in tutam. Pauper. tit. 4. de cession.
bonor. num. 24. & Costant. Papa ad Ga-
ran. in hoc ritu. Neq; vsu recepta fuit
pragm. 4. eod. titul. iubens, bonis ce-
dentem deferre pileum viridi zona
præcinctum; quod etiam Pij IV. motu
proprio incipit, *Cupientes* constitutum
fuerat Romæ. Quod vero iniuria ipsi
cedenti non debeat inferri, & proinde
minimè teneatur percutere columnam
cum renibus, nisi à statuto, vel con-
suetudine sit pręscripta forma, scribit
Bald. conf. 301. num. 3. lib. 5.

Vni-

Vniuerſitas autem bonis cedens il-
lam dumtaxat obſeruabit formam,
14 quam ius commune ſtatuit, non aliā,
& ignominioſam à muncipalibus iuri-
bus ſancitā, vt *Menoch.* prudenter ad-
uertit *de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſu 183. num. 13.* affici enim Vniuerſitas igno-
minia non poteſt, vti corpus fictum,
*Iaſ. in l. Si quis maoir, nu. 7. C. de tran-
ſact. ex l. mortuo, ff. de fideiuſſ.* maxime
cum eiuſmodi ſtatutorum verba ſo-
leant ità concipi, *ſi quis, quicunque,
&c.* quæ non vtique amplexātur Vni-
uerſitates ipſas, ex notatis per *Iaſ. ibid.
Calcan. conſ. 1. nu. 2. & 3. Crauet. de an-
tiq. semp. p. 4. princ. nu. 149. Pariſ. conſ.
21. nu. 30. lib. 4. et conſ. 124. in fin. ac Re-
buff. in tract. de pacif. poſſ. nu. 6.*

Hae quippè ignominia in totū libera-
tur debitor, nec ad aliquid obſtringi-
15 tur, ſi contingerit eum ad pinguiorem
deuenire fortunam, & coarctatur *tex.
in l. 1. C. qui bon. ceder. poſſ. & ibi Angel.
Iaſon. in §. fin. inſtit. de action. Guid. Pa-
pa dec. 343. Menoch. cit. caſ. 183. nu. 21.
Vita de Camba in tract. clau. tit. an poſſ.
renunc. bene. ceſſ. bon. num. 37. Brun. de
ceſſ. bonor. 3. qu. princ. num. 6. Brun. à So-
le in qq. legal. qu. 7. num. 10. & 11. ac qu.
9. num. 38. Cicala in §. 29. de action. nu.
10. Caſtagn. in tract. deducto ne agat.
qu. 11. num. 1. Giurb. dec. 41. Intrigl. de
caſib. conſcient. caſ. 35. nu. 105.* propte-
rea ipſa ceſſio dicitur acerba, terribilis,
iniurioſa, miſerabilis, *Federic. de Senis
conſ. 183. Muta cit. loc. ex nu. 18. Tren-
tacinq. var. reſol. lib. 3. reſol. 27. ex. nu. 1.
Paris de ſyndic. verbo, quia pluries nu. 9.
in fin.* & infamia quoque facti notare
non ambigitur, *Caſtrenſ. in l. debitores
nu. 2. ff. ex quib. cauſ. infam. irrog. Brun.
in 6. quaeſt. princ. num. 1. Gardin. Tuſc.
practic. concluſ. verbo, ceſſio bonorum con-
cluſ. 217.* & proinde qui cedit bonis in-
iuriarum actionem intentatam proſe-
qui non valet, *Io: Croſerij deciſ. Cappell.
Tholoſ. 150.* etſi hunc actum nullam in-
ducere infamiam vti calamitate ductū,
cenſeant *Reg. Tapia in iur. Regn. ſup.
prag. 3. de ceſſ. bonor. num. 1. Add. ad Reg.
Ronit. in Rub. eiuſdem tit. nu. 2. Velaſc. de
priuil. pauper. in ſpecial. poſt qu. 55. nu. 1.
Henia Bolannos Cur. Philipp. p. 2. §. 25.
de ceſſion de bienes,* ex *l. debitores 11. C.
ex quib. cauſ. infam. irrog.*

Meritò tunc ditiores effectos non teneri, fatētur *Gloſ. in cap. ſicut dignum, verſ. ſi habent de homic. & in cap. peccatum, de regul. iur. in 6. Fely. in cap. ad liberandum, poſt num. 4. de Iuda. Roman. ſing. 24. Cepoll. cautel. 3. Iaſ. in l. ſi quis id quod, num. 29. & Dec. nu. 26. ff. de iuriſd. omn. iudic.* ex notabili *tex. in l. ſed vnius §. ſed ſi ante, ff. de iniur. Danz. de pugn. DD. cap. 3. de contumac. num. 12. Nouar. collect. 35. ex nu. 2. Leoncill. de priuileg. paup. p. 2. verbo, ceſſio.*

Hinc mulcta à Iudice intuitu paupertatis remiſſa, exigi amplius nequit, quāuis ad pinguiorem fortunā debitor deuenerit, *l. illicita §. fin. iuncta Gloſ. cum Bar. & aliis, ff. de offic. Praeſid. Boer. deciſ. 349. nu. 4.* etſi nonnulli Teologi ſcripſerint non eſſe immunes à ſolutione cedentes per actus ignominioſos ſi venerint in pinguiorem fortunā, & quod iſthæc mulcta nō ſit loco ſolutionis, ſed penœ pecuniariæ, vel alterius pro culpa præſumpta in accipiendis mutuis, & inhiendis alijs contractibus, cum eſſēt impotētes ſolutionis ex *Couarr.* nēpè *add. c. 1. n. 6.* censēt *Filluc. to. 2. tract. 32. cap. 5. n. 153. Henriquez. Stroueſdorff. in 1. tom. de iuſt. & iur. diſp. 10. memb. 2, cauſ. 2. pag. 138.* quorum ſententiam veriorem præconizat *Leſſius lib. 2. cap. 16. dub. 3. num. 4.* & proinde contrariam tanquam probabilem videtur admittere, vt obſeruat *P. Dian. tract. 4. Miſcellan. reſol. 78.* cuius verba ipſo citato reſcribit *Leoncill. cit. de priuileg. pauper. p. 2. priuileg. 49.* verbo *ceſſio, nu. 17.* & praxim noſtræ M. C. indicat *Vrſill. ad Affl. dec. 379. n. 5.* diſtinguens affirmatiuam opinionem procedere, ſi ceſſio fiat cōſentiente creditore, ſecus ſi reluctante, & proteſtāte, ex *l. fin. ff. de in ius voc.* vbi libertus debitor in pecunia patrono reluctante non admittitur ad luendum in corpore, & ex *Iaſ. in §. panales, n. 46. Inſt. de action. Boer. cit. loc. n. 10.* cuius diſtinctioni dat ęquū intellectū *Paſch. cit. loc. ſub. nu. 53.* & indiſtinctè, ac omnind eſſe liberatū deciſū in S. C. tradit *Cōſ.*

Arias

*Arias de Mesa contron.iur. lib.2.c.36.n:26.*quē refert *Thor.in supplem.compēd. verbo cessio bonorum*, & in nostris Tribunalibus sępèr fuisse in more, scripsit *Io.Vinc.Caualer. alleg.29. n.5. in 3. tom.Reg.de Marinis*; ac proinde indicatam cautionem præstare haud obstringitur, *Giurba cit.decis.41.ex n.19.* post alios superiùs adductos.

Sed(Deus Bone) quid iniquius, vt honestus vir, qui citrà ignominiam
16 bonis cesserit ad pinguiorem fortunam perueniens teneatur, *cit. l.1.* inhonestus, qui cum dedecore id agat, haud obstringatur? cur ex honesto actu quis consequatur damnum, & maximum detrimentum, ex inhonesto verò, & infami lucrum, ac maximum emolumentum, obstante *tex.in l.nè ex dolo,ff.de dolo*; nemini enim sua licentia debet prodesse, & alij nocere, ad *text.in l.sed & si haereditas, §.penul. vbi Gl.ff.ad exhib.* neque verò ex sua culpa meliorem quis suam conditionem facere potest,*l.non fraudantur, §.fin.ff.de reg.iur.l.si ab hostibus,§.1.ff.solut. matr.* alioquin pœna afficerentur honesti, inhonesti verò præmium consequerentur quod minimè ferendum, arg. *tex. l.seruius in fin.ff.quod vi,aut clam l.non solum, ff. de noxal.* Verùm hoc casu ereditoribus sufficere debet ignominia debitores affecisse,quæ omni re maioris est ponderis, *l. isti quidem ff. quod met. caus.* quæq; cum sit pœna corporalis locum sustinet solutionis, *Cancer.indic.loc.n.23.Paschal.cit.cap.9. n.53.Antonell.add.loco,n.9. Soccin.reg. 7.* tres ampliationes, & decem octo adducens restrictiones, & incertus *Author* post *regul.Soccin.in reg.1.* octo limitationes subnectit.

Nobilis quidem admittitur ad hoc miserabile beneficium absq;ignominia
17 vt decreuit S.C. die 1. Iunij 1633. relatore Iudice Io. Dominico Tassone, hisce verbis,*remissa est eidem M.C.que prouidcat, quod explicatio actus fiat absque ignominia*, Actuario Vertozza,de quo scito memor est *Thor. p.3. compend.dec.sect.1.*verbo,*cessio bonorum,an fieri debeat*, qui alias decisiones subnectit, & temporibus meis debitor fuit detentus in aula M.C.in Ciuilibus horæ spatio capite nudato, de qua praxi testis est idem *Thor. cad.p.3.sect. 1.verbo Doctor*, ac durum videtur decretum apud *Arias de Mesa cit.cap.36. n.26.* Et certè huiusmodi praxis æquitati nititur maximè,cum non defuere asserentes eiusmodi statuta non valere vti contra bonos mores, quod spectaculum præberent per se turpe, ac plenum offendiculi, & cessio bonorum est introducta, vt sit beneficium, hoc autem in dedecus, & summam ignominiam bonis cedentibus vergeret, *Cyn.in l.1.q.5.C.de cess.bonor.Bald.in l. fin.ff.cod.Brun. cit.tract.q.6. Schneid. §. fin.n.14.Inst.de action.* proindè illam fieri absq; ignominia in iure esse permissum, notarunt quoque *Soccin. iun. cons.6.n.20.lib.3. Rol.cons.7. n.10. lib. 2.Magon.dec.luccu.f.88. nu.4. Thesaur. dec.182.n.7. Ioseph.Oldrad. in tract. de lit. & mand. princ. praelud.20.num.30. Ruginel.pract.q.q.c.39.ex n.63.* potissimum à Nobilibus,*Camia in ritu M.C. 33.n.10.& cap.95.n.35. Muta in prag. Sicil.tit.17. sub nu.17.* De Barone loquitur idem*Thor.add.p.3.sect.1.*verbo *cessio bonorum facta per Baronem*. De Doctore idem *verbo,Doctor*. Eius filijs,atque Medicis ipsemet,*verbo cessio bonorum an fieri*. Hoc ipsum in Milite seruandum esse notat *Thesaur.dec.Pedem.36.n.5.* Ad rem confert monitum Purpurati, *De Luca in tract. de credit. discur.102.* fauorabiliores debere esse Doctores, ne carceribus mancipētur, quàm de beneficio deducto, ne egeat, & *Santorell.de visit.carcer. lib.3.cap.4. n.15.* in Carceratorum visitatione maiorem dilationem ipsis concedendam, quam alijs, *Giul. in compend. Statut. Princ.*verbo,*Doctores lit.B.*

Clerici propterea vbi soluendo nō sunt cessionem facere non compellun-
18 tur, sed idoneam dumtaxat præstant cautionem persoluendi debita, quoties ad pinguiorem fortunam contingeret eos peruenire, *ex cap. Oduardus de solut. Neuizan.cons.59.n.2. Couarr. var.lib.2.cap.1.n.9. Menoch. de arbitr. lib.*

lib.2.caſu 183.n.29.Gaſp.Beat.in tract.
de inop.debit.cap.17.n.8. A quo quidẽ
cap. Odoardus beneficio excluditur
Clericus coniugatus, Natta conſ.356.
& quiuis alius non coniugatus, ſed
minoribus tantùm inſignitus, niſi be-
neficium poſſideat Eccleſiaſticum, aut
Eccleſiæ ſeruitio operam nauet, ex
Couar.add.cap.1.ſub n.9. Caball. reſol.
crim.caſ.60. Coſta de remed. ſubſid.rem.
29.ſub n.4. Menoch. cit.caſu 183.nu.2.
Nouar.dec.233.Farinac.q.27.p.2.prax.
crim.n.69.Vin.dec.529.Apoſtill.ad Dec.
in c. reprahenſibilis poſt n.9. de appell.
qua de re Fermoſin.de Iudic.ſup.cap.2.
de ſor. compet. & in cap.fin. de libell.
oblation.q.4.§.5.n.9. Thom.Valaſc. al-
leg.48. Epiſcop.Ricc.in prax.for.Eccleſ.
ad cap.Odoardus ex pag. 158. multas
extricans quæſtiones, nec non Squil-
lant.de priuil.cleric.cap.10.

Nùm verò Clericus, qui beneficiũ
cap. Odoardus ſit conſequutus, illo
gaudeat, ſi clericatu dimiſſo, efficere-
19 tur laicus, ità quod nequeat à ſuis
creditoribus in ſeculari foro moleſta-
ri. Quæſito reſpondet Reg. de Marin.
lib.2. quotid. reſol. cap.49. in Clerici
gratiam id quod, ea potiſſimùm ratio-
ne probatur, quod actus, qui eſt per-
fectus, & abſolutus, ſemper ſuam re-
tinet firmitatem perpetuò valituram,
etſi ad illum deueniat caſum, à quo
incipere non poſſit, l.patre furioſo 8.de
his, qui ſunt ſui, l.oratione 16. §.fin. ff.
de ritu nupt. Amaya lib.2. obſeru. iuris
cap.5.n.47.

Hinc in conſeſſu doctiſſimorum vi-
rorum dicebam, vltima elogia condita
20 ſæuiente peſte, ſiue bello (quę æquipa-
rantur Theſaur. lib.1. q.forenſ.13.n.6.
cum illa dicatur acre certamen inter
Deum, & homines, dicebat propterea
Hippocr.lib.3.epidem. quam medicinam
excogitas, quando morbus habet aliquid
diuini) minori ſeptem teſtium nume-
ro adhibito, quæ valida eſſe commu-
nis DD. ſchola concludit, Bald. in l.
fin.C.de teſtam.Dec.conſ.283.n.5.Pariſ.
conſ.32.n.6.& conſ.33.n.26. Clar.§.te-
ſtamentum q.56.Vaſq.de ſucceſſ.crea.§.
22.n.35. Suarez in theſaur.recept.ſent.
§.teſtamentum n.34.Genedo collect.iur.
canon.p.2.collect.159.n.7. Maſcard. de
probat.concluſ.1353.n.18.Graſſ.§.teſta-
mentum q.54.n.5.Galà de mod.artic.tit.
de prim.ſpec.probat.num.34. deciſiones
Affl. enucleans Reuſner.in tract.de te-
ſtam.p.4.cap.17.n.8. Berlich. p.3.concl.
3.Barry de ſucceſſ. ab inteſt.lib.1.tit.2.
de teſtam.n.8.Borrellus in ſumm.dec. p.
3. tit.de teſtam.n.183.Franciſc.Tondu-
tus Sanlegerius 1.reſol.ciuil.cap.8.Giar-
lin.lib.1.controu.cap.21.n.5.& cap.109
ex n.1.Danz.ad Gramm. dec.62.n.15.
Deciſum in Rota Romana ſcribit Pu-
teus dec.372. & 382. lib.1. & ipſamet
Rota in nouiſs.dec.356.n.7.p.6. In Sa-
cro noſtro Conſilio Luc. de Penn.in l.
1.C.de his, qui in exib.lib.1. Ricc.collec.
229.1921.& 2475. Marta de ſucceſſ.
legal.p.4.q.1. art.8. n.21. de Angel. ad
Gizzar. dec.45. ex n.14. In Camera
Imperiali Gayl. lib.2.obſeru.118. My-
ſing.lib.1.obſeru.96. In Senatu Burde-
galenſi Boer.dec.228.n.11. In illo Ia-
nenſi Reuſnerus dec.8.n.1.lib.1.Tholo-
ſano Maynard.dec.16.lib.1. Papon. lib.
20.tit.1.n.1.Franc. Hottomanus conſ.
20.& 59. Pedemontano Theſaur. dec.
180.Sabaudiæ Fab.in C.lib.6.tit.5.de-
fin.5. Luſitaniæ Gamm.& ibi Flores de
Mena dec.81. In Aquenſi Franc. Ste-
phanus dec.19.In illo Friſiæ Io.Sandęus
dec.4.tit.de teſtam.pag.355. In Senatu
Saxoniæ, Daniel.Mollerus ad Conſt.Sa-
xon.p.3.conſt.4.nec nõ in Tribunalibus
Gratianopolis Guid.Pap. deciſ.542. &
alij apud doctum d.Carol.Roſa ad con-
ſuet.Neap.tit.3. de ſucceſſ. morient.ſine
fil.ex teſtam.pag.183. qui non alias in
hoc caſu ſollẽnitates deſiderant, niſi il-
las de canonica æquitate à legibus re-
quiſitas in elogijs ad pias cauſas, &
pluriès hanc aleam inſectantes deter-
minauimus in M.C.V.; dicebam, in-
quam, huiuſmodi teſtamenta perpe-
tuò eſſe valida, adeò ut ſi contingat
cæleſtis iræ mucrone tactos, periculũ
peſtis euadere, nec alia condere, fir-
ma remaneant, tametſi teſtator value-
rit, peſte ceſſante, aliud condere om-
nibus iuris ſollemnitatibus munitum,
Pariſ.conſ.32.vol.2.Corn.conſ.55.alias

35.

35.vol.4.Boer.dec.228. Rolan.cons.81. n.60.li.1.Mascard.cit.conclus.1359. n. 25.Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib. 12.tit.2.n.8. Barry *cit.tract. lib.1.tit.2. n.8.Danz. cit.loc.n.18.Tholos.syntagm. iur. vniuers. lib.42.c.5.n.18.*

Antiquitus huiusmodi cessionis absq; ignominia beneficiũ à Principe dũ-
21 taxat cõcedebatur,vt his verbis fatetur Iustinian. *in l.fin.C.qui bon.ced.poss. Cum solito more à nostra Maiestate petitur, vt ad miserabile cessionis bonorũ homines veniant auxilium, salua eorũ videlicet existimatione, & omni corporali cruciatu, Affl.in cap.1. qua sint Regalia* verbo *Regalia n.182. Oldrad. in tract.de lit.& mand.Princip.prælud.21. & 30.Vrsill.ad Affl.dec.379.n.4.Thor. in compend.dec.tom.3. p.2.* verbo *Neapolitani Ciues*. Deinde regulariter à quolibet magistratu *Glos.in add.l.fin.* cum possit intentari coram quocunq; Iudice, *Tonduti add. tract. de prævent. p.2.cap.42.sub n.16.* ad instar dilationis quinquennalis *Apicell. in tutam paup. tit.1. n.21. Capibl.de Baron.tom. 2. cap.42.n.16.* Cumiam propterea in *rit.Sicil.95.n.30.* huiusmodi prærogatiuam dumtaxàt M.C. tribuentem redarguit *Anton. de Ball. in tract. crim. lib.5.tit.de pragm.in tit.16.de dilat. sub n.5.* sed illum tuetur *Muta in pragm. eiusdem Regni tit.17. sub n.1.Magretti in obseruat.ad constit.pragm.Ducis Sermoneta, §.26.obser.6.* ob peculiarem sanctionem in illo Regno,& Io.Baptista. Palomba *in tract. de Regim. officij reg.1.n.139.vers.similitèr Baronis* hãc facultatem solùm nostræ M.C.restringentem refellit *Thor.p.3.compend.dec. sect.1.* verbo *cessio bonorum* notans ex *prag.3.de cess.bonorum* colligi non solum M.C. sed omnibus officialibus esse concessã,&praxim indicat vtriusque Siciliæ Regni, respectu Iudicum inferiorum post *Capibl. add. cap.42.n. 18.& Giurb.dec.41.n.2.* qua de re *Nouar.de grauam. lib.1. grau.386. n.5. & par.1. q.114.n.14.Scialoya de foro compet.cap.14.n.13. D.Consil. Altomar. de nullit.vol.1.rubr.9.q.23.ex n.1.*

22 A decreto vero qua debitor ad bonorum cessionem admittitur, appellatio suspensiua non datur, quamuis deuolutiua, *Ruginell.de appellat. §.6.Gl. cap.2. n.44.Viscont.in conclus.iur.* verbo *appellatio, Burg.de laudem. inspect. 11.p.3.n.15.Guid.Papa cons. 124. n.3. Grass.except.17.n.31. Mauson. limit.5. n.10.* & seruari ex peculiari Statuto in Regno Siciliæ scribunt *Muta in rit. 196.n.15.tom.4. Cicala de action.§.29. sub n.36. vers.3.*denique *Grass.ad cap. 78.Carolj V.* Cæsaris semper Augusti *inspect.2.q.72.n.7.*&generaliter in quacunque miserabili causa scribit *Nouar.dec.224.* quidquid dixerint post alios *Paris.cons.80.n.49.lib.1.Scacc.de appellat.lib.3.c.2.q.17. lim.47. membr. 1.nu.197.* Non sic in dilatione quin-
23 quennali, in qua prolato deffinitiuo decreto seruatis seruandis, quod illa debitori impertiatur, cõdẽnatis proinde recusantibus ad instantiã cõcurrentium, pendente appellatione interposita, nec in prima, nec in secunda instantia expediri potest saluaguardia, neque ad paruũ tempus, & impediri propterea exactio donec causa nõ fuerit determinata, taliter quod sẽtentia suam mereretur executionẽ, potissimum attentis nostri Regni peculiaribus sanctionibus registratis in *prag. 2. de instrum.liquid.ac in cap.Neap.anni 1554.* de quibus *Apicel. de quinquenn. dilation.nu.22.& 23. Reg.Rouit.in prag.1. de cess.bonor. nu.9.& 13.& Cons. Rocc. notab.64. n.192.de decoct. mercator.* & decisum fuit per S.C referente Dom. Consil. D. Ioseph Ledesma in causa creditorum Antonij Forte in banca Licti. Etenim decreto M.C. cum fuissent condemnati creditores recusantes conuenti ad concedendam dilationem quinquennalem, & in eodem decreto additum quod expediatur saluaguardia die referente Dom. tunc Iudice Antonio Galisio deducta per viam appellationis in S. C. prouisum fuit quod *detur terminus ad non posita ponendum, suspensa saluaguardia*, tuitque in gradu reclamationis confirmarum, me Commissario existente, exploso effato tradito à d. Præside

R.C.

R.C. *d. Ioseph Filiù in margar. var. conclus. p. 2. verbo, dilationis iudicio pendente*, quòd de stylo M.C.V. concedi soleat dilatio dierum circiter triginta, haud refragante, quòd instantibus creditoribus cócurrétibus, vel debitore supplici libello expetente, licere illã impartiri, ac dispẽsari iuribus prędictis,
24 & Regni Prorex, eiusq; Collat. Consilium rescripserit Senatui, vel Iudici, *iustitiam faciat*, vel *prouideat*, alijsque similibus vtatur verbis. Censetur enim demandasse, puram administrari iustitiam, tàm in procedendo, quàm in decidendo, vt expressè aduertit *Felin. in cap. 1 sub. n. si extra de constit.* ibi: *Si dicatur iustitiam facias, duo important, videlicet, vt seruetur ordo iudiciarius, & pronuncietur de iure*, etiam si esset summi Antistitis diploma, dicens, *Auditor procedat, vt petitur, & iustitiam faciat*, probat *Crescent. in decis. Rotę 1. tit. de rescript. Cyriac. lib. 1. controu. forens. 33. n. 1. & 2. Mut. in cap. Reg. Sicil. lib. 6. c. 39. Castill. dec. 198. nu. 6. lib. 2. Merend. controu. iur. lib. 5. cap. 15.* & ex nostratibus *Lanar. consil. 37. n. 7. Vin. dec. 205. Anna alleg. 74. n. 12* nectens, eiusmodi rescriptum minimè tollere ordinem iuris, nec rem iudicatam, idem *Anna* notat *singul. 448. R. Reuit. in prag. 5. de fid. memor. n. 1. & 2.* Ex quibus infertur, quòd si in negotio, de quo pendet consultatio facta Regi, ac remisso, quòd fiat iustitia, & de iure procedi non potest, non proceditur, quia decretatio nil aliud decernit, nisi quòd fiat id, quod iuris erit, qua de re *Pres. de Frãch. dec. 700.* ac de eiusmodi clausulis, & similibus idem significantibus loquuntur *Rocca in tract. pract. iud. lib. 2. tit. de clausul. rescript. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 1. q. 8.* Et in Regno nostro adsunt bina rescripta in *pragm. 5. de fide memor. & 70. de offic. S.R.C.* & addimus alia duo hic inserenda, quæ asseruantur penès à Secretis nostri S.C. rescripta ab oculato viro Francisco Antonio Mercati *in lib. 3. manuscripto par. 1. de obseruat. solito, & stylo S.R.C. obseruat. 132. & 133.*

Al Consejero Iuan Thomas de Salamanca.

En muchos memoriales que dan las partes en Colateral se hazen por los Regentes del diferentes remisiones à los Tribunales aquien toca, y quando la remision dize, que ese Sacro Consejo prouea de justicia, se entiende para solo proueer conforme à derecho, y quando dize solo, que prouea no quedan en virtud desto, los Iuezes obligados à proueer, segun rigor de justicia, sino que pueden dispensar en ellas, auisad en esse Tribunal à todas las Rotas, y Iuezes dellas que de aquì adelante aunque las remisiones digan, solo, que prouea, ni de otra qualquier forma, en que vayan no se stienda, que por ellas se les comete mas de lo que fuere de justicia, sin que en virtud desto se puedan stender à ninguna graçia, y dispensaçion contra derecho, porque quando las partes me la pidieren proueere en ello, lo que conuenga, y quando al Tribunal le pareçiere, que en algun caso particular di causa tan urgente, que deuiera obligar à dispensar algo con los terminos del derecho podrà consultarmelo con las razones en particular que ay para ello, paraque visto todo puedo yo proueer, loque mas cõuenga al seruiçio de Dios, y de Su Magestad, y este Villete dareis orden, que se asiente en el libro donde suelen asentarse las de mas ordenes, que se han dado, y dan à esse Tribunal, de Palacio 31. de Mayo 1603.

El Conde de Beneuente.

Al Consejero D. Iuan Sanchez de Luna Pro Presidiente del Sacro Consejo.

SV Excel. ha reparado, en que las remisiones ordinarias de los memoriales se suelen tomar por delegaçiones, y para euitar este engaño me ha mandado, que auise à V.M. que por estas remissiones no se le dà al Tribunal del Sacro Consejo mas Iurisdiction, que la que tiene Iure ordinario, y solo siruen de incitatura para dar despacho, y satisfaction a las partes,

tes, lo qual me ha mandado aduertir à V.M. para que lo tenga sabido, y juntamente manda S.E. que si fuero remitido algun memorial à esso Tribunal, siendo de negocio, que toque à otro, se tonga aduertencia de boluerle al Escriptorio, para que se deshaga el hierro, manda tambien quo este Billete se registro en el archiuio de esse Tribunal, y que V.M. le lea a los del Consejo pleno de Palacio à 19. do Agosto 1610.

Bartolomeo Leonardo.

En din. 1. *fol.* 25.

PRaxim verò, dilationem interim concedendi ad vnum, vel duos menses,
25 indicat *Reg. Tap. lib. 4. iur. Regni, tit. de morator. & salu. conduct. sup. cit. prag. 2. de instrum. liquid. pag.* 105. ac pluries vidi illam in S.C. ad tẽpus concessam ex causis, iuxta casuum circumstantias, & de iure communi quando possit illa impartiri lite pendente, agunt *Thesaur. dec. 286. Rico. collect. 8. Cõrad. in templ. Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 4. curs. 23. Trentacinq. var. lib. 3. tit. de solut. resol. 1. n. 2.*

Quod quidẽ cessionis decretum nõ
26 alitèr à debitore implorari potest, nisi instantibus creditoribus aduersus ipsum debitorẽ, *Henric. Boic. in c. Odoardus, n. 11. de solut. Scaglion. super prag. 3. de cess. bonor.* & ipse priùs se in vinculis constituat, *Cancer. lib. 2. resol. cap. 8. n. 24. Trentacinq. var. tit. de solut. resol. 27. n. 4. Giurb. dec. 41. ex n. 5. Cons. Arias de Mesa add. cap. 36. n. 25.* siue omnibus Creditoribus, siue saltèm vno ex pluribus vrgente, *Mich. Ferr. 3. par. obser. cap. 130. Cancer. var. add. cap. 9. de cession. bonor. p. 3. n. 24.* reprobato *Rol. à Valle cons. 7. n. 9. vol. 2.* putante, requiri instantiam maioris partis Creditorum: etenim cœteris creditoribus procul dubio tunc obesset cessio, ex *l. 4. ff. de cession. bonor. Salyc. in l. 1. n. 4. C. qui bon. ced. poss. Guid. Papa cons. 124. nu. 7. Iacob. Michel. in patroc. 56. Gratian. lib. 2. discep. foren. cap. 122. n. 3.* Etiam si citatio ad eos minimè peruenerit, cum non sint omnes necessariò citandi creditores, sed tantùm, qui comparuerunt, ipsumq; vexãt, ex *Bald. cons. 301. n. 5. lib. 5. Petr. Iacob. in pract. Rub. de cess. bonor. Præs. Conar. mem. cap. 1. post num. 5.* qui his verbis aduertit (quæ quidem cessio fieri non potest, nisi eo tempore, quo ad requisitionem creditorum debitor in carceribus custoditur) *De Franch. dec. 358. sub n. 2.* decisum notant *Reg. Reuit. in cit. prag. 3. n. 6. de cess. bonor. & Cons. Arias de Mesa loc. cit. n. 25.* & distinguit *Nouar. dec. Apul.* 13. Vberior tamen cautela est, citari creditores saltèm per proclama, *Gãm. dec. Lusit. 237. Costa de remed. subsid. rem. 27. sub n. 1. Polyd. Ripa obser. 273. Peguer. dec. 1. num. 19. p. 2.* & magis vberior incerto; §. *per proclama,* certos domi, vel de persona, *Io. Anton. ab Eccles. obseruat. 179. nu. 10. Mauson. de caus. execut. limit. 5. n. 18. Caluin. de equit. lib. 2. cap. 108. n. 42. de Ansaldis in tract. de commerc. & mercatur. cap. 76. n. 20.* Non tamen obesset creditoribus conditionalibus, *Bald. Salyc. & Fulgos. in l. ex contracta, C. de bon. auth. iudic. possid. Rota* apùd *Achill. de Grass. dec. 13. de senten. & re iudic. Nouar. lib. 2. q. forens. 8. n. 5.* Ex dictis verò *Conar. cit. loco* conclusionem elicit *Cons. Paschal. sub n. 63.* quòd si creditoribus non vrgentibus debitor se spontè in carceribus constituat, ab hoc excludatur beneficio, lepidè occurrens *Muscatell.* cõtrarium sentienti *in prax. p. 3. glos. fin. verbo detinetur, n. 111.* necnon *Giurb. dec. 41. n. 5.*

Sed huic beneficio posit ne renun-
27 ciari, illoq; non vti polliceri? controuertunt DD. cum aliqui validum huiusmodi pactum contendant, maximè *Felyn in c. ex rescripto, n. 12. de iur. iur. & cap. si diligenti, post n. 4. de for. compet. Feder. de Sen. cons. 60. Tepatus in epit. dec. tit. 281. de cess. bonor. cap. 5.* loquens de eo, qui in defectu solutionis expressè se obligauit ad carceres, nec nõ *Zasius lib. 2. sing. resp. cap. 8. arg. tex. in l. penul. C. de pact. l. is qui hares, ff. de acq. hered. l. si ita scriptum, §. 1. de legat. 1. Harpprechtus in comment. ad instit. tom. 3. tit. de act. §. vlt. n. 11.*

Alij verò in negatiuã iuerint senten-

tiam

tiam apùd *Theſaur. dec.36.* illamque communi DD. calculo foueri teſtantur *Alber. in Rub. C. qui bon.ceder.poſſ. & Alciat. in c.cum contingat,nu.69. de iur.iuran.Bar.cõſ.116.li.2. Conar.cit.li. 2.c.1.ſub n.7.* & cum ea tranſire Senatũ Pedemontanũ indicat memoratus *Theſaur.* & Cameram Imperialem meminit *Gayll. de pac.publ. lib.2.c.2.n.23.* etiam cum iuramento, *Guid.Pap.deciſ. 211. Antonel.cit.loco nu.8. Ricc.collect. 121.Caſtagn.cit.q.11. n.18. Cicala add. loco nu.37. Lugdunenſ. in tract.de contract.q.36. Manſuer. ad pract.Papienſ. in form.inquiſit.poſt n.26. verſ.ceſſeris,* vtramq; opinionem tuetur *Vaſq. de ſucceſſ.creat.lib.3.§.22.n.79.& §.28.n. 19.* ac diſtinctiùs *§.30.n.17.Guttier.de iuram.confirmat.* diſtinguit *p.1.c.17. à n.34.& c.18. num.1.& 4. P.Fragoſ.de Regimin.Reip.p.1.lib.3.diſp.6.§.8.num. 155.* inſequitur *Marcus Anton.var.reſol.lib.1.reſol.41. nu.5. Coſta de remed. ſubſid.remed.29.ſub n.7. Chriſtin. deciſ. Belgic.123.n.3. lib.4.* videnda concluſio, de qua *Anell.de Amat. conſ.50.nu. 14.& Petr.Barboſ.in l.Alia §.eleganter, ex n.20.ff.ſolut.matrim.in 2.p.ſui operis,* petita abſolutione à iuramento cenſet *Molin.tom.2.tract.2.diſput.572.reſol.15.* quam non requiri exiſtimant DD. apùd *Giurb. dec.41. n.3.* potiſsimùm exiſtente in extrema paupertate debitore, proptèr quam cogeretur in vinculis marceſcere, *Gaſp.de debit.inop. cap.1.n.41.Andreol. controu.215. n.11. par.2.*

Illud tamen hac in re *Bal. in l.1.n. 9.C.qui bon. ceder. poſſ.* mirabilitèr ad-
28 uertit, contradicentes concilians opiniones, vt, haud pacto refragante, valeat debitor cedere bonis; pactũ attamen id operabitur, vt licèt cedens abſque ignominia, non poſſit poſtea inſolidum conueniri, ſed dumtaxat intra id, quod facere poteſt, & ſic deducto ne egeat ſecundum dignitatem, *l.4.& 6.ff.de ceſſ. bonor. l. ex contractu, C.de auth.Iudic.Barboſ.in l.maritum,ex n.4.ff.ſolut.matrim.Surd.de aliment.tit. 8.priu.28. ex n.1.* tamen ratione pacti ex poſtea quæſitis non deducet neceſſaria ſecundùm dignitatem, ſed tantùm ſecundùm naturalem indigentiã, vt ita pactum aliquid operetur, inſectantur *Angel. Ripa Brun.* qui hanc ſententiam æquitati conſonam præconizant, & alij, quos idem *Barboſ.* memorat, admittentes eam, non quia conciliet, ſed quia tantùm declaret communem traditionem, confirmat *Dominic.Homem de Almeida in analyſi excellent. in iur. numer. quinar. cap.4. num.29.*

Debitori igitur volenti vti bene-
29 ficio ceſſionis bonorum, illud Iura indulſerunt, non quidem inuito, ex *l.in omni,C.qui bon.ceder.poſſ.* quinimmò, & perſeuerãti in eadẽ voluntate; etenim licere ipſi pœnitere, ſi res eſt integra, exploratũ habeo, & alibi indicaui; tãetſi antea velle cedere bonis dixerit, & ad illã admitti petierit, ad *tex. in l.3.& is qui bonis,l.quem pænitet,ff.de ceſſ.bonor.* ſcilicet antequã re ipſa cedat, quemadmodum ſi priuſquàm res pignorata diſtraheretur, debitor ipſe perſoluerit debitam quantitatem, aut illam depoſuerit, quia venditio impeditur, *l.ſi pignus,l.ſi reſiduum,C.de diſtract.pignor.* & dixerat *Bald. in l.is qui bonis, ff. de ceſſione bonor.* laudatus ab Auo meo ad *Gramm.dec.28.n.17.* illumque ſermocinari de ceſsione bonorum extra iudicium, obſeruat *Salgad.in labyr. credit.p.3.cap.16.n.15.& 23.* redarguẽs *de Franch.* dictum *in dec.346.n.9.* & re integra indicant *Gratian.diſcep.forenſ. 486.& Cancer.p.2.var.cap.9.n.5.Leoncill.cit.priuil.49.n.13.Antonel.cit.loc.n. 17.Luca in labyr.ceſſ.iur. via 11. nu.4.* quem *Salgadum* confutat *D.Mareſc.de reconuent.enarr.1.nu.209.* & refert *D. Luca ad mem.dec.de Franch.346.n.6.* in articulo principali excitato, & deciſo *in add.dec.de Franch.346.* licere nempè vicino retrahenti in quacunq; parte iudicij, etiam poſt ſententiam, recedere à petito retractu, quam inſequũtur *Benedel.in conſt.ſancimus,in Rub.n. 65. Rendel.ibid.§.in primis, verſ. vnuſquiſque ſecundum ſuam portionem, nu. 19.de Bottis in conſuet. ſi quis emit, de iur.cong.lit.C.Scacc.de re iudi.Gloſ.14.*

q.32.n.93.R.Ronit.dec.24.nu.15.& 18. Adstipulātur *Matthien. lib.5. Recop.tit. 11.l.12.gl.2.Boer. dec.48. ex n.2. Azened.in l.7.tit.11.n.34. Tiraquel. de retract.lignag.§.fin.nu.14. Ricc. collect.6. Giurb.dec.51.ex n.1. Renatus Chopp.de priuil.rustic.lib.3.cap.5. n.2.* decisum refert non posse pœnitere post rem iudicatam, & videntur non dissentire *Muta in consuet.* Panorm. *c.28.num.17. Fab.Turret.cons.78.vol.2.*

30 Hinc dicebam in causa hæredum Antonij de Leo, cessionem bonorum ab ipso factam suis hæredibus minimè obesse, quin secus valeant illius bona vindicare, tanquam repulsi dispositione *text. in l. item si vnus, ff. de receptis arbitris*, qua cauetur bonis cedentem, nec deinceps agere, neque conueniri posse. Certū enim est hæreditatem eius, qui bonis cessit, ad eius hæredes descendere cum sua causa, suisque vitijs, & cum ea beneficia omnia per eum adepta, tam quoad agendum, quam quoad excipiendum transire, ex *Bal.in l.fin.in fin.vers.quādoque C. qui bonis cedere poss. Alex. & Iason. in l. fin. §. & si præfatam de iur. delib.* Quæ quidem bonorum cessio re integra, cum scilicet eius bona authoritate Iudicis non fuerint distracta, vel creditoribus adiudicata, reuocari potest, offerendo debitorem se paratum creditoribus satisfacere, cum hoc priuilegium fauore debitoris sit inductū, *Bart.in cit.l. is qui bonis, nu.1.* dicens, quod cedens bonis non videtur habere bona pro derelictis, sed solùm potestatem præbere creditoribus alienandi, nam si prò derelictis illa haberet, cuilibet facultas occupandi traderetur, idemq; firmat *text. in l.2.* & ibi *glos. in verbo, distractis, Bart. Castrensis, Cuma, & alij, C. qui bonis cedere possint, Bald. ibidem*, & latius *in l.fin. eod.tit.* ex eo potissimùm, quia antè distractionem non desinit esse Dominus, *add.l.is qui, & per DD.in d.l.2.Grat.discept.486.n.24. vol.3. Cap. Thol. decis.* 134. ac propterea nō prohibetur suas actiones intentare, vel prosequi, *Amatus* decisum sic refert *dec. Marth. 93.* allegans *Brunum de cessione bonorum, q.19. principali, n.6.tit.3. p.2. fol.198. & q.15.nu.2. fol.197.* idemque sentit *Tepatus p.1.tit.281.fol.555.* quod adeò verum est, vt nequeat creditor, neque iure dominij, nec longi temporis præscriptione, eum, qui cessit, bona sua petentem, repellere, *tex.* aureus ad materiam *in l. legis Iuliæ, C. qui bonis ceder. poss.* cum contrà Iuris rationem dominium, præscriptioq; tueatur ab illo antè iudicialem distractionem, dùm non licet creditoribus propria authoritate cedentis bona diuidere, *Vrsill.ad Affl. dec.288. n.5.* Et ex his desumitur resolutio *text. in l.item si vnus, de receptis arbitr.* qui locum vendicat, re non integra, actuq; penitùs consumato, facta nempè Iudicis authoritate distractione bonorum, vt benè distinctione vtitur *Bart. in l. is qui, & Brunus* citatis locis, & ex hoc secus obstant exarata à *Natt. cōs.440.* cuius meminit *Gratianus cit. loc. n.23.* nam debent intelligi iuxta superius tradita, cum illius *cons.* fundamentum sit idem *tex.in l.item*, nā si antè distractionem retinet idem dominium debitor, non est ambigendum, quin possit cessionis pœnitere, arg.*l.3.C.de nouat.* per intellectum *Specul. in tit. de cessione, §.consequ.n.10. lib.2.p.1.f.129. & in tit.de Procur. §.sequitur n.11.lib. 1.p.3.fol.169.* & sic sua iura, actionesque prosequi.

Eò magis cùm agebatur de bonis emphiteuticis, de quibus cessionem fieri non posse, sicuti nec feudo, nec bonis à testatore alienari prohibitis, tradunt *Alex.in l.si finita, §.si de vectigalib.ff.de damn.infect.* idemq; *cons.19. vol.5. Aim. cons.213. vol.2.* vel quia emphiteuta respectu sui Domini tali beneficio nō gaudet, ex *l.sed cum fructuarius, ff.de vsufr.Specul.in tit.de locat.§.autem, vers.128. vbi Io. Andreas in addit. Dinus in l.15.ff. de aqua pluu. arc.* ac proinde frustrà fieret cessio, quę suum non sequeretur effectum, vel quia neque in alienatione necessaria possunt distrahi bona sine illius consensu, à quo peruenerunt, & penès

quem

quem adhuc remanent iura directa, arg. *l. peto, Luci Titii 71. §. prædium ff. de leg. 2.*

Atqui cum in illa thesi liqueat, bona relaxari petita longè maioris extimationis ad præsens esse, quam tempore cessionis bonorum, hoc incrementum post cessionem superueniffe est affirmandum, & sic minimè creditoribus cedentis obnoxium, cum cedentis bona, cum ignominia, quemadmodum cessit Antonius, liberè, & absque onere creditorum deuenient bona quesita post cessionem, vt supra indicauimus, quibus concinit *text. in l. sed si vnus, §. sed si antè ff. de iniur.* quê ad rem optimum vocat, *Couarr. lib. 2. var. cap. 1. n. 6.* qui hâc insequi videtur aleam, nec interest si paulò post inferius contrariæ sententiæ adhærere videatur, nam sensus eius erit adaptandus, quando cessio non fuerit ignominiosè facta, alioquin tantus Doctor incontinenti, & contrà potissimos Doctores per eum adductos seipsum corrigere, & in contradictoria descendisse extimaretur.

Vt autem debitor ad huiusmodi
31 admittatur beneficium, suos instantes creditores prius requirere debet ad dilationem nè quinquennalem, an potius ad cessionem admittere intendât, cum alterum ipsorum prohibere, & impedire nequeant, iuxta terminos *l. fin. C. qui bon. ceder. poss.* & illis conuenientibus in vnum, nequit debitor aliud exequi, discordantibus verò admittitur ad quinquennalem dilationē, *Roman. cons. 439.* cuius sententiam coarctar *Scaglion. in cit. prag. 3. sub n. 19.* ex *Bar. & Bal.* vt locum sibi vindicet vbicunq; contentio est inter creditores ipsos; quod si inter creditores, & debitorem, si illi cessionem eligant, iste verò inducias prætendat, teneatur, vel cedere, vel perpetuò carceribus mancipari debeat, sed in casu contrario, quia creditores annuant dilationem concedi, debitor verò cedere ambiat, præferatur debitoris voluntas, qui quidem debitor post impetratam dilationem quinquennalem amplius non auditur volens cedere bonis *cit. l. fin. R. Tap. de iur. Regn. p. 4. sub prag. de cession. bonor. Reg. Rouit. in cit. prag. 3. n. 10. Afflict. decis. 378. de Franch. dec. 251. n. 2. & Paschal. add. cap. 9. nu. 65.* notans requiri Iudicis decretum super consensu creditorum ex *Grat. cit. cap. 222. n. 11. Gregor. Lopez in l. 5. gl. fin. tit. 15. p. 5.* ex quo paradoxum videtur *d. Luca in d. de Franch. dec. 251.* addenti assumptum in ipsa *dec.* quod expressè quis renunciare non valeat cessioni bonorum etiam cum iuramento, & tacitè possit absq; iuramento, nempè vt impetrata dilatione à cessione debitor excludatur, sed hoc admirabile videri non debet, cum ex priuatione facta per legem, non bene inferatur ad priuationem hominis ex pacto resultantem, vt notabiliter aduertunt *Guttier. de iuram. confirmat. p. 1. c. 18. ex n. 1. de Almeida cit. loc. sub n. 28.* nec non *Phab. dec. 116. à n. 10. & 19.* Dissentientibus verò creditoribus in hoc miserabile cessionis auxiliū, vel spatiū quinquēnale concedēdo, maior pars creditorū habita ratione ad credita præualet, vel si hæc paria sint, ad personas creditorū, in pari autem numero humanior præfertur sententia, inducias concedens, ex *l. fin. C. qui bon. ced. poss. Leoncill. add. tract. de priuil. pauper. p. 2. priu. 49. n. 21. verbo cessio.*

Debet insuper vniuersa sua bona
32 debitor à se abdicare, & creditoribus cedere, quæ tempore petitæ cessionis habet, ex *Glos.* communiter recepta in *l. fin. C. qui bon. ced. poss.* estq; in Hispania *lex 1. fori tit. 15. partita 5.* vt nequidem denarium sibi retineat, & excuti debeat omnis debitoris facultas vsque ad baculum, & peram, teste *Petro Iacobo in sua prax. de cess. bonor. Ias. in §. item si quis in fraudem Inst. de act. n. 44.* ita quod si denarium retineret, nec cessio ipsa subsistat, si *Bald.* fidem habemus in *add. l. fin. n. 5. Hottom. illustr. q. 26. Donell. ad §. sunt præterea n. 6. Inst. de act. Vueseмb. in ff. cess. bonor. n. 4. Maul. de cess. bonor. tit. 4. de reb. quas ced. oport. nu. 5. Mich. Ferrer. 3. p. obser. cap. 130. Viu. comm. opin. 181. verbo debitor*

bitor cessionis memor *prag.Excel.D. Petri de Toledo, qua est 3. de cess.bonor.* & proinde huiusmodi cedens tenetur per inuentarium indicare bona sua, *Azeued.ad.l.5.tit.16. lib.5. noue recollect.n.5. ex Cappell.Tolos.decis.136.* & ea falsò non indicans, ac occultans hoc cessionis priuatur beneficio, *Ias.in §.fin.n.8.Inst.de act.Rolan.à Vall.cons. 7.n.6.vol.2.Cumia in rit. Sicil. cap.95. n.17. Brun.de cess. bonor. q.5. Reg.Tap. post Carpan.lib.4. iur.Regn.super prag. 2.de cess.bon.n.95.* qui & torqueri potest, vt indicet bona, ad tradita à *Boer. dec.225.n.5.& Strach.de decoct.p.7.n.2.*

33 Vestes tantùm, quibus quotidiè vtitur, sicuti ad morrem damnato relinquuntur, *l.Diuus, ff. de bon. damnat, l.obligatione, vers. item vestis, ff. de pign. Cel. Rodiginus lib.3. c.26.* ita & ipsi cedenti, *Cappell.Tholos.dec.136. Christin.dec.Belgic.123.n.15. lib.4.* ex *Cyn. & Barin.l.1. C.de cess. bonor. Marant.de ord. Iudic.in c.de exeq. sent.nu. 29.& 30.* temperato dicto *Alex.in l.si maritus,n.6.ff.soluto matrim.* quem insequuntur *Campeg. de dote p.3. q.238. n.2. & Rota in Portuen. rest. in integr. dec.48.p.2.diuer. n.9.* putantis omnia esse danda creditoribus, etiam si nudus debitor remaneret, cum inhonestum valdè, & inhumanum sit, hominē proprijs vestibus spoliari, eo quòd turpis est nuditas, ex *l. non patimur C. de curs.publico lib.12.* vbi *And. de Barulo* indignam ait spoliationem, non tamen omnem, quam defert vestem, fore illi relinquendam scribit *Petr. Iacob. in sua prax. de cession. bonorum*, sed qua induit viliori, & depilis reliquas creditoribus cedendas, qui contendunt de damno vitando, propriaque recuperare bona student, & de vestibus necessarijs intelligit *Leoncill. add.priuil.49. n.6.* & tectum quoque relinquendum monet *Bertrand.de Argentrè in comment. ad iur. Brittannic. tit.de iur.connubior.artic.406.n.2.*

34 Hinc non posse ab hospite auferri vestem viatori pro victu illi subministrato, lepidè infert doctus *D.Carol.de Rosa ad consuet.Neap. tit.de aliment.in consuet. si quis habet,n.17.* quamuis liceat alia bona arrestare, & detinere, imò ipsummet debitorem, *Pirr.ad consuet. Aur.in tit.de execut.& locat.c.6.Petr.Pecch.de iur.sistend.c.3.num.2.* Auus meus ad *Capyc.dec.11. nu.1. Rebuff.in ordin.Regn.Gall.t.1.art.4.de liter.oblig. Glos.3.n.31.Surd.de aliment.tit.8.priu. 62.n.15.Mauson.de caus. execut. ampl. 26.c.28.* & de executione in pallio, & pileo, an realis, vel personalis dicatur? quidue si existant super dorso, & extra dorsum tractat *Monach. dec.Bonon. 68.69. & 70.* & Romana praxis, de qua *Leoncill. cit.tract. de priuil.paup.p. 2.priu.3.verbo,Actio,* quòd in mandato executiuo exprimatur (Auferatur Pallium) ipsumque faciliorem fuisse in eiusmodi clausulam apponēdo, potiùs æstiuo tempore, quàm hyemali, quo nimis durum videtur illud eripere, mihi non probatur vti contra omne ius, & æquitatem.

35 Imò relinquenda quoque instrumenta ad quęrendum victum necessaria, nempè pertinentia ad exercitium alicuius artis, aduertunt *Couar. cit.loc. & Io.à Medin. in tract. de contract.q.3. caus.3.& q.5.* quapropter Scholari, vel Doctori cedenti bonis minimè auferendos libros; sicuti neque arma Militi, *Bal.* sentit in *Rub. C. qui bon.ced. poss.* Scholarium namque arma sunt libri, *Glos.in l.nepos à Proculo,vers.dignitatem,ff.de verbor.signif.* Instrumenta studiorum, *Senec. de tranquill. c.9.* & Sapientiæ, *Plutar.de educat.liber.* etiā si fuerint empti post cessionem bonorum absq; ignominia actam, *Rebuff. priuil.112.Ias.in §.item seruiana,n.66. Inst. de action. Soccin. in tract. fallen. reg.47.Pereyr. de iur. Accadem.lib.4.de exerc.litter.n.677.* quin nec depositum factum pro laurea Doctorali assequenda posse sequestrari vrgentibus creditoribus, respondi ex *Canals. dec.Lyssia 11.p.5.Ricc.collect.dec.2042.p.5.de Angel.in prax.super l. nemini licere.11. C. de Aduoc.diuers.Iudic.n.19.* Neque appellatione suspendi sententiam prolatam aduersus bibliopolam, vel aliū, vt libros studioso tradat, aliàs dixi,

ex

ex *Scaccia de appell.q.17.limit.6.mem.
2.n.36.& limit.7. n.10. de Eſcobar. in
tract.de Pontific.* & *Regia iuriſdict. in
ſtudijs Generalibus,c.14. n.27.d.Vlloſ.
de debitor.ſuſp.& fug.cap.14.§.2. n.20.*
Ob eamdem quippè cauſam dicebam
(quamuis obtinere non valui) neque
libros exequi licere pro penſione Do-
mino domus,tegulamquè, quòd inue-
cta, atq; illata in domum locatam ſint
tacitè hypothecata, *l.certi iuris , C.de
locat. Affl.dec.184. Ludouic. dec. Peruſ.
84. Gaballin. milleloq.635. Rebuff.ad
Conſt.Gall.tit.de litter.oblig.art.4.gloſ.
2. tom.1.*etiam ſi non ad longum tem-
pus fuiſſet conducta,ſed vnica tantùm
in ea habitaſſet nocte, ex *Alex.in l.di-
uortio,§.ob donationem,n.11.ff.ſol.matr.*
non habere locum in ſcholarium li-
bris, qui non ita (quamuis illati) cen-
ſentur obnoxij , vt obſeruat *Angelus
Aretin.in §.item ſeruiana,n.3.* nec non
*Iaſ.n.64.Inſt.de action. Alciat. in l. ne-
pos à proculo, ff.de verbor. ſignif. Epiſc.
Franc.Verde lib.1.Inſt.in proem.lemm.
8.ſubn.52.verſ.XIII.Scholares.*Doctor
enim libros non habens minimè Do-
ctorum priuilegijs fruitur , *Alex. ad
Bar. in l.grammaticos, la 2.C.de profeſ-
ſor.& medic. li.10.Gratian.diſcep.176.
n.89. Oldrad. conſ.84.* & quidem quæ
veriſimilitèr obligari non ſolent , mi-
nimè veniunt ſub generali hypotheca,
*l.generalitèr, ff.de pignor. l.1. ff. qua res
pign. oblig.poſſ.* Quod tamē priuilegiū,
quia ceſſat ſcholari vita functo , licitè
proinde valet hoſpes illos retinere
pro memorata cauſa , imò & pro ex-
penſis ab ipſo erogatis in funeralibus,
*Bal.in l. in reſtituenda,n.2. C. de petit.
hared.Iaſ.in l.ſi non ſortem,§.ſi centum,
ſub num.10. ff. de condit.indeb. Petr.de
Vbald.de duob.fratr. in 21.par.fin. Re-
buff.de priuil.ſcholar.priu.19.verſ.limi-
ta ſi ſcholaſticus.*

Verùm in foro poli poterit tuta
36 conſcientia retinere ſibi, & familię ſuę
neceſſaria,ne in dedecore viuat,contra
*Hadrian.in 4.ſent.q.2.de reſt.et Medin.
de reſt.q.3.*ex *Leſſio lib.2.c.16.dub.3.n.
4. & Dian.p.4. tit.4. Miſcell.reſol.78.*
ſcribit *Leoncill.de priuil.paup. p.2.priu.
49.verbo,ceſſio,* putās quoq; procedere
etiam ſi æra aliena , pro quibus cedit,
ſint ex iniuſtitia, & delicto notorio ac-
quiſita.

Doloſos inſupèr penitùs excluſos ab
37 hoc beneficio,docent *Rota deciſ.583.
ſiuè 22. de reſtit.ſpoliat.in antiq.* & al-
tera *Caputaq.278. p.1.Viuius dec.529.
n.9.& 10.lib.4. Verall. dec.183.par.3.
Conſt.rem.26. ex num.11. Caball.reſol.
crim.105.Put.dec.56. n.10. lib.1.Caſtr.
conſ.179.Boer.deciſ.215.Paſchal.par.2.
c.9.n.61. Manſon.de cauſ.execut. limit.
5.n.32.Riccius* de Clericis loquens *in
prax.reſol.247.& Genuenſ.c.3.n.6.*ne-
mini quippe valet patrocinari fraus ,
aut dolus,*l.1.l.ne ex dolo.ff.de dolo,l.nō
fraudētur,ff.de reg.iur.Ann.Robert.lib.
1.rer. indic. cap.2.* Hinc *Tullius lib.3.
offic.* naturali iure ductus dicebat: *Ni-
hil eſſe à natura alienius,quàm fraus,&
dolus in negotijs cōtrahendis.* Et *Apoſto-
lus* diuinitùs *ad Theſſol.4. Ne quis ſu-
peregrediatur , neque circumueniet in
negotio fratrem ſuum, quoniam vindex
eſt Dominus.* Quare illis denegari ceſ-
ſionem , qui in fraudem creditorum
alienarunt propria bona,docuere *Bal.
in §.fin.num.27. Iaſ.in §.item ſi quis in
fraudem,poſt n.91.Inſt.de act. Scaglion.
in cit.prag.3.n.43.de ceſſ.bonor.*ex *text.
in l.fin.§.fin. qua in fraud. cred. & in l.
iure prouiſum,C.de fabricenſ.lib.11.*

Sic prætereà ſciens non eſſe ſol-
38 uendo,& cōtrahens ſpe futuræ ceſſio-
nis,meritò ab illo excluditur,*Bald.cit.
loc. Felin. in c.fin. n.2. de teſt.Brun.de
ceſſ.bonor.4.p.princ. q.31. Rebuff. conſ.
184.n.7.Ripa in l.obligatione,n.33.ff.de
pignor.& hypoth.Angel.in l.4.ff. de ceſſ.
bonor.Cum.ſup.Rit.M.C.95. n.18. Ant.
Cioff.conſ.99.n.2.lib.1. de Graſſ. except.
17.n.15. Thom. Zerolſ. in prax. Epiſc.
verb. Littera quinquēnales, verſ.9.Ploc.
in l.ſi quando,n.179. C.vnde vi, Vinc.
Annib.in add. ad Mādoſ.cōſ.170.* Etiāſi
præferēs,in ſoluēdo crediroribus po-
ſterioribus,ſufficiens eſſe definat, *Zoſ.
in l.qui creditor,num.7. ff. de ceſſ.bonor,
Dian.in ſumm. p.7. verb.Ceſſio,num.8.*
Sed eſt intelligendum,ſi dolo malo ad
contrahendum induxerit creditorem
aſ-

asserens se esse soluendo, & habere facultates, cum iam inopia laboraret. Aut verò hoc fraudulentèr egerit, vt pecunia à creditore accepta, postea bonis cederet, atque sic credito suo creditorem fraudaret, ad *tex. in l.2.C.si minor.se maior. dixer.* Sin autem omnis absit debitoris dolus, vel quia putauit se esse soluendo, cum soluendo non esset, vel quia sperauit se interea tantùm accepturum, quantum illi debito soluẽdo sufficeret, aliud est.

Hinc optimè in debitis infra annum
39 contractis, cessio bonorum haud admittitur, vti præsumptiuè in fraudem, ex *prag.2.de cess.bonor.* & proinde in M.C. inoleuit mos, vt in decretis cessionum addatur, dũmodò debita non sint infra annum contracta, de quo testis quoq; est *Mazzia ad tract. de Iudice de liquid.instrum.concl.4.n.66.* cuius quidem *prag.* sanctio ad dilationem quinquennalem quoq; protenditur, quòd illa nequeat concedi vrgente aliquo ex creditoribus pro credito infra annum contracto, decreuit S.C. in causa illorum de Solomenis, relatore D. Consil. Stellatello, in Banca Actorũm Magistri Roppoli, teste *Apicell. in tutam. pauper. tit.1. de dilat. quinquenn.sub n.27.ad 29. Thor.par.2. compend. verbo, dilatio quinquennalis;* & plures determinauimus in M.C. quoàd creditores concurrentes, non quoàd recusantes, qui benè condemnantur ad concurrendũ, etsi infra annum cõtractis debitis: etenim eum his cessat fraus, quæ in concurrentibus præsumitur, dũmodò in recusantibus specificè non probetur ipse dolus, sic aduertente eodem *Apicell. add. loco sub n.29. vers. respectu verò.*

Quod si a cessione fuerit debitor
40 exclusus, vti infra annum petita, illo elapso, alio libello minimè peti potest, vt decisũ scribit *R.Rouit. in prag.2.nu.3.de cess.bonorũ, Barbat. de diuis.fruct. p.1.cap.13.n.99. Thor.1.compend. verbo cessionis bonor. ac in supplem.compend. verbo cessio,* & meminit *D. Franc. Magretti in consit.pragm. Ducis Sermonetę §.26. obseru.2.* coarctans ex *Nouar. in cit. prag.2.collect.3.sub n.3.* si antiquum creditum esset innouatum, & redactum in nouum contractum infra annum inhitum.

Vlteriùs ex dolo præsumpto hæres,
41 qui inuentarium haud confecit (nàm de illo eum beneficio legis, & inuentarij alibi eloquor) bonis cedere non valet, *§.si vero non fecerit, Auth. de hæred. & falcid. Castagn. add. tract. q.11. ex n.15. Cigala in cit. §.29. n.18. Inst. de act. Brun. q.4 princ. q.6.* & dixi in antecedẽti *Rit. sub n.23.* nec non *Paul. Squill. de priu. Cler. c.10.n.44.* qui tradit Clericũ nõ cõficientẽ inuẽtarium haud releuari beneficio memorati *cap. Odoardus,* quod protendit ad hæredẽ defuncti, qui cessit bonis, *Brun. q.6. 4. quasi.princ.n.10.* sed anceps est *Salyc.* arguens ad partes in *l.1.n.12. q.14.C. qui bon.ceder.poss.* & displicet *Roland. de inuent. q.53.p.2. Baez. de debitor. inope cap.6.n.12. Aemil. Gallo except.5.num. 53. Calà de modo artic. gl.1. num.1018.* etenim si excusatur hæres in inuentario conficiendo, vbi maior eõuenterer impensa, quàm vtilitas indè sequens, *Gizzarell. decis.56.* & videndi *de Franch. dec.536. Fontanell. de pact. nupt. claus.4. Glos.5. num.49.* Eò magis hac in thesi: cum tale beneficium concedatur pauperibus, & summa inopia laborãtibus, haudq; diuitibus, ex *l. propter honorem, C. qui bon.ceder.poss. Grass. excep.57.n.54. Carbon. in pract. lib.3.c.8.nu.41. Magon. decis. Lucens.88. Viu. dec.529. Cost. de remed. subsidiar. c.27.* statim enim, ac quis cessit bonis, præsumitur notorius pauper, ex verbis finalibus *prag.11.cap.7. de offic. Iudic.* notat *Nouar. dec.193.n.6.* aduersus *Castagn.* & adhærentes scripsit *Hunnius disp.24.th.4.* ex *tex. in l.fin. §.14.C. de iur.delib. & concord.* disponentibus hæredem illud non conficientem obstringi hæreditatis creditoribus in solidum, quemadmodum ipse defunctus teneretur: atqui si ille in viuis ageret, hoc beneficio frui posset, maximè quia hæres absq; inuentario etiã habet defuncti benificia, quia hæreditas transit cum sua causa, suisque vitijs,

l.

l.hæreditas,ff.de verb.oblig.l.hæres,ff.de reg.iur. quod indubitantèr procedit in beneficijs, quæ non sunt personæ, sed causæ, quale est illud cessionis bonorum, vt notat *P. Diana in summa p.7.verb.Cessio, n.11.* quod ante ipsum obseruauit *Thom.Maul.de cess.iur.tit.3.qui bon.ced.poss.n.12.*

Propterea illi quoque à prædicta
42 cessione repelluntur, qui mensæ argentariæ euersores fuerunt; Cessio enim miserorum subsidium, non dolosorum, neq; fraudatorum est adiutorium, *Bald.cons.219. vol.3.Boer.decis.215.n.6. Caccialup.de debit.suspect. & fugit.q.1. n.13. Christin.ad consuetud. Mechlin.tit.21.art.1, n.9. Castill.decis.215.n.4.Cortiad.decis.Cathal.70.n.37. Carpzou.de Asyl.debitor.cap.2.n.175.de Ansaldis de commerc.& mercat.c.75.n.3.* ante ipsos *Bald.cons.250.in fin.n.16. lib.1.Tusc.in concl.iur.105. verbo, decocti,* eosq; procliues ad mentiendum, atque infamissimos esse adiungunt, adeòquòd non excusatur volens probare contrarium, ex *Bal. Tusc.cit. locis,* eosque *Paulus* appellauit fraudatores *in l.quod priuilegium, ff. depositi,* famosos latrones *Ioseph Sesse dec.102. n.1.Iodoc.in prax.crim. cap.106. n.16. P.Gambacurt.* Iesuita *in tract. de immun.Eccles.lib.4.cap.15.Rebuff.de mercat.to.2.n.8.Caball.cas. 177. n.4.resol. crim. Rota Ianuens.dec.83.n.12.* Est decoctor, ergò fraudator, inquit *Bald. cons.382.* cuius verba referibit *Mucci ad Sanfelic.dec.42.n.2.lib.1.* Mentiuntur, & decipiunt de facili, vnde illis in iudicio solemnitèr examinatis non creditur, *Mascard.concl.738.* nec extra iudicium *Bald.cons.249. lib.1.n.1,* quod duplicatur *lib.5.cons.396. Tusc. iudic.loc. & conclus.40. verb. Florentia fallitorum, concl.547. verb.Statutum circa fallitos, & concl.559. verb. Statutum circa fugitiuos,* notans ex *Castrens. cons. 179.* fallitum excludi à cessione bonorum, quando dolosè
43 concordanit, promittendo plusquàm posset, & si fuerit à creditore remissa pars debiti, illa repetitur, veniente ad pinguiorem fortunã condictione ob turpem causam, *Ang. cons.53. Plot.in repet.l.si quando, num.75. de in lit. iur. Anus meus ad Capyc. dec.95.nu.1.* & post *Boer.dec.215.n.8. Gizz.ad Capyc. Latro dec.196.n.24.lib.2.* & ante *Strac. tract.de decoctor.p.3. n.6.* ac dixi *in ritu 166.n.189. lib.2.* quibus perbellè collineat *Suarez* effata *alleg.22.nu.6. vers. sed habere,* quem laudat *Consil. Prat.lib.4.discep.forens. cap.19. nu.20.* & ante ipsum idem *Anus meus* mox *cit.loco,* de recepto ex causa transactionis ob litem calumniosã inhitæ, ex *text.in l.in summa, ff.de condict. indeb.*

Quibus nulla concedenda dilatio,
44 si dolo, fraudeque decoxerint, dicunt *Stracc.p.6. nu.20. Henriq.de fideiussor. cap.5.nu.103. Manson. de caus. execut. liu.6.n.65.Valeron.de transact. tit.4.q.8.Boer.dec.296.n.349.Rota Rom.decis.497.n.1.18.recent.Gizz.ad Capyc.Latr. dec.45.n.4.* & concinit *Senec.* dictum *lib.7.tit.de benefic.cap.26. Quid Tu tàm impruděter iudicas maiores nostros fuisse: vt non intelligerent, iniquissimum esse eodem loco haberi eum, qui pecuniam, quam à creditore acceperat, libidine, aut alea assumpsit, & eum, qui incendio, aut latrocinio, aut aliquo casu tristiore aliena cum suis perdidit: nullam excusationem receperunt, vt homines scirent, fidem vtique præstandam. Satiùs enim erat à paucis etiam iustam excusationem non accipi, quàm ab omnibus aliquam tentari.* Cumque consueuerint mentiri, & rationum libros, negoriaq; sua intricare, vt veritas à creditoribus ignoretur, habeur ipsorum libri præsumptionem contra se, *Petrus Gregor. lib.22.cap.9. n.11. Bursat. cons.118. ex n.26.lib.1.Neuiz.cons.59.n.11. Stracc.p.2.n.18. R.Valenz.cons.78.n.83.lib.1.* Aduersùs quos pœna imposita cernitur capitalis in Gallia, ex *Const. Francisci Primi sub die 8. Octobris 1536. in Constit.Regijs Comitiorum Aurelianensium art.43.* & Inuictissimi Caroli V. Imperatoris ter Maximi, Constitutionibus editis in Comitijs habitis Augustæ Vindelicorum de anno 1548. art.2. *Matthiens.lib.5.recopil.tit.19. de decoctor. & cor. pæn. l.1. glos.1. & 2.*

*Christin.dec.Belg.*123.*n.*5.*lib.*4. *Petr. Gregor.cit.cap.*22.*ex n.*9. & in Regno nostro cōtra nummularios adest *prag.* emanata anno 1633. 1.*sub tit.de nummul.* quam exornat *Constant.Casar. in specul.peregr.q.*4. 5.*&* 6. in causa Fuluij de Falco capsarij Banci Virginis ab Angelo Salutatæ huius Ciuitatis, aduersùs quem calamum arripuit *Franc. Maria Prato respons.crim.*20.21.*&* 22. memorataque *prag.*1. complecti mer-
45 catores eiusmodi decoctos, indicat *Nouar. dec.*33.*nu.*9. & in *tract.de granam. vasall.tom.*3.*gran.*9.*n.*26.ex *Maxill. in consuetud. Barens.sub Rub. de ceß.bonor.n.*24. *Mastrill. de indult.cap.*30.*n.*1.*Gizzarel dec.*80. *num.*3. *in fin.* quia mercatorū, capsorum,& bancheriorū nomina synonima sunt, *Mastrill. dec.*125.*ex n.*18.*Farin.de immun.Eccl. in append.n.*65.*R.Rouit.in mem.pragm.* 1.*n.*3; *Danza de pugn.DD.de sent.forindic. cap.*11.*nu.*19. *tom.*3. Concurrit enim mens Statuentis, quæ præualet Statuti verbis, *l. Labeo, ff.de supellect. leg.l.nominis, & rei*, §.*verbum, ff. de verbor.signific. Amendar in proœm. add. ad Recopil.legum Nauarr. nu.*19. *Grat. discept.forens.*769.*n.*21. *tom.*4. *Afflict. dec.*44.*n.*26.*Nouar. dec.*206. *R.de Marin.quotid.resol.lib.*2.*cap.*100.*n.*8.Eadē ratio militat, nempè fidei publicæ seruandæ, *l. illud ff.ad L. Aquil. l. quidam nummularios, ff.de edend. l.si postulauerit,*§.2.*ff.ad l.Iul.de adulter. Bald. cons.* 324.*lib.*5. quæ efficit, vt casus minimè dicatur similis,sed idem, adeò ut comprehendatur sub Statuto,sicuti perbellè subtilis *Bald. consil.*324. *numer.*2. *lib.*5. ibi: *Imo casus dicitur idem,quando est ratio, & mens eadem*, confertque *text.in l.his solis, vers.satis etiam cautū putamus*, *C. de reuoc. donat.* necnon *l. item veniunt*, §.*ait Senatus, ff.de petit. hared. l.illud, C. de sacros.Eccles.Surd. decis.*276.*n.*8.*Guttier. lib.*3.*practic.qu.* 17. *ex n.*84. *Gratian.discep.forens.to.*5. *cap.*818.*n.*66. vigente maximè ratione naturali,*Angelicus Doctor* 2.2.*quæst.*3. *Bald.cons.*38. *Barbos.axiom.*197.*n.*13: potissimùm quando de puniendis, & coercendis delictis agitur,Reipublicæ cōmodo,nā tūc statutū in odiosis extēditur, *Bart.in l.quemadmodum*, 5.*not. C.de agricol. & censit.lib.*11. *Mascard. de statut.interpr.concl.*4.*n.*207.*Franch. dec.*315.*n.*8. *Vin.opin.*269. *Iacob.Gall. cons.*114.*n.*43.*Ricc. dec.*122.*p.*1.

Atque in hoc articulo, exorta con-
46 trouersia in Regia Iuncta erecta in causa Regij Fisci, & creditorum Iosephi Mezzomonaco mercatoris decocti, ad vitandam in posterum antinomiam, eximia Eminentissimi Cardinalis D. Paschalis ab Aragonia, tunc Proregis, prudentia conspiciens frequentem in hac Ciuitate, & Regno decoctorum numerum, anno 1666. pragmatica constitutione nedùm denegandam quamlibet dilationem, & saluaguardiam eis, qui fraude,doloue decoxerant, verùm etiam pœnam vltimi supplicij sāxit in eos,ad quatuor dies forindicationis terminum coarctans; atque demum pœnam eorum bona celantibus,vel asportantibus imponendo, vt in *prag.*6.*de cess.bonor.*

Accidit in M.C.me eius Aulæ Præ-
47 fecto, quòd Ioseph de Cerra mercator, & negotiator olei decoxit; vnde nonnulli creditores institerūt in S.C. aientes decoctionem fortuitò accidisse, tùm propter oleum bona fide plerisque creditum, cuius pretium deinde nequiuerat exigere, tùm propter prauam cisternarum qualitatem, & creditores minoris summæ renuerunt illam concedi.

At Nicolaus Barone vnus ex creditoribus querelā criminalē in M.C.V. aduersùs illum exposuit, instititque acritèr, vt citaretur ad informandum, &capitula,tanquāReus mortis,ex quo posset vi memoratæ Pragmaticæ forindicari, captaquè per M.C. informatione, me referente, die 15. Martij 1677. prouisum fuit: *Visis actis agitatis in S.C. partes adeant S.C.* in Banca de Mauro, à quo decreto sensit se creditor nimis grauatum, factoq; verbo, appellationis remedio,in S.R.C. à Dom.Cons. D.Iosepho Ledesma meo successore in aula M.C. die 10.Martij 1678.manauit scitū è S.C. *quòd M.C. pro-*

prouideat de iuſtitia ſuper cauſa principali, & deinde decreto M.C. eodem relatore, die 22. Augusti 1678. dictum fuit, *quòd citetur ad informandum, & capitula cum abreuiatione dierum quatuor, ſeruata forma Reg. Pragm. Emin. Cardin. de Aragona olim Proregis huius Regni*.

Oppoſuit Rei excuſator, uelle aſſecurationem pro ære alieno, ſolitam dari in alijs delictis; at non obtinuit, quia æs illud alienum erat dependens, imò cauſa, & origo delicti.

Et dum iam iam procedendum erat ad foriudicationem, excepit vigore decreti ſub die 27. Aprilis 1679. excuſator nullitates quaſdam, quæ fuerunt M.C. decreto ſub die 27. Aprilis 1679. reiectæ; at à S.C. admiſſæ etiam in gradu reclamationis ſub diebus 7. Maij, & 19. Iunij 1681. & prouiſum *nullitates obſtare, & proindè ſuperſedeatur in ſententia foriudicationis, & cauſa remaneat in S.R.C.*

Habitum enim fuit pro abſoluto
48 nullam adfuiſſe fraudem, nullumque dolum, neceſſariò, præcipuèq; requiſitum à *pragm.* ſine quo nè vmbram quidem delicti redolet decoctio, vt ex eius verbis liquidò liquet, & notant *Gizz. ad Capyc. Latr. dec. 196. num. 25. Mucci loc. cit. n.* 10. nec ſat eſt decoctio, ſiue procedat ex fortunæ iniuria, ſiue ob vitium debitoris, ſiue participet vtramq; naturam, de quibus ſermonem habet *Conſ. Rocc. in tit. de decoct. mercat. notab. 2. poſt tom. 2. reſponſ.* ſiue vt addit *Mucc.* mox *cit.* proueniat ex decoctoris prodigalitate; ſed illa conſultò fraudulentèr facta exquiritur, vt plena crumena ad Eccleſias confugientes creditores deludant, decipiantque; & licèt Pragmatica ſtatutum fuerit, ſufficere ad probationem doli præſumptiones, & coniecturas, quando Iure Cōmuni manifeſta, clara, lucidaq; requirebatur probatio ad condēnandum, vt probat *Carpzou. li. 2. pract. tit. de furt. in reb. cred. q.* 85. *n.* 39. *&* 40. qui perpenſis doli coniecturis à *Farinac.* allatis, his verbis loquitur: *Nec aliaq; indicia ſufficientia eſſe ad præſumptionem doli, licèt conceſſerim exinde tamen dolum probatum eſſe: ita ut pœna mortis tutè irrogari queat, nemo facilè affirmabit: non enim ſufficit præſumptio doli ad pœnam mortis irrogandam, ſed vel confeſſio delinquentis, vel probatio luce meridiana clarior*. Attamen quoties pro Reo militat aliqua præſumptio, hæc omnes alias Fiſci præſumptiones elidit, *Bart. conſ. 1. n. 8. diuerſ. crim. lib. 1. Gramm. dec. 60. nu. 12.* Nullum verò adfuiſſe dolum, creditores ipſi, qui in S.C. comparuerunt, teſtabantur.

Perpenſum inſupèr fuit, pragmati-
49 cam loquutam fuiſſe de mercatoribus famoſis, iiſque rationum, pro non exigua pecunia decoquentibus, in maximum creditorū, Reiq; publicæ detrimentum; non iam de mercatore ſimplici, puroq; negotiatore, & vt ita hic dixerim, Oleario; requiritur enim moles, & cætus creditorū, vt dicatur quis fallitus, & decoctus, *Staiban. reſolut. 67. n. 5. & reſolut. 96. n. 18. Salgad. in labyr. cred. p. 1. c. 23. n. 12. & c. 28. n. 6.*

Pragmaticam vt nimis rigoroſam in nullo quidem caſu fuiſſe vſu receptam ex tempore, quo fuit promulgata, ſicuti etiam neque vſu probatam fuiſſe ex eadem ratione Bullam Pij V. quæ itidem vltorem gladium decreuerat in doloſos decoctores, teſtis eſt *Farinac. in pract. crim. p. 1. tom. 1. tit. de pæn. q. 26. n. 29.* & pleraſq; alias leges Regni, vtpotè rigidas nimis reiectas eſſe, teſtatur *Gizz. ad Capyc. Latr. deciſ. 13. n. 6.* vel quia tàm bene fraudes ab his occultantur, vt locus eſſe non poſſit municipali Iuri, & creditores potiùs oxoptent aliquam concordiam, quàm debitoris mortem.

Neq; officiebat dicere, nequiuiſſe
50 excuſatorem opponere prædictas innocentiæ exceptiones; facilis enim erat reſponſio, nempè ea vindicare locum, quando certum eſſet delictum, & conaretur tantùm tueri delinquentem, oſtendendo, quòd licèt adfuerit delictum, prætenſus tamen delinquens eſſet innocens.

At cum hic agatur de decoctione, quæ

quæ in se non est delictum, sed potest solummodò esse delictum, quando adest dolus; cum absit igitur dolus,& abesse dicendum est actionem criminalem; sicuti etiam si quis allegaretur homicidij, & responderet excusator, prætensum interfectum adhuc vitali aura vesci, certissimi iuris est nequiret prætensus delinquens tunc foriudicari, vt communi calculo asseuerant Criminalistæ omnes; quinimò *Reg.Ronit. in rubr.de sent.foriud. num.*10. in casu difficiliori, ait, & optimè quidem, sententiam foriudicationis non posse exequi, si de delicto in genere non constat.

51 Accedit, quòd licèt excusator nequeat opponere de innocētia Rei; certè nō ei prohibetur implorare in hoc officium Iudicis; ità vt etiam in crimine homicidij ostendere possit, Reum non teneri pœna homicidij ex eo, quia occisus erat banditus, vt probat *Gram.cons.*1.*num.*24.*&* 25.*post decis.* Quinimò ex officio tenetur Index, sedulò inquirere de inquisiti innocentia, etiam pro contumace absolutè, ac pro eo supplere, vbicunq; potest deueniri ad diffinitiuam sententiam parte absente, ne alioquin innocens condemnetur contra omnia iura diuina, naturalia,& humana.

Quarè si ad id Iudex tenetur ex officio, multo magis admittere debet excusatorem pro huiusmodi absente, saltèm vti instructorem innocentiæ ad defensionem prætensi inquisiti, vt rectè probat *cit. Gram. cons.*1.*post decis. n.*69.*cum seqq.*

Demùm aduertamus oportet, quòd licèt quādo comparet agnatus inquisiti aduersus foriudicationem nō agitur principalitèr de meritis causæ, est tamen agendum de illis, quatenus spectat ad qualitatem delicti, & indiciorum, itaut ex ijs possit deueniri ad foriudicationem, nec ne, vt in terminis pro indubitato tradit *Reg. Ronit. super prag.indic. rubr.de sent.foriudic. num.*35.

52 In dubio tamen credendum est, huiusmodi homines decoquere dolosè astu, fraudeq; propria, vt relinquant vxores, & filios diuites. Hinc *Abb.in cap. ex parte, in vltimis verbis,extr.de consuet.* relatus *ab Hyppolit. de Marsil. singul.*224. aduertit, validum esse statutum disponens, posse capi propter æs alienum virorum, seù patrum, qui decoxerunt, vxorum bona, ac filiorū, monens id procedere, si decoctio dedita opera, doloq; accidat, non ita si ex necessitate, aut causa,& *Cepoll.caut.*245.ad rem dixit, subsistere statutum, quòd teneantur filij, licèt non hæredes patris, quem refert *Additio ad de Marsil. cit. loc.* atq; ita coarctatur regula, quòd filius non obstringatur ad æs alienum à patre, vel viro contractum, *tot.tit.C.ne fil.pro patr. & C. ad Maced.l.pen.& fin. C.ne vxor pro mar. l.vnic. C. vt null.ex vican.&c.lib.*11. *& in l. hac definitione, Cod. de omni agr. desert. eodem libr.* 11. qui quidem *text.* regulam quoque limitant, quando pater inops æs contraxit alienum, vt filios aleret, qui deinde diuites effecti soluere deuinciuntur.

53 Atque ideò ab hoc beneficio excluditur, qui bona sua luxuriosè vinēdo consumpsit, & sua culpa paupertatem sibi accersiuit, *l.quilibet, Cod.de Decur.lib.*10.*Neuiz.cons.*59.*n.*10.*Rebuff.cons.*184.*n.*3. *Thesaur.dec.*36.*n.*5. *Marsil.in l.*1.*§.cum quis latrones, n.*9. *de quæst.Grass.excep.*17.*n.*36. *Menoch. de arbitr.lib.*1.*q.*90.*n.*16. *Giurb. decis.*41.*n.*9.*& dec.*43.*n.*14.*P.Dian.tract.*8. *resolut.* 3. *&* 11.*§.*4. *Dexart ad cap. Regn.Sardin.lib.*1.*tit.*7.*cap.*5. *de moratör.n.*7. & de eo, qui alea substantiam suam absumpsit, loquitur *in l.*1. *C.qui bon.ceder.poss.de Petr. festiu.lect. lib.*3. *cap.*1.*sub n.*6. *Brun.de cess.bonor.q.*28. *sub n.*1.*Paul.Rubeus de valid.legal.controu.forens.cap.*29.*sub n.*51. multaque in aleatores scribūt *Concenat.lib.*499. *cap.*16. *Christin.dec.Belgic.*200.*num.*7. *vol.*2.*Paschal.de patr.potest.p.*1.*c.*6.*nu.*91.*Bonifac.in tract.de furt. vers.animo lucrifaciendi ex nu.*85. adeoquòd domum tradens ad ludendum verberibus affectus, vel furtum passus in ipsamet ęde, nullam habet actionem, cum

lex

lex impunè eum verberari permittat, *l. 1. §. notandum, ff. de aleator. Paris de Ludo n. 46. Amod. de sindic. nu. 45. Bursat. conf. 116. n. 5. vol. 1. Farinac. q. 109. n. 6.* illosq. *D. Cyprian. de aleator. lib. singul.* sacrificos esse Zabuli dęmonis ostendit: *In hoc ludo sæpe, ait, est mentis furia, venale periurium, serpentinum colloquium, rabiosa amicitia.* Et *Additionator ad* Perez *lib. 8. tit. 19. ordinament. tom. 2. vers. quid autem, pag. mihi 388.* tradit, ludi alearum inuentorem fuisse diabolum, qui posuit quatuor cartarum differentias, quibus ipse veneratur, & colitur, ac inter ipsos ludos dicitur Primera, quasi primum omnium ludorum locum obtinens, quæ nihil aliud est, quàm conclutinatio quatuor cartarum diuersi generis, quæ ducit homines ad finem; Diabolus ipse fuit quoque inuentor ludi taxillorum, quia sicut Deus inuenit viginti, & vnam literas Alfabeti, licet aliæ postea sint additæ ad cōpositionem Sacræ Bibliæ; ita & Dęmon inuenit aliam Bibliam diabolicè, idest dados: nam cum in quolibet ipsorum sunt sex facies, & omnia puncta nigra ad instar literarum conficiunt numerum viginti vnum, in quorum vsu omnis malitia reperitur, & peccatum, ac quot sunt puncta in taxillis, tot in eis scelera peruenire autumat *Perez* ipse, qui artificioso inuentu per ordinem alphabeticum enarrat, quem ordinem mira methodo exornat multa eruditè nectens *D. Bonauētura Tristany* emeritissimus Cōsiliarius *dec. Cathal. 65. ex n. 27. & per tot.* me citans in *ritu 166. n. 9. lib. 2.* & *Bertazol. conf. crim. 379. & addit. vol. 2.* de ridiculo casu ludi prohibiti, & permissi meminit. Ac plura in detestationem ludentium, ac de ipsorum pœnis, & infamijs notant *Affl. in const. mores, Anus meus ad Gramm. dec. 11. n. 4. & dec. 40. n. 2.* Non interdici vero, neq; Clericis ludum schaccorum, in quo sors, & fortuna non versatur, ex *Glos. in Auth. interdicimus, C. de Episcop. & Cleric.* & alijs obseruat idē *Anus meus ad Gram. cit. dec. 15. n. 4.* Verùm nostras Regni sanctiones ludos improbantes etiam illum scacchorum, seù latrunculorum comprehendere, lepidè scripsit *Consil. Franc. Mar. Prat. lib. 3. discep. forens. cap. 1.* decisionem subnectens, *et cap. 2.* rescribit respōsū *V. I. D. Iacobi Vinaldo*, qui contrariā aleā substinuit, vt dixi in *Rit. 166. n. 100. to. 2.* Et inuentus est, in quo tanta ludendi appetitio, & vesana cupido, ac voluptas fuit, vt moriens (quasi parum fuerit in vita lusisse) testamēto irreligiosè cauerit, vt detracta cadaueri suo cute, ossibusque omnibus exemptis, ex his tesseræ fierent, ex illa verò, membranisq; omnibus mensa, alueolus, fritillusq; quanta fieri posset solertia contegerentur, *Pasc. Inst. de alea, lib. 1.*

Qui igitùr prodigè, & luxuriosè
54 bona consumunt, iustè hoc beneficio indigni redduntur, atq; olim infamia notabuntur, ex *Solonis* lege in hæc verba: *Qui patrimony sui versuram fecerit, ignominiosus esto*: cum Reipublicæ quoque intersit, ne quis re sua malè vtatur, *§. sed & maior. Inst. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Sabelli in summ. tract. verbo, cessio, ex n. 12.*

Imò nonnulli II.CC. eos quoque,
55 qui partim ex suo dolo, fastu, vel luxuria; partim fortunæ vitio, casuq; soluendo facti sunt, ad illud non admittendos, censent ex *l. fin. §. fin. ff. qua in fraud. cred. Stracc. add. tract. de decoct. p. 2. n. 2. & p. 3. num. 1. Farinac. in pract. crim. q. 26. n. 26. & 31. Brun. de cess. bonor. q. 5. quarta princ. & q. 23. Boer. dec. 349. n. 8.* quos refert *Giurb. add. dec. 41. n. 10. Andreol. controu. 123. n. 12. Valeron. de trāsact. tit. 4. q. 8. ex n. 1. Ansald. de Ansaldis tit. de commerc. & mercat. discurs. 76. nu. 8.* & ante ipsos *Manlius de cess. bonor. tit. 2. quæ requirant.* vt *cess. bon. subsist. n. 4.* qui refert *num. 5. Nunn. volum. poster. disput. Treutlr. 24. thesi 4. pag. 544.* in eam iuisse sententiam hodie hoc beneficium competere illis solis, qui sua culpa inopes facti sunt, quem refellit quoque *Diana add. verbo, cessio, n. 8.* Quidquid tamen sit, in hoc nostro Regno nō excluditur etiam, qui sua culpa ad inopiam de-

ue-

uenit, vt decisum per M. C. memorat *Scaglion.in prag.3.nu.35.de cess.bonor.* quem *Thor.*laudat *p.1. compend.verb. Cessio*;atq; varijs vicibus etiam in S.C. alijsq; Tribunalibus, de æquitate,quæ præualet rigori,scribit *Franc.Viu.dec. 268. nu.8. lib.2.* adductus ab *Auo meo ad Gramm.dec.85.n.3.* & proindè admittitur quinquennalis dilatio, non probatis infortunijs debitoris, vt notat *Anton.de Amato resol.22. lib.1.* inuehens contra Causidicorum praxim in similibus creditorum dilationibus quandoq; infortunia pro debitore articulantium, & probantium.

Hæ verò qualitates sunt probandæ
56 à creditore:debitor enim regulæ pro se stanti innititur; excipienti verò dolum, & culpam incumbit probandi onus: nusquam enim recendendum à regula,nisi de casu limitationis fuerit concludentèr doctū; excipienti propterea de limitatione ad regulam, optimè respondi potest: *Bone Vir adhuc mihi textum hoc dicentem*, vt monent *Petr.de Ancharan.in cōs.223.n.3. Barbos. in suis axiomat.iur. vsufrequent. verbo regul.axiomat.198.n.2.Paul.Rubei de validit.legal. contron.forens.cap. 17. ex n.88.* trutinans quæstionem à nobis excitatam in *rit.272.nu.58. lib. 3.* an bona fideicommissaria possint alienari pro excarcerādo hærede grauato, etiam ob suum delictum? Cui altera collimat controuersia, an vrgentibus creditoribus debeantur feudatario alimenta ex feudo, vti sua culpa ad inopiam redacti?quam extricant *Camerar.in cap.fol.21. à lit.M.de Cart.in diuers.feud. p.1.pag.53.n.106. Theodor.alleg.82.nu.27. Carol.de Rosa ad Consuet. Neap. in consuet. verùm si aliquis,num.65.*

Negans insupèr debitum dolo ma-
57 lo, & conuictus,ab hoc quoq; excluditur beneficio, ex *l.qui cedit 8.ff. de cess.bonor. Afflict. decis.379.Maxill.ad consuet. Barens.rub.de cess.bonor.n.27. Ricc.collect.121.p.1. Trentacinq.lib.3. var.tit.de solut. resol.2.nu.14. Peguer. dec.200.n.7. Paschal.de patr.potest.cap. 9.n.58.p.2. Cons.Hodiern.ad Surd.dec. 262.ex n.21. Auus meus ad Capyc. dec. 19.n.7.Ricc.collect.121. Genuagl. 1.tom. q.129.Pegas resol.forens. cap.3. n.494.* quorū alea absolutè displicet *P.Diana in summ.p.7. verb.Cessio n.9.* innixo *l.2. qui bon.ced.poss.l.de atate 11. §. vlt.ff.de interr.in iur.fac.*Primam verò sententiam coarctat *Maulins de cess. bonor. tit.2. n.9.* Primò quando debitor habuisset iustam causam negandi, & ante sententiam pœnituit, & debitum confessus est,confirmant *Gratian. discep.forens.cap.109.n.35. Surd.decis. 273. n.2.* ampliant etiam si confessus fuisset post sententiam, *Affl. & Trentacinq.loc.cit.* Secundò, quando debitū originem sumeret ab ipsamet sententia, vt quia esset actum actione in factum. Tertiò, si fuisset appellatum à sententia condemnatoria, nam pendente appellatione posset cedere bonis, vt ex *Afflict. dec.296.& Gallupp.in prax. p.3.cap.8.n.5.* notat *Gipt.ad Capyc.Latro dec.106.n.8.lib.1.*

Verùm in hypothesi proposita dicebam,non excusari debitorem negā-
58 tem ex petitione maioris debiti,quicquid alij dixerint,ex regula quòd nō committatur mora desumpta per *text. in l.nulla 89.ff.de reg.iur.*ibi:*Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est.* Nulla petitio, idest, vbi exceptione actio eliditur,*Glos.*ibid.*lit.B.*per *tex.in l.lecta.ff.si cert.petat. Dec.& Cagnol.in eadem l.nulla*;Idquod etiam deducitur ex *l.in fideicōmissi 3. ff.de vsur.* & ex *l.qui solidum,80. ff. de legat.2.* siquidem obstringitur debitor offerre partem veri debiti, ex enarratis penès Doctores à nobis adductos in *rit.166. n.113.tom.2.*

Debitor verò fisci ex contractu ad
59 hoc admittitur beneficium, dummodo non latitauerit; non autem ex delicto, ne impunitum remaneat, *Ioseph Ludon.dec.Rot.Roman.Perus.32.Marta lib.1.summ.dec. verb.Cessio,cap.13.* qua de re *Brun.q.17.q.4. princ.Caball. resol.crim. cas.77.Franch.dec.507. Christin. dec.Belgic.228.vol.1. Griuell.dec. 78.Thesaur.dec.182. Peguer. quæst.crimin.cap.6. Dian.p.7. tract.8.resol.19.*

Gizz.

Gizz.ad Capys.Latr. dec.147.ex nu.13. lib.2. Alios caſus, in quibus huiuſmodi ceſſio haud admittitur, & multa ad rem tradunt Trentacinq.cit.lib.3.var. tit.de ſolut.reſol.27.per tot.Iaſ.& alij in §.fin. Inſtit. de act. vbi etiam Cigala Scanarol.cit.de viſit.carc. lib.3. §.9. per tot.Tuſch.lit.C.concl.218.& 219.Dian. par.7. tract.8. Paul.Chriſtin.deciſ.123. vol.4. & ad leg.municip. tit.21. per tot. Scaglion.& Addit.in pragm.3.de ceſſion. bonor. pag.mihi 223. & ſeqq. Arimin. Tepat.var.ſent.tit.281. per tot. Velaſc. de priuil.paup.q.49.par.1. Leoncill.eod. tract.Salgad.in laberynt. cred. pluribus in locis in repertor.verb.ceſſio bonorum, Sabelli in ſumm.diuer.tract.verb.Ceſſio, & debitor, & aliqua infra nos attingimus, cùm de Moratorijs eloquimur.

Cũ autem debitor inopia laborans nolit gaudere beneficio cap.Odoardus,
60 ſi Clericus ſit, aut cedere bonis, ſi
Laicus; poterit alia via prætendere, vt relaxetur à carceribus: nempè petẽdo ſibi alimenta, ſiue cibaria à creditore ſubminiſtrari, alioquin à carceribus dimitti, ex Gloſ.in l.fin.C.de erogat.milit.lib.12.in l.Iudices, C.de Epiſcop.And. & alijs, Conſt. de remed. ſubſid. remed. 27. Add.ad Cappell. Tholoſ. deciſ.100. Surd.de Aliment. tit.1. q.71. Farin. in praxi crimin. lib.1. tit.4. q.27. n.149. Maull.cit.tractat. de ceſſ.bonor. tit.10. num. 3. Stephanus Aufrer. de poteſt. ſecul. in Eccleſ. Reg. 3. ſub num.17. & ibi Matth. Boyi in add. Matthæus Colerus de proceſ.exequut. par.1. cap.6. n 95. Valaſc.conſult.1.n.8. etiam creditoris ceſſionarius, Cordub.in l.ſi quis à liberis, §.ſolent, ff. de lib.agnoſc.Surd. add.quæſt.71. num.4. Olea de ceſſ.tit.6. quæſt.4.nu.23. Nouar. de elect.for.ſect. 2.q.6.ex n.12. quæque ſunt præſtanda debitori nobili detento in domo propria, Phœb.dec.1.Nouar.de elect.for.ſect. 2.q.6.ex n.12.Prat.reſp.crim.37.n.40. Peg.ad ordin. Portugal. lib.1. tit.33. §. vlt.c.2. num.19.tom.3.Dom.Io.Domin. Raynaldo in ſyntaxi rer crim.cap.3.§.2. ad 6. n.149. me in ritu 40. tom.1. adducens, qui in vinculis quoque detẽtus habetur, vt dixi in Rit.166.ſub n. 163.tom.2. & addo Capibl.de Baron. prag.19.num.23.tom.1. & cap.93.à nu. 20.tom.2.ex Vaſq.contran.97. memore in Hiſpania receptum, nobiles pro ære alieno carceribus alligandos non eſſe, inſequitur Reg.Tapp.de conſtit.Princip: cap.6. Alimenta conſequitur etiam, ſi debitor habeat fructus dotis, qui ſat non ſint vxori, & filijs, Mangrel. ad Bart. in l. Præſes, in fin. Cod de ſeru. & aqua, ex Aleliato de præſumpt. præſumpt.52. pag. 196. Idemq; in vxore, in caſibus permiſſis, detenta in carcere, quæ ſi non habeat vltrà dotem, vt ali debeat à creditore, non à viro, ſentit Bart.in Auth. matri, & auia Cod. quando mat.tut.offic. Gramm. deciſ.33. Coſta cit.remed.27.q.5. & à patre diuite, & non à creditore alendus inops debitor, Cuman.conſ.132.Crauet.conſ. 164.Coſt. cit.remed.27.vel ſi ex elemoſynis Boer. dec.303.num.2.Benincaſ.de pauper.q.7.ſpecial.8.n.24.

Id quod obtinent quoque Hebręi pauperes carceribus mancipari à cre-
61 ditoribus Chriſtianis, vt reſoluit Ro-
ta in vna Romana alimentorum 12. Ianuarij 1621. coràm Manzanedo, teſte Camillo Capucio in praxi iudic.to.1. p.3.cap.14.art.2.ex n.53. qui gaudent quoq; ceſſionis beneficio ratione charitatis, Brun.de ceſs.bon.in 4.quęſt.prĩc. q.36. Farinac.in frag.crim.verb.Iudęis n.608. Exercens enim opera pietatis à Miſericorde Deo conſecuturus eſt ſuperabundantèr, & copioſè retributionem, vt his verbis de pauperes carceribus mãcipatos liberãtibus loquitur Scanarol. in cit. tract.de viſit. carcer.lib.3.cap.4.n.15. necnon Paul.Rub. de valid.legal.controu.forenſ. cap.49.n. 56. & de æquitate ſeruanda Iudæis lepidè Gratian.tom.4.diſcep.forenſ.cap. 658.ex n.24.

Concinit mirificè Epigramma Carphillidis, quod extat in Antologia in Piſcatorem, qui hamo Caluariam extraxit, cumque terram ad eam humãdam foderet, theſaurum inuenit, tanquàm adhibitæ pietatis prœmium, atque hoc Epigramma ita exponitur à Vincentio Oſſopeo.

Pietatis

Pietatis mercedem iustis non perire mirifico casu Piscatoris probat,
Qui hamo extractam hominis naufragi Caluariam sepeliendo,
Ingentem vim auri reperit:
Sententia aureis literis scribenda.

Si autẽ creditor noluerit expensas
63 subministrare, licere Iudici dimittere debitorem non valentem se alere,
tradũt passim DD. & hoc iure vtimur;
quidquid tali casu admittei quidẽ ad
alterum dictorum priuilegiorum, scilicet cessionis, vel induciarum, sed nõ
relaxari à carceribus voluerint *Affl. dec.* 71. & ibi *Vrsill.* nec non *Vin. dec.*
529. & aduersus *Affl.* scribit *Surd. cit. q.* 71. *n.* 3. quorum antinomiam conciliat *Vestr. in prax. lib.* 1. *cap.* 2. & praxim indicat *Muscatell. p.* 3. *glos. detinetur, n.* 68. confirmant *Anna sing.* 179.
Capiblanc. de Baron. prag. 19. *n.* 12. *Nouar. quæst. for.* 9. *& de priuil. miser. priu.* 71. *n.* 11. *de Angel. ad Gizzarell. decis.* 84. *& in l. Iudices, C. de Episcop. Aud. Reg. Tapia lib.* 2. *iur. Reg. tit. de custod. reor. pag.* 329. *n.* 3. *Paris. de sindic. verbo carcer. cap.* 4. *Boer. dec.* 203. & de nostra
praxi meminit *Leoncill. de priuil. paup. p.* 2. *priu.* 45. *verbo, carceratus*, adeoquòd Iudex non faciens illum tali casu relaxari, de suo obstringatur alere,
arg. l. Iudices 10. *C. de Episcop. Aud. Corsett. in singular. verb. Expensa* 3.

Qui debitor semel excarceratus ob
64 denegatam alimentorum prestationẽ,
nùm iterùm carceribus mancipari possit, si ipse creditor offerat se paratũ ad
illum in vinculis alendum? inquirit
Nouar. dec. 23. & affirmatiuè decisum
subnectit; verùm in arctiori themate,
contrarium S.C. scitum recenset idem
Reg. Tap. de iure Regn. lib. 4. *tit. de cess. bonor. sup. prag.* 3. *n.* 3. non licere creditori, vinculis mancipare debitorem,
qui quamuis illo instante non fuisset
carceri detrusus, fuit requisitus alimenta dare, & non præstiterat, ex *Signorel. cons.* 97. facto tamen priùs deposito à creditore, quòd iterùm carceribus mancipari possit, admittit *Scanarol. cit. tract. de visit. carcer. lib.* 3. §. 5.
integro *c.* 6. *pag.* 472. insequitur *Marc. Ant. Sabelli in summ. diuers. tract.* §. *debitor* 4. *sub n.* 45. *pag.* 487. Cõferte effatũ
Nouar. in prag. 3. *de custod. reor.* pauperes in vinculis M.C. constrictos pro
ære alieno, assentientibus creditoribus, posse transferri ad alios carceres,
quòd si iterùm creditores voluerint
traduci in illis M.C. minimè sint audiendi.

In causis verò criminalibus sunt à
65 Curia alendi, *Luc. de Penna in l. fin. C. de croq; milit. Paris de sindic. c. an carceratus, n.* 2. *&* 3. *Benincasa de paupert. q.* 7. *spec.* 2. *n.* 6. *Affl. Surdus, Costa locis cit.* idemq; *Affl. in Const. Regn. humanitatem, Caball. casu* 200. extantque
prag. 8. *de carcer. &* 11. *c.* 8. *de offic. Iudic.* nec non de Barone loquitur *Nouar. to.* 1. *grau.* 246. *Cauagnol. dec.* 70. *n.* 17.
lib. 2.

Quid verò agendum respectu taxa-
66 tionis alimentorum, quomodo, & à
quo facienda, & de expensis custodię
pertractant *Surdus cit. tract. de alimen. q.* 69. 70. *&* 72. *Costa cit. remed.* 27. *Ricc. resol.* 34. *tom.* 1. *& collect.* 226. *Gam. dec.* 261. *Mend. in prax. lib.* 3. *cap.* 22. *n.* 66. *Cabed. dec.* 83. *num.* 1. *Aegid. ad l. ex hoc iure, ff. de instit. & iur. par.* 2. *cap.* 13. *claus.* 7. *ex n.* 9. Omnes verò alimentorum taxationem Iudicis arbitrio regulandam tradunt, perpensis qualitate
personarum, alijsque circumstantijs,
ad tradita per *Tiraq. de Nobilit. c.* 136. *&* 137. *Neuiz. in syln. nupt. p.* 2. *cap.* 25.
Rustici enim comedunt panem grossum, Nobiles album, vt ex *Costa cit. loc.* inquit *Leoncill. de priu. paup. p.* 2. *priu.* 44. *verb. Carceratus n.* 10. illorumque cibi sunt cæpæ, caseus, ac fabæ; &
horum pulli, *Glos. in l. seruis urbanis, ff. de leg.* 3. *Afflict. in constit. quisquis burgensis, Auus meus ad Capyc. dec.* 26. *in fin.* nec illis cõuenit æquirare, *Glos. in l. idemq; verb. Cum oportere, ff. mand. Amanel singul.* 181. idem *Auus meus ad Capyc. dec.* 90. *sub num.* 2. & *Nouar. priu.* 72. *n.* 10. testatur taxari, si est vilis, ad rationem denariorum viginti; si
Nobilis carolenorũ duorum singulis
diebus; & à Barone præstandas esse
duas libras panis, idem *Nouar.* notat

cit.

tit. grauam. 246. Quis verò dicatur
pauper? aduertunt *Maſcard. de probat.
cõcl.* 1159. *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *c.* 65.
Perez. in l. 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *ordin. verb. Pro-
les, Morla in empor. iur. quæſt. fin. Tuſc.
concluſ.* 166. *lit. P. Borrel. de Magiſtrat.
edict. lib.* 1. *cap.* 15. *ex n.* 10. *Gregor. Lo-
pez in l.* 20. *tit.* 23. *gloſ.* 2. *verb. Veinte
marauedis, Mangil. de imput. & detract.
legit. quæſt.* 138. *Nouar. de elect. & var.
for. quæſt.* 17. *ſect.* 1. *in* 1. *impreſſ.* & me-
lius *quæſt.* 34. *ſect.* 2. *in poſtrem. impreſſ.
Velaſc. de priuil. paup. quæſt.* 4. *par.* 1. Et
talis non dicitur habens artem, ex qua
ipſe alere ſe poteſt, *Gloſ. in l. ſi quis ar-
gentum, §. ſed & ſi quis, verb. Quantum
donauit, C. de donat. Maſcard. de probat.
concl.* 1154. *n.* 36. *Coler. de alim. lib.* 1.
cap. 2. *n.* 8. *Boer. dec.* 325. *de Angelis ad
Gizzar. dec.* 84. *n.* 29. id quod coarcta-
uit S.C. in artifice habente plures fi-
lios, me Iudice M.C. relatore in aula
Dom. Marchionis Criſpani tunc Con-
ſiliarij, nunc Regentis emeritiſſimi, die
22. Iunij 1673. in cauſa Santoli Maio-
rino cum Paſcarello de Autuoro, in
Banca Auetæ, & admiſit Paſcarellum
ad proponendũ nullitates abſque de-
poſito, perpendens pluribus eſſe onu-
ſtum liberis, ex *Afflict. & Vrſill. deciſ.*
179. *ac Auo meo ad Gram. dec.* 85. *n.* 7.

Quòd ſi Actor aduersùs inopem
67 audacter agat, non debitum, ſed debi-
torem proſequitur, & Chriſtianæ, imò
humanæ oblitus charitatis, potiùs ſe
hoſtem, quàm creditorem oſtendit,
qualem creditorem nuncupat Impe-
rator *in Auth. vt ij, qui oblig. ſe haber.
perhib. res minor. &c.* ibi: *Nè ex hoc ipſo
hoſtem, & non curatorem adoleſcentulo
præbeamus.* Vt plurimum verò debitor
dicitur magis inimicus, *Senec. epiſt.* 19.
ibi: *Leue æs alienũ debitorem facit gra-
uè inimicum,* & *Tacit. lib.* 4. *hiſt. cap.* 13.
*Beneficia eo vſque læta ſunt, dum vidẽ-
tur exolui poſſe, vbi multum antecene-
runt, pro gratia odium redditur,* iux-
ta illud, *ſi amico roganti pecuniam de-
dero, & amicum, pecuniamque perdo;*
Hoc voluit innuere *Perſeus* dicens, vt
qui cum amico bona fide ſine teſtibus
ac ſyngraphis agunt, poſt cogantur cũ
eo iure legibus agere, & ſic ex amicis
inimicos facere, id quod *Syracides cap.*
29. *verſ.* 4. *cum ſeq.* elegantèr deſcribit
his verbis: *Pleriq; putant, id ſe caſu in-
ueniſſe, quod mutuo accipiunt, & offen-
dunt eos, qui ipſis mutuantur. Oſculatur
manum mutuanti, & attemperans ve-
recundè verba, ſubmiſsè ſe gerit, vt pe-
cuniam impetret proximi. Cum autem
reddere debet, moram facit, & incipit
conqueri, difficilia eſſe tempora, & etiamſi
ſuppetit facultas, tamen vix dimidium
reddit, & creditori ducit ſic lucrum ac-
ceſſiſſe. Sin autem non eſt ſoluendo, mu-
tuantem grauitèr defraudat. Hic deinde
ſuis nummis emit inimicum ſibi, conui-
cia, execrationes, & verba contumelioſa
pro pecunia ſcilicet dantur,* & ſuo quo
dixit *Seneca lib.* 4. *cap.* 17. ac conſonat
quod apùd *Plautum in Trinumm. Act.*
4. ſub perſona Staſimi ſerui legitur.
Perpendant tamen quæſo omnes eiuſ-
dem *Senec.* dictum *lib.* 3. *de benefic. cap.*
17. *Gratum hominem beneficium ſemper
delectat, ingratum verò ſemel.*

Hoc pietatis intuitu nouiſſimum
68 Authenticorum Ius nedùm legis Pe-
tiliæ confirmauit clementiam, abolita
immanitate legis duodecim Tabularũ,
de qua ſupra *n.* 1. quamq; mulſerat in
aliquo *Gordiani, & Gallieni Cæſarum*
pietas *in l. ob æs, & Auth. imò à debito,
C. de action. & obligat.* & Summi Præ-
ſulis *Gregorij III.* religio *in cap. lator,
de pignor. Hotoman. ad ll.* 12. *tabul. pag.*
266. *Balduin. ad ll. Romuli lib.* 2. *cap.* 46.
*D. Didac. de Bolero in tract. de Decoctor.
debit. fiſcal. tit.* 1. *q.* 2. Verùm etiam pe-
culiari ſanctione diſpoſuit, vt qui pro
accepta pecunia, idonei non erant,
fortunas eorum immobiles, iuſto haùd
reperto emptore, creditoribus offe-
rendo ad eorumdem electionẽ ab om-
ni immunes eſſent moleſtia, vt *in §.
quod autèm, Auth. de fideiuſſ. & Auth.
hoc niſi, C. de ſolut.* vbi *gloſ.* addit ratio-
nem, cum vnum ſit contra creditorem
inductum, vt ſcilicèt pro pecunia con-
tra ſuam voluntatem alias res recipe-
re cogatur aduersùs iuris regulam in
l. 2. *§. mutui datio, ff. ſi cert. pet. l. cũ à quo,
C. de ſolut.* cum alijs apùd *Bertaz. de*

claus.instrum.gl.5. claus.41.n.2. aliud
in eius fauorem vicissim est constitu-
tum, vt electionem habeat creditor,
Guttier.q.., ´.n.18. Castill. ad leg.20.
Taur.in glos. en diuers. Ant. ab Eccles.
in obseruat. Senat. Piem.123. num.20.

Dummodò tamen harum legũ præ-
sidio debitor iureiurando non renun-
ciasset; quam quidem renunciationem
validam præconizant de Franch.decis.
81. & ad eum Luca, Minad.dec.2. No-
uar.de dat.in solut.q.13.à n.10.Salgad.
in labyr.credit.p.1.cap.22.ex n.1.Baez.
de inop.deb.c.1.n.99. Galler.de renunc.
p.2.centur.180.n.3. Reg. Marcian.disp.
81.n.7.Franc.Anton. Tranchedin. con-
sult.20.n.7. nemor ex nostratibus add.
dec.de Franch.81.D.Consil.Hodiern. ad
Surd.decis.318.n.23.D.Scoppa ad decis.
Gratian.obseru.141.sub num.19. Quo-
rum conclusio suos habet contradi-
ctores Alciat. Salyc. Dec.Rip. & alij in
add.l.2.§.mutui datio, Gozad. cons.27.
Rot.Bonon.dec.28. Fachin.lib.10.contr.
cap.63.vers.sed contrarium, & cœteri
penes Nouar.mem.q.13.n.12.Gusman.
de euict.q.21.ex n.88.Cyriac.controuer.
393.n.12.Conciol.in tract.de har.solu-
debit.defunct.cap.1.ex n.38.huiusmodi
enim renunciatio est quid turpe, ac
contra humanitatem, & charitatem,
Alex.cons.37.n.6. vol.2. ex §. cit. quod
autem, Hond.cons.18.n.24.vol.1.

Ita quòd longe aberrant putantes,
69 limitari præfatæ Auth.sanctionẽ, exi-
stente dumtaxàt promissione in pecu-
nia absque expressa renunciatione,ex
exaratis in add.dec.28.Rot.Bonon.& in
altera eiusdem Rot.apùd Valasc.decis.
diuers.70. idem Valasc. de priuil.paup.
p.1.q.49.n.9.Ludou.dec.Perus.64.ex n.
8. aliàs nàmq; nusquàm illa locum
vendicaret, eum in quolibet contra-
ctu adijciantur iuramentum, & pro-
missio soluendi. Imò dando bona de-
bitor stare promissis videtur, cùm pe-
cuniæ appellatione res veniat, l.pecu-
niæ appellatione, l.pecuniæ nomine, vbi
Alciat. de verbor. signific. Quam diffi-
cultatem agnoscens Pres.Thesaur.dec.
153. fatetur, veritate niti memoratum
assertum, si in contractu fuerit promis-
sa solutio in pecunia non alitèr, nec
alio modo, insequitur Monac. ad Mi-
nad.dec.2.in fin. Alij verò illud admit-
tunt, si iusiurandum specialitèr in illa
promissione soluendi in pecunia fue-
rit deductũ, non autem si generalitèr
pro obseruantia contractus: illo enim
casu præcisè obstringit ad facta, altero
verò non: cum quilibet in dubio vi-
deatur se vniformem reddere Iuris
communis sanctioni, vt ex Mavtic. &
alijs notat Hodier. ad Surd. dec.30.nu.
42. maximè quia ad hoc, vt à pietatis
beneficio in causa impartito quis ex-
cludatur, exquiruntur verba nedùm
specialia, sed specialissima, Cyn.in l.
1. §.fin. C. quand. Imper. int.pupill. &
vid.Bald.in l.1. col. vlt. ff. si quis in ius
voc. non ier. quod singulare præconi-
zat Roman.cons.269. Signorol.cõs.176.
231.& 234. Tiraq.in præfat.in repet.l.
si vnquam, C.de reuoc.donat.n.124.Do-
nad.de renunc.tom.1.cap.36.n.17.

Communi tamen consensu, affir-
70 matiua sententia coarctatur, si post re-
nunciationem superuenerit inopina-
tus casus, & iustus non reperiatur
emptor. Id quod indecisum reliquit
S.C. teste de Franch.in fin. mem.decis.
81. quælibet enim promissio intelli-
genda est, rebus in eodem statu per-
manentibus, non autem notabilitèr
mutatis, Reg. Capyc. Latr. decis. 88. à
nu.63.& dec.200.à n.78.Præsul.de Af-
flict. controu. iur. resp. cap.22.in Addit.
pag.mihi 160.Reg.de Marin.quotid re-
sol.tom.1.cap.133.n.11. idem Reg.Ca-
pyc.Latr.consult.49. sub n.14. consult.
53.n.7.& dec.144.n.7.Vinius dec.120.
n.59.Rocc.resp.87.à n.51. tom.1. Prat.
resp.crim.38.n.17. post R.Sanfel.decis.
370.n.10.Cons.Rosa consult.29.num.5.
Surd.de alim.tit.7.q.20. n.27. Gramm.
cons.66.n.68. Boss.tit.de carcer.nu.35.
41.& 43. Farinac. q.24.n.39. & Ego
quoque super rit.67. ex n.10.& 164.
num.5.10.1.ac D.Scoppa cit.obseru.141.
à num.24. An autem procedat in de-
bitore ex causa census, vt locus sit da-
tioni insolutum? negatiuè respondent
Christin.ad ll.municip. Melchion.tit.12.
de censib.art.7.n.1. Guttier.q.146. No-
uar.

var.cit.tract.p.1.q.13. Caluin. de ęquit. lib.2.cap.199.n.76. nedùm quò ad capitale, ſed quòad fructus, ſeù cenſus, idem *Caluin.lib.1.c.44.n.22.& cit.cap. 199.n.27.Tangredin. mem.conſult.20. ex n.13.Capon.lib.2.contron.for.118.ex n.33.*quod declarat *D.Conſ.Altim. ad Rouit.conſ.18.ex n.25.* Inquirit inſupèr *Tangredin. in mox cit. conſul. 20. n.18.*an Ciuitates, Vniuerſitateſq;dandi in ſolutum eorum creditoribus huiuſmodi beneficiū priuatis impartitum habeant?& regulariter negatiuè ſētit.

Quod legale præſidium debitoris 71 hæredi cum beneficio legis,& inuentarij etiam ſuccurrit, *Nouar.add.q.14. n.10.& 11. Reg.Sanfelic. dec.111.n.1,* Noſq; diximus in *cit.rit.67. ex nu.20.* memoratis S.C. ſciti, quo ſub die 16. Ianuarij 1651. in cauſa hæredum, & patrimonij Sancti de Sanctis mei vaſalli,cum hæredibus Franciſci Antonij Sardi, & alijs creditoribus,fuit declaratum,*Auth.hoc niſi,*diſpoſitionem locum obtinere, etiam in feudis cum onere correſpondēdi ſuperfluum pretij alijs creditoribus, quam deciſionē refert abſque die, cauſa, & actorum Magiſtro, *D.Iul.Caponus lib.5.diſcept. forenſ.diſcept.331.n.14.* quiq; pro abſoluto in beneficium hæredum ſcripſit, confirmant *Luca ad deciſ.Præſ. de Franch.83.n.2. Borgia rer.inueſtig.iur. ciuil. tom.1. lib.7. cap.7. Burſat.conſ.9. Andreol. contron.93. Vrſill. to.2.concl. legal.92. Prat.diſcep.forenſ.lib.1. c.14. Ciroch. diſcep.7. ex n.26. Leo dec.185. lib.2.* Verùm *D.Conſ.Blaſius Altim.ad cit.conſ.18.Reg.Rouit.* teſtatur,ſemper ſibi arriſiſſe oppoſitam ſententiam inſequutam ab penès ipſum adductis II. CC. præſertim à præfato *Reg.Rouito*, occurrit; memoratæ determinationi me patrocinante in d. cauſa hæredum Sancti de Sanctis; ſed in ea quidèm fuit ad libellam reuocatus articulus renunciationis à defuncto factæ *Auth. hoc niſi*, & in *ritu mem.67.* ſpecialitèr reſpondimus *Rouito*,potiſſimùm quòd in theſi recenſita à *Rouito* fuerunt inuenti emptores, proùt, & in illa Mutij Suardi cum Comitiſſa Gambateſij apud *Giptium ad R. Capyc. Latro deciſ. 192.num.2.lib.2.* ibi: *Et remanſiſſet ad extinctum candela Marco Garofalo*, & plenè motiuis adductis à *D.Altim.*poſt *Gizzar.dec.7.*& alios,occurrit *Io:Bapt. Mucci qq.var.q.20.* & pleniùs *ad Reg. Sanfel.dec.111.*ad rē *Bordon.*' *contr.48.*

Quando autem creditor, hæredi 72 cum beneficio legis, & inuentarij offerente bona, illa recipit inſolutum, an ex iſtis bonis deducat lucrū (quod de more noſtro ſexta pars pretij eſſe ſolet, & conſequitur quilibet alius extraneus) ſi licitatis iiſdem bonis, præuia oblatione emerit? Contentio eſt inter *D.Conſ.Blaſ.Altim. & Illuſt. Epiſcopum Ciuitat. Tropeæ D.Hieronymum Borgia.* Ille ad *citat.conſ.Reg.Rouit.18. num. 30.* ſuſtinet, creditorem eſſe excluſum ab eiuſmodi beneficio ſextæ partis, ea quippè ductus ratione, vt creditor attenta *Auth.hoc niſi,* diſpoſitione, obſtringatur recipere rem ſubtili æſtimatione à Iudice facta, ob idquè propterea nil debeat lucrari, & nulla ducitur DD. authoritate.Tu addas *Plotum in l.ſi quando, C.vnde vi, num.490. Marcabr.conſ.3. ex num. 45. Surd. deciſ.318. num.10. Io:Bapt.Gargiar. conſ.49.num.1. & 2.* & inclinare videtur *Gratian. diſcept. forenſ.cap.116.num.16. Altograd. conſil.62.num.21.tom.1.* maximè exiſtente concurſu poſteriorum creditorum. Præſul verò, creditori ſextæ vtile deberi inſinuat in *cit. tract. rer. inueſtig. iur.ciuil.tom.1.lib.7. cap.7. num.14.* & nectens ſic obtinuiſſe, occurrit *D.Altimaro ibidem verſ. cæterùm*, & quidem in voluntaria adiudicatione obtenta à creditore in iudicio aſſiſtentię, per quod ipſorum bonorum adiudicatio pleno iure in ſatisfactionē creditori per Iudicem cōceditur,citra dubiū nullam deduci ſextā,& in vſu eſſe fieri iuxta appretium, *Affl.dec.358.de Franch.dec.120.Muſcat.p.3.gloſ.adiudicantur ex nu.18. Carleual.lib.1.tit.3. diſp.1.n.25.* At in illa,quæ fit creditori inuito,dando rem pro pecunia promiſſa,ſuadet æquitas,deducendam,nè duplici onere grauetur creditor, atq; dete-

deterioris conditionis sit extraneo emente, vt præter *Posth. de subbastat. inspect.*51. *num.*15. *&* 16. *Sol.ad Decret.Saband.lib.*3.*tit.*39.*de form. ac ordine obseru. in pignor. subbasti glos.* 3. *num.*35.*&* 37. *& Iulian.ad Statut.Perus.verbo adiudicatio*, laudatos à *Borgia*, perpendunt idem *Surdus decis.*30. *num.*15. *Sesse dec.*88. *num.*26. *Duran. decis.*1.*num.*36. *Reg.de Marin. ad Reuerter.decis.*453.*sub num.*2.*& Card.de Luca de credit. discurs.* 142. *num.* 11. *&* 12. hancque opinionem videtur insequutum fuisse S. C. apùd *Minad. in Constit.in aliquibus*, §.1. *sub num.*34. *&* 35. & percepi ab eximio sui æui I.C. *Decio Fauilla in add.manu script.* (quas seruo) *ad Præs. de Franch. decis.*87. his verbis: *In eadem in princ. ad Auth. hoc nisi*, *C.de solut. vide Minad.decis.*2. *ad finem*, *& an habeat locum dicta Auth. fauore dotis? Cephal. cons.*195.*num.*1. *in* 2.*volum. & si creditor vult sibi adiudicari facere corpora hæreditaria, potest, dempta sexta parte, seù scilicet intra sextam iustæ æstimationis id obtinere*, tetegit *Minadous in Constit.in aliquib.*§.1.*sub nu.*34.*&* 35. & in memorata thesi Patrimonij Sancti de Sanctis adiudicata Terra Aquæuinæ appretiata in anno 1644. pro ducatis decem nouem mille centum triginta quatuor pro pretio declarando per S. C. hæredibus Francisci Antonij Sardi, tandèm decreto eiusdem Senatus sub die 31. Maij 1651. relatore eximio, ac strenuo Viro D.Cons.Carolo Brancatio prouisum fuit, *explicando prouisionem reseruatam in decreto S. C. sub die* 16. *Iannarij præsentis anni*, *pretium Terræ Aquauinæ liquidatum est in ducatis quindecim mille quincentum nonaginta quinque*, in Banca Vendicti, in processu *fol.*350.2.*vol.* De quo decreto obtento à tutore dictorum de Sardi fieri verbũ in S.C. beneficio restitutionis in integrum enunciando læsionem, tùm ob adiudicationem, tùm ob nimiam liquidationem pretij, ex quo appretium Terræ Aquæuiuæ ex eius lectura liquidò constabat nimis excessiuum, per S.C. sub die 21. Februarij 1652. declaratum fuit, *non esse deferendum petitæ in integrum restitutioni pro parte filiorũ, & hæredum quond. Francisci Antonij Sardi; verùm adiudicetur Terra Aquauina prædictis hæredibus pro pretio ducatorum duodecim mille cum pacto de retrouendendo quandocunq; prænio Regio assensu*, vt in citato *process. fol.*371. *à terg.* & seruari peculiari Statuto Mediolani, quòd datio insolutum bonorum fiat creditori deducta tertia parte iusti pretij, testatur *Iulius Cæs.Grusianus in tract. de bon. insol. dand. & de bon. ad hast. vendend. cap.* 28. *ex numero* 315.

Quid verò dicendum respectu bo-
73 norum mobilium? differit inter pretiosa, & non, *Io:Angelus Pisanelli*, cuius verba rescribit *Dom. Reg. de Marinis lib.*2.*quotid.cap.*42.*num.*8. qui, & repetit ad *Reuert. decis.*453.*num.*2. ac obseruat, quomodo fieri debeat illarum appretium, & de stylo appretij in bonis stabilibus *Muscatell.in prax. par.*3. *verbo adiudicantur*, *numer.*19. *Hieronym. de Ros.select.obseru.cap.*98.

Alia hac in re orta fuit controuer-
74 sia in Senatu, nùm oblatio certorum bonorũ stabilium in vim exequutionis facta à Ioanne Baptista Labini iudicialitèr, sit omninò admittenda ad remorandam expeditionem literarum exequutorialium aduersùs ipsum, instantibus Antonino, & Simeone Lamberti Creditoribus. Debitoris enim Patronus dicebat, quòd quamuis ex *tex.in l.à Diuo Pio*, §.*in venditione*, *ff.de re iudicata*, datus sit ordo in exequutione sententiæ, vt primò incipiendum sit in bonis mobilibus, deindè in stabilibus, tandèm in nominibus debitorum. Nihilominùs hic ordo impartitus fuit fauore debitoris condemnati, nàm magis grauatur debitor ex venditione bonorum immobilium, quàm aliorum, quæ minus nocerent ipsi debitori, ex *Bart.in cit.*§.*in venditione*, *num.*5. *ac* 8. & ibi *Io:de Imola num.* 11. hancque communem opinionem præconizat *Guttierez practic. quæst.lib.*1.*quæst.*131 *num.*1.*&* 5. Ad-

debat

debat indiuidualitèr hoc tradere *Gregorium Lopez partita 3. tit.27. l. 3. in verbo que ſouraiz, litera F.* hiſce verbis: *Quid ſi debitor vult, quòd capiantur bona ſoli, & non mobilia? fortè tunc non procederet iſta lex exigens in capiendo prius mobilia, quia hoc introductum eſt fauore debitoris, prout eſt de mente Bart. in d.§. in venditione, & tenet Abbas in cap. quò ad conſultationem de re iudicata, col. antepenul. Neque obſtat, quod dicit Alexander in dict.§. in venditione, ad finem, arguens de nominibus debitorum: nàm, quæ dico procedunt inter res, quæ ſunt in ſubſtantia debitoris, in nominibus verò eſt alia ratio, quia tunc contra terminos exequutionis fit exequutio in re aliena, & ab alio poſſeſſa, & ſic quod dixi, procedit inter res à debitore poſſeſſas, ità eſt de mente Baldi in l. etiam in principio, l. de exequutione, & re iudicata, & vide ad prædicta, legem 130. in quaterno Gabellarum, & ad iſtam legem l. 16. tit. 26. par. 2.*

Robur addebat *Dombouder.* clypeo *prax. ciuil. cap. 158. num. 4.* his verbis: *Dictus itaque exequutionis ordo tàm eſt firmitèr ſeruandus, vt exequutori, cum nullo modo infringere, aùt interuertere liceat, niſi condemnatus exequutori, aùt tradiderit, aùt commoſtrauerit alia bona, quæ per ſubhaſtationem vendi mallet.*

Nec differendum, nùm ordo præ-
75 dictus ſit de forma, ita vt illius omiſſio reddat exequutionem nullam? an verò ſit valida, & debitor grauatus debeat appellare? de quo agunt *Afflict. & Vrſill. deciſ. 358. de Franch. deciſ. 441.* & aducrſantes adducūt deciſiones, quas perbelle conciliat *Conſil. Prat. pract. obſer. 43.* Nam iſthæc quæſtio reſpicit fauorem, & vtilem debitoris; ſed noſtra procedit, quando debitor non vult ſeruare ordinem, ſed primò offert ſtabilia, quod eſt ei licitum, ex traditis à *Gregor. & Dambond. loc. cit.* Nec minus officere aiebat *auth. hoc niſi, C. de ſolut.* diſpoſitionem creditori licere res meliores accipere inſolutum, & adiudicari facere, ex quo relata concluſio procedit, & locū vendicat, vel in creditore habente hypothecam, vel quando non reperiretur emptor rerum expoſitarum venalium, vt declarat idemmet *Gregor. Lopez d. partita 3. tit. 27. l. 3. in verbo mobles, lit. E.*

Occurrebat altera pars nectens,
76 præfatam *l. à Diuo Pio, §. in venditione*, ſanctionem introductam fuiſſe, non in debitoris gratiam, vt cenſuit *Imola* cum alijs *in loc. cit.* ſed creditoris, vt faciliùs ſatisfieri poſſit ex mobilibus promptioribus vēditioni, aliàs à nominibus debitorum incipi ſtatuiſſet, vt in re minoris diſponit *text. in l. magis puto 5. §. non paſſim, verſic. quarere, ff. de reb. cor. qui ſub.* hancquè aleam pro creditore inſectantur *Laſon. in cit. §. in venditione, num. 10. verſ. 2. Felin. in cap. quo ad conſultationem 10. de ſentent. & re iudic. num. 12. verſ. pro quo facit, ac verſ. & ideo, Matthias Colerus de proceſs. execut. d. par. 3. cap. 9. ex num. 31. ad 36.* vbi contraria ſoluit, *Matth. Berlich. lib. 1. concl. 81. num. 56. & 57. D. Conſil. Altimar. de nullitat. rub. 13. quæſt. 18. num. 18. Ioan. Baptiſta Thor. in comp. deciſ. par. 3. verb. Exequutio, pag. 396.* vbi deciſum refert, atq; ſubdit praxim diutiùs obſeruatam in noſtris Tribunalibus, vt debitor conſignet exequutionem explicitam, aliàs adſtringi de perſona, & dixerat *Marant. in prax. par. 5. de execut. num. 25.* inſequutus à *Colero add. cap. 9. nu. 45.* & quòd debitor non valeat creditori inuito rem immobilem, cum habeat mobilem, tradere in cauſam iudicati, ſeù in vim exequutionis, tradūt *Stracc. de mercat. par. 3. num. 43. Vveſembec. conſ. 28. num. 26. par. 1. Koppen. dec. 55. num. 5. & 6. D. Altimar. cit. loc. nu. 17.* cùm certè illius arbitrium coarctari non poſſit contra formam diſpoſitionis mem. *l. à Diuo Pio.*

Sacrum Conſilium relatore Illuſt.
77 Duce Inſulæ in mea Aula, cum interuentu noſtri Spectabilis Præſidis, ſub die 10. Maij 1690. decreuit, *Eſſe conſignandas litteras exequutoriales ſeruata forma Iuris, oppoſitis per Io. Baptiſtā*

Labi-

Labini, non obstantibus, penès à Secretis S. C. in Banca Licti. Perpendimus enim versutiam debitoris post dilationes offerendo stabile situm in sua Patria Ciuitatis Bitunti, ipsis Actoribus Neapoli demorantibus. Vndè etsi quando proceditur sola facti veritate inspecta, minimè attendatur ordo legis à Diuo Pio, *Granat. add. ad Vestr. in prax. lib. 8. cap. vlt. nu. 27. Roman. in l. non solum, §. sed probari, ff. de oper. nou. nunciat. Iaf. in l. Iustè possidet, n. 10. ff. de acquir. possess. Carlenal. de iudic. lib. 1. tit. 3. disp. 6. n. 12.* Tamèn ex quadā non scripta æquitate pro facti qualitate regulanda, Iudicis arbitriū moderationem recipere solet, vt si absq; creditoris notabili præiudicio eius iurium experimentum in bonis debito magis proportionatis sequi potest, in alijs magis pretiosis, vel qualificatis, exequutio permittenda non sit; quod tamen vtpotè ex facti qualitate, diuersisque Tribunalium stylis determinationem recipiens, non de facili certam, ac determinatam recipit regulam cuicunque casui congruam, vt in simili loquitur *Card. de Luca in tract. de creditor. ex discurs. 126.* & hoc sensu morali recipienda est *Bart.* doctrina in §. *in venditione, num. 5.* dum excitat quæsitum, si in mobilium exequutione sit aliquis attendendus ordo? & respondet *Glos. hic, quòd sic, quia primò debet capi, quod minus debitori nocet, quod bene nota; Idem puto circà immobilia,* & notat *Prat. cit. obseru. 43.* & an eiusmodi æquitate attenta, possit refrenari arbitrium creditoris absque ipsius damno? scripsere *Prasf. Minad. decis. 13.* & ibi *Monac. Anna* pater *alleg. 141. vol. 2. Anna* filius *consil. 63. num. 4. & cons. 76. num. 1. lib. 1. Prasf. Amat. cons. 95. Tassan. de antef. vers. 12. obseru. 2. num. 40.* & alij plenè apùd *Hieronym. de Rosis selectar. iur. obseru. cap. 68.*

Aliud insupèr extat beneficium,
78 quod Iura debitoribus indulserunt, scilicèt moratoria, siue saluus conductus, seù dilatio, & illa, vel est gratiosa, vel iustitiæ. Prima solummodò à Principe concedi potest, de qua loquuntur ne dum Iura communia in *l. quoties, 2. C. de precib. Imperat. offer. Castrens. in l. 1. §. qui Magistratus ff. quod quisq; iur. Vital. in tract. clausul. in claus. nil innouetur appell. pend. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 31. num. 13. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 338. nu. 3. Thesaur. decis. 186.* verùm etiam præsens noster Ritus, de quo memores sunt *Galter. in prax. Instrument. 2. par. 3. par. rub. 2. num. 13. Capibl. de Baron. par. 1. prag. 8. num. 145. Reg. Capyc. Latro decis. 192. Nouar. in pragm. collect. 51.* & agunt *Freundeberg.* integro *tract. de rescript. morator. Iodoc. in prax. crimin. cap. 26. num. 2. Fusc. sing. 11. lit. D. Io: Grand. de bell. exul. in prædicam. quantitatis, quæst. 2. nu. 3. Mauson. de caus. exequu. lib. 1. lim. 6. Ann. singul. 462. Muscatel. in prax. S. C.* idem *Reg. Capyc. Latro decis. 45. num. 6. & decis. 114. lib. 1. Gallup. in prax. S. C. par. 1. cap. 6. ex nu. 11. Conf. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 41. nu. 26. Donad. de renunciat. cap. 28. ex num. 87. lib. 1. Stayban. de interess. lib. 1. quæst. 2. ex num. 55. Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 62. ex num. 1. ad 31. pagin. 264. Phœb. 2. par. arrest. 24. & 96. Gusman. de euict. quæst. 10. nu. 25. Cost. de rat. port. quæst. 140. num. 9. Almeida de num. quin. cap. 3. num. 28. Salgad. in labyrinth. credit. 2. par. cap. 30. ex nu. 2. Ramon. consil. 10. Hermosin. in cap. fin. de lib. oblat. quæst. 4. §. 4. Amat. var. resol. cap. 15. num. 70. Crespi de Valdaura obseru. 112. num. 12. Cauall. commun. contra comm. quæst. fin. nu. 365. Valasc. de priuil. paup. par. 1. quæst. 44. ex n. 25. & qu. 4. §. 2. nu. 114. Genou. de scriptur. priuat. lib. 3. tit. de liter. indic. seù dilator. vel morator. ex num. 1. Leotard. de vsur. quæst. 85. num. 1. Anton. ab Eccles. lib. 1. obseru. 123. num. 7. Melius in addit. ad Castill. de aliment. cap. 12. ex n. 1. Pegas. resol. forens. cap. 15. num. 70. Valeron. de transact. tit. 2. quæst. 8. num. 26. Saxeda de lege politic. lib. 2. cap. 17. ex num. 72.* & deducitur ex verbis eiusdem Ritus ibi: *Regiam Maiestatem,* vt obseruat *Conf. Theod. alleg. 45. num. 2.* & ante ipsum noster *Carau. in hoc rit. num. 1.*

*num.*1.de quo prçcæteris meminit Iudex *de Angel.in cit.l.quoties, num.1.in prato.*

Hinc *Cuiac. lib.2. obſeru.*10. exiſti-
79 mat,conſuetudines concedendi quinquennales inducias à Principe originem traxiſſe; confirmant *Io: Coppen. lib.2.obſeru.34.ex nu.1.R.Capyc.Latro cit.deciſ.*114. *num.*2. ex *Caſſiodori* authoritate *lib.2.var.epiſt.*37. apùd quē Theodoricus Gothorum Rex Sypontinis negotiatoribus hoſtium depopulatione vaſtatis moratoriam conceſſit, nè per aliquot annos continuos ob eorum debita poſſent defatigari, vt interim datam poſſent reparare pecuniam. Idem Syracuſarum, cœterarumque Vrbium Legatis petentibus, nè redemptoribus portorium,aut vectigalium liceretab ijs quicquam exigere, quos non vitio ſuo egenos Magiſtratus cenſuiſſet; & apùd *Barclaium in Argenide, pagina mihi* 339. legitur, Cleobulo curam dediſſe, vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Vſus verò poteſtatis ſupremę requirit ſemper iuſtã cauſam in Principe, *Theador.alleg.*10. *num.*70. *& cit.alleg.*45.*n.*3. quæ præſumitur, potiſſimùm ſi fuerit illa conceſſa cum cauſæ cognitione: vbi enim Princeps de conſilio ſuorum Procerum, ac Sapientum aliquid facit, omnia legitimè acta præſumuntur, & cum iuſta cauſa, itaut poſtea impugnari, vel in dubium reuocari non poſſint, obſtante nimirùm exceptione ſententiæ,& rei iudicatæ,quæ ex eiuſmodi conſultationibus, aſſertionibus, & diligentijs oritur,vt in pulchris caſibus latè docet, & probat *Soccin.iun. conſ.*95.*num.*9.*&* 10.*vol.*1. cum Reipublicæ interſit,Ciues à creditorum nexibus liberari, *Paul. de Caſtr. conſil.*14. *lib* 2. *num.*3. *Caballin. milleloq.*338. *Monter. deciſ.Arag.*2. *nu.*42. Principeſque debeant perquam maximè ſtudere ad debitorum inopiam ſubleuandam, *Coppin. de morib. Pariſ. tit.*2. *num.*9. *Gregor.Tholoſ.ſyntagm. iur.vniu.lib.*22.*c.*14. *Ann.Robert.rer. iudic.lib.*2.*cap.*6.& latè *R.Capyc.Latro deciſ.*192. *lib.*2. ad libellam reuocans quæſtionem, an, & quando Princeps pro conſeruatione ſtatus Illuſtrium perſonarum tuta cōſcientia valeat eis nedum concedere inducias ad ſoluendum, ſed vt quoque liceat paulatim ſoluere, etiam contra formam contractus, de qua *Reg.Capyc.Latro deciſ.* memini *in ritu* 46.*num.*19. *lib.*1. meque adducit *Gypt. in add. ad eamdem deciſ.num.*1. *Viglini ad l.* 1.*num.*83.*ff. ſi cert.pet. Barboſ. in l.in omnibus*, 41. *ex num.*9. *ff. de Iud. & in l. ſi is poſtea quam, num.*147. *eod.tit. Surd dec.*323. *Phœb.deciſ.*116.*ex num.*10. *Giurb. deciſ.*118.*à num.*12.Spectat enim ad bonum Reipublicæ, Regnique decus,ac ornamentum, domus Illuſtrium perſonarum conſeruari, *Eman.Rodrig.in ſumm.cap.*131. *num.*6. *Molina de iuſt. & iur.to.*3.*diſp.*576. *&* 578. alter *Molin.lib.*2.*cap.*1.*n.*3. *Ann.conſ.*3.*nu.*29. *Cabed. deciſ.Luſit.*44. *num.*4. *Larr. alleg.*8. *num.*16. *Decian.conſ.*1.*nu.*289. *& conſ.*53.*num.*21.*lib.*1. *Dominic.Antunez Portugal.de donat.Reg. lib.*1.*c.*2. *num.*11.*&* 12. *D.Franciſc.Magretti in obſeruat.ad Conſt.Pragmat. Ducis Sermoneta in Sicilia Regno Vice Regis in* §.29.*obſer.*1.qui duo poſtremi memores ſunt indicatæ *dec.Capyc.Latro* 192. *D.Chriſtoph.Creſpi obſeru.*22. *ex nu.*5. *Caſtill.Sotom.lib.*6.*controuerſ cap.*145. *Anton.Panormita in vita Reg. Aragon. lib.*4. *num.*42. quicquid voluerit impijſſimus ille Macchiauellus nobilitatis oſor, & hoſtis, quem redargui in *Ritu* 46.*num.*18. *lib.*1. necnon meritò refellit Author *Antimacchiauel. lib.*3. *therr.*32.*pag.mihi*, 603. quod probat *Vlpian.in l.*1.§.*ſed etſi ſcrunt.ff.de ventre inſpic.*ibi: *Vt Ordinum dignitas, familiarumque ſalua ſit*, vbi *Gloſ.* verbo *Ordinum* notat,quòd *ſunt Ordines procerum vaſallorũ*,clamat propterea *Cic. Nobilitatem eſſe fouendam: cum vtile ſit, vt ſint Nobiles maioribus digni; ſi enim in Republica Nobilitas defuerit, ipſa corpori carnoſo ſine neruis, & aſſibus motui inepta comparabitur.*

Princeps enim non remittit totum
80 ius, ſed partem. Enimuerò, ſicuti Prin-

Princeps pastor est subditorum, *Pistor. cons.9. num.10. lib.2.* ita corporis totius Reipublicæ medicus esse dicitur, ac proindè eum non fallit, quietem magis ad laborem agiliores, & fortiores nos reddere, ita perbellè *Stat. lib.4.Siluar.*

. . . . . *Nostra fatiscit,*
Laxaturque chelys vires instigat, alitque
Tempestiua quies, maior post otia virtus
Talis cantata Briseide venit Achilles,
Acrior, & positis erupit in Hectora plectris.

Pater enim communis est, qui placido filios sinu fouet, *Bald. cons.410. num.5.lib.5. Crauett. cons.933. nu.25. Natta cons.445.nu.6.* & non secus, ac Deus, in terris esse, & agere dicitur, *Buda.in l.Princeps, ff.de legib. Boer.de auth. magn. consil. num.128. Guil.Bochely disquis.Coronis,pag.312.in tract. de public.iudic.*

81 Indè est, quòd priuilegia Nobilium, quibus ipsis liceret à manibus Curiæ tollere ad furcas ductum, minimè valent; secus verò, si essent, vt cum qui fustigatur, liceat eripere à manu Curiæ; hoc siquidem posteriori casu non in totum, sed in parte pœnam adimunt, *Isern.ex cit.text.in l.quoties, C.de prec.Imp.offer.in tit.qua sint regal. verbo, Et bona committentium, num. 74. versus finem.*

82 Quin ex causa potest Princeps de plenitudine potestatis dominium, & bona de Iure Gentium quæsita suis subditis auferre, ex *l.Lucius, ff. de eui. ctione.l.item si verberatum, ff.de rei vendic. Paul.de Castro cons.229.288.lib.2. Alex.cons.101.lib.2.cons.216. num.30. lib.2.cons.47.lib.7. Peregrin.de iur.fisc. lib.1.tit.3.num.63. Luc.de Penn.in l.1. C.de vendit.rer.fiscal.num.7.lib.10.post Bald.in l.7.§.rescripta, nu.7. C.de prec. Imper.offer. Specul. tit .de legat. §.nunc ostendendum, num.45. Crauet.de antiq. temp. par.1. sect.7. ex num.49. Afflict. decis.361.* tradens, Ciuitatem etiam pro pace habenda auferre posse bona priuatorum. Iustissima autem causa reputatur publicus fauor, *l. Barbarius, ff.de offic.Prætor.* vbi *Ias.num.26. Dec. cons.287.num.4. Rom. cons.310. nu.2. Port.lib.5.commun. opinion.conclus.16. Gaill. lib.2. obseru.56. num.3. & 7.* & dixi in *Rit.275. ex num.21.lib.3.* Qua de re Princeps aliquando, si exigat, aùt vrgeat grauis necessitas, Reique publicæ status, quem Nos appellamus, *Ragion di Stato*, aliquid facere potest, quod in se consideratum, speciem habeat iniustitiæ, sed quod defendit, vt dixi, necessitatis ratio, & Reipublicæ beneficium, ita *Reynard. Bacon. in comment. ad primam partem Pandectar.de Constit.Princip.num.4.* & nos videmus nostrum Inuictissimum, Pijssimũ, & Cattholicum Regem multis in casibus, præsertim anno 1611. vigore *pragm.* ex qua annui introitus taxantur in beneficium Vniuersitatũ, ita quòd non sint supra septem in singula centena, & post plebis furores, de quibus dixi in *Ritu 56.nu.2.lib.1.* mandasse, supersederi credita particulariũ, & emptiones annuorum introituum ad minorem summam fuisse redactas in beneficium earumdem Vniuersitatum totius Regni, vt in *Prag: sub tit.de admin.Vniuers.* quod tamen videtur esse contra ius alteri quæsitũ; nec tamen esse contra ius ausus fuerit quis affirmare: ita enim iustitia, & ratio politica exigebat, quo casu Epicheyã, vt dicunt (quam ex *Angelico Doct.2.2. quæst. 120. artic. 1. & 2.* humanorum actuum superiorem præcononizat regulam *Crespi de Valdaur.obseru.illust. 3.num.61. tom.1.*) amplecti consentaneum existimatur ob bonum publicũ. Confertq; *Azeued.in l.4.tit.14.nu.34.* quem refert *D.R.Capyc. Latr. dec.68. num.29.lib.1.* & ex *D.Thom.2.2.q.57. art.2.in fin.corporis*, ac *Couarr.in cap. peccatum.par.2.§.8.num.10.* concludit *D. Raphael Rastellius* Episcopus Caprensis *in opusc.de regim.Princip.lib.3. num.11.* laudatus ab eodem *Reg. Capyc. Latro decis.188. num.90.lib.2.*

83 A Principe tamen attendenda sunt quid deceat secundùm honestatẽ, quid liceat

liceat ſecundùm æquitatem, quid ex-
expediat ſecundùm vtilitatem, *Petr. de Anchar. conſ. 66. num. 2. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. 679.* & quod, vt Plinius Traiano ſcripſit: *Tu nihil ampliùs tibi vis licere, quàm nobis*, quia vti excelſæ magnitudinis eſt, poſſe, quod velit; ita ſummę bonitatis eſt, velle, quod debeat, nec aduerſari iuri, quod iuſtitia iubeat, & æquitas moneat, *Guiliel. BaeKeli viſion. ſiue diſquiſit. de public. indic. diſquiſ. Coronis, pagina mihi 312. verſic. ſit itaque*, cum Principis poteſtas non conſiſtat, vt faciat quid velit, ſed quod iuſtè poſſit, *text. l. nepos, ff. de verbor. ſignific. l. fin. ff. de condit. inſt. cap. faciat 22. quæſt. 2. Fulu. Pacian. dell' art. di gouern. cap. 4. Herman. Kirchener. de Rep. diſc. 4.* & dicebat Theodahadus Rex apùd *Caſſiod. lib. 10. epiſt. Cum poſſumus omnia, ſola nobis licere credimus laudanda.* Præcipuum tamen eſt Principi iuſtitiam facere, quod obtinetur cùm cogitat, vt ſint Ciues creditores ſatisfacti, *Pariſ. de ſindic. verb. Rex autem, à num. 12.* & quemque non latet ex *Platon. 1. de Republica*, quòd omne Imperium, etiam in bruta, dirigatur ad commodum eius, qui patet, vt ex *Ariſt.* & omnium Politicorum ſententia receptum eſt, in hoc diſtingui Principem à Tyranno, quòd hic ſuum proprũ, ille ſubditorum bonum, & commodum curet.

An autem memoratæ *Pragm.* comprehendant cenſus, & bona Eccleſiarũ,
84 ac Eccleſiaſticarum perſonarum? diſſerunt *Reg. Sanfelic. deciſ. 187. ſub nu. 19. lib. 2.* in terminis *cit. Prag. 11.* necnon *Pignatell. conſult. 496. tom. 1.* & ad rem *Praſ. de Franch. deciſ. 9.* circa valorem frugum, & ſimili lege Hiſpaniæ vigente, *Vaſq. de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. num. 648. Menoch. conſ. 1000. Reg. Reuert. deciſ. 222.* in Statuto prohibente monetæ extractionem, idemque *Pignatell. in conſult. 50.* excitat quæſtionem, ſi Eccleſiaſtici obſtringantur contribuere, ſuppoſita præciſa neceſſitate, cum laicis, ex *Mainard. de priuil. Eccl. art. 23. num. 4. ac art. 27. & 31. Carol. de Graſſ. de effect. cleric. effect. 3. num. 207.* & ſcribunt *Klack de contribut. cap. 12. ex num. 212. Maſcard. de gener. ſtatut. interpret. concl. 1. num. 240. Malin. de iuſt. & iur. diſp. 31. verſ. ſexta concluſio, Sat. 4. ſenten. diſt. 25. quæſt. 2. art. 2. verſ. quarta concluſio, Menoch. conſ. 800. n. 1. Caball. reſol. crim. cent. 1. caſ. 9. num. 9. Fauſt. in conſ. pro Aerario claſ. 7. ord. 613. in fin. & 614. Michael Vrcur. de regim. Mundi, 2. quæſt. princ. num. 88. in 16. comm. tract. diuerſ. Reg. de Ponte de poteſt. Pro-Reg. tit. 4. §. 1. ex num. 61. Iacob. de Aiello de iur. adoha, num. 33. de Angel. in prato ſup. l. ad inſtructionẽ 7. C. de ſumm. Trinit. Capibl. de Baron. prag. 1. num. 37. Ricc. ad text. in cap. Eccleſia S. Maria, de conſt.* & alij paſſim.

Quæ quidem moratoriæ nedùm
85 concedi poſſunt, & debent Vniuerſitati, tàm pro eius proprijs debitis, iuxta etiam deciſionem Senatus Sabaudię relatam per *Fabr. in ſuo Codicę Fabriano tit. 9. defin. 18. lib. 1.* & approbãt memorata verba *Ritus*, ibi: *Vniuerſitateſq; Regni prædicti, Petr. Fontanel l. deciſ. 297. num. 17. lib. 1.* reſcribens priuilegium conceſſum Villæ de Palmos ſimile illi Brunduſino, de quo loquitur *Maxill. ad Conſuet. Barenſ. tit. de eeſs. bonor. num. 61. in fin. Apicell. de dilation. quinquenn. num. 118.* hoc declarans, quem refert *Thor. par. 2. compend. deciſ. verb. dilatio*; & Collaterale Conſilium ſeruauit tempore, quo clauum Regni ſuſtinebat Excellent. Dux Albę die 17. Martij 1627. concedendo Vniuerſitatibus dilationem menſium ſex ad ſoluenda debita. Et anno 1632. ex quo nonnullæ Vniuerſitates, loca, & Caſtra huius Regni exiſtentia propè Montem Veſuuij fuerant paſſa ruinã, inundationem, & incendium die 16. Decembris 1631. Collaterale Conſilium, præuia delegatione facta D. Regenti Scipioni Rouito, qui pluries acceſſerat ſuper faciem loci ad viſendum ruinas, conceſſit dilationem Vniuerſitatibus, ac Caſtris non ſoluendi debita, & iuxta cuiuſque loci excidium data cuique loco eſt dilationis menſura. Idem adhibitum fuit per annos quinque immunitatis cum Oppi-

dis Calabriç à terręmotu vastatis,cõsulente Regia Camera, & consultationem Regiæ Cameræ, referente D. Regente Carolo Tappia in Collaterali Consilio die 7. Aprilis 1639. vt ex processu in Banca Casollæ mandante Collaterali Consilio Regiæ Cameræ, quòd suam exequeretur consultationem (Isto namque stylo in huiusmodi casibus conceduntur immunitates petitæ, *Reg. de Ponte de potest. Pro-Reg. tit. de Regal. impos.* §. 2.) & alia sunt exempla successiuis nostris temporibus in Regia Camera, præsertim in Banca Gallucci; Conferunt tradita à *Reg. de Ponte loc. cit. Reg. Galeota controu.* 55. *lib.* 2. *Luc. de Penn. in rub. de superindic. lib.* 10. *Capyc. in inuest. feud. verb. collectis, vers. diminuta Ciuitate, fol.* 124. *Bart. in l. fin. C. qui num. liber. lib.* 10. *idem Bart. in l. quicunque, C. de omni agro desert. lib.* 11. & ibi omnes *DD. l. indictiones, C. de annon. & trib. ead. lib.* miserabiles namquè collectas soluere non tenentur, *Bald. in authen. defuncto, C. ad Tertull.* & in *l. etiam, C. de exec. rei indic.* imò plus dixit singularitèr *Abbas in cap. pen. col. pen. de immunitate Eccles.* quòd Officialis deputatus ad exigendum collectas, potest illas remittere in præiudicium Principis ratione paupertatis, per *glos. sing. in l. omnes, C. de annonis, & trib. lib.* 10. & diminuta Ciuitate, Castro, vel Villa Incolarum numero, ita quòd solita fiscaliũ onera ferre nequeat, fit alleuiatio de mandato Regio, si non sint diminutæ vitio Incolarum, sed vel ex vitio loci, vel ex malo aere, vel incẽdio, vel terręmotu, vt aduertit *Capyc. loc. cit.* arbitrio tamèn Superiorũ.

Et nedùm Vniuersitati, sed homi-
86 nibus omnibus talis Vniuersitatis concedi solet, iuxtà *decis. Afflict.* 377. ac doctrinam *Rebuff. de litterar. dilat. art.* 1. *glos.* 1. *num.* 13. potissimùm alicuius artis, maximè Agricolis, *Reg. Tap. de prast. Reg. Cancell.* quibus multa concessa sunt priuilegia, nè à cultura distrahantur, de quibus *Koppin. de priuil. rustic. lib.* 1. *p.* 1. *c.* 7. *Rip. de remed. ad praseruand. pest. n.* 186. *Bonadel. in polit. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 61. *Iacob. Calliãtes in prag. rei frument. Philippi II. Gloriosissimi Hispaniarum Regis lib.* 1. *integro cap.* 1. cœterique apùd *Reg. Tap. de iure Regn. lib.* 7. *de agricul. Apul. in Rub. & Pragm. Trentacinq. lib.* 2. *pract. resolut. tit. de execut. resol.* 2. *Horat. Carpan. Marc. Mant. Parlad.* & alij adducti ab *Osualdo Hilligero par.* 2. *in suo Donel. enucl. lib.* 28. *cap.* 3. *in not. lit. Q. Bal. in cons.* 142. *lib.* 1. *Tusc. lit. P. conclus.* 60. Inde fit, vt nullo modo illi vinculis mancipari possint messium tempore, *Gulielm. de Bened. in cap. Raynutius, verbo, & vxorem, num.* 906. *Callientes add. loco*, & exequutio prohibetur super bobus aratorijs, & aratro, siue alijs instrumentis ad agriculturam pertinentibus, ex *cap.* 4. *Caroli Primi*, quod exornat *Reg. Tap. mox add. loco, pag.* 39. & meritò dum annonæ sunt, ex eruditissimo *Gothofredo lib.* 1. *C. tit.* 52. *de annonis, & capit. administrantium*, quibus vitam nostram toleramus. Agricolis propterea multa leguntur priuilegia indulta, nè occasione aliqua segetes pereant, teste *Isern. de Stat. cont. liber. Eccl. versic. fin in verb. Agricultores, in l. ne quis, C. vt rustic. ad null. obseq. deuoc. & Auth. Agricultores, C. rei pign. oblig. poss.* ac in *Auth.* adsunt duæ aliæ Constitutiones in ipsorũ beneficium, scilicèt in *Auth. vt nullus mutuans Agricola teneat eius terram*, & *in Auth.* sequenti *nullum credentem Agricola tenere illius terram, & quantam debeat vsuram dare*, in quo *Auth.* incip. *rem duram*, sunt aduertenda, & legenda verba satis concinna, quæ suis coloribus adumbrant creditorum sæuitiam aduersùs massarios, quos ad viuum deglubunt tàm granibus vsuris, & anatocismis, interesse supra interesse imponentes, vt ne palea quidem miseris massarijs tandèm supersit. Et *Stobeus in suis sent. serm.* 83. *de auar. & improbis creditoribus, ex Basil.* dicit: *Agricolam cum semel spicam seminis receperit, iterùm sub radice scrutari non solet, tu verò fructus habes, nec tibi vnquàm sors diminuitur, incertum est cui coacerues, cer-*

tus eſt, qui fænoribus preſſus lacrimatur, & qui fruiturus ſit iſto modo comparatis opibus ambiguum eſt. Et in *Auth. de quaſt.* §.1. *&* 2. circa lites valdè ipſis Agricultoribus fauendum eſſe dicit, ne propter litium moram agriculturæ vacatio damnum inferat. Sic etiam decernitur in *l. litibus*, C. *de Agric. & cenſ. lib.* 10. in quo *tit. in l.* 1. ſancitur, quòd tempore, quo Agricola ſationi inſiſtit, ad munera extraordinaria non vocatur, & licèt à contrario ſenſu dici poſſet, ergò illis temporibus à muneribus ordinarijs non excuſabatur. *Gloſ.* tamen nectit, quòd non: nam à contrario ſenſu ſemper argumentum non militat, vt *ibidem gloſ.* videnda *in verb. onera*, & quatuordecim reſtrictiones adducit *Io: Campagn. de teſtib. reg.* 129. Et licèt *Accurſ. in verb. ſatiſfacere*, hanc legem notet in Italia non ſeruari; tamen ſatis eſt, quòd Principes ſemper Agricultorum præſertim quòad eius fieri potuit, proſpexere perſonis, ſubducẽdo illas ab oneribus, muneribus, alijſque vexationibus, quibus cœteri minimè releuantur, de quibus *Luc. de Penn. in l.* 1. *C. ne oper. à coll. exig. de Benedict. citat. loc. à n.* 307. authoritate *Diodor. lib.* 1. *Reg. de Ponte tit.* 7. §.7. *ex num.* 43. & ibi *Thor. Io: de Lignan. de bello qu.* 41. *Iul. Ferr. de gabell. par.* 9. *princ. nu.* 127. *Io: Bapt. Lup. de vſur.* §.5. *ex num.* 2. *Tiraquel. de nobilit. cap.* 32. *Boer. dec.* 322. *à num.* 10. *Io: Anton. in cap. pridem, & alibi Surg. de Neap. Illuſtr. lib.* 1. *c.* 24. *Io: Franc. à Sancto Nazar. in tract. de remed. ad conſeru. vbertat. num.* 2. *Arnulf. de iur. Regal. priuil.* 54. *Theoph.* §. *fin. inſtit. de libert.*

Quibus in caſibus nõ erant citandi
87 intereſſe habentes: omnibus namq; eſt
inconfeſſo, vocari eum nõ debere, quo
inuito actus expediri poteſt, *Brun. in*
cõſ. 116. *col.* 2. *Soccin. cõſ.* 4. *n.* 23. *vol.* 3.
Decian. conſ. 544. *Iaſon. conſ.* 86. *vol.* 3.
n. 11. *Gozad. conſ.* 1. *n.* 28. quos refert
Vrſill. ad Afflict. deciſ. 178. *nu.* 8. illius
etenim communis, & veræ concluſionis, quòd in omnibus actibus partis requiratur citatio, æquè communis, & vera eſt limitatio, illam non procedere, quando Aduerſarius eſſet talis, qui etiam præſens non poſſet actum impedire, & contradicere, Ita per plura tenet *Alex. in l. recuſarem, ff. ad Trebell. Paul. de Caſtr. in conſ.* 34. 2. *vol. Bald. in nec quicquam*, §. *vbi decretum, ff. de offic. Proconſ.* & ibi *Iaſon. in* 4. *vol. Dec. in conſ.* 698. *lib.* 5. *Alexand. in conſil.* 230. *lib.* 1. *& conſ.* 6. *lib.* 3. *Felin. in cap. cum olim, col.* 6. *in verſ. non eſt citandus, extra de iudic.* Et cum hac fallentia iunge illam, nempè vbi certum eſt nullam Aduerſario competere defenſionem: poteſt enim actus expediri, eo non citato, vt notat plenè *Card. Alex. in cap. cum ſit Rom. col.* 2. *de appellat.* vbi multos allegat, *Duen. lib.* 1. *regul. vtriuſque Iuris, regul.* 94. *verſ. citatio, in prima fallentia, Gabr. de citat. concluſ.* 1. *num.* 348. *Afflict. deciſ.* 157. *de arbitr. quæſt.* 17. *num.* 15. Maximè *n.* 2. *&* 3. idquè mihi perſuadeo, quia in notorijs iſta non debeat adhiberi, *Affl. deciſ.* 182. *num.* 1. *Gram. deciſ.* 65. *num.* 29. *Tepat. var. iur. ſentent. tit.* 29. *Myſinger. obſeru.* 6. *num.* 27. *Menoch.* cum vtitur Princeps plenitudine poteſtatis, *Paul. de Caſtro conſ.* 229. *lib.* 1. *Gratian. cap.* 458. *num.* 28.

Illæ verò ſi extendantur ad debita
88 iurata ? negant *Afflict. deciſ.* 5. *Boer.*
deciſ. 296. *Ferret. caut.* 55. *Gramm. de-*
ciſ. 12. *Roland. à Valle conſ.* 31. *lib.* 2.
Ann. ſing. 463. *Guid. Pap. deciſ.* 211. *n.* 1. *Genua de ſcript. priu. lib.* 3. *pagina* 171. *Chriſtin. deciſ. Belgic.* 70. *num.* 6. *vol.* 2. *de Baldis tract. var. lib.* 5. *tit. de dilat. pag.* 220. niſi conſuetudo ſuppeteret, defendit *Maſtrill. in ſuis comment. de indult. cap.* 46. *num.* 1. & obtenta abſolutione à iuramento conſulit *P. Diana per.* 7. *tract.* 8. *reſol.* 30. *verſ. vtrum obſeruat, & verſ. nota opinionem*, & de obſeruantia in Gallia loquitur *Rebuff. ad illius Regn. Conſtit. tit. de litter. dilat. annal. num.* 24. affirmant *Garron. ad Conſtit. Mediol. tit de Senat. lib.* 1. *tit.* 4. *ſub num.* 255. *&* 256. *Theſaur. dec.* 186. *num.* 60. *Gallerat. de renunciat. c.* 196. *num.* 8. poſt *Carau. in hoc ritu*, abſque alia abſolutione, *Fab. defin.* 23. *cit. tit.*

C.de precib.Imper.offer.Muscat.in prax. lib.1.par.4.glos.5. petendo,n.14. Brun. de cess. bonor. quaest.16.num.15. Gabr. lib.2. commun.opin.concl.5.nu.21. Menoch.de arbitr. lib.2. cas.337. num.19. Reg.Rouit.in prag.1.de cess.bonor.n.10. Vrsill. ad Afflict. decis.5.num.1. Capiblanc.de Baron.prag.8.num.144.par.1. Marant. in singul. verbo Rescriptum. Anus meus ad Gramm. decis.12.num.1. amplians multo fortiùs in moratoria concessa per maiorem partem creditorum,de qua infra,cum iuramentum à parte parti possit remitti, & tolli,ex Caran.hoc in ritu n.8.Galter.in prax.3. par.2.par.princ.rub.1.num.29. Roman. cons.12. num.2. & videndi Afflict. in cap. vnico, num. 149. quae sint regal. Roman. consil.437. num.10. Cassan. in consuet.Burgund.tit.des Droctz. & apparegens. Mariez rub.4.num.37.& 38. quem laudat Vrsill.cit.decis.5.sub n.3. Scaglion.in pragm.alleg.5.nu.38.Frezzon. ad Statuta Vrb.cap.161. num.11. Rot.decis.179.num.68.par.9.recent. & coràm Coccin.decis.440.numer.4.An verò Princeps remittere possit iuramentà? dispungit post alios Consiler. Arias de Mesa var. lib.3. cap. 30. 31. & 32.

Hinc quamuis in instrumento ex-
89 pressè esset moratoriae exceptioni renunciatum; debitor tamen illa vti poterit,si in petitione de illius renunciatione facta mentio sit, ex Caran.notat Galter.ad d.par.2. 3.par. princ. rubr.2. num.22.necnon Fusc.sing.11.lit.D.

Interdùm verò,an currente tempore,concurrant vsurae,seù interesse? distinguit Mastrill.decis.16. à n.4.vol.1. affirmat Thesaur. decis. 186. & confirmat Salgad.in labyrint. cred. cap.30. nu.49.& 50.par.2. in moratoria Principis, non verò in illa concessa à creditoribus, dummodò non agatur de redditibus, seù annuis introitibus ex stipulatione promissis, ac debitis, nec de interesse damni emergètis,ipsumque refert Gypt.ad Capyc.Latr.dec.114. n.99.R.Capyc.Latr.dec.45.Negat Moller.4.semestr.c.6.n.2. quem insequitur Io:Coppen.obseru.pract.lib.2.obseru.34. n.7.Christin.dec.Belgic.170.n.11. vol. 2.& distinguit Diana p.7. tract.8. res. 83. Nouar.super prag.collect.51.nu.49. valdè durum, & inhumanum videtur, cum eiusmodi induciae non decoctoribus, sed illis tantùm concedi soleant, qui absque sua culpa, vel naufragio, vel incendio, aut bello, aut alio quocumque casu aduerso eò redacti sunt, vt post elapsum tempus dilationis vix fortes creditoribus soluere possint. Imò, & quando currunt, tunc eorum exactio non secus, ac debiti solutio differenda est ad tempus constitutum in literis ipsis, Fab.cit.loco def.8. quae de re Troys.in hoc ritu num.29.Merol. in Theolog.moral.tom.3. de priu.disp.6. cap.8.dub.43.difficult.3.quaest.5.ex numer.323.Hunn.in encycloped.iur.par.2. tit.28.cas.5. Daniel. Moller. lib.4. semestr. cap.7. num.2. Felician.de censib. lib.3.cap.vlt.vol.2. Apicell.tit.1.n.176. & tit.2. num. 36. Staiban. de interess. lib.1.quaest.2. ex nu.61. Episcop. de Afflict. controu.iur. cap.21.num.24. Gallup.in prax.par.1.cap.6.nu.11.& par.2. cap.22.num.36. Paschal. de patr.potest. par.2. cap.9.num.73.Boerius decis.296. numer.5.Riccius collect.8.

Durante verò tempore ipsarum di-
90 lationum vt nequeat debitor ipse cōuenire suos debitores,refert decisum Afflict.decis.66. ipsius autem nulla facta mentione contrarium tenet citatus Fab.desin.19. Obseruat tamen ad rem D.Prat.obseru.33.quòd sicuti decoctus non tenetur ad interesse eius creditoribus, sic non valeat illud ab eius debitoribus petere, & quòd opponens moratoriae exceptionem contrà suos creditores pati debeat,vt illa etiam vtantur sui debitores,ex Velasc.consult.25. num.6. Ripa in rub.de rescrip. num.24. & Consil.de Anna ad Vincent.eius genitorem alleg.75. nu.1. vers.vide, quod de aequitate non admittit Rebuff.ad Const.Gall.tit.de liter. dilat.art.2. num.9. quem laudat Anus meus ad Capyc.decis.101.sub num.2. & differit Sanct. à Melo in citando tract. quaest.33.

Praeter moratorias pertinentes ad Prin-

91 Principis regaliam concedere, *Beſold.*
in diſſert.Politico-Iuridic. de iurib.Ma-
ieſt.cap.4. Maſtrill.de Magiſtrat. lib.3.
cap.4.num.434.Coler.de proceſs.execut.
cap.9.num.26.D.Conſ.Altimar.de nul-
lit. rub.9. quaſt.23. extant, & aliæ ex
iuſtitia, quæ à Principe, vel alio Iudi-
ce inferiori conceduntur, & potiſſi-
mùm ſunt induciæ quinquēnales, quę
ceſſionis beneficio affines videntur, cũ
tendant ad ſubleuandos debitores à
creditorum præſſura, quamuis in ali-
quibus differant, vt obſeruat *Ludouic.*
Sanctius à Melo Luſitanus *in tract. de*
induc.debit.à credit.ſuis,alijſque perſon.
conced. quaſt.2. à num.12. & quaſt.12.
num. 14. qui mira methodo ad rem
plures diſpungit quæſtiones, quas in
compendio reaſſumit *Laganar.ad Reg.*
Rouit.in rubr.de ceſs.bon.num.11.

At tunc maioris partis creditorum
92 omninò requiritur conſenſus, qui cō-
pellit minorem partem ad concurren-
dum, *l.fin. verſ.ſiquidem*, C. *qui bonis*
ceder.poſſint, *l.& ſuum haredem*, §.*ho-*
die, cum l.ſeq.ff.de pactis, Afflict. & ibi
Vrſill.dec.288.Strach.de Mercat.par.6.
ſub tit.de decoctor. Trentacinq.var.re-
ſol.tit.de ſolut.reſolut.2. Garauit.in hoc
ritu num.4. & ibi *add. Cartar.dec.Ma-*
gon. deciſ. Florent.100. Viu. deciſ.38.
Rota Genua deſiſ.52.Barz.dec.78.Gra-
tian.cap.222.Graſs. except.32.nu.177.
Roderic.de priuil.credit par.1.num.6.&
Salgad.in labyr.par.2.cap.30. ex nu.53.
quam dilationem à quocumque Iudi-
ce impartiri poſſe? probant *Graſs.cit.*
loc. Apicell.in tutam.pauper.tit.1. nu.1.
Capibl.in pragm.8. par.1. num.282. de
Baron. idem *tom.2.cap.42. Thor.3.par.*
compend. verb. Dilatio quinquennalis,
pag.303. quidquid alitèr muſſitauerit
Viu.mem. deciſ.38. & differit *Sanct. à*
Melo quaſt.16. Gregor.Lop.l.5. tit.15.
par.5. gloſ.1. in fin. Suarez de Pax in
praxi tom.1. 4.par.cap.6. num.4. Curia
Philipp. tom.1. par.2. §.24. num. 4. de
Franch.deciſ.82.Coſt.de port.rat.q.139.
Manſon. de cauſ.execut. quaſt.5. lim.6.
num.61. Ceuall.tom.5.par.2. quaſt.72.
Guſman.de euict.cap.7.num.56. Duen.
regul. iur. 279. regulæ ſeptem limita-
tiones ſubnectens, *Brun.de ceſs.bonor.*
quaſt.22.Thor. in ſupplement.compend.
verb.exequutio.

Hoc autem induciarũ tempus eſſe
93 haùd poſſe maius, vel minus quinque
annorum à principio, deducitur ex
diſpoſitione *text.in cit.l.fin.C.qui bon.*
ced.poſs. ibi: *Vel quinquennale accipere*
ſpatium, vel bonorum accipere ceſſionem,
Bart.in auth.ſi tamen,num.3.C.de tem-
poribus appellat. Additio ad Speculator.
tit.de appell.verſ.nunc breuitèr, Neuiz.
conſ.41. communem, & veram ex alijs
profitetur *Scaccia eod. tit. de appellat.*
quaſt.15.num.188. tempus enim à le-
ge limitatum formam indueit, *Roland.*
conſ.72.num.71.lib.3. Oſac.deciſ.163.
num.9.& ſeqq. Tuſch.lit.F.concluſ.14.
num.23. Farin.in fragm. 2.par. verbo
Lex, nu.203.verſ.6. Reinoſo obſer.11.
Mendex in praxi lib.3.cap.22.num.54.
adeò quòd induciæ illæ conceſſæ pro
maiori tempore, ſcilicèt ad ſeptem an-
nos, corruunt etiam quòad quinque,
ex *Paul.de Caſtr.in cit.l.precibus,in fin.*
Napod.in repet.l.fin.ff.de iuriſdict.omn.
Iud.Afflict.in Conſt.ad offic.ſub num.9.
Anton. Faber in C.tit. de precibus Imp.
offer. defint. 17. quem laudat *Praſul.*
Ricc. collect. deciſ.393. par.2. Apicella
mem.tract.tit.1.num.39.& tit.2.nu.13.
coarctans in Principe de plenitudine
poteſtatis, cui licere vſque ad trigin-
ta annos concedere, affirmant nonnul-
li apùd *Reg.Capyc.Latr. dec.192. n.21.*
lib.2. Contrariam verò aleam: nempè
à Iudice impartiri poſſe tempus ma-
ius, vel minus quinque annorum, ſu-
ſtinet *Santius à Melo in citat. tract. de*
inducijs debitor. quaſt.28.nu.8. notans
citat. l. fin. diſpoſitionem haud ex ſe
illud quinquennale ſpatium terminaſ-
ſe, neque illius legis verba diſpoſiti-
ua, ac præceptiua fuiſſe, ità quòd ab
ea pro forma fuerit introductum, qua
ratione *Thor. cit. loc.* obſeruat, illam
aliquando ad annum, aliquando ad
quiquennium, aliquando verò ad de-
cennium impartiri, ex *Mauro Areti-*
no de fideiuſs.par.1.ſect.3.in prelud.c.2.
num.7. & tangit *Reg.Rouit. in prag.1.*
num.12. de ceſs. bonor. Imò, non tan-
tùm

tùm semel, sed bis, ac etiam ter, concedi posse, instante maiori parte creditorum, idem *Thor.* decisum refert *par. 3. compend. verb. Dilatio quinquennalis semel concessa.*

Debet tamèn constare de veritate,
94 ac realitate creditorum: cum vt plurimum Mercatores decocti colludant in creditorum perniciem, *Scacc. de decoctor. par. 3. num. 1.* nec sat est illorum confessio, nisi liqueat de causa, *Bald. cons. 432. lib. 1. & cons. 249. n. 1. lib. 1.* aliàs *cons. 400. lib. 5. Gratian. cap. 91. ex n. 12. Curia Philipp. par. 1. lib. 2. §. nu. 6. Scacc. cit. tract. part. vlt. 2. par. n. 31. Salgad. cit. loco n. 77. & par. 3. c. 13. à n. 13. Sanctius à Melo add. tract. q. 11.* notans *num. 19.* necessaria, vt priuatæ scripturæ omnimoda fides tribuatur. Mulctantur propterea acritèr ipsi, & creditor asserens, se talem, cum non sit, & si sit creditor, habuit promissionem resolutionis, ac assentitur, ad hoc, vt alios concurrant, *Reg. Reuit. in cit. pragm. 1. num. 14.* Imò is non valet prætextu alterius contractus, vel eiusmodi repromissionis exigere durante dilatione, pro vt determinasse S.C. reperio in quadam apostilla manuscripta eximij I.C. sunt etenim similia pacta fraudolenta, & damnosa cœteris creditoribus, *Stracca par. 6. n. 18. Cur. Philip. lib. 12. par. 1. ex num. 6.* & conferunt, quæ de cessione bonorum dixi supra *num. 12.* & distinctionem adhibet *Sanctius à Melo* integra *q. 13.* Inoleuit vndè mos ad fraudem remouendam, esse Iudicis decreto deferendum creditoribus concurrentibus iusiurandum super vera, & realitate eorum creditum.

Maiorem autem partem intelligi-
95 mus pro quantitate debiti, non pro numero creditorum, teste *eod. Fab. defin. 6. num. 3.* & decreuit Audientia Sardiniæ relatore *D. de Xarto* vt ipse testatur ad *cap. seù acta Cur. Regn. Sardin. lib. 1. tit. 6. cap. 5. num. 10.* etiam si concurrentes sint chyrographarij, recusantes, hypothecarij, *Nouarius in pragm. 1. collect. 2. num. 32. de cess. bon. Thor. in supplem. compend. decis. verbo Dilatio quinquennalis.* Imò, & si non maior, sed æqualis summa, & sic debiti dimidia tantùm sit eorum, qui concurrunt, concedenda nihilominùs sit dilatio, existimat *Viu. cit. decis. 38. num. 6.* & declarant *Stracc. de decoct. par. 5. num. 9. Farinacc. in repert. iudic. quæst. 95. num. 21. Reinard. Bacon. ad r. par. pandect. tit. de pact.* quamuis inter assentientes adsint creditores consanguinei, *Bart. in l. Imperator, ff. de pact. Aretin. in l. pro hærede, §. sepulchri, versic. Secundò limita, ff. de acquir. hæred. Anna alleg. 57. num. 28.* idem *Stracc. de decoct. par. 6. num. 9. Gratian. disceptat. forens. cap. 222. Tiraq. de vtroque retract. pag. 20. nu. 43. vers. Concinit, Farinacc. in repet. iudic. quæst. 95. num. 14.* contradicit tamèn *Reg. de Marin. ad Reuerter. decis. 128. num. 8. tom. 1.* decisum tradens in causa creditorum Ducis Ostuni Ioannis de Zeuaglios. At illud scitum manauit, quia maiorem creditorum partem faciebant vxor, & filij Ducis donatarij, cuius donationes à cœteris creditoribus infringebantur, vti in fraudem, teste *Consil. Rocco notab. 63. tit. de decoct. Mercator. tom. 2.*

Hinc quamuis in thesi apùd *Anton.*
96 *de Amat. resol. 22. sub num. 5.* fuisset hæsitatum, præsumi crediti simulationem inter filium debitorem, & Patrem concurrentem creditorem, ex *Afflin. de exequu. §. 7. cap. 48. nu. 4. & 5.* attamen, quia de debito ante dilationem satis liquidò constabat ex verissimis causis, cessante omni simulationis præsumptione ex sanguinis coniunctione oriẽte; decisum fuit ad fauorem patris vtentis iure suo, & facultate à Iure concessa cuicunque vero creditori, aliàs deterior consanguineus, & fortius pater esset effectus, qui impiè à paternæ pietatis subsidio excluderetur. Regularitèr tamen in dubio non esse admittendos consanguineos, ob præsumptam fraudem, & collusionem, ex *l. fin. C. de donat.* scripsit *Decian. consil. 11. num. 116. lib. 1.* & probauit *Rota* coràm *Merlino decis. 13. num. 7.* & iterùm in Romana pecuniaria, seù dilationis

tionis 1.Iulij 1689.coràm Rondinino
adhuc non impreſſa.

Nec receptum eſt effatum *Reg. de*
97 *Marinis ad cit.obſeru.*128.*num.*7.*Reg.*
Reuerter. quòd vt maior pars minori
præiudicet, debeant omnes in vnum
congregari, omniumque voluntatem
ruminari; ſed ſat eſt, quòd credito-
res plures folium,ſeù albaranum ſub-
ſcribant,quemadmodùm voluit *Bald.*
*in cit.l.fin. Alex.conſ.*205.*lib.*2. *Strac-*
ca quæſt. 7. *num.* 9. *Frenzon. ad Sta-*
tut. Vrbis, *cap.*161. *num.*10. qua in
re conſuetudinem attendendam,idem
Gratian.à de Marinis laudatus *diſcept.*
*forenſ.cap.*222.*num.*3.aduertit *num.*6.
& iterùm *dec.*186. obſeruat *Antonell.*
*de tempor.legal. lib.*2.*cap.*62.*nu.*6. *Pa-*
*riſ.conſ.*100. *num.*5.*lib.*5. & de noſtri
Regni more *Rocc.cit.tit.de decoctor.no-*
*tab.*73.*num.*215.*pag.*455. etenim cre-
ditorum maioris partis placita ſubſcri-
buntur in albarano, nec in vno con-
ueniunt loco, & obſeruari in Gallia,
Luſitania, & Hyſpania teſtatur *Re-*
*buff.de literis dilat.annal.num.*54. *San-*
ctius à Melo cit.tract. de inducijs debit.
integra *quæſt.*10. *Villadiego in politica*
*cap.*2.*n.*270.*Pax in praxi tom.*1.*par.*4.
*cap.*6. *num.*3. *Coria Philipp. tom.*1.2.
par. §.24.*num.*2. *Salgad.par.*3.*cap.*30.
*num.*76.

Omnibus licere inducias obtinere,
98 niſi expreſsè reperiãtur prohibiti,cer-
tum eſt: cum remedium legale non
limitatiuè, ſed generalitèr introdu-
ctum fuerit,poſt alios *Brun.de ceſs.bo-*
*nor.quæſt.*4.*princ.num.*1. etiam mulie-
ri,etſi carceribus mancipari non poſ-
ſit ob æs alienum, *Sanct. à Melo cit.*
*tract.quæſt.*29. qui in *quæſt.*32. exten-
dit ad Iudęos,vt de ceſſione bonorum
diximus ſupra *nu.* . idemque *à Me-*
*lo in quæſt.*5. examinat, an huiuſmodi
beneficio gaudere poſſit debitor mu-
nitus priuilegio nè conueniatur, niſi
in quantum facere poteſt.

Hæ autem quinquennales induciæ
99 non ſubſiſtunt, ſi de perſona tantùm
concedantur, deciſum memorat *Præſ.*
*de Franch.deciſ.*179. & inſequitur ibi
Amendola, & non diſſentit *Reg.Reuit.*
*cit. pragmat.*3. *num.*30. *de ceſs. bonor*
ac *Decius Fanilla in add.* manuſcripta
ad eamdem *de Franch. deciſ.* hæc no-
tat *nu.*1. *Pendet in facto in cauſa Her-*
culis Mormilis, *& quia variè fuit de-*
ciſum, ſunt ingenda aula pro deciſione,
& creditores concurrentes allegabant
coràm Domino de Franchis non obſtare
hanc deciſionem contrà eos volentes con-
currere de perſona tantùm, *ex quo in*
perſona Herculis ceſſabat hac ratio,nam
Hercules de præſenti nulla bona habe-
bat, *ſed tantùm ſententiam*, *qua erat*
declaratus creditor in magna ſumma,
ex qua omnibus creditoribus, *etiam po-*
ſterioribus, poterat ſatisfieri, *& ſic ceſ-*
ſabat ratio huius deciſionis,& abſurdum
quod hic ſequebatur. Expecto deciſionem
qua poſtea de menſe Iunij 1581. *claſſi-*
bus eiuſdem Vincentij, *& Cæſaris Vi-*
telli congregatis per viam legis ſopiuit
altercationem (de qua idem *D. Præſ.*
de Franchis meminit in hac deciſione
in noua editione cum additionibus)
vt nullo caſu valeat dilatio conceſſa per
creditores de perſona tantùm,quia nun-
quam leges talem caſum conſideraue-
runt, Commiſſarius Vitellus,licèt in au-
la Cadena paſſim hodiè contrarium ino-
leuerit, *& malè.*

Illaſq;opitulari eidem principali de-
100 bitori,etiam in carceribus exiſtẽti,vt
illarum vigore dimitti debeat, *Faber.*
concludit *in C.tit.*9.*definit.*2. *in princ.*
ac modò dum de debitoris excarcera-
tione eloquimur,duo notanda veniũt,
Vnum,quòd ſi aliquis, debitorem ali-
cuius, qui propter æs alienum fuiſſet
in carcerem iniectus, & eodem carce-
re liberaſſet, liberans obſtringitur in-
tegrè ſoluere omne debitum, quam-
uis talis debitor denuò apprehenſus
in carcerem detruderetur, ex *Benſt.ad*
*l.admonendi,num.*1083.*pag.*505.notat
*Ioan.Coppen. obſeru.practicab.lib.*2.*ob-*
*ſeru.*28.*num.*17.Alterum,*Ioannem Pe-*
*trum Fontanell.deciſ.*406.*nu.*10.*lib.*2.
inſequi aleam,de qua nos ſupra *num.*
64. non licere ampliùs creditori vin-
culis mancipare debitorem excarce-
ratum,ex quo renuit illi præſtare ali-
menta,etiam illa offerendo,& de No-

bili

bili loquitur *Ricc.resol.34. tom.1.*

Postquàm verò debitor inducias
101 quinquenales acceptauit, aut tempus in eis expressum, lapsū est, nequit consuolare ad beneficium cessionis bonorum, tùm si datæ fuerint à Principe, vt dicit *Affl.dec.278.* tùm si à parte, vt aduertit *de Franch.dec.251.* Impeditque instrumenti pręsentationē ad formam *Ritus*, *R.Capyc.Latro decis.45. num.4. decis.64.num.3.& decis.114.* ex *Franc. Anton.de Iudice Roberto de liquidat.instrum.consid.4. num.66. Pando de præsent.& exequut.instrum. par.5. declar. 32.& 36.* sed elapso dilationis tempore integrum ius creditorum remanet, *Episcop.Maran. controu.par.4.resp.75.*

Remoratur pręthereà sententię, etiam
102 S.C. exequutionē, si fuerit illa concessa ex gemioato rescripto, vel cum clausula *motus proprij*, siue *certa scientia*, vel *non obstante*, *Maurit.Apicell. in add.ad tract.de dilat. quinquen. numer. 524.* quamuis regularitèr non impediatur, *Theod.alleg.45.nu.8. Apicell. tit.2. de morator. Princip. de Rosis select.iur. obseruat.cap.65. ex num.47.* Verborum enim geminatio denotat firmitatem propositi, voluntatis, & consensus; inducitque diuersitatem iuris ab actu simplici, *text.* est notabilis in *l.quinquaginta, ff.de probat. l.balista* iuncta *Gl.ff.ad Trebell.si mulier.l.2.& Auth.siuè à me, C.ad Velleian.l.cum simus*, & ibi *Bartol. C. de agr. & cens. lib.11.& cap.eam te, de rescript.* vbi *Baldus* nectit, quòd verba geminata significant præcisam intentionem; & hoc ne frustrà aliquid positum in lege videatur, vt dicebat *Antonius Moccia in Sylua casuum forens.cap.21.nu.3.* Nec dixeris, hoc intelligendum de geminatione facta ex interuallo per dictam *l.quinquaginta*: nam idem est, quando verba geminata sunt in scripis in aliqua Lege, Canone, Bulla, vel Rescripto; tunc enim videntur seriosè, atq; cum mysterio repetita, non ex lubrico linguæ, ita probant citati *text. in cap.eum eam te, & in l.balista.*

Maior autem pars adeò præualet, vt
103 vicinus ex maiore parte concurrens potior in retractu sit eo vicino, qui pro minori cōcurrit parte, *Afflict.dec.222. & in tract.de iure proth.§.in alio*, dummodò ex minori parte vicinus non sit emptor, qui hoc casu præfertur, tanquam duo habens vincula, & vicinitatis, & emptionis, *Io: à Sande decis.Frisic.lib.3.tit.5.de vtroq.retract.definit.8.*

Nec tantùm cogendos esse credi-
104 tores ad dilationi assentiēdū; verùm quoque remissioni partis debiti consentiendum, si maior remittat, nedùm in tribus casibus apùd *Afflict.decis.288.* sed etiam in omni alio casu, vbi creditores certant, quid faciendum sit super bonis debitoris à solutione cessantis? *D.Cons.Rocc.resp.11. tom.2.& notab.62.& 63.de decoct.mercat.* ex *Angel.in l.1.de priuil. cred.* vbi *Rip.nu.18. Castrens.in l.fin.C.qui bon.ced.poss. Stracc.add.par.6.nu.21. Gratian. discept.forens. cap.222. Farinacc. in repert. Iudic. cap. 95. Tiraquell. de vtroq. retract.pag.18. num.42.* ac demùm si controuertant, numquid recipere debeant bona insolutum? *Salgad.in labyr.cred. par.2.cap.2.num.73.* qui adamussim occurrit *D.de Franch. add. decis.82.* illa præcipua ratione, quia idem S.C. vltra casus per illum, & *Afflict.* consideratos, ex *text.in l.fin. C.qui bon.ced.poss.l.maiorem, & l.suum hæredem, §.hodiè, ff.de pactis*, quæ Iura dixit non extendi vltra casus suos; tamen S.C.in illa *decis.288.Afflict.* locutum fuit vltra prædictos casus in memoratis legibus expressos, quod cum oculatè obseruasset idē *de Franchis* pro tuitione decisionis, quæ erat extra casus dictorum Iurium, dixit sub *num. 5.* id euenisse, quia nullum resultabat damnum. Igitùr semper, ac nullum extat damnum, illorum dispositio ad alios casus trahi debet; quare sufficere maiorem creditorum partem, veriùs esse, & fauore liberationis procedere, ex *Glos.in d.l.suum hæredem, §.hodie*, voluit, & benè rationibus conuallat *Hermann. Mayret. in tract. de pignorib.hypoth.tit.13.ex num.1. Io: Gualtero in differt.Iurisdict. sub tit. de cōcurs.& prælat.cred.thes.1.n.15. Frãc.*

Bur-

*Bursat.consf.*224.*num.*14. *&* 15. *lib.*2. hanc veriorem præconizans opinionem, ex *Stracc.*necnon *Parisf.cons.*100. *nu.*3.*vol.*2. *Benedict.Carpzou.in tract. Iurisprudent.forens.const.*22.*defin.*integra 27. *Rodriq. de concurs. & priuileg. credit.in gen.sub num.*32. *& seq.par.*1. *Mart.de iurisdict.par.*4.*cent.*2.*cas.*123. *num.* 1. de qua opinione (quicquid dixerint *Cartar.decis.*141. & alij apud *Merlin.de pignor.lib.*4.*tit.*5.*quæst.*126. *num.*20.) in Regno dubitari nequit, cum tot, tantisque nostri S. C. pluriès, atque pluriès placitis reperiatur suffulta, & vltra adducta à *Consf.Rocc. In fin. memor. respons.* 11. determinatum etiam fuit in causis Cosmi Mazzi publici mercatoris huius nostræ Ciuitatis, penès Lictum. Creditorũ patrimonij Ludouici, & fratrum de Colantonio Ciuitatis Aquilæ, anno 1650. relatore D. Consil. Carolo Brancaccio, in Banca tunc Borrelli. Ac Creditorum patrimonij illorum de Caro, ad relationem D.Consil.Arias de Mesa, in Banca Vennitti; dummodò tamen sit par fortuna omnium creditorum, decisum refert *Gipt.ad Capyc.Latr. cit. decis.*114.*num.*8.*lib.*1.

105 Si autem creditores maioris summę concesserint huiusmodi dilationem, ac petierint condemnari renitentes ad concurrendum, atque isti seruatis seruandis ab impetita dilatione fuerint absoluti; illi ante quinquennium ipsum debitorem conuenire non valent, quasi quòd dilatio effectum non habuerit respectu non concurrentium, quia iam illi concurrerant; atque illa clausula, quatenùs alij renitentes concurrerent, non expressa, & dumtaxàt in mente retenta, nihil operatur, quantum ad inducendum dilationis reuocationem, vt ex *Iaf.in l.*2.*S.si liber.ff.de condict.ob caus.*notat *Apicell. de dilat.quinquenn.tit.*1.*nu.*185.quidquid contrarium veriùs putet *Carol. Anton.Moccia in sylua cas.forens. cap.* 61. *numer.* 7. & secundùm mentem concurrentium in dilatione fuit, vt alij concurrerent; Erat autem tacita voluntas, quæ non præsumitur, vti nõ expressa, in prçiudicium tertij debitoris, ad notata per *Ias. in l.cum quid, ff.si cert. petat.& Rip.in l.fin.col.*3.*C.de reuoc.donat.* illisq; imputandum, quòd initio sic expressè non conuenerunt.

106 In hoc insupèr concedendæ dilationis iudicio, Clericus citatus stare debet coràm laico Iudice, *Vrsill.ad Afflict.dec.*380.*n.*7.*Aloys.de Leo in l.cum solito, nu.*11.*C.qui bon.ced.poss. Pisan. ad Gaetam in Rit.R.C.in proem. n.*35. *Paschal.par.*2.*c.*9.*num.*70. *Gratian.discep.forens.lib.*2.*c.*22.*num.*35. *Mari ad Gramm. dec.*61.*num.*2. *Mastrill. decis. Sicil.*79.*num.*5. *Borell.par.*1.*summ.decis.tit.*43.*de for.compet.num.*155. *Massill.ad Capyc.decis.*197.*num.*5.*Vin.decis.*38.*num.*8. *Thor. in compend. decis. par.*1.*verb.Dilatio, de Grass. de effect. Cleric. effect.*1. *num.*475. *Hipp.Mayn. consil.ciuil.*1.*par.consil.*20.*num.*8. *Præsul.Ricc. ad Franch.decis.*219. *Salgad. in labyr. credit. par.*1. *cap.*6. *Noguerol. alleg.*19. *num.*135. *Carleual de Iudic. lib.*1.*disputation.*2. *num.*946. *Aluarez Pegas. resolut.forens. cap.*11.*num.*147. & hoc iure vtimur in Regno, teste *Reg.de Marin.lib.*1.*cap.*52.contrarium sentiente, vbi non adest talis iudicandi consuetudo, *Franc.Censal.in obseru. ad Peregr.de fideicomm.ad art.*48.*vers. neq;*sermonem habens etiam in remissione parris crediti, *R.Sanfel.dec.*305. *lib.*2.*Canall.in tract.de cognit.per viam violent.p.*2.*q.*72.*Caracciol.de for.priuileg.remiss.cap.*24.*n.*1.*Gusman.de euict. quæst.*7. *ex num.* 55. & decreuit S. C. confirmando decretum M.C. qua fuit exclusus Clericus à remissione in cõcursu dilationis quinquennalis, relatore D. Iudice Golino die 8. Maij 1673. in causa D. Leonardi Vittorelli cum creditoribus Vincentij de Vito, in aula D.Consiliar.Pauli Staibano, cum ipso suffragia præstantibus DD.Consiliar.Dura, Sisto, & Padilla, in Banca de Bottis.

107 Dilatio insupèr tùm à Principe, tùm creditorũ consensu concessa, ad debita inhita post datam ipsarum litterarum, non extenditur, *Guid.Papa,* & ibi *Rancleín.decis.*119. *Menoch. de arbitr.*

bitr. caf.336. Anna sing. 463. meliùs *Barz.decis.Bonon.*78. *num.*9. *Surd.decis.*307.*num.*13. *Anchar.cons.*37.*vers. tertiò pro parte*, *Grass.except.*32.*num.*129. *Galter. cit.rub.*2.*ult.par.num.*30. *vers.quinto*, *Manson. limit.*6.*num.*82. *Reg.Ronit. in pragm.*3.*num.*32. *de cess. bonor.*

Sed si côcessa dilatione,vrgentibus
108 creditoribus nouitèr quæsitis, fuerint debitor vinculis coniectus,& bona vendita, an creditores,qui concurrerunt, vel ad concurrendum damnati fuere, vti priores in tempore, valeant debitorem arrestare, atq; super pretio bonorum satisfieri;vel illis obstet exceptio rei iudicatæ in iudicio concurrentię,quasi quinquennio pendente acquiescere debeant? inquirit *Apicell.cit.tract. tit.*1.*nu.*150.& 151. & in gratiam priorum respondet, ac decisum refert; sed improbat *Moc.in sylu.cas.forens.cap.*60. At ipse non recedetem ab *Apicell.* placito respectu pretij bonorum, quæ vt acquireret, fuit causa concedendæ dilationis,qua causa cessante, cessat, & illa, *Alex. in l.si constante,num.*39. & *Ias.num.*223. *ff.sol.matr. Vasq. contr. vsu freq. lib.*2. *cap.*27. *Marant.cons.*2.*nu.*13. *Adrian. Neguss.in lib.respons. & disp.quæst.*51. *num.*3.*quæst.*155. *num.*20. *quæst.*474. *num.*16.*quæst.*498. *num.*15.*quæst.*545. *num.*8.& *quæst.*300. *num.*32. & finita dilationis causa cessat dilatio, notat *Clapper. decis. com. caus.* 5. *quæst.*1. *ex num.*4. & inquirit *Castracan. de societ. cap.* 39.

Hinc senex septuagenarius in vin-
109 culis quamuis mancipari nô debeat, *de Grass.de except.excl.ad form.statut. prelud.num.*14.*Gratian.discept forens. cap.*328. *num.* 10. *Amend. ad Franch. decis.*200. *num.*7. *Paschal. de patr.potest.par.*2.*cap.*9.*nu.*63. *Danz.de pugn. DD. tom.* 3. *de sene in delict. excusat. Manson. de caus. execut. lib.*1. *lim.*13. *num.*4. latè *Comuncul. decis. Bononien.* 41. *Monach. decis.* itidem *Bononien.* 68. Id quod nulla lege cautum esse,monent *Cacheran.decis.*123.*nu.*3. *Natt.cons.*319.*nu.*2. *Menoch.cons.*916. & *de arbitr.quæst.*88.*n.*15.& ad Principem duntaxàt spectare,*Cacciol.de debit.suspect.& fugit.quæst.*5.*Roman.cons.*120.Consuetudo tamèn inoleuit,vt assignetur domus loco carceris, *Luc. ad Franch decis.*608. sed *Reg.Ronit.in pragm.*5. *num.*3. *de fid. mem.* formam decreti rescribens censet, esse necesse, vt ille egressus sit annum septuagenariû,qui confutatur à *R.de Marin. ad Renert.decis.*306. etiam in sene tobusto sagaci,aduertit *Thor.par.*3.*comp. decis. verbo senex septuagenarius*,prout *Nouar.* idem sentiens *de election.fori*, *sect.*1.*quæst.*20. *num.*7. reprehenditur à *Velasq.de priuil.miserab.person.lib.*2. *q.*18.*n.*14. quod ipse,me Iudice M. C. passim ampliabam ad totam Ciuitatem,ex *Thor.in comp.decis.tom.*1.*verb. Senex septuagenarius*, *Laganar.ad Ronit.in pragmat. cit.*5.*num.* . *Mari ad Grammat. decis.*34. Illa tamen prerogatiua haud gaudet, si æs alienum côtraxerit in dicta ætate,*Gratian.add. cap.*328. *num.*2. *Anchar. quæst.*8.*lib.*2. *nu.*9. quam aleam insectari noluit Senatus apud *Stephan.Garron.ad Mediolan.Const.lib.*4.*tit.*7.*artic.*4.*sub nu.*47. sed nostrum S. C. in causa Elionoræ Cicinello cum debitore septuagenario, tempore obligationis, reformando decretum Iudicis M. C. quòd domum loco carceris teneret cum cautione, mandauit, quòd valeat permanere in domo cordæ cum cautione, die 15. Maij 1625. in Banca Iacobi Pinti.

Nec huiusmodi exceptio dilationis
110 quinquennalis opponi licet contra creditores ex causa depositi, *Pras. de Franch.decis.*151.ex *l.si quis,vel pecunias,C.deposit.* insequuntur *Paschal.de patr.potestat. par.*2. *cap.*19.*num.*67. *de Grass.ex cap.*32.*nu.*181. *Nouar. dec.*4. *num.*17. *Boer. dec.*295.*num.*7.& 296. *num.*40. *Cons. Rocc. notab.*72.*nu.*211. *de decoct.Mercator. tom.*2. *Manson. de caus.execut.ampl.*39.*princ.ex num.*10. & *lim.*6. *num.*71. *Regens Ronit.in cit. prag.*3.*num.*31. *Paschal. de patr.potest. par.*2. *quæst.*9.*num.*66. *Carocc.de deposit.quæst.*3.*num.*32. declarans, memo-

ratum

rarum *text. in add. l. si quis*, *vel pecunias*. Contra quam opinionem insurgit *Muscatell. in prax. S. C. par. 4. glos. petendo*, *num.* 18. notans *de Franchis* falli in intellectu *cit. text. in l. si quis*, loquentis in compensationibus, cœterisq; exceptionibus, quæ omninò ereditorum intentionem perimunt, ac dilatio quinquennalis non est huiusmodi, sed tantùm differt, & nullum incommodum creditoribus affert. At huic *Muscatell.* obiecto occurrit *Luc. ad cit. de Franch. decis.* 151. Quidue in deposito confesso? restringunt *Baldus cons.* 187. *lib.* 3. *Paul. de Castro in l. penult. C. depos. Boer. decis.* 295. *Apicell. de dilat. quinquenn. num.* 12 t. Aduersantur *Roland. à Valle consil.* 317. *lib.* 3. *Natt. cons.* 438. *num.* 17. *lib.* 1. *Nig. de except. cap.* 10. etiam quòd depositum descenderet ex alio debito. Quidu e cum depositum penès publicum Bancû factum est? *Marta vot.* 83. & de deposito irregulari, *Gancer. lib.* 3. *tit. de deposit. num.* 53. *Gratian. discept. forens. cap.* 728. *num.* 28. de quo deposito irregulari sermonem habent *text. in l. Lucius* 24. *cum seq. §. pecuniam, ff. deposit. l. in naue Saupheij*, 34. *ff. locati*, & in famigerata causa Illustris Ducis Apellusij, cum Gubernatoribus A. G. P. huius Ciuitatis, coràm D. tunc Consiliario Regente Antonio Capiblanco dicebam, quòd quicquid Iuris Interpretes insudarint in peruestiganda irregularis depositi natura, ad intellectum *text. in d. l. Lucius*, *cùm concord.* adeò quòd alij affirmarint, transferri ex pecuniæ deposito solius rudis materiæ in depositarium dominium; pecuniæ verò animam, essentiam, siuè valorem penès se deponentem retinere, vt tradit *de Petr. festiu. lect. lib.* 1. *cap.* 12. *per tot.* Alij procedere in deposito facto gratia mutui, vel ordinato ad mutuum contrahendum, *Bart. in l. si quis*, *nec causam*, *in princ. num.* 3. & 4. Alij præfata Iura non probare, depositum esse irregulare per solam depositionem pecuniæ numeratæ, nisi constet fuisse etiam concessam licentiam vtendi depositario, *Castr. ibidem num.* 2. *Ign. cons. ciuil.* 49. *num.* 36. & Alij voluerint, quòd si fiat depositum ad numerum, vel etiam ad mensuram, hoc expressè, vel tacitè acto, vt tantundem reddere sufficiat, adhùc verum, atq; formale depositum dicatur, *Rodrig. de ann. redd. lib.* 3. *quæst.* 11. *n.* 7. dicens, quòd licèt transitus dominij, & periculi excedat terminos depositi strictè sumpti; ille tamen excessus, vti valdè modicus, non est considerabilis; tùm quia non respicit substantiam depositi, sed accidens; tùm propter naturam rei depositæ, scilicèt pecuniæ, in qua ob innatam fugacitatem, non corpora, sed quantitas consideratur, *l. in nummis, de iur. iur.* Pro eo tamen, quod ad hanc attinebat thesim, tres constitui conclusiones.

Prima, quòd quando pecunia nu-
111 merata cum onere illam implicandi æstimatur, ac fuisset in sacculo signata, & depositum in specie factum, cuius dominium, nec vsus non transit in depositarium, sed remanet penès deponentem, *Hermosill.* alios laudans ad *l.* 2. *tit.* 3. *par.* 5. *glos.* 3. & 4. qui *nu.* 14. & 15. tradit, quòd quando deponitur numerata pecunia, non deponentis intentione, vt ea vti possit depositarius, sed vt eam solueret ipsius creditori, dominium non est depositarij, sequitur *Salgad. in labyrint. cred. par.* 3. *cap.* 11. *num.* 23. Altera etiam deducebatur euidens conclusio, quòd si fiat depositum apùd depositarium generalem, etsi pecuniæ ad numerum deponantur, censentur depositæ, vt species, cùm tale officium creatum fuerit, vt præstet munus custodiæ, *Hermosill. loco citato numer.* 9. *Salgad. supra num.* 24. Rursùs verè depositum regulare inconcusè esse dicebam, si fuerit pecunia tradita, & numerata titulo depositi causa custodiæ, atquè actum, quòd depositarius illam conseruaret, *Ruin. cons.* 108. *n.* 2. *lib.* 1. *Rodriguez. sup. nu.* 11. *Hermosill. n.* 5. *Salgad. n.* 25. *Valenz. cons.* 42. *n.* 28. *lib.* 1. *Surd. cons.* 391. *num.* 27. *Barbos. in l. si mora* 10. *n.* 84. *solut. matrim.* Ac tandèm concludebam, vt quoties fiat depo-

situm ad numerum, siue tantùm sit data facultas vtendi tacitè per illam depositionem ad numerum, siue sit data facultas vtendi statim in ipso actu depositi, si illud depositum, & pactum factum sit gratia deponentis, id, quod dignoscitur ex qualitate personarum, si illud fiat penès diuitem, quem non est verisimile vsurum dicta pecunia, nec dictam facultatem, vel minimè existimatutum, verum est depositum, & dominium in accipiétem non transfertur, *Bald.* notabili *consf.* 355. *lib.* 3. ex *Purpur.* & *Paris.* *Barbos.loc.cit. nu.*81. *Mantica de contract.lib.*10. *tit.*9.*n.*29. *& 31. Trentacinq. var.lib.* 3. *tit.de depos.resol.*2.*nu.*7.*vers.hic tertius, Gabr. de rebus cred.concl.*2.*nu.*18. alios confirmat *Grat. discept.cap.*174.*num.*8. & comprobant *Cancer.lib.* 3. *var.resolut. cap.*8.*de deposito, num.*15. qui concordat *text.in dicta l.Lucius, & in l.certi conditio*, §.*fin. cum concord. Giarlin. lib.*2.*controu.for.cap.*156.*nu.*17. *Gizz. in obseru. ad Capyc.Latro dec.*48.*nu.*5.

Nùm verò amplectatur creditores
112 ex causa dotis? inquirunt Iurisconsulti. Affirmatiuam siquidem aleam in dilatione concessa per viam iustitię insequitur *Prosper Caran. in hoc ritu num.* 19. dicens, non in illa gratiæ, quam tamen pluries vidit ab Excellentissimis Dominis, eiusque Collaterali Consilio concedi anni curriculo, etiam aduersùs dotes, dummodò certum quid interim creditori soluetur. *Caran.* opinio innititur *Glos. in l.si constante*, §.*quoties, vers.nec ferenda, in fin. ff.solut.matrim.* & non dissentit *Canens. in hoc ritu num.* 12. ex *Io.Baptista de Sancto Blas. in tract. de priuileg. dot. priuil.* 279. necnon *priuil.*260. & articulum non decisum dispungit *de Franch.decis.*219. immemor *Caran.* & de vtroque memores sunt *Visconti ibidem, Nunt.Pellic.in consuet. Auersan.cap.*9.*num.*133. *Muscatell.cit. prax.S.C.lib.*1.*par.*4.*glos.petendo, n.*21. *& in prax.fideiuss. quæst.*9.*par.*2. *Galter.cit.loc.num.*28. *Ricc.collect. decis.*8. *Apicell.de dilat.quinquennn.tit.*1.*nu.*63. latè, *& de morat.Princip.nu.*19. *Santius à Melo in tract. de induc. debitor. quæst.*8.*num.*17. *Magretti in obseru.ad Const.pragm.Duc.Sermoneta*, §.26. *obseru.*3. *Genua de script.priuat.lib.*3. *tit. de liter.iudicial.nu.*63. *Giurb.dec.*118. *num.*12. *Manson.de caus.execut. lim.*6. *num.* 73. *Capibl. de Baron. pragmat.*8. *num.*145.*tom.* 1. *Reg.Tapia de iur.Regni lib.*4. *rubr.*19. *num.*7. *vers.decimo quarto*, ex *Rebuff.ad Const.Gall. tract. de litter.dilat.*2.*tom.ex num.*52.*Modit. var. resol.* §.*lex est, disput.*43. *Io.Coppen. obseru. pract. lib.*2. *obseru.*34. *sub num.*6. *Merlin.de pignor.lib.*4.*qu.*137. *num.*22. refellens *Cost. de portion. rat. quæst.*139. *num.*9. sustinentem simpliciter, non prodesse in debito ratione dotis, vel alitèr priuilegiato, cui *Cost.* inhærent *Anna singul.*101. *Borrel.l.ad pragmat.de compromis.*§.2.*gl.*1. *n.*404. occurritque *Merlin.Menoch.de arbitr. cas.*303.*num.*16.*&* 17.*à Cost.* adducto loqui, saluum conductum generale ab omni debito à Principe concessum non extendi contra priuilegiatū, iuxtà *Caran.* sensum, quem tuetur *Gratian. discept.forens.cap.*222.*ex num.*32.

Quando causa dotis in Statuto cō-
113 prehendatur? scripsi *in Rit.*167.*ex num.*16. *lib.*2. examinans *Salyc.* axioma *in l.fin.C.de iur. dot.* ab omni nempè generali dispositione dotis causas exceptas esse, quod præcœteris memorant *Praes. S.C.Cavill.de Curte de feud.*1.*par. cap. declarata, ex num.* 38. *pag.* 70. *Surd. decis.*160. 164. *&* 287. *Gabriel.de legib.conclus.*1. *ex num.*10. opiniones recensens *Vinius opin.*784. *par.*2. *Maxill.ad consuet.Bari fol.*99. *à num.* 8. *Barbos.in l.*1. *par.*1. *num.*17. *solut. matr.* latè *Lelius Altograd. consil.*53. *ex num.* 39. *lib.* 2. *Genuens. in pract.Ecclesf.quæst.*446.*num.*6.*Imbrian. de primo, & secundo benef. consid.* 5. *num.* 38. *Mastrill. de Magistrat. lib.*3. *cap.*6.*num.*451. *Barz.decis.*82. *ex n.*7. confirmant *Bursat.* plenè *cons.*120. *ex num.*1.*vol.*1. *Marc.Ant.Eugen.cons.* 9. *num.*21.*& cons.*14. *Raudens.de analog. cap.*33.*à num.*22. reprobant *Tiraq. de retract.consanguin.* §.1. *glos.*14. *n.*96. *Vrsill.ad Afflict. decis.*211.*sub num.*7.

Natta

Natta conſ.52. poſt n.16. Roland. conſil.81. num. 29. vol.2. Suar. in comm. opin.lit.G.num.15. Maſcard.de probat. concluſ.160. & 164. Honded. conſ.14. num.29.vol.1. de Amatis deciſ.24.col.1. Quo in loco *à num.17. Aui mei ad Capyc.deciſ.9.num.6.& ad Gram.dec.103. ex num.141.* ſententiam tuendo ſuſtinui, refutationem feudi puram, ac ſimplicem, quæ fieret à parente in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indigere regeſtro in quinternionibus Reg. Cameræ, iuxtà *pragmat.20.de feud.* me ipſum adducentes inſequuntur *Dom.Luca ad Franch.deciſ.286.num.5.& deciſ.663. D. Conſil. Altimar.ad Rouit.conſ.32.num.29.lib.1.* & quòd dos, donatioq; propter nuptias ſint de Iure ab inſinuatione immunes, prout donatio contemplatione matrimonij, *num.34.* ſcripſi, cuius loci memor eſt *Præſul D.D.Franciſc. Verde*, vir ſummæ doctrinæ, *lib.2.Inſtit.lemm.85. de donat.prop.nupt.§.eſt, & aliud genus, num. 770.* confirmant *Martin. Monter. deciſ. Aragon.10. ex num. 1.* nedùm ſi à patre fuerit facta, ſed etiam ſi ab extraneo, dummodò cauſa certi matrimonij, deciſum tradit *Conſ.de Xiarto deciſ.Sard.40. n.1. Lal.Altogr.conſ.7.ex num.30.lib.1.Tiraq.de reuoc.donation. in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.143.poſt Alex.conſ.113.num.22.lib.6.Molin.de Hyſpan.primog.lib.2.cap.8. num.14.* & in donationibus, quæ fiunt gratia dantis, & accipientis, idem *Tiraq.* alijs relatis, *cit.loc.num.139.* prout eſt in donatione contemplatione matrimonij: donat enim pater, vel alius, ad hoc vt dotem pinguem recipiat ſponſus, & dotem pinguem dant vxor, & eius conſanguinei, vt donationem ille recipiat, qua commodiùs viuere poſſit cum vxore, *Rimin.iun.in §.1.de donat. num.1298. Soccin. iun. conſ.77. lib.1. Menoch conſ.944.nu.10.* & latiùs *conſil.261.num.10.lib.3.Bolognett.conſ.6. num.49. Fontanell.de pact.clauſ.4.gloſa 29.n.30.* & ante eos *Dec. conſ.414. nu.14.verſ.Tertiò non obſtat, & n.15.* ibi: *Vlteriùs dici poteſt, quòd in tali donatione facta gratia matrimonij non requiritur inſinuatio, Molina de ritu nupt.lib.3. quæſt.6.num.104. Surd. deciſ.214.num.16.verſ.& idem eſt, Fab.* nedùm *in deſin.2.* à me adducta in *cit. rit.167.ſub num.33.C.de inſinuand.donat.* ibi: *Eo quidem iure vtimur, vt donationem inter viuos, quæ in dotalibus tabulis fauore nuptiarum facta eſt, quantacumque ſumma ſit, inſinuari nil ſit neceſſe, non ſolùm quòd fauorabilior eſſe, publiceque vtilitatis annexam cauſam habere videatur; ſed etiam, quia vix vlla falſitatis, aùt fraudis ſuſpicio in hanc donationis ſpeciem cadere poſſit. Nec clàm dotales tabulæ fieri ſolent, vt nec ipſum matrimonium*, quam rationem latè proſequitur *Cutell.de donat. contempl.matrimonij tract.1.diſc.3.p.6. num.17.* diſcrimen adducens inter donationem factam à patre, & ab extraneo; ſed repetit idem *Fab.deſin.7.eod. tit. Cancer. var.reſolut.lib.1.cap.8.n.3. Peregr.de fideicomm. art.51. ex nu.65. Tell.Fernand.in l.22. Tauri, num.28. pag.185. col.3. Thomat. deciſ.Maceraten.77. nu.8.* determinationes in vna Beneuentana donationis 11. Octobris 1581. coràm Gyptio, & coràm Eminent. Mellino in cauſa Spoletana Terrarum 21. Iunij 1599. & in alia Auximana bonorum 4. Martij 1604. & in altera Camerin. donationis de Octonibus 17. Februarij 1623. coràm Reboldo, ſunt relatæ per *Rotam Romanam in nouiſ. diuerſ.anni 1636.deciſ.393.n.4. Ludouic.Bell.conſ.125.n.38.Capon.* me adducens *lib.2.diſcep.113.ex n.28.*

Mulier ob vergentiam viri ad ino-
114 piam aſſecurata fuit ſuper territorio
alienato per virum coſtante matrimonio, ad hoc vt de fructibus cum familia ali poſſit. Conuentus, ac ſimul poſſeſſor territorij offert mulieri ſoluere dotes, & pretium conuerti in emptionem. Replicatur per mulierem, non dari ius offerendi in iudicio aſſecurationis, cum non ſit reſtitutio, ſed poſitio dotium in tuto, ex *dec.Afflict. 199. Oſaſc.dec.135.de Franch. dec.54.* vbi extendit, etiam ſi pecunia conuerti poſſet in emptionem, quæ de facili

prop-

propter creditorũ concursum posset cuinci, & mulier indotata remanere.

Pro possessore dicitur, fauore suæ possessionis esse admittendum ad ius offerendi, per eamdem *Afflict. dec.* 199. *in finalibus verbis*, vbi pro possessore asserit, fuisse aliàs per M.C. decretum, ex *l. Paulus. §. qui pignoris, ff. quib. mod. pign. vel hyp. solu.*

115 Contrarium videtur magis Iuri cõsonum, possessorẽ scilicèt esse excludendum à iure offerendi. Regula enim posita per I. C. *in add. §. qui pignoris*, quo decretum M.C. nititur, generalis est, quòd possessor habet ius offerendi, plures habet limitationes, quas nectit *Capyc. in decis.* 41. præsertim *in* 4. *limit.* fallit in muliere agente pro assecuratione dotium, necnon ex alia etiam memorata Iuris regula in *l. fin.* vbi *Salic. C. de Iur. dot.* quòd in dispositione quantumcumque generali non comprehendatur dos. Idque ex priuilegio concedi mulieri in præmisso casu assecurationis contra regulas Iuris, dicit *Bald. Nouel. in tract. de dote in* 42. *priuil.* 2. *par. princ.* Imò in fauorem mulieris talitèr agentis introductum etiam est, quòd si bona per tertium possessa, super quibus concessa fuit assecuratio, plus valerent, mulier habet electionem offerẽdi supplementum valoris æstimati, & retinendi bona, proùt concludit *Paris. de findic. in vers. publicatio bonorum, n.* 4. tanto magis, cum ratio, propter quam cessat ius offerendi in iudicio assecurationis, est, quia talis assecuratio non est restitutio, sed positio dotium in tuto pro alimonia coniugum, atq; familiæ, quæ ratio militat, tàm respectu creditoris, quàm possessoris, vnde militare debet eadẽ Iuris dispositio. Ad rem videndi *Morot. de iur. offer. num.* 9. *ex vers.* 6. *Gallupp. post prax. de concurs. creditor. in fin. Reg. de Marin. lib.* 12. *quotid. cap.* 20.

116 Eodem modo in moratorijs non comprehẽdi debitum Regis, Ecclesię, minorum, venditionis bonorum commestibiliũ, ex causa seminis, locationis, & conductionis, alimentorum, ac laborum personaliũ, censent *Boer. dec.* 296. *Thesaur. dec.* 186. *Cassan. de glor. Mundi par.* 1. *consid.* 14. *nu.* 399. *Pech. de iur. sistend. cap.* 45. *num.* 20. *Io: Coppen. obseru. lib.* 2. *obseru.* 34. *num.* 6. *Moller.* 4. *semestr. cap.* 6. *num.* 2. *Anton. de Ballis tract. var. lib.* 5. *tit. de dilat. pag.* 220. *Vinius decis.* 72. *Menoch. casu* 203. *Carol. de Grass. except.* 32. *n.* 31. *Genua lib.* 3. *de litter. dilat. vel morat. num.* 67. *Diana par.* 7. *tract.* 8. *resolut.* 28. *Gratian. cap.* 236. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 5. *nu.* 2. *Iodoc. in prax. ciuil. cap.* 70. *num.* 9. quidue in causis criminalibus? *Franch. decis.* 358. *Sanct. à Melo cit. tract. qu.* 30. *Cappell. Tholos. decis.* 28. *num.* 4. *& decis.* 134. loquens in debitore collectarum, *Io: Vincent. Caualer.* apùd *Reg. de Marin. quotid. resol. lib.* 3. *alleg.* 29. sermonem habens de debitore fisci ex causa mulctatum in cessione bonorũ cum ignominia, discrimen adducens inter mulctam, & pœnam. Iudicauimus propterea in M.C. tutorẽ debitorem ex causa tutelæ non admitti ad cessionis bonorum beneficium, ex *Papon. in tit. de cession. bonor. arrest.* 13. *& lib.* 5. *tit.* 5. *de tutor. arrest.* 14.

117 Verùm tuendo iura cuiusdam mercatoris Veneti creditoris recusantis dicebam, illius creditum procedere ex causa venditionis rerum ad annonam pertinentium, sine quibus vix viuere possumus, ita vt vbi agitur de emptoribus rerum commestibilium, animalium, aliarumque rerum à negotiatoribus, vel mercatoribus, qui ex varijs locis adducunt, & annonam ad Ciuitatem confluunt, nullo modo locus sit dilationi, nedùm à Principe concessæ, de qua loquuntur *Boer. decis.* 296. *cit. num.* 6. *Luc. Matth. Apicell. tit.* 2. *de morat. Princip. nu.* 20. *& Maurit. filius in add. num.* 542. *Manson. add. tract. de caus. execut. lib.* 6. *num.* 54. *Bonadil. in politic. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 125. verùm etiam si concedatur à maiori parte creditorum, vt lepidè obseruat *Apicell. tit.* 1. *de quinquenn. dilat. n.* 120. protendens, si venditores dederint tempus emptoribus ad soluendũ cum eorum obligationibus, ea quippè ratio-

ratione, *quia non cenſentur à ſuis pridiſceſſiſſe, nam ſi emptores tali gauderent dilatione, de cætero retraherentur Mercatores ad ferendum victualia, & alla deſeruientia ad victum, & ſemper ſine termino præſenti pecunia venderet, quod redundaret in maximum ipſius Ciuitatis incolarum damnum, & præiudicium eſſet maximum, quod euitari debet, quia præfertur publica vtilitas priuatæ.* Hæc *Apicell.* Id quod probarunt in concurrentia creditorum loquentes *Rebuff. ad Conſt. Gallic. citato tom. 2. tit. de litter. dilat. art. 1. num. 45.* ea fretus ratione, quia homines perirent, non reperto venditore, *Ludou. Meſs. in pragm. taxa panis, concluſio 1. nu. 165. Io: Vinc. Anna ſing. 101. Alex. Trentacinq. lib. 3. var. reſol. tit. de ſolut. reſol. 2. num. 15. Reg. Carol. Tapia* alios ſubnectens caſus *add. lib. 4. iur. Regn. tit. de morat. num. 7. verſ. 23. pag. 104. Stephan. Gratian. lib. 1. diſcept. forenſ. c. 222. n. 34. Cõſ. Philipp. Paſchal. par. 2. c. 9. n. 69. Anton. Fab. lib. 1. C. tit. 19. de precib. Imper. offer. defin. 11. Guſman. par. 1. quæſt. 44. num. 72. de priuileg. pauper.* Nec in dubium reuocari poteſt, quin appellatione victualium, & rerũ commeſtibilium non veniant quoque res deſeruientes ad veſtitum, caſus eſt in *l. verbo victus, 43. ff. de verbor. ſignific.* in *l. legatis alimentis, 6. ff. de alim. legat. Boer. mem. deciſ. 296. col. fin.* Accedat, quòd ille mercator erat exterus, de proximo diſceſſurus, nam in hanc Ciuitatem venit animo redeundi, *l. 1. & l. nihil, ff. de captiu. ex poſtlimin. reuerſ.* huiuſmodi enim mercatores aſſimilantur peregrinis, *Alex.* poſt *Innoc. conſ. 130. num. 7. lib. 7. Meſs. cit. loco concl. 5. num. 138.* & in gratiam mercatoris exteri reſpondere *Rebuff. num. 35. Reg. Tapia num. 7. verſ. 15. cit. in locis.* Eiuſmodi autem reſcripta notat *Io: Papon. ad Conſuetud. Burgun. §. 67.* in eos tantùm creditores exerceri, qui onus moræ ferre poſſunt; eos enim, qui non poſſunt, grauandos non eſſe, aliàs videtur illorũ ius magis euerti, quàm differri, quod Principem velle, credendum non eſt, *l. 1. §. Neratius, ff. de aqua quotid. & æſtiu. cap. ſuggeſtum, extra de decim.*

Nec iuuat, id procedere in mercatore tranſeunte, vt cenſent *Ant. Faber. d. tit. 9. lib. 1. defin. 20.* & *Nouar. ad Franch. deciſ. 151.* tùm quia *Rebuff.* ſermonem habet de mercatore extero ſimpliciter; tùm etiam, quia dicebatur ille tranſiens, dum animum habebat redeundi, ex deductis in facto, atque ita eadem militat ratio, quæ in mercatore tranſeunte, quia nõ præſumitur velle vendere merces, niſi pecunia numerata, vt valeat ad ſuam patriam redire, vel alio, ſua conſilia executurus; quod non ſequeretur, ſi ſtare cogeretur dilationi, & præberetur anſa tollẽdi commercia, & frangendi fidem, qua inter homines nihil debet eſſe illibariùs, vt admonet *Conſ. Theodor. cit. alleg. 45. num. 4.* Quod tamen obtinere non valui ratione de qua infra.

Aduerſus inſuper Neapolitanos,
118 quòd moratoria minimè concedatur, potiſſimùm pro penſionibus domorũ, adſunt gratiæ in *c. 21. & 31.* Regis Federici inter priuilegia Neapolis *fol. 17. & 24.* Magni Capitanei *cap. 37. pag. 36.* Regis Catholici *c. 64. pag. 47.* & Cæſareæ Maieſtatis de anno 1554. vt in *cap. 18. pag. 154.* ac in *pragm. 1. de ceſs. bonor.* de quibus aliqua meminit *Garanit. in hoc ritu num. 20.* & alia refert *Coſtant. Pap. ibidem, add. ad Afflict. deciſ. 384. num. 8. Gram. conſ. ciuil. 23. Ricc. ad Franch. deciſ. 219. & collect. 8. Galter. add. loco ex num. 16.* ipſoque *Garan.* relato, *Apicell. cit. tract. de morator. Princ. n. 20. Muſcatel. in prax. lib. 1. gl. petendo, n. 20. & lib. 2. par. 3. gl. detinebitur, n. 105. Gipt. ad Capyc. Latr. dec. 45. num. 10. Thor. par. 1. verb. dilatio.*

Hac tamen in theſi aduertit *Decius Fauill. in add. manuſcript. ad de Franch. cit. deciſ. 179.* his verbis: *Adde quòd extat pragm. 1. & 2. ſub titulo de ceſſione bonorum, quas vide, quia duo requiruntur copulatiuè. Primò vt is, contra quem petatur ceſſio bonorum, vel dilatio ſit Neapolitanus. Secundò vt ſit ex cauſa penſionis, his duobus concurren-*

rentibus non datur, sed altero sic; sed ego omnia ista limito, & intelligo, donec debitor in domo conducta, vel censuali habitaret, vel perciperet fructus, vel dolo faceret, quominus &c. secùs si finita locatione, vel bonis discussis vrgeretur ad pensiones præteritas: tunc enim, & cessio, & dilatio quinquennalis locum haberent.

Aduertas tamen, quòd quæ diximus,
119 mus,procedũt in moratorijs gratiosis à Principe, vel Iudice impartitis, non de iustitia concessis: veluti instãte maiore parte creditorum contra minorem perperam recusantẽ, *de Franch. dec.179.n.10.* decisionem in contrariũ subnectens, quæ est eadem, quam refert *Additio ad Franc.Anton.de Iudice de liquidat.instrum.consid.4.sub.n.66. pag.79.in princ. Reg. Ronit. in prag.1. de cess. bonor. in princ. Franc. Rumm.* loquens de priuilegio Venetorum(de quo *Gizzarell.dec.70.*)*in add.ad Affl. de iur.prothomis. ad §.7.2.notab. nu.7. vers.licèt secùs pag.251. de Angelis in prat.sup.d.l.quoties,n.6.pag.161.* Adeò quòd huiusmodi moratoriam de iustitia indistinctè fideiussores comprehendere, etiam si renunciatum fuerit *Auth.præsente, C.de fideiussor.* voluere *Hering.de fideiuss. cap.22. num.82. & cap.27. par.4.num.69. Muscatell. eod. tract.par.2.quæst.9.num.8. Vinn.in iurisprud. contracta lib.3. cap. 52. Manl. de cess.bonor.tit.7.num.22. D.Capon.de pactis, quæst.1.nu.37.pag.7.* improbans *Carau. in hoc ritu* alitèr sentientem, sed nos inferiùs de hac materia plenè.

Propterea his diebus ad libellã re-
120 uocata fuit quæstio in S.C.referente M.C.nùm bonorũ cessio ignominiosa afficiat Neapolitanos, & debita infra annum contracta? Etenim Dominicus Antonius Granello creditorum mole onustus, illis instantibus,in carcerem detrusus, prospiciens se ipsum in bonis nihil habere, ab inedia præssus, ad miserabile, & acerbũ cessionis bonorum beneficium admitti expostulauit in M.C.instructoque termino summario,vt mos est, M.C.sub die 9. mensis Decembris 1690.decreto fuit admissus ad terribile cessionis bonorum beneficiũ,expleto priùs actu seruata forma Regiæ pragmaticæ. Doctor Hyacinthus Mariconda, vnus ex creditoribus vigore Apocæ Bancalis, & pro causa pensionis domus ipsi debitori locatæ,ad S.C.appellauit, obtinuitque fieri verbum à M.C. in mea Aula, opponendo esse Neapolitanum, tuendo se clypeo duarum *pragm. 1. & 2.cess.bonor.* S.C. re maturè discussa, ratum habuit M.C. decretum, & perpendens longæuam debitoris carcerationem his verbis concepit decretum: *Die 15.Martij 1691. Remissa est causa eidem M. C. & adimpletis adimplendis per debitorem consignetur cartella pro excarceratione,* referente Docto, & Nobili Iudice Dom. D.Octauio de Gaeta,penès à Secretis S.C.& Actorum Magistrum M.C. de Ventre patrocinante eximio, & pio Aduocato D.Ioanne Lucchetti.

Perpensum fuit,binas fuisse formu-
121 las cessionis bonorũ faciendas à debitoribus effectis casu, non autem culpa, non soluendis: Vnam introductam à Iulio Cæsare Imperatore, vt *in l.legis 4.C.qui bon.ced.poss. Sueton. Tranquill. in Iulium Cæsarem cap.42. Petr.Greg. syntagm.Iur.lib.22.cap.14.* quæ communitèr absque ignominia appellatur, finemque præcipuum, ob quem introductum, atque concessum fuit hoc cessionis beneficium, fuisse debitorem à carcere, & ab alijs iniurijs creditorum liberare, ex *l.1.C.qui bon. ced.poss.* & testantur *Iacobus Cuiac.in Paratit.Cod.tit.qui bon.ced. poss. Petr.Gregor.syntagm.Iur.lib.22. c.13. num.1. & cap.14. Dionis.Gottofred. in nouell.135.* Alteram originem habere ab Adriano Imperatore,vt aduertunt *Aelius Spartianus in Adriano*, idem *Petr.Gregor.c.11.n.11.lib.22.* ac etiam *cit. Dionys.Gottofr.* qui iussit, decoctores bonorum suorum in amphiteatro catamidiari: idest deridendos omnibus per theatrum præberi;quam Doctores vnanimitèr ignominiosam cessionem vocant, faciendam à debitoribus varijs formulis, vt diximus *numero*

mero 11. Itidem debitorem effectum non ſoluendo, dolo, culpa, atque fraude, ad prædictum ceſſionis beneficium non admitti, *l. fin. §. fin. ff. quæ in fraud. creditor.* nemini enim dolus, & fraus patrocinari debet, *l. 1. & l. ne ex dolo. ff. de dolo, l. non fraudantur, ff. de reg. iur.* ac illam abſq; ignominia non eximere in totum debitorē ab ære alieno, & à ſolo concedebatur Principe; cùm ignominia verò in totum debitorem, quamuis pinguiorē nactus fuerit fortunam, vt diximus ſupra *num.*

Quin ex verbis eiuſdem *prag.* 1. cō-
122 ſtat, Fredericum Regem eiuſdē legis conditorem anno 1499. verba tantummodò feciſſe de ceſſione abſque ignominia, dum loquitur, his verbis: *Come molti ſi hanno impetrati da Noi ceſſione di beni, &c.* De ceſſionibus impetratis ab ipſo Rege Frederico, quæ neque ex parte debitoris impetrantis dici poſſunt impetraſſe animo ſubiacendi aliquam ignominiam: nàm illæ, quæ erant cum ignominia, tunc temporis fiebant in M.C.V. & ab illa admittebantur, vt aduertit *pragm. 3. de ceſſ. bonor.* ſed dicendum eſt, impetraſſe eo modo relato ab Imperatore Iuſtiniano in *cit. l. cum ſolito more*, ibi: *Cum ſolito à Noſtra Maieſtate petitur, vt ad miſerabile ceſſionis bonorum homines veniant auxilium*: ſalua eorum videlicèt exiſtimatione, & omni corporali cruciatu ſemoto. Neque ex parte Regis conceſſiſſe cum ignominia, dum ſuperuacaneum erat ad illum recurrere, & illa conceſſio facta à Principe, gratia ampliùs non eſſet, ſed iuſtitia, vt notat *Vrſill.* aliique Doctores ab eo relati in *cit. deciſ.* 379. Poſtea ita ſubdit: *Per non poter poi al tempo conſeguir quello ſi deue.* Ecce quòd effatur de ceſſione abſque ignominia: nam ſi aliter ſenſiſſet, fruſtrà eſſent appoſita præfata verba, quæ aliud non exprimunt, niſi quòd debitores obſtringebantur ſoluere debita, non obſtante ceſſione facta, quoties ad meliorem peruenirent fortunam, ex eo quia, qui ignominiosè cedit, in totum liberatur, itaùt ad ſolutionē nullo vnquàm tempore teneatur.

Prętereà alia quippè ratione memo-
123 ratam *prag.* minime verba feciſſe de ceſſione ignominioſa dicendum: aliàs enim debitor mendicus in carcerem detruſus, fame periret, ac animam efflaret, quod inhumanum eſt, atque inauditum, vt pluries ſupra in hoc *Rit.* diximus, & hāc aleam in proprijs terminis memoratæ *pragmat.* 1. ſuſtinent *Thor. in compend. dec. tom. 3. par. 2. verbo Neapolitani Ciues, & de Luca ad Franch. deciſ.* 179. *num.* 3.

Vlteriùs adiungebatur, non eſſe ampliùs ambigendum, quòd *pragmatica prædicta* ſermonem contuliſſet de ceſſione abſque ignominia, ex eo, quia idem Fredericus Rex anno 1496. inter priuilegia, & capitula conceſſa huic Ciuitati Neapolis, & propriè in *cap.* 33. expreſſis verbis ſtatuit, quòd licèt ceſſiones bonorum contra Neapolitanos effectum habere non deberent; tamen hoc coarctari, niſi cum ignominia fieret ceſſio, dum dixit: *Item, che tutte le dilationi, e ceſſioni di beni, ò quinquennali, non habbiano effetto contro Napolitani, eccetto quelli ſi faceſſero con ignominia.*

Nec officit dicere, verba *capituli*
124 iam dicti ei non obſtare, dum *citat. pragm.* 1. deſumpta de verbo ad verbū à gratia Ciuitati Neapolitanæ impartita ab eodem Friderico Rege in anno 1499. tribus annis poſt capitulū 33. enarratum, in illa non legitur, ſolùm dixiſſe de ceſſione abſq; ignominia, ſed loquitur generalitèr de ceſſione, proindè tàm abſque, quàm cum ignominia, & conſequentèr ſit dicendum, *capitul.* prædictū fuiſſe ab eodem Frederico reuocatum, dùm prius perpoſterius reuocatum cenſetur, *l. pacta nouiſſima, C. de pact. Inſtitut. ciuil. lib. 2. tit. de teſtament. §. poſteriore.* Etenim nō eſt ſimplicitèr vera propoſitio illa, poſteriora derogare prioribus, ſed intelligenda eſt, quatenùs fuerit dictum, velle reuocare, ac derogare priora, vel eſſent inuicē poſteriora prioribus incompatibilia, admonent perbellè *Alex. cōſ. 22. n. 2. vol. 2. Decian. in l. pacta nouiſ-*

nouissima, *num.*5. & 10. *C.de pact.* & subdit, locum habere in quacumque materia, quem insequitur *Natta consil.*176.*num.*5. & *Cancer.variar.resol. lib.*3.*cap.*3.*num.*311. Et reuocatio generalis non sufficit, sed expressa, & specialis requiritur prioris legis, ad hoc vt illa reuocata, atque derogata dici valeat, *DD.*apud *Præsid.de Franchis*, & *add.decis.*399.

Cum enim in supradicta Gratia, atq; Priuilegio concesso à Rege Frederico anno 1499. nullum verbum dixisse legitur, neque generalitèr, neque specialitèr, de moderatione *cap.*1.33. Ideò dicendum, prius priuilegium non fuisse per posterius derogatum, sed in sua firmitate permansisse; id quod insinuasse videtur *Decius Fauilla in addit.manuscript.ad decis.de Franch.*179.ibi *num.*10.*hæ litera Regis Friderici in anno* 1599. *sunt inter capitula Neap. fol.*31.*à ter. vbi additio refert, tribus vicibus esse decisum in S.C.sed per capitula præcedentia eiusdem Frederici concessa Ciuitati in anno* 1469.*fol.*14.*à ter.cap.*33. *generalitèr omnes dilationes quinquennales, & cessiones bonorum, nisi cum ignominia, sunt prohibita contrà Neapolitanos*, nec non *Constant. Papa in hoc Ritu.*

Aliud obiectum *ex pragm.*2.*eod.tit.*
125 *de cess. bonor.* de qua memini supra *num.*39. sua macerie diluitur: quamuis enim negari non possit, debitum prædictum fuisse contractum à Dominico infra annum; nihilominùs perpendentes decidendi rationem legis enarratæ, diximus non obstare, etiam ex eiusdem *pragm.* verbis: *Per quanto siamo informati, molte persone non temendo Dio contro della lor consciëza contrattano, e pigliano mercantie; & altre cose, cum animo defraudandi*, fuit illa fraus præsumpta, quæ resultat, eo ipso quòd debitor admitti petit ad hoc beneficium cessionis bonorum infra annum. Voluit enim *pragm.* quòd illud onus probandi fraudem ad creditorem pertinentem, sit debitoris probandi illam non adfuisse, neque decoxisse dolo, aut supina negligentia, sed tantùm casu, & ictibus fortunæ, ad hoc vt exclusa ratione legis, debitor ad cessionem faciendam admitti possit; satis hoc authoritate DD. perbellè ostendit *Cancer.var. resol.lib.*2. *cap.*9. *num.*48. his verbis: *Vnum tamen est, quod cùm fallitus, vt plurimum, & iuxtà cõmunem consuetudinem sint fraudatores, vt notat Brun. à Sole d. n.*35. & *Bald. cons.*382. *lib.*5.*vbi dicit, hanc esse optimam consequentiam, si fallitor, ergò defraudator, sequitur Natta consil.*361. *nu.*7. *cùm præsumptio sit contra fallitum, qui vult dicere vitio, & ictibus fortunæ se decoxisse, debere id probare, & ita in expresso tenent Brun. à Sole d. num.*35. & *Matthæus Brun. de cess. quæst.*5. In hac thesi fuit deductũ, Antonium Graniello debitorem reddidisse se ipsũ non soluendo, non dolo sed casu fortuito; non fraude, sed fortuna aduersa; adeoùt in carceribus eleemosynalitèr viuit. Remota propterea fraude, & cessante animo defraudandi, cessat, atque remouetur etiam, & lex ipsa.

Et si tempore huiusmodi dilationis, siue etiam alterius à Principe conces-
126 sæ, debitorem ipsum obire contingat, illius hæredes pro temporis residuo gaudere haùd valere, sed compelli statim posse à creditoribus, decisum refert *Præs.de Franch. decis.*179. in hærede cum beneficio legis, & inuentarij, confirmant *de Grass. excep.*32.*num.*47. *Thor.par.*3. *compend.verbo hæres*, loquens in illa concessa ob incendium Montis Vesuuij, *P.Meroll. tom.*3.*Theolog.moral.disp.*6.*c.*8.*n.*321. In qua *Præsid.decis.*anceps est *Mascatel.par.*4.*glos.petendo*, *num.*22. ex *Afflict.decis.*288.*num.*3. qui voluit, hæredi esse impartiendam dilationem, & *Muscatel.* insequitur *Apicell. tit.* 2. *de dilat. quinquenn. num.*136. Quò verò ad hæredem absque huiusmodi beneficio, nil decisum refert *cit.de Franch. num.* 8. sed in ipsius hæredis gratiam respondere videtur. Oppugnant *Apicell.cit.loco num.*14. *Pasthal.par.*2.*c.*9. *n.*66. & vtramq; opinionem probabilem præconizat *Meroll. cit. loc.n.*296.

Tem-

Tempus quinquennalis dilationis, ſi
127 quæratur, quando incipiat? currere dicas reſpectu non concurrentium à die interpoſiti decreti, *Cyn. Bald. & Iacob. in l. fin. de repud. hæred. Alex. in l. 4. §. ſi quis condemnatus, ff. de re indic. Guid. Pap. deciſ. 109. Carocc. excep. fin. num. 40.* reſpectu verò concurrentium à die oblatæ dilationis, nè repugnantia reluctantium eis noceat, arg. *l. intra vtilem, ff. de minor.* An verò durantibus inducijs poſſit debitor alienare ex quocunq; titulo, tàm lucratiuo, quàm oneroſo, bona, quæ habet à & an tertij poſſeſſores, qui vel ſcientèr, aut ignorantèr bona poſſident, tuti remaneant? inquirunt *Oldrad. conſ. 159. num. 8. Card. Tuſch. lit. A. concl. 258. & lit. E. concl. 112.* amplians regulam affirmatiuam, *Suarez de Pax in praxi 3. tom. cap. 2. §. 3. Pereyra de Caſtro deciſ. Luſitan. 49. num. 4.* differentiam necte ns inter actionem Paulianam, ac Fabianam, & fraudatorium edictum, ac perbellè diſpungit *Sanctias à Melo citat. tract. de inducijs debitor.* integra quæſt. 23. cuius meminit *Laganar. ad Rouit. in pragm. 3. lit. A. de ceſs. bonor.* noſque ſupra *num. 30.* tangimus in ceſſione bonorum.

Fideiuſſoribus autem num proſint?
128 inquirit *Barz. deciſ. 78. à num. 4.* & decidit negatiuè *num. 15.* Sed contradicit *Faber. defin. 14.* cum tamen illis ſunt conceptæ verbis, vt fideiuſſorum quoque mentio fiat, ſicut ille declarat in *gloſ. num. 2.* alioqui perſonam debitoris non egredi, ipſe quoque probat; Sed indiſtinctè ad fauorem fideiuſſoris determinauit Sardinienſe Prætorium die 20. Septembris 1632. teſte *Conſil. D. Io. de Xart. ad capit. ſeu acta Cur. Regni Sardin. lib. 1. tit. 6. cap. 5. num. 11. pag. 217. Thor.* deciſum ſcribens *par. 1. compend. verbo, Dilatio, & in ſupplem. deciſ. verbo Itidem dilatio*, non diſſentiunt *Treut. par. 2. diſp. 24. de benefic. cred. th. 4. Io. Coppen. cit. obſeru. 34. ſub num. 6. Card. Mantic. de tacit. & ambig. contr. lib. 16. tit. 15. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 288. num. 1. Burſat. conſ. 214. n. 29. lib. 2. Fontanel. deciſ. Cathal. 471. 472. & 473. lib. 2.* idque verum, quoties fideiuſſores condemnandi contra principalem eſſent habituri regreſſum, nè per indirectum ipſe debitor moleſtetur, notant *Iaſ. in l. ſi cum procurator, ff. de re indic. Felin. in cap. 2. num. 34. extr. de ſponſal. Franc. Burſat. conſ. 274. num. 29. lib. 2. Marc. Ant. Bard. in tract. de temp. vtil. & contin. num. 10. Henring. de fideiuſſor. cap. 27. ex num. 69. par. 4. Apicel. tit. 1. num. 81. in fin.* & non contradicere *Carau. in hoc ritu, num. 16.* indicat *D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. reſol. cap. 133. ſub num. 20.* & ad *Reuert. deciſ. 406. num. 2. Card. Io: Bapt. de Luca de credit. diſc. 98. Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap. 9. num. 7. Gallupp. in prax. par. 1. cap. 6. num. 24. Hodier. ad Surd. deciſ. 301. num. 2. D. Conſ. Staiban. reſolut. forenſ. reſolut. 46. Auus meus ad Gramm. deciſ. 82. num. 19.* notans, fideiuſſorem, ſicuti hæredes, nō poſſe conueniri ante exequias, & infra nouem dies à tempore mortis principalis debitoris, ad *l. 2. C. de in ius voc. Suarez ad lect. l. poſt rem iud. ampl. 5. num. 3.* & ad *text. in §. meminimus, Auth. vt cum de app. cogn. Mocc. cap. 47.* tradens, fideiuſſorem hæredis cum beneficio *l. & inuentarij* nomine proprio obſtricti, abſque renunciatione decreto generali quatuor aularum, de quo *Regens Capyc. Latro tom. 1. conſult. 31.* non teneri, niſi in quantum facere poteſt, *Roman. ſingul. 633.* ſermocinans, ſi debitor promiſiſſet indemnitatem fideiuſſori; atque ideò traditur cautela, vt principalis ſumat defenſionē, quoniā tunc vterque gaudebit, *Gypt. ad citat. deciſ. 45. Reg. Capyc. Latro n. 5.* necnon latè *Tonduti de prauent. par. 2. cap. 18. num. 8.* loquens quoque de ceſſione bonorum facta per principalem, nùm iuuet fideiuſſori? ex *Franc. Marco deciſ. 313. num. 2. par. 1. Donad. de renunc. lib. 1. cap. 2. num. 98. Ann. alleg. 17. Salgad. in labyr. cred. par. 2. cap. 30. ex n. 31. Vrſill. ad Afflict. dec. 5. n. 3. & dec. 206. num. 3. Trentacinq. lib. 3. var. cap. de ſolut. reſol. 1. ex num. 25. de Roſis ſelect. iur. obſeruat. cap. 65.* memor *Carau. in hoc ritu, Roſignol. in praxi theolog. legal.*

gal.in tit.de locat.& conducto, &c. contract.12.tit de fideius. & affec.§.9. inquirens, an principale debitore bonis suis cedente fideiussor sit liberatus? & *quaest.* 10. an rei iudicatae exceptio contra creditorem prosit etiam fideiussori? ac alias subnectit quaestiones fideiussorum materiam tangentes.

Nil propterea mirum, si beneficium
129 dilationis, quod obaratis captiuis concedi solet qualibet die Saturni in visitatione M.C. vt scilicèt in fine cuiuslibet mensis certam summam soluant eorum creditoribus, etiam Neapolitanis, *Thor.par.3.verb.Neapolitani* ad fideiussorem extendatur, teste eodem *Reg.de Marin. cit.cap.*133.*nu.*20.*in fin.* Et fideiussor adstrictus infra mensem de praesentando debitorem intus carceres, haùd tenetur, si intra mensem debitor dilationem quinquennalem obtinuerit, idem *de Marinis add.loco sub num.*11.*verf.quibus rationibus*. Sunt qui dixerunt, II.CC.dissidentium antinomias conciliari posse:nempè affirmatiuam procedere respectu creditorum concurrentium, negatiuam verò non concurrentium, ex *text.l.si praetendente,*§.*Lucius, ff.mand. Cremens.sing.*22.*Matth.Vila sing.*204. *Grass.cap.*32.*n.*58. *Fontanel. dec.*472. *n.*20.Sed non benè loquuntur:quemadmodum enim reluctantes obseruare obstringuntur dilationem à maiori parte creditorum debitori elargitam; ita paritèr tenentur seruare fideiussoribus, dùm in vtroque eadem vrget ratio, *l.illud, ff.ad l.Aquil.* ac vbi militat eadem ratio, adesse dicitur eadem lex saltim comprehensiuè, *l.bis solis, vers. satis etiam C.de reuoc. donat. Tiraquel. in l.si vnquàm, verbo libert. ex nu.*45. *C.eod. Surd. decis.*276.*num.*8. *Gutier. pract.*3.*quest.*17.*ex num.*84. & notant *Stoban.*1.*resolut.forens.cap.*46.*& Salgad.par.*2.*cap.*30.*à num.*26.

Enarratis concinit altera conclusio,
130 huiusmodi fideiussorē exemptū esse, si praesentandus post cautionem praestitam, Clericus effectus esset, quam statuunt *Bald.in l.si filius, ff.de tutel.& ration.distrah.Boss.tit.de carcer.fideius. comm.num.*42. *Farinacc. tit. de carcer. & carcerat.quaest.*34.*num.*38. *Reg.Sanfelic.decis.*2.*ex num.*20.*ad* 26. *lib.*1. *& decis.*158.ac 159.*lib.*2. *Reg.de Marin. indic. cap.*133. & ipse dixi in *rit.*148. *sub num.* 45. potissimùm ex *Guazzin. in tract.ad defensam,cap.*4.*num.*47.qui *num.*6.dicit, contrariae aleae fuisse in *tract.de caut.de non offend.par.*2. *qu.*21. *num.*5. §.3. Quidue in fideiussore de praesentando, vel de soluendo? inquirunt *Ann. cons.*82. *Muscatell. in prax. fideius.par.*2.*quaest.*9.

Extendunt principalem conclusio-
131 nem ad Conreum quoq; insolidum obligatum, vt moratoria Conreii fruatur, *Cons.Staib. cit.resol.*46. & *Anich. de praeuent.cap.*2.*quaest.*7.*nu.*33. quorū quidem alea simplicitèr intellecta nō arrisit *Bartol.in l.ex duobus,num.*22.*ff. de duob.reis, Francisco de Aret.cons.*33. *num.*3.*Surd.cons.*327.*num.*20, *Fabr.de conіect.lib.*11. *cap.*14. *Mart. decis. Pisan.vot.*44.*num.*2. *Cons.Arias de Mesa lib.*2.*variar.cap.*13.*num.*14. *Apicell.in tract. tutamen pauperum, tit.*1.*de dilat. quinquenn.num.*45.*versic.& quae dicta sunt de duobus reis, & versic. & licèt Bartolus*, & non videntur dissentisse *Sanct.de Mel.in tract.de induciis debit. quaest.*25.*sub nu.*15. & *Salgad.in labyr. credit.par.*2.*cap.*30. *ex num.*3. Duo siquidem insolidum obstricti dicuntur duo Conrei, & vnius obligatio minimè est accessoria alteri; Hoc enim ius duorum Reorum est, vt vnusquisque insolidum deuictus possit ad solidum cogi, *l.*3.§.*vbi duo rei,l.eamdem* 9.*& l.reos*11.§.*cum tabulis,ff.de duobus reis*; Proindè duo principales debitores meritò nuncupātur, & electio est creditoris, quem eorum conuenire velit, *adducta l.*3. *cit.* §.*vbi duo*, plenè *Alex. cons.*29.*nu.*35.*lib.*5. & alij apùd *Cons. Arias de Mesa cit.cap.*13. *nu.*20. Ideòque exceptio, quae vni competit (si tamen realis non sit) alteri non refragatur, *l.tandèm*, 9. §.*fin. ff. de duobus reis, Ronchegall.in l.si ex duobus,n.*12. *ff.eod.tit. Mantic. de tacit. lib.*15.*tit.*3. *nu.*28. *Arias de Mesa cit.tract.variar. cap.*14.*num.*8.

Hinc

Hinc inter duos Reos debendi, si
132 contractus sustineri nõ potest ex aliquo priuilegio Iuris in alterutrius persona, validè sustinebitur quòad alterum, post *Nat.Canalc.* & alios, *Pascal. de patr.potest. par.1.cap.6.num.17.* ibique *Cons.Pratus ad num.15.* Indè est, quòd etsi ex Hyspana *l.1.tit.6.lib.5.recompil.* sancitum sit, vltra legitimam, patrem filię in dotem dare non posse, contractus alitèr nullos declarando, quæ quidem lex complectitur fideiussorem ex eius accessoria obligatione, per *l.cum lex 24.l.qui contra,ff.de fideiuss. l.fideiussor, ff.de donat.* attamen non complectitur principalem insolidum adstrictum cum patre, vt aduertit *Baiezza de non melioran. cap. 35. num.12.* ex dictis per *Enric.de fideiuss. cap.11.num.126. Surd. cons.218.n.16. & cons. 327. num. 32. Marta vot.44. num.2.*

Ex quibus liquidò constat, quòd
133 exceptio vni ex Conreis competens, quæ non sit realis; nempè tangens quidditatem debiti; vel nisi ipsi Conrei socij sint, nullo pacto alteri Conreo opitulari potest, *text.* est peregrinus in *l. si duo, 10. ff. de duobus Reis*; confertque alter in *l.si duo Rei, 39. ff. de recept. arbitr.l.4. §.nunc, ff.de liber. legat.* Socij autem in hac thesi non dicuntur, ex quo cõmunitèr contrahũt, aliàs semper quidem Conrei socij dicerentur; sed sunt tales, quando antecedentem societatem omnium bonorum, vel eiusdem obligationis inijssent, hoc expresſè acto, vt omne commodum ex huiusmodi societate manans, commune sit, quia accipiebatur mutuo pecunia in causa ipsius societatis inter ipsos contractæ, *glos.in cit. l.4.§.nunc, verb.socijs, glos.* magna *in l.vir vxori, §.mulier, & Titius, verbo intercessionem ff.ad Velleian.* & *Bart.in l.ex duobus, 16. n.32. vers.6.quaro*, de duobus Reis sermocinans, ait, pactum vni ex Reis debendi factum prodesse alteri, si socij sint, aliàs secus; notatque *Apicell.sit.loco, Bartoli* effatum intelligendum quoque fore, concessa per sententiam dilatione: cum factum Iudicis dicatur factum partis, *l. si ob causam*, & ibi *Bald.C.de euict.* In duobus verò Reis non socijs, alter non potest aliquid ab altero petere, nisi soluat plus medietatis, quæ ad vnumquemque spectat, cum inter se fideiussores dicantur, *l.1.& 2. C.de duobus Reis, de Franch.decis.476.num.1. Reg. Rouit.decis.47.num.7. Reg.Capyc.Latr. consult.89. à num.5.lib.2. Olea de cess. iur.tit.5. à num.6. Amat. variar.resol. par.1.resol.37.à num.32.*

Hanc opinionem probauit noster
134 Senatus: nàm relaxatis literis exequutorialibus cõtra Antonium Passaro, & Nicolaum Celentano in solidum obligatos, instante D. Io. Baptista de Sãgro pro ducatis quatuor mille, & concessa à creditore dilatione ad soluendum Nicolao prædicto, petijt creditor cogi Antonium ad solutionem saltim portionis ad se spectantis, sicque obtinuit à M.C.V. Et relata causa appellationis in S.C. prouisum extitit, quòd pendente dilatione concessa Antonio non molestaretur Nicolaus insolidum obligatus; à quo decreto producto reclamationis remedio, relatore D. Cons. D. Fuluio Caracciolo, tunc ipsius M.C. Iudice, in Aula Dom. Consil. Erasmi de Ponte cum interuentu Spectabilis Præsidis S. C. manauit scitum die 16. Februarij 1679. quòd *suspenso decreto S. C. exequatur decretum M.C.* penès à Secretis S.C. in Banca Bruni Act. Mag. M.C.

Quòd si induciæ impetratæ forent
135 post contractam moram à fideiussore, minimè eximitur per mortem, vel aliud principalis impedimentum, *Cacheran. decis.48.* aliàs 49. & declarat *Em.Card.de Luca de credit.disc.94. nu.12.* post *Rotam decis.224. par.9. & decis.346.par.6.* & refert *D.Carol.Ant. de Luca in addit. ad obseru. decis.* 400. *Præsid.de Franch.* ac insupèr *Antonius Sousa decis.Lusitan.99.* decisum recenset in illo Consilio, fideiussorem de representando debitorem fisci satisfecisse tradendo carceratum mortuũ, ex *l.si decesserit 4.ff.qui satisd.cog. Gnazzin.*

g in.ad defens.reor.defens.6.cap.4.n.44. Reg.Valenz.consf.16.ex nu.17. quamuis fideiussio suffecerde representando infrà menses, & representatus fuit mortuus longè post annos, dum non fuit interpellatus, ex *Roland.cons.58. num.14.vol.1.* & *Guazzin. add.cap.4. num.213.* qui cum *Baiardo* occurrit obiecto regulæ, quòd dies interpellat pro homine, vt locum illa vendicet in iudicialibus, non in extraiudicialibus; cautique propterea Iudices addunt cautioni clausulam, vt repræsentet etiam irrequisitus, *Farinacc. in prax.crim.lib.1.tit.4. de carcer. qu.34. ex num.133.* & videndi *Anton.Gomes. var.tom.3.cap.9.num.9. Facchin. lib.9. cap.77. Giurb. cons.33. ex num.5. Noguerol.alleg.6.num.82. Cancer. variar. par.2.cap.5.num.136.Pyrr.Maur.de fideiuss. 2. parte princ.sect.10.§.24. ex num.33.*

Verùm in causa Venerabilis Mo-
136 nasterij Clericorum Regulariũ Minorum Diuæ Mariæ Maioris, hæredis Isabellæ Borrello, cum Curatore, & Creditoribus hæreditatis V.I.D.Mutij Borrelli, dicebam, quòd licèt in legato speciei à die mortis testatoris illius fructus debeantur, *Couarr. in cap. Raynaldus, §.1.n.3.& lib.1.var.cap.7. num.5, Grass.§.legatum, quæst.71.Honded.cons.62.num.8.vol.2, Surd.dec.20. num.19. Gratian.decis.153.n.8.Giurb. dec.97.n.1.* quoniam dominium rei legatæ ipso iure ab obitu testantis in legatariũ transit, ex *text.in l.à Titio, ff.de furt.l.Herennius 42.ff.de vsur.l.quæsitum 40.ff.de acquir.rer.domin.* & adita per hæredem hæreditate retrotrahitur actus ille ad tempus mortis, & sua primæua principia, censeturque à dicto tempore legatario acquisitum, *Mart.de success.legal.par.4.q.18.art.8. nu.9. Giurb.cit.loc.nu.7.& 8.* Attamen in legato ad certũ diẽ, à die moræ sine interpellatione illud debetur. Quamuis enim à die litis contestatæ tantùm nonnulli dicant, ex *l.1.& 2.C.de vsur. & fruct.legat.* si ante litis contestationem mora intercesserit, ab ea die illud debetur: præfata enim Iura in *l.1.& 2.* accipienda sunt, vbi nullam moram ante litis contestationem hæres interposuerit, *gloss.in cit.l.1. verb.contestata*, vbi *Bart. Bald.* & cœteri, & in *add.l.2.vers.post litem, Hottom.de vsur. cap.4. in princ. Ant.Fab. de coniectur. lib.7.cap.3.ex n.1.* Ac propterea quando legatum certo tempore solui à testatore mandatum fuerit, absque litis contestatione, & interpellatione illud deberi statim atque cesserit præfinitũ tempus, in illa hypothesi Monasterij respondebam, adueniente die constituatur hæres in mora, atq; ab ea interpelletur, vulgata *add.l.magnam, C.de contrahen.& committ.stipulat.* ex *Caualcan.dec.28.num.10.vol.2. Carol. de Grass.excep.31. num.137. Ano meo ad Gramm. decis.27. num.5. Marta de success.legal. par.4. quæst.18. artic.12. num.152. Io.Bapt.Staiban. de interess. lib.2.tit.5.quæst.vnic.num.30.* & *Cons. Rocco par.1. respons.65.lib.1. num.1.* concinitque *text.* expressus in *l.sancimus,46.§.supra autem,4. C.de Episcop. & Cleric.*

Quibus non refragatur, quòd *Fa-*
137 *ber in suo Cod. defin.10. lib.6.tit.26.* contrariam secutus fuerit aleam: scilicèt in legato in diem relicto non deberi interesse ex diei lapsu, sed dumtaxàt ex die petitionis, quoniam non potest in legatis dies interpellare pro homine, & prius est, vt legatarius velit legatum agnoscere, quàm vt hæres sit in mora soluendi. Quandoquidem illius assertio communi repugnat sententiæ, nec rationes, quibus nititur, conuincunt: quod enim priori loco adstruit, in legatis diem haud interpellare pro homine, quasi in causis tantùm fiscalibus, & pœnalibus id constitutum fuerit, ex *dicta l.magnam,* falsum manifestè deducitur: cum generalitèr id vigeat in quocunque actu, & siue à contrahentibus, siue à Iudice, siue à lege dies adiecta sit, semper illius lapsu mora committitur, etiam non interpellante creditore, *l.vinum, ff.si cert.pet. l.pecunia,9.§. vsurarum, ff.de vsur.l.3.ff.de in lit.iurand.* Idquè procedere, tàm in contractibus stricti

iuris

ioris, quàm bonæ fidei, & tàm in obligationibus ad dandum, quàm ad faciendum, tradunt *DD.* in memorata *l. vinum, Maſcard. concl. 934. n. 55. Staiban. cit. tract. quaſt. 21. num. 8.*

Eodemque modo ſua macerie di-
138 luitur aliud obiectum: cōſtitui nempè in mora hæredem non poſſe, antequàm velle legatum legatarius declaret. Etenim cum legatum recta via à teſtatoris obitu in legatarium tranſeat, eique etiam ignoranti acquiratur, *l. cùm pater. 77. §. ſurdo, & muto, de leg. 2. l. filius familias, 16. ff. qui teſtam facer. poſs. l. ſi partem, §. 1. ff. quem adm. ſeru. amitt.* omninò dicendū conſequitur, quòd quęſitū dicitur, ac verè eſt, niſi legatarius defuncti beneficam voluntatem repudiet, irritamq; ac demortuam eum Domino velit, *l. legatum, 82. de legat. 2.* vbi ſatis perbellè *Papinianus l. C.* ſic ait: *Quod ſi res purè relicta ſit, & legatarius non repudiauerit defuncti volūtatem, recta via dominium, quod hæreditatis fuit, ad legatarium tranſeat*, & addit *Vulpianus in l. ſeruum filij, 46. §. 1. de legat. 1. Quia vbi legatarius non repudiauit, retro ipſius fuiſſe videtur, ex quo hæreditas adita eſt.* Ac propterea cum tradidiſſet idem I. C. in *l. magis puto 5. §. fundum autem, ff. de reb. cor. qui ſub tutela*, pupillum non poſſe repudiare legatum ſine Prętoris authoritate, rationem ſubnectit: *Eſſe enim, & hanc alienationem, cum res ſit pupilli, nemo dubitat.* Nec aliud efficit agnitio, niſi vt acquiratur legatum irreuocabilitèr, & nequeat amplius repudiari, *Giurb. deciſ. 97. num. 7. Mart. cit. art. 8. num. 9. Staiban. mem. loc. ex num. 15. Mantic. de coniectur. lib. 7. tit. 10. à num. 3. Oſuald. Hilling. ad Donell. cap. 18.* & idem *Faber. de coniect. lib. 8. cap. 19.* explicat, non eſſe neceſſariam agnitionem legatario ad acquirendum dominium, ſed eſſe neceſſariam repudiationem ad hoc, vt dominium ignoranti quęſitum, ab eo diſcedat, & ad hæredem recurrat. Eadem ratione in legato facto minori, Eccleſiæ, vel alteri piæ cauſæ, intereſſe deberi abſque interpellatione, receptum fuit, ex *l. in minorum 3. C. in quib. cauſ. non eſt neceſs. in integ. reſtit. l. cum quidam, 17. §. ſi pupillo, ff. de vſur.* quia illorum fauore ipſo iure mora contracta intelligitur, *Menoch.* poſt alios, *de arbitr. Iudic. caſ. 256. Mantic. de coniect. lib. 7. tit. 10. ex num. 27. Giurb. dec. 97. n. 13. Io. Bapt. Staiban. tit. 5. quaſt. vnic. n. 31.* idem *Fab. in C. lib. 6. tit. de vſur. & fruct. defin. 12. & 14.* & de legato ad pias cauſas *defin. 3.* & pro dote *defin. 8. R. Rouit. deciſ. 90. R. de Marin. ad Reuert. deciſ. 62. num. 2. & lib. 1. reſolut. cap. 200. num. 2.* ac pro legitima, *Praſ. de Franch. deciſ. 575. & 583. num. 3. Reg. Rouit. conſ. 10. nu. 8. lib. 1. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quaſt. 1. ex num. 3. Praſ. Merlin. cent. 2. controu. cap. 11. numer. 23. Reg. de Marin. loc. cit.* Si igitùr prædictis abſque litis conteſtatione legati intereſſe debetur, quoniam mora ipſo iure contracta cenſetur; cur non idem cenſendum in legato ad certam diem ſoluēdo, cum ex lapſu diei, exploratum ſit, debitorem in mora conſtitui, ex *add. l. magnam, C. de contrah. & comm. ſtipulat.* quam exornant *Roland. à Valle conſ. 98. num. 7. lib. 2. Giurb.* poſt alios, *obſeru. 1. ex num. 1. Rot. Ianuenſ. dec. 139. in princ. Gabriel. comm. concluſ. lib. 3. tit. de ſolut. concl. 9.* regulę ſeptem ampliationes, ac viginti reſtrictiones ſubnectens, *Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. 3.* adeo quòd fortior ſit dies ad conſtituendum in mora, quàm interpellatio, ſcripſit *Iaſ. in l. ſi ex legati, num. 12. ff. de verb. oblig.* quia dies non expectat poſt lapſum ipſum debitorem, interpellatio ſic; & quia ignorātia diei non excuſat, ignorantia verò interpellationis excuſat, vt pulchrè ſcribit *Card. Tuſch. pract. concl. verb. dies interpellat, concl. 408.* & propterea *Maxol. conſ. 15. ex n. 74.* dicebat, quòd dies à lege præfixus nedùm ita interpellat, ſicuti expreſſus ab homine; ſed etiam magis interpellat, etiam ſi dies ſit incerta reſpectu quando, ſi modò ſit certa reſpectu an, & Ideò ſi quis promittat ſoluere mille, ſtatim defuncto Caio, licèt ſit incerta dies mortis, quia tamē certa eſt mors,

exti-

extitura, statim mortuo Caio, & debitor sit conscius illius mortis, contrahitur mora, die interpellante, ex *Bald. cons.479. lib.1.* & ita re pleniùs ad libellam reuocata censuit Senatus in memorata Patrum causa die 5.Iunij 1665. relatore D.Cons.& Præs. R.C. Ortensio Pepi, in Banca Clauelli.

Indè est, debitorem statuto tempo-
139 re haùd soluentem ad interesse teneri, *Bartol. in l.3.§.in hac actione, ff. commod. Fellinc.tom.2. tract.33. cap.9.* etiam si elapso termino creditor non vrgeat: petit enim ipse terminus, *Bonacin.de contract. disp.3.qu.3. punct.4. num.4. P.Diana in summ.par.1.verbo, Debitor, Antonell. add. cap. 3.* notans *num.20.* quòd promissa solutione in Paschate, & abinde in antea ad creditoris petitionem, dies Paschatis interpellet, ac si simplicitèr fuisset facta promissio, ex *Alex.in l.cum stipulatus, n.6.ff.de verbor.oblig.* Vndè in nostris Tribunalibus inoleuit praxis cōdemnandi debitores ad soluendū interesse à die effluxi termini, quod negare in praxi non valuit *D.Cons.Hodiern.controu.forens.cap.16.* qui in illo casu in contrariam aleam calamum arripuit, inhærens, præcœteris, *R.P. Iosepho de Iannar.in Theolog.respons.cap.9.* dummodo non sint diuersi fori debitor, & creditor, tunc enim interpellatio exquiritur, & quod in loco sit creditor tempore destinato, aliàs dies minimè interpellat, *Mazol.cons.37.ex n.15.*

Hinc fructus perceptos post ceden-
140 tem diem fideicommissi, & conditionis euentum, venire in restitutione fideicommissi, scripsere *DD. in l. in fideicommissariam, ff.ad Trebell.Cephal. cons.215.nu.48.lib.2. Bursatt.cons.75. nu.25.lib.1. Menoch.de arbitr.cas.256. n.25. Marz.in epit.de fideicomm.par.3. quæst.63. Grass.§.fideicommissum, quæstion.49.num.4. de Prat. de interpr.vltim.volunt.pag.347.num.6. Peregr. de fideicomm.art.49.num.85.par.3. Fusar. de substit. quæst.626. num.46.* id coarctans, si hæres non fuerit in mora restituendi, sed fideicommissarius fuerit in mora petendi, ex *l.mulier, §.si hares, l.postulante, §.1.l.in fideicommissariam, cit.tit ad Trebell.Bartol.cons.53. Bardell.cons.25. ex num.1. Guid.Papa decis.497.Vin.lib.2.decis.262.num.26. Alex.Raudens.decis.Pisan.21.num.61. Rota Romana decis.517.num.10.par.4. in nouiss* ac alijs, quam *Fusarij* limitationem locum minimè vendicare in fideicommisso inducto per prohibitionem alienationis, itaut alienatio esset ipso iure nulla, tuncque fructus perceptos restituendos à die purificati fideicommissi, decreuit S.C. in celebri controuersia fideicommissi conditi per Alphonsum de Summa (de quo scripsi in *Ritu 272.ex nu.6.lib.3.* & meminit *Luca de linea legali lib. 1. respons. 5.*) vertente inter Illustr. Principem Belvederij, ac Comitem Platti, & Creditores filiorum præfati Alphonsi, die 10.Ianuar.1676.penès à Secretis S.C. & in Banca Speræ, suffragia præstantibus DD. Præside S.C. Consil.Paulo Staibano, causæ relatore, Illustri Duce Cæliarum D.Aloysio Sisto, & me ipso, præuio rescripto Excell.D.adinncto, ex quo eram Caput Aulç in M.C.in criminalibus, ex peregrina *Surd.dec.25. ex num.21.* quidquid aduersùs ipsum voluerit *Bardell.cons.25.*

Fideiussoriam insupèr cautionem
141 dandam esse à debitore inducias obtinente, noster *Ritus* statuit; Idque Iuris esse, tùm si à Principe, tùm si ab eisdem creditoribus concurrentibus ad concedendam quinquennalē, probant *Vvrmser. in pract.obseru.tit.28. de ered.& debit.obseru.28.n.9.Rounig. in processu.cap.2.in add.num.33.Coppen. cit.cap.34.num.7. Boer.decis.296.nu.2. & 3. Guid.Papa decis.109.num.2. Fab. in C.defin.6.tit.9.lib.1.* enmulatiùs autem, ac apertiùs *Cæsar Barz.decis.Bonon.78.n.2.* quibus adde, quæ *Gasp. Thesaur.* scribit in vltimis verbis suæ *annotat.ad decis. Antonini* patris *186. Vital. in tract. clausul. pag.81. Borrel. par.3. summ. decis. tit.13. de fideiussor. num.32.* memor *Carauit. in ritu 189. n.5.* & in hoc *Ritu num.5.* & ibi *Anibal. Troys.num.2. Maxilla ad Consuet. Bari rub. de cess. bonor. par.4. quæst. 5. num.1*

*num.*1.quę nec à Principe remitti potest, *Abb. in cap.quòad consultationem, num.*23.*extr.de re indic.*

Perpendenda sunt deniquè illa hu-
142 ius *Ritus* verba : *Ad omnem ipsorum creditorum requisitionē præstari de soluendo debitum* : illa nàmque præsefe-runt, dandam esse, si velint,atque instent creditores,& miror, quòd *Dom. Cons.Mattheus de Afflict.*non ea retulerit in *decis.*378. plurimum siquidem fauissent conclusioniillic stabilitæ per S.C. contra debitorem, qui obtinuerat à Principe rescriptum quinquennale, quo elapso, intendebat vti beneficio cessionis,eo prætextu, quòd fideiussionem non præstiterat, & consecutiuè rescripti vigore carebat, & dilatione non vsus erat:namque id procedere aiebat *Affl.*cùm creditores instant pro fideiussione, alioqui valeant illi renunciare,& propterea quia dilatione gauisus erat, admitti ampliùs nequeat ad cessionem. Petere propterea debēt creditores ipsam satisdationem,*Accurs.Bald.& Castrens.in l.vniuersa,*4.*C.de preeib.Imp.offer.*ex *text.in l.*2.*§.*1.*ff.quor.legat.*ibi:*Non ergò offerre debet satisdationem, sed petenti satis moram non facere, Frecc.de præsent.instrum.par.*9.*quæst.*3.*D.Consil.Theodor. alleg.*45.*D.Reg.Tap.in hoc ritu,*ex *Rebuff.cit.in loc.*concilians hunc *ritum* cū *cit.l.vniuersa,Galter.cit.par.*3.*vlt.par. princ. num.*20. *Vin. opin.*176. *num.*2. *Gayll.obseru.*46.*num.*14.*lib.*2.*de Marsil.sing.*341.*Natta* latè *cons.*685.*vol.*4. quibus oppugnāt *Guid.Pap.decis.*109. *num.*2.*Borrel.par.*3.*summ.decis.tit.*13. *de fideiuss.n.*152.attenta sanctione *text. in cit.l.vniuersa,*ex *text.in l.muto,§.sub conditione, ff.de tutel.*& conferunt tradita à *D.Consil.Hodiern.ad Surd.decis.* 57.*&* 276. & à nobis in *rit.*252.*nu.*8. *lib.*2.& praxim ibi indicatam *num.*11. insequitur,me citato,*D.Luc.ad Frāch. decis.*603.*num.*5. & in huiusmodi materia ex *Franc.Aretin.in l.diuortio,col.* 4. *ff.solut.matrim.* notat *Index de Angel.in repet.mem.l.vniuersa,*quæ quidē cautio præstanda est in loco iudicij,ex adductis à *Rolando à Vall. consil.* 58. *n.*19.*lib.*1.*Gratian.discep.forens.c.*130. *num.*2.*D.Consil.Staiban.lib.*1.*resol.*25. & eodem modo obstrictus ad implicandum pretium rei venditæ in aliam emptionem, illa facere debet in territorio, seù Ciuitate,in qua contractus fuit celebratus, *Boer.decis.*99.*num.*4. *Vrsill.ad Afflict.decis.*137.*num.*4.*Gratian.mem.loco num.*1. declarans,ac restringens *num.*3.4.*&* 5.concurrente maxima difficultate faciēdi emptionē, vel dandi cautionem in loco contractus, *Auus meus ad Capyc.dec.*85. *n.*1.

Aduerte obitèr, quòd in causa An-
143 tonij de Ballis cum Francisco Pecchia,me Iudice M.C.censui,sequendā esse mensuram loci, non contractus, sed rei sitæ, vt decreuit Curia Prouincialis Traiectina apùd *Vuilhelmum Radelantium* eiusdem Curię Pręsidem *dec.*39.cum in hijs, quæ executionem contractus concernunt, attendenda sit cōsuetudo rei sitæ,ex traditis per *Præsid. Euerard.cons.*78.qui quidem*Radelant.* nulla alia authoritate nititur,sed dumtaxàt præfati *Euerard.*& tempore præfatæ decisionis ipse nihil aliud adduxi, nisi memoratum Traiectinum scitum, motus quadam ratione æquitatis, qua ad idem determinandū inductus fuit Senatus Subalpinus apùd *Cacheran.decis.*114.posteà à me visa,à qua prorsùs nihil diffidet obseruatio *Ant.Sola in cōment.suis Allobrog.edict. quanàm sit rerū mensura spectanda,*necnon *Roland.à Valle cons.*13.*n.*1.*lib.*3. insequitur *Mattienz in l.*1.*tit.*13.*gl.*2. *num.* 3. distinguens, quòd in rebus mobilibus locus contractus attendatur, in immobilibus ille rei sitæ; sed videndi *Bart. in l.semper in stipulationibus, ff.de regul.iur. Io:Bolognet. in l. vinum, num.*38. *ff.si cert.petat.Afflict. decis.*363. obitèr loquens *num.*5. *Pistor. obseru.*36. *Beglich. decis.German.* 349. *tom.* 3. *Ceuallos* latè *pract. quæstion.*733. *&* doctus *D.Carolus de Rosa ad Consuet.Neapol.tit.de contrah.empt. sub num.*9.

Cauere iterùm, an quis teneatur
144 mortuo fideiussore, vel proptèr aduersam fortunam effecto non soluen-

do ? In Prætoria, siue præiudiciali fideiussione affirmât *de Franch.dec.*480. *Surd.cons.*18.*Visconti in concl.iur.verbo fideiussor*,quamuis alitèr sit in conuentionali;distinguunt *Marsil.in rubr.de fideiuss. n.*24.*Hercul. de caut.de non offend.c.*50.*n.*24.*Gomes.var.resol.lib.*2.*c.*17.*n.*7.*de fideiuss. Gratian.discept.*8.*num.*2. *Tusc.lit.F.concl.*319.*num.*10. *Reg.de Marin.cit.cap.*133. *lib.*1. & an dato nouo fideiussore liberetur superstes ? inquirit *D. de Luca ad Franch.decis.cit.*480.*num.*3.

Quam quidem fideiussionem esse
145 formalitèr præstandam, etiam à diuite, & idoneo ; id quod de iure tradunt *Rip.in rub.ff.de damn. infect. sub n.*9.*Clar.§.fin.quæst.*47.*n.*5. *Vulpel.de promiss.quæst.*76.*nu.*2. seruari in Vmbria, & Piceno attestans, *Guazzin.in tract.de caut. de non offend. par.*2.*§.*3.*quæst.*15. *num.*6. *Vuilhelm.Radelant.decis.Prouinc.Traiect.*65. *&* 66. *nu.*2. *& decis.*67. notans *num.*6. Ciuitatem non teneri ad satisdandum, & in *cit.dec.*65. improbar *Guid.Pap.decis.*189. ac de cautione de non offendendo loquitur *Nouar.tom.*2.*de grauam.vasal.grauam.*139.*num.*41.

Contrarium verò in locuplete facultatibus, & facilitate conueniendi, iudicant *Bart.in l.illicitas, §.nè potentiores, num.*4.*ff.de offic.Præsid. Salyc.in l.denunciamus, num.* 2.*C.de his, qui ad Eccles.confuger. Petr.à Plaz.in epit.delict.lib.*1.*cap.*7.*nu.*2.*vers.quod si is, Alex.cons.*37.*lib.*2. *Hercul. citat.cap.*4.*num.*4.*Merlin.de pignor.lib.*1.*quæst.*4. *Vrsill.ad Afflict.decis.*171. *Hondedeus cons.*30.*num.*33.*Viu.decis.*137.*num.*1. *Giurb.decis.*113.*num.*19.*Ludouic.Paitelli ad patr.caus.ciuil.exped.*58. *n.*15.

Et in hac *Rit.*materia hanc cautio-
146 nem necessariam esse, cum à Principe dilatio conceditur ex alia causa, quàm paupertatis, aduertit *Aloys. de Leo in dicta l.vniuersa, num.*17. Idoneus verò dicitur nedùm, qui possidet bona immobilia, *glos.in §.suscepto Auth.de exhib.reis,Alex.cõs.*160.*vol.*5. *Surd.dec.*295.*num.*10.*&* 11. sed etiàm qui habet tot bona mobilia, quæ de facili asportari nõ possint,vt si magnã haberet apothecam, vèl multa debitorum nomina, *Clar.§.final.quæst.*46.*num.*12.*vers.dicitur autem,Farinacius quæst.*33.*num.*79.tradens, idoneum fideiussorem reputari, qui tantum habet in bonis, quantum valet id, pro quo fideiussit,insequitur *Guazzin.cit.loc.* Idoneitas verò consideratur tempore fideiussionis,quod posteà decoxerit,non refert, *Alex.cons.*60. *volum.*5. *Surdus cons.*18.*vol.*1.*Mazzol.cons.*26.*num.*25. *Bertazz.de clausl.Instrument.clausl.*39.*glos.*2. *in fin.*

Proindè mediocris fortunæ Ciuem
147 non censeri idoneũ fideiussorem in causa magna, iudicauit Curia Traiectina apùd *Radelant.decis.*66. Censuit insupèr M.C. me relatore, principali diuite existẽte, famulum fideiussorem datum idoneum iudicandum,ex *Bald.* effato in *l.mulier, C.de iur. dot. Iacob.in l.*2. *lim.*2. *ff. qui satisdar. cogant.de Franch.cit.decis.*480.*num.*6.

Hinc excusari Magistratum, si non
148 receperit fideiussionem à principali idoneo, ex *l.*2. & ibi *Bald.§.si Magistratus, ff.de Magistr.conuent. Garanit.in rit.*173. *nu.*9. scribit *Auus meus ad Gramm. decis.*33. *num.*9. à pœna immunem Syndicum respõdens,qui non receperat ab Actuario,de stando syndicatui cautionem,illo præsente tempore syndicatus, confirmat *Luca ad memor.decis.de Franch.*480.*n.*2. Nèc non tutorèm, qui licitè lucro, & fœnori, secundùm morem regionis, pecuniam pupillarem exponere, vèl in emptionem prædiorum collocare tenetur, & si hoc neglexerit, vsuras, vèl id quod interest, pupillo refundere obstringitur,*Bart.in l.tutor, qui repertorium, §.si post depositionem, & §.fin.de administr. & peric. tutor. Paris.consil.*96.*nu.*36.*lib.*1.*Soccin.cons.*2.*nu.*16.*vol.*1.*Roland.à Valle cons.*49.*num.*34. *Decius cons.*179.*n.*4. *Gramm.dec.*103.*num.*23. *Roman. sing.*179. *cons.*28. *& cons.*139. *Couar. lib.*3.*var.resol.cap.*2.*num.*2. *Ioseph Ludou. decis.*67. *num.*1.*par.*2. *Hart.Pist.par.*1.*quæst.*49. *nu.*24. *Mugnoz.Escobar.de ratiocin.cap.*14. *ex num.*7.

num.7. Conf.Rocc. resp.65.nu.11.lib.1. excusari, si non adessent idonei, quibus crederet, vel prædia venalia non existerent, ex l.12. §.fin.de admin. & peric.tut.l.3. C.de vsur.pupill.notat Io. Coppen.obseru.pract.lib.1.obseru.66.sub num.12.adiungens, pupillo incumbere probare, illa venalia fuisse, & idonea nomina inueniri potuisse, ex Bart. in cit.§.si post,in fin.& confirmant Surdus decis.318. num.8. Gratian.discept. forens.cap.931. ex num.7. lib.5. & excusari quoque, si mutuo pecuniam dedit cōmunitèr idoneo reputato, scripsi in Rit.173. sub num.18.lib.2. & addimus text. in l.tutor, §.competit, ff. de administ.tutor. cuius legis intellectum nouitèr tradit Aluarez Pegas. contr.3. ex num.670. potissimùm num.677. P. Fragos. de regim. Reipubl. par.1. lib.6. disp.17.ex n.15.Guttier.de tutel. par.2. capit.1.D.Consil.Staiban.resolut.forens. lib.1.resol.89.num.17. Petr.de Vbald. de duob.fratr.par.8.quæst.3.n.4. Ozasc. decis.Pedemont.67. num.3.par.2. Surd. de alim.tit.9.quæst.40.num.38. Galganet.de tutel. lib.2.tit.27. num.49. Borbos.in collect.DD. lib.5.in l.si pecuniā, C.de vsur.pupill.num.4. si tutor eidem pecuniam quoque propriam credidit, l.ò tutoribus, ff.de admin. tutor. Piagg. de tut.& cur.quæst.7. num.33. etiam si priùs suum creditum exigisset, Bart. in l.tutor, §.non est, ff.de administ.tutor. Caualc.de tut.& cur.cap.1.nu.114. in 8.tom.tract. par.2.pag.340. Galter. de tutel.par.2.,rub.2.nu.85. D.Staiban. citat. cap.89.num.19. & videndus seq. cap.90.vel si mercator esset consuetus cum patre negotiari, Plot.de in lit.iur. §.5.à num.16.Lopez in cap.per vestras, vers.7.infertur, de donat. inter vir. & vxor. Aunt meus ad Gramm. dec.103. num.30.

At debent Iudices, alijque, ad quos
149 pertinet, cautè aduertere, ac sedulò
scrutari, an quis sit idoneus facultatibus? In dies enim pleriq; videntur opibus maximis affluere, remq; familiarem satis amplam habere: locupletissimosque se ostentant, cum ædes incolunt capaciores, trahant famulorum comitatum, opum, diuitiarumque, quibus iam pridem caruerunt, testem splendidè mendacem. Eorum enim prædia, atque bona adeò sunt obnoxia creditoribus, vel fideicommissis subdita, aut donationibus, vt plerumquè creditores eorum exclusi remaneant, imò delusi: quod sanè quotidiè in nostris Tribunalibus nostro malo experimur. Hoc ex Cassiodor. verbis: Quid prodest, si quispiam videtur idoneus, & fieri non potest à contractis nexibus absolutus? Egenti similis est, qui reddere nequit alienum, nec dici potest proprium, quod liberare dominum non valet addictum, lib.7. var. epist.47. pag.263. commendat Salgad. in labyrint.credit. par.1. cap.24.n.117. Quò pertinet illud Senec. Latè possidet, sed multùm debet: habet domum formosam, sed nummis alienis paratam: familiam nemo citò speciosiorem producit, sed nominibus non respondet: si creditoribus soluerit, nil illi supererit, refert Gothofred.in locis aureorum eiusdem in iuridicis, tit.de rebus creditis, pag.32.

Vndè caueant Iudices, nè appro-
150 bent personam aliquam, eiusquè satisdationem recipi faciant ab Actorum Magistris iuxtà stylum, ac consuetum. Tutores autem, atq; Administratores curēt interponi decretum in hijs, quæ pupillorum, ac minorum intersunt, à Iudice, vt tutè, ac sine metu operentur. Et brocardicum illud, quòd quis idoneus præsumitur, quò ad mores, non autem, quò ad alia intelligitur, l.cum quidam,24.vbi glos.Azonis, verbo, Qui non ostenderint, ff. de leg.2. glos. in l.si verò, §.qui pro rei, verbo dubitetur, ff. qui satisd. cogant. Marc. Anton.Natta cons.143. num.11. vol.1. præsertim cū non præsumitur idoneus quò ad diuitias, Alciat. de præsumpt. reg.3.præs.3.sub.num.25. Cephal. consil.227.num.61.vol.2. Henrig. de fideiuss. cap.8. num.19. Surdus decis.320. num.7. nec si turpe nomen haberet, respondi, ex Io:Andr.Cardin.& Imol. in cap.grauis, extra de depos. ac Vin. tom.2.commun.opin.540. num.10. qui multa de turpi nomine nectit.

RITVS

RITVS CCLXXXVIII.

Capitulum emanatum à Duce Calabriç, Domino Ioanni de Haia Regenti Magnam Curiam, de supplendis defectibus iudiciorum. Item quòd in decisione causarum ciuilium in ipsis Curijs, & qualibet earum agitandarum, seruetur, & seruari debeat litera Ducis Calabriæ, & æquitas ipsius, cuius tenor sequitur, & est talis: Carolus Illustris Hierusalem, & Siciliæ, Regis Roberti primo genitus, Dux Calabriæ, & eius Vicarius Generalis. Ioanni de Haia paterno Cambellano Magistro Hostiario, Consiliario, & nostræ Magnæ Curię Regenti, & Iudicibus eiusdem Curiæ Consiliarijs, & familiaribus paternis, nostrisquè salutem, & dilectionem sinceram. Detestantes, quòd plurimum, & magis per sophisticas, quàm veraces Aduocatorum versutias, veritas iustitiæ lateat, & celerem exequutionem eius, cuius debitores existimus, indefinitum litium terminum non producat: de certa nostra scientia, & præsenti epigrammate declaramus, volumus, vobisquè committimus, & iubemus expresè: vt signando processus causarum, dè quibus vos, vel vestrum alter in dicta nostra Curia, vt Ordinarij, vel Delegati eisdem causis cognouistis, vel in antea cognoscetis, vel quas ad vos deuolui per quamcumque viam contingat, vel continget, ex defectu omissæ solemnitatis iudiciariæ, proponi, allegari, dici, vel excipi contigerit esse nullos, dummodò aliàs debito modo super negotio liqueat de pura substantia veritatis, propositione, allegatione, aùt exceptione huiusmodi nõ obstante, tunc ad finalem decisionem causarum ipsarum, Deum, & ipsam iustitiam habendo præoculis, procedatis, aliquibus legibus, seù constitutionibus contrarijs non obstantibus, quoque modo, illo, vel illis ex vestris Iudicibus, qui presens, seù pręsentes extiterint, exequutioni præsentium vacaturis, aliorum absentia non obstante; exceptis tamen priuilegijs concessis Comitibus, & Baronibus, tàm generalitèr, quàm specialitèr, quę ex vigore præsentium infringi nolumus quoquomodo. Datum Neapoli anno Domini MCCCXX. die vigesima octaua Decembris, secunda Indictione, Regnorum dicti Domini patris nostri, anno vndecimo. Quas quidem literas declaramus, decernimus, & iubemus, intelligi debere dè quacumq; omissione, etiam substantialis processus solemnitatis, dummodò aliàs ritè, & rectè sententia proferatur.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati cùm cauillationibus vtuntur, Rempublicam lædunt.*
2 *Aduocati, qui lucri spe causas protrahunt, aùt falsis defensionibus tuentur, prauaricatores denominantur.*
3 *Aduocati in causa iusta quibus strategematis aduersùs calumnias vti valeant?*
4 *Aduocatus breuitèr debet loqui, & breuitati tàm in scribendo, quàm loquendo studere.*
5 *Aduocati, qui in nostris Tribunalibus intercedunt, doctrina, & veritate, ac omnium virtutum genere pollent.*
6 *Iudex quando compellere soleat Aduocatum patrocinari pro vna parte.*
7 *Aduocatorum laudes, remissiuè, & examina-*

minatur, an expediat, creare Iudices, qui Aduocati fuere?

8 *Aduocati, qui in nostris Tribunalibus causas dicunt, aptissimi nedùm sunt in illis dicendis, sed etiam in decidendis.*

9 *Aduocati nùm cogantur adire Tribunal ad campana sonitum, qua in Castro Capuano singulis diebus, festiuis exceptis, in ingressu S.C. pulsatur? & memoratur ad hoc edictum per tunc Præsidem S.C.D.D. Bernardum Zufia.*

10 *Aduocationis munus non est seruile; & traduntur multa de Aduocatorum dignitate, nobilitate, & præstantia.*

11 *Aduocatorum dignitas, & libertas non imminuitur ex eo, quòd cogi possint à Iudice, vt patrocinium suscipiant; vbi declaratur* text. in l. nec quicquam, 9. §. Aduocatos, *&* §. final, ff. de offic. Pro-Conf.

12 *Aduocatus cogi nequit ad suscipendum patrocinium contrà amicum, vel pro inimico, & in alijs casibus, de quibus ibidem.*

13 Reg. Rouiti *dictum* super Pragm. 1. num. 6. de postul. *elucidatur.*

14 *Aduocati huius Ciuitatis non solùm in* S.R.C. *sed etiam in alijs Regijs Tribunalibus, & præsertim in Regio Collaterali Consilio occupantur.*

15 *Aduocati nostri temporis non differunt à priscis Iurisconsultis, vnde frui debent omnibus illorum prærogatiuis, & reprobatur* Io. Laganar. ad Rouit. super Pragm. 1. num. 18. de de custod. reor.

16 *Omnis mutatio in Republica, adhùc in meliùs, est maximi detrimenti.*

17 *Iuramentum calumniæ hodiè sublatum est, & ipsius loco successit cautio expensarum.*

18 *Iuramentum calumniæ quarè fuit remissum ex* cap. 1. §. Sacramentum, de consuet. rec. feud. *& an sit idem, quod remittitur in* cap. 1. §. si verò feudum, si de feud. fuer. contr. inuest.

19 *Iuramentum calumniæ an sit Domino remissum? vbi nonnulla elucidantur Iura feudalia.*

20 *Lectura* Andreę de Isernia in cap. 1. §. Sacramentum, de consuet. rec. feud. *tanquàm deficiens, supplenda est, & quomodo.*

21 *Iuramentum calumniæ nùm de consuetudine tolli possit?*

22 *Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris iussu emanatum in anno* 1630. *quòd Aduocati huius Ciuitatis calumniæ sacramentum subire tenerentur, memoratur; & cùr visum fuerit, vt illud suspenderetur? traditur.*

23 Capitulum Detestantes, *intèr* Ritus M.C.V. *insertum, seruandum est in toto Regno.*

Rescriptum, tametsi vni directum, cùm positum est in volumine legum, facit ius quò ad omnes.

24 *Causæ in Regno cognoscuntur, & definiuntur summariè, & de plano, ac sola facti veritate inspecta, vigore* Cap. Detestantes.

Barones in Regno committere valent causas summariè, simpliciter, & de plano.

25 *Lites cum plurima mala produceant, idcircò Legislatores, vt illis finem imponeretur, summoperè incubuerunt.*

Respublica læditur ex litium multitudine, vbi memorantur plura notabilia ad rem.

26 *Veritas, & Aequitas in quibuscumque Curijs, & præcipuè in M.C.V. ac in S.R.C. exuberare debent.*

27 *Ciuitas Neapolis, præter cætera ornamenta, habet plura Tribunalia rectè ordinata, multis legibus Municipalibus, ac Ministris munita.*

Collaterale Consilium est à latere Excell. Pro-Regis.

28 *Sacrum Regium Consilium est Tribunal Supremum, & institutum fuit ab Alphonso Rege Aragoneo.*

Pragm. 6. de offic. S.R.C. *malè Ferdinando filio Regis Alphonsi tribuitur.*

29 *Rex Alphonsus semper præfuit S.R.C. Vnde idem Consilium Sacri prænomen habet, & libelli, qui offeruntur, hoc titulo:* Sacræ Regiæ Maiestati, *prænotantur.*

30 *Iudex secretum seruare obstringitur, & in medium praferens arcana causa, qua pœna afficiendus sit?*

31 *Supplices libelli, qui S.C.Prasidi dantur, inscriptione* Sacræ Regiæ Maiestati, *pranotantur.*

Sacrum Regium Consilium Illustris *tantùm titulo exornat Pro-Regem; & cum in sententia nominat aliquem Cardinalem, quo titulo illum decorare debet.*

Prases S.R.C.quando causas Consiliarijs demandat, eis dat titulum Magnifici. *Cæteri verò Tribunalium Prafecti, quando causas committunt, titulo* Domini *nuncupant.*

32 *Prases S.R.C.in suffragiorum paritate abire debet in sententiam eorum, qui fauent, in capitalibus causis, cùm de morte agitur.*

33 *Prases S. R. C. pracedit Locumtenentem Regia Camera Summaria.*

34 *Sacrum Regium Consilium est Senatus prastantior, ac maior Tribunali Regia Camera Summaria; vnde Consiliarij in cunctis consessibus pracedunt Prasidentes, licèt tempore adepta possessionis priores.*

Comprimitur, quando Consiliarij essent adiuncti in Regia Camera, & vna illic conueniunt.

35 *Sacrum Regium Consilium, & Regia Camera Summaria, si simul conueniunt in Collaterali Consilio, S.C. dexterum occupat locum.*

36 *Iuncta Regia Iurisdictionis quando in Collaterali Consilio cogitur, Decanus Prasidens tantùm sedet in latere lano, & quomodo inibi prastetur suffragium?*

37 *Qui in dignitate constitutus est, si aliā est adeptus dignitatem, non relinquit priorem, & illius pracedentiam in quolibet munere retinet.*

38 *Prarogatiua consistit etiam in sedendo, vt honorabilior sit, qui primo loco sedet.*

39 *Altercatio pro dignitatum ordine spectat ad conseruationem societatis humana.*

40 *Dictum* Iustiniani in Auth. de Monach. §. ordinationem, cap. 9. nouell. 5. *explicatur.*

Officialis nec debet, nec potest praiudicium inferre his, qua tendunt ad ipsius officij dignitatem.

Clausula Citrà præiudicium *sat est in controuersia de pracedentia, cum agitur de re graui, qua dilationem non patitur.*

41 *Fisci Patronus M.C.V. quando est Regij Consiliarij dignitate preditus, in Iuncta Regia Iurisdictionis coràm Pro-Rege, sedet post Regios Consiliarios antiquiores.*

42 *Fisci Patronus M.C.V. debet loqui, ac sua iura proferre ante Fiscalem Regia Camera.*

43 *Prasidentes Regia Camera Summaria quando conueniunt in S. C. sedent in postremis locis post Regios Consiliarios in vtroque latere adsedentes.*

44 *Prasidens Regia Camera quando eligitur Consiliarius, sedet vltimus, tanquàm nouissimus.*

Praditus aliqua dignitate quoties ad explendum aliud munus transfertur, ei seruatur locus.

45 *Adiunctio vnit ad aliud, quando fit principalitèr, quem effectum producat.*

46 *Regij Consiliarij, & Prasidentes R.C. quando conueniunt in Regia Camera, vel in Collaterali Consilio, tunc inspicitur incorporatio; sed extra dictos locos, Regius Consiliarius prafertur Prasidenti ante ipsum electo.*

47 *Quis dici valet maior, & minor diuersis respectibus.*

48 *Prasidens, Regia Camera Summaria, qui vti Consiliarius refert aliquas causas sibi commissas in S.C.pracedit omnes Consiliarios post ipsum creatos, etiam si esset Caput Aula.*

49 *Procurator Fiscalis Reg.Cam.quando accedit ad S.C.ob impedimentum Fisci Patroni, pro aliqua causa, loquitur in Aula coopertus.*

50 *Regius Consiliarius Regens renunciatus, si accedat ad S.C. licentiam petendo, quem locum obtineat.*

Visitator deputatus per Suam Maiestatem in hoc Regno, quomodo ibidem recipiatur.

51 *Ar-*

51 *Arma gestare in S.R.C. vetitum est; secùs verò in Collaterali Consilio, & ratio traditur.*
Carcerari haud potest quilibet in Sala magna S.C. absque licentia D. Præsidis.

52 *Sacrum Consilium in causis litigantiũ, etiam feudalibus, quoquomodo procedit; & quid de Magna Curia Vicaria.*
Iurisdictio censetur concessa cumulatiuè, non autem priuatiuè, quò ad ordinariam iurisdictionem, nisi expressè de intentione concedentis constet. Sed limitatur, quando iurisdictio conceditur cùm ipso feudo.
Barones de Iure habent iurisdictionem priuatiuè ad Regia Tribunalia.

53 *Articulus, an res sit feudalis, vel nè? etiam inter partes, ad Regiam Cameram remittitur.*
Causa quando expediatur in S.C. cum assistentia Regij Fisci.
Tribunalia S. C. & R. C. vniuntur, quando agitur de interpetratione alicuius priuilegij.

54 *SacrumRegium Consilium est Superior Magna Curia Vicaria, & illius Consiliarius Decanus tradit possessionem Regenti ipsius M.C.*
Suspiciones, quæ proponuntur in personas Consiliariorum, qui assistunt in M.C.V. expediuntur in S.C.

55 *Prouocatio fit à M.C. ad S.C. & indifferentèr procedit in causis ciuilibus; imò S.C. auocare potest ad se causam priùs motam in M.C.*
Auocatio causarum à Senatoribus Supremis fieri non potest, nisi ex magna causa.

56 *Sacrum Consilium in causis criminalibus se tantùm immiscet in gradu appellationis, quando M.C. procedit ordinariè.*

57 *Magna Curia quando capere debet informationem de re ab actis ciuilibus S.C. dependente, non procedit, nisi obtenta priùs venia ab eodem S.C. in ea Aula, in qua Commissarius causæ ciuilis residet.*
Id ipsum, quando producti sunt falsi testes in processu S.C.

58 *Informatio capta à M.C. de re dependenti à processu S.C. non obtenta venia iuxtà stylum, nulla est.*
Stylus recipiendus est, quoties consuetudine est probatus, & vti lex est seruandus.
Sacrum Consilium admittere valet informationem captam à M.C. de re dependenti à processu eiusdem S.C. absq; sua licentia.

59 *Regij Consiliarij qualitèr præstent suffragia, cum agitur de danda venia M.C. pro capienda informatione; & qualitèr, cum aguntur causæ in S.C. ad relationem M.C.*

60 *Actor, vel Reus quis dicatur, vt proferri possit pro Reo paritas in causa vertente in Regia Camera Summaria, per dispositionem* text. in l. inter pares, 38. ff. de re iudic.

61 Exceptio *incompetentiæ est proprium Reorum remedium, estque merè incidens causæ principalis, & exclusiua intentionis agentis.*

62 *Reus in exceptione nùm propriè Actor sit?*

63 Text. in l. libertus, D. de in ius vocand. *expenditur.*
Reus, non autem Actor, dicitur, quàndo quis non venit principalitèr ad ius suum defendendum.

64 *Sententia licèt in pari causa pro Fisco ferenda sit; secus tamen est, quando agitur cum persona priuilegiata.*

65 *Sententia vt pro Reo feratur in pari numero dissidentium Iudicum, necessè est, vt Reus odiosam causam non habeat.*

66 *Causa diminutionis gabellæ dicitur fauorabilis, atq; pro ea in dubio iudicandum est.*

67 *Possessorium, & petitorium simul cumulari possunt in iuribus, siue in rebus incorporalibus.*

68 *Possessio tempore litis motæ attenditur in interdicto* vti possidetis, *& ille possessor, & Reus existimandus est, qui tempore motæ litis possidebat.*
In interdicto vti possidetis, *cum Iudicum vota sunt numero paria, non potest sententia pro vlla partium proferri; sed recurrendum est Principi* pro-

pro Iudicibus adiunctis.

69 *Actor censetur ille, qui primus ad iudicium prouocauit, vt aduersùs illum sententia praualeat, cum Iudices Ordinarij diuersas, vel contrarias ferunt sententias.*

70 *Actor per accidens vt verè Reus sit, procedit in remedio* l.diffamari,C.de ingen.& manumiss. *non verò in interdicto* vti possidetis.

71 *Exactio facta post litem motam dicitur attentata, & vitiosa, nec propterea in iudicio possessorio manutenenda attenditur.*

Possessio tempore mota litis necessaria est ad obtinendum.

72 *Scientia, & patientia aduersarij exquiritur, ad obtinendum quasi possessionem iurium, siue rerum incorporalium.*

73 *Votorum paritas orta inter Dominos Regiæ Cameræ in casu contingenti, recensetur, ad interpetrationem* text. in l.inter pares, 38. ff.de re iudic.

74 *Senatores in suffragijs præstandis mutuo sese prosequi amore debent, tanquàm fratres.*

Senator, qui diuersa sentit à Collega, tenetur in Senatu suam sententiam promere, & rationes pandere.

75 *Procliuitas ad dissentiendum facilis est hominum.*

76 *Vnusquisque suam sententiam veriorem putat.*

Ratio vera gubernandi ex diuersis Senatorum sententijs colligitur.

77 *Dissentio suffragiorum minimè fieri debet, vt æmuli fortasse sententia reijciatur; sed vt nitidiùs veritas elucescat, consilijque præstantia colligatur.*

Ingenium perspicax ostenditur, tàm in edendo, quàm in sequendo bonū consilium.

78 *Senator edendo suam sententiam ab alijs dissentientem, modestè id agere debet.*

79 *Consiliarius Aulæ Præfectus M.C.V. qualitèr se gerere debeat, cum manè visitantur, qui die, vel nocte antecedēti detrusi fuerint in vincula iussu Regentis ipsius M.C.*

80 *Votorum paritas cum accidit, quando moderatio practicari valet, nè petantur Adiuncti ad eam paritatem dirimendam.*

81 *Fisci Patronus debet modestè pro Fisco querelas instituere.*

82 *Sacrum Consilium, aùt quilibet ex Consiliarijs iubere valet, vt capiantur, si res tulerit, in Aula ipsa adium Vicariæ, Scribæ Fiscales, vel alius quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia Regenti eam.*

Regens M. C. V. non parens decreto Præsidis S.C. potest carcerari, & ab officio suspendi; vbi adducuntur exēpla; & recensetur id seruatum etiam quò ad Iudices eiusdem M.C.V.

83 *Sacrum Consilium non alligatur Ritibus M.C.V. verùm obseruat Regni Sanctiones, si, & quando ei visum fuerit expedire.*

Leges Imperiales seruantur, quando rationi seruiunt, non vt leges, sed quia rationem continent.

84 Pragm.vnic. ad S.C. Velleian. *mandans, vt ipsam ad vnguem obseruet S.R.C. quomodò intelligatur quò ad alios Officiales Regni.*

Sacrum Consilium obseruare debet Ritum M.C.V.circà liquidationem instrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiusmodi materiam concernentes.

85 *Sacrum Consilium sæpè motum ab opinione clarissimi I. C. decreuit contrà communem.*

86 *Sacrum Consilium quandoque in decretis solet addere:* ex causis in S.C. discussis.

Magna Curia Vicaria non valet in decretis his vti verbis: ex causis in Banca discussis.

Sacrum Consilium cum in decreto addit: ex causis in S.C.discussis, *haùd pati potest, vt illa causa exprimantur, & si quis declarari peteret, non leuem promereret pœnam.*

87 *Regij Consiliarij in decretis domi factis non valent addere:* ex causis.

Appellatio datur à decreto domi facto per Regium Consiliarium, vt in S.C. illius validitas differatur.

88 Re-

88 *Reclamatio denegatur à decreto lato* ex cauſis, *ſed aduersùs illud impartitur reſtitutio in integrum.*
Appellatione prohibita, non cenſetur prohibita reſtitutio in integrum, aùt nullitas.
Reſtitutio in integrum non dicitur reiecta, excluſa qualibet exceptione.
89 *Totus terrarum Orbis veneratur deciſiones Sacri Regij Conſilij.*
Deciſiones S.C. ſuccedunt in cauſis dubijs loco Imperialis interpetrationis.
90 *Sacrum Regium Conſilium verè Senatus appellatur, & Senatores, qui in eo reſident, non ſunt inferiores antiquioribus.*
91 *In Senatu optimè coniunguntur ſenes cum iuuenibus.*
92 *Qui ad Senatoriam dignitatem aduocantur, debent eſſe viri laurea Iuriſprudentiæ decorati, & docti; quicumque tamen electi ſint, nemini licet de eorum ſufficientia diſputare.*
93 *Sententia S.R.C. ab ijſdem Senatoribus reuidetur, nec ab ea datur appellatio, ſed reclamatio.*
94 *Reclamatio quando ſuſpendat exequutionem ſententiæ S.R.C.*
Exequutio ſententiæ in re vendenda quando differenda ſit, pendente reclamatione?
95 *Reſtitutio pretij rem non præſtat.*
Locus pius quando careat priuilegio cogendi vicinos ad vendendum iuſto pretio prædium, vel ædes, pro conſtructione, vel ampliatione Templi.
96 *Reclamatio abſque clauſula:* exequuto decreto, *qualitèr à S.C. Præſide decernatur.*
97 *Reclamatio abſque dicta clauſula:* exequuto decreto, *nùm poſſit exerceri in ſententijs definitiuis.*
Decretatio D. Præſidis S. C. habito colloquio verbum faciat, *quando locum habeat? & an procedat quando Reo ſupereſt remedium nullitatum.*
98 *Sententia S. R. C. poſt inſtantiæ peremptionem valida eſt, etſi decreta ipſius S.C. & aliarum Curiarum, nullitati ſubiaceant.*
Princeps derogare poteſt Iuri Communi.
Rex Hiſpaniarum eſt Monarcha, & totum continens in ſuis Regnis.
Princeps tollere poteſt exceptiones alicui competentes de Iure Ciuili.
99 *Præſes S.C. abſque vlla cauſæ diſcuſſione inſufflat vitæ ſpiritum inſtantiæ peremptæ, & hoc priuatiuè quò ad omnia Tribunalia, vel Curias Regni; exceptis Regijs Audientijs Hydruntina, & Barenſi.*
Pro-Rex inſufflare valet ſpiritum vitæ inſtantiæ peremptæ, quamuis nullus Pro-Rex ea vti conſueuerit poteſtate.
100 *Spiritus vitæ inſufflatio quando in actis non eſt præſentata, ſi partes de peremptione inſtantiæ opponant, vel cauſæ Commiſſarij id aduertant, nùm ad cauſæ expeditionem procedi valeat.*
Inſufflatio; ſeù inſtantiæ reſtauratio ſit cauſa cognita de Iure Communi: ſecùs verò de Iure Regni.
In inſufflatione ſpiritus vitæ quando apponatur clauſula ſolutis expenſis.
Dictio, Niſi, *poſt negatiuam negationem, oppoſitionem illam in affirmatiuam reſoluit.*
101 *Inſtantia reſtauratur, quamuis ante illam reſtauratam pars de peremptione oppoſuerit.*
102 *Lex poſtquàm lata eſt, iuxtà ipſam, non autem de ipſa, iudicandum eſt.*
Inſtantia non currit de Iure Canonico.
Statuta humana quandoque variantur ſecundùm varietatem temporum.
103 *Acta ordinatoria pereunt ex peremptione inſtantiæ.*
Diſcrimen adeſt inter lucrum non facere, & damnum pati.
104 *Oppoſitio de peremptione inſtantiæ, tam ſi voce, quàm ſi in ſcriptis fiat, impedire nequit inſufflationem ſpiritus vitæ.*
Ea, quæ in actis non reperiuntur, non adfuiſſe dicuntur, & extra Mundum diudicantur.
Iudicialia non niſi per ſcripturam probari poſſunt.
105 *Sacrum Conſilium, quinquaginta diebus elapſis, reuidet ſententias ex* eiſ-

eisdem actis, etiam facta prauentione à parte aduersa, petendo appellationem declarari desertam.

Fatalia an currant in S.C.

106 *Sententia non est exequenda, quando euidentèr apparet malè lata, & iniustè.*

Acta inducunt Iudici notorium, & in notorijs Iudex supplere obstringitur.

107 *Sententia S.C. absque lecta lata haùd est nullitati obnoxia.*

108 *Iudex ius reddere non valet super nõ petitis.*

109 *Sacrum Consilium decernere potest super non petitis, & secundùm conscientiam iudicare valet.*

Text. in l.habebat, de instit. act. *est correctus per* Rit.288.& seq.

Leges Iustiniani, ac aliorum Imperatorum, ex consuetudine, & ex tacito nostrorum Regum consensu seruantur in hoc Regno.

110 *Sacrum Consilium an possit sententiã proferre super non petitis?*

111 *Explicatur, quando S.C. ferre valeat sententiam super non petitis.*

112 *Agens ex stipulatione, obtinere potest ex confessione.*

Sententia se referens ad instrumentum inter partes mentionatum, quamuis in actis non productum, valida est.

Confessio facta in Aula S. C. reuocari non potest.

113 *Iudex appellationis supplere valet in sua sententia illud, quod ex facti narratione colligitur, licèt expresiè in libello non petitum.*

Adducuntur clausulæ, quæ operantur, vt in accessorijs, & consequutiuis fac sit generalis petitio.

114 *Sacrum Consilium iudicare non potest contrà liquidas probationes. Sed valet iudicare ex lato arbitrio, & adhibere fidem hijs, quæ de per se fidem non faciunt.*

Verisimilitudo tollit suspicionem fraudis, & simulationis.

115 *Testes non citata parte examinati nõ probant.*

Testis simplicitèr dicens, contenta in articulo esse vera, eadem minimè specificando, non probat.

116 *Testis nullitèr examinatus, vt probet in depositione, debet per extensum deponere.*

Testis nullitèr receptus quando possit de nouo recipi, & an etiam post didicita testificata.

117 *Probationes omnes sunt arbitrariæ in hoc Regno.*

118 *Sacrum Consilium neminem capite damnat, vel absoluit, nisi priùs Reus statuatur ante oculos votantium.*

Physiognomia an sit facultas vtilis? examinatur.

119 *Physiognomia non rarò fallit.*

Iudex quando niti valeat physiognomia.

120 *Recensetur sententia prolata coràm Rege Alphonso contrà Thomam Caracciolum, Marchionem Hyeracij, & Comitem Terræ Nouæ.*

121 *Scriptura tùm publica, tùm priuata, recipiuntur in Regno instructo processu, etiam tempore expeditionis causæ.*

122 *Iuramentum suppletorium in defectũ probationum, post conclusum in causa, etiam Iudicis officio præstatur.*

Sed cui non sit deferendum? enucleatur.

123 *Pactum, quòd solutio debiti non possit testibus probari, sed per scripturam, nùm validum sit, & quando?*

Ex hoc pacto non excluditur probatio per præsumptiones Iuris.

124 *Excussio non requiritur in Regno vigore* Ritus M.C.V. 288. *ex quo limitatur* text.in l.2.C.de pignor.

Clausula, quòd generalis hypotheca non deroget speciali, nec è contra, *in omnibus instrumentis apponitur.*

125 *Clausula prædicta*, quòd generalis hypotheca, &c. *facit cessare dispositionem* text.in l.2.C.de pignor.

Clausula prædicta, etiam si in instrumento non legatur, apposita censetur.

126 *Assistentia contrà tertium possessorem præstatur in Regno, nulla facta priùs discussione bonorum debitoris, licèt in*

Rei-

1 Reipublicæ perniciosissimum est, Aduocatos cauillationibus vti, quibus Iustitiæ veritas obnubilatur, quasq; detestatur Rex Carolus, Roberti filius, in *capit.* ordine Reginæ Ioannæ, hoc in *Ritu* inserto. Expendebat fortasse id *Tertullianus*, cùm plus à toga, quàm lorica lædi Rempublicam, testatus est. Haud tamen sic indefinitè respondit noster *Alphonsus* Aragoneus, huius Regni primus Rex, qui rogatus, plus nè armis, an libris deberet ? clamauit, ex libris arma, & armorum iura se didicisse. Ex quo paruipendendum venit effatum apud *Franciscum de Mendozza in viridar. sacra, & prophana script. lib.4. de florib. philos. problema 3. num.15.* ipsum Regem, vti literarum auldissimum, Regni curam non habuisse. Imò idem summæ prudentiæ Rex dicebat, Regem illiteratum (& Ego addo cū *Thoma Lansij in consult. de Principatu inter Prouinc. Europæ, in oratione contra Italiam, pag.936.* quemlibet Nobilem talem) nihil aliud esse, nisi asinum coronatum, *Aen. Sylu. in Paral. Alphonsi lib.1. cap.6.* atq; asinum ferratum, vt vtar verbis *Palacios in repet. cap. per vestras, §.1. notab.2. sub num.13. in fin. de donat. inter vir. & uxor.* Vnde *Cicer. 1. officior. Plus*, inquit, *agere, qui sapientia, & consilio Rempublicam dirigunt, quàm qui iaculis hostium corpora exponunt.* Qua de re *Barthol. Philip. in tract. del Consejo, y Consejeros, discurs.3. §. exornat, Bouadil. in polit. lib.1. cap.10. nu.19. Ayala lib.2. de iur. belli, & discipl. milit. cap.2. num.8. & 9. Calist. Ramirez de lege Regia, §.8. ex num.5.*

2 Quidam verò iniqui cùm lucri spe causas, vel protrahant, vel falsis defensionibus tueantur: Vrbem subuertunt, Ciues spoliant, & præuaricatores etiam denominari valent, vt habetur ex *Io. de Deo in prax. lib.1. cap.7. num.6. & lib.3. cap.24. num.3. Iodoc. in prax. ciuil. cap.96. num.22. Afflict. in const. Aduocatos, num.4. Muscatel. in prax. S.C. lib.1. par.3. glos. dilatorias, num.11. Cassan. in catal. glor. Mundi, par.4. consid.51. in fin.* Hinc meritò vereri possimus, ad Vrbium nè tutamen, an potiùs excidium, tàm magnus Aduocatorum numerus in Orbe excreuerit? idemque dici nunc posset, quod & non multis ab hinc annis, quando detecta recens America libellus supplex Regi Lusitaniæ oblatus fuit, petens, vt decem millia Aduocatorum in nouum Orbem oblegaret; cumquè Rex perquireret, quid tanta Causidicorum copia illic ageret ? responsum fuit, quòd numerus superstes adhuc sufficeret ad Lusitaniam opibus exhauriendam, diripiendamque: de quà re *Pegas. tom.4. Comment. ad ord. Reg. Port. lib.1. tit.48. ad rub. num.13.* cum quæ sibi prosunt, non quæ iurgium dirimant, aucupentur quidam ex libris, iuxtà illud *Poetæ* cuiusdam:

Iurisprudentes prudentes iure vocentur,
Tam benè cum studeant, prouideantque sibi.

3 Non ingeniosi est, sed auari potiùs cauillationibus veritatem obtegere, & ambagibus, ac stratagemate, quæ luce ipsa clariora sunt, intexere, quibus tamen in causa iusta aduersùs calumnias vti valeant, notarunt *Cagnol. in l. ea potest, ex num.12. ff. de regul. iur. Couarr. var. lib.1. cap.2. de Petris festiu. lection. lib.2. cap.4. n.3. Vin. decis.122. num.7. lib.1. Reg. de Philipp. differt. fiscal.9. ex num.4.* & de Iudice, post *Angelicum Doctorem 2. 2. quæst.55.* loquitur *Afflict. in Constitut. inter cætera, ex num.4. de Marsil. singul.77.* Doctos non dixerim, qui verum non detegunt, nec exponunt, iuxtà *Baldi* sensum *consil.254. lib.1.* Eiusmodi Aduocatis aptè diceretur, quod Academicus quidam Atheniensibus olim respondit; à quibus rogatus, cur veteres Athenienses, tàm benè literis imbuti fuissent, recentiores verò tàm stupidi, ac stolidi? nimirùm, quia illi studebant scientiæ, vos opulentiæ, quibus linguam compararunt,

*Marc.Anton.Camos. in microcos. par. dialog.*17.*pag.*204.*Gregor.Sayr.in Glaui Regia lib.*12.*cap.*22.*ex num.*10.*Cassan. in Catalog. glor. Mund.par.*7. *consid.*28. *Bouadill. lib.*3. *cap.*14.*num.*65. *Galist. Ramirez de lege Regia*, §.11. *el* 2. *num.* 21. *pag.*99. *lit.* C. memor *Carauit. in ritu* 99. *cum duob. seq.* qui ideò, si impij sint, nimisque solertes absque lingua à sæculo recedere solent, vt in eo plectantur, in quo peccauerunt, vt notat *Accurs. in* §. *item surdus, verbo Amittunt*, *Instit. quib. non est permiss. facer. testam. Bustos in eius Rosar.serm.*8.*par.*1. *Burg. de Paz in proœm.leg.Taur.num.*385. *Franc.de Petr.festiu.lection.lib.*2.*cap.*9.*sub nu.*9. *vers.ut meritò*. Et nimis verbosis officij priuationem indixit *text. in l. ex ea ff.de postul.Roman.& Addit.sing.*746. & post *Marant.Asin. de execut.cap.*86. 88. *&* 291. quos audire voce nolebat Pontifex Clemens IV.propter verba aliquando impertinentia, teste *Apostill. ad Lap. alleg.*55. ex *Neuizan. in sylu. nuptial.lib.*1.*in proœm.num.*18. contra quos inuehit *Seneca* apùd *Lap.cit.alleg.*55. *& alleg.*58.ac *Barclai in sua Argeni lib.*3.*pag.*661.qui Ibburanem Consiliarium Regem monentem introducit verbis, quæ rescribit *Larrea alleg.fiscal.*118.*n.*19. *lib.*2. & dixerant *Andr. de Isern.& Affl.in Const.Regni rub.*44. *de caus.in indic.cit.decid.num.*2.

Decet quidem Aduocatum com-
4 pendiosè, & Laconum more breuitèr loqui; & breuitati tàm in scribendo, quàm loquendo studere: qui enim hac vtitur verbositate, præsumitur malus, & inscius, *Bartholom. Agricola Baucomini de qualitat.& offic.boni Aduocati, in reiect. l. Aduocati* 14. *C.de Aduoc. diuers.iudic.* & Rabulæ nomen non euitabit, vt quasi radat, & offendat audientium aures verborum multiloquio, *Cuiac.lib.*4.*obseru.cap.*40.vel canis rabidi in Curia oblatrantis, *Tiraquel.de nobil.cap.*29.*ex num.*8. *Gratian.cap.*186.*à num.*59.*Xamar.de offic. Iudic. & Aduoc.par.*2.*qu.*1.*n.*27.& requisita Aduocati indicaui in *Rit.*101. *ex n.*56.*lib.*1.*& alibi*,& tãgit *Decian. in apologia pro Iuris prudentibus*, impressa post *tom.*5. *consilior*.Sed notandum, veluti frequens, Aduocato, qui à Iudice impetrauit, vt vnum verbum possit dicere, licebit infinita, quia intelligit vnum verbum, idest vnum factum, *Rebuff.in l.si quando*, *C.de bon. vacant.lib.*10.

Doctissimi verò Patroni, qui no-
5 stris in Senatibus intercedunt, doctrina, veritate, ac omnium virtutum genere pollentes, & gloriosæ vocis consisi munimine, laborantium spem, vitam, & posteros defendunt, quorum oculorum pupillæ sunt Religio, & Veritas, ac Clientum iustitiam tueri numquàm deserunt, & si consilium dumtaxàt in vnam partem præstitere, ad alteram tuendam non accedunt.

Quamuis soleat quandoquè Iudex
6 compellere aliquos eorum patrocinari pro vna parte, quando aduersa pars meliores, aùt omnes Aduocatos præuenisset, vt diximus in *Rit.*99.*n.*3.*lib.*1. addimus *Guttier. lib.*1.*pract.quæst.*30. *num.*4.*ex text.in l.prouidendum,in fin. C.de postul.*ibiquè *Paul.de Castr.Arum meum ad Grammat.decis.*103.*num.*35. *de Rubeis forens.certam.*6.*nu.*57. perpendentem *text. in l.*20. *C. de probat. & l.*7. *C. de postul.* Nisi sit clara iustitia istius partis, & altera careret, fraude cessante, & præuio Aduocati iureiurando, declarat, & intelligit *glossa in illo text. Guttier. cit.loco, Fermosin. de iudic. & for. compet. ad capit. pastoralis*, 14. *quæst.* 10. *num.*5. Quamuis si callidus litigator allecto principali Aduocato, in principio causæ, vt illius patrocinium contra se euitaret, illum deserat, & alterius vtatur opera; derelictus absque nota præuaricationis partem poterit aduersam tueri, vt decreuit *Rota in Romana patrocinij* 15. *Decembris* 1632. *coràm Coccino inter volantes*, teste *Camill. Capucio in prax. Iudic.tom.*1. *par.*1.*cap.*5.*art.*12. *n.*323. A conuitiandi studio, quod frequentissimum olim fuit, ex *Cicer. Tacit. Apuleio, Marcell. Cassiod.* & alijs notat *Marquad. Freher. lib.*3.*de æstimat. cap.*13.

cap.13.num.4. noſtri Neapolitani Aduocati prorsùs ſe abſtinent, nec ægrè ferunt, ſi quando in cauſa ſuccumbunt, iuxtà *Tiraq.* monitum *de nobilit.cap.29. nu.18.* exemplo Pauli I.C. qui in cauſa ab ipſo poſtulata non obtinuit, eodem teſte in *l.quæſitum eſt, §.cum vir, ff. de leg.3.* nec comprobatur *Philoſophi* effatum 7. *ethic.* quòd vincentes tantùm gaudeant, & triſtentur victi, & Iudices, ſi ſententiæ eorum infirmæ appareant, & reuocentur, *D.Thom.2.2.quæſt.138.art.2.Balzaran.ad Conſt.Regn.ſtatuimus,nu.28. de offic.maior Iuſtit.*

7 Quorum Aduocatorum laudes indicant *Vin. opin.27.n.10.lib.1. commun. opin.* à nobis adductus in *Rit.99. n.4. lib.1. Taſſon.de antefat.obſer.1.verſ.7. nu.27.pag.375. Reg.de Philipp. diſſert. fiſcal.12. num.* 78. quoſque immeritò carpit *D.Præſ. D.Franc.Merlin.* quòd nihil ad rem pro deciſione cauſarum allegent, *centur.1.controu.16.num.11. & centur.2.cap.2.num.10. cap.31.n.4. circa fin.cap.32.num.18.cap.46.cap.52. in princ.& cap.53.num.1. in fin.* notatus propterea ab *Alphonſo de Olea in* ſubtili *tractat.de ceſſion.iur.tit.5.qu.11. n.1.* Idcircò ex his plerique paſſim ad ſummos Regios Magiſtratus euehuntur, paruipenſo *Alciati* monito *lib.12. parerg.* non expedire Iudices creare, qui Aduocati fuere; cuius effato diſſentiunt *Coſta in domo ſupplic.ann.17. num.19. Pegas add.loco tit.48.ſub n.4. pag.* 152. alijquè à me laudati in *Ritu14.num.9.tom.1.* quin non ſufficere, ait *Mich. Valc. de regim.Mun. par. 4. quæſt.1.num.11.* eſſe, qui ad iudicandi munus aſpirat, laurea in aliqua publica Academia, Doctorumque inſignibus decoratum; niſi & in Aduocationis paleſtra optimum, exercitumque Athletam ſe præſtiterit, inuehens in eligentes ad Subſellia eos, qui in poſtulando ſe non probatunt expertos: cum ex mala hac electione pleraque mala erumpant, & ad hoc profectò reſpexiſſe *text.in* §.1. *verſ.vetus igitur, Auth.de indic.vt nullat.* vbi Iudices Iuſtinianus elegit, quos aduocationis munus eos iudicandi dignos demonſtrauit. Et perperàm noſtros Aduocatos offendit *Conſil.Paul. Staiban. in obſeru.ad reſol.1.num.71.lib.1. & reſol.156. à num.1. lib.2.* quem ſe ipſum potiùs lædere, aduertit *Carol. Rota in add. ad Rouit. conſ.89. num.3. lib.1.* Doctorum enim Virorũ propriũ eſt, Aduocatos laudibus extollere, vt obſeruat *Fontanell. deciſ.392.nu.7. tom.2.* ibi: *Vt tradit Anton. de Gam. deciſ.Portugal.*185. qui aſſerit: *Sic Senatui viſum: & loquens de Aduocato, qui contradicebat, nihilominus doctum appellat: ſic de Aduocatis loquuntur integerrimi viri cum modeſtia, & laude.*

8 Inter cœteras autẽ illorũ virtutes illud mirabile cernitur, quòd qui in noſtris Roſtris cauſas dicere conſueuerant, aptiſſimi, & integerrimi nedùm ſunt in illis dicendis; ſed in decidendis quoque. Nec militat, quòd *Maſtrill.* ait ex *Theſaur.in præfat. deciſ.num.26. de Magiſtrat.lib.2.cap.12. num.* 3. doctiſſimos à ſe multos viſos in patrocinandis liribus ſemper laudandos, ad iudicandi tamèn munus euectos inhabiles euaſiſſe, & è contra. Ipſis nàmque quis non debitos perſoluat honores? de quibus in *tit. C.de Aduocat.diuerſor.Iudic. Borrell.in ſumm.deciſ.tom.1.tit.65.à num.1. Velaſc.de priuil. pauper. cap.3.quæſt.17. à num.14. Salzedo ad l.nou. Recop.l.34. tit.16.lib.2.Parexa de edition.inſtrum. tit.6.reſol.1.num.6. Amaya in l.vnica, C.de infam.lib.10.num.87.& in l.1.C. de Aduocat.diuerſ.Iudic.Perez de Lara in compend.vita homin.num.14. Solorzan.tom.2.de iur. Indiar.lib.4.cap.4. à num.18. Ferdin.Adduenſ. lib.2. explicat.pagina mihi,* 165. *Ioh. Rundinger. obſeru.10.centur.1. Chriſtin. deciſ.Belgic.99.& 100.vol.1. Cuiac. lib.16. obſeru.cap.22.Fab.de error.pragm.tom.1. in epiſtola ad Ducem Sabaudiæ,Griuell. in ſalut.ad lector.in deciſ.Dolani Senatus, Cenſal.ad l.vnic. C.ſi quis Imper. maledix.ex num.36.* alijque à me ipſo coacceruati in *Ritu 58.& 101. ex n.1. lib.1.* quem locum laudat *Luc.ad Gratian.*

tian.lib.1.discept.forens. cap.186.n.18. & à Reg.de Philippo fiscal. dissert.2. ex nu.1. & Carolo Rota in tract.1. de muner. ex num.46. ac tract.2. ex num.67. scientia nàmque facit nobilissimos, *Salyc.in l.7.C.de postul.* inquiens, quòd nobilitas sit ipsius scientiæ filia. Nequam proinde meritò, mulierem illam Ianuensem nobilem omnibus infamiæ pœnis dignam existimauit *Alb.Gentil. de nupt.lib.4.cap.13.* quæ vxori cuiusdam Doctoris nullis imaginibus claro, impurissimo, ac petulanti ore dixerat: *Non esse pennam, quæ faceret nobilitatem, sed penem.* Illisq; prætereà persoluuntur honoraria, vt dixi in *Ritu 58. ex n.9.lib.1.* ac dicebat ad rem *Cassan. in consuet. Burgund. des droicts, rub.4. §.23.in princ.in 9.concl.n.16.* vt agnoscas, quod tunc, sicut, & nunc, volebant I.C. satisfieri in suis laboribus, nè ijs, qui nunc viuunt, in posterum vitio vertatur, si sine debitis stipendijs nolunt labori incumbere: *Fui interrogatus his diebus, & ita dixi, & quia nulla erant pecuniæ, nihil scripsi,* refert *Fontanel. tom. 2. de pact. nuptial. claus. 7. glos.2.par.4. num.35.pag.318.* & indicaui in *citat.Rit.58.nu.8.ex glos.in cap. infames,3. quæst.7.*

Hinc adnotare libet, quæ currenti
9 calamo scripsi pro cœtu ipsorum Aduocatorum (inter quos ego tunc minimus) nè scilicèt ij cogerentur Tribunal adire ad campanæ sonitum, qua in Castro Capuano singulis diebus, festiuis exceptis, in ingressu S.C. pulsatur, & est vocationis signum, *cap. solent,50.de consecr.dist.1.* ac per illam vocati in multis casibus, si non venerint, graue perpatrant delictum, *Menoch.lib.4.præsumpt.44.num.1. Cyriac. tom.1. contron.forens.26.num.2.* & dicitur ministrorum lingua, *Pater Herrera de orig.offic.diuini,lib.1.cap.9.n.7. Pegas ad ora.Regn.Portug.li.1.tit.1.§.5. glos.50. Bonadil.in politic. tom.2.lib.3. cap.7.nu.61.* & dixi in *Rit.12.lib.1.* nec proptereà nostri Aduocati pœnis afficiendi, quòd designata hora nõ adsint.

Gaudebam mihi, congratulabar Collegis meis, cum ea perlegerem, quæ de Aduocatorum dignitate, & præstantia honorificè scripserant eruditissimi Viri, idquè mihi potissimùm ad tàm preclari muneris rectè obeundi amorẽ, stimulos admouebat, cùm ex edicto, quo amplissimus Præses S.C. (erat tunc D. Don Bernardus Zufia, de quo memini in *Rit.1. sub num.21. lib.1.*) alijque Senatores præstantissimi è cœtu nostro, laureis nostris insigniti, ad eximia promoti munera, opprimi acerbiùs nos, quàm par sit, & veluti in seruitutem redigi iubent, deturpari dignitatem omnem, & Iuris peritorum nobilitatem emancipari video, atque etiam doleo.

Equidèm aduocationis munus, dum
10 venale non est, quod maximis studiorum laboribus, tot diuturnæ praxis in foro exercitationibus ab ineunte ætate susceptis, vix senectutis ærũnis emitur, seruile illud minimè existimo; quid est igitùr, vt mulctari pœnis eos, qui spontè illud exerceant; prædefiniri tempus, quo præsint Tribunali, quouè accedant ad forum, quàm diù interfuturi sint ex inopinato decreuerint? Ad quid desudassent Iura tantam Aduocatorum cœtui nobilitatem addentia, *l.prouidendum, C. de postul.* tantam claritatem, *l.1.C.de Aduoc. diuers.Iudic.* dignitatem, *l. fin. C.de offic.diuers.Iudic.* comparationemque Stellarum, *cap.super specula, extra de Magistr.* si vti seruos sub pœnarum vinculis mancipare præcipiat Sac. C. Præses, adeòque eos exuat libertate accedendi, vel non accedendi ad S.C. quę communi omnium viuentium voto cœteris alijs bonis præfertur, *l.libertas, ff.de reg. iur.* Ad quid tantam titulorum congeriem Aduocatorum cœtui coadunare, de quibus II.CC. à nobis adducti in *Ritu 58. & 101. ex num.2. lib. 1.* quem plures laudat *D. Cons.Altimar. ad Ronit. cons.8. tom.3.* diximus in hoc *Ritu num.anteced.* tantasque præeminentias à Principibus impartiri, quas indicauimus in *Ritu 273.ex num.83.* memores *num.88.* de dictis Imperatoris Sigismundi, & Augustini Suessani: addimus Actium veterem

terē Poetam, qui venienti Iulio Cæsari ad Poetarum Collegiū nunquàm assurrexisse fertur,non Maiestatis quidem eius immemor,sed quòd in comparatione omnium studiorum aliquanto se superiorem esse existimauit, ex *Valer. Max. Cassan. in catal. glor. Mund. par. 7. consid. 36.*

11 Nec eorum dignitatem, libertatemque imminuit, quòd cogi possint à Iudice, vt patrocinium suscipiant, ex *leg. nec quicquam, 9. §. Aduocatos, & §. fin. ff. de offic. Proconf.* susceptumque explendum, *l. inuitus, C. de procur.* Intelligendus est enim *text.* ille in sensu, quo loquitur, quo fuit communiter ab omnibus intellectus: nempè, vel quando legitima subesset causa, *l. penult. §. qui autem, ff. de vacat. & excus. muner.* putà si quis per potentiam aduersarij non inueniri pro se Aduocatū dicat, citata *l. nec quicquam, §. sed etsi quis,* & parte ipsa instante, *§. Aduocatos, eiusdem l. nec quicquam,* mediante honorario pro modo litis, proque Aduocati facundia,& fori consuetudine, *l. 1. §. in honorarijs, ff. de var. & extraord. cognit. gloss. in l. 1. §. ait Prator, verbo non habebunt, ff. de postul.* sine quo Aduocatus non obstringitur, neque tenetur pro eo venire ad locum iudicij, *Specul. in tit. de Aduocatis, §. obijcitur, num. 25. in fin.* Vel tandèm in causis pupillorum,aliorumquè debilium, *cit. l. nec quicquam, §. obseruare, verbo Aduocatos,* quibus etiam si non cogerenrur,tenerentur præstare gratis patrocinium, *Sot. de iust. & iur. quæst. 8. art. 1. ex pag. 488.* secùs læthalem culpam incurrerent, *D. Thom. 2. 2. qu. 7. art. 1. Gaill. pract. obseru. 43. lib. 1. Couarr. pract. qq. cap. 6. sub num. 4.* opusque misericordiæ negligerent, *Scacc. de appellat. quæst. 15. num. 51. pag. 212.* ex quo in adeptione laureæ Doctoratus ęgentibus patrocinia pręstituros iurisiurandi religione se obstrinxerūt, & dixi in *Rit. 23. à num. 10. & 99. ex num. 6. lib. 1.*

12 Præter quàm quòd multiplici ex causa nequit Aduocatus cogi ad patrocinium suscipiendum: nimirùm contra amicum, vel pro inimico, *gloss. in l. 1. §. ait Prator, verbo, Non habebunt, ff. de postul. l. humanitatis, C. de excus. tutor. Tiraquel. de pæn. temper. caus. 22. Bonadill. lib. 3. politic. capit. 14. num. 56. Azeued. l. 13. tit. 9. lib. 3. nu. 20. & l. 22. tit. 16. num. 1. lib. 2. recopil.* vel contra clientem,quem solitus est tueri, *Villadieg. in polit. cap. 5. num. 55.* vel quando commodè accedere non posset, quia scilicèt esset morbo correptus, *gloss. in l. 1. §. Diuus Seuerus, in verb. repet. ff. de var. & extraord. cognit.* vel nequiret valdè mane accedere, quia noctem insomnem traduxisset, quibus in casibus Doctores, Aduocatorum deferendum commoditati, dixerunt,præsertim *Specul. in add. §. obijcitur, num. 25.* ibi: *Si commodè venire potest*, vel si nesciret eam causam agi, in qua suo patrocinio opus sit, *Specul. ibidem*, ibi: *si sciuerit causam agi, Reg. Ronit. in pragm. 1. num. 7. de postul.*

13 Quapropter cum tot, tantisque ex causis non teneatur Aduocatus; non est cùr hodiè mandetur ipsis genericè, nulloque habito discrimine causarum, casuum,& personarum,ac temporum, vt quotidiè, talique hora accedant. Quod verò *Reg. Ronit.* tradidit in *add. pragm. 1. num. 7. de postul.* licèt potissimùm Aduocatis fauere videtur,tamē haud officit: cum ex ipsius verbis non deducatur, quòd Aduocati susceptum munus explere, & in omnibus causis quouis tempore, & euentu,parte non instante, nec stipendijs constitutis, ad Tribunal accedere teneantur:eo quòd terminis habilibus insignis ille vir loquutus est his verbis: *Nota, quòd postquàm Aduocatus seruatis seruandis*: nimirùm quòd vltrò ad causam accedere teneatur, etiam non requisitus, quando nouit causam tractari,ac clienti defensione sua opus esse, & in casibus videlicèt, in quibus Aduocati munus suum susceptum explere debent, & possunt, vt sentire videtur *Specul.* ab eodem *Reg.* adductus.

14 Delendum insuper est edictū, quia Aduocati non solùm in Supremo Sacro Consilio, sed in alijs Regijs Tribuna-

bunalibus, in Supremo præsertim à Latere Consilio occupantur, in quibus, vt rerum necessitas petit, in dies interesse cernuntur. Nequit igitur vnius Tribunalis detrimento alteri opem ferri, cum in omnibus causis defensio spectanda sit, & clientum bonum procurandum; omnes sunt Curiæ Regis: omnes subditi; & diù receptum est, vt Aduocati indiscriminatim, non ad vnum restricti, Curias omnes, & Tribunalia inuiserent, & quæ rerum fuisset necessitas, modò vni, modò alteri occurrerent.

Nec audiendus est *Io. Laganarius ad*
15 *Rouit. in pragm. 1. num. 18. de custodia reor.* autumans, prærogatiuis prædictis minimè frui nostrorum temporum Aduocatos; sed priscis Iuris Consultis tantùm indulta priuilegia, Imperatorumque tempore florentibus. Siquidem nulla inter veteres, & recentiores Aduocatos differentia ostendenda est, eadem vtrisque definitio competit: nempè, qui in iudicio apud eum, qui iurisdictioni præest, desiderium suum, & amicorum exponit, vel alterius desiderio contradicit, *Aloys. de Leo in l. 1. num. 2. C. de Aduoc. diuers. iudic.* Imò nostrorum magis temporum, Aduocati præstantioribus sunt priuilegijs vallandi, qui opus magis laboriosum agunt, voluminosos processus perlegunt, allegationes in iure, & in facto edunt, Iudices instruunt, in Aulis edisserunt, maiori labore, quàm prisci Aduocati, vt adamussim obseruat *Fontanell. de pact. nupt. clausul. 1. nu. 24. lib. 1. pag. 16. & in dec. 155. ex num. 3. lib. 1.*

Quamobrèm, nè edicti huiusce no-
16 uitate tàm vtilis aduocandi modus, & ordo, nèue consuetudo hæc liberè in omnibus Tribunalibus causas defendendi diutiùs obseruata diluatur, (quod sanè non sine legum violatione fieret, cum omnis mutatio in Republica, adhùc in melius, maximi detrimenti sit, vt monent *Tertul. aduersùs Marc. lib. 4. pag. 541. lit. D. S. August. epist. 118. tom. 2. lit. A. Angelicus Doctor par. 1. quæst. 97. art. 2. Marc. Anton. Mureto ad l. 2. de constitut. Princip. pag. 153. Altamiran. in l. 3. C. de fil. Official. Milit. cap. 21. ex num. 1. Philipp. Knipchildt de iur. & priuil. Ciuit. lib. 3. cap. 5. nu. 55.* & alij nouitèr apùd *Reg. de Philippo fiscal. dissertat. 21. ex nu. 2.*) nostræ supplici assertioni Sacrum Senatum annuendum fore, Aduocatos in pristinam libertatem vindicando, in spem ducimur; ex quo fiet, vt maiori animi conatu munus suscipiant, & alacriùs exerceant, eum nobilitati suæ, & laudibus liberalissimè indulgeri viderint.

Memoratus ordo, benignitate mixta cum iustitia DD. Præsidis, & Senatorum, fuit reuocatus, vt egit tempore, quo illi præerat D. Regens, & Præsidens D. Petrus Iordanus Vrsinus, calamumque pro totius Aduocatorum cœtus tutela arripuit insignis *I.C. Antonius de Philippo*, pater *D. Regentis Io. Hieronymi*, vt ipse Regens fatetur *fiscal. dissert. 2. num. 4.*

An autem iuramentum calumniæ
17 requisitum ex *pragm. 6. incip. si Reus, de ord. iudic.* sit sublatum ex *cit. pragm. dispendia litium, eod. tit.* attento quoque nostro *Ritu*? inquirit *Carauit. numer. 34.* illudque hodiè recessisse, & cautionem expensarū ipsius loco successisse, indicat *Maugrell. ad Bart. in l. qui bona fide, §. si alieno, ff. de damno infect.* & absque illius propterea præstatione procedi in causa, monet *Reg. Rouit. in indic. pragm. 6. nu. 1.* referens *Carau.* hoc differentem; & miror cur *Reg. Rouit.* non meminerit *de Muscatel.* qui in sua *praxi* de huiusmodi quæstione disserit, *par. 1. glos. contendat, ex num. 14.* & tuetur, quòd nè parte quidem expetēre præstare teneatur, quòdque processus valeat, rationibus ductus sub *num. 17.* authoritate *Paris. de Put.* ac *Vrsill. sub num. 17.* & *Marant. in cap. de iuram. calumn.* (quod quidem tempore suo fortè erat in vsu, teste *Muscatell. sub num. 21.*) concludit, huiusmodi iuramētum à litigantibus temerè præstari, & paruipendi, ex *Bald. in l. si potest, C. de euict.* cum potiùs de calumnia committenda, quàm vitanda

da iurent, & propereà penitùs illud à iudicijs eliminandum, nè tot periuriorum nexibus animę litigantiũ fœdeilligentur. Vnde reiectis disceptationibus, an in Regno per huiuſmodi *Ritum*, aliaque Iura ſit hoc iuramentum deletum? putarem fuiſſe obliuioni traditum, ac derelictum ex malitia, & litigantium proteruia, qui vt aucupentur ſibi iura, foueantque, patui habent, vel millies peieraſſe.

Et quamuis *Regens Rouit. citat. loco*
18 *num.* 3. dicat, huius iuramenti omiſſionem fuiſſe introductam ex *cap.* 1. §. *Sacramentum, de conſuet. rect. feud.* tamèn remiſſio, de qua in *cit.* §. fuit ob reuerentiam, quam Domino vaſallus debet, fuitque ſtatutum ad inſtàr Patronorum in *l. ius iurandum*, 33. §. *qui ius iurandum, de iur. iur.* quam legem allegat *gloſ.* feudalis ad oſtendendum, quòd in hoc Dominus eſt ſimilis Patrono, & iſta Iura æquiparare libertos vaſallis, dixit ibi *Andr. & in tit. quib. mod. feud. ammitt.* etſi aduersùs hanc æquiparationẽ arguatur ex multis, præſertim ex eo, quòd ſi Patronus à ſuo liberto iuramentum exegerit, nequit libertus Patronum mutuò ad iurandum compellere, vt ſuſtinet *Aluar. in indic.* §. *in quibus, ſub num.* 20 *verſ. apponitur ab extrà*, & ſub *num.* 3. vbi cum *Salyc. in mem.* §. *qui ius iurandum*, aduerſante dictis *Bart.* expreſsè reſidet, prout etiam Domino ex eadem æquitate remittitur in *cap.* 1. §. *ſi verò feudum, ſi de feud. fuer. contr. inueſt.* vbi *Iſern. ſub num.* 4. profert rationem, quia Domino hoc iuramentum fuit remiſſum per Fridericum apùd Roncaliam, vt dicitur in *addit.* §. *Sacramentum, de conſuet. rect. feud.* ſed tamèn iuramentum, quod remittitur in *cit.* §. *ſi verò feudum*, non eſt calumniæ, de quo loquitur memoratus *text. in* §. *Sacramentum*, *verſ. in quibus*, ſed Sacramentum litis deciſorium, quod alio vocabulo dicitur defenſio in *tot. memor. tit.* & ibi *DD.* ac præſtatur pro veritate detegenda, cùm perperàm veritas tegatur, tàm à Vaſallo, quàm à Domino, vt in *cap.* 1. *verſ. etſi Dominus*, & ibi *gloſ. & Iſern. de controu. inueſt. int. Domin. & vaſall.* ex quo *text.* Præſul *Liparul. in add.* §. *ſi verò feudum, verbo, Dominus iurare*, dicit, huiuſmodi deciſionem eſſe omninò veram, quatenùs de iuramento cum duodecim ſacramentalibus loquatur, qui ſacramentales qui ſint, & an à longobardis, vel Iure Canonico, aùt Ciuili ortum habuerint? differit *Conſ. 10. And. de Georg. in repet. cap. huius autem generis, in quib. feud. ammitt. c.* 19. & nos ſupra in *Rit.* 180. & infra 293.

Quatenùs verò ſimplex, & omni-
19 nò iuramentum negaret, dubius exiſtit de deciſione per *text. in cit. cap.* 1. Etſi *Liparul.* anceps ſit, innuatque quòd Sacramentum à Domino *textus* minimè tollat; tamèn non diſcedendum, reor, à litera, quia eſſet deſtruere *text.* & legendum intrepidè, quòd à Domino omnem auferat iurandi neceſſitatem; atque hic caſus longè diſtat à caſu *cap.* 1. *verſ. ſi verò Dominus, de controu. inter Dom. & vaſal.* ac ab alijs Iuribus, quæ iuramentum Domino deferendum ſanciunt: nàm cum in ijs caſibus eſſet de feudo contentio, cum illo, qui vaſallus declaratus adhùc non erat; hic verò ille à Domino Sacramentum petebat, qui iam vaſallus erat pro feudo, de quo minimè controuerſia extabat, & aliud petebat, de quo iuramento Domini ſtare volebat, & propterea ſicuti Patronus in lite, quam cum liberto habet, iurare non tenetur, propter reuerentiam; ità paritèr iſti Domino: nàm maior reuerentia eſt exhibenda illi, qui verè eſt Dominus, quàm ei, quem adhuc Dominum eſſe non conſtat, vt *arg.* §. *primi, de mil. vaſal. qui Cont. eſt*; dicit *Aluar. ibid.* & alium ponit caſum, quando Dominus de calumnia iuramentum præſtare ſe offerret, an tunc vaſallum ad ſibi iurandum adſtringere poſſet? & contra opinionem *Iacob. de Beluis*, negatiuæ incumbit ſententiæ *num.* 3.

Vndè, vt ad *Iſern.* inceptus redeat
20 ſermo, putarem, *Iſern.* lecturam, tanquàm

quàm deficientem, esse supplendam, videlicèt, quia Domino similitèr ius iurandum de calumnia remittitur, & sic *Isern.* aliud *ibi* adducere voluit simile, in quo Dominus iurare non tenetur.

Proindè dicendum, quòd quamuis
21 nec de consuetudine huiusmodi calumniæ iuramentum tolli possit, talisque consuetudo minimè valeat, ex *textib. in cap. constitutus, de fideiuss. & in cap. certum, de iuram. calumn.* quos recenset *Matthes. sing. 65. Roland. consil. 71. num. 10. vol. 1. Afflict. in prælud. constit. quæst. 12. num. 8. Auus meus ad Capyc. decis. 207. Antonel. cons. 61.* memores *Carau. in hoc Rit.* etiam in causis summarijs, & in quibus procedi-tur sola facti veritate inspecta, *Menoch. de arbitr. lib. 1. tom. 1. integra quæst. 26.* Tamen hæc toleratur consuetudo, cum animarum detrimentum ab huiusmodi iuramento præstando fieri in dies videtur. Et Gentiles hac perspecta temerè iurandi facilitate, vt peierandi ansam tollerent, solo ducti naturæ lumine, id lege vetarunt, quam à Radamanto latam ferunt, qui propter incorrupta iustissimæ vitæ iudicia à Poetis vnus ex tribus Tartari Iudicibus fingitur, vt refert *Plato in libr. de legib. dial. 12.* de quo meminit *Cons. de Georg. capit. 17. num. 11.* qui docet, quid sit iuramentum? quarè inuentum? quotuplex; & cur Ius feudale potiùs, quàm Romanum, in causis decidendis iuramenti fidem sequatur.

Anno 1630. iussu Pro-Regis simul,
22 & Visitatoris prodijt decretum, quòd causatum Patroni huius nostræ Ciuitatis hoc calumniæ iuramentum subire tenerentur. At aduersùs illud decretum insurtexere Viri insignes, nempè *Franc. de Petris cons. 1. Camill. Tambrus in suo opusculo, Tasson. de antefat. vers. 3. obseru. 1. ex num. 11.* scribentes, non responsa dixerim legalia, sed penè tractatus integros, eo refertos eruditionum, ac doctrinarum munimento, vt quamuis nostrum non sit, Principis actionum causas rimari, & æstimare, cum summum Principi Deus iudicium dederit, nobisque obsequij remaneat cura. Visum tamen meritò fuerit, vt ordo suspenderetur ob consuetudinem tàm vetustissimam, ac diuturnam in oppositum militantem, quæ in Aduocatis de non iurando de calumnia (quicquid sit in principalibus litigatoribus) introduci validè potuit, *glos. in l. rem non nouam, §. Aduocati, C. de iudic.* & *Bald. in cap. cæterùm, de fideiuss.* dicit, discrimen esse inter litigatores, & Aduocatos, quia non in causa, sed circa causam Aduocati iurant, & proindè in ipsis consuetudinem operati, & expressè ante *Bald.* sensit *Isern. in prælud. feud. n. 27.* nectens, quòd desuetudo legem abrogat, *l. de quibus, C. de leg. in fin. Inst. in proœm. §. igitur*, & absque dubio tollet, & abrogabit, quando in contrarium actum est, & ponit exemplum in Sacramento Aduocatorum, *C. de iudic. citata l. rem non nouam, §. Patroni*, quam in consuetudinem non vigere dixit ex *Bulg.* quia lites sine tali Sacramento agitabantur. Maximè quia nostrorum Aduocatorum probitas his aculeis non eget, vt benè operentur, & in iudicijs, ac causis agendis præoculis habeant rectitudinem, quæ eis perpetuò præsto est; dirimunt enim ambigua facta causarum gloriosæ vocis, ac legum confisi munimine, non clypeis quidem calumniarum; tùm, deniquè, quia vel secluso Sacramēti vinculo exploratissimum est, eos, si qui fortè abiecti, ac degeneres, inter vilissimos quosque numerandi iniustas causas ruendas susceperint, turpe cōpendium, stipemque defotmem potiùs, quàm laudis augumenta quærentes, obstringi ad restitutionem, & damnorum omnium refectionem, si æternæ animarum suarum beatitudini consulere velint, præter quod malè parta, quàm citissimè dilabuntur, cum lamentabili domorum excidio, & non sine dignitatis familiarum dedecore, concinitque apùd *Diu. Io. Crisostom.* effatum *sup. 1. ad Cor. hom. 40. Qui plusquàm permissum erat, colligebant, non*

manna, sed vermium plus, & putredinis retulerunt.

Istud autem Capitulum M.C. eiusque Regenti Ioanni de Haia directũ,
23 & à Regina Ioanna presentes inter *Ritus* insitum, nulli dubium est, instàr cœterorum *Rituum*, seruandum esse in toto hoc Regno, *Andr. in reper. ad Cãp. Regn. vers. Ritus. Conf. Capyc. in inuest. feud. verb. Officialium, de Franch. decis. 143. n. 7. Alciat. cãs. 25. in fin. lib. 5. Cappell. Tholos. decis. 115. Malin. lib. 1. primog. cap. 2. num. 18.* Præterquam quòd ex regula à nobis constituta in *Ritu 275. n. 36. lib. 3.* rescriptũ etiã vni directum positum in volumine legum, facit ius quoàd omnes. Addimus hanc regulam confirmantes *Reg. Rouit. consil. 93. ex num. 2. lib. 2. Rebuff. ad constit. Gall. tom. 3. de salar. tax. per visit. process. art. 1. glos. vnic. nu. 15. & 16. Conf. Carleual. tom. 2. de iudic. lib. 1. disp. iur. tit. 2. disput. 8. num. 10.* memorem ad rem *pragm.* nostræ, 40. §. 5. *in fin. de offic. S.R.C.*

Ex hoc itàque Capitulo, eiusque
24 verbis ibi: *Ex defectu omissa solemnitatis iudiciaria*, & ibi: *De pura substantia veritatis*, prodijt decantatum illud, in Regno causas cognosci, atq; definiri posthabitis solemnitatibus, sola facti veritate inspecta, summariè, & de plano, quam notoriam cantilenam vocitat *Muscatel. in praxi S. C. par. 1. lib. 1. glos. libellus, num. 4.* cuius meminit *Mari ad Grammat. decis. 15. num. 7.* Hinc fortassè in hoc Regno causas omnes summarias, præter feudales, iudicari, scripsit *Iacob. Schultes* Elbingensis *obseru. forens. 3. num. 249.* qui latissimè agit de causis summarijs, & in quibus neque libelli, neque litis contestatione opus est. Atque huius *Capit.* vigore valent Barones in Regno committere causas summariè, simpliciter, & de plano; quamuis Iure Communi nequeant, *Paris. de syndic. verb. sententia, vers. est tamen, Ruend. in cap. 6. Prætor. num. 3. Reg. Tapia lib. 2. iur. R gn. rubr. de offic. & author. Baron. num. 4.*

Porrò Legislatores nihil aliud im-
25 pensiùs optarunt, nisi finem imponere litibus, quæ domus pessundant, familias perdunt, odia, rancores, atque inimicitias pariunt. Vtinam non, & animarum iacturam! Idq; ipsum summoperè fuit quoque cordi Reginę Isabellæ, quæ dispositis in hoc *Ritu* robur addidit in sequenti *Rit. 289.* Regi itidem Ferdinando in *prag. incip. Odia litium, de ord. iudic.* nostrisque Serenissimis Austriacis Regibus. Quamobrem conditi fuere hic, alterque *Ritus 289.* & tot promulgata municipalia Iura, vt obseruat *Garanit. in hoc Ritu ex num. 29.* cuius meminit *Donad. de renunciat. cap. 32. nu. 73. lib. 1. Calà de modo articul. glos. 1. §. 1. ex n. 4. Troys. in proœm. mem. pragm. sub nu. 15. Borrel. in prag. odia, de arbitr. in princ. Camp. in cap. frequens, num. 1. Iodoc. in prax. ciuil. cap. 27. in princ.* Quin *Garan.* & *Reg. Rouit.* ille in hoc *Ritu*, alter in *comment. ad mem. pragm.* multa ad illorum elucidationem congerunt, necnon *Pras. Ricc. collect. decis. 1118. Muscatel. cit. par. 1. glos. 1. ex num. 6. & glos. petitur, à vers. secundo quaro, sub nu. 4.* Regis enim est, lites resecare, *l. properandum, C. de Iudic. cap. finem litibus, de dolo, & contumac. Solorzan. de iur. Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 7. & tom. 2. lib. 2. cap. 29. num. 82. ac emblem. 68. nu. 25. & tom. 4. in exort. ad Aduocatos, numer. 27.* ac *Ioann. Neuizan. in sylu. nupt. lib. 6. num. 8. Eman Aluar. Pegas ad ordin. Regn. Portugall. tom. 1. ad proœm. glosa* integra 57. *Beterlinch. in theat. vit. human. tom. 4. pag. 222.*

Vndè Rex D. Iayme de Aragon litibus, & litigiosis semper infensũ se prębuit, ac in exilium misit insignẽ, & celebrem Aduocatum, qui multas lites excitabat. Rex Galliæ imposuit tributum depositandum à lites mouentibus, quod victoribus restituebatur, & si victi, acquirebatur Fisco. Hoc consuluit *Mæcenas* Augusto, teste *Dio lib. 52.* his verbis: *Optimum verò inimicitias omnes, & ambitiosa certamina prorsùs excindere, atque adeò nec nomina noua, aùt aliquid, ex quo oriri discordia possit, illis permittere.* Cla-

mat propterea Cicero lib. 1. de legibus. Et ea salus, litium multitudine, maximopere læditur. Nam clari iuris est, dicebat Alex. cons. 171. lib. 7. extintionem litium ad conseruationem Congregationis humanæ pertinere, & saltem ob tempus amissum euenit, quod scribit Senec. epist. 1. ad Lucil. ibi: Persuade tibi, hoc sic esse, vt scribo, quædam tempora surripiuntur nobis, quædam subducuntur, quædam effluunt, & si volueris attëdere magna pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. Multi assimilantur Hyperbolo, de quo Iacobus Gorenx in Clypeo Patientia, lib. 2. cap. 11. sic loquitur: Hyperbolus fuit mirum in modum appetens litium; hinc adagium, vltra Hyperbolum, quod de eo dicitur, qui causas, processusque, quos vocant, plusquàm par sit, suscitat, & qui similis est his, de quibus Hesiodus, multi inquit litigant in foro, non tàm vt aliquid consequantur, quàm alios vexent, atque molestent.

Quamobrèm si veritas inspicienda
26 est, & æquitas in quibuscumque Curijs, ac Iudicijs, potissimùm in Subsellijs M.C.V. cui vtpotè luminari maiori ex dictis à nobis in Ritu 1. ex numer. 22. lib. 1. & in Rit. 278. ex num. 6. hoc 4. tom. quod oppressorum lacrymas exiccat, iustitięque fonti, qui iniuriarum sordes detergit, directè loquutus est Rex Carolus in hoc Ritu; Eadem quoq; fortiùs exuberare debet in supremo Sacri Consilij Senatu, qui, & Regem ipsum repræsentat, iudiciaque iudicat, vt Deus, de quo infra. Vnde haud inutile duxi, hic perstringere nonnullos casus, effectus, & prærogatiuas erutas ab huiusce Rit. aliarumq; nostrarum Sanctionum dispositione, Iure Cõmuni, ac Praxi. Quorũ plerique quia conueniunt non solùm S.C. & M.C. verùm & cunctis Curijs, Tribunalibus, ac Ius dicentibus. Nonnulli autẽ præcipui sunt S. C. Describam porrò eos ordine tumultuario. At quos, perspexero, spectare ad S.C. de illis specificã mentionem faciam, vt innotescat, eas prærogatiuas ad ipsũ Supremũ Senatũ priuatiuè pertinere.

Perspicuum quidem est, Partheno-
27 pem nostram, si iustè gloriari licet, tot, tantisque ornamentis, honoribusque à Deo, Natura, Regibus, & hominibus certatim ornatam, in hoc potissimùm suas glorias pandere, quòd habeat tot Tribunalia tàm rectè ordinata, tot legibus municipalibus, tantisque Ministris munita, Reg. de Philippo differt. fiscal. 20. num. 14. Etenim præter Collaterale Consilium, in quo Consiliarij à latere Excell. Pro-Regis resident, de rectè administranda Republica statuentes, de quibus eloquuti sumus in Rit. 1. ex num. 7. lib. 1. addimus R. Sanfelic. dec. 223. lib. 2. Gizz. ad Capyc. Latro dec. 187. lib. 2. D. Marchion. de Centelles, Locumtenentẽ Regiæ Cameræ, in controuersi. de honores, y precedencias sub num. 57. me citatẽ, mea rescribentẽ verba. Est etiam pro administranda Iustitia Supremum omniũ inter Magistratus Regni Subsellium: nempè S.R.C. prag. 2. de offic. S.C. ibi: Igitur Sacrum eodem in Regno, Supremumq; Consiliũ ordinauimus, cuius tantus est dignitatis, authoritatisq; splendor, tantaque potentia, vt admiratores omnes ad sui laudes, ac debitam vndique reuerentiam conciteт.

Quantum enim decus (dissimulatis
28 consultò cœteris pluribus ornamentis) S. huic C. à solo sui Authore descendit, palàm est, quia Institutorẽ habuit Alphonsum Aragonem Regem, semper omnibus commendabilem, de quo plenę sunt Historię, & indicaui in mea Paranesi Excell. D. Petro Antonio ab Aragonia, Regni tunc habenas sustinenti, de transferẽdis cineribus Alphonsi huius Regni Primi Regis à Neapolitana Vrbe ad Basilicum Maiorum tumulum. Hic enim cum sibi Ditionem hanc: nempè rem suam, iustissimè vendicasset, Renato Rege repulso, postquàm tertia Iunij 1564. pompa triumphali in Ciuitatem nostram exceptus est; Supremum hoc Consilium ordinauit eodem anno, Aragonium nempè regimen imitatus: probè enim intelligebat, non tàm in præsidijs, in pro-

propugnaculis, in copiarum, armorumq; munimentis Regna conſiſtere, quàm in æquiſſima Iuſtitiæ adminiſtratione. Quarè aduerſùs eos, qui Ferdinandum filium Sacri huius Conſilij Authorem, & non veriùs Adauctorē faciunt, ſexcenta Hiſtoricorum hominum grauiſſima teſtimonia palàm reclamant, ac Diplomata in Regijs Archiuijs aſſeruata, necnon eiuſdem S.C. forenſia acta contradicunt, quæ ipſum amplificaſſe ſolùm, non induxiſſe inter nos huiuſmodi regimen, conſtantiſſimè comprobant. Hinc *pragmat. 2. de offic. S.R.C.* non Ferdinando filio, ſed Alphonſo Patri tribuenda venit, atq; demū Typographi peccantis incuriam nomina perperam commutaſſe, cenſendum eſt: quomodo enim eiuſdem *pragm.* ſenſus, ac verba Ferdinando accōmodari valeant, cùm tantùm paterni Imperij hæres fuit? Alphonſo certè patri congruentiùs quadrant: ipſe enim rem totam armis confecit, Regnumque hoc legitimo, ac hæreditario iure ſibi deſtinatum pugna iuſtiſſimè aſſequutus eſt. Quō circa *Nicolaus Top. de orig. Tribunal. par. 2. lib. 1. cap. 2. ex num. 10.* ſolertiſſimè perſpicit, eamdem *pragm.* inter Conſtitutiones ab Alphonſo poſt triūphalem ingreſſum, Regniquè huius æquiſſimam conſequutionem, ſancitas, primum locum tenere.

29 Non ſolùm ergò Alphonſus, potētiſſimus æquè, ac ſapientiſſimus, ad huius Ciuitatis, iam diù exulē tranquillitatem, totiuſq; Regni optimum ſtatū firmandum, infœliciſſimis mille perturbationum moribus iam collapſum, huiuſmodi Conſilium inſtituit; ſed eidē ipſemet ſemper præfuit. Quamobrèm hęc cōſecrati Capitis Præfectura Conſilio *Sacri* prænomen fecit: ſicuti olim omnia Imperatores Sacra nuncupabātur, vt Sacrum Scrinium Conciſtorij; Sacra Cognitio, Largitio, Sanctio, teſte *Iuret. ad Symmach. lib. 2. epiſt. 30.* cuius meminit *D. Garcia Barionueuo* Marchio Cuſani in *panegyrico Excell. Lementium Comiti, pag. mihi,* 178. & meritò vocatur S. C. non Tribunal, quia illud Regem reſpicit, hoc Iudices inferiores, *Bouadill. tom. 2. lib. 3. capit. 14. num. 23. Conrad. in Templ. omn. Iudic. lib. 2. c. 1. Taſſon. de antef. verſ. 3. obſer. 3. num. 36. & 72.* Ac prætereà libellos, qui offerebantur, hoc titulo prænotatos voluit: *Sacra Regia Maieſtati*. Sed cum Reges perpetuis curis detenti, varijſque magni ponderis negotijs præpediti, in hunc Senatum venire continentèr non poſſent, egregios quoſdā Viros perſpectæ virtutis delegerunt, qui Regio nomine, Regiaq; authoritate ibi præſiderent, prout hoc tēpore præſidet D. D. Fœlix Lanzina y Viloa, qui poſtquàm magnificentiſſimo quouis munere laudabilitèr functus fuit, communi omnium plauſu, & commendatione, incomparabilis prudentiæ ſuæ, integritatiſquè meritis exigentibus, eximia hac dignitate, vtinam perennatura, ornatus eſt: inter cœteras enim Virtutes illa eſt admirabilis, quòd in cauſis animi ſui votum non pandit lingua, aſpectu, vel vultu, vt Conſiliarij liberiùs ſuum proferant: pręcipuum ſanè requiſitum, teſtibus *Palcot. de Sacr. Conciſt. 5. p. q. 2. pag. 229. Michael Martinez de Villar. in tract. de Iuncta Regni Aragon. fidelit. S. 9. pag. 261. Petrus Calliſto in analytico tract. de leg. Regia, §. 10. num. 32. Rara enim temporum fœlicitas*, inquit *Tacit. lib. 1. hiſt. 5. vbi ſentire qua velis, & qua ſentias dicere licet.*

30 Hoc præcipuè exquiritur in integro, rectique aſſecla Iudice: nempè continere ſecretum, adeò ſeuerè exigitum à Iure, tùm Communi, tùm Municipali, *pragm. 3. de offic. Iudic. 17. de offic. S.C. 1. de cauſ. decid.* & ſcripſi in *Rit. 265. ex nu. 178. tom. 3.* Nec mulcta vlla excogitari poteſt, qua afficiendus non ſit Miniſter in medium proferens arcana cauſæ; cui rei ſeriò animum appellare debent Principes, eo enim in apertum ducto, quòd præter periuriū, maxima oriuntur incōmoda, ac detrimenta inenarrabilia, ad quæ reparanda Iudex tenebitur; Verùm, quando, aut qua ratione huiuſmodi reparationes fieri vnquàm poterunt?

Diximus in *Ritu* 3. *num.* 10. *lib.* 1. *ex Borrell.* hanc ob causam *Marin. Frecciam* è Senatoria dignitate deturbatum fuisse, cui opponitur improbando *Io.Bapt.Mucci ad Reg.Sanfelic. dec.*79. *num.*10. *lib.* 1. monens, quòd *Anna in singul.* 383. cum nomen non proferr, neque sermonem habet de Senatore, quem fuisse *Frecciam* argui posset; sed de pluribus Senatoribus, qui proindè fabulam autumat traditionem: maximè quia id in historijs non legitur, vbi cōmemorantur aliorum suspensiones, quorum non pauci in integrum restituti fuerunt, de quibus *Costus part.*3. *lib.*3. *histor. Neap.* & *Summont. par.*4. *lib.* 15. *anno* 1584. & 1587. At *Frecciam* dignitate denudatum fuisse prætextu, quòd suffragium palàm fecerit, vero veriùs est, adduciturque Arrestum R. C. latum anno 1560. die 1. Martij apùd *R.deMarin.arrest.*63.*to.*3. *pag.*797. Equidem aurē spero credendum fore, notam *Freccia* immeritò inustam fuisse, tùm quia Vir ille fuit qua morum integritate, qua Nobilitate originis, qua omni Scientiarum genere eximius (Trahit enim originem è Ciuitate Rauelli, Dominus Ciuitatis Litterarum, & Castri Abbatis, à Consilijs Caroli Quinti semper Augusti, in hoc Neapolitano Regno, ac S.C. Pro-Præsidens egregius, Professor de feudis in publico huius Ciuitatis Lycæo, quod idem ipse asserit in *præf. ad lib. de subfeud. in cap.de feud. orig.* de rebus, quæ vetustatem præferunt, apprimè edoctus, cui Antiquitas omnis, imò, & Iura ipsa quam maximè debent) tùm etiam quia, & integerrimi adhuc Iudices illi subiacent fato, vt sæpè sæpiùs calumniarum imber aggrediantur acritèr, & quandoque etiam miserrimè obruantur. Mirum enim videri non debet, si vbi è Solio imperat prauitas, ibi conculcetur integritas; & qui iniquum pro æquo facit, quid mirum, si iniquam duxerit æquitatem: *Laudabiles, & probanda actiones, graues inuidias, & acres calumnias costare solent*, ait *Polyb.* 1.*hist.* & *Ann.Rober. rerum iudic.lib.*2. *cap.*2. *An veluti Cantharides*, inquit, *etiam florentibus rosis sæpe innascuntur, sic, & calumnia, nè quidem à pietate abstinent, imò eam probris, & maledictis frequentèr exagitant. Luc.de Penn. super text. in l.si grauiùs,*16. *C.de dignit. lib.* 15. *quia homines*, ait, *qui habent de alijs iudicare, sæpe propter iniustitiam multos aduersarios habent, vndè non est passim credendum contra eos.*

Prænotantur adhùc eadem inscrip-
31 tione *Sacra Regia Maiestati*, supplices libelli, quotquot S.C.Præsidi danrur, vtpotè qui Regiam adhibeat authoritatem. Et hanc ob causam idem S.C. vt mos Regum est, Illustris tantùm titulos exornat Pro-Reges; quare quoties in Collaterali Consilio, Sacrum Consilium causam aliquam agit, seruare semper solet in sententijs hanc formulam: *Facta relatione coràm Illustri Vice-Rege*; quam causam si ageret idem Collaterale Consilium, magnificentiùs diceret: *Facta relatione coràm Illustriss. & Excellentiss. Vice-Rege*, vt dixi in *Ritu* 1.*sub num.*21. ex eadem ratione, cum in sententia nominandus fortè est aliquis Cardinalis, non alio titulo decoratur, nisi *Admodum Reuerendi*, quo eū ornat Rex tàm voce, quàm scripto, vt obseruat *Cafar. in specul.peregr.quæstione* 12.*num.*181. Hinc cum lecta fuisset coràm D. Andrea Marchesio Præside S.C. supplicatio pro interesse Principis Italiç Superiorem (præter Imperatorem) non recognoscentis, cuius initium erat: *Exponit Serenissimus Dux*, fuit decretum: *reformatis titulis prouidebitur*, teste de visu *Cafar.loco cit.nu.*21. Proptereà quando S.C.Præses causas Consiliarijs demandat, dat eis titulum *Magnifici*, quo solet eosdem honorare Rex, de quo titulo nonnulla edisseraui in *Rit.*273. *nu.*86. *lib.*3. Quando verò cœteri Tribunaliū Præfecti causas committunt: scilicèt Pręsidentes R. C. Iudices M.C. Auditores Prouinciarum, titulo *Domini* nuncupant: etenim illa Tribunalia proferunt eorum, vel prouisiones: nempè R.C. sub nomine Magni Camerarij. M.C. sub M.Iustitiarij.

tiarij . Quamuis enim sint Regia Tribunalia, Rex tamen illis non præsidet, neque ipse iudicium profert, sed vnus ex suis cōspicuis Ministris. Non sic S.C. cui Rex, eiusq; Præses præest. Ideò in suffragiorum paritate, Præsidentem, aiebam, debere in eorum sententiam abire, qui fauent, in capitalibus causis, cum de morte agitur, quia ipse Regem representat, ex cuius suffragio nemo debet vltimum supplicium pertimescere, exemplo Regis Ioannis III. de quo meminit *F. Io. Marq. in Gouernat. Christian. lib. 1. capit. 19.* & Regis Ioannis II. de quo testatur *Rezende in sua Chronica cap. 99.* quod ipsum indicaui de Pro-Rege in *rit. 274. num. 154. lib. 3.* etsi displiceat *Pasqualino tom. 2. ad pragmat. Regni Neap. 11. de condemn. pro delict. nu. 27.*

Verùm gaudeo summoperè repe-
32 risse Authorem, qui hoc adamussim dixerit in Præside, & is est *Emanuel Aluarez Pegas in Comment. ad ordin. Regn. Portugall. lib. 1. tit. 1. §. 9. glos. 67. num. 5. pagina mihi*, 275. qui quippè *Pegas* vtitur verbo *tenetur*, quod importat præcisam obligationem, *Paris. cons. 19. num. 21. & 132. lib. 2. Marta cons. 104. num. 12. Ciarlin. controu. forens. 9. num. 56. & controu. 38. num. 25. Quesada controu. 22. num. 25. Daniel de Nobilibus disput. 66. num. 24. Magon. decis. Florent. 7. num. 11. Barz. decis. 74. n. 16. Franc. Ant. Tanchredini consult. 10. nu. 39. Fontanel. dec. 9. nu. 16. lib. 1.*

Antecedit propterea S. C. Præsi-
33 dens Locumtenenti Regiæ Cameræ, & si ambo fuerint Consiliarij Status, Præsidens S. C. præcedit eumdem, etiam electū Consiliarium Status ante ipsum, *Io. Andr. de Georg. in alleg. 25. num. 11. Reg. de Ponte decis. 8. num. 15. Fab. de Ann. cons. 22. num. 43. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 202. num. 22.* Si verò ambo essent Regentes creati, ille præcedit, qui fuit primò Regens renuntiatus, *Surg. de Neap. Illust. cap. 37. sub num. 22. Reg. de Ponte in tract. de potest. Pro-Reg. tit. 5. §. 8. num. 35. tit. de elect. Official. pag. 125. Tasson. de antef. obser. 3. vers. 3. post num. 125.*

Exemplo Capitis, noster S.C. Se-
34 natus præstantior est, ac maior Tribunali R.C.S. atquè adeò Dom. Consiliarij cunctis in actibus, consessibusuè antecedunt Dom. Præsidentes, licèt tempore adeptæ possessionis priores, *Surg. de Neap. Illustr. cap. 27. num. 24. in princip. vers. Regij Consiliarij, Reg. Constant. in repet. l. 1. C. de Consulibus lib. 12. num. 57. circa princ. Reg. de Pont. de potest. Pro-Reg. tit. 3. de elect. Official. §. 8. num. 35. vers. & maius est, Regens Rouit. cons. 102. num. 1. & 2. lib. 2. Reg. Io. Camill. Cacacius* inter allegationes à *Regen. de Marin.* collectas *alleg. 85. n. 61. Casar. peregr. quæst. 12. ex n. 22. Anich. de prauent. instrum. cap. 2. qu. 5. dubia vnic. num. 73. Carol. Rota ad Rouit. cons. 102. num. 14.* citans me ipsum in *ritu 265. num. 118. tom. 3.* & dixi in *ritu 1. ex nu. 12. tom. 1.* atque ita fuisse perpetuò seruatum in cunctis actibus, si vnum excipias: nimirùm Consiliarios, qui in ipsa adessent adiuncti, & vnà conueniunt in Reg. Camera, considere in læua, Præsidentes in dextera, tanquàm domi suæ, vt diximus *citat. in rit. 265. & in ritu 273. num. 76. to. 3. Aequum est enim*, inquit *Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 7. pagina mihi*, 70. *lit. C. quemquè domi sua Principem locum obtinere, & in differt. de praced.* addit: *Neque enim absurdum est, in maiori dignitate constitutum ratione loci postponi minori, arg. capit. à collatione, 11. de appell. in 6.*

Etiam si simul conueniunt S. R. C.
35 atque R.C.S. in Collaterali Consilio, S.C. dexterum occupat locum, læuum R. C. Cum verò contenderent Dom. Præsidentes veterem hunc ordinem inuertere, cùm accedunt domū D. Locumtenentis, vnà cum Dom. Consiliarijs datis adiunctis in causa vertente in R. Camera, Excell. D. Pro-Rex iussit, adiunctos præcedere, *Casar. peregr. quæst. 12. lib. 1. ex num. 1. Rocc. de offic. tit. de praced. §. 4.*

Ac ita seruatur, quando in Colla-
36 terali Consilio coràm Pro-Rege cogitur Iuncta Regiæ Iurisdictionis, quæ conflatur ex Dom. Regentibus, S.C.

Præ-

Præsidente, Locumtenente Reg.Cam. quatuor aularum S.C. Præfectis, Reg. Consiliario Assessore Cappellani Maioris, Decano Præsidente Reg. Cam. vtroque Fisci Patrono, tàm Reg.Cam. quã M.C.V. In ea enim Decanus Præsidens dumtaxàt in læuo sedet latere, qui vbi desierint loqui Fisci Patroni Reg.Cam. & M. C. V. qui & in læuo consedent, prius Præsidens Decanus Reg.Cam. præstat suffragium, deinde Regij Consiliarij ex ordine proferunt suffragia, inchoante iuniore in officio. Verùm in materia gubernij, & Status, antiquior incipit votum proferre, *Ann.sing.6.in fine*, *Surg.de Neapol.Illustr.lib.1.cap.1. ex nu.10. Reg.Sanfel. dec.140.num.1.tom.1.*

Cumquè suborta fuisset quæstio,
37 an & ego, qui non tanquàm Regius Consiliarius, sed tanquàm Reg.Cappellani Maioris Assessor aderam, prior Præsidente Decano deberem suffragium ferre, dixi, me retinere praecedentiam Reg. Consiliarij in quolibet munere, non enim poterat dignitas hæc à me abdicari, ex *l.1.C.de Consul. lib.12.Fab.de Ann.cons.40.lib.1.n.43.* ibi: *Quia dignitas est inseparabilis à persona, & propterea, qui in dignitate est constitutus, si adeptus est aliam dignitatem, non relinquit priorem, & ob id alteri habenti aequalem dignitatem praeferri debet, cum prior erat maior, quam secum habet annexam, licèt in Consilio interueniat ratione secunda*, & duo vincula magis, quàm vnum, ligant, *S.Sed hodie, Instit. de adop. Baldus in l.sed, & meliuc, in princ. ff. de excus.tutor. Reg. Constant.in l.1.n.32. C.de Consul.lib.12.*

Et si prærogatiua consistit etiam in
38 sedendo, vt honorabilior sit, qui primo sedet loco, *l. decernimus*, & ibi *Glos.C.de Sacros.Eccles. Anton.Quetta consil.1. num.4. Gama decis.1. num.2. Reg. Rouit.dec.77.num.1. Reg.Sanfelic. dec.140.de Pisa de Curia Pisana lib.2. cap.4.num.2.* & ibi *Alphons.de Azeuedo num.10. Mastril.de Magistrat.to.2. lib.5. cap.4.num.48.* sedetque ipse Consiliarius tanquàm Assessor ad dexteram post quatuor DD. Consiliarios Aularum Capita; ad læuam verò D.Decanus Regiæ Cameræ; cùr petat prærogatiuam in loquendo, quando ea caret in sedẽdo. Quinimò monstruosum foret, sinere, vt non loquatur quintus Consiliatius, qui adest tanquàm Assessor, & loquatur Præsidens, qui sedet in minori loco, deinde regredi, vt loquatur Consiliarius Assessor, qui in sedendo præcedit, vt perpendit *Francisc.Bordonus tom.4.in theatro praecedentiarum, quaestion.218. num.259. pag.601.* his verbis: *Vndè ridiculum est, quòd quis sedeat secundo loco, & sententiam suam proferat tertio loco, & tertio loco sedens, priùs loquatur, quàm habenc priorem locum.* Conferunt à me tradita in *ritu 267. n.72. tom.3.*

At quia eo die non venit Decanus R.C.D. Dominicus Petrone, deinde Regens, stetit controuersia, quæ si progredietur vlteriùs, antequàm hæc typis mandentur, describetur; sed mecum ad præsens cessat, cum Dei summa benignitate in memorata Regia Iuncta interueniam, nedùm vti Consultor Regij Cappellani Maioris, sed etiã vti Decanus vnius ex Aulis S. C.

Non æstimanda tamèn petitio hæc
39 ostentatio, sed necessaria tuitio spectans ad humanæ societatis conseruationem: siquidem sicuti ordo concordiam parit; ita graduum diuisio vnionem, & pacem alit, *Menoch.cons.51. ex num.2.& cons.126.nu.1. Christian. Ising. de promotionib. honor. capit.5. num.107.Feliman.de titul.honor.lib.2. cap.25.à num.7.* Discrimina Ordinum, Dignitatumq; custodias, scripsit *Plin. lib.9.epist.5.pag.238.* quæ si confusa, turbata, permixta sint, nihil est ipsa æqualitate inæqualiùs, vel Deus hierarchias, gradusquè in Cœlis constituit, *cap.fin. S.nouem, de pænit. dist.2. cap.in domo patris mei, de pænit.dist.4. cap.fin.89.dist.5. Gregor.lib.4.epist.52. & Diu. Clemens Alexandr. in epist.1. Diui Petri cap.3.* Hinc *Theodor. Grasuinckel in dissert. de iure praecedentia inter Serenis.Venet.Rempubl. & Serenis.*

nis. Saband. Decem, *cap.37. pag.317.* & ante ipsum *Menoch. memor. consf.51. num.3. & consf.126. num.1.* dixerunt, nil aliud efficere altercantes pro dignitatum ordine, nisi seruare, quod constituit Deus, qui non minus in Cœlis, quàm in Terra omnia voluit rectè ordinata, *Quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alij Ecclesiastes, cap.5. vers.7.* Cū verò dixit Iustinianus in *Auth.*

40 *de Monach. §. ordinationem, c.9. nouell.5.* summum fuisse artificium Naturæ, vt non omnes forent inter supremos, neque omnes forent inter infimos, nil aliud dicere voluit, nisi hanc ordinum discretionē fuisse dispositionem Dei, Natura enim Deus est, *Senec. lib.4. de Beneficijs, cap.7. Quid enim aliud est Natura, quàm Deus, & Diuina ratio toti Mundo, & partibus eius inserta? Hilligerus in natatis ad Donellum, lib.1. capit.6. lit.A.* Maximè quia his, quæ tendunt ad dignitatem officij, quo quis fungitur, nec debet, nec potest præiudicium inferre, tanquàm vi Iuris publici, & fundata in Iure Naturali, Diuino, atque Humano, quæ ad hoc inspexerunt, disponentia, alios præesse debere, subesse alios, *cap. solita, de maior. & obed. cap. vt debitus, de appell. cap. ex ore, de priuil. tot. tit. C. vt dignitatum ordo seruetur, lib.12. Iacob. Gothofr. in comment. ad C. Theodosian. 10.2. lib.6. tit.5. fol.69. Crusius in tract. de praemin. & praced. lib.3. capit.12. ex num. 12. Decian. resp. 19. à num.40. volum.3. Cephalus consil.615. num.86. Nolden. cap.9. ex num.9. Archiepisc. Germonius lib.2. de Legat. Principum, cap.13. num.6. Anton. Faber defiunit. 16. in fin. C. de dignit. lib.9. tit.29. Simon. Maioli continuat. dier. canicular. tom.5. colloq.5. pagina 891. lit.C. Bodinus lib.1. de Republic. capit.9. fol.144. lit.A.* Hoc agnouit D. Reg. de Marinis quem redarguit *D. Reg. Marchio Io. Anton. Centell. in disceptacion legal. y histarica, con el Reg. Donato Antonio de Marinis, n.4.* qui *de Marinis in obseruat. ad decis. Reuert.446.* dixit, huiusmodi controuersias de prælatione loci esse vanas, quando in illa, quam ipse habuit, de sua præcedentia cum præfato Marchione acerrimè disceptauit. Cum verò agitur de re graui, quæ dilationem non patitur, haud expedit, eam cum prærogatiuarum disceptationibus interuertere, satisque est obtestatio clausulæ citra præiudicium, & seruandum prudentissimum effatum Vlrici Ducis Vittenbergici ad Principes de sessione disceptantes: *Collocate*, aientis, *ne post fornacem, dummodò id efficiamus, ad quod congregati sumus.*

Eadem mane in Regia Iuncta ser-
41 uatum etiam fuit, quòd Dom. D. Ianuarius de Andrea, nunc emeritissimus Regens in Supremo Italiæ Consilio, cum esset Consiliarius, & Fisci Patronus M. C. V. sedit post Regios Consiliarios antiquiores, instante Fisci Patrono R. Cam. Io. Baptista Rocco, quod sederet post ipsum in scabello in læuo latere iuxta solitum, vbi residet Decanus Præsidens Reg. Cam. qui tunc non interfuit, atq; sufficere aiebat, quòd sederet ipse, qui tanquā Fisci Patronus R. Cam. repræsentabat illud Tribunal. Neque præcedere poterat ipse D. Consiliarius de Andrea Fisci Patronus M. C. sedendo à dexte-
42 ris cum cæteris Consiliarijs. Tamen quamuis indubitati sit, quòd Fisci Patronus M. C. V. debeat loqui, ac sua iura proferre ante Fiscalem Reg. Cameræ, *Reg. Cac. ac. alleg.85. recollect. & Reg. de Marinis tom.3.* & ante ipsum *Tassan. vers.3. obseru.3. num.45.* ac dixi in *ritu 2. num.25. lib.1. Rocc. de officit. tit. de praced. §.7. pag.61.* in eo autē congressu prior sermonem habuit Fiscalis Reg. Cameræ, quàm M. C. cum esset ille Senatoria Regij Consiliarij dignitate præditus.

Quoties verò in S. C. conuenirent
43 Præsidentes R. Cam. etiam Decanus sedet in postremis locis post Regios Consiliarios in vtroque latere adsedentes, vt seruatum fuit in causa Ducis Lauriti, in qua dati fuerunt tres Præsidentes ad dirimēdam paritatem, de qua memini in *ritu 265. sub nu.68.*

tom.2.

tom.2. & testatur *Roce.in tract.de offic. in add. num.6. & 7.* me adducens in eodem *ritu num.24.*

Quamobrèm si Reg. Cameræ Præ-
44 sidens eligatur Consiliarius, vltimus sedet, tanquàm nouissimus, vt vidimus nostris hiscè temporibus. At si quis ex Regio Consiliario renuncietur Præsidens Reg. Cameræ, occupat locum debitum ex die, qua Consiliarius electus fuit, præcedens omnes alios Præsidentes post ipsum electos, excepto Decano; nec immeritò, quia quoties aliqua præditus dignitate ad explendum aliud munus transfertur, ei tanquàm veterem dignitatem præferenti seruandus erit locus, per *text. in l.omnes priuilegia, 2.C.vt dignit.ord. seruet. lib.12.* vbi, cum Germano vice Magisterij militum fuissent demandatæ bellicæ expeditiones: ac Propentadio loco Præfecturæ commissa cura commeatuum militibus in expeditione, vt Administratores habiti fuere, ibi: *Et inter Administratores illos etiam numerari decernimus, quibus illustribus in Sacro nostro Consistorio cunctis aliquid ordinaria dignitatis, vel ante commisimus, vel postea cōmittemus peragendum, v.g. si vacantium Magistro militum belli cura committatur. Cur enim, aut vir Magnificus Germanus Magister militum vacans appelletur, cui bellum contra hostes mandauimus? aut cur Excellentissimus Propentadius non egisse dicatur Præfecturam; cuius illustribus cunctis dispositionibus miles in expeditione copia commeatuū abundauit.*

Hinc elegantèr *Iacob. Cuiac. ibidem lit.E. verf. Illustribus*, inquit: *Et Illustribus Administratoribus adnumerantur vacantes, qui non sunt otiosi, sed ordinariam dignitatem aliquam gerunt, veluti Germanus Magister militum vacans, contra Vandalos Dux magna classe missus à Theodosio, iam non pro vacante illustri, sed pro Administratore habetur.* Idque ipsum aureis quippè verbis exornat *Dionys. Gothofr. in not. ad eamd. l.2. lib.6.* ibi: *Illustribus adnumerantur vacantes, qui non sunt otiosi, sed ordinariam aliquam dignitatem gerunt, licèt ea dignitas non sit illustris, sed clarissimatus, vel perfectissimatus*, & tamen dignitates clarissimatus, ac perfectissimatus, illustrium dignitate inferiores esse, non ambigitur, vt ex *Otom. Cuiac. Gothofr.* alijsque probant *Io.Caluin. in Lexic. verb. Dignitatum gradus, Anton. Perez. in cit. C. de dignit. lib.12. num.3. cum seq. & Christin. decis.103. num.2. vol.5.*

Ratio autem, cur alijs non præce-
45 dant? est, quia fit quædam per viam accessionis incorporatio, ex qua principalitèr Reg. Cam. Tribunal aditur; ac proinde eiusdem legibus, ac priuilegijs, quibus Præsidentes reguntur, transmissos Consiliarios subijci oportet. Et sicuti inter Præsidentes temporis prioritas attenditur; ita paritèr inter ipsos Consiliarios, eosdemque Præsidentes primo loco creatos, & in posterum renunciandos, temporis ratio solummodò haberi debeat, vt post *Bart. in l.si conuenerit, §.nuda, ff. de pignor. actio.* ait *Reg. Ronit. cit. cons. 102. num.16. & 17.*

Itaque cum conueniunt in R.C. vel
46 in Collaterali, inspicitur incorporatio; attamen extrà memoratos locos Reg. Consiliarius præfertur Præsidenti ante ipsum electo, quamuis in Tribunali hic illum præcedat, *text. in l.1. verf. quod si quis, C. de Consul. lib.12.* vbi *Glos. in verb. Posthabitus, l.vnicnique, verf. nisi, C. de proxim. sacr. scrin. eod. lib. cap. statuimus. de maior. & obed. Glos. in can. placuit, verf. praponemus, 16. dist. Luc. de Penn. in rubr. C. eod. lib. tit. vt dignit. ord. seru. Reg. de Pont. decis.8. num.5. Reg. Constant. in repet. cit. l.1. C. de Consul. lib.12. num.33. & 34. Burgen. de Neap. illustr. cap.27. num.20. Tap. decis. supr. Cons. Ital. 21. num.26. Reg. Sanfel. decis.223. num.9. cum seqq. tom.2. Ronit. decis.77. num.3. cum seqq. Mastrill. de Magistr. lib.5. cap.4. num.4. cum seqq. tom.2. Riec. collect. par.4. collect.1446. Ann. cons.40. num.14. & 17. Castill. quotid. controu. iur. lib.6. cap.41. num.29. cum seqq.* in specie *Reg. Cacacius allegat.85. num.61. Larr. alleg.51. num.8. par.1.*

Haùd

Haùd quidem implicat, in R.Cam.
47 & Collaterali Consilio, incorporatos Consiliarios temporis ordinem sequi, in cœteris verò consessibus proprium, præcipuamque retinere dignitatem: cum valeat quis dici maior, ac minor diuerso respectu, *l. inter officium, 54. ff. de rei vindic. l. tutorem, 22.* ibi: *Discreta sunt enim Iura, quæ plura in eadem persona deuenerint, aliud legatary. S. August. in epist. 19. ad D. Hieron.* vt in *can. quanquam, 34. 2. quæst. 7.* ibi: *Quanquam secundùm honorum vocabula, quæ iam Ecclesia vsus obtinuit, Episcopus maior Præsbyter sit, tamen Augustinus in multis Hieronymo minor est.* Cōcinit *can. quaritur, 36. ead. caus. & quæst.* vbi *Glos. verb. Non æquamus*, ait: *Item arguitur, quòd aliquis potest esse maior, & minor diuerso respectu*, & confert *Surg. de Neap. illustr. cap. 27 num. 23.* vbi reddens rationem, cùr in R.C. & Collaterali ita se res habeat, extra verò secus, inquit: *Et certè potest quis diuersis respectibus, & locis maior esse, vel minor.*

Præses R. C. Summariæ, qui vti
48 Consiliarius refert aliquas causas sibi commissas in S.C. an præcedat omnes creatos post ipsum, etiamsi Consiliarius esset Caput Aulæ? controuersum fuit his temporibus, & nō decisum, ac affirmatiuè respondi ex decreto Collateralis Consilij.

Al Pro-Regente Diego Lopez Suarez del Consejo Colateral de Su Magestad, y Pro-Presidente del Sacro Consejo.

HAuiendose tratado en Colateral sobre la pretension, que tenia el Consejero Salinas Presidente de la Regia Camara de precedençia con los Consejeros del Sacro Consejo, que han tomado possession despues del, oydas las partes, se hà resuelto, que quando el dicho Consejero Salinas fuere necesario en Consejo para la expedicion de las causas del dicho Sacro Consejo, que se le han cometido, preceda à todos los Consejeros, que han tomado la possession despues del, aunque el Consejero sea Cabeça de la Rueda, y dandose parte desto à S.E. ha mandado, que assì se execute, lo auiso à V.S. paraque de orden, que assì se tenga entendido, y obserue en esse Sacro Consejo. De Cancilleria à 22. de Setiembre 1625.

El Baron de S. Arcangel.

Quod quidem rescriptum asseruatur à *D. Francisco de Mercatis in lib. 1. de obseru. & stylo S.C.* recollecto à tunc ipsius S. C. à Secretis, Francisco Antonio de Mercatis, qui in *obseru. 106.* sic aduertit, notans in calce sua manu: *Et sic pro exequutione ordinis Suæ Excellentiæ obseruaui, & vidi non solùm præfatum Præsidentem Regiæ Cameræ Didacum Salinas retulisse aliquas causas in S.C. vti Regium Consiliarium præcedendo Regium Consiliarium Petrum Antonium Caranitam, qui erat Caput Aulæ, sed etiam vidi Dominum Præsidentem Regiæ Cameræ Scipionem Rouitum, qui fuit Regius Consiliarius, & multoties referebat in S. C. aliquas causas vti Regius Consiliarius, & sedebat in sede Capitis Aulæ, qui erat Dominus Consiliarius Angulus, ex quo dictus Consiliarius Angulus erat Consiliarius creatus post ipsum.* Pergit vlteriùs in eadem *obseru. Vidi etiam referre in S. C. Dominum Præsidentem R. C. Camillum de Marra, & post eius mortem Dominum Præsidentem dictæ Regiæ Cameræ Ioannem Vincentium Corcionum, causas Monasterij Monialium S. Claræ huius Ciuitatis, vti Delegatos, qui sedebant in dictis Aulis S.C. in vltimo loco, & decreta conficiebantur in forma S.C.*

Procurator Fiscalis Regiæ Came-
49 ræ quando accedit ad S.C. ob impedimentū D. Aduocati Fiscalis pro aliqua causa, loquitur in Aula coopertus, vt seruatum anno 1616. testatur idem *Francisc. Ant. de Mercatis lib. 1. de stylo S.C. obseruat. 173.* qui *obseruat. 237.* meminit de titulo dando Electis huius Fidelissimæ Ciuitatis in decretationibus, quæ fiunt à D. Præside S.C.

Quem autem locum in S. C. obti-
50 neat Regius Consiliarius Regens renunciatus, si accedat ad Sacrum Consilium licentiam petendo? notat *Franciscus*

*tiscus Antonius de Mercat. cit.lib.1.obseruat.*147. D. Reg. Io.Baptistam Valenzuola Regentem publicatum sedisse in sede Decani, & Illust.Cons.Fœlicem de Ianuario Marchionem Sancti Maximi Decanum sedisse à finistris in vnione quatuor Aularum, sicque fuisse obseruatum restatur in personas DD.Consiliar.Ferdinandi Brancię, & Io.Francisci Sanfelicij ad præfatum munus assumptorum. Idem *de Mercat. in obseruat.*119. referibit modum, & formam, quibus fuerunt recepti in S.C.DD.Visitatores deputati per Suam Maestatem in hoc Regno annis 1581.1607. & 1628. ac hisce nostris temporibus, & in *obseruat.* 120. modum, quo fuit receptus Visitator pro Regno Siciliæ,quando voluit videre hunc Senatum.

In hoc verò S.C.cum iustitiæ cau-
51 sæ dumtaxàt peragantur, vetitum est, arma gestare, ex *pragm.*2. *de offic.S.C.* etiam Titulatis, & Magnatibus, teste *Ann. in repet. Constit. Regni si quis aliquem*, *num.*32.*post* 1.*volum.Consil. Fab.de Anna*, quem laudat *Tasson. de antef.vers.*7. *obseru.*3. *ex n.*68. & seruari in Regno Castellæ tradit *Cresp. de Valdaura obseru.*13. *num.*65. ac de iure procedere concinunt *Giurba cons.*63.*num.*22. *Bonadill. lib.*3. *capit.*7. *num.*63.*& cap.*1.*n.*51.*ac cap.*14. *n.*25. etiam si haberet quis facultatem illa gestandi propter inimicorũ timorem, ex *l.qui dolo*, §.*item qui cultello*, *ff. ad l.Iul.de vi publ.* aduertit *Pegas ad ord. Regn.Portugall.lib.*1.*tit.*1.§.38.*gl.*133. *num.* 4. Non ita in Collaterali Consilio,in quo agitur causæ status, *Ann. cit.loco num.* 32. *ex Frecc. de subfeud. lib.*2.*in* 40. *differ.feud.* Nec carcerari potest quilibet in Sala magna eiusdem S. C.absq; licentia D.Præsidis, *Reg.de Marin.lib.*1. *quotid.resol.cap.*179.*n.*9. *Reg.Sanfelic.decis.*67.quitestantur obseruatum anno 1618.& 1628.& alios casus referibit *de Mercatis add. lib.* 1. *obseru.*231.

Exploratum omnibus est, quoti-
52 diana experientia, & inueterata consuetudine confirmante, in causis litigantium quoquomodo S.C.procedere, etiam feudalibus, quamuis hæc prærogatiua cognoscendi de feudo quaternato, vel de eius quota, M. C. antiquitùs fuerit tributa, ex *Ritu* 50. & *Const. Diua memoria*, *Statuimus vt magna*, *Const.Præsides:Iustitiarij nomē*, *& normam*, *ac Cap. Regni* 258. secundùm ordinem *Nigri incip. Iniunxit*, quod sextam præeminentiam ipsius M.C.præconizat *Carauit.in cit.rit.*46. post *Afflict.& Frecc.in ibtfibus ibidem num.* 1. *in fin.* indicatis, quibus addo *Andr.in cap.*1.§.*propterea finitet.n.*83. *de prohib.feud.alien.per Frederic.*& ibi *Liparul. in add incip. in Regno*, *lit. A. Afflict.in memor.Const.Diua memoria*, *num.*64. vbi *Ann.num.*290. *Camela in rit. Sicil. cap.*76. *ex num.*26. Verùm quamuis *Carau. cit.loc.* placuerit asserere,ex *pragm.*3.§.2.*de offic.S.C.*causas de feudo inter partes cognoscere dũtaxàt S.C. & minimè M.C nisi feuda sint valoris minus quàm vnciarum viginti quinque, tunc namq; vt etiam de causis huiusmodi feudalibus cognoscant cœteræ Regni Curiæ inferiores, neutrum illius essatum laudari potest; ex præfata enim *pragm.* haud feudorum S.C.iurisdictio priuatiuè conceditur, sed cumulatiuè, vt luculentiùs obseruaui in eodem *ritu* 50. *num.*3. *lib.*1. quem locum laudat *D.Altimari ad Rouit.cons.*39. *num.*21. *lib.* 3. quotidiè propterea M. C. de ipsis feudalibus causis inter partes pertractat, inhibetque inferioribus Curijs,quibus minime quoque licet procedere,si fuerit feudum minoris valoris, quàm vnciarum viginti quinque; quicquid aliter ex *Carau.* voluerit *Io. Bapt.Mucci ad Reg. Sanfelic. decis.*70. *ex num.* 5. refellens mea dicta in memorato *rit.*50. nectens sub *nu.*7. non mirari à me M.C. accerrimè tunc defensam; par enim erat, vt M.C.tunc me ipsum Iudicem haberet Aduocatum; sed certo certiùs est, non bene *Mucci* nos taxare,semperque vera extitit regula à nobis in citato *Rit.* indicata,& constituta in *rit.*46.*ex num.*9. *lib.*1.quòd iurisdictio censetur cumulatiuè

latiuè concessa, non autem priuatiuè, quòad ordinariam iurisdictionem, nisi expresè de intentione concedentis constet, siue concedatur generalitèr, *Menoch.* post alios *de arbitr. iudic. lib. 1. quæst. 40. num. 8. & præsump. 18. lib. 2. Surd. cons. 1. num. 74. cons. 56. num. 15. lib. 1. Gratian. lib. 1. discept. forens. capit. 154. nu. 35. & lib. 2. cap. 270. nu. 13. Mart. in tract. de claus. claus. 7. num. 17. par. 2. Reg. de Ponte de potest. Pro-Reg. tit. 2. §. 1. num. 15. Burs. in cons. 391. n. 1. lib. 4. Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 16. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 2. ex num. 220. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 213. Castill. decis. Sicil. 39. in add. Giurb. decis. 82. num. 6.* siue concedatur specialitèr in certum genus personarum, *Borrell. tit. 41. num. 76. lib. 1. Dec.* post antiquiores *in cons. 3. nu. 3. Cum. in ritib. Sicil. cap. 92. num. 4. Gratian. & Marta in locis relatis, Farinac. cons. 51. num. 3.* Sicq; reuocatur in dubium axioma *Præs. de Franchis in decis. 417. & dec. 722. & 723.* quòd concessa iurisdictione in certū genus personarum, censeatur concessa priuatiuè, non cumulatiuè: cum sit contra communē DD. aleam, quæ procedit etiam quòd adessent clausulæ taxatiuæ, vt putà *Tu solus, & tantummodò cognoscas*, quia adhuc intelligitur iurisdictio cumulatiuè, non autem priuatiuè, vt scripsit originalitèr *Bald.* quem sequitur *Dec. in cit. cons. num. 3. Surd. in memor. cons. 56. num. 18.* communiorem dicit *Bursat. cons. 391. num. 15. lib. 4. Reg. Reuerter. in decis.* quam de verbo ad verbum refert *de Franch. in decis. add. 723.* quæ in recollectis à *Reg. de Marinis* est *decis. 526.* Est tamen aduertendum, quòd *Menoch. in addit. quæst. 10. num. 8.* insequitur hanc magis communem, deindè in citat. *præsumpt. 18. num. 13.* dicit contrarium, & propterea pro antinomia vitanda est dicendum, quòd memorata verba taxatiua excludunt iurisdictionem æqualem, non autem maioris Iudicis, & Superioris, respectu cuius censetur concessa iurisdictio cumulatiuè; item dicta verba taxatiua includunt æqualem iurisdictionem concessam à lege, non autem ex consuetudine, *Gratian. cit. cap. 154. ex nu. 20.* Restringitur tamen eadem conclusio, vt non procedat, quando iurisdictio cōceditur cum ipso Feudo, seù Castro, quia tunc licèt sit concessa specialitèr in personas Feudi, vel Castri, censetur concessa priuatiuè, nō autem cumulatiuè, *Bald. Lauden. Abb. Fælin. Curt. sen. Gramm. Socin. iun. Granet. Rolan. & Thes.* quos *Menoch. in cit. præsumpt. 18. num. 5.* refert, *Vrsill. decis. 41. num. 3. Regens de Ponte decis. 33. num. 7. Mastrill. citat. tract. lib. 3. cap. 2. n. 46. & lib. 4. cap. 16. num. 35.* & propterea Barones de Iure habent iurisdictionē priuatiuè ad Tribunalia Regia, de quibus diximus in memorato *ritu* 50 & alibi.

Verùm si agatur, an res sit feudalis,
53 nec ne? hic articulus etiam inter partes ad Regiam Cameram remittitur, vt aduertit *Constant. Papa in add. ad Carau. in mem. ritu* 50. & nos scripsimus ibidem *num. 7.* Si autem adsit interesse Regij Fisci, cognitio ad Regiā Cameram pertinet, & S.C. est Iudex penitùs incompetens, ac propterea remittitur ad Reg. Cam. etiam Fisco non instante, *de Franch. decis. 601. Reg. Sanfelic. decis. 192.* ex *pragm. 61. & seq. de offic. Procur. Cæsar.* Si verò non adest interesse formatum Regij Patrimonij, sed potest prætendi aliquod haberi, expeditur causa in S.C. cum assistentia Regij Fisci, si velit, idem *de Franchis decis. 116. num. 14. & decis. 117. num. 2. vers. nouissime*, habet, quòd quando agitur de interpetratione alicuius priuilegij inter partes, vniuntur Tribunalia S.C. & R.C.

Sacer hic Senatus Superior est Ma-
54 gna Curia Vicariæ, & illius Consil. Decanus tradit possessionem Regenti ipsius M.C. vt testatur *Franc. Ant. de Mercati tom. 2. manuscript. de stylo S.C. obseruat. 189.* Et aduertendum, de quo præsenti die interrogatus fui, quòd suspiciones, quæ proponuntur in personas DD. Consiliariorum, qui assistunt in M.C.V. sunt expediendæ in S.C. sicuti seruatum testatur *de Mer-*

cati in sœpiùs cit. tom. 1. obseru. 69. in
suspicione proposita ab Oratio Prence
Actorum Magistro M.C. in D.Consil.
Io. Thomam Vespolo, & de hoc asseruat
rescriptum Excell. Comitis de
Oliuares sub die 30. Octobris 1598.
Ab ipsa verò M.C. ad S.C. rectè fit
55 prouocatio, & in ciuilibus causis indifferentèr
procedit, vel in prima instantia; imò tanquā Tribunal Principē
ipsum Supremum representans, potest
ad se auocare causam motam priùs in
M.C. vt Iudice inferiore, sibique obsequente,
etiam non iustificato grauamine,
Cons. Staiban. in obseruat. ad resol. 134. nu. 1. lib. 2.
quem laudat Luca ad Gratian. discept. forens. lib. 1. cap. 6.
num. 6. & de stylo Rotæ Romanæ loquuntur
Vestrius in prax. lib. 3. cap. 9.
num. 11. Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 47. num. 29.
Quod tamen effici debet
maxima prudentia, ac modo; nec
temerè, & absque solerti causæ cognitione:
agitur enim partium incommodum,
quibus tolleretur appellationis
beneficium ijs competens à M.C. decreto,
cum nouo termino ad non posita
ponendum, ad text. in c. cum Ioannes,
de fide instrum. cap. fraternitatis,
de testib. l. per hanc, C. de temp. appell.
l. Seio, ff eod. Roman. cons. 381. num. 3.
Anan. cons. 26. num. 44. Albert. Oliua in
Rit. Cur. Archiep. Neap. 12. num. 12. &
ibi Præsul Campanil. ac in Rit. 36. sub
num. 40. & tollerentur emolumenta
Scribis, & Actorum Magistris M.C.
qui illud munus emerunt: nàm si viderent
se causis, licitisque lucris exutos,
ad meditandum illicita, eaque, quæ
eorum officium exuperant, animum
adijcerent. Vnde cum commissæ fuissent,
expetentibus Actoribus, qui in
M.C. comparuerunt, ad multosque
actus processerant, mihi causæ à Domino
S.C. Præside, vrgentibus Reis,
vt procederetur in M.C. in qua fuerant
priùs introductæ, pluriès prouisum
fuit, quòd M.C. procederet. Auocationem
enim causarum haud fieri,
nisi ex magna causa, tàm à Senatoribus
Supremis, quàm ab ipso Principe,
fatentur Surd. cons. 52. num. 52. Tusc.
lit. I. concl. 87. Rebuff. in tract. de euocat.
causar. quæst. 6. nu. 57. & quæst. 7. nu. 66.
Couarr. pract. cap. 10. Auend. in cap. 10.
Prætorum, nu. 2. Bouadill. in polit. lib. 2.
cap. 16. nu. 100. Mastrill. de Magistrat.
lib. 3. cap. 4. ex num. 122. Azeued. in l. 6.
cum seq. tit. 14. lib. 4. recop. Fab. in C.
lib. 3. tit. 1. defin. 1. Castill. lib. 3. controuers.
cap. 25. num. 40. maximè quia
iniuria irrogatur Iudici, à quo illa
aufertur, Reg. Valenz. cons. 85. & consil.
171. num. 12. Pegas ad ordinat. Reg.
Portugall. tom. 2. ad Regim. Senat. Palatin.
§. 44. glos. 106. num. 18. Et quando
possint causæ auocari? pertractant
Solorzan. de iur. Indiar. tom. 2. lib. 4.
cap. 12. num. 4. Crespi obseruat. 15. ex
n. 75. Baron. de effect. inimic. post tract.
ad reclamationes, ex num. 89. & in to. 2.
de citat. in princ. sing. 98. Phœb. 1. par.
arrest. 63. loquens etiam de Iudicibus
inferioribus.
Quòad causas autē criminales cul-
56 men S.C. non se immiscet in prima
instantia; sed tantùm in gradu appellationis,
de Franch. decis. 358. num. 5.
Reg. Capyc. Latro dec. 200. num. 4. lib. 2.
Crisp. in prax. crimin. tract. 8. cap. 2. de
Officialib. S.R.C. si proceditur ordinariè:
etenim cùm M.C. procedit tanquàm
delegata Principis, penitùs se
abstinente S.C. agitur reclamatio in
Collaterali Consilio. Fateor tamèn,
quòd in omnibus capitalibus causis
indiscriminatim deferēda esset appellatio,
vt fieri antiquitùs consueuit, &
de facto à tanto Tribunali aliquorū
delictorum cognitio in gradu appellationis
fuit auulsa, vt ingemit Constant.
Cæsar. in spec. pereg. quæst. 12. §. 2.
num. 33. ac ita spero Regem nostrum
aliquando iussurum.
Si quando deberet M.C. capere in-
57 formationem de re, quæ ab actis ciuilibus
S.C. dependet, non procedit,
nisi obtenta priùs ab eodem S.C. in ea
Aula, in qua Commissarius causæ ciuilis
residet, venia, quæ interdùm
denegatur, interdùm conceditur, vel
simplex, vel sub conditione, quòd ea
capta, iterùm referat, & tandèm aliquando
decernitur, esse expectandum
exi-

exitum cauſæ ciuilis, *de Franch.decif.*
147.*in fin.* atteſtans, productis teſti-
bus falſis in proceſſu S. C. non licere
M.C. procedere, niſi priùs impartita
licentia ab eodem S. C. vtens verbo
Impartiendi, vt facilè intelligatur, non
ſufficere petitionem, ſed impetratio-
nem inſuper requiri facultatis, ex *text.*
in cap.tua, ibi: *Accepta licentia, de Cle-*
ric.non reſident. vbi *Hoſt.num.1.verb.*
Licentia, Io: And.num.2.verb.Accepta,
Butr. num.7. & Abb. num. 3. excepto
caſu in *cap. licet, de regular.* vbi in
trãſitu religionis ad ordinem ſtrictio-
rem ſat eſt, fuiſſe petitam licentiam.
Conferunt diſpoſita in *l.2.* vbi *Gl. C.*
de in ius voc.cap.non oportet, il primo,
& ibi *gloſ.penult.de conſecrat. diſtin.5.*
capit.cum ex eo, de electiou. in 6. quod
pro regula memorat *Rip. in tract. de*
*peſt.tit.de priuil.contr.peſt.num.*140.*&*
*ſeq.*Horum omnium rationem ſubdu-
xit *Abb. in cap. vt ſuper, num.12.extr.*
de reb. Eccleſ. non alien. quia vt Supe-
rioris requiratur licentia, videtur re-
ſeruata cognitio, an caſus ſit licitus?
nè aliquid indiſcretè agatur.

Informationem propterea à M. C.
58 captã de re dependẽti à proceſſu S.C.
non obtenta venia iuxtà ſtylum, nul-
lam S.C. declarauit, ſub die 6.Octo-
bris 1678. relatore D. Conſil. D.Io-
ſepho Ledeſma Iudice M.C. & Aulæ
Decano, in cauſa Venerabilis Mona-
ſterij Virginis ab Angelo ſalutatæ, Ci-
uitatis Coſentiæ, Ordinis Carmelita-
ni, hæredis Io.Baptiſtæ Gabrielis, cum
Philippo Lombardo, & alijs, in Banca
de Feo, decreuitque, *quòd ſuſpenſis*
omnibus actis, atq; ſignantèr informa-
tione capta, impartiatur licentia M. C.
qua informationem capiat, qua capta,
iterùm referat. Proinde ſi ſtylus, qui
ordinem iudiciorum tangit, licèt à
Iuris Communis ſemitis abſcedat, ne
litium ſeges naſcatur, recipiendus eſt,
quoties conſuetudine eſt probatus,
& vſu, *Rot.* apùd *Farinac. vol.5. de-*
*ciſ.*225. *à num.2. Merend. lib.19.con-*
*trou.*40.*à num.1. Barboſ. ad Ord.lib.3.*
*tit.*64. *num.*4. atq; vti lex ſeruandus,
l.nàm Imperator, ff.de legib. clem.ſapè,
de verbor. ſignif. cap.ex literis, 11. de
*conſtit. Gratian.dec.*237.*num.*18. *Va-*
*lenz. conſ.*182.*nu.*30.*tom.*2. *Fontanel.*
*deciſ.*296.*num.*5. *Tapia deciſ. Suprem.*
Senat. 12. *num.* 6. *Creſpi de Valdaur.*
*obſeru.*10.*num.*46.*Afflict.& Vrſill.de-*
*ciſ.*79. idem *Vrſill.ad Afflict.dec.*135.
*de Marſil.ſing.*118.*Ludouicus Diether.*
*diſput.in augur. habita arg.*651. *Ariſ-*
*min.Tepat.deciſ.tit.*57. *Camill.Borrell.*
*par.1.deciſ.tit.*14.*Martin.Vran.tom.*2.
*conſ.*73. *Ludouic. dec.*36. *Nebelkre de-*
*ciſ.1.par.6. Guid. Papa deciſ.*30. 188.
& 292. *Ricc.par.1. deciſ.*119. *& coll.*
*deciſ.*1608. *Dom. Rodoerius ad Reg.de*
*Marinis reſolut. cap.*71. *num.*16. ego
ipſe in *Rit.1.num.60.tom.1.* & ſenten-
tiæ contra ordinem iudiciorum, vel
lege præſcriptum, vel conſuetudinẽ,
qui eſt ſtylus, ex *Farinac. cit. loc.* rei
iudicatæ authoritatem non habent,
l.prolatam, C.de ſent. & interloc.omn.
Iudic.cap.cum dilecta, extr. de reſcript.
*Petr.Greg.ſyntag.iur. lib.*47. *ſyntag.*6.
*num.*6.*Conſil. Staiban. cent.*2. *reſ.*176.
*num.*108.quanto maiori nullitatis de-
fectu laborabit cognitio M.C. abſque
licentia S. C. contra ſtylum, & con-
ſuetudinem illius Tribunalis, qui à
communi tramite non diſcedit, ſed
ad Iuris Communis ſanctionem colli-
mat. Licebit tamen S. C. ſi voluerit,
admittere huiuſmodi informationem
abſque ſua licentia captam, & con-
firmare actum, quamuis nullum, *arg.*
*text.in l.licèt verum,*56.*ff.de Iudic.leg.*
Barbarius, ff.de offic.Prætor.

Haùd tamen hic omiſerim, quòd
59 quando de danda venia ſit ſermo,
priùs ſuffragium præſtat in ea re Con-
ſiliarius Commiſſarius cauſæ Ciuilis,
quamuis antiquior; licèt alioquin,
cum aguntur cauſę in S.C. ad M.C. re-
lationem, præſtet prior, qui eſt in mu-
nere recentior; prout ſeruatur in de-
ciſione cauſarum in eodem S. C. in
quibus priùs ſuffragiũ præſtat Com-
miſſarius cauſæ, licèt ſit antiquior,
dende ſequuntur iuniores, vt diximus
in *Ritu* 98.*à num.*1.ex *prag.*13.*de offic.*
S.C. & ſeruari apùd Hiſpanos, teſtes
ſunt *Bobadil.in polit.lib.*3.*cap.*8.*n.*179.
Cabed.

Gabed.par.1.dec.6.n.8.Cost. in tract.domus supplicationis.annot.1.num.15.Solorzan.in polit.Indian.lib.5.cap.8.pagina 816. Pegas ad ord. Regn.Portugall. tom.2.lib.1.tit.1.§.9.glos.66. num.13. qui *tit.1.§.6.7.& 8.*mirificè pertractat, qualitèr reducẽda sint ad concordiam discordantia Senatorum, Iudicum, Arbitrorum, & Arbitratorum vota? quiduè si sint paria? Et de votis ad diuersas summas,siuè pœnas condemnantibus, ad exornatum eorum, quæ dixi in citato *Ritu 98.lib.1. & in Ritu 274.num.137.lib.3.*perbellè agit *Anton. de Sousa decis.Lusitan.* 70.

60 Qua in thesi,consultò memoro quęstionem,quę iterùm inter incudinem, & malleum trutinata fuit,quis dicatur Actor,vel Reus, vt proferri possit pro Reo paritas? in celeberrima causæ discussione in Reg.Cam. vertentis inter Venerabilem, ac Sacram Domum A. G.P.vnà cum Regio Fisco,ex vna parte, & Arrendamentum, vulgò, *del grano, e mezzo à rotolo*, ex altera, cum in dicto Tribunali Regiæ Cameræ paria hinc inde extiterint vota. Vnaquęque partium in eiusmodi iudicio contendebat,se Reum esse, consequentèr in pari calculo sententiam illam præualere, quam sibi fauorabiliorem esse constiterit,ex dispositione tùm Iuris Cœsarei in *l.inter pares,38. ff. de re iudic.* tùm Iuris Pontificij in *cap. fin. de re iudic.* de qua diximus in *Rit.53.ex num.10. & in Rit.98. nu.5. lib.1.ac in Rit.265.num.55.lib.3.*& fatentur,preter *Reg.Tap.in loc.ibi adduc.* idem *Tap.de iur.Reg.lib.2.sup prag.22. de offic.Proc.Cæsar. Reg.Galeot.respons. fiscal.29. num.38.* & nostrates passim: Tres etenim ex DD. abierunt in sententiam,spectare ad Sac.Domum exactionem derictus, & nullum ius Arrendamento competere, salua prouisione facienda quoàd restitutionem quantitatum exactarum. Tres autem in hanc dumtaxàt,quòd partes adeant Collaterale Consilium, vt agnoscere habeat,si interesse Fisci in lite sit tanti momenti, vt Reg.Camera procedere debeat, vel remittenda sit ad Arrendamenti Delegatum.

61 Pro parte ipsius Arrendamenti illud in medium afferebatur,se in principali iudicio Reum esse,vtpotè ab ipsa Sacra Domo A.G.P. conuentum, & aduersùs Fiscum agentem, vt Arrendamentum ipsum damnaretur ad restitutionem eius, quod ampliùs vectigalis nomine pretendebatur exactum, in qua aduersùs Fiscum proposuerat incompetentiæ exceptionem, quod proprium Reorum remedium est: exceperat enim, probaueratque in termino, nihil Fisci hanc causam interesse, quapropter, illo excluso, causam, vtpotè verrentem,& à Delegato auocatam, eidem Delegato restituendam fore,eiusdemque Tribunali remittendam,tùm per regulam *leg.vbi cæptum, ff.de iudicijs*, tùm etiam, quia Regiæ Cameræ Tribunal eatenùs procedit in causis, in quibus de Regij Patrimonij agitur interesse; eum itàque præfata incõpetentiæ exceptio aduersùs Fisci actionem proposita sit merè incidens causæ principalis, & exclusiua intentionis agentis, ex *Vlpiani* responso in *l.2. ff.de exceptionibus*,ibi: *Exceptio dicta, & quasi quædam exclusio, quæ interponi actioni cuiuscumque Rei solet, &c.* & incidentia omnia, ac emergentia iudicij secundùm sui principalis naturam regulentur, ex omnium Interpretrum doctrina post *Bartol. in l.1. & 2. C.de ordine iuditior.* præsertim quando talia incidentia non sunt penitùs separata; videtur affirmandum, & aduersùs Sacram Domum, & aduersùs Fiscum,præfatum Arrendamentum Reum esse, ac proindè ei in votorum paritate fauendum.

62 Etsi autem quantum ad probationẽ suæ exceptionis excipiens sit Actor, vt est commune effatum:id tamèn non intelligitur, nisi minus propriè,ac largè, vt denotant verba *text.in l.in exceptionibus, 19. ff.de probat.* ibi: *Fungitur vice Actoris*. Similitèr *text. in l.1. ff.de exceptionibus*, ibi: *Agere etiam is videtur, qui exceptione vtitur*: nàm Reus in exceptione Actor est, vbi ly *videtur* à Consulto ponitur,vt demonstra-

ſtraret, impropriè Actorem eſſe, pro vt egregiè declarat *Gloſſa ibidem in verb. Videtur: Dic ergò,* inquit, *agere officium Actoris exercere, non autem eſt Actor*, ad quod *Pauli* verbum adducit *in l. verbum*, 8. §. *actionis*, *ff. de verb. ſignific.* ibi: *Actionis verbo non continetur exceptio*, ibidemque eadem *Gloſſa in verb. Non continetur*, itàq; re vera excipiens ſemper Reus eſt, Reuſque reputandus; id quod conſultatiſſimè docuere *Baldus in l. fruſtrà, C. de probationibus*, *Bart. in l.* 1. *in princip. C. de Iuris, & facti ignorant. Alex. in l. libertus, ff. de in ius vocando*, *Decius in l. age, in princ. C. de tranſact.*

63 Huiuſmodi concluſionem ſatis euidentèr confirmari dicebatur ex *text. in add. l. libertus, ff. de in ius vocand.* vbi ſi libertus conueniatur, licèt aliquas proponat exceptiones, in quibus Actoris vice fungatur, non per hoc veniam impetrare tenetur, quia re vera Reus excipiendo non niſi impropriè dicitur Actor, alioquin venia per eum petenda eſſet, ad *text. in l.* 2. cum concordantibus, *C. eod. tit.* Indè egregiè *Reg. de Ponte cit. deciſ.* 31. *n.* 2. *& ſeq.* hanc in Iure certiſſimam deducit concluſionem, ſcilicèt vt ſemper, nè quis veniat principalitèr ad ius ſuum defendendum, dicatur Reus, non Actor, idque ſexcentis illuſtribus firmat exemplis, præſertim in terminis *l. diffamari, C. de ingen. & manum.* de qua dixi in *Ritu* 190. *num.* 4. *lib.* 2. quem locum adducit *Luca ad Franch. deciſ.* 637. *num.* 1. cui conferunt delineata per *Menoch. in tract. de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 90. *num.* 11. vbi probat, præſumptionem pro Reo locum obtinere etiam in illo Reo, qui per accidens eſt Actor, per rationem, quam innuit *Abb. in cap. ſi quis contrà Clericum, de for. compet.* dicens, cauſæ naturalis originem attendi debere, minimè autem, quod accidentalitèr contingit: nàm cauſa naturalis accidentalem ſuperat, ad notata in *l. qui habent, de tutel.* cum alijs, de quibus *Alciat. de præſumpt. reg.* 3. *præſumpt.* 44. *num.* 4.

64 His adiungebatur, minimè eſſe omittendum, quòd ſcripſerat *Peregrin. de iure Fiſci, lib.* 7. *tit.* 3. *num.* 43. quòd licèt in pari cauſa ſententia pro Fiſco ferenda ſit; id ſecus eſt, quando agitur cum perſona priuilegiata: tunc enim iſta præualet, ad quod vltra add. *text. in l. inter pares, & cap. fin.* ponderat *text. in l. Iulia, ff. de manumiſs. & l. ſi pars, ff. de inoff. teſt. Couar. var. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 3. & tale in propoſita ſpecie conſiderandum eſſe dicebatur Arrendamentum ipſum, vtpotè comprehendens quamplures, vſque ad biſmille priuilegiatas perſonas, quales ſunt Viduæ, Pupilli, Eccleſiæ, & id genus aliarum; quapropter ijs Fiſcum cedere, Iuri conſonum eſt.

65 Ex diuerſo verò, ex parte ipſius Sacræ Domus, ac Regij Fiſci adducebatur, quòd adhuc dato Arrendamentum Reum eſſe in principali negotio (id quod mordicùs negabatur) nihilo ſeciùs in pari numero diſſidentium Iudicum, vt ſententia pro Reo feratur, minimè ſufficiens eſt, vtcumque Reum eſſe, & poſſeſſorem; ſed vlteriùs opus eſt, vt odioſam cauſam non habeat: etenim ſi ex aduerſo Actor fauorabilem præſeferat cauſam, tunc potiùs Actori fauendum eſt, quàm Reo in ſententia ferenda, ac interpetranda, *cit. l. inter pares*, vbi *Gloſsa*, *& Bart. num.* 1. *&* 2. ac cum eo DD. communitèr, vltra *text. in cit. cap. fin. de ſent. & re iudic.* ibique *Gloſſa* ſingularis in *verb. Proferentibus*, qua de re *Reg. Reuerter.* omninò videndus in *deciſ.* 155. ſecundùm ordinem *Reg. de Marinis*, & longè meliùs in manuſcriptis in *deciſ.* 145. alias 68. *in fine* 2. *vol.* & Iura ad abſoluendum promptiora ſunt, tunc quando ceſſat cauſa fauorabilis ex parte Actoris, vt ex *leg. Arrianus*, 46. *ff. de act. & obligat. cap. ex literis*, 3. *de prob.* probat *Gloſſa in dicto cap. vlt. verb. Proferentibus*, *Duarenus prælectione* 31. *ad d. l. inter pares*, *Zaſius in l. duo ex tribus*, *num.* 6. *ff. de re iudic. & in d. l. inter pares*, qui *nu.* 2. *verſ. prætereà puto*, aduertit, ac relinquit cogitandum, quòd ſententiæ, vel

vel probationum data paritate inter petentem, se declarari de certa familia Nobilium, & eamdē familiam negantem, pro eo esse iudicandum, qui petit se censeri de familia, quia huiusmodi sors habet maiorem fauorem, cum ei prosit, & alteri minimè noceat.

Quod verò causa, de qua alterca-
66 batur inter dictam Sacram Domum, & præfatum Arrendamentum, sit apprimè fauorabilis, nemo est, qui ambigat; Agebat enim de diminutione Gabellæ, quæ præcœteris fauorabilior videtur, itaut in dubio pro ca omninò sit iudicandū, ex traditis à *Bartol. in l. si Pupillus, 21. in fine, ff. ad leg. falc.* cuius doctrinam communitèr approbatam esse testantur *Aymon. Cravetta in cons. 231. num. 17. in fin. Rim. cons. 724. num. 102. Vmmius in Processu iudiciario, direct. 19 num. 56.*

Vlteriùs dicebatur, quòd adhuc si
67 dicta Sacra Domus A.G.P. & Regius Fiscus fauorabilem non agerent causam, neque etiam in relata paritate sententia pro Arrendamento ipso ferenda, interpetrandaque esset; ceterum in causa principali non poterat Arrendamentum considerari, reputarique, vt Reus, nec fauoribus, ac priuilegijs gaudere Reis ipsis à Iure concessis, quandoquidem iudicium principalitèr intentatum erat de possessorio manutenendæ, & quamuis Delegatus pro tempore dicti Arrendamenti decreuisset, vt caperetur summaria informatio, & interim Gubernatores dicti Arrendamenti manutenerentur in possessione exigendi derictus ad dictam Gabellam spectantes, pro caseis, & recoctis; Nihilominùs quia huiusmodi acta gesta fuere cum conductore tunc temporis dictæ Gabellæ; secus verò cum ipsa Sacra Domo legitima Domina, fuit præfatum decretum reuocatum, atque prouisum, quòd Sacra Domus audiretur ex integro, & deindè fuit datus simplicitèr terminus vtrique parti ad probandum incumbentia, ità quòd dictus terminus æquè militauit super possessorio, ac super petitorio, qui possunt simul cumulari in iuribus, siue in rebus incorporalibus, vt explorati Iuris est.

In quo interdicto *uti possidetis*, cum
68 attendatur possessio tempore litis motæ, adeòut ille sit existimandus possessor, & Reus, qui tempore motæ litis possidebat, *§. retinendæ, Institut. de interdictis*, ideò semper, ac in eiusmodi interdicto fiat votorum paritas, incertum redditur, quinàm ex litigatoribus tempore motæ controuersiæ possideat, & consequentèr in eiusmodi interdicto cum vota sint numero paria, siue Iudices sint Delegati, siue Ordinarij, haùd potest sententia pro vlla partium proferri, sed erit omninò Superiori, seù Principi recurrendum pro Iudicibus adiunctis, secundùm auream *Glossam in l. duo Iudices, ff. de re iudicata*, cuius doctrinam communitèr approbari, ac mirum in modum à DD. commendari testatur *Benderus de reuisione, concl. 19. ex num. 30.* qui rationem reddit his verbis: *Nàm cum dicta lex inter pares, 38. ff. de re iudicat. & d. cap. final. extra eodem, cessante causa fauore sententiam pro Reo latam praualere velint; In his autem non appareat, quis verè Actor sit, quis Reus, l. 3. post princ. ff. uti possidetis, l. in tribus, 13. ff. de iudicijs, utramque sententiam in pendenti esse, neutrius partis iustitia, vel fauore praeponderante necesse est.* Quod totum patet ex *Mattesil. singul. 109. Iason. in d. l. duo Iudicet, num. 14.* & forsàn meliùs in *l. si idem, §. fin. ff. de iurisdict. omnium Iudicum.*

Etsi autem *Petr. Barbos. in l. in tri-*
69 *bus, 13. ff. de iudic.* verba faciens de iudicijs duplicibus, in quibus vterque Actor est, & Reus, opinauerit, etiam quò ad hunc effectum, illum censeri Actorem, qui primus ad iudiciū prouocauit: vt nimirùm aduersùs illum sententia præualeat, cùm Iudices Ordinarij diuersas, vel contrarias ferunt sententias: & eamdem opinionem aduersùs illum, qui primus prouocauit ad iudicium, etiam in interdicto *uti*

possi-

poſſidetis tenuerit, *Vmnius in proceſs. iudiciar. direct. 19. num. 56. circa fin.*

Nihiloſeriùs etiam attenta iſthac
70 opinione dicebatur, ſententiam proferendam eſſe aduersùs Arrendamentum, in beneficium dictæ Sanctæ Domus, & Regij Fiſci, ex quo in probatis extat, quòd Gubernatores eiuſdem Arrendamenti quolibet tempore priùs ad iudicium prouocarunt. Vndè inanum etiam redditur illud, quod de Actore per accidens, qui in origine Reus eſt, ex *Menochio* adductum eſt aduerſo; Siquidem id nec intelligi valet de interdicto *uti poſſidetis*; ſed dũtaxàt in eo, qui verè Reus eſt, ac poſſeſſor, & agit remedio *l. diffamari, C. de ingen. & manumiſs.* veluti cum is, qui alioqui Reus eſſet, perit imponi perpetuum ſilentium alicui, qui ſe creditorem eſſe iactaret; aùt ſi inſtrumentum cancellari peteret, ſicuti expreſsè loquitur idem *Menochius in add. præſumpt. 90. num. 11.* ac itidèm *Petr. Barſoſa in cit. l. in tribus, num. 63. & 64.* In interdicto enim *uti poſſidetis*, ad hoc vt aliquis ex litigantibus, eſſe verum Reum, & poſſeſſorem, exiſtimari valeat, id Iudicis decreto declarandum eſt, probata poſſeſſione tempore litis motæ, ſiue litis conteſtatæ; & dumtaxàt dubia in re, ſiue cùm poſſeſſionis probationes per idem tempus eſſent pares, incidit quæſtio, an tunc proferenda ſit ſententia aduersùs illum, qui primus ad iudicium prouocauit? de qua plenè agit *Menoch. de retinend. poſſeſſion. remed. 3. num. 759. & 760.*

Quibus, licèt Gubernatores Ar-
71 rendamenti actualitèr exegerint relatæ Gabellæ diritus, nec quidquam obſtat, ea etenim exactio facta fuerat poſt litem motam, litiſque conteſtationem, quapropter attentata, ac vitioſa erat reputanda, & prout talis in iudicio poſſeſſorio manutenendæ minimè attendenda, *Anna allegat. 65. num. 43. Rot. Roman decif. 288. num. 1. par. 6. recentior. Fontanel. decif. Cathal. 516. num. 3. & 5.* Atque eo fortiùs, quia nedùm in interdicto *uti poſſidetis*, quod eſt ordinarium; ſed etiam in poſſeſſorio ſummarijſſimo, quod *interim* Hiſpani vocant, neceſſe eſt ad obtinendum, vt quis motæ litis tempore poſſideat, ità vt diſcrimen adſit inter ea poſſeſſoria de probanda poſſeſſione tempore litis conteſtatæ, vt ſcribit *Couarr. pract. quæſt. cap. 17. num. 3. & 6. verſ. duodecimò*, vbi tamèn, quòd in incorporalibus ſat eſt, probare poſſeſſionem certi temporis, & proximi ante litem motam, vt ex alijs pluribus *Vinnius ad §. retinendæ, num. 4. in fin.*

Quamobrèm Arrendamentum ipsũ,
72 allegare non poſſe videbatur, ſe Reũ, & poſſeſſorem eſſe, vt pro eo in dubio ſit iudicandum; præſertim quia cum agatur de re incorporali, vt poſſeſſor Arrendamentum iudicari poſſeſſor, opus eſſet ſcientia, & patientia aduerſarij, hoc eſt Fiſci, qui potuiſſet eiuſmodi exactionem illi prohibere; ſine qua ſcientia, & patientia aduerſarij non acquiritur quaſi poſſeſſio iurium, ſiue rerum incorporaliũ, vt in termino exactionis Gabellæ animaduertit *Afflict. decif. 400. num. 12.* & clarè *Capyc. decif. 57.* ac poſt alios tradit optimè *Natta conſ. 408. num. 15. & 16.*

Hæc ſunt, vt cœtera mittã Iura, &
73 argumenta, quæ exaduerſo pro vtraque parte conferebantur, ingenioſa quidem, & animaduerſione non indigna in puncto difficillimæ antinomiæ ad interpetrationem decantatæ *l. inter pares*. Super quo articulo iterùm fuit inter Dominos Regiæ Cameræ orta votorum paritas, ad quam dirimendam ab Excellen. Domino ſelecti ſunt tres ex DD. Conſiliarijs, pendetque deciſio.

Et quidem in ſuffragijs præſtandis
74 quamuis Senatores mutuo ſeſe proſequi amore debeant, tanquàm fratres, atque vt ait *Cicero in orat. pro Plancio: Vetus enim eſt lex illa iuſta, veraque amicitia, quæ mihi cum illo iam diù eſt, vt idem amici ſemper velint, neque eſt vllum certiùs amicitiæ vinculum, quàm conſenſus, & ſocietas, conſiliorum, & voluntatum*, conſcriptique ad vnam, eamdemquè, vel Rei-publi-

publicæ gerendæ,vel cuique Iuris fui reddendi metam Patres vnanimi confenfu vires intendere; quando tamen quis diuerfa fentit à Collega,in Senatu fuam fententiam promere, ac rationes, quibus ductus ita fenferit, pandere tenetur, & ita feruatum prifcis illis temporibus, de Vitellio diffentiente ab Heluidio, teftatur *Corn. Tacit. 2. hift. cap.91.* inquiens: *Nihil noui accidiffe, quòd duo Senatores in Republica diffentirent, folitum fe etiam Traffea contradicere*. Hoc enim, fi citra dolum prauũm,callidamque æmulationem fiat, non modò veræ amicitiæ vinculis non aduerfatur, vt *Cic. in orat.de prou.Conful.*de Iulio Cœfare ait:*Poftea quàm fum penitùs in Remp. ingreffus, ita diffenfi ab illo, vt in disiunctione fententia,coniūcti tamen amicitia maneremus*, & de Q. Fufio in Philip. 10. *Amicitiam non minuebat perpetua licentia; & magis cum caufa, quàm cum homine diffidebam*. Verùm etiam vtpotè Reip.proficuum,iuftitięque adminiftrādę confentaneum commendandum eft, vt annotauit *Apollon.Thian.* referente *Philoftrato lib.4. cap.2.* ibi: *Album quidem, & nigrum vnum fieri idem nunquàm poffunt, neque amarum dulci rectè commifcetur. Concordia verò quandoque diffentiens falutem Ciuitati affert.*

Facilis enim eft hominum ad dif-
75 fentiendū procliuitas;non ratò enim, quod vni commendabile videtur, alter reijciendum arbitratur, vt innuit *Horat.lib.2.epift.2.ad Flor.*

Deniquè non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur Iambis,
Ille Bioneis fermonibus, & fale nigro.
Tres mihi conuiuæ propè diffentire videntur,
Pofcentes vario multùm diuerfa palato.
Qid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis; id fanè eft inuifum, acidumque duobus.

atque elegantèr in quodam *Emblem. Ioan.Sambuci pag.mihi 63.*

Quadam anus in facrū portabat crania collem,
Offibus humanis nè minuatur honos:
Sed titubans ægris pedibus,cum verticem adiret,
Concidis, ac varium crania verfat iter.
Illa videns labi diuersè cūcta retrorfum,
Quodque adeò difcors femita ferret onus.
Quid mirum, fi tot fenfus, quot in Orbi figura,
Sunt, ait, in viuis? num offibus vna via eft?

& *Cic. 1. offic* diffimilitudines humanorum corporum, animorum varietates comparans, ait: *Vt in corporibus magna diffimilitudines funt: alios enim videmus velocitate ad curfum,alios viribus ad luctandum valere: itemque in formis, alys dignitatem ineffe, alys venuftatem;fic in animis excitant etiam maiores varietates*: & *Perf.fatyr.5.*

Mille hominum fpecies, & rerum difcolor vfus:
Velle fuum cuique eft: nec voto viuitur vno.

& varietatem hanc perfequens *Plin. iun.lib.1. epift.20.* ait: *Varia funt hominum iudicia, varia voluntates: inde qui eamdem caufam fimul audierunt, fæpe diuerfum, interdum idem, fed ex diuerfis animi motibus fentiunt.*

Quinimò, & vnus quifque fuum
76 dictamen, fuamque fententiam veriorem putat, veritatique magis concinentem, vt ait Poeta latinus *Anthol.1.Billij.*

Nemo fuos mentis motus non æftimat æquos,
Quodque volunt homines, fe bene velle putant.

qua de re *Pegas ad ord.Regn.Portugal. tom.1. lib.1. tit.1. §.6. glof.54. & §.9. glof.65.*

Sicuti autem in humano corpore, ex longè diuerfis artubus decora hominis fpecies cōfurgit;ac demū in mu-

fica

ficea ex planis, acutis, aeromaticisque vocibus dulcior harmonia exauditur; ità planè ex diuersis Senatorum studijs, ac sententijs vera gubernandi ratio colligitur, vt innuere videtur *Senec.in declam.& lib.7.natur.quæst.c.27.* ibi: *Totam huius Mundi concordiam, ex discordibus constare.non vides quàm contraria inter se elementa sint.grauia, & leuia sunt, frigida, & calida, humida, & sicca.*

Fiat autem hæc suffragiorum dis-
77 sensio, non quidem, vt æmuli fortasse sententia reijciatur, vt de Cæsonio Peto ait *Cornel.Tacit.15.annal.qui ne aliena sententia indigere videretur, in aduersa, & deteriora transibat*, & vberiùs *in lib.1.histor. cap.26.*de Lacone, qui ideò consilium quamuis optimum respuebat, quia non ipse illud attulerat; neque vt proprij ingenij acies ostentetur: *satis enim*, (ait *Sidonius Apollin.lib.5.ep.1.*) *eminet ingenij proprij meritis, qui fuerit fautor alieni; magnumque hoc est, & literarum viro conuenientissimum, cum studijs ipse maximis pollens, ea in alijs etiam minima complecti, ex quo ipso cumulatissima tibi gloria respondeatur.* Idem enim ingenium perspicax ostenditur, & in edendo, ac in sequendo bono consilio, vt *Herod.lib.7.* testatur, dicens: *Apud me, Rex, tantundem valet bono sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere*, quod comprobat etiam *Cic. lib.1.de finib.& in proem.2.ac 4.Tusc.* Sed eò debet vela dirigere hæc suffragiorum dissentio, vt nitidiùs veritas elucescat, consilijque præstantia colligatur, quod monuit *Corn.Tacit. in dialog. de orator.* dicens: *Hanc esse huiusmodi fermonum legem, iudicium animi citrà damnum affectus proferre*, & dictum *Plinij lib.7.epist.17.*veritate comprobatur: *Opinor, quia in numero ipso est quoddam magnum collatum consilium.*refert *Suelbes consil.4.num.4.& cons.28.num.42.cap.semicent.*

Debet tamen Senator suam edere
78 sententiam ab alijs dissentientem modestè, pro vt potest, nè vel suam maximè extollere videatur, quod notant *Plin.iun.lib.1.epist.20. & Sidon.Apoll. in epist.* vel oppositam aliorum contemnere. Idque maximè, quando Præfecti alicuius Tribunalis sententiæ repugnaret; & si sequatur Commissarij sententiam, nihil aliud dicat, nisi, ità mihi videtur, nè tempus frustrà teratur in multiloquio, vt disponit *pragm. 13.de offic.S.C.* & mirificè consulit *Rebuff.ad leg.Gallic.tit.de supplic.num 80. pag.308.* ac tradunt *Petr.Greg.syntag. iur.par.3. lib.47.cap.45.nu.15. Brant. in Senat.lib.2.c.17. Pegas cit.loc.§.13. gloss.87.*

Hinc disertissimus *D. Reg. Carolus*
79 *Tapia lib.2. iur.Regn. tit.de offic. Reg. M.C.V.in annot.ad rit.39.sub num.2. pagina, mihi,* 284. aduertit, quòd cum mane visitantur, qui die, vel nocte antecedenti detrusi fuerint in vincula M. C. & Consiliarius Aulæ Præfectus videt aliquos iussu Regentis ipsius M. C. leui ex causa coniectos in carceres, vti debet ea prudentia, ac moderatione, qua potest, maxima, Regentem monens, vt eos dimittat, vel aliud quidpiam suggerens, quod ipsi Consiliario videtur; nè si acriùs se gerat, suboriantur inter ipsos discordiæ, vincula detectis protracturæ, damnaque maiora parituræ. Hinc fiet, vt Regens mollibus verbis auditis, & re solertiùs perpensa, biduo, vel ad summum triduo elapso, illorum spontè permittat excarcerationem. Præstat enim quandoque in his, quæ parum damni inferunt tertio, conniuentia, ac dissimulatio, aut aliquid de rigore flectere, quàm scrupulosis subtilitatibus odia, rixasque suscitare, ex quibus simultates oriantur inter Collegas, quæ eorum authoritati, & decori plurimum detrahūt, *Luc.de Penn.in l.quicunque, C.de exact. & exeq. lib.2. Magon.decis.Lucens.56.num.67.* propterea cauenda nimia subtilitas, *P.Ludouic.de Miranda de ord.iudic. quæst.4. artic.11. concl.1.& quæst.28.art.7.conclus.5. vers.his omnibus, Pegas cit.loco tit.2.adRubr.gloss.4.num.3.*

Addit idē *R.Tap.ibid.n.3.* eamdē sanè
80 moderationē necessariam esse, quando pari-

paritatis votorum accidit casus; & quòd expediat magis parti,aliquid ex sorte deperdere, quàm lite dilatata petere adiunctos ad dirimendam paritatem, itaut, & vitæ tempus interim terat, bonaque sumptibus litis insumat; non facilè propterea dandos adiunctos monet *Afflict. in Const. Regni sæpè conting. ex num.* 1. inquiens: *Melius est mos addere Iudices vnius Tribunalis ordinarys constitutis, quia ex hoc causatur difficilis congregatio, vt docet experimentum, & sic causa prolungantur*, qua de re *Cassan. in addition. in fin. proem. consuet. Burgun.* Hæc tamen locum vendicant in ijs, quę sūt Iudicum arbitrio remissa, atq; si dubia sint iura, non vero certa.

81 Id ipsum seruandum esse à Fisci patrono, pergit idem *Reg. Tap. cit. lib. 2. tit. de offic. Aduoc. & Proc. fiscal. in annot. ad pragm. 39. de offic. Mag. Iustit. pagina, mihi.* 289. vt curet semper cum Iudicibus concordiam, eorum dignitatem tueatur, querelas pro Fisco modestè instituat; & qua modestia, ac prudentia vti debeant Senatores in suffragando coràm Rege, eiusque menti resistendo? ostendit *Solorzan. emblem. 49. ex num. 57. pag.* 402.

82 Sacrum præterea Consilium, aìt quilibet ex Consiliarijs iubere valet, vt capiantur, si res tulerit, in Aula ipsa ædium Vicariæ, Scribæ Fiscales, vel alius quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia Regenti eam, qui vice Magni Magistri Iustitiarij residet. Sic in anno 1645. cum vnus ex Reg. Consiliarijs capi præcepisset, quemdam Scribam fiscalem in Aula magna M.C.V. conijciendum in vincula, nulla priùs data de hoc notitia Regenti, qui tunc erat Aloysius Ponçe de Leon, ira succensus Regens, executores captos damnauit, transmisitque ad Regias triremes. Qua de re S. R. C. innctis omnibus Classibus elegit DD. Consiliarios D. Gasparem Sotum, & Antonium Miraballum, deinde Regentes, qui Pro-Regem de ingenti, absoluta, omnimodaquè ab omnibus independentia S.C. docerent. Detulerunt potissimùm ad Pro-Regem, quòd S.C. in eo culmine constituit Alphonsus I. vt ipsum decreuerit Iudicem appellationum omnium suorum Regnorum: nempè Siciliæ vltra Pharum, Aragoniæ, Valentiæ, Murciæ, Insularum Maioricæ, Minoricæ, ac Sardiniæ, Comitatus Barcinonæ, Rusinionis, & Ceritaniæ; ostensis hac de re antiquissimis processibus, in quibus pro libito sententias Tribunalium prædictorum Regnorum S.C. irritabat, vel confirmabat. Hinc Pro-Rex, ereptis birruarijs à triremibus per apparitores S. C. & capta informatione contra ipsum Regentem à D. Antonio Miraballo iussu D. Præsidentis, mandauit, quòd idem S.C. prouideret super omnibus: ac de Regente M.C. carceribus mancipato, & suspenso ab officio, ex quo non paruit decreto S.C. Præsidis, & Actuario denunciantì respondit irreuerentèr, meminit *Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. sub num.* 116. *vers.* 16. *Præsidens*, necnon *Reg. Sanfelic. decis.* 63. *sub num.* 5. *vers. & obseruatum, lib.* 1. & notatur plenè à *Francisc. Anton. de Mercat. in lib. 1. manuscrip. de stylo S.C. obser.* 185. nàm cum anno 1621. Spectabilis Regens M. C. V. noluisset obedire cuidam supplicationi expeditæ per Dom. Marcum Antonium de Ponte, Marchionem S.Angeli, Præsidentem S.C. Viceque Prothonotarium, fuit ei per actorū Magistrum S.C. Hieronymum de Amico iniunctum, vt pareret, cumque renuisset, certiorato Ill. Locumtenente Cardinali Zapatta, & remisso negotio S.C. fuerunt congregatę quatuor S. C. Classes post prandium, & manauit decretum: *Die 23. Martij 1621. Neapoli. Audita relatione Hieronymi de Amico Actuarij S. C. Decreto S.C. prouisum est, quòd Magnificus, & Circumspectus Regens M.C. detineatur Domi, & suspendatur ab exercitio, donec alitèr per Ill. Dom. Locumtenentem fuerit mandatum. De Ponte Præses, & ViceProthonotarius, Fælix de Ianuario, Cæsar Freccia, Iacobus de Franchis, Didacus Lopez Suares, Pyrrus Paganus,* Pom-

Pomponius Saluus, Ioannes Andreas Giorgius, Villalobus, Didacus Salinas, Cæsar Alderisius, Alfonsus Vargas, Ioannes Baptista Melior, Ferdinandus Brancia, Ioan. Franciscus Sanfelicius, Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius. Et alio decreto eiusdem S.C. sub die 26.Martij prædicti, fuit carceribus M.C. mancipatus Io: Baptista Innelli Actuarius eiusdem Regentis. Quâ suspensione durante idem D.Locumtenens hoc diplomate mandauit, quòd Decanus Consiliarius residens in M.C.V.in criminalibus fungeretur officio Pro-Regentis.

Al Consf.Pedro Antonio Caranita.

EL *Cardenal mi Señor dize, que mientra dura la suspension del cargo del Regente de la Vicaria, V.S.como Consejero mas antiguo, que assiste en ella, sirua de Pro-Regente de la Vicaria hasta otra orden de Su Señoria Illustrissima, que para ello dà à V.S.toda la potestad, que ha de menester. Dios guarde à V.S.Palaçio à 25.de Marzo 1621.*

Iuan Beltran de Oracta.

Deinde S.C.visis suis decretis exequutioni iam ritè mandatis, suæ insitæ æquitatis vestigia sectando, libertatem restiruit Regenti, & munus pristinum; ad quod annuit D. Locumtenens hoc diplomate.

Al Marques de S. Angel Presidente del Sacro Consejo.

EL *Cardenal mi Señor dize, que por la instançia, que V.S.le ha decho paraque se alze la suspension, y prision del Regente de la Vicaria per estar çierto, que en lo venidero tendrà el Cuidado, que es raçon de hauir, que es justo para no reçeder en cosa ninguna, que sea periuiçio de la autoridad desse Sacro Consejo, ha tenido por bien Su Señoria Illustrissima de que sea suelto el dicho Regente de la prision en que està, y exerca su cargo, como hasta à qui, y me ha mandado auise dello à V. S. y que ya se ha embiado la orden al Regente en esta conformidad. Dios guarde à V.S.de Palaçio à 29.de Marzo 1621.*

Iuan Beltran de Oracta.

Idem aliàs accidit anno 1637. & decreto S. C. fuerunt Iudices in suis Aedibus detenti, eisque interd.cū iudicandi exercitium. *Die 16. mensis Octobris Neap. 1637. Congregatis Regijs Consiliarijs quatuor Aularum ordine Spectabilis Regentis Petri Iordani Vrsini Præsidentis S.C. Decreto ipsius Sac. Consilij prouisum est, quòd Magnifici Thomas Brandolinus, Ioannes Arcamonius, & D.Aloysius Vargas, Iudices M.C.V.in Ciuilibus carcerentur Domi, & durante dicta carceratione non exerceant vsque ad alium ordinem; verùm ante exequutionē præsentis decreti certioretur Illustrissimus D.Pro-Rex, hoc suum, &c. Vrsinus Præsidens S.C. Didacus de Salinas, Petrus Antonius Caranita, Ioannes Franciscus Sanfelicius, Varela, D.Thomas de Carleual, D.Frāciscus Sauius, Andreas Prouenzalis, Scipio Theodorus, D.Didacus Medietta, D.Flaminius Costantius, Andreas Marthesius, Franciscus Antonius Muscettula, Hector Capycius Latrus, D. Didacus Soria Morales, Franciscus Antonius de Angelis, D.Franciscus Merlinus. Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius.*

Et mense Februarij 1677.me Aulę Decano Præfecto Consil. in M. C. V. cum vnus ex D. Consiliarijs mandasset, vt caperetur quidam Scriba fiscalis, & conijceretur in vincula, quia duriùs responsum dederat cuidam ordini ipsius D.Consiliarij, statim ei obtemperatum fuit, & captus, vt moris est, fuit descriptus in albo carceratorum, additumque, illum detineri ad dispositionem S.C. At vnus ex porterijs insolens, ac plus nimis loquax retulit S.C. non tàm facillimè, vt decuit, per M. C. V. sibi licuisse carceribus mancipare Scribam. Quamobrèm cum congregassent se se cunctæ quatuor S.C.Aulæ, me aduocarunt; retuli omnia, sicut gesta erant, & dixi, porterium rem longè aliter retulisse; quibus dictis S.C. acquieuit. Dum autem

autem S.C.properaret decernere, qua pœna puniendus foret ipsemet Scriba iàm carceri mancipatus ? obortæ fuerunt quædam iurgia hac super re inter apparitores, hinc S. C. inde M. C. V. de quibus nihil conscij fuerunt Iudices causarum capitalium M. C. cumquè de prædictis capta esset informatio iussu S.C. annuente D.Pro-Rege, à Regio Consiliario Carolo Vergara, fuit præscripta duobus Iudicibus propria ipsorum domus pro carcere aliquos dies; mox cognita rei veritate, Iudicum innocentia, debitaque obedientia, qua fuerat S.C. obsequutū à M.C. fuerunt Iudices dimissi, annuente S. C. iussu Excell. Domini Pro-Regis, mandatumque vt perpetuum imponeretur silentium. Demùm S.C. decreuit, Scribam fiscalem in pœnam audacioris calami quatuor torturæ ictibus torquendum, & eidem exercitationem muneris Scribæ fiscalis prohibendam; at summa ipsiusmet Senatus clementia factum est, vt dum ab Aedibus S.C. abiret domum D.Præses, iam iam funi applicandum, iuberet per gratiam impunè dimitti, & mora paucorum mensium interiecta, fuit etiam Scriba in officio restitutus.

Vlteriùs Sacrum Consilium non
83 alligatur Ritibus M.C.V. ex *Frecc. in tract. de præsentat. instrum. par. 15. ex nu. 7. Thor. par. 1. compend. decis. verb. Ritus M.C.V.* quippè M.C.V. cum sit Subsellium Magistri Iustitiarij, ac Vicarij Regis, nullatenùs valet Vicarius legem imponere ipsi Regi, cuius est Vicarius, *Bald. in Auth. sed nouo iure, col. 2. C. de seru. fugit.* nè inducatur absonum illud, quòd inferior Superiorem soluat, vel liget; & filius potestatem habeat in parentem, vt ait *text. in cap. cum inferior, 16. de maior. & obedien. & in clem. nè Romani, de elect.* ac innuit Regina Ioanna, dùm præcepit Ritus seruandos à M.C.V. vt in *Rit. 1.* ibi: *Quòd omnes infrascripti Ritus obseruantia in nostris M.C.V. Curijs, & qualibet earum de cætero inuiolabilitèr obseruentur.* Verùm S.C. obseruat Regni sanctiones, si, & quando ei visum fuerit expedire, prout de legibus Imperialibus dicunt Galli: hoc est, quando rationi seruiunt, tunc enim seruantur leges, non quidèm vt leges, sed quia rationem continent, quæ suadet; Et hoc tàm respectu Constitutionum Regni, quàm Rituum, ac Pragmaticarum, probant *Tasson. obseru. 2. ex nu. 21. Anichin. de prauent. instrum. cap. 3. quæst. 5. n. 12.* & notauit ante ex *Alex. in l. 1. in princ. ff. quod quisq; iur. Afft. in Const. Reg. Diuorum Principū, sub num. 2. vers. & hoc ideò, rub. 42. de expens. quæ fiunt in litib. Cæsar. quæst. peregr. 42. num. 22.* & videndus *Reg. de Philippo dissertat. fiscal. 4. ex nu. 58.* Quod quidem colligitur ex *pragmat. unic. ad Senat. Consult. Velleian.* qua propè finem mandatur præcipuè S.R.C. vt ipsam pragmaticam ad vnguem, & inuiolabilitèr obseruare habeat, ac debeat, abdicando iurisdictionem in oppositum iudicandi, ac declarandi. Itaque si opus est, vt S. C. abdicetur iurisdictio per pragmaticam, nè in oppositum iudicet, declaretur, optimè arguitur, quòd iurisdictio aderat; non enim potest abdicari, quod non inest.

Neque dicas, posse idem dici de
84 omnibus, & quibusuis Regni Officialibus, de quibus in eodem contextū fit mentio in *pragm.* nempè quòd omnibus abdicata fuit iurisdictio in oppositum iudicandi, adeòque omnibus inerat ea iurisdictio; Etenim cum ibi Officialibus duo imponantur, & quòd seruent sancita in ea *prag.* & quòd oppositum non iudicent, abdicando potestatem; debent singula singulis referri: scilicèt Officialibus, quòd seruent; S. C. quòd non iudicet in oppositum; secus superflua fuissent quòad M. C. V. vel alios Iudices inferiores ea verba: *abdicantes iurisdictionem*; certò enim certiùs est, quòd tàm M.C.V. quàm cuncti Iudices inferiores hac iurisdictione carent, quippe qui iurant iudicaturos iuxtà Pragmaticas, aliasque Regni Constitutiones. Id quod agnoscens Cardinalis Zapatta Locumtenens Generalis in hoc Regno,

gno, anno 1621. mandauit S.C.quòd omnino obſeruaret Ritum M.C.circà liquidationem inſtrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiuſmodi materiam concernentes, vt ex diplomate ſub die 28. Septembris 1621. penès *de Mercatis tom.2. de ſtylo S. C. obſeru.* 188.

Non mirum S. C. ſæpè motum ab
85 opinione Prudentis,& Clariſſimi I.C. *Afflict.dec.*211.*num.*4. *Capyc.dec.*194. *de Petris feſtiu.lect.lib.*1.*cap.*6.*num.*15. contra inſulſas DD. opiniones, licèt communes, ſæpiùs decreuiſſe *Afflict. d.c.*204.*poſt num.*2 *de Franch. dec.*30. *& 49. de Petris add.cap.*6.*num.*23.humaniorem inſequendo ſententiam, ad *text.in l.proximè,ff.de his qua in teſtam. delen. l.ſi fuerint, §.ſin. l.quoties, ff.de reb. dub. de Petr.lib.*1. *cap.*6. *num.*13. *Theodor. alleg.*4.*num.*9. *in fin. Prat. diſcept. cap.*25.*n.*10. *Haud dubie enim Deus gubernat conſilia eorum, qui clementem, & humaniorem dicunt ſententiam*, dicebat *Philipp.Comineus lib.*2. *comment.r.* Non eſt nouum, inquit *Caſſiodor. deciſ.*1. *num.* 26. *de empt. & vendition.* quòd Rota, & Signatura, quandoq; teneat contrà communem, quando contraria opinio eſt æquior: Rota enim ex laudabili ſtylo ſolet cõtrà communem opinionem habentem in ſe rigorem iudicare: cum æquitatem potiùs, quàm rigorem ſoleat amplecti, *Paul Rub.in reſol.pract.cap.*22. *n.*5. *& de validit.legal. controu.forenſ. cap.*5.*num.*46.*& cap.*24.*num.*39.

Propterea conſueuit S.C.quando-
86 que in decretis addere, *ex cauſis in S.C.diſcuſſis*;idque quia Regem repręſentat; ſecus enim præter Principem vix vlli alteri, quàm Parlamentis, & Curijs Supremis licet vti his verbis in reſcriptis, vel arreſtis, *Guilielm. Anton. de reſcript. morat. concluſ.*49. *ſub num.*119. *lit. Q.* 3. His autem verbis vti in decretis nequit M.C.V. putà: *ex cauſis in Banca diſcuſſis*, quia non eſt Supremum Tribunal, vt poſſet leges deferere; licèt quandoque Iudices, huius clauſulæ vim non perpendêtes,perſpecto vſu S.C.ea vſi fuerint.

Nec poteſt à S.C.experi, vt exprimantur illæ cauſæ, *Guilielm. Anton. cit.tract.concl.*49.*ſub nu.*119. *lit.Q.*3. poſt *Georg.Acac.* quem refert in *tract. de priuileg.lib.*1.*cap.*9.*num.*32.*& lib.*3. *cap.*4.*à num.*6.*& cap.*10.*nu.*9. *Io. Ferrar.in comm. ad l.*3. *verſ.rectè itaque, ff.de reg.iur.* quia poteſtatis plenitudo efficit, vt non ſit exquirenda cauſa in Principe, cùr ita agat? *Marta de clauſ.par.*1.*clauſ.*259.*num.*1. Imò, & ſi quis cauſam ſibi declarari peteret, non leuem promereret pœnam, ſicuti ait *Maynard deciſ.*85.*lib.*3.*num.*2.

Haud rectè tamèn hac clauſula vte-
87 rentur DD.Conſiliarij in decretis factis domi;longè enim alius honos eſt, qui debetur ſingulis Conſiliarijs domi ſedentibus, quàm ſimul in Aula aſſidentibus, ibique vicem Præfecti Prærotio implentibus; tanto magis, quia cum detur appellatio à decretis factis domi, vt in S.C. diſſeratur eorum validitas, debet vtique Conſiliarius cauſam aperire, quæ eum impulit ad ità decernendum;vt perſpecta cauſa S.C.confirmet,aùt improbet decretum dom larum. Fruſtrà igitùr tegitur, quod mox palam reuelandum erit.

Ab huiuſmodi verò decretis latis,
88 *ex cauſis*, reclamatio denegatur, ac proinde raro interponenda (dicebat enim *Franc. Marc. dec.*13.*in fin.par.*1, quem laudat *Ant. Sala in Conſt. nou. Sabaud.tit.de mod.& form ſuppl.à ſent. Senat.gloſ.*2.*num.*6. orandum eſſe, vt Deus nos præſeruet ab expedienti Magni Conſilij, & ab æqultate Parlamenti)Reſtitutionem tamèn in integrum impartiendam aduerſùs hęc decreta,reſpondimus D.Præſidi in Aula D.Conſil.Muſcettula, in qua tunc reſidebam,interroganti in cauſa Ill.Principis Hieracij, cum fratribus ſecundogenitis, in Banca de Martino: prohibita namque appellatione, haud prohibita cenſetur in integrum reſtitutio,& nullitas,*Gl.in l.*3.*C.ſi de mom. poſſ.fuer.appell.Caſtr.in l ſi finita,S.poſteà quàm,ff.de damn.infect. Marſil.in l.vnica, num.*168. *C.de rapt.virg. Rebuff.*

buff.de rest.in integr.art.1.glos.1.in fin. & art.2.glos.4.num.16. Puteus de sindic.§.an si statuto,num.4.pag.55. etiam prohibita reclamationo, supplicatione, atque recursu, *Cyn.in l.2.C.si pend. appell. Glos.in l.4.in fin. C.de pact. Alciat.in l.cum filius, §.in hoc, num.15. de verb.oblig. Bos.tit.si aduers.rem iudic. num.24. Tiraquel. de vtroque retract.par.1. §.35.glos.4.num.42. Marsil.in pract.crim. §.opportuna, num.58. Gram.sup.Const.Regn. tit. de restit.minor. num. 12.* & exclusa qualibet exceptione, restitutio in integrum haud est reiecta, *Ias.in l.postquàm liti,n.58. C. de pact. Mangrell. ad Bart. in Rub. l.Prator, vers.legitimè, ff.quod vi, aut clam*, propterea quòd restitutio est beneficium speciale concessum, quod generali legis sanctione auferri non diceretur, ex *glos.in cap.coràm fœlicis, de restit. in integr.* & alijs *Sfortia Oddus de restit. in integr. quaest.15. artic.2.ex num.31.& art.6.num.44.*

Huius inquàm Senatus decisiones
89 totus terrarum Orbis veneratur, eiusque authoritas adeò est eminens, vt terruerit Decium Iuris Consultorum omnium, qui ea ætate floruerunt, facilè Principem, vt ipse *Dec.* testatur *cons.379.*& notant *Prat.to.3.discep.c.8. n.1.& cap.31.in princ.ac obser.32.n.1. Ruginel.de appellat. §.6. glos.7.capit.2. num. 36.* Magnum Consilium appellans: cum in eius hemicyclis continuò resederint Iuris Prudentiæ Coriphæi, legum Antesignani, æqui, boniquè studiosissimi, qui spreto omni timore consueuere plus obedire Deo, quàm hominibus, seù Principibus, teste *Vinio lib.2.opin.638.n.9.* qui *opin.461. ex n.3.* sic loquitur: *Decisiones S. C. Neapolitani, qua proferuntur sub nomine Regis, succedunt in causis dubijs loco Imperialis interpretationis, de qua in l.fin. C.de legib. vt per Affl.dec.166. col.fin. Et hinc est, quòd Rota Neapolitana, tanquàm Spiritus Sancti tuba, & vera legum mater, meritò in Regno generalitèr nuncupatur refugium oppressorum, & lucerna supra montem posita, per quam tanquàm mons montium totus Orbis illustratur*, vt de Senatu Mediolanensi dicebat *Casal.cons.364. in fin. & Francisc. Redenasc. cons.84. num.16. lib. 1.* Adeò quòd amplificatum dicterium eorum, qui sententias inter casus fortuitos crediderint recensendas, de quo ex nostratibus *Reg. de Ponte decis.24. de Petr. festin. lect. lib.1.cap.6. sub num.3. & lib.2. cap.9. sub num.7. Prat.lib.1.cap.27. num.93. & cap.1.tom.2. Staiban.resol.119.n.3. & 5. & resol.186.num.60.cent.2.Prasul Afflict.controu.resol.iur.cap.50.n.8.* & dixi in *Rit.269.num.35.tom.3.* in his sententijs locum non habet; vt in simili dicebant *Dec. cons.7.num.2.vers. nobis*, & alij penès *Sebast. Medic. de fortuit.cas.par.2.quaest.12.num.2.*

Qui verò, & hoc tempore in nostro
90 resident Senatu, antiquioribus nō sunt inferiores, vt de illis amplissimi R.C. Tribunalis loquitur *D.Reg.de Philipp. differt.fiscal.9. num.12.* ita vt verè Senatus possit appellari, non Iuuenatus, vt de Burdegalensi Senatu, & decisionibus Nicolai Boerij dicebat *Paris. in tract.de diuid.vel indiuid. in 3.par.* quem refert noster *Præs.Vinc.de Franchis decis.346.numer.9.in fine*. Quandoquidem licèt ibi assideant nonnulli iuuenes; ac Senatus à Senibus, Patribusque nomen mutuetur; nihilominùs quando iuuenes senectutem moribus præseferunt, debent ad Subsellia admitti; quippè anni virentes alacriores eos, paratioresque pollicentur ad insanos fori labores ferendos, lenique animo sustinendas importunas litigantiū sollicitudines sub galli cantum, vel cum maximè calet meridies, ad *text.in l.37.de Aedil.edict.* Quamuis autem ætatem Consiliarijs ferè annorum quinquaginta optare visus sit *text. in l.2. §. Seruius autem, propè finem, vers.ergò Sabino, de origin.iur.* & *Platon.tract.de Repub.lib.5.* de quo *Cons.Staiban.cent.1.resol.100. n.275.* Carolus tamèn V. anno 1528. Cœsaraugustæ in *for.Arag. cap.2.* trigesimum annum satis esse decreuit; vigesimum quintum sufficere, voluit *Gubernat. Christian. lib.1. cap.5.* Hinc

Ioa-

Ioachim. Mynsinger. lib. 4. obseruat. 92. scribit, se anno vigesimo primo docuisse in Academia Ferrariensi. *Cicero in orat. pro A. Cecin. circa final.* se adolescentulum contrà hominem dissertissimum Cottam publicè causam egisse, & obtinuisse. *Kirchn. lib. 1. de leg. 4. nu. 63.* meminit C. Valeri Petronium, qui non dum vigesimum tertium annum ætatis expleuerat, quinquies Legationis munere perfunctum esse. Quò pertinet Venetorum exemplum, qui cum duos Iuuenes ad Cæsarem oblegassent, & Cæsar hoc improbaret; Legatos respondisse ferunt: Si Venetiarum Respublica sapientiam non in corde, sed in canis, & barba sitam esse credidisset, ad Cæsaream Maiestatem duos vetulos, & barbatos hyrcos misisset, *Ampl. Dn. Arum. 1. P. p. 2. disc. 3.* Et indignante Turcarum Tyranno Gallorum Legatis iunioribus, vnum ex his respondisse, refert citatus *Kirchn. 1. de legat. 4. num. 60.* non esse ex barba virum, nec piloso mento, mentem hominis iudicandam fore; alioquin cum barbatiores hyrci sint, prudentiores etiam hominibus censerentur, *Christoph. Besoldi de legat. & legation. num. 30. pag.* 17. qua de re *D. Caietan. Ageta in fori feudal. epitom. in princ. in apologia pro iuuentute contra senectutem.* Vnde immeritò *Consil. Staiban. ad resolut. 1. num. 57. cent. 1.* ait, fuisse hunc Senatum terrori; at olim dum vigebat Afflictus, cœterique nostri maiores ius dicebant. Præsenti enim æuo minimè desunt Ministri, ex quorum præiudicijs, vera desumi potest iudicandi methodus. Optimè igitur coniunguntur senes cum iuuenibus, vt iuuenilis feruor senili grauitate temperetur, & senilis tarditas iuuenili alacritate promoueatur, *Kirchn. 1. de legat. 4. num. 67. Menoch. de arbitr. cas. 540. num. 13. Xamar. de offic. Iudic. 1. par. quæst. 1. num. 23. Portugal. de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 12. num. 32. Gizz. ad Capyc. Latro dec. 199. num. 27. lib. 2. de Petr. festin. lect. lib. 3. cap. 5. num. 2.*

Hinc non inutilitèr adsunt in Co-
91 mitijs suffragia laturi iuniores cum senibus; celeres, præcipitesque cum cunctatoribus copulati; flegmatici cũ colericis: hic enim præceps alterius cunctationem stimulabit, cunctator perniciosam illius festinationem compescet, atque ita extremis, vitiosisque hinc inde temperatis, atque vt ita dixerim, cõcordatis discordibus, exurget virtus vtrinque reducta, adeòque consilia salutaria Reipubl. vt obseruant *Marques. lib. 1. cap. 5. §. 2. pag. 26. Saauedr. embl. 30. pag. 204.* Non enim omnes debent esse ingenij ignei: hæc enim ingenia sunt, veluti cultri acuti, qui facilè scindunt, facilè hebescunt, *Varsauic. in orat. de Legat.* & dum nimis properant, ac ingenij dotibus cõfidunt, facilè in errorum scopulos impingunt, ex *Curt. Schonborn. 3. polit.* Non tardi ingenij, quibus res arduas solùm demandare, idem esset, ac asino chordam committere, *Christophor. Bisold. tract. de Legat. & Legation. nu. 50. pag. 23.* Et etiam expedit iuxtà annosas arbores alias implantare ætate minores, vt post interitum illarum in veterem succedant locum, *Cruger. disput. polit. 6. th. 10.*

Debent tamèn esse viri laurea Iu-
92 risprudentiæ decorati, docti, graues, seueri, insontes, mites, iusti, faciles, lenesque, vt dicitur in *pragm. 2. n. 4. de offic. S. R. C.* qui eiusmodi honoris apicem non ambitione cõquisiuerint, sed probatæ vitæ testimonio promeruerint, *l. sancimus, 6. C. ad l. Iul. repet.* Docti inquàm sint, oportet, qui ad hanc Senatoriam dignitatem aduocantur: in eorum etenim manu sunt vita, & opes hominum. Quicumque tamèn electi sint, nemini licet de eorum sufficientia disputare: *sacrilegij enim instàr est dubitare, an is dignus sit, quem Rex elegerit?* inquit *text. in l. disput. 3. C. de crimin. sacrileg.* concinit *l. sacrilegijs, 5. C. de diuer. rescript. Andr. in cap. 1. n. 5. qui success. teneant.* licèt si qui suam inhabilitatem, imperitiamque nouerint, debeant vltrò hac se dignitate abdicare, *Gubernat. Christian. lib. 1. c. 6. col. 7. pag. 33.* Sciant,

ad ipsos confugere,tanquàm ad Iustitiæ Templum, ex semotissimis Regni partibus homines recta iudicia sperantes, *Arist.5.Ethic.* In iudicijs exercendis non precibus, non pretio, non amicitia, non odio, non deniquè vlla re corrumpantur, vt ab æqui, rectiq; deijciantur sede,memor. *prag.2. de offic.*S.R.C. Exuant priuatum, veteremque hominem, priuatas affectiones, propensionesque, & cum toga, induant publicum, cui nihil magis sit curæ, quàm Reipublicæ salus, *Plat. in Euthyd.* & redditio vnicuique iuris sui.

Inter prærogatiuas verò, quibus 93 præexcellens Senatus hic effulget, ea est, quòd eius sententiæ, quæ nomine Regio proferuntur, ac decreta, ab iisdem Senatoribus reuidentur,neque datur appellatio, sed reclamatio, eaque semel tantùm, deinde perpetuum causæ imponitur silentium; imò neque reclamatio admittitur, nisi exequuta sententia, vel decreto, dummodò sint, monitis, audirisque partibus, prolata, *pragm.79.§.9. de offic. S. C.* cui collimat edictum *Iustiniani Cæsaris in leg.fin.C.de leg.* ibi: *Quis tanta superbia fastigio tumidus est, vt regalem consensum contemnat? Marant. cons.25.num.2. Imbrian.de 1. & 2.benefic.confid.2.n.41. Prat.tom.4.cap.17. num.62. Staiban. cent.1.resolut.50. & num.3. & cent.2. resol. 154. num.19. Capyc. Latro decis. 72. num. 17. lib.1. Reg.de Philippo differt.fiscal.3. num.5. & 12.num.58. Cafar. quæst.12. nu.35. Ego in Ritu 250.ex nu.1.*quem locum laudat *D. Luca ad Franch. decis. 641. num.6.in fin.*& iterùm ipse in *rit.252. tom.2.* adductus ab eodem *de Luca ad Franch.decis.603.num.5.D.Cons.Altimare ad Rouit.cons.15. in fin. lib.3. & D.Caietano Ageta in epit.for.feudal.assert.11.num.119.pag.132.* idem *Dom. Cons.Altimare de nullit. rub.4. qu.39. ex num. 16.* me citans etiam in *rit. 6. num.5. D.D.Raphael. Vilosa differt.6. §.7.n.42.* ac vnanimi consensu cæteri nostrates, & ex exteris *Guid. Papa quæst.50.& 554.Cassan.in proem.Consuet. Burgund. verb.De noz parlemens de Grassali. de regal. Franc. lib.1. §.& quia,pag.166. Osasc. decis.1. num.44. Gemin.cons.34. Menoch. cons.53.lib.1. Gamm. decis. Portug.228. num.1.* qui de sententijs eorum Senatuum fidem adhibent, & *Regens Valenz. cons.40. num.55.* loquens de illa Reg.Audientiæ, & Senatus Valentini.

Dummodo tamèn sententia, vel 94 decretum non sit irretractabile:secus enim reclamatio eorum exequutionem suspenderet, quod fieri ait *Cons. Staiban.resol.50.lib.1.ex n.39.* & antè *Præs.de Franch.decis.139.Thesaur.decis.181. num.3. Anna alleg. 63. lib.1. & sing.179.* in causis capitalibus, vel in ciuilibus, si agatur de exequenda persona, subdens, quòd si de re vendenda agatur, quæ vendita non posset redhiberi, retractata sententia, licèt supersit actio ad pretium, iuxtà *decis.S.C.* apùd *Franc.decis.660.* non ideò impediendam fore venditionem. Idque summa veritate inniti, fatetur *Præsul de Afflict.controu.iur.cap.1.n.8.* in rebus venundari solitis, in quibus nulla potest perpendi ratio peculiaris affectus, propensionisque. At verò, si res vendenda in iudicati exequutionem, vel speciosa, spectabilisque foret, quippe, quæ antiqua alicuius familiæ,eius nobilitatem,antiquitatemque ostentaret;vel feudum antiquum, decoratū titulo;vel demùm locus delicijs affluens, ac famosus: tunc differendam,pendēte reclamatione,exequutionem sententiæ in re vendenda, vel vendendam, addito pacto de retrouendendo, si quando sententia retractaretur.

Atque optimo quidem iure, cum 95 sit actus irretractabilis,restitutio enim pretij rem non præstat; At quis compescat lacrymas,vel certè summa non afficiatur tristitia conspiciens rem suorum maiorum ad exteras familias properasse, ad *text.in l.lex, quæ tutorem, C.de administr.tutor.*cuius similem eo, vel etiam maiori pretio emi foret impossibile, ac conferunt scripta à *Cons. Staiban. mem. cap.50. num.57.* & hùc sem-

ſide conſuetum eſſe poteſtatem hanc delegari, aduertit *Frecc.lib.3.de ſubfeud.cap.1. num.*8. Idque quia repreſentat Regem, *Franch.dict.deciſ.*643. *num.*5. *Taſſon.in obſeru.verſ.*3. *obſ.*3. *num.* 62. cui ſoli competit ex peculiari poteſtate, *Afflict.in cap.1.nu.*96. *tit.quæ ſint regal.Tuſch.lit.I.concl.*215. (exceptis R. Audientijs Hydruntina, & Barenſi, ratione à me adducta in memorato *ritu* 248.*nu.*43. quem locum ad hoc laudat *D.Scoppa in add.ad Nicolin.in prax.ciuil. pag.*127.*num.*140. *& in annot.ad Sarn.in prax.ciuil. p.*1.° §.18. *ſub num.*8.) quia cum perijſſent ipſo iure acta, inſtantia perempta, Regali beneficio opus eſt, vt reuiuiſcant ea, quæ ſunt ipſo iure nulla, *l.ſed hic videtur*, 2.*ff.de reb.cor.l.adoptio*, *ff.de adopt.can.hoc quippe* 3. *quæſt.*5. *can. in primis* 2. *quæſt.*1. *cap.*1.19.*quæſt.*1.*cap. ad petitionem,de accuſ. Gloſ.in l.Aemilius Largianus, ff.de minorib.Afflict.in tit.quæ ſint regal. num.*41. Licet etiam Pro-Regibus inſufflare ſpiritū, *Franchis deciſ.*250.*ſub num.*5.*in fin. Taſſon.loc.cit.num.*212. *& verſ.*2.*obſer.*2. *num.*45. etenim in commiſſis hoc habere ſolent à Sereniſſimis noſtris Regibus, vt liquet in commiſſionibus datis olim Duci Oſſunæ, apùd *Taſſon. dicto verſ.*2. *obſeru.*2. quamuis nullus Pro-Rex ea poteſtate vti conſueuerit; ſed ſemper aditur Præſes S. C. vt indicaui eodem in *Rit.*248.*num.*

100 Dum verò *D. Præſes de Franch.in mem.dec.*643.*ſub num.*5. ſubiungit, quòd quando partes de peremptione opponunt, vel cauſæ Commiſſarij id aduertunt, ad cauſæ expeditionem non procedunt, niſi præfata ſpiritu vitæ inſufflatione in actis præſentata: videtur eſſe opinionis, quòd quamuis partes de peremptione opponant, adhùc ſi pars inſufflationem obtinuerit, ad cauſæ expeditionem procedi poterit, vt aduertit etiam *Reg.de Pont. conſ.*143.*num.*3.*vol.*2. ex eadem *deciſ. de Franch.* & dicit hoc ex *Prag.*1. *de inſtāt.cauſ.reſt.*ſuper qua *Troyſ.* notat, ex ipſamet *Pragm.* in hoc Ius Commune corrigi: nàm licèt illo Iure inſufflatio, ſeù inſtantiæ reſtauratio cauſa cognita fiebat, *l. ſed ſi per Prætorem, cum ſeq. ff. ex quibus cauſ. maiores*, de quibus cauſis videndus eſt *Pariſ. de ſyndic. in Rub. ſententia*, *capit.*6. *à num.*5. Attamen de Iure *pragm.* iſta reſtauratio, etiam ſine cauſa, imò data negligentia impartitur, quod idem ante *Troyſ.* dixerat *Pariſ. cit.loco n.*6. *verſ. vbi autem*, & iſthæc cauſa, vel non cauſa, aduertit ipſe *Pariſ.* deſeruire poteſt, ad hoc, vt cum cauſa illam impetrans expenſarum ſolutionem euitare poſſit: cum è conuerſo ſine cauſa impetrata, ad expenſas parti aduerſæ reficiendas impetrantem cogit Iudex, arg. *l. properandum*, *& l.eum qui temerè*, & ita ſentire notat *Iſern.in Conſtit.ſpontè volentibus à lite diſcedere*, atq; conſueuiſſe Regiam Curiam iſtas reſtaurationes concedere; & hodiè expreſsè cauetur in citata *prag.* ac in inſufflationibus ſemper iſta apponitur clauſula: *ſolutis expenſis*, & *Parid.* allegat, ac inſequitur *Marant. in prax.in verb.Et omnia fiant durante inſtantia*, *à num.*32. vbi eſt adnotanda *Foll.additio*, dùm teſtatur, temporibus ſuis ſemper fuiſſe illis perſonis, quibus beneficia conceduntur, reſtaurationem conceſſam abſque expenſarum ſolutione. Tales enim inſufflationes fiunt in forma ſolita, non aduertentes Magiſtri actorum, quòd nō cum omnibus eadem eſt obſeruanda decretationis forma; & clauſula, *ſolutis expenſis*, habet tacitam conditionem, ſi ad earum condemnationem tenetur, ex præſumpta Principis voluntate, quæ contra ius reſcripſiſſe non præſumitur, *l.reſcripto*, *& l.damnoſa*, *C.de precib.Imp.off.& in l.humanum*, *Cod. de leg.* & circà illud *Dom. de Franchis* effatum, vt haud obſtante partis oppoſitione de peremptione inſtantiæ, poſſit ſpiritus vitæ inſufflari, perpenditur ipſamet *pragm.* dùm mandat, quòd inſtantia, quæ ex negligentia fuerit decurſa, non niſi refectis expenſis, reſtauretur. Legiſlator igitùr eius eſt mentis, vt inſtantia, ob negligentiam decurſam, reſtauretur, ſolu-

tis

publicæ gerendæ, vel cuique Iuris ſui reddendi metam Patres vnanimi conſenſu vires intendere; quando tamen quis diuerſa ſentit à Collega, in Senatu ſuam ſententiam promere, ac rationes, quibus ductus ita ſenſerit, pandere tenetur, & ita ſeruatum priſcis illis temporibus, de Vitellio diſſentiente ab Heluidio, teſtatur *Corn. Tacit. 2. hiſt. cap. 91.* inquiens: *Nihil noui accidiſſe, quòd duo Senatores in Republica diſſentirent, ſolitum ſe etiam Traſſea contradicere*. Hoc enim, ſi citra dolum prauum, callidamque æmulationem fiat, non modò veræ amicitiæ vinculis non aduerſatur, vt *Cic. in orat. de prou. Conſul.* de Iulio Cœſare ait: *Poſtea quàm ſum penitùs in Remp. ingreſſus, ita diſſenſi ab illo, vt in diſiunctione ſententiæ coniũcti tamen amicitia maneremus*, & de Q. Fuſio in Philip. 10. *Amicitiam non minuebat perpetua licentia; & magis cum cauſa, quàm cum homine diſſidebam*. Verùm etiam vtpotè Reip. proficuum, iuſtitięque adminiſtrãdę conſentaneum commendandum eſt, vt annotauit *Apollon. Thian.* referente *Philoſtrato lib. 4. cap. 2.* ibi: *Album quidem, & nigrum vnum fieri idem nunquàm poſſunt, neque amarum dulci rectè commiſcetur. Concordia verò quandoque diſſentione ſalutem Ciuitati affert*.

Facilis enim eſt hominum ad diſ-
75 ſentiendũ procliuitas; non rarò enim, quod vni commendabile videtur, alter reijciendum arbitratur, vt innuit *Horat. lib. 2. epiſt. 2. ad Flor.*

Deniquè non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur Iambis,
Ille Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.
Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multùm diuerſa palato.
Qid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id ſanè eſt inuiſum, acidumque duobus.

atque elegantèr in quodam *Emblem. Ioan. Sambucus pag. mihi 63.*

Quadam anus in ſacrũ portabat crania collem,
Oſſibus humanis nè minuatur honos:
Sed titubans ægris pedibus, cum verticem adires,
Concidit, ac varium crania verſat iter.
Illa videns labi diuersè cũcta retrorſum,
Quodque adeò diſcors ſemita ferret onus.
Quid mirum, ſi tot ſenſus, quot in Orbi figura,
Sunt, ait, in viuis? num oſſibus vna via eſt?

& *Cic. 1. offic* diſſimilitudines humanorum corporum, animorum varietates comparans, ait: *Vt in corporibus magnæ diſſimilitudines ſunt: alios enim videmus velocitate ad curſum, alios viribus ad luctandum valere: itemque in formis, alijs dignitatem ineſſe, alijs venuſtatem; ſic in animis exiſtant etiam maiores varietates*: & *Perſ. ſatyr. 5.*

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus:
Velle ſuum cuique eſt: nec voto viuitur vno.

& varietatem hanc perſequens *Plin. iun. lib. 1. epiſt. 20.* ait: *Varia ſunt hominum iudicia, variæ voluntates: inde qui eamdem cauſam ſimul audierunt, ſæpe diuerſum, interdum idem, ſed ex diuerſis animi motibus ſentiunt.*

Quinimò, & vnus quiſque ſuum
76 dictamen, ſuamque ſententiam veriorem putat, veritatique magis concinentem, vt ait Poeta latinus *Anthol. 1. Billij.*

Nemo ſuos mentis motus non æſtimat æquos,
Quodque volunt homines, ſe bene velle putant.

qua de re *Pegas ad ord. Regn. Portugal. tom. 1. lib. 1. tit. 1. §. 6. gloſ. 54. & §. 9. gloſ. 65.*

Sicuti autem in humano corpore, ex longè diuerſis artubus decora hominis ſpecies cõſurgit; ac demũ in muſica

fica

stica ex planis, acutis, aeromaticisque vocibus dulcior harmonia exauditur; ità planè ex diuersis Senatorum studijs, ac sententijs vera gubernandi ratio colligitur, vt innuere videtur *Senec.in declam.& lib.7.natur.quæst.c.27.* ibi: *Totam huius Mundi concordiam, ex discordibus constare;non vides quàm contraria inter se elementa sint grauia, & leuia sunt, frigida, & calida, humida, & sicca.*

Fiat autem hæc suffragiorum dis-
77 sensio, non quidem, vt æmuli fortasse sententia reijciatur, vt de Cæsonio Peto ait *Cornel.Tacit.15.annal. qui ne aliena sententia indigere videretur, in aduersa, & deteriora transibat*, & vberiùs *in lib.1.histor. cap.26.* de Lacone, qui ideò consilium quamuis optimum respuebat, quia non ipse illud attulerat; neque vt proprij ingenij acies ostenteretur: *satis enim*, (ait *Sidonius Apollin.lib.5.ep.1.*) *eminet ingenij proprij meritis, qui fuerit fautor alieni; magnumque hoc est, & literarum viro conuenientissimum, cum studijs ipse maximis pollens, ea in alijs etiam minima complecti, ex quo ipso cumulatissima tibi gloria responderetur.* Idem enim ingenium perspicax ostenditur, & in edendo, ac in sequendo bono consilio, vt *Herod.lib.7.* testatur, dicens: *Apud me, Rex, tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere*, quod comprobat etiam *Cic. lib.1.de finib.& in proœm.2.ac 4.Tusc.* Sed eò debet vela dirigere hæc suffragiorum dissentio, vt nitidiùs veritas elucescat, consilijque præstantia colligatur, quod monuit *Corn.Tacit. in dialog. de orator.* dicens: *Hanc esse huiusmodi sermonum legem, iudicium animi citrà damnum affectus proferre*, & dictum *Plinij lib.7.epist.17.* veritate comprobatur: *Opinor, quia in numero ipso est quoddam magnum collatum consilium.* refert *Suelbes consil.4.num.4.& cons.28.num.42.cap.semicent.*

Debet tamen Senator suam edere
78 sententiam ab alijs dissentientem modestè, pro vt potest, nè vel suam maximè extollere videatur, quod notant *Plin.iun.lib.1.epist.20. & Sidon.Apoll. in epist.* vel oppositam aliorum contemnere. Idque maximè, quando Præfecti alicuius Tribunalis sententiæ repugnaret; & si sequatur Commissarij sententiam, nihil aliud dicat, nisi, ità mihi videtur, nè tempus frustrà teratur in multiloquio, vt disponit *pragm. 13.de offic.S.C.* & mirificè consulit *Rebuff.ad leg.Gallic.tit.de supplic.num 80. pag.368.* ac tradunt *Petr.Greg.syntag. iur.par.3. lib.47.cap.45.nu.15. Brant. in Senat. lib.2.c.17. Pegas tit.loc.§.13. glos.87.*

Hinc disertissimus *D. Reg. Carolus*
79 *Tapia lib.2. iur.Regn. tit.de offic. Reg. M.C.V.in annot.ad rit.39.sub num.2. pagina, mihi, 284.* aduertit, quòd cum mane visitantur, qui die, vel nocte antecedenti detrusi fuerint in vincula M. C. & Consiliarius Aulæ Præfectus videt aliquos iussu Regentis ipsius M. C. leui ex causa coniectos in carceres, vti debet ea prudentia, ac moderatione, qua potest, maxima, Regentem monens, vt eos dimittat, vel aliud quidpiam suggerens, quod ipsi Consiliario videtur; nè si acriùs suggerat, suboriantur inter ipsos discordiæ, vincula detetis protractute, damnaque maiora paritura. Hinc fiet, vt Regens mollibus verbis auditis, & re solertiùs perpensa, biduo, vel ad summum triduo elapso, illorum spontè permittat excarcerationem. Præstat enim quandoque in his, quæ parum damni inferunt tertio, conniuentia, ac dissimulatio, aut aliquid de rigore flectere, quàm scrupulosis subtilitatibus odia, rixasque suscitare, ex quibus simultates oriantur inter Collegas, quæ eorum authoritati, & decori plurimum dettahūt, *Luc.de Penn.in l.quicunque, C.de exact. & exeq. lib.2. Magon.decis.Lucens.56.num.67.* propterea cauenda nimia subtilitas, *P.Ludouic.de Miranda de ord.iudic. quæst.4. artic.11. concl.1.& quæst.28 art.7.conclus.5. vers.his omnibus, Pegas tit.loco tit.2.adRubr.glos.4.num.3.*

Addit idē *R.Tap.ibid.n.3.* eamdē sanè
80 moderationē necessariam esse, quando pari-

paritatis votorum accidit casus; & quòd expediat magis parti,aliquid ex sorte deperdere, quàm lite dilatata petere adiunctos ad dirimendam paritatem, itaut, & vitæ tempus interim terat, bonaque sumptibus litis insumat; non facilè propterea dandos adiunctos monet *Afflict. in Const. Regni sæpè conting. ex num.* 1. inquiens: *Malus est mos addere Iudices vnius Tribunalis ordinarys constituentis, quia ex hoc causatur difficilis congregatio, vt docet experimentum, & sic causa prolongantur*, qua de re *Cassan. in addition. in fin. proem. consuet. Burgun.* Hæc tamen locum vendicant in ijs, quę sũt Iudicum arbitrio remissa, atq; si dubia sint iura, non vero certa.

Id ipsum seruandum esse à Fisci pa-
81 trono, pergit idem *Reg. Tap. cit. lib.* 2. *tit. de offic. Aduoc. & Proc. fiscal. in annot. ad pragm.* 39. *de offic. Mag. Iustit. pagina, mihi.* 289. vt curet semper cum Iudicibus concordiam, eorum dignitatem tueatur, querelas pro Fisco modestè instituat; & qua modestia, ac prudentia vti debeant Senatores in suffragando coràm Rege, eiusque menti resistendo? ostendit *Solorzan. emblem.* 49. *ex num.* 57. *pag.* 402.

Sacrum prætereà Consilium, aùt
82 quilibet ex Consiliarijs iubere valet, vt capiantur, si res tulerit, in Aula ipsa ædium Vicariæ, Scribæ Fiscales, vel alius quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia Regenti eam, qui vice Magni Magistri Iustitiarij residet. Sic in anno 1645. cum vnus ex Reg. Consiliarijs capi præcepisset, quemdam Scribam fiscalem in Aula magna M.C.V. conijciendum in vincula, nulla priùs data de hoc notitia Regenti, qui tunc erat Aloysius Ponçe de Leon, ira succensus Regens, executores captos damnauit, transmisitque ad Regias triremes. Qua de re S. R. C. iunctis omnibus Classibus elegit DD. Consiliarios D. Gasparem Sotum, & Antonium Miraballum, deinde Regentes, qui Pro-Regem de ingenti, absoluta, omnimodaquè ab omnibus independentia S.C. docerent. Detulerunt potissimùm ad Pro-Regem, quòd S.C. in eo culmine constituit Alphonsus I. vt ipsum decreuerit Iudicem appellationum omnium suorum Regnorum: nempè Siciliæ vltra Pharum, Aragoniæ, Valentiæ, Murciæ, Insularum Maioricæ, Minoricæ, ac Sardiniæ, Comitatus Barcinonæ, Rufinionis, & Cæritaniç; ostensis hac de re antiquissimis processibus, in quibus pro libito sententias Tribunalium prædictorum Regnorum S.C. irritabat, vel confirmabat. Hinc Pro-Rex, ereptis birruarijs à triremibus per apparitores S. C. & capta informatione contra ipsum Regentem à D. Antonio Miraballo iussu D. Præsidentis, mandauit, quòd idem S.C. prouideret super omnibus: ac de Regente M.C. carceribus mancipato, & suspenso ab officio, ex quo non paruit decreto S.C. Præsidis, & Actuario denunciauri respondit irreuerentèr, meminit *Tasson. de antefat. vers.* 3. *obser.* 3. *sub num.* 116. *vers.* 16. *Præsidens*, necnon *Reg. Sanfelic. decis.* 63. *sub num.* 5. *vers. & obseruatum, lib.* 1. & notatur plenè à *Francisc. Anton. de Mercat. in lib.* 1. *manuscrip. de stylo S.C. obser.* 185. nàm cum anno 1621. Spectabilis Regens M. C. V. noluisset obedire cuidam supplicationi expeditæ per Dom. Marcum Antonium de Ponte, Marchionem S. Angeli, Præsidentem S.C. Viceque Prothonotarium, fuit ei per actorũ Magistrum S.C. Hieronymum de Amico iniunctum, vt pareret, cumque renuisset, certiorato Ill. Locumtenente Cardinali Zapatta, & remisso negotio S.C. fuerunt congregatę quatuor S. C. Classes post prandium, & manauit decretum: *Die* 23. *Martij* 1621. *Neapoli. Audita relatione Hieronymi de Amico Actuarij S. C. Decreto S.C. prouisum est, quòd Magnificus, & Circumspectus Regens M.C. detineatur Domi, & suspendatur ab exercitio, donec aliter per Ill. Dom. Locumtenentem fuerit mandatum. De Ponte Præses, & ViceProthonotarius, Fælix de Ianuario, Cæsar Freccia, Iacobus de Franchis, Didacus Lopez Suarez, Pyrrus Paganus,* Pom-

Pomponius Saluus, *Ioannes Andreas Giorgius*, *Villalobus*, *Didacus Salinas*, *Cæsar Alderisius*, *Alfonsus Vargas*, *Ioannes Baptista Melior*, *Ferdinandus Brancia*, *Ioan. Franciscus Sanfelicius*; *Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius*. Et alio decreto eiusdem S.C. sub die 26. Martij prædicti, fuit carceribus M.C. mancipatus Io: Baptista Innelli Actuarius eiusdem Regentis. Quâ suspensione durante idem D. Locumtenens hoc diplomate mandauit, quòd Decanus Consiliarius residens in M.C.V. in criminalibus fungeretur officio Pro-Regentis.

Al Conf. Pedro Antonio Carauita.

EL *Cardenal mi Señor dize, que mientra dura la suspension del cargo del Regente de la Vicaria, V.S. como Consejero mas antiguo, que assiste en ella, firma de Pro-Regente de la Vicaria hasta otra orden de Su Señoria Illustrissima, que para ello dà à V.S. toda la potestad, que ha de menester. Dios guarde à V.S. Palaçio à 25. de Marzo 1621.*

Iuan Beltran de Oracta.

Deinde S.C. visis suis decretis exequutioni iam ritè mandatis, suæ insitæ æquitatis vestigia sectando, libertatem restituit Regenti, & munus pristinum; ad quod annuit D. Locumtenens hoc diplomate.

Al Marques de S. Angel Presidente del Sacro Consejo.

EL *Cardenal mi Señor dize, que por la instançia, que V.S. le ha decho para que se alze la suspension, y prision del Regente de la Vicaria per estar çierto, que en lo venidero tendrà el Cuidado, que es raçon de hauir, que es justo para no reçeder en cosa ninguna, que sea perjuiçio de la autoridad desse Sacro Consejo, ha tenido por bien Su Señoria Illustrissima de que sea suelto el dicho Regente de la prision en que està, y exerca su cargo, como hasta à qui, y me ha mandado auise dello à V. S. y que ya se ha embiado la orden al Regente en esta conformidad. Dios guarde à V.S. de Palaçio à 29. de Marzo 1621.*

Iuan Beltran de Oracta.

Idem aliàs accidit anno 1637. & decreto S. C. fuerunt Iudices in suis Aedibus detenti, eisque interdictū iudicandi exercitium. *Die 16. mensis Octobris Neap. 1637. Congregatis Regijs Consiliarijs quatuor Aularum ordine Spectabilis Regentis Petri Iordani Vrsini Præsidentis S.C. Decreto ipsius Sac. Consilij prouisum est, quòd Magnifici Thomas Brandolinus, Ioannes Arcamonius, & D. Aloysius Vargas, Iudices M.C.V. in Ciuilibus carcerentur Domi, & durante dicta carceratione non exerceant vsque ad alium ordinem; verùm ante exequutionē præsentis decreti certioretur Illustrissimus D. Pro-Rex, hoc suum, &c. Vrsinus Præsidens S.C. Didacus de Salinas, Petrus Antonius Carauita, Ioannes Franciscus Sanfelicius, Varela, D. Thomas de Carleual, D. Frāciscus Sauius, Andreas Prouenzalis, Scipio Theodorus, D. Didacus Medietta, D. Flaminius Costantius, Andreas Marchesius, Franciscus Antonius Muscettula, Hector Capycius Latrus, D. Didacus Soria Morales, Franciscus Antonius de Angelis, D. Franciscus Merlinus. Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius.*

Et mense Februarij 1677. me Aulę Decano Præfecto Consil. in M. C. V. cum vnus ex D. Consiliarijs mandasset, vt caperetur quidam Scriba fiscalis, & conijceretur in vincula, quia duriùs responsum dederat cuidam ordini ipsius D. Consiliarij, statim ei obtemperatum fuit, & captus, vt moris est, fuit descriptus in albo carceratorum, additumque, illum detineri ad dispositionem S.C. At vnus ex porterijs insolens, ac plus nimis loquax retulit S.C. non tàm facillimè, vt decuit, per M. C. V. sibi licuisse carceribus mancipare Scribam. Quamobrèm eum congregassent se se cunctæ quatuor S.C. Aulæ, me aduocarunt; retuli omnia, sicut gesta erant, & dixi, porterium rem longè aliter retulisse; quibus dictis S.C. acquieuit. Dum autem

autem S.C.properaret decernere, qua pœna puniendus foret ipsemet Scriba iàm carceri mancipatus? oborta fuerunt quædam iurgia hac super re inter apparitores, hinc S. C. inde M. C. V. de quibus nihil conscij fuerunt Iudices causarum capitalium M. C. cumquè de prædictis capta esset informatio iussu S.C.annuente D.Pro-Rege, à Regio Consiliario Carolo Vergara, fuit præscripta duobus Iudicibus propria ipsorum domus pro carcere aliquos dies; mox cognita rei veritate, Iudicum innocentia, & ebitaque obedientia, qua fuerat S.C.obsequutū à M.C.fuerunt Iudices dimissi, annuente S. C. iussu Excell. Domini Pro-Regis, mandatumque vt perpetuum imponeretur silentium. Demùm S.C.decreuit, Scribam fiscalem in pœnam audacioris calami quatuor torturæ ictibus torquendum, & eidem exercitationem muneris Scribæ fiscalis prohibendam; at summa ipsiusmet Senatus clementia factum est, vt dum ab Aedibus S.C.abiret domum D.Præsis, iam iam funi applicandum, iuberet per gratiam impunè dimitti, & mora paucorum mensium interiecta, fuit etiam Scriba in officio restitutus.

83 Vlteriùs Sacrum Consilium non alligatur Ritibus M.C.V.ex *Frecc.in tract. de præsentat. instrum. par.15. ex nu.7. Thor.par.1.compend.decis. verb. Ritus M.C.V.* quippè M.C.V. cum sit Subsellium Magistri Iustitiarij, ac Vicarij Regis, nullatenùs valet Vicarius legem imponere ipsi Regi, cuius est Vicarius, *Bald. in Auth.sed nouo iure, col.2.C.de seru.fugit.* nè inducatur absonum illud, quòd inferior Superiorem soluat, vel liget; & filius potestatem habeat in parentem, vt ait *text. in cap.cum inferior, 16.de maior.& obedien.& in clem.nè Romani, de elect.* ac innuit Regina Ioanna, dùm præcepit Ritus seruandos à M.C.V.vt in *Rit.1.* ibi: *Quòd omnes infrascripti Ritus obseruantia in nostris M.C.V. Curijs, & qualibet earum de cætero inuiolabilitèr obseruentur.* Verùm S.C.obseruat Regni sanctiones, si, & quando ei visum fuerit expedire, prout de legibus Imperialibus dicunt Galli: hoc est, quando rationi seruiunt, tunc enim seruantur leges, non quidèm vt leges, sed quia rationem continent, quæ suadet; Et hoc tàm respectu Constitutionum Regni, quàm Rituum, ac Pragmaticarum, probant *Tasson. obseru. 2. ex nu.21. Anichin.de prauent.instrum. cap.3.quæst.5.n.12.* & notauit ante ex *Alex.in l.1.in princ.ff.quod quisq; iur. Afflin Const. Reg. Diuorum Principū, sub num.2.vers.& hoc ideò, rub.42. de expens. quæ fiunt in litib. Cæsar. quæst. peregr. 42. num.22.* & videndus *Reg. de Philippo dissertat.fiscal.4. ex nu.58.* Quod quidem colligitur ex *pragmat. vnic.ad Senat. Consult. Velleian.* quæ propè finem mandatur præcipuè S.R.C.vt ipsam pragmaticam ad vnguem, & inuiolabilitèr obseruare habeat, ac debeat, abdicando iurisdictionem in oppositum iudicandi, ac declarandi. Itaque si opus est, vt S. C. abdicetur iurisdictio per pragmaticam, nè in oppositum iudicet, declaretur, optimè arguitur, quòd iurisdictio aderat; non enim potest abdicari, quod non inest.

84 Neque dicas, posse idem dici de omnibus, & quibusuis Regni Officialibus, de quibus in eodem contextū fit mentio in *pragm.* nempè quòd omnibus abdicata fuit iurisdictio in oppositum iudicandi, adeòque omnibus inerat ea iurisdictio; Etenim cum ibi Officialibus duo imponantur, & quòd seruent sancita in ea *prag.* & quòd oppositum non iudicent, abdicando potestatem; debent singula singulis referri: scilicèt Officialibus, quòd seruent; S. C. quòd non iudicet in oppositum; secus superflua fuissent quòad M. C. V. vel alios Iudices inferiores ea verba: *abdicantes iurisdictionem;* certò enim certiùs est, quòd tàm M.C.V. quàm cuncti Iudices inferiores hac iurisdictione carent, quippe qui iurant iudicaturos iuxtà Pragmaticas, aliasque Regni Constitutiones. Id quod agnoscens Cardinalis Zapatta Locumtenens Generalis in hoc Regno,

gno, anno 1621. mandauit S.C. quòd omnino obſeruaret Ritum M.C. circà liquidationem inſtrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiuſmodi materiam concernentes, vt ex diplomate ſub die 28. Septembris 1621. penès *de Mercatis tom. 2. de ſtylo S. C. obſerv.* 188.

Non mirum S. C. ſæpè motum ab
85 opinione Prudentis, & Clariſſimi I.C. *Afflict. dec.* 111. *num.* 4. *Capyc. dec.* 194. *de Petris feſtin. lect. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 15. contra inſulſas DD. opiniones, licèt communes, ſæpiùs decreuiſſe *Afflict. dec.* 204. *poſt num.* 2 *de Franch. dec.* 30. *& 49. de Petris add. cap.* 6. *num.* 23. humaniorem inſequendo ſententiam, ad *text. in l. proximè, ff. de his qua in teſtam. delen. l. ſi fuerint, §. fin. l. quoties, ff. de rib. dub. de Petr. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. *Theodor. alleg.* 43. *num.* 9. *in fin. Prat. diſcept. cap.* 25. *n.* 10. *Haud dubie enim Deus gubernat conſilia eorum, qui clementem, & humaniorem dicunt ſententiam*, dicebat *Philipp. Cominens lib.* 2. *commentar.* Non eſt nouum, inquit *Caſſiodor. deciſ.* 1. *num.* 26. *de empt. & vendition.* quòd Rota, & Signatura, quandoq; teneat contrà communem, quando contraria opinio eſt æquior: Rota enim ex laudabili ſtylo ſolet contra communem opinionem habentem in ſe rigorem iudicare: cum æquitatem potiùs, quàm rigorem ſoleat amplecti, *Paul Rub. in reſol. pract. cap.* 22. *n.* 5. *& de validit. legal. contrau. forenſ. cap.* 5. *num.* 46. *& cap.* 24. *num.* 39.

Proptereà conſueuit S.C. quando-
86 que in decretis addere, *ex cauſis in S.C. diſcuſſis*; idque quia Regem repræſentat; ſecus enim præter Principem vix vlli alteri, quàm Parlamentis, & Curijs Supremis licet vti his verbis in reſcriptis, vel arreſtis, *Guilielm. Anton. de reſcript. morat. concluſ.* 49. *ſub num.* 119. *lit. Q.* 3. His autem verbis vti in decretis nequit M.C.V. putà: *ex cauſis in Banca diſcuſſis*; quia non eſt Supremum Tribunal, vt poſſet leges deferere; licèt quandoque Iudices, huius clauſulæ vim non perpendêtes, perſpecto vſu S.C. ea vſi fuerint.

Nec poteſt à S.C. experi, vt exprimantur illæ cauſæ, *Guilielm. Anton. cit. tract. concl.* 49. *ſub nu.* 119. *lit. Q.* 3. poſt *Georg. Acac.* quem refert in *tract. de priuileg. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 32. *& lib.* 3. *cap.* 4. *à num.* 6. *& cap.* 10. *nu.* 9. *Io. Ferrar. in comm. ad l.* 3. *verſ. rectè itaque, ff. de reg. iur.* quia poteſtatis plenitudo efficit, vt non ſit exquirenda cauſa in Principe, cùr ita agat? *Marta de clauſ. par.* 1. *clauſ.* 259. *num.* 1. Imò, & ſi quis cauſam ſibi declarari peteret, non leuem promereret pœnam, ſicuti ait *Maynard deciſ.* 85. *lib.* 3. *num.* 2.

Haud rectè tamèn hac clauſula vte-
87 rentur DD. Conſiliarij in decretis factis domi; longè enim alius honos eſt, qui debetur ſingulis Conſiliarijs domi ſedentibus, quam ſimul in Aula aſſidentibus, ibique vicem Præfecti Prætorio implentibus; tanto magis, quia cum detur appellatio à decretis factis domi, vt in S.C. diſſeratur eorum validitas, debet vtrique Conſiliarius cauſam aperire, quæ eum impulit ad ità decernendum; vt perſpecta cauſa S.C. confirmet, aùt improbet decretum domi latum. Fruſtra igitùr tegitur, quod mox palam reuelandum erit.

Ab huiuſmodi verò decretis latis,
88 *ex cauſis*, reclamatio denegatur, ac proinde rarò interponenda (dicebat enim *Franc. Marc. dec.* 13. *in fin. par.* 1, quem laudat *Ant. Sala in Conſ. non. Sabaud. tit. de mod. & form ſuppl. à ſent. Senat. gloſ.* 2. *num.* 6. orandum eſſe, vt Deus nos præſeruet ab expedienti Magni Conſilij, & ab æquitate Parlamenti) Reſtitutionem tamèn in integrum impartiendam aduersùs hęc decreta, reſpondimus D. Præſidi in Aula D. Conſil. Muſcettula, in qua tunc reſidebam, interroganti in cauſa Ill. Principis Hieracij, cum fratribus ſecundogenitis, in Banca de Marrino: prohibita namque appellatione, haud prohibita cenſetur in integrum reſtitutio, & nullitas. *Gl. in l.* 3. *C. ſi de mom. poſſ. fuer. appell. Caſtr. in l ſi finita, §. poſtà quàm, ff. de damn. infect. Marſil. in l. unica, num.* 168. *C. de rapt. virg. Rebuff.*

buff.de rest.in integr.art.1.gloss.1.in fin. & art.2.gloss.4.num.16. Puteus de sindic.§.an si statuto,num.4.pag.55. etiam prohibita reclamatione, supplicatione, atque recursu, *Cyn.in l.2.C.si pend. appell. Glos.in l.4.in fin. C.de pact. Alciat.in l.cum filius, §.in hoc, num.15. de verb.oblig. Bossi.tit.si aduers.rem indic. num.24. Tiraquel. de vtroque retract.par.1.§.35.glos.4.num.42. Marsil.in pract.crim. §.opportune, num.58. Gram.sup.Const.Regn.tit. de restit.minor. num.12.* & exclusa qualibet exceptione, restitutio in integrum haud est reiecta, *Ias.in l.postquàm liti,n.58. C. de pact. Mangrell. ad Bart. in Rub. l.Prætor, vers.legitimè, ff.quod vi, aut clam*, propterea quòd restitutio est beneficium speciale concessum, quod generali legis sanctione auferri non dicetur, ex *glos.in cap.eoràm fælicis,de restit. in integr.* & alijs *Sfortia Oddus de restit. in integr. quæst.15. artic.2.ex num.31.& art.6.num.44.*

Huius inquàm Senatus decisiones
89 totus terrarum Orbis veneratur, eiusque authoritas adeò est eminens, vt terruerit Decium Iuris Consultorum omnium, qui ea ætate floruerunt, facilè Principem, vt ipse *Dec.* testatur *cons.379.*& notant *Prat.to.3.discep.c.8. n.1.& cap.31.in princ.ac obser.32.n.1. Ruginel.de appellat. §.6. glos.7.capit.2. num. 36.* Magnum Consilium appellans: cum in eius hemicyclis continuò resederint Iuris Prudentiæ Coriphæi, legum Antesignani, æqui, bonique studiosissimi, qui spreto omni timore consueuere plus obedire Deo, quàm hominibus, seù Principibus, teste *Viuio lib.2.opin.638.n.9.* qui *opin.461. ex n.3.* sic loquitur: *Decisiones S. C. Neapolitani, quæ proferuntur sub nomine Regis, succedunt in causis dubijs loco Imperialis interpretationis, de qua in l.fin. C.de legib.vt per Affl.dec.166. col. fin. Et hinc est, quòd Rota Neapolitana, tanquàm Spiritus Sancti tuba, & vera legum mater, meritò in Regno generalitèr nuncupatur refugium oppressorum, & lucerna supra montem posita, per quam tanquàm mons montium totus Orbis illustratur*, vt de Senatu Mediolanensi dicebat *Casal.cons.364. in fin. & Francisc. Redenasc. cons. 84. num.16. lib. 1.* Adeò quòd amplificatum dicterium eorum, qui sententias inter casus fortuitos crediderint recensendas, de quo ex nostratibus *Reg. de Ponte decis.24. de Petr. festiu. lect. lib.1.cap.6. sub num.3. & lib.2. cap.9. sub num.7. Prat.lib.1.cap.27. num.93. & cap.1.tom.2. Staiban.resol.119.n.3. & 5. & resol.186.num.60.cent.2.Præsul Afflict.controu.resol.iur.cap.50.n.8.* & dixi in *Rit.269.num.35.tom.3.* in his sententijs locum non habet; vt in simili dicebant *Dec. cons.7.num.2.vers. nobis*, & alij penès *Sebast. Medic. de fortuit.cas.par.2.quæst.12.num.2.*

Qui verò, & hoc tempore in nostro
90 resident Senatu, antiquioribus nõ sunt inferiores, vt de illis amplissimi R.C. Tribunalis loquitur *D.Reg.de Philipp. differt.fiscal.9. num.12.* ita vt verè Senatus possit appellari, non Iuuenatus, vt de Burdegalensi Senatu, & decisionibus Nicolai Boerij dicebat *Paris. in tract.de diuid.vel indiuid. in 3.par.* quem refert noster *Præs.Vinc.de Franchis decis.346.numer.9.in fine*. Quandoquidem licèt ibi assideant nonnulli iuuenes; ac Senatus à Senibus, Patribusque nomen mutuetur; nihilominùs quando iuuenes senectutem moribus præseferunt, debent ad Subsellia admitti; quippè anni virentes alacriores eos, paratioresque pollicentur ad insanos fori labores ferendos, lenique animo sustinendas importunas litigantiũ sollicitudines sub galli cantum, vel eum maximè calet meridies, ad *text.in l.37.de Aedil.edict.* Quamuis autem ætatem Consiliarijs ferè annorum quinquaginta optare visus sit *text. in l.2. §. Seruius autem, propè finem, vers.ergò Sabino, de origin.iur.* & *Platon.tract.de Repub.lib.5.* de quo *Const.Staiban.cent.1.resol.100. n.275.* Carolus tamèn V. anno 1528. Cæsaraugustæ in *for. Arag. cap.2.* trigesimum annum satis esse decreuit; vigesimum quintum sufficere, voluit *Gubernat. Christian. lib. 1. cap.5.* Hinc Ioa-

Ioachim.Mynsinger. lib.4. obseruat.92. scribit, se anno vigesimo primo docuisse in Academia Ferrariensi. Cicero in orat. pro A.Cecin. circa final. se adolescentulum contrà hominem differtissimum Cottam publicè causam egisse, & obtinuisse. Kirchn. lib. 1. de leg.4. nu.63. meminit C.Valeri Petronium, qui non dum vigesimum tertium annum ætatis expleuerat, quinquies Legationis munere perfunctum esse. Quò pertinet Venetorum exemplum, qui cum duos Iuuenes ad Cæsarem oblegassent, & Cæsar hoc improbaret; Legatos respondisse ferunt: Si Venetiarum Respublica sapientiam non in corde, sed in canis, & barba sitam esse credidisset, ad Cæsaream Maiestatem duos vetulos, & barbatos hyrcos misisset, Ampl. Dn.Arum.1.P.p.2. disc. 3. Et indignante Turcarum Tyranno Gallorum Legatis iunioribus, vnum ex his respondisse, refert citatus Kirchn.1. de legat.4. num.60. non esse ex barba virum, nec piloso mento mentem hominis iudicandam fore; alioquin cum barbatiores hyrci sint, prudentiores etiam hominibus censerentur, Christoph.Besoldi de legat.& legation. num.30. pag. 17. qua de re D.Caietan.Ageta in fori feudal. epitom. in princ. in apologia pro iuuentute contra senectutem. Vnde immeritò Consil. Staiban.ad resolut.1.num.57.cent.1. ait, fuisse hunc Senatum terrori; at olim dum vigebat Afflictus, cœterique nostri maiores ius dicebant. Præsenti enim æuo minimè desunt Ministri, ex quorum præiudicijs, vera desumi potest iudicandi methodus. Optimè igitur coniunguntur senes cum iuuenibus, vt iuuenilis feruor senili grauitate temperetur, & senilis tarditas iuuenili alacritate promoueatur, Kirchn.1.de legat.4. num.67. Menoch. de arbitr. cas.540. num.13. Xamar. de offic.Iudic.1.par. quæst.1. num.23. Portugal. de donat.reg.par.2. lib.1. cap.12. num.32. Gizz.ad Capyc.Latro dec.199. num.27.lib.2. de Petr.festiu.lect.lib.3. cap.5.num.2.

Hinc non inutilitèr adsunt in Co-
91 mitijs suffragia laturi iuniores cum senibus; celeres, præcipitesque cum cunctatoribus copulati; flegmatici cũ colericis: hic enim præceps alterius cunctationem stimulabit, cunctator perniciosam illius festinationem compescet, atque ita extremis, vitiosisque hinc inde temperatis, atque vt ita dixerim, cõcordatis discordibus, exurget virtus vtrinque reducta, adeòque consilia salutaria Reipubl. vt obseruant Marquesl.lib.1. cap.5.§.2.pag.26. Saauedr. embl.30.pag.204. Non enim omnes debent esse ingenij ignei: hæc enim ingenia sunt, veluti cultri acuti, qui facilè scindunt, facilè hebescunt, Varsauic. in orat.de Legat. & dum nimis properant, ac ingenij dotibus cõfidunt, facilè in errorum scopulos impingunt, ex Curt. Schonborn. 3. polit. Non tardi ingenij, quibus res arduas solùm demandare, idem esset, ac asino chordam committere, Christophor.Bisold.tract.de Legat.& Legation. nu.50. pag.23. Et etiam expedit iuxtà annosas arbores alias implantare ætate minores, vt post interitum illarum in veterem succedant locum, Cruger.disput.polit.6.th.10.

Debent tamèn esse viri laurea Iu-
92 risprudentiæ decorati, docti, graues, seueri, insontes, mites, iusti, faciles, lenesque, vt dicitur in pragm.2. n.4. de offic. S. R. C. qui eiusmodi honoris apicem non ambitione cõquisiuerint, sed probatæ vitæ testimonio promeruerint, l.sancimus, 6. C.ad l.Iul. repet. Docti inquàm sint, oportet, qui ad hanc Senatoriam dignitatem aduocantur: in eorum etenim manu sunt vita, & opes hominum. Quicumque tamèn electi sint, nemini licet de eorum sufficientia disputare: sacrilegij anim instar est dubitare, an is dignus sit, quem Rex elegerit? inquit text.in l.disput.3. C.de crimin.sacrileg. concinit l.sacrilegijs, 5. C.de diuer. rescript. Andr.in cap.1.n.5.qui success.teneant. licèt si qui suam inhabilitatem, imperitiamque nouerint, debeant vltrò hac se dignitate abdicare, Gubernat. Christian.lib.1.c.6.col.7.pag.33. Sciant,

fide conſuetum eſſe poteſtatem hanc delegari, aduertit *Frecc.lib.3.de ſubfeud.cap.1. num.*8. Idque quia repreſentat Regem, *Franch.dict.deciſ.643. num.5. Taſſon.in obſeru.verſ.3. obſ.3. num. 62.* cui ſoli competit ex peculiari poteſtate, *Afflict.in cap.1.nu.96. tit.qua ſint regal.Tuſch.lit.I.concl.*215. (exceptis R. Audientijs Hydruntina, & Barenſi, ratione à me adducta in memorato *ritu* 248.*nu.*43. quem locum ad hoc laudat *D.Sceppa in add.ad Nicolin.in prax.ciuil. pag.*127. *num.*140. *& in annot.ad Sarn.in prax.ciuil. p.*1. §.18. *ſub num.*8.) quia cum perijſſent ipſo iure acta, inſtantia perempta, Regali beneficio opus eſt, vt reuiuiſcant ea, quæ ſunt ipſo iure nulla, *l.ſed hic videtur*, 2. *ff.de reb.cer.l.adeptie*, *ff.de adopt.can.hoc quippe* 3. *quaſt.*5. *can. in primis* 2. *quaſt.*1. *cap.*1. 19. *quaſt.*1. *cap. ad petitionem, de accuſ. Gloſ.in l. Aemilius Largianus, ff.de minorib. Afflict.in tit.qua ſint regal. num.*41. Licet etiam Pro-Regibus inſufflare ſpiritũ, *Franchis deciſ.* 250. *ſub num.*5. *in fin. Taſſon.loc.cit.num.*212. *& verſ.*2.*obſer.*2. *num.*45. etenim in commiſſis hoc habere ſolent à Sereniſſimis noſtris Regibus, vt liquet in commiſſionibus datis olim Dùci Oſſunæ, apùd *Taſſon. dicte verſ.*2. *obſern.*2. quamuis nullus Pro-Rex ea poteſtate vti conſueuerit; ſed ſemper aditur Præſes S. C. vt indicaui eodem in *Rit.*248.*num.*

Dum verò *D. Præſes de Franch.in*
100 *mem.dec.*643.*ſub num.*5. ſubiungit, quòd quando partes de peremptione opponunt, vel cauſæ Commiſſarij id aduertunt, ad cauſæ expeditionem non procedunt, niſi præfata ſpiritu vitæ inſufflatione in actis præſentata: videtur eſſe opinionis, quòd quamuis partes de peremptione opponant, adhùc ſi pars inſufflationem obtinuerit, ad cauſæ expeditionem procedi poterit, vt aduertit etiam *Reg.de Pont. conſ.*143.*num.*3.*vol.*2. ex eadem *deciſ. de Franch.* & dicit hoc ex *Prag.*1. *de inſtãt.cauſ.reſt.* ſuper qua *Treyſ.* notat, ex ipſamet *Pragm.* in hoc Ius Commune corrigi: nàm licèt illo Iure inſufflatio, ſeù inſtantiæ reſtauratio cauſa cognita fiebat, *l. ſed ſi per Prætorem, cum ſeq. ff. ex quibus cauſ. maiores*, de quibus cauſis videndus eſt *Pariſ. de ſyndic. in Rub. ſententia, capit.*6. *à num.*5. Attamen de Iure *pragm.* iſta reſtauratio, etiam ſine cauſa, imò data negligentia impartitur, quod idem ante *Treyſ.* dixerat *Pariſ. cit.loco n.*6. *verſ. vbi autem*, & iſthæc cauſa, vel non cauſa, aduertit ipſe *Pariſ.* deſeruire poteſt, ad hoc, vt cum cauſa illam impetrans expenſarum ſolutionem euitare poſſit: cum è conuerſo ſine cauſa impetrata, ad expenſas parti aduerſæ reficiendas impetrantem cogit Iudex, arg. *l. properandum*, *& l.eum qui temerè*, & ita ſentire notat *Iſern.in Conſtit.ſpontè volentibus à lite diſcedere*, atq; conſueuiſſe Regiam Curiam iſtas reſtaurationes concedere, & hodiè expreſsè cauetur in citata *prag.* ac in inſufflationibus ſemper iſta apponitur clauſula: *ſolutis expenſis*, & *Parid.* allegat, ac inſequitur *Marant. in prax.in verb.Et omnia fiant durante inſtantia, à num.*32. vbi eſt adnotanda *Foll.additio*, dùm teſtatur, temporibus ſuis ſemper fuiſſe illis perſonis, quibus beneficia conceduntur, reſtaurationem conceſſam abſque expenſarum ſolutione. Tales enim inſufflationes fiunt in forma ſolita, non aduertentes Magiſtri actorum, quòd nõ cum omnibus eadem eſt obſeruanda decretationis forma; & clauſula, *ſolutis expenſis*, habet tacitam conditionem, ſi ad earum condemnationem tenetur, ex præſumpta Principis voluntate, quæ contra ius reſcripſiſſe non præſumitur, *l.reſcripto, & l.damnoſa, C.de precib.Imp.off.& in l.humanum, Ced. de leg.* & circà illud *Dom. de Franchis* effatum, vt haud obſtante partis oppoſitione de peremptione inſtantiæ, poſſit ſpiritus vitæ inſufflari, perpenditur ipſamet *pragm.* dùm mandat, quòd inſtantia, quæ ex negligentia fuerit decurſa, non niſi refectis expenſis, reſtauretur. Legiſlator igitùr eius eſt mentis, vt inſtantia, ob negligentiam decurſam, reſtauretur, ſolu-

tis

tis tamèn expensis: dictio enim *Nisi* post negatiuam negationem, oppositionè illâ in affirmatiuam resoluit, *Iacob.de Nouell.de Iure prothomis.in verb. Quod si fortè*, *ex num.* 261. *vsque ad num.* 270. vbi *de Gerard. in sing.* 46. de alijs Doctor. mentionem facit; ac proindè ad nihilum deseruire partis oppositionem de peremptione, ex mente ipsius *Pragmat.* clarè dignoscitur, atque ità illa insufflatione in actis presentata, potest, & debet Iudex ad vlteriora procedere; maximè cum Iudicis non nisi obsequij cura relicta sit.

Vndè semper anceps extiti de theo-
101 rica apùd *Reg.Rauit.in cit. pragm.* 1. *num.*7. & eius Asseclas, vbi singularitèr nectit, quòd si ante restauratam instantiam pars de peremptione opposuerit, non possit vlteriùs restaurari, ductus ex similibus, quæ adducit *Canalc.de Tut.& Curat.n.*21. *& Alex. consil.*37.*num.*13.*vol.*6. ad quod possem multa plura exempla, & authoritates de his similibus adducere, sed nil ad hypothesim, cum illi casus sint prorsùs impertinentes ad thesim nostram, in qua legem claram habemus, vt in restauratione instantiæ, causæ cognitio minimè sit adhibenda, quodque etiam ex negligentia sit concedenda, & ita DD. interpetrati fuere illam consuetudinem, stylum, ac ordinariam praxim sic vigere; & quid, rogo, hoc denoteret? nisi quòd quamuis pars negligentiam opposuerit, aliasque narrasset causas, ob quas instantiam instaurandã non esse, exponeret, adhuc, quo minus concedi deberet, nõ impedirent, cum sine causa, vel ex negligentia impetrata restitutio, non nisi ad expensarum condemnationem impetrantem deuictum reddat.

Nec est quærendum de ratione, cùr
102 ita ex memorata *prag.* fuerit dispositum? nàm leges postquàm sunt latæ est iuxtà ipsas, non autem de ipsis, iudicandũ, vt notat *Lancell.Gall.de Stat. præfat.*5. *n.* 3. & eruditè tradit *Vasq. controu.illust.cap.*46.*num.*1. ex *text.in capit.erit autem lex*, vbi hoc deciditur ad literam, 4.*dist.* ex sententia *D. August. de vera religione*, & Iura adducit *Michael. Vlcurt. de regim. Mund. par.*1.*quæst.*4.*num.*34. eo magis, quòd præfata *pragm.* est iuxta stylum antiquum R.Curiæ; quinimò de Iure Canonico instantiam non currere, firmat *Guttier. de actib.iuram.capit.*3.*num.*3. *Prasd.de Comit.de differ. Iur.Canon. & Ciuil.num.*46.*Vermigl.consil.crim.*144. *num.*12. *Guazzin. ad defens. reor. defens.*2.*cap.*6. *num.*3. *Melchior. Clinch. in cap.venerabilis, de Iudic.Episc.Campanil. in diuersor.Iur.Can.Rub.*8.*cap.*3. *n.*7.*pag.*170.& dixi *cit.rit.num.*13. ibique etiam *Guttier.num.*4. monet, quòd hodiè de consuetudine ista instantiæ peremptio sit ab omnibus Curijs deleta, authoritate *Gregor.Lopez.* in pluribus ibi citatis locis, & testatur de praxi Placentiæ, vbi Aduocati munere fungebatur, ac nectit, hoc benè fuisse introductum, cum per hoc partium laboribus, atque expensis parcatur, & breuiori via Iustitia administretur, & verè illa vtilitas, de qua in *l.properandum*, *C. de iudic.* cum fuisset postmodùm, non vtilitatem, sed damnum afferre visa, cum litium renouationem inducat, meritò potuit per sequentes leges noua, circa ipsam instantiam, promulgari sanctio: non enim debet reprehensibile iudicari, si secundùm varietatem temporum, Statuta quandoque varientur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas id exposcat, quoniam ipse Deus ex his, quæ in Veteri Testamento statuerat, nonnulla immutauit in Nouo, vt in *cap.non debet*, cuius sunt formalia verba, *de consanguin.& affin.*& lex quæ vtilis non est, noxia est, clamat *Vasq.controu.illust. cap.*29. *num.*22. & concinunt ea, quæ adducit in *dicto capit.*46.*num.*15.*in fin.*

Nec est attendendum, quòd ex illa
103 instãtia acta ordinatoria pereãt: nàm lucrum, quod ex illorum peremptione Reus consequitur, nullum ipsi damnum infert, cum acta probatoria remaneãt, vt dicit *Marant. loc.cit. num.*55. *Lancell. de attent.cap.*20. *lim.*52. *num.*10.

&

ſemper Iura tantoperè reſpexere, vt Interpetres denegarint locis etiā pijs priuilegium cogendi vicinos ad vendendum iuſto pretio, pro conſtructione, vel ampliatione Templi, prædium, vel ædes, quæ fuerint Magnatum, aut antiquæ, *Rot. Rom. deciſ.* 372. *par.* 1. *tom.* 1. apud *Farinac. Reg. Sanfelic. deciſ.* 413. *nu.* 16. *Nouar. quæſt. foreuſ.* 32. *num.* 1. *lib.* 1.

96 Non rarò, petentibus partibus, reclamationem abſq; clauſula: *exequuto decreto*, conſueuit S.C. Præſes id proponere in Aula, in qua lis agitatur, atque audito Conſiliatiorum ſenſu, quid dicendum? decernere: *habito colloquio cum DD. Conſiliarijs de Aula, verbum faciat loco reclamationis*, neque addit: *exequuto decreto*. Quamque praxim etſi reprehendat *Epiſcop. Afflict. cit. cap.* 1. *ex num.* 15. inquiens, non poſſe fieri, perpenſis verbis *pragmat.* omnimodam inducentibus impoſſibilitatem, atque reſiſtentiam actus, omnem potentiam auferentibus, omnemque modum remouentibus, quo effici res prohibita poſſet, & nequire Conſiliarios, neque vna ſimul, neq; ſeorſim diſpenſare *pragmatica*, qui ſi vellent aliquod declarare motiuū, quod ipſos impulit ad ita decernendum, ſubdit, ijs obſtare diſpoſitionem Iuris: nimirùm Iudicem nequire ſuam ſententiam reuocare, nec declarare, quando declaratio non concernit res ſubſtantiales: neque poſſe dicere, ipſos non intellexiſſe illum articulum decidere, vel huiuſmodi, vel alia ratione nixos eſſe, vt perpendit *Reg. Galeota controu.* 35. *lib.* 2. *nu.* 18. *& ex nu.* 41. *ad nu.* 47. Nihilominùs hanc eiuſdem *Epiſcopi Afflict.* hæſitationem iamdiù conſpicio inoleuiſſe, atque oppoſitum praxi inductum, quod nec ipſe inficiatur in *additionibus ad cit. cap.* 1. *pagina* 457. ac meritò propter tanti Senatus præexcellentiam, & vniti cum Præſide; tùm quia caſus hic non fuit à *pragmaticis* prouiſus, tùm etiam, quia, quoties de iniuſtitia conſtat, remoranda eſt exequutio, vt pluries in his *Comment.* diximus, & notat *Nig. Cyriac. controu.* 187. *num.* 10. *lib.* 1. *& controu.* 416. *ex num.* 42. *tom.* 3.

97 Difficultas verò magis vrget, an & in ſententijs definitiuis id ipſum poſſit exerceri? Accidit hoc diſceptandum, in cauſa D. Hieronymi de Conſtantio, cum Don Caietano Bonito. Hic enim damnatus ad relaxandos aureos quatuor mille ſortis, ſuper vectigali, quod aiunt (boni nummi) cum fructibus, vtpotè re ſuppoſita fideicommiſſo condito à D. Reg. Fuluio Conſtantio, alienataq; ab Octauio, qui quidem Fuluius ſuo vltimo in elogio reliquerat Octauio aureos decem mille pro omni portione legitimarum, deindè corrigens elogium in codicillo, vinculum fideicommiſſi impoſuit aureis quatuor mille, ad quos ſuos deſcendentes in infinitum vocauit. Hic inquàm Caietanus aiebat, quòd non poterat damnari: tùm quia omne vinculum reſpuit legitima: tùm etiam, quia afferebatur, diſtractos fuiſſe, vrgentibus fideicommiſſi creditoribus, aureos bis mille, & quincentum ſortis prædictę aureorum decem mille, atque adeò non poterat ad peius damnari ad relaxandos omnes integros aureos quatuor mille, quia debebant ſupereſſe liberi aurei ſex mille legitimæ, quos non receperat propter diſtractionem aureorum bis mille, & quincentum; vel ſaltèm faciendam deductionem pro rata. Quapropter cum propoſuiſſet D. Præſes noſtra in Aula, an poſſet dari: *habito colloquio verbū faciat?* Dicebatur, praxim, qua in decretis vtimur interlocutorijs, vel vim definitiui habentibus, non poſſe exercèri in ſententia definitiua, quæ nomine Regio profertur, quando Iudex Commiſſarius, ea prolata functus eſt officio ſuo, *Franch. deciſ.* 398. *nu.* 2. reclamationem, licèt illa reuideatur ab ijſdem met Senatoribus, committi alteri eiuſdem Aulæ Miniſtro, *Franch. deciſ.* 665. *num.* 5. *Conſil. Staiban. centur.* 2. *reſolut.* 154. *ex num.* 1. Commiſſionem hanc non poſſe fieri, niſi exequuta realitèr ſententia, ideoque dici: *notetur dies, & facta*

& *Mar.Secc. de Iudic.nu.*39. ac dixi in eodem *Ritu* 248.*ex nu.*29. & proinde in nihilo lædi Reus dicitur:cum aliud ſit lucrum non facere,& damnum pati, *l.Proculus, de damn. infect.* & ibi *gloſ.* nectit,leges dicentes,non eſſe eamdem rationem de lucro non facto habendam, ſicuti de damno, licèt adducat Iura dicentia, damnum pati, qui lucrum non facit, *l.1.§.meritò, ff.ne quid in loc.publ.*& diſpungit in lucro ceſſante *Anton.Fum.in tract.de eo, quod intereſt, cap.1.num.*9. *verſ.Alciatus,* & aliqualem de lucro diſtinctionem facit, vt damnum non ſit, *Roland. à Vobl.de dot.quaſt.*39. *num.*16. & maximè cum iſta inſtantiæ peremptio ex dolo, & Rei dilationibus cauſetur, non ideò lucrum conſequi debet, vt dicit *Ant. in cap. cum olim, num.* 8. *de off. deleg. cap.*2.*de cogn.ſpir.num.*14.

Atq; ex his occurri poteſt obiecto,
104 quod *Ronit.ibidem* dedit præfatæ *de Franch. deciſioni,* quòd ſcilicèt ibi *de Franch.* de illa oppoſitione,quæ voce fit, non autem de ea, quæ fit in ſcriptis, intellexit, ſicque voce ſe explicaſſe ſecum D.Præſidentem: nam præfata diſtinctio amplexa à nobis minimè fuit in citato *Ritu* 248.*ex num.*48. ſiquidem, ſi ſine cauſæ cognitione, ſi data negligentia,ſi indiſtinctè hæc ſpiritus vitæ inſufflatio concedatur, ſequitur,quòd, vel in ſcriptis, vel voce, oppoſitio illa inſufflationem impedire nequeat, & de oppoſitione in ſcriptis intelligere opportebat ille oculatus Præſidens:nam obiectio,vt de ea ratio haberi poſſit, opus eſt, vt nedùm ſit in ſcriptis redacta,ſed penès acta præſentata; ea enim quæ in actis non reperiuntur, non adfuiſſe dicuntur, ac extra mundum diudicantur, *Prat.reſp. crim.*32.*ex n.*76.& non niſi per ſcripturam iſta iudicialia probari poſſunt, vt ſcribunt *Vit.de clauſ.in verb.De errore Notarÿ, num.*6. & DD. quos allegat *Mand.de inhib. quaſt.*43.*num.*2.

Concinunt à nobis tradita in ſe-
105 piùs citato *Rit.*248.*ex nu.*25. quòd præeminentia S. C. reuidendi ſententias ex eiſdẽ actis,quinquaginta diebus elapſis, de qua eſt memor quoque *Conſil.Carleual.tom.*2. *de iudic.in add. ad primum tom.cap.*8.*pag.*17.ſe extendat, etiam facta præuentione à parte aduerſa,petendo appellationem declarari deſertam, ex *Reg. de Marinis ad Reuert.deciſ.*535.*num.*3.dummodò tamèn interim ſuper oppoſita fortaſſis deſertione pronunciatum non fuerit, vt me inſequendo firmat *D. Reg. de Philippo fiſcal.differt.*12.*ſub nu.*13. his verbis: *D.Iudex Petra, dictum D.Reg. de Marinis in obſeru.cum deciſ.D.Reg. Reuert.*530. *in fin. alioquin infirmum, in hunc ſenſum rectiſſimè diſtinguens in Ritu M.C.*260.*num.*28.*lib.*2.confirmat *D.Conſil.Staib.in obſeru.ad reſ.*94. *num.*7.*lib.*1. *Luc.ad Franch.deciſ.*643. *num.*4. qui in *deciſ.*646. *num.*5. non approbat effatum *Reg. de Marinis ad Reuert. deciſ.*535.*num.*2. ſententiam nempè latam poſt reclamationem deſertam eſſe nullam; & de fatalibus ſi decurrant in S.C.ſcripſi in citato *Rit.* 248.*ex n.*34.quem locum adducit idẽ *D.R.de Philip.diſt.fiſcal.*12. *ſub n.*15. Typographi errore in *Ritu* 148.

At hæc omnia intelligenda ſunt, ſi
106 ſententia euidentèr nõ appareat malè lata, & iniuſtè,vt ſentit idem *Staib. num.*8. ex *Sigiſmund.Scacc.de appellat. quaſt.*15.*num.*105.memore praxis noſtrorum Tribunalium, quem refert *de Leo deciſion.*107. *num.*14. Etenim, vt pluries dixi, ſi nullitas, vel iniuſtitia appareat euidentèr, conſtetque ex actis, debet Iudex ipſe nullitatis exceptionem pandere, atque exequutionem denegare,ſi victor exequi expoſcat, victuſque nullam ſibi nullitatum opem prodeſſe ſciat, *text.in l.vbi pactum,*40. *C.de ſentent.Bald in l.vnica, C. ne liceat in vna eademque cauſ. Lanfranc.ab Orian.in tract.de interloc. & appell. verſ.videamus de aliquibus, num.*7. quia dum ex actis conſtat,acta Inducunt Iudici notorium, *Imol.in cap. per tuas, de teſtib.cap.inſinuatione,de appell.l.Sancimus,* vbi *Gloſ. verb.Contumacia, C.ad Trebell.*& in notorijs obſtringitur Iudex ſupplere, *l.fin. ff.appell.l.bonem, §.aliquando, ff.de adilit. edict.*

edict. Innoc. in cap. per tuas, de testib. & in cap. ex insinuatione, de appell. Angel. in l. si quis ff. de inoff. testib. & in leg. planè, ff. de petit. hæred. Afflin. de execut. cap. 259.

Quin sententia S.C. vti Regia, si non
107 appareret de lecta lata, nullitati non est obnoxia, *Ann. singul. 73.* quamuis enim sint de stylo, talis stylus est Iuris positiui. Immo illis ommissis sententia non diceretur contra stylum, sed sine stylo; at quantum sit discrimen inter vnum, aliterumque casum? *Muscatell.* non cognouit, notatque *Gratian. discept. forens. cap. 33.* cum alioquin aliæ sententiæ absque lecta lata sint nullæ, vt dixi in *Rit. 76. num. 2.* quem locum adducit *Maioran. in Opopraxi criminal. cap. 14. sub num. 3. Scialoy. in prax. foriudic. cap. 12. num. 5.*

Prouidentia huius *Ritus*, & *prag. 1.*
108 *de ordin. iudic.* (quam præter *Rouit. Troysius, & Berard. Pandi.* exornant *Palm. in diuers. Iur. Comm. & Regni, Marcell. Calà in tract. de modo articul. in 1.* qui super ea illum edidit tractatum, & in §. 1. *glos. 2. num. 14.* declarat, in quibus causis mixtis hæc *Prag.* admittatur, de quo etiam *Marant. in in specul. par. 4. num. 94. vers.* vbi paritèr istam *Pragm.* intuetur, & *par. 5. sub num. 56.* ac *Campan. in cap. Item statuimus, quod tàm Iustitiarÿ, sub n. 48. & in cap. de violentÿs, num. 19. Alb. Oliua in Ritu 23. Cur. Archiepisc.* & ibi *Episcop. Campanil. in addit. Muscatell. lib. 1. par. 1. glos. libellus, in princ. & lib. 3. glos. partis, ex num. 45.*) multi pro bono Reipublicæ exoriuntur effectus, quorum nonnullos enarrabo, potissimùm, quòd licèt nequeat Iudex super non petitis ius reddere, *Aym. Grauet. cons. 271. nu. 6. Berous cons. 48. num. 11. vol. 3. Corn. in l. quoniam, n. 2. C. vt in possess. legat. Bald. in l. vicinū, ff. si cert. petat. & in l. hunc titulum, n. 6. de postul.* quia vltra id, quod in iudicium deductum est, Iudicis potestas excedere non potest, inquit *Iaboleuus in l. vt fundus, 18. ff. comm. diuid.* secùs sententia nullitatis labem oleret, *cap. Heli, de simon. clem. sæpè, de verb. signif. add. l. vt fundus,* & Iudex tanquàm stultus argueretur, *l. fin. C. de fideicomm. liber. Abb. in cap. licèt causam in 4. col. vers. vltimo nota, de probation. Andr. Barba in cap. nisi speciali, col. 6. de offic. Deleg. Azeued. in l. 10. ex n. 115. tit. 17. lib. 4. recopil. Barbos. in l. si cum dotem, num. 44. ff. solut. matrim. Barz. decis. Bonon. 33. num. 9. Afflict. dec. 32. num. 1. Valasc. de iur. emphit. quæst. 6. num. 12.*

Attamèn nostris Tribunalibus, ex
109 hoc *Ritu*, alijsque municipalibus Iuribus, licere decernere super non petitis, scripsit *Afflict. decis. 95. in fin.* notans, esse Iure Ciuili sancitum, vt factum narrare sat sit, ex *l. penul. ff. de author. tutor.* & de Iure Canonico, ex *cap. dilecti, de iudic.* quibus probatur, sufficere super facto narrato petere iustitiam: nàm intelligitur omni modo meliori, ac via sibi spectante; quinimò subdit plus, quòd si fuisset vnū petitum, & aliud inter partes discussum, valeat super illo discusso, & non petito, pronunciari, authoritate *Innoc. & Abb.* ibi adductorum, quod tradit quoque *Reg. de Ponte cons. 137. num. 12. lib. 2.* & de Curijs Supremis loquens, *Franc. Marc. decis. Delph. 13. lib. 1.* hocquè maximè in Regno verum esse ex hoc *Ritu, & seq.* fatetur *Gramm. decis. 15. num. 2. & in decis. 19.* vbi *sub num. 12.* (cuius nostrates memores sunt, præsertim *Pras. Merlin. c. 34. lib. 1. contr. Prat. lib. 4. discept. for. cap. 12.*) plura adducit de authoritate S.C. prout etiam dicit in *decis. 62. à num. 20.* subdens sub *num. 32.* quòd S.C. secundùm conscientiam iudicare poterit ex adductis à *Bart. in l. vnica, C. vt quæ desunt Aduoc.* & si alitèr faceret, peccaret, iuxtà Theologos, & ex hoc *Ritu*, ac sequenti, satis clarè sanciri, veritatem rei in iudicio deductæ esse per Iudicem prospiciēdam, ex quibus *Ritib.* esse correctam *l. habebat, de instit. act.* qua deciditur, quòd qui se ad vnam causam petendi coarctatur, si non probat, succumbit, vt notat *Marant. in 4. par. dist. 9. num. 17.* cuius meminit *Auus meus ad Gramm. decis. 19.*

decis.19.nu.1. qui sub *nu.33.* correctas nectit ex clausula, *sola facti veritate inspecta*, vt in Regno nostro, *citat. l.vt fundus, Com.diuid.& l.fin. C.de fideicomm.lib.* respectu regulæ, quæ ex hisce Iuribus eruitur: nempè sententiam conformem libello esse debere; nec mirum, quòd hi *Ritus* potuissent corrigere leges: nàm Reges in hoc Regno sunt Monarcha, Iuraq; Imperialia habent, & ab Imperio sunt exempti, *Bald.in cap.Imperialem, §.fin. vlt.col. Iacob. in pralud. feud.31.col. Capyc. in inuest. feudal. verb.Reges etiam in feudis, pag.151. Cafar.in spec.pereg. quastion.12.num.36.quast.18.sub num.21. & quast.50. num.24. Thomas Manlius in tract.de homag.tit.11. n.5.* & isthæc leges Iustiniani, ac aliorum Imperatorum, ex Consuetudine, & ex tacito nostrorum Regum consensu seruantur; ac de dignitate huius Regni videas *Andr.* relatum per *Parid. de syndic.verb.Sententiam, cap.4. vers.final.* vbi subdit, ideò illas Imperatoris leges abrogare, & illis derogare Reges posse, ac decernere super non petitis, *Afflict.decis.95.in fin.*

Negant verò alij, & colligi aiunt
110 ex decisione eiusdem Sacri Consilij, apud *Gramm. citat. decis.15.* vbi licèt *Grammat. ex num.3.* contendat, hanc præeminentiam venerando Senatui S. C. appingere, atque in hac sententiam abierit ipse cum duobus alijs Consiliarijs; cœteri tamen oppositum senserunt, qui & obtinuerunt, reuocata sententia, per quam decreuerat S.C. super petitorio non petito; & ità receptum in Regno Franciæ ex hac decisione refert *Boer.decis.42.à num.13.* ac adnotauit *Muscatell.in prax. par.1. Glos.petitur, num.55.& 56.* nectens, numquàm consueuisse, neque S. C. neque Collaterale, proferre sententiam super non petitis, quamuis *numer.66.* sentiat, id licere Consilio Collaterali, sicuti, & Principi, cui assidet, liceret, *Specul. tit.de act.seu petit. §.super, vers.sed quid, Bart. in l.Aemilius, ff.de minor. Franc.Marc.dec.13. par.1. num.5. & 6,* qui *num.8.* ita indicatum, ait, si plenitudine potestatis vti vellet, quæ par est vtrique, *Reg. de Ponte in tract. de potestat.Pro-Reg.tit.de legat.caus.num. 18.Reg.Tap. de prastan. Reg.Gancell.tit. de prarogatiua Reg. Cancell. num.3.* Nemo verò est, qui meminerit, quòd hac potestatis plenitudine vsum sit vnquàm, neque Sactum, neque Collaterale Consilium, vt iudicauerint vltra petita. Imò est, si quando fuisset vltra petita iudicatum, tàm Domini Consiliarij, quàm Regentes, admissa hac nullitate, retractarunt semper, quod decreuerant, atque exequutionem denegarunt. Et *D.Reg.Tap.* recensens omnia, quę ad Regiam Cancellariam, adeòque ad Collaterale Consilium, pertinent, nè vllum quidèm verbum effundit de hac potestate iudicandi vltra petita; fortasè quia nunquàm ea DD.Regentes vtantur. Potest autem suum officium impertiri, & procedere sola facti veritate inspecta, ac sententiā ferre ex causa non deducta, neque allegata, sed probata, si de re viduarum agatur, *Alex.in l.stipulatus, §.Grisogonus, ff.de verb.oblig. Socin.sen. consil.11. num.12. vol.3.* vel aliarum miserabilium personarū, *l.nec quicquam, §.fin.ff.de offic.Proconf.Bart.in l.4.§.hoc autem iudicium,* & ibi *Ripa num.40. ff.de administr. tutor. Alex. consil.121. num.5.vol.1.Franc.Viu.in comm.opin. vers. Iudex non potest, num.6. Montan.in specul.in 6.& vlt.par.num.109. Nouar. de grauam. vasal. tom. 2. grauam. 125. & de priuil. miser. person. priu.149.*

Hæc tamen omnia intelligas, quan-
111 do causa, quæ de nouo pendente iudicio deducitur, omninò noua est, nec vllam connexitatem habet cum his, quæ in libello expressa sunt, sed in totum sit omissa, nec sit proposita in tempore, quo pars poterit se tueri, tunc non valebit super ea ferri sententia, nisi super ea nouo dato termino Reo ad se defendendum; secus verò si noua causa, pendente iudicio deducta, dici possit aliquo modo in primo libello contenta, vel quia ille sit

sit generalis, vel vigore verborum, vel quia causa noua veniat ex eodem fonte, cum ea deducta in libello, siue virtualitèr in ea comprehensa, siue connexa, tunc probata, sequi potest condemnatio, & sic conciliantur decisiones *Afflict. & Reg. de Ponte cons. 36. ac cons. 137. num. 12.* maximè quando Reo nulla omninò competeret defensio aduersùs nouam causam in libello non expressam, vti perpendit idem *Afflictus in cit. decis. 372. n. 8.* & *Gutier. pract. qq. cap. 206. sub num. 8. lib. 1.* & ante *Corn. in cit. l. quoniam, num. 2. ex text. in l. si quis missum, 17. §. Iudex, ff. de damn. infect. Soccin. consil. 160. num. 21. vol. 2. Ramon. cons. 50. nu. 34.* memor *Afflict. decis. 204. num. 5.* & attento simili Statuto *Anton. de Virgil. de legitimat. person. cap. integr. quaest. 3.* & id quod mirificè explicant, attentis nostris municipalibus iuribus, *Prases Merlin. lib. 1. controu. cap. 34. Cons. Vargas Machuca decis. 55. Franc. Maria Prat.* integra *obseruat. 67.* expendens *Io: Vinc. de Anna sing. 322.* & *decis. Afflict. 23. 60. 83. & 272.* & *Gramm. decis. 15. 19. 62. & 103.* & ipsemet *Prat.* tetigit ad *Muscat. in praxi, glos. Petitur, & num. 54. Consil. Hediern. controu. 12. Consil. Ioseph de Rosa consultat. 23. ex nu. 24. Danz. tom. 2. de pugn. DD. cap. 1. & 2. de sentent. an debeat esse conform. libello.* Vnde si in libello fuerit vna via actum, & alia in articulis probata, qui forsàn fuerint notificati, quia in M.C. & S.C. minimè noti fiunt, nec eorum copia datur, poterit proferri sententia, ex quo se tueri poterat, vt iudicauit M. C. ex *cons. Loffred. 29. num 9. & Claud. in l. 1. ff. de offic. Assess.* & ad rem *Muscatell. cit. glos. petitur, ex nu. 42.* & hoc casu articuli habentur loco petitionis, adeò vt non solùm in illis possit actor petitionem suam pleniùs explicare, sed etiam nouam deducere, ex qua poterit obtinere, *Merlin. controu. 34. nu. 6.* ex *Cauens. in comment. ad pragmat. dispendia. Camunc. dec. Bonon. 16. ex n. 1.*

112 Ac insupèr si petita sunt talia, quae procedunt ex eodem fonte cum expressis, pronunciari potest, ac si petita essent, ex aurea *Baldi* doctrina in *l. 1. C. de sent. quae pro eo, quod inter. arg. l. contra negantē, C. ad l. Aquil. D. Cons. Marcian. consil. 4. num. 15. Camill. de Medic. cons. 150. Regen. Galeot. respons. fiscal. 30. num. 21. & controu. 34. lib. 2. Fontanel. decis. 126. num. 27. Salgad. de retent. Bull. cap. 12. n. 22. Castill. lib. 5. cap. 104. num. 28.* Quo fit, quòd si quis agat ex stipulatione, obtinebit ex confessione, *Alex. cons. 176. in fin. lib. 6.* facta viua voce coràm Iudice, *Marsil. sing. 266.* ante ipsum *Bald. in l. 1. col. vlt. vers. quaeritur numquid, C. mandat. Cotta mem. verb. Iudex debet iudicare, Auus meus ad Gramm. decis. 19. num. 9.* nectens conclusionem, quòd valeat Iudicis sententia se referens ad instrumentum sœpiùs inter partes mentionatum, quamuis in actis minime productum, de qua *Salyc. in l. 3. C. de sent. ex breuil. recit.* & de effectu confessionis, idem *Auus meus ad Capyc. decis. 179. Reg. Galeota lib. 1. controu. 6. ex num. 40. Barbagal. ad Rit. Sicil. capit. 8. pag. 94.* & coràm Iudice incompetenti, *Marsil. sing. 274. & 310.* ac notandum quòd licèt confessio verbalis non redacta in scriptis statim reuocari valeat, non tamen illa facta in Aula S.C. *Ann. sing. 67. Auus meus ad Capic. decis. 71. n. 3.* quid ue si in ea nō assistant omnes, sed duo dumtaxàt Consiliarij? responde ex dictis per *de Marsil. sing. 309.* Si agat ex mutuo, & probet ex cōmodato, obtinebit, arg. *l. bona, §. aliquando, ff. de Aedil. edi. Bald. in l. 1. C. de vsufruct. Roman. cons. 2. Boer. decis. 42. Capyc. decis. 10. ex nu. 2.* notans, quòd quando ex facti narratione plures elici possunt actiones, quarum vna sit apta, alia inepta, poterit super apta sententia proferri, etiam deficiente clausula: *ius, & iustitiam ministrari,* maximè existente illa *omni meliori modo,* ex *Iason. in §. omnium, Instit. de action.* qua de re *Muscatel. in praxi par. 7. glos. condemnando, ex num. 67.* Et Iudex valet condemnare partem in fructibus, interesse, & expensis, licèt illa à partibus non petantur, & hoc

saltèm

ſaltèm ex memorata elauſula : *ius , & iuſtitiam miniſtrari* , notauit *Guidon. Papa dec.405.Ricc.collectan. dec.1019. Mynſinger.obſeru.55. cent.4. Bernard. Gren.ad practic. Camer.Imperial.lib.1. concluſ.61. conſider.3.num.4. Boer.deciſ.18. Magon.dec.Lucenſ.53. num.18. Cappella Tholoſ. deciſ.* 194. & ſufficit rem petere, vt Iudex valeat condemnare in reſciſſionem contractus , ex *Gloſ.Virgil.cit.quaſt.3.num.12.*

Hinc Iudex appellationis,vel alius
113 quiuis,ex ſuo officio poterit ſupplere in ſua ſententia illud , quod licèt non fuerit petitum expreſsè in libello,colligitur tamen ex facti narratione: tunc enim non corrigeret primi ſententiam , ſed illi adderet, ſinitque hoc legum authoritas , vt in *rubr. & l.1.C.vt quæ deſunt Adnot.cap.cum dilectus, de conſuetud.cap.bona memoria, il 1. de poſtulat.Prælat. Imol. in cap.ex tenore , de reſcript. Angel. conſ.* 123. Et ſi in libello fuerit facta mentio de actione hypothecaria, & perſonali , ſi ſolùm ſit concluſum in vna , videtur etiam in alia concluſum, *Caualc.deciſ. Finiz.3. ex nu.*20.& de clauſulis: *Potens ius,& iuſtitiam miniſtrari; Deducens omne ius; Omni alio meliori modo*, loquuntur *Muſcatel. lib.1. par.1. gloſ. libellus, ex num.17. Ludouic.deciſ.Peruſ 1 2.num.2.& 30.de Rubeis de valid.legal. cap.48. num.124. in fin.283. Berett.conſ.51.num.5.de Ponte conſ.2. vol.2. Tepat.lib.1.var.ſentent.tit.125. Auus meus ad Capyc. deciſ. 96. Borrel. in ſumm.deciſ.tit.23.num.7.par.2.Seſſe deciſ.Aragon.27.Gallup.in prax.par.2. cap. 1.num.* 40. & de illa : *Sine figura iudicij , & ſola facti veritate inſpecta , Roman ſingul.792.nu.2.Marant.par.4. diſt.9.ſub num.11.Calà gloſ.4.num.45.* quæ quidem clauſulæ operantur , vt in acceſſorijs, & conſequutiuis ſat ſit generalis petitio,*Rot.Roman.dec.247. par.1.diuerſ.Nouar.in collect.ſup.pragmat.174.num.4. Mari ad Gramm. deciſ.15.num.6. Monac.ad Minad. deciſ. vlt.nu.16. Epiſcop.Marant. tom.4. reſponſ.76.num.21.Ann.conſ.45.num.49.* & illam: *Omni modo meliori*, eſſe herbam bethonicam, quæ omnibus prodeſt, ex *Iaſon.in l.petens, C.de pact.* & *Vrſill.ad Afflictum deciſ.*144. aduertit *Auus meus ad Gramm.deciſ.62.n.* 11.

Propterea ex dicterio , quòd S.C.
114 iudicet ſecundùm propriam conſcientiam(de quo dixi in *Ritu 284.ex nu.11. hoc 4.tom.*) non ſequitur,quòd poſſit iudicare contra liquidas probationes , *Prat.cit. obſeru.67. à num.35.* atque *Muſcatell.cit.gloſ.petitur, par.1. num.* 45. vbi plura ad materiam , & *num.62.* dicit , quòd iudicare debito modo ſecundùm veritatem, prout requiritur ex huius *c.deteſtantes*, diſpoſitione,S.C. nullum poteſt Parti præiudicium contra probationes , & defenſiones inferre : nam tunc Iudex legitimis argumentis,& coniecturis animi ſui motum confirmare valet;quando liquidò , & directè deficiunt probationes, ex ſententia Iuriſconſulti in *l.hoc carmen,§.fin.ff.de teſtibus*, ad tradita per *Præſid.de Franch.deciſ.105. à num.13.* vbi *num.* 14. dicit , Iudicem abſque probatione , licèt aliud eſſe ſciat, abſoluere non poteſt ; & tamen cauſa illa adhùc in S.C.agebatur:quia S.C.principalitèr ad veritatem attendit, non ad inueſtigationem , vel ſubtilitatem indagandam, prout ſentiunt *Reg.Lanar.conſ.6.num.80.& 81.Prat.mem.obſer.67.num.39.Hodiern.cap.25.* Quoniam iudicare vt Deus,nihil aliud eſt , quàm Ius Diuinum , humanumque attendere,ſoli innitendo veritati, prout ſatis dilucidè fatetur *Vinius deciſ.340. num.1.* & ex diſpoſitione noſtri *cap.deteſtantes*, nil aliud Iudicibus tribuitur , quàm non ſeruare iudiciarium ordinem,teſte *Muſcatell.in citat. gloſ.petitur, nu.*58.vbi notat,per clauſulam *ſola facti veritate inſpecta*, tolli rigoroſum proceſſum de Iure introductum,& illum modum procedendi ſecundùm Iuris apices , non autem ſubſtantialia iudicij , prout ſunt probationes , defenſiones , &c. *Marant. conſ.34.num.10. Conſil. Hodiern. controu. forenſ. cap. 12. à num.7. Marott. diſcept.forenſ.cap.38.num.46. Mari ad Gramm.deciſ.62.num.7. Pratus in cit.*

obseruat.67.num.43. à quo non dissentit *Consil.Staiban.resol.111.nu.1.* probans, S. C. vti Supremum Tribunal, non iudicij ordinem, sed Iustitiam prospicere: quod idem ratum habet *resol.55.num.51.* Ex quo Iudex, quæ in facto consistunt, de Iuris censura scire non præsumitur, *Vinius decis.44. num. 4.* nec potest supplere ea, quæ sunt facti, *Bald.in l.1. Cod.qua Aduoc. des.Iud.suppl.* quod fallit, si concernat publicā vtilitatem, post *Bart.Vilhelm. Radelantius decis.Traiect.97. num.36. & 37.* nec licet fidem Testium diminuere, nisi quando ex actis notoriè, & manifestè aliquid talitèr constaret, ita quòd fides diminuenda esset, ex sententia *Angeli in Auth.de Testibus, §.sancimus, col.1. Lanfranch.in repet. cap.quoniam, in verb. Testium depositiones, extra de probat.* Vnde non immeritò tradit *Reg.Capyc.Latr.dec.179. num.59.* quòd quis non potest iudicare, quod nunquam vidit; & in hunc sensum moralem puto intelligenda, quæ ex *Decio cons. 632. in fin.* arguit *D.Reg.Fab.Capyc.Galeota lib.1.controuers.37.num.67.& 68.* S.C. iudicare ex lato arbitrio, & posse adhibere fidem etiam ijs, quæ de per se fidem non faciant, & sic vltimo testamento etiam non solemni, ac secundùm consciētiam ius dicere, & scripsere *Franc. de Petris cons.34.& 62. Staiban.in obseru.ad resol.87.cent.2. & obseru.150. n.67. cent.2.* ac dicterium illud, quòd Senatus, qui procedit ex æquitate, valeat iudicare secundùm verisimile, *Aretin. cons.126.* qui enim habet verisimilitudinem, dicitur habere casum legis pro se, *Caphal.cons.287.num.23. Bec.cons.101.num.46. Crauett.cons.61. num. 9. Cacluer. decis.170. num. 8.* & ante eos *Oldrad. consil. 13.* quem sequitur *Riminald.iun.cons.362.nu.18.* & in dubio Iudex debet applicare animum ad id, quod est verisimile, *Bald. in l.scriptura, col.2. C.de fide instrum. & cons.61. lib.3. Dec. cons.11. num.5.* quod debet haberi pro probato, *Baldus cons.180.lib.5. Oldrad.cit.cons.13.* Verisimilitudo propterea omnem simulationis, & fraudis suspicionem tollit, *Caphal.cons.325.num.25.lib.3.* aliosque parit effectus, *Card. Tusch. in conclus.lit.V.conclus.161.& seq.* Dicebat propterea *Fab.in C. plus valer. quòd agit.* arbitrariū esse Iudici quantum, & quibus coniecturis tribuendum sit, pro personarum, rerum, ac temporum varietate, *Gothofr.in l.114. de regul.iur. Afflict.decis.13.* & dixi in *Rit.265.num.26.lib.3.*

Hinc testes parte non citata exami-
115 nati, non probant, etiam corām Iudice sine strepitu, & figura iudicij, ac sola rei veritate inspecta, & eius arbitrio procedente, *Roland.cons.12.n.35. lib.3. Marsil.cons.12.ex num.6. Grammat.vot.30.num.8. & cons.15. num.3.* nam Iuris Ciuilis, haudque Diuini, & naturalis solemnitas remissa censetur, *Cæsar Barz.* latè *decis.Bonon.144.* Sic non iurati non probant, *Marsil. cons.2.num.25. Menoch.de arbitr.lib.1. quæst.26.num.2. Mascard.de probation. conclus.1362.num.4.lib.3. Scacc.de indic. lib.2. cap.8. num.412.* cumque ex eorū depositione damnum non sequitur, non puniendos pœna *leg. Cornelia de falsis*; sed extraordinariè dumtaxàt *stellionatus*, pluries iudicauit M.C. ex *Bald.in l.iuris iurandi, C.de test. Plot. de in litem iurand. §.43. sub num.11. Gabriel. in conclus.lib.7.tit.de malefic.concl.5.sub num.17.* & alijs relatis *Scacc.lib.2.de indic cap.8.nu.464.* qui contrarias sententias refutat. Testis simplicitèr dicens, contenta in articulo esse vera, eadem minimè specificando, non probat, vt voluere *Iacob. Aegid. de testib. num.25. Bertachin. in repert.verb.Testes, Pisanel. in rubr.de refrenat.test.vers.examinatio, pag.434.* asserens, nec probare, si se referat ad proximam alterius testis depositionē. Oppositum verò sustinēt *Bald. cons.10. num.6.lib.5. Soccin.cons.56. n.12.lib.4. Gregor.XV.decis.578.nu.3. Burat. decis.817.num.4.* maximè si sui dicti rationem reddat, *Farinaccius de testibus, quæst.80. num.102.* qua de re *de Angel. ad Gizzarel. decis.53. de Luca ad Franch. decis. 668.* & decreuit M. C.

me

me relatore. Hinc deponens, contenta in apoca ſibi oſtenſa eſſe vera, probat *Angel. conſ. 25. num. 4. Card. Tuſc. concluſ. iur. verb. Teſtes deponentes, concluſ. 190.* ampliationes, & reſtrictiones ſubiungens; ſi deponat vltra articulum, an fidem faciat? *Manr. iun. al leg. 57.* Deponens de mutuo, quamuis de tempore non dicat, intelligitur depoſuiſſe de tempore contento in libello, & benè probat *Iacobin. in l. teſtamenti fides, num. 19. ff. de teſtib. Ann. ſingul. 14.* Si examinatus dicat neſcire, vel nō recordari, & coactus dicere veritatem in ſecundo examine dicat ſcire, & recordari, probat, valetque ſuum dictum: ſtant enim iſta ſimul, quod hodie neſciam, vel non recorder, cras ſciā, & reminiſcar, *Bartol. in l. qui bona fide, §. ſi quis ſtipulaturus, ff. de damn. infect.* latè *Tuſc.* declarans *concluſ. 258. verb. Teſtis, qui examinatus,* & nùm probent teſtes ſingulares? *Gratianus deciſ. 68. numer. 8. & 16.*

Nullitèr autem examinati, vt pro-
116 bent in depoſitione, nō ſat eſt, quòd ſe referant primæ inualidæ, & nullæ, ſimplicitèr, ſed debent deponere per extenſum, ex *Carauit. in rit. 72. num. 14.* dixit *Auus meus ad Gramm. deciſ. 60. num. 29. at deciſ. 103. ex n. 33.* & notaui in eodem *Rit. num. 5.* quem locum citat *de Luc. ad Franch. dec. 668. ſub num. 6.* Quā in re aduertit idem *Auus meus in cit. dec. 103. ſub num. 54.* quòd in Regno ex diſpoſitione nacta ex hoc, noſtro *Ritu*, teſtes in monitorijs inducunt animum Iudicis, licèt non repetantur cum iuramento, qua de re *Regens Sanfelic. in prax. quaeſt. 9. Viſcont. ad Franch. deciſ. 366. Fab. in C. tit. de teſtib. definit. 40. Andreol.* qui *Auum meum* laudat *controu. 270. Epiſc. Campanil. in diuerſ. Iur. Canon. rub. 11. cap. 15. num. 121. Danz. de pugn. DD. tom. 1. tit. de teſtib. cap. 2. & tom. 2. teſt. repet. cap. 4.* & quando teſtes nullitèr recepti poſſint de nouo recipi? *Farinacc. de teſtib. quaeſt. 66. num. 304. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 18. p. 4. num. 105. Teſaur. deciſ. 28.* teſtaturque determinaſſe ſuum Senatum, poſſe repeti, etiam poſt didicita teſtificata, quamuis alij de nouo miſceantur, inſequitur *Fontanell. citat. loco num. 115. Conſ. Hodiern. ad Surd. deciſ. 59. nu. 12.* quod vltimum diſplicet *Reg. Rouit. in pragm. 2. de teſt. refren.* & refert *de Luc. ad Franch. deciſ. 371. & 716.* ac ex officio Iudex poterit ſemper teſtes interrogare, dixere *Capycius deciſ. 61. de Franch. deciſ. 371. Reg. Sanfel. dec. 313. num. 6.* & in hac re valdè periculoſa dat ſuum iudicium *Caſar. quaeſt. peregr. 47. in quaeſtiuncula, num. 24.* & confert *Faber in C. tit. de teſtib. definit. 2. & 32.*

Verùm vbi proceditur ſola facti ve-
117 ritate inſpecta, vt in hoc Regno, præſertim in S. C. omnes probationes eſſe arbitrarias, & in manu Iudicis extare, ex *Scaccia de mercat. tit. quom. in cauſ. mercat. proced. ſit, ſub rubr. de probat. & Reg. Capyc. Latro deciſ. 60. ex num. 6.* aduertit *Staiban. in obſer. ad reſol. 131. num. 18. & 19. cent. 2.*

Hinc non niſi laudabile ſanè vide-
118 retur, ſi S. C. capitis cauſam alicuius non ageret, niſi cum Aulæ in medio priùs conſtitutum aſpiceret, intentiſque oculis contemplaretur: nàm cum verè ſit ſubſellium Regis, ſuadet ratio, vt Rex ſciat, quem damnet, nè damnet, quem nollet. Senatus enim hic, ad inſtàr ipſius Regis, non ſe aſtringit neceſſariò ad allegata, ſed ſecundùm conſcientiam, ſolaque facti veritate inſpecta iudicium proferre aliquādo valet, modo quo tàm ſupra, quàm in add. *Ritu 284.* inſinuauimus. Foret proinde hæc ſpecialis pietas Sacri huiuſce Senatus, vt ſcrutetur vultum, qui, heù quàm difficile eſt, quòd crimen non prodat, colligat prauos, vel bonos Rei mores ex aſpectu, trepidationem cordis, vel trucitatem conſideret, ac demùm omnia ad condemnationem, vel abſolutionem magis impulſura; potiſſimùm animi indicem extrinſecam artuum phyſiognomiam, quæ, iuxtà *Io. Baptiſtam Porta* in peculiari *tract.* de ea agentem, *eſt morum inſpiciendorum natura ratio ex ijs, quæ corpori inſunt fixis ſignis, & acci-*

accidentibus, quæ signa mutant. Quam non omninò vacuam, ac futilem facultatem debemus appellare, si de ea differit *Aristot.* cum quo conueniunt Hippocrates, atque alij Physici fatentes, ex corpore pleraque inspici, quę morum qualitatem in animo indicant. Vnde legitur, quòd Zopirius physiognomus profitebatur, mores hominum, ac naturas, ex oculis, fronte, vultu, corporeque dignoscere. Et *Paris.de Puteo in tract.de syndic. verb. Mandauit.col.8. vers.quando delictum,* dicit, bis se iudicium fecisse ex physiognomia: nempè censuisse bona prędìtum physiognomia innocētem, praua verò nocentem, & furem. Inde est quòd mala parit præsumptionem in Reum de procliuitate ad malum, in genere saltèm, licèt non in specie, putà de speciali, ac determinato delicto, *Bald.in l.2.verb.Qua autem, quor. appellat.non recip.in l.Moysis, cap.19.Ecclesiast.* ibi: *Ex visu cognoscitur vir,* & *cap.3.Isaia*, ibi: *Agnitio vultus eorum respondet eis.* Inde est, quòd si paria indicia sint contra duos Reos, alterum placidæ, tranquillæque, alterū trucis physiognomiæ, debet primò quæstionibus subijci ille, qui trucem, ac ferocem præsefert vultum, propter præsumptionem, quæ eum vrget, *Franc.Casoni de indic.& torment. tractat.1.cap.6. de physiognom. num.2.* vti dicendum de hominibus natura signatis, qui frequentèr pessimi sunt, ac vulgò circumfertur: *Ab homine signato libera nos Domine, & si sapis semper cauuto, Albert.Brun.in tract.de forma, & solemnit. actus, rubr.de generali cognit.forma S.rerum, vers.& hic etiam, Rebuff.in l.ostentū,de verb.signif.p.287.*

Veruntamen, sicuti artes omnes
119 coniecturales fallere posse, exploratissimum est; ita & physiognomiam non rarò fallere, ambigere non debemus: sæpè numero enim experimur oppositum, quia visus hilaris feritatem tegit, & ferus hilarem animum, ex *tex.in cap.16.Reg.1.* ibi: *Nè respicias vultum eius, quoniam abieci eum, nec iuxtà intuitum hominis ego iudico.* Et licèt proditum sit, Magnum Nanzianzenum ex inspectis Iuliani Apostatę artubus, perperàm, dissonumque in modum coagulatis, exclamasse in sua *4. orat. Oh! quodnam monstrum alit Roma*; iuuat tamèn credidisse, ex moribus potiùs (nisi malimus dicere ex cœlitùs inmisso flamine) motum fuisse illum ad huiusmodi exclamationem proferendam. Dicamus igitùr, Iudicem, vt errorem caueat, non posse niti physiognomia, etiam vt aliqualis mala præsumptio deducatur, nisi & ea cum praua ante acta vita, malisque moribus consentiat, vt lepidè perpendit *Anton.Crespi*, à Secretis Serenis. Ducis Hetruriæ, in opere: *Il Giudice Criminalista, lib.2.cap.34.*

Hac quippè prærogatiua S.C. vsum
120 fuisse, innuit mihi adhùc puero quidam Aduocatus senex, qui interrogatus à me (cum viderim aliquando quemdam vinctum compedibus per magnam Aulam S.C. duci) quid hoc esset, quòd captiuus illac duceretur? respondit: Huius fortasse capitalis causa tractāda erit à S.C. & quia consueuit iste Senatus neminem capite damnare, vel absoluere, nisi priùs Reus statuatur ante Consiliariorum votantium oculos, puto idcircò duci ad Aulam. Nusquam verò authoritatem vllam, qua eiusmodi Aduocati effatum niteretur, inuenire potui. At ad rem profectò videtur illud, quo vsus est Alphonsus huius Regni Primus Rex, Aragoneus V. in sententia contra Thomam Caracciolum Marchionem CiuitatisHyeracij, & Comitem Terræ Nouæ, sub die 13. Decembris 1458. prolata coràm ipso Rege in Solio Maiestatis pro Tribunali sedente in Castro Nouo huius Ciuitatis in æde Turris, dictæ, Aureæ, à suis Consiliarijs, & Baronibus, non modò præsente Rei Patrono, sed etiam ipsomet Reo. Quod tanquàm rem dignam, quæ annotetur, & vt nihil antiquitatis penitùs ignoretur, ex qua vsus hic, prærogatiua, ac specialitas incrementum recipiat; & conspiciatur, qua vigilantia, qua rectitudinis cupidita-

ditate, ac Dei timore fierent iudicia, eiuſdem ſententiæ nonnulla verba hic ſubtexenda, cenſui, à me excerpta, ex priuilegio conceſſionis factæ Ciuitatis prædictæ, aliorumque feudorum, à Rege Alphonſo, Marino Curiale, die 6. Ianuarij 1458. tranſcripto ab originali regeſto R. C. Summariæ, vbi inſcriptio eſt: *Quinternionum quintus, fol.* 192. cuius quidèm priuilegij copia authentica fuit exhibita in S.C. die 13. Iulij 1567. penès acta cauſæ inter Baldaxarem Milanum, & Ducem Sueſſæ, in Banca Actorum Magiſtri, tunc Io. Petri de Capua. *Viſis, &c. Aduocatis, & Procuratore præfati Thomæ Caraccioli, per Maieſtatem noſtram publicè, præſente noſtro Sacro Conſilio, in conſpectu Comitum, & aliorum Baronum huius noſtri Regni ibi exiſtentium in multitudine copioſa, pluribus diebus, & ad plenum auditis in his, quæ dicere, & allegare voluerunt, & ſignantèr, ſicut prædicitur, audito Magnifico Antonio de Caſarellis, Ciue Romano V.I. Doctore, præfati Thomæ Aduocato, cuius allegationes in ſcriptis datæ fuerunt, illis de noſtro Sacro Conſilio, factâ pluriès relatione in conſpectu Maieſtatis Noſtræ de proceſſu inde confecto, & de omnibus, & ſingulis in eo contentis, per prænominatum Nicolaum Sillach alterum ex Commiſſarijs prædictis, auditis per Maieſtatem Noſtram votis Magnificorum Conſiliariorum Noſtrorum in vtroque Iure peritorum, nec non Ducum, Comitum, & Baronum ibi exiſtentium, Dominum Deum præoculis habētes, eiuſq; Sacroſanctis quamplurimis Euangelijs coràm nobis poſitis, & per nos reuerentèr inſpectis, vt de ipſius vultu noſtrum rectum procedat iudicium, & oculi noſtri videre valeant, quod eſt iuſtum, inſtante dicto Procuratore fiſcali, necnon ipſo Thoma Caracciolo præſente, ad noſtram diffinitiuam ſententiam procedimus in hunc modum. Quia non ſolùm per merita, & acta dicti proceſſus, quæ ſufficiunt, ſed etiam alia, de quibus Noſtra Maieſtatis, ac multis eorum de noſtro Sacro Conſilio conſtat, quæ bonis moti reſpectibus hic exprimere omittimus, clarè conſtat, & euidentèr apparet, intentionem dicti Procuratoris fiſcalis, & Coadiutoris, ac Curia noſtra, fundatam, & probatam fuiſſe, & eſſe, & præfatum Thomam Caracciolum multa enormia, grauia, & deteſtabilia præparaſſe, tractaſſe, conſpiraſſe, feciſſe, commiſiſſe, & perpetraſſe aduerſùs, & contrà Maieſtatem Noſtram, honorem, ſtatumque proſperum noſtrum, ac in offenſam Maieſtatis Noſtræ, ex quibus apertiſſimè infertur, & reſultat natura, conditione, & qualitate criminis læſæ Maieſtatis, & eius priuilegijs, & prærogatiuis inſpectis, ipſum Thomam Caracciolum læſæ Maieſtatis crimen cōtrà Nos commiſiſſe, & perpetraſſe, &c.* Sic Pitagoras ex faciei inſpectione diſcipulos admittebat, ac repellebat, *Aul. Gell. lib. 1. Noct. Att. cap. 9. Torreblanc.* latè *lib. 1. de magia diuinatrice, cap. 9. de diuinat. phyſiognomica.*

Hinc ex hoc *Ritu* recipi ſcripturas
121 tùm publicas, tùm priuatas, ſiue per Actores, ſiue per Reos exhibitas inſtructo proceſſu, tempore quoque expeditionis cauſæ, deducit *de Luca ad Franch. deciſ. 631. ex num. 1.* Noſtrates adducens, & me ipſum in *Ritu* 238. Imò Iudex ex officio valebit ſemper recipere probationes ſigillorum, & ſcripturarum in actis exiſtentium, ex *de Franch. deciſ.* 371. *& Ranchin. ad Guidon. Pap. deciſ.* 204. notant *Regens Sanfelic. deciſ.* 312. *ac Luc. ad eamdem deciſ. de Franc.* 631. *ſub num.* 3.

Iuramentum quoque ſuppletorium
122 in defectum probationum poſt concluſum in cauſa, etiam Iudicis officio præſtari, aduertunt DD. à nobis laudati in *Rit.* 240. *num.* 4. *lib.* 2. & notat *Dom. Carol. Rota in florileg. practicabil. concluſ.* 24. in feudis itidem, ſi cauſa ſit modica, *Afflict. lib. 3. feud. rubr. 19. de controu. inter maſcul. & fœm. verſic. item eſt faciendum, num.* 5. Quod non deferendum veriſimilitèr peieraturo, & ſic alias periuro, ex *Ripa reſp.* 119. aduertit *Auus meus ad Capyc. deciſ. 35. num. 1.* & ſic nec vſurario, ex eodem *Auo meo ad Grammat. deciſ. 60. num. 4.* ſcribit *Nouar. par. 2. quæſt. forenſ.* 43. latè

latè *Barbagall.super Rit.Regn.Sicil.tit. de iuram. eius differ. & vsu, pag.294.* Hac eadem ratione crederem, non esse huiusmodi iuramentum præstandum ei, qui barbam, & capillos sibi inficit, siue tingit, tanquàm infidus, indignusque videatur, cui fides adhibeatur. Vnde Iudex, qui hoc facit, (quod vulgò *farsi la tenta*) iustè venit à Iudicum numero remouendus, iudicandique munere repellendus, *Iacob. Simanc. de Cathol.institut.tit.46.nu.59.* vbi ex *Plutarc.* refert, Philippum Alexandri Magni patrem, Iudicem hac de causa officio priuasse, quòd diceret, eum, qui in capillis infidus esset, dignum non esse, cui in negotijs fides haberetur. Simile est, quod Archidiaconum Lacedemoniorum Regem dixisse, testatum reliquerunt *Aelianus*, alijque ab eodem relati. Quid hic sani dicet, cuius non solùm animus; verùm etiam caput fucis contaminatum est. Id ipsum post *Simanc.* commemorat *Scaccia in tract. de iudic. Causarum Ciuil.Criminal.& hæretical. cap.101.num.22.in fin.* Hodie verò eò iam per summum æui infortunium, nè dicam, vitium ? deuentum est; vt è sepulchris ipsis ornamenta capitis emendicentur; nec pudet mortuum eradere, vt viuat in fronte luxuries; iam caput, imò mons supra caput geritur, vt altior emineat, aùt species sanè indecora, aùt capillata superbia; & vt illud tandèm clarum, apertumque fit, quòd nesciat humana stultities superbire, nisi alieno.

Pactum, quòd solutio debiti non
123 possit testibus probari, sed per scripturam, minime sustineri, vti contra omnem æquitatem, dixere *Consil. Hodiern. ad Surd. decis.277.* & alij à me laudati in *Rit.166.num.168.* & in *Ritu 175.num.6.lib.2.* adeò quòd valeat Iudex, illo minime refragante, ex officio testes examinare, voluerit *Galler. de renunc.cent.2. ren.161.num.7.* Oppositum tamèn placuit *Alex.in l.iubemus, C.de iudic.* negenti modum probandi per testes, *Aym.consil.216.ex text. in l.1. §.si conuenias, ff.deposit, Vrsill. ad Afflict.decis.398.num.4. Apostill.ad Frecc. in tract. de præsent.instrum.fol. 97.Franch.decis.361.num.4.Regens de Marinis ad Reuert.decis.445.num.2.* & alij *ibid.* à me adducti. Quod coarctat idem *Freccia in cit.tract.par.26. qu.3. fol.197.num.3.* non procedere, vbi testes essent legalissimi, ex *Bart. & Imola*, videndi *Thesaur.& Addit.dec.260. num.5. Sesse decis.Arag.28.tom.1.Ruiz decis.Lusitan.4.& D.Consil.Altimar.ad Reuit.cons.13.lib.2.num.50.* loquentes de testibus Sacerdotibus; maximè si fuerint numero quinque, vel recepti parte minime contradicente, *Auus meus ad Gramm.decis.89.* Haud autem ex hoc pacto excludi probationē per præsumptiones iuris, decisum tradidi in memorato *Rit.175.sub num.7.* quod insequuta fuit M. C. sub die 6. Iulij 1669. in causa Francisci Sica cum eius creditoribus, mecū Commissario suffragia præstantibus DD. tunc Iudicibus, D.Petro Cortes, D. Fuluio Caraceiolo, ad præsens Consiliarijs, & D. Camillo Barone, in Banca Ardiæ, qua de re *Afin.in prax.iudic. §.19.capit.2.* Ac etiam posse solutionem probari testibus, & scripturis publicis simul, quia est casus mixtus, aliàs iudicauimus ex *Vrsill.ad Afflict.dec.271.num.2.* Quin ad rigorem *Ritus 166.* & liquidationis iudicium temperandum, pœnamque remorandam, productis testibus Curia pro Tribunali deponentibus de solutione, recipi, vt agatur ordinarie, scripsit *Cæsar.peregr.quæst.47.num.11.* & inhæret *de Luca ad Franch.dec.366, sub num 4.vers.conuenio.*

Itidem ex huiusce *Ritus* dispositio-
124 ne coarctatur Sanctio *text.in l.2.C.de pignor.* vt notāt *Cons.Staiban.resol.67.ex num.27.& resol.96. ex num. 20. Reg. Capyc.Latr.consult.142.num.3.& consult.148.ex num.13. lib.2. Marott. discept.forens.cap.28.ex num.47. Donad. lib.de renunc.cap.29.num.24.* & in Regno Siciliæ affirmat *Castill. decis. 98. num.4.* ex *pragm.* id ipsum disponente, qui propterea inquit, quòd vbi sic agitur, excussio non requiritur, ex *Mynsing. Duen. Ioseph. Ludou. Canalc.* &

& Roland. ibi adductis, *Mastrill. decis.109 n.4. Grass.de except.except.10. n.49.* Qua de re dici valet cum *Fontanell.de pact.dotal. claus.4. glossa 18. num. 86.* legis huius obseruantiam à Palatijs relegandam esse: cum vix sit, quòd possit in praxi contingere, de hoc dubitari: in omnibus enim obligationibus, & instrumentis semper apponi solet clausula, *quòd generalis hypotheca non deroget speciali, nec è contra*; prout hanc clausulam passim à Notarijs adhiberi solitam, nedùm testes sunt *Griuell.in dec.79. n.6.& Rodriq.de priuil.cred. par.2.art.1.n.5.* qui eam appellat ordinariam clausulam Notariorũ, seù Tabellionum, qua protestantur, nolle partes hypothecam specialem derogare generali; sed etiã scribit *Fab.de error.pragmat. decad.6. err.2.num.9.* necnon *err.3. num.7.* ac paritèr *Cost. de remed. subs. remed.11. num.5.*

Cumquè apùd omnes inconfesso
125 sit, huiusmodi clausulam operari, vt non sit locus dispositioni legis prędictæ, prout In S.C. decisum testatur *Præs. de Franch. in decis.5.* In Senatu Pedemontano *Cacheran.in decis.156.* In Senatu Dolano *Griuell.in decis.79.* qui refert, ità eius Senatum iudicasse concordi omnium suffragio. In M.R.C. & Tribunali Consistorij Regni Siciliæ *Castill.in cit. decis.98.* De iure eadem clausula, vti passim adhiberi solita, etiam si in instrumẽto non legatur, censetur apposita: sic nàmque colligitur ex *Vlpiani* responso *in l.quod si nolit, §.quia assidua, ff. de adil. edict.* vbi hæc habentur: *Quia assidua est dupla stipulatio; idcircò placuit, etiam ex empto agi posse, si dupla venditor mancipij non caueat: ea enim qua sunt moris, & consuetudinis, in bona fidei iudicijs debent venire.* Cui conuenit etiam *Imperatoris* rescriptũ *in l.fin.C.de fideiuss.* ibi: *Si enim in pactis conuentis hoc fieri conceditur, & in vsu quotidiano semper hoc versari aspicimus*, & ibi *Bald.* ex eo *text.* expressè notat, illud, quod quotidiè consueuit apponi in instrumentis, debere haberi pro apposito; & meritò: Notarius enim censetur rogatus de apponendo in instrumento omnes clausulas consuetas, adeò vt si per illius simplicitatem non sint appositæ, æquè habeantur, ac si essent appositæ, vt ex *Menoch.* alijsque ab eo adductis, tradit *Cancer. lib.1. var. cap.14. num.42. & seq.* & comprobatur ex ferè innumeris DD. relatis per *Tiraquell. de constit.poss.par.3.lim.31.num.7.* quem refert, ac insequitur *Surdus decis.265. n.63.* & dixi in *Rit.166.n.11.tom.2.*

Id quod in praxi in S.C. seruatum
126 agnoscimus in clausula constituti, & præcarij, quæ licèt præcisè necessaria sit in instrumento, ad hoc vt illius vigore assistentia contra tertium possessorem, nulla facta priùs discussione bonorum debitoris, prędstari possit; nihilominùs quia passim à Notarijs apponi consueuit, tametsi in instrumento non legatur, pro opposita nihilominùs habetur, atq; ideò absq; clausula prædicta fuisse per S.C. præstitam assistentiam, referente illius Pręside Seuerino, in anno 1553. testis est *Vrsill. ad Afflict. in decis. 139.* quod comprobant *Præs. Merlin. lib.1. contr. cap.35. Consil. Marcian. cons.65. lib.2.*

Quatenùs autem fortè hæsitari pos-
127 set, an clausula prædicta censeri debeat pro apposita, atque ideò posset esse locus dispositioni prædictæ *leg.2. C.de pignor.* In dubium tamèn reuocari non valet, vt huius legis dispositio vtì exorbitans, sit restringenda in proprio casu, in quo loquitur, nec vllo modo veniat extendenda: vtpotè quę ab Imperatoribus benigna interpretatione magis, quàm ex Iuris ratione fuerit constituta, vt inquit subtilis *Fab.lib.8. Cod. tit.8. defin.27.* quod & idem *Fab.* testatur *lib.6.coniect. capit. 13.* Quarè *Paulus in l.quod verò, ff.de legib.* inquit: *Quod verò contrà rationem Iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam.* Hypotheca enim specialis, quæ in creditoris fauorem, & pro eius vberiori cautela fuit adiecta, in illius odium retorqueri non debet, vt in *l.quod fauore,*

re, *C.de ll.* nec ad augendum inducta operari debent diminutionem, vt in *l.legata inutilitèr, ff. de adimen. legat.* Quibus cum aduersetur dispositio legis prædictæ, vtriquè tanquàm exorbitans, non est trahenda extrà suos terminos, nec extendenda ad alium casum, sicuti in puncto docuerunt *Soccin. consf.198.col.pen. vers.praeterea arbitror,vol.2. Paris.cons.51.num.29. vol.1.& cons.103.in princ. vol.3. Negusant. de pignorib.in 2.membr. par.5. num.51. Couarr.lib.3.var. cap.18.n.2. Cather.in dicta decis.159.num.4.Surd. in decis.44.num.11. Merlin.de pignor. lib.4.quaest.21.num.23. Roland.à Valle cons.36.nu.4.lib.4. & Guttier.cons.50. num.6.*

Atque hinc, si prædicta *l.2.* est in-
128 telligenda strictè, & in casu suo, in quo formalitèr loquitur; quoties thesis, de qua agitur, est diuersa, in ea lex habere locum non potest. Hinc cum aliàs de hoc disceptari contingisset in facto, diuersitatē adducebam ex pluribus, & signantèr ex eo, quia dispositio adductæ legis procedit in secundo creditore pignus possidente, quod ei interim à primo creditore auferri, non facta priùs excussione specialis hypothecæ, prohibet Imperator; prout hoc in casu legem prædictam locum habere, apertè suadent illa eiusdem Imperatoris verba: *Ea, quæ postea ex ijsdem bonis pignori accepisti, interim tibi non auferri, Præses Prouinciæ iubebit.* Quæ verba cum dirigantur ad secundum creditorem, cui interim auferri prohibet ea, quæ ex ijsdem bonis pignori accepit; non obscurè indicat, à secundo creditore pignus possideri; alioquin ei à primo creditore auferri non posset; sicuti in specie legem ipsam intelligunt *Cuiac. in commentar.ad d.leg.lit.D.Faber defin.27.*

Itidemque ex eo, quia Imperiale
129 rescriptum adductæ *l.2.* processit in creditore, cui priùs specialis hypotheca, & postmodùm generalis fuit constituta, vt paret ex illis eiusdem legis verbis: *Quamuis constet specialitèr quædam, & vniuersa bona generalitèr aduersarium tuum pignori accepisse.* Qua proinde eadem lex nequit locum obtinere, vbi priùs apposita fuerit generalis hypotheca, ac postmodùm specialis, prout expressè aduertit *Cuiac. in Comment. ad l. prædictam* I.C. & priùs etiam docuerunt *Petrus de Bellapertica, Alberic. & Angelus in d. l.2. ac Cremens. in sing.54.* reddentes diuersitatis rationem inter vtrumque casum: nimirùm, quia quando præcedit specialis hypotheca, & subsequitur generalis, videtur quodammodo, quòd ea fuit contrahentium intentio, vt ex hypotheca speciali primò apposita creditori satisfiat, & sequens hypotheca generalis postea addita, videtur conditionalis, & subsidiaria, si ex speciali hypotheca priùs apposita creditori satisfieri non possit: quando verò præcessit generalis, non potest censeri apposita in subsidium, & in defectum specialis, dum generalis ipsa hypotheca priùs apposita fuit, antequàm specialis subijceretur.

Altera prætereà aderat diuersitas,
130 eaque potissima, intèr facti speciem contentam in *dicta l.2.* & eam, de qua in illa hypothesi disceptabatur; siquidem lex prædicta procedit in beneficium secundi creditoris, qui sibi de speciali hypotheca prospexit; quę specialis hypotheca in beneficium posterioris creditoris in illa facti contingentia non aderat, prout sic legem ipsam explicat *Accursius ibi in verb. Quamuis,* & iterùm *in verb. Accepisti,* vbi explicat: *Specialitèr tu secundus creditor,* sic etiam expressè in figuratione casus legis prædictæ declarant *Bald. & Salycet in ead. l.2.* & eodem modo adductam legem intelligūt *Donell.in d.l.2.num.3.* & *Ant.Fab. lib.6. coniect.cap.13.* & ad rem *Surd. dec.44. Magon.dec.124.Ricc.collect.73.& 198.*

Etsi autem nonnulli DD. contra
131 I.C. præceptum *in l.quod verò, ff.de leg.* haud negare valentes, prædictam *l.2.* esse exorbitantem; extendere eam conentur, etiam in casu, quo secundus creditor, nec pignus possideat, nec

super

ſuper eo ſpecialis hypotheca fuerit conſtituta, ſub prætextu, quòd etiam in exorbitantibus, & correctorijs, ex identitate rationis fiat extentio.

Hæc tamen opinio ſua diluitur ma-
132 cerie: Tùm quia extentio hæc Iure non probatur; præſertim cum præfatum Imperiale reſcriptũ pluribus Iuris principijs aduerſetur, & ſignantèr auferat priori creditori arbitrium à Iure conceſſum, ex *Modeſtini* reſponſo *in leg. creditoris arbitrio, ff. de diſtr. pign.* & ideò rectiſſimè præcitati DD. reſcripti illius extentionem clamant eſſe prohibitam. *Quæ enim à Iure Communi exorbitant, nequaquàm ad conſequentiam ſunt trahenda, cap. quæ à Iure, de reg. Iur. in 6.* Tùm etiam, quia altera opinio illud extendi permittens, infirmo ſatis nititur fundamento: nempè quòd eadem ratio vigeat, & proinde ipſamet æquitatis ratio, qua Imperatores ducti ad reſcribendũ in fauorem poſterioris creditoris ſpecialem hypothecam habentis; nos paritèr impellere debeat ad extentionem prædicti reſcripti, etiam ſi poſterior creditor ſpeciali hypotheca ſit deſtitutus, & ſoli generali innitatur. Conſtat herclè præfatum fundamentum in vtraque parte titubare, & dùm ſupponit, licitam eſſe Imperialis reſcripti extentionem; ac etiam dùm affirmat, eamdem rationem concurrere ad extentionem prædictam. Primum nàmque maximam patitur antinomiam, cum non ſit noſtrum ſub æquitatis prætextu leges extendere; nec liceat à Iure ſcripto recedere ob æquitatem non ſcriptam: id enim ſoli Principi reſeruatur, prout apertè *Conſtantinus* reſcripſit *in l. 1. C. de leg.* Alterum verò: nempè, quòd hoc in caſu eadem æquitatis ratio pro extentione concurrat, eſt omninò negandum. Aequitatis nàmque ratio, quæ Imperatores mouit ad reſcribendum in beneficium poſterioris creditoris ea fuit, nimirùm, quia poſteriore creditore pignus poſſidente, quod eſt eidem ſpecialitèr hypothecatum, videtur quodammodò ſecundus creditor in pignore prædicto ius quoddam præcipuum habere, magis quàm primus, qui eamdem rem in genere tantùm habet hypothecatam: nam vt *Faber dicta defin. 27.* aduertit, ſemper plus iuris habet, qui poſſidet, quàm qui non poſſidet. Faciliùs ſiquidem eſt, vt poſſidenti detur retentio, quàm vt non poſſidenti actio, *l. 1. ff. de pignor.* Nec non ſpecialis hypotheca magis rem afficit, quàm generalis, adeò quòd *Merlin. cit. lib. 4. quæſt. 21. num. 23.* tradit, ſpecialem hypothecam afferre plus iuris, itaut habens ſpecialem, & generalem hypothecam, cenſeatur habere in re ſpecialitèr hypothecata duplicem obligationem, ac duo vincula magis ſtringere. Aequum igitùr Imperatoribus viſum fuit, nè hoc in caſu priori creditori liceat, poſteriori in pignore eidem ſpecialitèr hypothecato moleſtiam inferre, ſi certum ſit, priori creditori poſſe ſatisfieri.

Quæ quidem æquitatis ratio pror-
133 sùs deficit, cum ſecundus creditor nec pignus poſſidet, nec illud eſt ſibi in ſpecie hypothecatum; ſed vterque eiuſdem pignoris ſimplicem, ac ſolam habet generalem hypothecam; tunc enim cum in pignore prædicto nihil ſpecialiùs ſecundo creditori competat, quàm primo; quænàm æquitatis vnquàm ratio ſuadere poterit, vt prior creditor poſteriori in pignore vtrique in genere tantùm hypothecato cedere teneatur? nulla profectò. Imò maxima inde reſultaret iniquitas, maximumque paritèr ſequeretur abſurdũ: nempè quòd cæteris paribus, contra notiſſima Iuris principia, deterioris conditionis eſſet prior creditor, quàm poſterior, quod ſcribente *Fabr. in ſup. cit. defin. 27. iniquum ſanè foret, & ab æquitatis perinde, atque à iuris principijs alienum.* Vt proinde corruente hoc fundamento, corruat quoque opinio fauens extentioni prædictæ *l. 2.*

Cæterùm quatenùs diſpoſitio præ-
134 fatæ legis extendi poſſet extra terminos, in quibus loquitur, nec etiam in illa facti ſpecie locum ſibi vendicare poterat, ex pluribus reſtrictioni-

bus à II.CC.eamdem legem communi consensu traditis, præsertim, vt non habeat locum in contractu guarentigiato, seù in forma Cameræ, quę in Regno sunt instrumenta publica, vt obseruat *Castill.decis.98.num.3.* ex *Paris.cons.103.num.3.lib.3. Afin.dicto §.7.cap.7.* & *Card. Tusc. concl.117. in verb.Hypoteca,vol.4.num.13.* addens, vt licèt *Surd.in decis.44.nu.18.* dicat, quòd *Paris.* nihil allegat, & dura aliquibus fortasse videatur hęc restrictio; nihilominùs ipse *Surd.*eam confirmat, & licèt *num.19.*annuer,cum casus eueniret,esse meliùs hunc articulum examinandum; attamen in *cons.513.*post prædictam decisionem confecto,*n.20.* simplicitèr adductam limitationem admittit, quam probat *Consil.Staiban.in in resol.71.num.11.* vbi id procedere affirmat in quocumque instrumento habente exequutionem paratam, vt est in Regno nostro, nectens sic decisum per Rotam Romanam,& seruari.

Insupèr coarctatur, vt lex prædicta 135 non procedat,quoties in instrumento adest cōstitutum; cuius virtus operatur, vt possit creditor agere ad bona obligata, nulla facta priùs excussione, *Bald.Angel.Imol. Alex. Neguss.* & alij relati per *Surd. in dicta dec.44. num.12,* & in terminis, quòd non requiratur excussio stante constituto, etiam vbi res agitur inter duos creditores, tradunt *Paris.cons.103.num.8. vol.3. & Graues. cons.892. num.4.* Et quamuis *Surd.ibidem* asseruerit, huic limitationi eum non facilè acquiescere, ex rationibus hæsitandi ab eo allatis; illis tamèn satisfacit *Merlin.in mem.qu.21.num.30.* & limitationem prædictam probat *Consil.Staib. cit.resolut.71.ex num.15.*

Ad materiam obitèr nota *Glos.* celebre dictum *in l. 2. ff. qui satisdor. cogunt.* quòd si principalis sit difficilis accessu, fideiussor priùs conueniri potest,& præposteratur ordo Iuris,quod refert *Pyrrhus Englebermeus ad Consit.Aurelianas, tit.de feud. capit.12. in fin.pag.mihi, 92.*

Pactum exequutiuum appositum in 136 instrumento locationis nùm exerceri possit pro tacita reconductione? Accidit quæstio in S.C. Locauit enim Franciscus Ponti per annum officium Apparitoris S.C. Andreæ Stella, medio publico instrumento,omni solemnitate vallato; permansit deindè Andræas in eodem officio, absque scriptura, anno altero sequenti. Quamobrem cum Franciscus, adito Spectabili Præside S.C. commissaque causa Dom.Consiliario D.Antonio de Ponte,Duce Casæ Massimæ, institisset pro pensione alterius anni tacitæ relocationis, vigore pacti exequutiui appositi in instrumento locationis; excepit debitor nonnulla,petijtque terminum ad ea probandum,dicens,pactum exequutiuum primi anni, quod profluxerat à guarantigia, ac pactis insitis in instrumento, non extendi ad secundum annum tacitæ relocationis, in quo nulla adfuit scriptura, ex *Bald. in l. legem, C.locat. Caroc. de renouat. locat.quæst.14. Afflict. decis.365.n.15.* & expresè de instrumento guarantigiato non extendendo ad alterum annum,*Canalc.decis.44.num.82. Mongil. de euict.quæst.185.num.28.& 29.Boer. decis.284.numer.14. Menoch. lib.3. de præsumpt.præsumpt.85.num.46.* Sicuti nec forma Cameræ adhibita pro primo protrahitur ad secundum annum per modum tacitæ relocationis,*Scacc. de appellat.lib.3.cap.1.quæst.17.limit.9. num.17.* etenim cum relocatio sit nouatio primæ locationis,tacito consensu; *l.legem, 16. C.de loc.& cond.* ibi: *Eamdem locationem renouare videtur*, exurgit in nouatione noua obligatio perempta prima, *l.1. ff.de nouat.* ibi: *Nouo constituitur, vt prior perimatur*, atque hanc sententiam esse veriorem, tuetur *Reg.Rouit.in progm.1.num.4.de locat.*

At ea in hypothesi Senatus censuit, 137 cogendum esse debitorem ad exoluendum sine mora pensionem, die 10. Maij 1680. in Banca Lombardi; cum in relocatione perduret pactum exequutiuū appositum in instrumento locationis, si causa præsertim agatur in Supre-

Supremis S.C. Subſellijs, alijſque, in quibus æquitas, ſolaque facti veritas inſpicitur, ita *Rebuff. tit. de liter. obligator. art. 2. gloſ. 1. num. 92. Paſchal. par. te 4. cap. 6. num. 70. in fin.* atque adeò ſi in locatione adfuit obligatio in forma Cameræ, perſiſtere in relocatione, videtur ſentire *Reg. Rouit. in d. prag. 1. num. 90.* cum relocatio ſit idem contractus locationis continuatus, ſeù idem confirmatus, & prorogatus, vt colligitur ex eadem *l. legem*, 16. ibi: *Eamdem locationem renouare*, & cenſetur ab initio vnus, *l. ſed etſi manente, ff. de precar.* ſicuti terminus prorogatus, cenſetur idem, ac primus, *Card. in Clem. 1. §. nos itaque, col. fin. verſic. quarto quintò, de iure iur. Bald. in cap. quintauallis, de iure iur. Gloſ. in Conſt. Regu. pecuniarijs*, vbi *Afflict. num. 46. Rot. deciſ. 20. in nouiſs.* & officium prorogatum eſſe idem, ac primum, voluere *Bald. in l. obſeruare, §. proficiſci, quaſt. 19. ff. de Offic. Pro-Conſ. Bart. in l. 4. ff. de damn. inſect. Corn. conſil. 435. lib. 2.* ac in terminis *Viu. lib. 3. commun. opin. 534. Mocc. in ſylu. caſ. forenſ. c. 58.* notans, quòd conductio, & reconductio, ſe habeant tanquàm pars homogenea ad aliam (vt aiunt *Philoſophi* de aqua ſuccedente ad aquam) & latè *D. Io. Milazzo Miſcellan. integra. aſſert. 46.* Vnus etiam ex Dominis addebat, dari quoque in relocatione prælationem locatori aduersùs creditores, qui, poſt inhitum locationis cõtractum, contraxiſſent, ex *text. in §. qui impleto, add. leg. legem*, illis perpenſis verbis: *Durare obligatio*, de quo Domini non diſceptarunt, quia de hoc non rogabantur à collitigantibus.

Tertius poſſeſſor rei emphyteuticæ,
138 ſeù nouus emphyteuta tenetur ad canones decurſos, & debitos pro tempore præterito, quo ipſe non poſſedit, nulla facta excuſſione contra primum, *Maſtrill. deciſ. 171. num. 2. lib. 2. Fulginens in tract. de iur. emphyt. quaſt. 31. ex num. 7.* notans *num.* 13. hoc maximè locum vendicare, quando Iudici licet procedere ſola facti veritate inſpecta, ex *Afflict. deciſ. 95. in fin. & Surd. deciſ. 32. nu. 9.* id quod adamuſſim *Maſtrill.* iudicatum tradidit in illis Supremis Tribunalibus Siciliæ; maiorique ratione ſeruandum in noſtro S.C. habẽte maiorem authoritatem, quam memorata Tribunalia, aduertit *Conſ. Paul. Staiban. in obſeru. ad reſol. 176. ex num. 62. lib. 2.* amplians ad laudemia quoque *num.* 75. ex *de Franchis deciſ. 430.* quam examinat *Luca in eius addit.*

In exequutione faciẽda in ciuilibus,
139 ſeruandus eſt ordo *text. in l. à Diuo Pio, §. in venditione*, vbi *Io. de Imol. & Alex. in cap. quòad conſultationem, col. 9. de re iudic.* non obſtante opinione *Abb. in dicto cap. quòad conſultationem, in fin.* & *Bart. in dicto §. in venditione*, dicentes, valere exequutionem, niſi appelletur: nam *text. in mem. §. in venditione*, formam ponit, à qua recedere non licet, ſecundùm *Imol.* & *Alex.* ac *Foel.* & ex *deciſ. Afflict. 358.* quam allegat *Maranta* eiuſdem opinionis in *6. par. in verb. de exequutione, ſub num. 9.* etſi alitèr *de Franch. deciſ. 441.* de quibus dixi in *Ritu* antecedenti ſub *num. 75.* notans huius *textus* diſpoſitionem non vendicare locũ in Regno, vbi proceditur, ſola facti veritate inſpecta.

In hac materia notandum, quòd
140 in exequutione agenda vigore ſententiæ in contumaciam, talis ordo nõ eſt ſeruandus, quando exequutio non eſt facienda vigore ſententiæ interlocutoriæ, vt ibidem *Marant. num. 14.* vbi exemplificat contra contumacem, ex *Gloſ. in §. ſi verò, Auth. de exhib. Reis*, & ex *Bald. in l. 2. verſ. 3. quaritur, ff. ſi ex noxal. cauſ. agat.* & *in l. 2. col. 1. in fin. verſ. deinde reuoco, C. quando Fiſc. vel priu.*

Exequutio pro maiori ſumma
141 quantitatis debiti, ſuſtinetur pro quantitate vera debita, *Andreol. controu. 159. & 160.* ſermonem habens de ſimili Statuto, ex *Manſon. de cauſ. execut. ampliat. 23. num. 6. Coſt. de portion. & rat. quaſt. 138. nu. 17. Mart. vot. 79. num. 6. Viſcont. in concl. iur. verb. Captura, & verb. Tenuta, Conſ. Hodiern.* ad

ad Surd. decis.65. Pras.Merlin. cent.1. controu.88.nu.14. de Marin.ad Reuerter.decis.72.num.3. ex quorum dictis resoluitur titubatio *D.Carol.Anton.de Luca ad Franch.decis.630. num.4.* aduersùs à me scripta in *Rit. 134. num. 22.* nempè exequutionem factam contrà Nobilem antè ostentionem literarum exequutorialium iuxrà mandatum sustineri, & ipsemet *de Luc.* hanc agnouit veritatem ex dictis per ipsũ, nedùm in mox *cit.decis.630.sub nu.5. vers. nisi dixeris; sed in add. ad decision.415.& 441.*

Imposito censu super re, quam de-
142 bitor asseruit esse liberam, si deinde euicta fuerit, vel reperta obnoxia, siue fideicommisso subiecta, ex quadam æquitate à nostris Tribunalibus recepta, admittitur ad subrogandum alium fundum liberum, capacem, & idoneum, etsi strictoIure competeret rescissio contractus, ex *l.ex ijs, C. de euict. Gratian. discept.forens. cap.175. ex num.5. Caren.resolut.210. Card.de Luca de censib. discurs.31.num.9. Reg. de Marin.resolut.195.lib.1.Cons.Prat. obseru.28.*

Dispositionem *text.in l.congruit,C.*
143 *de locat.prad.ciuil.lib.11.* intelligi in quolibet conductore antiquo,qui debeat præferri nouitèr conducere volenti, si offert quod ab alio offertur, voluit *Paul.de Castr.cons.4.num.6.parte 1.* insectantur *Rebuff. in comp. alien. rer. Eccles. num.62. Raman. consil.22. nu.5.vers.contrarium, Sarmient. lib.3. select. cap.7.num.1. Guillelm.de Ludouic.singul.65.Greg.Lopez in dicta gl.3. in medio.* Et hoc quippè,quia æquitas specialis semper pręfertur regulis generalibus Iuris Communis,*Canalc.decis.44. num.36.par.1.* & præter alios æquitatis effectus mirabilis est, quòd dispositio, quæ nititur ipsa, vti est *d. l.congruit*, extendatur ad omnes casus similes ex identitate rationis, *l.illud, 31. ff.ad l.Aquil. Bald. in l. precibus, in princ.C.de inoffic.donat.Straccha tit.quomodo in causis mercatoriis sit procedendum? vltima particula, num. 6. & 7.Morla in emporio iuris.par.1.tit.1. ff.de legibus, Bald. in l.si quis, num.3. C.de interd.matrim.* dicens, quòd vbi est eadem æquitas, semper debet esse idem ius, *Io.Andr.Georg.alleg.18.n.4. & 5.Reg.Valenzuela cons.75.ex n.17. lib.1.*

Potissimùm in colono Ecclesiæ,
144 cuius Administratores habere debent æquitatem præoculis, vt minimè expellant veterem pro eodem pretio, *Canal.quast.756.num.61. Gamm. decis.299. Gratian.discept.715. nu.20. Reg.de Ponte cons.23.lib.1. Reg.Sanfelic.decis.109.num.3. Donad. de renunciat. cap.30. nu.88.* & concinit *Valasc. consult.40.* Oppositam verò aleam,antiquum nempè conductorem minime præferri nouo, sustinent *de Pont.citat. cons.23. Ann.cons.77. Boer.decis.107. num.4.* nullo interiecto discrimine,inter prædia rustica, & vrbana, vt censuit *Carthar. decis. Genuens.7.* firmat *Gratian. cit. discept.357. num.3.* Nisi casus esset in hac Ciuitate, in qua Iure consuetudinario, in prædio rustico antiquus præfertur nouo, *Afflict. decis.238. Staiban.resol.42. de Marin.ad Reuert.decis.539. num.3.* ac etiam in Fisco, ex *cit.l.congruit*, quod tamen non vendicat locum in gabellis, *Gizzarell.decis.27. Reg.de Marin.add.loc. & lib.1. resol.147.* qua de re *Reg.Capyc. Latro decis. 159. Luca ad Franch. obseru.406. num.3.* qui *num.2.* extendit quoq; in rebus Ecclesiæ, ex *Riccio decis.184. par.3. Tapp. decis. S.C. 59. Card.de Luca lib.de seruitutib.tit.de locat. discurs.50. num.10.* & taxat suum Antesignanum *Stephanum Gratianum cit.loc.*

Quoniam verò in Regno procedi-
145 tur sola facti veritate inspecta, admittitur absque dubio exceptio dominij notorij in promptu contra spoliatum agentem ad restitutionem in quocumque possessorio, ex solemne *Decij cons.449.* vbi peculiaritèr *n. 20.* cum hoc priùs probauerit in terminis Iuris Communis, addit, tantò magis procedere attento æquali Statuto, de quo in casu suo, ac *Ludouic. decis.17. num.2. Menoch.remed.15.*in casu similis

lis Statuti *num.*477. conferunt, quæ idem *Menoch. conſ.*180. *num.*7. *Alex. conſ.*4.*num.*3. *Natta conſil.* 3. *Crauett. conſ.*299.*nu.*8. *Bertazol.conſ.*31.*vol.*1. *Reg.Rouit. conſ.*100. *num.*9. *lib.*2. tradunt, & in eiſdem terminis *Regens de Ponte dec.*40. *num.*47. qui ex *Menoch. cit.loco*, laudat *Franc.Sarmien.lib.*2.*ſelect.interpret.cap.*13.*n.*50.ſcribentem, quòd in foro poli peccat,nedùm poſſeſſor,ſed etiam Iudex,ſi reſtituat rem in poſſeſſorio contrà euidentem iuſtitiam in petitorio, *Ant.Faber in C. tit. quor.bonor.deſin.vnic. Argel.de acquir. poſſeſſ.queſt.*2.*art.*10.*num.*433.*Cancer. var.reſol.tom.*2.*cap.*18.*ex num.*28. *Peregr. de fideicomm.art.*46.*num.*35. ampliantes,ſi poſſet probari in continenti, ex *Gloſ.in l.ſi de vi*, 37. *circ. finem, verſ. item quæro, de indic.* & ibi *Bart. numer.*2. *Caſtr. num.*75. *Afflict. deciſ.* 14. *numer.* 41. Hinc licebit Principi mandare,quòd ſpoliatus non reſtituatur in poſſeſſione, ſed tàm cauſa petitorij, quàm cauſa poſſeſſorij, ſimul, & ſemel iudicetur, *Capyc.in cap.Imperialem*, *fol.*32. *col.*2. *verſ. decimo notandum*, D.*Reg.Merlin. controu.lib.*2. *cap.*27.*num.*32. *& ſeq.*

146 Præſcriptionis exceptionem eſſe ſublatam in omnibus Tribunalibus, in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta, & non attendi in Delphinatu, teſtatur *Guid. Papa deciſ.* 483. nec in Regno Siciliæ *Caſtill.deciſ.*194. nec in noſtro S.C. dixit *Vrſill. ad Afflict.deciſ.*13. *& in deciſ.*37.*Reg.Rouit. conſ.*40. *vol.*2. eo enim ipſo, quòd illa deducitur, oſtenditur mala cauſa, *Reg.Rouit.conſ.*14. *vol.*2. dicitur enim impijſſimum refugium, *Afflict. cit.deciſ.*13. *Menoch. præſumpt.*33. *num.*45. *lib.* 6. & ideò proponens huiuſmodi exceptionem aſſimilatur piſcatori anguillarum,qui ob earum lubricitatem ſemper eſt incertus, dicebat perbellè *Plotus conſ.*59.*n.*3. & ad rem *Crauett. conſ.*1.*n.*37.Sed aduersùs hanc propoſitionem inuehitur *Præſ.Anellus Amatus conſ.*96.*num.*20. empiricos potiùs, quàm iura callentes, appellans ſuſtinentes,illam non dari inRegno ex eo, quòd ſola facti veritate inſpecta procéditur, & ſcripſerat in *conſ.*38. inſequitur *Conſ. Franc.Maria Prat.obſeruat.*25. diſpungens *Rouitum, & Amatum* ex diametro diſſidentes, & confirmant *Conſil.Staiban. cent.*1. *reſol.*5. *ex num.*51.*& reſol.*404.*num.*34. *Præſul de Afflict.controu.iur.cap.*49.*de Medices conſ.*131. *Theodor. alleg.*78. ſcribentes, præſcriptionem, nempè, bona fide, & requiſitis à lege ſuffultam, admittendam eſſe.

147 In noſtris Subſellijs non præualet diſtinctio *Conſ. Afflict.in Conſt.exceptionem filiationis*, *num.* 9. *verſ. Tertiò nota*, quòd ſi exceptio ſit reſeruata ad merita cauſæ,debeat, inſtante parte,ante cauſę expeditionem explicari; ſi verò ſit reſeruata in calculo ferendæ ſententiæ,poſſit ſimul exceptio cũ ſententia determinari: quam diſtinctionem videntur inſequi *Anna ſingul.*446. *&* 605. ſermocinans de exceptione rei iudicatæ ad merita cauſę reſeruata, vt liquet ex eiuſdem *Ann. allegat.*48. in cauſa Vniuerſitatis Lauri, *Muſcatell.in prax.par.*5.*gloſ.reſeruatis, num.*27. *Carleual.de indic. lib.*1. *tit.*2. *diſput.*1. *num.*18. *Reg.Sanfel.deciſ.*88.*num.* 15. *Thor. in compend.parte* 1.*tom.*3.*verb.Reſeruatio exceptionis*, *Luc. ad Gratian. cap.*170. *num.*8. quibus conſentit *D.Conſ.Altim.ad Rouit. deciſ.* 21. & ex exteris *Triuiſ. deciſ.*2. *Giurba deciſ.*21. *Anton.de Amat. reſolut.*80.*num.*15. *Salgad.de Reg. protect. par.*2.*cap.*18.*ex num.*62. Siquidem regulariter attenta natura, & qualitate exceptionis, ac quando ſit compatibile de ea tractari ſimul,& ſemel cum cauſa principali, tunc etiam de ea cognoſcitur, & in eadem ſententia profertur, non obſtare; idque iure meritò, nè ab eodem termino plura decreta diffinitiua emergant; potiſſimùm ex huiuſce *Ritus* diſpoſitione, qua Iudex pronunciare non cogitur ſuper emergenti, ſeù incidenti, ſed ſimul cum principali negotio incidentia, ac emergentia decidere poterit, *Bald. in l.ait Prætor*, §.*permittitur*, *num.*1.*ff.de minor. Aſin.in iudic. prax.* §.3. *cap.*15. ita

ita declarando, *Afflict.* discrimen sustinent *Reg.Rouit. in pragm.de ordin. iudic.& decis.21.num.13.Reg.de Marin. ad Reuert. decis.108. Cons.Hodiern.ad Surdum decis.36. num.4. Thor. par.2. comp.verb.Exceptio aliqua reseruata, Gallup.in praxi par.2.cap.10. num.10. Reg.Sanfelic.in praxi, sect.43. num.3. Mucci ad memorat. decis. Sanfelic.88. num.2.*

Id quod insequutum fuit S. C. in
148 celebri causa D.Philippi Viuas de Cañamas, cum Illustri Marchione Serra, & hæreditate Ginnesij Sanguinetti. Etenim cum petijsset de mense Februarij 1658. D.Maria Castelblanco mater, & tutrix D. Michaelis Viuas de Cañamas filij D.Iosephi, in integrum restitui aduersùs sententiam latam, iunctis duabus S.C. classibus in Collaterali, coràm Pro-Rege, sub die 2.Iulij 1647. qua fuit absolutus præfatus Marchio, de qua rè decisionem compilauit *D.Reg.Capyc.Latro dec.96. tom.2.* tùm ex edicto minorum, tùm ex clausula generali ex capite scripturæ nouitèr repertæ, qua constabat, venditionem partitæ annuotum ducatorũ bis mille, præuia cessione iuris luẽdi, fuisse simulatam, ac pignoris loco datam, proponens quoque pignoratitiam directam pro satisfactione crediti ducatorum viginti mille cum interesse super dicta re specialitèr hypothecata, possessa per Marchionem, & etiam pignoratitiam contrariam ex iuribus Ginnesij Sanguinetti debitoris; ex quo dicebatur, Marchionem Serra fuisse satisfactũ de suo credito, & proinde competere actionem ad restituẽdum pignus, his verbis propositã: *Intentando omnem actionem in rem scriptam,& anomolam,* quæ verba coarctari non possunt ad solam pignoratitiã cõtrariam, quæ est personalis, non realis, *Azo in summa C.de pignorat.act.in fin. Bartol.in l.si Titio, ff.de pignor. Io. Bapt. Spada consil.340. num. 2. tom.3.* A Curatore hæreditatis Ginnesij Sanguinetti fuit opposita exceptio rei iudicatæ, initio litis, & impartito termino, exceptione rei iudicatæ ad merita causæ reseruata, illoque compilato, contendit Curator, vt antequàm ad diffinitiuam sentẽtiam progrederetur, de exceptione rei iudicatæ pronunciaretur, tùm ex verbis ipsius decreti, atque ex formula reseruationis ad merita; tùm quòd rectus iudiciorum ordo non patitur, vt præposterè agatur, sanaque iuris ratio requirit, vt ante omnia pronuncietur de illa exceptione, cuius ea vis est, vt si obstet, & aditum ad definitiuam sententiam claudat, ac quicquid vsque eo in iudicio actum sit, reddat inutile. His tamen minimè refragantibus fuit, iunctis Aulis S.C.DD.Scipionis de Martino, & D.Michaelis Muscettola, me relatore, sub die 7.Martij 1687. expedita causa principalis, & simul, ac semel declaratum, obstare exceptionem rei iudicatæ, & fuit absolutus Marchio conuentus à nouitèr deductis, in Banca Andreæ de Martino.

In haemet thesi S.C. tatum habuit,
149 potissimùm in Regno, admitti semper cumulationem actionum, ad hoc vt quis omni via, qua meliùs potest, consequatur id, quod sibi debetur, ex *Reg.Sanfelic.decis.92. num.20.* nisi tamen actiones essent omninò repugnãtes origine, vel exercitio, vt idem *Reg.Sanfelic.* explicat, post *Belognett.in l.edita, num.136. C. de edend. Carlenal.de iudic.tom.2.tit.2.disp.2.num. 10. Cardinal.de Luca tom.15. de iudic.discurs.3.discurs.15.num.10.& discurs.44. Canon. de Luca ad Franch. decis. 582. Monac.ad Minad.decis.31.num.3.Consil.Ioseph Rosa consult.23.num.31.Hodiern.controu.forens.cap.18.*

Reo verò licitũ est plures contrarias
150 exceptiones inter ipsas opponere, ex *text.in l.cum de indebito, ff.de iure iur. Afflict.decis.234.num.3.* latè *Hodiern. cit. controu.forens.c.18. Reg. de Marin. resol.iur.tom.2.cap.106.num.4.Reg.Capyc.Latr. consult.114. num.9. de Luca cit.tom.15.de iudic.disc.15.num.1.Scalon.tract.de testam.lib.4. c.vlt.ex n.12. Aloys.de Leo in l.3.num.39. C.de eden. vol.2. Consil.Marcian. cons.1.num.12. tom.2. Donad.de renunc.tom.2.cap.50. num.79.*

num.79. Ego ſuper *Ritu* 129. *num.* 6. & refert,quia ſi Actor plures non poſſit cumulare actiones;valet Reus obijcere, vt Actor declaret, qua actione experiri intenderet, aliàs excludatur à iudicij limine? *Angel. in l.Papinianus*, *§.ſi quis initium*, *ff. de inoffic. teſtam. Aretin. in l. naturalitèr*, *§.nihil commune*, *ff.de acquir.poſſeſſ. Anton.de Virgilio in tract.de legitim. perſon. capit.*28.*num.*24. *Hodiern. & Roſa citat. in loc.* memores huiuſce noſtri *Rit.* & decreuit S.C.in cauſa D.Sebaſtiani de Saauedra, Aledo,& Auellaneda, cum D. Auguſtino Eſcouedo : etenim cum præfatus D.Sebaſtianus petijſſet in S. C. declarari nullam tranſactionem inhitam inter ipſum D.Sebaſtianum, & D. Aloyſiam Garrillo, ac dictum D.Auguſtinum de anno 1663.ex cauſa fideicommiſſi, ſeù maioratus inſtituti à D. Ernando Aledo, & Auellaneda, ac ſimul inſtetiſſet pro exequutione contentorum in ipſamet tranſactione,impartito termino ſuper omnibus hinc inde prætenſis, D. Auguſtino expetente,prodijt è S.C.ſcitum, relatore D. Conſil. D. Ioanne Brauo de Sobremonte,cũ interuentu D.Præſidis,ſub die 23.Iunij 1686.quòd *ſuſpenſo decreto lato per S. C. ſub die* 21. *May inſtantis anni quoad caput*, *quòd procedatur ad ea,quæ incumbunt in cauſa*, *oppoſitis non obſtantibus*, *D. Sebaſtianus Saauedra Faxardo,nomine vt in actis*, *declaret*, *atque eligat actionem*, *quam proſequi intendit in iudicio moto aduerſus D. Auguſtinum de Eſcouedo conuentum*, & confirmatum extitit in gradu reclamationis ſub die 17. Decembris 1686.in Banca Licti. Quod ſi non opponeretur, ad vlteriora procedendum eſt, cum in non petitis Iudex mutus eſſe debet, *Prat.obſeru.*67.*n.*58. *Eſcob. de ratiocin.cap.*38. *num.*9. parte enim non contradicente multa valent, etiam inualida, *Alex.Randen.deciſ.Piſan.*39.*num.*348. *Fontanell. deciſ.Cathalon.*1.*numer.*10. *tomo* 1.

151 In cumulationis materia triplex desumitur cõtrarietas,originis nempè, exercitij, & exequutionis. Actiones origine contrariç dicũtur,quando vna actio alterius natiuitatem impediret, quia nempè eſſet impoſſibile, vt vtraque actionis cauſa,ſeù fundamentum, eodem tempore verificetur; exemplificatur in eo,qui teſtamentum falſum dixit : nam eodem tempore illud vti inofficioſum allegare non poteſt:quia docens teſtamentum falſum,negat eſſe teſtamentum;dicens verò inofficioſum, affirmat teſtamentum adeſſe, ſed reſcindi debere, de quo *Cancer.var. reſolut.par.*1.*cap.*6.*tit.de hijs,quibus,vt indig.ex nu.*21.*Bottigl.differt.forenſ.*2. *Amat.reſol.*36.*num.*26. *Barrij de ſucceſſ. lib.*1. *tit.*9. *cap.*19. *Card. de Luca tom.*9.*de teſtam.diſcur.*55.*Vrſill.ad Afflict. in deciſ.* 53. *num.* 3. Contrariæ exercitio ſunt, quando pro vna reo plures dantur actiones, ſed ea lege conceduntur, vt qui vnam elegerit, altera vti prohibetur,ex eo quia vnius electione, altera amittitur. Contrariæ verò exequutione ſunt, quando exequutio facta vigore vnius, impedit exequutionem alterius, quia facta in vna, ab alia liberatus remanet, vt diſpungunt *Laderch.conſ.*93. *Surd. deciſ.*327. *num.*24. *Honded. conſil.*44. *num.*36. *Conſ.Roſa cit.loc.*23.*num.*28. *Hodiern.mem.cap.*18. *num.*17. *ac* 109. & iſtis in caſibus cumulatio fieri prohibetur, ratione repugnantiæ.

152 Hinc eſt, quòd inſtrumentum continens repugnantiam,vitiatur, vt ait *Natta conſ.*673.*num.*5.*& in conſ.*245. *num.*5.repugnantia enim fidem ſcripturæ abſtulit,*Gargiar.patrocin.*87.*numer.*8.*par.*2.ex *tex.in l.vbi repugnantia*, *ff. de reg. Iur. Andreol. conſil.* 15. *num.*19. & ad rem ſcribit *controu.*34. Sed *Papienſ. in ſua prax. tit. de form. libell. in actione hypothecaria, in epitomenum*.1. hac vtitur diſtinctione, aũt plures actiones ita ſe habeñt, quòd ſententia lata in vna, in alia rei iudicatæ exceptionem pareret, & tunc in eodem libello, eodemq; tempore regularitèr proponi non poſſunt, ſed erit electioni locus, ex *text.in l.quod in hæredem*, *§.eligere*, *ff. de tribut. & l.cum filijs*, *§.varijs*, *ff. de leg.* 2. Aut ita

ita se habent, quòd sententia lata in vna, in alia exceptionem rei iudicatæ non induceret, & tunc cumulatio, pluriumq; actionum propositio simul fit, *l.si idem, ff.de iur.omn.Iudic.l.haredes, §.de plurib.ff.fam.ercisc.*

Quod totum discreti Iudicis arbi-
153 trio remittitur, qui amplissimam habet potestatem procedendi, reiectis subtilitatibus vigore huius *Ritus, & Pragmatica*, de quibus memores sunt *Consil. Hodiern. Rosa cit. in loc.* & alij nostrates, ac simili existente Statuto, *Surd. cons.129. num. 45.* quem refert *Anton.de Virgilio de legitimat. person. cap.28.sub num.23.vers.si plures actiones.* Adeo vt nouissimè intrepidè, his patrijsIuribus perpensis, iudicauimus sententiam nullam posse cognosci simul cum meritis, & declarari validam, stante iustitia, etiam si nullitas exoriatur ex iurisdictionis defectu, ex *Consil.Staiban.resol.55.ex num.47. & in obseruat.ad resolut.64.num.3.Consil. Gizzarell.dec.68. Reg.de Ponte cons.1. num.104. Consil.Altim.de nullit.tom.1. rub.3.quæst.12. tit.coràm quo poss.nullit. propon.* & ex exteris *Gratian. capit.206.num.4. Cancer. var.lib.1.c.57. num.63. Castill.decis.48.Camuncul decis.Bonon.16.num.8.* ac in suo Senatu decisum meminit *Vilhelmus Radelantius decis.Traiect.45.& 96.*

Potest S. C. compellere partes ad
154 compromittendum, *Reg.de Ponte de potestat.Pro-Reg.cap.1.tit.1.ex num.6.* amplians, etiam in compromisso via facti, non iuris; quod quidem non est aliud, nisi vni demere, & alteri dare, vt communitèr huiusmodi extenduntur compromissa, & de praxi testatur *Gram.dec.9. Carrab.sing.98. Capyc.decis.176. Muscatell.in prax.lib.1.par.7. glos.Condemnando,n.49.* ac decisionem compilauit *Reg.Reuit. decis.95.in fine, n.19.* notans, peculiaribus ordinibus, hodiernis esse vetitum temporibus.

Quod non admitterem, quando lis
155 esset inter Magnates, ad euitandum scandala, & nè quies publica turbetur, ex *Afflict. in decis.49.sub num.6.* qui sub *num.5.* cum anceps extitisset, an S. C. compellere posset partes ad compromittendum? & respondendo Officiali, regularitèr hoc non licere, fretus *Glos.* ac *Bart.* doctrina, & ad eum *Add.in l.furti,§.qui iussu,ff.de infam.* & alijs *DD.* ibi relatis, nectit sub *numer. 6.* hanc coarctari regulam pro scandalo vitando; & ne quies publica turbetur, alijsque ex causis, teste *Bart. in cit. §. qui iussu*, multaque *Vrsill. à num.8.ad Afflict. cit. loco*, firmatque regulam ex *text. in Auth.vt litig.Iud. §.fin.* Iudices de Iure ad compromissum, & ad concordiam partes compellere nequire; sed debent solùm ad pacem monere, cui sex adiungit restrictiones, potissimùm in Regno nostro. Ad rem *Vilhelm.Radelant. decis. Traiect.122.*

Indubitati tamèn est, nedùm Pro-
156 Regi, & Iudici in summa potestate constituto, pro bono pacis, subditos ad pacem faciendam cogere licere, *Reg.de Ponte add.cap.1.n.22.* sed cuilibet etiam Iudici inferiori, *ex Glos.in Const.pacis cultum*, quæ postquàm dixit, satis Regi conuenire, ita prouidere, vt omnes in pace, gratia Dei, & Regis, viuere valeant, laudans legem Longobardam, subiungit: *Et hoc etiam spectat ad officium cuiuslibet Iudicis, vt ff.de vsufruct.l.si cuius, §.si inter duos*, aliàs allegatur, *l.aquissimum*, & sic illa *Glos.* sentire videtur, quod hic quoq; Iudex inferior posset, mota ex *cit. l. aquissimum*, vbi duobus fructuarijs contendentibus, pati minimè debet Prætor, ad arma, & rixam procedi, idemque sentire videtur *Glos.* ciuilis in *dicto §.si inter duos, in verb. Iurisdictione*, dum dicit, ex memor. §. argumentum sumi, quòd Potestas, & Iudex, ad pacem, transactionemq; faciendam cogere litigantes possunt. Quinimo ex codē *text.in §.inter duos*, dixit *Montanar.in Pragm. 2.de admin. Vniuers.num.48. & 49.* quòd Syndici Terrarum rixantes, vel Ciues inimicitias habentes, ad pacem faciendam cogere possunt; sed quòd ex eorum propria authoritate hoc facere nequeant, negat, prout licet in hac Ci-

uita-

nitate Neapolis Sex à Sedilibus deputatis, qui Sex Sedilium vocantur: illi enim, etiam nè à domu diſcedant, donec pacem faciant, mandant, teſte *R. de Ponte cit. loco n. 6.* ac huiuſmodi Sex authoritas fulciri poteſt doctrina *Bart. in l. ambitioſa, col. 4. verſ. declaramus, ff. de Decur. ab ordin. faciend.* notantis, quòd partes ad pacem cogere poſſit Ordo Decurionum, aùt is, cui ipſe bonum publicum committeret.

157 Syndici autem Terrarum, inimicos ciues ad pacem faciẽdam coràm Officiali compellere poſſunt, vt ipſe *Montan.* ſubiungit *ibid. ſub num. 49. verſ. ſic ad præſens*; & ad Capitaneos Terrarum hoc quoq; ſpectare, dicit *Thor. in addit. ad de Pont. cit. loc.* ex *Intrigl. in ſing. 45. Gaball. cent. 3. caſ. 219. Guazzin. defenſ. reor. 12. cap. 10. num. 12. & de pace par. 2. §. 3. quæſt. 28.* quamque aleam amplexus fuiſſe videtur *Barth. de Capua in præſ. Conſt. pacis cultum*, vbi referendo hoc ſolùm *Gloſ.* dictum in relato §. *ſi inter duos*, ſcilicèt, hoc etiam ſpectare ad cuiuſlibet Iudicis officium, ſcribit, illis Iuribus eſſe dicendum, Papam ad concordiam, treguam, & inducias Principes Chriſtianos cõpellere poſſe, ac debere, & arguit de minori ad maius, quòd ſi inferiores Magiſtratus hoc poſſunt, & debent, *diſtinct. 19. cap. præcipimus, & cap. attẽdendum, & cap. Prælatum*, tanto magis Pontifex, de quo expreſſim hoc idem ait *Card. in Clem. 2. de reg. Iur. in 6.* & dicit probari *ex text. in capit. nouit, de iud. & Belluc. in ſpec. Princip. rub. 11. §. compendioſus, num. 6.* laudat *text.* cum *Gloſs. in cap. placuit, 90. diſtinct.* dicitque, non eſſe aliud probandum, quòd ad pacis concordiam, etiã excommunicationis cruore, compelli poſſunt, ibique demùm refert dictum *Card. de quo ſupra*, de Summo Antiſtite ad pacem Principes compellente, & quòd alij ad hoc per ſuos Iudices coguntur. Sed *Luc. de Penn.* videndus hoc non ſine difficultate tranſit, & huiuſmodi nectens quæſtionem, illam ad vtramque partem diſſerit in *tit. de Irenarch. lib. 12. in fin.* poſt *Iacobum de Butr.* quem odio ſatis Iura Canonica habuiſſe dicit, diſtinguentem, & decidentem, quid in criminalibus? quid verò in ciuilibus?

158 Multa nàmque, quæ aliàs ſunt prohibita, ob ſcandalum vitandum, conceduntur, & proinde licet Officiali mandare, nè quis per plateam, & domum alterius tranſeat, *Gloſ. & Bart. in l. quod iuſſit, de re iud. Pariſ. de Put. in cap. ſi ſunt duo, in princ. de ſynd. Viu. deciſ. 341. Reg. de Ponte cit. loc. num. 13. & Afflict. in Conſt. cultus Iuſtitiæ, nu. 4.* aduertit, quòd ſicuti propter populi quietem Iudex certum locum interdicere valet, *Bart. in l. 1. C. de pign. verſ. ſequitur in diffinitione*, ex *l. 1. §. 1. ſeu melius, in fin. ff. de offic. Præfect. Vrb.* ità propter quietem iudicij, Cauſidici nè poſtulentur, perpetuò etiam interdici poſſunt, ac *Pariſ. in cit. §. ſi ſunt duo*, dicit vnum ridiculum, quòd ſi quis ſcholarem ſuſpectum habet, nè eius curbitet vxorem, à Iudice inhibitionem impetrare poteſt, nè per eius domum tranſeat, ex *Auth. ſi quis ei, C. ad l. Iul. de adult.* vbi ſi quis ei, quem de ſua vxore ſuſpectum habet, ter in ſcriptis ſub trium teſtium fide dignorũ præſentia denunciauerit, & poſteà eũ cõuenientem vxori ſuæ in domu ſua, vel vxoris, vel adulteri, vel in popinis, aùt in ſuburbanis eum ſine periculo perimat, fretus deinde *text. in l. 1. C. de Summ. Trinit. & fid. Cath.* perperam adducto, niſi alitèr ſentiant, qui acutiorem viſum in Iuribus legendis habent, laudat quoque *text. in dicta l. æquiſſimum*, quem dicit, eſſe huius materiæ Achillem pro ſubditorum quiete, atque pace. Ad quod videnda *Conſt. Regn. in quæſtionibus.*

159 Hinc alicui, nè à ſuo offendatur inimico, conceditur familia, ſumptibus illam petentis, *Pariſ. cit. loc. nu. 1. Felin. in cap. in præſentia, col. vlt. verſ. poſtremò, de probat. Ann. ſingul. 30. Gomez lib. 3. delict. cap. 6. & Octau. Vulp. in tract. de tregua, & pac. tit. de promiſs. de non offend. quæſt. 77. num. 5.* notat, quòd ſi offenſæ timor, & ſuſpicio vigeat, poterit militaris cuſtodia con-

cedi, etiam concussoris expensis, si sibi videatur, ex notatis ab Alc.in l.si super possessione, C.de trans. ac demùm ipsi licentiam impartiri arma ferendi, armatosque secum ducendi, l.fin. C. de erog.mil.ann. vt scribere nectit Salyc. in l.denunciauimus, n.3. Vinc. de Ann.sing.302.Gomez var.lib.3.delict. c.6.in fin. Cautio inquàm de non offendendo, si petitur, præstari mandatur, vt aduertit de Ponte ibid.sub n.8. ac Paris. videndus cit. loc.sub num.1. optimè docens, quando sit pręstanda? verba faciendo de cautione respectu timoris personæ, vel rerum, & de timore iusto, atq; vano, ac post eum ex nostratibus Muscatel.in pract.fid.mod. 15.atque ante eum Hercul.in tract.de caut.de non offendend.cap.1.quæ omnia etiam ad rem, dicunt Nicol.Moren.de fide, treg. & pac. capit.169.sub num.7. Clar.lib.5.sentent.§.fin.quæst.41.& Baiard.ad ipsum, quæst.47.num.17.& 21. memor de Franch. decis. 359. num.1. Farinac.in pract.crimin. quæst.107. ex num.11.eumdem de Franchis allegans Cons.Prat.obs.57. n.61. Et non solùm quando expetitur, Iudex cautionem pręstandam, mandat; verùm si differat, Iudex mulctare potest, teste Nicol.Moren.cap.170.num.4. & an pro se, suisque filijs, consanguineis, & familiaribus? Octau. Vulp. ibid. in cap.83.& Moren. in cit.cap.170. num.8. vbi sub nu.9.exornat, qui concurrerentur appellatione familiarium? Nec præterea tantùm parte instante, sed etiam ex officio Iudex ad huiusmodi cautionem compellit, vt affirmat Vulpell.in quæstione 73. & propriè sub num. 4. improbans illorum opinionem, qui solummodò ad partis instantiam præstandam esse credunt. Hinc nostra M. C. V. & S. C. in dies seruant, etiam ex officio decernere, præstandam esse cautionem de non offendendo querelantem offensum, quamuis sententia fuisset in gratiam inquisiti prolata; iusta tamen concurrente causa, ex decisione Bart. in l. illicitas, §. nè potentiores, & ibi DD.de offic.Præsident: necnon Præs.de Franch.decis.359.n.1. quem, præceteris, insectantur Reg. Sanfelic.decis.142.num.10.& 13.Præs. ad Paschal.de patr.potest.par.4. capit.7. vers. non insulsè quæritur, optimè de cautione ad inuicem pręstanda sermocinans; ità quòd si condemnatus ad illam præstandam fuisset, fit quoque decretum, quòd altera reciproca præstetur, aliàs prima habeatur pro irrita, ac sub num. 3. idem Præs. subdit multa pro ista reciproca præstanda cautione, prout Moren. cit.c.169.n.9. atque decisum artiori casu à S.C. testatur de Franck.decis.418. vbi pater, cui filius naturalis hanc fideiussionem præstitit, fuit è conuerso, ad eamdem filio præstare, iure coactus, licèt maior in filio, quàm in patre offensionis timor consideretur; inde cautionem, quam pręstare obstringitur extraneus, non tenetur pater, l.fin.§.hoc procul dubio, de bonis, quæ liber. & in mem. decis. 359.idē de Franch.explicat restrictionem supradictæ regulæ de reciproca fideiussione præstanda, quando scilicèt est vanus timor, nè offendatur ab illo, à quo reciproca petitur cautio, & decisum meminit in alia causa sub numer. 6. ac benè dicit, & confirmat Franc.Herculan.in tract.de caut.de non offenden. cap.47. nu.10. Sed ex hoc de Franch. dicto reuocari in dubiū posse censeo, illam ibi relatam determinationem ab eo factam, de supersedendo in accusando pœnam fideiussionis pręstitæ ex causa sequutæ offensionis.

Ex officio S. C. tueri debet liber-
160 tatem, etiam non petentis, l.mulierem, 2. C.si mane ita veni, nè prostit. ibi: Mulierem, quam ita venisse allegas, nè prostitueretur; aut si prostituta fuerit, libera esset per officium militare exhiberi apud Tribunal oportet. Marant.in specul. in 6. & vlt.part. princ. in 2.cas.num.108.quod, & ad alimentorum consequutionem protrahit Rip. in l.obligatione, num.31.ff. de pignor. & hypoth.ex text.in l.Diui Seuerus, & Antonius, ff. ad leg. falcid. maximè si alendus reperiatur ob æs alienum fortasse vinculis mancipatus: tunc enim nisi creditor alat, eum dimittet Iudex,

Rip.

*Rip.loc.cit.nu.*32. *gloſ.in l.fin. in verb. Agnoſcere*, *C.de erogat. milit. ann. libro* 12. *Aſin.de via exequutiua*, *c.*204. 220. *&* 301. & ad rem ſcripſi *in Ritu* 283.*ex num.*60.*hoc lib.*4.

Fauet S.C.piæ cauſæ, atque ex of-
161 ficio inquirit in eos, qui bona pauperibus, & miſerabilibus diuidenda, vel pijs aliorum locorum vſibus eroganda vſurparint, *Bart.in l.vacantia*, *Cod. de bonis vacan. lib.*10. *& in l.nec quicquam*, *§.fin.de offic.Pro-Conſ.& in l.ſeruo alieno,in princ.ff.de legat.*1.*Alexand.in l.*4.*§.hoc autem iudicium*, *n.*4. *ff.de damn.infect.*dicitur enim S.C.Iudex veritatis, maximè in cauſis pijs, & Eccleſiarum, *de Franch. deciſ.*163. *num.*10.

Cumq;maximè interſit pupillorum
162 opes cuſtodiri,ex officio in tutorem ſuſpectũ inquirit,ex diſertiſſimis verbis *text. in l.tutor quoque*, 3. *§.praterea*, *ff.de ſuſpect. tutor*, ibi: *Praterea videndum eſt*, *an fine accuſatione poſſit ſuſpectus repelli? Et magis eſt*, *vt repelli debeat*,*ſi Pratori liqueat ex apertiſſimis rerum argumentis*, *ſuſpectum eum eſſe*, *quod fauore pupillorum accipiendum eſt*; licèt alioquin pro priuata alicuius vtilitate inquiſitio non admitteretur, ex *Bart.in dicta l.*3.*§.praterea*, *& in l.ſi vacantia*, *C.de bon.vacant. lib.*10. *Angel.in tract. de maleſic. verſ.incendiario,col.*2.*DD.in cap.exhibita,de iudic.Marant.in ſpecul.aur.in* 6. *& vlt.par.princ. in* 2.*caſ.princ.n.*119. Id ipſum,quo d de tutore,dicendũ eſt de curatore furioſi, per *text. in l.nec quicquam*, *§.Aduocatos*, *ff.de offic.Pro-Conſ.* ibi: *Aduocatos quoque debebit indulgere*, *plurimumque fæminis*, *vel pupillis,vel aliàs debilibus*, *vel ijs,qui ſua mentis non ſunt*, *ſi quis eis petat*; *vel ſi nemo ſit,qui petat*, *vltrò eis dare debebit*, *Bart.& DD.in cit.l.nec quicquam*, *§.Aduocatos*,*& in l.*1.*§.ait Prator*,*ff.de poſtul. Maran.loc.ſuperius mem.n.*158. & proinde datur,etiam parte non petente, curator bonis, *Iacob.à S.Georg. in l.ſi omnes*, *Cod.ſi minor ab hared.ſe abſtin. Alex. conſ.*100. *num.*16. *vol.*5. *Caſſan. ſuper conſuet.Burgund. rubr.*1. *Meſſiers*, *& ſergens ſunt cruces.* §. 6. *num.*86.*col.*261.maximè ſi quis bona ſua proijceret,diſſiparetque, *Amanell. de claris aquis,in not.*214.& datum reuocare, iuſta cauſa interueniente, atque alium ſubſtituere, *Abb. conſ.* 91. *num.*6.*vol.*1. ex *text.in l.*3. *§.praterea*, *ff.de ſuſp.tutor.* nec obſtringitur, oblatum à conſanguineis recipere: cum magis ſit remouere, quàm non recipere,iuxtà illud: *Turpius eijcitur,quàm non admittitur hoſpes*. Ad rem *Aſin. de via exequut.§.*3. *cap.*103.104.105. 220.272. *&* 301.

Vnde in S. C. acerrimè hæſitatum
163 fuit,nùm debeat ipſe Senatus impartiri curatori fatuę poteſtatem erogandi decimam dotis (mulieribus decedẽtibus cũ filijs,iure noſtro conſuetudinario permiſſam diſponere,ex *Conſuet. ſi qua moriens*,) in pia opera ad eius animæ ſuffragium? cum enim petijſſet in S.C. Antonia Piſtacchi, quæ germana ſoror ſimul erat, & curatrix Dorotheæ Piſtacchi fatuę viuentis facultatem ſibi concedi poſſe, vt de decima dotis eiuſdem fatuæ diſponeret pro anima illius; quin etiam, vt alienaret, ac diſponeret inter viuos; præſertim quia ipſamet Dorothea, dùm mentis eſſet compos, non ſemel expreſſit,velle in animæ ſuæ ſuffragiũ Miſſam perpetuã conſtituere; ac proindè efflagitaſſet,vt ſaltim Miſſam hãc perpetuam ſuper eius dotis decimam firmare poſſet. Dicebat curatrix, maximum pondus habere rationum momenta, quæ, partem affirmantem, vtpotè veritati, & æquitati conſonam, ſuadent.

Primò enim curator fatuę ipſi ſub-
164 rogatur, ità ſcilicèt, vt quod fatuæ, ſi mentis compos eſſet, integrum foret, illud liceat curatori quòad bonorum illius diſpoſitionem; fatuæ autem integrum eſſet de dotis decima diſponere; licebit itaque illud, & curatori mentem fatuæ interpretanti.

Deinde curator iuſtè poſſet deci-
165 mam dotis dare ei, qui fatuæ inſeruiſſet,etenim *dignus eſt operarius mercede ſua*. Magis autem quilibet debet

pro

pro debitis apùd Deum vindicem, quàm apùd homines cōtractis rependere; quod ergò curator famulis erogare posset, vt eorum famulatui satisfaceret, poterit erogare pro anima fatuæ, vt eius grauioribus debitis satisfaciat.

Accedit, quòd Procuratori inte-
166 grum est, pecuniam creditam exigere ad soluendum æs alienum, propter quod aliquis in teterrimo carcere detinetur; curatori ergò paritèr licebit decimam dotis fatuæ exigere ad suffragandum eius animæ, nè purgantibus flammis excrucietur, *donec reddat vsque ad nouissimum quadrantem*; Ecquis enim mundus à sorde, quando Deus *in Angelis suis reperit prauitatem?* Dignus profectò animaduersione *D.August. serm.*44. *ad fratres in eremo*, qui dicebat: *Ecce Patrem bonum, pium, humilem, misericordem, castum, & omnibus virtutibus ornatum habui, & eum esse beatum non dubito: cùr ergò orare pro eo volo? cùr eleemosynas dare?* In hunc inuehitur Præsul Hipponensis per hæc verba. *O homo, hæc, quæ dicis, ego nullo modo tibi negare audeo: consulo tamen, vt pro defunctis exorare non desistas. Multi enim reputati fuerunt Sancti, & tamen in conspectu Dei, non boni, sed mali inuenti sunt. Nemo sine crimine viuit.* Hæc *Augustinus* concinens verbis *D. Iacobi* dicentis *epist.*1.*cap.*1. *Si dixerimus, quoniam peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*, vti enim docet *D.Thom. in* 3. *dist.*12. *art.*1. *Apostoli viatores existentes, quamuis peccare mortalitèr non potuerunt, potuerunt tamen peccare venialitèr*. Vndè *S. Ambrosius serm.*20. *super Psal.*118. clamat: *Omnes oportet transire per flammas, siue ille Ioannes Euangelista sit, quem dilexit Deus, siue Petrus, qui claues accepit Regni Cælorum. Omnes oportet, vt dicant: Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Ex quibus apertè constat, Purgatorij flammas euadere, esse perquàm difficile. Vt ijs itaque fatua quantocitiùs eximatur, par est vt curatori liceat pro eius anima decimam dotis disponere.

Et sanè hæres, qui data opera im-
167 pedit, quominus ægrotus testetur, ne pijs legatis hæreditatem minuat, peccat grauitèr, ex *D. Thom.* 2.2. *quæstione* 10. *art.*2. *cap.*2. *Nau.cap.*14. *n.*3. *Reginal.lib.*26.§.1.*num.*9. *Bonac.tom.*2. *in* 4. *decal. præcept. disput.*6. *quæst. vnic. pun.*5. *& alijs*; peccaret ergò paritèr is, per quem staret, nè curator pro anima fatuæ decimam dotis disponeret.

Peccat etiam, atq; grauitèr peccat,
168 ex eorumdem Doctorum sententia, qui piorum legatorum solutionem nimiū differt: cum id sæpe numero in causa sit, vt testatoris anima diutiùs in Purgatorio crucietur. Decreuit proinde *Conc. Carthaginense IV. cap.*45. vt qui oblationes defunctorum, aùt negant Ecclesijs, aùt cum difficultate tradunt, tanquàm necatores animarum, excommunicentur. Quanto itaque grauiùs peccaret, qui curatori fatuæ dictam dispositionem denegaret; non differendo solùm, sed penitùs adimendo suffragium animæ illius. Quinimò si Parens pietatis Ecclesia instituit Tribunal, quod ad piorum legatorum solutionem lentos hæredes compelleret. Sacrum Consilium, quod paritèr pietatis est Parens, curatorem fatuæ ab hac dispositione remouere non debet, quin & vrgere, vt illam à Purgatorij ardoribus, quòad eius fieri potest, liberet; cum D. Cyrillus ad D. Augustinum scribens asserat, à quadam anima Purgatorij sibi reuelatum esse, quamlibet illarum *Malle potiùs omnibus excruciari pœnis, quas omnes homines ab Adam hùc vsque tulerunt, quàm vno die in Purgatorio morari*. Et *D. Thom. in* 4. *dist.*25. *qu.*1. *art.*1. *par.*3. ostendat, damni pœnam, qua animæ in Purgatorio torquentur, *esse infinitam, quia est amissio boni infiniti*.

His adde, receptum communitèr
169 esse apùd Doctores, quòd erga fatuos, ac phreneticos sufficiat virtualis, & interpretatiua voluntas, quam quilibet homo habet circà beneficia suæ

ſuæ ſalutis. Hinc permittitur, Sacramentum Confirmationis illis adminiſtrare, & in mortis articulo abſolutionem Sacramentalem ſub conditione impertiri, ac ſacro ferculo citra periculum vomitus, aùt contemptus, illos munire, ac demum Extremam Vnctionem illis conferre, adeo vt ſi furioſus illam renueret, etiam vinculis comprimendus eſſet, vt illam reciperet: haùd enim præſumi poteſt, quòd ante dementiam voluerit in mortis agone Eccleſiæ Sacramẽtis deſtitui, quod notarunt *D.Thom.3.par. quæſt.*80. *art.*1. *Suar. in 3.par. tom.*3. *diſt.*35.*ſect.*3. *Zambran. de caſib. temp. mort. cap.*2. *dub.*5. *num.*3. *Pitiguan.*4. *ſentent.tom.*1. *diſt.*7.*quæſt.*1.*art.*8.*alijque*, & colligitur ex *Concilijs Carthaginenſi IV.cap.*49.*Arauſicano* 1. *cap.*3. *& Tolet.*XI.*cap.*11.ac *ex Can.His quis & Can.qui recedunt*,26.*quæſt.*6.Quare cũ nec præſumi poſſit, voluiſſe fatuam de decima dotis ſibi permiſſa alitèr diſponere, quàm pro anima ſua; ſatis erit ea virtualis, & interpetratiua voluntas, vt curatori integrum ſit eamdem diſpoſitionem ſtatuere.

Verùm omiſſo, non tamen dato,
170 quòd dubium ſit, nùm fatua, ſi mentis compos eſſet, pro ſe de ſuæ dotis decima decerneret? dubium ſit etiam, nùm id liceat curatori? profectò in dubio ea tenenda ſententia, quæ humanior, & benignior eſt, *l.Nullo Iuris*, 25.*de legib.& l.ſi fuerit,ff.de rebus dubijs*, quod etiam communitèr Doctores docent cum *D.Thom.*2.2.*quæſt.*60. *art.*4.*Henriq.l.*14.*cap.*3.*Layman.lib.*1. *cap.*5. §.4. *num.*39. *& alijs*; humana autem, ac benigna ſententia, curatori diſpoſitionẽ de decima dotis ad eius animæ ſuffragium, permittit: ſi enim curatori permittitur, vt corporalibus fatuæ neceſſitatibus conſulat, quantò magis ſpiritualibus? In magna autem neceſſitate verſatur anima fatuæ: experientia namque Magiſtra didicimus, hæredes plerumque animæ decedentis ab inteſtato obliuiſci; cum enim piorum legatorum ſolutio ſœpiſſime differatur, ac non raró etiam iniuſtè negetur; quotuſquiſque inter hæredes erit, qui animæ ab inteſtato morienti ſuffragetur. D.Thomas explanans verba illa *pſalm.* 48. *Relinquent alienis diuitias ſuas*, ad rem noſtram aduertit, eatenùs Prophetam dixiſſe, *Relinquent alienis*, quamuis diuitiæ filijs, & nepotibus relinquantur, *quia filij, & nepotes tanquàm alieni nihil faciunt pro mortuis*. Idem Angelicus in expoſitione *pſal.*30. vbi dicitur: *Obliuioni traditus ſum, tanquàm mortuus à corde*, eius rei rationem reddit ſubdens: *quia homo quantumcumque diligat aliquem, ille poſt mortem tradet eum obliuioni*. Quare animæ fatuæ ſumma indigentia laboranti nemo ſubueniet, ni curatori detur, decimam ſaltèm dotis pro illa diſponere.

Hactenùs dictis robur non exiguũ
171 addit, quod ex *l.Titius*, §. *Lucius, ff.de lib.& poſth.* arguitur: nempè vbicumq; aliquis diſponens veriſimilitèr diſpoſuiſſet pro anima ſua, ita cenſetur diſpoſuiſſe, & *Iaſon.conſ.*51.*col.*2.ac *Bartolus* aduertunt, in dubio fauendũ eſſe piæ cauſæ, *l.ſunt perſonæ, ff.de relig.& ſumpt.funer.Bart.in l.*1.*C.de Sacroſ.Eccleſ.* & *Alexand. conſ.*4.*num.*12.*lib.*4. *& conſ.*190. *&* 204.*n.*17.*lib.*6. oſtendit, in diuerſis opinionibus illam prævalere, quæ fauet piæ cauſæ; quod etiã docent *Roman. in authen.ſimilitèr*, *C. ad legem falcidiam*, *Aſinius in d.l.ſunt perſonæ*, *Couar.in cap.relatum,num.*20. *de teſtam. Burgos de Paz. ad l. Tauri*, *par.*1. *l.*3. *concl.* 2. *num.*241. *Reg.Capyc.Latro deciſ.*140.*num.*8.*lib.*2. *Merlin.de legit.lib.*5.*tit.*1. *qu.*2. Eſt autem inter pia opera pientiſſimum, animam inter Purgatorij flammas æſtuantem, vel tantiſper leuare; quapropter, vt dubia eſſet talis curatoris facultas, nihilominùs iudicandum eſt in fauorem fatuæ, quippè quæ veriſimilitèr ità diſpoſuiſſet pro anima ſua. Præſertim, quia ad ſolutionem decimarum homines iure naturali, & Diuino tenentur, vt pluribus oſtendit *D.Th.*2.2. *qu.*87. *art.*1. conſtat autem, decimas haſce ad aliorum non ſummè indigẽtium temporale ſubſidium ſoluendas eſſe; quanto

to fortiùs itaque naturali, ac diuino iure tenetur quilibet, quam potest, decimam soluere, vt sibi summè in Purgatorij cruciatibus indigenti consulat? cum autem fatua de decima sibi iure permissa disponere non possit, danda profectò, eodem naturali, ac diuino iure, facultas de ea disponenda curatori, vt illi in summa necessitate constitutę opem præsentissimam ferat. Quis autem infiiciari possit, fatuam, si mentis esset compos, de dotis decima in fauorem suæ animæ disposituram, quando Sanctus Iob apertè testatur, *Cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua?* Negotiator, inuenta vna pretiosa margarita, vendit omnia, quæ habet, & emit eam; quænam autem margarita pretiosior animæ? quãdo anima pretiosior est toto mundo, si D. Ioannem Chrisostomum audiamus *Orat.3. aduers. Iud.* Quare decimam suam fatuam non aliter, quàm pro sua anima disposuisset; pro eadem ergò illam disponere tenetur curator; atque illi facultatem hanc denegare, est prorsus in mortuam sæuire: cum enim fatua mortuæ comparetur; si illi debitam opem subtrahimus, profectò in mortuam sæuimus.

Iaculum verò illud in intorquen-
172 tem retorquetur. Fatua habetur pro mortua; si ergò curator de rebus minoris disponere neutiquam potest, post eius obitum, nec poterit curator fatuæ, si per fatuitatem illa veluti è viuis erepta est.

Verùm dum iaculum retorquetur,
173 hebetatur, & frangitur. Multum enim interest quòad rem hanc, inter mortem naturalem, & ciuilem, quam patitur fatuus: cum enim hic verè vitam viuat, integrum, ac plenum habet dominium bonorum suorum; non secus, ac pupillus, qui vt loquitur *Apostolus ad Gal.4. Dum paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus, & actoribus est.* Rursus, si fatuo hęreditas de nouo descendat, poterit illam per curatorem acceptare, & sic acquirere, ex *l. finali, ff. de curatore furiosi.* Ac demum, quæcumque curator potestate sibi facta à S. R. C. de rebus fatui disponit, validè disponit, & contractus per curatorem inhiti eam vim habent, quam haberent, si per ipsum fatuum, mentis tamen compotem, celebrati essent; quæ tamen omnia cum mortuo non competant, io comperto est, non in omnibus mortuum fatuo comparandum esse; quod apertè docuit *Alex. cons.139.n.4.lib.2.* dicens: mortẽ ciuilẽ non æquiparari morti naturali, dum non operatur idem, quod mors naturalis, quia mortuus morte ciuili, retinet naturalia, nec amittit vsumfructum suorum bonorum; nec habetur pro mortuo quòad acquirendum, tàm sibi, quàm filijs, ac alijs, & *Caller. cons.3. & 26. de rescript.* ostendit: mortuum ciuili morte non æquiparari mortuo naturali in eo, quòd voluntas eius dicatur finita per mortem ciuilem, sicut per mortem naturalem. Quare vt rationabilitèr velit, quæ sibi expediunt, curatore opus est, per quem instrumenta, & contractus meat de S. R. C. authoritate. Quid autem magis expedit fatuæ, quàm vt decimã dotis iure sibi permissam pro anima sua disponat; poterit ergò curator, annuente Sacro Consilio, de talis dotis decima ad eumdem effectum validè disponere.

Luculentiùs, discrimen inter natu-
174 ralem, & ciuilem mortem patefiet, si aduertatur, Episcopum Religiosum ità haberi pro mortuo, vt non possit, sicut Episcopi sæculares, testari, ne de bonis quidem patrimonialibus, & propria industria acquisitis: siquidem quicquid acquirit Episcopus Religiosus, Ecclesiæ acquirit cum sola sui administratione, vt cõstat ex *c. vnico, 18. quæst.1.* & fusè ostendit *D. Thom. 2.2. quæst.185. art.8. ad 3.* ac alij apùd *Sanchez lib.6. decal. cap.6. ex num.8.* quod autem propria authoritate testari non potest, illud poterit potestate sibi facta à Pontifice, vt idem met *Angelicus ibid.* ostendit, *Turrecrem. in cap. de Monachis, quæst.1. num.1. ad 3. D. Antoninus 3. par. tit.20. cap.2. §.7. & alij.* Quilibet

bet etiam Religiosus Professus, quamuis pro mortuo habeatur, poterit iustis de causis assensum Pontificium obtinere ad testandum, vt notant *Baldus in l. quando, 35. in fine principij, C. de inoffic. testam. & l. vnica, num. 5. C. si seruus exter. Dec. in Authen. ingressi, num. 12. C. de Sacrosf. Eccles.* & ibi *Iason num. 11. Bertrand. consil. 116.* & alij apud *Sanchez in decal. lib. 7. cap. 8. numer. 45.* Quamobrem etiam fatuus ciuilitèr mortuus, poterit per curatorem, facultate à S.C. acceptâ, de suis rebus disponere, quia præiudicium vllum hæredi infertur, quippè qui, fatuo superstite, ius nullum in eius bona acquisiuit.

175 Illud deniquè obijci posset, nunquàm à S.C. definitum, quòd fatui curator possit pro eius anima disponere, ac testari. Sed nec oppositum definitum est; quòd si etenùs res in dubio posita esset, protritum, atque peruulgatum est, vt in dubio semper iudicandum sit in fauorem piæ causæ. Mirum tamen esse non debet, quòd hactenùs talis causa fatuis adiudicata non sit, quando fatuus ab omnibus deridetur, ac veluti peripsema derelinquitur, vt cum Propheta *psal. 87.* conqueri possit: *Factus sum, sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.* Cum verè, inter eos, qui mortui reputantur, suam vitam etsi despicatissimam viuet. Cum autem non sua culpa fatuus id patiatur, commiserationem à S.C. expostulat, vt tandèm aliquando istud sanciatur. Præsertim quia in Constitutionibus huius Regni Gulielmus Rex summa cum pietate, ac laude decreuit, quòd *si quis sine harede, & sine testamento decesserit, eius hareditas publicè subhastata vendatur, & tertia pars pretij, pro quo vendita fuerit, pro morientis anima pauperibus erogetur; & residuum pranominati Secreti, & Quastoris officio nostra Curia reseruetur,* in *Const. prasenti lege, de offic. Secret.* Constitutio profectò digna, quam pietas celebret, & æternitas veneretur. Hinc si iustissimus, ac pijssimus Rex, trientem hæreditatis voluit pro anima morientis ab intestato disponi; quanto magis æquum erit, decimam tantùm dotis, fatuæ propriam, pro eius anima à curatore decerni? & meminit *Afflict. sup. cit. Const. lib. 1. rub. 59. num. 12.*

176 Sacrum itaq; Consiliũ, cum Sacrum sit, ab eo statuendo discedere non debet. Est enim Sacrum, quia Sacrosanctũ Diuinę Iustitię Tribunal adumbrat, eiusque Iudices sunt Assessores, & Iudices Tribunalis Dei, cum *Prou. 8.* dicatur: *Per me legum conditores iusta decernunt.* Quòd si vt notauit *D. Tom. in cap. 2. Isaia: Diuina misericordia mensuram non habet, sed semper superexaltat iudicium.* Si Christus Redemptor, vt animabus Purgatorij validiora conferret subsidia, prętter eleemosynas, orationes, ac ieiunia fidelium, instituit Venerabile Missæ Sacrificium, ac indulgentiarum thesaurum reseruauit. Sacrum Consilium, quod Diuinam Misericordiam, ac Iustitiam imitatur, decernet profectò, vt decima dotis pro anima fatuæ per curatorem disponi possit, vt inter Purgatorij ardores aliquod saltèm habeat leuamen.

177 Nec poterit non decernere, si mentis aciem in duo illa præcepta Charitatis ergà proximum intendat, Alterum naturale: *Quod tibi non vis fieri, alteri nè feceris.* Alterum à Christo Domino exaggeratum *Matt. 7. Qua vultis, vt vobis faciant homines, & vos facite illis.* Quisnàm vellet occurrere districto Iustitiæ ensi, quem non moderetur Misericordia? quando Iustitia sine Misericordia crudelitas est. Vt illum itaque euadamus in tremendo iudicio, morem geramus Misericordiæ: testatur enim Dominus: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur;* & *Aug. serm. 44. ad Fratres in eremo: Cupis ò homo, vt tui misereatur Deus? fac vt proximo miserearis.*

178 Oppositam autem aleam sustinebant venientes ab intestato, quoniam in Iure firmum est, furioso neutiquàm testari licere, *§. praterea, 1. Instit. quibus*

bus non est permissum facere testamentum, l. in aduersa, 17. qui testament. facere poss. l. furiosum, 9. C. eod. l. 2. ff. de inoff. testam. ea quidem ratione, quia testamentum est quasi mentis testatio, siue voluntatis nostræ iusta sententia, *l. 1. ff. qui testam. facere poss.* furiosi autem, ac dementes mente carent; atq; ideò quomodò testari possint?

Nec potest furiosus, aut fatuus te-
179 stari per curatorem: pugnat enim hoc cum ipsa testamenti definitione, quæ est voluntatis nostræ iusta sententia, ex adducta *l. 1.* vbi illud *nostra* notandum est; quippè testamentum ex propria dumtaxàt voluntate proficisci, nec in alterius voluntatem conferri debet, *l. illa institutio, 32. ff. de reb. instituen.* Quod autem directè fieri nefas est, illud non licet fieri indirectè, *l. 2. l. Seius, & Angerius*, vbi *Bart. ff. ad l. falcid. l. scire oportet, §. mater, ff. de tutor. & curator.* & quod vna via prohibetur, non permittitur altera, *l. quod dictum, ff. de pact. l. etiam hi, §. si cum ijs, ff. de transact.* & quidem iure merito: nàm si curatori liceret, quod fatuo ipsi leges denegant, nonnè rectissimè earumdem legum sanctiones indirectè eluderentur?

Nec prætereà valet causa mortis do-
180 nare; siquidè aduersùs testamentum, & hanc donationē eadem prorsùs militat ratio, *l. tàm is, 35.* vbi *glos. verb. Non facit, ff. de mortis causa donation.* A fortiori nec poterit fatui curator donare inter viuos: cum neque tutor, nec vllus administrator, largitionem exercere valeat sui principalis, ex *text. in l. vlt. ff. de curat. furiosi, l. tutor ad vtilitatem, l. huius, §. vltimo, ff. de administrat. tutor. l. pactum curatoris, C. de pact. Escobar. de ratiocinijs, cap. 24.*

Nec tandèm potest ad pias causas,
181 ac pro anima disponere, aùt ipse furiosus, vel fatuus directè, aùt indirectè eius curator; quamuis enim Iura, vt faueant pijs causis, sæpè numero suppleant defectum inhabilitatis; nunquàm tamen supplent in hijs, in quibus defectus est mentis, vt in furioso, infante, necnon in pupillo; quod sanè in eodem *textu* habetur *l. 1. C. de Sacros. Eccl. in verb. Iudicij, & in verb. Voluntatis*, quæ quidem non cadunt in huiusmodi personas, vt in hiscè terminis piarum causarum, & animæ loquitur, ac sequitur *Tiraquell. de priuil. pia causa, priuil. 79. vers. sed si primum sequaris.* Apertior est ratio, quam adducit *Arpret. ad Iulium Clarum, q. 5. lib. 3. §. testamentū, in addit. lit. D. vers. sed an furiosus*, quia scilicèt testamentum furiosi videtur esse contra legem ipsam naturalem: cum desit illi voluntas libera: etenim legata pia Iure naturæ, ac gentium stabiliuntur; vnde si basis voluntatis liberæ, qua sustinetur, tollatur, ruant necesse est. Hæc primus omnium docuerat *Bart. cit. l. 1. num. 16. C. de de Sacros. Eccles.* dicens, quòd quamuis per eius legis verba videatur in quacunque inhabilitate dispensari, dùm cuilibet sit potestas disponendi; nihilominùs in eo sensu accipienda sunt, vt solùm intelligatur dispensatum in inhabilitate, quam inducit lex ciuilis, non verò quam lex naturalis, vt accidit in furioso: tuetur sententiam *Paul. de Castre in cit. l. 1. post n. 5. vers. sed si essent defectus prouenientes à Iure naturali, vel gentium, circa illos non censetur dispensatum.* Ideò carentes intellectu, vt furiosus, non possunt testari, relinquendo etiam Ecclesijs. Ratio vlterior, quam affert *Pichard. lib. 2. Instit. tit. quib. non est permiss. facere testamen. §. præterea*, quærens, quarè pupillus non possit tutoris authoritate testari? est, quia dispositio prouenire debet ex arbitrio testatoris, qui pro libito donat, cui magis arridet; atque adeò in testatore requiritur ius iudicandi, quarè potiùs extraneo, quàm consanguineo, aùt affini relinquet bona sua? si tamen optio talis permitteretur tutoribus, procul dubio illos semper facerent hæredes ex asse, à quibus lucrum aliquid, ac remunerationem sperarent.

His accedunt aliæ *textuum* dispo-
182 sitiones, ex quibus habetur, curato-
rem

rem fatui manumittere non posse, *l.12. ff. qui, & à quib.* consonat *text. in l.13.ff.de manumiss.*& confert *Reg. de Pont.consf.*149.*n.*1.*tom.*2.Ratio demùm veluti à priori,quę vniuersim casus omnes curatoris complectitur,est, quia curatori non nisi administratio permittitur, ac proinde qualitercumque disponat, iam non administrat; sed alienat, atque adeò præscriptos sibi fines administrationis prætergreditur, cum alienatio extrà administrationem sit, illique repugnet.

Tandèm concludebant ex *Baldi* ver-
183 bis *in l.ab agnato,ff.de curat.fur.*ibi: *Curatores nō possunt aliquid pro anima donare, Ia. tamen, & Pet.dicunt, quòd possunt soluere votum factum pro recuperanda sanitate Domini,arg.l.consilio sup.eod.*

Verùm huiusmodi *Baldi* dicterium
184 oppugnare videtur eidem *text. in l. ab agnato*, siquidem I.C. Marcellus, legis Author, vtitur verbo *Dedicari*, quod non importat donare, sed consecrare,iuxtà §.*Sacra,Inst.de rer.diuis.* ibi: *Quæ ritè ad ministerium Dei dedicata sunt*, & concinunt *text. in Auth. ingressi*, *C.de Sacrosf.Eccles.l.9.§.1.ff.de rer.diuis.l.3.ff.de furt.* & proinde minimè deduci potest ex illo *textu ab agnato*, vetitum esse curatori donare, sicuti, & dedicare: proprium enim est donationis,reddere locupletiorem donatarium, secùs verò dedicationis, quæ efficit,vt res fiat in bonis nullius, *cit.§.Sacra, cum duobus seq.* Eo magis quòd Marcellus Gentilis,& stoicæ sectæ Professor, etsi immortalitatem animæ fatebatur, non tamen suffragia pro animabus defuncti admittebat, & sic minus rectè deducit *Bald.ex add. text.* non licere curatori aliquid pro anima donare. Fortiùs quòd *Caius in l.consilio,7.ff.de curat.furiosf.*ait: *Consilio, & opera curatoris tueri debet, non solùm patrimonium, sed & corpus, ac salus furiosi*. Et indubitati est, animæ salutem præferri illi corporis, imò omnibus, *l.sancimus*, *C. de Sacrosf.Eccles.* Idemque *Caius in l.Curator furiosi fin.ff.eod tit.* concludit,quòd quamuis curator *donandi causa alienet, neque traditio quicquam valebit, nisi ex magna vtilitate furiosi,hoc cum cognitione Iudicis fiat*, & proinde vt Iura Iuribus concilientur, fatendum, Marcellum, vel non cogitasse de salute animæ,vel loquutū quidem fuisse de donatione; Iudicis tamèn decreto haud intercedente, de quo sermonem habuit *Caius in cit.l.curator*, quæ quidem donatio dicitur esse in administratione patrimonij propter animæ vtilitatem, quam plùs, quàm corpora nostra,diligere tenemur, vt debitus seruetur charitatis, ac diligendi modus,*S.Thomas 2.2.quæst.26.art.2.3.& 4.S.Anton. par.4.summ.tit.6.cap.3.in princ.& §.8. ad secundum, Nauar.man.cap.14.n.23. Præsul Marant. lib.1. resp.3. num.25. respons.4.num.67.respons.9.à num.36. respons.10.num.41.& resp.20. ex numer.54. ac lib.2. respons.26. num. 31.* maiusque damnum infertur ex vnius animæ amissione, quàm mille corporum, inquit *Glos. in can.ille, qui hominem, §.22.quæst.5.* ex *can.si habes,1.§.vnde, & si vna anima, 24.quæst.3.*

Peracta re in S.C.sub die 16.Mar-
185 tij 1679. relatore D. Consil. Paulo Iannectasio, manauit scitum: *Non esse locum petitis, salua prouisione facienda respectu suffragiorum sequuta morte D. Dorothea Pistacchio*. Et facto iterùm verbo in S.C.loco reclamationis,iunctis eiusdem Aulis, sub die 15. Nouembris 1680. fuit prouisum, quòd *Capiatur informatio super omnibus hinc inde pratensis,& in eodem termino committatur relatio Mag. Secretario S.C. quantitatis pratrimonij, & fructuum, & procedatur coràm Commissario computorum in actis deductorum ad visionem illorum,ad finem prouidendi*,in Bāca Figliolæ,& deinde nil aliud actum.

De cumulationibus actionum,præ-
186 ter à nobis adducta supra *ex n.149.* pertractāt *Christin.dec.Belg.154.vol.2. Ricc.collect.636. & 935. Mart.in sum. 1.ff.tit.cumulatio,c.1.cum seq. Rosbach. in proc.ciu.tit.34.*& alij penès *Io.Iacob. Speidelij sylloge qq.iurid. & polit.lib.1. verb.Concursus, cumulatio, & libellus.*

Hh 2 RI-

RITVS CCLXXXIX.

ISABELLA Dei gratia Hierusalem,& Siciliæ Regina, Andagauiæ, Bari, Lotoringiæ Ducissa, Pontis Marchionissa, Prouinciæ Zenomaniæ, Folquarquerij, ac Pedemontis Comitissa: necnon, & pro Serenissimo, & Illustrissimo Principe, & Domino coniuge Nostro Reuerendissimo Domino Raynato eadem gratia dictorum Regnorum Rege, &c. Vicario generali, Magnifico Raymundo de Vrsinis, Nolano Palatino, ac Sarni Comiti, Magistro Iustitiario Regni Siciliæ Collaterali, & ærarij Locumtenenti, necnon Regenti Magnam Curiam nostram Vicariç, præsenti, & successiuè futuris, Consiliarijs fidelibus Regijs, nostrisquè dilectis gratiam, & bonam voluntatem, &c. Quantum est possibile cordi nobis est, lites minuere, & eisdem breuem finẽ imponere, expensis, damnis, ac interesse nostrorum fidelium possetenus obuiare: qua de re calumnias litigantium, subterfugia, & protelationes postulãtium ex debito nostri officij amputantes, hac lege nostra, Deo authore perpetuò valitura, omnes causas, lites, quæstiones, processus, seù controuersias, quæ in nostra Magna Curia Vicariæ Neap. ordinariæ, siue iure delegatæ, aut per modum recursus, querelæ, nullitatis, supplicationis, seù appellationis, tractari, moueri, aut ventilari, ciuilitèr, aut criminalitèr contingat: non obstantibus quibuscumque libelli ineptitudine, ac nullitate: etiam si totum processum respicerent: quæ personas litigantium, aut iurisdictionis, seù Iudicis non concernant: dum tamen in processibus ex articulis, positionibus, capitulis productis, aut probatis, seu confessis, narratis, aut conclusis, de veritate illorum, de quibus, seù pro quibus agitur, constet, & appareat secundùm veritatem, & ipsa sola veritate dumtaxàt inspecta, & considerata decidi, diffiniri, & determinari sancimus: quoniam scriptum est (veritati semper locum fore.) Super expensis verò processus vobis, & cuilibet vestrum, vt bonis viris, ac vestrorũ arbitrio duximus relinquendum. Quæ omnia seruari iubemus, non solùm in causis futuris, sed etiam in pendentibus de præsenti. Præsentes autem literas magno nostro pendenti Vicariatus sigillo munitas vobis duximus dirigendas, & concedendas, in testimonium prçmissorum; quas pro ipsarum validiori robore dedimus, & subscripsimus manu propria Nostra. Datum in Regio, Nostroque Castro Capuanæ Neapol. per manus Nostræ prædictæ Isabellæ Reginæ anno Domini MCCCCXXXVI. die decimaquarta mensis Aprilis, quartadecima Indict. Regnorum verò dicti Domini Regis II. De mandato Reginali cum deliberatione, & præsentia Consilij. Vitalis loco Protho. Angelillus Miles.

SVMMARIVM.

1 *Lites minuere, eisdemque breuem finem imponere, mandat præsens* Ritus.

2 *Cogitatio eius, qui lites execratur, verecunda reputatur.*

3 *Aduocati cauillosi non gaudent priuilegio* II. CC. *impartito, de eyiendo vici-*

vicinum fabrum malleatorem obſtrepentem.

Prout nec tali priuilegio fruuntur indocti, de quibus multa ſubnectuntur, & de Notarijs ignaris.

4 *In iudicijs criminalibus qualitèr procedatur.*

Quinàm ordo attendatur in iudicio criminali? & in quibus cauſis talis ordo non ſeruetur.

5 *Ordo Iuris eſt multiplex in cauſis criminalibus.*

6 *Diſpoſitio* text.in l.libellorum, ff.de accuſat. *ſeruatur in Regno, non obſtante* Ritu 288. *& alia ad rem.*

7 *Libelli definitio deſcribitur.*

Concluſio præ cæteris in quolibet libello attenditur, & ex ea actio intentata cognoſcitur.

8 *Libellus quid continere debeat.*

Verba libelli ſunt latè intelligenda, vt Actoris intentionem includant.

9 *Libellans valet interpetrare, mutare, emendare, & corrigere ſuum libellum.*

Verùm etiam illum reuocare, vſque tamèn ad litis conteſtationem.

10 *Poteſtas declarandi libellum libellanti tantùm conceditur, non autem eius hæredibus. Procuratori quoque licitum eſt ex ſpeciali mandato.*

11 *Obſcurus libellus reijcitur, qui quinque modis dicitur obſcurus.*

12 *Libellus ineptus non admittitur, tanquàm nullius roboris; etiam parte non opponente.*

Sed limitatur in Regno, vbi non admittuntur huiuſmodi exceptiones.

13 *Multa de libellis, eorumque formulis remiſſiſſe.*

1 ADeò cordi fuit Reginæ Iſabellæ, ſeù potiùs Iſabertæ, lites minuere, eiſdemque breuem finem imponere, vt minime voti compos de diſpoſitis in antecedenti *Ritu*, iterùm atque iterùm, veritatem præoculis habendam, amputandaſq; litigantium verſutias, audactèr mandet hoc in *Rit.* ſiue in ciuilibus, ſiue mixtis cauſis, nec non criminalibus, de quibus vltimis antecedens *Ritus* ſermocinatus minimè fuit: litium enim immortalitatem, diſpendia, & odia, deplorant Eccleſiæ Patres, Philoſophi, Hiſtorici, Politici, Poetæ, Medici, Legumque Conſulti, quos congerit *Dominus Nicolaus Ioan. Abruſci in tract. fax gemina, prior pro iure poſſeſſionis, ex num. 4.*

Verecunda nàmque reputatur co-
2 gitàtio eius, qui lites execratur, &
non vituperanda, aiente *Conſulto in
l. 4. §. hoc enim, ff. de alien. iudic. mutan.
cauſ. fact.* Dicebat Diuus Yuo, Aduocatorum optimus, quòd qui ſæpe credunt obtinere, frequentèr ſuccumbunt, & ſi obtinent, computatis laboribus, & expenſis, nihil acquirunt, refert *Rebuff. ad Conſtitut. Gallican. in proœm. gloſ. 5. nu. 154. Valenz. conſ. 72. ex num. 42. de Ponte conſ. 137. num. 16. lib. 2. Prat. tom. 1. quæſt. forenſ. capit. 19. num. 49. cap. 50. à num. 26. & pract. obſeruat. cap. 69. num. 9.* Caueant propterea nè prauorum Aduocatorum promiſſione decipiantur, vt *S. Gregorius* verba effudit *in cap. Paulum, q. 3.* ſed opera eorum, qui iuſti, & pij ſunt, vtan-
3 tur. Impij enim, & cauilloſi, qui negãt
piper eſſe nigrum, niuemque albam, *Gramm. deciſ. 104. num. 1. Larrea lib. 2. alleg. fiſcal. 118. num. 21.* minime gaudent priuilegio II. CC. impartito, de eijciendo vicinum fabrum malleatorem obſtrepentem, *Conſ. Staiban. centur. 1. reſol. 142. n. 101.* nec illo fruuntur indocti, *Alciat. de verb. ſignif. lib. 1. pag. 6. verſ. cui non abſimile, Roland. à Vall. conſ. 66. num. 41. lib. 1.* multa de imperitis ſubnectens, quos taxat *Vent. de Valent. in part. litig. 2. c. 7. & Dond. 1. com. 1.* ex *Bartolo* dicit, eos verba fundere in magna copia, vt capra ſtercora; quinimò allegant leges, quas non intelligunt, ex repertorijs, locisque cõmunibus Doctorum: fieri enim per rerum naturam haùd poteſt, inquit *Angel. conſ. 259. col. pen.* quòd incapaces auribus capiant ea, quæ ſunt de Iuris apicibus, quoniam de ſubtilibus, & ſpeculatis non guſtat aſinus,

Bald.

Bald. in cap. licèt, de elect. Neuiz. in sylu. nupt. lib.5. num.44. loquens de imperitia Notariorum, qua Mundus destruitur, & bonorum virorum causæ in pericula conijciuntur, *Vuilhelm. Antonij de rescript. morat. conclus.71. nu.17.* & refert *Angel.cons.250.* quòd cum Notarij nesciant quod scribunt, testatorum voluntates inde peruertunt, iuxtà tritum illud: *Quod non est, fingunt, & quod est, deprauant, quorum fœlix scelus, virtus, Ripa in l.15. num.83. de subst.vulg. Menoch.cons.62. vol.1. & cons.37. num.136. vol.2.* & refert *Christophor.Crisij de indic.delict. par.1.cap.56.num.3.ad 17.Peck.in reg. iur.can. pag.72.* & videnda, quæ exarauimus in *rit.161.num.6.lib.1.* ac *ritu 166.num.22.& 188.num.5.lib.2.*

4 In iudicijs autem criminalibus criminalitèr intentatis, proceditur ordinariè, delatiuè, hoc est per quærelam, probatiuè, idest quando delata inuestigatione, vera probantur, extraordinariè verò in cognitis simplicitèr, cum res vrget maturationem, vt optimè dixit *Iodoc.in prax.crim.cap.3. in princ.* Hinc colligitur, ordinem esse attendendum in tali iudicio, iuxtà telam iudicij traditam per *Foller.in eius prax.crim.* Tamen in multis causis ordo talis non seruatur, & primò quando de leuioribus causis ageretur, *Foller.in prax.cit.rubr. fiat lit. contest. numer.30.* Secundò in enormibus, vbi nullus ordo Iuris seruatur, hoc est in venenatione, idem *Foller.in rubr.item quod foror.venen.nu.11.* Item in crimine assassinij, *Grammat. vot.8. num.5. & vot.9.nu.17.* Contra notorios proditores publicos, *Campag.in cap.nuper ad vindictam, num.13. & 46.* In crimine læsæ Maiestatis, *Mar.Laud. in tract.de crim.læs.Maiest. quæst.47.* In capto in fragranti crimine, *Foller. in rubr.item quod fuit in frag.crim. nu.3.* In notorio crimine *Grammat. dec.36. num.45. & 55. Hypol. cons. 5. num.2. Dec.cons.606.num.4. Iodoc.mem.nu.6. And.Gayl.pract.obseru.lib.1.obseru.77. n.8.* Sic in confesso non requiritur ordo iuris, *Afflict.in const.pacis cultum, num.49.* alios casus subnectens *nu.50.* In casu violentiæ illatæ viduis, & miserabilibus personis, & in *Const. Iustitiarij non per calendas, num.9.* Contrà hæreticos *Afflict. cit. Const. pacis, num.49.in fin.* Contra famosos latrones, vt in *Capit. iuris censura*, & ibi *Campag.* Similitèr aduersùs exules, & bannitos incedentes per campaneam, *Io.Grand.de bell.exul.in spec.55.*

5 Ordo insuper Iuris quis sit? notat *Campagn.in capit.item statuimus, nu.3. & 5.* ac multiplex est in causis criminalibus, *Afflict.in constit. causas alias, num.4.* quinimò Iudices in causis criminalibus ordinem iudiciarium seruare debent, monet quoq; *Affl.ibi n.3.* qui *in mem.Const.pacis cultum, sub numer.49.* censet, hodie vigore antecedentis *Ritus*, ac *Cap. Detestantes*, Iudices procedere posse ad sententiam, dummodò constet de veritate, etiam omissa litis contestatione, qua de re agunt *Marant.p.6.mem.10.n.2. Troys. sup.prag.1. incip.odia litium, de arbitr.* in specie *Foller.in pract.verb.Audiantur exceptiones praponenda, ex nu.12. Episcop. Campanil. ad Olinam in Rit. Cur.Archiep.23.ex num.3. lit.A.*

6 Attamen, quò ad solemnitatem libellorum in causis criminalibus, non obstante *cit.Ritu 288.* in Regno est in more dispositio *l.libellorum, ff. de accusat.* quia in eis nectuntur omnes solemnitates; & quòd prouisio Reginæ Isabellæ sit localis facta respectu solius M. C. quinimmò, nec in M. C. seruari, post de *Nigris in cap.Reg. frequens, sub nu.62.in fine,* obseruat *Caran.in hoc Ritu in fin.* Sed contradicit *Cauensis in comment. ad mem. pragm. dispendia, in verb.Sine figura,* testans, hunc *Ritum* vbique seruari, & ex illa *Pragmatica* minimè esse sublatũ; propterea in dictis causis proceditur cum solemnitatibus ordinarijs, vt ait *Paris de Puteo de syndicat.in verb.sententia, cap.incip.An per dictũ capitulum,* idem *de Afflict.decis.250.* & iterum *in Const. lite legitimè contestata, nu.10.notab.6.* quem laudat idem *Carauit. in hoc Rit. Vrsill.ad Afflict. decis.250.* Ac propterea

tea in causis criminalibus regularitèr libellus debet esse omninò specialis, & claris conceptus verbis certi crimi-nis, loco, ac tempore circumscripti, vt reus negatiuam coarctatam loco, & tempore verificare valeat, alioquin auferretur illi defensio, atque ita se habere communem opinionem testatur *Soccin.consf.109.num.2.vol.3.Boer. decis.321.num.2. Clar. §.fin. quaest.12. num.6.& quaest.31.num.11.* idque pro indubitabili asseuerandum, & tenendum addit *Bellam.cons.63.num.2*.necnon *Roman.cons.191. ex n.1*.Vnde illum cõceptum non seruata forma *cit. l.libellorum*,esse ineptum,& iudicium indè nullum, ex nostraribus fatetur *Marant. in specul.aur.16.dist.3.nu.30. & 31.* & ex exteris *Gaill.lib.1. obseruat.66.nu.1. Reusner. decis.Ienens.18. ex num.4. lib.3.* alijque, quos laudat *Camill.Borrell.par.2. summ.dec.tit.49. de libell & illius oblat. ex num.7.* hoc perbellè declarans, *P.Fragos.de regim. Reipubl.par.1.lib.5.disput.12. de form. & partib.iudic. §.2. num.58.* & de *Ritu* 288. ac *Caranit. in hoc Rit.* meminit *Præsul Campanil.ad Oliu. super rit. Cur.Archiep.Neap.23. ex num.3.lit.A.* & in materia syndicatus dicam in *Ritu* 295.quinimò in dictis causis fit litis contestatio, teste eodem *Caranit. sub numer. 1.* cui partes renunciare nullo modo possunt,*Capell.Tholos.* & ibi latè *Aufrer. decis.352.* Quid autem dicendum, cum agitur ciuiliter ex crimine? DD. non fuisse vnanimes aduerto,quippè intèr affirmatiuam conclusionem amplexantes sunt maximè *Gomes Inst. de act.in princ.post nu.44. Roman. consil. 191.* quo loci *Mandos.* adnectit,hanc esse communem, & veram sententiam, quam ipse libentèr amplexaretur, quàm alteram commendatam *à Soccin.cons.109.*

7 Occasionem nacti ex huius *Ritus* verbis:*Libelli ineptitudine*,aliqua breuitèr de libellis in causis pecuniarijs adijcere censuimus. Libelli itaque optimam,ni fallor,definitionem scripsit *Petrus Gregor. Tholos. lib.5. partit. Iuris Canon. tit.7. cap.1. num. 2.* vt sit certa petitio, seù intentio actoris, vel accusatoris in iudicio scriptis concepta, & proposita, aliasque rescribunt *Ioannes Monachus in defensor. iurium tit.8.num.4.Petr.Terminans in processu iur.script. cap.20. Herman Vulteius Iurisprudent. Roman. lib.2.cap.19.Hieronym.Treutler.disput.select. par.1.disput.4. thesi 10. Fragos. de regim. Reip. cit. disp.12. §.2. num. 48.* In quolibet autem libello conclusionem præcœteris attendendam esse, atque ex ea diudicandum, quænàm actio intentata sit? docet *Hartham.quaest.44. n.22. vol.1. Ias.in l.1.num.14.ff de edend.& §.1.num.116. Instit.de action.Mathesilan.& addit.singul.9. Franc.Marc. decis.195.lib.1. Fragos.citat.loc. num.54.* adeoque verum erit,conclusioni standum esse, vt subsistat, etiam si præcedentia contradicerent, per *Iason.in §.omnium, num.130. Instit. de action.* & *Minadous* assentitur *decis.1. num.5.*

8 Libellus autem regularitèr continere quippè debet ordinem: scilicèt, priùs petitionem condemnationis, & negotij principalis, deinde exequutionis; nihilominùs si præposteretur, subsistit, quandoquidem intelligitur facta priùs petitio negotij principalis, & deinde exequutionis, ex *text. in cap. 2. de offic. Deleg.* inibique *Dec.* addente, communem esse sententiam, cuius etiam testis est *Soccin. in cap. significantibus, num.68. de libell. oblat.* Quapropter eius verba latè intelligenda esse, vt Actoris intentionem includant, inquit *Mynsinger.obseru.5.lib.1.* etiam si prorsùs venirent impropriand a, ex *Bart.in l.sed si possessori, §.item si iurauero, num.5. ff.de iure iurando*, quin si verba ipsa repugnantiam aliquam præseferrent, essent talitèr interpetranda, vt illam pœnitùs excluderent, reste *Soccin. consil.50. num.4. lib.4.*

9 Quarè libellanti fas esse, suum interpretrari, mutare, emendare, & corrigere libellum, præfatus *Hart.eadem quaest.44. sub num.26.* docet, citatusque *Tholos.eod.tit.7.cap.2. num.3.* necnon, & reuocare, ab eoque retrocedere,

dere, ipsumque agentem omninò pœnitere, iuxtà *Glos.in l.vnica, C.de pœnit. plus debit.* & *Gloss. in cap. vnic. eod.allegat.tit.* Quod verum, vsque ad litis contestationem, monet *Tholosan.* ipse per *text.in cap.libellorum,2. qu.8. & l.3. C.de eden.* deinde verò nequaquàm, ex *l.non potest, de re iudic.l.egi, & l.cum quaritur, ff.de except.rei iudic.* saltèm sine noua citatione, per eamdem *l.non potest*, iuncta *l.heredem,§.eligere.ff.de tribut.action.*& *de Franch.decis.193.n.13.* Si tamen ad finem defendendi fiat declaratio, etenim postea, si ad finem deliberandi, vt probat *Ann.sing.316.* quãdo etiam mutatio permittitur, si non actio, sed persona mutetur, ex *Bart.in l.edita, nu.7.* inibique *Decius num.45.C.de eden.*& *Magon.decis. Florent.117.sub num.53.*

At eiusmodi declarandi potestas, vt
10 libellanti dumtaxàt concedatur, non eius hæredibus, atque hanc esse communem opinionem, quidquid *Dec.* senserit, affirmant *Io.Bolognet.in l.edita, n.80.C.de edend.* & alij; non secus ac, & procuratori quoque non licet, nisi speciale habenti mandatum, & sequitur *Grauat. ad Vestrium in praxi lib.5.cap.vlt.post num.20.*

Obscurum, & incertum libellum
11 non admittendum, deducitur ex *Soccin.in cap.2. de libell. oblat. Capyc. decis.10.num.21.* & cæteris. Verùm vt quinque modis dicatur obscurus libellus, reminiscor, sequutus *Marcum Mantuam sing.531.* scilicèt ratione æquiuocationis; item ratione generalitatis; nec non ratione alternatiuæ, siue altercationis; præterea rationè loquutionis non coarctatæ; ac demum ratione indefinitatis: quas easdem species obscuritatis libelli iterùm tradit, easque sigillatim exemplificat idem *Mantua sing.273.* Quamuis autem inter adductas species numeretur generalitas; nihilominùs in iudicio vniuersali: scilicèt, petitionis hæreditatis, atque in alijs consimilibus, sufficere libellum generalem, probat *Glos.* percelebris *in l.1.vers.vt perinde*, ibique *Alex.num.20.ff.de edend.*& *Andr. Gaill.obseru.68.num.1. lib.1.* Item in summarijs causis etiam subsistat, adhùc si pars opponat, præsertim cùm generalitas non est tanta, quæ Reo impediat deliberationem, iuxtà *decis. Rotæ Genuens.91.in causa, num. 20. & Ias.in l.vinum, ff.si cert.petat.* atque *in l.1.num.5.ff. de edend.*

Ineptus autem libellus reijciendus
12 est, tanquàm nullius roboris, sicuti esset sententia, omneque aliud, quod ex eo prodiret, *Curt.iunior. conf.163. num.2. Menoch.cons.361. & si num.8. vol.4.* quamuis à parte aduersa minime fuerit oppositum, *Andr. Gaill.* cæteros cumulans, *obseru.66.num.1. lib.1.Mathesil.& addit.cit.singul.9.* Attento quidèm Iure Communi, non autem Regni, vigore nostrorum municipalium Iurium, quibus isthæc reijcitur exceptio obscuri libelli, ac ineptitudinis, ad tradita *à Reg.Merlin. libro 1.controu.forens.34. Cons.Hodiern. controu.11.& 12.* & colligunt *Regens Sanfelic.in prax. sect.1.nu.1. Reg.Tap. lib.3.iur.Regn. tit.de iudic.summar. ad Cap.* nostrum *detestantes, pagina 233. Palm.in diuers.iur.* fere per totum, *Donad.tom.2. de renunc.cap.41.ex n.280.* huius *Rit.* memores, & alij à nobis adducti in antecedènti *Ritu*, ac sententia sustinetur non conformis libello, vt ibidem explicauimus, & præter nostrates laudatos, exteri fatentur, vt *Fermosin. de iudic. & for.compet.lib.1. ad cap.examinata,15.quæst.1.pag.393. Io.Baptist.Asin.in prax. iudic.§.3.* integro *cap. 6.* qui quadraginta capita rescribit circà clausulas summariè, ac de plano, & sola veritate inspecta, multaque obseruat quòad libellorum materiam in *cit.prax.in indice verb.Libelli*, qui quidem *Asin.in tract.de execut. §. 3.* tercentum viginti octo mira methodo enumerat casus, in quibus Iu-
13 dex potest ex officio procedere. Multa alia de libellis explicat *Borrell.parte 1.summ.decis.titul.49.*& quomodo concipiendi in diuersis causis enarrat *ex num.192.* nec non *Cigala §.16. ex num.22.Inst.de act. & in indice, verb. Libellus.*

RI-

RITUS CCXC.

ITem quòd nullus admittatur iure cesso, nisi fuerit causa necessaria, & ex causa non lucratiuè facta.

SUMMARIUM.

1 *Dispositio præsentis Ritus, ut nullus admittatur iure cesso, nisi fuerit cessio ex causa necessaria, & non lucratiua, in rigore verborum, vetat fieri donationes, aliosque actus voluntarios.*

2 *Huius Ritus verba intelligenda sunt in genere subalterno, quod explicatur.*

3 *Curiales, etsi priuilegio trahendi aduersarios sint muniti; non tamen ex iure cesso, etiam ex causa onerosa.*

4 *Reliqui priuilegiati, & cessionarij ex causa lucratiua vetantur trahere aduersarios ad M.C. non autem ex causa onerosa.*

5 *Quidne in Neapolitanis, & miserabilibus personis? disseritur, & examinatur* decisio Præs. Vinc. de Franchis 195. *& ratio ab eo adducta.*

6 *Neapolitani non vigore* Rit. 228. *& præsentis 290. habent ius trahendi ad M.C. debitores, sed* Ritus 301. *de specifico eorum priuilegio loquentis.*

7 *Perpenditur* decisio Matth. de Afflict. 74.

8 *Hodiernis temporibus cuilibet priuilegiato licet eligere forum, ac variare pro causa etiam lucratiua, hoc non obstante* Ritu, *alijsque relatis, & fit mentio de attestatione* Decij Fauilla in add. manuscriptis ad adductam decis. de Franch. 195.

9 *Neapolitani, alijque priuilegiati hac carent prærogatiua, si fraus intercesserit in lucratiua cessione.*

10 *Cedens non transmittit hoc priuilegiũ cessionario.*

11 *Scholares, qui inter miserabiles adscribuntur, trahunt exteros ad nostra Tribunalia.*

12 *Iure proprio agens, & alter iure cesso, ille præfertur.*

13 *Priuilegiatus quando, quibusuè in casibus uti valeat priuilegio contra æquè priuilegiatum? & de maiori, ac minori prærogatiua agitur remissiuè.*

1 ISthæc *Ritus* verba: *Item quòd nullus admittatur iure cesso*, adeò generica, actorem quemcumque ex iure cesso à iudicio pœnitùs reijci videntur, quouis in Tribunali comparentem, nisi fuerit causa necessaria, & ex causa non lucratiua facta cessio, atque ideò donationes fieri, implicitè vetent, aliosque voluntarios actus, dum illis nequiret donatarius, atque cessionarius vti, si veniendo ad iudicium admittendus haùd esset, & audiendus, prout in rigore verborum prohibendo cõcludere oporteret. Ve-
2 rùm si Intra Iuribus cõcilianda sunt, si omnium intellectus ad hunc *Ritum* recipiendus est, vtiquè non illa erunt in genere generalissimo intelligenda; sed in genere subalterno, neq; quòd nullus eligendo forum admittatur in foro, quem eligit, ex iure cesso, nisi fuerit causa necessaria, sicuti, & *Rit.* 228. vbi latè scripsi, apertè fatur, alioquin esset destruere tot leges, easque perdere, de actibus voluntarijs, ac de cessionibus ex causa lucratiua, verba facientibus. In eum itaque sensum si recipimus, aduertimus, primitùs neque in omni priuilegiato subsistere,
3 quandoquidem Curiales, tametsi priuilegiati in trahẽdo aduersarios reperiantur virtute eiusdem *Rit.* 228. non tamen ex iure cesso, quamuis cessio prodierit ex causa onerosa, vt præseferunt illiusmet *Ritus* verba, & tradũt *Reg. Capyc. Latro decis. 54. lib. 1. Consil. Carleual. de iudic. tom. 1. disp. 2. nu. 589. Ricc. collect. 3312. Reg. Tap. in constit. statuimus, num. 14. Consil. Patinn.* apùd

*Reg.Rouit.in prag.*15.*num.*26.*de milit. Thor. part.*1. *compend. verb. Fori priuilegio*, *&* *par.*3.*sect.*1.*verb.Curialis*, *Calà de modo articul. glos.* 1. *num.* 90. *limit.*17. *Tasson.de antefat.vers.*3.*obseru.*3.*num.*176. & alij laudati in eodem *Ritu* 228.*num.*9.

Reliqui autem priuilegiati, & cessionarij ex lucratiua causa vetantur
4 quippè illo, & præsenti nostro *Ritu* eligẽdo trahere aduersarios ad M.C. si iura habeant ex causa lucratiua,non autem si onerosa, ob quam quippè causam vtriusque *Rit.*virtute trahunt, quod in suo casu decisum tradit *Fab. in C.lib.*3.*defin.*22.*sub titul.*17. atque in Neapolitanis speciatim verba faciens, admittit *Afflict. decis.* 74. Sed
5 contrarium in more est, non tantùm quòad Neapolitanos, verùm alios quosdam priuilegiatos, qui quidem suos aduersarios aduocant ad M. C. quamuis donatarij, ac cessionarij ex causa lucratiua:cuius quippe consuetudinis fautoris Neapolitanis, testis quoq;est *Muscatell.in prax.ciuil.par.*2.*glos.competentes*,*sub num.*89. & decisum in S. C. meminit *Vrsill.* in Neapolitanis verba faciens,super adducta *decis. Afflict.*74.*sub num.*6. *Auus meus ad Gapyc.decis.*21.*num.*6.& *ad Grammat.decis.*21.*num.*8. *Carlenal.de iudic. tom.*1. *ex num.*668. *Thor. par.*3. *compend.dec. verb.Neapolitanus*, *&* *sect.*3. *verb.Remissio causæ intentata in M.C. V. ad instantiam cessionarij*, *fol.*97.*remissio causa intentata in M. C. V. per cessionarium*,*&* *verb.Remissio causa intentata in S.C. ad instantiam alicuius*, *pagina* 111.*&* 112.

Quin in gratiam pupillorum,& viduarum decidisse idem S.C. authoritate *Isern.&* *Afflict.*testatur *Præs.Vincent.de Franch.decis.*195. Verùm Præses ille meritissimus, si tantùm ita decidisset in pupillis, eo quia casus euenisset in illorum persona, faueret potiùs, nec obstaret alijs gaudentibus eodem priuilegio *l.vnica*, *C. quando Imper.inter pupill.&* *vid.* nàm, & illis quoque idipsum determinasset, si in eis accidisset casus. Attamen ratio, qua fulcitur, indicat, contrarium sentijsse in alijs; quandoquidem inhians ille respondere *Ritui* 228. nec non præsenti *Ritui* 290.prohibentibus priuilegiatis omnibus pro iuribus cessis ex causa lucratiua trahere, dicit, non procedere, quando cessio est facta miserabilibus personis, quia *And.&* *Afflict.* ita firmant *in Constit. statuimus*, *vt Magna*, adnectens,eos dicere,prædictos *Ritus* non obstare, quia non comprehendunt has personas priuilegiatas; quæ verba paululum ampliora videntur, vt comprehendant omnes ita priuilegiatos, nisi articulum illud obstet, *has*, & consecutiuè referatur ad has personas priuilegiatas, quarum antea meminerat, scilicèt ad miserabiles, & sequitur *Marcell.Calà cit.loc. num.*95. *Capiblanc. de Baron pragm.*8.*sub num.*171.*in* 1.*edit. in* 3. verò *sub num.* 351. ac in vltima *fol.*192.*par.*1.& *Menoch. de arbitr.cas.* 66.*n.*43.quorum sententia si veritate niteretur, eum strictè reciperetur, proculdubio Neapolitani, cum donatarij sunt, in M.C. iustitiam petere nequirent aduersùs alienigenas suos debitores, virtute donationum, eo quòd Neapolitani, non omnes sunt miserabiles personæ, & sic non omnes gauderent priuilegio illo,sed tantùm miserabiles, quia miserabiles, non quia Neapolitani,& nihilominùs omnes eo frui, ea dumtaxàt ex causa, quia Neapolitani,constat in more esse.

Quare aduertendum monemus,re-
6 ctè sentijsse *de Franch.*eius autem intellectum non aduersari Neapolitanis, quia non vigore nostri *Ritus*, & alterius 228. prætendere possunt ius trahendi debitores ad M. C. sed *Ritus* 301. de specifico Neapolitanorum priuilegio loquentis, & concedentis, cuius verba, maximè postrema, adeò generica sunt, tàmque ampla, vt eos excludere à tali fauore pro causa lucratiua, nedum suspicari minimè possimus, at citiùs includere, & trahere posse, eo quoque in casu insinuent, additis præsertim priuilegijs amplissimis Neapolitanorum, quorum illic

memi-

meminit *Carau. ſub num.* 5. de quibus copiosè agemus &Nos in eodem *Ritu* 301. Perſiſtit itaque, & in ſuo permanet robore generica horum *Rituum* concluſio, vt priuilegiati nequeant ſuos aduerſarios conuenire in Magna Curia. Perſiſtit etiam replicatio, atq; reſtrictio *de Franch.* nè militet in priuilegiatis miſerabilibus. Nec nou, & aſſertio altera, quòd Neapolitani adhuc pro ceſſione procedente ex cauſa lucratiua valeāt iura eorum in eadem Curia proponere, & exteros eorum
7 aduerſarios vocare. Neque impugnat *Afflict. in add. decif.* 74. non enim reſtringendo Neapolitanorum fauorem ad ceſſionem tantùm ex cauſa onerosa, illius deciſionis ſcripſit verba, ſed caſum referendo, qui tunc enumerat illius Notarij Neapolitani agentis vigore ceſſionis ex cauſa oneroſa, nihil inueſtigando, ſi ex cauſa lucratiua; & millies defendimus, ſimiles leges non reſtringere ad expreſſum dumtaxàt caſum, vt ſubſiſtere in alijs non poſſint; quin probauimus, quòd in alijs ita paritèr reſpondiſſent, quemadmodum fecerunt in eo, qui euenit.

Hæc ſcripſimus, vt quid virtute
8 *Rituum* dicendum ſit? non ignoretur. Cœterùm cuiquam ceſſionario, adhuc non priuilegiato, licere eligere forum, & variare pro cauſa etiam lucratiua, minime dubitamus, hoc non obſtante *Ritu*, alijſquè relatis, quos propter contradicentem praxim vſque ad noſtra tempora in deſuetudinem abijſſe, teſtatur *Garau. in add. ritu* 228. *ſub nu.* 9. & *Ioann. de Amicis conſ.* 24. *verſicul. non obſtat, ſub num.* 7. *Gallupp. in prax. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 43. huius *Ritus* memor, *Muſcatell. in prax par.* 2. *gloſ. competentes, num.* 89. *Reg. Capye. Latr. deciſ.* 54. *Carleual. mem. ſect.* 7. *nu.* 615. *Thor. tom.* 3. *compend. deciſ. par.* 1. *verb. Curialis*, atque de iſtum memorat *Manfrella ad cit. Capyc. Latro deciſ.* 54. *num.* 11. etſi autem *Decius Fauill. in add. manuſcript. ad eumdem Præſid. de Franch. citat. deciſ.* 195. hæc ſcripſerit: *In fine. Cum iſta deciſione concordat Carauit. rit.* 228. *ſub num.* 5. *& 6. cum ſeq. & ſub num.* 9. *tradit, ex generali obſeruantia M. C. admitti generalitèr omnes priuilegiatos non miſerabiles puta Neapolitanos trahentes ex iure ceſſo, ex titulo tamen donationis irreuocabilis inter viuos, & ſic illa obſeruantia contradiceret huic deciſioni, quæ admittit miſerabiles tantùm ex iure ceſſo ob cauſam lucratiuam, & dicta per Carauit. vidi in viridi obſeruantia vſque ad annum* 1584. *poſteà vidi ſeruari ſecundùm notata in hac deciſione; ſic perſæpe mutatur conſuetudo; & quod dicitur in d. ritu, quòd Curialis non trahat iure ceſſo ex cauſa lucratiua, idem in quolibet ſimplici Procuratore, vel Aduocato; etiam ſi ceſſio fiat ex cauſa donationis irreuocabilis, & ſic ſeruatur, etiam ſi eſſent Napolitani.*

Non tamen negamus, etiam Nea-
9 politanos ipſos, alioſque miſerabiles iam dicto priuilegio carere, ſi fraus interceſſerit in lucratiua ceſſione, ex eadem *deciſ. de Franch.* 195. *Foller. in Conſtit. Regn. ſtatuimus, ſub num.* 74. *Marchiſ. in Comment. ſup. commiſſ. auocat. cauſ. par.* 2. §. 2. & alijs, quos laudaui in *ritu* 228. *num.* 11. quem locum adducit *Manfrel. ad Reg. Capyc. Latro cit. dec.* 54. *n.* 10. & ſcribūt *Thor. loc. cit. verb. Curialis, Reg. Tap. tom.* 2. *iur. Regn. pag.* 255. *num.* 23. *& tom.* 3. *pag.* 2. *Burg. in tract. de laudem. p.* 3. *inſpect.* 4. *num.* 9. *Nouar. de elect. & var fori, q.* 4. *ſect.* 2. *Ricc.* hunc *Ritum* exornans *collect.* 2202. & de hoc etiam *Ritu* meminit *Paſchal. de patr. poteſt. par.* 2. *c.* 2. *ſub num.* 91.

Inſupèr addimus, quòd ſi cedens
10 priuilegio iſto frueretur, in ceſſionarium haùd tranſiret illius fauor, vt in hoc eodem *Ritu* admonet *Carauit. numer.* 15. ex ratione illa, quòd eiuſmodi priuilegium eſt perſonale: nimirùm propriam inſequi perſonam, atque ab ea non egreditur, ex regula *text. in cap. priuilegium, de regul. iur. in* 6. qua de re *Olea de ceſſ. iur. tit.* 6. *qu.* 11. *ex num.* 38.

Scholares propterea, qui inter mi-
11 ſerabiles adſcribuntur perſonas, *Re-buff.*

buff.in tract.de sent.prou.art.3.glos.vlt. Vin.decis.65. Anus meus ad Grammat. decis.20. sub num. 9. posse vti actores trahere reum exterum ad Tribunalia huius Ciuitatis, nedum Iure Communi, sed *Ritibus* attentis, decisum tradit *Cons.Staiban.obseru.ad resol.92. ex num. 66.* maximam connexitatem perpendens *num.*74. inter Curialem, & Scholarem, confirmat *Harat. Luc. de priuil. Schol. in prafat. ex num. 13. Menoch.cons.66. nu.26. Carlenal. add. sect.7.num.*573. qua de re *P.Benedict. Pereyra de iure Accadem.lib.3. disp.4. tit.de priuil.quast.1. ex num.392. Reg Galeot.lib.1.contron.51.num.73.*

Quòd si alter ex miserabilibus per-
12 sonis proprio, alter iure cesso ageret, fauore quippe suo ille vteretur, *Aluar.Velasc. de priuil. pauper. quast.52. num.60. Baron. de effect.minor.atat.effect.41 sub nu.51.vers.idem dicendum.*

Quando verò priuilegiatus, ac qui-
13 bus in casibus valeat vti priuilegio aduersùs alium priuilegiatum, & de maiori, ac minori prærogatiua? scripsimus in *cit.ritu* 228. & in *rit.*233. *ex num.*5. addimus *Reg. Capyc. Latr. decis.19, & 196.lib.2. Reg.Sanfelic. decis.358.tom.3* ac videndus *P.Pereyra de iur.Accadem. cit. tit. de priuil.lib.3. q.3.* scribens, qualitèr se habeat in foro Accademico priuilegiatus contra parem priuilegiatum.

RITVS CCXCI.

ITem quòd pupillis litigantibus in eisdem Curijs, seù altera ipsarum, asserentibus se carere curatoribus: Curia ipsa dat curatorem ad litem, absque aliqua difficultate, & causæ cognitione.

SVMMARIVM.

1 *Minor, etsi contrahere valeat nulla accedente Curatoris authoritate, in iudicio tamen sine illo esse non potest, alioqui iudicium nullum.*
2 *Sed procedit instante minore, secus ipso contradicente.*
3 *Ad recipiendum curatorem compellitur, sed non extra litem.*
4 *Etiam si sit filius familias, in his, in quibus patri non quaritur saltim vsufructus.*
5 *Praxis nostri Regni indicatur, etiam quò ad infantes.*
6 *Si tamen minor sit Reus, quidue si Actor.*
7 *Debet persistere sub eadem cura vsque ad maiorem atatem.*
8 *A quo Iudice sit dandus? inquiritur.*
9 *Curator ad lites satisdare cogitur, etiã data curatela, non autem inuentarium conficere.*
10 *Minor veniam atatis impetrãs à Principe, curatore non indiget, nec restituitur in integrum, si ladatur in contractibus. Alienare tamen stabilia non potest absque Iudicis decreto. Nec donare, etiam cum Iudicis decreto, & curatoris authoritate.*
11 *A qua die currat quatriennium? quaque atas attendatur decem, & octo annorum, iuxtà nostram Constitutionem? vel viginti quinque, attento Iure Communi, in alienatione immobilium absque decreto Iudicis? & quando currat quinquenny tempus, ac alia ad rem adducuntur ad restrictionem, & exornatum* text. in leg. fin. C. si maior fact. alien. sine decret. &c.
12 *Iudicium agitatum cum procuratore à minore cum iuramento constituta, an sustineatur?*
13 *Aetas minor an probetur ex curatoris destinatione.*
14 *In causis criminalibus si non fuerit curator constitutus, acta sunt nulla, & an confessia minoris subsistat.*
15 *Incurrat nè in pœnam mandati, quo minor se obstrinxit absque curatore.*
16 *Confessio à minore facta in iudicio cum authoritate curatoris plenè probat in ipsius praiudicium, sicuti facta à curatore.*
17 *Quando confessio facta à tutore, vel curatore praiudicet pupillo, & minori? remis-*

remiſſiuè, & de ſcito Rotæ Rom.

18 *Adducitur deciſio S.C. qua fuit declaratum, confeſſionem à tutrice factam, quòd cenſus conſtitutus pro certo capitoli fuerit pro minori ſumma, non ſubſiſtere poſt ius quæſitum pupillo.*

19 *Axioma legale, quòd mater arceatur ab inteſtata filij ſucceſſione ob tutorem in eius tranſitu ad ſecundas nuptias non petitum, plures habet reſtrictiones, potiſſimùm exiſtente perſona, ad quam legitima tutela deferri poterat.*

20 *Perpenduntur* textus in l. omnem, C. ad Tertullian. in l. legitimos, C. de legit. tutorib. & in l. cum iure, C. qui petant tutores.

21 *Occurritur obici, quòd mater obſtringatur declarare apùd Iudicem, ſe tutricem ampliùs non futuram, vt ſit locus legitimo tutori.*

22 *Legitimi tutores an ſubintrent ipſo iure, vel exquiratur Iudicis decretum? inquiritur.*

23 *Examinatur, num in tutela, quæ defertur matri, & auia, extraordinaria, vel legitima dicatur.*

24 *Pœna priuationis matri inflicta ob tutorem non petitum, ceſſat non ſuperſtitibus filijs liberis.*

25 *Cui incumbat onus probandi, tutorem à matre non fuiſſe petitum, & ſua culpa? in dubio præſumendum eſt, petitionem adfuiſſe, & iudicandum pro ipſa matre, ac deciſio S.C. adducitur.*

26 *Quomodo detur curator? & quid in hæreditate iacente? numne poſſit dari creditor? ac alia ad materiam.*]

Minor cõtrahere, nulla
1 accedente authoritate curatoris, quãuis poſſit; in iudicio tamen ſine illo eſſe non valet, alioqui iudicium nullum, *l. de his, & inibi DD. C. de adminiſtr. tutor. l. minor. ff. de procur. l. clarum, C. de author. præſt.* deducit *Oddus Sfortia in tract. de reſtit. par. 1. quæſt. 3. art. 5. n. 24. Felin. conſ. 17. num. 3. Gaill. lib. 2. obſeru. 108. nu. 17. Petr. Gregor. ſyntagm. iur. lib. 49. cap. 2. num. 11. Marant. in prax. par. 4. diſtint. 16. num. 80. Peres de Lar. in compend. vit. human. cap. 2. n. 28. Afflict. deciſ. 266. Narbon. de ætat. ad omn. hum. act. requiſ. ann. 21. quæſt. 34. num. 27. Clar. quæſt. 30. num. 1.* & ſententiam inde nullam, clamant Iura in *l. cum minores, C. ſi aduerſ. rem indic. Menoch. conſ. 100. ex nu. 120. Valenzu. conſ. 182. lib. 2.*

Inſtante tamen minore, ſecus ipſo
2 contradicente, monent *Fontanell. deciſ. 273. ex num. 8. Rub. pract. cap. 19. à num. 675. Cancer. var. cap. 12. de cent. num. 237.* & alij apùd *Franc. Baron. de effectib. minor. ætat. effect. 1. ex num. 1.* Ideò illi curatorem dandum ad lites, Iura mandant, & præſens *Ritus* appròbat, ſuper quo *Ritu* ſcripſit *Ricc. collect. 2314.* etiam non petenti, *Mynſinger. obſeru. 3. cent. 2.*

Quinimò ad recipiendum compel-
3 litur, *Boer. deciſ. 92. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 225. num. 28. & dec. 27. Giurb. deciſ. 109. Fontanell. deciſ. 775. ex n. 1.* inſinuans praxim; ad rem *Faber in C. tit. de indic. defin. 33. Guttier. de tutel. cap. 19. num. 17. lib. 1. Maſtrill. dec. 174. Borgn. de tutor. & curat. num. 282. Ricc. collect. deciſ. 843.* adeo quòd minor inuitus extra litem ſubdere ſe curæ non cogitur, *Vueſ. par. de author. tut. nu. 5. Coppen. lib. 1. obſeru. 62. ſub nu. 7.* etiam
4 ſi minor ipſe eſſet filius familias; in his tamen, in quibus nil patri quæritur, ſaltèm quòad vſumfructum. Morem verò noſtri Regni indicat *Garau.* nempè, ſi ſint maiores infantibus, dari curatorem, quem petierint, ſin autem, Iudex eligit, & conſtituit eum, & aliquando coguntur ad petendum, *Muſcatell. in prax. lib. 1. par. 2. gloſ. intimato, num. 48. & 57. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 256.* & conferunt *Gaill. lib. 2. obſeruat. 108. num. 2. Gramm. conſ. ciuil. 124. num. 2.* ſi verò ſint infantes, vel à Iudice conſtituitur curator, vel vocantur conſanguinei, qui poſſent paritèr cogi, *Verall. deciſ. 158. part. 1. Gaill. lib. 2. obſeru. 107. num. 8. Vrſill. cit. deciſ. 256. Mynſinger. cent. 2. obſeruat. 35. num. 1. Muſcatel. loc. cit. ex num. 42. Regens Sanfelic.* remiſſiuè ad *Carauit. hæc*

in

in rit.in prax.sect.5. Afflict.cit.capit.1. num.30. de milit. vasal. qui contrà est, Mynsing.obseru.35.ex num.2.Ann.singul. 394. Ricc. collect. 1887. Vant. de nullit.rubr. de nullit.ex defect. inhabilit num.13. Verùm *D. Cons. Altimare tom.2.de nullit.rub.11.quaest.4.ex n.31.* haud assentitur *Carauit.* nec putat ex hoc *Ritu* esse concessum dari curatorem infanti: loquitur enim de pupillis asserentibus,se carere curatoribus, quæ assertio ab infante minime fieri potest. Certum tamen est, licere Iudici dare curatorem, quando pupilli, & infantes turore carent; vel habent, ac sit absens; vel non adimpleuerit solemnia.

Si tamèn minor ipse sit Reus,si ve-
7 rò Actor,non cogitur precisè ad recipiendum curatorem, sed causatiuè, post alios *Galter. in prax. tutel. par.2 vers.quod non est, Caren. resolut.200. num.13.Carpan.ad Statut.Mediol.c.34. num.21.lib.1. Baron.mem.loco, n.144.* Minor autem postquàm petijt curatorē, nùm obstringatur sub eadem cura vsq; ad maiorem ætatem permanere? affirmatiuam insectantur alcam *Abb. cons.91. lib.1. Guttier. de tutel.par.1. cap.91.num.18. Spin. in specul. testam. glos.29.num.21.Baez.de decim.tut.c.3. num.16. Escob.de ratioc.cap.6.num.20.* & *Paschal.* remissiuè *de patr. potestat. par.3.cap.9.num.507.*ille verò simplicitèr ad lites datus, ad omnes causas datus censetur, *l.qui habet, §.si pupillus, ff.de tutel. Oldrad. cons.19. lib.2. Virgil. de legitim.pers.cap.1.num.9. & capit.6. num.14. Baron.add.capit.1. ex num.86.* & constitutus generalitèr ad omnes causas, an desistat primus ad certam litem datus? *Carpzou. Iurisp. for.par.2.const.15.defin.29.* & ad rem *Altim. add.quaest.4. à num.146.*

Vtrùm verò Iudex domicilij, vel
8 originis,an litis,seù causæ illum det? digladiantur inter sese DD.&dari ab illo, coràm quo litigium vertitur, videntur sentire *Bald.in l.fin.C.de administr.tutor. Schrad.de feud.quaest.10. sect.19. num.165.* loquens *num.160.* in feudalibus, *Tusch. verb.Tutor conclus.431.nu.5. Mart.de iurisdict.par.4. cent.2.cas.110.sub num.12.* explicarque *Barbos.in l.admone, num.6. C.qui pet. tut.* & in *l. faucimus, §. sed quis, num.4. & 9. C.de admin.* ac post alios *Baron. cit.effect.1. ex num.76.* Clariùs tamèn concludir *Mynsing. cent.1. obseru.87.* si ad vnam dumtaxàt causam dandus sit, litis Iudex id facere debeat; si tamen talis sit, cui de Iure competat; sin autem simplicitèr detur ad lites, dandum esse à Iudice domicilij, vel originis, insequitur *Coppen.cit.lib.1. obseru.61. num.2.* atque hic non solùm lites, quæ sunt intra dantis prouinciam; sed & quæ sunt extra illam, tractare potest, *Glos. in l.propter litem, §.licet, ff.de exeus.tutorum, D.Altim.cit.qu.4.ex num.154.*

Qui quidem curator ad lites, ad
9 instàr aliorum,satisdare compellitur, *Oldrad. cons.59. in fin. Tusch. practic. concl.1108.n.1.Galganet.de tutel.lib.2. tit.1. num.11.* & non seruari de stylo Rotæ, monet *Ridolphin.in prax.par.1. cap.5.ex num.57.* prout in more non est in nostro Regno, & in multis Regionibus, *Ludouic. decis. Perus.48. de Amat.dec.63.Gratian.decis.March.75.* Ac quid in curatore bonis dato? *Fab. in C.lib.5.tit.40.def.10.*Sed an Iudex, qui curatorē dedit sine satisdatione, eam postea ex interuallo possit iniungere? *Faber* inquirit in tutore,*defin.1. C. de magistr. conuen.* & negatiue, nisi parte expetente, censet, insequitur *Christin.dec.Belg.182.n.1.vol.3.* inuẽtarium tamen conficere non renetur, *Gl. in l.de creationibus, v.Conscriptio, C.de Episcop.aud.Vant.de nullit.rub.de nullit. ex defect.inhab.num.146. Auus ment ad Gramm.decis.55.num.15.Valenz.cons.14. Coppen. obseru. 14.lib.1. qu.63.num.11.* cum eius officium non consistat in administratione, nec ei certè soluitur, *Gaill.lib.2.obseru.118. num.11.*

Si autem minor impetrauit à Prin-
10 cipe veniā ætatis,curarore nō egens, potest agere, ac conueniri in iudicio sine illo,& si in contractu lædatur,non valet petere restitutionem in integrū,

nè

nè contrahentes cum eo, beneficio legis, & authoritate Principis decipiantur, ac in omnibus alijs actibus pro maiore reputatur, *l.1.C.de his,qui ven. ætat. impetr.* At id comprimitur in alienatione rerum immobilium, vbi opus eſt decreto Iudicis, cum in ea vice minorum fungatur, *l.2.in fin.cum l.ſeq.cit.tit.de his qui ven.ætat.* & proindè Collaterale Conſilium, in huiuſmodi diſpenſatione,ſolet adiungere: *Verùm non valeat alienare, nec hypothecare bona immobilia, abſque decreti interpoſitione*, teſte *Reg.Sanfelic. in prax.ſect.26. ex num.11.* Eò minus poterit donare, etiam accedente Iudicis decreto,curatoriſuè authoritate, *l.fin. C.ex quibus cauſ.maior. fact. &c. l.fin. C.de reb.alien.non alienand. l.tutor.ff.de admin.tutor.Menoch.conſ.344. num.18.lib.4. Gratian.diſcept.781.ex num.34.tom.4. Cutel.de donat.tract.1. diſc.1. à num.137. Merlin. deciſ. Rota Roman.745.num.13.* Donando enim, minor dicitur lædi, *Theſaur.deciſ.66. Fab.de error.Pragm.decad.46.error.10. ante num.19.Cyriac.controu.258.n.37. lib.2.& controu.508.num.75.lib.3.Antonell.conſ.60.num.17.Reg.Valenzuel. conſ.148.num.29.lib.2. Cæſar. Caren. reſol.6.num.1. Baron.de effectib.minor. ætat.circa contract. effect.3.nu.205.* accedente quoque iureiurando, *Reg. de Marin. lib.2. quotid.reſol. cap.136. de Groſt.ad c.78.Caroli V. inſpect.3.integra quæſt.8. Lara de vita homin. c.22. num.19.Gratian.diſcept.cap.233.n.16. Scacc.de iudic.lib.2.cap.12. ex nu.288. Pereyr. deciſ.28. num.1. Hermoſill. in l.1.tit.4.partit.5.gloſ.5.num.2. cit. Pereyr.in l.ſi curatorem,verb.Contractum feciſti, num.37. Domin. Antunez Portugal.de donat.Reg.lib.1.prælud.2.n.56.* coarctantes, in donatione remunerationis cauſa, in bonis tamen mobilibus, quæ ſeruando, ſeruari non poſſunt; non verò in immobilibus, vel eorum, quæ illis æquiparantur. Et ad materiam veniæ ætatis, nonnulla obſeruat idem *Portugal.par.2.lib.1.c.19.* potiſſimùm, huiuſmodi curatores ad lites minimè legitimos diiudicari ad minorem authorandum, ſed eſſe ſpecificè dandum ad contractum perficiendum, ex *Gama deciſ.37. Valeron. de tranſact.tit.4.quæſt.1.ex num.56.* & quatriennium ad petendam reſtitutionem aduersùs actus geſtos ante veniam, ad *text. in l.1. & 2. C.ſi maior. fact.rat.habuer.*currere minori à tempore,quo veniam fuit adeptus,& eam Iudici inſinuauit,ex *l.ea,quæ C.de tempor. in integr. reſtitut.* deducit *Afflict. lib.2. Conſtit. rub.de reſtit.minor.nu.4. Raudenſ.conſ.8. num.14. & conſil.10. num.127.vol.1.Sforz. de reſtit. par.1. quæſt.23.art.9. num.41. Fontanell. de pact.clauſ.3.gloſ.3. num.60. Portugal. cit.tract.par.2.lib.1.cap.13.num.39.*Sicuti,& lapſum quinquennij tempore minoris ætatis, vt minor cenſeatur, ratum habere cōtractum à ſe inhitum tempore minoris ætatis, ad *text. in l. fin.C.ſi maior fact.alien.fact.ſine decret. rat.habuer.*Quod currit,non à tempore præfixo annorum decem, & octo à noſtra *Conſt. minorum iura*, ad maiorem ætatem complendam, ſed Iure Communi annorum vigintiquinque præcluſo, vt,exploſo *Menochio*, ſuſtinet *Simoncell.lib.8.de decr.inſpect.n.2.* & ex *de Franch. deciſ. 650.* obſeruat *Moccia in Sylua caſ. forenſ. cap.64.* ac diſcrimen inter duos memoratos *tit. C.ſi maior factus rat. & ſi maior factus alien.* indicat *Menoch.in 15.remed.recuper.poſſeſſ.quæſt.15. n.105. pag.487.*

Quam quidem Iuſtiniani Conſtitutionem in memorata *l. fin.* coarctandam ad alienationem nullam, ob defectum decreti Iudicis, vel ob alium iuſtæ cauſæ defectum, vel ſi dolus in venditione interuenerit,ſcribunt *Gremenſ. lib.2. C. de reſcind. vend. Corn. conſ.207. num.6. lib.3. Pariſ. conſ.49. lib.1.num.18. Cephal. conſ.31. num.3. lib.1. Caualcan.de tutor.num.146.Menoch.dicto remed.15.num.132.Gacher. deciſ.58.num.3. Treutacinq.d.reſol.10. num.8.Gratian.cap.513.num.12.Cenc. de cenſ.par.1.cap.2.quæſt.1.art.2.n.26. Marcambrun.conſ.51.nu.130. & 132.* Illamque ſanctionem iure Pontificio abrogatam fuiſſe, præconizant *Butrius*

trius conf.45.col.3.verf.nõ obftat, Natta conf.295. verf. non omitto, tom. 2. & 162. num.34. lib.1. Surd. conf.49. num.46. verf.poftremò, Becc.conf.176. num.11. Grauett.conf.160.num.4.Cornazzan. dec.99.num.34. de Leon.refp. iur.cap.5.num.216.

Iudicium tamen agitatum cum
12 Procuratore ab ipſo minore conſtituto intermedio iuramento vtiquè ſubſtineret, ex *decif. Guid.Pap.35. Boer. 92. & Balb.* 68. Aetas autem minor
13 an probetur ex curatoris aſſignatione? duæ extant ad inuicem contradicentes ſententiæ, quas *Oddus Sfortia* memorat *eodem adducto tract. qu. 37. art. 11. num.* 90. eas inſupèr ex aliorum auctoritatibus concilians, ipſe verò neutram recipir, ſed tantùm transferre onus probandi contrarium in aduerſarium admonet, idque procedere etiam in fiſco, tenet *Rot.Annion.Laurentij,63.* Quin, & illi ſi non
14 fuerit conſtitutus curator, ſint in cauſis criminalibus nulla acta, atq; protſus inualida, probant *Guid.Papa conſil.130.num.2.Ant.del Rè de iuram.calumn.cap.15.num.102. Montan.de tutel.cap.4.num.61. Auend. reſp.4. nu.1. Afflict. in conſt.minorum iura, Vinius decif.86.num.2. Addent.ad Afflict. decif.208. Marant.in prax.par.4.diſt.16. num.70. Clar. in prax.quæſt.15. §.fin. num.21 Baron. cit.effect.1.num.212.* ac cumulata per *Ricc. collect.*4184. & in *prax.cap.*594. vbi ſpeciatim inquirit, ſi tortura inferri illi poſſit, abſente curatore, & confeſſio nec nè ſubſiſtat, cum actui tormenti non interfuit iam dictus curator? & declarant *Anus meus ad GVamm.decif.23. num.10. D. Conſ.Altim.de nullitat. tom.2. rub.11. quæſt.6.* etiam ſi per inquiſitionem, ideſt ad indagationem veritatis contra impuberem, vel adultum iudiciũ agitetur, *Cyn.& Bald.in l.clarum, C. de auctor.praſt.lo.And.ad Speculat. tit. de primo, & ſecundo decreto, §. reſtat videre, Marant. conf.*144. Contradicit *Narbon. in cit.tract. de atat.ad omnes hum. act. requiſ. ann.25. quæſt.34. numer.* 5. laudatus ab eodem *Baron. num.* 213. & obſeruantiam Tribunalium indicat *Barboſ.in citat.l.clarum, num.*13.Incurrat nè in pœnam minor,
15 qui præuio iureiurando in re criminali abſque curatore ſe obſtrinxit de tenendo palatium loco carceris, ſi extra illud deliquit? pertractant *Reg. Sanfelic. decif.246. Thor. par. 2. compend.verb.Minor condemnatus, & tomo 3. ſect.2.verb.Minor pro delicto,* & videndus *Groſſi* Siculus *in Comment. ad capit. 78. Caroli V. de contract. per minor.celebr.abſque authoritate curatoris, vel Iudicis, ſect.3. quæſt.41. cum ſeq.* multa ad rem ſubnectens, & in *quæſt.47.* ex *Scaccia de iudic. lib.2.c.7. num.738.* & *Virgil. de legitim.perſon. cap.3.num.23.* aduertit, confeſſionem à
16 minore cum authoritate curatoris in iudicio factam plenè probare in ipſius præiudicium; ſicuti & aduersùs ipſum benè probat curatoris confeſſio in lite, donec non doceatur de errore, *Peres de Lara de compend.vit. human. cap.20. num.8. & 21. Baron. de effect. minor. atat. effect.14. num. 20. Graſs. quæſt.44. num.*13. Quando verò con-
17 feſſio à tutore, vel curatore præiudicet pupillis, & minoribus? inquirunt *Maſcard.de probat.concluſ.361.nu.55. & 370.nu.1. Tiraquel.de retract. conn. §.4.gl.6.num.12. Surd.decif.229. Thomaſ. de tutor. & curat. tract.8. tit.19. cap.19.num.3908.Chriſtoph.de Medic. decif.71.exam.45. ex num.2. Io. Petr. Attoliny reſ.forenſ.69.Gratian.tom.4. diſcept.forenſ.cap.766. num.56. & capit.* 796. nectens Rotæ Romanæ ſcitum, quo fuit diffinitum, declarationem, ſeù confeſſionem adminiſtratoris, quòd cenſus præuio inſtrumento conſtitutus pro capitale ducatorũ mille, non fuerit, niſi pro ſorte ducatorum quincentum, nullius fuiſſe roboris, illamque minimè, poſt ius quæſitum Eccleſiæ, damnum inferre potuiſſe: quod indiuidualitèr inſequutus fuit noſter Senatus in ſimili confeſſione à tutrice facta, in cauſa creditorum Ioſephi, & Franciſci Cariſſimo, ſub die 15. Ianuarij 1663. relatore D.Conſiliario Eraſmo de Ponte,

te,

te, in Banca tunc de Vennicto.

Subnectam controuersiam strenuè, 19 & curiosè discussam in S.C. dum hęc pagella prælo traditur, de matre, quę transiens ad secunda vota, filio tutorē non petijt. Vrsula enim della Mura, vidua, & hæres Matthiæ Surrentini, per intermediam personam Antoniæ Surrentini, vnicæ filiæ, in infantili ætate defunctę; institit in S.C. condemnari Nicolaum Margarita, & Iosephum Cauallo ad relaxandum nonnulla bona stabilia, quæ fuerunt præfati Matthiæ; instructoque processu, obiciebant Conuenti, esse arcendam matrem ab intestata filij successione, ob tutorem in eius transitu ad secundas nuptias non petitum, ex *l. sciant, C. de legitim. hæred. l. omnem, l. mater,* inibiq; *DD. C. ad S.C. Tertyll. §. hinc nobis, Auth. de nupt. Soccin. iun. cons. 75. Boer. decis. 185. Christin. decis. Belgic. 34. vol. 3. Vin. decis. 464. lib. 2.* & alijs.

Actrix autem replicabat, memoratum legale axioma nonnullis coarctari restrictionibus, potissimùm existente persona tempore secundarum nuptiarum, ad quam legitima tutela deferri poterat: existebat enim Gratia Nastaro, Matthiæ mater, ipsiusque Antoniæ auia paterna; quo quippè casu mater, nec tutorem petere obstringitur, nec per omissam illius petitionem depelli iure potest, *Surd. cons. 175. num. 26. Gabriel. com. concl. lib. 3. de sec. nupt. concl. 9. num. 28. Bald. in l. omnem, col. 2. num. 11. C. ad Tertyll. Hodiern. ad Surd. decis. 48. num. 3. Glos. in l. matres, versic. plures, circà medium, C. ad Tertyl. Cons. Altimar. ad Rouit. cons. 98. num. 15. tom. 1. Præsul. D. Franc. Verde Inst. lib. 1. num. 473. Gratian. cap. 219. num. 9. & 17. Sfort. Odd. cons. 58. n. 40.* & idem *Bald. cons. 252. num. 1. tom. 5.* his verbis: *Nec obstat, si dicatur, quòd ipsa non petijt tutorem: quia si essent masculi agnati, quibus legitima tutela defertur, non habuit necesse petere tutorem.* Matrem enim, tutore non petito, ad secundas nuptias transeuntem duplici ratione successione priuari, legibus sancitum fuit: quia scilicèt contra præstitum in susceptione tutelæ, de non iterando nuptias, iusiurandum faciebat: & quia filios indefensos relinquebat, *Faber in Iurispr. lib. 13. princip. 5. illat. 8.* cumque Iustiniani Constitutione huiusmodi iuramentum ampliùs non exigatur, *Nouell. 94.* seù *Auth. Sacramētum, C. quando mul.* illa dumtaxàt ratio filiorum absque defensione relictorum locum legibus facit; & ideò toties harum legum dispositio cessat, quoties præfata ratio non militat; ipsam verò, existente persona, quæ legitimi tutoris locum tenet, locum non habere, in aperto est: eo namque casu habent filij, à quo tueri possunt; nec sine tutore dicuntur, quippè legitimus tutor, nec petitione, nec datione egens, ipso iure subintrat, vt optimè *Cuiac. in tit. C. de legitima tut.* his verbis docuit: *Testamentaria tutela succedit legitima, hæc non datur, sed lege defertur ipso iure, & deficientibus testamentarijs tutoribus, pupillo tutores existunt statim, idest apparent, vel sunt ipso iure.* Atque hoc est discrimen inter datiuos, testamentarios, & legitimos, quòd nempè datiui, & dentur, & petantur; testamentarij dentur, & non petantur; legitimi verò nec dentur, nec petantur, sed ipso iure subintrent, vt idem *Cuiac.* aduertit *in tit. C. qui petant tutores.* Qua de re, cum existente persona, ad quam legitima tutela defertur, filij defensorem habeant, cessat horum absque defensione relictorum ratio, & confert *Matute disquis. legal. 34. num. 7.*

Quod euidentiùs elucescit, si ver-20 ba legum, necessitatem tutorem petendi matribus imponentium, perpendantur: etenim in *l. omnem, 6. C. ad Tertyll.* dicitur: *Tutorem alium fecerit ordinari,* & in *l. 3. C. qui petant tutores,* scriptum est: *Alium dari tutorem filijs tuis idoneum ex eadem Prouincia à Iudice competente postula.* Quæ verba de legitimis tutoribus intelligi, nequire, certum est; *Vlpianus* siquidem *in l. legitimos, 5. ff. de legitim. tutor.* nos docuit, quòd *legitimos tuto-*

res nemo dat, sed lex duodecim tabularum fecit tutores. Pernecesse indè fatendum est, matrem eo tantùm casu tutorem petere debere, quo, vtpotè deficientibus legitimis, de datiuo prouidendum esset. Concinit *text. in leg. cum Iure, 9. C. qui petant tutores*, eius enim verba sunt: *Cum Iure habenti tutorem, tutor dari non possit, intelligis, matrem non officium pietatis in petendo tutorē deseruisse, sed iure munitam meritò filio suo tutorem non postulare.* Hic autem, cum dicitur: *habenti tutorem*, de existentia personæ, ad quam legitima deferri posset tutela, loqui, & *Gottofred.* docet *ibid. & in l. si sororis, C. qui dare tut.* & clarè colligitur ex clarissimis verbis *l. si sororis, C. qui dare tut.* ibi: *Si sororis tuæ filijs tutore legitimo patruo constituto, nec vllo excusato priuilegio tutor datus es: cum habenti tutorem, alium dari, Iura prohibeant; necessitatē administrationis ad eum pertinere, nec te datione teneri, non ambigitur.*

Nec obex officit, matrem nempè
21 debuisse saltèm declarare apud Iudicem, se tutricem ampliùs non futuram, quasi quòd non possit adesse legitimus tutor, nisi mater, se tutricem esse nolle, explicet. Siquidem huiusmodi declaratio tunc requireretur, quoties non versaremur in casu secundarum nuptiarum, sed in casu, quo defuncto viro, vxor in viduitate permaneret: tunc enim, quia mater omnibus in tutela præferretur, vt legitimi ad illam admitti possent, illius declaratio, nolle tutelam suscipere, requireretur; at in casu, quo mater, quæ filiorum tutelam susceperat, ad secundas conuolat nuptias, declaratio prædicta minime requiritur, cum etiam inuita, legis dispositione, ipso iure tutela priuetur, *Nouell. 94.* seù *Auth. Sacramentum, C. quando mul. tutela offic.* Idcircò hac in re docuere DD. quòd si mater ad secundas nuptias conuolare ambiens, coràm Iudice id declarans, tutorem peteret, locus esset tutori datiuo; si verò nihil dicens secundo nuberet, locus esset legitimo, ipsa à tutela ipso iure cessante, vt *Guttierez* perpendit *consil. 52. num. 9. & 10. Fab. de Anna consil. 50. num. 8. & 10. Ruin. cons. 125. num. 7. vol. 5.*

Minusque officit, legitimos tuto-
22 res non subintrare ipso iure, sed Iudicis egere decreto. Sat etenim ex superiùs adductis liquet, legitimos tutores ipso iure, & absque vlla Iudicis datione subintrare, nec DD. id in dubium vnquam reuocanerunt, vtpotè tot munitum Iuribus; sed ex adductis scribenti hoc affirmandi occasionem credimus fuisse illorum effatum, decretū Iudicis, vt legitimus tutor administrare possit, requiri. Quod quidem veritate nititur; sed longè differt ab eo, de quo noster sermo est: decretum nàmque hoc in themate non facit tutorem, sed tantùm cum legitimi quoq; tutores satisdare causa cognita debeant, rem pupilli saluam fore, *l. legitimos, 5. §. 1. ff. de legitim. tutor.* declarat solemnia tutorem adimpleuisse, & propterea ad tutelæ exercitium admitti debere. Idcircò illud Iudicis decretum, non facit tutorem, cum Iudicis ministerio non indigeat, qui lege ipsa tutor factus iam est, sed tantùm administrandi facultatem tribuit, vt perpendit *Montan. de iure tutel. & curat. cap. 14. nu. 6.* quapropter tutorem legitimum ipso iure non subintrare, nec eo colligi potest, nec vllo modo admitti debet.

Tandèm nec turbat, præfata mili-
23 tare nequire in ea specie, in qua paterna tantùm auia secundarum nuptiarum tempore aderat, & tutelam, quæ auiæ defertur, extraordinariam, non legitimam esse, vel vocari posse: cum etenim tutela non nisi à lege matri, & auiæ deferatur: nempè ex *Nouella 118. cap. 3.* siue *Auth. vt matri, C. quando mul. tutel. offic.* quomodo legitima vocari non debeat? comprehendi non potest: extraordinaria siquidem vocatur, tùm quia mulieres tutoris officium exercere nequeunt, *l. 1. C. quando mul. tut. offic.* cum antiquitùs ipsæ perpetuæ tutelæ subijcerentur, vt Re-

*Renard.lib.1.variar. cap.*10. *Cuiac. in tit.C.de legit. tut.* vbi & de ceſſitia tutela loquitur; tùm etiam, quia officium tutoris non niſi volentes exercent, *l.* 2. *eod. tit.* non autem ex hoc oritur, ipſarum tutelam legitimam nō eſſe, imo illam ſic *DD.* indiſtinctè nuncupauere, vt poſt *Dec.Corn.Bart.* alioſque per ipſum laudatos, reſtatur *Montan. de iur. tutel. & curat. cap.*15. *num.*24.ſic de matre,& auia loquens: *Diciturque earum tutela legitima voluntaria tantùm.*

Addebatur in beneficium Vrſulæ;
24 quòd, cum & ex Marthia non alius, præter Antoniam, adfuerit filius non defuerint *Doctores* priuationis pœnam, alijs non ſuperſtitibus filijs, ceſſare, docentes, *Anchar. Bart. Salycet.* relati per *Sfort.Odd. conſ.*58. *num.*50. cumq; probatum non ſit, ipſam tutorē
25 non petijſſe, quod omninò, à parte ex aduerſo id opponente, probandum erat: in exceptionibus nàmque Reus Actoris vicem ſuſtinet, & idcircò illatum probario ad ipſum pertinet, *l. in exceptionibus,* 19. *ff. de probat.* cumque etiam mater fundatam intentionem in hæreditate filij habere dicatur, *Cephal. conſ.*529. *num.*1. *tom.*4. & regulam pro ſe habeat, rem certam habere exiſtimarur, & onus probandi, locum limitationi eſſe, alleganti incumbir, *Natta conſ.*199. *num.*8. Imò hac in re *DD.* vltra progredientes, matrem à filij ſucceſſione arcendam non eſſe, docuerunt, niſi probatum ſit, & non perijſſe turorem, ac ſua culpa non petijſſe, atq; filium mortuum poſt annum matri ad petendum tutorem conceſſum, & matrem tempore tranſitus ad ſecundas nuptias, minorem non fuiſſe, *Hodiern. ad Surd. deciſ.*48. *num.*11.*&* 12. *Præſul Ricc. ad Franch. deciſ.*167. *in princ. Burſat. conſil.* 80. *nu.*10.*tom.*1. *Sfort.Odd. conſ.*58.*n.*33. *Cacheran. dec.*57.*num.*8. *Porti.Inſt.ad Tertullian.in fin.nu.*9. *Paſchal. de viribus patr.pot.par.*3.*cap.*10.*num.*38. & *Gratian.cap.*668.*num.*1.*& ſeq.*

Demùm dicebat Vrſula, quòd cum ex ſcripturis per ipſoſmet Reos productis apertiſſimè conſtet, Gratiam auiam, poſt Vrſulæ ad ſecundas nuptias rranſirum, tutelam Antoniæ geſſiſſe, vel præſumendum eſt, petitionem adfuiſſe, ipſiuſque vi Gratiam ad tutelam admiſſam fuiſſe, vt benignior interpetratio ſumatur, & delictum, ſiue culpa excludatur; vel ſaltèm ſi vergat dubium, an illa adfuerir, vel non? in ancipiti pro ipſa matre iudicandum eſſe, ſcribunt *Gozad. Cephal. Angel.* alijque relati à *Conſil.Hodiern. ad Surd.cit.dec.*48.*n.*11.*&* 12. & *Gratian. cap.*668.*n.*2. His diſcuſſis in S.C. prodijt ſententia die 27. Aprilis inſtātis anni 1691. *Condemnentur conuenti ad relaxandum bona in actis deducta in beneficium matris, cum fructibus, pro tempore,& quantitate liquidandis.* Suffragia, mecum cauſę Commiſſario, pręſtantibus DD. Conſiliarijs D. Petro Antonio Chiauari, Duce Inſulæ, & D. Nicolao Planelli, ac confirmata extitir in gradu nullitatum, die 9. Iulij eiuſdem anni. In Banca de Aleſio.

Cœterùm quomodo detur cura-
26 tor, & quibus? rangit *D. Altimar. de nullit.tom.*2.*rub.*11.*quæſt.*4. *num.*160. Ille verò etiā datur hæreditati iacenti, & probè confertur creditori, vel debitori, ex *tex.in l.debitor, ff.de negot.geſt.* quod ſingulare pręconizat *Roman.ſingul.*131.inſequitur *Vrſill. ad Affl. dec.* 13.*nu.*19.necnon *Anus meus ad Grammat.deciſ.*55.*num.*12. Quæque exquirantur, vt rectè dari poſſit? quibus inſtanribus? & ad quæ obſtringatur? *Granet.conſ.*740.*Capyc.deciſ.*87.& meliùs *Cornazzan. deciſ.* 143. ſex enarrans requiſita, quæ expungit *Ant. de Virgil. in tract. de legitimat. perſonar. cap.*11. *Franc.Marc.deciſ.*27.*p.*1.nùm verò detur hæreditati iacēri, inſtituto hæredē ſub conditione caſuali? *Rota Roman. par.*1. *deciſ.* 40. *&* 42. *Rubei*, & an plus iuris habear huiuſmodi curator datus, quàm conſtitutus bonis abſentis, & in quo? examinat *Faber in C.lib.*5.*tit.*40.*definit.*11.

RITVS CCXCII.

ITem quòd Curię ipsę,& quęlibet ipsarum,dent mulieribus Longobardo Iure viuentibus, in singulis causis singulos Mundualdos, sine difficultate, & causæ cognitione.

SVMMARIVM.

1 *Ius Longobardum, à Longobardis conditũ extitit,qui sic dicti à longis barbis, profecti fuere à Scandia, seù Scandinauia, Italiam Orbis dominatricem ferè subiegerunt.*

2 *Quando fuerunt expulsi, & nostra Iura reuiuiscere cœperunt.*

3 *Leges ab ijs conditæ, vti irrationabiles, ab Aula recesserunt.*

4 *In dubio in Regno Iure Romano, & Francorum, haudque Longobardo viuere præsumitur.*

5 *Ius Francorum in Regnis Siciliæ ex* Const.vt de successionibus, *fuit introductum, & cùr vocetur Ius primogenituræ? ac quarè vocetur Ius Francorum? & multa de* Iserniæ *laudibus, ac* Fabij, *&* Andreæ Marchesij.

6 *Tria in Regno habentur nomina, Balius nempè, Tutor, Mundualdus.*

7 *Balius datur filio Baronis titulati, vel non titulati, & primogenito in Feudis, in quibus viuitur iure Francorum, & omnibus, si omnes succedunt, dummodò feudum sit quaternatum.*

8 *Quarè hoc nomine Balij potiùs, quàm Tutoris, siuè Administratoris, Legislator vsus fuerit? & an magis ad naturam Tutoris, seù Curatoris, quàm Gubernatoris, seù Administratoris accedat?*

9 *Dispungitur dictum* Iserniæ in Const.minoribus, lin.80.sub num.60. *&* Capyc. in inuest. feud. *ac illud effatum, Feudatarium non habentem impuberem in potestate non dare Balium, seù Gubernatorem, & Administratorem, qui Gubernator excludat patrem impuberis ab administratione, & perpenditur* Cap.Feudatarius.

10 *Balius à patre datus, an iure legitimus fuerit appellatus ab* Isernia? *discutitur.*

11 Capycij *dictum ad concordiam reducitur.*

12 *Balius à patre in testamento relictus filio in potestate existenti, nùm adstringi debeat ad præstandam cautionem; sicuti quando de Balio prouideri ab intestato contingit.*

13 *Ostenditur, non esse dandam cautionem à Balio testamentario.*

14 *Casus non decisus à Iure Communi feudali, & nostri Regni, potest determinari iuxtà Ius Commune, & Baliatus, qui nil aliud est, quàm tutela, ex testamento datus non exigit cautionem ad instàr ipsius tutelæ testamentariæ.*

15 *Dictum* Glos.in Const.minoribus, *siue potiùs* Andreæ de Barulo insignis I.C. *non posse patrem suo filio Baliũ in testamento relinquere, examinatur, & ostenditur, non esse verum, ac perpenduntur memoratæ Constitutiones, &* Cap.Feudatarius, *conditum tempore Caroli II. post Andream de Barulo, qui fuit Aduocatus Fisci, tempore Imperatoris Frederici.*

16 *Ex dispositione* Cap. *Regis Caroli potest pater Balium relinquere, qui confirmatione non eget.*

17 *Ex dicto* Glos. *esse confirmandum Balium testamentarium, non deducitur, obstringi præstare cautionem, maximè quòd teneri ad inuentarium conficiendum dixerit.*

18 *Occurritur* text.in leg.pater, seù in §.cum à patre, de testam. tutor. *& alijs à citata* Glos. *adductis.*

19 *Sanctio* Cap.si Feudatarius, *quòd feudatarius valeat relinquere filio illum Balium, quem voluerit, est magis ampla, quàm illa Imperatoris in* §.permissum, Instit.de tutel.

20 *Ex verbis præfati* Cap. *sublata fuit difficultas olim exorta, nùm Baliatus à Re-*

à Rege pendeat? & reijcitur dictum Marin. Frecc.

21 *Requiratur nè, vt Balius relinquatur ſub nomine Balij, vel ſufficiat curatoris, aùt executoris? & an vnicus dumtaxàt concedatur? & poſſit eſſe Eccleſiaſticus, vel Religioſus.*

22 *Pupilli expenſis nutriri debet Balius, & ſalarium illi debetur. Quidue in tutore? & an poſſit in amplo patrimonio conſitui adminiſtrator.*

23 *Pro huiuſmodi ſalarij conſequutione, an prælatio concedatur?*

24 *Balio magis prouiſum eſt ex Conſtitutionibus Regni, quàm tutori per Ius Commune; & perſona Balij fuit reputata eadem cum impubere; ſed an hoc idem ſeruatum in Parlamentis?*

25 *Baro filio ſui ſubfeudatarij ab inteſtato decedenti, an de Balio prouidere poſſit?*

26 *De Balio, ſeù Curatore Regi minori dando? remiſſiue.*

27 *Tutorum,qui dantur Burgenſibus,tres ſunt ſpecies.*

28 *Mundualdi, de quibus noſter* Ritus *agit,dantur mulieribus inferioris gradus viuentibus Iure Longobardorum; ſed an mulieribus nobilibus? & alia.*

29 *Poteſtas Mundualdorum antiquiſſimo iure fuit inuenta apùd Romanos.*

30 *Mundualdi expreſſus nè ſingulis quibuſue in actibus requiratur conſenſus, an tacitus quoque ſit ſatis?*

31 *Mulieri viuenti ſub Mundualdo, vtrùm competat reſtitutio?*

32 *Reliqua de Mundualdis relinquuntur, vti minus vtilia in Regno.*

33 *Nonnulla de curatore mulierum, & contractibus ab ipſis confectis.*

1 IVs Longobardum, à Regibus Longobardis conditũ extitit, qui ſic nuncupati à longis barbis, quas ferebant,profecti ad quęrẽdas nouas ſedes à Scandia,ſeù Scandinauia,Peninſula Septentrionalis Oceani, omnium Peninſularum maxima, vt ait *Plin. libr.4.cap.*13.quæ hodie in Regna Noruegiæ, Suediæque diuiſa eſt, teſte *Philip.Cluuer. introd. in Geograph.lib. 3.cap.*1.Incredibili hominum inundatione,Orbis dominatricem Italiam ferè totam ſubiegerunt,Albuino Duce, quem ad hoc aduocauerat Narſes, cum clauum Imperij retineret Iuſtinus II. Iuſtiniani ex filia nepos, ſecundùm *Ludou. Dolce in vita Imperat. Iuſtiniani, in fine*, vel nepos ex ſorore, iuxtà *Chronol.Imper.Iuſtiniani, in princ. Codicis*, conſenſu *Niceph. lib. 17. cap.*33. Ac ea Regio, quæ paulò ante deuictis, qua patent, Terris, Terrarum inceſſerat Regina, tacuit demum deuicta. Ea,quæ cœteris Nationibus dulciſſimo dominatu dabat Iura, victoris nouas, aſperrimaſque viuendi leges ſubire coacta eſt: fugato, ſuppreſſoque noſtro Romanorum Iure, quod recens, & digeſſerat, & condiderat Iuſtinianus Imperator, eiuſdem Iuſtini auus, vel auunculus. Barbaries morum huius gentis tranſfuſa cernitur in leges, quas tulerunt, & in vnum collexere, facta compilatione à quodam Carolo, reſtãte *Gloſ. capit.*1.33.*quæſtion.*1. & tangit *Alex. in l.pro hærede,*§.*fin.ff.de acquir.hæred.* quarum liber nũcupabatur Capitularium Caroli, *Gloſ. in cap. quicumque,* 12.*quæſt.*1. *Aluar.in prælud.feud.col.*5. 4.*quæſt.princ.* adeò, quòd non defuerunt, qui vocitaſſent Ius illud, Aſininum, irrationabile, fœcem potiùs, quàm legem,*And.Iſern.in c.*1.*de controu.int.do.& fide.de inueſt.& in cap.*1. §.*fin.de no.feud. Afflict.cap.*1. *num.*14. *de feud.cognit. Luc. in cis.loc. Bald. in auth.dos data,* C.*de donat.ante nupt.*

Regnarunt in Italia annis CCIV.
2 Tandèm circa annum partæ Salutis DCCLXXVII.vt videre eſt apùd *Ludouic.Dolce in vit. Imp.Conſtantini V. propè finem*, eos expulit Carolus Magnus Francorum Rex, annuente illius tẽporis Pontifice Hadriano. Qui quidem Carolus,Deſiderium XXXII. ac vltimum eorum Regem, apùd Ticinum obſeſſum, captiuum cum vxore, & filijs duxit in Galliam, *cap. hortatus,* 23.*quæſt.*8.*cap.Hadrianus,*63.*diſt.*

Poſt

3 Post exactam eorum tyrannidem, leges ab ijs conditæ, vtpotè irrationabiles, ac asperæ, in desuetudinem abierunt: cum leges debeant esse honestæ, ac possibiles, ex *cap.erit autem lex, dist.4.* neque rationi obnitentes, *l.cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg.2. l.scire oportet, §.sed, & si maximè, ff. de excus.tutor.*ac nostra Ciuilia Iura, quę hostium incursione in Cunis ferè oppressa siluerant (vix enim illis ad quadraginta annos obtemperatum fuerat) reuiuiscere cœperunt. In Regno Neapolis recessisse eas prorsùs ab Aula, suadent *Marant.in prax.par.3. num.126. versic.5. & disp.2. Consil.de Georg.alleg.30.num.1.col.penult.in fin.* etsi *Luc.de Penn.in l.quicumq; C. de re milit.lib.12.in l.1.C.de cond.& procur. lib.11.*testetur,vigere in Apuleæ oris.

4 In dubio propterea in Regno præsumendum, quem viuere Iure Romano, non Longobardo, nectit *Marant. cit. loc. num.* 127. & dicunt *Vrsill. ad Afflict. decis.* 120. *num.* 4. *Maxill. ad cons.Barens.in proœm.ex n.*225. *Thor. par.*1. *compend. verb. Ius Longobardorum, Anna cons.*28. *Prat.disceptat.forens.lib.1.cap.37.ex num.1.* quidquid contra autumauerit *Cauens.hoc in rit. num.* 2. quem insequitur *Rota de priuil.mulier.cap.1.*inaduertentèr tamèn, vt obseruat *D.Altimar.tom.2.de nullit. rub.11.quæst.19.nu.*58. quod *Cauens.* effatum insequutum *à Perna cons.* 1. in Regno Siciliæ reijcitur à Siculis, præserrim à *Cannet.in extrauag.si aliquem, cap.sed præstat querere,pag.*271. *Intrigl.de feud.cent.1.quæst.6.nu.*25.& sic potiùs Iure Francorũ, quàm Longobardorum,vt dicam infra.Et in Re-
5 gnis Sicilię fuit hoc Ius Francorũ inductũ ex *Const.vt de successionibus,*licèt consuetudine fuisse illud introductũ, dicat *Petrus de Greg. de concess. feud. par.4.quæst.2.in princip.* de quo nimis largè per *Minad.in Const.in aliquibus, in princ.num.*25. Hinc miror, cur hoc Ius Francorum, Ius primogenituræ appelletur? cum penès Hispanos sub nomine Maioratus sit ferè vniuersale, vt apùd *Molin. de Hispan. primog.* & alios, inter quos *Tiraquel.* ampliè *de Iure primogenituræ*, & duo Iura Canonica mentionem faciunt de primogenitura in Regno Vngariæ, *cap.licèt, extr.de vot.*& de Regno Lusitaniæ,*cap. Grandi, de suppl. neglig.Prælat. in 6.* & alia quamplurima de diuersis Nationibus, & ex quamplurimis vetustioribus, ac recentioribus historijs hoc colligit *Cannet.in cit.c.si aliquem, in text.in verb.Francorum.pag.267.& num.*4.nectit, ex eo Ius hoc primogenituræ, Ius Francorum vocari, quia in Gallia isthæc viget generalis Consuetudo,præsertim inter Nobiles; sed apùd alias Nationes hoc ex specialissimis Constitutionibus, vel alijs priuatis contractibus, testamentis, aùt dispositionibus. Et quamuis ex ista sic generali Consuetudine fuisse Ius Francorum vocarũ,dixerit *Cann.*Non tamen transit sine antinomia, an in Regno nostro præsumatur quis viuere Iure Francorum,vel Longobardorum?de quo per *Cann.in eod.cap.si aliquem, vers.sed præstat querere, fol.* 271. qui sub *num.*3. dicit,opinionem *Andr.*& aliorum dicentium,Ius Francorum esse Ius speciale in Regno, esse penitùs falsã,& post eos *R.Capyc.Galeot.q.1.par.2.controu.*& de qua *Petra ad Capyc.dec.4.* Sed in hac controuersia, adhuc puer, audiui, D. Præsidem S.C.Andream Marchesium, insignem Iuris feudalis in nostro publico Gymnasio interpetrem, contrariam opinionem sustinentem, iuxtà aleam *Andreæ*, cuius sententiam ipse passim in Lectionibus sectabatur,sui in hoc,sicùt in cœteris,Genitoris immensis virtutibus sectando vestigia Fabij Marchesij, qui tanquàm secundus *Isern.* suis temporibus venerari potuit (de cuius laudibus *Reg.de Ponte cons.*23. *vol.*2. *Consil.Prouenzal.in obseru.ad consuet. si quis, vel si qua, de success. ab intest. obseru.* 16. *num.* 12. & de illis D.Andreæ filij,*Top.par.2.de origin.Tribun. lib.3.cap.1.num.*35. scriptumque reliquit *Camill.de Curt. in diuers.feud.fol.* 2. *n.*16.qui post *Vinc. de Ann. in rep. c.1.de vasal.decrep.ætat.n.*122. refert, ipsum

ipsum Fabium Marchesium dicentem, quicquid dixisse Isernium, benè dixisse, atquè quicquid alij dixere contra *And.* malè dixere, & de encomijs Andreæ, vltra Nostrates: nempè *Afflict. Camer. Capyc. Loffred. Luc. de Penn.* & alios in mille locis, testatur *And. Barb. in tract. de præstantia Card. par. 1. quæstion. 5. num. 7.* vocans Isern. excellentem feudistam, *Soccin. cons. 87. num. 3. lib. 3.* Isern. Aurigam feudorum præconizans, *Iason. in l. generalitèr, §. cum autem, num. 10. C. de Instit. & Catil. Cotta in verb. Emphyteusim non venit*, qui ambo, cum summum feudistam appellant, *& Intrigl. in 1. sua centur. quæst. 4. num. 10.* Aurigam nuncupat, ac ipsemet *Cann. in extrauag. volentes, vers. sed opere pretium, fol. 163. n. 16.* aduersùs opinionem aliorum Doctorum opponendo solùm *Isern.* dicit, contra eos est Andreas, qui solus, cos omnes, qui tenent contrarium, excederet, & in *eod. capit. fol. 151. num. 76.* nectit, tantam esse eius authoritatem, vt non de facili quis ab eo recedere possit, & vt alios reticeam, ex exteris adduco *Alex. Turaminum in l. non puto, C. de Iur. Fisc. lib. 10. num. 24.* dicentem, *Isern.* Iureconsultorum verè Principem, & alibi, feudorum Euangelistam. Indubitati tamen est, in nostro Regno in dubio præualere Ius Francorum, vt decisum testatur *Reg. Capyc. Latro tom. 1. consult. 3.* qui aduersùs *Reg. Capyc. Galeota* in illa thesi calamum arripuit, & meminit *D. Reg. Constant. in comment. ad l. 1. C. de Consul. lib. 12.* vnus de suffragia prestantibus in causa prædicta.

Dum verò præsens *Rit.* de Mūdual-
6 dis meminit, memoro, tria nos habere in Regno nomina eumdem habentia effectum: Balium nempè, Tutorem, & Mundualdum; quamuis certis in quibusdam conditionibus inter se distet.

Balius datur filio Baronis titulati,
7 vel non titulati, ex *Constit. minoribus, rubr. 27. lib. 3.* Vnde si pater habeat plures filios, tunc Rex solùm illi primogenito de Balio prouidet, qui ad feuda de Iure Francorum solus succeditis si autem omnes succedunt, prout de Iure Communi seu lo[r]um, *cap. 1. §. omnes filij, si de feud. def. mil. fuer. cont. inter Dom. & Agnat.* præter quàm in feudis dignitatum, *cap. Imperialem, § præterea Ducatus.* vbi notat, hoc esse hodie, etiam vsurpatum, vt feuda dignitatum diuidantur, & esse morem succedendi de Iure Longobardorum, atque in Regno adhuc multos extare locos, & in specie in Prouincia Aprutina, in qua omnes succedunt filij: & tunc Rex omnibus Balium dabit, modo tamen feudum sit quaternatū, nam in alijs feudis Rex non se intromittit, vt per *Const. si quando*, dixit *Afflict. in 2. notab.* de feudo autem quaternato intelligas, siue feudū sit quaternatum simpliciter, siue secundùm quid, *Camill. de Curte resol. feud. cap. 3. num. 95.*

Quare autem hoc nomen Balij po-
8 tiùs, quàm Tutoris, siue Administratoris assumpserit Legislator? non inueni Doctorem ex ijs, quos legerim, hoc dicentem, & proindè puto fuisse ad placitum, vt sicuti feudatarij, atque feuda quaternata, sunt alijs personis, ac rebus digniores, & digniora: cum feudum paradogium, idest nobilitatem conferat, *cap. 1. quis dicat. Dux, & March.* ac *Afflict. in cap. 1. num. 6. an ille, qui interfec.* & per eumdem *Afflict.* latè differentem, an per infeudationem infeudatus nobilitatem nanciscatur? ibique largè de nobilitatis generibus, in *dicto tit. quis dicat. Dux, cap. 1. à nu. 7.* qua de re nos in *Rit. 50. n. 18. lib. 1.* ità illis feudatarij, & rerum feudalium administrator digniùs, atque elegantiùs nomen sortiatur: prout est istud nomen, Balius: non enim est Latina, sed Aetruria vox, & propriè dicitur Altor, siue Nutricius; quemadmodum Altrix, & Nutrix dicitur Ba-
9 lia. Vnde ex hoc magis ad naturam tutoris, seù curatoris, quàm Gubernatoris, seù Administratoris accedere puto, sicuti etiam dixit *Isern. in dicta Const. minoribus, lin. 80. sub num. 60.* vbi quærit, nùm auia, vel alius feudatarius, qui eum, cui feudum reliquit,

quit, in potestate non habet, Balium relinquere possit? & firmando quòd sic, quia cum *Cap.* Regni incip. *Feudatarius*, loquatur per verbum *Feudatarius*, masculinum concipit fœmininum, & sic includitur feudataria, quę filium in potestate nō habet; ac propterea miror, quòd *Capyc. in inuestit. feud. in verb. Feudatariorum Balij, vers. incip. Balium licèt simpliciter*, & propriè *in vers. At non habens*, dixerit, feudatarium non habentem impuberem in potestate, etiam hodie non dare Balium, sed Gubernatorem, & Administratorem, qui Gubernator excludet Patrem impuberis ab administratione, & dicit hanc esse opinionem *Isern. in dicta Constit. minoribus*, cum si benè legatur *Isern.* dicit, quòd feudataria, vel auus maternus, vel pater, qui filium in potestate non habet, Balium dare potest; & anceps est solùm, an sine Iudicis confirmatione administrare valeat? & firmat, quòd cōfirmari debeat ad instàr tutoris, vel curatoris dati ab illis, qui impuberem in potestate non habent, per *ll. de confirm. tut. in ff. & C.* minime refragante, quòd in *Cap. Regn. Feudatarius*, dicatur, licentia non impetrata: nam dictū *Capitulum* loquitur in patre filium in potestate habente, vbi *num. 70. versic. ille ergò*, sunt aduertenda illa *Iserniæ* verba: *Ille sine licentia curatoris administrabit, qui legitimus Balius est*, & in primis est corrigenda litera: nàm dum dicit, sine licentia curatoris, debet legi, sine licentia Curiæ, & per Curiam intelligit Regiam Curiam, à qua emanant prouisiones pro Balijs dandis, præferendis, vel confirmandis, vt in toto ibi *Isern.* contextu, & ex *text. in dicto Cap. feudatarius*, ibi: *Nulla de hoc à nobis, vel à*
10 *nostra Curia*. Secundò notandum, quòd Balium à patre datum, legitimum appellat, quod est aduersùs terminos, quibus vtuntur Iurisconsulti, qui legitimum dicunt eum, qui ab homine non datur, ac existit ex ipso Iure, & dicitur legitimus tutor, *l. legitimus, de legit. tutor.* prout legitimus hæres, qui ex legibus ad hæreditatem vocatur, *l. 2. §. vlt. ff. vnde legit.* cum similibus; & datus à patre dicitur testamentarius tutor, & quando est testamentarius, sed confirmandus, dicitur datiuus, vt ipsemet *Isern.* docet, ex *text. in §. fin. in Glos. Inst. de tutel.* & DD. probant in *l. neque*, C. *de confirm. tut.* vbi communis opinio videtur esse conformis cum illa *Isern.* quòd semper dicatur datiuus, verùm quòd aliqua de testamētario retineat, vt ibi *Alber. & Salyc.* ostendunt, licèt alij dixerint, esse anomalos tutores, compositos ex testamentario, & datiuo, præcipuè *Bart. Angel. & Bald. ibi, ac in l. 1. de confirm. tut.* sed ipse *Isern.* ideò à patre datum, legitimum Baliū nuncupat, quoniam loquitur de patre impuberem in potestate habente: tunc enim legitimè est constitutus: idest secundùm legem, de qua in dicto *Cap. Regn. Feudatarius*, vbi disponitur, quòd pater Balium relinquere potest, nulla de hoc à nobis, vel Curia nostra licentia impetranda; secus autem si impuberem in potestate nō habeat, quia tunc Balium legitimè non dat, vt *ibid. Isern.*

Est autem verum, quòd *Capyc.* es-
11 fatū comprobari veritate potest ex sequentibus verbis, quibus dicit, quòd talis Gubernator excludere patrem ipsius impuberis habeat, ad mentem *Isern.* qui istam quæstionem mouet in *vers. quid ergò si Gubernator*, & arguendo priùs, quòd patre administrare volente, non administrabit Gubernator, sic illegitimè datus; posteà sustinet contrarium in *vers. contra.*

Præterea *Capyc.* in illam potuit ire aleam, quia *Isern.* non clarè, sed obscurè suam innuit sententiam, ita quòd modò affirmatiuæ, modò negatiuæ inhæret, & dum videtur pro affirmatiua concludere, statim reddit ad talia proferenda verba, ex quibus negatiuam sustinuisse videtur, & *Capyc.* pro sua opinione potiùs allegare debuisset *Glos. in cit. Const.* quàm *Isern.* nam *Glos.* ibi paulò super *num. 50.* dicit, quòd minor, qui est in potestate pa-

tris

tris,vel aui paterni, Balium habere nó poteſt,argumẽto Iuriũ ibi adductorũ.

Sed quicquid ſit de *Capyc.* dictcrio,
12 puto,ſatis vtilitèr diſſerere,an Balius à patre filio in poteſtate exiſtenti relictus,adſtringi debeat ad præſtandam cautionẽ? nam affirmatiuam inſectantes aleam freti ſunt obſeruantia, quæ forsàn antiquitùs vigebat, quando omnes Balij per Regem, vel Regiam Curiam deputabantur, & etiam patri hæc Balium conſtituendi poteſtas denegabatur,vt ex cit.*Conſt.in aliquibus, verſ.ſi verò minores*. Præctereà hoc idem habetur ex altera *Conſt.ſi quando,de pæn.foriudic.*ac demùm ex altera *Conſt.minoribus,de iure Balij*. Si ergò àRege,ſeù Regis Curia impuberi Balius eſt dandus; infertur, benè fuiſſe obſeruatum,vt cautionem Balius preſtare debeat, ad inſtàr tutoris, qui à Iudice cum datur,ſatiſdare obſtringitur,*Inſt.de ſatiſd.tutor.*exceptis tamen teſtamentarijs, & datis à Iudice per inquiſitionem.

Sed, meo iudicio, videtur dicen-
13 dum,talem obſeruantiam vigere potuiſſe reſpectu illorum Baliorum, qui per Regem, vel Regiam Curiam illis impuberibus dabantur,qui non à parentibus in eorum elogio conſtituebantur:haud enim præfatæ *Conſt.*aperiunt, quòd Balius à patre datus non ſit validè conſtitutus, & quòd à Rege, vel eius Curia, etiam tali caſu ſit dandus,& potiſſimùm *Conſt.*prædicta *in aliquibus*, vbi fingitur caſus, in quo filiæ ab inteſtato ſuperſint, iuxtà vniuerſalem illius *Conſt.* ſanctionem, prout idem de filijs poſt foriudicationem remanſis, de quibus in adducta *Conſt.ſi quando*, idemque in indicata *Conſt. minoribus*, ex illis verbis: *Si quando Balium gerendum concesſerit*. Quæ verba caſum ponunt particularem, quando ſcilicèt ipſe Rex Balium daret, vt tunc ea obſeruari deberent, quæ ibi ſanciuntur, & eſt monitum, quod ibi ſcribit *Afflict. ſub num.*2.quia illa verba: *ſi quando*, conditionem important, *l.* 1. & ibi *Bart. de condit.& demonſt.* quæ conditio intelligi debet verificata, quando ab inteſtato ſucceditur, vt tunc Rex Balium det,atq; *Afflict.* ità annuit loqui *d. Conſt.in aliquibus*, & *Conſt. ſi quando*.Quinimo ibidem ſubiungit *Afflict.* quòd ex adducta *Conſt.minoribus*, arguitur, Legiſlatorem tacitè voluiſſe, quòd Balius poſſet per eum, qui feudatarium in poteſtate retinet, relinqui. Si igitùr temporibus illis Iura præfatarum *Conſtit.* nullam de Balio per patrem in teſtamento dato, mentionem fecerunt; ſed de Balio dando in caſu ſuperexiſtentiæ ab inteſtato, qua in theſi, cum Rex Balium conſtituat, potuit illa vigere conſuetudo de ſatiſdatione præſtãda, tanquàm de Balio datiuo, ad inſtàr tutoris datiui, vt ſupra diximus.At temporibus Capitulorum Regni,in quibus adeſt *Capit.*incip.*Feudatarius*, per Regem Carolum II. promulgatum, in quo nedum patri permittitur, Balium, quem velit, poſſe in teſtamento relinquere; ſed ſubiungitur, quòd ille Baliatum ſuſcipere valeat ſine licẽtia Regis,vel eius Curiæ;non vtiq; in Balio per patrem dato iſta eſt requirenda cautio.

Quemadmodum enim de Iure Cõ-
14 muni,iuxtà quod decidi debet caſus, qui à Iuribus feudalibus,& noſtri Regni deciſus non reperitur, *cap.* 1. *de feud.cognit. Ann.conſ.*50. *de Pont. deciſ.*15.*&* 20.*& de poteſt.Proreg.tit.*10. *de Balio*,§.1. *R.Salern.dec.*55. *Praſ.de Franch.dec.*340.*Reg.Sanfelic.dec.*367. *Theodor.allegat.*71. *Nouar.collect.*3.*in prag.*2.*de minor.*non à Tutore, qui eſt teſtamentarius,exigitur cautio,*Inſtit. qui ſatiſd. cogant.* cum ſufficiat paternum conſilium, vt dicit *Gloſ.de confirmat.*vbi cõcord.adducit,in *l.qui à Patre*, ita,nec à Balio,qui à patre in teſtamẽto relinquitur:cum Baliatus nil aliud ſit, quàm tutela, *Iſern.in Conſt.Regni in aliquibus,verb.ſi verò minores filiæ, Caſar. qu.*19. *n.*43. Ad rem *Bernard. Argentræus in patrijs Brittonum legibus tit.*2. *des droicts du Prince art.* 74. *verb.Bail.lit.B.*

Etſi autem *Gloſ. in dicta Conſt.mi-*
15 *noribus* (quæ *Gloſ.* non eſt *Marin. de Cara-*

Caramanico Glosatoris Constitutionum, sed *Andr. de Barulo*, vt dicit *Isern. in princ.* vbi ipsum appellat modernum, & valentem Doctorem, & *Mant. de viris Illustr. num.* 29. ait, Andream de Barulo pluries à *Bartolo* citari, & propterea insignis, famosiq; Doctoris nactum nomen) dixerit *num.* 30. quòd quamuis illa *Const.* loqui ab intestato videatur: non tamen potest pater suo filio Balium in testamento relinquere, sed quando fuerit relictus, debet per Regem, causa cognita, confirmari, ex Iuribus ibi adductis.

Nihilominùs istius *Glos.* effatum, puto, non esse verum, nec illis temporibus, nec postea tempore Regis Caroli II. in relato *Cap. feudatarius*. Nam cum præfatæ *Const.* etiam ad mentem ipsius *Glos.* loquantur ab intestato, erit dicẽdum, tacitè voluisse, quòd per testatorem Balius dari potuisset; vt ex *Afflict.* nos supra firmauimus, & Iura, quæ ibi allegat *Andr. de Barulo* non probant, debere à Rege confirmari; sed tantùm, quòd quando datur tutor ab illo, qui tutorem relinquere nequit, prout est mater, tunc per Iudicem confirmari debeat; & ipsa *Glos.* supponit, patrem Balium relinquenti, non habere licentiam, quod quidem non esse verum, iam diximus, eademque *Glos.* gratis hoc supponit; quemadmodum nec etiam, inspecto tempore adducti *Cap. feudatarius*, quo attento, nullum est dubiũ, hoc sibi patri licere. Eo fortiùs, quia *Andr. de Barulo* de hoc *Capitulo* mentionem non fecit, nec facere potuit, ex quo ipsum fuisse Aduocatum fiscalem tempore Imperatoris Friderici, & sic per multos annos, prius quàm dictum *Capit.* fuisset per Regem Carolum sancitum, atque ipsius *Andr. de Barulo Glosam* imprimi impressores curarunt, post *Glos. Marini*, aduertit ibidem *Afflict. num.* 1. vbi ipsum *And. de Barulo* magnum Iuristam fuisse, asserit.

Quoduè ex dispositione memorati
16 *Cap.* Regis Caroli, possit pater Balium relinquere, atque ille non indigeat confirmatione, ne dum ex ipsius *Capitul.* tenore dignoscitur, ibi: *Qui Baliatum suscipiat, nulla de hoc à nobis, vel à Curia nostra licentia impetrãda*; sed etiã id expressè affirmat *Capyc. in dicta Inuest. in verb. Baly feudatariorum, fol. mihi,* 68. *in verb. Balium*, vbi de hoc *Glos.* dicto mentionem facit, & est secundùm interpetrationem *Isern. in d. Const. minoribus, in princip.* dicentis, hanc Regis confirmationem, de qua per ipsam *Glos.* esse hodie per dictum *Capit.* Caroli II. abrogatam, & innouatam, idemque sectatur *Afflict. loco cit.*

Quinimò ad mentem ipsiusmet *Gl.*
17 *ibidem*, dicere possumus, quòd licèt ipsamet dixerit, esse confirmandum, non propterea ad satisdandum talis Balius tenebatur: nam ibidem *Glos. sub num.* 20. dicendo ea, ad quæ iste Balius obstringitur, ait, quòd tenetur inuentariũ facere ad instar tutoris, & curatoris, per Iura, quæ ibi allegat, nec subiungendo, quòd satisdare teneatur, conecturam facit, vt ipsa opinionis fuisset, vt non satisdare teneatur: alitèr enim notam non effugeret, cum de inuentario dixit, de quo nullum esse poterat probabile dubium, & reliquisset dicere de satisdatione, de qua dubitari poterat, ex quo si Balius est ipse Rex, vt in allegat. *Const. in aliquibus, in verb. Si verò minores*, quando postea hanc Balij curam alijs committit, non debet iste alius ad aliud adstringi, nisi ad illud, quod ipse Rex tenebatur: ea enim nostra facimus, quibus nostram authoritatem impartimur, *leg.* 4. *C. de vet. Iur. enucl.* & qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, *l. si per alium, ff. ne quis eum. cum concord.* sed Rex ad hanc satisdationem non tenetur: igitùr nec ipse Balius. Ac propterea *Capyc. vbi supra, verb. Solemnia debet obseruare*, annuit, quòd quidam hoc tenent, vt satisdare non debeat, & forsàn intellexit de ipso *Andr. de Barulo*, quem retulit paulò superiùs, non loqui, nisi de inuentario. Ad effugiendam igitùr dignam notam aduersùs ipsum

ipſum *Andr.* à quo benè gloſatam præfatam *Conſt.* dicit *Iſern.* poſſumus dicere, ipſum *Andr.* eius fuiſſe opinionis, vt Balius à patre datus, licèt à Rege, ſecundùm eius opinionem, confirmandus, non ad ſatiſdãdum adſtringi valeat.

Quamobrem ſi ipſa *Gl.* hanc fuerit
18 opinionem ſectatus in præfata Balij ſpecie; quantò magis eſt credendum, ipſam huius opinionis fuiſſe in Balio per patrem dato: nàm dum ipſa *Gloſ.* ad probandum, quòd Balius à patre datus eſt per Regem confirmandus, allegat *text. in l. pater*, quæ lex non eſt in *tit. de tutel.* vbi allegat, ſed in *tit. de teſtam. tut. §. cum à patre*, necnon adducit *text. eod. tit. in l. qui tutelam*, quæ lex facit ad ſuum propoſitum in *§. impuberi*, allegat quoque *text. in l. mater*, quæ non eſt in *titul. de Tutel.* verùm eſt in *Codice de teſtament. tutor.* in quibus benè probatur, quòd tutor à matre dari nequit, quia filios in poteſtate non habet, vt dicit *Gloſ. ibidem in verb. Non poteſt*, vbi concord. meminit; ſed datus confirmari debet. Cum autem *Gloſ.* ibi ſubſequitur dicendo, *propter conſilium, & teſtimonium paternum*, & allegat *text. de curat. fur. l. & furioſo*, & credo voluiſſet dicere, *ſi furioſo*: nàm ibi in fine notatur de paterni teſtimonij authoritate, vt per *Gloſ. fin. in verb. Vitium*, allegat etiam *C. de Epiſc. aud. l. declarationibus*, quæ legi debet *de Creationibus*, 20. nàm ibi etiam de paterno teſtimonio. Si ergò poſtquàm dixit, Balium à patre datum eſſe per Regem confirmandum, illa deinde ſubiungit verba, *propter conſilium, & teſtimonium paternum*, nectens dicta Iura; ſequitur affirmandum, quòd ſicuti cum datur à patre filio, cui tutorem dare nequit, quia forsàn ſumus in caſu, in quo filium in poteſtate non habet, debet à Iudice confirmari, per Iura Communia, in quibus habentur duo, vt ſcilicèt confirmari debeat, necnon iſto caſu propter conſilium, & teſtimonium paternum, ad fideiuſſionem præſtandam cogi nequeat, vt in ſpecie in *dicta l. de creationibus*, quam allegat *in tit. C. de Epiſcop. audien.* ibi: *Fideiuſſionem ceſſare neceſſe eſt, paterno teſtimonio pro eius ſatiſdatione ſufficiente*. Sequitur idcircò dicendum, vt *Gloſa And.* dictum intelligatur ſecundùm legem, cui innititur: vt nimirùm confirmari debeat, & quòd ad ſatiſdandum non cogatur; ſicuti quoque colligitur ex *text. in l. qui à patre, ff. de confirm. tut.* vbi quòd datus à patre, licèt inualidè, ſit confirmandus, & quòd ſatiſdatio remitti debeat, quia paternum teſtimonium ſufficit, vt ibi in *Gloſ. in verb. Remittitur*.

Atque *text.* iſte *in l. qui à patre, de confirm. tut.* ad hoc demùm adducitur per *Iſern. ibidem ſub lin.* 70. vbi agitat quæſtionem, de qua nos ſupra, an auus maternus, mater, vel pater, quando filium in poteſtate non habet, Balium dare poſſit? & firmando quòd ſic, dicit, eum tamen confirmandum eſſe à Rege, quo in caſu iſte Balius eſt tutor datiuus: cum confirmandus dici teſtamentarius nequeat, vt *Inſt. de tutel. §. fin.* vbi *Gloſ.* ſubiungit inde, quòd reſpectu ſatiſdationis præſtandæ, perinde eſt, ac ſi eſſet teſtamentarius, per *text. in dicta l. qui à patre*, quem *text.* vnà cum alijs Iuribus, hoc idem firmando, allegat *Afflict. num.* 5. atque propterea cum Balius, qui eſt confirmandus, dum à patre datur, qui filium in poteſtate non habet; vel à materno auo, & alijs impuberem in poteſtate non habentibus, ſatiſdare non vtique tenetur; tanto magis Balium, qui à patre datur filio in poteſtate exiſtenti, & quem non eſſe confirmandum, noſtri de Regno affirmant; poſſumus audactèr aſſeuerare, non eſſe ad hanc ſatiſdationem præſtandam, compellendum.

Quod quidem erit extra omne du-
19 bium, ſi attendamus, prout debemus, & noſtrates benè aduertunt, diſpoſitionem adducti *Cap. ſi feudatarius*, ibi nàmque duo principalitèr; quæ ad noſtrum quæſitum ſpectant, clariſſimè ſanciuntur. Primum, ſcilicèt quòd feudatarius decedens, ſuo poteſt

tcst filio illum Balium, quem voluerit, relinquere; & in hoc dum vult, quòd possit eum relinquere, qui sibi placuerit, est magis ampla Sanctio, quàm ea, quę ab Imperatore in *Inst. de tut. §. permissum*, disponitur, vt possit pater filio sibi in potestate existenti tutorem dare: ibi nàmque haùd ista leguntur verba, de dando tutorem, quem vult, prout in dicto *Cap.* leguntur, quasi quòd non modò æqualem potestatem habet in dando tutorem respectu allodialium, sed maiorem respectu feudalium, vt aliquid aliud operetur expressum, quàm tacitum; atq; ideò sicuti tutor ab ipso patre datus in allodio cautionem pręstare minime obstringitur, ità nec in feudalibus; & propterea Balium tutori, & curatori æquiparari, diximus, ac ex *Isern. & Afflict.* hoc firmantibus in citata *Const. minoribus*, tradit *Io: Ant. de Nigr. in dicto cap feudatarius, n. 12.* & verè nullum est, nisi nominis discrimen: nàm in alijs Regionibus, pater, tàm in feudalibus, quàm in allodialibus, tutorem relinquit, quia tutorem dando, nihil de feudo disponit, *Rosent. de feud. cap. 12. conclus. 10. num. 11. fol. 357.* ex *d. §. permissum, de tutel.* & alijs Iuribus, & DD. allegatis *lit.* L. subiungens sub *nu.* 12. quòd de Iure feudali circa tutorem testamentarium nihil immutatum legitur; idemque, etiam si à patre esset inutilitèr datus, & confirmandus, ex DD. & Iuribus in *lit. H.* & prosequẽdo sub *num.* 63. innuit ea, quæ adimplere debet tutor in feudis, pendere ex decisis à Iure Communi.

Alterum principale est, quia Incly-
20 tus Rex vult, vt iste Balius per patrem relictus suscipiat Baliatum, *nulla de hoc à nobis, vel nostra Curia licentia impetranda*, quibus verbis illa sublata fuit antinomia, per priùs exorta, nùm Baliatus à Rege pendeat? vel à Rege sit confirmandus? ita quòd absque hæsitatione à patre datur Balius, & à Rege non est confirmandus, vt *Isern.* ac *Afflict. in loco citat.* monent. Hinc est cauendum à dicto *Marin. Freccia de subfeud. 39. authoritat. sub num 3.* in Regno non dari Balium in feudo, nisi ab ipso Rege, ex *Const. feud. in aliquibus*, cum hoc eius dictum corruat ex abrogatione, & innouatione per dictum *Capit.* Regis Caroli, vt dixerunt *Isern. & Afflict. loc. cit.* ex quo quidem Regis Caroli *Cap.* idem *Isern.* in adducta *Constit. minoribus, lin. 80.* scribit, quòd ista datio Balij valebit omni Iure, quo melius valere potest, *l. 3. in fin. de appellat.* & *l. quod fauore, C. de legibus*, maximè ex illis verbis: *Sine licentia Curia administrat*, & propterea cogitare haud possumus rationem concludentem, siue coloratam, quare adstringi possit? nisi dicamus, hoc in more esse: nàm constituto curatore à Pro-Rege, eiusque Collaterali Consilio, & testamentario confirmato absque inquisitione, remittitur ad Reg. Cameram, vt ibi adimplenda adimpleat, & quamquàm sit testamentarius, præstare obstringitur cautionem, *Reg. Curte citat. cap. 3. nu. 90. Montan. de regalib. in fin. tract. pag. 351. Reg. Sanfelic. decis. 281. lib. 2. & decis. 367. lib. 3. D. Consil. Marcian. cons. 39. D. Consil. Theodor. allegat. 71.* & *D. Aget. vision. iur. feudal. rub. 4. vision. 5. de iure Balij notit. pagin. 275.* ex *Reg. de Ponte de potest. Pro-Reg. tit. de diuersis. prouis. num. 6. Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 562. num. 1.* qui quoque loquuntur de Balio vnius ex Proceribus, & Magnatibus Regni, si satisdare obstringantur, ac pro qua summa, & si fuerit Balius constitutus magnus Princeps.

Sed nùm in specie requiratur, vt
21 præfati Balij relinquantur sub nomine Balij? an verò sat sit sub tutoris, vel curatoris, seù Gubernatoris? Videas *D. Reg. Io. Franc. de Pont. decis. 20. à num. 7.* relegans se in *tract. de potest. Pro-Reg. titul. 10. capit. de Balijs*, & ibi *Thor.* qui optimam suam additionem adiunxit. Vt autẽ non nisi vnicus concedatur, decisum fuisse ostẽdit *Præsul Ricc.* causas speciatim memorans *collect. 1382.* verùm *Camill. de Curt. cit. cap. 3. num. 94.* hoc interpretatur, posse

ſe ſcilicèt plures dari. Et an proximior ſucceſſurus eligi debeat ad inſtàr tutelæ? *de Luna conſ.19.n.8.Reg. Tap.deciſ.S.C.31.num.13. Ant.Perez. in manip. iur. lit.A. num.16. Reg.Valenz.conſ.17. ex num.2. Praſ. Merlin. cent.1.cap.9. Seuerin. ad Reg.Sanfelic. cit.deciſ.367.verſ.Inſuper eſt obſeruandum.* Nùm verò mater excludat auum paternum? diſcutit de *Franch.dec.*10. quam deciſionem expendit *Reuerter. deciſ.* 354. & *de Luca in obſeruation. ad eumdem de Franchis*, improbans *num.2. Rot.de priuileg.mulier. capit.2. num.*78. & *Caruſ.in ſylu.termin.arbor.* 27. *num.*14. in concurſu aui, & matris in tutela, de qua *Thorus part.3. verb.Tutela*, *Reg. de Marin.lib.1.reſol.*54. *Valeron.de tranſact.tit.3.q.41. num.*18.

Eccleſiaſtici autem conſtitui poſſunt Balij ſuorum agnatorum, & cognatorum,vt aduertit *Carolus Roſa ad conſuet. Neapolit. tit.13. quib.reb. hab. loc.quart.ad fol.301.lit.A.ſub num.46. pag.*242. notans *Conſtantin. Caſar. in ſpecul.peregr. quaſt.*19. ſermonem habere de tutela extranei. Clericis enim licet,ſi ipſi velint, tutelam, aut curam aſſumere, ad quam iure agnationis vocantur,non verò Monachi, Epiſcopi, aliique Religioſi, *Accurſ.in Auth. Presbyteros*, *C.de Epiſcop.& Cleric.* ac ante eum *Azon.in ſumm. C.lib.1. eod. tit.num.10.& lib.5.tit.qui dar.tut.poſs. num.*11. *Cuiac. ad Nou.* 123. ex quaſumpta fuit mox *cit.Auth.Presbyteros*, *Coſta de remed. ſubſid. rem.72. num.7.* ex *Rot.Roman.deciſ.772.par.1. in nou. Aretin.conſ.26.nu.3. Guttier. de tutor. par.1. capit.1. num.20. Craſs.de effect. Cleric. effect.16. num.20. Squillant. de priuil.Cleric.cap.14.num.7. Anſald. de iuriſd.par.2.tit.11.cap.28.num.13.Molin.de iuſt.& iur.diſp.221.nu.8.Sanch. in præcept. Decalog.tom.2.lib.6.cap.14. nu.25.Barboſ.in cit.Auth. Presbyteros, num.4. & de iur. Eccleſ. capit.39.S.5. num.73. Caſtill.deciſ.82. Larrea alleg. fiſc.82.num.3.par.2. Giurb. obſeru.23. num.11. Alba conſ.755.num.28. Marcabrur.conſ.37.num.82. Gregor.Lopez in l.14.tit.16.par.6.* Cumq; inter Monachos accēſeri,& connumerari Milites Hieroſolymitanos,ſcripſerint *Caſſan.in cathal.glor.Mundi p.4. cōſid.64. Tuſch.concl.107.lit.N. Tap.in authen. ingreſſi, in gloſ. Sua, cap.73. num. 19. Menoch.conſ.54.num.17. Vaſq.controu. iur.lib.3.cap.105.num.49.& 50.Azor. Inſtit.Moral.lib.12.cap.12.par.5. Ricc. collect.216. Franc. deciſ.479. Molfeſ. conſ.33. de Pont. conſil.14. lib.1. Gratian.diſcept.forenſ.c.257.nu.24. & ſeq. & cap.880. Caball. reſol. crim. caſ.64. de Franch.deciſ.479. Guazzin. ad defenſ.reor. def.1.c.23.Camill.de Medic. conſ.719.R.Sanfelic.dec.251.* ideò tutelā,Baliatumq; gerere, omninò prohiberi,in conſeſſu Doctiſſimorum Virorum fuit reſponſum. Ac quid de Militibus Cruciferis cuiuſcūq; Ordinis? ſcribūt *Gratian.c.880.Flor. Diaz lib.2. var.quaſt.21.S.4.ex n.174. Reg.Rouit. in prag.1. num. 4. de Eccleſ. perſon.* & de illis Sancti Iacobi de Spada,Alcantaræ,& Calatrauæ,*Maſtrill.deciſ.*290. *Reg.de Marin.lib.1.quotid.cap.44.Bellug.in ſpec.Princip.rub.11.S.videndum*, *à num.* 16. *Conſil. Carleual. de iudic. lib.5.diſp.2.quaſt.6 ſect.3.num.*435.

Inſupèr *Capyc.in citat.inueſtit.col.2.*
22 *verſ.Regi pupillo*,multa de Balio profert, vnumque adducit admodùm ſingulare, vt ſcilicèt pupilli expenſis nutriri debeat Balius,ex *Conſt.Minoribus,circa medium*,& ibi *Gloſ.in verb. Veſtitu*: quia Rex pro perſona ſubſtituta per ipſum pro ſeruitio poteſt de feudi fructibus retinere tantum,quātum ſufficit, *Andr.in cap.ſi quis deceſſerit, col.1.ſi de feud.fuerit controu. & in S.ſi quis infeudatus,col.4.verſ.quinto*, notandum addens *Capyc.* quòd vltra victum, & veſtitum,ſalarium conſequi habeat, ac nectit obſeruatum in Baliatu Comitis de Caſtro, & deciſum refert *de Franch.deciſ.*122. *Bilotta concl.feud.*83. *Auus meus ad Grammat.deciſ.103.nu.136.* etiam facta renunciatione ſalario tutelæ, non includitur illud baliatus pro feudalibus,de quo debet fieri ſpecialis mentio, vt in *alleg.27.tom.3. Reg.de Marin.* ſicuti

&tu-

& tutori salariū à Iudice constitui potest, nil refragante, illud gratuitum esse debere, ex *Bart. in l. eos, ff. de tutor. & cons.* 82, *vol.* 2. vt aduersus deductum apùd *de Franch. citat. decis.* 122. *Monter. decis. Arag.* 29. *num.* 21. *Menoch. de arbitr. cas.* 512. *Guttier. de tutel. par.* 3. *cap.* 2. *Reg. Reuert. decis.* 571. & ibi *Reg. de Marin.* tuetur *Cons. Prat. lib.* 2. *discept. forens. cap.* 5. ex *Valenz. cons.* 179. *nu.* 61. & repetit *ad Paschal. de patr. potest. par.* 1. *cap.* 3. *vers. curiosa in primis*, & haud dissentiunt *Papon. de arrest. Franc. lib.* 15. *tit.* 5. *arrest.* 12. idem *Menoch. cons.* 228. *lib.* 3. *Altograd. cons.* 57. necnon *Cyriac. lib.* 3. *contron.* 503. *num.* 43. *Cancer. var. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 48. *Bacc. de decim. tut. cap.* 2. sermonem habentes in tutela laboriosa, & tutore paupere, *Borgn. in tractat. de tutor. & curat. num.* 310. post *Aretin. in tract. de testam. glos.* 96. & Iudici arbitrarium, notat *Anton. Piagg. in tract. de tut. & curat. quaest.* 3. *num.* 24. & 25. *pagin.* 727. *in* 8. *vol. tract. Anchar. iun. cons.* 61. *lib.* 2. *Christin. dec. Belgic.* 153. *vol.* 3. *Io. Vincent. Caualer. alleg.* 27. *in tom.* 3. *quot. resol. Reg. de Marin.* Adeo quòd Balius propter amplum patrimonium, sicuti tutor, possit constituere vnum administratorem in certis bonis cum solario, vt dixere *Bart. Io. de Plat. & Rebuff. in l.* 2. *C. de conditis in publ. ber. lib.* 10. *Afflict. in rub. Constit. de iur. Balij, col.* 2. *ad medium.* Illud tamen nùm debeatur patri Balio sui filij? negatiuè decisum memorat idem *de Franch. decis.* 340. quia nec filio gerenti patris negotia debetur. Contra quam decisionē, tàm pro patre, quàm pro filio, arguit *de Luca in add. ibidem* ex *Escob. de ratiocin. cap.* 28. *num.* 36. & diffidentes *Consil. Roct. respons.* 81. à *nu.* 15. *tom.* 1. & *Cons. Prat. ad Paschal. de patr. potest. par.* 1. *cap.* 3. recenset.

Sed competat nè pro huiusmodi sa-
23 larij consequutione praelatio coeteris creditoribus? differit *Consiliarius D. Ioan. Dexart ad Capit. Regni Sardin. lib.* 3. *tit.* 11. *de salar. & diet. capit.* 64. *num.* 7. *pag.* 938. optimam adhibens distinctionē inter creditores generali, & speciali cautos hypotheca.

Neque mirum, si Balio sit magis
24 promissum ex Constitutionibus Regni, quàm Tutori per Ius Commune: nàm dicitur plusquàm Tutor, *D. Rodoer. ad Reg. de Marin. quot. resol. cap.* 30. & haec persona Balij in contingentia facti fuit reputata quasi eadem cum feudatario impubere; prout seruatum in Parlamentis, in quibus haesitatum extitit, an locum sui feudatarij tenere potuerit? & *D. Reg. de Ponte decis.* 14. *nu.* 9. decisum memorat negatiuè, pluribus rationibus, quarum praecipuam elicit *D. Reg. Tapp. in decis. suprem. Ital. Consil.* 21. *num.* 36. & 37. quia ius illud honorificum, & speciale, personae, & ossibus feudatarij est adeò annexum, vt ab eo euelli non possit; tamen ibidem *Reg. Tap.* refcribit decisionem *D. Reg. D. Anibalis Moles*, tunc manu scriptam, nunc cū alijs typis editam, *tit. de exact. function. fiscal.* §. 3. *quaest.* 7. *pag* 46. concludentem, Balium vti Baronem suffragium protulisse, non autem vti procuratorem, haud refragāte, quòd non esset Baro, licèt vt Baro existimaretur, & aliud est esse tale, aliud verò haberi pro tali, iuxtà *Bart. in gl. in l. mera appellationi, ff. de verb. signif.* ac monet, eam fuisse illius conclusionis rationem: quia Balius habet omnimodam iurisdictionem, imperijq; exercitium, proprio iure, non autem procuratorio, ex *DD. in mem. constit. minoribus*, & *Capyc. cit. loco, verb. Feudatarij*.

Notabile quoque videtur, vt Baro,
25 filio sui subfeudatarij ab intestato decedenti, de Balio prouidere potest, licèt de hoc nullam legem loquentem habeamus, *Freccia*, latè hinc indè disserens, *auther.* 29.

De Balio autem, vel Curatore Re-
26 gi minori dando, sermonem habent *Reg. Tap. de iur. Regn. lib.* 6. *tit.* 17. *ex nu.* 9. *Antunez de donat. Regijs, par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 67. *Gratian. discept. forens. cap.* 225. *Oldrad. cons.* 53. *Cald. Pereyr. in l. si curatorem habens, verb. Hunc contractum, num.* 45. *Parlador. lib.* 1. *rer. quotid. cap.* 12, *num.* 11. *Moli-*

naus

nus, damnatæ memoriæ, *ad Consuet.
Paris.tit.1.§.29.ex num.2.Galganet.de
tutel.lib.1.tit.12.num.16.Giurb.de suc-
cess.feudal.præl. d.3.num.13. Merend.
controu. lib.6. cap.46. num.3. Valenz.
cons.198. ex num.* 80. *Vela dissert. 3.
num.11. Afflict.in constitut.minoribus,
n.14.Zeschlinus in vindic.Daniel. Ot-
tonis de iur.public.cap.17.fol.405.Aru-
meus de iur.public.to.2.disc.35.cap.31.
D.Reg.D.Marcell.Marcian.de Baliat.
Regn.Neapolit.in fin.oper.legal.*

Tutor præterea datur alijs Burgen-
27 sibus ad certam vsque ætatem, inde
verò curator, donèc maior fiat, vt in
adducto loco dicit idem *Afflict.* se-
cutus inibi *Barolum*. Illius verò tres
sunt species ex vulgata Iuris assertio-
ne, alius quippè testamentarius, alius
legitimus, alius deniquè datiuus; &
quando vnusquisque eorum vendicet
sibi locum, exclusis alijs? insinuat ci-
tatus *Anna cons.* 50. At horum tuto-
rum materia cum latas habeat habe-
nas, eorumque non sit propria sedes
in hoc *Ritu*, illorum propterea tracta-
tionem silentio hoc in loco inuoluere,
existimauimus. De curatore autem
nonnulla diximus in antecedenti *Rit.*

Atq; hinc tantùm ad tertiam in su-
28 perioribus memoratam speciem per-
transire decreuimus: scilicèt ad Mun-
dualdos, de quibus noster *Ritus* agit.
Itaq; quis erit legitimus Mundualdus?
*Luc.de Penn. in l.quicumque militum,
C.de re milit. lib.11.* cuius memor est
Affl. decis.260.in fin. quorum memi-
nit *Cauensis in Ritu 291. sub num. 5.
Giurb.ad consuet.Messan. cap.1. glos.9.
par.1.num.27. Molfes.ad consuet.Nea-
pol.par.4. tit.de renunc.quæst.19. n.11.*
Dari mulieribus inferioris gradus, vi-
uentibus tamèn Iure Longobardorũ,
docet *Glos.super eadem constit.minori-
bus, versic.& vestitu suo*, quæ negare
videtur in mulieribus Nobilibus, Iu-
re Longobardorum viuentibus, &
apertè firmat in *vers.nam propter No-
bilitatem, Capiblanc.de Baron.prag.3.
nu.*110. Contradicit tamen generica
tripartita distinctio *Baroli* per eum-
dem *Afflict.sub dicto num.*3.commen-
data. Neque habent mulieres in pote-
state, sed dumtaxàt mundium earum,
quandamque authoritatem, curatoris
instàr, *Maxill.ad consuet.Barens.§.mu-
lieri nulli licere, num.33.pag.239.*

Hæc autem Mundualdorum autho-
29 ritas, non sola Longobardorum le-
gum adinuentio est, cum, & eam an-
tiquissimo Iure fuisse apùd Romanos,
testetur *Boet. in Ciceronis topica, lib.2.
Antiquo*, inquit, *Iure mulieres sub per-
petua tutela continebantur, & cũ recede-
bant à tutoris potestate, quæ in manu vi-
ri conueniebant, capite diminuebantur,
itaque fiebat eis prioris status mutatio.*

Mundualdi tamèn expressus nè sin-
30 gulis, quibusque in actibus requira-
tur consensus, an tacitus quoque sit
satis? si quis recogitet, adeat *Arnon.
in commentat.60. & sing.* 5. hunc non
sufficere aientem; at *soliloq. 91.* sibi
ipsi fortasse contradicentem. Ille verò
debet esse in ipso actu, nec fas est su-
peruenire post illum factum, *Alex. in
l.1.§.fuit quæsitum, ff.ad trebell.in l.cũ
dotem, §.eod. autem temp. ff. solut.ma-
trim. Vrsill. ad Afflict.decis.260.n.11.
& 12.* indicans, quòd renuente Mun-
dualdo assentiri, Iudex suas interpo-
nit partes. Ad rem *Tiraquell. ad ll.
connubial.q.7. Berlic.lib.2. concl.18.*

Mulieri verò restitutio, vtrùm de-
31 tur, & beneficium competat viuenti
sub Mundualdo? annuo, si Mundual-
dus ipse haud soluendo sit; dissentio
tamèn, cum soluendo est, iuxtà *Con-
stit.obscuritatem*, & *Ioann.Andr.* notat
in *repert.verb.Minoribus, versic. nota
ex Glos. Ricc.* videndus *collect.186.&
1936.* Rationem verò diuersitatis in-
ter Tutorem, siuè Curatorem, & Mun-
dualdum, exquirit *Glos. in ead. Const.
versic si autem quæris*, latiùsque expli-
cat *Imbrian. de 1.& 2.benef. consid.2.
à num.* 107. & ex exteris conueniunt
exarata à *Bes.4.cons.149.num.2.*

Reliqua de Mundualdis subticeo,
32 tanquàm minus vtilia in Regno, vbi
perraro, vt diximus, viuitur Longo-
bardorum more, & relego ad ea, quæ
post *Blasium de Morconibus*, breuilo-
quo, tenebricoso tamen, longèque ob-
scuro

scuro sermone congerit *Paudus in suo tractatulo de præsentat. instrum. par.2. declaratione 18. à num. 48.*

Cœterùm, qui, & à quibus curatores mulieribus dari possint? exquirit quoque *Berlich. 2. conclus.* 18. loquens de eorum officio, & authoritate; ac quando sine illorum consensu, efficaciter, contrahendo, obligari possint? discutit idem *Berlich.* antecedenti *concl.17.* & an contractus, vel transactio à solo curatore celebratus subsistat, muliere illum ratificante, pretiumque recipiente? idem *Berlich. tract. 1. decis.* 148. quidue in contractu iurato? *Vrsill. ad Afflict. citat. decis.* 260. *num.9. Cauen. in rit.291.* vel in sui fauorem, *Gomes in l.54. Tauri, numer.2. Marant. par.4. dist.16. num.4.* idem *Cauens. citat. loc. Petr. Peckius in tract. de testam. coniug. lib.2. cap.13. n.3.* vel fauore piæ causæ, *Corn. consil.256. num.6. lib.4.* & si contrahat per procuratorem, *Socc. cons.112. & cons.132. lib. 1.* qui fatur etiam in aditione hæreditatis, & de compromisso loquitur *Marant. part.6. verb. Compromissum, num.11.* necnon *Carau. in pragm.1. de S.C. Macedon. §.11. num.39.* & si ageret nomine alieno, & non suo, *Vrsill. cit. loc. num.10. Marant. in spec. par.3. num.124.*

33

RITVS CCXCIII.

Item Curia ipsa, etiam inter Longobardos, repulsationem sacramentalium non admittit.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentales, qui, & quot esse debeant? ac de illorum vsu.*

1 Sacramẽtales, de quibus hic *Rit.* alterque 280. qui idem disponit, sunt testes compurgatores, teste *Afflict. in Const. crebra, rubr.57. sub num.1. Imbrian. de repulsa, part.3. considerat.2. num.61.* non minores duodecim, *Afflict. in capit. Sacramentum, in initio,* atque §. *si a Iudice, de consuet. recti feudi,* quique iurare debent de veritate, iuxtà *Gl.2. in cap. vnico, de contron. inter mascul. & fœmin.* si possunt, aliàs de credulitate, addit ibi *Afflict. num.49.* Horum autem Sacramentalium Ius Longobardorum etiam meminit, illisque vtebatur, iuxtà *l. qualiscumque, sub tit. qualit. quis se defendere debeat;* itidem, & ius feudorum in *cap.1. de content. int. Domin. & vasal. de inuest. feud. & cap.1. §. Sacramentum, de consuetud. recti feud.* ac demùm Consuetudo Barensis in *Rubr. cum quibus sit iudicandum, §. cum ob hominum,* vbi *Maxilla* testatur, vsum hodiernum contradicere. Ius autem Canonicum quanquàm Sacramentalium nomen non admittat, testes tamen compurgatores recipit, *tot. tit. de purgat. canon.* in omnibus quippe delictis; verùm vsus restrinxit ad crimen tantùm hæresis, *Pegna ad director. Eymerici, par.3. Comment.28. versic. & cum in omnibus.* Sed quales? quotque esse debeant? quibus in casibus? & quomodo recipiantur? tractant *Locat. in suo opere inquis. verb. Purgationes,* & *Pegna ad idem directorium Inquisit. par.2. comment.14. lit.C. & D.* idemque *Eymer. par.3. numero 182.* Et de his aliqua dixi in *citat. Rit. 280. & in Ritu 288. sub num.18. vers. & quamuis ibidem Reg. Ronit. in fine, hoc tom.4.*

RITVS CCXCIV.

Item seruat ipsa Curia, quòd cum aliquis tutor, vel curator, tutorio, vel curatorio nomine, cõtestatur litem in iudicio, siue conuenti, siue conuenientes nominibus quibus supra, admittuntur per ipsam Curiam,

riam, etiam quòd non habeant instrumentum tutelæ, vel curæ, siue veniant etiam cum pupillis, siue sine; verùm facta litis contestatione, & iuramento de calumnia, & dato termino ad probandum, datur vnus alius terminus ad docendum de solemnibus: idest de curis, & tutelis, infra quem si non docent, non recipiuntur iura ipsorum tutorum, vel curatorum, nominibus quibus supra.

SVMMARIVM.

1 *In omni iudicio legitimanda est Actoris persona.*

2 *Qua legitimatio fieri nè debeat ante contestationem litis, vel satis sit in termino probatorio? & quid de productione scripturarum?*

3 *Non exilis distantia consideratur inter verbum* exhibere, *&* edere.

4 *Edictum* de edendo, *an fuerit superfluum? & satis sit titulus* ad exhibendum*? ac qua sit inter hos titulos differentia?*

5 *Quando edenda sint instrumenta, & scriptura, tàm ab Actore Reo, quàm Actori à Reo ad finem probandi? & de obseruantia nostri Regni.*

6 *Scripturas ad finem deliberandi cogitur Actor exhibere ante contestatam litem ad petitionem conuenti, si de illis meminerit in libello.*

7 *Non iuuat, si dicat postmodum, illas deperdisse, nisi amissionem probationibus confirmauerit, vel aliquis deduceretur casus.*

8 *Regula memorata, exhibendas esse scripturas in libello mentionatas, an procedat, si fiat de illis mentio, tàm limitatiuè, quàm assertiuè? & adducitur exemplum.*

9 *Actor si compareat uti cessionarius, seù donatarius, Reusque instet pro cessionis, seù donationis exhibitione, non tenetur.*

10 *Ante litis contestationem non sunt admittenda probationes in causa principali, quiduè si sit facta mentio in libello?*

11 *Si aliquid alicui competat tanquàm heredi, sit nè exhibenda scriptura hereditatis, vel praambulum? quid in filio tàm respectu patris, quàm matris?*

12 *An facienda exhibitio alterius instrumenti nominati in scriptura ipsa mentionata in libello.*

13 *Instrumenta si vna cum libello producantur, facta litis contestatione, non potest ex illis instrumentis ferri sententia pro Actore, nisi ab illo fuerint reproducta in vim probationis; Sed quid in Regno.*

14 *Attento hoc* Ritu, *ut agens nomine alieno teneatur probare, se talẽ qualem asserit post litem contestatam, an semper sit verum? & datur illi intellectus.*

Exceptio in judicio, tu non es procurator, *est dilatoria, & alia remissiue.*

15 Constitut. Regn. Exceptionem filiationis, *dispositio, atque distinctio inter agentem nomine proprio, & alieno, memoratur.*

16 *Adducitur notabilis S.C. decisio iunctis Aulis à* Reg. Rouito *manuscripta, qua explicatur adducta* Constit. Exceptionem filiationis.

17 *Tutor agens tenetur ostendere solemnia, & qua sint? ac cuius expensis dari debeant? & an sat sit dicere, vbi sunt?*

18 *Inuentarij exceptionem opponens, an teneatur illud exhibere, vel sufficiat indicare Notarium.*

19 *Cedens non obstringitur tradere instrumentum crediti cessionario quando originale existens penès Notarium haberi potest, & memoratur* Seraphini decisio 1477.

20 *Cuius sumptibus sit danda copia scripturarum in libello enunciatarum? remissiuè.*

1 CVm actus agentium sint in patiente benè disposito; in omni iudicio, siue ciuili, siue criminali, siue ordinario, siue exequutiuo, & summario, esse

legitimandam Actoris personam. Iura clamant, *cap. quarendum*, *cap. alicui*, *cap sunt qui*, 2. *quæst.* 7. *l. qui stipendia*, 9. *l. licet*, 24. *C. de procurat. l. non ignorat*, 9. *l. si quis*, 20. *l. si liberti*, 21. *C. de ijs, qui accus. non poss.* & DD. aduertunt, *Brunor. à Sole in quæstion. legal. quæst.* 11. *Carolus de Grassis de exception. exception.* 4. *ex num.* 88. & latè ex *nu.* 95. *Vant. de nullitat. tit.* 11 *de nullitate ex defectu inhabilitatis, seù mandati comparentium*, *ex num.* 1. *Ronit. in pragm.* 5. *num.* 10. *de ord. iudic. Castill. quotid. controuers. lib.* 3. *capit.* 24. *num.* 130. *Antonin. de Amato variar. resol. lib.* 2. *resol.* 78. *ex num.* 1. *Gregor. Lopez. in lib.* 3. *tit.* 10 *par.* 3. *glos.* 1. *Maranta in praxi par.* 4. 20. *distinct. nu.* 16. *& par.* 6. *tit. de except.* 9. *membro iudicij*, *num.* 3. *&* 4. *Carleual. de iudic. tom.* 2. *lib.* 1. *tit.* 2. *disp.* 4. *ex num.* 1. *Reg. Sanfelic. decis.* 338. *à num.* 1. *lib.* 3. *Consil. Prat. discept. forens. cap.* 24. *ex num.* 1. *Præs. de Franch. decis.* 692. *Reg. Ronit. in pragm.* 1. *n.* 2. *de ord. iudic.* Quæ quidem inhabilitatis personæ exceptio nunquàm exclusa censetur à Statuentibus, tàm in iudicijs, quàm in cœteris actibus, *Menoch. de præsumption. lib.* 2. *præsumpt.* 33. *num.* 1. *&* 2.

Antinomia verò inter *DD.* extat,
2 an id fieri debeat statim initio litis, & ante ipsius contestationem, vel sat sit legitimare Actoris personam in probatorio termino? anuè deuinciatur nonnunquam ipse Actor, seù libellans, exhibere scripturas, aùt instrumenta, quæ memorat in libello? quod ex scribendis patebit; sed antea ignorare nefas est, distantiam haud
3 exilem cōsiderari inter verbum *exhibere*, & verbum *edere*, nec immeritò legi in libro *ff.* & C. titulum *de edendo*, aliumque *ad exhibendum*. Et licèt inter se tantam præseferant similitudinem, vt nedum discerni vix possit, quid inter se distent; verùm etiam complures existimauerint, edictum *de edendo* ferè superfluum esse, tanquàm satis nobis sit titulus *ad exhibendum*.
4 Attamèn inter alias consideratur illa dissimilitudo inter verba ipsa, & reliquis fortasse vtilior, quæ depromitur ex *Castrens. in l. quædam, ff. de edendo*, quòd qui edere compellitur, tradendo exemplum, suum persoluat munus, *l.* 1. *§. edere*, *& l. Argentarius*, *§. edi*, *ff. eod.* Sed qui exhibere cogitur, rem ipsam solùm, non eius exemplar, aùt imaginem consignare potest.

Itàque dum de scripturarum exhibitione loquimur, ipsæ produci, non earum exemplar potest: tùm, quòd exhibere, est præsentiam corporis præbere, *l. plus est*, *& l. locum*, *§. hoc interdictum*, *ff. de tabul. exhib.* tùm, quòd actio ad exhibendum datur ei, qui aliqua acturus est actione in rem, vel in personam, cuius petitur exhibitio, *l.* 3. *§. est autem*, *& l. Iulianus*, *§. quantum*, *ff. ad exhib.* quare non exemplar, sed res ipsa exhibenda est. Reliquas duas differentias coacceruat *Alfan. in rub. C. de edend. à n.* 3. quamuis sciam, neminem latere, talia verba aliquando confundi, sæpèq; exhibere pro edere sumi, & è contra.

His consideratis, regulam nunc
5 constituo, ex *Vlpiani I. C.* sententia, *edenda esse omnia, quæ, quis apùd Iudicem editurus est*, in *l.* 1. *§. edenda, ff de edend.* vbi etiam *Glos.* cœterique scribentes explicant, edenda esse omnia instrumēta, tàm ab Actore Reo, quàm Actori à Reo, & post litem contestatam tantùm: nàmque lite contestata, vsque ad causæ conclusionem, cum Iudici edantur instrumenta, *cap. cum dilectus, de fide instrum. & cap. cum causam, de testibus, Abb. Fel. & alij in eod. cap. cum dilectus*, necnon *Bart.* & reliqui *in l. admonendi*, *ff. de iure iur.* idcircò etiam aduersario ea edenda esse post litis contestationem, vsque ad conclusionem, videtur dicēdum. Opinatur tamèn *Specul. in tit. de instrum. edit. §. nunc dicamus, num.* 1. licere Iudici statuere terminum vtrique parti, infra quem vniuersa instrumenta producantur, & eo casu non ampliùs deceat vsque ad conclusionem dare, & præscripto tempore elapso denegetur exhibendi facultas, & commen-

dant

dant *Gulielm.* & *Bald. super ipsomet* *§.edenda.* Hactenùs de scripturis consignandis ad finem probandi, quas nemo compellendus est præsentare, nisi post contestatam litem; & de stylo nostrorum Tribunalium, quandocumque vsq; ad sententiam exclusiuè producere partes valent, vt pluriès dixi, præsertim in *Rit.238.lib.2.*

Cùm verò de illis quæritur ad fi-
6 nem deliberandi, cogendus est Actor, etiam ante contestatam litem, exhibere ad petitionem conuenti, ex *l.1. ff.de edend. Specul.loc.cit.* & propterea si producens libellum in eo meminerit alicuius scripturæ, tunc illam cogitur edere, *Soccin.iun.cons.134. post num.3.volum.2. Purpur.cons.8. & 11. vol.1. Borgn. Caualc. decis.38.num.5. vol.1. Innoc.& Abb.cap.1.de probat.* & *Felin.n.26. Aret.cons.68.num.1. Viu. decis.11.num.12.decis.358.par.2.Cancer.var.resolut.par.1.capit.19.num.15. Muscatell.cit.glos.comparentis. nu.14.*

Idque adeò, quòd si postmodum
7 deperdisse iuret, non sit eius assertioni standum, nisi eiusmodi amissionem alijs confirmauerit probationibus, *Ruin.cons.69.num.4.& 5.vol.2.*& *Platus in l.siquando,num.541.C.vnde vi,* vel aliquis deduceretur casus: veluti incendij, saccomanni, inundationis, vel casmatis, &c. *Glos.in cap.quantùm contrà, verb.Præsumatur, de probat.*ex *l.1. C. locat. Afflict.decis.13. Farinac. de simulat.& falsitat.quæst.154. 3.par. num.40. Surd. cons.145.num.3.vol.2. Tepat.var.sentent.tit.323.cap.9.vol.1. Gratian.cap.262.tom.2.& cap.468.numer.30.to.3. Thesaur.quæst.forens.94. lib.3. Thor.par.1. compend. verb.Probatio scripturæ deperditæ, Cacheran.decis.96. Carocc. decis.11. Rota Perusin. dec.100. Ricc.collect.2053.par.5.Prás. Ganauerro cons.6.art 4.num.31.*

Quamquàm autem permulti dixe-
8 rint, non omnium scripturarum in libello mentionatarum faciendam esse editionem ante litem contestatam; sed earum dumtaxàt, quæ per modũ limitationis, non autem assertionis, mentio facta est, inter quos extat præ-

cipuè *Bart. multis in locis*, ac potissimùm *in l.postquàm*, *§.si dies*, *ff.vt legat.siuè fideicomm.nom.caueat.* demùmque *Rot.Rom.decis.34.de probat. Guid. Pap.dec.116.Francisc.Marcb.dec.557. num.10.* ex *Felin.in cap.1.num.26. de probat. Gabr. Sarain. in suis annot. ad Mathesil.sing.40.num.5.* Nihilominùs tutiorem reor opinionem, vt omnes teneantur exhibere, ex *Aretin. in capit.1.de probat. Ranchin. ad Guid.Pap.* qui præterea ita seruatum vidisse testatur, adducta *decis.116.* estque communis practica, si *Fellerio* assentimur in *addit.ad Marant.In suo specul.par.6. actu 10.num.9. Muscatell.par.3.glos. mentionatorum, num.3.* & *Consil.Carleual.cit.to.2.de iudic.lib.1.tit.2.disp.3. num.18.* exemplificans, si diceretur, Titius vendidit mihi fundum, prout constat ex instrumẽto manu talis Notarij, tunc sit relatio ad instrumentum limitatiuè. Fit in libello mentio assertiuè, cum proposita narratione petitionis clara, & aperta, subiungitur, & de hoc factum est instrumentum manu talis Notarij, subnectitque *num.20.* huiusmodi quæstionem videri redactam ad vanam verborum formulam ex adducto *Ranchino.*

Verùtamèn si Actor meminerit ali-
9 cuius scripturæ facientis ad probationem petitionis, causæque decisionem, & Reus petierit illius exhibitionem: nempè, si comparuerit tanquàm cessionarius, siue donatarius, illeque institerit pro fide cessionis, & donationis, tunc denegandã esse exhibitionẽ, scripsit *Specul. in adducto §. nunc dicamus, versic.sed quid, num.4.* & sequutus est *Bald.in l.1.§.editiones, ff.de edend. Marilian. decis. 7. & Osaschus*
10 *decis.57.* Nam ante litis contestationem non sunt admittendæ probationes in causa principali, etiam si ille velit, *cap.exhibita, de iudic.& toto titulo, vt lite non contest. Boer. dec.10.* loquens in cessionario, & hærede, *Thomat.decis.100.ex num.1.Mastrill. decis.258. à num.1.* de donatario sermonem habentes, *Thor.3.par. compẽd. verb. Cessionarius, Olea de cession. iur. tit.1,*

tit.1. quæst.5. num.°. & tit.7. quæst.1. ex num.2. Verùm cum eius sit facta mentio in libello, illius fieri debet exhibitio, vt scripsit idem *Bald. in l. qui stipendia, in fin.C.de procurat. Dec. conf.301. Guidon. Papa singul.245.*

Si verò aliquid competens alicui
11 tanquàm hæredi contineat, sit nè exhibenda scriptura hæreditaris, vel præambulum? tractant *Viuius decis. 374.vol.1.de Gama cons.8.ex num.29. Zucc.decis.1.à nu.1. Schauin.dec.100. num.2.*quidue in filio respectu patris, siue Actore, siue Reo? notanr *Palma in diuers.Iur.Comm. & Regn.glos.8.ex num.15. Gallupp. in praxi S. C. par.1. cap.6.ex num.8. Ricc. decis.142.par.1. Gratian.tom.2.cap.230. Auus meus ad Capyc.decis.70.num.1.* meminit *Carauit. in hoc ritu, Mauson. de caus. exequut.ampl.16. num.6.* & quid quò ad matrem, in qua nulla consideratur suitas? dixi in *Rit.178.num.2.lib.2.*& agunt *Chartar dec.Gen.54.n.21.R.Capyc.Latro decis.117.num.3. & 4. Senerin.ad adduct. decis. Reg.Sanfelic.338. tom.3.*

Immò exhibitionem alterius in-
12 strumenti nominati in scriptura ipsa memorata in libello esse faciendam, affirmat *Dec.in Auth.si quis in aliquo, num.4. C.de edend.* & *citat. cons.301. num.3. Granett. cons.112. num.15.& Glos.in cap.Abbate, versic.fiat fides, de verbor.signif.*

Sed quia isthæc præsentatio ante
13 litis contestationem facta, eò tendit, vt deliberet Aduersarius, si velit cedere, vel contendere, ex adducta *l.1. ff.de edend. & citata decision.Rotal.34.* ideò intentionem Actoris haùd quaquam probabit,nisi cautus sit ipse producens, eamquè reproduxerit in vim probationis post litem contestatam, *Butr.in cap.cum venissent, num.20.de restit. in integr. & cap.1. post num.16. de probat. Mathesil. sing.40. Mynsing.* adiungens ita seruatum, *in obseruation.53.centur.2.*omnesque fulciuntur authoritate *Federic.de Senis cons.160. num. 2.* Quod minimè locum vendicare in hoc Regno, credimus ex *Cap. detestantes, in Rit.288.* potissimùm in S.C. ex *Bald.in l.eos, §.fin autem, in pen.col. C. de appellat.* dicente, quòd post litem contestatam non est opus reproducere exceptiones peremptorias oppositas ante litem contestatã, quia scriptura semel producta semper loquitur, & pro absoluto habuit S.C. in causa S. Montis Pietatis huius Fidelissimæ Ciuitatis cum Barone Casalis Noui. Commissario D. Consil. D.Io.Francisco Marciano, in Banca Ianuarij de Licto.

Hæc adnotare placuit, quibus no-
14 stra municipalia Iura optimè collimare videntur, siquidem præsens *Ritus*, de cuius dispositione prolixè tatur *Muscatell.in prax. S.C. par.3.glos. comparentis,à n.16.* & concludit etiam post litem contestatam, teneri quem probare se talem, qualem se dixit, cum nomine alieno egit, attenta dispositione præsentis *Ritus*; quamuis attenta dispositione Iuris, teneretur antea docere, se tutorem, aliumuè, quem se esse asserit, ac propterea ratio ab ipsomet relata in *cit.praxi, parte 3.glos.termini, sub num. 3.* (quòd per litis contestationẽ purgatur eiusmodi exceptio procuratoria, & similis, iuxtà *l.Pomponius, §.ratihabitionis, ff. de procur. Glos.in l.dicet, C. de procurat.*quandoquidem cum fiat Dominus litis Procurator, ampliùs aduersùs illum opponi nequit exceptio, *tu non es procurator*, quæ est dilatoria, ex doctrina *Mathesil.sing.98.* incipiente *Nota Textum*, & ibi *Addit.)* procedat tantùm de Iure, non autem vigore nostri *Ritus*,aut potiùs,& mea quidem sententia, crederem,Ius Commune loqui, vbicumque ante litem contestatam opponeretur exceptio legitimationis personæ,tuncque teneatur statim docere, nulla data licentia legitimandi postmodum; *Ritum* verò nostrum cum nulla fuit proposita exceptio, qui tunc admitti ad liticandum patitur,etiam non legitimata persona,ob terminum peculiarem, quem cõcedi mandat post terminum in causa datum, ita quòd, opposita excep-

tione

tione prædicta ante terminum, fortasse non procederet dispositio præsentis *Ritus*, atque ideò non daretur terminus ad docendum de solemnibus, quia debuisset probare ante breuem terminum in causa, quo in casu locum habere verba præsentis *Ritus* non videntur. Conferunt exarata à *Bald.* & *Salycet. in citat. l. non ignorat, Balb. decis.* 523. *Glos. And.* & *Afflict. in mem. Const. exceptionem*. Et an, ac quando procurator post litem contestatam teneatur exhibere mandatum, si illud negetur, & vsque ad quod tempus possit produci? ad exornatum mem. *text. in l. Pomponius*, §. *ratihabitionis*, lepidè examinat *D. Consilior. Altimar. tom. 2. de nullitat. rub.* 12. integra *quæstion.* 23. & retigerat priùs *quæst.* 20. potissimùm ex *num.* 25.

Iure verò *Const. Regn. Exceptionem*
15 *filiationis*, constitutum est, vt qualitas ad agendum requisita in eo, qui agit nomine proprio, minimè probanda sit ante litis contestationem, sed in eius processu, alioqui, Actori obiecta exceptio carentię similis qualitatis ad merita reseruatur causæ, non remorata litis contestatione, vt exponit *Glos. ibid. verb. Filiationis, Isern. & Afflict. ibid. Carauit. in Rit.* 191. *num.* 7. *Muscatell. in praxi lib.* 1. *par.* 5. *glos. reseruatis, num.* 8. *Io. Arnonus* Constitutionis memor in *pract. iud. c.* 9. *diff.* 42. & *diff.* 95. *Scialoya de for. comp. cap.* 33. *num.* 438. *pag.* 286. Quòd si agat alieno nomine, tanquàm procurator alterius, vel vt tutor, seù curator, in initio litis, & ante illius contestationem mandatum exhibere, suamq; legitimare personam obstringitur, alioqui obstabit exceptio *tua non interest*, & à Iudice, vti actione carens, ex officio repellitur, vt diximus, & notant *Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 28. & *seq. Menoch. consil.* 1244. *num.* 59. *lib.* 13. latè *Guttier. de tutel.* & *cur. parte* 3. *c.* 8. *Christin. decis. Belgic.* 153. *n.* 7. *lib.* 2. *Golin. de procur. par.* 2. *c.* 3. inquirens, an acta interim facta sint nulla?

Ad exornatum autē adductæ *Const. Exceptionē filiationis*, *D. R. Scipio Ronitus* in margine eiusdem propria manu hæc scripsit, quæ hic adnotare libet.

Aduerte tamen, quòd hodie 25. *Octo-*
16 *bris* 1613. *iunctis Consiliarijs duarum Aularum, ad relationem perspicacissimi, & doctissimi Io. Andrea de Georgio Reg. Consil. fuit iudicatum, hanc Constitutionem esse intelligendam in exceptionibus exemplificatiuis in textu, quæ sunt exclusiua intentionis agentis; non autem in exceptionibus, quæ sunt exclusiua actionis, in quibus remanet firma dispositio Iuris Communis, vt scilicèt, quando imprompto constat, Actori non competere actionem intentatam, impediatur processus ad vlteriora, ex regula* text. in l. si pupilli, §. videamus, ff. de neg. gest. *vbi DD. quos latè recenset* Menoch. de arbitr. Iud. quæst. 16. *Et ideò dum Octauius Tuttauilla, qui habebat insolidum obligatos Comitem Sarni, & Pompeium Tuttauilla pro ducatis quatuor mille, & octigentis, donatis eius patri contemplatione matrimonij, egisset pro medietate, contra Comitissam Sarni, hæredem Comitis, & declarasset, ab ea non pratendere, nisi suam medietatem tantùm, & sic diuiserat obligationem, iuxtà* text. in l. Reos, ff. de duob. reis, & *creditores Comitissa ex iuribus illius petijssent, cōdemnari Prosperum Tuttauilla filium, & hæredem Pompei, ad contribuendum in hac medietate pro sua rata, opposita per Prosperum aduersus Comitissam, & eius creditores exceptione incompetentia actionis, habuimus pro vero, stante diuisione actionis insolidum, non competere conreo conuento pro sua medietate actionem contra conreum, & diximus, non esse procedendum in causa contra Prosperum. Actuarius Figliola.*

Tutori verò agenti in iudicio, vt
17 se talem qualem ostendat, sat non est, de decreto tutelæ docere, sed & de satisdatione, & inuentario, quæ duo sunt præcipua requisita pro legitimanda eius persona: atque ita ostendere principium, & finem inuentarij, notat *Carauita in hoc Ritu*, cuius memores sunt *Viscont. in concl. iur. verb. Tutor*, *pag.* 278. *Auus meus ad Capyc. decis.* 50. *num.* 1. *in fin. Afflict.* & *Vrsill. decis.*

*decis.*297. *Muscatel. Glos.competentes, ex num.*10. *Merend. cons.* 42. *num.* 7. *Buratt.decis.*526.*num.*8. *tom.*2. *Crass. excep.*25. *num.*94. *Ludouis.decis.*574. *Candlc.de tut. & curat.num.*2. *Galter. in prax.instrum.*1.*par.*2.*par.rub.*2.*n.*2. *Mynsinger.cent.*2. *obseruat.*37. *num.*2. *Afflict.in cap.*1.*de milit.vasal.qui contum. ex num.*38. *Cappell.Tholosan.decis.* 288. vbi *Aufrer.* tripliciter coarctat, *Gramm.in Rit.*42.*incip. item seruat,* attestans nullum declaratum fuisse iudicium, *Calà de mod.artic.glos.*3. §.1.*nu.*67. Videndi *Arnon.soliloq.*99. *Franch.dec.*206. *Thor.par.*1.*compend. decis.verb.Processus*, *Palma in diuers. Iur.Comm. & Regn.glos.*14. *Ritus*, & *Carau.* memores, nectentes, quòd Iure Communi attento adimplementa expensis pupilli dari debeant, ex *Aretin.in* §.*praterea*, *num.*35. *Inst.de except.* *Vant.de nullitat. ex defect. mand. nu.*149. & mos Regni admittit, asserere, vbi sunt? *Vrsill.ad Affl.dec.*177. *Marta vot.* 87. *Muscatel. glos. comparentis*, *num.*18. *Claud.Tut. alleg.*23. *num.*1. *Prat.obseru.*95. *ex num.*6. extricans *Vrsill.* effatũ, & explodens vulgatam controuersiam, nùm opponens
18 inuentarium, ad illud exhibendum obstringatur, an verò satis sit indicare Notarium, penès quem existere dignoscitur? in ea, sat esse indicare, concludit.

Confert, cedētem minimè obstrin-
19 gi tradere instrumentum crediti cessionario, quando originale est penès Notarium, à quo haberi potest, *Seraphin.decis.*1477. qui *num.*10. infert ad heredem obstrictum dumtaxàt dare legatario instrumentum fundi legati, *Bald.in l.instrumenta*, *C.de fideicomm.* ex *text. in l. creditor*, *ff.de act. empt.& vend.* ibi: *Respondi, posse emptorem iudicio consequi, vt instrumenta, de quibus quareretur, exhibeantur*, quando tamen penès ipsum originale asseruatur, insequitur *Visconti in conclus.iur.verb.Cedens, fol.*24. qua de re *Surd.decis.*54. *Hermosill.in l.*31.*tit.*5. *par.*5. *glos.*2.*num.*2. *Nouar. de dation. in solut.quaest.*12. *num.*5. *sect.*2, *Mangil.de euict. quaest.*81. *num.*1. *Rota decis.*104. penès *Verall. Reg. de Marin. lib.*1.*resol.cap.*42.*num.*9. *Olea cit.tract. de cess. iur. tit.*7. *quaest.*1. dispungens *num.*13.*add.decis.Seraphin.* conciliat, ac declarat dissidentes DD. sententias, ex *Cenc.de censib.quaest.*72.*n.*32. *Pacific. de saluian. interdict. inspect.*5. *cap.*4. *à nu.*208. & eiusdem *Seraphini dec.*1477. meminit *D.Carol.Anton.de Luc.in cessionis iur.& action.labyrinth. ianua, via* 69.*num.*3.

Cuius autem sumptibus sit exem-
20 plar, seù copia danda scripturarum in libello enunciatarum? inquirunt *Vin. decis.*11. & 358. *part.*2. *Muscatell. in glos.mentionatarum*, *alijque cit. in loc. Ascia determ.*153.*Seuerin. ad Sanfelic. cit.decis.*338.*vers.verùm si actor, to.*3.

RITVS CCXCV.

Item quòd quilibet Officialis, Iudiciarius, Capitaneus, Iudex, Assessor, in Regno in fine sui officij, debeat syndicari, prout Constitutio, & Capitula Regni iubent, & mandant, & nisi demonstrent literas sui syndicatus, non possint assumi, nec admittantur ad aliud officium.

SVMMARIVM.

1 *Optimus gubernanda Reipublica modus est, iubere, vt Ministri, obito iam munere, reddenda rationi se submittant.*

2 *Non aliam ob causam Imperia euersa, nisi quia plus nimio Administrantiũ libertati indultum est.*

3 *Minis inquisitionis, & residentia coercentur Officiales.*

4 *Hoc optimè intuens Regina Ioanna, vt omnium somnos sua vigilantia tueretur, quod proprium est Regum, hoc* Ritu *cauit, omnes Officiales syndicatui stare debere, quòd iure Diuino,*

&

& poſitiuo ſancitum eſt.

5 *Numerantur aliqui, præſertim Actuarij (qui largè Officiales dicuntur) qui ſtare ſyndicatui obſtringuntur, haud obſtante immemorabili conſuetudine in contrarium.*

6 *Lex per contrarium vſum vt tollatur, quæ exquirantur? cuique incumbat probare abrogationem.*

7 *Durante ſyndicatu debet Actuarius ab officio deſiſtere, illoque completo, & obtentis literis liberatorialibus, poteſt ad munus redire.*

8 *Magiſtratus, Principis reſcripto, non excuſatur in ſyndicatu, niſi à culpa leui, ac leuiſſima, & ſtatutum, aut conſuetudo incontrarium minime admittenda.*

9 *Officiales perpetui, ſiue ad beneplacitũ, qui his æquiparantur, etſi non comprehenſi in hoc Ritu, aliiſque Regni ſanctionibus, neque excuſantur, ſed viſitationi ſunt obnoxij, quæ quando ſoleat fieri.*

10 *Pro-Reges, contra Officiales perpetuos carent iuriſdictione, nominant dumtaxàt illos* Potentiſſimo *noſtro Regi,*

11 *Hæ nominationes vnde ortum habuerint?*

12 *Primo loco nominatus frequentiùs eligi conuenit, vt dignior.*

13 *Recenſetur nominatio facta in forma ſphæræ à Patribus Minoribus, nè nominans ex ordine ſcripturæ indicet digniorem, ac adducitur reſponſum Pontificis, & præfata cautela etiam vſus fuit Caius I.C.*

14 *An dignum nominare valeat, relicto digniori?*

15 *Officia indignis collata vileſcunt, & decolorantur.*

16 *Gradatim conferri debent officia, ſicuti onera diſtribuenda.*

17 *Aliquando, Rex noſter deſtinare ſolet Officialẽ alterius Regni ad capiendũ informationem cõtra Miniſtrum perpetuum, vel mandat, cauſam videri per Officiales huius Regni deſtinandos à Pro-Rege, & caſus memoratur.*

18 *Capitanei, exhibitis literis patentalibus, tenentur præſtare iuſiurandum de fidelitèr iuſtitiam miniſtrando, & de alia obſeruando.*

19 *Quin, & iurare debent, quòd integrà perlegerint Regni iura; ſed an procedat in omnibus Officialibus, ſiue Regijs, ſiue Baronalibus.*

20 *Iuſiurandum præſtari debet die non feriato, & non complectitur, niſi obſeruantiam iuſtorum, & alia ad rem.*

21 *Iudex habens poteſtatem procedendi, prout voluerit, ordinem tamen iuris, ſtatuta, ac conſuetudines obſeruare tenetur.*

22 *Præfatum iuramentum non comprehendis obſeruantiam eorum, quæ contraria conſuetudine abrogata ſunt.*

23 *Vectigal, ſi venditur* à patti vecchi, e modi vſati, *intelligitur de pactis ac modis in vſum deductis, honeſtis, & licitis.*

24 *Recenſetur celebris cauſa deciſa in* S. C. *inter Gubernatores Arrendamenti ferri, &c. ac conductores, & ſubconductores eiuſdem Arrendamenti.*

25 *Locator tenetur præſtare rem locatam abſque vitio, & liberam, vt valeat conductor illa frui.*

26 *Arrendamentum ferri conſiſtit in iure prohibendi ferrum, azzarium, &c.*

27 *In Regia Sile non licet facere picem albam, nec incidere arbores.*

28 *Prouiſiones, quòd obſeruetur ſolitum, intelliguntur de ſolito iuſto, atque licito.*

29 *Vendens rem, cenſetur vendere ius, quod habet in re, & ſermo intelligitur ſecundùm ſuam naturam, & coarctatur ad ius reſpectu rei, de qua agitur.*

30 *Iuramentum in ingreſſu officij ſemel præſtitum, ſat eſt etiam pro tempore confirmato.*

31 *Officiales præſtare quoque tenẽtur cautionem in loco adminiſtrationis de parendo ſyndicatui, completo munere.*

32 *Si verò in illo loco non inuenerint fideiuſſorem, admittuntur illam præſtare in Regijs Tribunalibus, & an teneantur ſatiſdare de iudicatum ſoluendo? remiſſiuè.*

33 *Interpoſita appellatione per querelantem, ſyndicãdus cogitur ad præſtandã cautio-*

cautionem de soluendis, & resarciendis damnis, expensis, ac interesse.

34 *Satisdatio si ex aqualitate illorum de Regimine, non fuerit data, vltra interesse, ad quod tenentur, obtinere possunt Regios ordines, quod dent idoneam cautionem, vel desistant.*

35 *Delinquant nè hi de Gubernio, si Officialem diuitem admiserint absque huiusmodi satisdatione?*

36 *Actorum Magister excusatur recipiens fideiussorem minus idoneum in partis prasentia, non reclamantis, vel de mandato Iudicis.*

37 *Syndicus praterea immunis est à pœna, quia fideiussorem non recepit ab illo, qui aderat tempore syndicatus.*

38 *Fideiussores Magistratuum non tenentur ad gesta extra officium, etsi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta.*

39 *Numquid verò generalitèr prastiti teneantur ad pœnam corporalem, & subsistat obligatio talitèr facta?*

40 *Fideiussores si decesserint ante sententiam condemnatoriam, possint nè eorum haredes conueniri?*

41 *Ratio ab Officialibus in loco administrationis reddi debet, & in loco scilicèt maiori, at non in omnibus locis illi adiacentibus, pranijs bannis in locis pradictis.*

42 *Non possunt discedere à loco, nisi prastito syndicatu, etiam vocati à Principe, si fuerint tamen accusati de crimine, pro quo veniret imponenda pœna corporis afflictiua.*

43 *Licet Principi iubere, quòd pendente syndicatu in vno loco, valeat exercere aliud officium in alio, qui aliquando indulgere solet, vt prastetur syndicatus per Procuratorem.*

44 *Officiales non obstringuntur prastare syndicatum in loco administrati officij, quando ibi inimicitias contraxerunt, & praxis indicatur.*

45 *Officialis si aufugerit timore alicuius factionis contraria, nulla ex fuga oritur contra ipsum prasumptio.*

46 *Vniuersitas retinet vltimam tertiam salarij partem dandam post finitum syndicatum, & absolutionem obtentā.*

47 *Syndicabantur olim à Prafecto Pratorio, hodiernis tamen temporibus secundùm consuetudinem locorum.*

48 *Non requiritur interuentus successoris, quidue si eligatur pro syndicatore?*

49 *Syndicatus Regentis, ac Iudicum Magna Curia, recipitur ab Electis huius Ciuitatis taxatiuè, & committitur alicui Ciuitatis Consultori.*

50 *Hic Consultor habet potestatem absoluendi, vel condemnandi, à cuius decretis, etiam nostris temporibus, ad S.C. appellabatur, in quo, coperto capite stans, relationem faciebat, ipsoque absente, dabantur suffragia.*

51 *Quo titulo Electi decorentur, in decretationibus à Praside S.C.*

52 *Hodie à Consultoris decretis appellàtur ad Collaterale Consilium.*

53 *Acta syndicatus gratis, & sine mercede tradi, ac fieri debent, tùm querelante, tùm syndicando instante.*

54 *Ratio praxis, quòd ad Collaterale Consilium deferatur, appellatio, indicatur.*

55 *Quod declarauit idem Collaterale Consilium locum habere in Officialibus Regijs, non autem Baronalibus, & Diploma rescribitur.*

56 *Dæmones, atque adeo lamia, magi, ac venefica, homini ius dicenti non possunt nocere, & incarcerati malefici non possunt euadere.*

57 *Nedùm Iudices M. C. biennales, sed etiam perpetui à S. M. electi, stāt syndicatui, & ratio adducitur.*

58 *Regens M. C. dùm prastat syndicatum, tenetur exire Palatium M. C. si ibi habitat.*

59 *Vigiles Pro-Reges syndicatus ratione à Iudicibus relata, & nulla detecta labe, confirmant illos, donec ad maiorē gradum ascendant, monita* R. Carol. Tapiæ *insectantes, eiusque Regentis verba rescribuntur.*

60 *Qua monita obseruarunt Eminentiss. Cardinalis ab Aragonia, & Excell. Marchio de Astorga, ac memoratur eorum humanitas in Authorem.*

61 *Debent eligi syndicandi non suspecti.*

62 *Ille-*

61 *Illorum suspicio proponenda est in Regijs Tribunalibus.*

63 *Duo Cognati non possunt simul eligi Syndicatores.*

64 *Contentiones, & ira fratrum sunt acerbissimæ, & qui se nimium diligunt, ijdem se nimium odio habent.*

65 *Duo Cognati in eadem causa Iudices assidere non debent.*

66 *Pater, & Filius an possint in vno, eademque Tribunali ius dicere.*
In Studiorum, & Virtutis Palestra, nulla agnoscitur patria potestas, nulla vincula suitatis.

67 *Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmisso, inibi agendum est de remouendo altero ex cognatis, remedio suspicionis.*

68 *Duo Cognati votum in eadem causa dare non valent.*

69 Text. in l.3.§.si quis,ff.de condict. caus.dat.*vbi Celsus Genitorem in iure correxit, enucleatur.*
Filius in iudicijs ad irritum reuocare non valet,quæ à Patre geruntur,imò illius sententiam tueri obstringitur.

70 *Pater,& Filius non possunt vna insimul administrare bonaVniuersitatis.*

71 *Pater in causa filij iudicare valet, quando partes non repugnant.*
Filio minimè licet interuenire in causa, in qua pater, vel iudicauit, vel suspectus allegatus fuit.

72 *Iura Ciuilia ubi non habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, quæ magnum pondus habent ad causas decidendas.*
Viri duarum sororum sunt suspecti, vt vnus patrocinari non possit coràm altero.

73 *Præsides S.C. in more habent, Consiliarios germanos, cognatos, aut aliquo etiam fœdere inter se coniunctos, seiungere, ac diuersis Rotis addicere.*
Stylus vim legis habet.

74 *Consanguinei qualitèr se iungendi non sint à ferenda in eodem Tribunali sententia.*

75 *Decretum Regij Collateralis Consilij, quo in causa, de qua hic, in locum cognati demùm additi, iussum fuit dandum esse alium Ministrum inter adiunctos memoratur.*

76 *Præses S. C.cum votum protulit in ea causa, in qua par numerus suffragiorum factus est, sicuti non ab ipso, sed à Prorege dandi sunt adiuncti; ita ille non potest super hoc cōsilium dare Proregi.*

77 *Facta suffragiorum paritate,ubi Præses ipse votum fert in incidenti causa, quando idem Præses possit illicò, & clam aduocare Consiliarium ad paritatem dirimendam.*

78 *Modus quisnàm obseruetur in dandis adiunctis, tàm in causa paritatis, quàm defectus numeri Iudicum?*

79 *Officialis obstringitur obtinere literas liberatoriales, & nisi illis ostensis, ad aliud officium assumi non potest.*
Extenditur etiam respectu officiorum extra Regnum administratorum.
Et hoc à nostris Iuribus requiritur de forma, cuius omissio nullitatem actus inducit.

80 *Officialis tunc dicitur stetisse syndicatui, cum realitèr fuit ab eo expeditus, & licentiatus, obtenta, & ostensa litera testimoniali.*
Legatum alicui factum, si studuerit, *intelligi debet, si ad Doctoratum peruenerit. Sed explicatur vt ibi.*
Bona fideicommisso abnoxia vendi possunt in subsidium pro studio.
Studium an præferatur doti?

81 *Officiali, quòd non obtinuit literas liberatoriales, obijci potest, nedum ad instantiam Vniuersitatis, & loci, ad quem destinatur; sed etiam illorum de loco, in quo de præterito munus exercuit.*
Effatum Præs. de Franchis in decis. 479. *in dubium reuocatur.*

82 *Forma literarum liberatorialium,quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus, in testimonium probitatis, & integritatis, traditur remissiuè.*

83 *Officialis non acquirit possessionem officij, post electionem, & acceptationem, nisi ingrediatur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur.*
Ex duobus Officialibus ad idem officium promotis, ille præfertur, qui possessionem adeptus est.

84 *Officialis posterior in data priuilegij, & anterior in possessionis adeptione, præfertur habenti dumtaxàt priuilegium anterius.*
Priuilegium absque possessione non prodest.
85 *Matricula absque actuali exercitio non sufficit pro declinatoria fori.*
86 *Officialis, si nemine discrepante, ad idem officium refirmatus fuerit, in fine biennij reddere debet rationem villicationis suæ.*
87 *Officialis, qui annalis esse debet, cum refirmatur, vltra alium annum fieri non potest.*
88 *Refirmatio locum habet, non solùm in Officialibus iustitiæ; sed etiam in Administratoribus Vniuersitatis.*
89 *Refirmatio Officialis vt valida sit, omnium consensus exquiritur, ita ut valeat vnus ex Ciuibus reluctare, dummodo reluctatio fiat tempore electionis.*
Electionis nullitatem illi tantùm allegare possunt, qui electioni interfuere.
90 *Confirmatio Officialis an fieri possit per Regimen particulare.*
91 *Electi, siue Decuriones Ciuitatis nouitèr electi pro anno sequenti, antequàm sint in officio, interuenire valent cum Electis veteribus, & validè aliquid deliberare, & statuere.*
92 *Electorum, aut Consiliariorum numerum integrum adfuisse censendum est, cum aliquo in actu, Syndicum, & Electos, aut Præsidem, & Consiliarios interuenire affirmatur.*
Instrumentum cum narrat, Abbatissam cum Monialibus transegisse, satis intelligitur, integrum Monialium numerum interfuisse.
93 *In electionibus, ille, qui maioribus est munitus suffragijs, electus dicitur. Sed declaratur ibidem.*
Numerus maior in electionibus nùm attendendus sit physicè.
94 *Dignus à paucioribus cooptatus præfertur indigno à pluribus electo.*
Electio de indigno ipso iure est nulla.
Error in quolibet facto de sui natura inuoluto, & obscuro excusat.
95 *Fideiussor præstitus in principio officij non tenetur de gestis pro anno refirmato.*
96 *Officialis, qui ultra annum exercuit, pro rata temporis dilatari non debet tempus syndicatus.*
Tempus prorogatum infra fines primi termini, censetur vnum, idemque tempus respectu prorogantis, non autem respectu tertij.
97 *Tempus syndicatus non consideratur respectu Baronis confirmantis; sed respectu Vniuersitatis, & aliorum particularium, de quorum interesse agitur.*
Doctrina Bald. in l. obseruare, §. proficisci, quæst. 19. nu. 12. de offic. Proconsul. *declaratur.*
98 *Officialis quando est taleratus cum prima commissione ad exercendum officium maioris temporis interstitio, tunc pro rata temporis dilatandus est syndicatus.*
99 *Tempus syndicatus coarctari debet, quando minori spatio anni exercuit.*
100 *In syndicatu datur instantia, atque illius peremptio. Et quanam sit hæc instantia?*
Terminus syndicatus quantus sit.
101 *Terminus syndicatus currit de momento ad momentum, nec prorogari valet.*
Feria in honorem Dei non seruantur in termino syndicatus.
Officialis cum syndicatur, debet esse cautus, vt statim lapso termino ad porrigendum, resecatis subterfugijs, curet sibi litem contestari.
102 *Instantia syndicatus non incipit à die litis contestationis, sed ab illo actu, qui primò post terminum ad porrigendum transactum, perficitur.*
103 *Terminus syndicatus currit successiuè absque ulla temporis præfinitione, & adducitur peculiaris Sanctio in* Pragm. 6. §. 3. de composit.
104 Gloss. in l. 1. verb. Orta, C. vt omnes Iudic. *qua ratione nitatur, eruditur, & illius explicatio, uti rigida, & legibus exosa, improbatur.*
Rigor æquitati cedere debet.
105 *Lis incipit à citatione, cum agitur de ali-*

aliquo liberando, & sic fauore liberationis.

106 *Id quod pluries insequutum fuit Sacrum Consilium in causis, quæ hic adducuntur.*

107 *Tempus Statutum ad syndicandum Officialem non labitur, quousque non sunt acta pendentia compilata, & consignata successori.*

Acta custodienda sunt per Actuarium.

108 *Mandatum speciale, & indiuiduum ad quarelandum, in syndicatu requiritur.*

Nec releuat ratificatio mandati ad quarelandum facta post terminum viginti dierum.

Quarelans, uti hæres alicuius, tenetur in termino ad prosequendum producere fidem præambuli.

109 *Exequutio decreti Syndicatorum non retardatur ex appellatione; nisi Reus prætenderet nullitatis causam probabilem notoriè ex ipsis actis.*

110 *Appellatio ab incidentibus non impedit cursum causæ syndicatus.*

111 *Sententia syndicatus prolata post terminum effluxum est nullitati obnoxia.*

Syndicatores elapso tempore statuto, vlterius non valent se intromittere.

112 *Causa syndicatus non expedita infra viginti dies ad prosequendum præscriptos, quando valeat infra alios dies viginti expediri.*

Officialis syndicandus nō tenetur præstare fideiussionem de iudicio sisti, & iudicatum soluendo.

113 *Officialis fugiens à syndicatu habetur pro conuicto, & confesso; & procedi potest, ipso non interrogato; ac die feriata condemnari valet, tanquàm latro.*

Iuramentum conquerentium de Officiali aufugiente sat est, vt contra eum censeatur plenè probatum de furtis, & extorsionibus factis.

Sed limitatur, si Officialis reuertatur; vel si ex iusta causa aufugerit.

Timor sæuitiæ Iudicis dicitur iusta causa fugæ, & nullū indicium parit.

114 *Iudex, qui vel acris ingenij, vel rudis animi, seuera, aut morosa indolis est, reijci potest.*

Pulchritudo corporis est præsumptio bonæ indolis.

Forma corporis denotat naturam hominis.

Anima pulchra residet in corpore pulchro.

115 *Cautela* Parid. de Puteo *adducitur in beneficium Officialis aufugientis.*

116 *Minor, Vniuersitatis, & alij priuilegiati quarelantes, num aduersùs temporis lapsum ad quarelas præsentandum, vel prosequendum, uti valeant beneficio restitutionis in integrum.*

Quidue hoc circa statutum sit ex dispositione Pragm. 15. de suspic. Official.

117 *Recensentur Doctores firmantes in gratiam priuilegiati in propria syndicatus materia.*

118 *Syndicatus cum præstari debeat in M. C. V. vel Regijs Audientijs, ibi præsentandæ sunt quarelæ; sed tunc duplex terminus distinguitur.*

Iudex in qualibet causa statuere debet competentem terminum, habita ratione, tàm qualitatis causæ, quàm distantiæ locorum.

Terminus breuis, & impossibilis non arctat citatum, quin comparere valeat etiam post terminum.

119 *Terminus dierum viginti ad quarelas porrigendum tunc attenditur, quando redditur syndicatus in loco administrati officij: & quid, cum syndicatus datur extra locum administrati muneris.*

120 *Syndicatus quando datur in M. C. V. pro officio gesto in Prouincijs, prorogari possunt viginti dies ad prosequendum, habito respectu ad distantiam locorum.*

121 *Audientia testium cum in causa syndicatus demandatur in partibus, tunc assignandi sunt termini competentes pro eorum examine, atque eorum depositione exhibenda.*

122 *Terminus syndicatus nullo modo prorogari potest à Syndicatoribus.*

Iurisdictio Syndicatoris, termino elapso, expirat, ita vt rectè proferre sententiam non possit.

123 *Quæ de prorogatione termini syndicatus dicta sunt, procedunt, quando causa syndicatus deducta est apud Iudices Ordinarios; non verò apud Syndicatores.*

124 *Principis proprium est, resecatis partium calumnijs, gloriosos iudicare Iudices in conspectu populi.*

125 *Syndicatores nullo modo valent iurisdictionem prorogare, etiam ex causis, & neque partium consensu accedente.*

126 *Decisio per Syndicatores fieri debet cum voto Assessoris, seu Consultoris non suspecti; etiam si Syndicatores sint Iuris laurea decorati.*

Syndicatores omnes interesse habent in prolatione sententiæ, aliàs illa est nullitati obnoxia, nec iuuat ratificatio absentis.

Vnus Syndicator subscribere valet banna, & illa emanari facere potest.

127 *Officialis semel in syndicatu absolutus, an iterùm de eadem administratione impetiri possit? negatiuè resoluitur; sed limitatur in pluribus casibus.*

128 *Officialis si conueniatur coràm aliquo Ordinario suo pro gestis in aliquo officio, si ipse sit de aliqua Ciuitate habente priuilegium primarum causarum, an possit illum declinare, & petere, se remitti ad propriam Ciuitatem vigore priuilegiorum.*

Forensis si veniret in Ciuitatem, & audiret banna Officialis syndicandi, ac elapsum esset tempus, nùm audiretur post tempus?

129 *Dictum, quòd elapso syndicatus tẽpore, nemo audiendus est, procedit in loco officij, nõ verò in propria patria.*

Officialis si præcedentibus proclamationibus fuerit absolutus in contumaciam non comparentium, an possit ex nouitèr deductis molestari?

Litera liberatoriales hoc casu consignantur, saluis iuribus quarelantibus in iudicio ordinario.

130 *Contrà Officialem syndicandum procedi potest per inquisitionem.*

Annè per inquisitionem tàm specialem, quàm generalem.

Regni Cap. Generales inquisitiones, & Cap. Vt delatas, non comprehendunt causas syndicatus, in quibus adsunt peculiares sanctiones.

131 *Officialis si durante officio coràm Superiore conueniatur, excipere valet, expectandum esse syndicatum.*

Sed limitatur, si pro delicto imponeretur pœna priuationis officij, vt tunc conueniri possit durante officio.

132 *Officialis durante officio conueniri valet, & remouetur, si incurrat in crimen magna negligentia, barattaria, furti, corruptela, extorsionis, & concussionis.*

Hocque extenditur in alijs casibus.

Barattaria, extorsio, & concusio quanàm sint.

133 *Extorsionis crimen, quamuis pœnitentiam non admittat, si tamen pœnitentia addatur restitutio, re integra, purgatur.*

An idem sit in crimine barattaria, & cæteris atrocioribus.

Verùm ex his remanent indicia quò ad casus similes.

Pœnitentia post cõsumatum flagitium nihil ad pœna remissionem confert.

Fur resistuens Domino rem furtiuam, non euitat pœnam ordinariam.

134 *Officialis si durante officio non fuisset de delicto inculpatus, sed ipso munere iam obito, quia illius priuationis pœna imponi non valet, declaratur, vt ei vlteriùs non sit officium concedendum.*

135 *Inquisitione pendente, an Officiali durante officio conuento, suspendenda, ac interdicenda sit illius administratio.*

Suspensio ab officio cum soleat famam proborum virorum præiudicium inferre, maxima adhibita prudentia decernenda est.

136 *Suspensio decernenda est, parte audita.*

137 *Suspensio fieri debet ante dationem termini.*

138 *Suspensionis decretum, vt legitimo inreprocedat, hoc præcipuum exquirit, vt indicium intentetur per Fiscum ante dationem termini.*

Officium Iudicis conquiescit dilatione pendente.

139

139 *Instantia Fisci pro suspensione sat est, si fiat immediatè post terminum, & incontinenti, siue in calce decreti, ante illius notificationem.*
Compromissum licèt petendum sit ante terminum, petitio tamen admittitur post illius dationem, dummodò non sit ulterius processum.

140 *Suspensio locum habet non tantùm aduersùs illos, qui propriè, & strictè dicuntur Officiales, sed etiam contrà Administratores iurisdictione carentes.*

141 *Recensetur casus, ubi idem articulus in Regia Iuncta fuit ad libellam reuocatus.*

142 *Culpa inferiorum Ordinum ad nullos magis referuntur, quàm ad desides, & negligentes Rectores.*

143 *Delictum in officio commissum dicitur, quando fauore, prætextu, contemplatione, vel colore officij quis deliquit.*

144 *Pœna priuationis officij locum obtinet in culpis vulgaribus.*
Fraus modica sat est in committendo.

145 *Pœna non vulgari coercendus est, qui dignitatis authoritate fretus, ad grauia delicta gradum fecit.*

146 *Pœna suspensionis duplex habet causatiuum.*
Delicta multiplicata, licèt singula seorsum capitalia non fuerint; capitis tamen iudicio plectenda sunt.
Reiteratio delictorum adeò est odiosa, & à legum pietate aliena, vt quandoque delictum non capitale reiteratum, puniatur pœna capitis.

147 *Regia Iuncta quid primò iussit in relato casu.*

148 *Probationes tales, quales haberi possunt, sufficiunt in Officiales accusatos de excessibus in officijs.*
Testes singulares plenam fidem faciunt contra Officiales respectu criminum in officijs commissorum.
Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt coniecturis, & præsumptionibus.

149 *Falsitas dicitur maximum, & horribile delictum, & est detestabiliùs homicidio, & ueneficio.*
Falsitas committitur, non tantùm in dicendo, vel scribendo falsum; sed etiam omittendo dicere, vel scribere verum, quod dici, & exprimi debebat.

150 *Iudices, Actorum Magistri, & similes prohibentur negotiari cum subditis.*

151 *Iique actione etiam furtiua tenentur.*
Publicanus si aliquam speciem, vel pecuniam per vim abstulit, furtiua actione tenetur.

152 *Minister, explorationem iustitiæ significans alijs, in prauaricatoris crimen incidit.*
Actuarius ostendens, ante publicationem, aduersæ parti, alterius partis articulos, pœna falsi mulctatur.
Sic demum ostendens processus informatiuos, ac reuelans probata in inquisitione.

153 *Officialis dicitur committere concussionem, quando vltra debitum, metu, vel vi iurisdictionis, aliquid exigit.*
Sola officij authoritas in indebitis exactionibus concussionem inducit, quamuis nullus incussus fuerit metus.

154 *Extorsio perpatratur, quando Officialis, vltrà ei debitum, aliquid accipit, etiam à spontè dantibus.*
Prohibitus exigere nec valet exigere à spontè soluente.

155 *Officialis exigens vltra pandectam, extorquere, & concutere videtur.*
Pœna corporalis, arbitrio D. Proregis, statuta est contrà Officialem vltrà pandectam exigentem.
Actuarius nec à spontè dantibus exigere potest vltrà summam; atque vnum obstringitur exigere dirictũ, quamuis decretum plura capita, vel plures personas contineat.

156 *Officialis non obseruans instructiones sui officij mulctari debet.*

157 *Officialis non valet emere, vel vendere ex eo officio, quod ipse gerit.*

158 *Omnis illicita vsurpatio rei alienæ sub nomine furti intelligitur.*
Furtum committit, qui scientèr retinet, & contractat apùd se rem alienam, quæ ad eum bona fide peruenit.
Retentio huius pecuniæ publicæ capitis pœna plectitur. 159

159 *Officialis dicens subdito*: carcerabo te, *seu* grauabo te, si non dederis mihi pecuniam, *dicitur committere concussionem*.

160 *Solutio sportularum sit nè voluntaria, an potiùs coacta exactio, atque adeò concussio?*

161 *Probationes leniores, & testes non integri sufficiunt, quando vrges mala fama inquisiti*.

162 *Delicta, de quibus quis fuit delatus, licèt absolutus, augent malam famam, & opinionem*.

Præcipuè si delatus fuerit agratiatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem.

163 *Recensentur alia facinora patrata per inquisitum inibi relatum*.

164 *Officialis inops si repentè euaserit opibus affluens, habet præsumptionem Iuris contrà se*.

165 *Officialis si aliquid iniuriosè fecerit fiducia officij, iniuriarum actione tenetur*.

Officialis, qui in officio superbè, & insolentèr se gerebat, ante tempus finiti honoris de gradu deiecebatur, Cæsarum temporibus.

166 *Officialis non debet se præbere contumeliosum, sed moderatum, benignum, & humanum*.

167 *Iudex quibus testibus ad defensam adductis nimium credere non debeat*.

168 *Negligentia Officialis nùm satis ad officij iacturam? & quid si eam alia comitantur delicta?*

169 *Officialis pro excessibus in officio commissis, non tantùm officij iacturam, sed pœnis etiam corporalibus affligi potest*.

Pœna arbitraria extendi potest vsque ad mortem.

Cap. Reg. Vulgaris famæ proloquium, *fuit temporale factum ad Regis beneplacitum, non sub Regia dignitate, & propterea Regis morte extinctum*.

170 *Recensentur plures nostrorum Supremorum Tribunalium decisiones, quibus Officiales pro criminibus in officio commissis damnati fuere ad pœnam corporalem, & ad officiorum priuationem*.

171 *Officiales, etiam iurisdictione non vtentes, pœnis corporalibus, & priuationis officiorum ab extorsionibus puniri possunt*.

172 *Actuarius dicitur Officialis, exercens quodammodo aliqualem iurisdictionem, estque de substantia iudicij, & comprehenditur in nostris Iuribus municipalibus in Officialibus loquentibus*.

Notarius Regiæ Curiæ sub Officialis nomine continetur.

173 *Actuarij, cæterique Curiales in officijs delinquentes subsunt pœnis Iuris Communis, puniendi ad instàr grassatorum*.

174 *Pœnæ prædictæ possunt etiam esse capitales*.

175 *Officij priuatio in adductis casibus locum obtinet, tàm si illud emptum sit, quàm si gratuitum*.

Emptio officij illius naturā non mutat.

Officium emptum, quò ad faciliorem remotionem, est inferioris conditionis, quàm officium gratuitum.

Feudatarius quando cogatur vendere feudum.

176 *Fiscalis muneri iniunctum est, vt diligentissimè lites persequatur, & nullam moram, vel dissimulationem contrahat in discutiendis, & persequendis iuribus fiscalibus*.

Munus Fiscalis est malū necessarium, & eius officium dicitur sanctum, vtile, & necessarium.

177 *Reipublicæ interest, nè delicta impunita remaneant*.

Crudelis non est, qui crudeles iugulat, & iustitiam facere contra criminosos, inter eleemosynarum genera connumeratur.

Veritas diù celari non potest.

178 *Probationes contra Officiales liquidò ex testibus omni exceptione maioribus requiruntur*.

Limitatur, cum Officiales laborant mala fama, vel officium emerunt.

Ementes officia censentur habere animum malefaciendi, ac indebitè lucrandi.

179 *Perniciosum est, dignitatem quæstu, & Ordinem pretijs metiri*.

Ma-

Magistratus ementes qualitèr irrideant Sapientes.

180 *Contra promotos ad Magistratus mediante pecunia, adducuntur, ac declarantur versiculi* David. Psalm. 113.n.4.& 5,

181 *Officiales syndicari de quibus possint?*

182 *Officialis an syndicari valeat de sententia malè lata?*

Anuè teneatur pro sententia prolata contrà communem?

183 *Officialis minime syndicandus est in re dubia, nec cum eo est rigidè agēdū.*

184 *Gubernator imperitus excusatur, si voto Assessoris aliquid decreuerit; & illius consilium omninò sequi obstringitur.*

185 *Assessor dicitur frater, & socius Potestatis.*

186 *Consultor Cappellani Maioris habere debet omnia priuilegia, quæ ipsi Cappellano Maiori elargita sunt.*

Assessoribus debentur immunitates, quæ Magistratibus, quibus assident, spectant.

187 *Lex, quamuis particularis, cum inserta reperitur in volumine Iuris communis, dicitur generalis.*

188 *Assessoribus Potestatis idem ferè honor debetur, qui ipsi principaliori Magistratui.*

189 *Consultor Cappellani Maioris alter Maximus Sacellanus est, & olim vocatus fuit Particeps.*

190 *Ad officium Consultoris Cappellani Maioris assumendi sunt viri dotibus egregijs, ac insigni eruditione, & prudentia pollentes.*

191 *Consultor Cappellani Maioris censetur ad Vicarij dignitatem euectus.*

192 *Auditor Generalis Exercitus gaudet priuilegijs suorum Militum quò ad forum, & exemptiones.*

193 *Consultor Cappellani Maioris est Socius, ac penè Collega illius.*

194 *Socij sociorum priuilegijs perfruuntur.*

Socij Emin. Cardinalium gaudent priuilegio recitandi officia breuiora, quo ipsimet Emin. *Cardinales potiuntur.*

195 *Priuilegia subditorum permittuntur Iudici, non vti homini, sed vti munus Iudicis exercenti.*

196 *Assessor pertinacitèr resistere debet Potestati, de facto facere aliquid volenti.*

197 *Resistentia ab Assessore Potestati facienda qualitèr fieri debeat.*

Assessor non contradicens Potestati consentire videtur.

198 *Potestas cum sententiam tulit, de Assessoris consilio fecisse præsumitur.*

199 *Libellus contra Officialem porrectus in syndicatu absque solemnitate prodita in* l.libellorum, ff. de accusat, *nùm admitti debeat.*

200 *In causa syndicatus an requiratur petitio in scriptis.*

Solemnitates dictæ l. libellorum, *inductæ sunt fauore Rei.*

Nullitas non attenditur, quando merita causa alitèr suadent.

201 *Querela in syndicatu exposita nùm valida sit, si præsentata non sit facta per extensum, sed per abacum.*

202 *Actuarius non extendens præsentatas in scripturis pœnam incurrit, sed actus validus est.*

203 *Regula, quòd actus factus contrà legem prohibentem sit ipso iure nullus, multas patitur restrictiones, vt ibi.*

204 *Leges cum actui nullitatem desiderãt, vltrà pœnam, expressè illã statuunt.*

Mandatum præsumitur ex temporis longitudine in processu diù compilato.

205 *Procurator constitutus ad exigendum, censetur etiam constitutus ad defendendum reditū, quem percipere debet.*

Mandatum præsumptum, vel ratificatio principalis sat est, etiam in terminis Statuti requirentis registrationem mandati in actis.

206 *Syndicatores nùm tanquam Delegati habeant merum, & mixtum Imperiū.*

207 *Syndicatores possunt exequi facere sententiam ab eis latam; sed quid existente appellatione?*

208 *Barones non possunt se ingerere in causis syndicatus, nec in præstando patrocinium, nec tutamen.*

Appellatio à sententia syndicatus interponenda est ad M. C. V. siue ad Regias Audientias.

209 *Magna Curia Vicaria dumtaxàt cognoscit de delictis Officialium, etiam tem-*

tempore syndicatus patratis.

210 *Iniuria facta Officiali in syndicatu sistenti dicitur atrox, ac si in officio actu existeret.*

Officialis coràm Syndicatoribus, non stare, sed sedere debet.

211 *Officialis in syndicatu portare valet arma.*

212 *Cedens Comitatum, Ducatum, &c. post cessionem retinet eosdem honores, & praeheminentias.*

213 *Condemnatus extra poenam corporalem à Syndicatoribus, num pendente appellatione liceat fideiussoribus relaxari.*

214 *Syndicatores an possint mulctare testes eorum mandato citatos, & non venientes.*

215 *Quid si testis coràm eis falsum deposuerit?*

Delegatus procedere potest in causa falsitatis coràm eo patrata.

216 *Index causarum criminalium cognoscere valet incidentèr de articulo ciuili, & è contra.*

217 *Ad Doctoratus gradum nemini ascendere licet, nisi per quinquennium studuerit in legali disciplina.*

218 *Casus proponitur de eo, qui matricularum fidem Regij Cappellani Maioris adulterauit.*

219 *Tribunal Regij Cappellani Maioris habet iurisdictionem super Studijs, & Bidellis, ac Scholaribus.*

220 *Tribunal praedictum cum habeat iurisdictionem distributiuam in certum genus causarum, & personarum, habere illam dicitur priuatiuè.*

221 Textus in l. nullum, C. de testib. *non habet locum, vbi iurisdictio tributa est cum clausula abdicatiua.*

222 *Annè procedat respectu Baronum, & illorum, qui iurisdictionem habent in proprietate distinctam.*

Dispositio text. in d. l. nullum, *quando cesset.*

223 *Tribunalia quando plura sunt distincta in exercitio, vnum faciunt Tribunal, & quilibet Forus cognoscit de ibi commissis priuatiuè.*

224 *Almum Collegium DD. habet iurisdictionem limitatam in Senatores.*

225 *Index causarum ciuilium nequit criminalitèr mulctare delinquentem in causa ciuili.*

226 *Sic paritèr non valet Delegatus.*

227 *Dispositio* text. in d. l. nullum, *procedit non solùm in teste, sed in omni alia persona falsum deponente.*

228 *Index incompetens, in terminis dictae* l. nullum, *mulctare non potest, nisi extraordinaria poena.*

229 *Falsitas non notoria, nouo indigens processu, puniri non potest à Iudice non suo.*

230 *Index intempestiuè suum propalans votum, suspectus redditur.*

231 *Quid in relata causa determinatum fuit, notatur.*

232 *Iurisdictio Regij Cappellani Maioris recensetur.*

233 *Eius officium quomodo regatur.*

234 *A decretis dicti Cappellani Maioris qualitèr appelletur.*

235 *Consultor Regij Cappellani Maioris cum refert in Collaterali Consilio, an praestet suffragium?*

236 *Reipublicae interitus in munerum perturbatione consistit.*

237 *Consuetudo non solùm est Iuris interpres, sed etiam conditrix.*

238 *Adducitur obseruantia, qua ostenditur, Consultorem Cappellani Maioris tulisse in Collaterali suffragium.*

239 *Cappellanus Maior à Domino Prorege honoratur titulo:* Dominationis vestrae.

240 *Consultor Cappellani Maioris quod decreuit, idem Cappellanus Maior subscribere obstringitur.*

241 *Conceptum mentis, vel scripto, vel lingua declaratur.*

242 *Appellatio à decretis Regij Consiliary cognoscitur, & indicatur cum eius interuentu, & suffragio.*

243 *Regius Consiliarius, vel Praeses R.C. referens in Collaterali, ipsemet scribit votum in processu.*

244 *Recensetur Diploma emanatum in relata causa.*

245 *Querelantes, vel Officialem syndicatum, succumbentes condemnandi sũt in expensis.*

Opti-

1 Primus gubernandæ Reipublicæ modus eſt, eos iubere Miniſtros, qui, obito iàm munere, reddẽdę rationi ſpontè ſeſe ſubmittant, quidque ſinguli in ſuſceptis Prouincijs, vel boni, vel mali patrauerint, Maioribus ſuis perpendendum tradant. Equidèm ſi deuaſtatas Vrbes, & diruta penè Regna conſpicio, Magiſtratuum libertati tribuere audeo, qui quod ſuo magis arridet arbitrio, vel fauet commodo, non quæ ad communem ſpectant fœlicitatem, & Principis honorem exequuntur, ſi iudicandos ſe in hijs non fore præuideant. Legite quæſo, & Veterum, & Recentium Hiſtoriarum monumenta, ex quibus facilè quis percipiet, non aliam ob
2 cauſam euerſa funditùs Imperia, niſi quia plus nimio Adminiſtrantium libertati indultum eſt, ex quibus pro adminiſtratis Prouincijs rationes repoſcere, nemo contendit. Quot alliceret ad honeſtè agendum, ad iuſtè cauſas tractandum, amor honoris, quo apùd Principes afficerentur, ſi eorum geſta recenſeri ſcirent, tot etiam ad iniquè, iniuſtèque gerendum eiuſdem Principis iniuria impellit, & cum certò ſciant, examini ſe nunquam obnoxios fore, quod ſingulis lubet, magis conſtanti animo proſequuntur. *Quis enim*, inquit Imperator, *ſine periculo non furetur? quis non latrocinabitur ſine reatu ad Adminiſtratorem reſpicientis?* in *Auth. vt Iudic. ſine quoquo ſuffragio*, & *Gloſ.* addit *lit. X. Adminiſtratorem*, *ſcilicèt malum: nàm malus Iudex abſoluit omnes per pecuniam*.

Huc tendit reſponſum illud, quod vnus ex ſeptuaginta Interpretibus Ptolomeo AEgyptiorum Regi tradidit, vt ſcribit *Ayrſtea in ſua hiſtoria*, dicens: *Inquiſitionem aduertùs Iudices, vt Iuſtitiam adminiſtrent, & neminem lædant, rem eſſe, quæ valdè Reſpublicas, & Monarchias conſeruat, quia eo timore (vt dixit Cicero pro Sexto Roſcio Amerino) audacia coercetur, & ne Iudices ſuorum magiſtratuum imperio ſuperbiant, iuſtitiamque, & vrbanitatem in inſolentiam, & tyrannidem detorqueant, & vt ſic intelligant, ſe poſſe priuari ſuis magiſtratibus, vel officijs, & pro ſuis exceſſibus puniri; ſicuti de Conſulibus Romanis dicebat Eutropius lib. 1. rerum Roman. cauti enim ex hoc reddantur, & non ignari; ſe non ita multo poſt rationem reddituros*. Vnde
3 *Titus Liu.* aiebat, quòd his minis inquiſitionis, vel reſidentiæ, Tribuni plebis coercebant, & temperabant Manlium Conſulem in ſuis magiſtratibus, ſuiſque ambitionibus, & ſeueritatibus. *Ariſt. lib. 6 polit. cap. 4. commodum eſt* (inquit) *vt animi Magiſtratuum pendeant, nec eis quidquid velint efficere, liceat: nam licentia, quidquid libet agĕdi, non poteſt malum, quod eſt in quoquo homine, cauere*. Cauſam propterea ſyndicatus, digeſtionem officij, nuncupat *Bald. conſ. 178. lib. 1. in fin.* quia tunc Officialis digerit, quod antea deglutiuit.

Quod optimè intuens Regina Ioan-
4 na, vt omnium ſomnos ſua vigilantia tueretur (Regum enim eſt, pro ſubditorum ſalute aſſiduè vigilare; proindè AEgyptij, Oſirim Regem, & Dominum ſuum, oculi, ſceptriuè effigie exprimunt, *Plutarch. in Iſid. & Oſirid.* Regum vigilantiam, & moderationem oſtendentes: oculo enim vident, ſceptro regunt, quæ præuiderunt. Ferunt in Cypria Inſula, in tumulo Regali Hermię, iuxtà cetarias, marmoreo Leoni fuiſſe inditos oculos, ex ſmaragdis ità radiantibus, etiã in gurgitem, vt thynni, cœterique piſces terrore afflarentur, *Plin. lib. 37.* Leo typus eſt Regiæ Maieſtatis, cuius ſmaragdini oculi longè, latèque radiantes in gurgitem diffuſam vbique partium Regum in populares prouidentiam cum horrore quodam Maieſtatis ſignificant, *Horus Hieroglÿ 16. lib. 1.*) Laudabilitèr, inquam, Regina hoc in *Ritu* ſanxit, Officialem quemlibet in fine officij ſyndicatui ſtare debere, cum ſyndicatus, quaſi de querelis ſingulorum dicatur ſermo, *Paz*

in prax.tom.2.par.8. in proœm. num.6. vers. vnde finita. Id quod sancitum legimus de Iure Diuino, vt Eccles. cap.9. 1.Reg.cap.12. apùd Luc. cap.16. ibi: Redde rationem villicationis tuæ, iàm enim non poteris villicare, habetur in cap.qualitèr, & quando, il.2. de accusat. ibi: Quid est, quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ, & probant Luc.de Penna in l.per hanc, C.de numerar.lib.12. Bouadil.lib.5. capit.1. num.22. Paris.de Puteo in princ.tract. de syndic.verb.Syndicatus, nu.4. pag.3. Reg.Rouit.in prag.1.num.61.de syndic. contra Capiblanc.de Baron.pragmat.5. num.186. Io.Franc.de Leonard.in tractat.var.iur.decis.cap.3.n.10.itidemq; de Iure Ciuili in l.1.C.vt omnes Iudices tàm ciuiles, quàm militares, §.necessitatem, Auth.vt sine quoque suffragio, & concordant alia Iura Regni in Cap.Item statuimus, quòd tàm Iustitiarij, & in Cap.Item, quòd prædicti Officiales, Iustitiarij scilicet, & Capitanei, necnon Regni Pragm.1.sub tit.de syndic. Official. (quam præcœteris examinat Campagn.in cit.Cap.Item statuimus, ex num.3. in add.) extendentes ad Regentem, & Iudices M.C.V.Locumtenentes Capitaneorum, Camerlingos, Prothomedicos, & alios. Conueniunt Glos. & DD. communitèr in cap cum in Iure peritus, de offic. Deleg. & in cap. vt debitus, de appell. Felin. in cap.cæterùm, de rescriptis, Muta ad Capit.Regn.Sicil. tom.4.cap.22. Franc. de Vico ad pragm.Regni Sard.tit.8.c.5. Larrea dec.98. Senatus Granat.tom.2. Mastrill.de Magistrat.lib.6.cap.1. Carrab.de syndic. par.1. in princ. num.37. Paris.de Puteo, & Amod. Iustin. in eorum tractat. similitèr de syndic. Bellug.in Specul.Princip.tit.de grauam.Ciuitat.rub.15. §.post militaris, Bertaz. cons.crim.71.81.& 91.Cumia in prax. syndic.cap.17.num.44. Muta in cap.7. Regis Martini, sub num.101. tom.3. Menoch. de arbitr.quæst.76. num.4.& 14. Thor. Carau. in hoc Rit. memor. in compend.dcis.par.3.sect.2.verb.Officiales, qui officia. Hinc Plato, lib.6.de leg.cui arridet Symanc.de Repub.lib.6. cap.23. Nemo, exclamat, Iudex, Magistratusue sit, qui gesti officij rationem sui non referat: cum summa æquitate, ac ratione statutū sit, vt quisque eodem iure vtatur, idemque ius sibi dicī, quod ipse alijs dixerit, aùt in alterum statuerit, l.1.quod quisque iur. l.cum eo, ff.de pact.l.cum hæreditas, ff.de administ.tutor. Nam quid, ait Ioan.Coras. lib.4. miscell.iur.Ciuil.capit.4.per Deum immortalem turpiùs est homini, quàm sua lege damnari, & in alijs reprehēdere, quod ille ipse committat, memor Appij Claudij, & Cai Licinij Stoloni, ex Plinio lib.18.nat.histor.cap.3.

Baiuli etiam obstringuntur præsta-
5 re syndicatū, vt declarat R.Tap.de iur. Regni lib.2. de offic.& num.Baiulor. in Constit.locor.sub num.19.

Actuarij quoque, ad text.in l.3. C. de assessor. vbi Glos.exponendo illud verbum Cancellarios, notauit, & suos Notarios, & cit.cap.Regn.nouas formas, ibi: Assessores, Cameraque Notarios, & Cap.item quòd prædicti Officiales, vbi Nig. num. 2. & ex Carauit. obseruat Auus meus ad Capyc.decis.127.sub n.3. nec non de Angelis ad Gizzarell. decis.24. & Viscont.in conclus.iur. verb. Actuarius, dixerant Anna allegat.15. num.6. Reg.Rouit.in prag.1.num.10.de offic.Iudic. Ricc.collect.1358. & videndus Carrab.de syndic.par.2. num.147. & par.1.num.164.& 165.ibidem sermocinans de Actuarijs S.C.ac R.C.& M. C. V. quia largè Officiales dicuntur, Anna singul. 369. & proindè eos offendens pee M.C. recognoscitur, de Franch.decis.407. Auus meus ad Capyc. decis.124. Qui quidem Actuarius, ad instar Officialis, non potest quis esse in propria patria, Pras.de Franch. decis.98. quem laudaui in Rit.63. n.13. lib.1. & me adducit D.Reg. Io.Hieronym.de Philipp.dissert.fiscal.29. n.145. Qua in re non piget rescribere, quæ Dec.Fauilla annotauit in addit.manuscript. ad memor. decis. 98. de Franch. his verbis: Aduerte, quòd post istam decisionem de anno 1581. de mense Ianuarij, Regens Salernitanus Regius Delegatus determinauit contra hanc decisio-

fionem, scilicèt, quòd Magister actorum possit esse de patria, eo pratextu quia non habebat iurisdictionem, & suum decretum confirmatum fuit in Collaterali Consilio, quod cum fuisset nunciatum Authori harum decisionum in audientia publica de die, valdè turbatus est, & excanduit contrà Regentem, dolens contra suam decisionem fuisse decisum in maiori Tribunali. Sed possunt concordari, vt decisio Salernitani procedat in paruis Castris, vbi non possunt fieri copia exterorum, l. certa forma, C. de Iure Fisci, lib. 10. & practicari dixit Fabius Iordanus in addit. ad Constit. Iustitiary per Prouincias. In magnis, vbi potest haberi copia exterorum, procedat ista decisio.

A quo syndicatu consuetudo in
6 contrarium nõ excusat Actuarios, *Afflict. in Const. Regni Minoribus, nu. 15.* quidquid dicant *Capiblanc. in prag. 5. num. 178. lib. 1. de Baron.* & *Didac. de Mari ad Gizzarell. cit. decis. 24. num. 7.* & proindè, haud obstante immemorabili consuetudine allegata per Illustrem Ducem Ielzi, vt pareret syndicatui Actuarius Terræ Campi-Bassi, ipsa Vniuersitate instãte, decreuit S. C. me vti Iudice M. C. referente in Aula D. Consiliarij Marchionis Laterttiæ de mense Iulij 1673. in Banca Albani. Et obiecto, legem contrario vsu tolli, ad *text. in l. de quibus, C. de legib. cap. cum persona, de priuil. in 6. Iacob. de Beluis. in Auth. de hared. & falc. Roland. de lucr. dot. quast. 99. Valenz. cons. 54. nu. 23. tom. 1. Mastrill. dec. 96.* occurrebatur, asserenti onus incumbere probandi legis abrogationem, quæ non præsumitur, *Decianus consil. 449. Honded. cons. 4. num. 91. tom. 1. Menoch. cons. 461. num. 4. & 718. nu. 1. Mascard. de probat. conclus. 339. num. 3.* etenim ad abrogationem plura concurrere necesse est, de quibus *Bursat. cons. 339. num. 16. Add. ad Gaill. obseruat. 60. ex nu. 5. Salas de legib. disp. 19. sect. 12. & 13. Borrel. cons. 65.* non enim quod fit, sed quod fieri debet, attendendum, *l. obseruare, ff. de offic. Prasid. l. verùm, ff. de furt.* multaque transeunt, quæ non opponuntur, *l. [illegible]tre furioso,* & ibi *Iason. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. l. circa, ff. de inoffic. testam.* concinitque *text. in Authen. vt nulli Iudic.* ibi: *Malè enim adinuenta, malaquè consuetudines, neque ex longa consuetudine, nec ex longo tempore confirmantur,* necnon alter *text. in l. quod non ratione, ff. de legib.*

Imò durante syndicatu debere ab
7 officio Actuariatus desistere, iudicauimus, nè Ciuibus libera querel ndi facultas auferatur, contrà dispositionem cit. *Cap. item quòd praditti Officiales:* etenim videntes Ciues, illum in eodem officio assiduè in Curia conuersari, Gubernatori assistere, formidant contrà eum querimonias proponere, verentes, nè ab illo, & Gubernatore delictum aliquod eis imponeretur, contrà *text. in l. 1. C. vt omnes Iudices*, quo circa in syndicatu omnis occasio, vel suspicio cessare debet, qua fortè timidiores Ciues reddi possunt ad proponenda grauamina, *arg. l. apertissimè,* ibi: *Tamen quia sine suspicione omnes lites procedere, nobis cordi est, C. de iudic. §. quoniam, Auth. de trient. & semis. dicta l. 1. §. nec vllam, Fel. in cap. Reu. Canonicus, de offic. Deleg. & in cap. attendens, il secondo, vt lit. non contest. Franc. Aretin. in l. 4. §. si seruus. ff. de acquir. hared. Paris. de Put. tit. de syndicator. officio, quod sit, fol. mihi 144. cap. 8. num. 3. & 4.* Neque solùm eo tempore non debet morari in Palatio Curiæ, sed nec etiã in officium se ingerere, vel acta conscribere, *Auth. multo magis, C. de Sacrosanct. Eccl.* & *Auth. quanto magis, C. de iur. iur.* Verùm expleto syndicatu, literisque obtentis liberatorialibus, valet iterùm Actuariatus munus continuare, *Rouit. in pragm. 5. num. 19. de Baron. Nouar. de grauam. vasall. lib. 1. grau. 188. num. 6. Mele ad Gizzarell. dec. 24. sub num. 3. de Angelis in tract. de Officialib. Baron. cap. 13. ex num. 1.* & dixi in *Rit. 2. num. 61.*

Adeo quòd Magistratus, Principis
8 rescripto à syndicatu exemptus, non excusatur, nisi à culpa leui, & leuissima

ſimo ac huius tantùm conceditur venia, ſi dicat, non obſtante tali lege, abſoluatur à ſyndicatu, *Baldus in l. ſi ſeruus vetitus, ff. de leg. 1. de Marſil. ſingul.* 595. cum, ex dictis, ſyndicatus à Iure Diuino originem trahat, *Auilez de ſyndic. cap.* 22. *num.* 4. *Azeued. lib.* 3. *tit.* 7. *in princ. nu.* 3. *Seſſe dec.* 314. *vol.* 4. *Afflict. in Conſt. volumus, nu.* 4. *Campag. in cap. item ſtatuimus, num.* 4. *Manſon. de cauſ. execut. ampl.* 28. *nu.* 17. *Nouar. grauam.* 280. *Feſtay allegat.* 15. *num.* 78. *Rouit. in pragm.* 1. *num.* 61. *de ſyndic. Capiblanc. pragm.* 5. *de Baron. num.* 180. *vol.* 1. *Ricc. collect. dec.* 3684. *Giurb.* videndus *conſil. crim.* 72. *Reg. de Pont. de poteſt. Pro-Reg. tit. de elect. official.* §. 6. *num.* 17. *Caualcant. de brachio Regio, par.* 5. *num.* 18. inſinuans, Statutum, quòd Officiales ſyndicatui non ſubeant, nullum eſſe, nec conſuetudine contraria admittendum, ſequitur *P. Fragoſ. de regim. Reipub. par.* 1. *lib.* 7. *diſp.* 23. §. 1. *de neceſſit. offic. ſyndic. nu.* 7. nec pacto remitti poteſt, *Pariſ. verb. Electio Officialium, num.* 5. *Redin. de Maieſt. Princip. verb. ſed etiam per legitimos tramites, num.* 173. *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.* 6. *cap.* 1. *Salern. Syculus conſ.* 7. *num.* 1. vti contra bonos mores, *Caualc. de brachio Regio, par.* 5. *numer.* 18. quia procul dubio Iudices ſine ſyndicatu in cauſis redduntur promptiores, vt obſeruat *Bart. conſ.* 172. *n.* 5. *lib.* 1. quem refert *Tuſc. in concl. verb. ſyndicatus, concluſ.* 274.

Nec Officiales perpetui, ſiue ad
9 beneplacitum Regis creati, qui perpetuis æquiparantur, ne dum Iure Regni, vt deducitur ex *Cap. Regis Caroli* 11. *cap.* 173. *Reg. Lap. lib.* 2. *iur. Regni, tit. de Official. in Regno, in comment. præfati cap.* ſed Iure quoq; Communi, *Bart. in l. de pupillo,* §. *ſi quis ipſi Prætori, num.* 9. *ff. de nou. oper. nunc.* ex *text. in l. Iuris peritos, in princip.* vbi idem *Bart ff. de excuſat. tutor.* quamuis amoueri non poſſint abſque legitima cauſa, *Cancer. var. reſol. par.* 3. *c.* 12. *ex n.* 197. *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 169. *Boer. de author. Magn. Conſil. num.* 154. *& deciſ.* 154. *Larrea deciſ.* 2. *Thor. in compend. deciſ. par.* 2. *verb. Officiales an poſſint, Montan. de Regalib. pag.* 137. *ex nu.* 16. *Reg. Sanfelic. in prax. ſect. Taſſon. de antefat. verſ.* 3. *obſer.* 3. *num.* 94. *Barboſ. in l. quia tale, num.* 85. *ff. ſolut. matrim. Molin. de primogen. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 2. *Caſſan. in conſuet. Burg. rub.* 1. §. 5. *num.* 129. *Oſaſc. deciſ.* 144. & notauimus in *Ritu* 2. *ſub num.* 60. *lib.* 1. ab hoc excuſantur: ſiquidem, etſi non comprehendantur ſub hoc *Ritu*, alijſque Regni ſanctionibus, de temporalibus Magiſtratibus ſyndicandis, ſermonem habentibus; nihilominùs viſitationi ſubijciuntur ſingulo triennio, ſecundùm Caroli V. Cœſaris Inuictiſſimi Sanctionem, quod poſtmodum ſingulis quindecim annis plus, & minus obſeruatū vidimus, & ſcripſit *Surgens in ſua Neapoli illuſtrata, lib.* 1. *cap.* 17. *ſub num.* 34. necnon *Taſſon add. loco verſ.* 2. *obſer.* 2. *ex num.* 21. iuxtà Regis placitum, ex *Gloſ. in* §. *ſi quis, verb. Durante, Auth. vt Iudices ſin quoque ſuffrag.* quam in id allegat *Bald. in l. obſeruare,* §. *proficiſci, n.* 27. *in fin. ff. de offic. Proconſul.* & de qualitate, ac conditione eligendi ad viſitandum, agunt *Azeued. lib.* 3. *tit.* 7. *l.* 2. *num.* 6. *Simancas de Cathol. inſtit. tit.* 41. *num.* 27. *&* 28. *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 15. *Cabed. par.* 2. *deciſ.* 68. *num.* 1. & quod præcedat omnia capita Tribunalium, aducrtit idem *Taſſon. verſ.* 3. *obſeru.* 3. *ſub num.* 136. *verſ.* 25. *Præſidens, & verſ.* 7. *obſer.* 3. *num.* 90. Et proinde contra huiuſmo-
10 di Officiales, Pro-Reges omni carent Iuriſdictione, ex *l. unica, C. de Præpoſit. labor. lib.* 12. *& l.* 2. *C. de Agentibus in rebus lib.* 12. *Luc. de Penn. in l. contra publicam, verſ.* 66. *C. de re militar. lib.* 10. notat *Reg. Tapia dec. Supremi Conſilij* 3. *Maſtrill. de Magiſtrat. lib.* 5. *c.* 6. *ex num.* 134. *Taſſon. verſ.* 2. *obſeru.* 2. 38. *&* 39. *Topp. de orig. Tribun. tom.* 1. *pag.* 506. *Reg. Sanfelic. deciſ.* 62. referibentes Regia, ac rigoroſa mandata Pro-Regibus, qui dumtaxàt nominant Officiales Potentiſſimo Noſtro Regi, illiſque electis, nil contra ipſos agere poſſunt abſque Regis licentia.

Hæ

Hæ autem nominationes ortum ha-
11 bent ex §.*eos autem*, *verſ.quis enim*, ibi: *Teſtimonium quidem habens, quia ſit optimus, Auth.de Iudicib. & vt nullatenus*, & ex §.*vetus igitur*, *Auth. de Iudicib.* ibi: *Eligere verò perſpeximus in rebus vtilibus habentes atteſtationem.*
12 Nominari enim ſolent à Pro-Rege tres ad vnum quodque officium, quorum primo loco nominatus frequentiùs eligi conuenit; idque iure, ex priore namque nominatione alter alteto maior, dignior, vel ſuperior arguitur, *Gloſ.in cap.bene quidem, verb. Mediolanenſis, 96. diſtinct. in cap. ſed ex Apoſtolica 2.gloſ.de reſcript.* aliique à *Tiraquell.* collecti *de iure primogen. quaſt.19.ex num.2.* Nè autem nominans ex ordine ſcripturæ indicet, quē digniorem iudicet, poſſet nomina ſcribere in forma ſphæræ, ſiue circu-
13 lari figura, quo artificio fuiſſe quandoque vſos Fratres Minores, quibus Vrbanus Pontifex Maximus mandauit, vt tres Sodalitij ſui viros nominarent, ex quibus vnum in Cardinalium numerum adſciret, memorię prodiderunt *Card. Alexand. in cap. Nicolao, 1.col.de appell. Felin. in cap. cum dilecta, col.4. verſ. prima iſtam regulam, de reſcript. Tiraquel.cit.loco,n.6.* ac *Pereyra de nominat. emphyt. qu.10. n.49.* Sed Pontifex reſpondit Sodalitio Franciſcano: *Ordinem peruertiſtis, & ego Ordinem peruertam*, omiſſiſque à Sodalibus ita deſignatis, Præfectum Ordinis, quem Generalem vocant, Cardinalem creauit, vt iidem DD. aduertunt, necnon *Iac. Gothofredi de iur.praecedent. par.3. §.4. de Eurematicis, ſeu Cautelis, lit.I. pag.mihi, 176.* Verùm iſthæc cautela non fuit ab iis primum excogitata, ſed à Caio I.C. *Inſt.lib.1.tit.2.* quem *Tiraq.* & *Pereyr.* notant.

Quas autē perſonas nominare ob-
14 ſtringatur? obſeruat *Taſſon.in tract. de anteſ.verſ.2.obſer.2.n.102.* ſcripſitque aureis verbis *Reg.de Ponte de poteſt.Pro-Reg.tit.de elect.official.§.5.n.6.* quæ exſcribit *Reg. de Marin. ad Reg. Reuerter.deciſ.114. num.2.* cuius meminit *Gabriel Berart. in ſpecul.viſitat. cap.19.de Illuſtr. & Excell. Pro-Rege, nu.19.* & aduertit *Ammin.Marcellin. lib.23.* Sed an dignum, relicto digniori? negatiue reſpondere Pij Principes *Arch. & Honor. in leg. contra publicam, C.de re milit.lib.12.* ibi: *Quia honoris augmentum, non ambitione, ſed labore ad vnumquemq; conuenit deuenire.* Imperator Conſtant. in *text.in l.2.C.de veteran.lib.10.* *Qui protectoria dignitate cumulati, aut honores varios pro meritis ſuis conſecuti ſunt, & in l.1.C.de diuerſ.offic.eod.lib.* ibi: *In reiecti verò locum is potiſſimùm deſtinetur, cui meritorum adſtipulantur inſignia*, in *l.ad ſubeunda, C. de Curiorib. lib. 10.* ibi: *Ad ſubeunda Patria munera digniſſimi eligantur*, in *l.vnicuique, C.de prox.Sacr.Scrin.lib.12.* ibi: *vnicuique, qui in Sacris Scrinijs militat, ſui loci merita ſeruari oportere, conſtituimus*, in *l.nemo, C.de offic.Magiſtr.Officior.* ibi: *Vt is gradu cæteros antecedat, quem ſtipendia meliora, vel labor prolixior fecerit anteire*, & Iuſtinianus *in Auth. de Monach. §.ordinationem*, ibi: *Qui verò prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is Abbas ſit, & ordinem ſimul, & virtutem ſuffragantem habeat*, & poſt alios *Tiraq.de primog. quaſt.17.op.3.num.2.* necnon *P.Diana par.1.tract.miſcell.1.reſol.66.* inſequitur *Villalob. in ſumm. tom.2. tract. 8. diffic.6.ex num.8.* quamuis contrarium probabile præconizet, & *Vaſqu.Turrian. in ſelect.diſput.cent.2.ſenſ.Theolog. dub.87.* quod poſt *Sanchez opuſc. tom.1.lib.2.c.1.dub.36.* declarat idem *Diana*, & pro digniori conueniunt etiam Politici, *Mabrin.Roſeus in tract. de Princip. cap. 31. Furius Ceriolus in tract.de Conſiliar.Princip.pag.102. Hieronym.Perbonius lib.5.de inclyto Principe.fol.4.* & inter Religioſos religioſiſſimus *Petrus de Ribedeneyra in tract. de relig. Princ. lib.2. cap.6. fol.291.& lib.2.cap.9.pag.311.* Si enim pro venatione ferarum anxius eſt Princeps, deſudat, cruciatur, vt meliores cœteris canes habeat, & pro cura Populi non eligendi erunt inſigniores homines

mines, qui cœteris doctrina, & vitæ
integritate antecellant? vt dixit ve-
nerandus senex *Suessanus de Princip.*
15 *capit.*23.& meritò: dignitates enim,
aùt iustitiæ officia indignis,& insciẽn-
tibus collata vilescunt, ac decoloran-
tur: scribebat propterea *S.Hieronym.*
in epist.ad Pammachium:Quamuis cla-
rus honor vilescit in turba,& apùd vi-
ros bonos, indignior sit ipsa dignitas,
*quam multi indigni possident.*Quod in-
gemebat mortẽ optans *Catullus*, dum
in Nonium Seruinam carminibus sty-
lum strinxit *epigram.*53. & querimo-
niam prosequuntur *Petrus Costal. in*
*Pegm.pag.*102. perdolens, Bacchum
nedum in Templis, vt olim apùd In-
dos; verùm in Tribunalibus positum
esse, carminibus in similium Electo-
res insurgens, *Solorzan. emblem.* 52.
*num.*16.*& de mun.& honor.ex n.*131.
*Boadill.in polit.lib.*1.*cap.*6. *&* 7. *Ma-*
tien.in dialog. 3.*par.cap.*7. *Marq. Gu-*
*ber. Christ. lib.*1. *cap.*4. quæ gradatim
16 conferri debent,*Solorzan.emblem. ci-*
*cit.*52.*ex nu*-35. & monet *Arist.lib.*3.
*de Republ.cap.*8.his verbis: *Omnis con-*
seruanda Reipublica ratio est, nemi-
nem ornare supra modum; sed exiguos
potiùs, & diuturnos honores tribuere,
quàm celeritèr magnos. Quarè *Guber-*
*nator Christian.F.Io.Marq. lib.*2.*c.*20.
*pag.*118. ad rem aduertit, labores in-
ter Ministros diuidendos, & non vnũ
dumtaxàt grauandum, iuxtà *Taciti*
monitum *lib.*1. *annal. capit.* 4. *Ne ad*
vnum omnia deferrent, plures posse fa-
ciliùs munia Reipublicæ societatis labo-
*ribus exequi, Tasson. de antef. vers.*3.
*obseruat.*3.*sub num.* 42. loquens de
Præside S.C. in distribuendo causas.
Aliquando,vltra Visitatorem gene-
17 ralem, vidimus seruatum à S.M. de-
stinari Officialem alterius eius Regni
ad capiendam informationem contra
Officialem perpetuum, pro illa tras-
mittenda ad Curiam Matrithi, quam
obseruantiam memorat *Tap. cit.dec.*3.
Et aliquando eadem Maiestas man-
dat, causam videri per Ministros, no-
minandos à Pro-Rege, qui nomine
Regio vsque ad sententiam, eiusque

exequutionem procedant, vt accidit in Frãciscum Corradum Rationalem, vi Regij diplomatis sub datum Matrithi die 23.Ianuarij 1676.& ab Excell. Marchione de los Velez, Regni habenas moderante, fuit erecta Iuncta, rescripto directo D.Reg. D. Didaco Soria, Marchioni Crispani, tenoris sequentis.

HAbiendo dado quenta a Su Magestad el Marques mi Señor de la causa pendiente contra el Raçional Françisco Corrado (motiuada de haber hecho cometer vn homiçidio), y de quedar preso en elCastillo del Obo desta Ciudad,como tambien la pretension de la Camera,para proçeder en este negoçio,hà tenido por bien Su Magestad de ordenar a Su Ex. con Real despacho de 23.*deHenero proximo pasado por el Supremo Consejo de Italia forme vna junta de Ministros, y Fiscal de su mayor satisfaçion, entereça,y independençia, para que en ella se vea, y sentençie la referida causa, assi por lo que mira a la persona del Raçional Françisco Corrado, como de otros qualesquiera sujetos,que resultaren culpados en ella, y que si tambien los tubiere el dicho Raçional por otros cabos, y delictos, se examinen, y sentençien por la mesma junta, declarando Su Magestad,que esto se execute no obstante qualesquiera prohibiçiones, y ordenes que haya en contrario, a las quales deroga por esta vez dejandolas para en lo demas en su fuerça, y vigor. Y siendo tan preçiso el cumplimiento de la çitada Real orden de Su Magestad, ha considerado S.E.se forme esta junta de V.S.por cabo,el Consejero D.Fernando Ramirez por Comissario,respecto de tener indiuiduales notiçias de la causa, por hauerla manejado por Iuez, para el conoçimiento, y voto a los Presidentes Duque de Isla, y D. Manuel de la Escalera, y al Consejero D.Carlos Petra, y por Fiscal el Consejero Ignaçio Prouenzal.para que desde luego se proçeda al conoçimiento,y sentençia de la causa pendiente contra el Raçional Françisco Corrado, y sus compliçes, y demas delictos que hubiere cometido, segun Su Magestad ordena,*

con-

conuocando V.S.la junta en ſu Caſa todas las veçes que fuere neçeſario; Y de lo que en ella ſe fuere obrando yrà V.S. auiſando a S. E. para que pueda dar quenta a Su Mageſtad. Guarde Dios a V.S. Palaçio 23. de Febrero 1676. D.Matheo Roman. Con rubrica de S.E. Señor Regente Marquez de Creſpano.

Exitũ huiuſce cauſę ſcripſi *in Rit.* 269.*ex n.*50. quē locũ laudat *D. Cæſ. Nicol. Piſanus ad Gaet. in rit.* R. C. S. *tit.de fundic. flagelli rub.*3.*ſub n.* 123. & pleniùs dixi *in Rit.*274.*a n.*121.*t.*3.

Obſtringũtur itaq; Capitanei,aliiq; 18 Officiales(exhibitis literis patētalibus coràm Syndicis, & Electis loci, fine quibus non poteſt eis conſignari poſſeſſio,*Gloſ.in cap.cum iure peritus,verb.Caueat,de offic. & poteſt. Iudic. deleg. Anna alleg.*143 *n.*2.*Guazz.ad defenſ. reor.def* ..*c.*1.*nu.*6.) ante officii adeptam poſſeſſionem, coràm decem hominibus,Sacramentum præſtare,tempore eorum ingreſſus, de benè, & fidelitèr iuſtitiam miniſtrando, ex *text. in cap.*1.*de iureiur.in* 6.& *Gloſ.in cap.* Caroli I. Regis, *Item, quòd Iuſtitiarij col.*2.*n.*10.*Conſt.Regn.cum iuſta prouidendum*,excuſante Officialem controuenientem à periurii pœna,*Affl in Côſtit. Baiuli locorum,n.* 1.*& Prag.* 4.*de Official.Ricc.collect.* 1002.*p.*4. ac nonnulla alia exequi,regiſtrata in *Cap.*Regni, *Item recipiant*,collocato inter Regias Conſtitutiones, ac omnes Leges, potiſſimùm municipales, Capitula, Conſtitutiones,Statuta, Stylũ, & Cõſuetudinem Regionis ſeruando, ad *text.& Gloſ.in l. diligentèr* 5.*ff.mandat, l.ſi itaque* 19.*ff.de iureiurand. Auil. in cap.Prætor.*2.*verbo en los caſos,num.*3. *Cancer.lib.*3.*variar.reſol.c.*13. *n.* 328. *Gail.obſeruat.*36.*n.*13.*lib.*1. *Maſtrill. de Magiſtrat.lib.*2 *cap.*2.*n.*52. Quin & 19 iurare deberent, quòd omnia Regni iura perlegerint: quid enim prodeſt, quòd illarum obſeruantiam iurent, ſi earum plenam,& diſtinctam notitiam non habeant,vt aduertit *R. Tapia lib.* 1.*iur.Regn.tit.de legib.ſuper cap.Caroli II.*138. *n.*5.*pag. mihi* 83. Quod an indiſtinctè in omnibus Officialibus,tũ Regiis, tum Baronalibus locum habeat? inquirit *Danza de pugna DD. tit.de official.in gener.c.*8.*n.*30.Hocque 20 iuſiurandum pręſtari debet die non feriato,*Fontanell.de pact.nuptial. p.* 1. *clauſ.*4.*gl.*10.*nu.* 114. *tit.*1. *de Marſil. ſingul.* 624. & videsis *Mancin. de iuram.art.*17.*nu.*9.*p.*2.*Canalcan.dec.*9.*n.* 31.*p.*1.idemq; *Fontanell.cit.loc.*

Haùd autē cōplectitur,niſi obſeruātiā iuſtorum, *Ang.in l. omnes populi,in fin.ff.de iuſt.& iure.R.Valenz.conſ.*34. *nu.*135.*vol.*1.*Amod.de ſyndic. n.* 250. *Nouar.de grauam.Vaſſall.to.*1. *grauam.* 178.*n.*6.*ac to.*2. *grau.*40. *& grau.*178. *Cancer.var.reſol.lib.*3.*cap.*13. *nu.*354. *Becc.conſ.*51. *ex n.*1.*Marſil.conſ.*10.*n.* 54.*Roman.ſing.*512.*Tuſc. concluſ.* 14. *&* 394.*nu.*1.*lit.*1. *Burg. de mod.proced. ex abrup. q.* 86. *num.*16. *Anus meus ad Gramm.dec.*65. *n.*12.adiungens, dato mandato de capiendo poſſeſſionem bonorum alicuius, intelligi, non exiſtente eorum poſſeſſore, ex *Natta cõſ.* 538.*n.*13.& proinde ſuperflua eſſe illa verba in prouiſionibus expediri conſuetis, *vt aliquis immittatur in poſſeſſione, non exiſtente legitimo contradictore*, quæ tamèn apponuntur ad maiorem cautelā,nè fiat error, & ego, cum eſſem Iudex M. C.V. ad euitandum litigantium aſtutias,ac calliditates,adiungebā,*poſſeſſione exiſtente vacua, & non alitèr*. Vndè data libera 21 poteſtate Iudici procedendi, prout voluerit,vel ſibi videbitur,iuris tamē ordinem,ſtatuta,ac conſuetudines obſeruare obſtringitur,*Bald.in l.*1. *in* 2. *col.C.ſi propt. perſitat. de Marſilijs ſingul.*328.quē vide *ſingul.*695.Et Principis mandatum, vt contra aliquem inquiratur,vim habet,roburq; quarenùs de delicto conſtet, *Vermigl. conſ.* 159.*n.*16.*Cenſal.*poſt *tract.ad l. vnic. C.ſi quis Imper.maledix.vot.*7.*n.*2. In22 ſupèr nec ad obſeruantiam eorum adſtringitur, quæ contraria conſuetudine abrogata ſunt,nec de illis ſeruādis iuratum intelligitur,*Nat.conſ.*19. *n.*7.*Ceſal.conſ.*115.*n.*17.*Alderan.Maſcard.de gener.ſtatut.interpr.concl.*6.*n.* 86.*Guttier.de iuram.confirmat. par.* 1. *c.*38.

c.38.n.14.Xamar.de offic.Iudic.& Ad-
uoc.p.1.quaest. 19. ex nu.46. & post D.
Anton.aliosq; Theologos, de Velasco
de Iudic. perfect.rub.9. annot.6.n.27.;
Propterea si vēditur vectigal, seù ga-
23 bella a patti vecchi, e modi vsati, intel-
ligitur de pactis, & modis in vsū de-
ductis, honestis, licitis, & à Statutis
permissis, & non prohibitis, Altograd.
cons.1.n.29. vol.1. Hinc, cum fuisset
locatum integrum Arrendamentum
Ferri, Picis, Piculae, Chalybs, siue Az-
24 zario vlgaritèr, &c. ab illius Guberna-
toribus, Alexandro Guidetti, & aliis,
expressis verbis, cum iuribus, & actio-
nibus, pro ut tenuere, & gauisi sunt, no-
uissimus conductor, eiusque praedecesso-
res; à quibus Conductoribus fuit su-
blocatum illud Calabriae Citra, An-
tonio Scarpello, cum eisdem condi-
tionibus, & verbis; cumq; ordine R.
Camerae, fuisset renouata prohibitio
confectionis picis albae in R. Sile, quā
indubium est, nouissimum Conducto-
rem, eiusq; praedecessores in ea stru-
xisse, petijt Subconductor coràm Ar-
rendamenti Delegato, concedendam
fore retentionem estalei, vel teneri
25 locatorem ad id, quod interest, defe-
ctu substantiae partis rei locatae; & re
vera, contemplatione emolumenti fa-
bricae picis albae in Sile, tanti subcon-
duxit, aliàs si notum foret vitium rei
locatae, & se se fortasse, non potuisse
illa frui, proutantecessores, tot non
obtulisset, ad celebrem text. in l. si fun-
dus 36. ff. locati, Bart. in l. si vno, §. item
cum quidam ff. eod. Castill. controu. tom.
3. cap.3. n.30. Reg. de Marin. lib.2. resol.
cap. 187. Consil. de Rosa consult. 39.
tom.1. Surd. dec.326. Mastrill. dec.299.
His tamen vnico verbo occurre-
bant Gubernatores, authores lauda-
26 ti à Conductoribus, praefatum Arren-
damentum consistere in iure prohi-
bendi ferrum, azzarium, & omne aliud
id concernens, teste quoq; Dom. Reg.
Moles in decis. tit. de iurib. quae habet
Rex, §.20. Rub. de iure ferri, n.5. f.221.
nec inquam fuisse in affictu deductū,
licere in R. Sile facere picem albam,
27 nec arbores incidere, id expressè
vetantibus, vti de Regis patrimonio,
R. Prag. 2. de incis. arbor. de anno 1614
instructionibus, & bannis singulis an-
nis publicatis, concinuntq; altera Prag.
1. de arbor. antemnar. & ram. non uen-
dend. Cap. Regni incip. Agendorum, &
Ius commune in l. in fraudem 45. §. fin.
ff. de iure Fisci, l. insignis, C. de pasc. pu-
blic. lib.11. vbi Rebuff. n.3. l.1. & 2. C.
de cupress. lib.11. Cassan. in catal. glor.
Mund. rub.1. §.6. num.3. Boer. dec.177.
& 178. Apostill. ad Bald. in l.1. de com-
mun. seru. manumis. Tiraq. de retract.
lignag. ad finem tituli, num. 38. Reg.
Costant. in l. vnica, ex num.152. C. de
classic.
Quòd si ab alijs id fuit actum, hoc
28 iniuria, & non iure fecere. Et proui-
siones per Delegatos demādatas, ser-
uari, nempè, solitum, intelligendas fo-
re, de solito iusto, recto, licito; non
iniusto, & à iure prohibito, vt obser-
uat Altograd. mox citatus, & ante ipsū
Paul. de Castro cons.459. num.2. lib.1.
quem refert Tuschus lit. S. concl. 334.
29 num.1. Vendens enim rem, censetur
vendere ius, quod habet in re, l. qui
tabernas, 32. vbi Bald. de contrahend.
empt. l. si ita, ff. de vsu, & habitatione,
cap. pastoralis, de donat. cap. quod autem,
§.1. de iure patron. Gomes. variar. to.2.
cap.2. num.19. Tusch. lit. V. conclus.52.
num.5. & conclus.308. & sermo intel-
ligitur secundùm suam naturam, ac
coarctatur ad ius respectu rei, de qua
agitur, spectantis ad concedentem;
& non de iuribus extra rem ad alios
pertinentibus, Cephal. lib.2. cons.288.
Fabian. de Monte in tractat. de vendit.
num.9. & 10. Prasul Barbosa de claus.
claus.34. nu.1. Larrea alleg.13. & 14.
Anna allegat.53. nu.23. Rouit. in prag-
mat.4. num.44. de possess. non turban.
Reg. Reuerter. & ibi Reg. de Marin. de-
cis.172. par.1. Quibus nixus Senatus,
re plurimum ad libellam reuocata,
die 20. Aprilis, instantis anni 1690.
decreuit, quòd soluat conuentus inte-
grum estalium, saluis iuribus in iudicio
ordinario, & confirmatum extitit, in
gradu nullitatum, & reclamationis,
suffragia praestantibus D. Praeside S.C.

&

& Mecum DD. Consiliarijs D. Petro Antonio Chiauari, Arrendamēti Delegato, Duce Insulæ, D. Dominico Garofalo, & D. Nicolao Planelli, penès Ianuarium Cecere, Actuarium in R.C., patrocinante pro Arrendamento, docto viro, Saluatore Ciauarelli.

Quod quippè iuramentum in in-
30 gressu officij semel præstitum, sufficit etiam pro tempore confirmato, *Host.* & *And. in cap. præterea requisiti, de appell. Bald. in cap. Venerabilem; col. pen. de elect. Bart. in l. 1. §. & post operis, ff. de non. oper. nunciat. Mart. Lauden. de offic. domin. §. 67. Cephal. cons. 74. n. 25. vol. 1. Bertaz. cons. 63. num. 13.*

Prçterea prçstare quoque tenentur
31 cautionē de parendo syndicatui, completo munere, vt in *Pragm. 42. de Offic. Procur. Cæsar. Paris. de Puteo de syndic. verb. Fideiussor*, & seruari fere in toto Orbe, notant *Clar. §. fin. quæst. 35.* latèque *Muscat.* videndus *de fideiuss. par. 1. mod. 14. Capiblanc. de Baron. in Pragm. 5. num. 178. Nouar. de grauam. vasall. grau. 286. num. 3. & grau. 287. ex numer. 1. Mauson. de caus. exequut. ampl. 28. num. 3.* qui indè deducit, Officialem completo officio non esse vinculis mancipandum, si cauit in principio, *Anichin. de prauent. instrum. cap. 2. quæst. 1. num. 79. Borrell. de magistr. edict. lib. 1. cap. 15.*

Quòd si in loco administrationis
32 non inuenerint fideiussorem, admittuntur illam præstare in Regia Prouinciali Audientia, vel M. C. V. ex *text. in l. fideiussor, §. si necessaria, ff. qui satisdat. cogat.* & ita interpreratur sanctio *Pragm. 41. de offic. proc. Cæsar. Capibl. de Baron. pragm. 5. num. 178. vol. 1.* & ante dixit *Paris. de syndicat. verb. Fideiussor, Nouar. de grauam. vasall. cit. grau. 286. num. 3. Nicol. Carb. in prax. lib. 3. cap. 7. num. 6.* Sed an teneātur satisdare de iudicatum soluendo? *Reg. de Marin. lib. 1. quot. resol. cap. 284. n. 12.* Quidue interposita appel-
33 latione per querelantē, nùm teneantur syndicatores constringere syndicandum ad præstandum fideiussionem de soluendis, atque etiam resarciendis omnibus damnis, expensis, & interesse? scribit *Amod. Iustinus de syndicat. vers. sed pone, quod in causa, sub numer. 137.* & post ipsum affirmatiuè respondet *Viuius decis. 47. num. 10. lib. 1.* & tangimus infra.

Si autē eueniat, quòd æquitate illo-
34 rum de Regimine, talem non præstiterit cautionem, & malè se gerat in illius exercitio (vltra quòd illi de Gubernio ad interesse tenētur, *Capiblanc. de Baron. Pragm. 4. num. 5.*) praxis est, vt Ciues procurent prouisiones à M. C. V. ipsi Officiali directas, vel vt det idoneum fideiussorem, vel vt ab officio desistat, ex dictis per *de Franchis decis. 409. Paris. de syndic. verb. Fuga, col. 2. vers. si verò erat.*

An verò delinquant hi de Regimi-
35 ne, si Officialem diuitem admiserint absque huiusmodi cautione? resoluas ex dictis ab *Afflict. in Const. nolumus, num. 4. Ianuar. regul. 109.* cum aliàs Magistratus obstrictus idoneam cautionem recipere, excusatur, si illam non receperit à principali idoneo, *l. 1. & 2.* vbi *Bald. §. si Magistratus, ff. de Mag. conu. Carau. in Rit. 173. num. 9.* & ipse ibidem dixi, necnon *Valasc. decis. 11.* tuncque principalis satis idoneus diudicatur, si res suæ tantum valent, quantum est quantitas promissa, *Præsul. Ricc. decis. Curia Archiep. Neapol. 29.*

Excusari propterea Actorum Ma-
36 gistrum recipientem fideiussorem minus idoneum, in partis præsentia minime reclamantis, decreuit M.C. me relatore, ex *Rota Lucensis* scito apùd *Ioseph Lud. decis. 33.* quod *de Put.* laudat *de synd. cap. 3. num. 3.* & aliàs prodijt determinatio, excusari, quia de Iudicis mandato fideiussorem minus idoneum recepit, ex *Antonij Fabri* auctoritate in *def. 1. C. de Magistrat. conuen.* necnon *Ricc. collect. 1258.* Excu-
37 sari præterea Syndicum, qui fideiussorem non receperat ab illo, qui tempore syndicatus iam aderat, deduxit *Auus meus ad Grammat. decis. 33. sub num. 9.*

Qui tamen Magistratuum fideius-

38 sores non tenentur ad gesta extra officium, sed tantùm pro malè gestis, vel malè ministratis circa ipsum officium, *Bart. in l. 1. ff. de Magistrat. conuen.* & *in Auth. Hoc ius porrectum, C. de Sacros. Eccles. de Marsil. in Rub. de fideiussor. num.* 182. nisi, & fideiussio generalis, & in omnem causam concepta esset, *Gonzal. de Pax in sua practica, tom. 1. par. 8. in proœm. nu. 4. Carrab. syndic. verb. Fideiussor, Caluin. de aequit. lib. 2. cap.* 185. *ex num.* 85. quod seruari in Cathalunia, notant *Mier. cap. 7. tit. de tabul. num. 58. par. 1. coll. 4.* & *Cancer. variar. resol. lib. 3. capit. 12. à num.* 130.

Numquid verò fideiussores tali 39 modo largè, & generaliter præstiti, teneantur etiam ad pœnam corporalem? negatiuam alteram sustinent, ex *text. in l. fideiussores Magistratus, ff. de fideiuss.* & *in l. 1. C. de peric. eor. qui pro Magistrat. lib. 11. Mier. loc. cit. Cancer. add. loco, num. 134. & 135. & lib. 2. cap. 5. ex num.* 70. quos laudat *Caluin. alleg. loco, nu. 89. Larr. alleg. fiscal. 112. num. 34. lib. 2. Amaya in l. 5. num. 27. C. de Decurion. lib. 10. la Ratha consil. 41. num. 4. D. Consil. Altimar. ad Rouit. consil. 84. num. 8. tom. 2. Crespi à Valdau. obseru. 83. ex num. 30. Salgad. in labyr. credit. par. 2. cap. 27. num. 71. tom. 1. D. Anton. Fernandez de Otero de Official. Reipubl. cap. 18. num.* 15. Quinimò si se obligauerint pro delictis Officialiū etiam ad pœnam corporalem, eiusmodi non tenet obligatio, *Matth. in l. 10. tit. 16. lib. 5. Recopil. glos. 1. nu. 10. Farinac. de carcer. & carcerat. quæst. 33. num. 49. Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 9. tit. de eo, qui sibi manus infert, num.* 35. & latè *Amescua de potest. in se ipsum, lib. 1. cap. 14. num.* 6.

Verùm si fideiussores isti decesserint 40 ante sententiam condemnatoriam, an possint eorum hæredes conueniri, anceps est inter DD. quæstio: nam nonnulli in gratiam hæredum respondēt, relati à *Farinac. mox add. tract. qu. 34. nu. 12. Pyrr. Maur. de fideiussor, cap. 17. Griuell. decis. Dolan. 6. n.* 12. Alij contrarium sentiunt, laudati ab *Amaya memor. loco, num.* 45. qui per pulchra, videnda, vtitur distinctione.

Quæ ratio in loco administratio-41 nis reddi debet, ex *text. in l. 1. C. vt omnes Iudices*, ibi: *Audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur*, & ex *pragmat. 1. de syndic. Official.* ibi: *In locis; vbi administrauerint*, & altera *6. eod. tit.* ibi: *Doue haueranno esercitato loro officij*; *Afflict. in Constit. volumus, post Carauit. in Rit. 49. num. 26. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 4. sub num. 15. Ioseph Cumia in pract. syndic. cap. 17. n. 4. Carrab. in sua praxi de syndicat. par. 1. num. 49. Paris. de syndic. vers. visa, pag.* 108. stans palàm, & publicè ante faciem omnium, quos rexerat, non in domo potentis, vel in Ecclesia, *Cristoph. Crusij de indic. par. 3. cap. 21. num.* 13. in loco tamen maiori, vbi iustitiam administrauit, & non in omnibus locis illi adiacentibus, emanatis tamen proclamationibus, seu bannis in locis Ciuitatis publicis, & consuetis, & in ipsius Villis, *Paris. de Put. de syndic. c. 5. n. 1. & 6. Thor.* loquens *de Iudicibus M. C. par. 3. sect. 3. verb. Terminus statutus, Capiblanc. de Baron. prag. 5. num.* 181. idem *Thor. in Carer. iudicat. ciuil. cas. 60. miscell. 15. n.* 105. Id quod, confirmando decretum M. C. insectati fuimus in S. C. referente D. Iudice Rocco, in syndicatu Gubernatoris Ciuitatis Cayatij, in Banca Pennellæ. A quo loco discedere non 42 posse, nisi priùs steterit syndicatui, *Folltr.* notat *5. par. print. sua prax. criminal. num. 2. pag.* 345. & vsque dum discussæ querelæ non fuerint, etiam si fuerit à Principe vocatus, si *Reg. Ronit.* vera fatur *in cit. Pragm. 20. nu.* 64. Si tamen extiterit ille accusatus de crimine, pro quo veniret imponenda pœna corporis afflictiua: nam aliàs relicto procuratore, licebit ad Principem proficisci, *DD. in cap. item statuimus, num. 45. & 46. Afflict. in Constit. occupatis, num. 11. Paris. verb. Procurator, col.* 2. Verùm licere Principi 43 iubere, quòd pendente syndicatu in vno loco, valeat exercere aliud officium in alio, scripsere *Afflict. in Const.*

ſtit. occupatis, *num.*12. *Nigr. in capit. item ſtatuimus*, *num.*6. & quandoque Excell.Regni Pro-Rex indulgere ſolet, vt Officialis per Procuratorem ſyndicatui pareat,vt mandaſſe Excell. Lemmenſium Comitem in ſyndicatu Didaci de Varela, tunc Auditorem Regiæ Dohanæ Menepecudum Apuleæ, deinde Regium Conſiliarium, memorat Auus meus,electus pro illo ſyndicando,*ad Grammat.deciſ.*40.*ſub num.*18. *in fin.* & confirmatur ex dictis ab *Afflict. in prælud.Conſt.Regni*, *num.*31.*de Ponte de poteſt.Pro-Reg.tit. de don.& expenſ.vniu. num.*24. *Ann. alleg.*49.*num.*10. *Azeu.l.*23 *tit.*7.*n.*8. *lib.*3.*Maſtrill.de Magiſtrat.lib.*6.*cap.*2. *n.*43.*D.Galà de viſit.Magiſt.c.*11.*n.*5.

Sed contracta inimicitia cum ciui-
44 bus, vel aliquo ipſorum,iure ibidem ſyndicatui parere non compelluntur. Vnde in dies obſeruatur in M.C.V.ac Regijs Audientijs, conſtito de inimicitia, vt Officiales pareant ſyndicatui in ipſis Tribunalibus, præuio reſcripto Excell.Vice-Regis, quòd de iuſtitia prouideant, & notant *de Nigris in cap.ſtatuimus, num.*49. *Carrab. de ſyndic. par.*1. *ex num.*35. *Aloyſ. de Leo in l.*1.*C.vt omnes Iudices*, *num.*4. *de Angelis in Prato ſuper eod.text.n.*5. *Thor.par.*3.*compend.deciſ.ſect.*1.*verb. Inimicitia*, *& ſect.*2. *verb. Officiales*, *qui officia*, *& in C.rer.iudic.ciuil.caſ.*8. *D.Conſil.Altim.de nullit.vol.*1.*rub.*9. *quaſt.*26. *ex num.* 56. Inimicitia enim potentiorum alicuius loci iuſtam metus cauſam præbet, *cap.ad ſupplicationem*, *extr.de renunc.& ex parte*, *de appell. Franc.Marc.deciſ.*883.*nu.*4. *Galleiij de reſt.in integr. cap.*8. *num.*103. Et aliquando idem Excell. Pro-Rex mandat ſimplicitèr, quòd ſtet ſyndicatui in M.C. vt in ſyndicatu morigeratiſſimi Equitis D.Franciſci Dentice Gubernatoris Terræ Summæ, in beneficium cuius, me referente, per M.C. fuerunt expeditæ literæ liberatoriales, & confirmatum extitit decretum per S.C. in Aula D.Conſiliar. Iouini, vt ex actis in Banca Caluanici, & alijs in caſibus.

Hinc Officialis ſi aufugerit timore
45 alicuius factionis, ſeù coadunationis contrariæ, aùt capitalis odij dicentium, depoſito officio contra ipſum ſyndicandum ſe malè acturos,nulla ex fuga mala oritur præſumptio, *Amed. de ſyndic.in parte*, *item in eo quod dicta poteſtas,curſ.tertio*,*Auilez in cap.*1. *Prætorum*, *num.*24. *gloſ. Dadiuas*, *& cap.*4. *gloſ. Entregare*, *num.*17. *col.*4. *pag.* 120.quando aliàs ipſa fuga diceretur crimen in Officiali,*Loffred.deciſ.* 102. poſt *Bart. in l.Conſiliarios*, *C.de Aſſeſs.in l.Cornelia*, *§.*1. *ff. ad Syllan. Viu.cõmun.opin.*343.*n.*32. *verb.Fuga*, *R.Tap. de iur.Reg.tit.*49.*de quaſt.pragmat.*1.*n.*45. *Reuerter.deciſ.*25. ibiquè *Reg.de Marin.* inquirens generalitèr, quam probationem faciat delinquentium fuga? & de illa Officialis à ſyndicatu, ſermonem quoque agunt *Farinac. quaſt.*48. *& num.* 81. *Bouadill. tom.*2.*polit.lib.*5.*cap.*1.*num.* 117.*ac Anton.Scapp.de iur.non ſcript.lib.*5.*cap.*1. *num.* 117. & cautelam ad adiuuandũ amicum, contra quem eſt indicium fugæ, ex *Catalan.in tract.de ſyndicat. verſ.*542. *incip. quia ſæpe*, & alijs, indicat *de Marſil. in ſingul.*115.& conferunt ab ipſo tradita in *repet.Rub. C. de probat.in* 54.*col.* & à *Matthæſil.* ibique *add. ſingul.*145. necnon *à Danza de pugna DD.tom.*3.*cap.*3. *de indit.ex num.*1.

Et ad hoc vt cautiùs in iuſtitia mi-
46 niſtranda Officiales procedant,voluit Regni ſanctio regiſtrata in *Pragm.*1. *mox cit.de ſynd.Official.* quòd de vltima tertia ſalarij ipſorum (etenim illud ſoluitur tertiatim, *Garan.in Rit.*9. *num.* 2.) nihil percipere poſſint, niſi poſt finitum ſyndicatum, & abſolutionem obtentam, quæ eſt in viridi obſeruantia, roborata deciſione S.C. referente Domino Conſil.Staibano,in cauſa Vniuerſitatis Afragolæ cum D. Carolo Capuano, in Banca Speræ, adeo quòd vaſalli grauamen reciperent, ſi Barones partem tertiam ſalarij Officialibus ante redditam rationem ſoluerent, teſte *Nouar.de grauamin. vaſall.grauam.*149. *tom.*2. nec-

non *Carolo Rota concl.14. num.* 40.& ante ipsos *Campagn.cit.loc.sub nu.*53. ac notat *Duen. in reg.* 63. minimè illud soluendum Assessori ante officij finem.

Syndicabantur olim Officiales à
47 Præfecto Prætorio, *l.si quis, C.de offic.Præfect.Prat. orient. Mastrill.lib.6. cap.1.num.18.Menoch.de arbitr.Iudic. caf.*518. *num.*2.Hodiernis verò temporibus quælibet Prouincia,ac Ciuitates sua habet Statuta,& Consuetudines,*Guazin.ad defens.reor.defens.*1. *cap.*23.*num.*3. *Clar.* §.*final. quæst.*35. *num.*15. *Paris. de syndic. verb.Iudices ad syndicandum qui sint, cap.*1.*num.*1. quarum nonnullas recenset *D. Police in tract. de praem. Reg. Audient. tit.*8. *cap.*3. & ante *Surg.de Neapol.illustrat. cap.fin.num.*43. qui suffultus consuetudine, ac tacita *Pragm.*2.*cap.*18.*sub num.* 30. *de syndic.* de Præsidum, & Auditorum Prouincialium syndicatu quoque fatur, memoratque complures ad inuicem pugnantes consuetudines Prouinciarum super eatum Præsidum,& Auditorum syndicatu.Quamobrem recessisse ab vsu *Pragm.*3.*de offic.Iustit.*mandantem,deputari Commissarios à Pro-Rege, quorum iustitiæ, & syndicatui stare debeant, cuius vigore id.ipsum conclusit *Reg.Rouit.in Pragm.*1.*num.*6.*cit.Rubr.de syndic. Offic.* fortasse,quia mox relata locorum obseruantia ei non dum innotuerat, & approbat Excell. Comitis Lemos iunioris *Pragm.*11.§.43.*de offic. Iudic.* addens, ad quem appellandum à decreto interlocutorio Syndicatorum dictorum Auditorum, ad quem verò à definitiuo.

Et quamuis ex *Regni Constit.Volu-*
48 *mus*, & *cap.Item statuimus, quòd tam Iustitiarij*, deducatur,Iudices competentes Officialis syndicandi esse successores;tamen vigore *Prag.*1 *eod.tit. de syndic.Official.* & *Prag.*5.*de Baron.* electio Syndicatorum fit ab Vniuersitate loci, in quo quis officium exercuit,absque necessario interuẽtu successoris, vt notant *Carau.in Rit.*295. *num.*15. *Carrab.de syndic. par.*1.*n.*33. *Capiblanc.de Baron.cit.prag.*5.*n.*179. quicquid scripserint *Vrsill. ad Afflict. decis.*1.*num.*6.& Aduocati illius tempestatis insignes apud *Reg.Rouit.in citat.prag.*1. *ex num.*13. quos insequutus,*Carau.*sententiam improbat idem *Rouit.num.*2.laudans quoque *Maxill. ad Consuet.Baren.incip.Neque à Comitibus, tit.de immunit.nostra Ciuitatis, post num.*34. *D.Calà cit.cap.*11.

Quod intellige absolutè, & de per se, vt successor non valeat interuenire in syndicatu prædecessorum; secus autem si eligatur forsàn pro Syndicatore per Electos Vniuersitatis, *Consil. de Bottis in citat. capit.item statuimus, verb.Successoribus,col.*1.*in princ.f.*341.

Neapoli verò eius Decuriones (E-
49 lecti vulgò appellati) constituti sunt ad syndicandum Regentem M.C.Vicariæ, illiusq; Iudices omnes, tùm ciuiles, tum criminales, vigore *cap.*66. Regis Catholici, inserti inter capitula,& gratias largitas,& concessas Ciuitati, *pag.mihi* 67. Adestque confirmatio per Cœsaream, & Catholicam Maiestatem Caroli V. die 12. Martij 1550.redacta in *vol.prag.sub rubr. de syndic.Official.prag.*2. vbi apparet, quòd expetentibus Electis confirmationem gratiæ concessæ à Rege Catholico circa syndicatum Regentis,& Iudicum M.C. recipiendum ab eisdẽ Electis tantùm, absq; interuentu Officialis Regij, haud obstante clamore Reg.Fisci contrarium,audactèr, in iudicio efflagitantis, Cœsarea Maiestas annuit Electorum supplicationi, & sic vsu fuit receptum ad hæc vsque tempora,*R.Rouit.in cit.prag.*1.*n.*21.*cit.*

Habent itaque ipsi Electi tantùm potestatem recipiendi syndicatum Regentis, & Iudicum M.C.V. ex clausula taxatiua in supplicatione contenta, vt in citata *pragm.*2. ibi: *Si continui* (syndicatus scilicèt) *à far solamente per li Magnifici Eletti della Città*, quæ dictio, *solamente*, in latinum versa dictioni, *tantùm*, congruit, quæ vti taxatiua præter personas, & casus admissos,cœteros excludit,*l.obas*, vbi *Glos. verb.Tantùm, C.de prad.mi-*

nor.

nor. l.cum teſtamento, ff. de verbor. ſignif. l.armorum, l.appellatione parentis, l. propemodum, l.ſi à te, l.vt bona prædia, ff.eod.l.cum Titio, ff. de adim. legat. l.rationes, C. *de probat. Caphal. conſ.158.num.4.tom.2.Reg.Valenzuel. conſ.74.num.16.tom.2.* Et dictio taxatiua adeò diſpoſitum affirmat, vt omne aliud neget, *l. qui ſella 7. l. inter actum, 12. l. Lucius, 37. ff. de ſeruit. ruſtic. l.ſi quis, 18. §. ſi cum ius haberet, quemad. ſeruit.amitt.l.qui aliena, 32.* aliàs *l.liberto, 31. §.libertos, 4. de negot.geſt.l.3. §.cum Titio, ff.de adim. legat. l.fin. C.de patr.poteſt. Eſcobar.de purit. & nobilit. proban.par.1. quæſt.9. §.4.num.40. Tiraquell.de retract.conuent.§.1. gloſ.6.ex n.2. Gabriel.comm. concluſ.lib.6.tit. de verbor.ſignific.concluſ.5.*

Illorum itaque ſyndicatus recipi-
50 tur incócuſsè ab huius Ciuitatis Electis, à quibus committitur cognitio alicui V.I.D. ſeù Conſultori, à Pro-Rege, eiuſq; Collaterali Conſilio approbato; qualem, D.Dominicum Nicolaũ, meũ filium, prçuia concluſione, DD.Electorum humanitas elegit, ac indicibilis munificentia Excellentiſs. D. Marchionis de los Velez confirmauit, diplomate Collateralis Conſilij, ſub die 17. Auguſti 1677. penès Lombardum. Qui quidem huius Ciuitatis Conſultor (Periti enim interuentum exquirunt omnia Iura Communia, ac Municipalia, vt infra dicemus) procedit ſeruatis ſeruandis in condemnando, vel abſoluendo ſyndicatum; à cuius decretis, noſtris quoque temporibus, appellabatur ad Sacrũ Conſiliũ, in quo faciebat relationem ſtans, licèt cooperto capite, teſte *Taſſon. cit. verſ.3. obſeru.3. num.230.* etſi *Reg.Sanfelic.deciſ.381.in fin.lib.3.* de capite cooperto mentionem non agat; ac tandèm, ipſo abſente, dabantur ſuffragia, ſemperque conſuentum fuit in ſupplicationibus grauaminum ab huiuſmodi, alijſque decretis latis per hunc Cõſultorem, à D.Spectabili
51 S.C. Præſide fieri decretationem, videlicèt: *Magnifici Electi huius Fideliſſima Ciuitatis per Conſultorem eligendum, partibus non ſuſpectum, verbum faciat in* S.C. Anno verò 1646. intuitu ſyndicatus Io. Baptiſtæ de Stephano Iudicis M. C. in criminalibus, præſcriptam ſolitam decrerationem, Electi admittere renuere, prætendentes, deberi titulum Spectabilium, & ita dari iniunxit Pro-Rex, quin ſi inter eos adeſſet aliquis titulo decoratus, addendum eſſe titulum: Illuſtris, ſuo diplomate proſcripſit è Collaterali Conſilio ſub die 5.Septembris 1646. à Secretis exiſtẽte D.Conſiliario Donato Coppola, confirmato die 12.eiuſdem menſis, & anni, penès Franciſcũ Antonium Lombardo, Reg. à mandatis Scribam, & de hoc teſtis eſt quoque Franciſcus Antonius de Mercatis, qui diligentiſſimè fuit à Secretis S.C. in obſeruationibus conſueti ſtyli S.C. manuſcriptis, quæ penès V.I.D. D. Franciſcum de Mercatis eius nepotem, accuratè idem officium exercentem, aſſeruantur, *obſeru.237.* ibique idem Franciſcus Antonius teſtatur quoque de praxi, fieri nempè in S.C. relationem per Conſultorem ſtantem in Aula, ſed coopertum.

Hodiè tamen Iudex appellationis
52 ab illius decretis eſt Conſilium Collaterale; & Ciuitas in ſcriptis relationem facit ſtatus, ac meritorum cauſę, & cognitionis factæ; quamuis interdùm, ſi ità Collaterali viſum fuerit, tranſmittantur acta; à quo non rarò vidimus reuocata decreta facta à Ciuitate.

Quæ quidem acta gratis ſine mer-
53 cede tradi, & fieri debent, *Amod. de ſyndic.num.219.Auth.in cap.11.Iudic. ſuſp. gloſ.directos, Guazzin.ad defenſ. reor. def.1. cap.23. num.13. Canalc.de brach.Reg. par.5.num.119.* tùm facta inſtante querelante, tùm ſyndicando, declarat *Reg.Rouit.in pragm.1.num.2. de ſyndic. Official.* deciſumque ſcribit in actis traſmittendis ad M.C. vel Regias Audientias, *Auguſt.Caput. de regim.Reipubl. §.7.cap.9. num.69.* cuius meminit *Thor. part.3. compend. deciſ. ſect.1.verb.Acta,* ex *text.in §.neceſſitatem,*

tim. Auth.l.lenia, ff.de accusat. & in *l. in sacris, propè finem*, C. *de proxim. sacr.scrin.* salarium namque ipsis Syndicatoribus ab Vniuersitate exsoluendum esse, eadem *Pragm.1. de syndyc.* statuit, ibi: *Vnde salario competenti per Vniuersitatē loci prædicti prouideatur*, *Paris. de Puteo* expressè *in verb. Robaria, cap.4. num.2, vers. an Syndicatores, sub num.4.*

Hæc autem praxis, quòd ad Col-
54 laterale deferatur appellatio, orta est
fortasse, quia cùm agatur causa gubernij, ac Ministrorum à Pro-Rege electorum; par est, quòd ipsemet eorum qualitates, ac progressus cognoscat. Hine itaque Collaterale causas Officialium demandauit M. C. præcipiens, quòd procedat vtpotè delega-
55 ta, ablata via ordinaria. Quod declarauit Collaterale, locum habere in Officialibus Regijs, non autem Baronalibus. Quapropter cum grauatum se sentiret Dominicus de Concilijs, Gubernator Terræ Toraldi, à decreto à me facto, cum residerem Consiliarius caput Aulæ in M. C. V. causarum capitalium, nempè: *Quòd citetur, & capiatur*, obtento, verbum fieri in S.C. introducta causa à me in Aula Dom. Consil. D.Ioannis Vargas Machuca, Viri doctissimi, atque integerrimi, institit Fisci Patronus, quòd non poterat appellatio prædicta agi in S. C. at quòd oportebat reclamari ad Collaterale, procedente M. C. vti delegata. Ac addente Inquisito, delegationem non loqui de Officialibus Baronalibus. Sacrum Consilium constituit, quòd Egomet consulerem de hoc Pro-Regem, à quo habui responsum, tenoris sequentis.

CAROLVS DEI GRATIA REX.

Mag.Vir.Reg.fidelis dilecte, Hauemo riceuuto la vostra relatione del tenor seguente, videlicèt: Eccellentissimo Signore. Stando inquisito nella Gran Corte della Vicaria Domenico de Concilijs Capitano del Fendo di Toraldo, di stupro, adulterio, & estorsioni, e venendo quasi conuitto, & inditiato di detti delitti, rispettiuamente, mi parse ordinare, quòd citetur, & capiatur, dal qual decreto essendosene per parte di detto Domenico portato supplica da farsene parola nel S. C. & introdotta la causa nella Rota del Consigliero Vargas Machuca, doppo lunga discussione, oppose l' Auocato Fiscale, che trattandosi di causa di persona, che hà amministrato giustitia, la Vicaria proceda come delegata di V. E. e non competa al reo l'appellatione al S.C. dalli decreti di Vicaria, mà la reclamatione in Collaterale, da concederli dall' E. V. al che replicana l' Auocato dell'inquisito, che l'ardini dati da V.E. parlanano solamente d'Officiali Regij, e non Baronali; e hauendo il S.C. riconosciuto in tal materia li dispacci del Collaterale di Ottobre 1665. e di Gennaro 1667. e viglietto del Sig. D. Pietro d'Aragona delli 28. Aprile 1667. (de quali rimetto le accluse copie) m'hà comandato l'istesso S.C. lo rappresentassi, come fò all'E.V. acciò si serua dichiarare, se in detti ordini sono cōpresi l'Officiali Baronali, hauendo intanto il S.C. alsato la mano in procedere, aspettandosi l'ordine di V.E. di quelle s hauerà da eseguire, & à V. E. fò riuerenza. Casa 26. Giugno 1667. di V.E. Humiliss. Seruitore D. Carlo Petra. Quale relatione vista, e considerata da Noi nel Regio Collateral Conseglio, in risposta ci è parso far la presente, per la quale dichiarama, che l'ordini dati non parlano dell' Officiali Baronali, mà solamente si diero tali ordini, acciò Noi conoscessimo, e fussimo intesi del procedere de Ministri Regij. Datum Neap. die 31. mensis Augusti 1677. El Marques de los Velez, V.Galeota R. V.Carrillo R. V.Valero R. V.Calà R. V.Soria R. Io. Bapt.de Afflicto Secret. Chiocca. In Curia 34. fol.50. Locus sigilli. Al Regio Consigliero D.Carlo Petra V.E. in risposta di sua relatione dichiara, che l'ordini dati circa le cose sudette, non parlano d'Officiali Baronali, mà solamente si sono dati detti ordini, acciò l'E.Sua conosca, e stia inteso del procedere de' Ministri Regij, vt supra.

Pro cuius Rescripti exequutione, pro-

propoſita cauſa huius Gubernatoris in S. C. in eadem Aula, in qua tunc exiſtebat Decanus D. Conſil. Paulus Iannettaſio, à Conſiliar. D. Ioſeph Ledeſma, Milite Hiſpano, Viro præclariſſimo, atque integerrimo, qui in locum mei ſuffectus fuit Præpoſitus Aulæ Vicariæ Criminalis (cum ego rediſſem ad S.C. adimpleto biennio die 12. Octobris anni 1677. ità iubẽte Regio diplomate regiſtrato in *prag.4.c.5. de viſit.captiu.*) Inter cœtera, quæ dictitabat Gubernator, ad oſtentandam, tùm ſuam innocẽtiam; tùm querelantiũ prauitatem, id erat, quòd homines illius Oppidi quemdam ſuum filium veneficijs exagitaſſent. Tunc Spectabilis Dominus S.C. Præſes, Vir ſanè doctrina, vitæque probitate nemini ſecundus, qui Aulæ præeſſe contigit eo die; in ſermone, qui hac de re haberetur,
56 bebatur, nequaquam, ait, Dæmones, atque adeò lamiæ, magi, ac veneficæ homini ius dicenti poſſunt nocere, quod docet *Nicol. Remigi in tract. de Dæmonolatria, libr. 1. capit. 2.* & poſt ipſum *Antonio Maria Coſpi, Segretario del Gran Duca di Toſcana nella ſua opera intitolata, il Giudice Criminaliſta, par. 2. cap. 51.* qui ſuperſtitioſam putat cautionem, quam dant nonnulli Iudicibus, vt quando examinanda foret aliqua maga, iubeant, eam in locum examinis retrorſum ingredi, ità vt Iudex prior eam, quàm ea Iudicem aſpiciat; idque ne illius veneficijs affici poſſit. Malefici propterea incarcerati euadere non poſſunt, eò quòd Deus haùd permittit, Dæmones hoc caſu ſuam potentiam exercere, vt ex *S. Auguſt. lib. 3. de Trinitat. in 10. de Ciuitate Dei*, & *Diuo Thoma in tractat. 9. 1. par quæſt. 5. titul. de mirac.* obſeruat *Paul. Ghirland. de ſortileg. qu. 9. incip. Nonò quæro, nu. 4. pag. mihi, 126.*

Ac nedùm Iudices M.C. biennales
57 coguntur dare ſyndicatum, ſed etiam à Rege creati perpetui, ſiue ipſius beneplacitum, idque vigore nouarum gratiarum ab eo huic Fideliſſimæ Ciuitati conceſſarum; ac ita ſeruatur: namque in fine cuiuslibet biennij Iudex creatus à Rege, præuio S.E. diplomate, ſe ſyndicatui ſubmittit, depoſita iudicandi poteſtate, retenta tamen toga. Quandoquidem cum debeant illi eſſe biennales, atque adeò à Pro-Rege creandi; ſi eligantur à Rege, Rex non cenſetur velle præiudicium Ciuitati inferre quoad ſyndicatum. Nunquam enim Princeps velle præſumitur iuri alterius præiudicare, *l. 2. §. ſi quis à Principe, & §. meritò, ff. ne quid in loc. public. cap. ſuper eo, de offic. Delegat. Valaſc. conſult. 72. num. 10. & de partitione, capit. 13. num. 73. Phœbus deciſ. 92. num. 3. Cabed. part. 1. deciſ. 1. num. 6. & par. 2. deciſ. 5. num. 3. Gratian. cap. 167. num. 49. Solorz. de iur. Indiar. tom. 2. l. b. 2. cap. 26. nu. 62. Cyriac. controu. 59. num. 6. & controu. 205. nummer. 39. Menoch. conſil. 1007. num. 74. Giurb. de feud. §. 1. gloſ. 3. num. 28. Valenz. conſ. 69. num. 125. Reg. Capyc. Latro deciſ. 174. num. 2.* proindè *Ann. alleg. 53. ex num. 26.* dixit, priuilegijs Vniuerſitatum minimè derogatum cenſeri, quamuis de eis facta ſit generalis mentio.

Quin, & Regens ipſe M.C.V. qui
58 obſtringitur ſemper commorari in Palatio eiuſdem, vt ex *Conſtit. ſtatuimus*, eruit *Reg. Tap. ſuper eadem, ſub tit. de offic. Mag. Iuſtit. lit. T. lib. 2. iur. Regn.* (quod hodie minimè ſeruatur) & vnus ex Iudicibus eiuſdem M. C. qui inhabitat loco illius, ſyndicatui parentes, tenẽtur exire Palatium prædictum, ac ad priuatam accedere domum, nè Prouinciales, & Regnicolæ perhorreſcant, *Pariſ. de ſyndic. verb. Viſo modo procedendi, num. 3.* ac conferunt tradita ſupra *num. 7.*

Vigiles ſæpiſſimè Pro-Reges, ſyn-
59 dicatus ratione à Iudicibus relata, nullaque, non modò labe, verùm etiã nè vlla detecta labis quidem ſuſpicione, à qua immunis quoque eſſe debent (idque oſtendendi, ac ſuadendi gratia apùd Romanos illos priſcos, qui Magiſtratus petebant, albis veſtibus induebantur, candidique prodibant, teſte *Blodin. lib. 3. triumphantis Romæ*, cum hic purus color, non alio

alio extraneo, quàm albo naturali infectus, quandam animi integritatem, & perfectionem repræsentet, sicut, & *lib.4.decad.2.Lin.* prodit, & ex vtroque *Petrus Gregor. in prælud. optimi Iuris consult.lib.2. cap.35. num.1. Decian.tract.crim. tom.2. lib.8.c.22.n.1.*) tùm ob animi illorum integritatem, tùm ob doctrinam, qui ad huiusmodi dignitates euehuntur, eorundem officia ad alterum prorogant biennium. Et licèt aliquando eis crimina obijciantur, à potentibus præsertim (qui vel leuitèr læsos se credentes, plumbeas iras data occasione gerunt, ad instàr Aquilæ, quæ si incidat in multitudinem cornicum, aut psittacorum, adhuc imbecillior, ab ijs se deplomari patitur quidem, vel inuita: at meminit iniuriæ, dataque posteà occasione, obuias perimit, teste *Alberto Magn. Anim. lib. 8. cap.11.*) quia tamen iustitiam, & virtutem ex animo coluerunt, fraude statim detecta, iterùm confirmant, donec ad gradum ascendant altiorē, consumatissimi *Reg. Caroli Tap.* monitis inhærendo: nempe *lib.2.iur.Regn. tit.de Official.in Regno const.super Pragm.5. de offic.Iudic. vers.Item quia, pagina mihi,* 121. illis verbis: *Hoc non seruatur, & benè: nam sicut Reipublicæ commodum est, Officiales esse annales; ita periculosum, eorum, qui apti sunt, opera non vti. Nec enim possunt reperiri tot homines officijs apti, sed ij, qui semel probati sunt, semper debent admitti;* & *in rubr.eiusdem tit.de Official.in Regno constit.num.17. pagina,* 98. monet: *Sunt etiam eligendi ad officia, qui particularem habent ad huiusmodi exercitium aptitudinem, non enim singuli homines ad omnia nascimur, perrarò enim accidit, vt vnus pluribus sit aptus rebus; ideoque Plato lib.2.de Republ. inquit: Nascimur quidem non admodum similes, sed differentes inuicem, singulosque ad singula opera promptos natura producit,* & *eod. lib.2.iur.Regn. super pragm.1. de offic. Magistri Iustit.sub num.2.pagina* 272. aduertit: *Est enim officium M.C.Vicariæ tanquàm lapis, qui dicitur index, vulgò de paragone, qui enim in vtrisque Magna Curia Vicaria officio benè se gerunt, absque dubio erunt optimi Consiliarij; ideoque à Magnis Viris accepi, quod & ipse aliquibus Pro-Regibus tradidi, optimum fore, si antequàm, vel Prouinciarum Auditores, vel Aduocati, promouerentur ad Sacrum Consilium, vel ad Regiam Cameram; exerceant, vel vtrumque officium, vel alterum ex eis, & me experientia docuit, id multum negotiorum expeditioni conferre, sicut, & multum etiam, atque multum confert, si saltèm Auditoris munere in vna ex Regijs Audictijs fungantur.* Qui vlterius Author notabilitèr subdit *ibidem vers. mense Maij: Hoc etiam non seruatur, quia mutatio fit, quando Pro-Regi videtur, sed debet haberi ratio, vt non mutentur omnes vno, eodemque tempore; sed maneat semper aliquis ex eis, qui experientiam habeat Tribunalis.*

Quæ monita Eminentiss. Dom.D.
60 Paschalis ab Aragonia, & Marchio de Astorga Excellentissimus (qui omnium lacrymis è vita cesserunt) tunc temporis Pro-Reges vigilantissimi, & lepidissimi (Principes enim quam maximè decet humanitatem, *Zenofontis* præceptum obseruātes: *In omnibus temperantia vti debere Principes, præterquàm in humanitate cum maiestate iungenda, Alexandri Seueri* exemplo, teste *Iansen. in prouerb. capit.* 20. qui eam sententiam de hac re protulit: *De Seuero Imperatore traditur, quòd cum Mamaa mater, & vxor Memia ei obijcerent, qui nimia ciuilitate potestatem redderet molliorem, respondit: sed securiorem, ac diuturniorem*) in me metipso obseruarunt, quoniam ex Patronorum S.C.cœtu, omnium me minimum, ac postremum, M.C.V. in causis pecuniarijs octauo Idus Iunij 1665. Eminentissimus elegit Iudicem, quem meritorum ope planè destitutum, ad hunc dignitatis gradum vna Principis benignitas euexit; in eo enim Principum Magnitudo Diuinitati sese ostendit affinem, quod tunc maximè elargiendo prœmia, ponat merita, cum

cum minimè ſupponit; quo Iudicis munere,cum annis circitèr octo continuis functus eſſem,Excell. Marchio de Aſtorga, qui antea maxima cum laude, ac magnificentia, ordinarius Suæ Maieſtatis Legatus morā Romæ traxerat,Pro-Rex ipſe deindè,ſuo iuſſu, Iudices omnes M.C.V.Ciuilis paritèr, ac Criminalis, poſtridie nonas Aprilis 1673.iudicatu priuauit ob tēpus iàm diu completum, ſic mandante Regio Diplomate, meque vnum, magna omnium admiratione, orbare noluit, imò eo loci huius ergà me Principis peruenit beneuolentia, vt apùd Catholicam Maieſtatem me perpetuo honore exornandum proponeret,neque vnquam deſtitit,donec Regina Mater Auguſtiſſima, die 24. Ianuarij 1675. loco Illuſtris D. D. Didaci de Soria Morales, Marchionis Criſpani, me Conſiliarium S. Claræ ſufficeret; qui verò Marchio ex codē Conſilio, atque à Straticò Meſſanæ Vrbis, ſummam propter prudentiam, doctrinam, aliaque animi ornamenta, hoc in Regno,cōmuni omnium plauſu,Regens creatus fuit, cui ſic præeſt, vt omnibus gratiſſima ſit eius integritas. De hoc ſummo viro ſcripſi in *Ritu* 260. *num.*19.*lib.*1. quem locum, alia cumulans, laudat *Dominicus de Rubeis in ſpecim. certam. forenſ. certamin.*12.*num.*108.

Syndicatores autem ſunt eligendi
61 non ſuſpecti,& proinde infrà breuem terminum dari debet liſta ſuſpectorum, ex *Gloſ. in cap. ſtatutum*, §.*Aſſeſſorem*, *verb.Suſpectum*, *de reſcript. in* 6. *Capyc. deciſ.*138. *in fin. Ann. ſingul.*161. quos refert *Carrabb. de ſyndic. par.*1. *num.*35. notans ex eodem *Ann.ſingul.* 276. non admittendam generalem ſuſpicionem. Electis autē
62 Syndicatoribus,illorum ſuſpicio non eſt proponenda corām Syndicis, nec in Curia Baronis, etiam ſecundarum cauſarum;ſed in Regijs Tribunalibus, *Bonadill.polit.lib.*5.*cap.*1.*ex num.*236. *Maſtrill.de Magiſtr.lib.*6.*cap.*3.*nu.*22. *Caranit.in Rit.*265.*num.*2.Cauſas verò ſuſpicionum collige ex dictis à me in *Rit.*265. *num.*2. & 3. *Giurb. conſ.*9. *Guazzin.ad defenſ.reor. def.*1. *cap.*19. *ex num.*55.

Proinde cum fuiſſent electi Syndi-
63 catores duo cognati, reluctante Gubernatore, non poſſe eligi,quia erant cognati; Ego vti Iudex M.C. iudicaui,eſſe faciendam electionem alterius, ex quo erant incompatibiles.

At huiuſmodi articulus acritèr in Collater. Conſ. diſceptatus fuit; cum enim in incidenti cauſæ vertentis in S.C.inter D. D. Antonium de Ianuario,Loricatorum Equitum turmę Ductorem, meum generum, & D. D. Franciſcum de Ianuario,Militum Tribunum, fratres vtrinque coniunctos:
64 (Prouerbio enim dicitur,quòd fratrū contentiones,& iræ,ſunt acerbiſſimæ, & qui ſe nimium diligunt, hi ſe nimium odio habent. Vnde *Plutarchus* clamat: *Noſtro tēpore fratres,& cognati,niſi Regionibus fluuijs,muriſque communia bona diſtinguant, longoque à ſe inuicem ſint remoti ſpatio,altercandi finem non faciunt,in vita AEmilij Paul.* de quo latè *Chriſtophorus Forſtnerus in notis ad Tacitum, lib.*2. *annal.* illis in verbis:*Gener inuiſus,inimici ſoceri, pag.* 80. *Io. CoKier in Theſauro polit. aphoriſm. lib.*5. *cap.* 10. & ex iuriſtis *Bald.in l.cum oportet, nu.*17.*C.de bon. quæ liber.*) ſuper ſucceſſione fideicōmiſſi conditi per Archiepiſcopū Rhegij,orta eſſet paritas, & par hinc indè eſſet numerus ſuffragiorum, illa præſtantibus, D.Præſide S. C. & ſeptem DD.Conſiliarijs, &(vt circumfertur) quatuor in illam abierunt ſentētiam, confirmando ſcitum per idem S. C. latum,demādans, ſequeſtrum fructuū bonorum fideicommiſſi, impartito termino in cauſa. Alij verò quatuor ratum habentes terminum, tolli interim ſequeſtrum, cum cautione, dijudicarunt in beneficiū D. Antonij primogeniti, & legitimi poſſeſſoris.

Ad hanc ſuffragiorum paritatem dirimendam tres alij ſuperadditi ſunt Conſiliarij, ab Excell. Regni clauum Moderante, quorum duo inter ſe Leuiri erant, & cognatione coniunctiſ-

ſimi. Vnus enim alterius ſororem in vxorem habebat.

Inſtitit D. Antonius coràm Pro-
65 Rege, nullatenùs licere, quòd duo inter ſe Cognati in eadem cauſa Iudices aſſiderent, & in locum vltimò cognati dati (erant enim priùs tres deſtinati, & non publicati, vnus deinde remotus) alterum Iudicem eſſe deputandum.

Altera Pars nullatenus hoc repu-
66 gnare aiebat, ac nullo iure id vetitū eſſe; quinimò ipſa iura permittere, nedùm cognatos, & conſanguineos; ſed parentē, & filium poſſe in vno, eodemq; Tribunali ius dicere, vt apertè colligitur ex *text. in l. 3. §. ſi quis, ff. de condict. cauſ. data*, vbi Celſus, Celſum genitorem in iure correxit, & ſeruatum tradidit *Regent Sanfelic. deciſ.* 77. *lib.* 1. anno 1620. quo fuerunt in M. C. V. cauſarum capitaliū, Regens Scipio Rouitus pater, tunc vti Reg. Conſiliarius, & Ferdinandus Rouitus filius, & Iudex annalis, *Machuca de ſyndic. tom. 2. par. 6. conſid. 23. n. 37.* nam, vt notat *R. Marcian. in oper. legal. excerpt. fiſcal. exercit. c. 9.* hæc adeſt in Studiorū, & Virtutis Palęſtra, longo vſu pręſcripta libertas, vt nulla agnoſcatur patria poteſtas, nulla vincula ſuitatis, & perpendunt *Paulus de Caſtro in l. illud, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomin.* & *Auend. in cap. 19. Prat. num. 23.*

Addebatur, quòd facta iàm Adiun-
67 ctorum publicatione, Regio reſcripto ad S. C. tranſmiſſo, eſſet agendum in eodem Senatu, de remouendo altero ex cognatis, ſuſpicionis remedio, aùt ſaltim decernendum eſſe, ſuffragium vnicè ferendum à Miniſtro inter cognatos officio antiquiore, iuniore amoto, ex doctrina *Cortiad. dec. 36. ex num. 19.* dicentis, in Regno Valentiæ ita in more eſſe.

Inſiſtebat D. Antonius, ab vtroque
68 votum dari neutiquam poſſe, etenim in tàm arcta ſanguinis cognatione vnus eſt in vtroq; animus, vna mens, vnum votum, vt penè ſolæciſmus ſit, duo ab ijs ſuffragia ferri, aptèque hic apponeret *Martialis*,

Vnus cum ſitit, duo Calliodore ſedetis,

Surge, ſolæciſmum Calliodore facis.

Porrò Celſus Genitorem, non ius
69 dicentem, ſed ſcribentem dumtaxàt in iure emendauit, & *Gloſ. in cit. §. ſi quis*, aptè animaduertit, nullam in eo caſu notam genitori inuſtam, nullam eſſe iniuriam irrogatam: cum potiùs filiorum ſapientia, in gloriam, ac decus Parentū maximè redundet, *Grammat. deciſ. 71. Maſtrill. deciſ. 151. n. 23.* Id quod indicauit altera *Gloſ. in l. is qui 12. ff. de tutor.* ibi: *Item Diui Fratres reſcripſerunt, etiam filium ſi ſobriè viuat, Patri curatorem dandum magis, quàm extraneum*, ibiq; *Gloſ. in §. dandum: Sic, & in iure corrigit filius patrē, vt ſuprà de condict. ob cauſ. dat. l. 3. §. ſi quis.* In iudicijs enim non decet, quæ à patre geruntur, ad irritum reuocari à filios, *l. ea, quæ à patre, C. de reſtit. milit.* ſententiamque illius tueri obſtringitur, vt conſultiuè Caſſius fecit *in l. dicere, ff. de recept. arbitr.*

Sicut enim in concuſſum eſt, bono-
70 rum Vniuerſitatis adminiſtrationem parenti ſimul, ac filio demandari non poſſe, ex *Pragm. 17. num. 16. de adminiſtrat. Vniuerſ. Montan. in pragm. 5. §. 16. num. 3. eod. tit.* & ibi *Rouit. numer. 27.* & *Nouar. num. 213.* Ita extra dubitationis aleam paritèr poſitum videtur, eoſdem in vno, eodemque Tribunali ius dicere nequaquam poſſe, cum iſtud potiori diſcrimini obnoxium ſit.

Nec in oppoſitum vrget Conſiliarij
71 Rouiti exemplum, apùd *R. Sanfel. cit. deciſ.* 77. tùm quia partes non repugnarunt, quo caſu etiam patri in cauſa filij iudicare licet, vt dixi *in Ritu 265. numer. 70. libr. 2.* tùm etiam quia filius in inferiori Tribunali Iudex aſſidebat; & ſanè quàm ægrè ferrent homines hanc iudicandi rationem, quæ malorum Iliadem ſecum adduceret, nemo non videt? quaproptèr iure meritò vnanimitèr Doctores, huiuſmodi vnionem non eſſe permittendam, putarunt, *Bouadill. in polit. lib. 3. cap. 8. delos oficios, y poder delos Regidores,*

dores, sub num.55.tom.2.pag.197. his quippè notabilibus verbis: *y por que en las cosas de la Republica no son reputados el padre, y el hijo por vna misma persona, como en las cosas priuadas, y domesticas, y se presume que se moueran en ellas por el bien publico, mas que por aficion de la sangre: pero no he visto correr esta razon tan justificadamente, antes he conocido, y visto, que de ordinario andan agregados los votos de padre, y hijo, y se corresponden como Eco en todo lo que se les ofrece, y assi deuria prohibirse, que como en vna Chancilleria, o Consejo, no concurren a ser juezes dos hermanos, ni padre, y hijo (segun està ordenado en Francia para el Parlamento de Paris, y en el Consistorio delos Cardenales) no concurriessen tampoco en los Regimentos, porque no se confederen y acabilden inseparablemente. Curia Pisan.lib.2.cap.12.& lib.4.cap.1.num.2.*& ibi *Azened.in add.& in l.34.tit.6.lib.3. Rec.in princ. Langleus semestr. lib. 7. cap.33. Fontanell.decis.367. num.15.* loquens de duobus fratribus in officio Cancellarij, *D.Laurent.Matthaeù de regim. Regni Valent.cap.4.§.9.num.21.* attestans, Regis iussu anno 1617. filium ad aliam Aulam ciuilem migrasse; & non repugnant, si bene perpendantur, quæ idemmet *Matthaeù* scripsit *in tract. de re criminal.contron.65.num.34. & 35. pag.479.* & ex nostratibus *D. Consil. Altimar. tom.2. de nullit.sent.rubr.10. quæst.13. ex num.21. ad 23. in fin. de Angelis in tract.de Official.Baron.c.14. in fin. Consil. Prat.* arguens hinc inde *ad Paschal.de patr.potest.par.4.cap.10. ad num.1. Mucci ad cit. decis.77.* notans, filio non licere interuenire in causa, in qua pater, vel iudicauit, vel fuit allegatus suspectus, & me adducit in *Ritu 265. num.102. tom.2.* Imò ex *l.4.& l.5.tit.3.lib.7.Recopil.* expressè prohibetur, quòd pater, & filius idem officium in Concilio habere possint, vt aduertit *Azened.add. loco, num.2.* & Nos, vbi Iura Ciuilia non
72 habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, *Capon.tom.3. discept.forens. c.194.num.35.* quas magnum pondus habere ad decidendas causas, scripsit *Consil.Carleual. tom.2. de Iudic.libr.1. tit.3. disput.8.sect.7. num.132.* & nostra Iura municipalia statuũt, sororios, nempè viros duarum sororum, esse etiam suspectos, vt vnus non possit patrocinari coràm altero, sicuti habetur in *Prag.4.de suspic.Official.* qua de re *Fontanell.decis.8.lib.1.*

73 Proindè in more antiquissimo positum est à Dominis Præsidentibus pro tempore S.C. germanos, cognatos, & similes inter se aliquo etiam fœdere coniũctos Consiliarios, seiungi, ac diuersis Rotis addici, imò ijs Rotis, quæ nunquàm ad litium diremptionem in vnum conueniunt, iunctis Aulis, vt liquet ex fide à Secretis S. C. qui quippè stylus vim habet legis, vt dixi *in Ritu 288.num.58.* potissimùm introductus coràm Principe, ad notata *à Bald.cons.45.& 46.num.1. vol.1. Sol. ad Const.Sabaud. in proœm. glos.4.num.40. Cassan.in Consuet.Burgund. rub.4. §.7. glos.in verb. Suppose que les dist.contrauz, num.55.* Possint propterea pater, & filius duas habere Rectorias in eodem Concilio diuersas, & distinctas, ita quòd Rectoria patris non sit illa, quæ est filij, nec è contra, dixere *Franc. Marc.decis.629. num.2.lib.1.Azenedo loc.cit.num.2.*

74 Hac de causa consanguinei à ferenda in eodem Tribunali sententia seiungendi non sunt, per viam suspicionis à S. C. eximandæ; sed ratione incõpatibilitatis inspiciendæ ab eodẽ Principe, qui eos ad iudicandum adiunxit. Ad hunc quippè pertinet, remouere cognatum, aùt affinem, ab ipso additum postremo loco ad suffragium ferendum, quamuis in officio antiquiorem, vt idem *Cortiad. citat. loco num.55.* aduertit, commissione nempe duobus eadem die facta, antiquiorem in dignitate procedere, nisi appareat de prioritate, decisumque refert, ac confirmant *Rot.decis.1.de const. & 8.de rescript.in antiq. Sarauia de iurisdict.adinnctor. quæst.35. §.10. vers. si aliqua, Tonnut. de præuent. part. 2. cap.*

cap.3. num. 8. & ex nostratibus *Capiblanc.de Baron.tom.2.cap.43. num.14. Thor.tom.2.compend.decis.verb.Iudex, Scialoja de for. compet. cap.7. num.25. D.Consiliar.Altimar. tom.1. de nullit. rub.10.quaest.15.num.32.*

Cum hæc agerentur, & plurimè in
75 vtramque partem dicta essent in Collaterali coràm Excellen.Domino,decretum fuit,in locum cognati demùm additi, quamuis antiquioris, alium dandum esse Ministrum inter adiunctos, qui tamen hactenùs non est datus, penès à Regni Secretis.

Deniquè duo hic notanda censeo.
76 Primum, quòd cum Dom.Præsidens S.C. votum in ea causa protulit, in qua par numerus,factus est,suffragiorum, sicuti non ab ipso, sed à Pro-Rege addendi sunt, qui suffragium ferant,ex *Prag.1.§.6.de caus.decid.*vbi *Rouit.& de Franch. decis.252.num.6. Tasson.de antefat. versic.3. obseruat.3. num.112. quaest. 14. Gallupp. in praxi S.C. in praelud. ad 3 por. num.10.* ita non permittitur illi consilium super hoc dare Pro-Regi, cum eadem, imò potiora inde in côuenientia oriri possint à Iure perpensa,& à *P.Molfes.*indicata *in Consuet.Neap. par.7.quaest.2. num.13.* de quo memores sunt *Gizz. ad Reg.Capyc.Latro decis.63.num.6.* & *Luc. ad Praesid. de Franch.obseru.106. num. 6.* hoc quippe casu partes suum ius tueri non possunt.

Alterum est, quòd quamuis *Reg.*
77 *Rouit.*post *Praesid.de Franch.cit. in locis*, doceat, facta suffragiorum paritate, vbi Præsidens ipse votum fert in incidenti causæ, posse hunc illicò, & clam alium Consiliarium ad paritatem dirimendam aduocare; illud tamen intelligendum est, quando incidens, quod vertitur, non magnum habet momentum; & prætereà quando suffragiorum paritas statim dirimi potest; secùs verò, vbi, aùt incidens non parui penditur, aùt paritas in aperto est, & publicata: tunc enim Præsidenti alium, vel alios addere, qui sententiam ferant, integrum esse non potest, cum id Pro-Regi competat, & seruatum fuit hac in causa, ac in alijs in more fuisse vidi, & audiui.

Quis verò modus obseruetur in
78 dandis adiunctis, tàm in casu paritatis, quàm defectus numeri Iudicum, & à quo concedendi, ac ex qua Aula sumendi, & infra quem terminum sint petendi in causis, ac obseruantiam in adiuncto secreto? pertractat *Franc. Ant. de Mercatis lib.3. manuscript.de obseruant. & stylo S.C. obseruat.18.*

Ne dum itaque Officialis tenetur
79 stare syndicatui, sed etiam literas liberatoriales obtinere obstringitur, adeo quòd ad aliud officium assumi non posset,nisi talibus literis ostensis, *Bart. in l. rescripto, §.debitores, ff.de muner. & honor. Roman cons.492.* & adsunt *Regni Constit. volumus, Capit. Veterum, Cap.item statuimus*, & præter hunc *Rit. Pragm. volumus, de Baron. & 1.de syndic.Official.& Prag.11. de Capit.& alijs Offic.Borrell.de Magistrat.edict.lib.1.cap.16. Reg.Rouit.* huius *Ritus* memor *in pragm.5. num.19. de Baron. Nouar. grauam. 287. Capiblanc. pragm.4.num.6.& num.162. de Baron.*Indignus est ad maiora promoueri, qui in minoribus malus est inuentus:nam semper talis præsumitur, *Franc.Cason.de indit.num.12. Marsil. cons.15.num.9.& singul.74 & 217.Io. Arnon.dialog.66.Marant.in sing.verb. Regula.* Et è contra, qui benè se gessit, ratio petit, vt ad maiora euolet, & administrationis optimè gestę præmia consequatur, *Bald. in Auth.habita,notab.2. C. nè filius pro patre, Carol.Sigonius de Republ.Atheniens.lib.2. tit.de Senat. Areopagitarum, & lib.4. c.1. Landens.de Official.Domin.§.114. Nouar.de grauam.vasallor.tom.3.grauam.60.*extendens etiam respectu officiorum extra Regnum administratorum.Hocque requiritur à Ritu nostro, alijsque Iuribus,de forma,cuius omissio nullitatem actus inducit,*l.constitutionibus, in fin. ff.ad municip.l.Iulianus,§.si quis nemo, ad fin.ff.ad exhiben.l.1. C.de Decurion.cap.qua contra, de reg. iur. in 6*, & formæ renunciari

mini-

minimè licet, *Bart. in l. 1. C. qui admitt.* eo magis quòd *Ritus* vtitur verbo negatiuo, ibi: *Niſi demonſtret literas ſyndicatus*, quæ dictio negatiua adiuncta verbo poteſt, inducit nedùm impotentiam, ſed etiam actus nullitatẽ, *Gloſ. in cap. 1. de reg. iur. in 6. Bart. & Bald. in l. Gallus. ff. de liber. & poſthum. Afflict. decif. 307. num. 5. Gizzarell. decif. 19. num. 26.*

80 Proinde *Carauit.* in hoc *Rit. nu. 13.* notat, vigore huiuſce dictionis *Niſi*, tunc dici Officialem ſtetiſſe ſyndicatui, cum realitèr fuit ab eo expeditus, & licentiatus, obtenta, & oſtenſa litera teſtimoniali: nonnulla ad ornarum adducens, potiſſimùm quòd legarum alicui factum, *ſi ſtuduerit*, intelligi debeat, ſi ad doctoratum peruenerit, quod, *Carauit.* laudato, inſequitur *Auus meus ad Capyc. decif. 204. num. 3.* & diximus *in rit. 101. nu. 29. lib. 1.* quem locum landat *Præſul D. Franciſcus Verde Inſtitution. Ciuil. libro 2. titul. de legatis pijs, ſub numer. 1506.* confirmant *Vezin. inter comm. opin. lib. 6. tit. de condit. inſert. num. 60. Paſchal. de patr. poteſt. par. 1. c. 3. n. 84.* ex *Decio conſ. 177. Hieronym. de Laurent. in repet. l. ſi emancipati, num. 292. C. de collat. Thor. allegat. 16. num. 23.* poſt *Scaglion. ſuper pragmat.* Verba namque ſemper intelliguntur cum effectu, *Tiraq. in l. Boues, §. hoc ſermone, 6. limit. nu. 4. & 6. de verbor. ſignif. de Franch. dec. 341. n. 3.* Verum tamen ipſe hoc diſcreti Viri arbitrio remitto, qui attendat verba, atq; voluntatem diſponẽtis, ac pietatis rationem, ſi nempè donans, vel teſtatot habuit reſpectum ad ſtudiorum perfectionem, vt in caſu *Bald. conſ. 184. lib. 2.* vel ſi dixerit, lego ex cauſa ſtudij, ſat enim tunc eſt, quòd ſcholaris ſtudeat, & mediocrem obtineat ſcientiam, *Barboſ. in l. 1. num. 65. ff. ſolut. matrim. Gratian. lib. 2. diſcept. cap. 217. num. 15.* qua in re vidẽdi ſunt *Felin. in proœm. decretal. verb. Gregorius, col. 11. n. 38. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 291. nu. 59. Maſcard. de probat. concl. 1296. ex num. 4. Rebuff. de priuil. ſcholar. 136. Pereyr. de iur. Academ. lib. 9. de diſcipul. num. 1533. & 1657.* ac *Tanchredin. conſult. 9. & 10.* differens, ſi teſtator hæredi faciat ſubſtitutionem cũ qualiratibus, vt vocati ſtudeant, & lauream doctoratus ſuſcipiant, quid ſibi velint huiuſmodi qualitates? & an ſint modus, vel conditio, intra quod tempus adimpleri debeant? de requiſitis ſtudij, & doctoratus, ac de Doctoribus habitis à Comitibus Palatinis. Et nonnulla pro ſtudio exaraui *in Rit. 272. ex num. 61. lib. 3.* ſignantèr, poſſe pro illo in ſubſidium vendi bona fideicõmiſſo obnoxia, ad quod addo *Horat. Lucium priuil. ſcholar. 17.* licèt ab hac opinione diſcedat *Anton. de Padill. in Auth. res, qua, n. 91.* quem laudat *Paſchal. de patr. poteſtat. par. 2. cap. 3. num. 19.* Ibidem etiam ex *n. 62.* exagitaui quæſtionem, ſi præferatur ſtudium doti? quam, me citato, differir *Piſan. ad Gaetam ſup. Rit. R. C. tit. de fundico flagelli, rub. 3. ex n. 160.*

81 Quod obijci Officiali poteſt, ne dum ad inſtantiam Vniuerſitatis, & loci, ad quem deſtinatur, ſed etiam illorum de loco, in quo de præterito munus exercuit, vt ampliat *Carauit. in hoc Rit. num. 9.* inſequiturque *Nouar. cit. tract. de grauam. vaſall. grauam. 63. tom. 3.* ex *Plat. in l. neminem, C. de ſuſcept. lib. 10.* cuius *Carau.* meminit, & (quod ſummè notandum) inſinuat ibidem *Carau.* dato ſyndicatu, diſpoſitionem *Capit. 283. incip. Item, quòd prædicti Officiales Iuſtitiarij*, nunquam in vſu fuiſſe. Vnde effatum *Præſid. de Franch. in decif. 479.* quem inſequuntur *Reg. Rouit. in prag. 6. de offic. Iudic. & Reg. de Marin. lib. 1. quotid. reſolut. cap. 284. num. 8.* redditur dubium, quia illud Capitulum procedit, quãdo Officialis prætextu aſsũptionis ad aliud officium, intendebat diffetre ſyndicatum; & propterea ſicut præſtito ſyndicatu non prohibetur in eadem Prouincia alind officium anno ſequenti exercere; ſic paritèr illo dato, & obtentis literis liberatorialibus, aliud officium in eadem Terra habere, vt indiuidualitèr obſeruant *Auus meus ad*

ad Capyc. decis.121. num.3. in nou. & *Danza de pugna DD.lib.1. tit.de offic. in gener.cap.6.num.*10. Quem vsum non improbat *Mastrill.decis.*288.*Capiblanc.de Baron.pragmat.5.num.*134. *Thor.par.2. compend. verb.Officialis*, *qui in aliqua terra*, *Luca ad mem. decis.de Franch.479.num.5.*

Formam autem huiusmodi litera-
82 rum liberatorialium, quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus in testimonium probitatis,& integritatis, rescribit *Carauit. in hoc Ritu*, *num.* 30. expeditam anno 1560. in personam D.Marij Pepi,ex Baronibus Contursij, tunc Auditoris, deinde Iudicis, & Fisci Aduocati in M.C. ex maioribus D.Consiliarij,& Presidentis R.C. Hortensij Pepi, mei Soceri, de quo Mario memini in *Ritu* 258. *ex n.*27. *lib.*2. Aliam formam posuit *Carrab.de syndic.par.1.num.192.*necnon *Calima eod.tract.par.2.c.vnico.n.*122.*pag.*125.

Verùm illud sciru omninò dignum
83 adnectimus, quòd ad acquirendum possessionem officij, post electionem, ac acceptationem,requiritur ingressus Palatij,& quòd ibi recipiatur per Cōsilium, vt tradit *Licent. de Pisa in Decuria Pisana lib.* 1. *cap.* 13. & conueniunt tradita *à Cabed. decis.Lusitan.*4. 5.30. & 31. *par.* 1. *Borrell. de Magistrat.edict.lib.1.cap.1. ex num.*43. latè *Reg.Capycius Latro decis.*154.*num.*25. *lib.*2. adeo quòd duobus ad idem officium promotis, præfertur, qui possessionem adeptus est, illi, qui primo obtinuit expeditionem literarū commissionalium, *Boer.decis.*150.*num.*6. quem insequitur *Regens Rouit.in add. pragm.5. num.*11. etsi contrarium sustineat *Franc.Marc.decis.*621. *num.*2. *part.* 1. *Rouit.* insequitur *Amend. ad Franch.decis* 409. *num.*21. *Masull. ad Capyc.decis.*179.*n.*10. Officialis poste-
84 rior in data priuilegij, & anterior in possessionis adeptione, præfertur habenti duntaxàt priuilegium anterius, *Camill.Laratha conf.*2.*Molfes.conf.*15. *Reg.Valenz.conf.*34.*nu.*36.*lib.*1. *Reg. Tapp.decis.Supr.Ital.*21. *num.*15. *Reg. Constant.in l.*1.*nu.*25.*de Consul. Consil.Arias de Mesa var.resol.lib.*3. *c.*41. *ex num.* 28. *Cæsar Frezza in responso à D.Reg. de Marinis impresso*, *tom.* 3. *alleg.*30. *Ann.consil.*42. *Consil.Theod. alleg.* 84. *sub num.* 19. & indicaui in *Ritu* 101. *num.*34. *lib.* 1. Priuilegium enim nunquàm prodest absque possessione, *Franch.decis.62.nu.*10.*Frecc. de subfeud.lib.*2.*tit.quis dic.Dux,n.*52.

Forum quis propterea declinare non
85 potest intuitu alicuius exercitij,si solam matriculam habeat absq; actuali exercitio, *Castill.decis.Sicil.*39. *nu.*4. *Franch. decis.*481. *Ricc. collect.*1829. *Capiblanc.pragm.*8.*nu.*239. *de Baron.* & benè concinunt termini *text.in l* 2. *ff. de except. rei vend. l.qui sibi*, *C. de hared.vel action.vendit.& in l.quoties, ff.de rei vendic.*

Sed si ad idem officium,nemine re-
86 luctante, fuerit refirmatus, in fine biennij reddere debet rationem villicationis suæ, vt ex *text.in cit.prag.*1. *in fin.de syndic.Official.* deducunt *Regens Rouit.ibidem num.*10.in antiquis, in nouissimis autem *num.* 29. & *Capiblanc.de Baron. prag.5. sub num.69. Rondinel.de syndic. ex nu.*122. *Anton. de Ball.eod.tract.quæst.*3.*nu.*4. *Catald.* & *de Put.eod. tract. ille*, *num.*47. *hic verb.Reformatus*, *capit.*1. *tum seq.* ac decisum tradit *Consf.de Xiarto* videndus *ad Cap.Regni Sard.lib.3.tit.13. de syndic.Official.num.*2.

Cum verò refirmatur Magistratus,
87 qui annalis esse debet,ad *text.in l.neminem, C.de suscept.lib.*10. & à nobis tradita *in Rit.*2. *num.*52. *lib.* 1. vltra alium annum fieri non potest, *Nouar. quæst.forens.*85. *nu.*15. refellens *Gratian.discept.forens.*184.*& Nouar.* aleā insequuntur *Capiblanc.de Baron.pragmat.5. num.*131. *Caput. de regim.Reipubl.cap.*12.*num.*11.

Quæ quidem refirmatio licitè pro-
88 cedit, nedum in iustitiæ Officialibus, de quibus sermonem habent *de Franchis decis.2.num.*2. *Cancer. lib.3. var. cap.*11.*num.*158.*&* 171.sed in Administratoribus Vniuersitatis, *Romanus sing.*96. *Thor.par.1.compend.verb.Officialis*, *Capibl.in cit.pragm.5.nu.*126.

& in

& in singul.136 num.282. ex *Caravit.in hoc ritu num.26. Reg.Rouit. in prag.5. de offic.Iudic. Capot.citat.loco, num.11. Nouar.add.quæst.85.num.4. Borrel.de Magistrat. cap.12. n.28. Anus meus ad Capyc.dec.4.sub n.1.P. Fragos.de regim. Reipubl.par.1. lib.7. disp.21. de adilib. num.5. Luc. ad Franch. decis.609. sub num.4.* me *in ritu 2.num.58.* adducens obseruatque *Nouar. quæst. forens.* 85. *par.1.* scripsisse contra ea, quæ ibidem ipse respondi cuidam Canonico.

In qua reformatione omnium con-
89 sensus exquiritur, itaut valeat vnus ex Ciuibus reluctare, *§. fin. Auth. de defens.Ciuit. Bart.in leg.omnes populi, quæst.2 ff.de instit.& iur. Felin. in cap. cum omnes, col.12.de constit.* dummodo reluctatio fiat electionis tempore, *l.pen.ff.de Decur.Caput.& Capibl.cit.in locis, ille num.2.iste num.125. Canger. mem.loco, num.160.* & qui non interfuere, electionis nullitatem allegare dumtaxàt possunt, eodem *in rit.2. numer.59.* diximus, quem refert *D.Consil. Altimari ad Rouit. cons.35. num.5. lib.3.*

Suborta autem fuit disceptatio in
90 S. C. an confirmatio Officialis fieri possit per Regimen particulare? Etenim conuocato per Vniuersitatẽ Plani de Ciuitate Surrenti, Generali Cõsilio ad sonum campanæ (vt de more) in loco solito congregatis Ciuibus, fuerunt per Consilium prędictum electi vigiori quatuor homines ad faciendum Syndicum, à quibus fuerunt confirmati Syndicus, & Electus anni pręcedentis; & articulus non fuit decisus, & *Caput.de regimin.Reipubl. capit.12. num.12.* negatiuæ inhæret aleæ, & distinctionem adhibet *Luc.ad Præsid. de Franch.dec.609.* qui *Præs.* decisionem compilauit in causa Plani Ciuitatis Surrenti.

Hoc in loco plura obitèr notanda
91 puto. Quòd nempè si Electi, siue Decuriones Ciuitatis nouitèr electi pro anno sequenti, antequàm sint in officio, interueniant cum Electis veteribus, & in fine eorum officij, cum ijs aliquod deliberent, ac statuant, valet deliberatio, & statutum, nec nullum redditur ex eo, quòd fuerint admissi in statuendo Electi, vel Decuriones noui non habentes adhuc vocem, *Bald.* ex illo *text. in l. Item veniunt, §.pridie, ff.de petitionib.hæred.* vbi monet, esse valdè menti tenendũ, tanquàm vtile, & quotidianum.

Syndicus, & Electi, Præses, & Con-
92 siliarij cum aliquo in actu, eos interuenire affirmatur, censendum est integrum Electorum, & Consiliariorum numerum adfuisse, qui præsupponitur, illum fuisse eo in loco sub titulo dignitatis; simplicitèr cum instrumentum narrat, Abbatissam, cum Monialibus transegisse, satis intelligitur, integrum Monialium numerum interfuisse: cum Abbatissa, velut caput, cœteras tanquàm corporis sui membra adfuisse pręsupponat, *Menoch.cons. sil.73.num.17. vol.1.* Quod notabile mihi videtur pro ijs actibus, si fortè ita conscripti reperirentur, in quibus non expressis Consiliariorum, vel Præsidentium nominibus; vel non expressa solita clausula, per S.C. vel Reg. Cameram, simplicitèr esset enunciatum D.Præses, & cœteri Consiliarij.

Insuper in electionibus, etsi ille,
93 qui maioribus est munitus suffragijs, obtinere debeat, *Reg.Rouitus in pragmat.3. num.49. de administ Vniuersit. Muta* post alios *sup. cap.Sicil.92. nu.3. tom.6. Danz.de pugn. DD.tom.1. tit.de priuileg.Baron.cap.1.num.10.* tamen, si ex triginta Nobilibus fuerit quis electus, & à quinquaginta, vel pluribus ignobilibus electus fuisset alter, à quibus omnibus facienda esset electio, pręfertur ille, qui à Nobilibus esset electus, licèt paucioribus: nam in electionibus nõ maior numerus physicè attendendus est, sed qualitas personarum, ex *text.in cap.audientiam, de elect.in 6. glos.in rubr. C.quemadm.ciuil.mund. lib.10. Phab. decis.Lusit.66. num.19. Rodoer.ad Reg.de Marin. capit. 229. num. 5.* Indeque indigno à
94 pluribus electo præfertur dignus à paucioribus cooptatus, *Panorm.in cap. dudum, il primo, de elect. Vasq.in opus. de*

de benefic.capit.2.§.4. dub.3.num.100. Borrell.ad Bellug.in spec.Princ.rubr.6: §.sciunt,num.12.Ricc.tom.4.resol.300. num.4. Portell.in dub.reg.in verb.electus,num.6. Prast.Merlin.contr.forens. cent.1.cap.50.num.20. Cardin.de Luca tom.13. de iur.patron. disc.34. num.9. Tondut.quast.ciuil.tom.1.par.2.cap.62. num.23. Rodoer. cit. capit.229. num.3. & 4. huiusmodi enim electio de indigno,ipso iure nullitati subiecta, habetur, ac si acta non esset, vel nulla declarata, *cap.congregato, verb.Irritum, de elect. Glos.in cap.cum Vintoniensis, verb.scientèr, eod.tit. Vgolin.de offic.& potest.Episc.cap.50. §.13.nu.8. Sbrozz. de offic.Vicar.lib.3.quast.109.Vasq.cit. loc.par.2.§.5.dub.1.Prat.tom.1.discept. cap.44.num.38.* atque S.C. apùd *Reg. Sanfelic.decis.149.* esse iterum faciendam electionem decreuit, quia causa indignitatis erat adeò anceps, quòd aliqui Regij Consiliarij in sententiam ibant pro validitate electionis factæ à maiori parte, & etiam quia probabilis aderat error ob iuris dubietatem, sic aduertente præfato *Reg. Sanfelic. num. 4.* nàm in quolibet facto de sui natura inuoluto, & obscuro, quis nedùm in alieno,sed etiam in proprio excusatur, *Reg.Galeot.contron.tom.1. contr.32. num.29.* Sed vbi abesset error, alitèr esset determinandum, iuxtà scitum eiusdem Senatus, apùd *Merlin. cit.cap.50.* vbi eum Vniuersitas sibi Iudicem eligendi facultatem haberet, dùm ex tribus, vnus sex habuit vota,alter quinque,& alter duo, fuit admissus ille, qui maiora habuit suffragia, sed cum iste alterius administrari officij syndicatui non paruit, fuit remotus; ob quod Vniuersitas petijt decerni, sibi licere denuò electionem facere; cui se opponens ille, qui quinq;habuit suffragia,excipiens, quòd,electione semèl facta,Vniuersitati non est ampliùs locus, nouitèr eligere; eo magis quia scientèr indignum elexit,præualere propterea electionem factam à minori parte cēsuit Senatus. Decisio verò apùd *Reg.Sanfelic.* sustineri etiam potest ex exatatis à *Loseo de iur.Vniuersf.par.1.cap.3. num.53.* ac *Tondut. add. tom.1.par.2. quast.62.ex num.26.*

Numquid verò fideiussor præstitus
95 in principio officij teneatur de gestis pro anno resirmato? Negatiuè respondent *Bald. in l.si cum hermes, in princ. C.locati, Angel.in l.legem, C. eod.tit. Vin. decis.129.* decisum tradens, *Reg. Rouit.in cit.pragm.1. num.32. Caball. resol.crim.cas.59.nu.6.Afflict.dec.392. num.15. Conciol. rer.crim. verb.Fideiussor, resol.6.cap.3. Cancer.var.lib.2. cap.2.nu.297.* Sed *Muscatell. in praxi fideiuss.par.1. mod.14. num.13. & 16.* huic inhæret aleæ, nectens teneri, si tacitè permissu Domini,Gubernator, assentientibus Ciuibus, permanserit citra nouam commissionem.

Quin in casibus,in quibus vltrà an-
96 num exercuit,vt itidē, & pro rata temporis dilatari nō debeat tempus syndicatus, censet *Carauit. in hoc rit.sub num.30.quast.9. Reg.* tamen *Rouit. in pragm.1.sub num.30.de syndic.Official.* acetrimè *Carauit.* impugnat, censetque pro rata temporis dilatari, & aduertit, quòd doctrina *Bald.in l.obseruare, §.proficisci, quast.19.num.12.de offic. Proconsul.* quam simplicitèr adducit in hoc *Ritu Carauita*,sit intelligenda,prout declarat idem ipse *Bald. in l.Aemilius, in repet.5.not. num.19. ff.de minor.* qui licèt *in versic. quid de syndicatu*, videatur simplicitèr transire cum sua opinione *in dicto §.proficisci*; tamèn rectiùs intuendo ex præcedentibus, & subsequentibus, hæc est intentio *Bald.* quòd licèt tempus prorogatum infra fines primi termini censeatur vnum, & idem tempus,non autem diuersum; tamèn id veritate nititur respectu prorogantis, non aurē respectu tertij. Quod quidèm af-
97 fabrè collimare videtur hoc quæsitū: quia tēpus syndicatus non consideratur respectu Baronis cōfirmantis; sed respectu Vniuersitatis, de cuius interesse agitur, & aliorum particulariū; licèt prorogatio commissionis fiat à Barone,quantumuis infra fines anni, tempus prorogatum respectu Vniuersita-

ſitatis, & Ciuium, non poteſt dici vnũ, & idem, ſed omninò diuerſum: & proinde terminus ſyndicatus debet etiam prorogari pro rata temporis; nèc obſtat doctrina *Baldi*, quoniã ex ratione, quam allegat ibidem: *quia inter prorogantes eſt vnum, & idem,* patet, quòd quæſtio *Bald.* eſt, quando Officialis confirmatur ab ipſa Vniuerſitate, ac Ciuibus; & ſic non agitur de intereſſe tertij; non item, ſi confirmaretur à Barone, ſeù ab alio Iuriſdictionem habente, quia tunc cum agatur de intereſſe Vniuerſitatis, in cuius beneficium præſtatur ſyndicatus, ſecus eſt; & propterea ſubdit *Baldus*, quòd ſi Poteſtas Aſſiſij debeat alibi ſyndicari, & fuerit confirmatus, debebat bis ſyndicari. Cumque verba *Cap. Regni, Item ſtatuimus, quòd tàm Iuſtitiary*, ſint ſatis clara; ideò *Rouit.* improbans *Carauitam*, nectit, ſtructuram verborum deſtruxiſſe; ſed ad *Rouiti* aleæ enucleationem ſunt ſubtilitèr perpendẽda exarata à *Gloſ. Pariſ. tit.1.§.41.quæſt.9.num.38.* & quæ in ſimili tradit *eod.titul.1.§.23.quæſt.14. num.44.* necnon *Antonel.conſ.83.* memore *Carauit.in hoc rit.* & ſcripſit *Afflict.in memor.Conſt.volumus. ſub n.3. in fin.* At pro opinione *Carau.* relego lectorem ad *Nact.conſ.57.& 58.vol.1.* quæ in praxi eſt in more, *Carrab. de ſyndic.par.1.num.41. Nouar.lib. .grauam.142.num.2. Calim.de ſyndic.Official.par.1.cap.4.ſub num.46. in fin. de Angelis de Official.Baron.cap.57.nu.7.*

98 Quando tamen Officialis eſt toleratus cum prima cõmiſſione, ad exercendum officium, maioris temporis interſtitio: cum tunc vnicum dicatur officium; vel ſi fuerit à lege prorogatum, nempè aduentum ſucceſſoris expectando, prout de Iure obſtringitur, ex *pragm.4.& 10.de offic.Iudic.* & alijs iuribus apud *D. Conſ.Altim. tom.2.de nullit.rub.10.q.12.n.29.* & dixi *in Rit. 25.lib.1.n.55.* militat *Carau.* ſenſus; nõ verò ſi fuerit renouatũ officiũ elapſo anno: nam tunc prorsùs eſt diuerſum, & procedit *Rouiti* effatum: quam diſtinctionem adhibet *Carrab.* cœteriq; laudati *DD.* & non diſſentit *Maſtrill. de Magiſtr.lib.1.cap.21.nu.74.*

99 Hinc coarctari debet ſyndicatus tempus, ſi minori ſpatio anni exercuit, vt monent *Carrab.cit.loc.num.41. Scialoja de for.compet. cap.33.num.29. Conſil.Altim. cit.tract. rub.9.quæſt.36. num.105.*

100 In ſyndicatu propterea dari inſtantiam, atque illius peremptionem, tritum eſt; vtque illa ſit terminus datus in bando ſyndicatus, qui dicitur comminatio, & interloquutoria, ex *Bald.in l.item nulla, C.de Epiſc. & Cleric.& in l.1.de hared.inſtit.ac in l.certa ratione, ff.quando prouocare non eſt neceſſe, Auil.cap.3.ſyndicatus, nu.8. Troyſ. ſuper Pragm.38. de ſyndicatu, num.6. Pariſ.de Put.de ſyndicat. in tit. Indices ad ſyndicandum qui ſint, cap.1. 10.& 11. Maſtrill.de Magiſtrat.lib.6. capit.1. num.55.* Omnes conueniunt. Qui terminus, atque inſtantia, quamuis breuis eſſe debeat, ex *l. vnica. C. vt omnes Iudices, & l.2.C.de reis poſtul. lib. 10.* Nihilominùs de Iure Communi fuit dierum quinquaginta, *l.meminiſſe, in princ. ff de offic. Proconſul. l.1.C.vt omnes cauſa, l.2.§.inſtantia, C.de Aſſeſ. §.neceſſitatem, Auth. vt Iudices ſine quoque ſuffragio, Baldus in tract.de ſyndic.num.24. Maſtrill.citat. loco. Ferret.cautel.14.num.10.* & quòd libelli debeant intrà octo dies præſentari, quibus elapſis, infrà alios dies cauſa expediatur, habetur ex *l.2.ad l. Iul.repetund. Bald.de ſyndic. nu.3.* Cui termino Iuris Communis conſonat Ius Regni Siciliæ, iuxtà *Conſtit. volumus*, ſimiliſque terminus ſtatuitur in Ducatu Mediolani, teſte *Horat. Carpan. ſuper Statut. cap.34.* & in Hiſpania eſt dierum triginta ad comparendum, vt ex *Auil. Bouadil. Cancer.* notat *Maſtrill cit.n.2.in fine.* In Regno verò noſtro, ex *text.in cit. Cap.Regni Item ſtatuimus, & Pragm.1.de offic.Iudic.Pragm.3.de offic.Iuſtitiary, Prag.1. de ſyndic.Official. & 6. §.3.de compoſit.* terminus dumtaxàt eſt dierum quadraginta: dierum ſcilicèt viginti ad porrigendum querelas, & viginti ad

prosequendum, *Carrab.de syndic.par.1. Mastrill.cit.loc.* quidquid sit de distinctione Officialium maiorum, & minorum, de quibus *D.Carolus Rota conclus.14. num. 3. D.Altimar. ad Rouit. cons.37.lib.3.& de nullit.rub.9.tit.36. de nullit.ex defectu iurisdict. num.94.*

Qui terminus adeò est priuilegio
101 munitus, vt currat de momento ad momentum, ex *Salycet. in l.fin. C. de dolo, Bald.in auth.Clericus, C.de Episcop.& Cleric.* neque vllo modo prorogari possit, *l.fin. ff.de furtis, l.1.ff.de dilation. Rondinell. de syndic. nu.101. & 285. Caualcan.de brach.Reg.par.5. num.4. Mastrill.add.loc.nu.6.* nctens, non licere Iudici impedimentū adhibere, quòd terminus statutarius non currat, ex *Vincent.de Franch.dec.250. num.4. Cum.in practic.syndic. cap.17. num.19. Caualcan. n.10.& 11.Arptened.l.11.num.1.tit.7.lib.3.nou.recopil.* nisi aliqua adesset iusta causa, secundùm *Bart.Carauit.Bonadill.Cum.Anl. Cancer.* apùd *Mastrill. mem.loc. nu.9. in fine*, qui laudato semetipso *lib. 3. cap.4.num.377.& 378.* docet, hoc fieri minimè posse, nisi Principe consulto; ea propter in banno syndicatus consueuit apponi hora, teste *Gabriel Berart.* ex infinitis, *de visit.c.4.à n.14.* Imò nec feriæ ad honorem Dei in eo seruantur, *Auiles in cap.2.Iudic.syndic. num.14. Paris.verb.Instantiam, cap.1. ex num.2.& verb.Feria, Amod.de syndic.ex num.132. Mastrill.cit.lib.6.c.3. num.14.Reg.Rouit.add.loc.num.8.Rota in floril.pract.conclus.14.nu.59. Thor. in C.rer.iudic.cap.8.num.10.* licèt sint, qui dixerint, dies illos viginti ad prosequendum assignatos, non nisi à die litis contestationis incipere, ex *Caran.in hoc rit.num.22.* addente, cautos esse debere huiusmodi Officiales, vt statim lapso termino ad porrigendum, rescecatis subterfugijs, curent sibi litem contestari, *Caran.* insequitur *Carrab.par.2.num.102.* ex *text.in l.1.* ibique *Glos.verb.orta, C.vt omnes Iudic. Scialoya de for. compet. capit.33. num.25.*

Verùm hoc *Carauit.* effatum, ad
102 libellam deductum, insectatum minimè fuit à S. C. in causa syndicatus Philippi de Amato, olim Gubernatoris Terræ Balnedi: quamuis enim è Magna Curia prodierit decretum: *Terminum non esse elapsum.* Attamen S.C. illud moderando sanxit, literas liberatoriales consignari, sub die 21. Octob.1687. referēte D.tunc Iudice, nunc emeritissimo Consiliario D.Roderico Messia, y Prado, in Banca Izzi, ex memorata regula, terminum prædictum currere de momento ad momentum. Vndè ex hoc fatendum vtique erit, instantiam ad prosequendum minime incipere à die litis contestationis, sed ab illo actu, qui primo post terminum ad porrigendum transactum, perficitur; aliàs enim absurdum sequeretur, quòd nimirùm Syndicatores, cum querelātibus colludentes, litem cōtestari vnquam permitterent, & sic syndicandus absolutionem obtinere non valeret.

Non abs re igitùr ad hoc inconue-
103 niens vitandum, peculiari sanctione, nouam Rex Noster Inuictissimus, super termino syndicatus legem statuit inuiolabilem *in Pragmat.6.§.3.de compositionib.* ibi: *En el tomar de lo sindicados de los Gobernadores, y Capitanes del Reyno se vsa segun entendemos muchas complaçençias, y alargan, y abrevian el tiempo delos dichos sindicados, los Electos, y sindicos de las Vniuersidades, que los toman, segun el odio, ò affeçion, que les tienen,* & infrà: *Ordenamos, y mandamos, que la Pragmatica, y Capitolos, que sobre esto desponen, se guarden inuiolablmente.* Si proinde syndicatus terminus de momento currit ad momentum, quomodo in duas diuiditur instantias? & posito, quòd bona sit diuisio, quomodo sit asserendum, illos non currere successiuè, absque vlla temporis præfinitione? cum terminus dierum viginti ad prosequendum, sit sequela immediata termini dierum viginti ad porrigendum, adeo quòd minime detur actus medius inter vnum, alterumque terminum. Id quod liquidò erui-

eruitur ex verbis *l.vnica*, *C.vt omnes Iudices, tàm ciuil.quam milit.*ibi:*Si infra quinquaginta* (iure patrio quatraginta) *dierum numerum fuerit fortè pulſatus*, & ſic numerus dierum ab vnico comprehenditur termino ; atque horum dierum diſtributio fauorem ſyndicandi reſpicit, quoniam ſi in termino ad porrigendum, querelæ non ſunt porrectæ, illicò expediuntur literæ liberatoriales, minime expectata concluſione termini ad proſequendum, pro complemento integri termini à legibus conſtituti.

Obiectio verò ex *Gloſ.in citat.verbo*
104 *Orta*, cui *Carauit*.& alij innituntur; facilè occurritur: licèt enim *Gloſ.*prędicta *l.1.* verba, ibi: *lite orta*, pro litis conteſtatione intelligat; tamen cius intellectus aliqua non nititur ratione, niſi illa regularitèr à II. CC. decantata: nimirùm, litem à die conteſtationis incipere, & ſic ex generali huiuſmodi doctrina, idem in ſyndicatus materia *Gloſ.* prædicta ſtatuit, quod accidiſſe opinor, ex quo illius author nunquam ſyndicatui ſtetiſſe videtur: quia ſi paruiſſet, alitèr verba prædicta interpretatus eſſet, & indè dicendum, illius explicationē adeo rigidam, legibuſque exoſam, vt ab ea recedendum, doceat primò *Gloſs. in leg.1. ff.de teſtib. verſ.litibus*, cuius verba hæc ſunt: *Eſt enim cauſa res, quæ habet in ſe controuerſiam in dicendo poſitam cum cæterarum perſonarum interpoſitione, ſed lis eſt ante litem conteſtatam, & poſt*; idque probat ex *text. in auth.qui ſemel*, *C.quomodo,& quando Iudex*, ex qua apertè eruitur, litem incipere à citatione, cum inibi Author ad proſequendam litem cogatur, conuentione iudiciaria tantùm Reo notificata. Inſuper aliam addimus *Gloſam*, magis in puncto, *in cap. cum olim,de teſt.& atteſtation.in verb. Receptura*, ibi: *Et ſic iſte eſt vnus caſus, in quo fauore libertatis recipiuntur teſtes lite non conteſtata*. Ex quibus verbis quare modò dicendum non eſt, *Gloſ.in dicto verb.Orta*, interpetrationem non eſſe nimis amaram? & cur verba *cit.leg.1.* ibi: *Lite orta*, ſecundùm Iura, & *Gloſas* prædictas, & prędicta congruentiùs interpetrari non debeant? cum illorum interpetratio æquitatem foueat; dictæ verò *Gloſa* rigorem contineat, quem rigorem æquitati cedere debere, annuit *text.in l.placuit*, *C.de Iudic.*

Vndè cum quæſtio noſtra, de ali-
105 quo liberando ſit, iure meritò concludere, non erit abſurdum, opinionem dictorum *Carrab.& Carauit.*non eſſe Iuri conſonam (ſed traditam per modum conſilij, optimam eſſe) prout colligere eſt ex inſignis *Canoniſtæ Felini* doctrina *in cap.ſuper quæſtionum, column.4. de offic.& poteſt.Iudic. deleg.* vbi quatuor modis regulam ſuptapoſitam de exordio litis coarctat, inter quos ille eſt modus: nimirùm, quando agitur de aliquo liberando, & ſic fauore liberationis, litem à citatione incipere, ſtatuit, quam doctrinam noſter amplectitur *Marant.in ſuo ſpecul. par.5. rubr.& omnia fiant durante inſtantia, num. 65.* & inſectatus fuit aleam *Nouar.* contra *Carauit.citat.loc. lib.1. quæſt foreuſ.11.* quem refert *D. Altimar. lib.1.de nullit.rubr.11.q.36. num.99.* qùi *num.103.* inſequitur dictum *Carau.* à quo videtur diſſentire *Reg.de Marin.lib.1.quotid.reſol.c.284. ſub num.9.*

Hocque pluries inſequutus fuit no-
106 ſter Senatus, reformando M.C.decreta, potiſſimùm in cauſa ſyndicatus D.Antonij Chioza, Regij Capitanei Terræ Maiuri, referente D.Iudice Antonio Golino, Actuario Pennella; & ſolemnitèr priùs in cauſa ſyndicatus D. Hieronymi Aſnar, Gubernatoris Ciuitatis Tarenti, in Aula D.Conſil. Io.Baptiſtæ Iouino, relatore, tunc Iudice, deinde Conſil.D.Aloyſio Maria Macedonio, ſub die 20.Februar.1659. & confirmatum extitit in gradu petitæ reſtitutionis in integrum, dicendo: *Non eſſe locum, nec eſſe deferendum*, proponente, tunc Iudice, D.Conſiliar. Hyacinto Cangiano, ſub die 13.Martij ſequentis, & eodem referente ſub die 24.Aprilis eiuſdem anni prouiſū;

Nullitates propositas pro parte Vniuersitatis Ciuitatis Tarenti, & querelantium, non obstare, penès à Secretis S. C. in Banca Marci Auersana.

Cumq; in ea hypothesi ad confirmā-
107 dam nullitatem esset additum, terminū ad porrigēdum non cucurrisse, quia exhibiti non erant processus, & scripturæ penès Successorem, præuio inuentario, vt *Iura* exquirunt, præsertim *Cap. Regn.* Caroli III. 226. ac fatentur *Paris. de Puteo in verb. Officialis, cap. 8. sub num. 8.* ibi: *Qui terminus non currit, nisi à dit consignationis actorum, vt in Cap. eiusdem Caroli III. benè ordinatis, quæ assignatio actorum, vnà cum residuis, & actis pendentibus suis, & antecessoribus, debet fieri per inuentarium cum sigillo*, & paulò inferius *idem de Puteo*, ibi: *Quod tempus statutum ad syndicandum Officialis non labatur, nec finietur, quo vsque non sint acta pendentia compilata, & consignata successori, & interim ipsi Officiales permaneant ad syndicatum*. *Sebastian. de Neapol. in cap. Item statuimus, num. 5. & 6. Campagn. ibidem, & in cit. cap. Caroli, pag. 197.* laudans *Luc. de Penna in eod. cap nu. 4. & 5.* de quo *Cap.* memor est *Reg. de Pont. decis. 26. sub nu. 5.* necnon *Consil. Altimar. lib. 1. de nullitat. rubr. 9. quæst. 36. num. 100.* consertque *Cumia super Rit. Sicil. 78. num. 66. in rubr. vt infra quinquaginta dies*. Hoc in puncto iuris, S.C. habuit pro absoluto; in facto tamen constabat, dolo nonnullorum Ciuium latitasse Actuarium, cuius onus est acta custodire, *Prases Merlin. lib. 1. controuers. cap. 88. num. 10. ex Paul. de Castr. in l. fin. 1. not. C. de fid. instrum. Cacher. decis. 16. Troys. super pragm. 14. nu. 13. & 26. de ord. iudic. Thor. vot. 39. n. 56. tom. 1.* Ego *in ritu 24. & 26. n. 2. lib. 1.*

Hinc cum quidam procurator abs-
108 que speciali, & indiuiduo mandato ad querelandum, prout in syndicatu requiritur, *l. 1. in fin. C. vt tàm ciuil. quàm crimin. Aretin. Instit. de bis, per quos agere poss. num. 3. & 19. Mozius in tract. de contr. tit. de mand. §. 2. num. 40. uers. vigesimus nonus casus, pag. 177. Ludou. Comman. conclus. 30. illat. 42. & Hieron. Giach. in consil. de syndic.* post *Iuly Clari pract. num. 48.* querimonias porrexisset contra Officialem, infra hunc terminum viginti dierum, iudicauit M.C. me Iudice relatore, nullam de eis habendam rationem, haud releuante mandati ratificatione ad illū querelandum post terminum viginti dierum facta, ex *text. in l. bonorum, ff. rem. rat. hab. Giachar. tit. consl. nu. 52. Rot. Roman. decis. 290. num. 1. in nouis, Corneo cons. 190. in fin. lib. 1. Sur. decis. 111. num. 2. Merlin. decis. Lucen. 1. num. 16.* His consonat, quod aduertit *D. Police de praemin. R. Audient. tit. 8. cap. 7. num. 3.* querelantem, vti hæredem alicuius, teneri in termino ad prosequendum producere fidem præambuli, nec sat esse, si eam præsentet, termino elapso.

Quorum syndicatorū decreti exe-
109 cutio nō retardatur ex appellatione, nedum Iure Communi attento in *l. 3. C. quor. appell. non recip. Lancell. de attent. lim. 26. princ. ex n. 1. Viu. opin. 181. & 423. n. 1. Scacc. de appell. q. 17. lim. 16. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. capit. 12. nn. 12. Bouadil. in politic. cap. : n. 123. Guazzin. defens. 36. cap. 10. num. 2. Farinac. quæst. 101. num. 89. Fontanel. decis. 259. num. 14.* sed vigore eiusdem *Pragm. 1.* necnon *cit. Cap. Item statuimus, Fusc. singul. 74. lit. A.* cum cautione, *Tartagl. in prax. ciuil. c. 6. col. 6. vers. duodecimò, Marant. in specul. aur. pag. 6. de appell. num. 302. Carrab. singul. 16. & de syndic. par. 2. num. 19.* Nisi tamen nullitatis causā prætēdat Reus probabilem, notoriè ex ipsis actis, *Paris. de syndic. vers. passim, in fine, Christoph. Crusij de indic. par. 4. cap. 48. num. 23. Carraba citat. par. 2. num. 120. Celima de syndicat. par. 2. num. 127. D. Altimar. tom. 1. de nullit. tit. de nullitat. sentent. rubr. 5. quæst. 27.*

Appellatio etiam ab incidentibus,
110 siue à querelantibus, siue syndicando facta, non impedit cursum causæ syndicatus, illaque minimè obstante proceditur, *Anna alleg. 99. nu. 4. Carrab. de syndic. par. 1. num. 167.* Imò si in appel-

appellatione ab huiuſmodi decreto
ſuccumbuerũt querelantes, cucurriſ-
ſe terminum in eorum damnum, de-
ducitur, ex *Rouit. deciſ.18.* & *de Ma-
rin.lib.1.reſolut.cap.330.*

Quòd ſi ſentẽtia fuerit prolata poſt
111 terminum effluxum, euidenti nulli-
tate pollet, *Magon.dec.90.*& poſt alios
notat *Carrab.de ſyndic.par.2.ex n.102.
& de praem.M.C.V.pag.51.* quẽ inſe-
quitur *Thor.par.1.compend.deciſ.verb.
Inſtantia, & Vant.de nullit.ex defect.
iuriſdict.ordin.nu.120. & 121.* elapſo
enim tempore, vlteriùs illi nequeunt
ſe intromittere, expirata iam eorum
poteſtate, *Bart. in l.omnes populi, in
qu.2.ff.de inſtit.& iure, Alex.conſ.138.
Lancellot. col. 2. lib.2.* argumento *l.2.
§.ſi Iudex, ff.de iudic. Cancer.var.re-
ſol. lib.3. cap.12. num.78.* In terminis
ſimilis Statuti in ſyndicatu, reſpon-
dent *Iorland. in tract. de ſyndic. c.15.
Ferdin. Bonionn.* deciſum tradens *in
cap.Regis Alphonſi,363. Anton.de Bal-
lis tract.var.lib.6. de ſyndicat.Official.
quæſt. 2.* qui validis medijs hanc aleã
ſuſtinet, exploſis in contrarium ex-
cogitatis à *Cumia de ſyndic. capit. 17.
ſub num.28. Intrigl.ſing.599.* & *Cata-
lan.de ſyndic.col.6.pag.3.*

Sed ex noſtratibus *Ioan. de Amicis*
112 *conſ.139. in fin.* & *Troyſ. in prag.1.
num.12.de ſyndic.Official.* inſequuntur
Cumia aleam; atque prætereà *Io.Ant.
de Nigr. in cit.cap.Item ſtatuimus,132.
num.66.* & *Aloyſ.de Leo in cit.l.vnica,
num.20. C.vt omnes Iudices, tàm ciui-
les, quàm milit.* voluere, cauſam ſyn-
dicatus non expeditam infrà illos vi-
ginti dies ad proſequendum præſcrip-
tos, poſſe infrà alios dies viginti ex-
pediri, & quòd tantum duret inſtan-
tia, quod admittit *Garau. in hoc Ritu,*
quando cauſa nõ fuerit expedita per
dilationes, procraſtinationeſque par-
tis querelantis; ſecus ſi ipſius Officia-
lis ſyndicandi, vt ſi aufugerit, vel alio
modo per eum ſteterit, quo minùs
cauſa non fuiſſet deciſa; & cum *Ca-
rauit.* ipſo relato, conuenit idem *de
Ball.cit.loc. num.27. Vrſill. ad Afflict.
deciſ.124.num.3.* laudans *Pariſ.verb.
Inſtantia*, atque determinatum per
M.C.V. in cauſa Capitanei Terrę Ca-
latri, teſtatur *Carraba citat.tractat.de
præemin.M.C.V. ſub num.225.verſ.
præſentatis retroſcriptis, pag.55.* quem
laudat *Mari ad Gramm.deciſ.91.nu.2.*
& *D. Reg.de Marin.lib.1.quotid.reſol.
cap.284.ſub nu.10.* qui *num.11.* teſta-
tur, nullam, tanquàm prolatam pe-
rempta inſtantia, declaratam fuiſſe per
M.C.V. ſententiam latam per Syndi-
catores, elapſis ſeptuaginta diebus, ſub
prætextu, quòd ſyndicandus depoſi-
to officio voluit fideiuſſionem præſta-
re, petitam à querelantibus, de iudi-
cio ſixti, & iudicatum ſoluendo, quaſi
quòd propter hoc impedimentum in-
fra quatraginta dies non fuerit cau-
ſa ſyndicatus terminata, eo quòd
querelantium inſtantia impertinens
fuerat: nullo enim iure cauetur, ad id
Officialem ſyndicandum teneri, ex
dictis per *Reg.* ipſum *ibidem num.12.*
quòd indicauimus ſupra ſub *nu.* .

De fuga autem Officialis à ſyndi-
113 catu loquuntur *Farinac. quæſt. 48.
num.81. Bonadil.tom.2.politic.lib.5.ca-
pit.1.nu.117. Cotron. conſ.5. Maſcard.
concl.166. Larrea lib.1.alleg.fiſcal.48.
nu.32. Anton.Scapp. de iure non ſcript.
lib.5. cap.104. num.5. Alex. Randenſ.
reſponſ.28. num. 101.* quod tali caſu
habeatur pro conuicto, & confeſſo,
credit *Balb.deciſ.500.* & ante ipſum
Iaſon.in l.vnica, C.vt omnes Iudic.n.3.
ac poſſe procedi ipſo non interroga-
to, ſcribit *Fontanell.deciſ.499. nu.17.
lib. 2.* & die feriata condemnari tan-
quàm latronem, notat *Amedeus de
ſyndic.num.187.verſ.ſi Officialis aufu-
git,* ſed an gaudeat Eccleſiæ immuni-
tate? poſt *Parid. de ſyndic. §.viſo, de
modo proced.nu.6. Conſal.de Pax. §.3.
num.179. Auilez in cap.Prætorum, 1.
verb.Dadiuas, numer.25. fol.64.* qui
num.17. obſeruat, ſat eſſe iuramen-
tum eorum conquerentium de Offi-
ciali aufugiente, vt contra eum plenè
probatum cenſeatur de furtis, & ex-
torſionibus factis, quæ aliàs fuga non
facta plenè erant per teſtes proban-
dæ, *Iaſon.in l.admonendi, ff.de iur.iur.*

num.

num.145. Didacus Perez in in l.6. titul.16.lib.2.ordin. col.625. ex *Glos. in §.necessitatem, & §.& quis autem, Authen. vt Iudic.sine quoq; suffrag.* Quod tamen restringitur, si Officialis reuertatur, etiam si inuitus redeat, *Iason. in cit.l.admouendi,num.145. Marsil.in prax.crim. §.diligentèr,num.45. Azeued.num.9.add.loco, Bouadil.lib.5. polit.cap.1.ex num.118.Mastrill.de Magistrat.lib.6.cap.8.ex num.50.* vel si aufugerit ex iusta causa: putà metus illati à Syndicatoribus,ad *text.in l.Cornelia, ff.ad Syllan.* qui essent nimium crudeles: cum timor sæuitiæ Iudicis sit iusta causa fugæ,nullumque pariat indicium, *Luc. de Penn.in l.si coloni, C.de agric.& censit.*ac de Iudice sæuo, & crudeli,vt non nisi sęuitia,& crudelitas sit præsumenda,est *text.in l.si per impressionē, ff.quod met.caus.* & de habente malam gratiam, loquitur *R.Rouit.*adductus *à Mucci ad Sansf.dec.77. n.3.* vel malam physiognomiam,de qua *Paris.de syndic.verb.Mādaui, Blanc.de indic.in l.fin.de qq.n.406.Zanger.de qq. & tortur.c.2. Crusy de indic. par.1.capit.22.ex num.1. & par.3.cap.2.nu.92.*

Vnde faciliùs Iudicem, qui vel
114 acris ingenij, vel rudis animi,seueræ, aùt morosæ indolis esset, reijci posse, censent *Vmmius in process. iudiciario, direct.1. ex num.55. Apicell. de suspic. à num.99.* ex *text. in §.illud quoque, vers.sancimus, de exhib.reis.* Quod Iulij Cœsaris exemplo roboratur, qui admonitus à quibusdam, vt sibi caueret à Dolabella, & Antonio: *Non istos*, inquit, *Ego metuo, obesos, & rubicundos; sed graciles illos,& pallidos*, ostenso Bruto, & Cassio, notans, eos, & liuore macilentos, & metu liuidos esse, ac pallidos, eaque de causa sæuos ingenio,& natura crudeles, *Reusnerus class.2.symbolo 29. in fin.* Homo totus in capite,vultuq; cōsistit,vt scripsit *Varemund.ab Erenberg.in tract.de fader. par.1.pag.244.* ex *Apul.apolog.1.* Corporis enim pulchritudo ingens bonæ indolis, mentisque est præsumptio, *Alphons.Tostat. Abulens.in Paradox. num.3.* & corporis forma despecta, & turpis, turpem, prauamque denotabit naturam hominis, *Bald.in l.non ignorat, C.qui accus. poss. & in l.2. C.quor.appell. non recip. de Puteo de syndicat. verb.Tortura, & verb.Mandaui, Blanc.de indic.in l.fin. num.406. Zanger.de quæst.& tort.c.2. de Marsil.in l.criminibus, num.39. ff. de quæst. & in prax.crim. §.expedita, num.52. Carer. in pract.crim. pag.64. Franc.Valesf. de Sac.Philosoph. cap.32. Crusius de indic.citata par.1.cap.22.ex n.1.* Dicebat propterea *Luc. de Penn. in l.1. vers.secundò quæritur, col.1. C. de atat. vel profess. se excus. lib.10. & leg.1.C.de Professor.qui in Vrbe Constant. lib. 12.* non satis idoneum esse studijs liberalibus eum, qui physiognomiam non præsefert honestam, & decentem;& in pulchro corpore pulchram quoque residere animam, scripsit *Cyn. in leg.1.quæst.3.ff.de iurisdict. Alex.cons.211.col.2.lib.6.Abb.in capit. quia diuersitatem,extr. de concess.præb.*

Propterea *Paris. de Put. de syndic.*
115 *pagina 435.* eiusmodi cautelam tradit, vt fugiens in loco iudicij relinquat Procuratorem, atque extra carceres causam suam dicat, introducatque coràm Superiori, vt vel inhibeatur Iudici, vel adiungantur fortè Iudicibus Assessores ex Aula, vel Camera, discreti, & ab omni suspicione remoti; vel causam cum omnibus pertinentijs ad se reuocet,trahatque Superior. Qui idcircò, quasi in specula collocatus, super inferiores eminet Magistratus, vt omnem concussionē, & libidinem grassandi in res, & sanguinem tenuiorum inhibeat, sistatq; *Frider.Mindan.lib.2.de process.cap.12. num.11.*

Minor verò, Vniuersitas, & alij
116 priuilegiati querelantes, an aduersùs temporis lapsum ad querelas prȩsentandum, vel prosequendum, beneficio restitutionis in integrum vti valeant? interrogatus in consessu Doctissimorum Virorum, respondi, ex Iuris brocardico, huiusmodi remedio priuilegiatum non esse spoliandum, nisi in casibus, in quibus nominatim lege

lege caueretur, *Glos. in cap. coràm felicis, de restitut. in integr. & in capit. 1. §. præterea, si quis, verb. Annis, de prohib. alienat. feud. per Federic.* DD. comunitèr adducti à *Crasso de except. except. 34.* qui cum ipsis idem firmat, etsi Statutum loqueretur verbis prægnantibus, *Fontanell. decis. 22. num. 5. lib. 1. Bouadill. 2. part. polit. lib. 3. c. 8. de los officios, y poder de los Regidores, num. 210. Reg. de Ponte decis. 19. nu. 8. Sigismundus Dispuiol. in indice suarum materiarum singularium, in verb. Restitutionis in integrum remedium, Sforzia Odd. de restit. in integr. par. 1. q. 15. ex num. 44.* & in toto *titul. de syndic. Official.* & *Regn. Constit. & Capit.* hoc restitutionis remedium querelantibus non denegatur, & propterea necesse fuit promulgari *pragmat. 15. de suspic. Official.* ad expressè denegandam in integrum restitutionem in Officialium recusationibus, quando etiã attentis verbis alterius *Pragm. 5. ead. rubr. de suspic.* non veniebat tale remedium denegatum, *Reg. Tap. lib. 3. Iur. Regni, pag. 187. num. 1. de Franch. decis. 421.* & *Christoph. de Paz. de tenuta, cap. 14. num. 14.*

117 Insupèr adduxi *Thom. Mier. in 2. par. Comment. Cathal. tit. Petrus Tertius Rex, in proœm. Curiæ Generalis celebrata in Villa Montissoni, capit. 9. num. 95.* & *Cancer. var. lib. 3. capit. 12. de offic. Iudic. tabul.* quem laudat *Fontanell. dec. 501. num. 10. lib. 2.* constantèr firmantes, in materia syndicatus in gratiam priuilegiati, & concinit *Bald. cons. 236. lib. 1.* ac *Boer. decis. 240. num. 3.*

118 Obserua insupèr in hac specie, quòd quando syndicatus præstari debet in M. C. V. vel Regijs Audientijs, ex dictis à nobis supra *num. 44.* ibique, habito decreto Iudicis, præsentandæ sunt querelæ (nàm multoties interponitur decretum, quòd illæ in partibus recipiantur per Commissarium deputandum) tunc distingui debet pro querelantibus duplex terminus: Vnus nempè intrinsecus, qui est, attento Iure municipali illum concedente, quadraginta dierũ ad vtrumque munus complendum; Alter verò extrinsecus, pro quo intelligimus tẽpus illud à Iudice dandum, vt pars querelans se asporrare valeat, quò à Principe destinatus fuit locus parendĩ syndicatui. Etenim indubitati est, tùm de Iure Communi; tùm huius Regni, in qualibet causa statuendum esse à Iudice competẽtem terminum, habita nedùm ratione qualitatis causæ, sed etiam locorum distantiæ, *l. 1. C. de dilation.* & expressiùs in *Ritu M. C. V. 69.* vbi nos latè, *lib. 1.* ibi: *Iuxta materiam causæ, & locorum distantiam,* & in *Const. Regn. Except. tit. de except. dilat.* vbi *Afflict. num. 24.* expressim exarat, quòd Iudex, qui statuere vult terminum ad probandum, considerare debet locorum distantiam, qualitatem causæ, & conditionem personarum, nè captiosa, aùt impossibilis reddatur dilatio concedenda: terminus enim breuis, & impossibilis citatum minime arctat, quin comparere valeat etiam post terminum, prout scitè adnotat *Abb. in cap. cum dilecti, col. 8. extr. de dolo, & contumac.*

119 Ampliùs, terminus dierum viginti ad libellos porrigendum, siue minor secundùm ratam gubernij à lege statutus, tunc attenditur, quando redditur syndicatus in loco administrati officij, vt dilucidè ostendit *textus in l. vnica, C. vt omn. Iudic.* ibi: *Audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur, antequàm quinquaginta dierum constitutus terminus finiatur.* Quando igitùr datur syndicatus extra locum administrati muneris, nè absurda sequantur, contra *text. in l. Ratas, C. de rescind. vend.* & alios adductos à *Bellono inter commun. Iur. sentent. lit. A. pag. mihi, 10. à terg.* duplicitas illa terminorum: intrinseci nempè, & extrinseci, concedenda erit. nàm supposito, quòd Seius officium exercuisset per menses tres in loco ab hac Ciuitate Neapolis distante per nouem dietas, seù plus, qui demum obtinuisset, ex causis, parere syndicatui in M. C. V. vbi secundùm ratam detur ter-

terminus ad querelas præsentandum dierum quinque; posset nè iustè dici, querelas esse respuendas, tanquàm extra terminum præsentatas, si à querelantibus porrigantur in M.C.V. post lapsum tempus illorum dierum quinque? certè, quòd non: esset enim omninò impossibile, quòd querelantes cum suis instãtijs, tam pauci temporis interstitio tale possent adire Tribunal ex loci distantia.

Demùmque in medium adamussim
120 affertur *Præs. Battaglin. in addit. ad Cynum in cit. l. vnic. C. vt omnes Iudices, pag. mihi, 61.* hisce verbis aiens: *Benè tamèn verum est, quòd quando datur syndicatus in M.C. pro officio gesto in Prouincijs, prorogari possint viginti dies ad prosequendum, habito respectu ad distantiam locorum, prout iudicari vidi per S.C. in Aula doctissimi, & perspicacissimi Dom. Nicolai Antonij Gizzarelli, in causa syndicatus Ioannis Baptistæ Salomonis, cum Vniuersitate Aquilæ, in Banca de Guido; ad relationem Marci Antonij Morra, Iudicis M.C.V. viri quidèm non minus in Iure consumatissimi, quàm optimi, in qua causa terminus ad prosequendum fuit prorogatus in triginta dies.* Hæc ille, & de Battagl. meminit *Thor. part. 1. compend. & p. 3. sect. 3. verb. Terminus.*

Vnde si in huiusmodi syndicatus
121 causa demandaretur in partibus testium audientia (quod licere voluit *Amod. Iustin. de syndic. num. 75.* quidquid cõtrarium scripserit *Carrab. singul. 20.* positum est post tractatulum *de praem. M.C.* ex *Masull. ad Capyc. decis. 90.* qui minime hoc dicit, citra tamen calumniam) tunc sunt assignandi termini competentes pro eorum examine, & eorum depositione exhibenda, interimque terminus non currit, *Paris. de Put. cap. 4. nu. 3. Afflic. in prax. §. 2. cap. 2. ex num. 26. Io. de Amic. consil. 6. num. 10.* post alios *Curia Pisan. lib. 4. cap. 6. num. 88.* ac *Reg. Rouit.* loquens in terminis suspicionum, *in pragm. 7. ex num. 28. de ordin. iudic.*

Qui quidè terminus nullo protsùs
122 modo prorogari potest à syndicatoribus, qui, illo effluxo, carent iurisdictione, quæ suam habet metam, & proindè omnia gesta, vltrà præfixum tempus, sunt nulla, *Glos. in l. properandum, C. de iudic. verb. triennij, vers. item quid si sententia, Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 2. n. 709. vers. capio primum,* & videndus *de appell. q. 15. ex n. 351. Carol. Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 5 t. à n. 16.* Vnde non conueniunt dicta à *Dyno, & Cyno*, quos per verbum *credo*, prosequitur *Panorm. in cap. venerabile, de iudic. num. 10.* affirmantes, facta nominatione testium vltrà mate, adhuc termino expirato ad proferendam sententiã, rectè posse pronũciari: quoniam locum obtinet eorum dictum, quotiès terminus liti, siue actioni præfigitur; secùs verò si ipsi iurisdictioni præfigatur, dùm prorsùs, termino elapso, expirat iurisdictio, prout notabilitèr docuit in syndicatus quæstione, *Cataldin. tract. de syndic. q. 78. n. 45. vers. adde,* ibi: *Adde, quòd si Statutum dicat, quòd infrà tres menses omnes causæ decidantur, quòd si aduersarius causa testium producendorum, qui sunt in longinquis partibus, petat dilationem, quæ vltrà tres menses protenditur, an, non obstante Statuto audietur? & sic post tres menses de causa cognoscatur? dic, quòd sic, secundùm Dynum, & Cynum in l. final. C. de adult. Adde quòd notatur de offic. delegat. cap. de causis per Innocent. Sed istud quod dicit Dynus, habet locũ, quando terminus præfigatur liti, secùs si meta præfigitur iurisdictioni: nam tunc non potest prorogari per huiusmodi dilationem.*

123 Dicta propterea *Battagl.* in suo casu *& Iustin.* de nominatione, meritò procedũt, deducta causa syndicatus apùd M.C. & S.C. Iudices ordinarios, atq; inlimitatam iurisdictionem habentes; non verò procedentibus Syndicatoribus; idq; decisum fuit in causa syndicatus D. D. Horatij Apicellæ, tunc Iudicis M.C. in capitalibus causis, deindè Consiliarij electi existẽtis in Madrita, qua dignitate ibi morte præuentus, frui non potuit: nàm cum

per

perSyndicatores huiusCiuitatis fuiſ-
ſet prouiſum,ſub die 26.Febr.1676.
quòd valerent querelantes produ-
cere teſtes, qui degebant in Prouin-
cia Calabriæ citra,infra menſem, &
interim,quòd terminus(iam elapſus)
non curreret; deducta reclamatione
in Collaterali Conſilio, manauit de-
cretum: *Quòd ſtantibus grauaminibus
cauſa remaneat*, & deindè fuit abſo-
lutus. Proprium enim eſt Principis,
124 reſecatis partiũ calũnijs, glorioſos
in conſpectu Populi, Iudices indica-
re, nè aliàs ex nimia deiectione fran-
gatur authoritas, vt ex *Dino Augu-
ſtino*, aduertit *Neotericus Author lib.
de regim. Princip. cap.*22. de quibus
*Larrea alleg.*101. & timidiùs ius di-
cãt,ad notata per *Bart.cõſ.*172. *lib.*1.

Quibus Syndicatoribus nullo mo-
125 do licet iuriſdictionẽ prorogare, vt
diximus ſupra *n.*101. etiam ex cau-
ſis, *l.ſi cum dies*, §.*finita,ff.de arbitr.l.*
2.§.*ſed & ſi Iudex.ff.de iudic. Scacc.de
appellat.cit.q.*15. *n.*299. neque acce-
dente partium conſenſu, *Cataldin.de
ſyndic.n.*69.*q.*127.*de Puteo cap.*5.*n.*7.
conferunt tradita à *Camia in prax.
ſyndic.cap.*17.*n.*33. *Guttier.de iuram.
confirm.p.*3.*cap.*5. *n.*14. Tenentur ſi-
quidem partes inſtructæ accedere ad
querelas proponendas, vnà cum te-
ſtibus promptuarijs, ratione breuita-
tis iudicij ſyndicatus, ex dictis per
*Anil.lib.de iudic.ſyndic.cap.*3. *n.*15.*Ca-
tald.cit.tract.q.*76.*n.*46. & alios.

Deciſio emanãda per Syndicatores,
126 fieri debet cum voto Aſſeſſoris, ſeù
Conſultoris non ſuſpecti, *Franciſc.
Marc.deciſ.*456.*num.*11.*Pariſ.de ſyn-
dic.quæſt.*28.*in fin.*etiam ſi Syndicato-
res ſint Iuris laurea decorati, cum
vtroque officio fungi prohibeantur,
*Carrab.de ſyndic.nu.*225.Qui quidem
Syndicatores omnes intereſſe debent
in illius prolatione, aliàs nullam de-
clarauit S.C.teſte *Vrſill.ad Afflict.de-
ciſ.*1.*num.*6. *Carrab. par.*2. *num.*116.
ex *text. in cap.cum plures, de offic.dele-
gat.in* 6. *cap.prudentiam, eod.tit.l.duo
ex tribus.ff.de re iudic.l.cum Magiſtra-
tus, C.quand.prouoc.non eſt neceſs.*Nec

iuuat ratificatio abſentis, *Marſil.con-
ſil.*81.*n.*34.*Nouar.quæſt.forenſ.*51.*p.*2.
Poterit verò vnus Syndicator ſubſcri-
bere bãna, & illa emanari facere, *Bart.
in l.ſi vnus ex pluribus, ff. de re iudic.
Pariſ.cap.*1.*n.*16. *Maſtrill.de Magiſtr.
lib.*6.*cap.*1.*n.*35.& 36.*Polic.de præemi-
nent.R.Audient.tit.*8.*cap.*12.*n.*7.& ex-
plicat *tit.*9.*cap.*9.*n.*12.*ac tit.*10.*cap.*53.

Nùm verò ſemel abſolutus in ſyn-
127 dicatu, poſſit iterum de eadem ad-
miniſtratione impetiri? negatiuè de-
ducitur ex *text.in cap.de his, de accuſ.
l.penult.*§.*fin.ff.naut.caup.ſtabul. l.quid
de crimine, C. de accuſat. l.ſepulchri
violati actio, ff.de ſepulchr.viol.l.ſi cui,*
§.*ijſdem, ff.de accuſ. l.fin. C.de cuſtod.
reor.l.*2. *C.de except.rei iudicat. l.*1. *C.
quando prouoc.non eſt neceſſ. Angel.de
maleſic.verb.Comparent dicti inquiſiti,
num.*16. *verſ.quid ſi opponitur, Bald.
in l. obſeruare*, §. *proficiſci, ff.de offic.
Proconſ.Alex.ad Bart.in l.*2.*ff.ad l.Iul.
repetun. Boer.deciſ.*289. *num.*9. *Pariſ.
de ſyndic.verb.Officialis,cap.*1. *Couarr.
lib.*1.*var.cap.*10.*in princ. Clar.in prax.
crim.quæſt.*57.*in princ.Foller.in pract.
crim.Canon.cap.*35.*num.*3. *Farinac.in
prax.crim.quæſt.*4. *de inquiſit.ex nu.*1.
pluribus exornant *Berart. in ſpecul.
viſitat. cap.* 25. *rubr. de defenſ. Magi-
ſtrat.num.*6.*verſ.prima excuſatio, Boſſ.
de Official.corrup.pecun.num.*32.*Auiles
in cap.*3.*ſyndic.num.*11. *Bouadil.in po-
lit.lib.*5.*cap.*1.*num.*59. *Surd.conſ.*561.
*num.*29.*vol.*4. *Maſtrill. de Magiſtrat.
lib.*6.*cap.*6.*à num.*20. *Cancer. var.re-
ſol.lib.*2.*cap.*2.*n.*165. *& lib.*3. *cap.*12.
*n.*42.& *Reg.Rouit. in prag.*1. *n.*25. *de
ſyndic.* notat, contra Officialem ab-
ſolutum non poſſe ampliùs per Cu-
riam inquiri, etiam ex officio; quan-
do tamèn Syndicatores proceſſerunt
per viam generalis inquiſitionis, *Reg.
de Ponte* ſolemni *deciſ.*26. euius me-
minit *Auus meus ad Gramm. deciſ.*40.
*n.*6. necnon *Muta dec. Sicil.*5. idemq;
*de Ponte de poteſt.Proreg.tit.de diuerſ.
prouiſ.Rubr.poteſt ſubſt. in offic.* quod
mirificè enucleant *Io: Baptiſt. de Leo-
nard.* apùd *Reg.de Marin.alleg.*39.*to.*
3.& *Muta dec.Sicil.*5. Dummodò no-

uæ non superuenerint probationes, *Farinac.de inquis.q.1.n.1. Clar.q.57. R.de Ponte cit.dec.26.n.15.* Vel si per Syndicatores collusiuè fuerit processum in liberando, *Farin.ibidem n.2. Brun.à Sole quest.legal.57.n.52.* Vel si syndicandus fuerit condemnatus ad minorem pœnam delicto cōdignam, *Boss.in pract.crim. tit. de sentent.n.79. Caran.in ritu M.C.272.n.24. post medium, vers. etiam si minus sufficientèr punitus esset, Boer.dec.289. Eugen.cōs. 64. ex n. 12.* Vel si de aliquo delicto in syndicatu non sit cognitum: nàm benè poterit de illo cognosci, etiam in syndicatu noui officij, vt obseruat *Danza de pugn.DD. tit. de Official.in gener. cap.6. sub n.5. tom.1.* Et extat *prag.7. de syndic.official.* sanciens, omnes Officiales post redditum syndicatum, & obtempras literas liberatoriales posse à quocumque Tribunali, etiam ex officio, inquiri de malè gestis in officio, non tamen cognitis in syndicatu præstito, & ad hoc videas *Par. cit.loco, verb. Iudices ad syndicandum n.3. & 4.* vbi examinat, co-
128 ràm quo Iudice inde cōueniātur? & *num.5.* quid si Officialis conueniatur coràm aliquo Ordinario suo pro gestis in aliquo officio, si ipse sit de aliqua Ciuitate habente priuilegium primarū causarum, an possit declinare illum, atq; petere, se remitti ad propriam Ciuitatem vigore priuilegiorum? & in *verb. Officialis finito*, censet, quòd possit perpetuò conueniri in sua patria pro suis excessibus, & delictis; & licèt ablolutus semel non deberet iterùm molestari, coarctat, nisi ratione ignorantiæ, vel præuaricationis; adeoque si forensis veniret in Ciuitatem, & audiret banna Officialis syndicandi, ac esset tempus elapsum, audiretur post tempus, idem in *verb. deinde verò, n.4.* & videndus *D. Calà de visit. Magistrat. differt.10. & 11.*

Dictum verò, quòd elapso tempo-
129 re syndicatus, nemo audiēdus erit, procedit in loco officij, secus in propria patria, qua de re *Ferret. in caut. 14.n.10.* vbi nectit cautelam de hoc; sed tutiùs videndus est *Paris de synd verbo an si potestas, ex n.13.* & *verbo Officialis finito, Bonaus in lib.2. com. opin.titul.de syndic. male ind. n.16.* & sic intelligenda dicta à *Boss.in tit.C. de sent.n.80. & in tit. de Official. corrupt. pecun.n.32. Gaualc.de brach. Reg. p.5. n.11. Guazzin. ad defens.reor. def.1. cap.23.n.10.* ex *text.in l.sieo tempore, C.de remiss.pignor. & in l.si ea qua, C. qui accus. non poss.* vt nullus deindè audiri possit ad querelandum elapso termino præfixo ad recipiendū querelas, *Danza cit.loc.nu.6.* nouitèr inquirit, qua pœna mulctari Officialis debeat, si in loco, in quo administrauit, aut domicilij, vel originis? Quin si præcedētibus proclamationibus fuerit Officialis absolutus in contumaciam non comparentium, haud poterit ex nouitèr deductis molestari, preterquā, quod à legitimè querelare impeditis, vel absentibus, ex *Alex.ad Bar.in l.2. ff.ad l.Iuliam repetun. Paris.cit.verb.Officialis finito offic. n.1. & Boss.cit.loc.* scribit *Flau. Gherubini in compend. Bullar.tom.1. in Bull.Clem. VI.25.* incipiēt. *Onus Pastoralis Officij, verb.Quaro pag.114.* Vnde pluries in M.C. & S.C. decreuimus, huise in casibus consignari literas liberatoriales, saluis iuribus querelantibus in iudicio ordinario, & nunquam in iudicio syndicatus absentes admittuntur Bannis publicatis, potissimùm in hacCiuitate, quæ ibi publicata dicuntur in quolibet alio inferiori loco, *P. de Franch.dec.360.n.3.* & scientia omnium præsumitur, *Thor.p.3.comp.sect. 3. verb.terminus statutus in syndicatu.*

Hinc contra Officialem syndican-
130 dū procedi posse, etiam per inquisitionem generalem, & specialem, de Iure communi, tradunt *Bald. in l.obseruare, §.proficisci, n.4. q.5. ff. de offic. Proconf. Angel.in l.si vacantia, Cod.de bon.vacant.lib.10. Anil. cap.4. de synd. verbo Pesquiza, in princ.* reprobato *Amedeo Iustino de Castel. de syndic., verb.materia inquisitionis, num.25. P. Fragos.add.disput.23.§.2. ex num.28.* Et de Iure Regni insinuant *text. in*

Const.

Const. volumus, vers. nec minus contra ipsos, & in Cap. itē statuimus. Sed quia in prædictis iuribus non aperiebatur, si poterat procedi solùm per inquisitionem specialem, vel generalem, fuit edita *pragm. 1. de syndic. Offic.* qua expressè cauetur, quòd procedatur vtroque modo, & hoc idem confirmatum extitit altera *prag. 5. §. item vt Officiales, de offic. Iudic.* & affirmant *Paris. de syndic. verbo Officialis, cap. 7. Berard. Bombin. Cosentinus dub. 9. post eius consilia.* Nihil refragantibus *Cap. Generales inquisitiones, & Cap. vt delatas,* quorum prouisiones generales haùd porriguntur ad causas syndicatus, in quibus adsunt peculiares sanctiones, etiam nouitèr emanatæ, *Paris. d. verbo Officialis, cap. 8. in fin. Camp. in d. cap. Item statuimus, ante n. 44. vers. superuenit prope finem, & cit. cap. Generales inquisitiones, nu. 7. & 8. Marant. in spec. verbo, & peruenitur aliquando per viam inquisitionis, n. 8.* inquirens, an requiratur infamia? *de Leonard. in add. alleg. 39. (n. 8.* aduertens, huiusmodi inquisitionem esse faciendam infra terminū, in quo durat Syndicatorum potestas, ac determinationem subnectit *n. 10.*) & ita iudicatum per bina decreta S.C. in syndicatu Alphonsi Bernardi de Caso, Capitanei Terræ Styli, scribit *Reg. Rouit. in cit. prag. 1. n. 25.* qui *R. Rouit. in cons. 37. lib. 3.* aliud notabile recenset S.C. scitum.

Quòd si Officialis durante officio
131 coràm Superiore cōueniatur, valeat excipere, expectandum esse syndicatum, decisum in M.C.V. memorat *Mari ad Gram. dec. 40. n. 9.* & notant *Cumia de syndic. c. 17. n. 10. de Ballis tract. var. tit. de Syndic. Official. q. 3. n. 8.* & deducitur ex *text. in l. nec Magistratus, ff. de iniur. & in l. pars litterarum, ff. de iudic.* Multis verò in casibus durante officio conueniri ille potest, vt si pro delicto imponeretur pœna priuationis officij, quia tunc frustrà finis officij expectatur, *Affl. in Const. Eos tantùm, Anus meus ad Gram. dec. 40. n. 4. & ad Capyc. dec. 121. à nu. 6. de Ponte decis. 28. Caball. resol. criminal. cas. 76.*

Insupèr conuenitur durante offi-
132 cio, & remouetur, si incurrat in crimē magnę negligētię, barattariæ, furti, corruptelæ, extorsionis, & concussionis, ad *text. in l. 3. C. de offic. Praefect. Praetor. orient. Paris de Puteo de synd. verb. Barattaria, cap. 1. n. 2. Muscat. in pract. crim. tit. de Iudic. corrupt. n. 46. Franc. Marc. dec. 207. Capyc. dec. 121. Mastrill. dec. 188.* amplians ad crimen stupri, adulterij, inobedientiæ, negligentiæ in arduo delicto, ac etiā si cognouerit meretricē, extendunt *Marsil. singul. 150. Foller. in pract. crim. tit. vel carcerentur, n. 5.* & videndi *Cabal. casu 283. Baiard. ad Clar. §. fornicatio, vers. cum carcerata, Capibl. in prag. 5. n. 37. & 38. de Baron. p. 1. Tusc. lit. N. concl. 33.* atque ob nimiam sæuitiam notat *Gnid. Papa decis. 62.* quo casu posse cogi ad vendendum officium vendibile, ex *R. de Ponte,* iudicatum tradit *Mari ad Gramm. dec. 40. sub n. 9. Danza de pugn. DD. add. tit. de Official. in gener. cap. 5.* qui ex *n. 16.* latè inuestigat, quænā sint barattaria, corruptela, extorsio, & concussio? quomodo committantur? & an differant? necnon *Boer. dec. 523. Ricc. dec. 239. p. 4. Castill. dec. 164. & 167. p. 2.*

Extorsionis verò crimen, quam-
133 uis pœnitentiam nō admittat, *Paris de synd. in princ. n. 3. pag. mihi 72. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 73. n. 22.* si tamen pœnitentię addatur restitutio, re integra, purgatur, *Vin. dec. 146. Mari ad Gram. dec. 40. n. 18.* notantes, aliud esse in crimine barattariæ, & cœteris atrocioribus; sed *Boer. dec. 153.* hoc declarat, & limitat, necnon *Roman. sing. 332. Menoch. de arbitr. cas. 342. nū 32. Schenardus cons. 1. n. 55. p. 2. Giurb. cons. 72. n. 41. Caball. cas. 56.* Negari tamèn non potest, remanere indicia quòad casus similes, sic notante *Farinac. de testib. 3. q. 67. §. 7. tit. 7.* neq; enim est facilis, naturæ sceleratæ mutatio, *Tiraquel. de pœn. caus. 51. ex nu. 18.* In genere autem, pœnitentia, qua crimen committendum omittitur, in

ea cauſa eſt, nè reus pœna *ll.* plecta-
tur; niſi impedimento facti, nè delin-
queret, reuocatus eſſet, *Farinac. de*
homicid.q.129.tit.19. p.2. poſt conſu-
matum flagitium pœnitere demum
nihil ad pœnæ remiſſionem confert,
l.qui ea mente 67.ff.de furt. nec .n. fur
furtiuam rem reſtituens Domino, in-
de pœnam euitat ordinariam, *l. non*
prodeſt 5.ff.de vi bon.raptor. Audiendi
non ſunt, qui aſſerunt, purgari inde
affectum delinguendi, quaſi fur præ-
ſumptus non id machinatus fuerit,
rem animo furtiuo contrectandi; ſed
ſaltèm Domino fortaſſe annuente, eã
ad tempus vſurpandi: proteſtatio
equidèm facto contraria in nullo pe-
nitùs furem releuat, poſt *Farin.cit.loc.*
ſcribit *Chriſtoph.Cruſ.de indic.p.3.cap.*
24.n.82. Auus meus ad Capyc.dec.155.
n.6. Affl.in cõſt.Incõſut.de heret.n.40.
Idcircò ſi de eo delicto inculpatus
134 haud fuiſſet officio durãte, ſed ipſo
munere iam obito, quia illius priua-
rionis pœna imponi nequit, declara-
bitur, vt vlteriùs non ſit ei officium
concedendum, *Marzug.dec.74.*
Interim pendente inquiſitione, an
135 ſit Officiali, durante officio cõuento,
ſuſpendenda, ac interdicenda illius
adminiſtratio? affirmatiuè reſpondet
de Franch.dec.8. ex *tex. in l. eum, C.*
de ſuſpect.tutor. ex quo *tex. Bart.in l.*
libertus,§.in quæſtionibus, ff.ad muni-
cip. hanc conſtituit theſim, inſequun-
tur *Franc. Marcus dec.54. vol.1. Ca-*
ball.add.caſ.76. Conſil.de Georg.alleg.
42.n.21. Gram.conſ.10. Reg.Rouit. in
prag.5.n. 19.de admin.Vniuerſ.in prag.
3.de milit.n.20. & in prag.13. de offic.
n.6. & dec.62. & 64. Paſchal. de patr.
poteſt.p.3.cap.9.n.83. Prat. ad Muſcat.
in prax. crim. rubr.de Iudic. corruptel.
concuſſion.extorſion.& barapt.pag.663.
col. 1. verſ.quarta nec erit, Bouadill.lib.
2.polit.cap.11.& lib.5.cap.1.ex n.191.
Guttier. lib.1.qq.pp.q.39.& de tutel.p.
2.cap.13. Auus meus ad Capyc. cit. dec.
121.à n.6. de Ponte, multa ad mate-
riam ſubnectens, *dec.7.& 25. Camill.*
de Medic.conſ.143. Azeued. lib.3.cap.
7.l.14. Auil.in cap.7.ſyndic. Caſtil.dec.
166. p.2. Maſtrill.dec.188.n.19.& de
Magiſtrat.lib.6.c.5. Surg. cit.loc. n.37.
Caball.reſol.crim.n.76. Ann.ſing.370.
R.Galeot.reſp.fiſcal.14.& 15. R.Sanfel.
dec.61.p.1. Theſ. allegat.9. Caluin.de
æquit.lib.2.cap.104. Conſ.Rocc. tom.2.
reſponſ.65.n.5. R.Reuert.dec.2.n.3. &
ibi *Reg.de Marin.& dec.301. R.Rouit.*
conſ.85.tom.1. & ibi *D.Conſ.Altim.n.*
15. R.Tap.dec.17. R.Moles dec.6. tit.de
pæn. latè *Berart. cit. tractat. tit.de ſu-*
ſpenſ.Official.pend.inquiſit.c.7. ex n.5.
aduertentes quaſi omnes, minimè ſu-
ſpendendum aliquem ab officio pen-
dente inquiſitione, niſi plenè per te-
ſtes integræ opinionis, & famæ pro-
batum fuiſſet, illum plura, & grauio-
ra delicta in officio perpatraſſe, itaut
vix ab eis ſe tueri poſſet. Qua in re
cum ſuſpenſio ſoleat famę proborum
Virorum præiudicium inferre, pru-
dentèr procedendum eſſe, monet *Gri-*
nell.dec.Senat.Dolan.60.n.13.
Aduertit proindè *R.de Ponte mem.*
136 *dec.25.* ad actũ ſuſpenſionis proce-
di debere, parte audita, ex *Salyc.Bal.*
& alijs *in l.fin. C.ubi Senat.vel Clariſ.*
ex illo *text.* quibus contradicit *Auiles*
cit.cap.7. Iudic.ſyndic. nectens, illam
fieri ſine monitione, ex *Innoc. de ex-*
ceſs.Prælat. illoque ſuſpenſo, procedi
ad mulctam, vel veniam, ipſo audito.
Regula tamen ſit perpetua, huiuſ-
137 modi ſuſpenſionẽ fieri debere ante
dationem termini; poſtea verò non
licere: pendente enim termino Iudi-
cis officium quieſcit. Verùm in Regia
Iuncta fraudum Arrendamenti vini ad
minutum, de qua eloquuti fuimus in
princ.Rit.265.tom.3. delatis Andrea
de Angelo, & ſocijs, Officialibus Ar-
rendamenti vini ad minutum, vulgò
Mazzacogna, e Contiſti, de venditio-
ne vini vltra aſſiſiam in loco immuni
contra formam pragmaticarum, necnõ
bannorum, alijſq; criminibus intuitu
officij, capta informatione, manauit
decretum Regiæ Iunctæ, quo fuit il-
lis impertitus terminus ad ſe defen-
dendum in domo loco carceris, ex
cauſis in ipſa R.Iuncta diſcuſſis. Illicò
Ipſe, vti Aduocatus fiſci, inſteti pro
ſu-

ſuſpenſione officiorum, lite pendẽte.

Aduersùs huiuſmodi petitionem, 138 inter alia, duo opponebãt Rei: alterum non fuiſſe intentatum iudicium ſuſpẽſionis per fiſcũ ante ipsã dationem termini, nec præceſſiſſe inſtantiam; alterum, ſuſpenſionem non poſſe procedere, nec vẽdicare locum in Officialibus iuriſdictionem non exercentibus: Etenim vnum de requiſitis ad hoc vt decretũ ſuſpenſionis legitimo iure procedat, illud eſt, quod iudicium intentetur per fiſcum ante dationem termini, prout memorant *Afſl.dec.357.n.6. Praſ.de Frãch. cit.deciſ.8. Capibl.de Baron.prag.5.nu.77. R.Tapia ad Conſt. ſtatuimus.n.38. de Offic. Magiſt.Iuſtit. Cancer.var.reſ. tom.3.cap.12.n.214. Praſ.Merl.contr. forenſ.centur.2.cap.28.ſub n.12. Conſ. Franc.Maria Prot. reſp.fiſcal.2.n.51. R.de Marin. ad Reuert. dec.2.ſub n.3. R.Sanfel.add.dec.61.ſub n.11. Barra controu.forenſ.32.n.5.* ex communi, & trita regula, quòd pendente dilatione Iudicis officium conquieſcit, *l.fine pars, C.de dilat. c.ſignificante de appellat. Gloſ.in clem. ſæpè, in verb. poſt dationem, de verb.ſignific.in c.vbi periculum, in verſ. decem, de elect.in 6. & in c.commiſſa, eod.tit. Iaſ.in l.2.ff.de re iudic. Anchar.conſ.36.in fin.* quam regulam exornat *Gabriel. comm.concl. lib. 2.de dilat.concl.1.*

Hanc partis aſſertionem veridicam 139 aſſerebã, & in praxi ſeruari; ſed ſat eſſe, eumdemq; operari effectum, ſi fiſci inſtantia fiat immediatè poſt terminum, & incontinenti, ſiue in calce decreti ante illius notificationem: vt dicimus de compromiſſo, quod quãuis peti debeat ante terminum, admittitur tamen petitio poſt dationem termini, dummodò non ſit vlteriùs proceſſum, ex *Gl.in l.Pomponius, §.rat.ff.de procur. Capyc. dec.48. nu.4. Barbat.* deciſum nectens, *de aſſiſt.gl.4. n.42. Afſl.* & ibi *Vrſill.dec.185. Thor. p.1. compend. dec. verb. compromiſſum an peti poſſit*, qua de re *Muſcatell. in prax.S.C.lib.1.p.2. gloſ.gradum nu.4. & 12. Ricc.collect. dec.2071. Borrell. de compromiſs.§.2. gloſ.2.n.31.* & explicat *Ludou. Pattell. in add.ad Rutil. Pattel.conſ.ciuil.94.* ex *n.10.*

Dicebam vlteriùs, ſuſpenſionem 140 nõ ſolùm locũ vendicare aduersùs illum, qui propriè, ac ſtrictè dicitur Officialis, ſed etiam contra adminiſtratores iuriſdictione carentes, ſicutĩ poſt *Io: Fabr.in §.ſi quis autem, Inſt.de ſuſpect.tutor.* notat *R.Sanfelic.dec.61. lib.1.* pluries obſeruatum memorãs, & aduertit *R.Galeot. reſp.fiſcal.15. n. 16.* confertq; *Gloſ.* dictũ *in l.ſi emptione, §.fin.ver.non poteſt, ff.de cõtrah. empt.* atq; iuxtà prædicta in Reg.Iuncta obtinui; Verùm principalis cauſa fuit tranſactione terminata, ſolutione ducatorum nouem mille, & tercentum Regiæ Curiæ, penes Leonardum de Viuo, Actorum Magiſtrum S.C.& Actuarium aſſumptum.

In eadem Iuncta iterùm hic arti- 141 culus, ad libellam reuocatus, fuit deciſus, in cauſa Iacobi Spirito, in qua à me exarata pro Reg.Fiſco, vti huic materiæ multum conferentia, ſubnectere non erit incongruum.

Iacobus Spiritus, Actuarius in vectigalibus vini minutatim venalis, oblitus omnia, & quæ deberet ſuo Regi, quippe qui munus ei contulerat, & quę ſuę exiſtimationi cõſentanea forent, immiſſis habenis effræno ſenſui, voluntateq; proterua aduersùs rationem concitata, tot, tantaq; flagiria patrauit, vt non immeritò in ipſum iactari poſſet, quod in C. Verrem Siciliæ Prætorem, Tullius effudit: *Faciliùs, nimirum, eſſe, delicta nõ attentata, quàm cõmiſſa ſcelera recenſere.*

Ex antiquis proceſſibus, Iacobus 142 plurium ſcelerum vinculis irretitus inſpicitur, & ex recenti proceſſu ſeptem, & viginti delictorum capita prodeunt, vno ore contra ipſum conclamantia, ex quo percreuit maxima publico ſtatui pernicies, non leue ſubditis detrimentum, & iniuria Superioribus, ad quos referuntur quodammodò Miniſtrorum culpæ, ſi condignè in eos non animaduertant, vt in-

inquit S.Leo Papa epist.1. Aquiliensi Episcopo : *Inferiorum Ordinum culpę ad nullos magis referenda sunt, quàm ad desides, negligentesq; Rectores, qui multam sæpè nutriunt pestilentiam, dùm austeriorem dissimulant adhibere medicinam*,vt habetur in *Decreto dist. 86.cap.2. & D.Berard. de consider. ad Eugen.lib.3.* ait: *Impunitas incuriæ soboles, insolentia mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix*,ac confert *Cicer.in verrem, action.5.* dicens : *O consuetudo peccandi quantam habes iniucunditatem in improbis,& audacibus: cum pœna abfuit, & licentia consequuta est*.

Credibile est,Iacobum plurima fa-
143 cinora perpatrasse,non probata,sed nè tacta quidē in processibus ob eius calliditatem, versutiamq; incusso cordibus omnium ingenti metu pro authoritate officij, quo fūgitur,nè quis de ipso,licèt malemeritus,& iniurias passus,conqueri auderet.

Septem, & viginti delicta, vt afferentur,cuncta in ipso officio commissa dici possunt, vt præclarissimorum Doctorum scitis innixa iudicauit *Rota Rom.* apud *Farinac.in conf.5.n.11.* delictum in officio committi,quando fauore,prætextu,contemplatione, vel colore officij quis deliquit,& sic quoties authoritas officij est in causa, extatq; *Bald.* theorica *in l.2.in fin.C. quor.appell.non recipiunt.*& obseruant *Paris.de Put. de syndic. tit. Indices ad syndicandum, qui sint, cap.1. n.8. pag. 129.& verb.Officialis offensa, vers.Nisi adulterasset.fol.35c. Giurb. conf.65. n.47. Ricc.decis.Cur.Archiep.292.p.4. Pras.Merlin.lib.2.controu.cap.28.n.3. Cons.Rocc. in discurs.de delict. percep. num.155.*

Sæpè hic accusatus, carceribus mancipatus, sæpiùs vafrè iudicium elusit, pœnas effugit, erupit, euasit. Postremò cum praua eius opera, & iniquitates perculissent aures Excell. D.Petri de Aragonia, in hoc Siciliæ Regno citrà Farum vigilātissimi Proregis, huiusccmodi causam delegauit pijs Viris, præstāti ingenio, Iustitięq; simul zelo æstuantibus.

Selectissimus igitur istorum Cętus, quibus causæ cognitio est demandata, iure optimo posset Iacobo dicere, quod puer Daniel *cap. 13. vers. 52.* Sancti Spiritus afflatu suscitatus, senibus illis innocentem Susannā falsò accusantibus, inquit : *Inueterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs.*

Propter eiusmodi nequitias nemi-
144 ni dubium est,Iacobum, iuxtà iuris dispositionem, & axiomata,ciuilis regiminis officio, omniq; priuilegio esse denudandum. Verumtamèn cum pœna priuationis officij locum habeat in culpis vulgaribus: vt ecce, si ille, cui munus aliquod incumbit, paulò ab eiusdem officij religione declinaret ob magnam negligentiam, vel etiam culpam, *text.* est *in l.si quis, C.de offic.Præf.Prætor.*ibi : *Vel propter negligentiam, Giurb.conf.44. ex n.14.* extēdens ad omnem administratorē, officialem, aliamq; personam, *R.Lanar. conf.22.n.20. Iosuè de regal.offic. quib.mod.offic. extinguatur,n.13.* & in committendo modica fraus sufficit, *Luc.de Pen.in l.si aliquid, C.de suscept.*

Si quis ergò dignitatis authoritate
145 fretus ad grauia delicta gradum fecerit, non vulgari coerctione compesci debet, at flagris, plūbatisque acerrimè cedi eū oportere,probè *Diui Theod.Valer. & Archad.* constituerūt *in l.quilibet, verbo plubatarum,in fin. C.de Decur.lib.10.* & ibidem aduertit *Bartol.*nec non *Auendan.de exequend. mandat.Reg.p.1.cap. 2. sub n.3.* hisce verbis : *Et tanta posset in Iudice inueniri malitia, & consuetudo delinquendi sub obtentu officij, quòd delinquens talitèr posset percuti ictibus plumbatarum.* Ea verò erat plumbatarum pœna,vt damnati tàm diù contundebantur, donec spiritum exhalassent, vt aduersùs *Accurs.*benè probat *Camill. Borrell.de Magistrat.adict.lib.2.cap.8. ex num.291.ad 297.*

Huius autem pœnę rigor duplex
146 causatiuum,quasi geminum parentem agnouit; quorum alterum fuit, nè

nè Miniſtri, quibus aliquod munus demandatur, ſubditos plus æquo prægrauent; alterum fuit, deprauata, & execrabilis in huiuſmodi ſceleribus frequentia. Hinc eruitur generalis regula, quòd delicta multiplicata, licèt ſingula ſeorſum capitalia nō fuerint; capitis tamèn iudicio plecti oportet, vt *Bart.* authoritate notarunt *Angel. & Luc. de Pen. in l. 1. C. de ſuper exactionibus, lib. 10. Anton. de Ball. var. tract. lib. 49. n. 15. Paris de Put. de ſyndic. pag. 235. col. 3.* Delictorum enim reiteratio adeò odioſa eſt, & à legum pietate aliena, vt quandoq; delictum non capitale reijteratum, puniatur capitis pœna, *Papon. arreſt. Fran. lib. 24. tit. 70. arreſt. 8. & 9. Martil. ſing. 378. in princ. Auus meus ad Gram. deciſ. 94. n. 1.*

147 Magiſtratus ergò Reg. Iunctę, prefatum Iacobum comprehendi iuſſit, & in carcerem detrudi. Demùm decreuit, ut è vinculis ſe defenderet, & inter hęc ab officij adminiſtratione ſuſpenderetur.

Is autem nihil intentatum reliquit, vt ipsā expeditionem dilataret. Quapropter à dicto decreto reclamavit, licèt penſatis hinc indè omnibus fuerit deindè confirmatum. Repetitionem teſtium tandèm efflagitauit, petitioniquè fuit indultum, vt repeterentur coràm Commiſsario; & dùm ex parte Fiſci intenderetur talis repetitio ad ſexaginta fermè teſtium, inſtauit ſemel, atque iterum, vt repeterentur coràm omnibus Regię Iunctę Dominis, quod fuit reiectum.

Itaq; Reg. Iuncta verum duxit, delicta Iacobi eſſe talia, quæ officij ſuſpenſionem mererentur. Enim verò re ipſa officij ſuſpenſionem decreuit; & compilato proceſſu antequàm ad definitiuam ſententiam deueniatur, operæ pretium eſt inquirere, an flagitia ſint ad ſufficientiam probata, & prolata? quibuſnàm pœnis, tàm in ęre, quàm in corpore forent expianda? & an exceptionibus per ipſum propoſitis locus ſit contra Fiſci intentionem?

148 Hoc Iuris ordine vſus eſt *Conſ. Io. Andreas Georgius*, partes Reg. Fiſci defendens, contra Magiſtros Rationales Regiæ Siclæ, de negligentia, alijſq; exceſſibus in officio accuſatos, *in alleg. 42.* qui in eadem *alleg. nu. 3.* quò ad probationes teſtatū reliquit, ne quicquam requiri eas plenas, conuincentes, lnceq; meridiana clariores; ſed eſſe ſatis tales, quales haberi poſſunt, in Officiales accuſatos de exceſſibus in officijs, authoritate *Ioannis de Platea in l. Iudices, C. de dignit. lib. 10. Ploti conſ. 94. n. 21. et Hectoris Emil. de teſtib. verb. Iudex barattariam.* Addo *Gloſ.* notab. *in auth. vt Iudex ſine quoq; ſuffragio, §. neceſſitatem, verb. Oſtenditur*, vbi *Angel. in §. oportet, n. 5. Hyppolit. de Marſil. in l. Cornelia 4. n. 4. ff. ad l. Corn. de Sicar. Auend. de exeq. mandat. Reg. p. 1. cap. 2. n. 18. Reg. Ronit. deciſ. 36. nu. 25. Præſ. Merl. lib. 2. cap. 29. n. 3.* & teſtes ſingulares plenam faciunt probationem, *Farinac. de teſt. quęſt. 64. n. 16. Azeued. lib. 2. recomp. leg. 6. tit. 9. Larrea alleg. fiſcal. 48. n. 24.* concludentes propterea, huiuſmodi delicta probari coniecturis, & præſumptionibus, *Gram. conſ. 35. n. 34. Paris de ſindic. verb. teſtis cap. 2. n. 7.* quæ cum palàm non fiant, ſed clàm, maximiſq; adhibitis cautelis, impunita remanerent, ſi omninò plenam requirerent probationem, vt præcœteris obſeruant *Præſ. Merlin. cit. loc. n. 3. Reg. de Marin. ad Reuert. deciſ. 46. lib. 1.*

Quod dictum eſt, patebit inferiùs, quammaximè ex informatione delictorum, quam Domini Regiæ Iunctæ habuerunt per capita: de falſitatibus nempè, reuelatione ſecretorum, concuſſionibus, extorſionibus, & alijs, quæ ſequenti methodo, iuribus comprobata, oſtendimus.

149 Falſitas enim maximum, & horribile eſt delictū, deteſtabiliùs homicidio, & veneficio, *Angel. in Auth. de nupt. Gram. conſ. 109. nu. 11. Menoch. conſ. 422. n. 1. & conſ. 538. n. 1. Gotofr. Abauo in prax. & theoric. crim. lib. 2. §. falſum, n. 37. Farinac. q. 150. nu. 15.*

Mari

Mari ad Gramm. decis.2. nu.13. quæ
committitur, non solùm in dicendo,
vel scribendo falsum, sed omittendo
dicere, vel scribere verum, quod di-
ci, & exprimi debebat, cap.1.de crim.
fals.Bart.in l.si quis abrepserit,num.3.
vers.quaro cum pars,ff.de falsis, Giurb.
decis.88.n.6.& 11.

Iudices, Actorum Magistri, & alij
150 prohibentur cum subditis negotiari
sub pœnis indictis ex pragmat. 1. de
mercat.Offic.prohib.pag.14.§.2.& 5.de
Official. prag.1. §.5.de offic.procur.Cæs.
prag.9.§.4. de trigesim. ea potissimùm
ratione,quam recensent Danz.de pu-
gu.DD. tot.1. tit. de Official.in gener.
cap.8.n.9.Scialoya de foro compet. cap.
33.nu.344. nam aliàs induceretur ri-
mor in subditos, & possent viliùs
emere, & cariùs vendere in damnum
subditorum, & contra publicam vti-
litatem.

151 Actione quoq; furtiua tenentur,
Bald. in l. etiam,n.1. C. de furtis, ibi-
que Bart. aduertit, quòd si publica-
nus aliquam speciem, vel pecuniam
per vim abstulit,tali actione tenetur,
notatq; Farinac.de furt.q.170. n.39.
p.2. & conferunt tradita à Parid.add.
tract.uerb. Iudices, cap.7. Mastrill. de
Magistrat.lib.7.cap.8.n.29. Menoch.de
arbitr.cas.342.n.37.lib.1.

152 Minister explorationem iustitiæ si-
gnificans alijs, in præuaricatoris cri-
men incidit,l.1.& 2.ff.de preuaric.l.1.
§.prauaricatorem.ff.ad Turpill.arg.l.3.
ff.de crim.Stell.Boss.de prauaric.à n.1.
Giurb.cōs.44.sub n.18.à simili,Actua-
rij, parti aduersę,alterius partis arti-
culos ostendentes ante publicationē,
pœna falsi mulctantur, Paris. de syn-
dic.tit.de excess.Aduoc.c.1.n.9. Graph.
decis.aur.lib.2.de falsit.cap.35. n.9. &
processus informatiuos ostendentes,
ac probata in inquisitione reuelātes,
Auus meus ad Gram.decis.103.nu.35.
& decisum memorat R.Sanfelic.decis.
60. cuius,post alios,memini in Rit.3.
n.18.lib.1.

Concussio dicitur, quando vltrà
153 debitum,metu,vel vi iurisdictionis,
Officialis aliquid exigit, l.1.verb.Ra-
puerit,C.ad l.Iuliam repet.Bal.& Odo-
fred.in l.iubemus, C.eod.l.1.ff. de con-
cuss.Mastrill.de Magistr.lib.6.cap.8.n.
29. Gram. cons.51. Capibl. de Baron.
prag.4. n.29. Rocc. in libello de delict.
Percept.n.41.extendens n.43.ad alios
inferiores Ministros,ex Gl. in cit.l.1.
de concuss. Farinac.pract.crim.p.3. qu.
111.art.3.n.45.ac D.Reg.Galeot.resp.
fiscal.15. nu.106. & quamuis nullus
fuerit incussus metus, verbis, aùt fa-
cto; quia tamen interuenit officij au-
thoritas,ea sola in indebitis exactio-
nibus inducit concussionem, ex Glos.
in cap.statutum notoriū,de rescript.in 6.
Farin.cons.crim.5.n.5.tit.1.Galeot.cit.
resp.15.n.104. Rouit.in prag.3.de mi-
lit.n.38. Viscōt.in cōcl.verb.Concussio.

Crimen extorsionis perpatratur,
154 quādo iustitiæ Minister, vltra ei de-
bitum, aliquid accipit, etiam à spon-
tè dantibus, Auth.sed nouo iure, C.de
pœn.iudic.qui malè iudic.l.omnes, & l.
fin.C.ad l.Iul. repet. Dec.in tract.crim.
lib.8.cap.35.Mastrill.cit.lib.6.cap.8.n.
29.Caualc.de brach.Reg.p.5.n.22. Ca-
pibl.de Baron.prag.4. n.26. cum alijs
notatis à Consil.Rocco de delict.Percep.
n.28. qui enim exigere aliquid pro-
hibetur, nec etiam exigere potest à
spontè soluenre, cap.exigit, de cens.in
6.Bald.in auth.sed hodiè,C.de Episcop.
& Cleric.Auiles tract.Pret. cap.1. n.3.
cum non præsumatur, aliquem pecu-
niam non debitam spontè dare, sed
ex incusso timore sibi auferri,permit-
tere,Cammerat.respons. dec.48. art.2.
num.25.

Extorquere, & concutere videtur
155 Officialis exigens vltrà pandectam,
Caualc. d.p.5. n.21.Mandel.cons.354.
n.1.Bertan.cons.crim.61. lit.A. vol.1.
Mastrill.cit.lib.6.cap.11.Alfar.de offic.
fiscal.gl.2.§.10.n.454. Gram.cons.35.
Menoch.de arbitr.lib.2.cas.345. n.36.
Nouar.in pragm. tit.de Actuar.collect.
11.n.10.Danz. de pugn.DD.lib.1. de
Official.in gener.cap.8.n.23.quin con-
tra exigenrem vltrà pandectā,statuta
est etiam pœna corporalis, arbittio
D. Proregis, in cap.vltimo,de gratijs
concessis per Ducem Ossunæ, anno
1585.

1585. inter *cap. & priuilegia Neapol. pag.*176. Obſeruat propterea *D.Reg. Rouit.in prag.*36.*n.*2. *de offic.Magiſtr. Iuſtit.* vt hi Actuarij,nec à ſpontè dãtibus valeãr exigere vltra ſummam, & *n.*5. aduertit,vnicum exigendum diriɛtum, quamuis decretum plura capita, vel plures perſonas cõtinear, ac ex §. *ſportularum*, *verſ.ſi verò pro vna*, *Auth.de ſacroſ. Epiſcop. & Io: de Platea in l.vt autem, in princ.verſ.ex hoc inferunt,C.de re milit.lib.*12. haùd adiuuante conſuetudine incontrariũ, indicat *Bonadill.in polit. lib.*2.*cap.*12. *n.*19.20.& 30.

Non obſeruãs inſtructiones ſui of-
156 ficij mulctari debet, *Bellug.in ſpec. Print.rubr.*12. §.*magis bis igitùr*, *n.*6. *fol.*38. & ibi *Borrell. lit.C. Pegnor. in prax.crim.p.*9. *Cum. de ſyndic.cap.*18. *n.*30.*Auiles ad cap.Prator. gl.mandamentos,Nouar.collect.*210.*n.*12.*Giurb. conſ.*72.*nu.*51. *Maſtrill. d.lib.*6.*cap.*8. *n.*109. addentes, mulctandũ quoque eſſe pœna priuationis officij.

Non licet Officiali emere,vel ven-
157 dere ex eo officio, quod ipſe gerit, ad *tex.in l.nõ licet,ff.de contrab.empt.* nec per interpoſitam perſonam, neq; familiaribus, *Peregr.de iur.fiſci lib.*4. *tit.*7.*n.*5.

Pœna furti tenetur, cuius nomine
158 intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienæ, *cap.pœnal.*15. *q.*5. *Luc. de Penn.in l.Iudices,col.*1.*C.de dignit.lib.*12.ſiue clàm,ſiue palàm,*l.*2.vbi *Gloſ. & Luc.C. de his, qui ex public. ratiocin.lib.*10. Furtnm quoque eſt, dùm quis ſcientèr retinet, & contractat apùd ſe rem alienam, quæ ad eum bona fide peruenit, *Luc.in d.l.*1.*C.de his,qui ex public.coll. lib.*10. *Hect.Felic.alleg.*32.*n.*5.& huiuſmodi pecuniæ publicæ retentio capitis pœnam exigit, *l.coges*, *Auth.de mandat.Princip. Soccin.conſ.*46. *vol.*1. *Reg.Reuert.dec.*14.*p.*1.*in manuſcrip.Capiblanc.de Baron.tit.*1.*ſing.*147.*n.*135.

Officialis dicens ſubdito:*carcerabo*
159 *te*,ſeù *granabo te, ſi non dederis mihi pecuniam*,dicitur committere concuſſionem: ideſt per vim pecuniæ extorſionem, *Gram. conſ.crim.*51.*n.*15. *&* 16. & deducitur ex *text. in l.*6. *ff. ad l.Iul.repet.& l.*2. *ff.de concuſſ.*

Perſcrutentur, & expendant ſanè
160 Domini R. Iunctæ, ſi ſolutio ſportularum ſit voluntaria,an potiùs coacta exactio, atq; adeo concuſſio? neque vnquam me hercules erit, quòd iſtas de more, ritè, rectèq; exigere potuerit,docentibus oppoſitum iuratis teſtibus per ipſummet de Spirito productis ad ſui defenſionem.

Accedunt perditi mores Iacobi,fa-
161 ma durior, & grauis opinio, quę in ſimilibus caſibus sũt potiſſima. Quãdo enim vrget mala fama inquiſiti, leuiores ſufficiunt probationes,& teſtes non integri, *Maſcard. de probat. concluſ.*1137. *Farinac. de var. & diuerſ. crim. q.*111. *n.*267.*Villadieg.in ſua polit.cap.*6.*de la inſtruçion*,§.2.*nu.*19.*R.de Pont.deciſ.*16.*ex nu.*11.*Praſ. Merlin.cit.cap.*29.*n.*11. *cent.*2.

Adſunt alij proceſſus inquiſitionũ
162 contra eumdẽ;vnde delicta,de quibus quis fuit delatus,licèt abſolutus, augent malam famam,& opinionem; quotum nouorum delictorum reſpectu,cum producantur alij proceſſus, indicium faciunt pro noua imputatione,vt ex *Celſo Vgone conſ.*85.probat *Baiard. ad Clarum in* §.*furtum*,*n.*65.multo magis,ſi fuerit agratiatus, quia,inquit *Afflict. in conſt. ad legitima pondera*, *n.*1. remanenr in corde reliquiæ fraudis,ideſt conſuetudo cõmittendi fraudem,& notant *Menoch. de arbitr.caſ.*295.*n.*18. *Gomeſ.* §.*furtum*, *n.*9.*Farinac.in conſ.*30.*num.*67. 72. *&* 76. *Aunt meus ad Gram. deciſ.*16.*num.*4.

Præterea ijdẽ Gubernatores eiuſ-
163 dem vectigalis vini, annis elapſis ſupplicem libellum porrexerũt Eminentiſs.Dom.Cardinali de Aragonia, tunc temporis hnins Regni clauum tenenti, dicentes, quòd dictus Iacobus, præter inquiſitiones contra ipſum pendentes, & capita deducta, vſurpauit, in adminiſtratione ad demanium, nonnulla anreorum millia ab interceptis, viſitationibus pera-

ctis,& pluribus patrimonijs decoctorũ,auferens aurũ,argentum, gemmas, aliaq; mobilia, depredans deposita, committens furta multifaria qualificata, & improbissimos quæstus exercens, post tot, innumeraq; flagitia in officio commissa,de quibus omnibus Ius, & Iustitiam expetebant. Quinimò cum præfecissent Iacobum regionibus, seù tribubus,vulgò quarterijs huius Ciuitatis, quibus Ianuarius Trullius præerat, spe decepti, præuio consilio, grano salis habito,inter ipsos,omnium calculis,eumdem,tanquàm seruum nequàm,deposuerunt, dicentes, ex quo multos excessus,& crimina in demandato sibi munere commiserat.

Sic mense Aprilis 1659. Gubernatores farinæ deiecerunt eumdem ab rationibus exercendis, quibus præfuerat in dicto vectigali, ob eius facinora.

Insupèr Iacobus fuit inops, vnde-
164 quaq;egenus,ac repente euasit opibus affluens:quadrigis vsus est,ac famulis,& in domos magnas migrauit; Idq; non sua frugalitate, virtuteque singulari; at cum primò ad hoc officium conscendit, vt Iuris est præsumptio, *Caroc.sing.141.Reg.de Ponte de potest.Proreg.tit.elect.Official.§.7.n.2.Danz. de pugn.DD. to.1. tit. de delict.Offic.cap.10.n.30.Mastrill.de Magistr.lib.6.c.10.n.6. R.Ronit. decis.38. num.4. in prag.1. num.18. de muner. Official.*

Imperiosus,vnicuiq;pessimè mora-
165 tus,omnes apùd sua acta cõfugientes conuicijs exagitans; Itaut, vel in ipso Prætorio scripturarum fasciculum in ora cuiusdam, conditionis inter Ciues optimæ,vibrare ausus fuerit; Vocitans plerosque alios homines vrbis fęcem, domestico meretricio, non laborantes modò, at lætantes. Quæ omnia prolapsa sunt ex ore testium per ipsummet productorum. Non enim licet Officialibus aliquid iniuriosè facere, quòd si iniuriam fecerint fiducia officij, iniuriarum actione tenebuntur, *l.nec Magistratibus 32.ff.de iniur.*, & in Regno stat *Constit.* incipiens,*Eos tantùm,sub tit. de repulſ. Official.* vbi priuatio officij, &publicatio bonorum.Cæsarum tẽporibus,si quis in magistratu,auarè, superbè, & insolentèr se gesserit, ipsũ ante tempus finiti honoris, imperio desistere,& de gradu deijci,iubebant, *Alex. ab Alex.genial.dier.lib.4. cap.6.fol.182. Bouadill. polit. cap.22. lib.2. sub n.76. pag.499.*

Quin alij eius testes asseuerãt,quòd
166 impulerit quosdã tabernarios,vt se perderent vsq; ad exitialem exitum, & internicionem, contra *text. in l. si benè 33.ff.de vsur.* ibi: *Dummodò non acerbum se exactorem,nec contumeliosum præbeat; sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum.*

Toto conatu Iacobus hanc verita-
167 tem cõtegere, testibus emendicatis ad sui defensionem,& ad testium Regij Fisci repulsam exoptauit.At oleũ perdidit, vt ita dixerim, cum sibi probent nihil: aliqui namq; inuerisimilia deponunt, falsa, & auditu aspra: nonnulli sunt contrarij, & inquisiti:reliqui contra ipsummet testimonium protulere.Quamobrẽ haud prętereundum est illud doctissimum Doctorum placitũ:Iudex nimiùm,nè credat testibus, sic ad defensam adductis; & notat *Porr. in fasc.crim. §.defensiones.pag.426.* quem refert, & sequitur *Thor.vot.3.n.27.p.2.*

Hæc est epitome flagitiorum, quæ vsq; adhuc in Iacobum Spiritum cõstant. Quasnam ergò pœnas subire, sit cogendus ? perscrutari oportet.

Regius Fiscus instat, deponi ab officio, & beneficio actuariatus, cogi sarcire damna passis iniusta, & condemnati corporalibus pœnis, quas gestis æquas arbitrabitur Reg.Iuncta.

Quòad officij iacturam,parùm est,
168 imò facillimũ,quod exposuit. Etenim si Doctores, & Nostrates,& Exteri dicunt,solam negligentiam esse satis ad illam:Nunc age porrò,quanto furtiùs in re nostra,quam tot,tantaq; delicta comitantur, non omissione,

ne, modò, ſed opere, falſitate, furtis, corruptelis, extorſionibus, concuſſionibusſq; prout in pari facti ſpecie per Suprema noſtra Tribunalia fuit vſquequoq; adamuſſim obſeruatum, ex *l. ſi aliquid, C. de Suſcept. & Arcad. lib. 10. l. Iudices, C. de dignit. lib. 12. l. 2. C. de Palatinis ſacror. largit. lib. 11. l. Ordinariorum, C. de cohortal. eod. lib. l. ſi quis, C. de offic. Præf. Prat. Giurb. conſ. 44. n. 1. Farinac. de delict. & pœn. q. 18. ex nu. 42. Afflict. in Conſtit. Regn. Offic. Reipubl. n. 1. verſ. caueant, Capyc. deciſ. 121. n. 17. Loffred. conſ. 11. n. 11. Lanar. conſ. 22. n. 20. Caſar. in ſpecul. peregr. q. 2. §. 1. Reg. de Pont. dec. 7. 16. & deciſ. 25. R. Rouit. in deciſ. 36. & conſ. 104. tom. 2. & in prag. fin. n. 12. de offic.* ex *Plot. Bart.* & alijs *Præſ. Merlin. lib. 2. c. 28. num. 6. D. Reg. Galeot. reſponſ. fiſc. 15. Georg. alleg. 42. Caball. conſ. 76. & Reg. Reuert. deciſ. 2. 46. 226. 259. 260. & 301.*

169 Præter officij iacturam, fas eſt, vt affligatur pœnis corporalibus, quæ per Capitula Regni, ac Statuta municipalia non moderantur, quippè, quæ, quòad pœnas corporales nihil noui nacta ſunt, loquentia dumtaxàt de pecuniaria mulcta peculatus, quæ à quadruplo ad nonuplum progreſſa eſt; Idq; quando ciuilitèr experimur, non quando criminalitèr, quod notaui apùd *Accurſ. in l. 2. verb. omnibus, C. de his, qui ex publ. ration. lib. 10.* quē ſequuntur DD. qui in indiuiduo loquuntur de materia dicti *Cap. Regn. Vulgaris famę proloquium*, & cœterarum legum municipalium, ex *Cap. Carol. II. Ad hoc volentes*, quod dat pœnam pecuniariam vltra corporalem arbitrio Regis, quæ poteſt extendi vſque ad mortem, *de Pont. de poteſt. Proreg. tit. de prouiſ. fier. ſolit. §. 2. n. 14. Giurb. conſ. 6. n. 12. Farinac. q. 17. n. 60. Marant. diſput. 3. nu. 12.* concordant *Cap. item quòd Iuſtitiarij, Conſt. apùd Iuſtitiarios, Conſt. corruptelæ crimen, & Conſt. Officiales Reipublicæ*, quòdue adducta Iura ita ſint vſu recepta, expreſsè tradunt *Afflict. in Conſt. Officiales, n. 3. Reg. de Pont. deciſ. 7. n. 31. deciſ. 16. & de poteſt. Proreg. tit. de regal. impoſ. §. 3. num. 4. R. Rouit. in prag. 3. de milit. n. 34. Gram. conſ. 35. n. 12. de Franch. deciſ. 457. Capibl. to. 1. ſing. 55. n. 103. & ſup. prag. 4. nu. 30. de Baron. Reg. Sanfel. deciſ. 270. Montan. de regal. tit. de regal. offic. n. 70. col. 1. in fin. Muſcatell. in prax. crim. tit. de Indic. corrupt. n. 54.* idem *Reg. Sanfelic. dec. 45. tom. 1. Præſ. Merlin. tom. 2. cap. 29. num. 16. Reg. Reuert. deciſ. 14. 40. 46. 56. 226. & 260.* vbi aduertit, *Cap.* prædictum *vulgaris fama proloquium*, fuiſſe temporale factū ad Regis beneplacitum, non ſub Regia dignitate, & propterea Regis morte extinctum: quicquid in contrarium dixerint *Camill. de Medices conſ. 143. n. 11. & D. Conſ. Prat. reſponſ. fiſcal. 2.* in Regno pœnam cōtra extorquentem eſſe dumtaxàt pecuniariam: nam ipſis obſtant iura, rerumq; iudicatarum authoritates.

170 In cauſa Regij Fiſci cum Theſaurario Principatus citrà, poſtulato de mala adminiſtratione, & fiſcalibus exactis, Regiæq; Curiæ non perſolutis, qui fuit damnatus ad priuationē officii, & ad relegationem per luſtrū, vt deciſum refert *R. Reuert. deciſ. 40.*

In cauſa Mazzoli Cuſtodis portus, inquiſiti de indebitis exactionibus, & poteſtate per ipſum data ad extrahenda victualia, damnati ad inſeruiēdum Regijs triremibus, idem *R. Reuert. deciſ. 14.*

Bartholomęus de Peris, Quæſtor Cāpaniæ Fœlicis, accuſātus de fraudibus, & extorſionibus, fuit damnatus, vt perſolueret R. Curiæ aureorum quinque millia, redderet Vniuerſitatibus pecunias extortas, ac per ſeptennium in Regijs triremibus inſeruiret, *Reg. Reuert. dec. 260.*

Io: Baptiſta Gazzella, Brutiorum Portulanus, inquiſitus de prauo regimine ſui muneris, & nonnullis culpis, officij ademptione ſimul, & deportatione caſtigari meruit, *R. Reuert. deciſ. 64.* quam etiam reſcribit *Reg. Rouit. in fin. 2. vol.*

Petrus Pyrtus M.C.V. Actuarius in-

inquisitus, quòd accepisset pecunias, quas daret Iudici, litigatori ideò pollicitus hilarem litis euentum, cecidit officio, & fuit relegatus, *Reg. Sanfel. decis.45.lib.1.* qui *decis.166. num.20.* alium refert casum, nec non *Reg. de Marin.lib.1.quotid. cap.291.*

Iulius Cœsar Guadagna Reg. Curiæ Notarius, conuictus, quòd in officio commisisset crimina, fuit per Regiam Iunctam, die 5. Decembris 1628. referente *D.Reg.Rouito*, condemnatus ad subeundas pœnas corporales, & priuationis officii, vt ipsemet *R.Rouit.* testatur *cons.104.in princ.vol.2.*

Paulus Oliua Telonarius Ciuitatis Caietæ, paritèr conuictus, de delictis commissis in officio, à Reg. Iuncta fuit per decennium relegatus, ac officio, & beneficio orbatus, *Præs. Merlin.tom.2.controu.cap.28. n.13.*

Contra Ioseph Raparum Thesaurarium Apuliæ Pencentiæ, officij publicatio fuit decreta, & illius applicatio Regiæ Curiæ, ob delicta in eo commissa, *Capyc. Latr. consult. 33. in princip.*

Ex quo euidentèr colligitur, de-
171 cipi dicētes, pœnas priuationis officij, & personales ob extorsiones, habere locum tantummodò in Officialibus iurisdictionem exercentibus, quãdo oppositum, tàm sæpissimè decisum inspicitur. Itaq; temeritatis nota inurendus esset ille, qui ab hac veritate gratis deficeret, quæ eruitur ex verbis *text. in l.1.ff.ad l. Iul.repet.* ibi: *Quo alio officio, munere, ministerioq; publico*, ac ex nostris legibus municipalibus, in *Cap.* Caroli II. *ad hoc volentes*, cum cœteris supra indicatis. Idcircò non immeritò pluries decisum, quòd Officiales, etiam iurisdictione non vtentes, officium ademptū defleuerint pendente inquisitione, *R. Sanfel.dec.61.tom.1.*

Præterea Actuarius est Officialis, &
172 quodámodo aliqualem iurisdictionem exercet, estq; de substantia iudicij, & comprehenditur in *Rit. M.C. 49.& in Const.Regn. scire volumus*, vt notant *Gizzarell. decis.24. Thor.to.1. comp.decis. verb.remissio vasal. Danz. lib.1.de pugn.DD.tit. de Offic.in gener. cap.3.num.4. & de offic. Actuar. cap.1. num.1.* & alij, quos adduxi in *d. rit. 49.n.9.lib.1. Reg.Rouit.decis.71.n.49.* Deniq; si ita est definitum in Notario Regiæ Curiæ, qui vt dicit *Lanar. cit. cons.22.* non habet officium; enimverò tantùm dictat, & scribit; quantò fortiùs in Actuario; præsertim vini, cui totum incumbit, vt patet.

Quinimò *lo:Berard.Muscatell.* om-
173 niū praxim scribentium facilè Princeps, *in prax. crim. tit. de cognit. seu probat.delict.rubr.de indic.corrupt. nu. 54.pag.661.* aduertit, pœnas statutarias constitutionum, capitulorum, & pragmaticarum, non comprehendere Actuarios, cœterosque Curiales, vtpotè qui delinquentes in officiis, extorsiones, corruptelasq; committentes, subsunt pœnis Iuris communis, puniendi ad instàr grassatorum, *l.3. ad l.Iul.repet. l.2. de concuss. l.1. §.1.de fals.l.1.in princ.de sicar.* quæ Iura refert *Glos.in indic.l.3.* ac dicunt nonnullæ *Prag.sub tit.de commiss. non defin.* & concinit *Pragm.5. de Actuar.* incip. *Ferdinandus, in fin.* ibi: *Nec minus extraordinaria iuxtà nostrum possit puniri arbitrium*, & mirificè obseruat *Muscatell. loc.mox cit.n.55. R. Sanfelic.decis.45.n.3.lib.1.* ac memini in *rit.14.n.11.lib.1.* & re vera, quodcumq; vel graue supplicium appellari debet mite huiusmodi hominum generi, qui atrociùs grassantur, quia tuti Iustitiæ galea, clypeoq; authoritatis legum defensi, in ipsa Vrbe, coràm Principe, Patribusq; quã prædones, qui in syluis, nemoribusq; non equidem citrà incõmoda, periculaq; delinquunt, *l.1 .C. de diuers.Official. lib.12. l.Iudices, C. de dignit. eod. lib. Mastrill.de Magistr. lib. 6.cap.8.n.44. D.Reg.Galeot.respons.fiscal.15.n.152. Giurb.cons.44.n.16.*

Quæ pœnæ possunt etiam esse ca-
174 pitales, sicut historiæ meminerūt de ijs, quibus in huiusmodi delinquentes vsi fuere Cambyses, Darius, Alexander Seuerus, & alij, *Valer.Max.*

lib.

lib.3.cap.3. Alex.ab Alex. dier.genial. lib.3.cap.5.Balduin.in l.25.legum duodecim tabularum, Menoch. de arbitr. Iudic.cent.4.lib.2. caſ.342. Surgens de Neapol.illuſtr.cap.17.n.20.& nonnulla ſcripſi in *indic.rit.14.n.10.lib.1.*

Nec diſtinctio officij empti, vel
175 gratuiti, tradita à *Cranet.conſ.6.*cui adhærent *Roland. conſ.18.vol.3. Medic.cit.loc.*quos refert *Prat.mem.loc.n.50.Gabriel.conſ.171.nu.4.vol.2.*apùd *Giurb. conſ.44. n.34. Farinac.conſ.5. vol.1. & conſ.111.vol.2.in fin.Franc. Marc.dec.199.n.3.p.2.*& à *Rota Rom.* pluries deciſum fuit in *dec.769.n.11. p.1.in noviſs. diverſ.& dec.812. n.19.* Obicē ponit. Quandoquidē in vtroq; ineſt clauſula: *donèc fidelitèr ſe geſſerit.* Emptio enim eſſentias rerum, atque adeo naturam officij non mutat, vt cōtra *Cranet.*cōmunis dimicat opinio, quæ eſt vſu recepta pro quolibet officio in Regno, *Franciſ.de Amicis de his, qui feud. dar.poſs. n.1. pag.6.* ac exploſo memorato *Cranett. conſ.6.* notat *R.Ronit.conſ.104.n.14.* ibi: *Allegare, quòd hac facultas nominandi non fuit gratioſa, & propterea ceſſit illius ademptio ex culpa nominantis, Truſſa eſt: nam non propterea efficitur alterius naturę, quàm ſi officium gratioſè conceſſum;* & Aymonem fuiſſe lapſum, doctiſſimè, ac ſolidiſſimè iuxtà morem, ſcripſit *R. Galeot. reſponſ. Fiſcal.15.n.130.* notans, in dies ſic determinari per Reg. Iunctam Iudicum Delegatorum, & *n. 121.* deterioris eſſe conditionis illum, qui emit officium, licèt à Principe, quoàd faciliorem remotionem, illo, qui gratis accepit, *Merlin.cap.28.* inuehens cōtra memoratas Rotæ deciſiones, & poſt alios *Caſar. in ſpecul.qq. peregr. q.2.ex n.17.* qui *n.23.* tuetur *Aymon. Cranett.* benè loquutū, nempè in caſu, quo feudatarius non delinquit in eſſentia eſſentiali feudi, hoc eſt in fide; ſed quando vaſallos grauat, cogitur feudum vendere, iure accepto pretio, & proindè malè fuiſſe inductum ad excuſandum Officialem, qui in eſſentia eſſentiali cuiuſcunq; officij deliquerit, quiq; baſim, donec benè, & fidelitèr ſe geſſerit, euerterit, vel concuſſerit. Quę quidem ratio militat, tàm in officijs emptis, quàm gratioſè, ſiue ex meritis conceſſis, quibus pretium non eſt pretioſiùs.

Hæc dicta eſſe profectò recrude-
176 ſcentis animi furores, putabunt nōnulli, non equidèm qualia ſunt, obſequia voluntatis obſequentis. Nequit Fiſcalis abſq; eo, quòd truſem vultum ſimulet, præſeferatq; Regiarum cauſarum, vel clypeus ictibus adeſſe, vel vulneribus dictamnum; veluti, ſi idem eſſet cōtra Reos calamum acuere, ac humanitatem exuere; quando decet, operæq; pretium eſt, veritate, fidelitateq; perſpectis officio ſatisfacere, tacita quadam vi vrget, vel ſynderæſis. Planè credat quiſq; ſi ob muneris, quo fungor, religionem, & obtemperantiæ neceſſitatem calamus ſęuitiam redolet; cor ob naturæ propenſionem, & liberam voluntatem, electionem, lenitatem ſapit, & iucunditatem. Si enim litigator, vel Reus faſtidiat nimiam diligentiam, & ſedulitatem Fiſcalis, ſciat eius muneri iniunctum, vt diligentiſſimè lites perſequatur, & nullam moram, vel diſſimulationem contrahat in diſcutiendis, & perſequendis iuribus fiſcalibus, & quicquid in hoc exequeretur, etſi nimis rigidè circa id ſe haberet, ſuæ obligationi cohæret: nàm eius munus, indè malum neceſſarium, indixit Alexander Seuerus, teſte, poſt alios, Fiſci patrono, *Io. Bapt. Larrea allegat.fiſcal.2. n.8.& 9.* qui *ibidem*, & *alleg.praced.1.n.10.* notat, Fiſcalis officium, ſanctum, vtile, & neceſſarium eſſe, & diximus in *rit. 2. n.31. lib.1.* intereſt nàmq; Reipubli-
177 cæ, nè delicta impunita remaneant, *l.ita vulneratus,ff. ad l.Aquil.Annaus Robert.lib.2.rer.iudic. cap.19.* non eſt crudelis, qui crudeles iugulat, *cap. non eſt crudelis 23. q.5.* & delinquentes mulctare, atq; iuſtitiam facere contra criminoſos, inter eleemoſynarum genera connumeratur, *cap.tria ſunt genera, diſt.45.*Audiatur Pe-

Pelagius Summus Pontifex, scribens Iudicibus delegatis per Sedem Apostolicam in *Epist. in cap. qua nos*, 23. *q.*5. his verbis: *Nec quidquam maius est, vndè Deo Sacrificium possitis offerre, quàm si id ordinetis, vt hi, qui in suam, & aliorum perniciem debachantur, competenti debeant rigore compesci*. Omnia tamen cum veritate, conscientia, & fidelitate animaduertere debet Fiscalis, *Escobar. de purit. proband. par.*2.*q.*8.*n.*20. *&* 21. nàm veritas semper amplectenda est, *l. pen. ff. de probat.* quæ celari diù non potest. Neap. 9. Augusti 1667. Discusso plenius imminentis Iurgij discrimine in Regia Iuncta deputata per S.E. & in ea suffragia præstantibus Spectabili Dom. Regente D. Francisco Ortiz, Cortes, & DD. Consiliariis Francisco Rocco (qui & Commissarius) Io: Baptista Hodierna, & D. Præsidente R.C.D. Emmanuele Aluarez Scalera, me Iudice M.C.V. Iura Fisci sustinente, ordine Excellentiss. Domini, manauit scitum. *In causa Regij Fisci cum Iacobo Spirito, inquisito de pluribus excessibus commissis, etiam cum fraudibus, & extorsionibus, intuitu Officij. Die* 13. *mensis Aug.* 1667. *Neap. Facto verbo. Per Regiam Iunctam delegatam per S. E. fuit prouisum, & decretum, quòd supradictus Iacobus pro Capitibus quarto, quinto, septimo, decimotertio, decimoquarto, decimoquinto, vigesimosecundo, & vigesimoquarto, exulet per biennium ab hac Ciuitate, eiusq; districtu; nec non condemnetur ad priuationem officij Actuariatus Arrendamenti vini, & dictum officium applicetur in beneficium Regia Curia, & pro capito vigesimotertio sint salua Iura Regij Fisci, & Arrendamenti vini, dispunctis rationibus. Pro cæteris verò Capitibus liberetur, prout præsenti decreto liberari mandatur cum cautione vntiarum auri* 50. *de stando Iuri in forma; verùm sint salua Iura Regio Fisco super prætensa exactione in futurum contenta in sexto Capite; hoc suum. Penès eumdem Leonardum de Vino.*

Hinc affabrè notandũ, probationes,

178 quæ aliàs liquidò ex testibus omni exceptione maioribus requiruntur contra ipsos Officiales, *Amod. de syndic. n.* 168. *Paris. eod. tract. in verb. probatio, cap. contra Officiales, Bertaz. tom.* 2. *cons. crim.* 71. *n.* 11. & alij penès *Larream alleg. fisc.* 43. *n.* 36. admitti leuiores, & testes quoque non integros, cum Officiales mala laborant fama, vel emerunt officium, *Mascard. de probat. concl.* 1137. *Decian. tit. de repet. cap.* 38. Ementes enim officia censentur habere animum malefaciendi, ac indebitè lucrãdi, siue retrahẽdi pecuniam erogatam per corruptelas, *Bart. in l.* 1. *ante n.* 1. *&* 2. *C. de murilegul. lib.* 11. *Paris. de syndic. vers. dicitur, pag.* 95. *& vers. & primò, pag.* 111. ac conferunt à nobis tradita in *Rit.* 14. *ex nu.* 18. *lib.* 1. Addimus *Christoph. Crusij de indic. p.* 3. *cap.* 21. *ex num.* 1. qui ex *Bart.* de officiorum emptoribus ait, quòd pecuniam expendentes pro officijs, præsumuntur indebitè lucrandi, & malefaciendi, & quòd pecuniam acceptantes plus peccant, scilicèt furandi occasionem præbentes, & *Angel. de Aretin. in Nouella* 8. *cap.* 1. eiusmodi venditores, & mercatores appellat baraptarios, qui alijs iustitiã vendunt, & innocentem gregem lupis deuorandam exponunt: cum impossibile sit, ementes officia per simoniam acquisita, sordibus, & residuis non esse plenissima, *D. Antunez Portugall. de donat. Reg. lib.* 1. *p.* 2. *cap.* 14.

Quocirca *Senec. lib.* 1. *de benefic.* ap-

179 tè dicebat: *Prouincias spoliari, & nummarium Tribunal, audita vtrinq; licitatione, alteri addici, non mirum, quandoque emens vendere, gentium ius est.* Nihil namque absurdiùs, ac perniciosiùs est, quàm dignitatem quæstu, ordinem pretijs metiri, cum sæpè, aùt furtis, & rapinis, aùt casu quodam fortunæ dentur, & eripiantur, *Bodin. Andegauensis lib.* 3. *de Republ. cap.* 8. *pag.* 356. quia non tanquàm ad Nundinas, & Mercatum, ad Reipublicæ Gubernaculum est accedendum, *Plutarch. in præcep. gerend. Reipubl.* Quarè etiam *Salamon in prouerb.* 17. *nu.* 16.

irri-

irridebat aliquando ſtultos, dicendo: *Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cũ ſapientiam emere non poſſit?* Sed emẽtes Magiſtratus irridebunt pauperes Sapientes, aiendo: quid prodeſt Studioſis habere ſcientiam, cum Magiſtratus emere nõ poſſint. Hinc *Barth. Fumo in ſumm. aur. ver. officium*, eruit: *Omnis ratio virtutum, & ſtudiorũ tollitur ex eo, quòd non niſi pecunia habentur officia, & plerique, aùt adoleſcentes, rerum imperiti, aùt opulentiores, quamuis imprudentes, Senatores ſiunt.*

180 Iis quippè, qui pecunia ad Magiſtratus promoti ſunt, affabrè concinunt verſiculi Sereniſſimi Pſalmẽſis Prophetæ *pſalm. 113. n. 4. & 5.*

Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuũ hominũ.
Os habent, & non loquentur. Oculos habent, & non videbunt.

Qui ad hanc rem ſic explicari poſſunt: Simulacra gentium, Magiſtratus, vt Simulacra Diuum à Gentibus venerantur. Argentum, & Aurum, qui argento, & auro promoti ſunt. Opera manuum hominum, quorum fauore, & ſuffragio promoti ſunt, non opera manuum Dei. Os habent, & nõ loquentur, hi ſunt, qui nec Populum docent, nec crimina corrigunt, de quibus conqueritur *Diuus Bernard. de conſid. ad Eug.* quos *Propheta Iſaias cap. 56. n. 10.* appellat, canes mutos non valentes latrare. Oculos habent, & non videbunt, cum impios, ſcæleſtosq; homines delinguere viderint, & muneribus obcęcati, quaſi non videntes, impunitos prætermittunt.

181 Inſupèr aduertendum dicterium illud decantatum, de generali conſuetudine non poſſe Officiales ſyndicari, niſi de barattaria, furtis, illicitis extorſionibus, & cõcuſſionibus, apùd *Guazzin. ad diſenſam reor. def. 1. cap. 23. n. 8. Io. Laurent. de Rugerio*, virum ingenij, atque eruditionis laude floretiſſimum, (cuius encomia recenſet *Auus meus ad Gramm. dec. 103. n. 94. & 95.*) *in reſponſo* reſcripto à *Lagan. ad Rouit. cit. loc. in princ. Bertaz. conſ. crim. 71. n. 3. lib. 2. Clar. q. 73. Rebuff. de appell. in præfat. n. 24. tom. 3.* quam conſuetudinem validã aduerſùs *Carrab.* præconizat *Calima de ſyndic. cap. 4. n. 15. Tapp. de iur. Regn. tom. 5. in Conſt. ſi Iudex fraudulentèr, n. 6. Varg. Machiuc. de ſynd. iuſtit. Arag. p. 4. lib. 4. conſider. 11. ex num. 18.* ſimplicitèr, & abſolutè intellectum non eſſe tutum: nam ſyndicantur etiam de negligentia, atque de retardata, & malè adminiſtrata iuſtitia, ac de iniqua, & iniuſta ſententia, *Pariſ. de ſyndic. verbo negligentia, cap. 1. & ſeq. Amod. eod. tract. ex n. 69. Farinac. q. 111. n. 390. Affl. in conſt. volumus, nu. 12. Scacc. de appell. q. 19. rem. 4. Giurb. conſ. 71. n. 42.* quod expreſsè noſtra municipali lege caueri videtur in *prag. 1. de ſyndic. Official.* his verbis: *Parati oſtendere quibuſcumque querelis contra eos propoſitis ciuilitèr, vel criminalitèr, ſiue mixtis, de commiſſis, & omiſſis in eorum officio.*

182 Verumtamèn his in caſibus cum prudentia ſumma procedendũ monemus, talitèr quòd ſimili exiſtente Statuto in Republica Lucenſi, in more ibi poſitum eſt, vt ſyndicentur ſolùm de dolo, & barattaria, teſte *Scacc. de appell. q. 19. memb. 4.* maximè quãdo ſententia à pluribus in Collegio dicta eſt. Non inquàm ſyndicari debet de ſentẽtijs malè latis, niſi euidentèr conſtet, aùt odio, aùt quæſtus gratia ab illo ſententias, aùt decreta minus iuſta pronunciata fuiſſe, vel eum cauſas in Collegio referret, relationem veritati aduerſam dolo malo feciſſet, ſiquidem his in caſibus, haùd ob ſententiã non iure prolatam, ſed ob eius iniquitatem, turpitudinemque in ſyndicatu tenetur, ſicut latè probat *Gramm.* qui in propria cauſa calamũ arripuit, *in conſ. 54. n. 3.* & ſequuntur *Berart. cit. tract. ſpecul. viſit. cap. 14. n. 55. Maſtrill. de Magiſtrat. lib. 6. cap. 10. ex n. 159. Bonadil. lib. 3. cap. 5. n. 55. & lib. 5. cap. 4. n. 60. Larrea dec. 98. n. 59. Simac. lib. 6. de Republ. c. 24. num. 4. Solorz. de iur. Indiar. lib. 4. cap. 8. n. 55. & in polit. Indiar. lib. 5. cap. 10. Farinac.*

*nac.consf.64. ex n.10. Giach. in consil.
syndicat.num.46. R.Rouit.in prag.1.de
syndic.n.39. D.Calà de visit. Magistr.*
integra *obseruat. 8. de Angelis de offi-
cial.Baran.cap.270.* An verò teneantur
pro sententijs prolatis contra
communem? *Ludou.dec.7.* & pro deli-
ctis familiæ? *Balb.dec.500.* ac dicam
in *rita.*

Ideoq; in re dubia non syndican-
183 dũ Officialem, scripsere *Soccin.cons.
132.n.5.tom.2. Giurb.cons.72. nn.21.
Turrett.cons.4.n.39.* nec fieri debere
scrupulosas inquisitiones, admonent
*Paris. de syndic. in princ. Clar. q.73.
Testay alleg.9. n.201.Gramm.cons.54.*
nec rigidè agendum, *Bec.cons.1.n.17.
Turret.cons.4.n.89.Bertanz. cons.38.
n.10.cons.50.nn.13. & cons.62. n.28.*
nec deniquè minutijs, & leuibus curã-
dũ, *Tiraq.de reb.exign. n.13.Giach.*
post *Clar. in cons.syndic.n.44. Sesse in
quæst. de syndic. n. 6.* post *tractatum de
inhibit. Alex. Randens.* videndus *tom.
1.respons.50.num.510.* quod exarauit
ad inquisiti Officialis defensam, per
numeros 721.

Potestas prætereà, seù Capitaneus
184 imperitus excusatur, si voto Assesso-
ris aliquid decreuerit, atque Assessor
ille stare debet syndicatui. Guberna-
tor enim omninò obstringitur sequi
illius consilium sub pœna nullitatis
actorum gestorum, *l.1.ff. de offic. As-
sessor. Speculat.in tit.de Assess.in princ.
Azzo in sum.Cod.tit.eod. Dec. cons.7.
Curt. cons. feud. 2. col.2. Archidiac.in
cap.statutum, n.13. de rescrips. & Ca-
gnol.in l.diem functo, n.12. ff.de Assess.*
ad quod etiam notabilis est *text.in c.
nouit, sub tit.de his quæ fiunt à Prælato
sine cons.Capit.*ibi: *Nouit tuæ discretio-
nis prudentia, qualitèr tu, & fratres
tui vnum corpus sitis, itaq; tu caput, &
illi membra esse probantur, vnde non
licet te, ommissis membris, aliorum con-
silia in Ecclesia tua negotijs vti, cum id
non sit dubium, & honestati tuæ, &
Sanctorum Patrum constitutionibus cõ-
trà ire,* & annuunt *Bart. in l.Titium,
aùt Meuium, vers. & eumdem, ff. de
administrator.tutor. Luc.de Penn.in l.
omnes Iudices, C.de Decurion.lib.10.Io:
Anton.Niger in cap Regn. Item, quòd
prædicti, Vant. de nullitat.tit.de defe-
ctu Iurisdict.n. 151. vers. si igitur,
Cancer.3.variar.cap.17.ex n.387.*de-
cisum refert *Fontanell. de pact. nupt.
glos.10. claus.4. n.161. Reg.de Pont.de
potest.Proreg. tit.de delegat.causar. nu.
25. Capiblanc.de Baron.p.2.cap.17.n.
2.* quod etiam dixerit consilium *Pa-
ris.de Put.de syndic.verb.in princ.*

Assessor proindè frater, & socius
185 Potestatis dicitur. Hinc mihi, vti
Consultori Ill. & R.Regij Cappella-
ni Maioris, deberi immunitates, quæ
ipsi conceduntur, scripsi sequenti re-
sponso. Cum iussu Excell.Dom.Pro-
regis munus obeã Consultoris penès
Ill. & Reu. Cappellanum Maiorem,
instantèr petij, vt immunitates, &
exemptiones mihi concederentur, ab
omnibus huius fidelissimæ Ciuitatis
oneribus, quæ ipsi Rrgii Sacelli Pre-
sidi, atq; ipsi Regio Sacello indul-
gentur.

Primò itaq; adduxi, mihi tanquàm
186 Sacellani Maximi Assessori, & Con-
sultori, omnia ea priuilegia deberi,
quæ Assessoribus, & Consultoribus
elargiti sunt, vt *Honorius, & Theodo-
sius Imperatores* rescripserunt *in l. nõ
minus,* aliàs *l.non parum 11. Cod. de
Assess.* ibi: ***Ab omni indictionis onere
prorsùs immunes esse, præcipimus.*** De-
indè, quia citrà controuersiam posi-
tum est, Consultoribus, & Assessori-
bus eas deberi immunitates, quæ
Magistratibus, quibus assident, spe-
ctant: cum in *add.l.non minus,* apertè
dicatur: ***Non minus Assessoribus maio-
rum Magistratuum, quàm ipsis Iudici-
bus, &c.*** Perspicuum autem est, Cap-
pellanum Maiorem (cuius Assessor
est, & Consultor, Reg. Consiliarius)
ab omnibus oneribus huius Ciuita-
tis eximi; quarè Ipse etiam Consilia-
rius ab ijs eximendus sum.

Neq; obijciatur, memoratam le-
187 gem, & pro quibusdam dumtaxàt
Ministris latam esse. Nàm primò nõ
derogat vniuersalitati legis, quòd ibi
feratur, & ad eos dirigetur, vbi, & in

qui-

quibus difficultas suborta est. Deindè cum lex ista in volumine Iuris cõmunis inserta repetiatur, liquidò cõstat, non particularem, aùt localem, sed generalem, omninò dicendam esse, vt notauimus in *Rit.288.n.23.hoc 4.tom.*

188 Præsertim, quia omnes Iuris Interpretes generalitèr illam semper interpretati sunt; cum inde tanquàm axioma inconcussum apùd omnes illud emanauerit; Assessoribus Magistratuum prærogatiuas omnes, ac exemptiones deberi, nihilo seciùs, quàm ipsis Magistratibus, quod accuratè aduertit *Christophorus Lanfranc.in tract.de priuil.Doctor.tom.18. num.44.fol.22.* per hæc verba: *Maximè, quia Iure cautum est, quòd Assessoribus Potestatis idem ferè honor, & eadem immunitas debetur, qui, & quæ ipsi principaliori Magistratui, casus est in l.non parum, C.de Assess.* Hactenùs *Lanfranc.* Idemq; adnotauit *Xamar de offic.Iudic.& Aduoc.1.p. q.2.nu.20.* ac receptissimam hanc sententiam, *Paris.de Puteo tract. de syndic. verb. Assessor,n.6.vers.priuilegium,* disertis hisce verbis confirmat: *Priuilegium concessum Potestati, extenditur ad Assessores, qui sibi subsunt, Glos. in l.restituenda, Cod. de Aduocat.diuers.Iud. verb.facundissimi.Glos.in l.& suum.S. vlt.D.de pact. secundùm Ang.ibi, & æqualis honor debetur Assessori,qui debetur ei, cui assidet in causis peragendis, l.1.D.de offic.Assessor. quia est Socius, & Consiliarius,l.1. C.eod.tit. quæ nota ad multa.* Hactenùs *Paris de Put.*

189 Hoc enim declarauit Inuictissimus Philippus, nulli Secũdus, nisi nomine tenus: scribens enim anno 1569. Duci Cõplutensi, in hoc Regno Proregi, præcepit, vt eas ipsas honorum, ac immunitatum prærogatiuas Consultori tribuat, quæ ipsi Regij Sacelli Præsidi tribuenda sunt, vt videre est in Indice librorum Regię Iurisdictionis. Et quidèm iure merito: etenim, vt legitur in vna *Nouella Theodosy, & Valentini* Imperatorum, *de postulando,* rescripta *in l.fin.C.de Adnoc.diuers.* Cappellani Maioris Consultor, alter Maximus Sacellanus est, vt ea verba apertè innuunt: *Præfectorum vices agit Assessor,* & quæ subduntur: *Vicarię vices agit, Vicarię dignitatis Assessor.* Quòd autem præcipuè muneris particeps sit Consultor, ostendit *Sidonius epist. 3. l.1.* his verbis: *Vnde te etiam par fuerit priuilegio vti Consiliariorum Præfectura, in quam participandam deposceris.* Ac multis exornat *Iulius Cæsar Bulenger. tract.de Imperatore, & Imperio, l.2. c. 21. de Amicis, & Assessorib. fol. 147.* vbi fusè, ac solidè docet, Assessores olim vocatos fuisse Participes, ex *l.1. C.si Rector Prouinc.*ibi: *Participes, idest Consiliarios, & Domesticos,* & ex *Ausonio in Idyl.2.*

190 Hinc Philippi Secundi mens fuit, assumendos esse ad hoc officium exercendum viros dotibus egregijs, ac insigni eruditione, & prudentia pollentes: nàm ex *Primoribus Aduocatorum sumebantur Assessores,* dicit *Sidonius Apollinarius lib.1.epist.vlt.& lib.5.epist.10.*vbi multa eruditissimus *Ioannes Sauaro in notis, Cassiodor. lib. 8.epist.12.*dicens: *Decet tractatores habere doctissimos, quibus potestas summa committatur:* cum in eo munere illud apprimè pensitandum sit, quod *Cassiod.* subdit: *Quando illius consilio te vides esse sociatum, qui nostri Imperij tractat arcanum.*

191 His adde, Cappellani Maioris Cõsultorem, etiam antiquis tẽporibus Vicariorum priuilegia habuisse; in eo enim munere cooptatus, censetur ad Vicarij dignitatem euectus, si audiamus *Iulium Cæsarem Bulengerum d. lib.2.cap.21.fol.147.lit.F. verb.prærogatiua,* vbi *prærogatiua,* inquit, *Consiliariorum, qui Illustribus assidebant, erat, vt Vicariæ dignitatis priuilegio gauderent.* Quis autem ambiget, quòd si Regij Sacelli Præses Ministro vteretur, qui Vicarij non munus dumtaxàt, sed & nomen haberet, ijs immunitatibus, & exemptionibus frueretur, quas expostulo, Consultoris quidem nomine insignitus, sed tamen

Vicarij munus plenissimè obiens: siquidem in ea Vrbe, in eo Regno degimus, vbi Vicarij omnes ad vnum, suorum Prælatorum immunitatibus fruuntur.

Accedit demùm, quòd Regium
192 Sacellū, eiusq; Clerus, cui Consultor vice Iudicis ordinarij fungitur, gaudet omninò immunitatibus, quæ postulantur. Quòd si Auditores Generales Exercituum, suorum Militū priuilegijs gaudent quòad forum, & exemptiones: vtpotè qui Iudicis ordinarii munus exercent, vt aduertit, & solidè probat *Conf.Patign. in comment.* quæ inseruit *Reg.Reuit.in prag.* 11.*de milit.n.*26.& quòad exemptiones citra omnem dubitationis aleam positum est; potiori iure Cappellani Maioris Consultor exemptionibus ipsius Clero concessis frui paritèr, & ipse debet, quando fori priuilegium, quod, Auditoribus Exercituum participatur, longè maius est priuilegio immunitatū. Nec Auditoribus Exercituum dumtaxàt, sed & Castellorum Auditoribus immunitates, & fori priuilegium, quæ ad Milites in hijs Castris commorantes spectant, in hac fidelissima Vrbe, ac Regno permittuntur, quod omnibus perspicuum est.

Consultor tamen, non Iudex dum-
193 taxàt est, vt Exercituum, & Castellorum Auditores; sed etiam Cappellani Maioris Socius, ac penè Collega, vt ex *Codice Theodosiano de Comitibus*: *Qui Illustribus agentibus adsederunt*, & ex *tit.de Assessoribus*, animaduertit *Iulius Cæsar Bulinger. loco laudato*, *fol.*147.*lit.*C. ibi: *Comites dicuntur, & lit.D.in Codice Theodosiano: Consiliarij nuncupantur Administrantium Socij*, eleganter *Cuiac.*

Quod autem socij, sociorum pri-
194 uilegijs perfruantur, nō solùm docemur ex *text. in l.* 1.*C.de Assess.* cum doctrina *Paridis de Puteo supra laudata*; sed etiam ex *text. in Clem. vlt. de celebrat. Missar. & confirmat.* Gaudent enim Emin. Cardinalium socii priuilegio, quo ipsimet DD. Cardinales potiuntur: recitandi scilicèt officia breuiora; quod notauit *Gloss. vlt.* quam communitèr *DD.* sequuntur apùd *Suar.lib.*8.*de leg.c.*11.*n.* 7.

Illud hic obijci posset, Sacellum,
195 & Clerum, quibus talis Sacerdos præest, frui quidem immunitatibus, & exemptionibus; sed titulo Clericali, cuius profectò particeps esse, nullatenùs potest Consiliarius, vtpotè Laicus. Verùm inficiari nemo poterit, in Iure, Iudici munus Iudicis exercenti; non Iudici vti homini, priuilegia subditorum permitti: etenim Exercituum, & Castellorum Auditores priuilegijs Militum gaudent, cum Milites ipsi non sint: munus etenim, & non personæ dotes, & insignia spectanda sunt. Hæc, vt meo muneri satisfacerem, dixi.

Cæterùm Potestati, atque Prouin-
196 ciarum Præsidibus, de facto facere aliquid volentibus, Assessores pertinacitèr resistere debent, ex *text. in l. quoniam, la* 2. *C. de appellat.* quem laudant *Gloss. in l. prohibitum, verbo resistentibus, C.de iur.fisci lib.*10.*Affl. dec.*265. *n.*77. & diximus in *ritu* 39. *lib.* 1. quem locū refert *de Angelis de official.Baron.cap.*11. Ad quod concinunt Iura Regni in *Cap.* incip. *Item caueant*, vbi sic dicitur: *Et nisi Iustitiarijs excedentibus prædictum modū pertinacitèr resisterint, teneantur pœna prædicta.* in *Cap.* incip. *In accusatis antē*, vbi sic habetur: *Sed si Iustitiarius, & Præses absque Iudicis, & Assessoris consilio ad tormenta prædicta processerit, Præsidente punito, excusetur Assessor, & Iudex à pœna, si fuerit inscius tormentorum, aùt si sciuit, & pertinacitèr resisterit Præsidenti, ad cuius Iudicis, & Assessoris instantiam suam, resistentiam pertinacem, quam Notarius actorum audierit, ipse Notarius ad eamdē pœnam in actis redigere teneatur*, & in *Cap.* incip. *Item quòd prædicti Iustitiarij*, vbi sic delineatur: *Et vbi Iustitiarij, & Capitanei prædicti non seruauerint, Iudices teneantur resistere eisdem, & si eis resistentibus nihilominùs Iustitiarij, & Capitanei contra facient, ipsi Iudices teneantur significare*

re hac Domina Regina, & vltimatim ad præsentiam eius personalitèr se conferre.

Quæ quidem repugnatio ab As-
197 sessore, vel Iudice facienda, nõ manibus, sed verbis fieri debet, vt dicitur in proximè citato *Cap. Item quòd prædicti Iustitiarij, n. 9.* & in *Cap. in accusatis, nu. 17.* ibiq; *de Nigris* laudat hoc asserentem *Luc. de Penn. in l. omnes, C. de Decur. lib. 10. sub n. 18. in verb. Inferre*, subnectens sufficere, si Præsidi legis annunciet consilium: Præsidi autem non leue imminet periculum, si consilium, quod debet audire, motus vitio despicit. Omnia verò agat lepido modo enarrato à *D. Reg. Tapia*, loco à me adducto in *cit. rit. 39. n. 11. lib. 1.* & iterùm in *rit. 288. num. 79. hoc 4. tom.* Plures autem quæstiones circa Assessores, & Præsides, ac de sequendis eorum consilijs, alijsque scitu dignis, videas ibi apùd *Lucam de Penna*, qui satis doctè, & eruditè, præter alios, illam legem interpretatur: & rationem, quarè pertinacitèr resistere debeat? adducit ipsemet *Io. Ant. de Nigris in mem. cap. Item caueant*, quia si minime contradicit, consentire videtur, & in dubio Assessoris consilio factum fuisse præsumitur, ex *Bart. in l. diem functo, C. de offic. Assess. num. 4.* quia omne factum, ab Assessoribus gestum esse intelligitur, iuxtà *Gloss. & Cyn. in cit. l. diem functo.* Hinc infert *Paris in verbo, Assessor, cap. 2. n. 11.* quòd Potestas
198 si de Assessoris consilio sententiam tulisse alleget, ad hoc probandum, probatione minime indiget, ex quo de Assessoris consilio semper facere, lex præsumit, ex *Cyn. in indic. l. diem functo, & Lud. in l. hoc adicto, ff. quod quisque iur.* admonente, quòd si Magistratus iniquam sententiam tulerit, quòd tunc Assessor ibi assistens protestari debet, vt minimè teneatur, *l. quoniam Iudices, C. de appell.* quam exornant *Boer. dec. 153. ex n. 4. Lancel. de attent. app. pend. ampl. 15. n. 16. Menoch. de arbitr. lib. 1. centur. 4. cas. 368. Stafil. in tract. de liter. instit. vers. dicendum est modò, n. 26.*

Quis verò teneatur de defectibus Assessoris? alibi scribimus.

Libellus autẽ porrectus cõtra Of-
199 ficialem in syndicatu, absque solẽnitate prodita in *l. libellorũ, ff. de accus.* an debeat admitti? *R. Tap. de Iur. Regn. tom. 5. tit. de accusat. sub n. 8.* recenset affirmatiuè decisum, & reiectas fuisse querelas, in causa syndicatus Doctoris Salamonæ cum Ciuitate Aquilæ, hancque aleam tuetur *Nouar. dec. Apul. 234.* ex *Manson. de caus. execut. ampl. 28. sub n. 20.* conferuntq; tradita à *Campag. in Cap. item statuimus, quòd Iustitiarius, n. 40.* ex *Ang. in §. necessitatem, Auth. vt Iudices sine quoque suffrag. Paris de syndic. verbo sententia, c. 5. Amad. Iust. in eod. tract. in princ. Marant. in prax. par. 6. vers. & quandoque, n. 35. Cumia in pract. syndicat.* integro *cap. 24.* Contrarium tamen obseruatum vidi in M.C.V. ea quippe ratione, quia in causis proceditur sola facti veritate inspecta, ex *Cap. detestantes*, inserto in *Rit. M.C. 288.* quo casu cessare dispositionem mem. *l. libellorum*, monuit *Marcell. Calà de modo artic. glos. 4. n. 24.* censentur enim sublatæ omnes Iur.s positiui solemnitates, *Mynsing. singul. obseruat. cent. 2. obser. 44. Ioach. Scain. dec. Bonon. 75. sub n. 19.* Propterea *Anton. Rondinell. in tract. de syndic. Official.* scripsit, in huiusmodi syndicatus
200 causa vigore memoratæ clausulæ, minime requiri petitionem in scriptis, nec seruari ferias, quinimò agi sine strepitu, & figura iudicij, ferijs quoque in honorem Dei non attentis, & non dissentit *Barbos. in tract. de claus. claus. 101. n. 7.* ipsisque relatis decisum memorat *Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo libellus porrectus*, & addo *Bald. cons. 178. n. 3. lib. 1.* quem laudat *Purpuratus Tuscus, verbo syndicatus causa, concl. 275.* notantem, admitti libellum generalem, minimeq; requiri loci, neq; temporis specificationem, dummodo specificatio non fiat, quæ facta probari debet. Quin ipsemet *Paris de Puteo*, qui in suo

sæpiùs *mem.tract.de syndic. cit.verbo sententia,cap.5.num.2.* voluit, solemnitates *cit.l.libellorum*, fuisse fauore Rei inductas, ipsoq; neq; opponente iudicium reddi nullum, illis non seruatis,& non dissentit *Carraba de syndic.p.2.n.6.in fin.* excitans quæsitum de eo, qui libellum sine memoratis circumstantijs in causa syndicatus porrexit,opposita ineptitudine libelli, si fuerit in iudicio probatum de criminum substantia, concludit,illum contrariū minime probantem pœnis forè mulctandum: non enim attenditur nullitas, quando merita causæ alitèr suadent, vt in arctiori themate iudicauit Curia Traiectina apùd *Vilhelmum Radelantium decis.45.& decis.96.n.1.& 3.*& fusè indicaui in *cit. rit.288.& 289.*

His motus dicebam, minime tuta
201 scita S.C.apùd *Carol.Rota in floril. pract.cōcl.14.n.60. & Thor.p.3.comp. sect.3.v.scripturæ præsentari*, definitoria, querelas expositas in syndicatu nullius ponderis esse habendas, si præsentata scripturarum non fuisset facta per extensum, sed per abacum, in scribendo diem, mensem,& annū, contra sancita in *prag.10.§.80.& in prag.79.§.8.sub tit. de offic.Iudic.* Nec eiusmodi quæstio decisa fuit in M.C. me relatore, in hypotesi syndicatus D. Francisci Iesualdi Gubernatoris Ciuitatis Cauæ,in Banca Pennellæ, vt censet *Marcus Antonius Cælima de syndic.Official.cap.3. nu.30.* & reperit *cap.4.n.53.* nec non *p.2.cap.vnic.n.5.* quem probè,ac affabrè collimat,quæ in *Thor.* aliosque attestantes emanatas è Senatu decisiones, qui non interfuere,in illis,inuehunt *Pras. Merl. controuers.forens.cap.69.sub n.10.lib. 1.Reg.Capyc.Lat.decis.21.n.7. dec.91. n.13.dec.111.n.40.dec.136.sub n.27. R.Reuit.dec.49.n.12. cons.88.nu.25. tom.1.Gait.de cred.in append. p.4.nu. 231.232.& 245.*& notaui *in rit.244. num.39.*

Non enim hoc perpendimus, sed
202 alia, quæ in illo facti themate concurrebant, potissimùm lapsum temporis post capitum exhibitionem: ridiculum namq; esset, quæ aliquando sunt magni momenti reijcere, hoc paruulo prætextu,atq; errore Actuarij, non extendentis præsentatas in scripturis: maximè cum præfata *prag.* actus nullitatem non minetur; sed tantùm pœnam,mulctamque ipsis Actuarijs imponat. Regula enim, quòd
203 actus factus contra legē prohibentem sit ipso iure nullus, ad *text.in l. non dubium C. de legibus*,quam extricant *Dec.cons.229.& 360. n.46. vol. 3.Costa de ration.rata,q.82.n.5.Lapus alleg.87.Mascard.in conclus.statut.cōcl.6.n.38.Ferdin.de Mendosa lib.1.de pact. cap.4. n.39. Anguian. de legibus lib.2.controu.18.& lib.3. controu.5.n. 10.Suarez lib.5.de legibus,cap.28.n 9. Larrea decis.Granat.7.n.17.par.1. & alleg. fiscal.29.ex n. 26.* multas patitur restrictiones, potissimùm, quòd actus valeat,quando certa adest pœna,*Iason.in l.Prætor ait,ff.de nou.oper. nunc.* occurrens *Bart.*& alijs contrarium sentientibus, idemq; *Bart.cons. 206. lib.1.* qui reperit *cons.26. lib.2.* parū sibi constans,& *Ias.* aleam insectantur *Felin. in cap.2.de testib.Apost. ad Roman.cons.236. Abb. cons.91.lib. 1.* aduertitq; *Castr.cons.62.lib.2.*quòd regularitèr,quando adest pœna,actus valere debeat, vt sit locus pœnę, cui non esset locus,data actus nullitate; maximè, si actus nullitas tenderet in præiudicium alterius, quàm eius, cui pœna imponitur, ex *l.filius familias,§.fin.ff.de fals.Alex.& Addit.lit.A. cons.24.vol.6. Dec.cons.17.* idem *Castrens.cons.325. vers. obstat lib.2.* loquens de pœna imposita Notario cōtrafacienti, *Farinac. dec.324.sub n.6. in posth.tom.2.Burat. decis.688.ex nu. 22.tom.3.Canaler.dec.7.n.4. Feriz ad Statut. Vrb.cap.49.nu.21.* qua de re *Cardinal.Tusch.pract.conclus.iur.verbo actus contra legem,concl.141. verbo actus nullus,vel prohibitus, concl.143. verbo lex prohibens aliquid fieri,concl. 269.Alex.Trentacinq.cons.28.p.1. & cons.13. par.2, Tort. ad Stat.Pap.rub. 48.n.92.*

No.

Nostrarum enim municipalium le-
204 gū Conditores, desiderantes actus
nullitatem, vltrà pœnam, expresè
illam indixere, vt in prag.79. cap. 5.
de offic. S.R.C. demandanre, quòd A-
ctuarij non procedant, nec pro Acto-
re, nec pro Reo, nisi exhibitis man-
datis Procuratoris, sub pœnis &c. vl-
tra nullitatem omnium actorum ip-
so iure incurrendam. Et tamen op-
posita hac nullitate per Ill. Marchio-
nem Serra, compilato processu, in
causa cum D. Philippo Viues de Ca-
ñamas, in Banca Licti, iudicauimus
iunctis Aulis S.C. illam minimè ob-
stare, librantes, mandatum in perso-
nā V.I.D. Vincentii Leboffe præsumi
extitisse, amissum ex tēporis longitu-
dine absq; vllo conquæstu, in pro-
cessu diù compilato, ex his quæ tra-
dit Reg. Ronit. in Rubr. de procurat. nu.
32. & 33. & notant Vant. de nullit. tit.
qualit. sententia, n. 103. Lancellott. de
attentat. p. 1. c. 1. num. 63. Beltramin. ad
Ludouis. dec. 176. n. 13. Thesaur. dec. 7.
Card. Caualer. dec. 41. Fōtanell. dec. Ca-
thal. 199. ex n. 8. ex productione scrip-
turarum, & impensis in actis factis
ab eodem Vincentio, Bart. in l. vulgò,
in fin. ff. de administ. tutor. in l. maritus,
n. 3. C. de procur. Alex. in l. cum seruus,
ff. de verbor. obligat. Cassador. decis. 3.
ex n. 4. Puteus dec. 209. lib. 2. Scacc. de
Iudic. cap. 111. n. 35. lib. 1. Roman. cons.
486. n. 31. Ludouis. dec. Rot. 44. qua de
re Gratian. discept. forens. cap. 90. à nu.
13. ac fuisse mandatum nouitèr exhi-
bitum ex tunc, actum in personam
eiusdē Leboffi, etsi limitatū ad causas
actiuas, & ad certum tempus. Hinc si-
milia mandata ab exteris facta existi-
mātur à S.C. etiam ad defendendum;
aliàs enim Reus, qui dumtaxàt pro-
curatorem constituit ad agēdum, fie-
ri posset contumax, & in contuma-
ciam condemnari, iuxtà text. in cap.
constitutus 12. de procurat. ibiq; Glos.
verb. Ad agendum, lit. D. & ad certum
constitutus tempus, lite contestata,
prosequi iudicium potest, etiam illo
effluxo tempore, Riminald. iunior
cons. 71. n. 13. Maximè, quia constitu-
205 tus ad exigendū, censetur etiā con-
stitutus ad defendendum reditū, quē
percipere debet, atq; ita potest con-
ueniri actione reali, Reg. Ronit. cit.
loc. nu. 42. post Pras. de Franch. decis.
177. n. 5. Reg. Reuert. dec. 574. Reg. de
Pont. in cons. 91. n. 4. & 5. tom. 1. illis
verbis: Poterit etiam principalem de-
fendere, tanquàm necessarium antece-
dens exactionis faciendæ, quia nisi de-
fendat, non poterit exigere, & ad finē,
vt exigat, censentur mandata omnia
ea, per quæ ad illud peruenitur, ex Ca-
strens. & aliis in l. ad rem mobilem, ff.
de probat. Riminald. iun. cons. 11. n. 8.
& videndus Thor. p. 2. compend. decis.
verb. Procurator absentis. Et tandèm
in terminis Statuti requirentis pro-
ductionem mandati, aliàs quòd nul-
lus admitti possit in iudicio, & acta
sint nulla, sufficere mandatum præ-
sumptum, vel ratificationem princi-
palis, non obstante quòd Statutum
requireret registrationem mandati in
actis, adducuntur Ferentill. ad Buratt.
decis. 593. n. 15. Ludouis. decis. Rot. 44.
num. 6. Rot. Bonon. decis. 116. n. 42. in
Statuarijs diuersorum.

Nùm autem Syndicatores merum,
206 & mixtum Imperiū, tanquàm Dele-
gati, peculiaritèr habeant? Antinomia
est inter Campag. & R. Ronitum. Ille
enim in cit. Cap. Itē statuimus, cogitat,
quòd tale retineant Imperium, tan-
quàm Iudices ordinarii, & cum eo
residere videntur Carauit. in rit. 295.
n. 23. & 24. & Paris de synd. verbo an
Syndicatores debeant habere salarium,
n. 1. in fin. Berart. in specul. visit. c. 3.
ex n. 5. Surg. de Neapol. illustr. cap. 17.
num. 32. Sed Reg. Ronit. in prag. 1. n.
11. de syndic. contrarium censet, post
Bart. & Innoc. affirmatque, illos vti
Delegatos à Principe procedere per
Regias Sanctiones, ex quibus est eis
Regia facultas impartita procedendi
contra syndicandos; & Iura, quæ in
contrarium adduci possunt, sermoci-
nantur non de Delegato à Principe,
sed ab inferiore, qui strictiorem ha-
bere videtur potestatem, Abb. in cap.
significasti, de offic. Delegat. & in cap. si
quis

quis contra Clericum, col. fin. de foro
competenti, Alex. in l. à Dino Pio, ff. de
re indic. atq; Rouit. insequuntur Carol.
Rota in florileg. pract. conclus. 14. n. 51.
& Thor. in C. rer. indic. ciuil. & mixtor.
cas. 66. nu. 54. fol. 241. Hinc Mastrill.
de Magistr. lib. 6. cap. 1. n. 31, affirmat,
Visitatores à Principe electos esse
Delegatos ad vniuersitatem causarum;
post Menoch. de præsump. lib. 2. q.
16. n. 36. à quibus dissẽsit P. Fragos. de
regim. Reipub. p. 1. lib. 7. disp. 23. de offic.
Syndicat. §. 1. n. 17.

Possunt itaque ab eis latam sen-
207 tentiam exequi facere, vt in prag. 1.
de syndic. official. non verò mortis, vel
membri mutilationis, M.C.V. inconsulta,
Anton. de Nigris in mem. cap.
Item statuimus, n. 22. Rota cit. loco num.
52. quidue existente appellatione?
Vin. dec. 188. n. 1. Aniles in cap. Prætor.
cap. 10. glos. appella. sub n. 2. Thor. add.
cas. 66.

Cum ergò Syndicatorum iurisdi-
208 ctio ab ipso fluat Rege ad M.C. siue
ad Regias Audientias, & non ad Barones
primas, vel secundas habentes
causas (quibus non licet se ingerere
in his syndicatibus, nec in præstando
patrocinium, nec tutamen, Capibl. de
Baron. prag. 5. ex n. 95. Nouar. de granam.
vasall. granam. 290. tom. 1. Thor.
p. 1. compend. dec. verbo Barones an possint)
appellandum est ab illorum
sententia, vel decreto, argumento
eorum, quæ dicunt Capyc. decis. 9.
Gramm. dec. 46. Cumia in pract. de syndic.
c. 14. n. 28. Magar. dec. Florent. 87.
nu. 1. Card. Tusc. pract. conclus. 543. nu.
35. lit. l. & hanc aleam sustinent Caranit.
in hoc Rit. ex n. 23. ductus ratione
à Gramm. adducta in cit. dec. 46. nu.
4. vt ibi obseruat in annot. vers. adde
Caran. Præs. de Franch. dec. 511. sub n.
2. (& ibi Amend. n. 6. cœteriq; Addentes)
dicens, contrarium obtinere non
potuisse D. Federicum Longum, Aduocatum
sua tempestate nemini secundum,
& postea integerrimum
Fisci Patronum, Borrel. consil. 85.
Mari ad Gramm. post Caran. dec. add.
46. nu. 11. Carrab. de syndic. p. 1. n. 24.
& p. 2. n. 118. & sing. 180. Affl. in Constit.
Magistrorum, prim. notab. Franc.
Pand. de syndic. q. 81. quidquid, reprobato
Caranita, dicat Anton. de Ballis
tract. var. lib. 6. tit. de syndic. Official. q.
8. qui loquitur de obseruantia Regni
Siciliȩ. Maximè cum de delictis Offi-
209 cialium nulla cognitio ad Barones,
siue in prima, siue in secunda instantia,
spectet; sed ad M.C. Franch. dec.
274. in fin. & 407. num. 1. Amend. ad
Franch. in cit. dec. & latè diximus in
Ritu 49. lib. 1. & Regias Audientias,
si Capiblanc. ex Reg. Tapia lib. 2. iur.
Regn. sup. ritu 48. n. 8. de offic. Magist.
Iustit. vera fatur, in prag. 5. n. 70. de
Baron. t. 1. etiam tempore syndicatus
patratis, §. illud. secundùm Glos. in
verbo mortis, Auth. vt Iudices sine quoque
suffrag. Cotta in memor. verbo Dignitas,
Farinac. de delict. q. 17. n. 38.
quod declarat Auus meus ad Capyc.
dec. 27. n. 6. & Sesse de inhibit. cap. 30.
§. 1. ex n. 163.

Iniuria propterea facta Officiali in
210 syndicatu sistenti atrox dicitur, ac si
in officio actu existeret, Marsil. sing.
179. Farinac. de delict. & pæn. q. 17. n.
38. de Franch. dec. 403. num. 1. & dec.
713. n. 6. Paris de syndic. cap. incip. An
si Potestas, pag. 21. n. 16. & verbo Officialis
durante officio, vers. Statutum
puniens, pag. 120. Caball. resol. crim.
cas. 111. Mastrill. in tract. de indultu,
cap. 36. n. 9. Petr. Callisto in analytico
tract. de lege Regia, §. 7. num. 12.
Pater Fragos. de regimin. Republica
Christ. p. 1. lib. 4. disp. 10. n. 155. extendens
ad offendentes familiam illius,
tempore syndicatus, Grau. ad Gayll.
ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concl.
39. à n. 5. Randens. respons. 50. num. 81.
vol. 1. Arnon. singul. 13. Cataldin. de
syndic. q. 281. n. 185. Bonadill. lib. 5.
cap. 1. à nu. 50. Thor. vot. 87. n. 53. Gas.
sol. de visitat. cap. 28. nu. 2. Alfar. loquens
de Aduocato Fiscali, de offic.
Aduoc. Fiscal. glos. 31. nu. 13. Bellon.
de his, quæ fiunt in continenti, lib. 2.
cap. 7. Olea de cession. iur. tit. 3. q. 3. n. 27.
Ann. sing. 13. Franc. Maria Prat. ad
Pasch. de patr. potest. p. 1. cap. 10. vers.

An

An autem, de Luc. ad Franch. dec. 403. adeo quòd coràm Syndicatoribus, dum interrogatur ille, non stare, sed sedere debet, *Mastrill. de Magistrat. lib. 6. c. 2. n.* 55. *Cyriac. lib. 2. controuers.* 202. *n.* 14. conferunt tradita à *Io. de Solorzano in discursu de honoribus debitis Senatoribus honorarys, & emeritis, à n.* 113. *& de Iure Indiar. tom. 2. lib. 4. cap. 9. n.* 70. *Larrea alleg.* 105. *& Osuald. ad Donell. lib.* 24. *com. cap.* 22. *lit.* O. qui de Aduocato deposito officio sermocinatur, *Thor. vol.* 87. *ex n.* 53. *Bellon. de his, quæ fiunt in continent. lib. 2. cap.* 7 *Olea de cess. iur. lib.* 3. *q.* 3. *n.* 27. Quorum potissima est ratio, quia remanent reliquiæ dignitatis, *l. fin. ff. de Decurion.* Et ex hoc non-

211 nulli dixere, Officiali in syndicatu licere arma portare, & ex *Bal.* doctrina *in l. observare, §. proficisci, q.* 7. *ff. de off. proc.* insequutus est *Episcop. Ricc. collect.* 1130. quibus contradicit *Auus meus cit. loco, in nouis*, adiungens, huius criminis cognitionem non ad Syndicatores; sed ad nouum Officialem spectare, post *Campagn. in cap. vt inter subiectos, de probib. asport. arm. & Fabium de Anna ad Patrem in Cõstit. si quis aliquem*, & redarguit *Afflicentem in Constit. intentionis, n.* 12. *&* 18. hanc quæstionem non fuisse tactam à *Parid. in suo tract. de syndic.* quando suam sustinet aleam *in verbo Officialis finito officio*, verùm distinguit *Danz. tom.* 2. *de pugn. DD. cap.* 14. *de armat. per campan. ex nu.* 44. Confert tamen ad cõfirmandam *Præsulis Riccÿ*, & aliorum aleam, quòd cedens

212 Comitatum, Ducatum, &c. post cessionem, nedùm nomen, sed eosdem honores, & præheminentias retinet, *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. Offic. q.* 2. *n.* 19 *R. Rouit. in pragm. tit. de abusu sublato à n.* 24. *Gratian. to.* 4. *discept.* 834. *n.* 28. *Giurb. de feud. §.* 2. *glos.* 13. *n.* 63. *Cyriac. lib.* 1. *controuer.* 26. *ex n.* 20. *Borrel. de Magistrat. edict. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 69. Qua ratione maritus vxoris Comitissæ, qui constante matrimonio Comes cognominari debet, *Cyriac. lib.* 3. *contron.* 401. *ex n.* 1. *Mastrill. cit. lib.* 4. *cap.* 13. *à n.* 14. *Solorzan. de Indiar iure tom* 2. *lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 15. *Guttier. de tutel p.* 1. *cap* 18. *num.* 40. *Thor. p.* 1. *compend. decis. verb. Fæmina titulata, Garzia de Nobilit. glos.* 1. *§.* 1. *n.* 45. quibus contradicunt *Aniles in cap. Prætor. in proœm. num.* 1. *de Ponte cit. tract. tit. de diuer. prouis. §.* 1. *n.* 16. *Giurba ad consuet. Messan.* 1. *par. cap.* 1. *gl.* 13. *num.* 91. *Reg. Galeot. lib.* 1. *controuers.* 55. talis etiam appellatur mortua vxore, *Garzia add. loco, n.* 45. *Thor. loc. cit.* quamuis de iure aliud sentiant *Thesaur. lib.* 1. *qu. forens.* 90. *n.* 40. *Mastrill. cap.* 13. *n.* 38. *R. Galeot. cit. contron.* 55.

Condemnatus extra pœnam cor-

213 poralem à Syndicatoribus, an liceat fideiussoribus relaxari, pendente appellatione? inquirit *Mastrill. decis.* 162. *lib.* 2. quem laudat *Ricc. collect.* 247. Et quid si damnatus fuerit ad pœnam arbitrandam per Proregem? idem *Mastril. dec.* 162. *Ricc. collect.* 47.

Quod verò *Carauita in ritu* 295.

214 *q.* 6. *post n.* 26. ait, nequire Syndicatores mulctare testes eorum mandato citatos, & non venientes, improbat *Borrell.* stante dispositione Reg. Pragmaticæ, *consi.* 85. quem insequitur *Reg. Rouit. in cit. prag.* 1. *nu.* 12. *de Marsil. singul.* 175. *Cumia de syndic. c.* 6. *n.* 16. *Laganar ad Rouit. in pragm.* 9. *vers. syndicatoribus de ord Iudic.* conferuntq; tradita à *Marant. in specul. p.* 4. *dist.* 6. *n.* 35. *Carrab. de syndic. p.* 1. *n.* 131. & quæ de Arbitris necessarijs tradunt *Carau. mox adducto loco, Glaper. caus.* 109. *q.* 1. *Borrell. de comprom. in prag.* 1. *de arbitr. §.* 3. *gl.* 1. *n.* 5. *& §.* 4. *glos.* 4. *n.* 5. *& Præpos. in cap.* 1. *propè finem, vers. Nota textum*, ibi: *Compellantur, si de inuest. feud. lis oriat in vsib. feud.* à quibus recedit *R. Rouit. in ead. prag.* 1. *de arbitr. ex n.* 66.

At, si testis deposuerit falsum co-

215 ràm Syndicatoribus, ab eis mulctari posse, voluit *Carau. in hoc ritu n.* 27. *Capiblanc. de Baron. prag.* 8. *n.* 224. *p.* 1. nec non *Reg. Rouit. in prag.* 1. *n.* 9. *&* 10. *de syndic. Official.* laudans *Borrell. cons.* 78. *ex n.* 9. confirmantem, Iudicem

cem delegatum posse procedere in causa falsitatis coràm eo patratæ, *Berart.in specul.visitat.cap.3. sub nu.* 14.*Capibl.de Baron.prag.8.n.244. p.1. Laganar. ad* R.*Rouit. in cit. pragm.*1. *vers.An autem Iurisdictio*, & dixerat *in pragm.*9. *vers in Syndicatoribus,de ord.iudic. Luca ad Franch. dec.*582.*n.* 3. & nùm valeant eos guidare, seù saluum conductum concedere,si fuerint Inquisiti, vt securi ad deponendum veniant? Idem *Berart.* inquirit *add. c.3. n.* 11. habens enim Iurisdictionem in causa principali, habet quoque in dependente ab ea,*Clemēt. dispendiosam, de Iudic.Menoch.de arbitrar.q.*45.*n.*13. ratione connexitatis,*Farin.tr.de inquis.q.*1.*n.*3. *& cons.*
216 69.*n.*2.Quarè *Bart.*doctrinam *in l. interdum*,§.*qui furem, n.*4. *ff. de furt.* communitèr receptam apùd *Roland. à Valle cons.*30.*vol.*2. *Caball. resolut. crim.*82.*p.*1.*Crass.de effect. Cleric. effect.*1.*n.*1155.*de Franch. dec.*460. Iudici nempè causarum criminalium licere incidentèr cognoscere de articulo ciuili,& è contra, procedere etiam in Syndicatoribus Officialium, scripsere *del Castillo de syndic. n.*216. *Bal.de Perus.in simili tractatu nu.*35. 2.*vol.tract.& Fontanell.dec.*562.*n.*16. *lib.*2. Et Ipse vti Aduocatus Fiscalis Curiæ Cappellani Maioris, ad tuendam eius iurisdictionem, ac Curiæ cognitionem in Scholarem,qui fidem matricularum falsò obsignauit,prorsùs explosa prætensione Almi Collegij Neapolitani, ad exornatum *text. in l.nullum*,*C.de testibus*,edidi respōsum, quod imprimendum hic duxi.

Summi, sapientesquè Reipublicæ
217 Administratores,intelligētes ipsius salutem, ex Iustitiæ integritate totam pendere, quam non nisi per plenam Iuris eruditionem peritiores quiquè tueantur: opportunè satis edixerunt, nè in Iurisconsultorum Subsellijs quispiam consideret, nisi in perfectam legum intelligentiam, præuio quinquennali studio,ac labore defatigatus, vt in *Proæmio Digestorum*, ibi: *Et in quinto anno*. Verùm cum nonnulli, vel otium ignauitèr diligentes, vel publicæ rei negotia turpitèr negligentes, edictam hanc literariam operam te ipsa non præmitterent; sed vt plurimum, subornatis quibusdam mendaciorum architectis committerent simulandam, declarandam, ac dilaudandam, Inuictissimus Rex Dominus noster, eiusquè vices in hoc Regno sustinentes, vt tantum Reipublicæ dispendium prorsùs conuellerent, pluribus Sanctionibus statuerunt, nè quilibet Iuris prudentiæ Candidatus ad Doctoratus insignia admittatur, nisi studio peracto per quinquennium: idq; non alia probatione, nisi ex fide affirmatiua matricularum Regij Cappellani Maioris, studiorum Præfecti, de cursu prædicti studij, *in prag.sub die* 31. *Decembris* 1629. registrata *in prag.* 7. *de scholar. doctor.* & altera *sub die* 9. *Octobris* 1651. cuius præscripti, iustitiæ luem coercentis,optimas opportunitates quis non videat, suspiciat, atq; summis laudibus non extollat?

Elapsis diebus N. N. Pegasiano-
218 rum Iuris prudentum sectæ certè adscribendus, (de qua *Pompeius in l.*1.*de origin.Iur.*)non firmo doctrinæ gradu, sed velùt volatilis Pegasus, leuibus arrogantiæ alis ad forensis authoritatis culmen ascendere meditatus est. Hic Doctoris lauream, fronde magis insignem, quàm fructu diuitem,ostentandam cum affectaret, nec constitutas annuas probationes, seù matriculas D. Regij Cappellani Maioris haberet, suæ literæ nimium fisus,ambitiosa quadam improbitate ductus, matricularum fidem dicti Cappellani Maioris adulterauit, illamque ipsemet manu,subscriptionequè supposita nefarius obsignauit.

Hanc Iuris Antistitum huius Ciuitatis Collegium, exhibitam cognouit, credidit, approbauit; quarè cœteris, quæ præscribuntur per acta firmatæ fidei præsentatis, atque perspectis; de ipsius eruditione periculum facturi, Iuris problemata,vulgò, *pun-*

puncta, dilucidanda assignarunt. Sed hominis falsarij malis artibus detectis (miraculosè creditur, dum illicò fuit, facto deposito) è suggestu, quem ad proposita responsurus iam subibat, vt corruptorem, ac deprauatorem publicæ fidei in secretos carceres detruserunt, pecunia ab ipso priùs in depositum pro munusculis constituta, sibimet ipsis adiudicata. Quod cum Regio Cappellano Maiori innotesceret (vtpotè sui Iuris) decreuit Dominus Consil. Franciscus Roccus Consultor ab Excellentissimo Regni Prorege electus, Reum eius nomine esse detinendum, capta priùs informatione. Causamquè à Regio eius Consultore esse cognoscendam, & non alitèr à Collegio, demissè ab Exc. Dño, R. Cappellanus Maior cum postulasset, negotium demandatum fuit eius Collaterali Consilio. Postulati verò Ius, & AEquitas ex adiectis probationibus clarè liquet.

Etenim ex pluribus huius Ciuita-
219 tis Tribunalibus, quæ ordinata sunt ad eiusdem Ciuitatis ornatum, & Regis potentiam, teste *Mut. Sargente de Neap. illustr. in annot. ad Patr. sub num.* 14. *pag.* 334. vnum est Cappellani Maioris, qui cum voto Consultorum à Dño Prorege, tàm in prima, quàm in secunda instantia destinatorum, habet iurisdictionem super Studijs, & Guidellis, seù Bidellis, ac Scholaribus quarumuis scientiarum, intuitu Studij, & illius exercitij delinquentibus, tàm in causis ciuilibus, quàm in criminalibus, vt liquet ex Statutis, & ordinibus Studiorũ Ciuitatis, conditis tempore gubernij Excell. Ducis Offunæ, sub die 30. Nouemb. 1616. & testatur Iudex olim M.C. *Io. Dom. Tasson. de antef. ver.* 3. *n.* 271. Ex quorum Tribunalium diuisione non constituitur diuersa iurisdictio, sed vnica penès Regem existens distributa; quod exercitiũ est concessum in genere causarum, & personarum, nè vicissim per concursum eiusdem causæ, & personæ sese impediant, ac promiscuis actibus officia turbentur, & quilibet ex Magistratibus, iuxtà facultatem, & potestatem sibi tributam limitatam iurisdictionem exercet; itaùt vni credita iurisdictio, alteri non subtrahatur, ad *text. in l. consult. vers. absurdum est, C. de testam.*

Cum modò hoc Tribunal habeat
220 iurisdictionem distributiuã in certum genus causarum, personarum, & locorum, certo certiùs in Iure cõstat, illam dici concessam priuatiuè, & abdicatiuè, vt probant *Angel. in l. testam. omnia, C. de testam. Franch. decis.* 142. *num.* 1. *Anna singul.* 631. *Gram. decis.* 30. *num.* 12. *Cartar. decis. Gen.* 4.

Ex quo fit, vt vulgata regula *text.*
221 *in l. nullum, C. de testib.* (quo Almum Collegium nititur) locũ nõ vendicet, vbi iurisdictio est tributa cum clausula abdicatiua, & priuatiua: quia tunc ille subditus abdicatus efficitur omninò exemptus, & Iudex offensus omninò incompetens, ad instàr Clerici, *Alber. in l. Præsbyteri, num.* 1. *C. de Sacros. Eccles. Salyc. in d. l. nullum, nu.* 4. *in fin. Afflict. decis.* 230. *num.* 1. quì de communi testatur, vbi *Vrsill. n.* 1. *&* 2. sequitur *Boss. tit. de fals. nu.* 110. *Clar. §. fin. q.* 38. *vers. Sed hic quæro, Farin. q.* 8. *num.* 26. *Capyc. decis.* 122. *de Pont. decis.* 13. *nu.* 7. *&* 8. & tradunt decisum in Magno Admirato, *Frãch. decis.* 722. *Reg. Tap. decis. S.C.* 13. *& de iur. Reg. in tit. de offic. Mag. Admir. nu.* 4. *Ann. consl.* 107. *nu.* 23. *Reg. Sanfelic. dec.* 419. *num.* 36. *Capiblanc. de Baron. to.* 2. *cap.* 37. *num.* 11. *Thor. in compend. par.* 1. *sect.* 3. *verb. Remissio.*

Et quamuis ex sententia aliquo-
222 rum hæc nõ procedant respectu Baronum, & illorum, qui iurisdictionem habent in proprietate distinctam, ergà quos etiam, quòd sit concessa iurisdictio cum clausula priuatiua, non fit remissio, in terminis *d. l. nullum,* vt sentire videtur *Thesaur. in dec.* 266. quem laudat *Anns meus ad Capyc. dec.* 57. *num.* 2. (quamuis *Thesauri decisio* nequaquam officiat, & simplicitèr intellecta suos habeat scopulos: nàm aduersùs illam decisum refert *Epis. Campanil. in diuers. Iur. Canon. rubr.*

11. c. 28. n. 13. quem refert *Thor. par. 2. compend. dec. verb. Falsarius, Ricc. decis. 119. n. 4. to. 4.)* attamèn vbi iurisdictio est diuisa ratione Magistratus, non est, qui dubitet, desinere dispositionem *d. l. nullum*, quia tunc penitùs ab vno Magistratu est exemptus subditus alterius, & respectu illius habetur Iudex offensus, vti priuatus homo; & tali casu vnum Tribunal non concurrit cum alio, prout in hac Ciuitate diuisa sunt Tribunalia. Quandoquidèm vbi est distinctio Magistratus in exercitio, tenetur regularitèr remittere nulla prorogatione attenta, ex *tex. in l. 1. §. final. col. seq. ff. de suspic. tutor. l. si quid 11. §. de offic. Proconsul. Glos. in cap. 3. de offic. Vicar. in 6. in 1. notab.* & in terminis *d. l. nullum*, vbi adest distinctio Magistratus, quòd remittendus sit subditus illi Curiæ, cui competit cognitio illius, est *Textus* apertus *in l. Diuus, in fin.* & ibi *Bart. in fine, §. de falsis, Marsil. in l. 1. §. præterea, nu. 27. §. ad l. Corneliam de Sicar. DD. in cap. 1.* vbi *Auchar. n. 9. de crim. fal. Angel. de malef. verb. Falsario, nu. 36. Roland. à Valle cons. 11. lib. 2. num. 1. 2. Guazzin. ad defens. 1. cap. 27. n. 2.* & cessat omnis præuentio inter hos, quia vnus Magistratus respectu causæ spectantis, & personæ alterius subditi, est tanquàm priuatus, *Gramm. decis. 30. in fin.*

Et ratio est: quia quando plura sūt
223 Tribunalia distincta in exercitio, vnum faciunt Tribunal, & quilibet forus cognoscit de sibi commissis personis, causisquè priuatiuè, ex doctrina *Castr. in cit. Auth. si qua in Prou. n. 4. vbi de crim. agi oport.* iurisdictio namq; ex se indiuisa, potest respectu exercitij in certas personas, & causas distribui, ita vt vnus de commissis penitùs alterum non cognoscat, vt colligitur ex *Rolan. à Valle cons. 189. num. 7. vol. 1. & Bald. in l. testam. omnia, num. 5. C. de testam. & Hieronym. de Mon. de finib. regen. cap. 11. num. 7. & 8.* dixit *Reg. Merlin. cent. 2. cap. 72. num. 6.*

Hinc inquisito Iosepho Viggiano,
224 aliàs Musico Regiæ Cappellæ, de homicidio satellitis Campaniæ, petita remissione ad Curiam R. Cappellani Maioris, obsistente Cōmissario Campaniæ, vti offenso ex militis nece, in terminis add. *l. nullum*, facta relatione in Collaterali Consilio, fuit causa remissa Cappellano Maiori, vt testatur *Thor. par. 3. compend. decis. sect. 5. verb. Remissio causa alicuius rei*, ad quem etiam fuit aliàs remissus subditus inquisitus per M.C. de seductione, *Tasson. de antefat. vers. 12. obseru. 1. allegat. 26. Thor. add. sect. 3. vers. Remissio causa.* E contrà verò, Almum Collegium, quamuis vigore priuilegij impartiti à Rege Roberto, confirmantis illud Caroli II. & ampliati, instante Octino Caracciolo, à Regina Ioanna II. de anno 1428. cuius nos ipsi meminimus *in Commentar. ad Rit. M.C.V. in proœm. n. 9. to. 1.* habeat iurisdictionem; illa est limitata in Senatores tantùm, *Paris. de Syndic. verbo, Iurisdictio, & ver. Arbitrium, Afflict. decis. 41. Gramm. decis. 30.* quo casu cessat dispositio *tex. in l. nullum*, deficiente iurisdictione in habitu, & potentia in alios, vt in terminis perpendit *Capiblanc. de Baronib. prag. 8. par. 1. num. 118. & 119.*

Hinc fit, quòd Iudici ciuilem tan-
225 tùm Iurisdictionem habenti, haùd licebit delictum falsitatis coràm se patratum in causa ciuili, criminalitèr mulctare, vti iurisdictione carenti criminali in habitu, vt ex *de Franch. dec. 722. n. 4.* firmant *Capibl. add. loco*, subnectens, causæ remissionem hoc in themate omni Iure ad Baronem spectare, quidquid voluerit alitèr *Ricc. collect. 243. in fin. par. 1.* quem refert *Tasson. de antef. vers. 3. obseru. 4. n. 62. & 155.* nàm *Riccius* contrarium notauit *in decis. Cur. Archiep. 119. n. 3. p. 4.*

Iudici propterea delegato hac ra-
226 tione isthæc facultas denegatur, *Marsil. l. 1. §. præterea, n. 27. ff. de Sicar. Marcus Ant. Blāc. in tract. de cōpromiss. in q. 8. vers. testes, n. 19. fol. paruo 165. Couarr. pract. qq. cap. 18. n. 8. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 1. qu. 91. Capiblan. add. loco, sub num. 119.* & ante ipsos

Bald.

Bald. in l. Diuus Pius, ff. de falſ. per *tex.* ibi: *Vbi probatur hac incidentia crimina in iudicio puniri non poſſe ab eo, qui caret ordinaria iuriſdictione.*

Sed pergamus vltrà. Adductæ *l.* 227 *nullum*, diſpoſitio maiores dicto Cappellano Maiori, quàm Almo Collegio, copias præſtat auxiliares: etenim offenſio, quam illa conſiderat, primò, & principalitèr facta dicitur Cappellano Maiori, cuius manus ſubſcriptio, ac ſigillum à ſcholare, ſubdito ratione ſtudij, & rei ad eius officium, & iuriſdictionem pertinentis, ſunt falsò abſignata; quàm Almo Collegio, coràm quo falſa fides eſt edita, & certum eſt, memoratum *tex.* locum vindicare nedùm in teſte falſum deponente, verùm etiam in omni perſona, quæ quouis modo iuriſdictionem Iudicis offendit, *Maſtrill. decif. 147. nu. 18. lib. 2.* tradens, fuiſſe illum ſemper intellectum quomodocumque Iudex offendatur, laudans *de Franch. decif. 722.* non ſolùm falſitate, ſed etiam fraude; & non ſolùm verborum improbitate, ſed etiam rei qualitate; & falſitas nedùm offendit, & lædit partes, ſed etiam Iudices, *Muta ad prag. Siciliæ, tit. 35. num. 1. Thor. in Cod. rer. iudic. caſ. 45. nu. 6.* & maius crimen eſt falſificare acta, quàm inducere teſtes falſos, *Bertazol. conſ. crim. 218. nu. 17. tom. 1.* Et quòd dictus Cappellanus ſit acritèr iniuria affectus ex illo actu ſubſcriptionis ſui nominis, in terminis, ex *Caball. reſol. crim. cent. 3. caſ. 217. nu. 6.* notat *Reg. Rouit. in decif. 2. ſub n. 7. in fin.* & iterùm ſuper *pragm. 4. de falſar. ſub num. 36.*

Quin, & ipſi Cappellano Maiori, 228 vti Iudici Ordinario ratione ſtudij, & exercitij, punitio cõpetit ad pœnam ordinariam, etiam dato, extraordinariam pœnam Collegio competere, cum in terminis *l. nullum*, Iudici incompetenti, coràm quo ſcriptura falſa eſt deducta, non licet mulctare, niſi extraordinaria pœna, & Iudici loci, vbi eſt fabricata falſitas, ordinaria, grauiori, *Boſs. in tit. de falſ. n. 103.* atteſtans de communi, *Clar. pract. ſent. lib. 5. quæſt. 38. n. 13.* & antè ipſos *Gloſ. final. in fin. d. l. nullum*, vt ibi *Alber. & Bal.* ac idem *Bal. in l. vbi, C. de falſ. in fine*, ea ratione, quod hic ſunt duæ perſonæ iniurijs affectæ; Primò, Iudex loci (ſed atrociori iniuria) in quo adulterata fuit ſcriptura, vel teſtis productus; Secundò, Iudex, coràm quo eſt producta, atq; hæc etiam admittit *Theſaur. in cit. dec. 266. in fin. verſ. Senatus*. Et tamen ibi agebatur de ſcriptura præſentata coràm Principe in Senatu Supremo, à quo erat in cauſa præuentum, & intereſſe Curiæ Baronis, adeò inferioris, erat tantùm pecuniarium de apoca falſificata in illius Caſtro, ſed non de falſa Officialis ſubſcriptione, quæ maiorem affert iniuriam, & offenſionem. Imò pœna pro parte in theſi *Theſaur.* fuit Baroni applicata.

Vlteriùs, non concedenda huius 229 falſitatis cognitio Collegio, vtpotè ex eiſdem actis non conſtantis, ſed nouum oportet inchoare proceſſum, & ad reum conuincendum, neceſſaria ſunt Capellani Maioris ſubſcriptio, eius Actuarij depoſitio, & quod magis, matricularum libri; & abſurdum eſt dicere, illos ex Tribunali Cappellani Maioris, vbi adſeruantur, eſſe producendos, ad falſitatem detegendam, in Almo Collegio. Huic concinit Iuris axioma, falſitatem non notoriam, nouo proceſſu indigentem, haud à Iudice non ſuo puniri, in terminis ad *d. l. nullum. Bertazol. conſ. crim. 72. n. 13. & 14. Eymer. in direct. inquiſ. par. 3. q. 73. n. 4. Farinac. q. 188. n. 41. in fin. Marta de iuriſd. caſ. 128. nu. 27. par. 4.*

Et tandèm, in hoc facti themate, 230 prorsùs illa eſt deneganda Almi Collegij Patribus intereſſe proprium habentibus, vtpotè, qui ante falſitatis cognitionem, ante ſententiam, imò ante proceſſum inchoatum, patrati criminis in partem pœnam exegerũt, depoſitum ipſiſmet ex abrupro, abſq; cauſæ cognitione adſcribentes, & vti eorum voti intempeſtiuè propalatores ſuſpecti etiam redduntur, ex à nobis adductis *in Comment. ad Rit. M. C.*

V.3.n.11.& de interesse proprio agitur: nempè, de depositi restitutione, *Vrsill. ad Affl.dec.41.n.7.*

Hæc habui, quæ pro munere, pro-
231 què meis viribus in tanta temporis angustia impolitè exararem. Cæterùm, quas non impleui meas partes, integra, absolutissimaq; Supremi Senatus sapientia certè supplebit, cui illa passim corrigenda, meque ipsum totum erudiendum libens offero, & committo. Neap. 10. Ianuarij 1664.

Relata causa in Collaterali Consilio à D. Consiliario Francisco Rocco tunc Consultore Cappellani Maioris, terminata non fuit, renuente vno ex DD. Regentibus, vt suffragium præfatus Consultor præstaret, cumque tempore meo fuerit decisum, votum esse quoque proferendum à Consultore, libet à me scripta, & scitum inde emanatum, vti notabile, hoc in loco rescribere.

Inter cœteras, quibus gaudet, Re-
232 galias, Inuictissimus Rex noster, quem Deus seruet incolumem per sæcula totius terrarum Orbis fœlicitati, ea est præcipua in hoc Regno, quòd suum eligat, atque habeat Cappellanum Maiorem, institutum, penè dixerim, ab immemorabili; cum vel priscis temporibus Regum Rogerij, Ladislai, Friderici, Caroli I. Roberti, & aliorum, de eo habeatur mentio, & vocabatur Magister Secretæ Cappellæ, & Magister Realis Cappellæ. Munus profectò eximium; exercet etenim iurisdictionem in Musicos, Scholares, & alios, iuxtà tradita à *Marin. Frecc. de subfeud. lib.1. tit. de Offic. M. Cancellar. num. 24. Tasson. de antefat. vers. 3. obseru.3.n.233. R. de Ponte in tract. manuscrip. de iurisd. tit.14. de iurisd. Capell. Maior. nu.3. R. Tap. lib.2. iur. Regn. tit. de Offic. M. Cancell. nu.9. & de prastan. R. Cancell. tit. de prærog. R. Cancell. n.21. R. Constant. in l. vnic. C. de classic. lib.11. nu.16. & 17. R. Reuert.* & ibi *Reg. de Marin. dec.495. R. de Curt. in diuersor. iur. feud. lib.2. cap. 2. nu.78. Paul. Fusc. de visit. lib.2. c.11. nu.1. Præsul Ricc. in prax. Eccles. lib.4. resol.493.495. & 498. Nouar. de elect. & var. for. sect.4. q.58. nu.15.* & dixi *in rit.265. n.70. lib.3.* nec non *Barbos. in collect. iur. canon. tom.3. in cap. cum Cappella, n.3. de priuil.* memor huiusmodi Cappellani Regis nostri, & authoritatis ipsi à Summis Pontificibus elargitæ, & in genere de Cappellanis Maioribus Regum sermonem habent *Cabed. in patron. R. Coronæ c.13. Renat. Chop. pin. lib. 2. de sac. polit. tit.5. nu.5. Vinc. Turturel. de Cappell. & Cappellan. Reg. in fin. oper.*

Regitur hoc officium, cum consi-
233 lio, & voto decisiuo Regij Ministri (in quo magis, atque magis elucescit Regia prærogatiua) qui primitùs appellabatur Generalis Auditor, hac tempestate Ordinarius Consultor. Hic autem eligi consueuit ab Excellentissimo Domino Pro-Rege, accitus, vel ex cætu S. C. S. Claræ, vel Regiæ Cameræ Summariæ; exercetque iurisdictionem in singulis quibusq; actibus iustitiæ, subscribit decreta, & relationes faciendas Pro-Regi.

A decretis Cappellani Maioris, vo-
234 to huiuscemodi Consultoris roboratis, fit ad Vice-Regem appellatio, qui modò alium eligit Ministrum, ex cuius voto Cappellanus Maior causam reuideat, etiam cum voto alterius in tertia instantia, attento Iure Canonico: modò iubet, quòd Ordinarius Consultor rem referat in Collaterali Consilio, & ad hoc expeditur rescriptum à Secretis Regni, pacta die ad faciendam relationem.

Quocumque autem modo referat
235 in Collaterali, Consultor priùs suffragium præstat, tànquam causę Commissarius, suaque manu votum exarat in processu, quod deinde extenditur ab Actuario Curiæ sub nomine Excellentiss. Domini, & Collateralis Consilij ad relationem Consultoris, qui demum illud, post Spectabilium Dominorum Regentium subscriptiones, subscribit. Et cum diutissimè praxis hæc stetisset, rumor surrexit, ambiguus licèt, velle huius cādidissimæ veritatis lumini vmbras, fucosq; induci.

Hinc

Hinc ego, qui fungor munere hoc
236 Conſultoris, egregia Excell. Dom. munificentia, quæ merita, ubi non inuenit, progignit; ne mihi defuiſſe videar, memor *Tholoſani* verborum *lib. 4. de Republ. cap. 10. nu. 11.* de quo memini in *Rit. 9. ſub num. 11. lib. 1.* nec non *Oſorij lib. 1. de Regis inſtitut. Omnis Reipublicæ interitus in munerum perturbatione conſiſtit: dum enim quiſque ſuum negotium non facit, ſed alterum officium, atq; munus, & locum uſurpat, nihil rectè nihil ordinatè fieri poteſt, ſed omnia perturbari, & permiſceri, neceſſe eſt;* & *Cicer. lib. 1. de offic. Et Magiſtratus munus proprium ſit, intelligere, ſe gerere perſonam Ciuitatis, debereque eius dignitatem, & decus ſuſtinere, ſeruare leges, & iura deſcribere, atque fidei ſuæ commiſſa meminiſſe.* Quod dixit *Calliſtratus I.C. in l. obſeruandum, 16. ff. de offic. Præſid. Cum ius ita reddi debeat, vt quiſque Iudex authoritatem dignitatis ingenio ſuo augeat.* Cogor, veritatem hanc conſpiciendam omnibus pandere, mutuatus vires, opemque tùm ab actibus poſſeſſiuis, tùm à iuſtitia.

Actus quamplurimi adſunt poſſeſ-
237 ſiui, qui nullam admittentes hæſitationem, plurimùm in huiuſmodi theſi valent, & non exiguum dant robur: cum ſemper inſpicienda ſit conſuetudo, longævaque obſeruantia, iuris huiuſcemodi non interpres modò, ſed conditrix etiam, *c. cum dilectus, de conſuet. l. ſi de interpretatione, ff. de legib. Multa*, inquit Seneca, *lib. 5. de offic. cap. 21. legem non habent, nec actionem, ad quæ conſuetudo vitæ humanæ, lege omni valentior, dat robur*, & titulata, ſcù iudicata vt inducatur, nulla temporis intercapedo requiritur; ſed ſolùm, quòd ita pluribus vicibus fuerit iudicatum; & licèt quatuor vices oportere, dicat *Gratian. cap. 441. nu. 24. Conſil. Staiban. reſol. 98. à nu. 144.* tres *Napod. in proœm. ad conſuet Neap. nu. 42.* duas tamen ſatis eſſe, cenſuit *Præſes de Franch. dec. 238. n. 3. & dec. 722. nu. 11. Alex. Monet.* poſt alios, *in tract. de diſtribut. p. 2. q. 12. n. 11.* etiam quòd non fuerit in contradictorio iudicio, vt, reprobatis *Croto*, & *Maſcardo*, firmant *Guttier. de tutel. p. 2. cap. 1. num. 32. Noguerol. alleg. 6. nu. 31. Salgad. in labyrint. credit. c. 1. 8 2. nu. 60.* quos laudo in *Rit. 1. nu. 1. lib. 1.*

Sic profectò, ne dicam ter, & qua-
238 tuor; ſed ſœpiſſimè, & millies ſanè ſeruatum fuit: nimirùm ut Conſultor Cappellani Maioris prior ſuffragium ferat in Collaterali, ſcribat, atque ſubſcribat decretum, prout in anno 1580. referente Præſide R. C. Franciſco Antonio Dauid, in cauſa Alphonſi Viues cum Priore Eccleſiæ Diui Nicolai Barenſis. Die 21. Iunij 1625. relatore D. Reg. tunc Conſiliario, Scipione Rovito, in cauſa Io: Chriſtophori de Franco cum Io: Baptiſta Grimaldo, & eodem referente, die 1. Iulij eiuſdem anni, in cauſa hæredum Petri Lunelli. In altera Principis Biſiniani cum Cardinali Brancacio, die 17. Martii 1639. proponente Conſil. Andrea Provenzale. In altera Agnelli Cigliano die 17. Octobris 1645. relatore Conſil. D. Ferdinando Arias de Meſa. In cauſis Io: Donati Monteſuſcolo, & Io: Laureti anno 1647. Commiſſario D. Reg. tunc Conſil. D. Benedicto Trelles. In cauſa Procuratoris Fiſcalis Regij Patrimonij cum Abbate Regalis Abbatiæ S. Petri de Laureto, die 27. Ianuarij 1653. relatore tunc Conſiliar. D. Thoma de Aquino. In altera Prælati de Gaetano cum Duce Laurenzani, referente Conſiliario Aloyſio Gamboa, anno 1657. in qua relatio fieri demandata S. M. fuit acta propria manu ipſius Conſiliarij. In cauſa Cardinalis Ragij die 20. Maij 1665. D. Conſil. Rocco referente, & (cœteris conſultò omiſſis) die 15. Ianuarij 1661. relatore Conſiliario Franciſco Rocco, in cauſa inter D. Petrum Zeuallos, & D. Io: Monterum.

Accedant ad ſaturitatem, Iuſtitiæ
239 rationes. Prœceteris, Cappellanus Maior accerſitus fortaſſis in Collaterali Conſilio, quando res agitur, pertinens ad ſuum munus, non modò à Pro-

à Prorege secum alloquente, iuxtà solitum, honoratur titulo *Dominationis vestræ*, quo DD. Regentes; verùm coràm Prorege in sella simillima sedet in vltimo loco post illos, & votum præstat, auditum, vel probatum à Consultore Ordinario, qui considet in scabello, in quo assidere solent Consiliarij, vel Præsidentes. Idem propterea iuris erit in voto, si referat solus Consultor, qui illius organum, vox, & lingua est. Secùs sequerentur inconueniens, absurdum, & imminutum decus Cappellani Maioris, eiusq; Consultoris, qui vocati quandoque ad Collaterale pro rebus, quas non ipsi, sed à Secretis Regni, vel vnus ex D.D. Regentibus referant, si nullum ferrent suffragium, deberent segnitèr obmutescere.

Neque hic Consultor est simplex,
240 gregariusque (ità fas sit dicere) Assessor: etenim, præter quòd est Minister tam supremorum Tribunalium: videlicet S. R.C. de cuius Supremi Senatus præstantia edidit scriptū doctissimus *D. R. Anton. Miroballo*, exscriptum ab *Altimar. in add. ad dec. R. Rouit. 65. n. 25. in alleg. post add.* vel R. Cameræ, pro cuius amplitudine eruditū calamū de more arripuit *Ill. D. Carolus Calà*, Dux Diani, Vir omnibus numeris absolutissimus, & responsum rescribit *Topp. de Orig. Tribun. p. pag.* ac ipse memini in *Rit. 1. n. 21. lib. 1.* vtitur iurisdictione, & facultate dirimendi lites, causas definiendi, omnesque agendi actus iuridicos, tùm in rebus ciuilibus, tùm criminalibus, & mixtis, quæ in sua Curia agitantur. Imo Cappellanus Maior obstringitur, nec vno quidem verbo addito, vel dempto, adamussim subscribere, quod ille decernit: cum iurisdictionis actus, iustitiæque administratio pendeat tantummodò à voto Consultoris, ita quòd decreta authenticet tantùm subscriptio Cappellani Maioris, sub cuius nomine, tituloque prouisiones expediantur. Quin cum exactis temporibus renuissent aliquando Cappellani Maiores decreta à Consultore prolata subscribere, decreuit Collaterale Cōsilium, quòd (velint, nolint) subscribant, die 24. Septembris 1623. in causa inter Fiscum Regalis Cappellæ, & R.D. Fabritium Russo, vt ex archiuio Cappellani Maioris, & in actis resultæ visitationis S. Nicolai Barensis factæ per Archiepiscopum Brūdusinum, expeditæ anno 1665. habentur plura rescripta id palàm demandantia.

Cùm à Cappellano Maiori, eiusq; Consultore fiunt relationes in scriptis Collaterali Consilio, de more consueuit scribere: *Adhibito voto mei Ordinarij Consultoris, ita sentio*. En quis non videat, quòd in scriptis dum dicit, *ita sentio*, profert suffragium? Cùr ergò hic idem côticescat, quando non in scriptis, sed viua voce refert?

Idem enim est quod sentis, dicas
241 scripto, vel lingua; æquè vtrumque conceptum mentis declarat, æquè dicentis voluntatem demonstrat: literis ad absentem scribimus, quod vocis ministerio pandimus præsenti, & verè qui scribit quod sentit, dicit quod sentit, teste *Celso in l. Labeo 7. ff. de supell. legat.* & dicebat Turpilius apùd Hieronymum *epist. 46.* quòd epistola sola homines absentes facit præsentes, *quia audiri absentium verba non poterant* (inquit Hipponensis Antistes) *illa ratio peperit literas, notatis omnibus oris, ac linguæ sonis, atque discretis*. Quæ autem ratio subest, vt concedatur Cappellano Maiori, eiusque Consultori scribere, quod sentit, non dicere quod sentit? *l. de quibus, ff. de legib.* cum non minus valeat quod vocibus, quàm quod scriptura significatur, *in l. non figura, ff. de oblig. & act. Borrel. in summ. dec. p. 3. tit. 1. nu. 218.* quādo eadem voluntas, quæ pluribus modis potest indicari, quod luculentèr expressit Leo Imperator, *Nouell. 26.* & in quadam causa Archiepiscopi Barensis, cū manasset scitū subscriptum à D.D. Regētibus, & Cōsiliar. Don Thoma Carauita Cōsultore, ob suspicionē deductam in Consil. Francis cum Roccum Ordinarium Consultorem, cumque fuisset die 8. Octobris eiusdem anni

anni mādatum, quòd iterùm præfatus Consiliarius Carauita faceret verbum in Collaterali Consilio, cum adiunctis datis, prodijt è Senatu rescriptum, tenoris sequentis:

Su Exc. es seruido, que el Miercoles 16. del corriente venga V. S. en Colateral à riferir, y votar en la Causa entre el Arçobispo de Bari, y el Principe de Aquauiua sobre el Baldaquin, que el Principe ha puesto en aquella Yglesia. Y me hà mandado le auise à V. S. para que lo tenga entendido, y execute, guarde Dios à V. S. Palatio 12. de Henero 1669.

D. Francisco Ortiz Cortes.

Sig. Conf. D. Thomas Carauita.

Insuper *D. Reg. Io: Frācīscus Sanfel.*
242 *in prax iudic. sect. 24. sub n. 24.* Vir expertissimus, utpote qui tot annis adstitit in illo Senatu, recenset formā decreti lati in causa Archipresbyteratus Altamuræ, referente Consultore, ab eodemque subscripto. Ex quo luce clariùs emergit, quòd suffragium tulit, dum se subscripsit. Imo hæc prærogatiua statuta fuit Regijs Consiliarijs: nimirùm quòd appellatio ab eorum decretis in casu grauaminis sit cognoscenda, & iudicanda cum interuentu, & suffragio eiusdem Consiliarii, qui decretum iussit, *Prag. 41. §. 2. de offic. S. C.*

Et demùm in medium deducun-
243 tur literæ S. M. in reformatione Tribunalium anni 1655. *Pragm. 84. §. 8. de offic. S. C.* quibus præcipit, quòd Cōsiliarius, vel Præses R. Cameræ referens in Collaterali, ipsemet scribat votum in processu. Quapropter nequiret votum extendere, nisi adesset, non adesset, nisi suffragium ferret. Quod idem in dies seruari perspicimus in Delegatis, & Consultore Præfecti annonæ, qui quando referunt, votum proferunt. Dandam propterea suffragij præstationem putabimus Delegatis, & Consultori Præfecti annonæ, & denegandam Regio Consiliario Consultori Cappellani Maioris? qui ex Regia Delegatione suum habet Tribunal, (sic hāc Curiam nuncupat *Marin. Frecc. cit. tract. de subfeud. lib. 1. de offic. M. Cancell. n. 28.* cum Fiscali, & actorum Magistro, passim à Rege vita durante collato) & qui tam præcellenti iurisdictionis apice effulget, tot prærogatiuarum infulis corruscat, & in Iuncta Regiæ Iurisdictionis indemnitati præposita, quæ ex D. D. Regentibus, Præside S. C. Locumtenente R. C. quatuor Aularum S. C. Præfectis, R. C. Decano, cum fisci Aduocatis R. C. & M. C. coràm Principe conflatur, ipse Consultor suffragium nouissimus præbet.

Tibi augetur, Excellentissime Do-
244 mine, Tibi imminuitur Cappellani Maioris authoritas, ac potestas: Tuus, enim est Cappellanus, de Tua familia, non quidem alterius. Tuere igitùr quod tuum est. Te vnum fretus iustitia suæ causæ sibi Patronum eligit, qui Iudex es, præterea neminem. Te, inquam, qui vno, simplicique obtutu probè intelligis, quid vel nutibus proponat, quid suadeat ratio, quid iustitia postulet? Si potestas hæc Cappellani, & iurisdictio non crescat, vt deberet, in dies singulos; at non decrescat eum dedecore, & inuidorum hominum cachinno. A Te igitùr, Supremisque, ac integerrimis Senatoribus, qui Tibi assident, præstolatur leuamen, opem, & præsidium. Tuus Cappellanus Maior. Supplex scribebat die decima tertia Kal. Nouembris MDCLXXX.

D. Carolus Petra R. Consiliarius, & Consultor Regij Cappellani Maioris,

Qua in re Excel. Dom. Marchio de los Velez, & Integerrimi Senatores Supremi Collateralis Consilij, maxima qua præstant benignitate, iuxtà exarata statuere, sequenti diplomate.

Habiendo visto S. Ex. en Colateral el escrito, que V. S. ha hecho, fundando las razones, que le assisten para votar en Colateral como Consultor del Capellan Mayor, quando se ofreçe referir en el las causas concernientes a aquella Corte; Y aplaudiendo estos Señores el talento de V. S. en las doctrinas adequadas a la materia, me manda S. E. de-

decirle, que el Iuebes 5. del entrante mes Deciembre venga a referir, y votar la causa entre los Canonigos Lateranenses de la Ysla de Tremiti con los herederos del qu. Iusepe de Santis. Dios guarde à V. S. Palacio 19. de Nouiembre 1680. Participando esta resolucion à las partes.

El Marques del Oliueto.

Señor Consejero D. Carlos Petra.

Cumque iterùm in dubium reuocata fuisset ea praxis, de qua memini in *rit. 265. sub n. 78. vers. semper verò*, nempè, quòd sua manu Consultor, referens causam in Collaterali Consilio, sententiam in processu, & votum supra processum conscribat; idcò fuere productæ fides facta ab Actuario Officij Cappellani Maioris de hac obseruantia, ac relatio acta D. Pro-Regi per D. Ioannem de Salamanca Regiũ Cappellanum Maiorem, sub die 27. Ianuarij 1661. & tunc per Collaterale Cõsilium fuit resolutum, quòd obseruetur solitum, sub die 11. Februarij eiusdem anni, vt liquet ex fide dicti Actuarij de ordine Ill. Ducis Canzani Secretarij Regni, penes Lanzam in libro inscripto: *Fasciculus diuersarũ scripturarum pro iurisdictione Cappellani Maioris fol. 500. sub diebus 27. Ianuarij, & 11. Februarij* 1661. ac ita obseruatum fuit, me referente causam Spectabilis D. Regentis D. Stephani Carrillo, cum D. Dominico Chiantera, penès Leonardum de Aloysio.

Ac tandèm aduertimus, meritò cõ-
245 demnãdos in expensis querelantes, vel Officialem syndicatum, succumbentes, & obstringi Syndicatores in eadem sententia hoc explicare, minimè valẽtes illas reseruare, quin Officialis absolutus agere poterit iniuriarum actione coràm Iudice ordinario pro injusta querela, *Paris verbo expensis, num. 4. Cancer. var. lib. 2. cap. 2. n. 165. & lib. 3. cap.* 12. ex *n. 45. Rou. t. in cit. prag. 1. n. 58. Bertaz. cons. 91. n. 8. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 11. num. 19. R. Saufelic. dec.* 346. & latè dicemus infra *in Rit. 297.*

RITVS CCXCVI.

Item quòd in quibuscunque causis ciuilibus, quæ in præfata Curia pro tempore agitantur, post conclusionem factam in illis, per dictos actores, vel conuentos, aliqua petitio restitutionis in integrum offerri non possit.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum, sic à Iure Communi appellata, de Iure Regni Beneficium nuncupatur.*
2 *Restitutio prædicta, siue beneficium post publicationem conceditur.*
3 *Sed an concedenda sit post conclusionem in causa?*
4 *Primum, & secundum beneficium, statim, nulla probata læsione, impartitur.*
5 *Beneficium prædictum intra quod tempus post publicationem in causa peti debeat.*
6 *Mora modica an præiudicet in casu prædicto? adducitur scitum S. C.*
7 *Mora modica post elapsos tres menses statutos hæredi ad conficiendum inuentarium ei non obstat.*
8 *Mora modica post elapsos dies quinquaginta præstitutos appellanti, non præcludit ei appellandi facultatem.*
Mora modica quando verificetur.
9 *Mora propriè commissa non dicitur in his, quæ sunt modici temporis.*
10 *Circa moræ purgationem adducitur notabilis casus controuersus in venditione feudi cum pacto de retrouendendo intra præfinitum tempus.*
11 *Annus naturalis, qui dicitur legalis, est dierum tercentum sexaginta quinque, atquè currit de momento ad momentum.*
12 *Promissa legem accipiunt ex forma contractus.*
13 *Permissum intra certum tempus, post illud intelligitur prohibitum.*
14 *Adiectio tẽporis apposita censetur causa*

sa limitanda obligationis.

15 *Tempus habet vim renunciationis; atque ipsa tacita renunciatio orta ex temporis lapsu, magis nocet, quàm expressa.*

16 *Venditor, vt admitti possit ad reemendum, tenetur offerre pretium intra tempus in pacto expressum.*

17 *Dictio* illicò *quid operetur? & quid dictio* confestim?

18 *Purgatio moræ fit de legis æquitate. Assensus ad tempus non extenditur.*

19 *Mora vt purgari possit intra modicum tempus, quomodo intelligatur.*

20 *Mortuus quis non dicitur illo actu, quo moritur, sed cum primò desinit esse in vita.*

21 *Depositū fieri non potest in die festiuo.*

22 *Dictio* statim *quot dies admittat post tempus completum.*

23 *Purgatio moræ admittitur ex iudicandi consuetudine, etiam si ei fuerit renunciatum, sed quando procedat?*

24 *Purgatio moræ locum habet in feudis; atq; in contractibus paritèr attēditur.*

25 Decisio 142. Reg. Reuert. & Consilium 129. Reg. de Ponte *enucleantur.*

26 *Appellatio admittitur ab indebita citatione super tenore instrumenti, licèt à condemnatione reÿciatur.*

27 *Ablatiuum absolutum inducit conditionem.*

28 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia, habet æqualitèr determinare.*

29 *Purgatio moræ admittitur ad beneficium citati super tenore instrumenti, qui præstare potest cautionem de parendo mandatis, per totas tres horas sequentis diei post rectam Curiam.*

30 *Cautio prædicta, Iudicis arbitrio, præstari potest, etiam post dictum tempus, si per eum non steterit, quo minus non fuerit præstita, & adducitur scitum* S. C.

31 Regia Pragmat. 16. de ordin. iudic. *circa temporis spatium in beneficÿs petendis, procedit tàm in Actore, quàm in Reo.*

32 *Reipublicæ interest, celeritatem causis impertiri; vbi plura notatu digna recensentur.*

33 *Contentionibus, siue litibus statuendus est modus.*

34 *Leges celeritatem litium præcipientes, tàm ad Actorem, quam ad Reum attinent.*

Actor, & Reus non debent ad imparia iudicari.

35 Regia Pragm. 5. de offic. S. C. *sanciens, non esse recipiendas nullitates aduersùs decreta* S. C. *nisi facto deposito, non includit Actorem, & adducitur nouissimum scitum* S. C. *emanatum in celebri causa.*

36 *Ratio primò in ordine posita, est priùs in intellectu.*

37 *Nominatio extra Regnum exquirit depositum.*

38 Pragm. 3. de dilat. *procedit tàm in Actore, quàm in Reo.*

39 *Nominatio testiū per nomina, & cognomina facienda est intra quinque dies.*

40 *Audientia testium quibus in causis denegetur.*

41 *Ratio est anima legis, & ea deficiente cessat lex.*

42 *Sententia continens repugnantiam quando sit nullitati obnoxia.*

13 *Formula sententiæ:* Obstare exceptionem rei iudicatæ, & absolui ab impetitis, *in iudicÿs recepta est.*

44 S. C. *arbitrare valet summam, quando rationum dispunctio nimis dubia est, & difficilis.*

45 *Minor, qui successit maiori, an valeat petere beneficia, perempta instantia compilato processu, & insufflato vitæ spiritu ex Principis gratia, Actore supplicante?*

1 ISthæc restitutio in integrum, de qua noster *Ritus*, à Iure Communi sic appellata, Iure Regni beneficium nuncupatur, vt diximus in *Ritu* 71. & post *Imbrian.* tradit *R. Capyc. Latro decis.* 91. *n.* 4. *in fin.* notans *n. seq.* ex interpretatione Regni Prudentum ita appellatum esse, desumendo nomen ex *Constit.* Regni incip. *Beneficium resti-*

tutionis, alijsq; *Constit.& Pragm.*

Ipsam verò, & consecutiuè benefi-
2 ciū prædictū post publicationē concedi, docēt *Abb. Bell. Aret. Boich. Soccin.*& alij in *cap. fraternitatis, de testib. Oddus in tract. de restit. in integr. p. 2. q. 65 arti c. 11. nu.* 51. de communi, atque in praxi commendata opinione attestans, vt etiam testatur *Afflict. decis.* 216. *n.* 2. *Cacher. decis.* 86. *n.* 2. & 3. *Cappell. Tholos. decis.* 249. & *Farinac. q.* 76. *n.* 444. & 446. Non autem postquàm fuerit in
3 causa conclusum, considerata dispositione præsentis *Ritus*. Verùm concedendam esse, tùm attento Iure Communi, Canonico, e Cœsareo; tùm Constitutionū, Pragmaticarum, & Rituum Regni, *Maranta* copiosissimè defendit *cons.* 25. & decisionibus Sacri Consilij, nempè *Afflict.* 15. & 114. addo alteram *Minadoi* 15. neq; obstare verba præsentis *Ritus*, adiungit *sub nu.* 7. Eius autem replicationem contradicere verbis *Ritus* in nigro positis, patebit vnicuique legenti horum *Rituum* impressionem iuxtà ordinem *Carauita*, arbitror tamen eius conclusionem verissimam, quam etiam *Imbrian.* tutatur *in tract. de* 1. & 2. *benefic. consid.* 5. *à nu.* 2. paruipensa eiusdem contradicente, & simpliciter relata sententia in *consider.* 2. *nu.* 56. nihil etiam refragante dispositione huius *Ritus*, quæ, vt ille inquit, sub *num.* 12. iudicialem obseruationem, nunquam degustauit, quod etiam *Carauita hoc in Ritu* aduertit, & non dissentit *Affl. in mem. decis.* 114.

Vsus verò seruat in Regno, vigore
4 *Pragm.* 16. *de ordin. iudic.* dari primum, & secundum beneficium, quæ est duplex restitutio in integrum concessa personis priuilegiatis ad probandum incumbentia, quæ petentibus, statim, nulla probata læsione, impartitur *Capyc. decis.* 109. *num.* 10. *Franch. decis.* 398. *Ricc. collect. dec.* 186. *R. Rouit. in prag.* 11. *nu.* 25. *de ord. iud. Gallup. in prax. p.* 2. *c.* 28. *Pratus ad Muscat. glos. In integrum, vers. Iudicat author, R. Marcian. disp. forens. lib.* 1. *cap.* 19. *sub nu.* 1. & dixi in *Rit.* 71. *nu.* 4. quem locum post alios prosequitur *D. Scoppa ad Sarn. in prax. ciuil. p.* 1. *§.* 16. *de beneficijs, n.* 11.

Primum verò beneficium petitur in-
5 tra triginta dies post publicationem, & quando hæc non fit, vt, si probatio per testes deficiat, intra dies triginta à conclusione. Secundum autem peti debet intra alios dies triginta sequētes, *Capyc. Latro decis.* 91. *nu.* 7. *lib.* 1. vbi *Gizz. n.* 1. *Sanfelic. decis.* 144. *lib.* 1. *Præsul D. Franc. Verde lib.* 1. *Instit. tit.* 21. *de auctor. tutor. lemm.* 27. *ex n.* 587. memor mei in indicato *rit.* 71.

Hinc cum orta fuisset controuersia
6 in S. C. in causa Viduæ Camillæ Carissimo, cum Iosepho Rorondo, & Anna de Gratia coniugibus, quæ petierat secūdum beneficium, elapsis mensibus duobus, & diebus tribus; Coniuges Actores negabant concedendum, *ex mem. pragm.* 16. quam esse in viridi obseruantia, non hæsitabatur; sed re peracta in S.C. decretum fuit, die 18. Ianuarij 1680. referente Ill. Duce Cæliarum, esse procedēdum ad vlteriora petito beneficio non obstante, penès Figliolam; At causa iterùm proposita in gradu reclamationis, die 13. Maij eiusdem anni, censuit Senatus, vno ex Dominis dumtaxàt renitēte, esse illud concedendum, his verbis: *Visis supplicationibus fol.* 49. & 50. *per S. C. prouisum est, quòd suspenso decreto lato per S. C. sub die* 18. *Ianuarij currentis anni, Camillà Carissimo infra dies quindecim valeat examinare testes, tàm in causa repulsæ, quàm secundi beneficij*, vota præstantibus mecum DD. Comite Legardi, Aulæ Decano, D. Antonio de Ponte (qui & Commissarius) D. Io: Baptista de Afflicto, & D. Luca Iacca, nunc Regente emeritissimo.

Perpensum fuit, hic agi de modica
7 mora, de qua ratio minimè habetur à DD. in plerisque casibus: vt in tempore statuto hæredi mensium trium ad conficiendum, absoluendumque inuentarium, ait R. *Capyc. Latr. decis.* 121. *num.* 30. & latiùs scribit in *decis.* 129. atque itidem in appellatione, in
8 qua cùm sint præstituti quinquaginta dies appellanti, vt transmittantur

acta

acta ad Iudicem ad quem, fecùs redditur appellatio deſerta, ex *Conſt. appellationum tempora*, modica trium, vel quatuor dierum mora poſt dictum terminum elapſum, non præcludit facultatem appellanti, *R. Rouit. in prag. 1. n. 21. de appellat.* ex *Gama dec. Luſit. 132.* conferuntque tradita à *Vin. opin. 524. Gratian. cap. 307. n. 30. Mauſon. de cauſ. exequ. ampl. 5. nu. 25. Coſta conſ. 56. n. 27.* ex *text. in l. ſi poſt tres ff. ſi quis caut.* vbi *Bald.* nectit, modicam verificari moram in tribus, vel quatuor diebus, *Barz. deciſ. 50. nu. 57. Menoch. de arbitr. caſ. 7. num. 13.* & ſecundùm *Theſaur.* in diebus octo, *deciſ. 77. n. 3.* ex *l. ſi debitori, ff. de re iudic.* ſiue quindecim, iuxtà *Cacher. deciſ. 48.*

Imò nec propriè commiſſa mora aſ-
9 firmari poteſt in his, quæ ſunt modici temporis; ideòque purgatur, attenta modicitate, etiam poſt diem ſtatutum, & tempus præfixum, ſiue à lege, ſiue ab homine, *l. ſi debitori, ff. de indic. l. quoties, C. de precib. Imp. offer. Gloſ. Bal.* & cœteri, quos *Surd.* ſectatur *conſ. 558. ex nu. 11. Vrſill. ad Aff. deciſ. 3.* & *deciſ. 73. Tiraq. de retract. conſang. §. 1. gloſ. 11. num. 22. Auus meus ad Capyc. deciſ. 81. n. 2.* notans, paria eſſe, aliqua fieri in termino, vel paulò poſt, ex *Gloſ. in l. Pomponius, §. ratihabitiouis, ff. de procur.* idemq; *Auus meus ad Capyc. dec. 167. & ad Gramm. deciſ. 45. ſub n. 6.* ac peregrinum caſum recenſet *Gramm. conſil. ciuil. 95.*

Idque maximè vendicabat locum in hac cauſa, quippè mulieris viduæ, exteræ, minùs cautè defenſæ à procuratore; ac nullo quidem pacto ſinere debebat æquitas Senatus, vt alterius incuria ei prorsùs noceret, vel termini defectus ob minimam moram defenſionis anſam eriperet, & ad producendas probationes aditum reſeraret; idque potiſſimùm, quia in hoc apparebat adfuiſſe color induſtriæ partis aduerſæ.

Hæc inquàm de paruæ moræ purga-
10 tione, fuerunt perpenſa in iurgio inter Ducem Oratini, & D. Scipionem Moccia. Vendidit enim Dux Scipioni die ſexta mẽſis Ianuarij 1677. Terram Ferrazzani pro ducatis ſeptem mille, cum pacto de retrouendendo infra annos ſex, conditione adiecta, nè retrouenditio exerceretur, niſi completis dictis annis ſex à die contractus, quibus annis ſex ſtatim elapſis, atque reemptione non facta, Terrá prædicta haberetur illicò libera à pacto de retrouendendo. Completis annis ſex ad reemendum ſub die 6. Ianuarij anni 1683. Dux Oratini depoſitauit ducatos 7000. die 7. eiuſdem menſis, & anni, fuitq; depoſitum notificatum D. Scipioni die 9. memorati menſis.

Renuebat D. Scipio illud recipere, vti factum elapſo iàm tempore: anni enim ſex, incœpti die ſexta Ianua-
rij, fuerunt completi die quinta Ia-
11 nuarij. Annus ſiquidem naturalis, qui dicitur legalis, eſt dierum tercentum ſexaginta quinq; *Bald. conſ. 457. n. 4. Iaſ. in §. rurſus, n. 60. Inſtit. de action. Caſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 1. §. 8. in text. dedans l'an. Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 109. lit. B. verbo annus,* qui currit de momento ad momẽtum, *Bart. in l. ita vulneratus, notab. 2. n. 3. ff. ad l. Aquil. & in l. libellorum, in princ. n. 15. ff. de accuſat. Carpan. dict. cap. 109. lit. C. verb. incipere*, & proinde ſunt
12 obſeruanda promiſſa, quæ acceperunt legem ex forma contractus, & dum dies eſt adiectus gratia limitandæ obligationis, non tenetur emptor ad retrouendendum poſt diem contra formam contractus, & promiſſionis, *Angel. de Peruſ. conſ. 109.* ac ſi emptor teneretur poſt terminum elapſum recipere pretium, & retrouenditionem facere, actus agentium operaretur vltrà eorum intentionem, cum tamen contractus ex conuentione legem accipiat limitatam, & cauſa limitata limitatum producat effectum, aliàs fruſtratoria fuiſſet adiectio temporis, & nihil operaretur, ſi emptor poſt terminum elapſum teneretur ad retrouenditionem; & tamen permiſ-
13 ſum intrà certum tempus, poſt illud intelligitur prohibitum, *Iaſ. in l. Seia cauit, num. 10. ff. de verb. oblig. Roland. à*

Vall.cons. 10.*nu.* 12.*vol.* 2.*ex text.in l.* 2.*C.de pact.inter emptor.& vendit.*tùm etiam, quia promissio censetur facta sub conditione, si intra illud tempus voluerit venditor reemere;& qui labi patitur tempus,videtur iuri reemendi
14 renunciasse,eum ipsum tempus censeatur adiectum causa limitandæ obligationis:nàm aliàs fuisset inutilis illius adiectio, *Alex.cons.*117.*n.*3.*lib.*3. *Borrell.cons.*73.*n.*3.*Bursat.cons.*32.*nu.* 1.*& 9.lib.*1.*Surd.cons.*52.*n.*23.*Pacian. de probat.lib.*1.*cap.*32.*ex n.*17. *Hartm. Pistor.obseruat.*223.*n.*3.habetq;ipsum
15 tempus vim renunciationis, quæq; tacita renunciatio orta lapsu temporis,magis nocet, quàm expressa, *Tiraquel.de retract.cõuent.tit.à tel temps: glos.*2.*n.*52.ex celebri *textu*,à nemine, vt inquit, adducto,*in l. si creditor* 7.*§. illud,ff. de distract. pignor.Gratian.discept. lib.*4.*cap.*710.*ex nu.*18.*Antonell. de tempor. legal. lib.* 1.*cap.*11.*num.*13, *Cartar.decis.Gen.*85.

Quod adeò veritate niti addeba-
16 tur, vt neq; post lapsum vnius diei admittatur venditor ad reemendum: nam prò implenda conditione necesse erat offerre pretium intra tempus in pacto expressum, alioqui non potest dici impleta conditio,neque post tempus impleri valet, *Card. Mantic. de tacit.& ambig.lib.*4.*tit.*31.*n.*48.*Hartm. Pistor. obseru.*223.*ex nu.*7.*& seq.lib.*5. qui proptereà subdunt, communitèr esse reiectum,ac errorem fuisse passum *Decianum respons.* 84. *num.*2.asserentem, venditorem post vnum diem admitti ad exercendam facultatem reemendi, rectiùsq; egisse Arbitros non admittentes moræ purgationem,insequitur *Præsul Ricc. collect.* 2456.*vers. amplia* 2. nàm ad quid prodesset præfigere terminum,si illius lapsus venditorem non excluderet? *Paul. de Castr. cons.*351.*lib.*2.*Tiraq.de retract.lignag.* §.1.*glos.*10.*n.*120.

Potissimùm ex dictione in contractu
17 adiecta *illicò*,quæ id ipsum operatur ac protinùs,& sine cunctatione, *l.litigatoribus,C.de appell.Menoch.de recup. poss.rem.*1.*num.*252.& importat idem quòd *statim, & incontinenti*, vt ex *l.*1. *l.*3.*§.in amittenda,ff.de acquir.poss.Tiraquell.in l.si vnquam,verb.reuertatur, n.* 122.*C.de reuoc.donat.Cott.in memorab. verb. protinùs, fol.* 715.*Octauian. Vulpell. de proposit. & aduerb. signif. sub dict. propriè, vers.protinùs,pag.*84. *Barbos.de dict.* 295.*nu.*1.siquidem dictio *statim*,idem operatur, ac dictio *eo ipso,Glos.in* §.1.*Instit.quib.non est permiss. facer. testam.verb.statim*, ex *text. in l.ex morte* 9.*C.de pact.conuent. Socc. sen. cons.*66.*n.*17.*lib.*2. *Surd. decis.*57. *n.*9.*& decis.*211.*n.*31.*vers.quartò non resistit*. Prout de dictione *confestim*, quòd sit eiusdem naturæ, & significationis, nec momẽtum quidem aliquid patiatur, ex *l.placet,ff.de acquir.hæred. Tiraquell.ad dictam l.si vnquam,verb. reuertatur,num.*113.& ex eius propria natura significat sine interuallo, ac nullo actu intermedio, *Tiraquell. nu.* 114.*&* 116.*in dictione Statim*.

Atque proindè cum moræ purgatio
18 non fiat,nisi de legis æquitate,non potest agi in feudis de moræ purgatione. Hinc etiam assensus ad tempus nõ extenditur, & in casu pacti reuenditionis Dominus,qui consentit vsque ad certum tempus, eo elapso censetur prohibuisse, quia omni tempore contractus in feudo est prohibitus; vndè statim elapso termino succedit dispositio prohibitiua,& est absolutum,minime posse partes post lapsũ pacti dare nouã dilationem,nec infrà tempus pacti posse prorogare; & vbi potest considerari contemptus legis, vel maiestatis Iudicantis, non datur moræ purgatio; ideòque considerando contemptum Domini,& interesse voluntatis ob non factam reemptionem in tempore, non potest mora purgari; maximè cum elapso tempore, etiam per momentum, remansit dominium illud liberum, quo effectu libertatis consumato,non potest dari per purgationem moræ reacquisitio iuris per momentum extincti,& in ijs,quæ momento expediuntur, momentum multum operatur, ità quòd nec ea, quæ incontinenti fiunt,censentur inesse hoc

19 ca-

19 caſu; nàm quòd mora poſſit purgari intrà modicum tempus, quia, quæ incontinenti fiunt, cenſentur ineſſe, intelligendum eſt, quãdo actus ſit ab habentibus poteſtatem de nouo inchoandi; ſecùs verò quando actus ſit ab illo, qui nõ valeat de nouo actum facere; & propterea cum nullum poſſit de feudo fieri commercium, vanum eſt tractare de moræ purgatione, & ſic poſt lapſum temporis, remanſit dominium liberum.

Clamabat è contrà Dux Oratini,
20 nullam fuiſſe contractam moram, nec quidem momentaneam: nam anni ſex fuerunt completi die ſexta Ianuarij 1683. & die quinta Ianuarij minimè erat completus annus ſextus, quoniam adhuc durabat. Dicitur enim quis mortuus non illo actu, quo moritur, quia cùm moritur, viuit; ſed dicitur mortuus, cum primò non eſt, hoc eſt, cum primò deſinit eſſe in vita.

Nec obſtringebatur facere depoſi-
21 tum die ſexta Ianuarij, vti dies feſtus: nempè Epiphania, *text.* eſt *in l. datio*, *§. ſi per venditorem, ff. de action. empt. & vendit.*

Neque ipſi obeſſe, ſed prodeſſe di-
22 ctionem *ſtatim*, & ſimiles, quæ ad minus tempus decem dierum admittunt poſt completum tempus, *l. quod dicimus*, vbi *Gloſ. verbo intelligendum eſt, ff. de ſolut. l. promiſſor, §. ſi ſine, ff. de conſtit. pecun.*

Addebat, purgationem moræ, etiam
23 ſi fuerit ei renunciatum, admitti ex conſuetudine iudicandi, dummodò ius partis nõn ſit effectum deteriùs, ex *Vinc. de Franch. dec.* 482. *Capyc. Latro deciſ.* 30. *&* 160. *Maſtrill. deciſ.* 259. *Sanfelic. dec.* 114. *Prat. lib.* 1. *diſcept. cap.* 27. *Ann. ſingul.* 663. & ex adductis à me in *Rit.* 163. *ex n.* 13. exploſa *deciſ. Afflict.* 174. vti nimis dura, teſte *Vrſill. ibidem*, de qua meminit *R. de Marinis* occurrens *deciſ. Reuerter.* 142. qui *R. de Marin.* ad rem ſcripſit *lib.* 1. *quotid. cap.* 271. maximè modica exiſtẽte mora, *l. ſi ita quis, §. Seia cauit, ff. de verbor. oblig. l. ſi debitori meo* 21. *ff. de iudic.* vbi *Gl. modicum ſ. decem dierũ, l. ſi in lege, 27. §. colonus, ff. locat. l. ob hoſtibus, § fin ex quib. cauſ. maiores, l.* 1. *ff. de verb. oblig. l.* 1. *§. qui præſens, de verbor. oblig.* ex quo *tex.* colligit. *Alberic.* paruam moram, moram non eſſe, *l. duos Reos* 6. *§. duo Rei, ff. de duobus reis, l. plerięq;* 33. *ff. de ritu nuptiar. l. etſi poſt tres. D. ſi quis cautionibus*, & aduerrunt *Angel*, *& Aretin. ibidem, Nig. Cyriac. cõtrou.* 459. *n.* 11. *lib.* 3. *Decian. conſ.* 84. ex *nu.* 24. *lib.* 2. *Verall. dec.* 231. *p.* 2. *Peguer. dec.* 129. *Ricc. collect.* 245.

Etiam in feudis, *Affl. in cap.* 1. *§. ſed*
24 *ne alia, n.* 79. *quæ ſit prim. cauſ. beneſic. amit. Scrader. de feudis par.* 9. *cap.* 9. *in* 41. *cauſ. priu. n.* 8. *R. Capyc. Latro cit. dec.* 30. *nu.* 13. neq; hoc caſu ſit extenſio de tempore ad tẽpus, prohibita in feudis, nam quæ in continenti fiunt, cenſentur ineſſe; Ac in contractibus etiam attenditur rigor, *l. quid peraſtringenda, de verbor. obligat.* & tamen admittitur purgatio moræ, vt obſeruat idem *R. Capyc. Latro cit. deciſ.* 30. *num.* 16. & ibi *Gizz.*

Hinc in theſi *cit. deciſionis R. Reuert.*
25 142. mora fuit duodecim dierum, & in caſu *conſilij Reg. de Pont.* 129. fuit vnius menſis, poſtquàm emptor iſteterat, declarari nullum ius competere venditori, & imparrito termino, inſtructoq; proceſſu, comparuit venditor pro mora purganda.

His iunctim perpenſis, decreuimus ſub die 20. Decembris 1683. referente D. tunc Conſiliario, D. Ianuario de Andrea, nunc in Supremo Italiæ Areopago Regente emeritiſſimo, cum interuentu noſtri Præſidis, quòd *D. Scipio Moccia reſtituat Terram Ferrazzani in beneſitiũ hodierni Ducis Terræ Oratini, D. Antonio Vitagliano, unà cũ fructibus à die 9. menſis Ianuarij inſtantis anni, ſeruata forma pacti de retrouendendo in inſtrumento venditionis appoſiti, & depoſitum factum ſit riſico, & periculo dicti D. Scipionis*. In banca Iordani.

Cum modò ſermo moræ inciderit,
26 liceat mihi receſere factum, quod accidit, me Iudice M. C. V. dignum ſanè, quòd hic non abuoluatur ſilentio.

tio. Citatus quidam in M. C. super tenore instrumenti, appellauit ad S.C. ab indebita enim citatione potest appellari, licèt non à condemnatione, vt alibi diximus; obtinuitq; à D.Præside S. C. folitum rescriptum, scilicèt: *Compareñte personalitèr, & præstita cautione de parendo mandatis S. C. de supplicatis M. C. V. verbum faciat in S. C.* Comparuit debitor, Curia pro Tribunali sedente, exhibens supplicationem cum memorata Regia decretatione, & è M. C. fuit decretum, quòd adimpleat, & sic discessit Curia. Cumque ille non præstitisset demandatam cautionem, hæsitatum fuit, an potuerint expediri literæ exequutoriales eadem die, vel die sequenti, vel vsq; quo admitteretur ad præstandam cautionem? & hac in re perpendo, quòd illa verba *Comparente personalitèr, & præstita cautione de parendo mãdatis S.C.* important veram conditionem, perinde ac si fuisset dictum: *Si comparuerit personalitèr, & fuerit præstita cautio de pa-*

27 *rendo mandatis*; patet ex eo ablatiuo absoluto, qui conditionem inducit, & in futurum tempus resoluitur, *Bart. in l. à tex. nu. 1. ff. de condit. & demonst. Paul. de Castro in l. 2. §. tametsi. nu. 2. ff. ad l. falcid. Calber. cons. 1. in tit. de verb. signif. Maran. in specul. p. 6. vers. citat. nu. 57. circa med. Capyc. dec. 128.* & alij penès *Rip. respons. 5. n. 2. de pact. resp. 21. de probat. lib. 2. Soccin. Iun. in l. gallus, §. & quid si tantùm, n. 48. ff. de liber. & posthum.* Si igitùr illud de præstando cautionem, est conditionale, & designat futurum tempus post comparitionem, quæ vt præcedit in ordine scripturæ, ita debet præcedere in ordine actus, & exequutionis; debet Reus priùs comparere in Curia, & deinde præstare cautionem; tempus cautionis in Regio rescripto non præscribitur: ideo remittitur arbitrio Iudicis M. C. Nisi dicas, quòd tempus, licèt non exprimatur, contineatur: siquidem, cum ibi dicatur: *Comparente personalitèr*, quod intelligitur, Curia pro Tribunali sedente, quo tempore citati comparent, etiam Curia pro Tribunali sedente, obstringitur præstare cautionem de parendo mandatis; etenim vna determinatio respiciens

28 plura determinabilia, habet æqualitèr determinare, *l. cum hoc iure*, & ibi Consulti, *ff. de vulg. & pupill.* minimèq; officit, quòd illa regula vnius determinationis, non habeat locum, quãdo diuersa adest determinandi ratio, *Imol. in l. Caius, ff. solut. matrim. Rip. in l. re coniuncti, n. 215. in fin. ff. de leg. 3.* communem autumat *Menoch. cons. 198. lib. 1.* vti videtur diuersa hic inter vnum, & alterum casum, cum comparitio illa necessariò debeat fieri Curia pro Tribunali sedente, ex natura, & qualitate actus, non autem ex rescripti vi, quod non viget in præstatione cautionis de parendo mandatis: siquidem licèt sit verum, comparitionem esse faciendam Curia pro Tribunali sedente, ex natura, & qualitate actus, tamen rescriptum illud videtur præferre illam eamdem qualitatem, etiam in alijs expressis; ac propterea quando Reus comparet, vt præstet, oportet, cautionem illam; quam si non præstiterit, statim erit condemnatus, relaxatis contra ipsum literis exequutorialibus. Verùm dicas, competere

29 purgationem moræ, & ità communi calculo obseruatur, posse præstari cautionem per totas tres horas diei sequentis post rectam Curiam, in quibus adest de mane Tribunal M.C. ex memorata regula, infra modicum tempus licere moram purgari, etiam post diem statutum, siue à lege, siue ab homine; quod modicum tempus in hoc themate seruatur in illis diei sequentis tribus horis.

Quin, & Iudicis arbitrio poterit

30 post dictum tempus admitti ad illam præstandam cautionem, si per eum non steterit, quominus non fuerit præstita, & ita vidi obseruatum: nam cum fuisset præsentatum huiusmodi Regium rescriptum, & statim post rectam Curiam fuisset oblata cautio, at per Actuarium stetisset, quòd non fuisset accepta, ex eo quia non erat ipse competens illorum actorum Actuarius,

rius, sed alter absens, & deinde postero die iterum oblata fuisset, ac successissent duo dies feriati, quarta demum die, stantibus prædictis, fuit admissa cautio; At cum M.C. processisset ad relaxationem literarum exequutorialiũ, habito recursu ad D. S. C. Præsidem, stãtibus attestatis factis per Actuarios M.C. emanauit Regia decretatio, quòd *M.C. faciat verbum de supplicatis in S. C.* qui quidem Senatus ratam habuit præstitam cautionem, suspensis exequutorialibus literis.

Sed vt ad beneficij materiam se se
31 deflectat sermo, dicimus, eamdem *Pragm. 16. de ord. iudic.* circa temporis spatium in beneficijs petendis complecti, tùm Actorem, tùm Reum, sicuti noster Senatus censuit apùd *Reg. Capyc. Latro dec 91. lib. 1.* qui eamdem decisionem rescripsit in *decis. 136. lib. 2.* vt obseruat quoq; *Gizz. ad mem. decis. 91. n. 7.* & de quibus memini in indicato *Rit. 71. nu. 8.* prorsùs explosis, scito à *Thoro* adducto, ac dictis ab eo excogitatis *p. 2. compend. verbo beneficia.* Ex primis enim verbis Pragm. *Perche una delle cause, &c.* ac ex subsequentibus: *Per remediare à tali inconuenienti, & abbreuiare, quanto sia possibile il corso delle liti, &c.* vtrumque amplecti conijcio: etenim Iuris Consulti, ac legum Authores in id toto animo, ac velis, remisq; vt aiunt, incubuerunt: ad celeritatem nempè causis impertiendam, *l. non distinguemus, §. quæsitum, ff. de arb. l. terminato, C. de fruct. & lit. expens.*
32 Cum celer causarum exitus, non Actorem, & Reum modò, sed & Rempublicam iuuet, *Bald. in l. fratris, C. de transact.* nec nisi publico fauet emolumento, lex celeritatem contentionibus præcipiens, *Bart. de nou. Cod. fac. §. hac igitur, n. 22.* ac rationem faciendi finem controuersijs, atq; contentionibus, publicum respicere bonum, fusè scribunt *Imol. in c. finem litibus, de dol. & contum. Falin. in c. nonnulli, col. 2. de rescript.* & post alios, *Surd. decis. 120. n. 8.* atq; ex *text. in l. si quis in graui, §. in ciuilibus, ff. de captiu. & postlim. reuer. & Bald. ad specul. de appellat.* palamq; deducitur, Ciuium discrimina plurimam afferre perniciem, atq; ex ijs incõmoda pleraq; proficisci, dixit *Aristotil. 1. metaph.* & *Chilonis sapientis* inter tria dicta, literis aureis Delphi conseruata, videlicèt: *Nosce te ipsum: Ne nimium cupias*, adest etiam tertiũ: *AEris alieni, atq; litis miseriam fac effugias*, ex *Stob. lib. 3. cap. 28.* & memini in *ritu 10. sub nu. 11. lib. 1.* Nec exiguum Rei emolumentum ex contentionis celeritate extat, *Abb. in cap. Quintanallis, de iure iur. Glos. in c. pen. verb. Restituere, de empt. & vend. Gratian. discept. forens. cap. 117. n. 17.* Propterea *Specul. de præpar. iudic. ante lit. N. & in tit. de inquis. §. 4. vers. quid si pendente*, suadens inquit, à fraude, & iniusta possessione minimè destitisse eum, qui ad contentionem effugiendam aliquid est impertitus, necnon *Falin. in cap. illud, de præscript.* ait, quòd litem deserens non dicitur de iure suo diffidere, sed tantùm lites execrari, causarumq; moras indignari.

Cum autem ex legibus habeamus,
33 statuendũ contẽtionibus modum, nouimus id tàm pro ipso Actore, quàm pro Reo sancitum esse, ex *citat. text. in cap. finem litibus, de dol. & contum.* & *tex. in l. properandum, C. de iudic.* ad Actoris incuriam, atque moram quoque respexit, dum peremptionem instantiæ intra triennium in ciuilibus præcepit, nè causæ in æternum profluere, tempus, hominumq; vitam excedere, videantur, ibiq; *Glos. in verbo immortales*, dixit, causarum cunctationes vel ab Reo, vel ab Actore, vel ab Aduocato, vel demum ab Iudice emanare, & *Gl. in l. litibus, C. de agric. & cens. lib. 11.* (in quo *tex.* identidem modus litibus præcipitur) notat, consentaneum *text. in l. quidam, si cert. pet.* vbi Iuris Consultus, nè Actor Reum contentionum vinculis implicaret, statuit, cogendum Actorem, vt debiti partem recipiat, si partem dumtaxàt confessus fuisset, licèt Actor mutilatam solutionem recipere nequaquàm teneatur. Omnia itaq; incommoda, & mala, quæ ex litis mora, ac protelatione profi-

cifcun-

ciscuntur, vt disertissimè ex more recenset *Luc. de Penn.in mem. l.litibus*, ex *n.* 1.tùm in Actorem,tùm in Reum
34 cadunt. Iura propterea omnia litium celeritatem præcipientia ad vtrumq; attinent, ac peculiatitèr ex apertissimis nostræ *pragm.* verbis, & mente vtrumq; includi,perspicuum est. Præterquàm quòd vulgata Iura præcipiūt, non impari more, modoq; cum Reo, ac cum Actore in cōtentionibus agendum, *l.fin.C.de fruct.& lit.expēs.cap.2. de mut.petit.cap.nouit,de iudic.Carleval de iudic.tom.2.tit.2.disp.8.sub num.17. Caran. in rit. 46.nu.13.& Ipse ibidem nu.4.& in rit.281.n... hoc lib.4.Prat. pract. obseru.59.n.3.R.Capyc.Latro cit. decis.71.n.12.& decis.136.n.15.*

Quod vt validiùs constet, in eius-
35 modi *pragm.* de beneficijs sermonem habēte, Actorem nequaquam includi, *Thor.in tit. verb. beneficia, seù restitutiones,* retulit S. C. scitum, ex quo apparet,*prag.* 5. *de offic.* S.C.sancientem, non esse recipiendas nullitates aduersùs decreta S. C. nisi facto deposito, non includere Actorem, cui licet sine deposito rem proponere, vt latiùs idē *Thor.*prosequitur *ead.p.2.verb.depositum pro pœna nullitatum.*

Hæc tamèn quæstio fuit ad libellam reuocata in celebri causa D. Philippi Viues de Cañamas, cū Ill. Marchione Serra. Etenim prolata sententia,me referente,iunctis duabus Classibus S.C. nempè DD.Consil.de Martino,& Musicettula,cum interuētu DD. Consil.de Ponte, atque Caracciolo,& Præsidētis R.C.Scondito,sub die 8.mensis Martij 1687.qua fuit sancitum:*Oppositam exceptionem rei indicata,tàm pro parte Ill. Marchionis Serra, quàm Curatoris Patrimony Ginesy Sanguinetti,obstare, & proinde non esse locum, neq; esse deferendum petita in integrum restitutioni; nec non tàm dictum Ill. Marchionem, quàm Curatorem prædicti patrimonij absoluendos esse, & absolui debere, prout præsenti nostra diffinitiua sententia absoluimus, absolui volumus, & mandamus, ac penitùs liberamus ab omnibus petitis,prætensis,& deductis per D.Philippum Viues,nomine, vt in actis. Verùm ex causis in S.C.discussis,dictus Ill. Marchio soluat dicto D.Philippo ducatos septem mille, quibus solutis, sequestrum factum super annuis ducatis bismille Arrendamenti Olei,& Saponis tollatur, facta obligatione per dictum D. Philippum de eximendo indemnes, & illesos dictos Curatorem, & Marchionem ab omni molestia forsàn inferenda vigore testamenti qu. Ioannis Viues pro dicta summa ducatorum septem mille.* In Banca de Martino.

Actor produxit nullitates,quas absque deposito discutiendas decreui, sub die 28.Nouembris 1688.non obstante Marchionis cōuenti instātia pro deposito, ex *pragm.*5.mòx memorata, tria nempè continente capita. Primum decernit, nefas esse dicere quòad sententiam S.C. de nullitate, idq; duplicem ob rationem; tùm quia à Supremo Tribunali profecta sit,tùm nè tantæ authoritatis, & iurisdictionis decreta exequutione celeri destituantur. Secundum caput declarat,id intelligi, quando nullitas probationem extrinsecam, vel aliam indaginem requireret, secus cum nullitas ex eisdem actis proponitur. Tertium verò præcipit, depositum ijs,qui in eiusmodi decreta nullitatibus inuehi ausi sint. Quamobrem si prima *pragm.*pars expendatur, minimè dicendum, cessare in Actore rationem *pragm.* nimirùm de Tribunalis præeminentia,constat,q; quòd illa attenta, sicuti Reo non licebat de nullitate dicere absq; deposito, sic & Actori;si de secunda ratione sit sermo, videlicèt, nè protrahatur exequutio, patet, tùm Actorem includi, tùm Reum.

Maximè quòd ratio appareat præcipua, magis illa, quæ à Tribunalis Supremi authoritate ducitur, tāquàm
36 prima in ordine posita, & sic priùs in intellectu,*Bald.in l.si duas,§.1.de excusat. tutor.* quem ad hoc probè laudat *Guliel. de Benedict. in cap. Raynutius, verb.testamentum,el 2.nu.28.de testam. Tiraquell. in tract. cessante caus. limit. 22.Surd.decis.62.*atq;ad hanc eamdem tuen-

tuendam regulam, *Aluar. in cap.* 1.§. *hoc autem, num.* 10. *de his, qui feud. dar. poss.* laudat *text. in l. cum hi,* §. *si Prator, de transact.* & quod notatur in *l. diuortio, ff. solut. matrim.* Hinc, cum aga-
37 tur de nominatione extra Regnum, quæ exquirit depositum, iuxtà *Pragm.* 3. *de dilat.* & quæ nos scripsimus in *Rit.* 140. *ex n.* 1. *lib.* 1. cum expensum esset, an Actori depositum constituẽdum esset? S.C. decreuit contra Actorem, quã decisionem in quadam causa contigisse accepi ex D. Petro Antonio Comite, amicitiæ nexu mihi coniuncto, quem disertissimum causarum Patronum, & Iudicem M.C.V. nouimus. Licèt hoc
38 dubium carebat difficultate: nàm præfata *Prag.* 3. vtitur verbo: *Quiuis*, quod ad omnes litigatores spectat, & sicuti *Quisquis*, vtpotè distributiuum, nõ potest de proprietate sermonis ad vnum dumtaxàt referri, *Glos. in l.* 34. §. *filium, de vulg. & pupill. in verb. Patris quoque,* & ibi *Arot. n.* 6. & ex toto illius *Pragm.* cõtextu, vbi nulla decisionis ratio, vel causa exprimitur, liquidè cõstat vtrũq; cõprehendere voluisse, & *R. Rouit. ibid. n.* 5. de quo memini in mem. *rit.* 140. *n.* 7. affert aliam S.C. decisionẽ, qua cautum fuit, Actori nominationem extra Regnum omninò denegãdam, eo quòd
39 quinque diebus, post constitutum terminum, elapsis, depositũ facere minimè curauit, tradẽdo ibi ex *Pref. de Franch.* dictis, depositum vnà cum nominatione testium per nomina, & cognomina esse agendum intra quinq; dies, ad instàr Iuris Communis dispositionem de faciendo deposito pro salario testium, de quo *Glos. in cap. statutum,* §. *fin.* iuncto *tex. in verbo expensas, de rescript. in* 6. & cautelam ad euitãdum depositum indicauimus in *cit. rit.* 140. *sub num.* 9. quem locum expendit *Luca ad Franch. decis.* 67. *Thor.* insupèr 2. *par. compend. verb. Testium audientia,* conclusionem
40 constituit, non alitèr, ac in causa ciuili ardua, aleæque protsùs plena: sicuti in criminali causa, vbi testium audientia nequaquam cõmittitur, vt diximus in *Rit.* 156. & 158. & extenditur etiam in causa repulsæ, vt notauimus in *Rit.* 146. *lib.* 1. vbi non solùm Actore, sed Reo etiam petente, denegatur audientia: cum in iudicijs æqualitatis iura seruanda sint. Sacrum tamen Consilium, iunctis Aulis: nempè, mea, in qua præsideo, & D. Consiliarij D. Petri Cortes, cum interuentu DD. Spectabilis Regentis D. Stephani Padilla, eiusdem S.C. Decani, & aliorum Adiunctorum, Commissario D. Consiliario D. Roderico Messia y Prado, sub die 16. Septẽbris 1691. ratum habuit in gradu appellationis, quod ipse decreueram, æquiorem, ac mitiorem insectando sententiam, quia in ea *Pragm.* 3. cum de deposito agitur, finem ad eius exequutionem habuit, ibi: *Ex quadam abusione introductũ, aduersùs omnes ferè sententias eiusdem S. C. de nullitate opponi ad impediendam, & protrahendam ipsarum sententiarum exequutionem,* & inferius: *Quò fit, vt nonnulli litibus, ac expensis fatigati, derelictis causis suis, iustitiam consequi desperent.* Et cum ratio,
41 quæ legis anima dicitur, *l. cum ratio, ff. de bon. damn. Barbos. lit. R. nu.* 3. deficiat, non mirum, si ipsa lex cessare debeat, exequuta iàm sentẽtia, qua Marchio fuit absolutus, & retinet quantitates soluẽdas vigore sentẽtiæ, vt pependit *Thor. cit. loc. & ead. p.* 2. *verb. depositũ pro pœna,* & scripsimus in *Ritu* 252. *ex n.* 22. *lib.* 2. & *Rit.* 269. *num.* 20. *lib.* 3.

Discussis propositis nullitatibus, ad
42 duas in summa redactis: nempè sententiam continere superfluitatem verborum, imò, & manifestam repugnantiam, atq; implicantiam, dùm declarat, exceptionem rei iudicatæ obstare, ac absoluit Marchionem Serra, & Curatorem patrimonij Ginesij Sanguinetti ab omnibus petitis, prætensis, & deductis per D. Philippum Vives, & simul condemnat Marchionem ad soluẽdos D. Philippo ducatos septem mille, & sic prædicta sentẽtia in secundo iudicio est nulla, tanquàm contra *tex. in l. vbi repugnantia, ff. de regul. iur. Dec. in cons.* 8 *num.* 7. & frustrà ad saluandam præfatam quãtitatem addita fuit clausula: *Ex causis in S.C. discussis,* quia nec Princeps, nec Legislator valet actum re-

repugnantem in esse producere, vt in *add. l. vbi repugnantia, cum §. seq.* & ibi *Dec.n.3.* notat *Angel.cons.187.circa finem.* Nec non esse nullam sententiam, dùm productis partitis solutionum, & illarum ordinata discussione, ea non facta, nec discussis singulis partitis; minimè in confuso, non seruato ordine cognitionis, mandari poterat, soluendos esse ducatos septem mille, contrà *text. in l. prolatam, C. de sent. & interloc. omniũ Iudic. cap. cum dilecta, de rescript. Crauet cons.592. ex nu.27.*

Decreto Senatus, ijsdem Iudicibus ius dicentibus, sub die 20. Septembris 1691. fuit prouisum: *Nullitatem obstare,* & sententia suam habuit exequu-
43 tionem. Obiectis autem occurrebatur, nouam non esse huiusmodi prolationis sententiæ formulam: nempè obstare exceptionem rei iudicatæ, & absolui ab impetitis, vt legitur apùd *Gram.decis.68. sub num.7.* ibi: *Fuerunt conuenti absoluti, & exceptionem rei iudicata obstitisse,* potissimùm hac in thesi, in qua fuerunt deducta alia in primo iudicio minimè producta. Quò ve-
44 rò ad liquidationem non factam, fuit perpensum, rationes dispungendas nimis esse dubias, inuolutas, & difficiles, litem fuisse diù, atque diù agitatam, quæ difficillimè expediri poterat, & proinde licuisse S.C. summam arbitrari, ex traditis per *Escobar. de ratiocin. cap.32. nu.25. & Merlin. decis. Rot. Roman.678. n.9.*

Nupèr discussum fuit, an perempta
45 instantia compilato processu cum maiore, cui minor successit, insufflato vitæ spiritu ex Principis gratia, Actore supplicante, valeat minor beneficia petere? & quidèm, minorem ipsum non esse audiendum, voluit *Afflict. decis. 212.* quia beneficia ipsa conceduntur ob probationes omissas, propterea cũ processus fuit compilatus, minor, qui maiori successit, non restituendus est aduersùs factum maioris, iuxtà *decisionem de Franch.647.* ea quippè ratione, quia lis cum sit contestata, & probationes receptæ, quæ perempta instantia non pereunt; sed tantùm acta ordinatoria: prout libellus, litis contestatio, seù terminus, satisdatio expensarum, calumniæ iuramentum, & similia, vt post alios obseruat *Consil. Staiban. resol. 191. num.55. tom.2.* cum enim minor iure suo non vtatur, ex quo cum eo nil gestum est, non est restitutioni locus, insequitur *Fontanel. decis.103. n.13. & in tract. de pact. nupt. claus. 5. glos.3. nu.59.* sui Senatus decisionem nectens, *deLuca obseru. ad eamdem decis. de Franch.647. nu.1. & 2.* ex *text.* peculiari *in l. AEmilius Largianus ff. de minor.* & dixi *in ritu 234. num.19 tom.2.*

Contrarium verò decisum fuit de anno 1622. in causa Ill. Ducissæ Grauinæ, cum Bartholomeo, & Victoria de Marino, in qua causa minori fuit concessum primum beneficium, prout etiam fuit elargitum apùd *R.Sanfel. decis.145. n.10. tom.1.*

Nos autem vtrasque decisiones veras dicimus, quia decisio *Affl.212.* manauit ex eo, quia instantia non erat perempta, & minor maiori successit tempore, quo erat elapsus terminus beneficia petendi; In casu verò *Sanfel.* instantia fuit perempta, ex Principis benignitate restaurata, & tunc nouum dicitur iudicium, *Staiban. resol.134. n.5. & obseru.140. n.25. Luc. ad Franch. dec. 473. n.2. Cõsil. Altimar. de nullit. rubr. 9. q. 36. ex nu.8. Hieron. Calà de rest. in integ. q.28. ex nu.28. & q.33. n.32. Gallup. in prax. p.2. cap.31. n.10.* & dixi in *rit. 234. nu.21. tom.2.* atq; ita decreuit S.C. me referente, in causa Hæredum Io: Ambrosij Spinola cum Ill. Ducissa Andriæ. In Banca de Fusco.

RITVS CCXCVII.

Item seruat ipsa Curia, in prima causa, nec in ciuilibus, nec in criminalibus, aliquem condemnare in expensis.

SVMMARIVM.

1 *Regula statuens, Victum Victori, in ci-*

ciuilibus, in expensis condemnandum, ampliationes habet, & limitationes, vt per DD. ibi.

2 *Victus, qui habuit iustam litigandi causam, an excusetur ab expensis?*

3 *Adducitur distinctio præsentis* Ritus *circà huiusmodi expensarum condemnationem.*

4 *Quam tamen reijciunt alia Iura* Regni, *quorum dispositio in praxi seruatur, & recensetur vsus apponendi in fine sententiarum clausulam:* Neutram partem in expensis condemnando.

5 *Vsus, vt conuento instante, Actor obstringatur in principio litis præstare cautionem de reficiendis expensis, ex quo inoleuit.*

6 *Fideiussor nùm teneatur ad huiusmodi expensas, si Actor, pro quo cauit, in causa succumbuerit: veluti si instantiam peremptam pronunciatum sit?*

7 *Sententia an continere debeat expressam expensarum condemnationem, aùt absolutionem?*

8 *Quidue, si pars iustam litigandi causam habuerit?*

9 *Statutum dictans, expensarum condemnationem, an comprehendat iustam causam?*

10 *Statutum quando interpretari debeat, vt aliquid Iuri Communi addat?*

11 *Iusta causa ab expensarum condemnatione excusat.*

12 *Expensarum condemnatio ita demum fit, si à parte sint petita, & declaratur remissiuè.*

13 *Expensarum condemnatio si in sententia omissa sit, Victor valet illas petere, etiam post sententiam.*

14 *Causæ iustæ litigandi excusantes ab expensis, quanàm sint?*

15 *Opinio Doctoris releuat ab expensis.*

16 *Ab expensis excusatur, qui motus fiducia plurium testium extra iudicium se iactantium, deponere pro illo, eos examinari fecit, quamuis illi contrarium testificati sint.*

17 *Ab expensis etiam excusatur, qui instructus fuit à viris fide dignis.*

18 *Homo magna, & approbata fidei minimè condemnandus est in expensis.*

19 *Error Iuris dubij, & intricati ab expensis excusat.*

20 *Victus, ratione sanguinis, condemnari non debet in expensis in beneficium Victoris consanguinei.*

21 *Succumbens ex defectu testium repulsatorum ab expensis excusatur, nisi eos scienter produxerit.*

22 *Reus in expensis non condemnatur ob petitionem plus debito ab Actore factam.*

23 *Legatarius, cui in testamento relicta est aliqua quantitas, quæ moderata fuit in codicillis, rectè petere valet totum legatum in testamento relictum, & fit ademptio ope exceptionis.*

24 *Obtinens ex iuramento suppletorio ob defectum semiplenæ probationis non exigit expensas à Victo.*

25 *Victoria quando est promiscua, cessat expensarum solutio.*

26 *Si quis in prima instantia habuit sententiam fauorabilem, & in secunda succumbuit, quando condemnetur in expensis.*

27 *Iudex secunda instantia confirmans sententiam primi Iudicis, & condemnans Victum in expensis, de quibus expensis intelligatur?*

28 *Iusta causa excusat ab expensis vsque ad publicationem inclusiuè.*

29 *Condemnatio expensarum locum habet tàm in diffinitiua, quàm in interlocutoria sententia.*

30 *Expensæ in interlocutorijs statim ante sententiam reficiendæ sunt: & quàndo Victor eas repetere non valeat? cum alijs ad materiam.*

31 *Iusta causa excusans Victum ab expensis, procedit in Reo, non autem in Actore, & traditur ratio.*

32 *Sententia si dicat:* Victum Victori in expensis, *nec addat aliud verbum:* Condemnantes, *nùm valeat quò ad expensas, ita quòd in ea verbum illud:* Condemnantes, *intelligatur?*

33 *Sententia non habens verbum:* Condemno, *nulla est; secus verò, cum verbum illud virtualitèr intelligi potest per aliquod equipollens.*

34 *Sententia redditionis computorum trahitur ad reliquorum restitutionem.*

35 *Sententia declarans aliquod deberi,*

præsupponit condemnationem ad soluendum, & adducitur Scitum S.C.

36 *Iudex declarãs, Actorem ius non fouere, tacitè videtur imponere silentium.*

37 *Instantia si pereat facto illius, qui restitutionem impetrauit, debet reficere expensas, & quid, si in rescripto Principis, instantiam restituentis, nulla de expensis mentio facta sit.*

38 *Discrimen adducitur inter litis expensas, in quibus quis per diffinitiuam sententiam condemnatus est; & expensas propter desertam instantiam.*

39 *Expensæ litis propter desertam instantiam taxantur in parua summa ex inueterato stylo, qui seruandus est.*

40 *Expensæ ob instantiæ peremptionem soluta minimè repetuntur.*

41 *Actor in expensis condemnari debet, cũ quis absoluitur ab obseruatione iudicij.*

42 *In liquidatione expensarum litis veniunt tantùm necessariò erogata, non verò voluntariè; & quid de damnis, aut lucris amissis.*

43 *Absolutio ab expensis an comprehendat damna?*

44 *Expensas litis si quis propter aliquod peculiare priuilegium soluere non obstringatur; neque aduersarius victus eas soluere tenetur.*

45 *Plures victi collitigantes si ad expensas simpliciter condemnati essent, vnusquisque pro sua rata tenetur. Intellige, dummodò petitio non fuerit insolidum.*

46 *Expensæ in priori instantia non debentur in criminalibus.*

47 *Condemnatio expensarum an locum obtineat respectu Fisci? & quid, cum indebitè, iniustèque aliquem vexauit?*

48 *Accusator, qui succumbuit, in expensis non condemnatur.*

49 *Ad quod recensetur nuperrimus casus in S.C. dispunctus.*

50 *In obligationibus descendentibus ex delicto, & quasi, quò ad interesse partis, omnes insolidum obstringuntur.*

51 *Ratihabitio æquiparatur mandato, etiam in delictis.*

52 *Pœna cum omissa est in sententia, absolutionem operatur.*

53 *Dispositio præsentis* Ritus *an sit emendata à Regia* Pragm. 1. de expensis.

54 *Calumniatores vt minimè supplicio afficiantur, nedum corporis, sed etiam expensarum, nulla communi, aut municipali lege cautum est.*

55 *Condemnatio expensarum semper, & indistinctè fit contra succumbentes in causis syndicatus; & tali etiam casu competit actio iniuriarum.*

56 *Expensæ iure actionis, & conuentionis soluũtur etiã post sententiam, & iusta causa non excusat, maximè Actorem.*

57 *Discrimen adhibendum est inter querelas, quæ porriguntur contra priuatos, & eas, quæ exhibentur aduersùs Officiales.*

58 *Administratores, qui temerè Vniuersitatum nomine querelas porrexerunt, & succumbuerunt, an proprijs nominibus teneantur ad expensas, & damna exoluenda?*

59 *Tutor, aut Curator instituens calumniosè actionem, ipse, & non minor, expensas soluere obstringitur.*

60 *Nimia populi audacia aduersatur æquitatis legibus, & illas retardat.*

61 *Respublica vt benè geratur, dandus est æquè pœnæ, ac præmio locus; ad quod recensentur nonnulla eruditiorũ loca.*

62 *Decretum*: Esse deferendum, *quid operetur.*

1 DIspositio huius *Ritus*, pugnat cum communi Doctorum conclusione, ac Iuris regula sanciente, Victum Victori, in Ciuilibus, in expensis condemnandum, de qua *in cap. olim, el 2. de priuil. cap. finem litibus, de dolo, & contumac. & l. properandum, §. sin autem alterutra, C. de iudic.* quamq; exornant, dilatant, & arctant *Gratian. Reg.* 486. *Viu. decis.* 47. *lib.* 1. *Conarr. pract. quæst. cap.* 27. *Bart. in l. si postulauerit, in princ. nu.* 1. *§. fin. n.* 1. *ff. de adulter. & in l.* 1. *in princip. num.* 12. 13. *ff. ad Senat. Consult. Turpillian. Bald. in l. non ignorat, in princip. C. de fructibus, & lit. expens. Andr. Gail. practicar. obseruat. lib.* 1. *obseruat.* 151. *Thesaur. dec. Pedemont.* 67.

n. 1.

*n.1.Franc.Marc.decif. Delphinal.*191.
n.1.vol.2. de Amatis decif.24.num.14.
*Fontanel.dec.98.n.1.Ricc.collect.*2247.
par. 6.Rip.obſeru.47.R.Valenz.cōſ.50.
lib. 1. Carocc. ſingul. 28.

Quę quippè DD. potiſſimùm *Co-*
2 *uarr. nu.*1.ſcripſit, præfata Iura inniti
calumnia, ac propterea communior
eſt ſententia, Victum, qui iuſtam liti-
gandi cauſam habuit, excuſari ab ex-
penſis: quam multis Doctoribus pro-
bat*Carthar.decif.Genuenſi* 1.*nu*.3.Ve-
rùm in dubio præſumptionem vrgere,
quòd non habuerit Victus iuſtam liti-
gandi cauſam, adiungit *Couarr.ſub n.*
3.amplexaturq; *Guttier.pract.quaſt.lib.*
1.*cap.*135.*ſub n.*5. & *Menoch.*non im-
meritò recitauit cauſas,eaſq;iuſtas li-
tigandi,*in tract. de arbitr.lib.2.cent.2.*
*caſ.*177.& Nos infra ex *num.* 14.

Ab ea tamèn præſumptione deſci-
3 ſcens noſter *Ritus*, obſeruantiam re-
cenſet, non damnandi in expenſis
Victum in prima inſtantia, nec illam
corrigit *Ritus* 310.vt opinatur *Cauenſ.*
ibidem, *& in hoc Ritu*, ſiquidem ille
haud exprimit, in prima,an in ſecūda
cauſa? ob quod,vt correctio euitetur
(quæ non ita de facili,nec per ſubau-
ditos intellectus eſt inducenda, *de*
Franch.decif.435.nu.17.& 25.) in ſe-
cunda cauſa debet intelligi, vt notat
*Carau.hoc in loco num.*2.

Sed *Pragm.* 1.incip.*Temeritatem li-*
4 *tigantium, ſub tit.de expenſ.*Iura com-
munia, ac noſtri Regni *Conſtit.* incip.
Diuorum Principum, imitans, contra-
rium ſanxit ſimplicitèr, cum nulla de
inſtantijs præmiſſa diſtinctione, man-
dauit,in expenſis victum damnādum,
quod ſeruatut in praxi, vt, *Carauit.*
laudato,obſeruant *Muſcatell. in prax.*
*lib. 2.p.3.gloſ.reformando, nu.*51.*verſ.*
Demum quaramus,necnō*Auus meus ad*
*Gramm. decif.*83.*num.*1.*Reg.Rouit.in*
*prag.*1.*de expenſ.Oliua,& ad eum Epi-*
ſcop.Campanil. ſuper Rit.Cur.Archiep.
Neap. 4. *Viu.dec.*47.*R.Tap.*3.*tom.Iur.*
*Regn.pag.*129.*Viſconti in concluſ.iur.*
verbo Victus Victori, notans, in S. C.
ſemper victum ex cauſa iuſta abſolui
ab expenſis, & ideò *Conſtit.* prædicta
Diuorū Principum,ligari omnes Iudi-
ces,ſed non ipſum Regem,eiuſq;S.C.
ex*Afflict.*ſenſu in eadem*Conſt.Diuorū*
*Principum,n.*2. Vt propterea inoleue-
rit vſus in ipſo Senatu, apponendi in
fine ſententiarum clauſulam: *Neutram*
partem in expenſis condemnando,*Conſil.*
*Staiban.cēt.2.reſol.*176.*n.*100.Huiuſq;
demum *Pragm.* vigore inoleuit uſus,
5 vt,conuento inſtante, Actor obſtrin-
gatur in principio litis cautionem de
reficiendis expenſis præſtare, *Minad.*
*dec.*4.etiam ſi litigās ſit Clericus,*Ma-*
*rian.Soccin.in cap.quòd Clericis, col.*2.
poſt. nu.5.verſ.ex prædictis, de for.com-
*pet.Pereir.dec.Luſit.*109.*R.Rouit.in cit.*
*prag. ſub nu.*1.lepidè notans *nu.*32.ex
text.in Auth.libellum,C.de litis conteſt.
contra huiuſmodi fideiuſſores nōpoſſe
expenſas à Iudice taxari vltrà aureos
triginta ſex, quod minimè ſeruatur.

An verò hic fideiuſſor,ſi Actor,pro
6 quo cauit, in cauſa ſuccumbuerit:ve-
luti ſi inſtantiam peremptam pronun-
ciatum ſit, ad expenſas teneatur? Non
teneri cenſet *Bald. conſ.* 106. *vol.*2.ea
quippè ratione, quoniam ſuccumbere
non dicitur,qui cauſam adhuc reaſſu-
mere poterit, & fideiuſſio ſtricti iuris
locum vendicat in cauſa principali,
non autem in emergenti, ſcilicèt,ſu-
per inſtantia.

Adiūgit inſupèr memorata *Pragm.*
7 1.quòd ſententia proferenda contine-
re debeat expreſſam illarum condem-
nationem, vel abſolutionem.

Idque adeò verum, vt ſi iuſta cau-
ſa vetaret iam dictam condemnatio-
nem,illam apponi,atq;exprimi in ſen-
tētia debere,probat *Viu.decif.67.nu.*
12.*lib.*1. & ante ipſum notarunt *Bald.*
in Auth.generalitèr,C.de Epiſcop.&Cle-
ric. Specul. tit.de expenſ.§.nunc viden-
dum,verſic.quidam,per *text.in §.opor-*
tet, Auth.de indic. quod tamen Praxis
non ſeruat,teſte *Ventrigl.in praxi lib.*
1.annot.21.§.vnic.n.41.

Hinc, vt vltra diſpoſitionem Iuris
8 Communis, aliquid hæc *Pragm.* illi
addat,condemnatio fieri debeat,quā-
uis pars iuſtam cauſam litigandi ha-
beat, voluere, in terminis ſimilis Sta-

tuti,

tuti, *Alberic.de Rosate in 2.par.Statutorum,quæst.191.Ioan.de Sylua in tract. de benefic.p.2.q.23.nu.14.Crem.singul.* 120. *Marsil. singul.* 207. *& in pract. crim.§.opportunè,n.*43.& alij apùd*Gabriel. commun.opin.lib.2.conclus.2.n.1. tit.de expens. Angel. Gambil.cons.*140. *n.*11.*Roland.à Vall,cons.*62.*n.*12.*vol.* 4.*Cremens.& Add.singul.*121.ex *Glos.* singulari *in §.sancimus,Auth.de exhib. & intro.reis*, quam magnificauit *Angel.in l. non solùm,ff. de reiuend. Michael. Graff. in tract. Commun. opin.* 22. *quæst.* 5. *Capucius in prax. iudic. tom.* 1.*q.*3.*cap.*11.*artic.*9.*n.*122.testificans *n.*129.de stylo RotæRomanæ,& cum eiusmodi expensæ debeantur iure actionis ex vi Statuti, seù Pragmaticæ, iusta causa non excusat: vt dicitur de expensis promissis in instrumento, quæ, vti debitæ iure actionis, soluuntur,iusta quoque causa existente,*Caualcan.decis.*15.*n.*29.*& in tract. de vsufruc. mul.relic.n.*205.*Anna singul.*183. *Marsil.in l.patre,vel marito, ex n.* 22.*ff.de quæst.Francisc.Marc.dec.* 927.*p.*2.*Afflict.in constit.cit.Dinorum,n.* 4. *R.Rouit.cit.sub n.*3.*Surd.de alim.tit.* 6.*q.*3.*n.*28.*decis.*261.*n.*9.*& decis.*274. *nu.*6.*Grat.dec.*83.*n.*2.*Capucc. cit.loc.n.* 133. Quin si quis expressè absolutus sit ab expensis,non censetur liberatus ab expensis debitis iure actionis, *Aretin.in §.hac autem,Instit.de pæn.temer. litig.Reg.Rouit.in mem.prag.* 1.*n.*4.

Contrarium tamèn,vt Statutum di-
9 ctans talem cōdemnationem minimè comprehendat iustam causam,scribūt *Bald.in cit.l.terminato,n.*21.*in fin.versic.Porrò,vt illud Statutum,C.de fructibus, & lit.expens.& in l.eos,§.cautione, sub num.* 2. *versic.si verò petuntur,C.de appellat. Fulgos.in cons.* 140.*incipient. Præsuppositis dubijs, col.* 2. *vers.ad tertium de Statuto, Berous cons.*150.*n.*18. *vol.* 1. *Io.Bapt.Asin.in prax.iudic.§.*32. *cap.* 2. *limit.*1.*sublimit.*3.*num.*5.*Nicol. Vigell.dec.*35.*cent.*2.& exNostratibus, post alios,*Muscatell. in prax. p.*7. *glos. condemnando sub nu.*80.*vers.aliqui tamen:* nàm,licèt Statutum interpretari
10 debeat,vt aliquid Iuri Communi addat; hoc tamèn ita verum est,si indebitè quis damnum non patiatur, aliàs secundùm Ius Commune interpretandum est, etiam si Iuri Communi nil adderet, & frustratorium redderetur, *Paul. de Cast. in l.* 2. *C.de noxal.Raph. Comens. cons.* 173. *Tiraq. in tract. Le mort.saisit le vis.p.*4.*decl.*2.*Menoch.de arbitr.cap.*177.*n.*17.*Ludouic.dec.Perus.* 52.*ex n.*2.& post alios *Borrell.p.*2.*dec. tit.* 39. *de expens.nu.*176.*&* 178.quorum nonnulli id coarctant, si Statuto expressè caueretur, victum teneri, etiam si iustam causam haberet, & in nonnullis locis addit statutum, vt in illo Politiano, & in Republica Genuensi,*lib.*3.*cap.*5.quod etiam si Iudex eum absoluerit, ab ipso Statuto condemnatus intelligatur. Quod Statutum seruandum, quamuis asperum, decisum indicat *Asyn.in prax.cit.§.*32. *cap.* 2.*lim.*3.*prima limit.nu.*7.*Chartar. dec.Gen.prima nu.*7.ad tradita à *Tiraquel. in l.si vnquam, verbo libertis,sub n.*4.*C.de reuoc.donat.*

Horum aleam:nempè iustā causam
11 excusare,prorsùs Ipse insequor, quia non sumus in meris terminis Iuris Communis, cui, vt aliquid adijceret, ita decreuerit iam dicta Pragmatica. Sed vt contradicentem huius *Ritus* aboleret obseruantiam, vtriusq; Iuris Interpretum opinioni contrariam, *R. Sanfelic. in prax.sect.*61 *nu.*1.maximè cum Statuta alitèr disponentia iniqua appellet *Paul.de Cast.cons.*16.*sub n.*10. *vers.Dico quòd non,vol.*1.& in genere similia Statuta esse odiosa,notat *Asyn. cit.§.*32.*cap.*28.*n.*1.Absurdum etenim est, aliquem pœnæ metu perterritum bona sua indefensa relinquere, prout eueniret, si iustam litigandi causam habens in expensis etiam condemnandus esset, quamuis in iudicio superatus, & sub iusta examinatione conuictus, impensas, quas immerito lite pulsatus substinuit, meritò exoluere debeat: *Hoc enim remedio fiet, vt in mala causa nullum litigare delectet,* ait *Teodoricus,*apùd*Cassiod.in edictis,n.*11. quia *hinc dantur fomenta detestabilis iurgij,cum improbi vincuntur illæsi,nec* do-

dolet calumniantibus pudoris damnum, si euaserent dispendia facultatum, vt dicit *Athalaricus* apùd *eumdem quæst. variar. epist.* 18.

Harum verò expensarum condem-
12 natio ita demùm fit, si illæ à parte sint petitæ, post alios *Paris de Puteo de syndicat. verb. expensa, verbo potestas, n.* 4. & declarant *Borrel. cit. cap.* 39. *n.* 13. & *Carau. in hoc Rit. nu.* 8. *Granat. ad Vest. lib.* 8. *cap.* 2. *n.* 25. *Ronit. in prag.* 1. *de expens. n.* 9. quæ hodie semper censentur petitæ, màximè ex vi clausulatum in libello deductarum, præsertim, *ius, & iustitiam ministrari, Gaill. pract. obseru.* 151. *lib.* 1. Illarum proinde condemnatio, attentis nostrarum *Constitut.* &
13 *Pragm.* expressis sãctionibus, si omissa sit in sententia, earumdem condemnationẽ benè valet Victor petere, etiam post sententiam, contrà *text. in cit. l. terminato. C. de fruct. & lit. expens.* tanquàm debitas iure actionis, conditione ex Statuto, *Thor. vot.* 28. *n.* 10. *lib.* 2. *Marant. in singul. verbo expensa, & filius familias, Alex. Trentacinq. var. resol. lib.* 2. *tit. de expens. resol.* 1. *n.* 14. *Bernard. Grau. pract. cõcl. tom.* 1. *concl.* 151. *consid.* 2. *ex n.* 3. *Card. Tusc. concl.* 629. *n.* 19. *Add. ad Guid. Papa dec.* 55. *R. Sanfelic. cit. loc. sub n.* 4. *Giurb. dec.* 81. *n.* 3. *R. Ronit. cit. loco sub n.* 38. *Carau. in hoc rit. sub nu.* 5. & memorant decisum, in Regno Germaniæ *Berlich. dec.* 127. *ex n.* 3. Siciliæ *Castill. decis.* 86. *nu.* 8. *tom.* 1. Genuæ *Carthar. decis.* 1. *n.* 1. in Senatu Sabaudiæ *Bened. Carpzou. Proc. Iur. tit.* 24. *artic.* 2. *n.* 28. *in respons. iur. tit.* 8. *lib.* 1. *resp.* 79. *nu.* 16. & 17. *Fab. in C. lib.* 7. *tit.* 18. *defin.* 82.

Quæ verò sint iustę causę ab expen-
14 sis excusantes? Iudicis arbitrio remittitur, *Affl. in cap.* 1. *n.* 2. *ex quib. caus. feud. amitt. Ruin. cons.* 1. *lib.* 3. & nonnullas libet recensere.

Opinio Doctoris relcuat ab expen-
15 sis, *Guid. Papa decis. Gratianopol.* 178. *Franc. de Petr. festiu. lect. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 15. *Bart. in l. qui solidum, §. etiam, ff. de legat.* 2. & *in l. bonorum ff. de bon. poss. Bald. in auth. generalitèr, C. de Episc. & Cleric. Alex. in l. iuris, C. qui adm. Alciat. de præsumpt. regul.* 1. *præsumpt.* 51. *Matthesil. singul.* 81. *Borrell. cit. cap.* 39. *n.* 69. notans, necesse esse, vt sit Doctor magnæ authoritatis, *Asynius in prax. cit. §.* 32. *in limit.* 3. & 4. qui in *cap.* 35. extricat quæstionem, si in expensis condemnandus sit contra communem opinionem litigans? de quo *de Petr. cit. loc. n.* 14. vel si fuerit fretus consilium plurium Doctorum, saltim duorum, idem *Borrell. nu.* 79. dummodò litem agitans non sit Doctor, *Bart. in l. in bonorum, ff. de bonor. possess. Menoch. add. cas.* 177.

Excusatur is, cui plures testes extrà
16 iudicium se iactabant, posse iustificari, ac deponere pro illo, qua fiducia motus illos examinari fecit, & tamen contrarium testificati sunt, quorum intuitu iustè litigauit, vt habetur in *cap. Paulũ* 22. *p.* 3. *Panorm. in cap.* 2. *n.* 5. & ibi *Felin.* notat *extra de calumn.* & *Menoch. cit. cas.* 177. *n.* 11. & *cas* 321.

Similitèr quando quis à fide dignis
17 Viris instructus fuit, vt ait *Bart. in l.* 1. *in princ. n.* 6. *ff. ad Senat. Cõsult. Turpill.* arg. *Glos. si in l. Titio fundus* 72. *ff. de condict. & demonstr.* quam singularem præconizat *Bald. in l. iudicia, sub nu.* 5. *C. de reiuendic.* nectens ex illo *text.* dictũ Nobilis Viri inducere iustissimam credulitatẽ, *Menoch. cit. cas.* 177. *nu.* 12.

Homo insupèr magnæ, & approba-
18 tæ fidei non est condemnandus in expẽsis, *Host. & alij in cap. finem litibus, in pen. col. de dol. & contumac. Borrell. cit. cap.* 39. *nu.* 152. *Sanfel. in prax. sect.* 61. *nu.* 26. *Speckan. cent.* 3. *clas.* 3. *q.* 22. *n.* 15.

Excusat demum Iuris dubij, & in-
19 tricati error, qui æquiparatur errori facti, *Curt. Iun. consil.* 28. *nu.* 9. *Bursat. cons.* 9. *num.* 59. *vol.* 1. *Borrell. cit. tit.* 39. *nu.* 83. & varietas rerum, *§. oportet autem, Auth. de indic. Gl. in l.* 4. *vers. sustinebit, C. de fruct. & lit. exp.* Hinc est immunis, si ageretur de interpretando statuto, cõstitutione, vel pragmatica aliqua adhuc nõ decisa, hinc inde à partibus multum cõtrouersa, allatis rationibus vtrinq; & ambiguitas in arbitrio Iudicis resideat, *Abb.* & alij *in cap. finem litibus, de dolo, & cõtumac. Rebuff. ad con-*

stit.

stit.Gallia tom.3.artic.1 glos.vnic.n.37.
Ratione sanguinis, victus non debet
20 condemnari in expensis, in beneficium victoris consanguinei, notabilitèr *Faber in C. tit. de lit. expens. definit. 63. Fontanell.decis.Cathal.95.n.25.Rumm. in add. ad Affl.de iur. prothom.in rubr. in add. n.16.ex n.23.* nectens, salarium patrocinij, & procurationis censeri similitèr remissum ob sanguinis coniunctionem, sicuti ob amicitiæ nexum, ad tradita à *Bald. in l.2.n.20.C.de iur. dot. Ruin. cons.100.n.25.lib.4.* contraria enim sunt in officio merces, & amicitiæ merces, *Ludou. decis.Perus.111. n. 50.Carocc.de locat.p.1.tit.de fruct.& lit.expens.q.8.n.42.* etiam si aduocasset pro persona coniuncta Amico, *Ludouic. decis.192.nu.6.Galganet.ad statut. Vrb.lib.3.cap.92.nu.10.Menoch.de arbitr.cas.88.nu.6.* quod explicat *Capon. tom.3.discept. forens.cap.109.n.24.*

Succumbens ex defectu testium re-
21 pulsatorum excusatur ab expensis, nisi scientèr eos produxerit, *Menoch. de arbitr. cas. 177. num.50. Auus meus ad Gramm. decis. 87.* & determinauimus in M.C.in causa Capitanei Pauli Pisani, cum V. I.D.Iosepho de Leone, die 9. Iunij 1670. In Banca Testæ.

Ob petitionē plus debito ab Actore
22 factā, Reus in expensis non cōdemnatur, *Menoch.cit.cas.177.n.15.Guid.Pap. dec.77.Tap.de Iur.Regn tit.de expēsis*, ex *Carpan.de Angel.ad Gizzar.dec.20.* quo casu excusari etiam à mora partis debitæ, censent DD. apùd *Gabr.lib.2.tit. de expens.concl.4.nu.4.* & condēmnandū Actorem ad expensas, placuit *Guid. Pap.cit.dec.77.* sed non eius *Addent.* & re vera constitui in mora, ac obstringi debitorem offerre partem veri debiti, scribunt *Bart.in l.1.§.si stipulanti,ff.de verbor. obligat.* vbi *Alex. Cagnol. in l. non potest videri, nu. 7.ff.de regul.Iur. Ioseph. Ludouic. decis. Perus.51.n.2.* de communi fatentur *Gabriel.lib.2.Cōm. conclus. tit.de expens.conclus.1.n.1.Roland.cons. 62.nu.5.lib.4.* & determinatum in Senatu Pedemontano tradit *Thesaur. decis. 231. num.1.* iudicatum aliàs refert *Papon. lib. 8.tit.1.arrest.2.* & in eius Senatu *Faber.in suo C.lib 3. tit.9.de plur. petit.defin.1.R.Capyc.Latr. decis. 133.nu.43.lib.2.& decis.153. sub.nu.11.* subnectens, hoc potissimùm procedere in nostro Senatu, & coràm Principe, vbi Reus non debet simplicitèr negare, sed cum qualitate, asserendo factum prout verè est, ex *Iason. in §.si quis agens, n.13.Papon.lib.8.tit. 1. add. arrest. 2. Tepat. in tit. 127. de plus petit. cap. 4. Couarr.var.resol.lib. 1.cap.2.sub 5.* tradente, teneri debitorem interrogatum, sub peccati reatu partem, quam ex toto petito liquido debet, propria assertione fateri, ex *text.in l.qui seruū, §.fin.ff.de inter.act.*

Dicebam propterea in consessu
23 Doctissimorum Virorum, quòd moram Caroli Mazzella hæredis Nicolai Mazzella, non tollebat petitio legati ducatorum viginti mille in testamento ipsi à prędicto Carolo relicti à præfato Nicolao, etsi in Codicillis moderati in ducatis sexdecim mille, quo casu ademptio non fit in ipso iure, sed tantùm ope exceptionis, *l. Militis Codicilli 37.§.Veteranus,ff.de milit. testam.Gl.in l.fideicom.C.de fideicom.& l.datum C. de legat.* & obseruat in terminis *Petr. Barbos.in tract.posthum.ad rub.ff.de legat.1.num.13.* & sic poterat petere ducatos viginti mille, sed ope exceptionis replicare tenebatur hæres, in partem legatum fuisse in Codicillis ademptum, & proinde excusabatur Antonellus à culpa ob petitionem totius legati, iuxtà tradita ab *Ercul.in l. 1.§.si stipulanti, col.penult.vers.non data autem culpa, ff.de vulg.* notante, debitorem imò in mora constitui, ac magis communem opinionem esse, firmat *Alex.in l.ex facto, §. ita quaro, ff. de vulg.pupill.*

Obtinens ex iuramento suppleto-
24 tio, ob defectum semiplenę probationis, non exigit expensas à Victo, *Alex. cons. 183.n.17.vol.6.de Marsil.singul. 485.Balb.dec.171.Thesaur.* aliquo modo distinguens in probāte vltrà semiplenam probationē, *dec.236.* quem laudat *Auus meus ad Capyc.dec.35.sub n.1.*
25 Quando victoria est promiscua, *Gaill.*

Gaill. obſeru. 110.*n.*6.*lib.*1.*Nicol.Vigelius dec.*36.*centur.*2.*Zuccar.deciſ.*13. 23.69.*&* 67. *in fin.in ciuil.Gypt.deciſ.* 22. *in fin.& in cit.deciſ.*94.*n.*15.& ibi *add. ac in deciſ.*104.*nu.*4.*Magon.deciſ. Lucenſ.* 18.*&* 50.*Auus meus ad Grām. dec.*83. quod declarat *Borrell. add.tit. de expenſ.*ex *n.*269.

Si quis in prima inſtanria habuerit
26 ſententiā fauorabilem,indeq;in ſecūda ſuccūbuir, & ſententia reuocata ſit ex ijſdem actis, cōndēnatur in expenſis, *Gypt.deciſ.*140.*n.*58. coarctatur, ſi caſus eſſet dubius, *idem in deciſ.* 138. *n.*131.*&* 132.*Monac.in deciſ.Rot.Luc.* 13.*num.*55.*&* 56.*Vin.dec.*47.*Franciſ. Vegy conſ.* 43. *lib.*1.*Theſaur.dec.*201. *&* 71.*Auus meus ad Gramm.dec.*83.*n.* 4.& alij *DD.*apùd *Fermoſin.in cap.fin. de dol. & contum.in princip.n.*8.*& q.*1. multos enarrans caſus, quos epilogat *Pegas reſol. forenſ.*16.*ex n.*79.*Ventri. gl.cit.ann.*21.§.*vnic.n.*13.

Iudex ſecundæ inſtantiæ cōfirmans
27 ſententiam primi Iudicis,& condemnans Victum in expenſis, intelligitur tàm de expenſis primæ, quàm ſecundæ inſtantiæ, niſi Victus habuiſſet iuſtam litigandi cauſam, *Gratian. deciſ.* 10. *n.*11.*Garauit.in hoc rit.n.*16.*Muta ad cap.Sicil.tom.*4.*capit.*188.*n.*30.

Inſupèr iuſta cauſa excuſat ab ex-
28 penſis vſq; ad publicationem incluſiuè,quia tunc panduntur,& pateſiunt iura partiū, *Caluin. de aquit.lib.*1.*cap.* 45.*n.*81.*Garz.de expenſ.cap.*23.*n.*14. & ſi poſtquàm Reus eſt certioratus de iuribus Actoris, inſtrumentorum productione, vel publicatione teſtium,litem proſequitur,condemnatur ad expenſas, tàm ante, quàm poſt publicationē factas,*Intrigliol.de cēſib.q.*72.*n.*5.

Hæc expenſarum cōdemnatiò pro-
29 cedit, tàm in diffinitiua, quàm in interlocutoria ſentētia, *Carpan.ad Stat. Mediol. tom.* 1.*cap.*55.*n.*6.*& ſeqq.Cumia ad Rit.Sicil.cap.*93.*n.*12.*& ſeqq.*

Ac refici debent in interlocutoria
30 ſtatim ante ſententiam,*Carpan.ibidem n.*7.*& ſeqq.* & ſi in interlocutoria Victor non conſequeretur expenſas, & poſteà in diffinitiua ſuccumberet,illas repetere non poſſet, *Carpan.ibidem n.* 12.etiam ſi Iudex interlocutoriam reuocaret,*ibidem n.*11.& expenſas refectas in interlocutoria, non reperit Victor in diffinitiua,*Carpan.ibidem n.*12. ac poteſt Iudex hanc cōdemnationem in interlocutoria facere etiam in diffinitiua,dummodò Victus in interlocutoria, ſit victus etiam in diffinitiua, *Carp.ibid.num.*12.*& Sola ad decret.Saband.tit.de excep.gl.*4.*n.*2.*fol.*350.

Quæ iam diximus de iuſta cauſa
31 excuſante Victum ab expēſis de plano quidèm,procedūt in Reo,nō autem in Actore:quia nō ita ſimplicitèr ex iuſta cauſa excuſatur ab expenſis:cum enim ſit in eius poteſtate venire ad iudicium, debet adeſſe inſtructus, & prouiſus, aliàs ſibi prorsùs imputādum eſt, ac proindè tanquàm ſuccūbens in facto proprio,in quo error prætendi non poteſt,debet condemnari in expenſis, ſiue ſimus in cauſa principali,ſiue appellationis, vt dicunt *Bald. in l.eas,*§. *cautionem,* 2.*ff. de appellat. & Paul. de Caſtr. in l. deſtitiſſe, ff. de iudic.*& quia non inueſtigauit omnia, quæ debuit antequàm perueniret ad iudicium, vt notauit *Dec. in capit. interpoſita,* §. *ille deniquè,* 1. *col. de appellat. Borrell. cit. cap.*39.& dicam infra.

An verò ſi ſententia dicat: *Victum*
32 *Victori in expenſis*, nec addat aliud verbum *Condemnantes,* iure valeat quò ad expenſas, ita quòd in ea illud verbum *Condemnantes* intelligatur? inquirit *Garauit.hoc in Rit.nu.*18.*ac* 19. & affirmatiuam aleam ſuſtinere videtur.Quamuis autem contrariū indicet *R. Sanfelic. dec.*51.*n.*12.*lib.*1.ex *Bart. in l.Præſes, C.quomodo & quādo Iudex, Bal. in l.*1.§.*fin.ff.de hæred.inſtit.Iaſ.in* §.*curare,Inſt.de act.*Nihilominus à prima opinione non recedo, quam ijdem *Bart.& Bald.*ipſis aduerſantes,ſuſtinēt *in l.*1.§.*fin autem ff de hæred.inſt.* & ibi *Caſtr.nu.*3.*Cuman.& Imol.n.*97.*Nicol. de Mata in l. errore,C.de teſtam.* & rationibus comprobat *Honufr. Cigala in tract. ad titul.Inſt.de action.in* §.24. *curare autem, ex nu.* 38.potiſſimùm *n.* 55. qua de re *Muſcatell. par.*7.*gl.con-*

demnando, *nu*. 76. *Boer*. *conf*. 27. *nu*. 16. inquirens, an expensæ futuræ subintelligantur in sententia?

Hine quamuis sentẽtia non habens
33 verbum *Condemno*, nulla sit, *Glos. in cap. fin. verb. sententia, de re iudic. in 6. DD.* apud *Marant. in specul. p. 6. verb. & proferatur sententia, nu.* 122. *Carocc. de except. except.* 139. *n.* 1. tamen sat erit condemnationem prædictam in sententia suppleri, & virtualitèr intelligi per aliquod equipollens, *l. in summa, ff. de re iudic.* vbi *Glos.* nàm quod virtualitèr ex verbis resultat, aùt per necessarium consequens supponitur, vel intelligitur, habetur pro expresso in qualibet stricta materia, vt ex *DD.* apùd *Gratian. discept. forens. lib. 3. cap.* 444. *nu.* 45. *& Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 16. de sentent. n.* 415. *&* 416. Exem-
34 plo eius, quod dixit *Afflict. decis.* 157. de sententia redditionis computorum, vt trahatur ad reliquorum restitutionem, & in alijs pluribus casibus. Quòd verbum *condemno* suppleatur, & intelligatur in sententia, tradidere Scribentes adducti quoque à *Vant. de nullit. cap. de nullit. ex defect. process. n.* 90. 91. *&* 92. *& Caroc. adduct. except.* 139. *à nu.* 3. Et in sententia declarante
35 aliquod deberi, intelligi, ac præsupponi cõdemnationem ad soluendum, respondi fretus authoritate *Cuman. cons.* 75. *n.* 8. *Cranett. cons.* 79. *n.* 4. *Ruin. cons.* 12. *nu.* 5. *lib.* 4. *Magon. dec. Florent.* 3. *n.* 23. *& decis.* 133. *nu.* 13. *& Grat. discept. forens. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 15. Ac propterea sentẽtiam declarantem deberi alimenta Ill. Principissæ Scillæ D. Isabellæ Aquauiuæ ex toto Patrimonio qu. Principis D. Fabritij Ruffo testatoris, pro portionibus hæreditarijs, virtualitèr in se continere condemnationem Ill. D. Ioannæ Ruffo Principissæ Scillæ, hæredis conuentæ ad soluendum pro sua parte, declarauit S. C. iunctis Aulis de mense Nouembris 1642. in Banca Borrelli pro Cioffo. Sic Iudex, qui declarat, Acto-
36 rem ius non fouere, tacitè videtur silentium imponere, *Bald.* ex eo *text. in l. quod tamen, §. si arbitror, n.* 1. *ff. de arbitr.* quod est notabile, & conferenda à nobis tradita in *Rit.* 255.

Clari quoq; iuris est, quòd si instan-
37 tia pereat facto illius, qui restitutionem impetrauit, expensas reficere debet, nec alitèr, nisi, illis refectis, agere posset, vt dixi in *rit.* 248. *ex n.* 53. Etiã si in rescripto Principis restituentis instantiã, nulla de expẽsis mẽtio facta sit, parte tamẽ expetẽte, *Flamin. Carthar. Rot. Genua* 24. nisi tamen ex iusta causa spiritus insuffletur, *Ricc. collect.* 89. *p.* 1. *Auus meus ad Gramm. decis.* 91. *num.* 1.

Inter litis verò expensas, in quibus
38 quis per diffinitiuam sentẽtiam, quia non probauit, inepteq; egit, vel iustitiam non fouebat, condemnatus est; & expensas propter desertam instantiam, valdè interest: nàm primo casu, omnes ab initio, vsq; ad finem litis vtilitèr factæ veniunt; at in secundo, ordinatorij tantùm iudicij expensæ coràm Iudice factæ continentur: idest expensæ illorum actorum, quæ per instantiæ desertionem perierunt, huiusmodi refici debent, nouum iudicium inchoando, quæ si perempta non esset, reficere non teneretur, *Borgnin. Caualcan. decis. Fiuizan.* 17. *p.* 1. quam insectatus fuit noster Senatus in causa D. Ioannæ Laudati Ducissæ Marzani, cum D. Iosepho Laudati: eum enim illa prætendisset, ob peremptionem instantiæ, refectionem expensarum factarum in illo iudicio in summa maximæ quantitatis, sub die 15. Aprilis 1680. fuit, iunctis Aulis, prouisum: *Quòd solutis carolenis tresdecim, procedatur ad ea, quæ incumbunt in causa*, suffragia præstantibus Spectabili Præside, & vna meeum DD. Comite Leardi, D. Antonio de Sylua Commissario, & D. Michaele Muscettola. In Banca Litti. Maximè existente stylo con-
39 sueto, & inueterato taxandi huiusmodi expensas in parua summa, qui stylus est seruandus, *Reg. Moles*, præter alios, in *dec. tit. de exact. funct. fiscal. §.* 3. *q.* 5. *num.* 40. *pag.* 44. & in proprijs terminis styli Curiæ in taxatione expensarum, ex *Guid. Pap. decis.* 625. aduertit *Cancer. variar. par.* 2. *cap.* 6. *de so-*

lu-

lution. nu. 32.ex verbis in eit.*l.prope-
randum*, §. *etſi quidèm*, C *de iudic.* ibi:
Qua conſueto modo, & ibi *Gloſ. verb.
Actorem*.

Iſtæ verò expenſæ ob, huiuſmodi
40 peremptionem ſolutæ, minimè repe-
tuntur, *Franch. dec.*331.*Auus meus ad
Gramm. dec.*191.*nu.*6.*& ad Capyc.dec.*
165.*ſub n.* 1.*Muſcatell.p.*7.*lib.*1.*gloſ.
ſentẽtiam, in add.ſub n.*13.*lit.*E.*Sola in
ſuis comment. ſup. Decret.ad cauſ.tit.de
iudic. gloſ.* 3.*Paſchal.de patr.poteſt.p.*1.
cap. 8.*nu.*113.*de Laurent.de iudic.cap.*
14.*n.*108. *Borrell.cit.tit* 39.*n* 232.*p.*2.

Si quis abſoluitur ab obſeruatione
41 iudicij, debet Actor in expenſis con-
demnari, *Mart.conſ.*39.*n.*17.

In hac autem expenſarũ liquidatio-
42 ne venire tantùm eas in lite neceſſariò
erogatas;non verò voluntariè,& pro-
pria culpa,deciſum atteſtantur,exẽpla
adijcientes, *de Franch. deciſ.*331.atq;
*Surd.deciſ.*274.quemadmodum,neque
damna,nec lucra,quæ amiſit: putà Fa-
ber operas, & Aduocatus honorariũ;
vtiq; tamen perſonales ſumptus,qua-
tenùs plus foris expendit,quàm domi
feciſſet, vt tradunt *Innoc. Abb. & alij
in cit. cap. finem litibus*,& *Iaſ.eod.cit.*§.
*ſin autem,n.*13.quamuis moris eſſe,vt
actorũ tantùm ſportulæ pendãtur,ad-
diderit *Parlad.in add.*§.18.*ſub nu.*11.
quod prouidè dinturna inuexit con-
ſuetudo,(*vt ille ait*)nè alioqui grauiũ
impenſarum timore deterrerẽtur ho-
mines à iure ſuo proſequendo,qua de
re*Gratian.d ſcept.cap.*33.*n.*45.*Gregor.
Lopez in l.* 8.*tit.*22.*p.*3.*gloſ.*1.*Valenz.
conſ.* 50.*Zacch.de ſalar.q.*109.*&* 110.
*Pegas reſol.*16.*ex nu.*102.*Theſaur.dec.*
67.*Gayll.lib.*2.*obſer.*151.*Cum.ſuper Rit.
Sicil.cap.*73.*n.*29.*Menoch.*Iudicis arbi-
trio relinquẽs, *de arbitr.lib.*2.*caſ.*154.
ac attingimus in *rit. ſeq.* 298. *&* 310.

Abſolutio ab expenſis vtrùm com-
43 prehendat damna? negatiuè cum di-
ſtinctione reſoluit *Surd. deciſ.* 261.ex
*text. & Gloſ. in l.ſi tutor,de author.tu-
tor. Roman.ſingul.*3461. Quòd ſi quis
non obſtringatur expenſas litis ſolue-
44 re propter aliquod peculiare priuile-
gium, aduerſarius victus neque tene-
tur, *Auguſt. Barboſ. in cap.calumniam,
de pœnis,nu.*211.quem inſequitur *Pe-
gas reſol. forenſ. add.cap.*16.*nu.*12.in-
quirens,an Fiſco,& Regis Procurato-
re non ſoluente expenſas, ſit etiam
immunis altera pars? & explicat *Fon-
tanel.deciſ.*424.*ex n.*2. de quo nos in-
fra loquentes de criminalibus cauſis.

Si plures eſſent victi collitigantes
45 condemnati ad expenſas ſimplicitèr,
vnuſquiſq;tenetur pro rata ſua,*l.*1.*C.
ſi plurib. vna ſenten.l.ſi mandato Titij*,
§. *Paulus, ff. mand. l.Paulus reſpondit,
la* 2.*ff.de re iudic. Affl.deciſ.*215.*Capu-
taq;dec.*343.*p.*1.*Caual.dec.*15.*num.*31.
*Tiber. Decian.inter conſ.Menoch.*123.
*nu.*10.*lib.*2.*Mari ad Gram.deciſ.*68.*n.*
4. Ad rem *Intrigl.deciſ.Sicil.* [illegible] *n.*28.
Anna ſingul. 539. *de Franch.dec.*680.
Thor. p. 1. *compend.verbo Rei quatuor
conuenti,Giurb.dec.*46.*ex n.*1.*Carthar.
dec.*28 *à n.*2.& alij apùd *Borrell.mem.
tit.* 39.*ex n.*135.*p.*2.dummodò petitio
non fuerit inſolidum, & prolata fue-
rit ſententia ſimplicitèr, ex *Bart.* poſt
med.*& Bald.n.*3.*in add.l.*1.*ac dec.Rote
in Bononiẽſi pecuniaria* 28.*Iunij* 1602.
coràm D. Coccino, deducit *Ventriglia
in prax.cit.ann.*21.§.*unico, ſub nu.*33.

Nec vlteriùs in criminalibus debe-
46 ri expenſas in prima inſtantia, ſancit
præſens *Ritus*,cui etiam Ius commune
refragatur, quo Iure, denunciantem,
& accuſatorem condemnari in expen-
ſis,plenè deducitur ex *text.*ſecundùm
vnam lecturam *in l. fin. C. de fruct. &
lit. expenſ. Gloſ. in cap.finem litibus,in
verb. expenſas, verſ. ſed in criminali
cauſa,de dolo,& contumac.*& altera*Gloſ.
in cap. cum dilecti, extra, eodem titulo,
in verb. expenſas*, quam extollens, &
claram non reperiri alibi,monet *Io: de
Amicis in conſ.* 51. *col.* 2. *Cataldin. de
Boncompagnis* §. 85. *&* 86. *Bald. in l.
non ignorat,in princ. C.de fruct. & lit.
expenſ.Bart.in l.*1.*in princ.n.*12.*&* 13.
*ff. ad Senat. Conſult. Turpillian. in l.ſi
poſtulauerit, in princ.&* §.*fin.nu.*1.*ff.ad
l. Iul. de Adult. Alberic. in l.cum quem
temerè,in princ.nu.*3.*ff.de iudic. Hiero-
nym.Gratus in conſ.* 97.*n.*1.*vol.*1.*An-
gel. in l. ſi vacantia,in fin.C.de bon.va-*

çant.lib.10.Angel.de Aretio in §.hac au-
tem omnia, col. fin.Inst. de pœna temerè
litig.ante eos Specul. in tit.de expens.§.
nunc de expensis,ex n.4.vers.sicut,Hip-
polyt.de Marsil. in pract. crim.in.§.su-
perest.nu.1.& in l.patro,vel marito,nu.
18.ff.de quæst.Franc.Viuius in commun.
opin.in verb.Iudex tenetur condemnare,
vers.Ampliatur prędicta,Couarru.pract.
quæst.cap.27.n.2.Marian.iunior in cons.
36.n 14.vol.2.Paris.de Puteo in tract.
Syndicatus, in verb. expensa,cap. Pote-
stas, circa fin. & Bertazz. in cons.crim.
81.n.19.vol.1.& in cons.404.n.6.vol.
2. Bernard. Diaz in pract.criminal.ca-
nonic. cap. 144. Lanfranc.de Orian.in
cap.quoniam contrà,in verb.expensa,n.
28.de probation.Lancellot. Conradus de
offic. Pattonis in causis criminal.§.3.tit.
de sententia deffinit. criminali, nu.5.Io:
Milleus in pract. crim. in formula de-
nunciationis,in verb. bonis publicatis,n.
114.fol. 13. necnon in §. hoc extracto,
sub verbo Cõquerentibus,& Procuratore
Fisci,n.38.fol.41.& in §.conuocato con-
silio, in verb. expensis, n.38.fol.116.in
paruis,Claud.Battandier regular. crim.
regul. 37. num.5.& regul.150.ac 151.
Guid. Pap. in decis.Delphinal.269.n.1.
Imbertus instit.forens.lib.3.cap.1.Man-
dell.cons.5.Petr.Rebuff.ad constit.Gallię
tom. 3. tit.de expens.art.1.glos.vnica n.
17. Ant. Faber in Cod. lib. 7.tit.17.de-
fin.8.nu.9.& defin.50.n.1.Colerit decis.
German.182.tom.1.Thom.Gramm.dec.
39.quem insequuntur Cappell.Tholos.
decis.7. Petr.de Rauenn.singul.393.&
mille alij,quos recẽsent Asyn.in prax.
cit.§.32.cap.1.n.1.Hieronym.de Ceuagl.
quæst.commun.à n.5.tom.1.Valenz.cons.
50.nu.7.nec non Caball.cas.166.n.14.
aduertens, ab expensis non excusari,
quamuis excusetur à calumniæ pœna:
cum sufficiat temeritas, & iterum cas.
205.ex num.3.Guazzin.ad defens.reor.
defens. 3. cap.13.nu.8.Caluin.de aquit.
lib.2.cap.171.n.5.Conciol. alleg.forens.
100.n.20.& resolut.crim.verbo accusa-
tio, num. 3.Simon.de Petr.cons.7.nu.7.

Sed non esse locum condemnationi
47 expẽsarum respectu Fisci, credit Boer.
decis.324.n.1.Verùm decisio 16.Luccn-
sis diuers.in fin.inquit,non consueuisse
Fiscum in illis damnari, maximè in
causa appellationis, Reo absoluto, ex
nouitèr adductis.Sic Viuius etiam sim-
plicitèr annuit dec.479.vol.2.&Cappel.
Thol. inibiq; Aufrer.decis.6.Guid.Pap.
decis.269.sub n.2.assentitur de iure,nõ
consuetudine; quamuis,& in Thesau-
rario Delfinatus,vsu quoq; obtentum
memoret. De his autem omnibus fu-
sissimè agit Gaspar. Thesaur.quæst. fo-
rens.45.subnectẽs n.6.si inquisitus tor-
mẽtis,quia suppositus, absolui meruit,
expensas pendat,& de Senatu Delphi-
nali Franc.Marc.dec.776.n.1.vol.1.&
decis.191.n.2.vol.2.& quòd Fiscus nec
soluat,nec repetat expensas vincẽs,vel
victus,aduertunt quoque Auus meus ad
Gramm. decis.39.nu.6.Peregrin.de iur.
Fisc.lib.7.tit.4.Mandell.cons.5.n.final.
Faber in C. lib. 7.tit.17.de fruct.& lit.
exp.diff.33.Alfar.de offic.Fiscal.glos.16.
spec. 70.n.216.& glos.18.spec.23.ex n.
30.Larrea p.1.alleg. Fiscal.ex num.28.
dummodò indebitè,iniustèq; aliquem
non vexet: nam aliàs expensas de suo
soluere tenetur,tanquàm priuata per-
sona,quoniam cum euidentissimus ca-
lumniator appareat, priuato quolibet
deterioris cõditionis existit, Viu.mem.
dec. 479. Baer.add.decis.324.& Danza
explicat, tùm in Fisco Regio, tùm in
Baronalis Curię Coadiutore,ad Grãm.
dec.39.n.39.ex codẽ Gramm.dec.60.n.
21. ac Farinac. quæst. 16. ex num. 20.

Quòd verò accusator, qui succum-
48 buit, minimè in expensis condemne-
tur,voluit Albcric.de Rosate in l.athle-
tas, §. calumniator,in fine, ff.de his,qui
notantur infamia,Bald.in l.qui crimen,
sub n.28.C.qui accusar.non poss.quibus
fretus Clar. q. 62.sub nu. 4.clamat his
verbis: Per experientiam,& per practi-
cam vidit Baldus,quòd nõ consueuerunt
in criminalibus victi victoribus cõdem-
nari in expensis; atq; exploso Gramm.
dec.39.confirmat Caran.in hoc ritu, n.
4. cui adhæret Auus meus ad Gramm.
in eadem dec. 39.n.4.ac affirmant Buc-
char. de differ. int. iudic. ciuil. & crim.
diff. 54.nu.6.Prat.resp.crim.15.nu.3.&
indicaui in rit. 47. vers. & tandèm ad-

nor-

uertimus, ex n. 17. tom. 1. & in rit. 199. tom. 2. ac in rit. 272. nu 8. *tom.* 3. necnon *Mucci ad dec. Sanfelic.* 54. *ſub nu.* 10. citato me, *in mem. rit.* 199. *n.* 7.

Hæc nupèr diſpuncta fuere in S. C.
49 etenim anno 1679. porrectis Excellentiſſimo tunc Proregi nõnullis querelis contrà D. Ioſephum Graſſi, Gubernatorem Ciuitatis, & Inſulæ Iſchæ, ab illis de Regimine, nomine Vniuerſitatũ, vocato in hac Ciuitate D. Ioſepho, demandata fuit illarũ informatio Dom. Conſ. D. Ignatio Croſatti, tunc Auditori Generali Exercitus, qua capta, ac trãſmiſſa ad M. C. Delegatam, & opponente Gubernatore, informationem nullam, vti non peractam inſtantibus Vniuerſitatibus præuio publico Parlamento vi Regni Pragmaticæ. Eędem Vniuerſitates, in publica forma, rata habuerunt porrecta capita, & M. C. referente Dom. tunc Iudice, Io: Baptiſta Rocco, decreuit in nõnullis capitibus, quòd *Non moleſtetur*, in alijs *Non procedatur*, necnon in alijs *Agatur ciuilitèr, & ſe abſtineat.* Quamuis autem ſuper quatuor querelis M. C. decreuiſſet, quòd *Reducatur in prouiſionem*; atq; deinde, ſuſpenſo decreto reſpectu duorum ex dictis capitibus, in vno mandaſſet, quòd *Non moleſtetur, & in* altero, quòd *Renouetur mandatum ad omnem ordinem.* Attamen per Collaterale Conſilium fuerunt omnia moderata, & prouiſum, *Benè fuiſſe reclamatum, & proindè tollatur mandatum*, ſub die 10. Decembris 1680. Tandèmque in Generali Viſitatione die 24. eiuſdem menſis prouiſum fuit, quòd *Deleatur titulus, & caſſetur à regiſtro.*

Præuio reſcripto Proregis, remiſſo ad S. C. petijt D. Ioſeph, condemnari prædictas Vniuerſitates, & particulares ad ipſi ſoluendum, & reficiendum omnia damna, expenſas, ac interèſſe,
50 & hoc quippè inſolidum: in obligationibus namque deſcendentibus ex delicto, & quaſi, quòad intereſſe partis omnes inſolidum obſtringuntur, *l.* 3. *ff. de his, qui deiecer. l.* 4. *§. his quoquè, ff. de act.* & ibi *Bart. l.* 1. *§. ſi plures, ff. de eo per quem factum erit, l. item mela* 11. *§. ſed ſi plures, l. ſi ita vulneratus, ff. ad l. Aquil.* Huiuſmodi, dicebat D. Ioſeph Graſſo, actionẽ ciuilem oriri ex criminali, illiuſq; propterea ſortiri naturam, *l. Imperator, §. fin. ff. de leg.* 2. *l.* 1. *§. hac autẽ actio, ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe iuſſus erit, l. ſi eum, §. qui iniuriã ff. ſi quis cautio, l. ſi donate, §.* 1. *ff. de donat. inter vir. & vxor.* vt obſeruant *Boer. dec.* 310. *R. Rouit. ſuper prag.* 1. *ex nu.* 66. *Carol. Rot. in floril. iur. concluſ.* 6. *nu.* 75. *Loſaus de iur. Vniuerſ. p.* 4. *cap.* 1. *ſub n.* 93. loquẽs de Vniuerſitate, quæ in hac theſi, etſi ab initio non porrexerit capita, Concilio conuocato; tamen rata illa habuit
51 in Parlamento: ratihabitio enim ęquiparatur mandato, etiam in delictis, *l. fin. C. ad Maced.* imò ſola patientia Vniuerſitatis habetur loco mandati, *l. qui patitur. ff. mandati, Oſaſcus dec.* 138. *nu.* 4. *Mynſinger. obſeru.* 79. *num.* 4. 5. *&* 6. *cent.* 4. dicens, quòd ex ratificatione delicti tacita, vel expreſſa tenetur Vniuerſitas, etiam ſi delictum nullo conuocato Concilio, & præcedente deliberatione ſit patratum.

Compilato itaq; proceſſu, ſub die 8. Aprilis 1688. manauit ſententia, vno ex Dominis dumtaxàt contradicente: *Viſo memoriali porrecto Illuſtri noſtro Proregi pro parte D. Ioſeph Graſſi, ac ſupplicatione Maieſtati noſtræ pro parte Vniuerſitatis, & particularium Ciuitatis, & Inſulæ Iſchæ, Condemnentur Vniuerſitates, & Particulares, Ciuitatis, & Inſulæ Iſchæ, in actis deducti, ad ſoluendum D. Ioſeph Graſſi expenſas, & damna liquidãda, ſalua prouiſione facienda, an dicti conuenti teneantur inſolidum; vel pro rata, viſo exitu liquidationis prædictæ?* Suffragia mecum præſtantibus DD. D. Ioſeph Ledeſma, Aulæ Decano, D. Ioanne Brauo, D. Io: Franciſco Marciano Commiſſario. Aduerſùs quam ſentẽtiam petita ab Vniuerſitate in integrum reſtitutione, fuit ſub die 27. menſis Ianuarij 1689. declaratum: *Eſſe deferendum reſtitutioni in integrum petitæ pro parte Vniuerſitatum Inſulæ Iſchiæ*; Vota mecum præſtantibus DD. Spectabili Regẽte D. Stephano Padilla, S. R. C. Decano, Adiun-

cto,

cto, D.Ioanne Brauo, & D.Io:Francisco Marciano Commissario, ac D.Roderico Messia, duobus contradicentibus. In Banca Lombardi.

Pugnabant pro querelãtibus aleam
52 sustinentes, nedum talionis, sed solutionis expensarum pœnam diù ab Aula recessisse, & in desuetudinem abijsse, ac proinde iure, in Collateralis Consilij scito, fuisse illatũ solutionẽ omissam, quæ omissio absolutionem operatur, *l. terminato eum*, *C. post absolutũ enim*, vbi *Bart.* & cœteri, *C. de fruct. & lit. expens.* Saltim expensas compensari ad inuicem, ac confundi cum capitibus, in quibus M. C. mandauit, *se abstineat*, non moderatis à Collaterali Consilio. Non plenam Rei innocentiam sic à M. C. cognitam in decretis à Collaterali suspensis. Bonam, & optimã fidem Vniuersitatũ, varietatem rerũ, diuersitatẽ opinionũ, & alia similia iustas quidèm inducentia causas, ipsas excusare, calumniamque euidentem exigi, vt accusator temerarius arguatur, ex *Cuiac. tom. 3. in l. qui solidum 78. §. etiam, de legat. 2. col. 1392. lit. C. & tom. 2. p. 1. lib. 12. obseru. col. 332. sub lit. G. Fab. defin. 36. lib. 7. tit. 17. & tit. 18. defin. 41. & 50. pagin. 862.* & alijs.

Cœteri verò dicebant, quòd quam-
53 uis nonnulli iuxtà constitutum in hoc *Ritu* censuerint, in Criminalibus non damnari in expensis ratione victoriæ inquisiti liberati; tamen non modò hic *Ritus* emendatus fuit à *Prag. 1. de expensis*, nec iam obseruari; sed specificè in Syndicatu Officialium hoc fuisse prouisum in *Prag. 1. de syndic. Offic.* Imò nunquàm in hoc *Ritu*, & alijs Iuribus comprehensam esse, nec posse comprehendi calumniam, ex qua ingens damnum partibus infertur: huiusmodi enim calumniatores plectendi sunt, non solùm pœna refectionis expẽsarum, sed etiam corporis; & habendi velut Basilisci, vt ex AEgyptiorum hieroglyphico compertum est, etenim nullo morsu infixo, clàm in Principis aures insusurrando viam diluendi obiectas maculas alijs præcipiunt, Charondas suis Cathinensibus, & Thurijs præscripsit, quòd si quis alium falsò, & per calumniam conuictus esset detulisse, eum hac pœna affici voluit, vt Myrica coronatus, per Vrbis vicos, ac plateas incedere cogeretur: tùm deindè exilio mulctaretur; vt Respublica hac peste liberata, tranquillitate frueretur, teste *Diodoro Siculo lib. 12.* Quin quòad expẽsas præsumptus calumniator si excusatur à pœna corporali, ex *Const. pœnam calumniæ* (quam exornãt, præcœteris, *Arnon. differ. 35.* ac *R. Tap. lib. 5. iuris Regn. tit. 29. de calumniat.*) damnãtur nihilominus in expensis, & obseruat *Luc. in l. vnica, C. de sumpt. recuperat. lib. 10. circa finem num. 19.* his verbis: *Nota, quòd ad cõdẽnationem expensarum est regula vera, vt eo ipso quòd litigator non probat, præsumitur calumniare, nec ex iuramento calumniæ releuatur*, quia sufficit temeritas, *Gaball. casu 166. nu. 14. & cas. 205. & Boss. tit. de accusat. n. 19. & in tit. de Official corrupt. in fine*, clamat: *quòd quidam Aduocatus, qui fuerat instigator, vt plures querelæ contra bonum Officialem porrigerentur, & non probauerat eas, fuit iussus exulare perpetuò, & condemnatus in omnibus expensis, & interesse.*

Neq; ad rem conducit, quòd iam-
54 diù obsoletum sit, calumniatores supplicio afficere, nedum corporis, sed expensarum quoque. Nam id nõ est in more positũ, cum, qui pœnã huiusmodi ab illis expectat? est nemo. Ille enim, postquàm calũniæ sibi eluit maculam, (elapsa adhuc afflictus iniuria) de repetenda iniuriæ pœna non est sollicitus. Non verò, quia Communis aliqua lex, aùt Municipalis extaret, quæ tàm talionis pœnam, quàm omnes alias, quæ in impostores infliguntur, obliterasset. Meritò *Didacus de Mari* addens *ad Gram. dec. 39.* vtitur verbo *raro*, ibi: *Sed hodie raro, aùt nũquàm accusatores ad expensas condemnantur, nè terreantur querelantes, atque ab accusando desistant.* Non dissentit *de Angelis ad Foller. in fragm. tit. de accusat. sub n. 147. & Mucci ad Sãfelic. cit. dec. 54. n. 10.* indicatam rationem prius à *Mari*, & postea à *de Angelis* adductam, explanans.

camq;

eamq; indicauit *Tort. ad Stat. Pap. in crimin. Stat.4.n.3.*& *Camill. Borrell.* vir doctrina eximius,& Iudex M.C.V. *cit.tit.39.p.2.ſum.dec.n.31.* atteſtatur, pluries vidiſſe in illo Tribunali,victos, in criminali iudicio, fuiſſe ad expenſas condemnatos, vltrà mulctam corporalem,aſſeritur *Reg.Tapia lib.3.iur. Regni tit.de expenſ.ſup.cõſt.Reg.Dinorū Principum, n.3.*qui poſtquàm dixerit, huncRitum nullatenùs ſeruari,reſcribendo caſus recenſitos à *Carpano ad Stat. Mediol. cap. 55.ac 56.*probat regulam, Victum Victori condemnari in expenſis, etiam in criminalibus, *Præſul.Ricc.collect.1275.*laudabilem præconizans obſeruantiam,ac proficuam, vt calumnioſæ euitentur inquiſitiones, & ſcripſerat *collect.1218.*necnon *Thor.in C.rer.iudic.caſ.39.n.8.R.Sanfelic.dec.54.lib.1.*Potiſſimùm in cauſa
55 ſyndicatus,ex mem.*Prag.1.de ſyndic. Official.* cuius vigore *idem R.Sanfelic. deciſ. 346.tom.3.in fine,*atteſtatur,ortam eſſe quotidianam praxim, quòd ſemper, & indiſtinctè in cauſis ſyndicatus fiat cõtra ſuccumbentes expenſarum condemnatio; conueniunt *Carrab.ſing.200.Tort.ad Stat.Pap.Stat.66. ex nu. 63. Gionag.conſ.43.n.11.tom.1. Bertaz. conſ. 71.n.63.conſ.81.n.19.& conſ.91.n.8.* Quin agi poteſt iniuriarū actione, arbitrio Iudicis,*l.iniuriarum, §.per iniuriam,l.item apùd Labeonem, §. ait Prætor, ff. de iniur. Gomez lib.3. var.cap.6.& 7.Boſſ.tit.de accuſ.n.20.& tit.de præuar. nu.8.Guazzin.ad defenſ. reor. def.3.cap.13.lib.1.nu.60.Tennen. caut.15.ex n.2.Baiard.ad Clar.q.61.n. 34. Turrett.conſ.21.nu.8.lib.2.R.Sanfel.cit.dec.54.& dec.374.nu.6.*notans, arbitrium poſſe vſque ad mortem extendi, attenta qualitate, & grauitate imputati criminis, quod atteſtantur quoq;*de Franch.deciſ.504.n.10.*& ad eum *de Luca,Clar.q.62.n.13.Taſſon.de antef. verſ.11.obſ.1.alleg.24.num.13. Thor. vot. 13. tom. 2.*& memini in *rit. 199.num.4.*In qua iniuriarum actione nedum iniuriæ æſtimatio continetur, ſed omnia expenſe, & intereſſe per iniuriatum paſſa, *cit. l. item apùd Labeonem,§ ſi quis ſeruo,Couar.var.lib.2.cap. 10.n.7.Gomez cit.cap.6.n.9.Alex conſ. 11.n.4.vol.2.Baiard.ad Clar.§.iniuria, n.44.Corn.conſ.49.n.17.vol.2.Crauett. conſ.320.col.1.Dec.Gen.87.n.6.*

Accedebat, agi de expenſis iure ac-
56 tionis,& vi Conſt. Regni, ac duarum Pragmaticarum;imo ex conuentione, & ſtipulatione debitis, (fuit enim per querelantes,vrgente d.Ioſepho,præſtita in actis cautio expenſarum) illæq; proinde omni iure peti poſſunt, etiam poſt ſententiã,& tradunt ex*Bart.Gloſ. in prag. temeritatem,de exp.condem.non reſeruatis, Marta conſil. 26.n. 10.*deciſum memorat *D.Cõſil.Hodier.ad Surd. deciſ. 261.n.6.*adeò quòd Iudicis ſententia abſoluens ab expenſis,conuetionales expenſas minimè comprehendit, *Marſil.ſing.237.Arum.dec.Ienenſ.9.ex num.4. lib.1.*& ſupra diximus, cum de cauſis pecuniarijs egimus,quæ in hoc æquiparantur criminalibus,*Aym.conſ. 178. nu.10.Conrad.in prax.crim.tit.de ſent.diffin.& crim.nu.6.verſ.limitatur primò,Benint.dec.Bonon.46.n.6.*Eoque fortiùs,quoniã ab harum expenſarum ſolutione neque iuſta cauſa (quam omninò in hac re abeſſe audactèr dicebant, nec decreta M.C. quòd *abſtineat,* illam inducere poterat,nec compenſationem operari, vtpotè quia minimè criminalitatem olebant) immunes reddit,*Cancer.reſol. lib.2.cap.6.tit. de ſolut.nu.33.& tom.3.tit.de inuent.n. 142. Surd.conſ.142.& deciſ.274.Com. ad Rit.Sicil.cap.73.ex n.4.Berlich.deciſ. 127.p. 1.*præſertim Actorem,ſeù querelantem,in quo error prætendi non poteſt,atq; ſibi imputandum,quare ad iudicium inſtructus nõ venerit, ideòq; ſuccumbens, tanquàm temerarius litigator, in expenſis condemnãdus eſt; ſecus verò in Reo, quoniã in eius poteſtate non eſt,quãdo conueniatur.Iuſta enim cauſa litigandi, Reum à pœna conuentionali excuſat,Actorem autem non releuat, *Thom. Gramm.* hæc perpendens,*dec.83.Speckan.quæſt.Iur.cent. 3.claſ.3.q.22.n.20.*& ſpecificè in cauſa ſyndicatus, *R. Sanfel. add. deciſ.346. num.14.*

Di-

Discrimen quidèm, addebatur, om-
57 ninò habendum esse, inter querelas, quæ porriguntur contra priuatos, & aduersùs Officiales, ad *tex.in l.1.C.vt dign. ord. seru. Arist. lib.5.ethic. cap.5. Cassiod.lib.9.var.cap.14.Melch.Iunior. 3.par.qq.polit.cap.97.Nicol.Boll.de statu polit.lib.3.dist.14.Bouadil.lib.5.politic. cap. 2.n.93.* & maius discrimen esse inter postulationes in syndicatu opportunè propositas, & inter illas, quæ dum adhùc muneris administratio exerceretur, apùd Superiores exhibentur: istæ enim Superiores impellunt, vt Officij Administratorem reuocent Magistratui, qui raró suo restituitur muneri, quia etsi crimine liber sit, atq; absoluatur; à Principis tamen animo non omnis omninò criminationis est deleta suspicio; hinc, vt bono caueat regimini propter adnatas simultates, illum prorsùs abdicat officio. Ad rem vidēdus *Carol.Bardellon.cōs.52.& 53.*

Pergebat vltrà alter ex DD.expen-
58 sas, & damna exoluenda esse ab Administratoribus proprijs nominibus, qui temerè Vniuersitatum nomine capita porrexere, & succumbuere, decisumq; aliàs ipso interueniente in causa Syndicatus attestans; adinstàr Tu-
59 torum, siue Curatorum, actiones calumniosè instituentiū, qui, & non Minores, expensas soluere obstringūtur, *l.non est ignotum, C.de administ.tutor.l. meminerint, in fin.C.vnde vi, Mencaq. contron.vsufreq.lib.1.p.9.n.10.Borrell. add. cap. 39.ex n.40.Fab.in C.lib.7.tit. 18.def.69.* nec dissentiūt *Menoch.cons. 145.n.15.Surd.de aliment.tit.1.q.48.n. 32.* quos laudat *Præsul Barbos.in collect. DD. in lib. 5.C.in l.si tibi pater, 6.n.2. & 3. de testam. tutel.* Imò condemnata Vniuersitas, vel pupillus, contra quos esset facienda exequutio, liberantur, cedendo actiones, ex *Bart.* doctrina *in l. qui solidum, §.etiam, nu.3.de legat.2. Marc. dec. 490.n.13.vol.2.Borrell.cit. loc.n.317.* Confert *Cancer.* dictum *var. cap.2.de inuent.tom.3.* hæredem temerè litigantem non releuari ab expensis beneficio inuētarij, verùm de proprio teneri, ex *Bald.cons.73.vol.3.& Gasar. Barz.decis. 13.* Maximè, hac in thesi, quòd illi de Regimine proprio marte querelas porrexerunt, non adhibitis cōditionibus constitutis in *prag.3.§.4. & 5.de procur.* Et sanè inter alias Regni nostri sanctiones, hæc maximè eminere videtur, summamq; sapientiæ laudem Legislatori suo parere: nam si inter familiarium cōgressus alterius nomine detrahere non licet: *Summa iniquitas est,* ait *text.in cap.summa, 6.q.1.fratres detrahere, & accusare;* quanto grauior erit eorum culpa, qui Ministrum à Principe designatum, apùd ipsummet Principem falsò accusare, non verentur, *l.Prætor edixit, ff.de iniur.*

Nec quidquam aliud est, quod adeò
60 æquitatis legibus aduersetur, illasque retardet, quàm nimia populi audacia, quæ Principum Administros absterret; Etenim cū magni à Principibus fieri huiusmodi accusationes videant, non leui terrore concussi, dexteritate quadam potiùs se tuentur, ac muniunt, quàm iustitiæ telum intentent. Vnde, & ergà Iudices, & ergà Iustitiam, omnis penè sublata est reuerentia. In extremam autem Reipublicæ perniciem cedit, homines nonnullos reperiri, qui in Iudices, ac Magistratus inuehantur, quin possint ab ijs vllatenùs coerceri; quoniam cœteri, eorum exemplo, in eosdē maiori audacia idem peragere audent. Ita sanè se res habent, vbi calumnia tyrannidem exercet suam, & Principes faciles præbent aures Sycophantis. Ex opposito autem, si Principibus pateat suo defecisse muneri iustitiæ Administratores, puniendi seuerissimè sunt legum isti Desertores: ma-
61 ximè enim Principi ad benè gerendam Rempublicam est curandum, vt suus æquè sit pœnæ, ac præmio locus. (Democritus propterea duos tantùm Deos credidit: Beneficium, & Pœnam, *Plin.lib.11.cap.17.* Rectè in argumentum cadit Summi Antistitis Pij IV. Symbolum, in quo lauri, & virgæ pinguntur, hoc lemmate: *Præmium, & Pœna*) Nec magis Reipublicę excidium timendum est à calumnia, quæ Iudices deterret, quàm à Principum socordia,

quæ

quæ Iudicibus quidlibet audendi faceit poteſtatem. Calumnia ſanè timidos, Superiorum incuria audaces reddit Magiſtratus; vtrunque Reipublicæ ſubitam auerſionem parat.

Poſt hæc, quia expetiuit D. Ioſeph,
62 iterùm procedendum eſſe ad expeditionem cauſæ principalis; fuit proinde diſpunctus articulus, an delata reſtitutione in integrum petita per Minorem, vel alium priuilegio munitum, videatur reſciſſa res iudicata, & priuilegiatus virtualitèr abſolutus? an verò ſolummodò ſuſpẽſa ſit iudicati exequutio, ità vt de nouo cauſa principalis peragenda ſit? Quod circà dicebat D. Ioſeph, decretum: *Eſſe deferendum*, nihil aliud agere, quàm reponere ipſas partes in priſtino ſtatu: nempè in illo, in quo reperiebantur ante iudicatum: cum reſtitutio reſcindat id, per quod læſi ſumus, habilitando partes ad producendum non producta ante ſententiam, ex *Cardin. in cap. 1. col. fin. quaſt. 6. de reſtit. in integr. Prapoſit. in cap. ex ration. nu. 70. de appell.* qui notat, operari prioris ſtatus, vel iuris, vel audientiæ reintegrationem, *Bart. in l. quòd ſi minor, §. reſtituto, num. 1. ff. de minorib. & in l. ſi ab hoſtibus, §. ſed quòd ſimplicitèr, num. 5. ff. ex quibus cauſis maior, ac in l. interdum, num. 3. ff. de condict. ind. Alberic. in mem. §. reſtituto, num. 6. in l. qui res, §. Aream, num. 2. ff. de ſolutionib. in l. 1. num. 8. ff. de condict. ind. & in l. minori, num. 3. de fideiuſſ. Rebuf. de reſtit. in integr. quaſt. 4. & 5.*

His tamen minimè refragantibus, eodem D. Conſiliario Marciano relatore, ſuccubuit D. Ioſeph, ſub die 10. Aprilis 1690. eiuſmodi S.C. Scito: *Viſa ſupplicatione porrecta pro parte D. Ioſephi Graſſi, debita executioni demandetur decretũ latum per S.R.C. ſub die 27. menſis Ianuarij 1689. oppoſitis non obſtantibus per dictum D. Ioſephum*. Etenim ſicuti quando defertur remedio ordinario appellationis, reuocatur ſententia; eodẽ modo impartita reſtitutione in integrum: quòd remedium eſt extraordinarium aduersùs iudicatum, & vtroque caſu videtur Reus condemnatus, & ſententia deinde liberatus, per *text. in l. Praſes, ff. de minor.* ibi: *Praſes Prouincia minorem in integrum reſtituere poteſt, etiam contrà ſuam, vel pradeceſſoris ſui ſententiam, quod enim appellatio à maioribus interpoſita praſtat, hoc beneficio atatis cõſequuntur minores.* Er quemadmodũ ſi aduersùs ſententiam fuerit dictũ: *Nullitates obſtare*, Reus videtur virtualitèr abſolutus, ex *text. in l. 1. C. ſi aduerſ. libert.* idem in reſtitutione in integrum. Niſi fortè nullitas, vel reſtitutio in integrum, fuerint ex defectu iuriſdictionis, legitimationis perſonæ, aùt ex alia cauſa, quæ non reſpiciat iuſtitiam: tunc enim ſententia reſciſſa liberationem minimè operatur, vt benè fatetur *Conſ. Roccus to. 2. cit. reſponſ. 24.* Si verò fuerint oppoſitæ in vim exceptionis peremptoriæ, tunc indubitati eſt, reſciſſo Scito, Minorem, vel alitèr priuilegiatum virtualitèr eſſe liberatum: ea potiſſimùm ratione, quia ſententia nouat contractum, & obligationem, quapropter creditor, qui obtinuit ſententiam, non valebit ampliùs agere vigore contractus; ſed ſolùm virtute ſententiæ, ex *l. fin. §. & ideò, C. de vſur. rei iud.* ibi: *Si enim nouatur iudicati actione prior cõtractus, neceſſe eſt, vſurarũ quidèm, qua anterioris contractus ſunt, curſum poſt ſententiam inhiberi.* Reſciſſa proindè ſententia, creditum in ea contentum videtur ſublatum, & debitor abſolutus, qua de re *Conſil. Carleual. diſput. 6. ante n. 29. tom. 2. de indic.* Quod comprobat *R. Rouit.* effatum in *dec. 60.* vt, creditore abſoluto, videatur debitor virtualitèr cõdemnatus, & concinunt adducta *ab Auo meo ad Capyc. deciſ. 144. & 169.*

Idque ſeruatum memorat *Conſil. Prat. lib. 2. diſcep. forenſ. cap. 33.* nam condemnato per S.C. Sacro Hoſpitali Incurabilium ad relaxandum nonnulla bona in beneficium Io: Iacobi Coppula, qui obtinuit poſſeſſionem, fuit deinde ſub die 28. Martij 1634. delatum per S.C. reſtitutioni in integrum ab Hoſpitali petitæ, pro cuius decreti exequutione exriuit prouiſum quòd reſtituantur bona Sacro Hoſpitali.

Verum tamen erit, licere parti reclamare à decreto, quo fuit delatum restitutioni in integrum, *D.Cōsil. Altimare de nullit.tom.1.rub.5.quæst.47.n.1.* prout etiam admittitur reclamatio à decreto mandante, nullitates obstare, iuxtà disposita in *pragm.* 4.§.23.*de dilation.* idem *D.Altimar.cit.loc.quæst.* 48. *&* 49. *Consil. Carlev. add.disp.*16. *num.* 28.*R.de Marin.cap.*200.*tom.*2.& conueniunt tradita à *R. Rouit.in prag.*1.*ex num.*30.*de minorib.*& quæ de Iure communi scribunt *Statil. Pacif. de salu.interd.inspect.*4.*ex cap.*3.*Baltram. ad Ludouis. decis.*459.*nu.*11.*Barz.dec.*109.*Fontanel.decis.*114.*&* 115.*& alij.*

Sed an isthæc reclamatio deberet proponi incidentèr coràm eodem Cōmissario, vel principalitèr committi alteri ex DD.Consiliarijs eiusdem Aulæ, iuxtà morem S.C.in sententiæ reclamatione? Nouitèr hæsitatum fuit in causa Ill. Principis S. Agatæ, cum Ill. Principe Bonifati, qui condemnatus vi decreti M.C.sub die 2.Martij 1689. & sententiæ S. C. sub die 18.Aprilis 1690.ad soluendum præfato Ill.Principi interesse tertiarum, proposuit nullitates aduersùs memoratam sententiam, & decreto S.C.sub die 14.Martij 1691.referēte D.Cons.Carolo Antonio de Rosa, cum interuentu D.Præsidis, fuit prouisum: *Nullitates obstare.* In Banca Figliolæ. A quo decreto, admittente nullitates, obtinuit Ill. Princeps S. Agatæ verbū fieri in S.C. loco reclamationis, de qua Regia decretatione habito recursu per Principem Bonifati in Collaterali Consilio, prętextu, quòd erat committenda formitèr reclamatio, iuxtà praxim, & Regias Pragmaticas, factaque à D.Præside relatione in scriptis (iuxtà consuetū) S.E.in Regio Collaterali Consilio, decreto eiusdem Supremi Senatus, re pleniùs discussa, fuit declaratum: *Benè fuisse, & esse prouisum per Spectabilem Reg. Præsidentem S. R. C.* penès Thomam Cuomo scribam à mandatis. Ratio, quia sicuti restitutio fuit proposita incidentèr; ità etiam poterit reclamatio incidentèr proponi, nè Actor, & Reus ad imparia iudicentur, & si fuerit confirmatum decretum, haud excluditur pars succumbens à remedio ordinario reclamationis, quæ impartitur ad non probata probandum; quemadmodùm è contra, si minor succumbat, in remedio extraordinario restitutionis in integrum, poterit à decreto, illam denegante, appellare, seù reclamare, *l.1.C.si sæp.in integ.rest.postul.* exequuto tamen decreto, vti Præfecti Prætorio, *Franch.decis.*702.& ibi *de Luca, Staiban.resol.*55.*Altimar.add. q.*47.nec nō, licere proponi etiam nullitates, ex *Nouar.lib.*1.*quæst.forens.*24. *num.* 15. *Merlin. controu.forens.*49.*in fin. cent.* 2.intelligendo ex eisdem actis, reseruato remedio ordinario reclamationis.

RITVS CCXCVIII.

ITem seruat ipsa Curia, quòd quando expensæ fiunt ante sententiam in aliquo casu: sicut cōtingit in multis casibus: tunc Curia committit taxationem expensarum ipsarum Magistro actorum, & facta taxatione, si dictæ expensæ veniunt reficiendæ propter contumaciam, per l. sancimus. C. de iud. tunc non auditur in iuribus suis, nisi eis refectis: si alia de causa veniūt, tunc facta taxatione, & inquisitione ipsarum per dictum Magistrum actorum, ab eius Procuratore, & Aduocato & Commissario, qui dicuntur recepisse dictas expensas, fit exequutio per Curiam, sicùt sentētiarum exequutio.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ reficiuntur, quando contracta est contumacia, & quippè ante sententiam.*
2 *Intelligitur tàm in Reo, quàm in Actore.*
3 *Contumax persoluit integras expensas;*

ſas; & ibi nonnulla de contumacia, eiuſque incuſatione, tàm in cauſis ciuilibus, quàm criminalibas, notantur remiſſiuè.

4 *Contumax perſoluit expenſas, quando liqaida ſunt, aliàs ſatiſdando pro expenſis condemnatus auditur.*

5 *Expenſæ prædictæ debentur Iudicis officio, & proinde etiam parti non petenti reficienda ſunt, & in eis iuſta litigandi cauſa non excuſat, neque compenſatio admittitur.*

Contumax à quo tempore mulctandus ſit pœna expenſarum?

6 *Contumax ſi ſit Minor, aùt Eccleſia; Vniaerſitas, vel Collegium, nùm audiatur non refectis expenſis?*

7 *Expenſa perſoluta Procaratoribus, & Aduocatis, veniunt in liquidatione facienda expenſarum.*

8 *Victor ſi ſibi ipſi patrocinium præſtiterit, non valet conſequi ſalarium ab aduerſario condemnato in expenſis:*

Sed reſtringitur, vbicumqae operam dando propria liti, alias tueri neglexit; & quid in cauſa communi?

9 *Nemo inuitus litigare cogitur, & propterea ad contribuendum in expenſis non obſtringitur, & quid cum lis competit Collegio?*

10 *Salarium patrocinij præſtiti an repeti valeat in refectione expenſarum, vbi cauſa gratuitò, vel propter amicitiam, ab Aduocato defenſa fuit?*

11 *Quidnè in expenſis, quas Victor ex priuilegio non erogauit.*

12 *Aduocatus partis vincentis nùm aduerſus Victum in expenſis condemnatum, recta via agere poſſit pro patrocinij ſalario?*

13 *Doctores in cauſa propria Aduocatum quærere debent; verùm valent in ſcriptis ſua magnificare iura.*

14 *Iudex non parum deferre debet Aduocatorum cauſis, & in eis procedere debet cum Epicheia.*

15 *Nonnulla de Epicheia, & diſtributione iuſtitia æqua lance.*

16 *Notabile Reſponſum* P. Rutilij *recenſetur.*

1 EXpenſas refici, eo præſertim in caſu, cum contumacia cõtracta fuit, & quippè ante ſententiam, ex hoc *Ritu* apertè deducimus, & de Iure Communi ex *l. Sancimus, C. de indic.* ac tradunt *Michael Graſſ. inter comm. opin. de fruct. & lit. expenſ. n. 28. Plot. in l. ſi quãdo, C. in vi, §. 38. n. 2. Vazin. inter comm. opin. eod. tit. n. 78. Granat. ad Veſt. lib. 4. cap. 4. nu. 20. Menoch. de arbitr. Iudic. q. 36. & caſ. 153. ac 154. Muſcatell. in prax. S.C. lib. 1. par. 2. gloſ. veniens, n. 4. Ricc. collect. decis. 571. Couar. pract. cap. 27. nu. 3. Tiraq. ceſſante cauſ. par. 1. nu. 6. Marant. 6. p. membr. 27. tit. de contumac. n. 18. Farinac. q. 11. n. 69. & conſ. 85. n. 47. & 169. Oſaſc. deciſ. 9. n. 22. Specken quæſt. iur. cent. 3. claſ. 3. q. 22. n. 14. Velaſc. de priuil. pauper. p. 2. q. 65. §. 1. nu. 131. Baron. de effect. minor. atat. effect. 32. Fermoſin. in cap. finem litibus, q. 10. de dolo, & contum. & in cap. fin. de libell. oblat. q. 4. §. 1. ex nu. 9.* qui pluribus modis hoc ampliant, reſtrin-
2 gunt, & intelligunt nedùm in Reo, de quo in *text. in cit. l. Sàncimus, C. de indic.* vbi *Barboſ. in collect. cap. quoniam frequentèr, §. in alijs, vt lite conteſtata, cap. paſtoralis, §. præterea, de offic. Ordin. cap. Venerabilis, §. porrò, de ſent. excom. lib. 6. l. ſi pupillus 17. §. 1. ff. priuil. credit.* Sed in Actore quoque, vt in *Auth. qui ſemel, C. quomod. & quando Iudex, l. properandum,* C. *de indic.* ibìq; *Barboſ. n. 24. l. 3. C. de his qui accuſat. l. cum 79. ff. de indic. cap. 1. de dolo, in 6.* Quin ex *Ritu 18. Archiepiſcopalis Curia Neapolitana,* in ea Curia admitti conſtat, vbi, tametſi breuibus; vtilibus nihilominùs verbis *ibi n. 12. Præſul Campanilis* aliquos addit caſus in praxi perutiles, illos præſertim, vt contumax integras
3 perſoluerit expenſas, nec quidèm omiſſo obulo, eaſque re ipſa perueniſſe ad manus partis, in nihilum ſuffragante depoſito facto per contumacem, quod antea docuere *Bald.* & cœteri in add. *l. Sancimus. & in cap. conquerente 1. col. de re. ſpo. l. aſ. in Auth. qui res,* poſt

Gloſ. C. de Sacr.Eccl. Decius conſil.34.
in fin. Leon de præpar. iud.part.2.præp.
*17. nu.13.*qua de re *Menoch. de arbi-*
tr. quæſt. 36. num.3.Borrell.p.2.ſumm.
*deciſ. tit. 39.à num. 108.*qui *par.1.tit.*
*36.*nonaginta octo pœnas contumaciæ
reſcripſit, & nonnulla de contumacia,
eiuſque incuſ.tione in cauſis ciuili-
bus, notaui in *rit.28.ex num. 5.rit.95.*
ac rit. 123. num.38.lib.1.& in capita-
libus cauſis,*in eod.rit.28.& in rit.269.*
ex num.29.lib.3.

Dummodò expenſæ ſint liquidæ,
4 aliàs ſatiſdando pro expenſis,cõdem-
natus auditur,*Bald.in l.etſi poſt tres.ff.*
ſi quis caut. & in Auth. qui ſemel, C.
quom.& quando,Fermoſin.cit.quæſt.10.
num. 8.Baron.memor.effect.32.num.6.
5 Quæ quidèm expenſæ, vti debitæ of-
ficio Iudicis, & in eius contemptum,
etiam parti non petenti refici debent,
Iaſ.in cit.l.Sancimus.nu.4.Caphal.conſ.
770.num.18.Aſyn.indic.cap.32.nu.35.
Baron. mox cit. num. 7. & in eis iuſta
cauſa litigandi non excuſat, *Couarr.*
*pract. quæſt.cap.27.nu.2,*neque admit-
titur compenſatio; nec repetuntur,
licet cõtumax obtineat in cauſa prin-
cipali, *Marſil. in l. patre, vel marito,*
num. 17.ff. de quæſt.Carpan.ad Statut.
Mediol.cap.10.ex nu.116.R.Tapia lib.
3. Iur. Regn. tit.de purg.contumac.ſup.
Conſtit.clementia, nu.2.& poſt ſenten-
tiam fieri valet illarum condemna-
tio, vt ex *Caravit in hoc rit. num. 13.*
*14.& 15.*ſcribit *Ventrigl. in prax.rer.*
notab. tit.de expenſ.annot.22.§.1.num.
*11.*inquitens *num. 12.*à quo tempore
contumax mulctandus ſit pœna ex-
penſarum, ſi à die citationis, vel à die
præteriti termini ad comparendum?

Adductam regulam, ad Minorem
6 contumacem, Eccleſiam, Vniuerſita-
tem, vel Collegium,extendunt *Iaſ.in*
cit. l. Sancimus, Bart. in l.ſi finita, § ſi
fortè,num.5.ff.de damn.infect.Speculat.
tit. de locat. §.6.verſ.14.Decius in cap.
cauſam,de iud. Quibus tamen compe-
tit reſtitutio aduersùs Tutorem, atq;
Adminiſtratores, vt aduertit *Bart. in*
l.contumacia,nu.4.de re indic. & notat
*Ventrigl. cit. loc.nu.4.*ac notauimus in
anteced. *Rit. num. 59.* & addimus
Borrell.in ſumm.deciſ.tit.39.num.317.
& num. 401. cum ſeq.part.2.Baron.de
effect. minor. ætat. effect. 23.ex num.2.
qui *effect. 32. num. 2.*regulam conſti-
tuit contrariam: nempè audiri mino-
rem, mulierem,& ruſticum contuma-
cem, non r.fectis expenſis, ex *Marſil.*
ſingul.377.nu.2.Peres de Lara in com-
pend. vit. hum. cap.28.num.95.Nouar.
ſuper prag. 3.collect.3.nu.6.& ſe refert
ad exarata ab ipſo *in effect. 9. verſ.eſt*
verum, ac verſ. non obſtat,in effect.19.

Verba inſupèr *Ritus*: *Procuratore,*
7 *& Aduocato*, actiuè poſſent intelligi:
nempè, quas fecerunt Procurator, &
Aduocatus; niſi alia adnecteretur,illa
ſcilicèt: *Qui dicuntur recepiſſe dictas*
expenſas, quæ profectò inſinuant,paſ-
ſiuè tantùm intelligenda eſſe; etenim
demonſtrant,expenſas perſolutas Pro-
curatoribus, & Aduocatis venire in
liquidatione facienda expenſarum,
quod Iure inſupèr probant *Veſtrius*
in prax.lib.8.§.2.circa finem.& Bellam.
deciſ.437.Cum.in ritib.Sicil.cap.25.nu.
27. Fauſt.ad Pancirol.in prax.p.3.pag.
207.Alberic Oliua,& ibi *Epiſcop.Cam-*
panil.in cit. rit. Cur. Archiep.4.in add.
num. 20. Gratian. lib.1.diſcept.cap.56.
num.10.ex l.eum qui temerè,ff.de iudic.
Sed *Cardinalis de Luca de iudic.diſcurſ.*
*79. nu.77.*aduertit, in Curia refici ex-
penſas viuas erogatas pro actis iudi-
cialibus,& Rotam pro ſumptibus Ad-
uocatorum, Procuratorum, & Copi-
ſtarum impartiri dumtaxàt ducatos
decem. In Senatu autem Cathaloniæ,
non comprehendi ſalaria Aduocatis
ſoluta, teſtantur *Monter.deciſ.36.Can-*
cer.var. cap.16.num.32.p.2.Fontanell.
deciſ. 93. num.14.& deciſ.423.nu.18.

Cum verò idem Victor ſibi ipſi pa-
8 trocinium præſtitiſſet, haud quaquam
poſſet ſalarium conſequi ab Aduerſa-
rio condemnato ſibi in expenſis, quia
verè non expendit, *Iaſ. in l.properan-*
dum,§.fin.Auth.alterutra,num.14.C.de
*iudic.*aduertit,necnon *Boer. deciſ.201.*
*Minſyng. ſingul.obſer.2.cent.1.*ac *Rota*
Roman. deciſ.533.ſiue 47.de ſent.& re
*iudic.in antiq.*cuius non meminit *Par-*

la-

lador. eum eamdem ſtatuit concluſionem, *lib. 2. rerum quotidian. cap. fin.* 5. §. 18. *num.* 14. *Graneus concl. pract. concluſ.* 151. *conſid.* 1. *num.* 18. & poſt *Capuit. in hoc rit.* adnotat *Golin. de procur. par.* 3. *cap.* 5. *num.* 25. *&* *Thor. vot.* 33. *num.* 26. cui inſignem adnectunt reſtrictionem, vbicunq; operam dando propriæ liti, illiuſq; defenſioni, neglexiſſet alias tueri: eo quòd illud iuſtè peteret, & conſequeretur, *Iaſ. & Minſynger. cit. obſerv.* 2. imò, & pro cauſa communi habebit pro portione ſocij, & cohæredis, expenſas, ſiue ſalarium, vt idem *Minſynger.* adiungit, impulſus doctrina *Boer. in mem. dec.* 200. necnon *Paul Chriſtineus deciſ.* 102. *vol.* 2. *& deciſ.* 98. *num.* 8. *vol.* 4. *deciſ.* 169. *nu.* 17. *vol.* 5. *& deciſ.* 9. *num.* 28. *vol.* 6. *Caroc. de locat. & conduct. p.* 1. *tit. de fruct. & lit. expenſ. quaſt.* 8. *ex n.* 23. *Laufranch. Zacch. de Salar. & Merced. quaſt.* 109. *num.* 16. *de Xarto ad cap.* Regn. *Sicil. lib.* 3. *tit.* 11. *de ſalar. & dict. cap.* 59. *nu.* 17. *Marc. Anton. Sabelli in ſumm. diverſ. tract. §. Aduocatus* 17. *num.* 7.

Verùm hic eſt notãdũ, quòd litigare
9 nemo inuitus cogitur, & propterea, neque ad contribuendum in expenſis; niſi lis competat Collegio, & renuens ſit vnus de Collegio; non ſi conueniant vti ſinguli, *l. fin. C. arbitr. tutel. Petr. de Antibolo in tract. de munerib. & honor. C.* 4. *n.* 76. *&* 77. *Seraph. deciſ.* 1012. *n.* 2. *vol.* 2. & niſi obtenta ſententia velit ille vti beneficio illius, vt eadem *deciſ.* adiungit *num.* 4. ex doctrina *Iaſ. in l. diuortio, num.* 4. *ff. ſolut. matrim.*

Pro Aduocato verò, qui cauſam
10 gratuitò, & propter amicitiam defendidit, haud reperit ſalarium, niſi remunerationis ob cauſam Clienti remiſiſſet illud, ex altera eiuſdem *Rota deciſ.* 534. ſiue 38. *&* 48. *de ſent. & re iudic. in antiq.* quæ verior eſt ſine dubio, cum altera relata per eumdem *Parlador. num.* 12. *Guzm. de euict. quaſt.* 5. *ſub num.* 95. *Scacc. de ſent. gl.* 15. *num.* 27. Vtrumque verò, duobus recenſitis caſibus, nempè proximo de eo, qui gratuitò aduocauit, & primo de eo qui propriam defendit litem, rursùs admiſit eadem Rota, teſte *Biſignetto dec.* 5. *de procur. et.* necnon Rota Peruſina, apud *Ioſeph. tract.* *Ludou. in* illius Rotæ *deciſ.* 301. inſequitur *Guzm. cit. tract. de euict. q.* 5. *ſub n.* 95. *Scacc. add. gloſ.* 15. *nu.* 27. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 56. *nu.* 4. *Monter. deciſ. Aragon.* 14. *Marta in compil. deciſ. tom.* 1. *verbo, expenſa, cap.* 57. *& cap.* 58. *Chriſtin. lib.* 2. *deciſ. Belg.* 102. *&* 103. *Trentacinq. lib.* 2. *tit. de poſtul. reſol.* 3. *Carpzon. in Iuriſpr. for. p.* 1. *conſt.* 31. *defin.* 12. *&* 13.

Sed an expenſas recuperet, quas ex
11 priuilegio Victor non erogauit? negatiuè *Caroc. ſingul.* 680. Contrarium ſcribit *Baldax. de Angelis in pract. C. de Sacroſ. Eccleſ. auth. ſed hodie, num.* 3. videas *Benincaſ. de pauper. quaſt.* 7. 1. *ſpecial. num.* 10.

Aduocatus autem partis vincentis,
12 aduersùs victum, & in expenſis condemnatum, an pro honorario, ſiue patrocinij ſalario, rectà via agere poſſit? *Martin. Monter. deciſ. Aragon.* 36. negatiuam inſequitur alcam; aduersùs quem ſcripſit *Fontanella dec.* 93. *num.* 14. *& deciſ.* 423. *num.* 18. vbi deciſum teſtatur; qua de re videndi *Gratian. cap.* 49. *nu.* 8. *& cap.* 302. *nu.* 30. *diſcept. forenſ.* idem *Fontanell. de pact. nuptial. clauſul.* 6. *gloſ.* 1. *par.* 1. *num.* 18. *Dom. de Luca ad Gratian. cit. cap.* 49. *num.* 9. *Olea de ceſſ. iur. tit.* 4. *quaſt.* 10. *Miſcell. num.* 36. *Seſſe deciſ.* 336. *num.* 16.

Iuris Conſultis tamen haùd licere
13 proprias tueri cauſas, ob animi perturbationem, monent *Petr. Gregor. lib.* 49. *ſyntagm. de action. num.* 35. *Faber in rational. lib. ad l.* 1. §. 1. *de poſtul. Narbon. de atat. anno* 17. *quaſt.* 2. *Bonadill. lib.* 3. *polit. cap.* 14. *num.* 62. *Borrell. p.* 2. *ſumm. deciſ. tit.* 39. *ex num.* 258. *Prat. tom.* 2. *dicept. forenſ. cap.* 14. *&* 15. *& alij*, vulgato dicto: *In cauſa propria Aduocatum quare.* Propterea dicebat *Roland. in cõſ.* 12. *num.* 62. *in fin. lib.* 3. quòd Doctores in cauſis proprijs minus ſciunt, quàm alij, refert *Paul. Rubeus de validit. legal. controu. forenſ. cap.* 17. *num.* 63. & ex *Cicer.* apud *Dionem Caſſium, lib. hiſtor.* 31. eruitur ratio in illis verbis: *Verùm animus, vbi quis morbus eum occu-*

cupauerit obtunditur, caligoq; offenditur, ità vt nihil idoneum excogitare possit. & dicebat *Quintilian. Curt. lib. 7. histor. Alex. Magni*, nempè: *Obstat namq; alijs metus, alijs cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaueris, amor*. Licet tamen, imò debent, in scriptis sua magnificare iura, sicuti insignes Viri egerunt: nempè Aymon Crauetta pro cius Genero, vt in fine suorum *cõsiliorum*, Io: Vincëtius de Anna *alleg. 57.* & Reg. Fabius Galeota, qui exquisiuit in causa propria iuris respõsa à R. *de Põte* vt in *cõsil. 157. ac 158. vol. 2.* & à *Consil. de Georgio*, vt *in alleg. 18. 19. & 20.* de quibus meminit *Prat. obseru. 90.* & post ipsum *Capon. controu. forens. 18. num. 2.*

Ad quod tamen aduertimus, quòd
14 in Aduocatorum causis per Iudicem non parum deferendum est, vt monet *Bonadilla cit. tom. 2. politic. lib. 3. cap. 14. tit. de la Audienzia publica, num. 62.* hisce verbis: *y quando se les offreçieren pleytos proprios, haganles toda grasificaçion, y buena correspondençia en caso ygual, viendo sus causas con breuedad, y oyendolos, y estudiandolas con ellos, de manera que echen deuer, que dessean aueriguar sù Iusticia, y haçerle plazer*. Quod idem firmat *Petr. Gregor. cit. lib. 49. num. 45.* Nàm Iudex in Aduocatorum causis debet procedere cum
15 epicheia: nempè existimando, sua propria authoritate, legis rigorem cum ipsis esse mitigandum: de qua latè Eques *Thesaur. Phylosoph. Moral. lib. 16. cap. 4.* & ex Legistis *Costa de remed. subsidiar. remed. 35. num. 14. Cæsar. specul. peregr. quæst. q. 9. §. 2. Molfes. tom. 2. quæst. 16. Dian. tom. 4. tract. 3. resol. 23. Reg. de Philip. dissert. fiscal. disser. 20. nu. 62. Ros. Roman.* post *Oleam de cess. Iur. decis. fin. num. 96. Rificat. tom. 1. tit. de epicheia, Pasqualin. in comment. ad prag. 18. num. 100. in fin. de admin. Vniuers.* At id, vt idem *Bonadill.* annuit, summa cum prudentia agendum, nè præiudicium alteri parti inferatur, inter quas seruandam æqualitatem, Iura statuunt in *l. petendæ in fin. C. de tempor. in integr. rest. l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* Hoc enim Iudici præcipitur, vt causas partium examinet ante iudicium, semoto in totum respectu personarum, siue sint ciues, amici, domestici; siue è contra, inimici, alieni, exteri; nè qua vel beneuolentia, vel odium cognitionem impediat, *Phil. de Iudice*. Iudicia in quemuis, siue amicum, siue inimicum, ex legibus æqualia fiant, *Anonym in Aphor. Polit. Sylua ex Agapeto Diacono*. Atquè quemadmodum is, qui sagittam ad metam dirigit, nec vltrà, nec citrà, nec vtrobiq; errãdo à via proposita excidet; Ita rectus Iudex factitabit, nec in iudicando personã accipiat, *Basilius in princ. Prou.*

Vtantur opportunè Iudices respon-
16 so P. Rutilij, qui amico cuidam, rem iniustam petenti, pernegabat, quumq; is commotus per summam indignationem diceret: Quid ergò mihi opus est tua amicitia, si quæ abs te rogo, non facis? Imo, inquit Rutilius, quid mihi opus est tua amicitia, si me vrgere cupis, vt in iustitiæ leges tua causa peccem? *Erasm. lib. 8. apoph.*

RITVS CCXCIX.

ITem seruat ipsa Curia, quòd quando datur aliqua petitio: putà, Clericatus, vel similis, in processu inchoato, vel non inchoato, vbi non requiritur libellus, non fit aliquis actus, nisi quia datur terminus ad probandum, si expedit, & alius actus non fit in ea petitione per ipsam Curiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericatus exceptio in quacunque parte iudicij opponi potest etiã lata sentẽtia.*
2 *Priuilegio fori nec expressè, nec tacitè renunciari potest.*
3 *Neque cum consensu Episcopi.*
4 *Quidue concurrente consuetudine in contrarium, vbi traduntur alia remissiuè.*
5 *Princeps an, & qnando habeat iurisdi-*

dictionem in Clericos, Ecclesiasticasq; personas? Quod ratione feudi affirmatur, dummodò feudalis causa ciuiliter, non autem criminaliter agatur.

6 *Concessione etiam plenaria Ecclesiæ facta, semper reseruatum censetur ius superioritatis Principis recognoscendi grauamina, ità ut appellatio ad ipsum interponi debeat.*

7 *Clericorum appellatione qui ueniant? & an comprehendantur Monaci?*

8 *Ingressi Congregationem, in qua collegialitèr, & religiosè viuitur, gaudent prærogatiuis, exemptionibus, ac immunitatibus, quibus Religiosi fruuntur.*

9 *Sed an acquirat relictum*, si Religionem ingressus fuerit? *recensetur casus nuperioribus annis ad libellam reuocatus.*

10 *Conditio ingrediendi Religionem solo ingressu non purgatur.*

11 *Nouitius an ligetur Consuetudine Ciuitatis Neapolis, quæ incipit*, Et si testator, *& per simplicem ingressum feudum amittat, ac valeat, emissa professione, suam declarare dispositionem?*

12 *Clericus, qui ob non incessionem cum habitu amisit fori priuilegium, an perdat cætera Clericalia priuilegia, & prærogatiuas.*

13 *Clericus non seruans requisita Sacri Concilij Tridentini, non est obnoxius* Consuet. Etsi testator.

14 *Clericus non incedens in habitu, licèt fori priuilegio non gaudeat, non tamen amittit priuilegium* Can. Si quis suadente diabolo.

15 *Nec amittit priuilegium exemptionis à gabellis, & alijs impositionibus.*

16 *Iurisdictio Episcopi in Clericos non pendet ab ipsorum facto, sed à Charactere, quod est indelebile.*

17 *Clericus reassumere potest habitum propria authoritate, absque Episcopi licentia.*

18 *Clericus non incedens in habitu gaudet beneficio* cap. Odoacdus, *ac fori electione, & D.D. adducuntur id sentientes.*

19 *Beneficium amittitur ex collatione in alterius personam, & taciturnitate.*

20 *Primogenitus si passus sit, secundumgenitum recognoscere feudum à Domino, eique soluere debita feudorum iura, tunc iuri primogenituræ renunciasse præsumitur.*

21 *Quis tacitè renunciare potest suo beneficio sine Superioris licentia.*

22 Text. in cap. admonet, de renunciat, *explicatur.*

23 *Clericus, qui per multos annos dimisit habitum, ac tonsuram, & exercet officium Regium, fori priuilegium amittit.*

24 *Clericus non incedens in habitu, & tonsura, ut amittat Clericalia priuilegia, non exquiritur hodie trina monitio à suo Præsule.*

25 *Epistola, quæ in hac materia circumfertur, scripta* P. Comitolo à Cardinale Antonio Carrafa, *non est vera, sed apocrifa.*
Declarationes S. Congregationis non faciunt ius in Orbe, si à Summo Antistite non sunt approbatæ, ac confirmatæ.

26 *Sensus* Reg. de Marinis *circà Clericum, qui dimisit habitum, & tonsuram, an ligetur nostris Consuetudinibus, adducitur, & refellitur.*

27 *Forum sortiri, & Statutis ligari, à pari procedunt.*

28 *Clericus filius familias non obseruans requisita S.C. Tridentini, an spolietur potestate disponendi de bonis profectitijs?*

29 *Ad quod adducitur discrimen, quod extat inter modum acquirendi bona, & in potestate illa disponendi.*

30 *Priuilegium Clerici filij familias in acquirendo bona tempore Clericatus, in hoc totum absoluitur: nempè in acquirendo sibi, & non Patri, ac sub titulo peculij quasi castrensis, non verò profectitij.*

31 *Leges permittunt filijs familias disponere de eorum peculio castrensi.*

32 *Clericus filius familias, abiectis Clericatus insignibus, disponere potest de bonis tempore Clericatus acquisitis.*

33 *Quid vbi Clericale priuilegium non consistit in acquirendis bonis antiquis tanquàm nouis? vbi plenè trutinatur*

tur argumentum Reg.de Marinis.

34 *Recensetur Scitum S. R. C. in adducta hypothesi emanatum.*

35 *Adducitur aliud Scitum eiusdẽ S. R. C. in alia notabili causa promulgatum, vbi fuit decisus articulus de Clerico, licèt aliàs dixerit* D. de Luca.

36 *Testes aduersùs probationem affirmatiuam reijciuntur, nisi probata negatiua, loco, & tempore coarctata.*

37 *Filia naturalis capax est successionis, tàm ex testamento, quàm ex contractu inter viuos, non existente legitima sobole.*

38 *Naturalis qualitas, vt adesse possit, plura requiruntur; quæ tamen de æquitate Canonica non seruantur.*

39 *Publicus concubinatus est prohibitus, & legitima concubina nuncupatur illa, cum qua legitimè matrimonium contrahi valet.*

40 *Ius Ciuile sequitur Ius Canonicum quò ad successionem filiorum naturalium.*

41 *Legatum spuriæ relictum, si illa præmoriatur, an transmittatur ad spuriæ filiam?*

42 *Filia spuria an legitimari possit per subsequens matrimonium?*

43 *Beneficium non inducit impedimẽtum ad contrahendum matrimonium; at illud, nuptijs contractis, amittitur.*

44 *Legatum à patre clerico relictum filio iàm procreato eo tempore, quo idem pater vltrà Clericatum, beneficium quoq; Ecclesiasticum possidebat, eidem deberi, declarauit S.C. in casu occurrenti.*

45 *Tale legatum etiam cedere potest in causam alimentorum, & dotium filiarum.*

46 *Dos habet diuersam naturam ab alimentis, & quarè?*

47 *Dos filiæ spuriæ aliquando potest esse æqualis doti solitæ impartiri filiæ legitimæ, & aliquando potest esse maior.*

48 Bulla B. Pij V. *ad materiam expenditur.*

49 *Clericus laicus effectus amittit omnia priuilegia, & eximitur à memorata* Bulla B. Pij V.

50 *Testamentum factum tempore inhabili, sustinetur deinde tempore habili, cum sumat vires tempore obitus.*

51 *Legitimatio inualida à Clerico facta, cessante Clericatu, valida est.*

52 *Filij nati ex matrimonio clandestino nũm admittantur ad successionem in bonis patris, & ad honores? in terminis* Const. Regn. Sancimus, de matrim. publ. contrah. non firm.

53 *Causa petentis manuteneri in possessione fruendi prærogatiuis Sedilis, num decidenda sit iunctis duabus S. C. Classibus in Collaterali Consilio, cum interuentu Fisci Patroni eligendi à* S. E.

54 *Manutentio interim non habet locum, quando possessorium dependet à petitorio.*

55 *Filij nati ex matrimonio clandestino sunt incapaces bonorum, & successionum.*

56 *Feudatarij an valeant contrahere matrimonia absque Regis permissu?*

57 *Possessio patris ad filios legitimos, & hæredes sanguinis transfertur.*

58 *Episcopus, accedente iusta causa, remittere potest denunciationes, & nonnulla de memorata* Cõst. Sancimus, *& an sit in vsu.*

59 *Literæ S. M. memorantur dantes regulam, quomodo, & à quibus Iudicibus sint expediendæ causæ reintegrationis ad Sedilia, & an procedant in Iudicio possessorio?*

60 *Filij legitimati per subsequens matrimonium an comprehendantur sub appellatione filiorum de legitimo matrimonio procreatorum, ità vt admitti possint ad prærogatiuas Montis, quando Testator in illius erectione vocauit descendentes per lineam masculinam tantùm, & de legitimo matrimonio tantùm?*

61 *Adducuntur DD. exclusiuam sententiam annuentes.*

62 *Recensentur alij oppositam sententiam amplectentes.*

63 *Matrimonij vis omnem maculam abstergit, vbi ponderatur verbum* Sint, *quod veritatem præsefert.*

64 *Perpenditur casus extinctionis familiæ ab Institutore Montis contemplata: veluti si vocati, qui supersint de familia,*

milia, nec maſculos haberent, nec moralitèr vlteriores filios habere ſperarent.

65 *Propenſio conſeruationis familia cuiq; innata eſt, vnde vt maioratus conſeruetur, deficientibus agnatis, admittitur ad illum legitimatus per Principis reſcriptum, aliàs excluſus.*

66 *In dubio eſt proli legitimata fauendũ.*

1 QVocumque tempore, etiam lata ſententia, opponi poſſe eiuſmodi Clericatus exceptionem, præter Canoniſtas, dicunt etiam Ciuiliſtæ, atq; Deciſiones Senatuum diffiniunt, ſicuti preſertim habetur apud *Præſ. de Frãch. deciſ.* 400. *num.* 1. *Gramm. vot.* 27. *&* *Guid. Pap. deciſ.* 450. Illa ſiquidem eſt tanti roboris, vt à ſe ipſa proponatur, ac propterea, acta facta, ante quàm citatus venerit, eamque oppoſuerit, inualida omninò eſſe, docet idem *Præſ. de Franch. in indic. deciſ.* 400. & antea *Afflict. deciſ.* 85. *nu.* 1. *& Gramm. deciſ.* 61. illamque poſſe opponi etiam poſt ſententiam, *DD.* monent, inter quos idem *Gramm. vot.* 17. *& vot.* 27. *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 2. *Couarr. pract. qq. cap.* 33. *Valenz. in libell. contrà Venetos,* 4. *par. à num.* 31. *Auus meus ad Gramm. deciſ. cit.* 61. *num.* 5. *& ad Capyc. deciſ.* 9.

Huic enim fori priuilegio, nec ta-
2 citè, nec expreſsè renunciari poteſt, poſt *Clar. q.* 46. *verſ.* 2. *infertur,* & alios *Prat. tom.* 2. *diſcept. cap.* 3. *ex n.* 6. *Donad. de renunciat. cap.* 28. *n.* 85. neque cum
3 cõſenſu Epiſcopi, *Galleſ. tract. de oblig. in form. Cam. p.* 2. *q.* 2. *n.* 2. *Scacc. de iudic. p.* 1. *c.* 11. *n.* 38. *Surd. dec.* 26. *n.* 4. *Sbroz. de offic. Vicar. lib.* 2. *q.* 203. *num.* 4. *&* 50.

Verba in *Ritu*: *Proceſſu inchoato*, intelliguntur: nempè, exequuta citatione, quæ initium eſt cuiuſcumque iudicij, ac proceſſus, & non antea, ex notatis à nobis ſuper *rit.* 67. & alibi, nec non tradunt *Vant. de nullit. ex defect. citat. nu.* 1. *in ſuo tract. de nullit. Marant. in ſpecul. p.* 6. *1. memb. de citat. num.* 1. *& Farinac. in fragm.* typis datis cum *tract. de Immunit. Eccl.* inibi enim *lit. L. à num.* 367. de hac re agit, copioſèque materiam extricat, ad eius itàque ſcripta relegamus auidum Lectorem. Attamen ſola oblatione libelli,
4 aùt ſupplicationis, vel inſupèr impetratione reſcripti, non dicatur incoharus proceſſus, quia lis minime dici poſſit pendere, extricauerat antea ipſemet *Farinac. à nu.* 357. *Rota deciſ.* 695. *num.* 5. inter congeſtas ab eodem *Farinac. p.* 2. *tom.* 2. imò nec dicatur lis introducta, deciditur in *deciſ.* 601. *nu.* 11. cum lis probetur ex citatione exequuta, iuxtà *deciſ.* 736. *num.* 1. *eiuſdem vol.* & ſuffraganrur aperta verba *Auth. litigioſa, C. de litigioſ.* coniunctim requirentia preces Principi, Iudici inſinuatas, ac Reo cognitas, quorum virtute, oblationem, impetrationem, præſentationem, citationemq; concurrere, oportere, dixerint in eo *tex. Butrig. Bellaper. Cyn. num.* 2. & alij, quos idem recenſet *Farinac. n.* 359. ac rei veritate requiri citationem ſubdit *nu.* 362. *Hodiern. ad Surd. deciſ.* 110. *num.* 18. *Sanfelic. deciſ.* 2. *Caruſ. ad prag. Duc. Sermon.* §. 8. *gl.* 1. *num.* 22. *Carleual. de iudic. diſput.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 309. Ex quibus cum accidiſſet, vt quidãm Eccleſiaſticus offerret ſupplicationem D. Præſidi noſtri S.C. ab eoq; decreta, & cuidam meritiſſimo Conſiliario commiſſa cauſa, dictaque ſupplicatione iuxtà ſolitum remanſa apud vnum ex Actuarijs, illaq; minime conſignata præfato ſupplicanti, (quamuis ſi fuiſſet conſignata, non proptcrea obfuiſſet, niſi etiam decreta citatio, & Parti notificata) volens Reus illum reconuenire, recuſante Eccleſiaſtico, quia non eſſet locus reconuentioni; tandèm Aduocatorum monitu quieuit ille, nec vltrò progredi, auſus eſt.

Rex verò Iuriſdictionem habet in
5 Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas ratione feudi, ſi illud habeant à Rege, *cap. item ſtatuimus, ſub titul. de non trahend. Cleric. ad ſecul. iudic.* vbi *Campegn. ac Petr. Foller. ſub tit. de Epiſc. & Cleric. Garauit. in tit.* 235. *nu.* 19. *in fin. Io: Franc. de Leonar. tract. de Magiſtrat.*

Regn. num. 59. Gramm. decis. 29. nu. 13. & cons. 1. num. 31. Ann. in repet. Const. Diua Memoria, n. 33. Borrell. in summ. decis. tit. 33. nu. 1354. Marta de iurisd. p. 1. cap. 17. num. 5. Gaspar Thesaur. lib. 2. quaest. for. 15. sub num. 9. Bouadill. lib. 2. politic. cap. 18. num. 61. Glorit. respons. 13. num. 29. dummodò feudalis causa ciuilitèr, non autem criminalitèr agatur, *Paris de Put. de reintegr. feud. cap. 198. num. 4. Marchesan. de commiss. p. 2. cap. 4. num. 61. Borrell. de praestant. Reg. Cathol. cap. 71. à num. 75. Molfes. in addit. ad consuet. Neapol. p. 2. quaest. 7. num. 8. Mari ad Gramm. decis. 61. num. 6.* Quòd si concedatur directum, & vtile dominium, res allodialis dicitur, *Capyc. in inuestit. ver. feudo allodialia, Mascard. de probat. concl. 79. & 206.* ac potiùs donatio, quàm feudum nuncupatur, Gentilis meus *Petr. Ant. Petra de potestat. Princip. cap. 22. ex num. 31.* Semper verò reseruatum

6 censetur ius superioritatis Principis ossibus infitum recognoscendi grauamina, & proinde appellatio ad Principem fieri potest, quamuis concessio plenaria Ecclesiae facta fuerit, *Iacob. vers. feudales appellationes, de diff. feu. nob. & de tabul. diff. 26. Capiblanc. de Baron. tom. 1. prag. 1. ex num. 41. & pragm. 8. à num. 33. p. 1. & Ego dixi in rit. 52. ex num. 9. tom. 1.*

Qui autem veniant appellatione

7 Clericorum? de quo inquirit *Carauit. in hoc rit. num. 6.* scribunt *Campagn. in cap. item statuimus, quòd Clerici, num. 7. Marant. in specul. p. 6. distinct. 11. nu. 3. Viu. in sylu. com. opin. 107.* An Clerici in minoribus constituti? *Gramm. vot. 33. nu. 20. Cepoll. cons. 11. nu. 15.* An uè habentes primam tonsuram? *Couar. pract. q. q. cap. 31. num. 6. Gratian. discep. forens. cap. 35. ex num. 48.* An Monaci? *Caccialup. in consil. vnico nu. 16. Colleg. Ferrar.* paritèr *in cons. vnico num. 33. de praecedent. Monacor.* An Conuersus, de quo loquitur *tex.* feudalis *in cap. vnic. de Vasall. milit. qui arm. bell. depos.*

An Canonici Regulares? *Tangredini consult. 44.*

An ingressi Congregationem, in

8 qua collegialitèr, & religiosè viuitur: vt putà Oratorij S. Philippi Neri? & affirmatiuè respondit *Reg. de Marin. lib. 2. resol. 100. nu. 4.* nempè illos gaudere praerogatiuis, exemptionibus, ac immunitatibus, quibus Religiosi fruuntur, & acquirere relictum, cum conditione, si Religionem fuerit ingressus, ex *Cherubin. in Scholijs Bullar. Const. 22. Leon. X. Pontio de imped. matrim. caus. 27. cap. 19. §. 5.*

Hic autem articulus ad libellum re-

9 uocatus fuit in M. C. in causa successionis Franciscae Menhart, instituentis haeredem Andream Paschalem suum Virum, expetente medietatem bonorum antiquorum Io: Baptista Castelli, cui oppugnabat Andreas, ex quo reperiebatur inter Patres dicti Oratorij Ianuae, etsi non in sacris, & quamuis M. C. annuisset Andreae, impartiendo in eius beneficium praeambulum totius haereditatis; tamen in gradu appellationis, referente tunc D. Consil. D. Ianuario Andreae, nunc emeritissimo, & praeclarissimo Regente in Supremo Italię Consilio, S. C. declarauit sub die 22. Nouembris 1683. *Benè appellatum, & malè iudicatum, ac proinde medietatem bonorum maternorum quondam Francisca Menhart spectauisse, & spectare Io: Baptista Castelli, oppositis non obstantibus.* In Banca Lauiani.

Etenim Io: Baptista Castelli persona non erat Ecclesiastica, quae illa dicitur, quae, aùt per Ordinis susceptionē, aùt per Religionis alicuius approbatae ingressum, pręcipuo quodam modo ad seruiendum Deo se dicat, *Canduo sunt genera, 12. quaest. 1.* & quis dicare se Deo dicitur, quando professionem emittit, *Gloss. in cap. 1. de Religiosis domibus*; propterea conditio ingre-

10 diendi Religionem, solo ingressu minime purgatur, nisi sequatur professio, *Bart. in l. si quis post haeredem, n. 2. C. de instit. & substit.* & ante illam, Monacus non vocatur, *Glos. in cap. 1. vers. dedicanda, extra de Religiosis domibus*, cum perfectio ingressus professionem expectet, *Galcan. de condit. & demonstr. p. 2.*

p. 2. cap. 90. num. 1. & de Nouitio ante profeſſionem, loquuntur *Virgil. de legitimat. perſonar. cap. 23. nu. 48. Camill. Salern. in conſuet. ſi moriatur, Gloſ. quid ſi ingreſſus, lit. F. fol. 65.* cui ratione habitus, & propter ſpem profeſſionis emittendę, impartitum eſt priuilegium canonis, & fori, non quòd ſit perfectè religioſus, *Reg. Tapp. in Auth. ingreſſi, C. de Sacroſan. Eccleſ. cap. 2. num. 13. Coſta de retract. cap. 9. caſ. 3. ex num. 17.* In Congregatione verò prædicti Oratorij non emittuntur profeſſio, neque vota; ſed tantùm comprehenditur ſub nomine Religionis in fauorabilibus, vt in themate exarato à *Reg. de Marin. in adduct. cap. 100.* Vnde cum ligari noſtro Statuto eſſet in memorata theſi laico degenti in præfata Congregatione Oratorij fauorabile; propterea abſq; hęſitatione aliqua iudicatum, medietatem bonorum maternorũ deberi.

His concinit quæſtio, an Nouitius
11 ligetur præfata Conſuetudine? Affirmant Noſtrates, quòd ſcilicèt ante emiſſam profeſſionem, ſeruata forma S.C. Tridentini diſponens, non valeat à medietate bonorum antiquorum debita vigore Conſuetudinis, proximiores excludere, excepto tamen inſtituto Monaſterio hærede, ex DD. nouitèr apùd *Panſut. controu. 40. tom. 2.* Dicitur namque, præter priuilegium fori, & canonis, laicus, *Horat. Mandoſ. in tract. de priuileg. ad inſtar. gloſ. 7. nu. 32. Portell. de dub. regular. verb. nouitij annus, num. 54. Suarez. de legib. lib. 8. cap. 16. num. 14. Laſſart. de decim. vend. cap. 19. num. 50. & in addit. ad eund. numer. Guticrez de Gabell. quæſt. 95. num. 29. Rodriq. qq. regul. tom. 2. quæſt. 47. art. 8. ad fin.* nec non *tom. 3. quæſt. 74. art. 9. Ripoll. var. reſol. cap. 13. de teſtam. num. 438. Peregr. de fideicom. art. 28. nu. 60. verſ. quo circa, Conſil. Paſchal. de virib. patr. poteſt. p. 1. cap. 3. num. 8. Fontanell. deciſ. 531. num. 7. Reg. de Marin. lib. 1. reſolut. 120. num. 2. & lib. 2. cap. 50. nu. 3. Bottilier. de ſucceſſ. ab inteſtat. theor. 72. num. 3.*

Retinet proinde feudum, & dominium ſuorum bonorum, *Bambacar. in comment. ad tit. ſi de feud. defunct. content. ſit inter Dom. & Agnat. cap. qui Clericus, num. 12. quæſt. 3. Praſ. Vrſin. in tract. de ſucceſs. feud. p. 1. art. 1. concl. 2. & 3.* & in Nouitia ſcripſit *D. Reg. D. Marcell. Marcian. excerpt. fiſcal. excerit. cap. 6. n. 15.* qui alia adnorat *cap. 18.*

Etiam ſi diſpoſitio fieret actu irreuocabilitèr inter viuos, qua de re latè *Montan. cit. contr. 46. Molfeſ. ad conſuet. p. 3. de ſucceſſ. ex teſtam. quæſt. 7. Caput. ad Conſtit. ſi moriatur, p. 3. §. 1. num. 12. Reg. Rouit. conſ. 27. num. 1. lib. 2. Panſut. contr. 41. lib. 2. Carol. de Roſa ad conſuet. Neapol. tit. de ſucceſſ. morient. ſin. filijs ex teſtam. in conſuet. Et ſi teſtator, ex num. 47.* taxans *n. 27. Reg. Rouit. cit. conſ. 27.*

Licere tamen diſpoſitionem ante profeſſionem confectam Profeſſo declarare, ſi illa dubia, & ipſa declaratio conueniens ſit, *Reginal. lib. 8. cap. 27. n. 387. Roder. in comp. qq. regular. reſol. 135. num. 3.* & alij apùd *D. Altimar. ad Rouit. cit. conſ. 27. num. 12.* & in fideicõmiſſo, ac maioratu ſcripſere *Soccin. conſ. 102. lib. 3. Gramm. conſ. 105. num. 167. Burgos de Paz. in proem. ad ll. Tauri, num. 109. Caſtill. lib. 3. controu. cap. 10. Miores de maioratu par. 1. quæſt. 44. num. 1. ex tex. in l. ex facto in princ. ff. de vulg. & pupill. in cap. cum veniſſet.* & ibi *Gl. de indic. Reg. Capyc. Latro conſul. 85. num. 24. lib. 2. Conſil. Ioſeph de Roſa conſult. 69. ex num. 98.* maximè perſonæ nobilitate, & virtute claræ, in qua non præſumitur mendacium, *Caſ. Bargal. de dol. lib. 5. cap. 12.*

Affinis excitata in eodem noſtro Senatu fuit acerrima controuerſia. Etenim diem functo Marco Piccarello, filio, & hærede Benigni, inſtituta hærede Venerabili Archiconfraternitate Sanctiſſimæ Trinitatis Peregrinorum huius Ciuitatis, inſtitit in S. C. Lucretia Piccarello, Soror vtrinque coniuncta præfati Benigni, declarari ad ipſam ſpectare, & ſpectauiſſe medietatem bonorum antiquorum. Obſiſtebat audactèr Oratorium, dicens, Marcum fuiſſe Clericum, & beneficiatum, minimeque obſtrictum Neapolitanæ conſuedini, *Etſi teſtator,* ac haud

officere, fuisse à Marco beneficio renunciatum, nec incedisse in habitu, & tonsura: nam hoc, vti parui temporis spatio, & rationabili ductus causa excusat.

Vlteriùs etiā amisso ipso priuilegio
12 fori ob non incessionem cum habitu anni curriculo,ad tradita à *Reg.Sanfel. decis.* 13. & ibi *Mucci addens*, memor eorum, quæ scripsi *in rit.*235.*num.*13. non amittit tamen cœtera clericalia priuilegia, ac prærogatiuas; pro quarum amissione quatuor exquiruntur; quòd nempè non incedat in habitu, & tonsura, enormibus se ingerat; in illis deprehendatur; persisterit, & fuerit tertiò monitus à suo Præsule, ac post tertiam correctionem fuerit incorrigibilis, *Anan. in cap.* 1. *de apost. Reg.de Pont. cons.* 24. *num.*36. *Foller.in prax. p.*1. 3. *p. audiantur excusatores, nu.*47. *Bellect. disquisit.cleric.tit.de fauor.Cleric.personal.*§.7 *num.*3.*vers.*1.

Ex his dicebat *R.de Marinis quotid.*
13 *resolut.lib.*2.*cap.*47.*n.*11.se consultum respondisse, Clericum non seruantem S.Tridentinæ Synodi requisita,nostræ Consuetudinis, *Etsi testator*, legibus obnoxium non esse, ac proinde minime teneri sanguine sibi propinquiores ex illa linea suorum hæredes antiquorum bonorum instituere pro medietate,nixus indiuiduali declaratione peracta à Sacra Congregatione præfati S. C. Tridentini, cuius dispositio, vti correctoria Iuris Communis, ac odiosa, loquens in vno dumtaxàt casu, nempè de amissione priuilegij fori, in reliquis remanet sub Iuris Communis sanctione, *Nouar.quæst.forens.*7.*nu.*17. *Sãchez tom.*2. *summ.lib.*7.*cap.*13.*n.*33. *Nauar.lib.*5.*consi.tit.de priuil.consil.*24. *Molin. de iust. & iur. lib.*3.*disput.*671. *Squillant.de priuil.Cleric.cap.*12.*dubit.* 1. *num.* 8. *Caphal. cons.* 361. *num.* 16. *Natt. cons.* 469. *num.* 9. *Magon.decis. Florent.* 147.*num.*9. *Menoch.cons.*147. *num.*7. Inclusio enim vnius,est exclusio alterius, vulgata *l. cum Prætor, de iudic. l. cum marito, ff. de procurat. l. quamuis, ff. de pignorib. cap. nosse, de præsumpt.Lanar.cons.*61.*nu.*6.nectens, Statutum seruandum esse,prout iacet, nec attenditur ratio Statuti, sed casus formalitèr dispositus, & minime potest fieri extensio ob æqualem rationem, cum sit mixti iuris communis, strictè debet intelligi, *Surd. cons.* 418. *num.*6.

Quod adeò veritate nititur, quòd
14 quamuis Clericus non incedens in habitu fori priuilegio non gaudeat, attamen non amittit priuilegium *Canonis, si quis suadente diabolo*, vt Sacra Congregatiò declarauit, teste *Comitol. respons. moral. lib.*6. *quæst.*26. *P.Dian. in tract. de immunit. Eccles. resol.* 50. *Ricciul.de iur.personal.lib.*7.*cap.*6.*num.* 11. *Nouar. in prax.de elect.& var.for. sect.* 2. *quæst.* 52. *num.*11. prout antea sancitum erat à Sacris Canonibus, *Glos.in cap.fin.de vit.& honest.Clericor. in verb. tertio, Gonzal. in reg.* 8.*Cancell.gl.*5. §.5.*num.*7. nec amittit priui-
15 legium exemptionis à gabellis, & alijs impositionibus secularibus, vt decreuit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, die 14. Ianuarij 1631. testantibus *Barbos.sup.Concil. Triden. sess.*23.*cap.*6.*n.*34. *Nicolao in suis opusculis,verb.Clericus,num.*27. Propterea nisi fuerit ter monitus,non eximitur à potestate Episcopi, qui ante trinam monitionem, & declarationem, etiam si Clericus habitum reliquerit, poterit inuitus ab illo cognosci, cuius iu-
16 risdictio à facto Clericorum non pendet, sed à Charactere, qui est indelebilis, *Sperell. decis.*131. *num.*20. qui plurics ità decisum per Sacram Congregationem vidisse testatur, & refert *Tasson. de antephat. vers.* 1. *obseru.* 3. *num.* 24. *Ricc.in prax.Eccles.resp.*530.
17 *nu.*3. *lib.*3. dictusque Character adeò est indelebilis, quòd Clericus habitum reassumere propria authoritate potest absque Prælati licentia, *Vin.decis.*512. *Ricc.decis.Cur.Archiep.*235.*num.*7.*p.*3.
18 Gaudere præterea *Cap. Odoardus*, beneficio, *Zipeus. in suo Iur.Pontif. non. lib.*2.*tit.de for.comp.num.*32.*Squillant. de priuil. Cleric. cap.*10.*num.*12.*Sanch. in sum.Theolog.moral.lib.*7.*cap.*13.*nu.* 35. *tom.* 2. & Foti electione, *Nouar. quæst.*

quæst. foren. 7. num. 17. & quæst. 52. n. 9.
Ex aduerso dicebatur, Beneficium
19 quidem Marcum Piccarello amisisse
ex collatioue facta in alterius perso-
nam, & raciturnitate, *Mascard. de pro-
bat. in 3. volum. conclus. 1263. num. 18.*
vbi tuetur, quòd ex signis certis, &
coniecturis renunciantis mens colligi
potest: tunc enim renunciatio præsu-
mitur, ex *Bald. in l. habet, §. 1. ff. de pact.*
quòd quoties de mente, & voluntate
renunciantis apparet, dubium non est,
quòd, & ipsum Beneficium renuncia-
tum præsumatur, *Natt. cons. 626. in fin.
vol. 3.* & inter cœteras coniecturas *nu.*
20 *25.* nectit, quòd si primogenitus pas-
sus sit, secundogenitum, feudum à
Domino recognoscere, & iura debita
feudorum Domino soluere, cœteraq;
onera subire, tunc iuri primogenitu-
ræ renunciasse præsumitur, post *de Be-
nedictis in cap. Raynutius, vers. eodem
testamento relinquens, il primo, num.
146. de testam. & nu. 28.* eiusdem con-
clusionis subdit ipse *Mascard.* hæc
alia verba: *Qui patitur beneficium ab
alio, etiam per biennium possideri, iuri
suo renunciare præsumitur, post Imol. in
cap. ex ore, de his, quæ fiunt à maiori par-
te Capituli*: ex ipsa quidem diuturni-
tate temporis tacitè renunciauit Bene-
ficio, *Paris de renunciat. beneficior.
quæst. 1. num. 23.* ex *Glos. in cap. benefic.
verb. assensu, de Regular. in 6. Cardin.
Alex. in cap. quamuis, num. 17. quæst. 1.
Abb. in cap. ex ore, nu. 5. & 9. de his, quæ
fiunt à maiori parte, Rota Rom. decis. 3.
de renunc. in nou.* nam videtur illud
haberi pro derelicto. Imò *Abb. Pa-
norm. in cit. cap. ex ore, sub num. 10.* di-
cit, esse notabilem *Glossam*, quòd quis
21 tacitè potest renunciare suo Benefi-
cio sine licentia Superioris, euius
satis sit tacitus consensus in accep-
tando renunciationem. Vnde ex quo
Superior non contradixit, videtur ta-
citè acceptasse, atque sub *num. 5.* eius-
dem *cap. in verb. reuerentiam exhibuit,*
subdẽs: *Tene menti super istum tex. quia
est valdè singularis, quòd si prætendens
habere ius in aliqua dignitate, vel offi-
cio, exhibet reuerẽtiam, intruso tanquàm
legitimè constituto in illa dignitate, vel
officio videtur tacitè renunciare iuri suo.*
Neq; refragatur *text. in cap. admonet,*
22 *de renunciat.* nam ibi agitur de ex-
pressa renunciatione, in qua adesse de-
ber licentia Episcopi; at in hac tacita
renunciatione, quæ sufficiens est, nec
in ea requiritur licentia Episcopi, vt
notat singularis *Gloss.* iuncto *text. in cit.
cap. ex ore, verb. renunciasse,* vbi *Abb. ex
num. 8. Anna alleg. 98. num. 8. Gratian.
discept. forens. tom. 5. cap. 814.* plura ad-
notat videndus, ac confirmant *Reg. de
Pont. decis. 4. num. 15. Reg. de Marin.
quot. resol. lib. 2. cap. 5. num. 7.* clariùs
*Garsias de Benefic. p. 11. cap. 3. de renun-
ciat. num. 242.* hisce verbis: *Et in hoc
existimo, non requiri licentiam, seù ap-
probationem Superioris, cum ab ipso iure
inducatur, & procedit sententia Glossa,
& Host. in cap. admonet, num. 15. cum quo
S. Congreg. Concilij visa est inclinare,
cum in ea ista quæstio proponeretur, cui-
us solutionem ad se non pertinere dixit,
sed petendam esse ex dispositione Iuris
communis.*
Exarata verò à Consil. *Rocc. respons.
37. tom. 1.* non refragantur ex lucidè
varijs facti circumstantijs.
Quòad habitum, fuit deductum, per
23 multos annos dimissum, ac tonsuram,
existimatumq; laicum, & in officio Re-
gij Numeratoris defunctum, ac proin-
de fori priuilegium iam diù amissum,
*Barbos. in collect. ad Conc. Trid. sess. 23.
cap. 6. num. 22.* ex *Gueb. instit. mor. lib. 3.
tit. 9. de priuil. cler. num. 66. Lel. Zecb.
de Repub. Eccl. tit. de Cler. num. 6. Mar.
Anton. var. res. 530. num. 4. in 2. edit.
Prospero de Agustino in add. ad Quaran.
in summ. Bull. vers. Habitus clericalis,*
& alijs. Quodque hisce temporibus
24 trina monitio minime exquiratur, di-
lucidè statuit Clemens VII. de anno
1524. in *clem. de vita, & honest. Cleric.*
expetente Excell. Ludouico de Cor-
doua Duce Suessę, Principe omni æuo
immortali laude celebrando, Anteces-
sore Excel. Dom. D. Felicis Fernan-
dez de Cordoua, Folch, Cardona, &
Aragon, Ducis Suessæ, Regis Ca-
tholici ex Supremis Camerarij, & in
Ma-

Mari Oceano, & Bæticis Mediteranei Oris vtriusq; Militiæ Generalis Præfecti, ac Magni Admirati huius Regni, in quo Principe bona sua omnia Natura, Prudentiaq; cum Deo ipso, cumulasse certatim videntur; Huic Excell. domui mea obsequiosissima viuit: Prosper namque Petra Baro Vasti Girardi Auus meus anno 1591. cum tres, & viginti annos ageret Gubernator, & Iudex fuit in Ciuitate Suessæ, teste *Episcopo Campanili ad Rit. Cur. Archiep. Neap. 33. lit. A. in fin.* & D. Dominicus meus filius, illius iura tuetur, vti Aduocatus Fiscalis Curiæ M. Admiratiæ, electus, Ducis placito, à Dom. D. Andrea Guerrero, y Torres, Equite Ordinis Alcantaræ, Præfidente Regiæ Cameræ, Viro integritate, literis, ac omnium virtutum genere celeberrimo.

Quod Pontificium Diploma publicatum fuit hic Neapoli à Nuntio Apostolico, & est impressum in *fin. Comment. Capitul. Regni à Io: Ant. de Nigris* in postrema editione de anno 1594. qui quidem *de Nigris* notat, ex illa Bulla alijs Constitutionibus antiquis Ecclesiasticis derogatum fuisse, insequitur *Reg. Tappia in Const. Regni incip. de personis, sub num. 26. vers. 6. limitatur, sub titulo de Sacrosanct. Eccl. Vrsill. ad Affl. decis. 24. num. 7.* notans, adesse prouisionem etiam Pauli III. communem fatetur *Præsul. Alex. Sperell. decis. fori Eccl. 26. num. 3.* Minime propterea gaudens priuilegio fori, subiacet quidem Statutis laicorum, & Patrijs, *text.* est notabilis in *cap. ex literis, de vit. & honest. cleric.* cum paria sint, subijci iurisdictioni, & forum sortiri, ac statutis ligari, & è contrà, *Episcop. Sperell. decis. 2. num. 23. P. de Iannar. lib. 1. resol. moral. 63. à num. 3. Prosp. Fagnanus in cap. canonum statuta, ex num. 79. tit. de constit. Alderan. Mascard. in tract. de general. statut. interpret. concl. 1. num. 100. Gratian. discept. 9. num. 2. de Graff. de effect. cleric. effec. 2. num. 1. Menoch. consf. 350. n. 47. vol. 3. Carleual. de iudic. disp. 2. quæst. 6. sect. 1. num. 394. Carol. de Rosa ad consuet. etsi testator, num. 49 fol. 179.*

25 Epistolam insupèr, quæ circumfertur, scriptam ab amplissimo Purpurato Antonio Carrafa, P. Comitolo, & ab ipso rescriptam *resp. moral. lib. 6. quæst. 20.* quam memorat *Reg. de Marin. add. cap. 47. num. 9.* & in qua enunciatur, S. Congregationis declaratio, quam ex eodem *de Marinis*, rescribit *Mucci ad Sanfelic. decis. 13. num. 9.* veram non esse, sed apogrypham, ab omnibus explosam, & in nullo authentico libro exaratam, monent, post alios, *P. Thom. del Bene de immunit. & iurisd. Eccl. cap. 1. dub. 5. sect. 4. pag. 25. P. de Iannar. cit. resol. 63.* Imò *Fagnan. in cap. Odoardus, num. 24. de solut.* omnibus prorsùs priuilegijs exui, tradit, Clericum omnia Concilij requisita negligentem, ac qui se tanquàm laicus gerit, sicque publicè æstimatus, & indicat *Squillant. de priuil. cleric. cap. 6. nu. 10.* atque annuit *Pignatell.* Romanus *lib. 3. consult. 7. ex num. 42.* sibi ipsi parùm constans in *consult. 2. lib. 4.* Imò declaratio Sacræ Congregationis, si à Summo Antistite non apparet confirmata, minime ius facit in toto Orbe Terrarum, sed dumtaxàt, vti doctrinalis amplectenda, *Diana resol. moral. p. 1. tract. 10. resol. 29. & par. 11. tract. 2. resol. 32. Meroll. de legib. cap. 4. dub. 12.*

26 Atque ex his sua macerie diluitur, ac de facili refellitur altera ratio à priori à *Reg. de Marinis* adducta, Imò ipsemet *Reg.* hoc explicuit iuxtà germanum citatæ propositionis intellectum, his ipsissimis verbis: *Item Clericus sine habitu, & tonsura incedens, nec Diuinis inseruiens, adhùc alijs priuilegijs à Sacris Canonibus Ordini Clericali indultis gaudere debet* (nota casualem) *ex quo illa nullam habent dependentiam à fori priuilegio.* Agnouit igitùr ipse, ac fassus est, quòd scilicèt ea priuilegia, quibus Clericus non excidit, habitu dimisso, ea solùm sint, quæ à fori priuilegio non pendent, in quam sententiam exempla etiam adducit ex priuilegio electionis fori ipso Actore, ex alio *Cap. Odoardus, de solut. & Auth. Præsbyteros, C. de Episc. & Cleric.* quæ re vera minime dependent

ex

ex priuilegio fori paſſiui.

At ſi *Regent. Donati Antonij de Marinis* mens fuit, ex his pręmiſſis inferre, nè priuilegiū quidem amittere immunitatis à Statutis ſecularibus, ac proinde nec noſtræ Conſuetudinis legibus teneri; neceſſe eſt, vt ipſe ſecundùm ea, quæ ipſemet fatetur, pro comperto ſupponeret, priuilegium hoc immunitatis minime pendere à Fori priuilegio; hoc tamen, quo nititur tota ratiocinatio, erroneum eſt, atque apertè legibus repugnat, & communi DD. ſenſui, tùm antiquorum, tùm recentiorum, vt oſtenſum eſt: nam dato, quòd dimittens habitum cœteris priuilegijs Clericali Ordini indultis minime deſtituatur; quòd tamen amittens priuilegiū fori Statutis laicorum ligetur, præter adductos, necto *Philip. Dec.* doctrinam ad cumulum *conſ.639. nu.10.& in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. nu.17. de conſtit.* ſic loquentis; *Secundò præmitto, quòd perſona, & loca, quæ ſunt de foro Eccleſiaſtico, Statutis laico-*
27 *rum non ſubijciuntur, quia forum ſortiri, & Statutis ligari, à pari procedunt, vt notant Innocentius, & alij*, idem *Alex. conſ.* 110. *num.*3. *lit. A. lib.*2. ibi: *Procedunt à pari, forum ſortiri, & legibus, & ſtatutis ſubijci*, & poſt alios, *de Luca de lin. legal. art.*3. *ſub num.*16. notantem *D. Altimar. ad Rouit. conſ.* 27. *nu.*6. *lib.*2. diſcrimen inter forum, & conſuetudinem, quando ediſſerit, nouitium eſſe perſonam Eccleſiaſticam quòad forum, non quò ad Conſuetudines.

Nec omittam id, quod Noſtrates ad vnum omnes animaduertere, eatenùs videlicèt, vſu receptum, Clericos minimè teneri ad obſeruantiam noſtræ *conſuet. Etſi Teſtator*, quatenus Iuriſdictioni laicali non ſubiacent, ac ſimul laicorum Legibus, & Statutis, de quo *P. Molfeſ. p.*2. *de perſon. quaſt.* 7. *num.*17. in hunc modum concludit: *Quia omnes iſti ſunt extrà iuriſdictionem laicorum, nec illorum poſſunt ligari ſtatutis, & conſuetudinibus.*

Cum igitùr priuilegium laicali ſtatuto minime ſubiacendi, à fori priuilegio dependeat, imò vnum, & idem ſint, qui niti potetit *Reg. de Marinis* lapſus periculum?

Altera ratio ab exemplo, & pari, qua
28 initiur *Reg. de Marin.* vibrantiùs quęſtionis iugulum petens, in hoc ſita eſt, quòd ſicuti Clericus Concilij requiſita non obſeruans, poteſtate non ſpoliatur diſponendi de bonis profectitijs, ex *Squill. de priuil. Cler. cap.* 12. poſt *Sanch. in ſumm. tom.* 2. *lib.*7. *cap.* 13. *num.* 33. *Nauar. conſ.*24. *de priuil. Gonzal. in regul.*8. *Cancell. gl.*5. §.5. *n.* 6. & 7. addo DD. quos recenſet *D. Io: Dominic. Panſuti controu. forenſ.* 6. *ex num.*24. *lib.*1. ità pari ratione videtur alio conſimili priuilegio ſpoliandum non eſſe, de antiquis videlicèt bonis diſponendi.

Verùm mirum ſanè videtur, tanti nominis Iuriſconſultum non attendiſſe diſcrimen, quod inter vtrumque caſum intercedit. Eſto vera ſit laudatorum opinio Doctorum à *Squillante*, & alijs adductorum, Clericum nempè filium familias, abiectis Clericatus inſignibus, poſſe de bonis Clericatus tempore acquiſitis diſponere (quamuis cœteroqui profectitia debuiſſent regularitèr nuncupari) vt tamen inter hunc caſum, & noſtrum, expoſitum diſcrimen deprehendatur, illud accuratè animaduertendum eſt, in quo nàm Clerici conſiſtat priuilegium, & quid potiſſimùm ſpectet in vtroque caſu?
29 Clerici priuilegium in caſu *Squillant.* conſiſtit dumtaxàt in modo acquirendi bona, non verò in poteſtate diſponendi contrà regulas iuris; ſecùs in noſtra theſi Clericale priuilegium conſiſtit in libertate diſponendi de bonis antiquis contrà leges noſtræ Conſuetudinis, *Et ſi teſtator*, non verò in modo acquirendi.

Ad vberiorem huius rei intelligen-
30 tiam, in memoriam reuocabimus ex *Conſtit. Leonis Imp.* relata in *l. Sacroſancta*, 33. *C. de Epiſc. & Cleric.* confirmata deinde à Iuſtiniano in *Auth. Presbyteros, C. eod.* in ſpeciale priuilegium Clericorum filiorum familias ſtatutum fuiſſe, quæcumquæ bona quo-

quocumque nomine à Clericis acquisita tempore clericatus, haberi ipsis dumtaxàt acquisita, minime verò suis Parentibus, aùt alijs Ascendentibus, sub quorum sint potestate; itàut non vt profectitia, quo cœteroqui titulo acquiri debuissent, sed quasi castrensium sub titulo acquisita habeantur. Priuilegium igitùr Clerici filij familias, in hoc totum absoluitur, in acquirendo scilicèt sibi, non Patri, & sub titulo peculij quasi castrensis, non verò profectitij. Hinc colligitur, quod innui in ante laudatis legibus potestatem de illis disponendis ad ipsorum libitum, id non fuisse priuilegium, sed simplicem cōsequutionis declarationem, quæ ex proposito priuilegio oriebatur ad normam receptarum vsu regularum nostrarum le-
31 gum, quæ semper filijs familias disponendi de eorum peculio castrensi permiserunt, *l. fin. cum concord. C. de inoffic. testam.* Atque in hunc finem adduntur illa verba in allegata *Auth. Presbyteros*: *Et donare cui volunt secundùm leges, & in his testari*.

Si res ità se habet, non ab re sense-
32 re *Squillant. & alij*, etiam abiecto Clericali habitu, posse Clericum filium familias disponere de bonis cōparatis tēpore Clericatus; vt enim possit disponere, satis, superque est principio ea nomine quasi castrensis peculij sibi comparauisse, non verò aduentitij, abundèque est, quòd semel consumatus sit acquisitionis actus prædicto modo ex Clericali priuilegio, vt semper dici valeat, bona acquisita esse quasi castrense peculium, nec requiritur, vt etiam postea Clericus filius familias gaudeat Clericali priuilegio; Inconfesso sit, Clericale priuilegium in actu ipso cōnsumatæ acquisitionis vim suam obtinuisse, atque ad rem fuisse perductum, nec retractari posse, cum fieri nequeat, bona iam Clerico acquisita, tanquàm peculium quasi castrense, non verò, vt profectitium, mutent deinde conditionem. Fixum enim, ratumque est, cessante causa, nō cessare effectum iam consumatum.

Secùs se res habet in mox excitato
33 articulo, vbi Clericale priuilegium non consistit in bonis antiquis acquirendis tanquàm nouis; Vndè deduci posset, satis esse ab initio ea tanquàm noua acquisiuisse, vt hac veluti inusta penitùs nota insignita semper talia perseuerent, ac proinde posset de ijs disponere etiam Clericalis priuilegij vsu, atque à Statutis immunitare cessante, abiecto scilicèt iam habitu. At verò totum Clerici priuilegium in hoc situm est, vt libera gaudeat potestate disponendi de bonis antiquis, quantumuis antiqua sint, nihil obstante, quod id nostra vetet Consuetudo; cum Clericus minimè secularibus statutis obnoxius sit, iuxtà adducta à *Præsid. de Franch. decis.* 285. *nu.* 6. *decis.* 911. *num.* 5. *Reg. de Marin. lib.* 1. *resol. cap.* 55. *num.* 18. *Reg. Rouit. cons.* 44. *nu.* 11. *lib.* 1. *Cons. Hodier. ad Surd. decis.* 20. *ex num.* 10. *Lel. Caput. in* §. 3. *præl.* qui occurrit obiectis excitatis ab *Vrsil. ad Afflict. decis.* 310. & nouitèr, ac post alios à *Pansuto controu.* 38. præcipuè *ex n.* 19. *tom.* 2. & *de Luc. de linea legal. art.* 3. *ex num.* 10. Hæc tamen immunitas, & libera potestas subinde procedit, vimque sortitur suam continenti temporis ductu. Quamobrem si à clericali priuilegio pendet, locum habere non potest, nec durare, nisi durante ipso priuilegio clericali: cum in confesso sit regula illa, quòd cessat effectus, qui habet tractum successiuum, sublata sua causa, sicut sublato Sole deficit lumen. Ac proindè dimisso habitu non poterit liberè permanere in eo liberæ potestatis vsu, atq; immunitatis à nostra Consuetudine, amissis iàm clericalibus priuilegijs. Hinc fit quòd tunc bene procederet argumentum à pari *Regen. de Marinis* cum priuilegium Clerici filij familias non consisteret in acquirendis bonis nomine, quasi castrensis peculij, sed tantùm in legalis præcepti immunitate, quod vetat filium familias posse de peculio profectitio, & aduentitio disponere: vel cum Clericale priuilegium circa liberam potestatem disponendi

de

de bonis antiquis consisteret in modo acquirendi: cum scilicèt in Clericarus gratiam statutum esset, antiqua bona, quæ ipsi ex agnatis, cognatisq; proueniunt, noua iuris fictione ab ipso acquiri, non sub titulo, & antiquorum attributis, verùm sub opposito titulo recentium bonorum ab ipso sua industria acquisitorum. At cum secùs res procedunt, non video, quonàm modo locum habeat paritas adducta à *Reg. de Marinis*, nec quòd sustineri possit eiusdem opinio, quæ in errore nititur iam superiùs demonstrato.

Hæc agnoscens noster Senatus, sen-
34 tentia decreuit, medietatem bonorum antiquorum spectauisse, & spectare Marco Salice donatario Lucretię Piccarello Actricis, sub die 20. Decẽbris 1687. penès Lictum, cõfirmata in gradu restitutionis in integrum, & nullitatum, referente D. Consil. D. Io: Francisco Marciano, Viro ab omni parte laudis florentissimo, minimè ab Auito suorum Maiorum splendore degeneri.

Ad rem aliud memorabo forense
35 diffidium: nam expetente Anna Maria de Rugerio, filia naturali Clerici Ioseph de Rugerio, præambuli decretum ex testamento dicti Ioseph, opposuit se Andreas de Rugerio frater consobrinus testatoris, aiens, institutionem nullam, vti factam à Clerico, & beneficiato: compilatoque processu, decreto M.C.V. sub die 19. Octobris 1663. *fuit interpositum decretum præambuli in beneficium dictæ Annæ de Rugerio filiæ naturalis quondam Clerici Ioseph de Rogerio ex testamento*: mecum dijudicantibus DD. Iudicibus D. Antonio Golino, & D. Ioanne de Dura; deductaque causa in S. C. appellationis remedio, accedenteque partium consensu illam reuideri ex eisdem actis, sententia S.C. sub die 8. Februarij 1666. relatore D. Consil. Francisco Rocco, ac cum eo ius dicentibus DD. Consil. D. Antonio Nauarrette, D. Ioanne Vallenilla, & D. Thoma Carauita, fuit declaratum: *Bene fuisse appellatum pro parte V. I. D. Andreæ de Rugerio, atq; male iudicatum per M.C. atq; proinde institutionem factam per Clericum Ioseph de Rogerio esse nullam, & inualidam & hæreditatem dicti Ioseph spectare ad dictum Andream de Rugerio proximiorem ab intestato, cum onere tamen dotandi Annam Mariam de Rugerio tempore matrimonij, & interim præstet ei alimenta, declaranda per S. C.* Marcello Figliola actorum Magistro; & alio decreto S. C. sub die 14. Maij 1666. eodem referente, fuit prouisum: *Non esse deferendum restitutioni in integrum petita per Antoniam Galise matrem, & tutricem Annæ de Rugerio; Verùm declaratio facienda per S.C. tàm pro dote, quàm pro alimentis, fiat pinguiùs habito respectu ad quantitatem patrimonij*; quod decretum sub die 15. Decembris 1666. Comissario eodem D. Rocco, fuit confirmatum in gradu nullitatum, de quibus M.C.V. & S.C. Scitis memores sunt *D. de Luca in appendice ad 1. tom. dec. de Franch. obseru. 27. & D. Consil. Altimar. ad Rouit. cons. 74. num. 25. tom. 2.* anhelans reclamationis exitum; quæ reclamationis causa demandata D. D. Thomæ Carauita, Consiliario residenti in eadẽ Aula, cũ ipso suffragia præstãtibus DD. D. Dominico Petrone, ac D. Sancio Lossada, instructo processu, manauit è S. R. C. sentẽtia, sub die 14. Nouembris 1668. *Benè reclamatum, & proinde decretum M.C. latum sub die 19. Octobris 1665. in beneficium eiusdem Annæ Mariæ de Rugerio fore, & esse exequutioni demandandum*, quam sententiam memorat idem *D. de Luc. in nouiss. appendice ad decis. de Franch. obseru. 645.* dicens: *Licèt contrarium in reclamatione fuerit decisum in S. C. id processit, quia pater habitus fuit pro laico*. Verùm *D. de Luca* hoc asserit, nesciens eorum, quę in Iudicio aguntur, stando alterius assertioni: siquidem re vera fuit decisus articulus de Clerico, idquod eadem verba decreti M.C. lucidè ostendunt ibi: *Clerici*, & in actis fuere productę clericatus, ac beneficij Bullę, ac quòd aliàs fuit remissus ad Curiã Archiepiscopalẽ huius Ciuitatis vigore decreti M. C. in capitalibus causis, sub die sexta

Februarij 1662. penès Bartimelli.

Quod quippè decretum M.C. ratum
36 habitum à S.C. iure factū, dicebam, ac ex deductis in facto innotescere, quòd Antonia Galise fuerit retenta domi à Iosepho de Rugerio, omnia, quę erant sibi necessaria, subministrādo suo proprio ære, ac sub promissione ducendi eam in vxorem, ex qua postmodum orta fuit Anna de Rugerio communis filia; quæ quidèm probationes nullatenùs elidi, aùt aliquo modo debilitari possent, ex probationibus in contrarium productis, ne dum quia sunt istæ valdè generales absque vlla temporis distinctione, imò etiam contrà affirmatiuam attestationem, aduersùs quam testes reijciuntur, nisi probata negatiua, loco, & tempore coarctata, vt Iure constiturum est; maximè quia probatio affirmatiua est roborara (vltra fidem baptismatis) specificè, cum nominatione facta ab eius Patre in testamento, in quo vocando eam filiam, instituit in omnibus eius bonis hæredem vniuersalem. His quidem præ-
37 existentibus, negari nequit, quòd ista filia naturalis dicatur, atque proinde capax successionis, tàm ex testamento, quàm contractu inter viuos, non existente legitima sobole, iuxtà *text. in Auth. licèt, C. de natural. liber.*

Et quamuis obijceretur ex aduerso,
38 non adesse probata omnia requisita naturalitatis de Iure Ciuili, cum inter alia intercedere debeat protestatio, scilicèt, vt in schemate concubinæ teneatur; quæ protestatio fieri debet in principio, & non post, vt animaduertit inter alios *D.Reg. Marcian. disput.* 29. *ex num.* 15. & *vol.* 1. & ante eum *Rota diuers. vol.* 2. *decis.* 254. idque amplexus fuit, & noster Senatus in causa Io:Petri de Ecclesia, cum Eleonora de Ecclesia, patrocinante ex aduerso *Dom. Reg. Rouit.* in cuius thesi exarauit *consilium* 74. *vol.* 2. vt testis est idem *Reg. Marcian. mem. loc. num.* 25. ex eo quòd stuprum, quod committitur, tàm in Virgine, quàm in Vidua, non purgatur de Iure Ciuili, nisi accedat protestatio, vt eam in concubinam detineat, ad *text. in l. in Concubinatu*, iuncta *Gloss. ff. de Concubin.* Attamen videtur dicendum, quòd absque alia protestatione dicatur filius naturalis, & vti talis capax successionis: quoniam naturales filij non solùm dicantur, qui ex concubina sunt nati, sed generalitèr omnes qui nati sunt ex soluto, & soluta, cum quibus poterat inhiri matrimonium, etiam si amplexu furtiuo primo loco cum ea rem habuerit, *text.* est expressus *in cap. innotuit*, iuncta *Gloss. de elect.* quem insectantur *Abb.* & cœteri Canonistæ; & dicuntur isti naturales secundùm antiquam consuetudinem, & communem vsum loquendi, *Reg. Marin. quot. resol. vol.* 1. *cap.* 154. Et proindè vnanimi consensu II. CC. fatentur de æquitate canonica id esse absolutum, quos longa serie recenset *Reg. Capyc. Latro decis.* 164. *num.* 95. *lib.* 2. & nouissimè *D. Scoppa in Scholijs ad Controu. forens. Reg. Merlini*, sub prælo existentibus, *tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 8.

Hinc etiam inquiunt, protestatio-
39 nem minime necessatiam, neque permissam hodie, cum publicus concubinatus sit prohibitus, & legitima concubina nuncuperur illa, cum qua valet contrahi legitimè matrimonium, potissimùm procrearis filijs, *Reg. de Marin. lib.* 1. *quotid. cap.* 155. *num.* 16. nectens *num.* 17. huiusmodi protestanem apùd Christicolas oboleuisse ex *Reg. Rouit. Reg. Marcian.* & alijs; quòd propterea huiusmodi filij naturales sint capaces successionis iuxtà consuetudinem vsu tecepram, testatur *Reg. Capyc. Latr. decis.* 14. *vol.* 1. à qua consuetudine haud recedendum, imò amplecti, hanc aliam, vti humaniorem, & æquiorem, clamat *Merlin. de legitim. tit.* 2. *quæst.* 5. *num.* 5. post *Bald.* & alios, quos enumerat, & à Senatu Siciliæ amplexā, testatur *Mastrill. dec.* 152. *nu.* 18. *vol.* 2. maximè addit *Mastrill.* in Regno, in quo proceditur sola facti veritate inspecta, & Iudex, vt Deus iudicare debet, ac in casu fortiori nempè orta ex meretrice, à *Rot. Rom. in p.* 3. *diuers. dec.* 1168. *R. Sanfel. dec.* 245.

Nec discrimen vllum adest inter filium

40 lium naturalem de iure stricto, & naturalem secundùm vsum loquendi, loci consuetudinem, ac canonicam æquitatem; nec etiam hæsitatur Ius Ciuile sequi in hoc Ius Canonicum in specie quoad successionem filiorum naturalium, quod iterum confirmauir *Rota decis.* 254. & apùd *Farinac. in posthum. lib. 2. dec.* 600. in Senatu Valli Soletano *Suarez in l. 1. tit.* 4. post suas allegationes ex *nu.* 5. in Regnis Imperij, *Peregr. de Iur. Fisc. lib. 3. tit. 18. num.* 10. & apùd Veneros, idem *Peregr. mox cit. loc. nu.* 20. confirmant *Hieronym. Gabr. cons. 29. lib. 1. & cons. 140. nu. 22. Thesaur. quæst. forens. 22. num. 2. vers. hodie.*

Occurrebatur *Dom. R. Marcian. disp.* 41 9. illa in thesi adesse filiam legitimam, & naturalem institutam in testamento, ac legatum tantùm spuriæ relictum, quæ cum esset præmortua, fuit hæsitatum, si legatum trasmittendum erat ad spuriæ filiam, quod est extra huiusmodi quæstionem: cui non refragatur alia *decis. Rot. Rom.* 254. laudata ab eodem *Dom. Reg. Marcian.* quoniam loquitur in soluto minime habente voluntatem contrahendi matrimonium, sed dumtaxàt exercendi coitum libidinis causa, vt ex confessione Amasis constabat; imò contra ipsammet *Rota* decisionem iudicauit eadem *Rota Rom.* apùd *Farinac. cit. loc.* pro absoluto tradens, sat esse, quem procreatum à Soluto, & Soluta.

Minus officiebat alterum obex, fuis-42 se Clericum in ordinibus minoribus Ioseph de Rogerio, & beneficiatum, ac proinde, Annam Mariam ortam non potuisse legitimari per subsequens matrimonium, vti spuriam, & non naturalem, ideòque paternæ substantiæ incapacem: etsi enim *Bart. in l. in concubinatu, 5. ff. de concub. lit. G.* acritèr hanc sustinuerit aleam, quam communitèr amplexatam scribit *Fusar. de fideicomm. quæst. 409. num. 102. Nicol. de V bald. in tract. de success. ab intest. in 6. specie filior. col. 2. num. 6. Bart.* explicans. Tamen *Io: Andr. in cap. fine culpa, de reg. iur. in 6. col. 2.* contrarium firmauit, communiori II.CC. sensu, ac calculo insequutus contrà *Bartolum*, *Io: Andr.* sectantur *Sanchez. cons. moral. lib. 4. cap. 3. dub. 3. Parlador. quotid. diff. 145. §. 2. num. 9. Thesaur. lib. 1. q. forens. quæst. 22. num. 29. & lib. 2. quæst. 26. nu. 8. Paschal. de patr. potest. lib. 2. cap. 1. nu. 45. de Franch. decis. 47. Ant. Pichard. instit. lib. 3. tit. 1. §. 9.* post *Couarr. in 4. lib. decretal. cap. 8. §. 2. num. 5. Didacus Perez lib. 1. tit. 3. l. 22. vers. quaritur, Gregor. Lopez art. 4. lib. 1. verb. se casa con ella, vers. procedit, Io: Royas in epitom. success. cap. 27. tract. 1. Tellus Fernandez in l. Tauri 9. num. 34. vers. Et ista*, ità loquens: *Et tota hac quæstio pendet in verificatione huius præmissi, Io: Andr. in regul. fine culpa in mercurialibus latiùs hanc quæstionē tractauit 5. colum. ver. ad primum quæst. dubium, vbi definit post longam disputationem, quòd si Clericus in minoribus habens beneficium, filios procreauit ex concubina, talis filius est successibilis Patri, & Matri duplici ratione; primò quia illis coitus non est punibilis de iure Fori; secundò, quia inter illius Parentes poterat contrahi matrimonium, & D. Aurend. de exeq. mand. cap. 26. 2. par. infra n. 18. Hodier. ad Surd. decl. 249. nu. 5. Lessius de iust. & iur. tit. de testam. & legat. lib. 2. cap. 19. dub. 6. Sanctarel. var resol. quæst. 24. tit. qui dic. filij naturales, n. 15.*

Beneficium enim non inducit impe-43 dimentum ad contrahendum matrimonium; benè tamen illud, nuptijs contractis, amittitur; Hanc opinionem agnoscens veram, idem *Bart. in l. & si contra, in fin. C. de nupt.* acquieuit; nam dicendo *Bart.* quod non possit legitimari, inquit: *D. Io: Andr. ponit istam quæstionem in suis mercurialibus, & determinauit contrarium, & in prædictis standum est determinationi Canonistarū.*

Atque *Io: Andrea* opinionem noster 44 Senatus canonizauit, declarando deberi legatum domus, & ducatorum nouem mille, relictum filijs, & filiabus à Nobili eo tempore procreatis, quo, vltra clericatum, beneficium quoque Ecclesiasticum possidebat, sub die 8. mensis Augusti 1690. suffragia præstantibus DD. Præside S.C. & me-

cum Duce Inſulæ, D.Nicolao Planelli, (qui & Commiſſarius) & D. Carolo Antonio de Roſa Adiuncto, in Banca de Neapoli.

Addebatur, quòd attentis qualita-
45 tibus Nobilium perſonarum, alijſque concurrentibus circumſtantijs, etiam ſi ſpurij filij eſſent (quod audactèr negabatur) adhùc illud legatum cedere deberet in cauſam alimentorum, & dotium filiarum, ex *Bart.* effato *in l. fin.de his, quib.ut indign. num.6.* quem refert, & inſequitur *Matheſil.ſing.146.* & ibi *Gabriel. Sarayna in add.* nectens *num.3. Bal. conſ.456.vol.5.* dicentem, Ius ciuile tantùm amaſſe caſtitatem, quod deſtruxit pietatem, *Grauet. conſ. 210. in 4.dub.Sim.de Prat.cent.1.conſ. 18. Praſ. de Amat. conſ. 82. Theſaur. decif. 211.* & in ſpecie *Dec. conſ. 511.* aſſerit, dotem à Viro patritio conſtitutam filiæ ſpuriæ valoris aureorum 3500. non eſſe exceſſiuam, quem laudat *Paleott.de noth. cap. 10. num. 2.* & proinde poſſe dari exceſſum in dote ſupra alimentorum metam, ſi huiuſmodi exceſſus fuerit neceſſarius ad inueniendum honeſtum, ac condignum Virum pro filia ſpuria: dos namque
46 diuerſam ab alimentis habet naturam, illa tribuitur fœminis, nedùm pro ipſis, ſed ad ſuſtinenda onera matrimonij, & familiæ ſplendorem aſſeruandum; illa verò deſeruiunt ad vitam ſimplicitèr ducendam, *de Franch. decif.283. Beia in reſponſ caſ.conſcient.* iuxtà Venetam impreſſionem de anno 1621.*par.2.pag.273.& 274.col.p.* Conueniunt *Peregr. de iur.fiſc.lib.3.tit.18. ſub num. 78. Gancer. var.reſol.p.3.cap. 21.nu.221. Surd.de aliment.tit.1.quaſt. 10. ex num. 19. Bonacin. de contract. diſp. 3. quaſt. 11.p.2. ſub num.12. Lup. de illeg.com.2.§.1.nu.45.verſ.vel quatenus, Michalor. de fratrib.p.3.cap.21. ſub num.10. Barboſ.in l.1.par.5.nu.65. & nu. 70.in fin.ff.ſolut.matrim. Rebell. de oblig. iuſt. lib.5. quaſt.8.ſub num.6. Fab. in C.lib.4.tit.9.defin.3.num.8. Io. Nicolaus Lucidor. in tract.de illegitim. Cleric. & Regul.cap.21.ex num.17.* no-
47 tans, huiuſmodi dotis præſtationem remittendam arbitrio boni Viri, cui quãdoq; licebit etiam tradere filię ſpuriæ æqualem dotem ſolitam impartiri legitimæ, imò interdum maiorem, vt condignum inueniat Virum, plurimũ quidẽ abhorrẽtem illegitimitatis notam, cõpenſatam eum dote pinguiori, etſi alitèr dicat *Giurba ad Cõſ.Meſſan. cap.3.gl.3.p.1.nu.20.* in ſpecie filiarum Clericorum. Atq; etiam conſiderata ſanctione 120.Summi Pontificis Beati
48 Pij V. quæ nihil diſpoſuit circa id, quod Ius commune quocumque modo habilitat illegitimos; ſed tamen abſtulit ijs id, quod iure ſpeciale: putà legitimationis facultatis teſtandi poterat eijſdem filijs accreſcere patris diſpoſitione vltra Ius commune, *Nauarr. de ſpolijs Clericor. §. 19. num. 9. Quarant.cit.verb.illegitimi,§.quamuis, Surd. conſ. 509. lib.4. Campanil.in diuerſ. Iur. Can.rubr.11.cap.13.num.35. & 36. Coſta de remed.ſubſidiar.illat.ad. remed. 66.num.1. Riec. in prax.Eccleſ. par.2.reſolut.32.num.2. Cyriac.controu. 79.num.3.contr. 436.num.29.& contr. 42. num. 3. Sperell. decif.73. num.11. Azor. inſtit. moral. tom. 2. lib.2.cap.4. quaſt.7.& quaſt.20. Filliuc.quaſt.moral. tom. 2. tract.28.p.2.cap.2.num.34. Nauarr.de teſtam.conſ.4.& 5.num.4. Theſaur.de pœnis p.2. ver. illegitimi,cap.3. verſ. aduertendum, Mart de ſucceſſ.legal. p. 1. quaſt.17.art.2.num.9.* latè *cit. Lucidor. cap.26. per tot.& cap.27.nu.2.* occurrens contrarium opinantibus, confirmat *Rot. Roman.diuerſ.dec.487. num. 1. & decif.505.nu.1.p.2.* apùd *Seraphin. decif.478. num.4.& 1358.n.1.* & inter recenſiores *decif. 319. p.3.& decif.114.p.7.*

Perpenſum quoque fuit, legatum
49 factum tempore, quo diſponens redierat ad laicalem ſtatum: Clericus enim laicus effectus omnia prorsùs amittit priuilegia, *Sanch.de matrim.lib.8.diſp. 8.n.11. Garz.de benef.p.7.cap.10.n.90.* & eo magis eximitur à memorata odioſa lege Piana, *Lucidor. cit. tract.de illegit.cleric.cap.28.nu.31.& 32.* ceſſat quippe potiſſima ratio ſcandali, qui oriretur Ordini Clericali, quòd Cle-

ricus

ricus legando filio illegirimo, quaſi re-
cordareтur de actu fornicationis pa-
trato, *Nauar. de ſpol. Cleric. §. 19. nu.*
3. ex *cap. pracipuè 11. quæſt. 3.*

Quin ſi diſpoſitio fuerit in Cleri-
50 cali ſtatu acta, dum tamen ſuum clau-
ſerit diem laicus, illa reconualeſceret
ex habilitate ſuperuenta: ſicuti vlti-
ma elogia facta tempore inhabili, ſu-
ſtinentur tempore deinde habili, cum
ſuas ſumant vires tempore obitus, ex
l. ſi quis filio exharedato, §. irritum verſ.
qua actione, ff. de iniuſt. rupt. teſtam.
& in ſpecie docent *Bar. in add. l. ſi quis*
filio, in fin. Nauar. comment. 2. de regu-
lar. num. 57. de Graſſ. de effect. Cleric.
effec. 1. num. 1191. loquens de faculta-
te obtenta ab Equite Hieroſolymita-
no poſt conditas tabulas, *Gratian. di-*
ſcep. forenſ cap. 895. num. 15. Barboſ. de
offic. & poteſt. Epiſ. p. 3. alleg. 114. nu. 27.
& de iur. Eccleſ. lib. 1. cap. 42. ex n. 216.
Giordagn. conſ. 16. num. 57. lib. 2. ne-
51 ctens, legitimationem inualidam à
Clerico factam, ceſſante clericatu, va-
lidam eſſe, & DD. *ad l. Gallus, § quod*
ſi tantùm, ff. de liber & poſth. ſcribunt,
diſpoſitionem factam fauore ſpurij in-
capacis, reddi validam ex legitima-
tione ſuperuenta, vt indiuidualiter in
ſupremis tabulis factis tempore cle-
ricatus à mortuo poſtea laico, *Lucidor.*
notat *add. cap. 28. num. 34.*

Dùm de illegitimorum re agitur,
52 libet inquirere, nùm Regni Conſtitu-
tio edita anno 1118. à *Rege Rogerio in*
cap. ſancimus, tit. de matrim. public. con-
trab. confirm. qua expreſsè cōſtitutum
fuit, quòd filij nati ex matrimonio
clandeſtino, quamuis ſint legitimi, &
naturales, vtpotè nati ex vero, & legi-
timo matrimonio, minime tamen ad-
mittantur ad ſucceſſionem in bonis
Patris, neque ad honores, ſit ſeruan-
da, ſitque in vſu?

Accidit quæſtio trutinanda inter
Nobiles cuiuſdam Sedilis, petentes
manuteneri in poſſeſſione fruendi præ-
rogatiuis Sedilis, prout eorum pater
gaudebat.

Sedile obſiſtebat, dicens, cauſam
53 decidēdam iunctis duabus S. C. Claſ-
ſibus in Collaterali Conſilio, cum in-
teruentu Fiſci Patroni eligendi à S. E.
in vim literarum Regalium pro Re-
gis intereſſe, perpenſo à *Reg. de Pont.*
de poteſt. Proreg. tit. 12. de delegat. cauſ.
nu. 2. & Reg. Rouit. conſ. 31. nu. 3. lib. 2.
haud refragante agi de mera cauſa
poſſeſſorij, quæ venit abſorbita ab il-
la petitorij, cum omninò cognoſcen-
dum ſit, an Actores ſint filij? quod reſ-
picit petitorium, *cap. 1. de cauſ. poſſeſ.*
54 *& propr.* & proinde, quando poſſeſ-
ſorium dependet à petitorio, ſiue
quando pendet à negotio, & articulo
principali, vel habet admixtam cau-
ſam proprietatis, vel quando eſt poſ-
ſeſſio, quæ petitur ex aſſiſtentia Iuris
communis, priùs fundari, & cognoſci
debet illud ius, à quo pendet poſſeſ-
ſio, & interim non eſt locus manuten-
ſioni, vt latè *Poſtius de manutenend.*
obſeru. 43. num. 9. Seraphin. deciſ. 1278.
num. 1. & 4. Beltramin. ad Ludouiſ.
deciſ. 283. num. 8.

Quòd autem incapaces reddantur
55 bonorum, & ſucceſſionum, vti nati
ex matrimonio clandeſtino, denun-
ciationibus omiſſis, quamuis facto co-
ràm Parocho, & teſtibus, dicebant ex
Baſil. Poncio de Sacram. Matrimonij,
lib. 5. cap. 47. Sanchez de matrim. lib. 2.
diſput. 1. Guttierez de matrim. cap. 55.
nu. 5. Molin. de Ritu nuptiarum lib. 2.
differ. 11. nu. 40. Didac. Perez ad ll. re-
compilac. l. 1. tit. 1. lib. 5. fol. mihi 38.
verſ. plura tamen, quod indubitatum
eſſe in Regno ex memorata *Conſtit.* Ro-
gerij *ſancimus*, confirmata à Rege Ro-
berto in *Cap. Regn. vt ſine mortalis*,
potiſſimùm in Nobili ſanguine genitis
ibi: *Et nobilibus maximè*, & ſumma
ratione, de qua *Afflict. in mem. Conſt.*
Sancimus, verſ. ſed hic cadunt. & nu. 2.
concurrente Regis intereſſe, cuius in-
tereſt non ignorare ſucceſſores legi-
timos, & naturales ex publico, ac le-
gitimo matrimonio ortos, nè poſt feu-
datarij mortem admittantur filij inco-
gniti, ac illegitimi ad ſucceſſionem
feudorum; quaproinde Rex Federicus
poſt adductam *Conſt. ſancimus*, aliam
edidit *incip. honorem*, prohibendo feu-
da-

56 datarijs contrahere matrimonia absq; Regis permissu. Quæ quidem *Constitutio* fuit deinde moderata à Carolo II. & reuocata à Summo Pontifice Honorio, teste *Afflict. in ead. Const. honorem, nu.*3.ipseq; Pontifex in capitulis, quæ egit in hoc Regno, non obliterauit *Const. sancimus*, vti non contrà libertatem matrimonij, dum legem rebus imponit, non personis, publicoqs quàmmaximè necessariam, & de iure illam validam notant *Campagn. in cap. vt fin. mortalis peccati, num.*69.*V in. dec.* 39.*Reg. de Marin. lib.*2.*quotid. resol. cap.* 132.*nu.*9.*R. Tap. in eadem Const. sancimus, verbo, nostrum Regale edictũ, lit.T.* cuius Cõstitutionis meminit *Didac. Perez ad l.*1.*tit.*1.*lib.*5. *ordination. pagin. mihi* 2325.*&* 26.*Rosent. de feud. tom.*1. *cap.*7.*conclus.*18.*num.*14.*in fin.* post alios, *Petr. Gened. in coll. Iur. Canon. ad decret. p.* 2.*coll.*58.*nu.*5.*Molin. de Hisp. primog. lib.*2.*cap.*16.*ex nu.*9. In Hiberia magis rigorosam adesse sanctionem, nempè *l. fin. tit.*3.*p.*4.*l.*49.*Tauri l.*1. *tit.*1. scribit *cit. Couarr. in cap. fin.* §. *fanè, de cland. dispons. & in* 2.*par. de matrim. cap.* 6.*num.*17.*&* 20. memor nostri *Afflict.* Mediolani, *Menoch. de arbitr. Iudic. cas.*398. *nu.*47. ac in Gallia, *Ant. Concius in comm. ad edict. Reg. Gall. decland. matrim.* & concinunt verba Purpurati *Pallauicini tom.* 2. *hist. Concil. Trid. lib.* 22. *cap.*4.*num.*5. ibi: *Il Cardinal di Loreno, la cui voce era la prima, riuolto à Padri sopra l'annullamento de' Clandestini, disse, quantumq; non fussero considerate l'offese, le quali segniuano à Dio, mà solo i danni dello stato ciuile, apparirne solo euidente l'vtilità, mà estrema la necessità, senza ciò perdersi tutti i beni, che ridondano alla Republica dell' institutioni de legitimi matrimonij, e dalla prohibitione de vagabondi, perdersi il bene della prole, quando spesso interuiene, che i figlioli legitimi fussero regettati come bastardi, & i bastardi esser anteposti quasi legitimi.* Confirmant exarata à P. *Fragos. de regim. Reipub. tom.*3. *disp.*3.*de patr. potest.* §.3.*n.*68.*Tranchedino consult.*33.

Actores clamabant, indubitatam

57 possessionem patris, quæ ad ipsos filios legitimos, hæredesque sanguinis transfertur, & in quam competit immissio, *l.*1.& ibi *Bart. l. Senator, l. si Senator, C. de dignat. lib.*12. *Castr. in l. fin. num.*6.*de edic. D. Adr. Arg. de legit. contradic. quæst.* 4. *art.* 1. *num.*21. *Reg. Rouit. cons.*80. *num.*1.*lib.*1. & vti tales obtinuisse præambuli decretum à M. C. Nec hæsitari posse de validitate Matrimonij sic declarati per Curiam Episcopalem, defectumq; denunciationum (quæ inductæ anno 1202. sub Innoc. III. ex Concilio Lateranensi, *cap. cum inhibitio, de clandest. dispons. Ponc. cit. tract. lib.*5.*cap.*1.*R. Tapia in add. cõst.*

58 *sancimus*, possunt à Præsule validè, accedente iusta causa, remitti, post alios *Ant. de Possentibus singul.*185. loquens in admodùm simili casu) minime obesse, *Ign. Lop. ad Diaz cap.* 75. *adit.* 2. *verb. suspendatur ab officio, vers.*1.*ante omnia, Nauarr. in Manual. cap.*22.*n.*70. *Mascard. de probat. vol.*2.*conclus.*1035. & præsumi factas, etsi in libro non reperiantur, scribit *Ricc. decis.*151.*p.*3.& proindè haud adaptari posse memoratam *Constitut. sancimus*, editam ante Concilium Lateranense, quam sanctionem nullius esse roboris, tradunt *Molin. de iustit. tract.*2. *disput.*136. *Matthiens. lib.* 5. *recop. l.*1.*gl.*7.*num.* 2. vbi *Azened. nu.*40.*&* 46.*Ledesma de Matrim. dub.*24. *cõclus. vlt. Barbos. in l.*1.*p.* 4.*n.*39.*ff. solut. matrim. Alder. Mascard. de stat. interpret. concl.*1.*n.*174.*Grass. de effect. clericat. cap.* 2. *à nu.*81.*Corset. in singul. incip. statuto cauet.* & plenè dixerat *Felin. in cap. Ecclesia Sancta Maria, ex n.*56.*de const. Clar.* §.*fin. quæst.*82.*nu.* 10.*&* 11. Imò *Blasius Lancea* inter selecta *consil. diuers. sicul. in cons.*1.*nu.*34. mirificè monet, illam Constitutionem nõ fuisse, neq; in more esse in illo Regno, imò nec receptam, & confirmat *Addit. ibidem.* Ad rem videndus *Dom. Iul. Capon.* qui responsa exarata in simili thesi rescribit *tom.*4.*discept. forens.* 266. cum pluribus *seq. capit.*

Notandum, quòd literæ S.C. Maie-
59 statis, confirmantes modum, & à quibus Iudicibus sint suffragia præstanda in

in cauſis reintegrationum ad Sedilia,
fuerunt renouatæ ſub diebus 5. De-
cembris 1665. & 30. Decẽbris 1666.
Madrita in par. Neapolit. 11. *folio* 48.
& quamuis eadem Maieſtas in mox
memorata theſi manutentionis man-
daſſet ſub die 11. Aprilis 1690. cauſas
manutentionis, vti breuis, facilíſque
determinationis, non eſſe tractandas
cum circumſtantijs in ſuis priùs ordi-
nibus contentis, etiam ſi incideret
articulus filiationis legitimæ; tamen
Ciuitate obſiſtente Rex noſter ſub die
12. Februarij currentis anni 1692.
iterùm demandauit D. Proregi, vt re-
lationem faceret de ſtatu cauſæ, atq;
de omnibus per ambas partes præ-
tenſis, ad finem determinandi magis
iuri conſentaneum: penès à Secretis
Status, & Regni.

Non prætermittam determinatio-
60 nem noſtri Senatus in cauſa illorum
de Diamati cum Gubernatoribus
Montis de Diamati, admittendo illos
ad prærogatiuas Montis, quamuis op-
poneretur natos ex Clerico, & Mon-
tis conſtitutione fuiſſe excluſos filios
etiam per ſubſequens matrimonium,
Erexit enim Montem anno 1597. D.
Fabritius de Diamati Curatus Ec-
cleſiæ Cathedralis Ciuitatis Campa-
neæ pro ſuæ familiæ conſeruatione, &
decore, vocando deſcendentes per li-
neam maſculinam tantùm, & de legi-
timo matrimonio tantùm, & pluri-
mum dixerat de legitimo matrimo-
nio procreandos.

Et fore excludendos, Gubernatores
61 clamabant: cum minime legitimati per
ſubſequens matrimonium compre-
hendantur appellatione filiorum pro-
creatorum de legitimo matrimonio,
ex *Peregr. de fideicomm. art.* 24. *num.* 39.
Fuſar. de ſubſtit. quaſt. 409. *n.* 47. *Man-
tic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.*
12. *nu.* 17. *Merend. contr. iur. lib.* 4. *cap.*
17. *Ciarlin. contr. iur. lib.* 1. *cap.* 111.
num. 8. *Cyriac. contr. iur. contr.* 21. *nu.* 11.
& 12. *lib.* 1. *Cald. de iur. emphyt. lib.* 4.
tit. 62. §. 6. *quaſt.* 21. *num.* 33. *Hodiern.
ad Surd. deciſ.* 319. *Theſaur. deciſ.* 196.
& Iun. quaſt. forenſ. lib. 3. *quaſt.* 80. *n.* 8.
Altobrandin. conſ. 115. *num.* 1. *Ludo-
uic. Caſanat. conſ.* 34. *nu.* 17. *Ant. Faber
de error. Pragm. decad.* 35. *error.* 6. *in
fin. fol.* 660. *num.* 10. *& lib.* 6. *tit.* 23. *C.
definit.* 19. *pag.* 202. *Angel. Metheac. de
legat. & fideicomm. lib.* 3. *cap.* 21. *Reg. de
Marin. lib.* 1. *reſol. cap.* 226. qui negati-
uè reſpondit in monte erecto ab Epi-
ſcopo contrà huiuſmodi legitimatos,
Redenaſc. conſ. 84. *ex nu.* 15. occurrens
Noguerol. alleg. 23. *&* 24. ac *conſ.* 6. *Ia-
cob. Gall. conſ.* 30. *à num.* 62. *Capan. de
vit. & milit. quaſt.* 9. *nu.* 14. *Treniacinq.
lib.* 1. *tit. de legit. reſol.* 1. *n.* 28. *Fragoſ. de
regim. Reipubl. diſp.* 6. *q.* 1. *n.* 33. *Caren.
reſol.* 212. *Manſ. conſult.* 224. *&* 225.
lib. 2. deciſum è Lucenſi Rota memo-
rans, ac reſpondet *Altograd. conſ.* 93.
lib. 2.

Contrariam verò ſententiam ſuſti-
62 nent *Andr. de Iſern. in cap.* 1. §. *natura-
les nu.* 8. *& ſi de feudo defuncti controu.
fuerit inter Dom. & Agnat. Laderch. cõſ.*
24. *Lelius Altogradus cõſ.* 93. *n.* 2. *Rogue-
rol. alleg.* 23. *&* 24. *Praſ. Vrſin. de ſucceſſ.
feud. p.* 1. *quaſt.* 4. *art.* 2. *à num.* 5. *Lupus
comm.* 4. §. 3. *num.* 14. *Hortman. Piſtor.
lib.* 2. *p.* 2. *quaſt.* 41. *num.* 13. *Clar.* §. *feu-
dum, quaſt.* 82. *verſ. ſed quid, vbi Har-
prect. num.* 23. *&* 24. *Blaſius Michalo-
rius de fratribus, p.* 3. *cap.* 24. *num.* 24.
Viu. comm. opin. lib. 2. *verb. filij nati,
Baldaſſar. Thom. in tract. de legitimat.
tit.* 9. *num.* 68. *&* 77. *Merlin. de legit.
lib.* 1. *tit.* 2. *quaſt.* 1. *num.* 11. *Giurb. ad
conſuetud. Meſſana cap.* 1. *gl.* 4. *nu.* 121.
Carpan. da Statut. Mediolan. par. 1. *cap.*
114. *num.* 47. *&* 89. *Reg. de Pont. lect.* 1.
feud. num. 108. *Molfeſ. ad conſuet. Nea-
polit. p.* 12. *de perſonis, quaſt.* 10. *nu.* 11.
*Epiſcop. Campanil. in diuerſ. iur. canon.
rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 128. *Gratiaan,
forenſ. cap.* 46. *num.* 53. *Mareſcott.* 3. *va-
riar. cap.* 18. *num.* 50. *de Luca de linea
legal. art.* 4. *num.* 17. *Tiraq. de primog.
quaſt.* 34. *num.* 48. *Conſil. Paſchal. de pa-
tr. poteſt. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 61. *Gayll. prac-
ticar. obſeru. lib.* 2. *cap.* 141. *Cenſal. ad
Peregr. de fideicomm. art.* 24. *fol. mihi*
221. *verſ.* 4. *obſeru. Andreol. contr.* 277.
num. 39. *Larrea deciſ. Granatenſ.* 8. *Fa-
rinac. deciſ.* 600. *nu.* 3. *p.* 1. *Epiſcop. Ricc.*
de-

decis. 137. *num.* 3. *p.* 3.

Inter rationes præcipua fuit, quòd
63 tanta est matrimonij vis, vt omnem maculã prorsùs abstergat, & nõ habetur pro legitimo, at re vera est, ac existit legitimus, quia *rubr. cap. tanta*, non dicit, qui filij fingantur legitimi, sed qui filij sint legitimi; Verbum quidem illud *sint*, veritatem præleferr, non fictionem, *l. ossa*, §. *fin. ff. de relig. & sumpt. funer. Covar. in epit. de sponf. p.* 2. *cap.* 8. *num.* 82. vti ex legitimo marrimonio natus vsque ab initio, quasi ex tunc processerit maritalis affectus inter parentes, notabilis *text. in l. cum quis, in fin. C. de natur. liber.* & lex *partit.* 1. *tit.* 13. *p.* 4. hoc amouit dubium: nam verbum *habeantur cit. cap. tanta*, trãscripsit sub verbo *Son legitimos*, ibi: *Otrosi son legitimos los hyios, que hombre ha en la muger, que tiene por Vanagana, si despues de esto se casare con ella*. Vnde *Greg. Lopez* ibi, verbo *legitimos*, examinãdo verbum illud substantiuum *sunt*, sic loquitur: *Nota hoc verbum, & sic verè, & realitèr sunt legitimi, & non per fictionem*, ac repetit *in l.* 4. *tit.* 15. *par.* 4. *gl.* 9. *Faxard. de legitim. per subseq. matrim. ex nu.* 8. *Roxas de incompatib. p.* 4. *cap.* 4. *n.* 2. *Noguerol. cit. alleg.* 23. *n.* 58. *tom.* 2. *D. Pansut. controu.* 36. *à nu.* 48. *tom.* 2. nulla habita ratione geminationis verborum, quæ sunt synonima, idem significantia, posita potiùs gratia hæsitationis tollendæ, quàm augendæ dispositionis.

His omnibus hinc inde pleniùs in S. C. trutinatis, censuit Senatus, *esse admittendos ad Montem familia Diamati*, sub die 14. Maij 1687. quod ratum habuit in gradu restitutionis in integrum, sub die 8. Iulij 1689. ac nullitatum sub die 20. Decembris eiusdem anni. Suffragia præstitere DD. Præses S. C. Reg. & Consil. D. Stephanus Padilla (qui & Commissarius) D. Petrus Cortes, D. Aluarus de Quadra, D. Franciscus Raetanus de Aula, Don Io: Franciscus Marcianus, præclarissimi Senatores, & Ego adiunĉti. In Banca Custoli, patrocinante doĉtissimo Viro Thoma Mazzaccara.

Perpendit insupèr S. C. iam extin-
64 gui familiam ab Institutoribus Montis contemplatam: etenim vocati, qui supersunt de familia prædiĉta, nec masculos haberent, nec moralitèr vlteriores filios habere sperarent, nec alios supcresse, per quos finis tàm enixè ab illis Fundatoribus intentus obtineri posset; Et fratres Actores, etsi illegitimè genitos, morum decorari honestate, & vitio minime decolorari: *Quia decus virtutis genituræ maculam abstergit in filijs, & pudicitia morum pudor originis aboletur*. Verba quidẽ sunt Summi Antistitis Pauli II. in breui legitimationis, transcripto ab *Vbald. de success. ab intest. num.* 116. Quippe interrogati Fundatores, si viuerent, quidnàm potiùs vellent, Montem extingui in hodiernis Ius habentibus, an verò conseruari per frarres Actores de eadem familia legitimatos per matrimonium subsequens, bonis imbutos moribus? dubio procul vellent, potiùs per hos conseruari, qui dicuntur de eadem familia Patris, *Angel. cons.* 17. *num.* 6. *vol.* 1. *Ruin. cons.* 145. *num.* 3. *vol.* 1. *Intrigl. decis.* 5. *num.* 4. *lib.* 1. Est cuique innata propensio con-
65 seruationis familiæ, per quam mortui in alijs viuimus, iuxtà illud: *Mortuus est pater, quasi non esset mortuus: similem enim reliquit sibi post se, Mantic. de coniect. vlt. volun. lib.* 6. *tit.* 15. *nu.* 1. Quinimò deficientibus agnatis, admitti legitimatum Principis aliàs exclusum, vt ab illo, vti de familia, maioratus conseruetur, scripsere *Molin. de primog. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 44. *Peregr. cons.* 1. *num.* 12. *vol.* 3. *Lop. de illegit. comm.* 3. §. 2. *num.* 44. *Menoch. cons.* 827. *Præs. Merlin. lib.* 1. *controu. forens. cap.* 1. *num.* 26. vbi *D. Scoppa in eius Scholijs*; & tandèm pro legitimato, vti æquiorem opinionem insequendam, *Castill. Sotomayor tom.* 5. *controu. cap.* 75. agnouit, indicans ab ipso exarata *lib.* 4. *controu. cap.* 31. locum vendicare in arĉta iuris disputatione: tantus enim est ma-
66 trimonij fauor, vt in dubia interpretatione huiusmodi proli fauendum, Mater Ecclesia suadeat, Iura mandent, & DD. clament. RI-

RITVS CCC.

ITem ſeruat ipſa Curia hanc practicam iuris inter Conuentum reiuendicatione, & Actorem:nam ſi dico, te indebitè, & minus iuſtè tenere, & poſſidere talem domum, ſeù dolo malo deſijſſe poſſidere, primò, & ante omnia interrogaberis à Iudice, ante litem conteſtatam, an teneas, & poſſideas? & ſi dixeris tenere, & poſſidere iuſtè, & rationabilitèr, nec negas, tunc procedit libellus, quia intentatur directa rei vendicatio; Si dicis, te non tenere, tunc etiam procedit libellus, quia intentatur vtilis rei vendicatio, & prædicta probantur in l. rem, & in l. qui petitorio, ff.de rei vendi. Vbi verò in libello non dicitur, ſeù dolo malo deſijt poſſidere, tunc non procedit libellus. Quod hic dicitur, non procedere hoc caſu libellum, verum eſt, ſi Actor velit, quòd vlteriùs non procedatur in rei vendicatione, ſed vult dare libellum de mendacio; Sed vbi Actor velit renunciare beneficio l.fin.de rei vend. quia non vult dare libellum de mendacio; ſed vult terminum ad probandum contra negantē ſe tenere, & poſſidere, procedit libellus, & proceditur in cauſa vſque ad deciſionem cauſæ, & hoc eſt de Iure, & hoc etiam ipſa Curia ſeruat, & propterea in ipſo inſtanti debet interrogari Actor, an velit dare libellum de mendacio? iuxtà formam l. fin.ff.eod.titu.& ſi dixerit ita, ſtatuatur ei dies, quo veniat cum libello mendacij, & Reo vt veniat eodem die ad recipiendum eumdem; ſi dixerit non, tunc Curia licentiat ab illa inſtantia Conuentum, & ſeruat ipſa Curia, quòd quando proceditur in vtili rei vendicatione, quando dico, te dolo malo deſijſſe poſſidere, non cōpellitur Reus, niſi diceret poſsidere, vel non, & ſeruat etiam ipſa Curia ſic interrogare Procuratorem Conuenti, quando comparet per Procuratorem, ſcilicèt ante litis conteſtationem (vt dictum eſt) vtrùm tenet, & poſſidet, deinde conteſtando litem, poteſt reſpondere ipſe Procutator, cœtera verò in dicto libello ignorat, prout poſita ſint, litem conteſtando ſuper cauſa prædicta. Et nota, quòd in cauſa reiuendicationis prædictę, quando Actor vult conuincere Reum de mendacio, libellus reiuendicationis remanet in Curia, & ſcribitur in eo actus interrogationis ante litis ingreſſum, ſi tenet, & poſsidet, dixit quòd non, præſente tali Actore, Reum de mendacio conuincere volente, & nullus actus fit in dicto libello, niſi quia datur terminus Actori, vt veniat cum libello de mendacio, & Reo de mendacio.

SVMMARIVM.

1 *Reiuendicatio, vt proponi poſſit, duo requiruntur.*
2 *Agens ſuccumbit, ſi non probet dominium. Quod cum ſit difficilis probationis, probari valet coniecturis, & indicijs.*
3 *Liber Aeſtimi, Maſſariorum, Communitatum, & Eccleſiarum, probat dominium.*
4 *Emens rem nomine proprio, ſi illam deſcribi faciat in Cataſtro, tam nomine ſuo, quàm fratrum, vel ſociorum, dominium etiam illis acquiritur.*
5 *Poſſeſſio probata de præterito, & præſenti, dicitur quoque verificata pro tempore medio.*
6 *Reiuendicatio competit venditori, cui pretium rei venditæ non fuit perſolutum, ſi dominium ſibi retinuerit.*

Sed limitatur, quotiescumque venditor pretium peteret.

7 *Dominij reseruatio num illius retentionem operetur?*

8 *Reiuendicatio non datur pro substitutione facta in contractu.*

9 *Reiuendicatio proposita, si Conuentus alienauerit, iudicium cum alienante finitur, & exequutio fit contrà possessorem.*

10 *Reiuendicationis quatuor sunt species, & quando dicatur intentata, cum petitum est, rem sibi dimitti, & relaxari.*

11 *Alterum reiuendicationis requisitum est, ut Reus sit in possessione, vel dolo desijt rem possidere post litem contestatam.*

12 *Ad quod sat est, ut Reus solam tenutam habese.*

13 *Conuentus reiuendicatione non valet obijcere, ut non possit molestari, quia sit infra tẽpus cõficiendi inuentariũ.*

14 *Iudex in iudicio reiuendicationis ante omnia interrogare debet Reum, si tenet, & possidet.*

15 *Reus si tali casu neget possidere, & conuincatur de mendacio, spoliatur ipsa possessione, & datur Actori.*

Quid si esset Rusticus? aût Procurator?

16 *Recensentur alij casus, in quibus propter callidam negationem amittuntur beneficia, vel priuilegia alioquin competentia.*

Positionibus quando quis respondere obstringatur?

17 *Actor cum interrogatur, quo remedio uti intendit? si replicet, velle uti beneficio* l. fin. C. de rei vendic. *impartitur terminus.*

18 *Quæ statuta sunt in rei vendicatione, locum habent in Publiciana.*

Actio Publiciana quanàm sit?

1 Reiuendicatio, vt proponi, & intentari possit, duo necessariò requiruntur, & probanda sunt: dominium scilicèt, vel quasi, ex parte Agẽtis, & possessio, seù detentio ex parte
Rei, ex *text. in l. 1. C. de alien. iudic. mutan. caus. fact.* ac *in l. officium Iudicis, ff. de reiuendicat.* & notant omnes in *cap. examinata, de iudic. Carthar. decis. Gen. 42. ex num. 2. Scurf. cons. 2. nu. 12. cons. 9. num. 9. & cons. 33. num. 4. cent. 3. Soccin. cons. 89. sub n. 9. vol. 1. Bellac. iut. commun. opin. lib. 7. de reiuendic. nu. 17. Mascard. de probat. conclus. 537. nu. 1. & seq. Costa* siculus *cons. 40. num. 1. Giurb. decis. 74. num. 8. Cyriac. controu. 285. num. 44. & contr. 300, nu. 15. Camerat. resp. 25. num. 1. Censal. decis. 80. Noguerol. alleg. 20. num. 70, Medic. cons. 9. num. 1. Georg. alleg. 10. num. 2. lib. 2.*

Adeò quòd succũbat Agens, si non
2 probet dominium, *Ruin. cons. 54. num. 3. lib. 4.* quod est difficilis probationis, *DD. in l. cum res, C. de probat. Mascard. de probat. conclus. 536. Reg. Reuert. decis. 88. & decis. 64.* & ibi *de Marinis, Rocc. resp. 43. nu. 46. lib. 2. Card. Tusc. pract. concl. lit. D. concl. 611. Affl. decis. 40. nu. 2. & decis. 277. num. 1. Staiban. resolut. 193. num. 10. Scoppa ad decis. Gratian. obseru. 192. num. 11.* & alij, concludentes propterea, illud probari posse coniecturis, & indicijs; ac nonnulla hanc dominij probationem concernentia tangit *D. Consil. Altimar. ad Rouit. cons. 30. num. 3. lib. 3.* potissimùm si probetur ex affictu, quod norat *Christin. dec. Belg. 118. tom. 3. Reg. Reuert. d. dec.*
3 *64. tom. 1.* & de libris AEstimi, Massariorum, Communitatum, & Ecclesiarum, si probent dominium, lepidè tangit *Auus meus ad Capyc. decis. 107. nu.*
4 *3.* notabile obseruans, quòd emens rem nomine proprio, si illam describi faciat in Catastro, tàm nomine suo, quàm frattum, vel sociorum, dominium etiam illis acquiritur, & de illis Ecclesiarũ in possessorio, scribit *Moccia in sylua casuum forens.* integro *cap. 32.* Aliudque notabile, obseruat idem *Auus meus ad Capyc. dec. 37. n. 1.* extre-
5 mis nempè probatis in possessione, dici probata media, & proinde probata possessione de præterito, & præsenti, esse quoq; verificatam pro medio tempore, ex *Pract. Papiens. in for. respons. rei, verb. præscriptio, ex nu. 19. Alciat.*
de

de præſumpt.regul.2.præſumpt.21.

Eamque actionem propterea com-
6 petere etiam venditori, cui pretium rei venditæ perſolutum haud fuit, ſi dominiũ ſibi retinuerit, affirmat *Magon. deciſ.Florent.91.nu.7.& deciſ.92. num.12.* ac poſt alios *Surd. deciſ.* 157. quod coarctatur quotieſcumque venditor peteret pretium, quo caſu non licet ad rem agere, *Paul. de Caſtr.in l. 1.ſub n.9.C.de pact.Manſent.conſ.*129. *ex nu.*7.impreſſo poſt ſuas deciſiones.

7 Huiuſmodi tamen reſeruationem dominij illius retentionem non operari, ſed dumtaxàt ſpecialem reiuẽditę hypothecam, ſcribit *Conſ. Hodierna* deciſum atteſtans *ad Surd. deciſ.*157.etſi aliàs dicar *Garleual.tom.2.de iudic.tit. 3.diſput.8.ſect.5.à n.*57. cui cõtradicũt DD. quos ſequitur *D.Scoppa ad deciſ.*
8 *Gratian.obſeruat.*13.*n.*10.Haud autem dari reiuendicationem pro ſubſtitutione facta in contractu, ſcribit *Guid.Pap. deciſ.* 312.& docent *Bellam. Alciat.Tiraquell.Couar.& Menoch.* quorum meminit *Surd. deciſ.144.num.22.*

Propoſita verò iſta rei vendicatio-
9 ne, tùm lite conteſtata, tùm quaſi, ſi Conuentus alienauerit, finitur iudicium cum alienante, & exequutio fit contrà poſſeſſorem, ex Regni *Conſtit. Eorum fraudibus & Cap.*151.incipiente *Conuentus*,aitq; *Foller.ad Marant.par. 4.diſtinct.3.num.*4.niſi tamen poſſeſſor iam dictus eſſet Clericus, iuxtà deciſionem *de Franch.* 545.quam referunt *Caſtil. poſt tom. 3.deciſ.in add.ad deciſ. 2. Barbat.de aſſiſtent.gl.3.num.10.Molfeſ. ad conſuet. Neap.p.2.quæſt.8.nu.22. Paſchal. de patr. poteſt. p. 1.cap.8.num.* 217.qua de re *Vrſill.ad Afſl.deciſ.*331. *Carleual. de iudic. lib. 1.diſp.2 quæſt.7. ſect. 3. num.* 934. *Maſtrill. deciſ.79.de Marin. lib. 1.reſol.54.Diana tract.1.de immun. Eccleſ.reſol.4.Reg.Sanfel.deciſ. 2. Salgad. de protect.Reg.tom.2.p.4.cap. 14. nu.96.Fermoſ.de for.compet.in cap. propoſuiſti, quæſt.*13.

Rei vendicationis quatuor eſſe ſpe-
10 cies, reſcribit *Carau.in hoc Ritu nu.* 6. & tangunt *Io.Criſp.de Montib.in cit.nomenclat. rub. de rei vendic. Marant.in ſingul.verbo rei vendicatio*, & formam libellandi in huiuſmodi rei vẽdicationis actione, tangit remiſſiuè idem *Carau. num.* 14.& ante *Speculat.in tit.de cauſ.poſſeſſ.& propr.§.4.num.*5.ac quòd intentata dicatur, cum petitum eſt, rem ſibi dimitti, & relaxari, indicat quoque *Carthar.deciſ.42.ex num.1.*

Reum inſupèr in poſſeſſione eſſe, vel
11 rem dolo deſijſſe poſſidere, conſtare debet, *l.qui ſeruum,§.in iure,de interro. action.& l.Iulianus,§.quid ſit,ex quibus cauſis in poſſeſſ. eat. Viu. comm.opin.lib. 7. tit.de reiuendic.ex n.*1.aliàs *in ſylua comm. opin.* 18. *Io: Criſp.de Montib.in ſua nomencl. action. rub. de rei vendic. in prin. Giurb.deciſ.1.num.51.& deciſ. 74. num. 8. Vrſill.ad Afſl.deciſ.343.ex num. 3.Menoch.de adipiſc.poſſeſſ.remed. 1.num.64.*ſi tamen dolo deſijt poſſidere poſt litem conteſtatam; ſecus ſi antè: tunc nàmque competit actio in factum ad intereſſe, ex *titulo de alien. iudic.mutandi cauſa facta*, vt notat *Carau.in hoc rit.ſub n.2.verſ.ſecus,Vezin. int. commun. opin.eod.tit.de rei vendic.*
12 *num.9.* Et ad hoc ſufficit, quòd Reus ſolam tenutam habeat, quamuis non veram poſſeſſionem; ſi tamen facultatem rem reſtituendi teneat, *l.Officium, de reiuendic.Hoſtienſ.in cap.cõtingit,de dolo, & contumac. Abb. conſ.*109.*col.*2. *verſ.ſed diligentèr, lib. 1. Innoc.in cap. quoniam cõtra, de prob.Federic.de Sen. conſil.* 212. quos refert *Cigal. in comment. ad tit.de action.§.*[illegible]*incip.omnium autem actionum, num.* 51. Conuentus
13 autem rei vendicatione nùm obijcere valeat, non poſſe moleſtari, quia ſit infra tempus conficiendi inuentarium, ad *text. in l. fin. §. donec.C.de iur.deliber.* negatiuè reſpondet *Carau.hoc in rit.n.* 15.quia non conuenitur, vt hæres, ſed vti poſſeſſor, ex *Alex.Paul.de Caſtro,& Roder.Suar.*& confirmant *Porcellin.de inuent. cap.4.num.9 Phanucc.eod.tract. de inuent.in 4.par.nu.1.de Montecul.in add.l.fin.C.de iur.delib.num.*161.

Vlteriùs ex verbis huius *Ritus* ibi:
14 *Primò,& ante omnia*, confirmatur Iuris Communis diſpoſitio in *l.qui petitorio,ff.de rei vendic.*quòd in huiuſmo-

di iudicio, ante omnia Iudex debet in-
terrogare Reum, si tenet, & possidet,
qua de re *Marant. in pract. p. 6. membr.*
7. num. 3. huius *Ritus* memor, & mul-
ta ad hanc declarationem spectantia
congerit, & copiosè tractat *Musca ell.*
in praxi ciuili, par. 3. glos. hereditaria,
Ipseq; scripsi super *Ritu* 70. quid in re
feudali? quidque in Actore? tractat e-
tiam *Capyc. decis.* 97. & super ea addit
multa vtilia *Auus meus,* ac aliqua *Reg.*
Rouit. super pragm. 6. à num. 5. de ordin.
iudic. Marchisell. quæst. 17. Quòd si ne-
get possidere, & conuincatur de men-
15 dacio, spoliatur ipsa possessione, & da-
tur Actori, quamuis non probet, rem
esse suam, ex *l. fin. de rei vendic. Lapus*
alleg. 54. num. 2. & clariùs *alleg. 63.* ac
vtrobiq; *Additio Mandos.* etiam si ne-
gasset possidere nomine proprio, affir-
masset autem nomine alieno, *Afflict.*
decis. 18. quamuis Rusticus esset, qui
negasset possidere, *Surd. decis.* 237. &
de Rustico nonnulla notat *Guliel. de*
Benedict. in cap. Raynutius, verbo, & V-
xorem nom. Adel. de testam. pag. 141.
Quid verò si procurator? *Ioseph Ludo-*
uic. alia præterea congerens vtilia *dec.*
Lucens. 50. & in habente speciale man-
datum diuersimodè respondit *Ricc. col-*
16 *lect.* 210 Similitèr Emphiteuta negan-
te non esse Emphiteuticam, vel Eccle-
siæ, discutit *Ias. in l. 2. num. 8. C. de Iure*
emphiteutico, qui vlteriùs alios casus
enarrat, in quibus propter callidam,
seù calumniosam negationem, atque
mendacium, nonnulla amittuntur be-
neficia, vel priuilegia alioquin com-
petentia, in *l. quod res, ff. de re iudic. Rom.*
consil. 59. nu. 9. & cons. 70. nu. 4. Marsil.
Rub. ff. de fideius. quæst. 46. & Ipse com-
pluta in hac materia declarationis, e-
narraui super *ritu* 70. & 120. & an, &
quando positionibus quis responde-
re obstringatur? *Præsul Ricc.* tangit
par. 6. collect. 2083. & signantèr crimi-
nalibus, nempè si dolo desijt possidere,
Granat. ad Vestr. lib. 5. cap. 14. num. 18.
Troys. in prag. 5. de ord. indic. ex nu. 10.
R. Sanfel. in prax. sect. 48.
Cum verò interogatur Actor, ne-
17 gante Reo, quo remedio vti intendit?
si replicet, velle vti beneficio *cit. l. fin.*
imparritur terminus Actori ad produ-
cendum libellum de mendacio, & Reo
ad illud recipiendum, vt distinctè *Ca-*
rauit. declarat *in hoc rit. vers. quintò*
nota, monens, vt Actor non eligat re-
medium *cit. l. fin.* id quod multa requi-
runtur, atque enarrant *Gabriel lib.*
comm. opin. tit. de acquir. poss. conclus. 5.
num. 27. Michael Grass. lib. 3. commun.
opin. tit. de reiuendic. num. 10. Marcell.
Calà de modo articul. §. 2. glos. vnica, nu.
132. Vrsill. ad Afflict. tria requisita ne-
cessaria recensens, *decis. 18. ex num. 1.*
Cœterùm, quæ locum habent in rei
18 vendicatione, procedunt in Publicia-
na, & Iura de vna loquentia, de altera
etiam loqui censendũ est, ex *l. eum qui,*
§. in Publiciana, ff. de Publiciana, l. offi-
cium, §. finali, ff. de rei vendicatione; a-
deò quòd inter se æquipollentes esse,
voluere nõnulli, quorum antinomiam
conciliat *Cigala §. 4. Instit. de action.*
est namq; Publiciana, actio in rem com-
petens alicui ratione iuris sibi bona fi-
de quęsiti in rem, vel ad rem, commer-
cio hominum non exemptam, non
prohibitam vsucapi propter vitium,
traditione, vel quasi, sequuta ex causa
habili ad translationem dominij con-
trà habentem facultatem restituendi,
ad declarationem sui Iuris, *Alex. in l.*
3. §. ex contrario, in fin. ff. de aqua pluuiæ
arcend. cons. 118. in princ. lib. 2. & cons.
182. col. 2. lib. 7. Suarez de Pax. in pract.
tom. 3. cap. 2. integro, §. 1. Cigala adduct.
loc. num. 5. qui *nu.* 41. rescribit formam
libelli in huiusmodi Publiciana.

RITVS CCCI.

IOanna Secunda, Dei gratia Vngariæ, Hierusalem, Dalmatiæ, Croatiæ, Romæ, Seruiæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Romaniæ, Bulgariæque Regina, Prouinciæ Forcalquerij, ac Pedemontis Comitissa. Vniuersis, & singulis præsen-

ſentes literas inſpecturis, tàm præſentibus, quàm futuris.

Conceſſiones,& gratias benemeritis fidelibus noſtris gratioſè conceſſas, licèt perpetua firmitate conſiſtant,plerunque ad maioris cautelę præſidium, non ſolùm noſtrę confirmationis munimine roboramus; ſed libenti animo de nouo concedimus,atq;damus:ſanè motæ nouitèr ſupplicationibus vniuerſitatis, & hominũ Ciuitatis noſtræ Neapolis noſtrorum fidelium dilectorum per eorum ſpeciales Syndicos,ad noſtræ Maieſt.præſentiam deſtinatos, humili cum deuotione porrectis, volentesque cum eis benignè,& gratioſè agere,eiſdem Vniuerſitati,& hominibus præfatæ Ciuitatis noſtrę Neapol. omnes,& ſingulas franchitias, immunitates, exemptiones, priuilegia, gratioſè facta, & facta, ac conceſſas, & conceſſa eis per claros memoriæ Dominos Reges, & Reginas prędeceſſores noſtros,à tempore ſcilicèt Domini Regis Roberti Octaui noſtri citra,per eorum literas, & priuilegia, & omnia ſingula in eiſdem literis, & priuilegijs contenta iuxtà earum, & eorum continentias, & tenores, quos haberi volumus,de certa noſtra ſcientia pręſentibus, pro ſufficientèr expreſſis,ſpecificè declaratis; necnon,& omnes conſuetudines, ſtatuta, ritus,& obſeruantias, & capitula antiquata tempore Regis Roberti, & ſucceſſiuè vſque ad pręterita tempora obſeruata in dicta Ciuitate noſtra Neapol.eius Caſalibus,& pertinentijs omnibus,quę hic etiam haberi volumus pro ſufficientèr expreſſis, in quarum, & quorum poſſeſſione,ſeù quaſi, ad pręſens exiſtũt, tenore pręſentiũ de certa noſtra ſcientia,ſpecialique gratia confirmamus,& ad maiorem cautelam de dicta certa noſtra ſcientia, de nouo concedimus, atque damus. Declarantes tamen expreſsè,ac eadem ſcientia certa noſtra, earundem tenore præſentium, quod per huiuſmodi noſtrę confirmationis, & nouæ conceſſionis dictorum priuilegiorum, franchitiarum, immunitatum, & exemptionum, & omnium aliorum ſuperiùs expreſſorum literas, ſeù priuilegium eiſdem Vniuerſitati, & hominibus per Nos factas,ſiue factum, Nos, & noſtra Curia,noſtriq;in dicto Regno hæredes, & ſucceſſores, non teneamur, nec teneantur ad ſolutiones prouiſionum quarumcunq; pagamenti, ſeù ſolutionis,alterius cuiuſcunque; nec etiam per eas,vel ea volumus aliorum iuribus quomodolibet derogari,cõfirmantes,ac de nouo concedentes earundem tenore præſentiũ de dicta certa noſtra ſcientia, iam dictis Vniuerſitati,& hominibus pręfatę noſtræ Ciuitatis Neapo. infraſcriptas alias gratias, & priuilegia: videlicèt, quòd Ciues noſtrę Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius diſtrictu, non poſſint vocari, vel ad iudicium trahi ciuilitèr, vel criminalitèr, etiam ex delegatione,extrà Ciuitatem Neapolis ratione rei,ratione contractus,& ratione delicti.

S V M M A R I V M.

1 *Neapolis celeberrima Ciuitatis inter alia encomia tanguntur nonnulla.*

2 *Huic Ciuitati,eiuſque Ciuibus, multa elargita ſunt priuilegia, quorum illud potiſſimùm, quòd Neapolitani, ac Incolentes Neapolim,non poſſint ab alijs Tribunalibus cognoſci, ſed tantùm à M. C.V. tàm in cauſis actiuis, quàm paſſiuis,atque ita vt trabant,& non trahantur.*

3 *Quod priuilegium locum obtinet, tàm in ciuilibus,quàm in capitalibus cauſis,*

sit, licèt causa ab Excell. Prorege delegata sit.

Princeps causam committendo, quando delegare videatur.

4 *Priuilegium huiusmodi procedit, tàm si conueniantur Regnicola, quàm si exteri extrà Regnum habitantes; etiam si fuerint authores laudati.*

5 *Mulier extera nupta Neapolitano gaudet hoc priuilegio; ad quod recensentur plura notabilia.*

6 *Præfatum priuilegium intelligitur non solùm de ordinario foro, sed etiam de concesso viris ratione personæ, officij, vel artis.*

7 *Imò procedit in bonis extradotalibus ex generalitate dispositionis Iurium, quæ dum non distinguunt, nobis distinguendi facultatem occludunt.*

8 *Regula adhærendum est, & erubescere debemus, dum sine lege, aùt DD. authoritate loquimur.*

9 *Bona vti accessoria ad personam, cuncta proinde exempta sunt à iurisdictione, à qua persona eximitur.*

10 *Maritus constante matrimonio dicitur dominus, & possessor bonorum dotaliũ.*

11 *Adductum priuilegium locum obtinet, etiam si vxor ex contractu paterno conueniatur; sed limitatur, vt ibi.*

12 *Prorex assensum præstare potest alienationibus feudorum possessorum in Regno per Mulierem exteram Ciui Neapolitano nuptam.*

13 *Vxor mariti gloria & ipsa elucet, ac illius honore erigitur, & genere nobilitatur.*

14 *Filius, patre nobili, matre verò ignobili ortus, nobilis existit. Verùm in Regno ex peculiari lege, filius ex matre nobili, quamuis patre plebeio, Nobilitatis insulis decoratur.*

15 *Nobilitas Neapolitana quamlibet notam, etiam leuissimam excludit.*

16 *Fœmina ignobilis Nobili nubens fit Nobilis.*

17 *Fœmina naturalis nubens legitimo efficitur legitima; & quid in spuria?*

18 *Vxor arma viri defert, præterquàm si ille Maiestatis, vel hæresis crimine damnatus sit.*

19 *Mulier propter matrimonium suo Viro copulatur, atque vna cum eo efficitur caro.*

20 *Vxor præsumitur conscia secretorum Viri.*

Testimonium Viri, & Vxoris pro vnico habetur.

Ius transeundi per ædes, Vxori relictum, competit etiam Viro; vbi adduntur alia illationes.

21 *Priuilegium Mulieri ex Viri persona impartitum, nùm illo defuncto extinguatur? recensentur contraria opiniones, & probatur altera pro Vidua.*

22 *Vidua contribuere non obstringitur, sicuti neque eius Vir in vita tenebatur, & recensetur scitum* Collateralis *Consilij in terminis* Pragmaticæ *sancientis, vt forensis pro bonis in Regno possessis solueret quartam partem.*

23 *Vidua dicitur esse in primo matrimonio, & est imago viri præmortui. Dummodò lectum viduilem seruauerit, & castè vixerit.*

24 *Mater mortuo secundo Viro, reassumere non potest tutelam filiorum ex primo matrimonio.*

25 *Vidua sequitur Virum etiam quòad cumulum, vt in eo humanda sit.*

26 *Liberalitas Munificentissimi nostri Regis elargiri solet Vxoribus Magistratuum defunctorum partem pensionis, quæ Viris in vita præstabatur.*

27 *Vxor* Officialis *prædefuncti nùm valeat multos post annos petere pensionem pro annis præteritis?*

28 *Vidua ex Neapolitano Viro, qui ab oneribus pro suis, & sua Vxoris bonis alibi sitis immunis erat, non fruitur eodem priuilegio pro suis bonis.*

29 *Vidua ex Viro* Clerico *non gaudet immunitate vectigalium, aliorumque onerum, quibus gaudebat eius Vir* Clericus.

30 *Famuli Scholarium tandiù gaudent priuilegio, quandiù in eorum famulatu existunt.*

Vidua nùm contineatur sub priuilegio Statuti disponentis contrà Ius Commune? latè expenditur ex Tiraquello *pluribus in locis.*

31 *Priuilegium Neapolitanis concessum, vt non cogantur subire onera pro suis re-*

rebus, nùm sit Iuri Cõmuni conforme.

32 *Viduas gaudere Viri priuilegijs, qualitèr intelligatur.*

33 *Mulier Neapolitana extero nupta, quæ in Viri Patriam commeauit, huius* Ritus *prærogatiua non gaudet.*

34 *Priuilegium Nobilitatis Vxori elargitum non extenditur ad Virum.*

35 *Ad dotem lucrãdam quãdo attendendũ sit Viri domicilium, eiusquè Statuta.*

36 *Bona mobilia ... reperta præsumuntur Viri; sequitur ... imitatur, quando Maritus ad Vxoris lares se recepit.*

37 *Priuilegium, de quo in* l. vnic. C. quando Imper. inter pupill. vel vid. *sub quocumque priuilegio, alteri sub quibusuis clausulis concesso, nunquàm comprehensum intelligitur, nec illi derogatum censetur, nisi specialis, & expressa derogatio interuenerit.*

Locum tamen non obtinet contrà Neapolitanos.

38 *Id ipsum est quò ad Ciues Capuanos, & Cosentinos, qui licèt non absimili fruantur prærogatiua; indistinctè tamen trahuntur, quotiescumque à Neapolitanis ad iudicium vocantur.*

39 *Extenditur etiam quò ad Mercatores ratione mercium, licèt aliàs conueniri non possint, nisi coràm suo Iudice.*

Alitèr verò seruatur contrà eos, qui laneæ, aùt sericæ Artis priuilegijs potiuntur.

40 *Neapolitani gaudent priuilegio huius* Ritus, *etiam aduersùs Locatos Regiæ Dohanæ Menepecudum Apuleæ.*

41 *Priuilegium in Corpore Iuris clausum nunquàm per posterius priuilegium derogatum censetur.*

42 *Priuilegium Regiæ Dohanæ non derogat priuilegio Neapolitanorum.*

43 *Sacrum Consilium est in quasi possessione cognoscendi remissiones in gratiam Neapolitanorum, vt trahant Locatos Regiæ Dohanæ, & non trahantur.*

Stylus concedit iurisdictionem procedendi in similibus causis.

44 Reg. de Ponte in tract. de potest. Proreg. tit. de Regal. imposit. §. 8. num. 49. *perpenditur.*

45 *Baro Neapolitanus, si de actu ad Baronis officium spectante conueniatur, fori priuilegio non gaudet.*

46 *Conuentus ad reddendum rationes ad instantiam Neapolitani trahi non valet; sed illæ reddendæ sunt in loco administrationis.*

47 *Neapolitanus habitans in aliquo Oppido, si ibi delictum patrauerit, fori priuilegio non gaudet.*

48 *Neapolitanus, siue velit, siue nolit, prorogare non valet iurisdictionem Iudicis nõ sui in Ciuitatis præiudicium.*

49 *Regula, vt cum Reus plures habet Iudices, sit in Actoris electione, coràm quo illum conuenire velit, comprimitur, quando Reus haberet plures Iudices ex priuilegio.*

50 *Neapolitanus damnificans quo in loco conueniendus sit? & pro oneribus?*

51 *Priuilegium prædictum locum obtinet, etiam si Neapolitanus agat ex iure cesso; dummodò non concurrat fraus, ad quod recensetur scitum* S.C.

52 *Similitèr procedit, si post delictum, vel contractum obtẽtum esset huiusmodi priuilegium Neapolitanæ Ciuilitatis; sed intelligitur, dummodò non sit ad hunc effectum procuratum.*

Qualitas, aùt dignitas superueniens, quandoque operatur, vt quis valeat se excusare ab eo, quod promisit.

53 *Priuilegium huius* Ritus *nùm extendatur ad homines Casalium Neapolis? recensentur contrariæ opiniones, & enucleantur eiusdem* Ritus *verba.*

Neapolitanus propriè dicitur Ciuis, qui Neapoli nascitur, ex Anagrammate puro, quod hic adducitur.

54 *Vrbis appellatione quid veniat? & nùm Vrbs, & Ciuitas idem sint?*

55 *Legatum factum de eo, quod est in Vrbe, nõ extẽditur ad ea, quæ reperiuntur in alijs locis extrà Vrbem posita.*

Priuilegia quando sint strictissimè intelligenda?

56 *Priuilegium Ciuitati concessum nùm etiam eius Casalibus impartitum censeatur? & quid in iure congrui?*

57 *Ciuis si concurrat cum aliquo de Villa in iure protho miseos, præfertur, eumq; trahit ad hæc tribunalia.*

Consuetudines Neapolitanæ ligant Casalenses Ciuitatis Neapolis.

58 Tex-

Vr-

1 VRbem Neapolim cōditam, si Straboni credimus, à Cumanis, ab Euboea Insula aduenis, ante Annū reparari Orbis M. C. LXVIII. vel à Parthenope, vt quidam maluerūt, Eumeli filia, à Chalcide ad Euripi arenas sita, nemo vnus est, quin miretur. Ea siquidem est, quam in amœnissima Campaniæ idcircò felicis ora residentem, velùt gemmam feliciorem, æterno Veris honore, æterna Autumni vbertate donauit Natura; adeò vt Floram, Pomonamq; Ciues dixeris Neapolitanas, quæ semper hilari vultu, ac pede indefesso per eius plateas obambulant. Exul hinc hyems, qui vix illā proculq; salutat; Sirij latratibus surda est; Nullos Eructat Boreas flatus, qui Sitoniam inducant niuem; Nec Notus madidas, humentesque nubes conuocat, quæ purissimam aeris temperiem labefactent. Semper eadem Cœli clementia, immunitas eadem à nimia caloris, ventorumq, molestia Vrbem hanc Orbis delicium ostentat, vt iure merito Sirenis illi nomen indiderint Poetæ; quandoquidem Sirenis more extremos Orbis accolas, qui in remotissimis Sarmatiæ Regionibus, qui in vltima Thule degunt, ad se sua pulchritudine, tanta Vrbs, inter præclaras Telluris Vrbes præclarissima, aduocat, cantuque allicit, cogitque. Perpetuis vallata spectatur Collibus, qui circumductis, nexisque verticibus Regium Regiæ Vrbi nectentes diadema, Vrbium Reginam proclamant; perque angusta Caprearum, semperque virentis Pausilypi freta ingressum Neptunum, quis non mancipium huius Vrbis dixerit? dum Montium hinc inde constrictus compedibus, ad eius sese pedes, cognatarum alioqui irarum expers, humillimè prouoluit; & piscosi maris delicias in tributum defert. Nemo est in historijs adeò peregrinus, & hospes, vt nesciat, Neapolim fuisse semper Heroum altricem inuidiosam;

Quos, qui scire velit, Libyci velit aequoris idem Virg. Mar. Georg. 2.
Discere, quàm multæ Zephyro turbentur arenæ;
Aut vbi nauigijs violentior incidit Eurus,
Nosse, quot Ionij veniant ad litora fluctus.

Non vnum ex illa Alexandrum Exercitus sensere; Plures Vaticani Purpura; Plurimos Sacræ Tiaræ ornarunt, & nōnullos etiam Summi Sacerdotis Infulæ, quos rerum gestarum monumēta passim cōmemorant. Inter eos tamen, velùt inter ignes Luna minores, longè, latèque emicat, ex splendidissima Pignatellorū familia, INNOCENTIVS XII. nulli sanè secundus, (cuius commemorato nomine, magnum excelsi animi, vigilantiæ, ac pietatis incrementum audientis animo oboritur) qui nō sine Numinis prouidentia id temporis ad Reipublicæ Christianæ clauum sedet, vt dū Europa tot insanis bellorum fluctibus agitatur, tanto sub Hierarcha malaciā assequatur suā; & Othomana tyrannis in profundū mergatur.

2 Hanc igitur Vrbem (de qua diximus *in proœm. ad hos Rit. nu. 33. lib. 1.*) maximè præcœteris insignem, præcœteris etiam maximè priuilegijs ornarunt Reges, qui longo ordine in ea vixere, præsertim Regina Ioanna Secunda, quæ, viso cōcursu Gentium, vndequaq; conuenientium, vt eas ad hanc inhabitandam alliceret, hoc *Ritu* decreuit, quòd Neapolitani, ac incolentes Neapolim fruerentur priuilegio, vt, & conuenirent, & conuenirentur in M.C.V. Priuilegium sanè eximium, ac amplissimum, quod secum grande fert beneficium. Quandoquidem ex Iuris dispositione, Actor sequi debet forum Rei. Hinc non leuis commodi est, quòd Actor in Tribunali illius Vrbis, quam colit, Reum trahat, eumdemq; cogat, vt relictis propria domo, ac Patria, incumbat ad litem in foro Actoris. Quod Reginæ rescriptum, Ferdinandi I. anno 1459. 1462. & 1476. & Catholici Neapolitanorum Regum pluries speciali gratia cōfirmatum ostensum

tendit Carleual de iudic. tom. 1. tit. 1.
disp.2.quaest.6.sect.8.num.652. adestq;
Pragm.2.de immun.Neapolit.Idque ità
passim seruari,& communis stylus nos
edocet, ac notant Caran. in hoc Ritu,
num.5.Campagna in cap.pridem,nu.10.
Capyc. decis. 59.num.1.Gramm dec.87.
in princ. Praes.de Franch.decis.382.nu.
3.& decis.416.Reg.Rouit.in prag.5.nu.
3. vbi de delict. quis conuen. deb. Praes.
Merlin. tom.1.controu.forens.cap.99.in
prin. Nouar.in prag.2.de immun.Neap.
num. 2. & in prax. elect.& variat.fori
quaest. 63.Capiblanc.de Baron.prag.8.p.
1.nu.343.Ricc.collect.38.Thor.in com-
pend.decis. tom.1.verb.Neapolitani Ci-
nes, & in Cerer.iudic.cas.24.nu.5.Mu-
scatell.in prax.lib.1.p.2.glos.competen-
tes, nu. 6.Gallupp.in prax.p.2.cap.6 nu.
61. Pisan.ad Gaet. super ritib. R.Cam.
rubr. 1. num. 256.& rubr.10.num.23.
Scialoya de for. compet.cap.18.Reg.San-
felic. decis.73.num.10.Reg.Capyc.Latro
consult.130.n.34.lib.2.Anell.de Amat.
cons.31.nu.2. Siue in ciuilibus, siue in
3 capitalibus causis, quamuis sit ab Ex-
cell. Pro-Rege causa delegata, vt ex
Carauit.in hoc rit. nu.5.Danz.de pugn.
DD.tom.2.tit.de immunit.Neapolit.cap.
2.num.11. & an, ac quando Princeps
causam committendo videatur dele-
gare,vel iurisdictionem excitare? qui-
busque clausulis delegatio inducatur?
perbellè examinat D. Consil.Ioseph de
Rosa consult. 48. ex nu. 12.& terigi in
rit.287.nu.24.cum seq.hoc 4.tom. Tàm
4 si conueniãtur Regnicolae,quàm extrà
Regnum habitantes, Praes. de Franch.
cit. dec.416.qui dictione omnes vtitur,
qua nil excluditur, cap.solita,de maio-
rit.& obed.& verb.quoscumq;ac decre-
uit S. C. teste Thor.p.3.compend.decis.
verb. Remissio petita per conuentum ad
soluendum paragium, etiam si fuerint
authores laudati, Ann.singul.45.in fin.
Donad. de renunciat.lib.1.cap.29.n.16.
in fin. & lib. 2.cap.15.num.24.memor
Aui mei ad Gramm. decis.21.nu.6.qui
idem dixerat ad Capyc.decis.59.num.1.
in fin. Muscatell. in prax. part.3.lib.1.
glos. nominet, Montan.controu.84.num.
7. Hodiern. ad Surd.decis.110.num.15.
Thor.par.1.compend.verb.Neapolitani,
Scialoya de for. compet. cit. cap. 18. ex
num. 3. Quo quidèm priuilegio gau-
det negotiorum gestor Neapolitani
pro sua negotiatione, Ann.singul.401.
Capibl.de Baron. prag. 8.p.2.nu.132.&
tom. 2. cap.53.nu.25.Ricc.decis.69. nu.
8.p 1. Nouar.sup.prag.2.n.6.de immun.
Neapolit.

Mulier insupèr extera Neapolitano
5 nupta, quòd huius Ritus gaudeat pri-
uilegio, Caran.scripsit hoc in Rit.n.25.
cui adhaerent Carleual.cit.loc.sect.2.nu.
560. Nouar. add. tract.sect.4.quaest.62.
nu.8.Scialoya de foro compet.cap.18.nu.
14. conferunt tradita à Caracciol. de
for.priuil.remiss.quaest.14.nu.1.Sperell.
decis. 157. Donad.de renunc.lib.1.cap.
24.ex nu.50.Vxor etenim forum Viri
sequitur, l. quadam puella, ff.de iuris-
dict.omn.Iudic.l.ea quae,l.a 2.ff.ad muni-
cip. l. fin.§.item rescripserunt, ff. eod.l.
mulieris, & l.vlt.C.de incol.lib.10.l.1.
C. de dignit.eod.lib.l.vnic.C.de mulier,
& in quo loc.mun. lib.10.Bart.in cit.§.
item rescripserunt, num.4.& 5.Praes.de
Franch. decis.363.num.1.& decis.416.
Rouit.decis. 76.ex nu.3.Carol.de Grass.
de effect.Cleric.effec.1.nu.178.Thesaur.
decis. 123. Ossuad. lib.17.cap.12.lit. H.
Montalegre lib.1.prax.cap.9.num.291.
Mitr.p. 1. quaest. 51.num.323.Azened.
lib. 9. tit. 11. nu.4.lib.2.recopil.Praesul
Ricc. collect. 251.& 269. p.2.Capibl.de
Baron. prag. 8. par. 1.num.247.Consil.
Staiban. in obseru. ad resol.92.ex num.
58. cent.1.notans,esse verè Ciuem lo-
ci, in quo Ciuis est Maritus, & com-
prehendi sub Statuto loquente de Ci-
ue,ex Gratian.post alios, discep.forens.
cap. 623.num. 11.Nouar.de elect.for.p.
1.quaest.63.num.8.& 78.dicens, ligari
cõsuetudinibus huius Ciuitatis,prout
obstringuntur coeterae Mulieres in ea
natae, quod confirmat R.de Marin.lib.
2. quotid.cap.56.nu.13. Oppugnat ve-
rò Reg.Galeota lib.2.controu.30.ex nu.
43. memor,non sine ratione Sacrum
Consilium insequi noluisse Thesaur.
decis. 123. apùd Praesidem de Franch.
decis.546. quod nostri Senatus scitum
adcò veneratus fuit Thesaur.filius lib.

2.99. *forens. cap.6.* vt lectorem ad memoratum *Præsid.* releget, & satis ad hanc quæstionem in genere conferunt adducta à *Paride de reintegr. feud. cap. quaro Dominus, & Menoch. de præsump. lib.6.nu.1. præsump.42.* suadetque Euripides: *Mulier*, inquiens, *egressa paternis ædibus, non ampliùs est parentum, sed coniugis; Masculum verò genus perpetuò manet in ædibus Deorum paternorum, & sepulchrorum limites honorat*, vt refert *Philipp. Matth. 3. Marpug. cõs.15.n.3. in fin. & Philipp. Knipschilt. de fideicomm. famil. Nobil. cap.1.n.184.*

Quod non solùm de ordinario fo-
6 ro, sed de concesso Viris ratione personæ, officij, vel artis, intelligunt Iura in *l.1. C. de vxor. milit.* & ibi *Bald. l. eos, & l. penult.* vbi *Gl. C. de Fabricens. lib. 11.* ac in *l. nè ad diuersa, C. de silentiar. lib.11.* quorum Iurium duo dumtaxàt memorat R. *Reuert. decis.7.nu.6.* & illud in *cit. l. eos*, extollit *Marian. Soccin. de for. compet. num.66.* Comprehensionis vi, non extensionis, vt declaraut *Reg. Galeot. add. loc.* post *Surd. dec.330.* & iterùm *controu. 55. num.20. R. Tap. in l. vltim. C. de Constit. Princip. cap.3. num.6. Paschal. de patr. potest. p.4. cap.2. num. 8. Præs. Merlin. controu.94. nu.2. cent. 1. Fab. defin.3. C. vbi Senat. Danz. de pugn. DD. tom.2. tit. de elect. for. cap. 5. n.17. R. de Marin. lib.1. resol.23. n.6. Tiraq. de Nobilit. cap.18. & ad LL. connubial. glos.2. nu.14. Barbos. in l. quia tale, nu.23. ff. solut. matrim.* Quicquid velint *Gratian. discep. forens. cap.623. n.7. at Pereya de instr. edit. tit.2. resol.6. special. 6. num.49.* reprobans *Cutell. ad l. Sicil. contr. 9. nu.6.* exquirentem, quòd Vxor exerceat artem Viri, & *Merend. lib. 19. controu. cap.39.* sustinentē contra Vxorem, prætextu, quòd priuilegium sit personale. De Vxoribus Clericorum coniugatorum loquuntur *Capyc. decis.161. Milan. decis.10. nu.9. lib. 1. de Graff. cit. effect.1. num.135. & 182. ac effect. 3. num.187. Auendan. de exeq. mandat. cap.22. R. de Marinis lib.1. cap. 350. Gizz. ad Capyc. Latro decis.198. num.11. lib.2.* & *Ipse in rit.66. num.19. lib. 1.* Officialium Regiæ Cameræ, *Galeot. in respons. fiscal, 1. in calc. nu.111.* de Vxore Doctoris *Barbos. cit. loco nu. 33. Boer. decis.260.* & aliorum Officialium, *Gizz. ad Capyc. Latro decis.181. ex nu. 9. lib.2.* Famulorum Sanctæ Inquisitionis, *de Graff. d. effect.1. nu. 186.* & Locatorum Regiæ Dohanæ Apuliæ, scribit *Danz. cit. loc. Thor. in C. alleg.49. n.27.* Nautarum, *Luca ad Frāch decis.363. num.2.* sermonem habens de priuilegio, ratione artis Patris, & Domini, quòd filio, & seruo competat, quamuis isti non sint in matricula descripti, sed tantùm Pater, & Dominus, ex *lo: de Platea in l. in filijs, num. 4. C. de Decur. lib.10.* & decisum refert *Reg. Sanfelic. decis.21. lib.1.*

Vel in bonis extradotalibus, licèt
7 contrarium autumauerint aliqui in cõsessu doctissimorum Virorum, quorum sermo fuit contrà expressa adducta Iura generalitèr, nulla adhibita distinctione, loquentia, quæ dum non distinguunt, nobis distinguendi facultatem occludunt, *l. de pretio, ff. de publican. l. 2.* & ibi *Bart. ff. de offic. Præsid. Gl. in l. prospexit, ff. qui, & à quib. l. 3. §. si liber homo, ff. de condit. ob caus. l. adigere, §. quamuis ff. de iur. patron. Bart.* & cæteri *in l.1. §. idem, ff. de iur. & fact. ignor. de Marsil. cons.53. n.28. cons.71. num. 12. & cons.136. num.35. vol.2.* & concinunt *tex. in l. seruum, vers. non dixit Prætor, ff. de acquir. hered. l. liberto §. largiùs, de ann. legat. Soccin. regul.12.*

Et regulę in beneficium vxoris adhę-
8 rendum, fretiq; limitatione aduersùs regulam, illam deducere obstringebantur, vt fides adhiberetur, *Roman. & Salyc. in l. quodsi, ff. si cert. petat. Curt. cons. 11. vers. vltimò faciant, & cõs.73. in princ.* quandoquidem erubescere debemus, dum sine lege, aùt DD. auctoritate loquimur, *Tusc. pract. concl. lit. E. concl.331.* etenim huiusmodi priuilegium cum sit in persona vxoris, quam principalitèr respicit, & non in bonis, omnes res indiscriminatim debent comprehendi: vt in simili materia fori, respectu Clericorum, & omnium eorum bonorum, iudicauit *Speculat. in sua pract. tit. de foro compet. §.*

1. in addit. vers. 27. num. 27.
Bona quippè veniunt necessariò ac-
9 cessoria ad personam, & proindè cun-
cta sunt exempta à iurisdictione, à qua
persona eximitur, vt in Clerico arguit
Graff. cit. effect. 1. num. 13. & 14. Quin
frustratoria foret harum legum dispo-
sitio (à quo Iura tantoperè abhorrent,
ad text. in l. quod Labeo, ff. ad Carbon.
Bal. in l. voluntas, C. de fideicõm. Specul.
de Aduocat. §. 6. vers. porrò, de iuram.
calumn. Tusc. pract. concl. lit. L. concl.
520) si coarctaretur tantummodò in
10 bonis dotalibus, quorum Vir Domi-
nus est, ac possessor, constante matri-
monio, l. doce ancillam, C. de rei ven-
dic. l. in rebus, C. de iur. dot. l. quinque le-
gibus, ff. de bon. damnat. contrà quem,
& non contrà vxorem, iudicium conci-
pitur, Iul. Capon. in tract. de dote, quæst.
5. ex nu. 19. & hanc opinionem sectatur
Thor. bis determinatum notans in com-
pend. dec. tom. 3. p. 2. verb. Mulier nupta.
Etiam si ex contractu paterno con-
11 ueniatur, Fab. in C. lib. 2. tit. 2. de in ius
vocãd. definit. 5. ex l. 3. & 4. l. adsumptio
6. §. filius Ciuitatem, ff. ad municip. quod
coarctatur, si lis ante matrimonium
fuerit cœpta in alio Tribunali, cum
Vxore, Koquier de iurisdict. in exempt.
1. quæst. 29. num. 6. Escobar. cap. 36. n. 6.
Pereyr. cit. loc. nu. 357. vel cum defun-
cto, l. si is, qui Romæ, 34. ff. de iudic. ex
regula l. si quis 7. & l. vbi testatum 30.
eod. tit. & conferunt tradita à Fabr. de-
finit. 4. & 5. de indic. Hinc potissimùm
est, quòd Prorex, cui est interdicta
potestas assensum præstandi alienatio-
nibus feudorum possessorum per ex-
12 teros Regni, ex prag. 17. sub tit. de feud.
poterit assentiri Mulieri exteræ Ciui
Neapolitano nuptæ, feuda in Regno
possidenti, R. de Marinis lib. 1. resol. cap.
22. ex num. 3. quem insequitur D. Al-
timare ad Rouit. decis. 75. ad num. 10. &
confert consilium Menoch. 667. Vxores
enim maritorum gloria, & ipsæ elu-
13 cent, radijs coruscant, l. fin. C. de nupt.
ac illorũ honore eriguntur, & genere
nobilitantur, Impp. Valent. Theodos. &
Arcad. in l. mulieres 3. C. de dignit. l. fin.
C. de incol. Fontanel. de pact. nupt. tom. 2.
claus. 7. gl. 3. ex num. 44. Gabed. decis.
98. Milan. decis. 10. num. 6. Giurlin. lib.
2. controu. iur. lib. 2. cap. 119. nu. 32. Cy-
riac. controu. 273. nu. 40. & 41. Carpan.
ad statut. Mediol. cap. 454. num. 5. & cap.
295. num. 47. Gratian. tom. 4. discep. fo-
rens. cap. 623. Surd. decis. 330. cui in illa
thesi contradicere videtur Thesaur. ad
Patrem decis. 123. Adcò quòd Liberi
14 Patre nobili, Matre verò ignobili or-
ti, patris sequuntur conditionem, no-
bilesq; existunt, Knipschist in tract. de
ordin. Equestr. iurib. & priuileg. lib. 1.
cap. 9. Quod nõ rarò euenit, egregiam,
ac maximè conspicuam Nobilitatem
Venetam, magnum robur, & incre-
mentum sibi adsciuisse, quòd ex mo-
ribus, & legibus connubialibus, egen-
tes Patritij locupletes plebeiorum fi-
lias sibi despondere potuerint, testatur
Bodin. de Republ. lib. 5. cap. 2. At in Re-
gno Neapolis, in quo Patritiorum
Nobilitas, qua vetustate, qua opibus,
qua ingenua viuẽdi ratione, qua proa-
uorum, domi, militiæque gestis, nulli
totius Orbis Ordini non comparãda,
præfulget: progenitum ex Matre No-
bili, quamuis Patre plebeio, Nobilita-
tis infulis decorari, legem reliquit Ca-
rolus Andegauensium Rex Primus, vt
in Archiu. lib. 1267. fol. 14. & lib. 1283.
11. indi. F. fol. 13. teste omnigenæ eru-
ditionis Viro Francisc. de Petris festiu.
lect. lib. 1. cap. 7. num. 40. & cons. 35. nu.
36. Idemq; vsui esse in Gallia, in Cam-
paneæ Comitatu, refert Cassan. in Ca-
tal. glor. Mund. p. 8. consid. 8. neque dis-
sentiunt exarata à Neuizan. in sylu.
nupt. verbo Non est nubendum, ex num.
26. Licèt cœteroquin, quòd solidior,
clarior, & illustrior sit Nobilitas, si ex
parte quoque Matris Nobilitas præ-
clara accedat, nemo dissentiat, Natt.
cons. 638. ex nu. 18. Decian. respons. 19.
num. 237. vol. 3. Crauett. cons. 982. num.
5. p. 6. Nolden. de stat. Nobil. cap. 11. num.
17. addens n. 19. Germaniæ consuetu-
dinem, Nobilitatem probandi, Bon. de
Curtil. de Nobilit. p. 4. n. 29. Tiraq. add.
cap. 18. num. 26. de Nobilit. Kinpschist
cit. tract. de fidejcom. famil. Nobil. cap. 7.
num. 53. Maximè hoc in Regno, in quo
15 in-

15 intemerata, ſemperq; auguſta Nobilitas vera quamlibet, vel leuiſſimam noram excludit.

Imò Fæmina ipſa ignobilis Nobilī
16 nubens fit Nobilis, ex *l. fæmina* 8. *ff. de Senator. cum concord.* poſt alios *Guid. Papu conſil.* 217. *deciſ.* 190. 349. *&* 359. *Petr. Friz. de Nobilit. concl.* 7. *lit.* C. *Hoping. de iure inſign. cap.* 7. *n.* 345. *Tiraq. add. tract. de Nobil. cap.* 18. *ex num.* 1. *Knipſchiſt cit. tract. de fideicomm. famil. nobil. cap.* 8. *num.* 174. atque adeò na-
17 turalis nubens legitimo legitima efficitur, *Dec. in l. fæmina, num.* 7. *ff. de regul. iur. Sylua nupt. lib.* 1. *nu.* 27. *Gaſſan. ad conſuet. Burgun. tit. de ſucceſſ. des Baſtard. rubr.* 8. §. 3. *nu.* 13. *Surd. mem. deciſ.* 330. *ex nu.* 18. & laudato *Marſilio ſingu.* 501. obſeruat *Auus meus ad Capyc. deciſ.* 76. *nu.* 2. & de ſpuria loquentes, ſcripſere *Gramm. voto* 40. *num.* 20. nec non *Arnon. ſoliloq.* 25. *R. Capyc. Latro deciſ.* 99. *num.* 29. *&* 30. *lib.* 1. *Thor. p.* 3. *compend. deciſ. tom.* 1. *verb. Filia naturalis*, vnum *Arnonum* memoratum referens, quamuis ipſe contrarium decisum teſtetur ex facti varietate, quòd non conſtiterit, filiam illam, de qua diſceptatio habebatur, fuiſſe naturalem, ſed ſpuriam, ſicuti apùd *cit. deciſ. Reg. Capyc. Latro*, non fuerant probata requiſita ad conſtituendum filiam naturalem. Notatque *Bald. in l. ſi quis naturalem, C. de natur. liber.* his verbis: *Nota, capacitatem Viri porrigi ad Vxorem, & eam fieri capacem per eum*, inſequitur *Angel. in* §. *quantum verò, in fin. Auth. quib. mod. natur. filij effic. legit.*

Arma Viri defert, quod minimè ſi-
18 neretur, ſi ille Maieſtatis, vel hæreſis crimine damnatus ſit: ſicuti vidiſſe in quadam Comitiſſa, cuius maritus confugerat ad Turcas, meminit *Rebuff. in l. malum*, §. *viduam, pag.* 1077. *de verbor. ſignific.* etenim hoc nequiſſimo facinore conuicti poſt memoriam damnatam, ædificia ſolo adæquantur, & gentilitia inſignia perpetuo ignominię ſtudio tolluntur, ac deijciuntur, *l. eorum* 24. *ff. de pæn. Farinac. in pract. crim. p.* 5. *de crim. laſæ Maieſt. quæſt.* 16. *num.* 6. *Sixtin.* 2. *de regal. cap.* 20. *num.* 48. de quo plenè dixi *in rit.* 274. *tom.* 3.

Liquet hoc faciliimè, quia per ma-
19 trimoniū Mulier Viro copulatur, atq; vna efficitur cum ea caro, ita vt eſſe duos in carne vna, ſcripſerit Gregorius Pontifex Venerio Calaritano Epiſcopo, *in cap. fraternitatis veſtræ* 1. 35. *quæſt.* 10. necnon Innocentius III. Meten: Epiſcopo, *in cap. debitum Paſtoralis officij* 5. *de bigam. non ordin. cap. nec non, cap. hac imago* 33. *q.* 5. *cap. Agathoſa* 27. *q.* 2. *l.* 1. §. *vir. ff. ad ſyllan.* Hinc ſanè eſt, quòd *Iſidorus lib.* 2. *de offic. cap.* 19. *in can. fæmina dùm maritantur* 730. *quæſt.* 5. poſt principium infert: *Item quòd nubentes poſt benedictionem, vitta inuicem, quaſi vno vinculo copulantur: videlicet ideò fit, nè compagem coniugalis vnitatis dirumpant*. Id quod perpendens *Diuus Paulus* in re maiori, 1. *ad Corinth.* 6. clamat: *An neſcitis? quoniam, qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur. Erunt enim duo in carne vna*, inferens: *Qui autem adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt*. Quem locum *Ioannes à Gorgum*, ex *Eſtio*, & *Cornelio à Lapide*, ſic illuſtrem, ad hanc theſim efficit, inquiens: *Vnum corpus per corporum vnionem, & commixtionem: Vt ſicut Mercatores in ſocietate vnas habent opes, quia communes; ſic Fornicarij vnum habent corpus, quia vtriuſq; corpus eſt vtriuſque commune*, ait *Caietanus: & ſic ſunt duo in carne vna: ideſt duo ſunt vna caro, quaſi dicat: E duobus fiet quaſi vnus homo, non ſpiritualis, ſed carnalis, & quaſi totus caro.*

Hinc ad rem proinde traditum eſt,
20 quòd Vxor præſumitur conſcia ſecretorum Viri, vt ſcribunt *Tiraquell. lib.* 12. *connub. gloſ.* 1. *par.* 12. *R. Galeot. lib.* 2. *controu.* 60. *num.* 5. & lepidè dicebat *Auus meus ad Gramm. deciſ.* 34. *nu.* 20. teſtimonium Viri, & Vxoris pro vnico haberi; atque *Anton. Faber Iuriſpr. Papin. tit. de nupt. princ.* 3. ex principio, conſortium eſſe omnis vitæ, diuini, & humani iuris cōmunicationem, ad *tex. in l.* 1. *ff. de rit. nupt.* vigintiquinq; eruit illationes, & in *illatione* 5. docet, ius tranſeundi per ædes eſſe perſonale, imò perſonaliſſimum; tamen ſi fuerit

vxo-

vxori relictum, competere, etiam viro. *Quia*, inquit, *non alia mariti, alia vxoris; sed vna, eademq; persona vtriusque esse intelligitur, nec tantùm mera iuris fictione, vt de haerede dici solet; sed etiam re vera*, & in *illat*. 9. addit: *Nihil fieri contra rigorem, & proprietatem verborum, cum persona vxoris accipitur pro persona viri, aut contrà. Siquidem vtriusque persona vna & eadem esse creditur*, inferq; *Vt ex duabus personis, & carnibus, velut vnam personam, carnemque vnam efficiat. Et quod futurum erat consequens, vnius carnis vna funditè voluntas esset: nam è contrario diuortium à mentium diuersitate dictum fuisse*, *Caius* scribit *in l. 2. ff. de diuort.* quod optimè explicuit *Connan. lib. 8. comment. iur. ciuil. cap. 4. in princ.* his verbis: *Quemadmodum humida corpora tota in totis miscentur, & confunduntur. Ita coniuges, & animo, & corpore, & bonis, & amicis, consanguineisque omnibus quadam iuris, & amicitia temperatione commiscentur.*

An verò huiusmodi priuilegia, de-
21 functis maritis, extinguantur? In ancipiti versantur DD., absolutè enim affirmatiuam sustinet alcam *Barbos. in l. quia tale. ff. soluto matrim.* quam acritèr reprehendit *Escob. add. cap. 36. num. 2. & 21.* illam falsam praeconizans, audactèrq; tuetur, viduam gaudere priuilegijs viro concessis, durante viduitate, etiam si iure speciali, & ratione ministerij personalis marito competerent, quod multis comprobant *Mier. de maior. 1. par. q. 51. ex n. 322. Didac. Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. ord. glos. 1. col. 7. vers. vxor*, latèque defendit, obiectis occurrens, *P. Pereyra add. tract. de iur. Acead. lib. 3. de priuil. quaest. 3. ex num. 359. Guid. Papa decis. 379.* sui Senatus adducens determinationem, vt Vidua
22 Doctorum, Consiliariorum, & Regentium in Parlamento Delphinatus contribuere non obstringatur taleis, neq; alijs Patriae subsidijs, sicuti neque eius Vir in vita tenebatur, quam decisionem laudat *Gulielm. de Benedict. in cap. Raynutius, 3. part. vers. qui cum alia matrim. contrah. nu. 140. de testam.* memor quoque *Mansuer. de taleis, §. item Vxor Militis*, quos *Conf. Fab. de Ann.* adducit *cons. 108. lib. 2.* eamque approbasse videtur Supremum Collaterale Consilium, apud *Reg. Rouit. decis. 76.* pro D. Lucretia Feltrio de Rouere, vidua ex Marchione Vasti, dùm praetendebatùr, ipsam, tanquàm exteram, esse inclusam sub Pragmatica anni 1622. qua sancitum fuit, vt forensis pro bonis in Regno possessis solueret quartam partem: nempè vigintiquinque pro centenario; & quamuis in primo decreto fuisset contra ipsam pronunciatum; tamen in reclamatione, suspenso decreto, fuit declaratum, ipsam vti Marchionis Vasti Regnicolae viduam, non esse inclusam in memorata Pragmatica loquente de exteris, & forensibus, quamq; *Rouiti decis.* laudant *Reg. Galeota controu. 13. lib. 1. Thor. in supplem. compend. decis. verb. Mulier, Nouar. in obser. ad l. Mulieres, n. 2. C. de incol. lib. 10. Ricc. ad mem. dec. de Frāch. 416. Donad. cit. tract. de renunciat. cap. 24. ex num. 61. lib. 1. Molfes. ad consuet. Neap. p. 2. tit. de bon. quaest. 12. num. 18. Nouar. de elect. for. lib. 1. quaest. 6. num. 7. Carol. Rota de priuil. mulier. cap. 1. nu. 44. 83. & 87. & cap. 2. n. 5. ac speciali 6. Capon. discept. for. cap. 90. n. 78. to. 2.* & ad rem latè *Henric. Nouennanus de priuileg. viduitat. memb. 3.* integra *sect. 6. pag. 102. de Marinis lib. 1. quotid. resol. cap. 22. nu. 5. & 6. & lib. 2. cap. 250.* qui audactèr sustinet, vxorem Militis, seù alterius personae, à muneribus patrimonialibus immunem, si vidua euaserit, gaudere priuilegio, etiam in collectis, alijsque vniuersalibus oneribus, *Reg. Moles tit. de immun. §. 7. quaest. 8.* notās, matrem viduam viuentem in communi cum filijs frui immunitate concessa patribus onustis numero duodecim liberorum, etiam si filij partim essent ab ipsa procreati, & partim à viro ex prima vxore suscepti. Vidua enim di-
23 citur esse in primo matrimonio, *l. fin. C. de bon. matern.* Viri praemortui est imago, in qua viuere maritus censetur, *Bald. in l. voluntas, C. de fideicomm. Marsil. in l. vnic. C. de rapt. virg. num.* 215.

215. *Felin. in cap. super eo, col. de testib. de Laurent. decis. Auonion.* 145. *nu.* 23. *Caball. cons.* 125. *nu.* 10. *Surd. decis.* 65. *num.* 6. notans, ex hoc esse locum dispositioni *Auth. præterea, C. vnde vir, & Vxor*, quam exornant *Gratian. discep. forens. cap.* 120. *Costa de remed. subsidiar. remed.* 2. *de Franch. decis.* 318. *nu.* 4. 410. *nu.* 2. *&* 489. *nu.* 2. *Præs. Merlin. cap.* 42. *tom.* 2. explicans *dec. Reg. Rouiti* 46. *Tiraquell. in tract. cessante causa, limit.* 4. *Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 35. *num.* 21. *Molin. de primog. Hispan. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 15. *Polyd. Ripa obseru.* 384. *num.* 4. *Fontanel. de pact. nuptial. claus.* 5. *glos.* 8. *p.* 9. *nu.* 52. *Rot. Roman. in decis.* 173. apud *Pacific.* impressa post *tract. de Saluian. interdic. lit. A. & B.* Dummodò lectum viduile seruauerit, & castè vixerit, *Paul. 1. ad Timoth.* 5. *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt*: nàm si impudicè, desinit esse de domicilio viri, *Pinell. in l. fin. num.* 4. *C. de bon. matern. Mari ad Gramm. decis.* 54. *nu.* 6. *& decis.* 107. *num.* 8. *Imbrian. in tract. de primo, & secundo benefic. ex nu.* 87. *de Franch. decis.* 233. *num.* 2. Qua maximè ratione
24 mater tutelam filiorum ex primo matrimonio reassumere non potest, mortuo secundo viro, quia dùm est vidua, videtur esse in secundo matrimonio, *Surd.* notabilitèr *decis.* 206. *num.* 2. ex *l. fin. C. de bon. matern.* vbi *Pinel. num.* 4. adducit *Bar. Alber. Cast. Alex. Ias. & Tiraquel.* necnon *Menoch. cons.* 278. *nu.* 20. & confirmant *Mynsing. obseru.* 83. *cent.* 3. *Peguer. decis.* 166. *Fab. in C. lib.* 5. *tit.* 2. *quand. mul. tutel. offic. fung. poss. defin.* 2. *Guttier. de tutel. cap.* 9. *p.* 1. *Montan. de iur. tutel. cap.* 15. & alij apùd *Consil. Hodiern. ad cit. Surd. decis.* 106. limitationes regulæ subnectens, & videndus ad materiam mulieris viduæ *Capon. discept. forens.* 194. *&* 195. *to.* 3.

Sequitur Virum, vel quò ad tumu-
25 lum, in quo est humanda, & in vltimi, si plures habuit, *Glos. in cap. vnaquaq;* 13. *q.* 4. *Alex. in l. penul. ff. de iurisdict. omn. Iudic. Guid. Papa decis.* 349. *sub nu.* 2. *Capyc.* & ibi *Auus meus, decis.* 84. *Ricc. in prax. var. resol.* 46. *sub nu.* 4. *Barbos. de Parocho, cap.* 26. *num.* 29. *D. Iacob. Pignatelli consultat.* 17. *nu.* 13. *&* 19. *Rummus ad Affl. de iur. prothomis. in rubr. ad vers. item ratione sanguinis, num.* 3. *Io: Dilect. de art. test and. caut.* 4.

Quapropter incomparabilis Muni-
26 ficentissimi Regis nostri liberalitas solet elargiri Vxoribus Magistratuum defunctorum partem pensionis, quæ Viris in vita præstabatur, quæ practica è Iure communi ortum ducit in *l.* 1. *C. de filijs Official. lib.* 12. sicuti Mulieribus Imperialibus, ex Theodosij instituto, ab AErario Fisci mensæ dabantur Regales, *Carol. Sigon. de Imper. occident. lib.* 10.

Ex quo fuit mihi quandoque quæ-
27 situm, an Vxor cuiusdam Officialis prædefuncti, quæ iàm pridem, vix iustis Viro persolutis, secundo nupserat, posset multos post annos petere pensionem pro annis præteritis, quasi læsa, & iniuria affecta non consequendo, quod alijs conceditur, *l.* 1. *§. permittitur, ff. de aqu. quotid. & æstiu.* Quæ consultatio prorsùs insulsa mihi visa fuit, tùm quia pars stipendij donatur in solatium amissi viri, *Io: de Plat. in add. l.* 1. *C. de fil. Official. lib.* 12. atque adeò non competit actio, quæ præteritis prospiciat, *Ann. cons.* 93. *num.* 10. tùm quia præsertim in hoc casu attentari posset, hoc priuilegiū Viduis tantùm competere, non autem conuolantibus ad secunda vota, *Ann. cit. cons.* 108. *lib.* 1. *D. R. Constant. in C. de fil. Offic. lib.* 12. *à nu.* 4. subiungens, vt quando in Vxores hæ deriuātur largitiones, semper clausula apponi soleat: *Donec lectum viduile seruarent*, ex dictis per *Io: Garon de secund. nupt. nu.* 4. *inter tract. tom.* 9. *pag.* 118. *Thom. Act. de ludo scacc. quæst.* 5. *princ. num.* 79.

Ipse verò sustinui nō semel, Viduam
28 ex Neapolitano Viro, qui ab oneribus pro suis, & suæ Vxoris bonis, alibi sitis, immunis erat, non frui eodem priuilegio pro suis bonis; aliorum insequutus opinionem: viduam nempè minimè gaudere priuilegio reali, quod datur rebus intuitu personæ mariti, ex regula, de qua *Cyn. in l.* 2. *C. de Episcop. & Cler. num.* 3. quòd quoties ali-

cui

cui personæ competit priuilegium ratione alterius personæ, tamdiù habeat illud, quandiù illa persona viuit; quam regulam probat, ex *tex. in l.si tibi*, §. *pactum, de pact. & l.fin.C.de iniur.* sequiturq; *Cyno* relato, *Bald.ibidem nu.*7. atque ambo illam tradunt super decisione quæstionis, an Vidua ex Viro Clerico gaudere debeat vectigalium, & aliorum onerum immunitate, quibus gaudebat eius Vir Clericus? iuxtà *tex. in cit.l.2.C.de Episcop.& Cleric.* quem *textum*, dicunt, loqui in Clericis orientalibus, quibus matrimoniũ contrahere non est interdictum. Tandèm præfati isti Iuris doctissimi Intetpretes resoluunt non gaudere, & est decisio, quam retulisse ante eos *Glos. in eod. tex.* refert ibidem *Cyn.* adducens, quia cessante causa, cessat effectus, *l. generalitèr, eod.tit.*& *Bald.* aduertit, huiusmodi decisionem elici ex litera *text.* subnectens, quòd fundamentum istius priuilegij, vel istorum priuilegiorum, de quibus in dicto *text*, consistit in Clerico, quo viuente, ad vxorem extendebantur; destructo propterea fundamento ex Clerici morte, ruit quæ ad eius vxorem viduam extensio indè fieri debebat.

30 Quam *Bald.* theoricam, *Cyno* haùd adducto, laudat *Reg.de Ponte de potest. Proreg.tit.*10.§.1.*n.*30.& innixus memoratæ regulæ, aliud exemplum adducit: nempè de priuilegio Famulis Scholarium, vt tandiù gaudeant, quandiù in eorum famulatu existunt, quia non sui causa, sed Dominorum fauore priuilegium habent, ex *Ias.in l.cum aliquis, C.de iur.delib.* multaq; obseruat *Tiraq.cess.caus.num.*107.& esse generale inquit ex *text. in l. in omnibus,ff. de regul. iur.* his verbis: *In omnibus causis id seruatur, vt vbi persona conditio locum facit beneficio, ibi ea deficiente, beneficium quoque deficiat*, qui etsi sub *num.*18.tradat, vxores, etiam mortuo viro, in viduitate existentes maritorum priuilegijs gaudere; tamen in *fine* istiusmet *num.* adducit *Alex.in cons.* 207. *lib.6.col.2.vers.Quintò quia dato, & col.5.vers.Non obstat quintò*, & se ipsum dixisse in *tract.de Nobilit.cap.* 18. *num.*8. vbi *Alex.* theoricam refert, atq; sectatur in calce illius numeri, quibus in locis *Alex. sub num. 9. cit. vers.Quintò quia dato, Ludouic.Roman.* laudat *in l.* 1. *C. vnd. vir.& vx.* quòd licèt mulier, quæ est vidua, cēseatur esse in priori matrimonio; tamen quando lex de vxore sermonem habet, de ea intelligi debet, quæ verè, durante viri vita, est in matrimonio, non de ea, quæ in matrimonio fingitur esse. In *vers.* verò, *Non obstat quintò, supra nu.*22. occurrendo quinto argumento, quo arguebatur in thesi sua, quòd licèt non posset dici, esse verè in matrimonio, sed fictè: tamen in Statuto casus verus extenditur ad casum fictum, quando eadem est ratio, ac Iuribus, & DD. ex aduerso adductis, sub *nu.* 4. responder ipse, quòd hæc theorica procedere potest, quando Statutum disponit de casu, qui est præter, vel secundùm Ius Commune, tunc enim fit extensio de casu vero, ad casum fictum; nō verò si Iuri aduersatur Communi. Præterea idem *Tiraquell.* magis in specie sub eodem *nu. à vers. Sic dato*, subsequitur inquiens: *Et sic dato, quòd in casu nostro Iura Communia quandoque velint priuilegiare viduam in retentione domicilij, & dignitatis maritalis, & similibus casibus; sicut erat priuilegiata constante matrimonio; tamen quòad ea, quæ sunt inducta ex priuilegio Statuti contra Ius Commune, non gaudebit Mulier vidua priuilegio concesso à Statuto Mulieribus sistentibus in matrimonio*, & prosequendo theorematis explicationem, vsq; ad finem *cōsilij*, acerrimè sustinet, Viduam haud contineri sub priuilegio Statuti disponentis contrà Ius Commune, & propterea in illo casu, in qua hæsitatio fuit, an causa inter Viduam, cum affinibus Viri, deberet compromitti, prout compromitteretur, viuente Viro, vi Statuti? resoluit, non esse compromisso locum.

31 Cum igitùr nostra in thesi priuilegium Neapolitanis concessum, vt nō cogātur sufferre onera pro suis rebus, pro-

prout alij sustinent Ciues, in loco, vbi ea sita sunt, aduersetur Iuri Communi, quo statuitur, vt Vir pro rebus dotalibus onera publica subire debeat, *l. neque stipendium ff. de imp. in reb. dotal. Paul. de Castro conf. 329. num. 1. lib. 1.* hoc aduertens notari in *C. de mul. & in quo loc. lib. 10. & l. si pendentes, §. si quid Cloacarij, ff. de vsufruct. Antib. de muner. 3. par. prin. de excus. muner. n. 26.* Vidua hoc priuilegio frui non valet.

Ac ita idem *Alex. cit. n. 22. vers. & sic*
32 *dato*, intelligit axioma illud, Viduas gaudere Viri priuilegijs, in hijs scilicèt casibus, qui de Iure Communi sunt Viris elargiti, & *Paul. de Castro cit. cōs. 329. nu. 3.* dicit, illud esse verum, his verbis: *Quantum ad forum, & quantum ad dignitatem, & alia suam personam concernentia; non autem quantum ad concernentia patrimonialia, quia hoc nō reperitur.* Quod inconcusse fatetur *Reg. de Ponte add. loc. n. 33.* hisce verbis: *Et quod dicitur, quòd durante viduitate vxor gaudet viri priuilegijs, procedit in priuilegijs honorarijs, & vt dicatur de foro viri, & similibus, &c.*

Huius; è opinionis propugnator extitit *AEgid. Thomati de collect. inter tract. diuers. to. 12. cap. Medici verò, nu. 15. pag. mihi 145.* perperàm, salua pace, à *D. R. de Marinis* adductus pro aduersa sentētia, *in cit. cap. 250. n. 5. lib. 2.* siquidem *AEgidius* quæstionem excitans de Vidua Senatoris relicta, an sit immunis, defuncto Viro? dispunctis vtriusque partis rationibus, concludit pro negatiua opinione, vt à *vers. Mihi tamen videtur*, & liberis habenis satisfacit adductæ *decis. 379. Guid. Pap.* omnia enim Iura ab ipso *Guid.* adducta sermocinantur de priuilegijs, atq; prærogatiuis, quæ honorem, dignitatem, forum, & domicilium respiciunt, vt in *l. cum te, C. de nupt. l. fæmina, de Senat. l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. & l. fin. C. de incol. lib. 10.* de quibus memor est *Guid. Papa cit. loco*, nec non alia Iura ab ipso *Guid.* non adducta *in l. filij, §. vidua, ad municip. cap. 3. §. 1. de sepult. in 6.* licèt, fori priuilegium datum Senatoribus, ad eorum Viduas, & liberos non transmitti, notet *Fab. desin. 3. C. vbi Senat. vel Clariss.* ratione peculiari ab ipso adducta. Hisque concinit, & non obstat scitum Collateralis Consilij, apud *Rouit. cit. decis. 75.* siquidem ibi agebatur articulus, an Vidua origine extera potiri valeret eadem ciuilitate Viri, qua, durante matrimonio, fruebatur? de quo loquitur *Gratian. discept. forens. cap. 76. ex nu. 3.* & in ea verbum nullum de muneribus patrimonialibus, de quorum exemptione ex Viri præmortui persona leges non reperiri, scripsit *Paul. de Castro in cit. cons. 329. num. 3.* quem Doctorem aureum appellat *Cott. in mem. Iuris perit pag. 392.* ac recenset *Card. Tusc. in conclus. iur. verb. Vidua, conclus. 204.* & *verb. Vxor, conclus. 387.* & *Additio* ad eumdem *Castrens.* laudat *Soccin. conclus. 81. lib. 3.* sed de ijs, quæ ex Viris acquisita à Viduis retineri, memorata Iura docent, quæ nil commune habēt cum fruitione priuilegiorum respectu munerum, vt obseruat *Thomati cit. loc.* qui multa cumulat pro illis inter se discriminandis, *AEgidium* insequitur *Gasp. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 90.* quos laudat *Consil. Pas. hal. de patr. potest. p. 3. cap. 10. num. 64. Anus meus ad Gramm. decis. 10. nu. 3.* & confirmant bina Arresta Regiæ Cameræ Summariæ, inter collecta à *D. Regente de Marinis tom. 2. decis. Reg. Reuerter.* nempè *Arrest. 525. & 658.*

33 Mulier verò Neapolitana extero nupta, quæ in Viri Patriam commeauit, quòd non gaudeat huius *Ritus* prærogatiua, tùm *Pras. de Franch. decis. 416.* tùm *Reg. Rouit. in prag. 1. n. 5. de cession. bonor.* defendunt ex *Peregr. cons. 55. nu. 13. vol. 1. Guid. Papa decis. 349. Gratian. discept forens. 886. Capiblanc. de Baron. prag. 8 p. 2. nu. 192. Io. de Amic. cons. 20. ex num 1.*

Quidquid contradicant exarata à *Tiraquell. ad LL. Connubial. glos. 1. p. 1. num. 30. Thesaur. decis. 123. num. 14.* & *Ant. Merend. lib. 6 cōtrou. cap. 30.* quos laudat *de Luca in obseru. ad mem. de Franch. dec. 416.* Magni enim interest, si Vxor Neapolitana ad Viri Patriam mi-

migrer, an vir exterus ad Neapolitanæ vxoris ædes se recipiat.

Colligitur etiam, quia priuilegium
34 Nobilitatis Vxori elargitum non extenditur ad Virum, qui Nobilitatis nihil acquirit ex illa Vxoris, vt eruitur ex *text. in l.vlt.C.de nupt.in l.mulieres, C. de dignit. lib.12. Tiraq. add. cap.18.de nobil.num.15.P.Meroll.tom. 3. disput. 6.de priuil.cap.3.dub.7 num. 206.* Imò Nobilis ignobili nupta efficitur ignobilis, post *Tiraquell.& Meroll. cit. in loc.Gizz.ad Capyc.Latr.dec. 181. num.33.Barbat.in cap.ex parte,in princ.de for.compet.* tradens exemplum de nupta nobili, quæ si postea nubat plebeio, nobilitatem amittit: perdit enim primi viri priuilegia, & acquirit illa secundi,eiusq;domicilium,*Bart.in l.quoties.C.de priuil.scholar.lib.12.& in l.fi.s.ijdem rescripserunt,ff.ad municip. Tusc. in conclus. litt.verbo Vxor,concl.* 387. dummodò non sit in præiudicialibus honoris Vxoris,& præterea non possit torqueri,*Gizz.cit.loco*,& è contra,Vidua ignobilis, si nubat secundo viro nobili, amissam recuperat nobilitatem, *Papon. lib.5.Arrestor.tit.11.arrest.27.Amend.ad Franch.dec.416.n.7.* & multa notat *Luc.de Penn.in l. vnic. C. de Mulier.*

Vt propterea, quamuis ad lucran-
35 dam dotem attendatur Viri domicilium, eiusq; Statuta, *DD. in l. exigere dotem, ff. de iudic. Bart.in l.cunctos populos, C.de summ Trin.& Fid. Cathol. Dec. cōs.19. Affl.dec.226.* tamen quādo Vxor ad suas ædes Virum ducit, inspicitur Vxoris domicilium,*Bald.in l. fin. C.vbi à comp.Iud.* Quod intelligas, vt per *Cremens. & add. sing.* 67. dummodò appareat animus perpetuæ habitationis, insequitur *Arnon. epitom.* 28. *Cotta memor. dos repetitur, in fin.* quos *Auus meus* refert *ad Capyc.decis.* 135. *vers. fin.& decis.176.nu.1.*& declarat *Consil.Staiban.in obseru.ad resol.* 91.*num.61.cent.2.*

Hinc Iudex dùm essem M.C. iudi-
36 caui,quòd etsi bona mobilia domi reperta Viri præsumantur, *Bald. in l. ob maritorum, num. 3. vers.Rouaco in dubium, C.de vxor pro marit.* si Maritus tamen se receperit ad Vxoris lares, præsumuntur Vxoris,ex *Bald.* doctrina *in cap.iurauit,de probat.& in cap.ex parte, de consuet. Auo meo ad cit.Capyc. decis.135.in fin.Surd.de aliment.tit.1. quæst. 123. num. 24. Fontanel.de pact. nupt. claus.6.glos.1.p.3.num.39.tom.2. pag.mihi* 275. decisum per illum Senatum subnectens aduersùs Viri Creditores.Singulare tamen *Ruin.* aduertit *cons.58.nu.4.*necnon *Passerr.cons.163. nu.* 13. quòd ad effectum, vt mulier fruatur Statuti priuilegijs,sub quibus Vir eius cōprehenditur, tāquàm ciuis loci illatuentis,nō est opus,quòd sit ad viri tectum traducta,cum sat sit,quòd, marito volente,sit parata ad accessum, & perpendunt illam eundi potentiā.

Illud prætereà priuilegiū pijssimū,
37 atque ex Imperiali lenitate procedens, quod pupillis, viduis, diuturnoque morbo fatigatis,seù aliter fortunæ iniurijs afflictis conceditur,nè inuiti trahantur ad Iudicem, quem ipsi non elegerint, de quo in *l. vnic.C.quand. Imp.int.pupill.vel vid.* quamuis,pietate suadente,maximè omnium fauorabile sit, adeò vt ex quocunque priuilegio alteri sub quibusuis clausulis concesso, nunquam illi derogatum censeatur, ni specialis, eaque expressa derogatio interuenerit, vt communitèr sentiunt *DD. in add.l. vnica*, & ostendit *Præs.de Franch.decis.192.nu.* 3.necnon *Reg.Capyc.Latro decis.68.ex num.7. lib.1.Scialoy.de foro compet.cap.* 15. *ex num.102.* Attamen nullas vires obtinet, quotiescumque cum Neapolitanis quæstio sit:nàm eos,etiam contra miserabiles, suo amplissimo priuilegio potiri, non ambigitur,vt obseruant *Carau. in hoc.rit.ex nu.5.Tartagl. in prax. M.C.causar.ciuil.cap.2.nu.23. Visconti ad Franch.decis.416.Marcell. Calà de mod. artic.§. 1.glos.1.num.93. Auus meus ad Capyc. decis.59 Nouar.in pragm. 1. de immun. Neap.& cit.prax. elect.forens.tom.1.sect.4.quæst.62.Consil. Carleual add. sect.8.nu.678.Capibl. de Baron.cap. 53. nu.15.tom.2.Scialoy. de foro competent.cap.18.num.7.Consil.*

Rocc.

Recc.lib.2.reſp.79.nu.13.Praſ.de Amat. conſ.31.num.2.

Eadem ratione, quamuis Capuani
38 Ciues non abſimili fruantur prærogatiua, nè extra proprios fines iudicium vllum ſuſcipere cogantur;eos tamen indiſtinctè trahi conſtat, quotieſcumque à Neapolitanis ad iudicium vocantur, vt deciſum refert *Vrſill. ad Affl. dec.133.n.8.Carlenal.cit.diſp.2.n.677.Nouar. in pragm.1.collect.3.n.8.de immun.Neapolit.*Idemq;in Coſentinis, qui pari,ac Capuani,priuilegio fruuntur, nè illud aduerſùs Neapolitanos obijcere poſſint, ſcripſit *Thor.p.1.compend. deciſion. verbo Neapolitani Ciues.*

Quinimò, etſi in hijs, quæ ad mer-
39 cium rationem ſpectant,peculiare ſit, vt non niſi coràm ſuo Iudice poſſint Mercatores conueniri, & ad illum alios trahant, vt obſeruat *Soccin. verbo Actor, regul.10.limit.7.*ex *Paul.de Caſtro in l.fin. col. 1.ff.de iuriſdic.omn.Iudic.* Quod in hoc Regno pluribus priuilegijs Venetis, & Raguſeis Mercatoribus conceſſum eſt. Adhùc tamen ceſſare illorum priuilegia,ſi cum Neapolitanis concurrant, pluries S. R. C. decreuit,teſte *Thor.2.part.Cōpend.verbo,Remiſſio cauſæ,*qui ibidem diſcriminis rationem oſtendit, cùr non idem ſeruetur contrà eos, qui laneæ,aùt ſericæ artis priuilegijs potiuntur:nempè quia,cum ij, ſiue originis, ſiue incolarus, iùre eodem, quo, & cœteri Neapolitani priuilegio fruuntur, iniquum eſſet,ius ipſorum fauore introductum cōtra eorumdem cōmodum exercere.

Iſthac immunitate Neapolitani an
40 etiam aduerſùs Regię Dohanę Locatos fruantur? acerrima eſt inter Noſtrates diſſenſio(Cuius quidē Dohanę Menepecudum, celebris fama eſt, vtilitas maxima, vtporè quæ Reges,Catholicum,& Chriſtianiſſimum,diuiſione vnitos, vnione diuiſerit; noſtriſq; temporibus eiuſdē Dohanæ machina incrementum ſuſcepit ex ſolertiſſima Regiæ Cameræ diligētia (in ea enim ſemper alter illius Tribunalis Præſes reſidet) adeò, vt inter non minimos Regiæ Curiæ introitus cōnumeretur. Quod non eſt mirum, ſi vetera ſecula animaduertamus,quādo pecus ab eo, quòd perpaſcat,denominatum fuit, à quo pecunia dicebātur vniuerſa,quòd in pecore tunc omnis pecunia cōſiſtebat, *Varro lib.4. de lingu. latin.*etenim pecuniæ appellatione rem ſignificari. *Proculus* ait, *l. pecunia appellatione 4. ff.de verb. ſignif.*& pecuniæ verbum nō ſolùm numeratam pecuniam cōplectitur;verùm omnem omninò pecuniam, hoc eſt omnia corpora: nam corpora quoq;pecuniæ appellatione contineri, nemo eſt,qui ignoret, *l.pecunia verbū 178.ff. eod.* Demùm pecuniæ nomine non ſolùm numerata pecunia,ſed omnes res,tàm ſoli,quàm mobiles,& tàm corpora, quàm Iura continentur,*l.pecunia nomine,223.ff.eod.*Dohanę igitùr Menepecudum pecunia, vt par eſt, in pecore conſiſtit, *Blond. lib. 8. Roman. triumph.ſuper pecuaria agricultura,* innuit originem Menepecudum, & ante *lib.5.ſub vectigali pecuario, Salluſtr. in Catilina,*meminit de Catilina, qui miſit ad ſollicitādos Paſtores in Apulia, atq; *Horatius lib. 2.O.6.& l.3.O.4.* ac *Martial. lib.2.epigr.46.*memores ſunt de pecoribus Apulię,de quibus *Garſias de Barionouo pag.105.Frece.de ſubfeud. authorit. Baron. 46. Pancirol. lib. vlt. var. lect. cap.vlt.de tributis paſcuor. & Faber ſemeſtr. lib. 2. cap.25.in fine,*ait, antiquitùs Romanis omnem publicum redditum fuiſſe in paſcuis, *Iouius l. 4. hiſtor. Reg. Moles deciſ. quaſt.6.ex §.1, de dob.Menep.Apuliæ.*)

Atq;Neapolitanis,vti potiori priuilegio,ac maiori munitis,palmā dandam contrà Locatos,veriùs videtur:Regina enim Ioanna nullam Regni Magiſtratibus iuriſdictionem ademit,cum ab eorum cognitionē Neapolitanos ſubtraxit; aùt vllum Neapolitanis priuilegiū priuatum conceſſit;ſed ſibi ipſi tantùm in ſuis Tribunalibus Neapolitanorum cognitionem reſeruauit, cœteris Iudicibus penitùs eorum cognitione denegata,ita vt veriùs nō cōprehenſi,quàm ab aliorum iuriſdictione Neapolitani exempti cenſeantur,vt primus docuit *Caran. in hoc rit. n.7.Nouar.cit.q.63.n.*

2.*Carlenal.q.6.sect.8.n.780.Præf.Mer-
lin.cap. 99.n.2.lib.1.*Modò huiusmodi
ius, quod abusiuè priuilegium appel-
lamus, cum à Regina Ioanna sit indu-
ctum, sicq; sit anterius priuilegio Re-
giæ Dohanæ, quod ab Alfonso Primo
vires accepit, vt post *Frecc.* scribit *R.
de Ponte de potest. Proreg. tit. de regal.
imposit. §.8.num.56.* siue à Ferdinando
Primo, vt censet *de Rosis select. iur.ob-
seruat.cap.85.num.11.* qui nonnulla de
pascuis in partibus Apuliæ recenset.
Imò inter Regni leges adnumeretur,
cũ nedùm sit in hoc Ritu M. C. inser-
tum, sed & in Pragmaticis Regni. V-
tiquè erit præferendum cunctis cœte-
tis priuilegijs. Nec ex Locatorum pri-
uilegio fuit vlla ex parte derogatum:
quandoquidem priuilegio, vt aiunt, in
41 corpore Iuris clauso, nequaquàm per
posterius priuilegium derogatum cen-
setur, quominus etiam contra priui-
legiatum locum habeat, ni specialis,
expressaq; huiusmodi derogatio habe-
retur, vt tradunt *DD. in Auth. qua in
Prouincia, C. vbi de crim. agi oport.* adeò,
vt neque generalis clausula huiusce-
modi priuilegijs obsit: cum ea non ad
priuilegia in corpore Iuris clausa; sed
ad ea dumtaxàt referatur, quæ priua-
ta sunt, & extrà Iuris corpus vagan-
tia, vt docuerunt *Glos. in add. Auth. qua
in Prouincia,* & ibidem *Bart. Bald.* &
alij, *Ias. in l.1.n.16.ff. de constit. Princip.
Menoch. de præsumpt. lib.6. præsump.49.
nu. 13. Reg. Reuert. decis.97. Ann. alleg.
53. num.25. alleg.56. num.23. alleg.64.
num. 16. & allegat.69. nu.33. Carlenal.
de iudic. lib. 1. disp.2. quæst.6. sect.7. nu.
579. Capibl. de Baron. tom.2. pragm.3.
cap. 12. num.3. Thor. p.3. compend. decis.
sect.2. verbo Neapolitani Ciues, Reg. de
Marin. ad Reuert. dec.215. ex n.3. lib.1.*
Insupèr non modò priuilegium Re-
42 giæ Dohanæ illi Neapolitanorum nõ
derogat; sed ex subsequutis Regum
confirmationibus, de quibus supra in
princ. per illorum priuilegium cun-
ctis alijs derogatur. Cum igitùr aper-
tissimè omnes exteros, quamuis priui-
legiatos, Neapolitani trahant, non est
ratio, cùr Regiæ Dohanæ priuilegium,
quod in corpore Iuris clausum est,
sub amplissimo illo Neapolitanorum
non comprehendatur. Hancq; aleam
in gratiam Neapolitanorum, quòd tra-
hant Locatos, & non trahantur, inse-
ctantur *Thor. in compend. dec. to.3. sect.
2. verb. Neapolitani, & sect.3. verb. Re-
missio,* quinquies in S. C. decisum no-
tans, *Gallupp. in prax. S. C. p.2. cap.6. nu.
92.* nec non *Constant. Cæsar. in specul.
peregr. qq. quæst. 15. ex num.42.* deter-
minatum subnectentes, atque pluries
S. R. C. decreuit, mecum suffragia
præstantibus DD. Consil. Marchioni-
Latertiæ, Scipione de Martino, & Ca-
rolo Vergara (ex quibus liquet, no-
43 strum S. C. in quasi possessione esse, vt
super huiusmodi remissione cogno-
scat, & iure ex traditis à nobis in *rit.
265. num.73. tom.2.* Vnde non est am-
pliùs hæsitandum: Stylus enim ita ser-
uatus concedit iurisdictionem proce-
dendi in similibus causis, *Glos. in l.1.
verb. Duumuiris, C. de emancip. liber.*
quam insequitur *Gratian. discep. for.
cap. 154. num.18. tom.1.* & vnicum a-
ctum sufficere in iuribus incorporali-
bus, maximè si sit vltimus, ad huius-
modi iurisdictionem acquirendam,
notant *Anna alleg.151. num.1. Gomez
in l. 45. Tauri, num.42. Mastrill. decis.
12. num. 3. Reg. Capyc. Latro decis.77.
num.12. lib 1.*

Contrariam verò partem, nempè in
fauorem Locatorum contrà Neapoli-
tanos, ex *Reg. de Ponte cit. §.8. nu.49.*
sustinent *Consil. Carlenal. add. sect.8. n.
687. Neuar. cit. prax. de elect. for. tom.1.
sect. 4. quæst.47. num.3. & quæst.62. in
fin. Danz. de pugn. DD. tit. de immun.
Neapol. cap. 1. num.11. Scialoya de for.
compet. cap.18. num.19. & cap.20. nu.9.*
qui ampliant, quòd habeat Regia Do-
hana iurisdictionem in Neapolitanos
ad instantiam Locatorum; cui senten-
tiæ fauere videntur scita eiusdem S. C.
Anno 1644. relatore D. Consil. Mu-
scettola, contrà Donatum Antonium
Grimaldi Neapolitanum, instante Io:
Petro Manzella Locato. Anno 1655.
eodem referente, in causa hæredum
Amati de Alexio, cum Hieronymo
Le-

Letitia. In Banca de Martino,& decisum quoq; memorat *Gizz. ad Capyc. Latro decis.54.num.13.lib.1.*quem refert, & insequitur *Coda in sua praxi cap. 3.num.2.vers.fidatur namque, Seuerin. ad Sanfelic.decis.*400.*vers.limitatur tertiò*, *Capon.lib.2.discept.forens.* 90.*num.*71.

Quibus quidèm vires auxiliares
44 non præstant exarata à *Reg. de Pont. cit. loco*, qui huius opinionis Achilles præconizatur. Nihil enim ibi à *Regente* adducitur ad hanc speciem pertinens; quippè cum egisset de pascuorum Custodibus,qui vulgò *Cauallarij*, appellantur, vt in ijs custodiendis diligentiam adhibeant,subdit: *Qui omnes gaudent fori priuilegio, vt cognosci non possint de quocunque delicto, nisi à Dohanerio, cui concessum est merum, & mixtum Imperium super omnes Locatos, seù Dohanæ subditos; in tantùm quòd fuit decisum, habere iurisdictionem etiam contra Neapolitanos.* Quibus verbis id solùm docet,vt pascuorum Custodes, seù alij Dohanæ subditi, possint,si in officio delinquant,à Dohanerio puniri, etiam si sint Neapolitani; nec ideò sequitur, in ijs, quæ ad Dohanam non spectant, in Neapolitanos censeri priuilegium ademptum,prout ità eumdem *Regëtem* explicant *Carleual. d. num.* 687.& *Thor.cit.loco*, quo casu cum Neapolitanus in officio delinquit, videtur iuris ratio postulare, vt officij Iudex ipsum delinquentem cognoscat: *Periniquum enim esse*, exclamat Imperator *in l. periniquum, C. de iurisd. omn.Iudic.eos,qui professiones aliquas, seù negotiationes exercere noscuntur,Iudicum,ad quos earundem professionum, seù negotiationum cura pertinet, iurisdictionem declinari conari.* (de quo *text.* aliqua apùd *Hyppol. de Marsil. singul.*560.*Vrsill.ad Affl.decis.* 41.*num.*5.) Vt proindè quamquàm ex prædictis Neapolitanus Dohanæ subditus, si circà illud munus delinquat, cognoscatur à Dohanerio; non indè sequitur, vt in cœteris quoque actibus minimè suo fruatur priuilegio.

Ex quo *text. in l. periniquum, & in*
45 *cap. 1. §. fin. de priuil. in 6.* tradidere Nostrates, Neapolitanum Baronem, si de actu ad Baronis officium spectante conueniatur, siue ciuilitèr, siue criminalitèr agatur, minime gaudere priuilegio fori, *Carau.in hoc rit. num.* 30. *in fin. Capyc.decis.*59.& ibi *Auus meus, Borrel. ad Belluc. in specul. Princ. rub.* 11. *§. videndum,lit.F.vers.exemplo,R. Tap.in l. fin. 1. par.cap.5.num.15.ff.de Constit.Princip.Capiblanc.in pragm.*12. *num.* 2.*& num.*3*de Baron.lib.1.& tom.* 2. *cap.* 85.*nu.*2.*Ann.sing.*57.*Nouar.cit. quæst.*63.*num.*27.*Carleual.mem.sect.*8. *num.* 681. *Scialoya de foro compet. cap.* 35.*num.*5.quibus Neapolitanis Baronibus in ijs,quæ ad Baronis munus non spectant, integrum, illibatumq; priuilegium custodiri, decreuit Collaterale Consilium, teste *Gallupp. in prax.S. C. p.* 2.*cap.*6.*num.*93.*in fin.* Huiusmodi verò DD. antinomiam conciliat *D. Altimar. cit. tom.* 1. *de nullit.quæst.*30. *sub num.*54.*vers.Verùm ego,*sciro S.C. quo fuit remissa causa Mathei Sansone Neapolitani Actoris, ad Regiam Cameram Summariæ,cum Iacobo Casso indohanaro,& sic satisfactum huius *Ritus* Sanctioni. Quod tamen non semper, sed perpensis causarum figuris, ac circumstantijs insectandum.

Concinit, conuentum ad instantiam
46 Neapolitani ad reddendum rationes non posse trahi, sed illas reddendas in loco administrationis, vt post alios, in praxi seruatum ostendit *Nouar. in prax.elect.fori sect.*4.*quæst.*34.*ex num.* 1.*& de grauam. Vasall.grau.* 26.*nu.*3. *&* 4. insequitur *Gizz. ad Capyc.Latro decis.* 113.*num.*5.*lib.* .*ex text.in l.*1.*&* 2. *C.ubi de ratiocin.Escob.de ratioc.cap.* 7. *Auend. de exeq.mand.cap.*1.*num.*16. *Gratian. dec.*180.*Cõsil.Paschal.de patr. potest.p.*2.*cap.*2.*num.*108.*& in add.post dict. tract. num.* 11. *Consil. Rocc. de societ. mercat.notab.*100.*n.*211.*& D.Nicolaus Vincent. Scoppa*, vir eruditus, *in obseru. ad Gratian. decis.* 108.*nu.*5.qui me allegat in *ritu* 230. *num.* 32.*lib.*2.

Fauetq;alia decisio relata per *Gizz.*
47 *ad Capyc.Latro decis.*54.*num.*11.Neapolitanum nempè habitatem in aliquo

Op-

Oppido, si ibi deliquerit, non gaudere fori priuilegio.

Sed his obstant, cum minime Nea-
48 politani, siue velint, siue nolint, valeãt, neque tacitè, neque expressè, prorogare iurisdictionem Iudicis non sui in præiudicium Ciuitatis, Caran. in hoc rit. nu.7. cuius rationem, quam habuit à Federido Longo Fisci Patrono, perpendit Cafar. in spec.q.q peregrin. quæst. 23.§.1.num.18.& 19. & memorati Federici iuris responsum rescribit Nauar. de elect. fori, quæst.69. vers. quam retinendo, Schrader. cons. 17. col.23. vers. similitèr, & ciuibus. pag. mihi 110. inter consil. Porcholt. par.2. Vrsill. ad Affl. dec. 41. sub num. 9. decisum tradens, Auus meus ad Capyc. decis.9.nu.4. & ibi Masull. nu. 16. Thor. in C. rer. indic. cas.60. miscell. 21. ex num. 162. R. Rouit. prag. 5. vbi de delict. quis conuen. deb. Paschal. p. 3. cap. 3. num.28. Reg. Sanfelic. decis. 400. p.3. Consil. Rocc. resp.79.n.12.lib.2. declarat Cafarus add. specul. quæst. 15. ex num.39. Capon. discept. forens.90.nu. 62.to.2. & conferunt tradita à Bald. in cap. Imperialem, §. fin. col. vlt. de prohib. feud. alien. per Fed. Gulielm. de Benedict. cit. loco, verbo, & vxorem nomine Adelasiam, decis. 2. num. 54. quos refert Reg. Sanfelic. cit. decis.400.num.4.lib.3. illam præbens cautelam, quòd Procurator Ciuitatis instet procedi in M.C. vigore priuilegij Ciuitati impartiti, quæ suum Ciuem reuocare, & vendicare potest, si alibi se transferat, ex Gl. & Bart. in l.1.§. per hanc, ff. de rei vendic. non verò Incolam, cui libet priuilegio renũciare, vt in terminis Incolæ, & habitantis Neapoli scribunt DD. apùd Thor. in C. rer. indic. alleg.15.n.11. Cõferrq; quod peculiaritèr aduertit Affl.
49 in const. si quis in posterum, n.56. dicẽs, regulam, Reo plures Iudices habente, electionem esse Actoris, coràm quo eum conueniat, non militare, quando Reus haberet plures Iudices ex priuilegio: nàm tunc Rei esse electionem subnectit, & post eumdem Affl. decis. 257.n.5. Carleual. de indic. disp.2. quæst. 6. sect. 6.nu.479. & sect.7.nu.608. docet Formosin. de indic. p.2. ad tit. de for. compet. cap. ex parte, quæst.12. ex nu.5. & proindè contumacia incusata contrà Neapolitanos nulla redditur, exequutũq; restituitur, Grãm. vot.27. Auus meus cit. loc. Caran. in hoc ritu memor.

Singularitèr præterea hic venit no-
50 tandum, quòd Neapolitanus damnificans conuenitur in loco damnificato, dummodò tamen animalia damnum dantia ibi reperiantur, vel aliàs reperiatur ipse Dominus, Capiblanc. loco cit. Altimar de nullit. rubric. 9. quæst. 26. num. 68. Sanfelic. in prax. sect.19.num.1. nec pro solutione bonatenentiæ, à qua nullus possessor excusatur, Campag. in cap. Regn. In kalendis Maij, num. 13. de appret. fol.182. Ludouis. decis. 279. Nicol. Marotta de collect. seù bonaton. cap. 3. num. 3. nec Neapolitani, pragm.4. vbi Rouit. de immun. Neapol. R. Moles decis.5. de funct. fiscal. Capon. discept. forens. 90.nu.19. & 46. tom. 2. sicuti possunt conueniri ad solutionem salarij Medicorum, & similium, Nouar. sup. pragm. 1. de cess. bonor. collect. 2. num. 13. & p.1. quæst. forens. 75. Capiblanc. de Baron. pragm. 12. num.7. Seuerin. ad Reg. Sanfelic. dec. 400. vers. limitatur quintò.

Vlteriùs priuilegium huiusmodi lo-
51 cum obtinet, quamuis Neapolitanus agat ex iure cesso, siue ex causa onerosa, siue lucratiua, Affl. & Vrsill. dec. 74. num. 6. Paschal. de patr. potest. p.2. cap.2. num.91. Capiblanc. cit. cap.53. nu. 25. Thor. p.1. compend. verbo Cessionarius, Nouar. cit. in loc. necnõ Scialoya num. 10. Carleual. mem. sect.8.nu.661. Gallupp. in prax. p.2. cap.6.n.64. Consil. Rocc. respons. 79. tom.2. Donad. lib.2. de renunc. cap.16. sub nu.25. & dixi supra in rit.290. ex num.5. Dummodò cessio sit facta bona fide: nam concurrente fraude, huiusmodi cessat priuilegium, vt si acta fuerit, lite iam à cedente mota in foro conuenti, Thor. in compend. decis. tom.3. sect.3. verbo Remissio; vel contra viduam, idem Thor. in supplem. compend. verbo Remissio, vel absq; causa, quod fraudem arguit, ad tex. in l. per diuersas, C. mandat. Cald. Pereyr. de empt. & vendit. cap.24. num.34.

Nouar.

Nouar. de priuil. miser. perſ. cap. 17. D. Luca ad Franch. deciſ. 195. nu. 1. Propterea S.C. reformando decretum D. Iudicis Golino, remiſit cauſam Reu. D. Antonij Ciaccone, Neapoli habitantis, ceſſionatij D. Vincentij Ciaccone, cum Vidua Catharina Aſcione, ad Curiam Caſalis Toraldi, ex quo agnouit ceſſionem factam in fraudem, vti ſine cauſa, die 5. Iunij 1675. confirmauitq; in gradu reclamationis die 30. Ianuarij 1676. ſuffragia præſtantibus DD. Conſil. Eraſmo de Ponte, Aulæ Præfecto, Paulo Iannettaſio, Aloyſio Maria Macedonio, D. Michaele Muſcettula, & D. Antonio de Sylua, penès Carolum Ardia Actuar. M.C.

Etiam ſi poſt delictum, vel contra-
52 ctum, obtentum eſſet priuilegium Ciuilitatis Neapolitanæ, extendit *Caron. in hoc ritu, nu. 6. Maſull. ad Capyc. deciſ. 86. in fin. Giurb. deciſ. Sicil. 23. nu. 4.* dummodò non in fraudem contractus, vel delicti, *l. fin. C. de bon. eor. qui ſibi mort. conſciuer. Oldran. conſ. 4. de Franch. deciſ. 209. Reg. Tapia in Conſt. Regn. De perſonis, nu. 33. Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 7. §. 7. num. 16. Caball. reſol. crim. caſ. 108. Ann. ſing. 140. Farinac. in pract. crim. de inquiſit. quaſt. 8. ex num. 105. Carocc. de except. quaſt. 3. excep. 22.* Vt propterea ſi lite pendente ſuperueniat priuilegium, itaut non ſit ad hunc effectum procuratum, ſed ex accidenti, vel motu Principis, Reus forum immutat, ad *text. in l. idem Vlpianus 14 ff. de excuſat. tutor. de Franch. deciſ. 544. num. 5. & 17. Cabed. deciſ. Luſit. 24. Capiblanc. de Baron. pragm. 8. nu. 318. Maſull. ad Capyc. dec. 51. num. 13. Giurb. deciſ. 23. num. 4. & deciſ. 82. nu. 7. Nouar. in cit. prax. elect. & variar. fori, quaſt. 13. num. 2. & 11. Lect. 3. Luc. ad Franch. deciſ. cit. 544. n. 4.* memores ambo *Caran. in hoc rit.* deciſum refert *Graff. de excep. excep. 3. nu. 28. Praſ. Merlin. lib. 1. cap. 8. num. 6. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 421. num. 26. & 28.* Quicquid velint indiſtinctè *Fermoſin. in cap. ex parte, de foro compet. quaſt. 8. Carleual. de iudic. lib. 1. diſp. 2. quaſt. 6. ſect. 7. num. 635. Merend. lib. 24. controu. cap. 38. ex num. 67.* Vnde Mulier, mortuo viro, & impubes, defuncto patre, viduale, & pupillare priuilegium quò ad lites incœptas etiam obtinet, *Bald. dec. 70. Lancellot. de attent. lim. 10. n. 21. Aufrer. ad Tholoſ. dec. 147. Nouar. ſect. 4. quaſt. 13. add. tract. Praſ. Merlin. loco cit. num. 8.* de Pagano effecto Milite loquuntur *Mantua de priuil. Milit. priu. 30. Decian. tract. crim. to. 1. lib. 4. cap. 24. Caball. reſol. crim. centur. 1. caſ. 147. num. 7.* & de effecto Clerico pendente iudicio, *Felin. in cap. ex tenore, col. 10. fallent. 11. de reſcript. Gabriel. concl. 2. num. 29. de iudic. Alex. in l. cum quadam puella, nu. 3. ff. de iuriſd. omn. Iudic. Bart. in l. 1. ff. de pœn.* Qualitas enim adueniens enti, nouum ens conſtituit, & reponit illud in diuerſam naturam, *cap. ſtatutum, de elect. in 6. Marſil. ſingul. 520. Menoch. lib. 1. de arbitr. quaſt. 11. num. 13. & de recup. poſſeſſ. remed. 6. num. 8. Surd. de alim. tit. 5. quaſt. 4. num. 21. & tit. 9. quaſt. 29. n. 12.* Vnde *Bonus de Curtili in tract. de Nobilit. p. 3. num. 114.* ſcripſit, qualitatem, aùt dignitatem ſuperuenientem quandoque operari, vt quis valeat ſe excuſare ab eo, quod promiſit, inſequitur *R. Valenz. conſ. 34. num. 107. lib. 2.* ex *Iacob. Butric. in l. quiſquis, in fin. C. de Epiſcop. & Cleric.*

Ad homines verò Caſalium Nea-
53 polis hoc fori priuilegium minime extendi, ex *Angel. in Auth. quib. mod. natur. effic. ſui, §. ſi quis igitur, el 2. n. 1. & Io: Angel. Piſanell. ad Afflict. dec. 74. in fin.* obſeruat *Auus meus ad Gramm. deciſ. 21. num. 10.* confirmantq; *Præſul Ricc. deciſ. 84. num. 18. p. 3. & D. Carolus Rota ad Ronit. conſ. 60. num. 11. lib. 1.* notans, Neapolitanos propriè dici Ciues, qui naſcuntur Neapoli, non incius Caſalibus, ex anagrammate puro nempè: *Neapoli natus*, & propterea non deberi legatum, puellis Neapolitanis relictum, Caſalenſibus, quibus Caſalenſibus non competere priuilegium Neapolitanis ceſſionarijs impartitum, quod trahant, & non trahantur (de quo nos ſupra) ex *Reg. Capyc. Latr. deciſ. 54.* concludit. Licèt autem huius

huius opinionis sectatores, ac sigillatim *Aunm meum*, improbent *Consil. Carleual.add.loco nu.673.Consil.Franc. Maria Prat.lib.1.discept.forens.cap.16. & lib.3.cap.18.Nouar.in prax.elect.for. quast. 63.num.4.Luca ad Franch.decis. 316.nu.4.Donad. de renunc.tom.2.cap. 16. nu. 22.de Angelis ad Gizzar.decis. 71.nu.8.D.Consil.Altimar.cit.tom.1.de nullit.rub.9.q.30.n.10. & 11.*cui non arridet distinctio ex verbis *Ritus* excerpta, de qua infra. Nihilominùs,& *Aui mei*, & cœterorum opinio rectè tueri potest:etenim eorum fermo versatur de priuilegio ab hoc *Ritu* impartito dumtaxàt Neapolitanis,quod trahanr, & non trahantur, & non generatim,quòd priuilegia non extendantur ad Casalia, (de quo videndus *Capon.to.2.discept.for.115.*) idq;ex eiusdem *Ritus* verbis. Hic n.*Ritus* in prima parte, loquens de priuilegijs immunitatum,& exemptionum,comprehendi etiam Casalia voluit,in eorumq; beneficium illa cõfirmauit ibi:*In dicta Ciuitate nostra Neapolis,eius Casalibus, & pertinentibus*. In secunda verò parte, cum de foro loquitur, memorat tantùm Ciues Neapolis,& habitantes in ea, eiusquè districtu,ibi; *Quod Ciues nostra Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius districtu*, vt notat *Scialoya in cit. tract.de foro compet.cap. 18.sub num.6.* relato *Auo meo in dict. loco*, qui propterea *Auus meus nu.11.* statim subsequitur: *Licèt alia priuilegia*,illis scilicèt Casalibus,*competant*. Id quod deducitur etiam ex *text.in l. 2.ff.de verb. signific.l.pupillus, §.Vrbs, ff.eod.*vbi Vrbis appellatio muris finitur, *in cap. Ego Ludouicus 63. distinct.* in quo in donatione Ciuitatis Romanæ facta Ecclesiæ, fuit expressè dictum, cum Ducatu Vrbis, & territorij, concinunt *Glos. in l. si finita, §. si de vectigali, verb. per longum.ff.de damn. infect. Castrens.in l.76.§.1.num.2.ff.de*
54 *leg.1.* Insupèr Vrbs,& Ciuitas vnum, & idem sunt, *l. si quis, l.singulorum C. de ædific. priuat.l.præscriptio, C.de oper. publ.*sed certum est,appellatione Vrbis non contineri Castra, & Villas eidem Vrbi adiacentes, *l. nam quod liquidè, §.fin.ff.de penu. legat.*nec proinde appellatione Ciuitatis. Tantò magis,cùm in legatis fiat plena interpretatio, *l.in testamentis, ff.de regul.iur.*&
55 tamen legatum factum de eo,quod est in Vrbe,non extenditur ad ea,quæ reperiuntur in alijs locis extrà Vrbem posita, licèt sint eidem Vrbi adiacentia,*d.l.nam quod liquidè, §.fin.Menoch. lib.4.præsump.126. & cons.498.nu.34. Tusc. tom.1.concl.280.Oldrad.cons.12. Azeued. ad Cur.Pisan.lib.2.cap.5.nu.3.* Igitùr multò magis hoc erit in priuilegijs concessis Ciuitati,vt non extendantur ad Villas adiacentes: cum priuilegia sint strictissimè intelligenda, quãdo sunt contra Ius commune, *l. si quando C.de inoff. testam.*Propterea dicit *Additio Alex.cons.27.vol.6.*dictum *Angeli in cit.8.si quis igitur*,esse verius in priuilegijs, quæ sunt contra Ius cõmune, & obseruat *R.de Ponte cons.55. n. 35.lib.2.Mart.Laud.in tract.de priuileg. quæst.99.*expressè notat, priuilegium concessum Ciuibus, vel Ciuitati comprehẽdere Comitatenses, nisi cõtrarium de mente Concedentis appareat, & pro opinione *Angeli* scripsit *Soccin.sen.cons.86.n.1.vol.4.*post *Bald. in cap. 1.num.10.de capit.qui cur.vend.*
. Sed quæstionem simplicitèr,an pri-
56 uilegium concessum Ciuitati, etiam eius Casalibus impartitum censeatur? satis doctè inuestigat *Felin in cap.Rodulphus,col.9.de rescript.Bald.*autem *in l.vt inter Diuinum,C.de Sacrosanct.Eccles.n.8.*opinionem affirmatiuam quoque amplectitur, licèt subnectat,*Glos.* alitèr sentire,attẽta vna lectura,quam ipse non approbat, sed *Gulielm.* affirmatiuè sentientem sectatur, & idem prorsùs firmat *Alex. cit.cons.27.vol.6. num. 10.*ex *Bart.in l.2.de verb.signific.* & in alijs locis,per *text.in l.qui ex Vico, ff. ad municipal.* & *Anchar. in cap. fælicis,de pœn.in fin.& in cap.Canonicè statuta, de Const.& in cons. 437.Affl.de iur. prothomis.in princ.l.sancimus,num. 1.& 2.*concludens,etiam Villis,& Castris sub Ciuitate sistentibus, illud ius
57 prothomiseos competere (Nota tamen

men singularitèr, quòd in hoc iure prothomiscos, si concurreret aliquis de Villa cum Ciue, præferri Ciuis debeat, ex hijs, quæ notat *Iacob. Nouell. de iur. prothom.* §.7.*num.*38.sicuti, admissa sententia, quòd Casalensis gaudeat prærogatiua, quòd trahat,& non trahatur, Ciuis, & habitator Neapoli trahit Casalensem, vt decisum tradit *Carol. de Rosa ad cõsuet. Neapol. in princ. ex num.* 30. *pag.*5.) quem *Gulielmum*, aliosquè insequuntur *Guid. Papa dec.* 365. *& conf.* 134.*num.*1.*Franc. Marc. dec.* 365.*par.*1.*Borrel. de Magistr. edict. cap.* 5. *num.* 3.*lib.*1.*Couar. pract. qq. cap.* 37. *num.*7.*Girond. in tract. de priuileg. cap.*2.*quæst.*4.*num.*54.*Auil. in cap. Pratorum, cap.* 6. *glos. verb. Fierra, num.*6. *Valenz. cons.* 2. *num.* 87. *Nouar. lib.*1. *quæst. forens.* 130. *& cit. tract. de elect. fori, quæst.*63.*sect.*4.*Reg. Sanfelic. decis.* 189. *lib.* 2. *de Georg. alleg.*15.*Trentacinq. cons.*3.*num.*21.alijq, apùd *Donad. add. cap.* 16. *ex num.* 10.*Costa* Siculus *cons.* 1.*nu.*31.*Molfes. ad Consuet. Neap. p.*2.*tit. de person. quæst.*9.*nu.*7.nectens, Neapolitanas Consuetudines etiam Casalia ligare, *Caput. in prælud. ad præd. Consuet.* §.4.*de loc. & district.*

58 Intellectus verò citati §. *si quis igitùr*, cuius literæ *Angel.* innititur, & ante ipsum *Iacob. de Beluiso*, teste *Alex. in Rubr. ff. solut. matrim.* in affirmando priuilegium, i legis, vel statuti, Ciuibus Ciuitatis concessum, ad Comitatiuos non porrigi: cum variè à DD. adducatur; ideò aduertendum puto, quòd Imperatores cum perspexissent Curialium Ordinem satis diminutum, penèque destitutum, dum inter alia onera, quę subibant, id erat pręcipuum satis onerosum, ferèq; intolerabile, exigendi nempè tributa, eaq; à subditis non soluendo, vel difficilè exigendis, vel conueniendis, si exigere nequibant, ea de suo soluere adstringebantur: hinc ad inopiam isti Curiales versabantur; ideò, vt illum amplissimum Curialium Ordinem, tàm Imperiali AErario proficuum, seruarent, multa in eorum beneficium Cæsares statuere; præcipuè, vt naturales filij, si ipsi per patrem, vel ipsimet mandato patris in testamento Curiæ Ciuitatis offerrent, ad natalia pristina, ac si legitimè nati fuissent, restituti erant censendi, quamuis pater alios liberos legitimos, & naturales haberet, vt ex *Aldob. Inst. de nupt.* §.*aliquando*, recenset *Caluin. lexic. iur. verb. Oblati Curia*, & ex traditis per *Mynsing. Inst. de hared. qua ab intest. defer.* §. *quibus, ex num.*4.ibidemq; per *Franc. Broeum in* §. *intestatorum, pag.* 502.*& Io. Bercolten. sub n.*5.*eod. loc.* ex *Cassiod.* alijsque. Et propterea in memor. §. *si quis igitùr*, il 1. sanciendo hunc legitimandi modum per oblationem, Curiæ cum hæsitatio oriri potuisset, an solùm illi, qui sunt in Ciuitate orti, illum nanciscerentur? ad hoc dubium resecandum subsequitur Imperator in adducto §. *si igitùr, il secondo*, dicens: *Si verò nec Ciuis ipse consistat; sed ex Villa quadam, seù Vico sit oriundus, illi à patre offeratur Ciuitati, aùt semetipsum offerat, sub qua Ciuitate, Villa, aùt Vicus tributa persoluit*. Et sic quando ex his verbis inferre voluit *Angel.* quòd natus in Villa non dicatur Ciuis illius Ciuitatis, sub qua subest Villa, dùm Imperator dixit: *Si verò non Ciuis ipse naturalis cõsistat, sed ex Villa oriundus*, quasi quòd expressè ibi natum in Villa, dicat Imperator, non esse Ciuem; est aduertendum, Imperatorem sub illis verbis: *Si verò nec Ciuis*, non hanc voluisse decidere quæstionem, neq; hanc tradere theoricam; sed voluit explicare, quod in præcedenti §. seù præcedentibus verbis dixerat de facultate concessa illi, qui ex qualibet oriatur Ciuitate, offerendi filios illius Curiæ; per quæ verba si Imperator idem dixisset respectu illorum, qui ex Villa sunt oriundi, poterat rationabilitèr dubitari, quòd solùm ijs, qui ex Ciuitate sunt orti, hoc priuilegium esset concessum, & proinde illa verba: *Si verò nec Ciuis ipse consistat*, debent intelligi, ac si dixisset: si verò non in Ciuitate esset ortus. Id quod liquet etiam ex sequentibus eiusdem §. vbi generalitèr per verba generalia dicēs, quòd

quòd si quis se offerat Curiæ, hoc nanciscitur beneficium, vel si ipse oriatur
ex Maxima Ciuitate Constantinopolis, vt explicat *Glos.* aùt ex Seniore Roma; & sic id quod per verbum *Ciuis*
supra dixerat, variat loquēdi modum
dicens: *Si oriatur*, & paulò inferiùs subiungit: *Aùt ex Ciuitate ipsa, sub qua
orti sunt, aùt sub qua Villa, aùt Vicus
tributa persoluit*, & sic illa verba: *Orti
sunt*, demonstrant, & declarant per illa verba: *Si verò nec Ciuis*, voluisse dicere, si verò nec ex illa Ciuitate sit ortus, prout in dies Ciuem illum appellamus, qui non solùm est in Ciuitate
natus, sed qui in Terra, Oppido, Castris, & Villa: Ciues namq; vocari dicit *Isidor. de ethimol. tit. de ijs, quæ ad
person. cap. 4. in princ.* quòd in vnum
coeuntes viuant, vt vita communis,
& ornatior fiat, ac tutior; quod quidem non perpendit *Angel.* dum ex dictis verbis in cit. *vers. si verò*, in illam
iuerit opinionem. Aliqua ad rem dixi in *rit.* 85. *tom.* 1. & in *rit.* 216. *tom.* 2.

Priuilegium autem Casali imparti-
59 tum minimè censeri concessum Ciuitati, cui subest, concludunt *DD.* apud
D. Reg. de Ponte cons. 51. *nu.* 33. *lib.* 1. &
in *l. ex pupilli, ff. de vulg. & pup. substit.*

In pœnalibus tamen, & odiosis, quod
60 statuitur pro Ciuitate, minimè comprehendere Casalia; sed tātùm in fauorabilibus, & beneficialibus, *Bart.* tradidit *in l. 2. ff. de verb. signific.* nec non
Alex. in Rub. ff. solut. matrim. multaq; notauit *Gratian. discept. forens. cap.* 217. *ex
n.* 1. reprobans in illa thesi adducta à
Iacob. Nouell. de iur. prothom. in princ. n.
111. haud refragante, quòd *Bart. in
cit. l.* 2. *num.* 6. ex *text. in l. Ciuitatibus,
de leg.* 1. *& l. Ciuitas, quod quis Vnin.
nom.* dixerit, vt condemnatis Ciuibus
videantur etiam condemnati Comitatiui: cum illius effatum locum vendicet, vel quando Comitatenses de illo facinore sint participes; vel quando
res, etsi odiosa, omnibus etiam congruat: quod *Gratian.* inquit, declarari
per *Felin. in add. cap. Rodulphus, nu.* 9.
concl. 4. *de rescript. Rebuff. in memor. l.*
2. *col.* 5. *vers. denegatur in materia congruenti, de verb. signific.* & *Lancellot.
Galiaul.* latè *de Stat. in præfat.* 8. *ex nu.*
59. idēq; *Gratian. in cap.* 383. sermonē
61 habens de iurisdictione concessa de
Ciuitate, an intelligatur etiam concessa de Castris ipsius? & negatiuè sentit
quò ad iurisdictionem delegatam; affirmatiuè verò sub *nu.* 18. quò ad ordinariam, tanquàm fauorabilem, &
ampliatiuam, & confirmant *Ann. alleg.*
27. *Reg. Capyc. Latro consult.* 69. *num.*
19. *lib.* 1. *Gramm. cons.* 48. & cœteri à
Donad. adducti *cit. cap.* 16. *num.* 20. *&*
21. qui *in vers. & respectu ciuium*, notat, in odiosis damnato Ciue, comprehendi dumtaxàt originarium, ex *Aretino cons.* 77. *Caphal. cons.* 451. *num.* 10.
alijsquè, & non ex priuilegio, post
Gramm. consil. ciuil. 5. *nu.* 7. & *Paschal.
de patr. potest. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 34. & an
valeant Casalia à Ciuitate dismembrari, & separari? pertractant *de Georg.
alleg.* 15. *Censal. ad l. vnic. C. si quis Imper. maledix.* §. 8.

Hinc priuilegium Neapolitanis in-
62 dultum, vt non torqueantur ex testibus ad informationem Curiæ receptis,
siue, vt Nostrates dicunt, ex processu
informatiuo, nisi ex speciali Principis
dispensatione, amplectitur homines
Casalium, *de Franch. decis.* 143. 316.
& 459. *Camill. de Medic. cons.* 149. *nu.*
34. *Reg. Tap. decis. S. C.* 4. *num.* 4. *Præs.
Merlin. lib.* 1. *cap.* 100. *num.* 4. & memini in *rit.* 54. *num.* 9. *lib.* 1. quem locum
laudat *de Rubeis certam.* 12. *num.* 23.
Quod ampliatum fuit ad Regni Barones, siue illi sint, siue non Neapolitani, *Reg. Rouit. in prag. de immun. Neapol. concess. num.* 17. cum alijs, quos sequitur *D. Scoppa in annotat. ad Sarn. in
prax. crim. part.* 2. *formul.* 47. *num.* 17.
qui potissimùm Nos laudat in *rit.* 259.
num. 15. *tom.* 2. & diximus *cit. rit.* 54.
quo se decepit *Capiblanc.* dum in *prag.*
12. *nu.* 2. *de Baron.* asseruit, Baronem,
quamuis exterum, ciuilitate Neapolitana gaudere, ipsumque insequutus
fuit *Thor. p.* 2. *compend. decis. verb. Baro
extera nationis*, quos refellunt *Præs.
Merlin. controu.* 79. à *nu.* 17. *lib.* 1. *Reg.
Sanfelic. decis.* 65. *num.* 15. *tom.* 1. ex

Con-

Conſil. Carlenal. de iudic. diſp.2.quaſt. 6. ſect. 8.num.697.verſ.dum verò, & dixi in *ritu 49.ſub num.8.lib.1.*

Alterum prætereà priuilegium huic
63 Ciuitati conceſſum, quòd Studentes, & exteri ſine mulieribus expelli poſſint à conuicinio honeſto, ex *Cap.* Regis Catholici *66.* de quo *Taſſon. de antefat. verſ.3.obſer.3.nu.233.Conſil.Rocc. de offic.tit.de pot.& offic. elect. num. 32. & 121.* (quod reſtringitur ſi habitent ſimul cum Neapolitanis, vel alijs perſonis honeſtis, etiam ſi penſionem ſoluerint, vel ſi lauream Doctoratus ſuſcepetint, ex adductis per *Ann. ſing.* 338. idemq; de Scholari Clerico, & licẽtiato notatur) ſicuti interpretatũ fuit non amplecti Studentes Neapolitanos: ſic nec illos Caſalium, ex *cit.l.qui ex Vico, ad municip.de Franch.dec.316. num. 3. Ann. conſ.59.R.Rouit.in prag. de Scholar. doctor. num. 4.Medic.conſ. 149.num.33.Conſil.Prat.cit.cap.16.nu. 8.lib.1.& cap.18.lib.3.ac reſponſ.crim. 24.num.23.*

Dubium tamen exortum fuit, an
64 eodem priuilegio gaudeant Caſalenſes, ſi Caſalia ſint diuiſa quò ad iuriſdictionem à Ciuitate Neapolis? & affirmatiua prodijt determinatio, apùd *Praeſ.de Franch.cit.deciſ.316.* quia illa iuriſdictionis ſeparatio solùm quò ad ipſam iuriſdictionem effectum ſortitur; in cœteris autem Ciuitatis remanent, prout per prius, *l.1.C.de Metrop. Beryt. lib. 10.Reg.de Pont.conſ.51.vol. 1. Gizzar.deciſ.71.Reg.Rouit.conſ.10. num. 10.lib.2.*ibique *D.Altimare,Reg. Sanfelic. deciſ.50.num.1.& deciſ.327. tom.3.Praeſ.Merlin. cent.1.cap.99.Conſil. Prat. add.cap.16.Taſſon.cit.tract.de antef. verſ.13.obſeru.1.n.92.Reg.Galeot.lib.2.contron.20.* reſtringens *num. 33.* ſi Caſalia ſint ſeparata à Ciuitate quò ad omnia, quia ſeparatorum ſeparata eſt ratio, & ſeparata ſeparato iure cenſentur, cui limitationi contradicunt *Caſtrenſ.conſ.307.lib.2.Lanar. in repet. cap. 1.de his, qui in feud. dar. pot. nu.42.Laganar.ad Rouit.in pragm. 1.de Militib. D. Luca ad Franch. deciſ. 316.num.5.* aduertens *num.7.*legatum relictum alicui, vt habitet in Ciuitate, deberi habitanti in Caſali, *Thor. in compend. deciſ. p. 3.ſect.3.verſ.remiſſio alicuius vaſalli,* reſcribẽs iuris reſponſum V.I.D.Io: Antonij Pariſij Baronis Caſalis Panicocoli: qua de re idem *Thor. p.2.compend.verb.remiſſio delinquentis pro delicto,* recolligens labores Alexandri Palmerij, *Reg.Marinis tom. 2. quotid. reſolut. cap. 115. Agat. Aſſantus inter alleg.* eiuſdem *Reg. tom.3. alleg. 33. Camill. de Medic.conſ. 118. Reg.Valenz.conſ.79.*

Huiuſmodi fori priuilegium *Ritus*
65 noſter impartitur, nedũ Ciuibus Neapolitanis, ſed & Neapoli dumtaxàt habitantibus, & proinde eo ipſo, quòd quis habitat, trahit, & non trahitur, vt obſeruat clarè in hoc *Ritu Carau. num. 34.* & tradunt *Gramm. deciſ. 87. Annotatio ad Cap. 53. in lib. priuileg. pag. 46. verſ.Nota, Muſcatel.in praxi p.2.gloſ.competentes,nu. 76.Conſil.Carlenal. add. ſect. 8.num.655.Thor.compend. deciſ.to.3.ſect.2.verbo Neapolitanus.* Cœteris verò priuilegijs, vt gaudeat, neceſſe eſt, quòd ſit Ciuis, de quo infra. Lapſi proptereà fuere *Gallupp.in cit.prax.p.2.cap.6.ex nu.64.& Nouar. add.tract.ſect.2.quaſt.39.num.4.* autumantes, non gaudere præfato priuilegio, niſi qui per habitationem facti fuerint ciues. Sufficit enim attenta *Ritus* ſanctione, quòd habitet, ſcilicèt, quòd tantùm ſtet in Ciuitate abſque vxore, & familia, *Affl.in Conſt. Regni quiſquis,n.6.* qui differẽtiam notat in-
66 ter habitatorem, & habitantem: nam habitator ille cenſetur, qui vxorem, & familiam habet; habitans verò, tantùm ſtans in loco, abſq; vxore, & familia, ex *text. in l. eſt differentia, ff. in quib.reb.tacit.hypoth.contrah.Tiraq. in tract. de retract. conſang. §.9.gloſ.2. vtrb.Suo domicilio, pag. 149.Vrſill.*indiuidualitèr *ad Affl.deciſ.334.ſub n.5.* quem laudat *Giurlin. contron.forenſ. cap. 37. num. 46.* à qua differentia non recedit *Carpan. ad Conſt. Mediolani, cap.375.num.97.tom.2.* necnon *Cancer. p.3.var.tit.de content. iuriſdict.nu.42. & 43. Conſil. Carlenal.de iudic.tom.1.*

lib. 1. tit. 11. disp. 2. quaest. 1. nu. 10. latèq; Iul. Capon. tom. 4. discept. forens. 295. art. 2. ex num. 6. & de exercente tabernam scripsere Annus meus ad Gramm. decis. cit. 87. num. 9. vbi Mari, post Garan. in hoc rit. num. 30. & 31. Muta dec. 81. num. 10. Apicell. alleg. 19. num. 10. Reg. Sanfelic. decis. 68. num. 9. vol. 1. declarans in illa thesi num. 19. de exercente fundacum, seù apothecam, Alex. cons. 50. lib. 1. & de famulis, quòd dicantur habitare, quia non dicitur ibi tantisper hospitari, Bart. cons. 42. vol. 1. Bonacos. de famul. quaest. 176. & quaest. 237. Mollignat. in tract. de appellat. vtriusque iur. extens. num. 519. meminit Danz. de pugn. DD. tom. 3. tit. de praent. cap. 2. sub num. 1. Caran. in hoc ritu memor, & ante eum notauit Bart. cons. 42. nu. 2. vers. secundò quia, lib. 1. quem laudat Tusc. in conclus. iur. verbo, habitatio, concl. 7. & in terminis huius Ritus decisum refert Thor. in famulo, in supplem. Compend. verbo Ciuis Neapolitanus, & priùs Gramm. cit. decis. 87. nu. 4. quem laudat Carpan. ad cit. Const. cap. 1. nu. 16. Caroec. de loc. p. 1. tit. de famul. nu. 43. Cancer. var. resol. tom. 3. cap. 10. num. 42. & 43.

Propterea Peregrinus non dicitur
67 habitare, quia in Hospitio habitat animo statim recedendi, l. 1. §. penul. ff. de ijs, qui deic. vel effic. & videndi Afflict. in Const. quisquis, num. 6. Camill. Salern. in add. ad proœmium ad Consuet. Neap. incip. Ad hoc, vt quis, fol. 157. Apostill. magna ad Roman. cons. 624. verb. requiruntur, & verb. secundò quaero, & qui habitat ob negotia sua tractanda, recessurus illis cõpletis, eadem Apostilla cit. loco, quam refert Tusc. d. concl. 7.

Nota tamen, quòd habens merito-
68 rium, videlicèt apothecam, in qua exercet de die artem, sed de nocte recedit, clausis ianuis, non dicatur habitare, Bald. cit. cons. 234. in fin. vers. Nec dicitur istud, lib. 1. Non enim dicitur habitare, momentaneè habitans, Fanut. de moment. tempor. cap. 31. n. 29. Paul. Bellon. de potest. cor. qua in contin. fiunt, lib. 2. cap. 96. num. 3.

Ex quibus vacillat decisio, apùd
69 D. Consil. Hodiern. ad Surd. decis. 329. sub num. 2. cuius meminit Francisc. de Petris cons. 15. nu. 17. & Thor. in compend. decis. p. 3. verb. Remissio causae praeambuli, meritò in gradu reclamationis reuocata, & DD. allati non loquuntur in terminis Ritus: Etenim Napodan. in Consuet. Pupillus, num. 10. de in integrum restitut. eamdem traditam ab Afflict. distinctionem confirmat, his verbis: Aliud est dici habitatores, quàm habitantes; quia habitatores dicuntur, qui habent domicilium; habitantes verò, qui non habent, cum serui dicantur habitantes, & Napodani sermo est de Consue-
70 tudinibus, quae habent locum inter Ciues, & habitatores huius Ciuitatis, idemque Napodanus firmat in consuet. vbi domus, verbo siuè, num. 61. ibi: Ita enim vult dicere, siue habitator, & in vers. qui non sit, num. 62. ibi: Et sic sufficit, quòd sit habitator, siue incola, deniquè idem subijcit in vers. contra Ciuem, num. 71. non legas hanc literam coniunctim, vt requiratur, quòd sit Ciuis, & habitator, sed separatim, quasi dicat, rusticus non habet ius congrui contra Ciuem, nec contra habitatorem, sequitur Lelius Caput. in consuet. si moriatur, in praeludio, §. 5. num. 8. P. Molfes. par. 2. tit. de personis, quaest. 1. nu. 3. Rosa ad consuet. Neap. in princ. ex n. 49. pag. 6. de eadem quaestione latè agit, Capon. videndus in mem. discept. 295. ac de Napon. meminit quoque, prout & de Caran. in hoc ritu, Thor. in supplem. cõpend. verbo Ciuis Neapolitanus, decisum referẽs, nulla habita ratione sciti per D. Hodiernam relati, & in his terminis videtur loqui Capiblanc. tom. 2. de Baron. prag. 8. cap. 60. sub nu. 14. qui perperam laudat Reg. Rouit. in pag. 1. nu. 9. de immun. Neapolit. cuius sermo non est respectu huiusmodi priuilegij, sed aliarum immunitatum: maximè cum sit loco, & non personis elargitum, Fontanel. de pact. nuptial. claus. 3. gl. 2. num. 77.

Atq; idem Capiblanc. in add. prag. 8.
71 cap. 53. num. 20. loquitur de inquisito in Curia Baronis, qui aufugerat ad hanc Ciuitatem, & vti fugitiuus non di-

dicebatur habitare, ex *Maſcard. de probat. concl. incip. domicilium, num.* 26. & addo *Rip. de peſte, de priuil. contr. cauſam peſt. ex num.* 180. notantem, fugitiuum in tertij præiudicium non dici abeſſe, ac diſcrimen inter habitantem, & habitatorem, de quo *Garau. in hoc rit. nu.* 32. præter *Napod. & Affl.* aliud ſcribit *Vrſill. ad Affl. deciſ.* 384. *num.* 6. S.C. ſcitum nectens, & *Capibl. cit. tract. de Baron. pragm.* 8. *n.* 257. *p.* 1.

Hinc orti in Ciuitate per accidens
72 neq; hoc, neq; alijs fruſtur priuilegijs: nempè ſi pater prægnantem vxorem in aliquem locum tranſtulerit, ibique vxor, partu edito, ſtatim ad propriam Patriam reuertatur, *Ripa de peſte p.* 2. *ex num.* 182. *Boer. deciſ.* 13. *à num.* 51. & alij apùd *Viſconti ad Franb. deciſ.* 197. *verſ. Ciues ad hoc, D. Reg. Moles in deciſ. tit. de ciuil. Neap. acq.* §. 8. *quaſt.* 2. deciſum teſtatur *Franc. de Petr. cit. conſ.* 15. & poſt *Anum meum ad Grãm. deciſ.* 103. *nu.* 94. obſeruat *Conſil. Hodier. ad cit. Surd. deciſ.* 329. *ſub num.* 5. fraus enim ab omni excipitur diſpoſitione, & in nulla vnquàm latitudine includitur, *l. non ſolùm, §. fin. l. Aurelio, §.* 1. *ff. de liber cauſ. Bald. conſ.* 40.

Pluribus tamen modis dicitur quis Ciuis: Primò enim Ciuis efficitur per originẽ, & eſt, qui naſcitur in Ciuitate, in qua Pater domicilium habet, ex *text. in l. Ciues, C. de incol. lib.* 10. *l.* 3. *C. de municip. lib.* 10. *l. aſſumptio,* 6. §. 1. *ff. ad municip. Carleual. cit. diſput.* 2. *num.* 50. *Rouic. conſ.* 85. *num.* 3. *tom.* 1. *Mut. Surgens de Neap. illuſtr. cap.* 27. *nu.* 15. ibiq; *Marc. Ant.* frater *in add. pag.* 411. *conſid.* 1. *Antunez do Portugal. in tract. de donat. Reg. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 15. *ex nu.* 13. qui ſtrictè loquendo venit appellatione Ciuis: nempè Ciuis per extenſionem, non per comprehenſionem, *Reg. Tap. deciſ. Collater.* 3. *n.* 79. & *dec.* 14. *num.* 5. *Rot. ad Rouit. cit. conſ.* 60. *nu.* 23. *lib.* 1. Quæ quidèm ciuilitas originis an admittatur, ſi quis recedens à Patria, alibi domicilium transferat: inquirunt idem *Carleual. add. loc. ex nu.* 124. *Sadarin. reſponſ.* 1. *à num.* 2. *Ganauer. deciſ.* 41. *Dexart. deciſ. Sardin.* 67. *Sanfel. deciſ.* 74. *n.* 6. *Nouar. ſect.* 2. *q.* 39. *Marcian. diſput.* 43. *ex n.* 8. *lib.* 1. & peritus, ac omni Magiſtratu dignus. *D. Caietanus Ageta* in tractatu, ſub prælo exiſtente, *Annot. pro Reg. Ærario ad Dec. Reg. Moles* §. 8. *de ciuil. Neap. q.* 1. *n.* 11. qui ſub *nu.* 16. ſermonem habet de Nobilibus Sedilium huius Ciuitatis extrà Regnum domicilium cõſtituentibus. Secũdò Ciuis efficitur per incolatũ, & domicilium, iuxtà *text. in l. incola* 29. *ff. ad municip. & l.* 1. *C. de incol. lib.* 10. & tradunt *Rouit. in prag.* 1. *num.* 2. *de ceſſion. bonor. Staib. obſeru. ad reſol.* 92. *à num.* 8. *Brill. ad conſuet. Neap. tit.* 28. *cap.* 2. *ex nu.* 108. *Reg. Moles in add.* §. 8. *à nu.* 20. *Conſil. Altimar. ad Rouit. in mem. conſ.* 48. *n.* 26. qui in omnibus, & per omnia verè Ciuis eſt, *Staiban. cit. reſolut.* 92. *num.* 24. Quod hodie eſt indubitatum per *Pragm. primam, de immunit. Neapol.* (de qua meminit *Garau. in hoc ritu ex num.* 33.) concedentem, alienigenis vxorem Neapoli ducentibus, & domum ementibus, vel ædificantibus, vt habeantur tanquàm oriundi, & gaudeant, *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 384. *num.* 5. *Gramm. deciſ.* 87. & *conſil. ciuil.* 159. *num.* 30. *Ann. alleg.* 74. *Piſan. ad Gaet. rub.* 27. *num.* 8. *Camill. de Medic.* memoratam Pragmaticam interpretans, *conſ.* 80. *num.* 4. *Io: Franc. de Leonard. in tract. de Magiſtrat. Regn. cap.* 1. *num.* 61. *Ther. p.* 1 *compend. verbo ciuis,* Anuè requiratur continua habitatio, vel ſufficiat pro maiori parte anni? *Roman. ſingul.* 676. *nu.* 1. & ad rem *Boſſ. de Princip. n.* 371. Tertiò demùm per allectionem, quando in loco, vbi fit Ciuis, cõmoratur: nam etiam verè Ciuis dicitur, & gaudet omnibus priuilegijs, prærogatiuis, exemptionibus, ac immunitatibus, prout gaudet verus originarius, & naturalis Ciuis, *Paris de reintegr. feud. cap. quaro Dominus, Menoch. lib.* 6. *præſumpt.* 42. *Piſan. ad Gaetam in ritib. R.C. rub.* 10. *ex n.* 19. *R. Rouit. add. conſ.* 48. & *ſeq.* & idem *Rouit. to.* 2. *conſ.* 62. *à nu.* 1. vbi differit etiam pro Ciue vigore Statuti, ibiq; *D. Altimar.* qui requiſita, & attinentes quæſtiones nectit, *Reg. de Marin. obſeru. ad Reg. Reuert.*

uert.in decis. 297. & alios modos, quibus quis efficiatur Ciuis, tradit adductus *Reg.Rouit.tom.1.cons.* 48. ac ibi *D. Altimar.* cœteros cōgerit casus, & alia tradit *Cardin. de Luca tom. 3. tract. de praem. disc.* 37. *Reg.Moles tit.de immunit.* §. 8. *quaest.* 1. *cum seq.* & præcipuè *quaest.* 7. *Landulf. de Aquino* apùd *Reg. de Marin.lib.3.alleg.*102.

Quòd autem domicilium conside-
74 retur tripliciter: nempè Naturale, Commune, & Accidentale, optissimè monent *Gayll. 2.obseru.36.num.3. Farinac.in fragm.verb.domicilium, num.* 194. *Menoch. lib.6.praesumpt.42.nu.3.* & alij, quos laudat *D. Ageta cit.loc.ex num.* 37. potissimùm allectione, vel ex priuilegio, quibus competit prerogatiua, sicuti & originarijs, vt mox dixi-
75 mus: nàm Ciuilitas, quæ ex priuilegio acquiritur, vera, & non ficta Ciuilitas est, *Hended.cons.5.num.8.vol.1. Rom. cons.62.n.9.Reg.Sanfel.dec.74. & 75. lib. 1. Hyppolitus Vannius* apùd *Rouit.cons.49.lib.1.* Quod fortiùs ven-
76 dicat locum, si in priuilegio concessionis fuisset dictum, vt habeatur in omnibus pro originario (sicùt fieri solet) quia tunc quò ad iuris effectum in nihilo ab originario differt, *Cyriac. cit. controu.* 303. *nu.*32. & *controu.*205. *nu.* 56. *lib. 2. Decian.cons.16.nu.79. vol.4. Boer. decis.260. Menoch.cons.738.n.6. vol.* 8. *Costa inter cons. eiusd. Menoch. cons.678.num.1.vol.7. Sese decis.90.n.2.* & seipsi super *rit.85 num.3.* Quam conclusionem *Nouar.grau.32.n.7.* extendit ad Ciuium filios in alio loco habitantium, & *Surd. cons.65.num.7. lib.1.* de quo *D.Altimar.cit.obseru.48. num.*19. Et si eodem tempore in loco domicilij, & originis alicui iniungantur munera, tenetur potiùs subire id, quod in loco originis ei fuit iniunctum, ex *Glos. vlt. in l.1.C.de municip. & orig.* vbi *Platea*, & comprobatur ex *tex.in l.libertus, §.praescriptio, ff.ad municipal. de Marin. lib.1.resol. 63.num. 5. Nouar. sup.l.originem, C.de municip. lib.* 10. *Capiblanc.de Baron.prag.10.n. 75. Maur. allegat.4.nu.3.Luc.in tract. de pluralitate legali, cap.70.nu.4. Montanar.de administrat.Vniu.pragm.2.ex num.334. Dominic.Homen.de Almida Media in analysi excellētiarum in Iure numeri quinarij, cap. 5. num.*15. secus autem notat, si diuersis temporibus munera conferantur: nam tunc priùs iniunctum subeundum est, ex *l.si pluribus, in fin. ff. de leg.*1. vbi præfertur, qui præuenit.

Expositos in Xenodochio D.Mariæ
77 Annunciatæ, gaudere priuilegijs Ciuitatis Neapolis, decisum indicat *D. R. Moles* mem.§.8. *quaest.*3. & comprobat *Montan. controu.* 30. *num.*19. cum enim ignoretur eorum origo, ex loco, in quo sunt expositi, illam sumunt, *Vinc. de Ann. singul.* 185. Eorum tamen filij si extrà nascantur Ciuitatem, illis non fruuntur: cum prærogatiua gaudendi ciuilitate originis paternæ, à Iure est elargita veræ origini paternæ; origo autem vera expositorū ignoratur, *Montan. & Moles cit.in loc.*

Quibus quoq; gaudēt Infideles bap-
78 tizati in Ciuitate: per Baptismum enim dicitur homo renasci, *Reg. Moles cit. tit. & 8. quaest. 3. Montan.mem.loc. num.*20. Quod *Gratian.* limitat *tom.1. discep. forens. cap. 75. num. 16. Praesul Rocca disput.iur.tom.1.cap.83.n.4.* Tantaque est vis Sacri Baptismatis, vt si Turca Christianam Mulierem in concubinam habuisset, postea ad Fidem conuersus, illam in vxorem ducat, filij interea ex concubinatu nati legitimantur propter Matrem fidelem, & conuersionem ad Fidem, *Adam Kell. de iur.success.ab intest.tit.7.num.*18.

Baro dicitur Ciuis suæ Baroniæ lo-
79 ci, in quo possedit feudum, vt insinuat *Capon. discept.for.55.ex n.1.to.1.* & obtinet, vti Primus Ciuis, vsum vtendi pascuis Vniuersitatis, vti habent duo ex Ciuibus ditioribus: qua de re *Capiblanc.in pragm.12.de Baron.n.28.* & ibi *Rouit. & Nouar. de Franch.* & ad eum *Luca decis.197.Consil.Ioseph de Rosa consult.9.ex nu.23.lib.1.Gananer. decis.37.Consil.Altimar.ad Rouit.cons. 62.n.18.to.2.Carleual.cit.loco nu.656. & 697.Reg.de Ponte de potest. Prorreg. tit.de elect.Offic. §.2.nu.1.Thor.add.p.*

3.*fect.*

3.ſect.2.verb.Officialis,Praſ.Gananerr.
dec. 38. n.12.quod explicat R.Galeot.
lib.2.contron.37.adcòq;poſſit ordinari
ab Epiſcopo loci feudi, Capcn. ibid.

Scholares etiam ſtatim, ac Schola-
80 res efficiuntur,ſortinntur forum loci
Studiorum,idq; ex ſpeciali priuilegio
in l.2.C.de incol.lib.10.& in Auth.habi-
ta,C.nè filius pro patre,Fermoſin.de in-
dic.p.2.ad cap.ex parte 15.de for.compet.
quaſt.14. Thor.p.1.compend.decif.verb.
Habitans,Pereyra de iur. Accadem.lib.
3. diſput. 4.ex nu.392.Coler.de proceſſ.
execut.p.2.cap.1.nu.40.& alijs medijs,
Conſil. Staiban. in obſeru.ad reſolut.fo-
renſ. 92.ex nu.66.cent.1.Luc.ad Gra-
tian. cap. 181. & in Regno adeſt Cap.
incip. Inter virtutum,verſic. volumus,
decernimus, & mandamus, Reg. Rouit.
in rub.prag.de Schol. doct. gaudentque
priuilegijs Ciuium , & non oneribus,
Dec. in l.ſi Ruffinus,nu.13.C.de teſtam.
Milit. Tiraquel. de Nobilit.cap.6.num.
49.Praſul D.Franc.Verd.in proœm.In-
ſtit.lib.1.lemm.8.n.48.amplians ſub n.
52. verſ. 14.ad electionis fori benefi-
cium,ex Nouar. in prax. elect. for.ſect.
2. quaſt. 15. num.1.Viu.deciſ.55.nu.1.
Rydolfin. in prax. p. 3. & 4.num.118.
Salgad. in labyr. cred. p.1.cap.7.nu.40.
tom. 1. Solorz. de Indiarum iure lib. 2.
cap.25.num.117.tom.1.Mart.de iuriſd.
p.4.cent.1.caſu 39.Bened.Carp.in prax.
crim. p. 3.quaſt.110.num.8.Scialoya de
for.cōp.cap.16. Quiduè ſi,elapſo quin-
quennio, habitauerit,recipiendi cauſa
praximab Aduocatis? aduertit Amaya
in cit.l.Ciues,num.106. Nouar.in l.nec
ipſi 2.C.de incol. lib.10.Conſil.Altimar.
ad Rouit. conſ.48.num.38.P.Mendo de
iur. Accadem.lib.1.quaſt.42.vel extra
Studium reperiantur,vt in propria Pa-
tria , vel alibi ſolatij cauſa , Carleual.
lib. 1. tit.1.diſp.2. quaſt.6. ſect.5.num.
496.Nouar.de elect.for.ſect.2.quaſt.15.
num. 3. tom.1. Piſan.ad Gaet.in Rit.R.
C. S. tit. de fundic.flagell.ex num.184.
qui in nu. 173. cum ſeq.extricat quæ-
ſtionem à me excitatam in Rit. 272.
ex nu.62.& ſcitum S.C.quo fuit data,
in concurſu cum Studio,doti prælatio.

Omnes Iudices , & illi , qui hono-
81 rem , & dignitatem in hac Ciuitate
adepti ſunt,etiam exteri,hoc fruuntur
priuilegio, ex Caran.in hoc rit. nu.21.
& 23.notat Conſil.Carleual. cit.loc.nu.
656. Guid.Papa deciſ.631.Donad.tom.
2. de renunc.cap.16.ex num.26. etiam
Milites Hiſpani,nedùm qui in eadem
Ciuitate ſtipendia merent , ſed qui in
ea morantur,Thor.in ſupplem.compēd.
verb. Milites,Reg.Sanfelic.deciſ.74.to.
1.& vti habitantes, & vti Ciues, No-
uar. de elect.ſect.2.quaſt.38.nu.7.Ann.
ſing. 365. Ricc. collect.269.Scialoya de
for. compet. & cap.18.n.4.Franc.Mar-
cus deciſ.713.num.26.p.2.Paris de Pu-
teo de ſyndic. verb. Ciuilitas Officialis,
cap. 1.& 2.Mut.Surgens ad Marc.Ant.
Surgen.de Neap.illuſtr.lib.1.ad cap.16.
n.25.Taſſon.de antefat.verſ.3 obſeruat.
3.n.171. latè idem Thor.relato quoq;
Caran. p. 3. compend.deciſ.ſect.2.verbo
Officialis quamuis,inquirens, an tene-
antur ibi ſoluere gabellas? quod tan-
git Auus meus ad Capyc.deciſ.209.n.6.
82 Eodem modo Doctores exteri con-
ducti ad legendum in hoc ampliſſimo
Studio,ex Caran.in hoc ritu, num. 22.
verſ. intelligendo pradicta,Reg.Sanfel.
add.loco n. 4.Ann.ſingul.365.Reg.Tap.
deciſ.Supr.Senat.Ital.14.nu.4.Lenaud.
tract.de Doct.p.2.§.29.D.Benedict.Pe-
reyra de Accademia, lib.8.tit.de Docto-
rib.n.1411.Idq;ad Aduocatos extēdit
Narbon.in l. 20. gloſ. 2.tit.1.lib.4.rec.
n.194.& ad Officiales Accademiæ , ac
Tribunalis Studij publici,P.And.Men-
do de iur. Accadem.lib.1.q.42.n.481.

Rector itidèm,vel Prælatus alicuius
83 Eccleſiæ,Innoc.in cap.ex ore,verſ.Item
in caſibus,de priuil. Glaſ. in cap. omnes
Principes,de maior.& obed.Bald.in l.2.
C. de infant. expoſ.& in tract.feud.cap.
1.qual.dom.propr.feud.priuet.Reputan-
tur enim, & ipſi tanquàm Ciues, Lof-
fred.conſ.4 ex nu.7.Bellett.diſquiſ.Cle-
ric.p.1.tit.de diſciplina Cleric.§.2.num.
17. Rota deciſ. 380. apùd Farinac.p.1.
recent.& videndus Donad. cit. tract.de
renunc.tom.2.cap.16.num.29.

Monachi etiā,Monialeſq;Monaſterij
84 in hac Ciuitate:dicuntur enim ſerui ,
& filij Monaſterij,in quo ſunt ingreſſi,
Apo -

Apostill. ad Abb. in cap. postulasti, nu. 5. de for. compet. incip. Illius Ciuitatis, Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo Moniales, fol. 104. Carol. de Grass. de effect. Cleric. effect. 1. num. 99. & 100. & Ciues propterea loci, vbi degit Monasterium, ex *Carau. in hoc rit. num. 24. Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo Moniales, versus med. Capibl. tom. 2. de Baron. cap. 57. nu. 2.* & aduersantes sententias conciliat *Molfes. ad consuet. Neap. p. 2. quaest. 7. num. 27.* ac dispungit *Boer. dec. 260. num. 31.* & an Clerici? *Velasc. consult. 100. Surd. decis. 120. Carol. de Grass. cit. tract. in praelud. num. 381. Oter. de pasc. cap. 8. Nouar. cit. loc. num. 8.* loquens de Monasteriorum animalibus
85 Quod, & in Clerico habente Beneficium in aliqua Ciuitate, intelligunt quoq; *Amaya in l. Ciues, num. 62. C. de incol. lib. 10. Reg. Galeot. contrad. 67. nu. 8. Rodoer. ad Reg. de Marin. resol. 220. num. 1. lib. 1.* & proinde ipsi liceat recipere Ordines ab Episcopo loci Beneficij, licet exigui, aduertunt *Reg. de Marin. lib. 2. resolut. 152. Consil. Altim. ad Rouit. cons. 48. num. 39. in fin.*

Tãdem pro coronide notãdum est,
86 quòd quamuis Reus extrahi nõ possit à proprio incolatu pro primis causis, nè subditi depauperentur, vt aureis verbis rescribit *Imperator in §. vnum quidem, versic. quid enim, Auth. vt omnes obed. Iudic. &c. in §. 1. Auth cit. diff. ind. coll. 6. §. sit tibi quoq; Auth. de mandat. Princip.* & de Iure Regni sancitũ est in *prag. 8. de citation. prag. 2. vbi de delicto, prag. 3. §. 3. & prag. 79. §. 6. de offic. S. C.* ac seruari Panormi indicat *Caracciol.*
87 *dec. Siciliae 38. n. 2. & 3.* ac proinde non possint mandata iustificata, nec primae citationes relaxari, nisi expressa causa priuilegij, cuius vigore Actor valeat trahere Reum extrà proprium larem, *Capiblanc. de Baron. pragm. 3. post num. 194. & pragm. 8. cap. 55. num. 14. tom. 2. Auus meus ad Capyc. dec. 18. n. 1. Nouar. decis. Apul. 216. Scialoya de for. compet. cap. 2. de for. domicilij compet. n. 5.* Quò
88 verò ad Neapolitanos, & habitantes, satis est, quòd habitatio innotescat, & sit decretum, *stante notoria habitatione*, absq; vllo priuilegio.

RITVS CCCII.

Tem, quòd Curia Capitanei Ciuitatis nostrae Neapolis, non possit cognoscere de causis ciuilibus, nec super tenoribus instrumentorum; sed tamen habet cognoscere de causis criminalibus, iuxtà antiquum ordinem antiquitùs obseruatum.

SVMMARIVM.

1 Ex Rituum *ordine indicatur, an veritati congruat effatum* Carauitae *insinuans, Capitaneum Ciuitatis Neapolis praesedisse M. C. V.*
2 *Causa liquidationis instrumenti est criminalis, & id latè probatur.*
3 *Iudicium aliquod, vt dijudicetur, an ciuile sit, vel criminale? quae sint inspicienda.*
4 *Instrumentum an liquidari valeat ad instantiam matris aduersùs filium?*
5 *Iudicandum non est exemplis, sed rationibus, nec debet attendi illud, quod fuit decisum, sed quod de iure decidi debuit.*
6 *Pactum, vt filius accusari possit de periurio ad instantiam patris, vel matris, vti contrà bonos mores, non est seruandum.*
7 *Mater liquidare non valet instrumentum contrà filium.*
8 *Filij, & Parentes non tenentur ad inuicem, nisi in quantum facere possunt.*
9 *Index ex officio repellere potest Actorem sine actione agentem.*
10 *In iudicijs quasi contrahitur.*
11 *Contractus non potest pro parte valere, & pro parte non valere. Et quid in sententia?*
12 *Purgatio morae semper admittitur de aequitate, tàm Canonica, quàm S. R. C. quando ius patris aduersa non fuit effectum deterius.*
13 *Renunciatio purgationis morae non valet in Regno.*
14 *Aduocatus an liquidare valeat instrumen-*

mentum contra Clientem pro palmario promisso?

15 *Beneficium, quòd teneantur in quantum facere possint, certis tantummodò personis concessum est, quæ enumerantur.*

16 *Doctrina* Consil. Paschal. de patria potestat. part.2.cap.9.num.42.*perpenditur.*

17 Ritus M.C.V.166. *tribuens paratam exequutionem instrumento guarentigiato, comprehendit omnes personas.*

18 *Quisque locuples, & soluendo præsumitur.*

19 *Iuramentum excludit beneficium, nè quis conueniatur vltra quam facere potest.*

20 *Beneficio, nè conueniatur vltra quam facere potest, nùm renunciari possit?*

21 *Renunciatio proprij iuris expressè, vel tacitè fieri potest.*

22 *Renunciatio generalis cum iuramento sat est, vbi specialis exigitur.*

23 *Aduocato ob causam orandam, quam pecuniæ summam dari permissum sit? & qualitèr Iudex in palmario ei taxando versari debeat?*

24 *Summum ius, summa est iniuria; vnde S.R.C. consueta æquitate, in iudicando, Dei vestigia nititur imitari.*

25 *Iudex cum taxare intendit palmaria Aduocatis, quid attendere debeat?*

26 *Aduocatus præstare tenetur patrocinium gratis Clienti pauperi.*

27 *In dubijs quæstionibus pro Reo iudicandum est, & adduntur alia notabilia.*

28 *Citatio nulla conualidatur per comparitionem citati.*

29 *Quid, si vitium consistat in forma, etsi comparuerit animo dicendi de nullitate?*

30 *Instrumentum liquidari minime valet, non facta requisitoria in loco destinato ad solutionem, vel in loco contractus, licèt in instrumento adsit pactum, vt liquidari possit in omni Curia, loco, & foro.*

31 *Quod declaratur non militare, comparente debitore, & non docente de pecunia in loco destinato existente.*

32 *Notario asserenti in instrumento in publicam formam redacto, se habere licentiam Principis instrumenta scribendi, & reassumendi per alios, an, & quando credatur?*

33 *Hæres creditoris an possit liquidare instrumentum, quando creditor in contractu pro se, & hæredibus non est stipulatus, & promissio solutionis nequidem creditori, eiusq; hæredibus facta est?*

34 *Actio accusandi de periurio commisso in persona testatoris, non transit ad hæredem, si ipsi hæredi non est iuratum solui.*

35 *Occurritur* Regenti Rouito decis. 26. & Consiliario Prato obseru.63. *pro hærede aleam sustinentibus.*

36 *Regula, quòd persona hæredis est eadem cum defuncto, ipsumq; repræsentat, suas habet limitationes, inter quas est restrictio in delictis priuatis.*

37 *Effatum, quòd nominato creditore in contractu, censeatur nominatus eius hæres, restringitur in casu hic adducto.*

38 DD. *per* Rouitum, *&* Pratum *adducti dispunguntur.*

39 *Ad libellam ostenditur,* decisionem 26. Reg.Rouit. *esse iustam, & prolatam in diuerso casu.*

40 *Stylus Notariorum, quòd intelligatur stipulatus pro creditore, & hæredibus, & proinde ex præsumptione Iuris intelligatur, ac si esset nominatus hæres, non vendicat locum in liquidatione instrumenti.*

41 *Perpenditur* decisio Præs. de Franch. 325.

42 *Clausula &c. non extensa in instrumento reassumpto, partiq; consignato, non potest ampliùs extendi.*

43 *Instrumentum non continens obligationem personalem debitoris an liquidari possit?*

44 *Tria sunt, quæ liquidationem instrumenti promouent: nempè obligatio personalis, debitum liquidum, & iuramentum de facie ad faciem.*

45 *Liquidatio instrumenti multoties fit quò ad districtionem bonorum tantùm, suspensa districtione personæ.*

46 *Actio realis oriri non valet absque personali obligatione.*

47 *Venditio annuorum introituum nùm fieri*

fieri possit ex interesse tertiarum:

48 *Pecunia numerata non requiritur ad constituendum capitale census, sed sat est aliquod debitum verum seruata forma Bulla* Nicolai Papæ V.

49 *Tertia decursa an constitui potuerint in nouum capitale, & in emptionem annuorum introituum.*

50 *Interesse debetur pro annuis redditibus non solutis.*

51 Textus in l.fin.C.de vsur.*declaratur, & disceptatur, an locum obtineat in interesse.*

52 *Interesse quando est certum, & debetur iure actionis,parit aliud interesse.*

53 *Opinio, quòd interesse conuerti possit in capitale,ex quo aliud interesse promanet, quomodo procedere debeat.*

54 *Annui redditus debentur tanquàm sors, cum eorum capitale censeatur demortuum.*

55 *Accessio accessionis non dicitur, quoties interesse exuit naturam interesse, & induit titulum alicuius sortis.*

56 *Interesse parere potest aliud interesse, quando illud deducitur in alium contractum, per quem extinguatur, ita vt incipiat deberi ex noua causa.*

57 *Idque eo fortiùs procedit, cum debitum extinguitur à viribus contractus censualis.*

58 *Maximè accedente relaxatione facta in contractu venditionis annuorum introituum.*

59 *Magna Curia Vicaria an sola cognoscat de præsentatione instrumentorum, etiam priuatiuè quò ad Barones? adducitur casus superioribus annis in eadem M. C. V. controuersus.*

60 *Actor sequitur forum Rei in qualibet actione, tàm reali, quàm personali.*

61 *Iura generalitèr loquentia, generalitèr intelligi debent; & cum non distinguunt, neque nobis distinguere licitum est.*

62 *Locus idoneus ad conueniendum Reum est Forus Rei.*

63 *Concessa cognitione delictorum læsæ Maiestatis, non venit illud in primo capite.*

64 *Cognitio iudicij exequtiui nùm tantum tributa sit M. C. V.*

65 *Clausula abdicatiua, & priuatiua, reddit priuilegiatos similes Clericis.*

66 *Vna causa excepta, regula aliarum causarum fundatur in contrarium.*

67 *Pactum exequtiuum est iudicium extraordinarium, & summarium.*

68 *Barones cognoscunt de liquidatione instrumentorum, & de apocis Banci.*

69 *Recensentur plures differentiæ inter iudicium liquidationis instrumẽtorum, & illud pacti exequtiui.*

70 *Apoca Banci verificata æquiparatur instrumento liquidato.*

71 *Adducitur scitum M. C. V. confirmatum per S.R.C.quo denegata fuit Baroni remissio cognitionis in pacto exequtiuo.*

72 *Stylus, etiam contra Ius Commune, vim legis obtinet.*

73 *Pactum exequtiuum assimilatur causæ liquidationis instrumenti,recognitionis apocarum, obligationum penès acta, & literarum exequtorialium vigore Consuetudinis, in quibus nulla datur remissio Baroni petenti.*

74 *Ratio vbi est eadem,licèt non expressa, habetur pro expressa, etiam in Statuto condito contrà Ius Commune.*

75 *Pactum exequtiuũ ex quibus oriatur.*

76 *Partes pacisci possunt, vt processus inchoetur ab exequtione.*

77 *Præceptum Iudicis, quòd soluat, æquiparatur mandato de parendo.*

78 *Remissio post sententiam non est concedenda Baroni illam petenti.*

79 *Concessio cognitionis causarum ad casus non expressos extendi non debet.*

80 *Clausula,* quòd debitor conueniri possit in omni Curia, loco, & foro, *opponi potest in contractu censuali.*

81 *Debitor, qui certo loco se soluturum pecuniam obligauit, si solutioni satis non fecerit, conueniri potest in quocumq; alio loco idoneo,*

82 *Baro remissionem petere non potest,cum Vasallus arctatus est ad soluendum in loco destinato solutionis.*

83 *Officialis Regiæ Cameræ Summariæ nõ potest alibi conueniri, nisi in Regia Camera.*

84 *Pactum exequtiuum non est causa.*

85 *Protectio est de Regalibus maioribus,*

quæ

quæ Regi competunt in signum Supremæ potestatis, nec alteri concedi, aùt communicari potest, neque in generali donatione iurisdictionis concessa intelligitur.

86 *Princeps si Superioritatis ius abdicatiuè à se concessisset, diceretur homicida suæ dignitatis; nec tali casu obstringeretur ad obseruantiam talis concessionis.*

87 *Authoritate propria quod facere licet, multo magis licet authoritate Iudicis incompetentis.*

88 *Praxis de expediendis literis exequutorialibus vigore Consuetudinis, vnde ortum habuit, & alia notabilia ad rem.*

89 *Pactum ingrediendi propria authoritate nùm valeat creditor exercere contrà debitorem, eiusquè hæredem, petendo familiæ associationem, absque partis citatione?*

90 *Dominus directus an possit apprehendere possessionem propria authoritate, sine nota turbationis, neque citato vtili Domino rei emphyteuticæ propter emphyteusim finitam, vel aliјs in casibus?*

91 *Quidnè existente pacto, ad Domini directi beneficium, ingrediendi possessionem propria authoritate.*

92 *Ac quid si adiuit Iudicem.*

1 SI *Ritum* præcedentiam deducere vellemus ex illorum ordine, vtiquè fatebimur, ante præsentem *Ritum*, vnitas fuisse Magnam, & Vicariæ Curias; tùm quia *Ritus* complures hunc nostrum antecedentes, de illis coniunctim verba faciūt; tùm præsertim ob *Ritum* 54. speciatim dicentem: Nè vlla altera Curia, præter Magnam Vicariæ, cognoscere valeat causam liquidationis instrumentorum. Qua stante conclusione, cessabit *Caranitæ* explicatio, tùm in præsenti, tùm in altero *Ritu* 55. vt Capitaneus, de quo loquuntur, intelligatur de eo, qui prędidebat Curiæ Vicariæ: nam Magnę præerat Magister Iustitiarius; tùm præsertim, quòd tempore, quo prædictæ Curiæ distinctæ erant, qui præsidebat Curiæ Vicariæ, Regens Curiæ Vicariæ appellabatur, vt fuit Ioannes de Haya, cuius meminit *Cap.* Regni *Si cum sceleratis*, alterumq; *Detestantes*. Demumque haud subticeo, quòd si noster *Ritus* intelligeretur de Curia Vicariæ, dedeceret fateri, non potuisse in eo Tribunali tractari instrumentorum liquidationem. Ita quoque credere oportet, aliam tunc fuisse Neapoli Curiam à Capitaneo gubernatam, atque in ea agitari causas super tenoribus instrumentorum, non potuisse: quod etiam tetigi in *rit. 1. nu. 22. ac rit. 55. in princ. tom. 1. & hoc tom. 4. rit. 278.*

2 Igitùr non eruitur ex hoc *Ritu*, causam liquidationis instrumenti esse ciuilem, dùm Gubernator non cognoscebat de illa; at eam esse criminalem, deducitur: quia vires sumit à periurio. Prisco enim tempore inoleuit pœna, quę debitorem periurum manus mutilatione plectebat; inde in eius locum successit mulcta pecuniaria Fisco applicanda, ad rationem ducatorum decem pro centenario, vt per *Affl. in Const. Regni, Statuimus, in 17. notabili*, ac per *Caran. in Ritu 133. & 171. num. 2. & 109. num. 1.* At licèt illa pœna corporalis fuerit transfusa in pecuniariam; non propterea dici debet murata causæ natura, & origo; sed remanet causa adhùc criminalis: ità perpendit *Caran. in Rit. 109. num. 2. & 3.* cum ad dijudi-

3 candum, sit nè iudicium aliquod ciuile, an criminale? inspici debeant modus agendi, causa, principium, & origo, *text. in l. qui id quod, ff. de donationib. & in l. ictus fustium, ff. de his, qui notan. infam.* Vnde, quòd causa sit criminalis, censuere *Frecc. de præsent. instrument. par. 5. num. 1. & par. 11. quæst. 3. num. 4. Afflict. decis. 64. nu. 2. Caran. in Rit. 182. num. 9. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. §. 7. nn. 47. Præs. de Franch. in decis. 162. num. 5. & 15.* & ibi *Addentes, Galter. de præsent. instrumentor. in verb. Audiantur excusatores, num. 1. Ricc. in decis. 170. par. 3.* Mi-

*Minad. in decis. 2. Nouar.quaest.forens. quaest. 79. num. 6. Reg.de Marin.resol. quotid. cap.58.num.15.Reg.Galeot.controu.54.num.17. Reg.Capyc.Latr.decis. 45.nu.17.& decis.58.n.5.Praes.Merlin. tom.2.cap.22.num.2.& cap.24.num.16. & 17. Cons.Staiban.resol.forens.tom.2. resol. 109. num.58.Muscatell.in pract. fideiuss. par. 2. quaest. 2. num.12.Consil. Pratus in addition. ad Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 9.fol.*420.*& 421.& discept.15.Borell.in summ.decis.tom.2.tit. 19. de instrum.liquidat.n.9.Reg.Sanfel. decis. 84.n.8.& decis.189.Rota Roman. in dec.96.n.28.*post *tract.Merlin.de pignorib.*memor *dec.de Franch.*162.notat, hoc iudiciũ esse famosum,& non posse exerceri contrà Patrem.*Camill.Villan.* apùd *Tapp. de iur. Regn.lib. 3.rubr. de instrum.liquid.ex.n.6.*improbans *Rouiti* opinionem,iudicium nempè esse ciuile.*in prag.1.de off.Baiul.*qua de te idem *R.Sanfelic.dec.203.n.6. Marott. discept. 9.R.Capyc. Latr.consult.48.à n.57.lib.1. Praesul Afflict. contr.48.nu.49. Iul.Capon.lib.5.discept.401.in 6.concl.*loquẽs in *cõcl.3.4.& 5.*de Clerico coniugato.

Ex his Fabritius Guardati, Eques
4 Militaris Ordinis Calatrauae, aduersùs quem,instantibus Liuia Ambrosini eius matre,& Carolo Guardati fratre, liquidatum fuerat instrumentum pro ducatis quincentum capitalis,ac ducatis vigintiquinque tertiarum, expeditisq; literis exequutorialibus: aiebat, liquidationem esse nullius roboris, vtpotè expetitam aduersùs filium instante matre. Etenim cum causa liquidationis sit criminalis, quippè quae versetur circà periurij delictum: cuius immanitatem exitio plectit Diuinum Ius, Humanum dedecore, vt ait *Cicero lib. 2.de Legib.*& grauiorem ipsomet homicidio, censet *D. Thomas*, quem sequuntur communitèr DD.apùd *Menoch.de arbitr.Iudic.cas.319.ex num.1.* & dixi *in rit.270.ex num.1.tom.3.*nullo pacto poterit filius contrà patrem, vel matrem liquidare instrumentum, *Praes.de Franch.in decis.* 162. qui licèt annuat in *decis.366.circà finem*, vnum ex Consiliarijs dixisse, quòd ipse viderat liquidari instrumentum, petente D. Carolo de Aualos,contrà Marchionissam Vasti eius matrem; non tamen rectè infertur, ergò filius potest liquidare contrà matrem, & mater contrà filium;cum non sit iudicandum exem-
5 plis, sed rationibus; nec debeat illud attendi, quod fuit decisum, sed quod de Iure decidi debuit,*l.nemo,C.de senten. & interloc. omn.Iudic.Reg.Rou.dec. 9. num. 39. Carlev.tom.2.de iudic.disp. 29.num.11.*& indicaui in *ritu 1. n.17.* & alibi:cum illud potuisset forsitàn accidere, quia mater non se defendisset. Ex Iuris enim dispositione contrarium erat decidendum, iuxtà latè tradita ab eodem *Praesid. de Franch. in add. decis.*162.ac in specie, quòd dicta liquidatio facta à filio contrà matrem non potuisset iure fieri in eo casu, notat *Paschal. de virib.patr.potest.p.2.cap. 9.num.21.circà finem,*his verbis: *Praes. de Franch.in decis.366. qui etiam in finalibus verbis asserit, vnum ex Dominis dixisse, vidisse liquidari instrumentum contrà matrem; quam quidem decisionem fateor per supradicta nimis duram mihi videri, eique nullo modo acquiescere valeo, Reg. de Marin. lib. 1. cap. 190. Thor. p. 3. compend.verb.Liquidari an possit, Praesul Rocca tom. 2. disput. iur. select. cap. 182.ex num.20.* loquens etiam in Socero, quod extricant *Minad. decis. 2. & Thor.mox cit. loco,Danz. de pugn. D D. tom. 3. tit. de instrum. liquid. nu.27.Luca ad Franch. cit.decis.366.*Pactum praetereà,vt pos-
6 sit filius ad instantiam patris, vel matris,accusari de periurio, abominabile,ac execrandum purat *Ricc.ad Frãch. in d. decis.162.*atq; adeò, vtpotè contrà bonos mores,non esse seruandum, *cap. non est obligatorium, de reg. iur.in 6.* Quae Iuris conclusio procedit, non solùm in Patre, verùm etiam in Auo, & omnibus alijs Ascendẽtibus vtriusque sexus, *l.sunt qui in id,ff. de re iudic.* nàm veniunt appellatione Parentum cuncti Ascendẽtes vtriusq;sexus, *l.appellatione, ff.de verb.signif.Surd. de aliment. tit.1.quaest.78.num.4.*Et quòd dixere *Praes. de Franch.* & alij in filio con-

contrà patrem, vel matrem : procedit
etiam in matre, vel patre contrà filios;
cum correlatiuorum eadem ſit ratio,
ac diſciplina, idemque iudicium, vel
in materia correctoria, ac pœnali, pro-
vt ex *Paul. de Caſtr. Iaſ. Salyc. Surd.* &
alijs probat *Gratian. tom. 1. diſcept. for.
cap. 27. num. 14. & 15.* Et in ſpecie,
quòd mater nequeat liquidare inſtru-
7 mentum contrà filium, aduertit *Reg.
Sanfel. in nouiſſ. addiſionibus* per ipſum
factis in *deciſ. 230. fol. mihi 371. num. 4.*
ante *Præſ. Battaglin. in addit. ad Cyn. in
l. qui in poteſtate, C. de in ius vocand.*
quem refert *Thor. cit. tom. 3. par. 2. in
verb. liquidari, fol. 37.* Filij enim, & Pa-
8 rentes non tenentur ad inuicem, niſi
in quantum facere poſſunt, deducto
nè egeant, *l. inter eos, ff. de re iudic.* qua-
propter ceſſat liquidatio, & carcera-
tio : prout optimè probat *Paſchal. d.
cap. 9. par. 2. num. 13. cum ſeqq.* Imò li-
quidatio, & carceratio non vetatur ſo-
lùm matri contrà filium, ſed & fratri
contrà fratrem, iuxtà latè tradita à
*Theſaur. in deciſ. 129. Paſchal. vbi ſu-
pra, & Ricc. in addition. ad Præſid. de
Franch. in d. deciſ. 162.* & dixi *in rit.
166. ex num. 84. tom. 2.* & aduertit *Olea
de ceſſ. iur. tit. 6. quæſt. 11. nu. 41.* quam-
uis abnuat *Girond. de priuil. quæſt. 88. n.
715.* Ideò dum prædicta mater, & eius
filius non poterant accuſare filium, &
fratrem de tàm graui crimine periu-
rij, ex *text. in l. ſi magnum 13.* & *l. ſi ſo-
rorem 18. C. de his, qui accuſar. non poſſ.*
dicebat, nullitatem decreti liquida-
tionis interpoſitæ, tanquàm decretum
latum in beneficium illius, cui de Iure
nulla competebat actio, ad *text. in l. ſi
pupilli, §. videamus, ff. de negot. geſt. l.
qui habebat, in princ. ff. de inſtit.* & pote-
9 rat Iudex ex officio, etiam parte non
opponente, Actorem ſine actionè agen-
tem repellere, DD. quos refert *De-
xart. in deciſ. 100. num. 19. & Prat. tom.
3. cap. 1. num. 83.*

Diſcuſſis propoſitis nullitatibus in
M.C.V. dictum fuit : *Illas non obſtare,
& literæ exequutoriales exequutioni de-
mandentur, citrà diſtrictionem perſona-
lem*, die 9. Iulij 1668. ſuffragia præ-
ſtãtibus mecum Iudicibus Ioanne Bap-
tiſta Aſtuto, & D. Aloyſio Socampo,
Commiſſario.

Ab hoc decreto appellauit debitor
ad S. C. à quo obtinuit, quòd M. C.
verbum faceret ; ac aiebat, decretum
M. C. neque in bonis ſubſiſtere, cum
nulla penitùs eſſet liquidatio. Siqui-
dem ſi dictæ Liuiæ matri non compe-
tebat ius, & actio liquidandi contrà
filium, ipſumq; de periurio accuſandi:
nè poterat quidem liquidare, neque
contrà bona, ſoluendo pœnam Regio
10 Fiſco. Nàm in iudicijs quaſi conrra-
hitur; & idem iudicatur de contractu,
quod de quaſi contractu ; ac valet ar-
gumentum de contractu ad iudicium,
*l. ædiles, §. item ſciendum, ff. de ædilit.
edict. Barzius deciſ. Rot. Bonon. 23. n. 17.
& 18. Reg. Capyc. Latr. in deciſ. 120. n.
11 17.* Quemadmodum propterea con-
tractus non poteſt pro parte valere, &
pro parte non valere : cum ſit indiui-
duus ; maximè quando ſuper eo im-
poſitum eſt iuramentum, prout opti-
mè probat *Faber in eius Cod. tit. de di-
ſtract. pignor. defin. 4.* & communitèr
DD. relati per *Præſ. Merlin. cap. 55. n.
7. cum ſeqq. Reg. Capyc. Latr. in dec. 104.
num. 29.* & *Leotard. de vſur. quæſt. 41.
num. 50.* Ità etiam ſententia, ac res iu-
dicata nequit pro parte valere, & pro
parte non valere; cum cenſeatur indi-
uidua ſententia, quando vnico verbo-
rum contextu, eademq; carta eſt pro-
lata, quamuis ſuper pluribus articulis,
vel pluribus libellis, prout ex *Alex. de
Neuo, Montero, Gaillo*, alijſq; probat
Reg. Capyc. Latr. in deciſ. 83. nu. 11. de-
monſtrans, ſententiam latam in bene-
ficium duorum Creditorum, quorum
vnus erat mortuus tempore ſenten-
tiæ, & alter reperiebatur viuus, non
poſſe exequutioni demandari, neque
reſpectu portionis concreditoris vi-
uentis ; & ità teſtatur fuiſſe deciſum
per S.R.C. Vrget magis in caſu noſtro,
quia non ſumus in fieri, ſed in facto eſ-
ſe ; & in decreto nullitèr lato per M.
C. V. contrà filium, tàm ſuper bonis,
quàm ſuper perſona, inſtante matre ;
quamobrem totum decretum eſt nul-

lum :

lum: dùm non competebat matri actio criminalis, nec super bonis, nec super persona filij; sed tantùm actio ciuilis, exercēdo pactum exequutiuum, remedinmque ordinarium ciuile; ità relatis *Pras.de Franch. Thesaur. Paschal.*& alijs tuetur *de Marin. cit. cap.* 190.*nu.*1. & 2.vbi in *nu. seq.*probat, neque posse instrumentum liquidari contrà patrem spiritualem, siue compatrem, stante affinitatē, siue cognatione spirituali, *Ricc. in addit.ad Pras. de Franch. in d. dec.*162.*Gait.de credit.cap.*3.*ex n.*1082.

Addebat, quòd cum venisset debi-
12 tor in Aulam M. C. sacculo paratus, ferens liberam fidem crediti Banci pro tertijs decursis; nimio rigore vtens eadem M. C. noluit admittere purgationem moræ; quæ de æquitate, tàm Canonica, quàm S.R.C. semper admittitur; maximè quando ius Partis aduersæ non fuit effectum deterius, *Rot. in decis. diuers.*277.*Grammat.decis.*95. *Macerat.decis.*67.*num.*17. cum alijs, de quibus *Scoppa ad decis. Gratian.obseru.* 49.*nu.*15.& potest purgari etiam post sententiam; ac post exequutionem factam, quando exequutio suum non habuit effectum: prout latè post alios probat *Consil. Staiban. tom.* 1.*resol.*78. *num* 10.*cum pluribus seqq.*& ante eum *Reg.Capyc.Latr. dec.* 30.*num.*14.potissimum in Regno, ac in S. C. prout ex *Vrsill. Ann.* & alijs fundat prædictus *Cons.Staiban.in d.resol.*78.*nu.*21. Imò
13 in Regno adest lex municipalis in *Cap.* incip. *Legem veterem*, vbi disponitur, quòd non potest quis renunciare purgationi moræ; quæ quidem moræ purgatio admittitur, non obstante iuramento, etiam de Iure Canonico, prout post alios plenè inquit *Reg. de Marin. tom.* 1. *resol. quotid. cap.* 133.*num.*8.& hanc eamdem Iuris conclusionem pluribus alijs relatis probat *Cons. Prat. tom.* 1. *discept.forens.cap.*27.*à num.*75. *vsq;ad num.*92. *Episcop.Rocca* loquens in assensu *disput. iur. select. cap.* 62.*ex num.*11. Et in causa Venerabilis Collegij Sancti Iosephi Clericorum Regularium huius Ciuitatis, cum D. Horatio Carrafa, referente D. Consil.D. Dominico Garofalo, sub die 7. Iunij 1690. in Banca de Neapoli: illud admisimus ad purgandam moram solutionis quantitatis in transactione promissæ infrà mensem, haud refragante pacto, quòd effluxo termino, & solutione minimè facta à dicto Collegio, teneretur soluere dicto D.Horatio integram quantitatem crediti, renunciando quoq; moræ purgationi. Idque in propriis terminis liquidationis instrumenti, annis elapsis, decisum per S.C.fuit in causa Marchionis Petrella, qui ex decreto M. C. fuerat condemnatus; at posteà facto verbo in S.R.C. in Aula Regij Consiliarij Iouino, fuit admissus ad purgationem moræ, solutis tertiis decursis, quas in promptu obtulit in eodem S. R.C. neque prædicta causa agebatur inter matrem, & filium; sed inter personas penitùs extraneas. Quod quotidiè æquitati innixi seruamus.

Vnde per S. C. referente Dom. Iudice Soccampo in Aula Illustr. Marchionis Crispani, Reg. D.Didaci Soria, tunc Consiliarij, die 11. Octobris eiusdem Anni 1668. decretum fuit: *Remissa est causa M. C. quæ prouideat, quòd stante solutione tertiarum in Aula S.C. supersedeatur in liquidatione*. Penès Thomam Guadagno Actorum Magistrum M.C.V.

Ex hijsdem motiuis, nimirùm, quòd
14 instrumentorum liquidatio sit causa criminalis; dubitatum fuit in M.C.V. an posset Aduocatus instrumentum liquidare contrà Clientem pro palmario promisso? Idque accidit in causa V.I.D.Ignatij de Marinis, contrà Bartholomæum Raparo: habita quadam ratione, quòd Patronus causæ loco patris habeatur, Cliens verò quodammodò filij vices gerat. Quamobrem cum opposuisset Cliens, se non teneri vltrà quam facere posset; sed deducto nè egeat; atq; adeò via *Ritus* agi non posse, quasi personali obligatione non esset astrictus.

Pro Aduocato perpendebatur;
15 quòd hoc Iuris beneficium, nè teneantur in integrum, sed in id, quod facere

cere poſſunt : certis perſonis tantum-
modò concedi, conſtat ex *l. ſunt qui*,
16. cum ll. ſequ. ex *l. miles 6. de re iudic.*
l. maritum ff. ſolut. matrim. & §. ſed, &
ſi quis, Inſtit. de action. vbi enumeran-
tur dumtaxàt, parentes, filij, ſocer,
patronus, maritus, miles, ſocius, ac
donator : cum huiuſmodi beneficium
tribuatur, vel ratione reuerentiæ per-
ſonæ, vt parentibus, ſoceris, ac patro-
nis, *l. alia, §. & elegantèr, ff. ſolut. ma-
trim. d. §. ſed & ſi quis, Inſtit. de Action.*
vel ob reuerentiam coniugalem, vt vi-
ro, & vxori competit, *l. maritum, ff.
ſolut. matrim. l. vnic. §. cum autem, C. de
rei vxor. action.* vel ratione dignitatis
perſonarum, vt poſſint publicæ vtili-
tati inſeruire, vt ſunt milites, *d. l. miles*,
vbi *Gloſ. ff. de re indicat.* vel ratione li-
beralitatis, vt donanti, *l. nec liberalita-
te, ff. de re indic. l. ex donatione, ff. de do-
nation.* vel ratione communitatis, putà
ſocijs, *l. verum, in princ. ff. pro ſocio*;
vel tandèm habito intuitu miſeratio-
nis, vt ſunt qui bonis ceſſerunt, *l. is
qui bonis ff. de ceſſione bonor.* At omni-
bus his competit ex peculiari priui-
legio, vt ex *Crinell. deciſ. 115. num.
4. 11. & 12.* alijſque, tradit *Caſtagna
in ſuo tract. de benef. deduct. nè egeat,
in proœm. 1. par. ſub nu. 2. in fine.* Quod
ſanè priuilegium cum non reperiatur
in vniuerſo corpore Iuris ſcriptum in
beneficium Clientis; neq; vlla ſubſit
ratio, ex qua protrahi poſſit; ſequi-
tur, gratis opponi à Cliente.
Neque authoritas obſtat *Conſil. Pa-*
16 *ſchal. de patr. poteſt. p. 2. cap. 9. num. 42.*
ex *Baez.* dicentis : *Item qui debitor eſt
Aduocato ex cauſa patrocinij, hoc bene-
ficio gaudere, optimis rationibus probat
idem Baez. in tractat. de inope debitore,
cap. 12. num. 13. & ſeq.* Etenim ex his
verbis linguæ potiùs lapſus, quàm o-
pinio *Paſchalis* refertur; & eſt intelli-
gendus iuxtà dictum *Baeza* allegari
ſic dicentis : *Sed an debens mihi, quia
Aduocatus eius fui, debeat mihi addici,
ſi ſoluendo non ſit; & certè non addi-
cendus, text. eſt expreſſus in l. 20. Stili,
vbi dicitur : El Abogado por ſu ſala-
rio, ſi a quel, que ha de dar ſalario, no
ha bienes, de que lo pague, no ſe lo darà
por preſo; vaya el ayuda por amor de
Dios*; idque comprobat alijs rationi-
bus *num. 14. & ſeq.* Ex quibus patet,
loqui attenta lege municipali, quæ
prohibet Aduocatum pendente ad-
uocationis tempore agere pro con-
ſequutione ſui ſalarij contrà Cliētem
pauperem; quod notat *Chriſtophorus
de Paz ind. l. 20. Stili*, qui ſummando,
& explicando *text.* illum, ait, quòd il-
la lex probat, non poſſe pauperem
comprehendi, neq; in vinculis detine-
ri pro mercede Aduocati; in cuius
cõfirmationem idem *Paz* adducit *tex.
in l. 16. tit. 16. lib. 2. Compilat.* vbi tra-
ditur, cogi Aduocatum gratis præſtare
parrocinium pauperi, in locis, in qui-
bus non ſunt Aduocati publico ſtipen-
dio conſtituti; cum id congruat Reip.
benè inſtitutæ, *Gloſ. in l. 1. §. id Prætor,
ff. de poſtulan.* Cum ergò lex illa loca-
lis ſit, & ſecũdùm eam loquatur *Baez.*
non poteſt allegari in hoc Regno, in
quo nulla adeſt prohibitio, ac adſunt
pauperum Aduocati ex publico AEra-
rio ſtipendiati; ſecùs non reperiren-
tur Patroni pro Clientum tuitione, vt
obſeruat idem *Paz loc. cit.*
Inſupèr ſumus in ſalario, ac palma-
17 rio poſt litem terminatam conuento,
& in ſtipulationem deducto, mediante
publico inſtrumento guarentigiato,
quod paratam habet exequutionem, ex
Rit. M. C. V. 166. omnes perſonas com-
prehendente, neque caſum Clientis
excipiente, vt probatur ex verbis eiuſ-
dem *Rit.* ibi: *Item, quòd ſi qui debitores,
aùt debitrices quarumcũq; perſonarum,
ſeù eorum fideiuſſores, ex quibus debitis
publica inſtrumenta appareant, & in di-
ctis Curijs, ſeù altera ipſarum præſen-
tantur.* Sufficit ergò, ad hoc vt in-
ſtrumentum poſſit via *Ritus* liquidari,
ſi debitor ſit purus, liquidus, ex iuſta
cauſa à Iure non improbata, & quòd
ſit in mora ſoluendi, adeòq; periurium
committens, in quod cedit etiam pau-
per, vt ait *Apicel. de tutam. pauper. tit.
2. num. 21.*
Ex quibus non poſſunt ad rem re-
ferri tradita à *Baez. & Paſchal.* à qui-
bus

bus aliquā vim videtur Cliens mutuari. Nihil enim ab ijs adducitur ad hanc speciem pertinens: quippè eorum casus non est debitoris obligati per instrumentum guarentigium, quod præsentetur via *Ritus*, non limitans in Cliente: proindèq; est standum regulæ.

Sed esto, quòd à *Baez.* exarata pertinerent ad rem; paupertas in facto non fuit probata, Curia pro Tribunali sedente, & de Iure locuples, ac soluendo quisque præsumitur, *l. si creditores, ff. de priuil. credit.* quapropter illam deducenti, onus probandi incumbit, *Glos.* singularis *in l. si verò, §. qui pro rei, verb. Dubitetur, ff. qui satisdar. cogant. Afflict. decis. 377. nu. 6.* præsertim si prædia possideat, atque stabilia, *l. verum, §. sciendum, ff. de minorib. 25. ann.* atque adeò Actore, vel Reo in sua exceptione non probante; Reus, vel Actor absoluitur, *l. qui accusare, C. de edend.*

18

Demùm, licèt inopiā probata esset,
19 ac beneficium deducto nè egeat, competeret, quod negatur; cum tamen huiusmodi promissio patrocinij, ac palmarij sit iurata; beneficio locus non est, ratione iuramenti, quod excludit beneficium, nè quis conueniatur vltrà quam facere potest, vt in indiuiduo tradunt *Felic. de societat. cap. 6. num. 32. Farin. quæst. 27. num. 70. Seraph. de priuil. iur. 56. num. 3. & 4. Grat. decis. Marchiæ 130. num. 12. Surd. de alimen. tit. 1. quæst. 78. num. 26. & 27. Carau. in Pragm. ad Maced. §. 12. n. 70.* quia hoc priuilegium saltèm fuit cogitatum in genere, si non in specie, quod satis est, *l. qui iure militari, ff. de testam.*

Quamuis autem satis controuersa
20 sit quæstio inter DD. an huic beneficio expresse renunciari possit? dissidentes tamen opiniones, huius distinctionis ope, communitèr conciliantur: nimirùm, aùt res versatur circà beneficium concessum ob reuerentiam personæ, & huic non posse renunciari, concludunt: cum ius illud reuerentiale remitti non possit; sicuti idem dicitur de beneficio, quod causam habet publicam, quæ priuatis pactionibus non tollitur; aùt res versatur circà beneficium, quod datur ratione contractus, vt in societate, & donatione; vel ex causa miserationis, vt in inope; & huic beneficio posse renunciari, affirmant, vt optimè post *Castagn. & Baez.* distinguit *Galler. in tract. de renunciat. cent. 2. renunt. 182. num. 3. & seq.* cum vnusquisque possit renunciare ijs, quæ pro se sunt introducta, *l. si quis in conscribendo, C. de pact.* vt exclamat *Cic. act. 2. in Verrem*, ibi: *Quod mihi lex mea causa dat, eo mihi non vti licebit*; & tradit *Alb. in l. 1. num. 1. C. de pact. Corn. cons. 109. col. 1. l. b. 1.* & quilibet renunciare possit, qui non est prohibitus, *Odofred. in l. commissoria, C. de pact. inter empt. & vend.*

Cum ergò possit expresse renun-
21 ciari huic beneficio; ità quoque, & tacitè, ad *text. in l. recusari 95. ff. de acquir. hæred.* vbi *Iuris Consultus* inquit: *Quocumq; indicio voluntatis remitti ius nostrum posse*: hoc est omnibus ex modis. Qui enim quodcumq; dicit, nihil excipit, *Martin. Vrau. in cap. 1. extr. de Constit. num. 3.* vnde expresse, vel tacitè, posse fieri renunciationem proprij iuris, probatur ex *text. in l. 1. C. de restit. in integr. min.* & in *cap. cum olim, de censib.* obseruat *Glos. in l. nihil interest, verb. Commouebitur, ff. de inoff. testam.* latè *Galleratus de renunciat. lib. 5. cap. 1. num. 20.* Et idcircò qui renunciat omni legum, & iuris auxilio: prout in quolibet instrumento supponitur, censetur huic beneficio renunciasse, *Rolan. de dote, quæst. 40. nu. 13. & cons. 13. num. 10. lib. 1. Bertazz. de clausul. claus. 40. glos. 6. num. 4. & Galler. cent. 2. dict. renunc. 182. num. 12.* quia in renunciatione non est necesse, vt iuris remedia specialitèr exprimantur, *l. si duo, §. idem Iulianus, l. duobus, §. à fideiussore, ff. de iur. iur.* & tradit *Caucer. par. 3. variar. cap. 15. de renunciat. num. 140.* Quod præsertim obtinet in generali renunciatione iurata: etenim, cum
22 exigitur specialis, sufficit generalis cū iuramento, *l. cum pater, §. filius matrem, ff. de leg. 2. Bald. in l. 1. num. 12. C.*

com-

*commodati, Seraph. de priuil.iurament. priuil.7.n.9. & Reg.Capyc.Latr.consult. 242.num.12.*nàm iuramentum operatur, vt renunciatio generalis habeat vim specialis, & comprehendat etiam ea, quæ specialem expressionem requirerent, *Decian. cons.39.à nu.71.& num.* 80.*lib.2.*& post alios *Seraph.priuileg.56.num.2.*

Tandèm pro Aduocato perpēdeba-
23 tur, quòd licèt antiquitùs Lex Cincia, seu Titia, prohibebat, nè quis ob causam orandam, pecuniàm, donumuè reciperet; quam sustulit Claudius Cæsar, & vsque ad dena sestertia, seù centum aureos taxauit, vltrà quam summam Repetundarum esset crimen, vt ait *Corn.Tacit.lib.11.Annal.* Cum tamen contingeret, gratuitò non omitti curas familiares, vt quis alienis negotijs intendat; & alioquin: *Sublatis*, vt inquit idem Tacit. *studiorum pretijs, essent, & studia ipsa peritura, vt minus decora*; abrogata veteri taxatione, obtinuit quandoque mos, vt peractis demùm negotijs, permitteretur pecuniam dari vsque ad summam aureorum decem mille. Verùm, & hoc Principibus reijci placuit, vt ad commune malum intendens, sicuti apud *Plin. Iunior. epistol. lib.5.epist.14.* Ac idcircò sancitum fuit, in honorarijs Aduocatorum ità versari Iudicem debere, vt pro modò litis, proque Aduocati facundia, & Fori consuetudine, ac iudicij, in quo erat acturus, æstimationem adhiberet; dūmodò licitum honorarium non egrederetur; quæ licita quantitas intelligitur pro singulis causis vsq; ad centum aureos, *Vlpian.in l. 1.§.in honorarijs, §.si cui,ff.de var.& extraord.cognit.* qui aureus erat decem librarum valoris; iuxtà quam ęstimationem poterat consequi Aduocatus ex vna quaq; causa mille libras, vt declarat *Alciat. lib. 3. dispunction.* & notat *Ranchin. ad decis. Guidon. Pap.* 190. quos refert *Fontanell. decis.427.num.14.tom.2.* Quod quidem ius in hoc Regno fuit correctum per *Const. Hæc edictali, de salario Aduocatorum*, quæ vsque ad sexagesimam partem litis, pro qua patrocinium præstatur, Aduocatorum salarium constitui permittit in causis, quæ æstimationem recipiunt; in hijs verò, quæ non possunt æstimari, prout eum de criminibus agitur, in quibus pœna est corporalis: Iudicis arbitrio commendat, qui in illius æstimatione iuxtà criminum qualitatem illud statuat. Nō tamen prohibetur Aduocato vltrà dictam summam conuenire cum Cliente in casu victoriæ pro laboribus, & palmario, ad *text. in l. vnic.C.de suffrag. Auend. de exequ. mand.p.1.cap.2.sub n. 14.vers.tamen illud*, subdens, in Aduocatis tantummodò tolerandum ex consuetudine, vt vltrà taxam salarium accipiant, *Guid.Pap.decis.190.& decis.* 102.præsertim pacto inhito cum iuramento, quòd consequi posset etiam partibus transigentibus, *l. fin.ff.mand. Guid. Pap. cit.decis.102.ex num.6.*licèt alitèr distinguat *Pras. de Franch.decis.* 265. Maximè si hoc pactum terminata lite subsequatur, iuxtà *Cuman.*& aliorum distinctionem, quam retulit idem *Pras.de Franch.mem.decis.265.sub n.2.*

Licèt autem è M.C.V. extiterit decretum, posse liquidationem fieri; atq; quòd pœna ponatur in libro Inferni, referente Dom. tunc Iudice, D. Michaële Muscettula. Re tamen deducta in S.C. prouisum fuit: *Quòd causa remaneat in S.C. & coràm D.* tunc *Consiliario, Antonio Florillo, Commissario nullitatis contractus*, suffragia præstātibus DD. Præsid. S. C. D. Bernardo Zufia, Marchione Olueti Aulæ Decano, Hortensio Pepi, D. Gregorio Gallo, Antonio Florillo, ac D. Ferdinando Moscoso. In Banca Breazzani.

Senatus enim, remoto rigore, ac
24 summo iure, (de quo *Terent. Heaut. Verùm illud Chreme*:

Dicunt: Ius summum, summa sæpè malitia est.

quia quandoq; nimis iustus in sua iustitia perit, *text.* cū *Glos.in cap.nisi cum pridem, de renunciat.Prateius lib. 1.regularum iur.tit.2.Reg.Valenz.con.164. num.74.lib.2.*) consueta æquitate, qua maximè præfulget, vti maluit: quandoquidem in iudicando, Dei vestigia niti-

nititur imitari; cuius iudicia nihil aliud sunt, quàm æquitas, iuxtà illud Oseæ Proph. *Cognoui, Domine, quia æquitas iudicis tua*, cecinitque Regalis Prophæta: *Latentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate.* Vnde non benè dixerunt *Franc. Marc. decis. 13. num. fin. in 1. par. Anton. Sola in Const. non. Saband. in tit. de modo, & forma supplic. à font. Senat. glos. 2. num. 6.* quos refert *Fontanel. tom. 2. de pact. nupt. claus. 4. glos. 18. part. 2. num. 89. pag. 449.* orandum esse, vt Deus nos præseruet ab æquitate Parlamenti, & ab expedienti Magni Consilij. Cum
25 Iudicis munus sit, pensare qualitatem, ac facundiam Aduocati, opes Clientis, & causæ circumstantias, quando intendit taxare palmaria; adeò quòd si excessiuam quantitatem promissam senserit, illam ad iustam trutinam reduci iubebit: non obstãte quòd Cliens illam expressè pollicitus fuerit Aduocato, mediante instrumento publico, & guarentigiato; ità tenent *Rip. Baez, Guttier. Rebuf. Azened.* quos refert, & sequitur *Florez de Mena pract. quæst. lib. 1. quæst. 8. §. 1 num. 50. fol. mihi 109.* vbi habet hæc verba: *Imò, & si excessiuum salarium promissum sit Aduocato, & de eo confecta scriptura publica, & guarentigia, non est valida, neq; exequi potest, nisi pro iusto salario à Iudice moderato, & taxato*; & in fine dicti *num. 50.* necìit, hanc opinionem esse verissimam, & iustissimam; neque ab ea recedendum, tàm in iudicando, quàm in consulendo, *Sarmient. selectar. interpretation. lib. 1. cap. 11. num. 9. fol. mihi 33.* dicens: *Quòd cum salaria Aduocatorum non simplicitèr voluntariè constituantur, sed necessitate quadam præexistente, à Prætoris æquitate, moderatione, & arbitrio dependet*, & postea sic subdit: *Et ideò licèt millies de certo salario partes conueniant; poterit, & debet Iudex ad iustam quantitatem moderare.* Idem ait *Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 56. num. 4.* ibi: *Ità vt neque scriptura publica de salario confecta, aùt guarentigia sit valida, vel exequi possit; nisi pro iusto salario, & per Iudicem taxato*; allegando *Rebuf. Pinel. Genal.* & alios. Eamdem opinionem, pluribus alijs relatis, tuetur etiam *Consil. Garleual. to. 1. de iudic. tit. 1. disput. 2. quæst. 4. num. 182. fol. 92. Parlador. in semicent. differ. 130. §. 1. Fermosin. de iudic. & foro competent. lib. 1. ad cap. Pastoralis 14. quæst. 11. nu. 4. Præses de Marro alleg. 97. Amicangel. de Regal. Offic. quæst. 18. nu. 22. tit. de offic. Aduoc. ipsius offic. Censal. ad text. in l. vnic. C. si quis Imper. maled. §. 10. ex num. 51.* nec non *Consil. D. Io. de Xart. super Capit. Regni Sicil. lib. 3. tit. 11. cap. 59. nu. 25. pagina mihi 914.* & deniquè probatur per synodalem *text. in l. 1. §. in honorarijs Aduocatorum in versic. incip. si verò, ff. de var. & extraord. cognition.* his verbis: *Si verò post causã actam cauta est honoraria summa, peti potest vsq; ad probabilem quãtitatẽ, etsi nomine palmarij cautum sit*: qua de re scripsi in *rit. 58. lib. 1.*

Eò magis, quia inspecta fuit debi-
26 toris notoria egestas, in quo casu firmat *Baez.* adductus à *Consil. Paschal. loco citato*, quòd, citrà Statutum, teneatur Aduocatus præstare gratis patrocinium Clienti.

Demùm opinio *Paschalis*: nempè quòd minimè teneatur Cliens, nisi in quantum facere potest, proindèque quòd contrà ipsum non possit liquidari instrumentum, ad tràdita à *Præsid. Franch. decis. 164. & 366. num. 12. in fin.* aùt veritate nititur, aùt saltèm dubia. Si vera, ergò Cliens carcerari non debet. Si dubia, & adhùc pœnam effugiet, & vincula: nàm in du-
27 bijs quæstionibus non solùm pro Reo est iudicandum, *l. fauorabiliores 173. l. semper in dubijs, ff. de regul. iur. l. Arrianus, de action. & obligat. l. absentia, ff. de pæn.* cum concordantibus; verùm etiam similitèr est iudicandum, vt pœna euitetur, & vt quis se excuset à mora, & contumacia, ex *Granett. Honded.* & alijs probat *D. Consil. Staiban. in resolut. 173. nu. 17. & 18. & in resolut. 176. num. 99. & 97. tom. 2.* ità paritèr in dubio est iudicandum, aliquem non esse periurum, ex *Beroo, Cephal.* & alijs deducit *Caualcanus in decis. 9. p. 2. nu. 36.*

Anna

*Anna filius in addit.ad patrem in ſingular.*624. Ac etiam in dubio eſt iudicandum contrà Fiſcum; maximè quando Fiſcus agit de lucro captando, ac de pœna exigenda, vt in recenſito themate, & non de damno vitando, ex *text.in l.non puto,ff.de Iur.Fiſci*, & dixi in *rit.* 57.*ex nu.* 16.*lib.*1.*in rit.*261. *ſub num.*12.*verſ.& Princeps*, ac *in rit.* 265.*ſub num.*55.*lib.*3.

Iam quòd incidit ſermo de inſtrumentorum liquidatione, quæ ſanè eſt materia practicabilis, ac vtilis,non ab re erit,ſi nonnullas quæſtiunculas, earumque dijudicationes, quæ acciderunt, perſtrinxero.

Inſtante Io: Baptiſta Mautiello, citatus Thomas Muſcato ſuper tenore inſtrumenti, oppoſuit nullitatem, eo quia in relatione citationis famulus Curiæ non expreſſit,ipſum debitorem citaſſe coràm duobus teſtibus,nec cõſtabat,famulum prædictũ fuiſſe matriculatum iuxtà noſtras pragm. Credi-
28 tor opponebat,debitorẽ prædictũ per comparitionem, omnem defectum citationis ſanaſſe, *l.* 1. *&* §. *fin.ff. de for. V bert.de cit. tom.*3.*cap.*16.*num.*788.*& cap.*13.*num.*145.*Auguſt.Barboſ.in vot. deciſ.* 1.*p.lib.*2.*vot.*58. *num.*25.*&* 26. *lib.*3.2.*p.vot.*81.*num.*8.*& in collect.ad text. in cap. propoſuiſti, num.*19.*de for. compet. & num.* 6.*Salgad. in cent.deciſ. ad labyrint.credit.deciſ.*66.*nu.*15.*Cald. conſ.*11.*num.*8.*&* 13.*Carlenal.de indic. tit.*3.*diſp.*4.*num.*30.*Margar.var.conel. verb.citationis,pag.*54.*verſ.col.*1.*Chartar.deciſ.*14.*num.*9.*Gam.deciſ.*326.*nu.* 1.*&* 324.*num.*1.*Gratian. cap.*60.*nu.*4. *Gramm. conſ.* 1. poſt *deciſ.*& ibi *Anns meus num.* 11. *& ad Capyc. deciſ.* 82.*à num.* 1 *de Franch.deciſ.*514.*nu.*9.*Vin. deciſ.*274.*Cancer.var.reſol.p.*3.*cap.*18. *num.*159.*Polidor.Rip.obſerv.*120 *lib.*1. *Pegaſ.reſolut.forenſ.cap.*2.*num.*44.ſiue
29 nullitas, & vitium conſiſtat in forma, ſiue in materia, *Baron. citat. quaſt.*44. *num.* 12. *& num.* 13.*Ripoll.var.reſol. cap.*13.*num.*118. ampliat procedere, etiam ſi compareret animo dicendi de nullitate citationis, & ex *Poſth. de manut.obſer.*84.*num.*46. dilatat, etiam ſi deficeret relatio, & exequutio citationis, vel ſi citatio eſſet alitèr nulla, idem *Poſt.* poſt *tract. de ſubhaſt. deciſ.* 193. *nu.*4.& poſt *tract.de manut.deciſ.* 427.*num.*4.*& Ciuil.reſol.*50.*ex nu.*26. *Sueles cent.*1.*conſ.*31.*num.*8.*& cent.*61. *num.* 14. *Baron.in add.ad cit.quaſt.*44. *ex num.* 5. nimirùm,quia ceſſat cauſa finalis pragmaticæ, emanatæ ad obuiandum fraudibus creditorum, quæ in citatione, & relatione illius poſſent patrari,quæ ratio,& cauſa finalis colligitur ex prooemio eiuſdem Iuris municipalis, ex *text.l.pen.ff.de iur.& facti ignor. Reg. Rouit.conſ.*65.*num.*5.*tom.*1. *Muta deciſ.* 81. *nu.*27.& ſaltèm tacitè ineſt;propterea habetur pro expreſſa, *Neguſ. quaſt.* 69.*num.*7.*&* 13.*& quaſt.* 190. *ex num.* 26. & ratio in prooemio Statuti ipſum limitat, & reſtringit, *Nepet. ad Conſ.Cathan.in proæm.n.*92.

Hæc perpendens M.C.in memorata cauſa decreuit,ſub die 25.Iunij 1667. me referente: *Nullitates propoſitas per Thomam Muſcate non obſtare*. In Banca Gamberaſæ. Quod quippè decretum ratum non habuit S. C. nàm, me relatore in Aula,tunc D. Conſil.Marchionis Criſpani, ſub die 20.Octobris eiuſdem anni 1667.decernit: *Illas obſtare, & proindè rectiùs citetur*: penès de Mercati à ſecretis S.C.ſiquidem regula,quòd minime refert,ſub qua forma quis in iudicio citatus fuerit, ſi in eo inueniatur,vel interueniat,& quòd nulla citatio tunc conualidatur, non procedit,ſi citatio nullitati ſit obnoxia, quia non fuit facta ſeruata forma Statuti, ex *Iaſ.* doctrina *in l.* 1.*ff.de in ius vocand.verſic.ſecundò limita*, *Purpuratus Tuſc.cõcl.*246.*n.*4.*ver.citatus nullitèr*, & ante *Bald.in cap.*1.*de milit.Vaſall.qui contum.eſt*; ſi tamen res non eſt integra: Nàm re integra indubitati eſt, illam conualidari. Sed ſi comparuerit (vt in enarrato themate) peracto liquidationis actu, vel emanata ſententia, tunc nullitas deducta militare debet, ac ex integro audiri; id quod voluit idem *Iaſ. loc.cit.nu.*12.dùm dixit: *Limita quando citatio fit ſolùm ad finem ſimplicis comparitionis, vt citatus*

tus simpliciter compareat; secus si fuerit ad finem responsionis, & defensionis, & aduertit *Tusc.ad.concl.*246.*num.*9. his verbis: *Restringe, quia nullitèr citatus: putà die feriato in honorem Dei, vel aliàs nullitèr, si compareat ad allegandam nullitatem sententia, & opponat de nullitate, non sanatur citatio imò omnia acta, vigore dicta citationis nullius, erunt nulla, facta oppositione, Alex. cons.* 188.*in fin.lib.*2.*Castr.in l.*1.*in fin. de for.* vbi dicit, menti tenendum, & ibi *Alex.Specul.* quoque *tit.de cit.*§.1.*verb. Item excipitur*, & videndus *Thor. p.* 3. *compēd.sect.*2.*verbo nullitatis,pag.*177.

30 Cum liquidatum fuisset instrumentum mutui rogatum in Ciuitate Barij ad instantiam Antonij Gallo contra Franciscum Bello, aiebat debitor, dùm ageretur causa in Aula, quòd quamuis adesset in instrumento appositum pactum, vt possit liquidari in omni Curia, loco, & foro (de cuius validitate, præalijs, exquirunt *de Petris cons.* 25. *Consil. Altimar. de nullit. lib.*1.*rubr.*9. *quæst.*10.*ex* 4.*Reg.Sanfelic.in prax.sect.* 11. *num.* 19. *Carleual.tom.*1.*discept.*2. *quæst.* 2. *nu.*248.*de Marin.quotid.resol. cap.*108.*lib.*2.*Carthar.dec.Gen.*6.*Thor. vot.* 84.*num.*155.*& p.*3.*compend.verb. instrumentum*) adhùc desiderabatur requisitoria, quam oportebat fieri in dicta Ciuitate Barij, loco destinato ad solutionem, *l. contraxisse* 20. *ff.de act. & obligat. l.* 3. *ff.de bon. auth.Iud.possidend. l.*2.*ff.de eo,quod certo loco,l.vnica, C. vbi conueniatur, Bart.in l.non vtique* §.*si quis ita,num.*3.*ff.de eo,quod certo loco,Bart. Bald.Castrens.Fulgos.*& cœteri *in l.idem illa, ff. de constit.pecun.Anell. de Amato cons.* 66.*nu.*2.*Faber def.vlt. C. vbi, & apùd quem cognit. restit. in integr.* Et respondente Creditore, prætensæ requisitoriæ locum esse, quando esset promissa solutio in Ciuitate Barij; tamen per M.C.V. prouisū fuit, *quòd rectiùs citetur*: etenim putauit verum, quamuis non fuisset expresse conuentum, vt fieret solutio in dicto loco, subintelligi per iuris dispositionem; cum solutio cēseatur destinata in loco contractus; atq; adeò taciti, & expressi eadem est virtus, *l.cum quid* 3. vbi *DD.ff. si certum petatur, l. hac verba* 3. *ff. de legat.* 1. *l. aliquando* 106. *ff.de cond.& dem. l. expressa nocent* 156. *ff.de regul. iur. l.non rectè* 3. *C.de fideiuss.* Ad rem *Petr. Faber l.in personam, ff.de reg.iur.*

31 Id quod intelligas, si fuerit facta citatio debitori in Curia, vel alio loco designato in instrumento (de cuius pacti validitate scripsi in *ris.*166.*nu.*132. *lib.*2. quem locum, examinando articulum, refert *D. Altimar. de nullit.tom.*1. *rubr.*12.*quæst.*19.*ex num.*1.*Consil.Rosa consult.*3.*num.*9.*Pegas r.fol.forens.cap.* 11.*num.* 40. vel in contumaciam: tunc namque Iudex ex officio supersedere debet in liquidatione, non facta requisitoria. Non verò legitimè citato debitore personalitèr, vel domi, & habita scientia liquidationis faciendæ, non opposuerit: imò passus fuerit ad illam procedi, & in gradu nullitatum deduxerit requisitionis defectum: tunc enim agnoscitur debitoris malitia, ac dolus, qui si pecunia esset prompta in loco contractus, clamaret, deduceret, & ostēderet saltim tali quali documento. Vnde in M.C. liquidato instrumento, vrgente D.Antonio Mendozza contrà D.Danielem Rauaschetio pro summa ducatorum 2600. fortis, & 468. tertiarum, Princeps deduxit nullitates, quarum præcipua fuit: *Prætensum instrumentū conficitur in Marina Belmontis, & solutio annuorum ducatorū ducentum triginta quatuor, dùm nō adest locus, intelligitur promissa solutio in loco contractus, aliàs Debitor non est in mora; igitùr cum pars aduersa liquidauerit instrumentum absque requisitoria ad soluendum in Terra Belmontis, liquidatio nulla fuit.* Atque M.C.V. decreto, innctis Aulis, sub die 22. Februarij 1654. declaratum fuit: *Nullitates propositas pro parte prædicti Ill. Principis Belmontis non obstare, & proinde depositum liberetur Regio Fisco.* In Banca Auetsanæ. Quod, eodem Iudice relatore, habuit ratum S.C. sub die 5. Martij 1654. penès de Mercati à secretis eiusdem.

Aduersùs liquidationem instrumēti, instante Balthasare Alfano, vti filio, & hæ-

hærede Franciſci, pro ſumma ducatorum mille, contrà Ioſephum del Core, opponebat Debitor; Primò quidèm,
32 quòd quamuis ad euitandam quęſtionem, an Notario aſſerẽti, ſe licentiam habere, reaſſumi faciendi aliena manu, eſſet credendum? dùm de geſtis coràm ipſo non teſtabatur, ex à me exaratis *in rit. 166. ex nu. 38.* & Curia pro Tribunali ſedente præſentaſſet creditor licentiam Collateralis Conſilij, & facultatem conceſſam Notario reaſſumi faciendi aliena manu; nihilominùs facultas, & licentia, non fuit ſimpliciter, & libera Notario conceſſa, ſed conditionatè, & ſub certa forma, nempè: *liceat, & licitum ſit retroſcripto Notario Io. Franciſco Montanario per duos ſcribas per ipſum eligendos ſcribi facere in eius protocollos omnes contractus per ipſum ſtipulatos, & ſtipulandos, & eoſdem reaſſumi facere per eoſdem ſcribas in publicam formam.* Quæ quidèm forma, & conditio appoſita in licentia, & facultate, in reaſſumptione ſeruata non fuit: dixit enim in principio Notarius: *Habens amplam poteſtatem, licentiam, & facultatem, acta mea quæcumque per me confecta, & conficienda in publicam formam redigi, & aſſumi faciendi, vt infrà.* In calce poſtea inſtrumenti ſubnectit: *Exinde de præmiſſis omnibus hoc præſens publicum inſtrumentum per manus alterius ſcribæ ad id per me fideliter electi, vigore, & authoritate ſupradicti Regij decreti, & licentia mihi conceſſa per Excell. D. Proregem huius Regni ſub die 12. Auguſti 1654. penès Ioſeph Taglianiа Regium à mandatis ſcribam; ſubſcriptumque ſubſcriptione mei, qui ſupra Iudicis, & ſubſcriptorum teſtium ſubſcriptionibus roboratum.* Hæc in inſtrumento. In actu poſtea reaſſumptionis dicit Notarius: *Et quia præmiſſis omnibus pro Notario publico rogatus interfui ego Io: Franciſcus Montanarius publicus; ideò hoc præſens publicum inſtrumentum, licèt aliena manu ſcriptum per ſcribam à me fideliter electum vigore, & authoritate prædicti Regij decreti, & in publicam formam aſſumpſi, & meo ſigno ſignaui.*

Perſpicuum proinde eſt, formam, & conditionem in decreto, & licentia appoſitam nullatenùs fuiſſe obſeruatam: Nunquam enim ampliſſima poteſtas facta fuit Notario eligendi quoſcumque ſcribas maluerit; ſed ad duos dumtaxàt reſtricta; nec reaſſumptio per alium quemcumque ſcribam ad arbitrium electum fieri poterat; ſed vnicè ab illo, qui ſcripſerat inſtrumentum: enimuerò diſertiſſimis verbis, & vncialibus literis in decreto apponitur: *Et eoſdem reaſſumi facere per eoſdem ſcribas in publicam formam.* Si ergò validitas reaſſumptionis pendet à decreto, & in decreto ſolùm permittitur reaſſumptio ſub certa forma; onus probandi formam eſſe adamuſſim impletam, ideſt reaſſumptionem eſſe factam per vnum ex duobus ſcribis, quos habebat Notarius facultatem eligendi, & eſſe factam ab eodem ſcriba, qui in protocollo ſcripſit, erat partis aduerſæ, quæ validitatem actus ſuſtinet, fretus ſolummodò pręſidio laudati decreti, ex adductis à *Maſcard. concluſ.* 808. Quinimò conceſſo adhùc, quòd ſufficeret nuda atteſtatio Notarij abſq; alia probatione, id ipſum deſideraretur: cum Notarius nunquàm dixerit, reaſſumptionem eſſe factam per alterutrum ex ſcribis, quos habebat poteſtatem eligendi, & ſcribam, qui reaſſumpſit, illum ipſum eſſe, qui in protocollo ſcripſerat, quod ſpeciatim in decreto, & expreſsè requiritur. Ex quo fit, vt dùm non conſtat, nè per aſſertionem quidèm Notarij, de forma, & conditione in decreto conceſſionis facultatis appoſita, remaneat actus reaſſumptionis nullus, tanquàm contrà formam iuris noſtri Regni; neque robur recipiat ex licentia, & facultate, cum de adimplemento conditionis in facultate adiectæ non appareat, *Graſſ. de except. excep. 33. n. 5. & 6. Farinac. in fragm. crim. p. 2. verb. lex, à num. 203.*

33 Alter præterea obex fuit, quòd liquidari non poterat inſtrumentũ, quia creditor in illo pro ſe, & hęredibus nõ fuit ſtipulatus, & promiſſio ſolutionis dumtaxàt creditori, & non eius hæredi-

dibus facta fuit; quo casu non licere hæredi de periurio accusare, & instrumentum via *Ritus* producere, deducitur ex *text. in §. non autem, vers. sed hæredibus, Institut. de perpet. act.* & quòd actio accusandi de periurio commisso in personam defuncti non transeat ad hæredem, in propria materia *Constitutionis, Eos, qui scientèr*, ex qua habuit originem pœna amputationis manus ex causa liquidationis instrumenti, originalitèr dixit *Andr. de Isern. super Constit. prædicta*, qui subdit, id locum habere, etiam si periuretur postquàm est hæres, quia non est crimen publicum, nec sibi, scilicèt hæredi, iuratum fuit. Ex
34 quo infertur, quòd etiam si debitor non soluat post mortem defuncti, si non est iuratum solui ipsi hæredi, non possit hæres de periurio accusare; *Affl. in ead. Constit. num. 9.* mouet eamdem quæstionem, & sustinet, hæredi integrum non esse accusare, quando hæredi non est iuratum; hoc idem dicit *Caranit. in rit.* 182. *nu.* 7. & adest punctualis *decis. S.C.* 75. *Capyc.* vbi illud notatu dignum censeo, quòd in dicta *dec.* creditor erat stipulatus pro se, & hæredibus, & successoribus; aliam *decis.* affert *Gallup. in pract. p. 2. cap. 22. n. 35.* in qua promissio erat facta creditori, eiusq; hæredibus de legitimo matrimonio, & fuit decisum, non posse liquidari per hæredes extraneos, de quibus nullatenùs sermo fuerat in pacto, & quibus non erat promissa solutio, *Galter. verb. aduertat creditor ad personam suam, num.* 18 *fol.* 87. specialim aduertit, quòd hæres non valeat liquidare, si creditor in instrumenti stipulatione recipiens pro se ipso iuramentum, non expresserit hæredes, & subdit, quòd hoc raro, aùt nunquàm eueniat hodie, cum generalitèr contrahentes stipulentur pro se, hæredibus, & successoribus. *Reg.* verò *Rouit.*
35 *decis.* 26. decisum memorat aduersùs debitorem, ac fuisse prouisum, quòd procedatur ad interrogationem cum hærede creditoris, qui in instrumento penitùs nominatus erat; scitumque comprobat, & rescribit *Consil. Franc. Maria Prat. obseru. 63. ex num. 42.* nituntur quippè regulis generalibus, nempe, quòd persona hæredis eadem
36 sit ac defuncti, illumque repræsentet in omni iure creato, & formato in personam defuncti; quæ regula, licèt vera; suas tamen patitur restrictiones, *tot. tit. Institut. de perpet. & temp. act.* quarum præcipua in delictis priuatis, in quibus ius querelandi extinguitur cum persona, nec transit ad hæredes, vt *cit. §. non autem*; & idem *Menoch.* ab ipsis adductus *lib. 3. præsump. 47. à nu. 11.* multis in casibus eamdemet coarctat regulam, atque *Isern. cit. loc.* hoc expressis insinuat verbis, ibi: *Accusationem ergò ad pœnam corporalem infligendam competentem defuncto, hæres non habet in periurio, quia extincta est morte illius*, & insequuntur mox relati DD. quorum penitùs immemores fuerunt *Rouit. & Prat.*

Nec quidquam obstat *text.* ab ipsis-
37 met adductus in *l. si pactum nouum, de probat.* quòd nominato creditore in contractibus, censeatur quoque eius hæres nominatus. Nam *Glos. ibid. in verb. probare debet*, illum restringit, quando res natura non est transmissibilis ad hæredes. Minusque officiunt
38 *II. CC.* ab ipsis memorati. Nàm *Rebuff. in Constit. Gall. tit. de lis. oblig. art. 2. num. 3. & 14.* sermocinatur in iudicio exequutiuo, *Caranit. in rit.* 178. *num.* 5. loquitur in hærede debitoris, & dicit, quòd instrumentum habet exequutionem paratam contrà hæredem debitoris, ductus ea ratione, quia persona hæredis est eadem cum defuncto; sed quæ est exequutio parata, quæ datur contrà hæredem debitoris? forsàn liquidatio instrumenti? certè non; sed solùm via exequutiua. Et idem *Caranit. in rit.* 186. *nu.* 6. potiùs pro nostra opinione potest afferri, nam dicit: *Ex qua opinione, & eius ratione sequitur, quòd ideò hæres admittitur per hunc Ritum, & alios præallegatos, facto priùs præambulo ad liquidandum instrumentum, quia in omnibus instrumentis creditores stipulantur pro se ipsis, & eorum hæredibus, & propterea censentur nominati*

uali, ſicùt principales creditores. Nec poteſt *Carauit.in d.loc.* alitèr intelligi: nàm ſi diceremus, quòd quando creditor non eſt ſtipulatus pro ſe, & hæredibus, tunc hæres cenſeatur nominatus tanquàm principalis creditor, eſſet fruſtranea quæſtio mota ab *Iſern. Afflict. & Capyc.* & alijs: nàm ſemper hæredes creditoris, quamuis creditor nõ ſit ſtipulatus pro hȩredibus, & ipſis non ſit iuratum ſolui, quia ſunt principales creditores, poſſent de periurio accuſare, & inſtrumentum liquidare, & *Carauit.* ſibimet aduerſaretur, & palynodiam caneret: nàm expreſsè in *rit.182.n.7.* à me adducto, firmat cum *Afflict.* & *Capyc.* quòd quando creditor eſt ſtipulatus pro ſe, & hæredibus, poteſt hæres de periurio accuſare; ſecùs verò, quando creditor non eſt ſtipulatus pro hæredibus.

Verùm enimuerò ſcitum S.C. apùd
39 *Rouit. deciſ.26.* in caſu ſuo iuſtiſſimè manauit: Theſis enim illius fuit, quòd Vincentius Garganus creditor citare fecit ſuper tenore inſtrumenti Io: Baptiſtam Capycium Galeotam, & incuſatis contumacijs, inſtitit creditor in prima Curia, & debitor cõparẽdo præſentauit ſcripturas, & ſupplicationem, ac Curia pro Tribunali ſedente, fuit facta ſolita decretatio: *Condemnetur; verùm non ponatur in libro inferni, donèc viſis ſcripturis extra Bancam alitèr fuerit prouiſũ.* Poſteà, facto verbo in S.C. fuit cauſa remiſſa eidem M.C. quæ procederet ad interrogationẽ vigore inſtrumenti præſentati per Garganum, fuit interrogatio facta cum eodem Gargano creditore, quamuis non legitimè: nam fuit facta intra carceres M.C. de hac interrogatione non legitima, tanquàm de grauamine, doluit debitor; & S. C. decreuit, quòd fieret interrogatio cum hærede dicti Gargani creditoris, qui, pendente appellatione ab actu interrogationis non legitimè factæ, deceſſerat. Quid mirum? non poterat alitèr determinari: nam, vel dicimus (quòd liquidatio erat iam facta tempore primi decreti M. C. in quo fuit dictum: *Viſis ſcripturis*) vt declarat *Reg. Pragm.8. de inſtrum. liquidat. cap.7.* quando tollit abuſum antiqui decreti, per quod ordinabatur: *Procedatur ad interrogationem*, ibi: *Non ſi hauerà da fare la forma del decreto malamente introdotto: Procedatur ad interrogationem, perche l'interrogatione ſi hebbe per fatta all'vltima Corte, quando il debitore riſpondendo con la comparſa, e con le ſcritture preſentate, reſtò condannato, mà ſoſpeſa l'eſecutione per le ſcritture.* Sicque dicit *Reg. Pragm.* quòd in primo decreto remanſit debitor condemnatus, & ſolùm exequutio ſuſpenſa: & quis dubitat, quòd ſi remanſit debitor condemnatus in iudicio criminali liquidationis inſtrumenti, quòd poſſit hæres, quamuis non nominatus in inſtrumento, petere ad ſui beneficium exequutionem decreti, & condemnationis? Vel aliam ineuntes viam, dicimus, quòd per illud decretum M.C. in quo fuit dictum: *Condemnetur, & non ponatur, donèc viſis ſcripturis, &c.* liquidatio non erat perfecta, quia antiquitùs remanebat actus interrogationis, qui decernebatur in alio decreto; & ſaltèm oportet fateri, quòd per citationem, incuſationem contumaciarum, & actum inſiſtentiæ creditoris in Curia, in qua comparuit etiam debitor præſentando ſcripturas, in hoc ſummarijſſimo iudicio ſit inducta conteſtatio litis à creditore contrà debitorem; & quoties lis eſt conteſtata à defuncto, hę pęnales actiones etiam tranſeunt in hæredes, & contrà hæredes, vt apertè dicit *text.* in ſœpè alleg. *§. non autem*, ibi: *Pœnales autem actiones, quas ſupra diximus, ſi ab ipſis principalibus perſonis fuerint conteſtata, & hæredibus dãtur, & cõtrà hæredes trãſeunt.*

Vrget, quòd ſtylus omnium No-
40 tariorum ſtipulatur pro creditore, & hæredibus illius, ac proinde ex præſumptione Iuris habetur, ac ſi hæres eſſet nominatus: eo fortiùs, quòd in præſenti contractu adſunt, *& cætera,* videlicèt: *promiſit integrè, &c. ſoluere, & reſtituere, &c. eidem Martio, &c.* ſicq; quòd ſolutio promiſſa ipſi *Martio &c. illud &c.* non poteſt importare aliud,

alind, quàm suis hæredibus, & successoribus,& ideò ex hoc *&c.* habentur,ac si essent nominati in instrumento, & quòd dictio, *&c.* quando fuisset extensa,non potuisset extendi alio modo; Vndè per consequentiam necessariam perinde est, ac si legeretur nomen hæredis in instrumento.

Sed huic oppositioni quam facillimè occurritur, ex singulari *decis. D. Præs. de Franch.* 325. cuius casus est, quòd creditor concessit quasdam domos debitori pro annuis ducatis vno, & viginti,cum facultate affrancādi dictū annuum reditū infrà annos nouem pro ducatis trecentum octoginta duobus, & cum pacto expresso, quòd adueniente tempore dictorum annorum nouem,instrumentum posset liquidari pro ducatis 382. & solùm deficiebat, quòd debitor non promiserat soluere in fine annorum nouem dictos ducatos 382. quod sequebatur per consequentiam necessariam, & per intellectum iuris, vt dicit *D.Præs.* nàm si dilatio erat concessa solùm pro annis nouem, & pactum de liquidando erat pro dicta summa,elapsis annis nouem, non poterat dubitari, quòd debitor non teneretur soluere,& tamen,disputato plenè articulo,dicit *D.Præs.*quòd non poterat Instrumentum liquidari, sed debebat ordinariè agi; dat rationem in fine decisionis: *Quia Ritus noster semper loquitur de tenore instrumenti, & citationes, quæ expediuntur, dicunt, compareant responsuri super tenore instrumenti.* Et ideò non potest liquidari, nisi pro expressis in instrumento, & non per ea, quæ inducuntur per necessariam consequentiam, vel per intellectum iuris.

41 (margin, at "mè occurritur")

Tandèm huiusmodi clausula, *&c.*
42 nō potest ampliùs à Notario extendi, eo quòd instrumentum fuit iam reassumptum,& cōsignatum parti, *Affl.in cōstit.Baiulos omnes,n.*17.ac post alios, *Gabriel commun.opin. tit.de consuetud. concl.*3.*limit.*4. quādo enim Notarius instrumētum tradidit parti,adeò dicitur functus officio suo,vt nè punctum quidem,aùt syllabam ampliùs immutare possit: ad quod confert dec. Rotæ, apùd *Alex. cons.* 126. 2. *coll.lib.* 5. quem refert de *Marsill.singul.*60.

Dum hæc in vtramque partem verterentur, è viuis excessit debitor, & causa caruit exitu suo. Vnde ea solùm, ad acuenda ingenia,adnotare visum est.

Disceptatum est etiam, an possit li-
43 quidari instrumentum, quod nō continet obligationem debitoris personalem? idque in causa Ill. Ducis Belcastri,contrà quem liquidare intendebat instrumentum D.Antonius Caracciolus. Aiebat Ducis Patronus,quòd in instrumento hæc legebantur verba: *Et fuit expressè conuentum, & sit appositum, & repilogatum in principio, medio, & fine, & in qualibet parte præsentis contractus,quòd per præsentē,&c. & nullatenùs intelligatur, nec veniat D.Ill.Dux obligatus de persona; ex quo nullo modo voluit sic se obligare; aliàs non contraxisset.* Ex quibus nullus relinquitur locus dubitationi, quòd istud instrumentum careat penitùs personali obligatione, tùm ex *Glos.* §. *actio; Instit. de Action. in princ. l. licèt*,§. *ea obligatio,ff.de procurator.* tùm etiam ex *text.in L. non omnis* 19. *ff.si certum petat.* ex quo colligitur, quòd actus Agentium non transiliunt vltra ipsorum intentionem; & ad hoc accedit *R. Consil. Hodierna lib.*1.*contr.cap.*63. *num.*75. Nec quisquam dixerit, quòd si absit personalis obligatio,possit vllo modo liquidari instrumentum, vt testatur *Caran.super.Rit.* 167. *num.*6.*&* 7. & liquet ex eodem *Rit.*166.

Nec pactum, quòd possit liquidari
44 via *Ritus*, appositum in instrumento, quicquam operatur ad hoc, vt queat ad liquidationem deueniri.Quæ enim liquidationem promouent, sunt hæc tria: personalis nimirùm obligatio, liquidum debitum, ac iuramentum de facie ad faciem, vt per *Frecc. de instrum.liquidat.in princ. Caran.Rit.*166. sine quibus pactum inutilitèr consenesceret, ac inefficax torperet. Atque in dies experimur, quòd licèt Procurator pactum apponat, vt possit instrumen-

mentum liquidari contrà ſuum Principalem; nunquàm tamen ad liquidationem contrà Principalem deuenitur ex defectu requiſitorum, *Afflict. deciſ. 64. Reg. de Marin. lib.1.reſol.cap.187. num.3.*ſecùs dictus Ill. Dux, qui nullì vnquàm voluit ſe ſubmittere perſonali obligationi, ſi io ipſum liquidari ex eo pacto poſſet inſtrumentum, diceretur perſonalitèr præter opinionem obligatus, quippè qui carcerandus foret pro pœna fiſcali.

Quod autem aliquando conſueuerit fieri liquidatio quò ad diſtrictionem bonorum tantùm, ſuſpenſa diſtrictione perſonæ, vt teſtantur *Caran.Rit. 166.n.79.Thor.in compend.dec.in verb. Inſtrumentum fol.mihi* 274.& diximus in hoc *Ritu num.* 10. non indè arguitur, quòd proceſſerit liquidatio abſq; perſonali obligatione; in hijs enim caſibus ab initio perſonalis obligatio extiterat; licèt deindè à Iudice fuerit, vel ſuſpenſa, vel diuiſa; & in caſu memorato nulla tẽporis differentia voluit Dux perſonali obſtringi obligatione.

45

Hinc promanat, quòd, cum abſuerit ab initio perſonalis obligatio in inſtrumento; nulla orta eſt actio realis: nequit enim hæc ortum habere ſine illa, *l.contrahitur 4.ff.de pignorib.*ibi:*Contrahitur hypotheca per pactum conuentum; cum quis paciſcatur, vt res eius propter aliquam obligationem ſint hypotheca nomine obligata, l. fideiuſſor,* vbi *Bart. ff. de fideiuſſor. Neguſ. de pignorib. memb. 1.part.3.num.9.*atque adeò cum ex defectu obligationis perſonalis clarè liqueat defectus actionis realis; ſequitur clariùs, quòd nè poſſit quidem procedere liquidatio quòad diſtrictionem bonorum; nè, non iactis fundamentis, conſtruamus molem.

46

Addebar inſupèr, contractum eſſe nullum, atque vſurarium, ex eo, quia in venditione annuorum introituum erat deductum intereſſe tertiarum, pro quibus erant expeditæ literæ exequutoriales; illudque poſitum in capitale contrà Ius Diuinum, & Canonicum, in *cap.quia in omnibus, & cap.ſuper eo, de vſur.* & contrà communem, ac ma-

47

gis receptam ſententiam: ſic enim deciſum, ſi ſeruentur primæua iura, vt in facto *Leotard. de vſur. quaſt.* 87.*nu.*21. imò indiſtinctè ſic ſemper iudicatum, *Larrea deciſ. Gran.*84.*num.*9.*Faber in C.tit.de vſur.diffinit.*4.*Minad.deciſ.*17. *Franch.* qui in dies abſque difficultate ita iudicatum refert, *deciſ.* 254.*nu.*14. & in anno 1651. ac iterùm in anno 1617.*Reuit. deciſ. 9.n.*15.quamuis intereſſe vigore ſententię deberetur, *Faber cit.tit.defin.*21.& iunctis Aulis prouiſum, *Camill.de Medic.conſ.*155.*nu.6.*

Has rationes retundebat creditor, dicens, adeſſe obligationem perſonalem. Etenim quò ad obiectionem, qua afferebatur, ex intereſſe tertiarum non poſſe fieri emptionem annuorum introituum, aiebat, indubitatum eſſe, quòd cum in noſtro Regno, in quo Bulla Pij V. non fuit recepta, non requiratur numerata pecunia ad conſtituendum capitale cenſus; ſufficit verum aliquod debitum ſeruata forma Bullæ Nicolai Papæ V. de qua in *Prag. 1.de cenſib.* Idque non ſolùm in noſtro Regno ſeruatur, ſed etiam in omnibus alijs Regnis, in quibus dicta Bulla Pij V. non fuit recepta, vt per *Maſtrill. deciſ.* 262. *num.* 11.*Theſaur.iun.quaſt.* 32.*in fin.lib.*.& ità millies iudicatum refert *Fontanell.deciſ.*136.*num.*7.

48

An autem tertiæ decurſæ potuerint conſtitui in nouum capitale? licèt *Intrigl.de cenſib. quaſt.* 48. negauerit, & referat, ità vidiſſe determinari in contractu ad libellam, *Peregrin.de iur.Fiſci lib. 6. tit. 7. num.*33.*in fin.*attamen *Intriglioli* opinio communitèr reprobatur, vt ait *Giurb. deciſ.* 24. *num.*34. qui refert deciſum, quòd ex fructibus decurſis Vitæ, & Militiæ, potuit conſtitui capitale cenſus; & *nu.* 35.inquit, quòd illud, *fructus fructuum peti non poſſunt,* intelligitur, quando non dùm eſſent fructus conuerſi in capitale, vt per *Iaſ. Stracc. Socc. Cenal.Milan.Menoch.* & alios relatos in *d. num.* 35. & ante ipſum ait *Bal. in pragm. de cenſib. lib.* 5. *q. 6. per tot.*qui *nu.*4.dicit, quòd etiam intereſſe quanti plurimi poteſt conuerti in capitale annuorum cen-

49

ſuum, *Guaſcus Lancea in cap. volentes,*
Regni Siciliæ, vbi ait, etiam intereſſe
dotis poſſe fieri capitale annuorũ cen-
ſuum, ſuamq; opinionem eſſe ibi com-
munitèr receptam; & ità fuiſſe deci-
ſum in cauſa Ill. D. Beatricis Sances
contrà Ill. D. Mariam de Aragonia, in-
quit *Addit. ad Petr. Gregor. de dote de
paragio, quæſt. 36. lit. A.* neglecta opinio-
ne *Cannetij*, qui in *cit. cap. volentes*, ſu-
ſtinuerat oppoſitum, *Grinell. deciſ.* 130.
nu. 5. dicens, ità ſeruari à ſuo Senatu.

Nec iuuare dicebat partis replica-
tionem, quòd quamuis tertiæ pote-
rant conuerti in capitale, & in emptio-
nem annuorum introituum; intereſſe
tamen earumdem tertiarum non pote-
rant. Quandoquidem DD. relati nul-
lum habuerunt diſcrimen inter tertias,
& earum intereſſe, putantes, ex vtroq;
ipſorum poſſe indifferentèr, validèque
conſtitui capitale; cum in hoc vna om-
nium ſit cura, vt debitum ſit reale, nè
fiat fraus Bullæ Nicolai V. Quod au-
tem debitum Ill. Ducis Belcaſtri fuerit
verum, liquidum, ac reale, patet: quia
pro eo debito expeditæ erant literæ
50 exequutoriales iuſſu S. C. quod nite-
batur opinioni communi receptæ in
Regno, deberi intereſſe pro annuis
redditibus non ſolutis, vt teſtantur
*Franch. deciſ. 254. num. 12. Amend. ibi-
dem num. 12. Vrſill. ad Affl. deciſ. 291.
num. 5. Ann. ſing. 261. Lanar. conſ. 79.
num. 6. Reg. de Pont. conſ. 64. num. 18.
vol. 1. Rouit. deciſ. 9. num. 1. & deciſ. 43.
num. 1. & in Pragm. 1. de cenſib. nu. 38.
Trentacinq. lib. 1. variar. tit. de inter. cap.
1. num. 27. Scacc. de commer. §. 1. quæſt.
7. p. 2. ampl. 8. nu. 294. Prat. obſer.* 12. do-
cuitque *Ant. Fab. lib. 4. C. defin. 13. num.
15. & 16.* dicens, quòd moroſus debi-
bitor cenſus, nõ ſolùm tenetur ſoluere
cenſus decurſos; verùm etiam ſumptus
litis, & quanti emptoris interfuit, non
eſſe ſolutos, quia cenſus non eſt acceſ-
ſio primi capitalis, quod iàm cenſetur
demortuum; ſed eſt capitale; ſubditq;
illa verba: *Neque enim ea videri pote-
rat acceſſio acceſſionis: cum penſio illa
annua, non tanquàm vſura, aut acceſſio,
ſed tanquàm res ipſa vendita deberetur.*

Neque obſtare dicebat *l. fin. C. de
51 vſur.* ibi: *Quapropter hac apertiſſima
lege definimus, nullo modo licere cui-
quam vſuras præteriti temporis, vel fu-
turi, in ſortem redigere, & earum ite-
rùm vſuras ſtipulari.* Ex quo *Gothof.*
in margine eiuſdem *legis* ait, id Iuſti-
nianum ſanxiſſe in odium fœnerato-
rum, ibi: *Puto anatociſmum, de quo
hic agitur, odio fœneratorum interdici;
aliàs ſi nonam ſortem debitori numerare
licet, & ab eo nonas, & alias vſuras ſti-
pulariscùr non acceptas ab eodem vſuras
breui manu eidem renumerare, ſortis in-
ſtàr, non licebit, vt ex ea pecunia nouas
vſuras præſtet?* Quamobrem diſcepta-
tum eſt inter DD. an iſta lex locum
habeat etiam in intereſſe, quod, vtpotè
magis fauorabile, videtur non debere
ſub illa lege comprehendi: cum poſſit,
etiam quòd non conuertatur in ſor-
tem, parere aliud intereſſe, vt puta-
runt *Cagnol. in l. 1. num. 46. C. de ſent.
qu. pro eo, quod inter. Rota Genuen. dec.
68. num. 16. Villagut. de vſur. quæſt. 18.
concl. 5. Borret.* & alij, quos refert *Me-
noch. de arbitrar. caſ. 119. nu. 18. Scacc.
de commer. §. 7. gloſ. 2. num. 49. Hieron.
de Leo in deciſ. 3. num. 6.* Quòd autem,
quando intereſſe eſt certum, & debe-
52 tur iure actionis, vel ex ſententia, vel
liquidatum ex placito partium, pariat
dubio procul aliud intereſſe, fundat
*Theodor. allegat. 40. Bened. Bon. de cen-
ſib. art. 11. num. 28. Caualcan. deciſ. 21.
num. 30. lib. 1. Auendan. de cenſib. cap.
38. num. 11. Coſt. de rat. rata quæſt. 142.
num. 13. Gait. de cred. cap. 2. num. 1496.
Fab. de Ann. conſ. 48. nu. 19. lib. 1. Scacc.
de commer. §. 7. gloſ. 2. num. 50. Bellon.
conſ. 25. num. 9.* & hanc eſſe commu-
nem opinionem, colligitur ex *Anton.
Fabr. de error. Pragmat. decad. 20. error.*
1. Hinc, intereſſe deductum in ſortem
ex partium conuentione parere aliud
intereſſe, dixerunt *Ruin. conſ. 55. vol.
2. num. 15. Caſtill. deciſ. Sicul. 22. nu. 57.
& 58. Caualc. d. deciſ. 21. num. 30. lib. 1.
& deciſ. 14. num. 24. lib. 2. Coſt d. quæſt.
142. num. 12. & 13. & Scacc. loc. cit.* ſcri-
bens: *Quia intereſſe conuertitur in ca-
pitale; vndè non remanet intereſſe alte-
rius*

rius intereſſe; ſed ſemper erit intereſſe capitalis; ac ſequitur *Larrea deciſ. Granat. tom. 2. deciſ. 84. num. 3. & num. 14.*

Quæ quidem opinio, quòd intereſſe
53 conuerti poſſit in capitale, ex quo aliud intereſſe promanet, licèt pleriſq; diſpliceat; id tamen procedere debet, quando deducitur intereſſe in capitale ſimplicitèr; non itidem quando conuertitur in capitale annui cenſus. Siquidem ratio, qua fundare oppoſitam ſentẽtiam nititur *R. Rouitus in dec. 9.* quem ſequitur cum pluribus alijs *Leotard. de vſur. quaſt. 87. n. 14.* nempè quòd intereſſe nequeat gignere aliud intereſſe, nè ex conuentione partium quidem: ea eſt, quia intereſſe licèt ſit principalitèr debitum, ac iure actionis, vſquequaque tamen eſt ſortis acceſſio, atque adeò infæcunda, nè acceſſionis detur acceſſio, contrà *text. in d. l. fin. C. de vſur. & l. fin. C. de vſur. rei iudic.* vt colligitur ex iiſdem *Rouit. d. deciſ. 9. n. 9. 12. & 15. Leotard. d. n. 14.* ibi: *Quia fieri non poteſt, quin intereſſe illud primum, quod ab initio acceſſio fuit, talis quoque perpetuò non maneat*; à qua ratione anſam cœpit illam ſententiam impugnandi *Faber d. decad. 20. de error. Pragm. cap. 1. nu. 5. & tit. de vſur. defin. 11.* Et in hoc eodem argumento, quod Achilleum vocat: nempè, quòd non datur acceſſionis acceſſio: inquit ipſe *Leotardus*, quòd fundatur opinio illa, quòd intereſſe alterius intereſſe non detur, vt non dantur vſuræ vſurarum; ſubdens, quòd ſicuti ideò vſuræ vſuras non gignunt, quia acceſſio acceſſionem non parit; ita idem dicendum eſſe de intereſſe, quod æquè eſt acceſſio, vt vult probare in *cap. 86. n. 7. & ſeq.*

Ea autem ratio nullo penitùs pacto
54 applicari poteſt; quãdo intereſſe poſtquàm eſt debitum per ſententiam, cõuertitur non iam in capitale ſimplicitèr, ſed in capitale cenſus cum eodem debitore, & tunc nequit dici, quòd daretur acceſſio acceſſionis: nàm annui redditus debentur tanquàm ſors, cum capitale cenſeatur demortuum; ſecùs daretur acceſſio ſine principali, quod eſſet abſurdum. Sicuti ergò non eſſet vetitum, ſi debitor daret in ſolutum creditori prædium aliquod pro eo, quod ei debet ex cauſa intereſſe; ſic à pari nec vetitum eſſe debet, ſi pro eo, quod debet ex cauſa intereſſe, vendat creditori annuos redditus ſuper eo prædio: cum contractus cenſus ſimilis omninò ſit vẽditioni; omittens dicere, quòd *Gloſ. in d. l. fin. C. de vſur.* voluerit, quòd etiam vſuræ poſſunt ad hoc fingi ſolutæ, & deindè breui manu traditæ debitori.

Neque ipſe *Reg. Rouit.* auſus eſt ne-
55 gare, quòd quoties intereſſe exuit naturam intereſſe, & induit titulum alicuius ſortis, vt accidit in emptione annuorum redditũum, non obſtat regula acceſſionis ſuper acceſſionem; idq; in *num. 36.* vbi cupiens reſpondere dictæ *deciſ. 24. Giurba*, in qua ex fructibus decurſis dotis facta fuit emptio annuorum redditũum ad formam Bullæ; ait, illam deciſionem rectè proceſſiſſe: *quia illud intereſſe fuit in ſortem redactum*, licèt dixerit, quòd non poterat ſuo caſui applicari, his verbis, ibi: *Licèt interuſurium ſit conuentum, & pro certa quantitate deductum in contractu; non tamen tranſiuit in ſortem, ſed ſemper remãſit vt intereſſe*, ac ſubdit: *Et caſus illius deciſionis eſt in terminis contractus verè cenſualis ad formam Bullæ.*

Idemque *Leotardus*, quamuis acer-
56 rimè defenderit opinionem, quòd nullo modo debeat ſolui intereſſe alterius intereſſe, nè in annuis quidem redditibus, vt diſputat *quaſt. ſeq.* attamen in *d. num. 19.* non potuit non admittere, quòd quando intereſſe deducitur in alium contractum, per quem extinguatur, ità vt incipiat deberi ex noua cauſa: quòd tunc intereſſe poſſit parere aliud intereſſe: *Quoties*, inquit ipſe, *debitum ſortis, & eius, quod verè, & legitimè intereſt, & ſine fraude conſumatum eſt: ideſt, in vnum ſummam redactum, & per nouationem, & delegationem in altam obligationem transfunditur, quia per nouationem ità noua obligatio conſtituitur, vt prior perimatur, l. 1. ff. de nouation. §. prætereà, in fin. Inſtit. quib. mod. toll. oblig.* ideòque quòd ex no-

noua causa debetur, petitur quasi sors, & veluti quantitas distincta à prima, quæ per nouationem perempta est, ex l. emptor, vbi Bart. ff. de nouat.

Quapropter, si ità proceditur, quando debitum extinguitur per nouationem, licèt debeatur ex alia causa; multò magis, quando debitum penitùs extinguitur à viribus contractus censualis, ità vt vlteriùs non debeatur; at in eius loco debeatur aliquod aliud, nimirùm annui redditus; in quo casu nullo modo potest dici, quòd duret prior obligatio, quippe quæ extincta est. Et si accidet, quòd rescisso contractu reuiuiscat tunc neque interesse debebitur.

57

Quæ quidem nouatio non potest dubitari in hoc casu, atque adeò quòd interesse non retineat ampliùs naturam interesse. Accedat maximè in hac thæsi, quia illud interesse, quod vt pars exigua intrauit in constitutionem capitalis, ei compensatum fuit plena manu in quadam relaxatione, quæ gratuitò, atque ex dantis dumtaxàt largitate concessa fuit. Relaxata enim fuit in dicto contractu venditionis annuorum introituum notabilis summa, habita ratione conuentionis, quæ intercessit. Quapropter cùm debitor tantum perceperit vtilitatis, vt non modò effugerit exequutionem paratam, quæ imminebat vigore literarum exequutorialium; verùm etiam obtinuerit adeò notabilis summæ relaxationem; mirum esse debet, quòd hodie velit dicere nullitatem contractus, quia interesse deductum fuerit in capitale. Hinc concludendum cum *Grivella d.decis.103. num.12.* his verbis: *Præterea in maiorem corroborationem eorum, quæ dicta sunt, facit l. qui negotiationem, §. ex duobus, & §.fin. de administr.tutor. vbi ex mutatione personæ, aùt debiti, sors fieri incipit, quod anteà fuerat vsura, & accessio; ob idque postquàm sortis vice fungitur, incipit vsuram parere. Cùr igitùr idem non admittemus in hac nostra quæstione, in qua pensio debita, etiam si eam vsuram, aùt accessionem dicere velis, non tantùm sors efficitur; sed etiam talis fit immutatio debiti; vt quod antea debebatur, nec ampliùs debitum dici, nec exigi vnquàm possit.*

58

59 An verò sola M. C. cognoscat de præsentatione instrumentorum, etiam priuatiuè quò ad Barones? diximus in *Rit. 54. num. 1. & in Rit. 166. n. 113. to. 2.*

Acerrima tamen superioribus annis orta est controuersia in M. C. V. inter Ill. Ducem Sermonetæ, & Sancti Marci, cùm Petro Paulo, Nicolao Maria, & Antonio de Ciuitate: nùm dicto Duci competeret remissio cuiusdam causæ, seù iudicij, ex quo ijdem de Ciuitate conuenerant in M. C. vigore pacti exequutiui Ioseph, & Achillem Sacchino eius vasallos, & non in Curia Ciuitatis S. Marci?

60 Contendebat Dux, remissionem nō posse denegari: Actor enim sequitur forum Rei in qualibet actione, tùm reali, tùm personali, ex regula in *l. fin. C. vbi in rem actio, l. in criminali, C. de iurisd. omn. Iudic. l. iuris ordinem, C. eodem tit. l. 2. C. vbi, & apud quem, cap. cum sit generale, cap. si Clericus, de For. competent.* In Regno ex *Pragm. 2. vbi de delict. quis conu. deb.* adeò quòd non possit quis cogi stare pacto de litigando coràm Iudice non suo, ex *text. in l. si conuenerit 18. ff. de iurisd. omn. Iud.* vt pluries decisum per S. C. nempè renunciationem nō valere, testatur *Frãciscus de Petris cons. 25.* de quo memini in hoc *Rit. num. 2.* & quem non vidit *Constant. Cæsar. in quæst. 22.*

61 Quamobrem non esse, aiebat, cùr deberet denegari remissio in hoc, licèt exequutiuo, iudicio, etenim supra citata Iura generalitèr loquuntur, & generalitèr debent intelligi, *l. de pretio, ff. de public. in rem action. l. in fraudem, §. vlt. ff. de testam. mil. l. 1. §. generalitèr, ff. de legat. præstand. l. 1. §. quod autem, ff. de aleat. l. fin. in fin. C. de dot. promiss.* cumquè non distinguant in iudicio exequutiuo, non licebit nobis distinguere, ex *text. in l. non distinguemus, ff. de recep. Arb. l. Præses, ff. de offic. Præsid.* maximè cum in vnoquoque iudicio militet eadem ratio, atq. adeò

idem

idem ſit ius, *l.illud, ff.ad leg. Aquil.l.ſi poſtulauerit*, §. 2. *ff. ad l. Iul.de adult.l. nauta*, §. *fin. ff. naut. caup.l.à Titio, ff. de furt.*

Neque obſtat clauſula, quòd poſſit quis conueniri in omni Curia, Tribunali, & Foro, quaſi verò hæc clauſula operetur renunciationem fori. Nàm de Iure Communi nihil operatur, iuxtà *Gloſ. in l.* 1. *C.vbi conueniatur, qui cert.loc.dar.promiſ.verſ. & in alio loco*, vbi exponit, locum debere eſſe idoneum, non ad electionem Actoris; & *Paul. de Caſtr. ibidem* ait, quòd vera,
62 & communis ſolutio eſt, idoneum locum dici forum Rei, vbi ex generali regula conueniri deberet. Eò fortiùs, quia nec ratione contractus ſtipulati, nec deſtinatæ ſolutionis arctantur conuenti ad comparendum coràm Iudice ſpeciali.

Addebat, ipſum Ducem habere ampliſſimum priuilegiū: emerat enim Dux Ciuitatem S. Marci in anno 1641. ab Inuictiſſimo Philippo IV. fœlicis memoriæ, cum omnibus in ſpecie priuilegijs conceſſis Ill. Principibus Biſiniani, quæ quidem primò conceſſa fuerant Nicolao Bernardino Sanſeuerino à Federico Rege ſub die 11. Nouemb. 1456. confirmato deinde ab Imperatore Carolo V. in anno 1520. ac à Philippo II. in anno 1576. in quibus conceſſa erat cognitio *omnium, cauſarum arduarum, & ſummariarum; & de ijs, de quibus, ſi non eſſet facta expreſſio, ſpecifica conceſſio non extenderetur ad illas, cum poteſtate cognoſcendi de præſentationibus inſtrumentorum, & ſuper præuentione*, licèt aliàs ſola M.C. *& de recognitione ſcripturarum propria manus*, cum clauſula abdicatiua, & priuatiua; vna tantùm cauſa criminis
63 læſæ Maieſtatis in primo capite ſibi reſeruata (quæ quidem reſeruatio ad ſaturitatem adiecta fuit, cùm conceſſa cognitione delictorum læſæ Maieſtatis, haud veniat illud in primo capite, *Andr. in tit. quæ ſint reg.* §. *læſa Maieſtatis*, *Capyc. deciſ.* 139. *Peregr. de iure fiſci*, 2. *artic.num.* 94.)

Itaque arguebat, quòd ſi dicto Duci per ſpeciale priuilegiū cōceſſa erant omnia ea, ſuperiùs dicta, præſertim, quæ ſunt cognitionis ſolius M. C. vigore Rituum, ideòque ad maiorem cautelam expreſſa; incluſa debebat multò magis intelligi in generali cognitione omnium iudiciorum, & cau-
64 ſarum arduarum, & ſummariarum, cognitio iudicij exequutiui; de quo neq; per Ritus, neque per Conſtitutiones, & Capitula tributum eſt M. C. V. vt ipſa ſola cognoſceret, ac adamuſſim deciſum pluriès in S. C. non facta indiuidualitèr mentione cauſarum, recenſet *R. Anton. Capiblanc. in apoſtil. ad Patrem, de Baron. p.*8.*p.*1.*ſub num.* 201. *verſ quod ſi quis.*

Maximè quòd aderant in Priuilegio hæc verba: *vt nō poſſint Vaſalli coràm quocumq; Iudice trahi ad iudicium, ſiue forum, aùt examen, aùt citari, &c. ad inſtantiam priuilegiatorum, nec alio quouis modo*; quæ vltima clauſula, cùm ſit vniuerſalis, ac prægnans, atque exuberantem voluntatem denotans, *Dec. conſ.* 137. *poſt num.* 1. *Paulus conſ.* 625. *num.* 18. *vol.* 2. *Rouit.in Pragm.* 4. *de poſſeſſ. non turban. num.* 35. *fol.* 634. importat omnes modos excogitabiles, *Hyppolit.conſ.* 80. *num.* 27. Et inferiùs aderat clauſula abdicatiua omnibus Iudicibus, & Tribunalibus: *declarando citationes, & acta ab quouis alio Tribunali emanata, nulla, atque irrita; quaque poſſent ipſius Principis ſubditi impunè lacerare, neque tenteantur alteri, quàm ipſi Principi parere.*
65 Tantique eſt roboris hæc clauſula abdicatiua, & priuatiua, vt priuilegiatos ſimiles reddat Clericis, *Capyc. deciſ.* 122. *de Franch. deciſ.* 417. *num.* 8. *Fab. de Ann. conſ.* 107. *num.* 6. *lib.* 2. *Tap.dec.* 13. *num.* 4. Quare quilibet alius, præter proprium Iudicem in primis, ſecundis, ac tertijs cauſis, incapax dicitur, atque incompetens, ad tradita in *clem. fin. vt lit. penden. l.* 1. *&* 2. *C.ſi à non competen. Iudic. cap. ea quæ fiunt à Iud.de reg. iur. in* 6.

Idque liquebat nitidiùs, quia Rex
66 reſeruauerat ſibi tantùm cognitionem criminis læſæ Maieſtatis, adhibito

to iuramento tactis Sacrosanctis Dei Euangelijs; vndè cum simus in vna causa excepta, regula aliarum causarum fundatur in contrarium, *l. cum Prætor, ff. de iud. l. nam quod liquidè, de pæna legit. Bart. in l. quæsitum, §. deniq; ff. de fund. instr.* facit *l. maritus, C. de Procur. Dec. in pragm. 1. num. 23. vers. si mulier.* conferunt dicta per *Præs. de Franch. decis. 499. num. 2. & decis. 561. num. 5.* & exceptio venit in augmentum regulæ, *And. in cap. 1. col. 2. vers. ex hoc patet, qui succ. ten.* idem *de Franch. cit. decis. 499. num. 3.*

Imò, & in Priuilegio expressum
67 fuisse dicebat iudicium exequutiuum, ibi: *Omnium causarum arduarum, & summariarum*; cum pactum exequutiuum, sit iudicium extraordinarium, & summarium, ex *Thor. par. 3. sect. 3. verb. Remissio cautè petita*; & clausula prædicta stet ampliatiuè circà omnes causas summarias, quæ requirerent specialem expressionem.

Neque indè, quia causa, siue iudi-
68 cium sit exequutiuum, summarium, vel summarijssimum, debet Baroni remissio denegari. Videmus enim, quòd Baronibus remittuntur causæ liquidationis instrumenti, *Galter. in praxi num. 2. p. 3. & vlt. post principium*, loquens de Priuilegio Bisiniani, distinguens inter Baronem habentem iurisdictionem cumulatiuè, vel priuatiuè, vt in *num. 19.* ibi: *Tamèn, quòd id procedat, quoties Baroni competit priuilegium cumulatiuè; secùs si priuatiuè, quale est priuilegium Principis Bisiniani, qui etiam in specie id habet, & priuatiuè*; quo casu concedendam remissionem dixit decisum à S.C. & obtinuisse *R. Rouit. super cit. Pragm.* & iterùm determinatum recenset *Nouar. in collect. decis. ad mem. Pragm. Capiblanc. de Baron. prag. 8. p. 1. num. 200. & par. 2. num. 143.* Remittuntur causæ apocarum Banci, *Rouit. in Pragm. 63. de off. Proc. Cæs. n. 51.* referens ad hoc decretum quatuor Aularum. Si ergò Baro habet cognoscere de liquidatione instrumentorum, & de apocis Banci, ac de omnibus causis vna excepta, cùr ei denegetur remissio Vasalli conuenti vigore pacti exequutiui. Quæ sanè causa pacti exequutiui longè inferioris
69 ordinis est superioribus: etenim in liquidatione instrumentorum non requiritur libellus, neque iudiciarius ordo; sed tantùm imploratio officij Iudicis pro exequutione, ad instàr rei iudicatæ, *Bart. in l. 2. num. 3. C. de exequutione rei ind. Galter. in 1. 1. par. nu. 13. circà finem.* In iudicio tamen pacti exequutiui requiritur libellus. In liquidatione non requiruntur præcepta; sed si compareat Reus, carceratur; si non compareat, expediuntur literæ exequutoriales realitèr, & personalitèr, *Pragm. 8. de instrum. liquid.* In pacto autem exequutiuo post plura præcepta expediuntur literæ exequutoriales realitèr tantùm, absque eo, quòd detrudatur in vincula Reus. In liquidatione instrumenti exequutio fit realitèr, & personalitèr. In pacto exequutiuo non, nisi seruata forma *l. à Diuo Pio, ff. de re iud.* Sic etiam apo-
70 cæ Banci verificatæ æquiparantur instrumentis liquidatis, contrà quæ non auditur debitor, nisi facta solutione, cum multis alijs specialibus ad materiam; quæ non militant in pacto exequutiuo. Iure igitùr optimo dicitur pactum exequutiuum inferioris ordinis, ac instrumentorum liquidatio, seù apocæ Banci.

Attulit deniquè, quòd in anno 1640. mense Ianuarij, referente Iudice Aloysio Corcione, fuit à S.C. decretum ad fauorē Officialis Regię Dohanę Neapolis, petentis remissionem ratione clausulæ priuatiuæ, teste *Thor. cit. par. 3. sect. 3. verb. remissio causæ petita.* Et tamen prædicta remissio fuit petita à subdito.

Tamèn per M. C. V. fuit prouisum,
71 me referente, die 18. Maij 1666. *quòd procedatur in M. C. petita remissione pro parte Ill. Ducis Sermoneta non obstante.* A quo decreto grauatus dictus Illustr. Dux obtinuit, fieri verbum in S. C. factaque relatione in S. C. in Aula Domini Consiliarij Pauli Staibano, scissa fuerunt vota: nàm duo ex Dominis ab-

abierunt in sententiam, quòd detur terminus super remissione; duo autem reliqui, quòd confirmetur decretum. Conuocatoque ad dirimendam paritatem, Dom. Consiliario Scipione de Martino, fuit dirempta paritas, ac scito S.C. sub die 13. Iulij 1666. fuit prouisum: *Remissa est causa eidem M. C. qua prouideat, quòd detur terminus super remissione petita pro parte Ill. Ducis Sermonetæ*; suffragia ferentibus DD. Consil. Vargas, Florillo, Hodierna, & Carauita.

Et producta supplicatione de verbo faciendo loco reclamationis pro parte Petri Pauli, & fratrum de Ciuitate, factaq; relatione, me ipso relatore, in eadē Aula Dom. Staibani, sub die 10. Martij 1667. emanauit decretum: *Visa supplicatione fol. 17. suspenso decreto per S. C. lato sub die 13. Iulij anni præteriti, M. C. V. suum exequatur decretum, sub die 18. Maij eiusdē anni præteriti 1666.* ferentibus suffragia Dom. Consil. Paulo Staibano, D. Ioanne Vargas Machuca, Io: Baptista Hodierna, Dominico Petrone, & D. Ioanne de Dura: nàm in primo decreto fuerat datus adiunctus Dom. Consil. Antonius Florillus, donèc Aula fuerit in numero opportuno, & D. Consil. Thomas Carauita casualitèr interuenit. Processus adest in Banca Honuphrij Gallo.

Hæc sanè decisio non solùm niti vi-
72 sa est peruetusto stylo M.C. quæ nunquàm consueuit huiusmodi causas remittere: cum stylus vim legis obtineat, etiam contrà Ius Commune, *Abb. in cap. ex literis, num. 6. de Constit. Felin. in cap. 1. num. 16. de rescript.* cum alijs, de quibus *Ego ipse in Rit. 1. n. 60. & 61.* quem locū prosequitur *D. Scoppa ad decis. Gratian. obseruat. 49. nu. 36.* iurisdictionemq; tribuat M.C. non obstāte, quòd Baroni iurisdictio ergà Vasallos priuatiuè concessa reperiatur, vt ex *Glos. in l. 1. verb. Duumuiris, C. de emancipat. liber. Alex. ad Barbat. Mandos.* & alijs firmat *Gratian. discept. cap. 154. num. 17. 18. & 19. tom. 1.* Verùm etiam generali decreto S. R. C. anni 1625. inserto in *Prag. 82. de Off. S. R. C.* quo cauetur, nè Commissarij Generales dati à S.C. audeant inhibere M. C. tractantem pactum exequutiuum. Quambrem nullo prorsùs pacto licebit Curiæ Ducis auocare ad se causam, quæ est Curia inferior, quando id interdicitur Curiæ superiori, ducto argumento à maiori ad minus, quod valet, ex *text. in l. in suis, in fin. ff. de liber. & posth. l. nec in ea 22. ff. de adulter. cap. si ergò 8. quæst. 1. cap. si Paulus,* vbi *Glos. 32. quæst. 5. cap. per venerabilem, qui filij sint legit. Authen. multi magis, C. de Sacros. Eccles.* Maximè cum
73 pactum exequutiuum simile censeatur causæ liquidationis instrumenti, recognitionis apocarum, obligationum pœnès acta, & literarum exequutorialium vigore consuetudinis. Itaquè sicuti in prædictis casibus nulla datur Baroni petenti remissio; ità etiam in casu pacti exequutiui: cum æquiparatorum eadem sit dispositio, ad *text. in l. 1. ff. de legat. 1. Glos. in l. si quis seruo, C. de furt. & in cap. si postquàm, §. fin. de elect. in 6.*

Nec dici poterat, in eo generali de-
74 creto nullam fieri mentionem Baronis petentis remissionem. Namq; vna hæc ratio potest considerari in eo Statuto sic disponente, nè impedimentum aliquod, aùt obex opponatur pacti exequutiui festinationem impediens; quæ ratio licèt non expressa, habetur tamen pro expressa etiam in Statuto condito contrà Ius Commune, *Glos. in l. quamuis, C. de fideicomm.* cùm non sit interpretatio extensiua, sed intensiua *Bald. in d. l. quamuis, Cancer. var. lib. 1. cap. 1. num. 60.* Igitùr cum hæc eadem ratio, tàm vrgeat in Iudice superiore remorāte inhibitionibus celerem exequutionem, quàm in Barone remorante petitionibus remissionis causæ; perspicuum est, quòd idem debet de vtroque intelligi, etsi verba deficiant, vel si Statutum esset odiosum, vt notat *Bald. in l. quid verò cōtrà, ff. de legib.* & alij, quos sequitur *Laurent. dec. 134.*

Nec refragatur Ius Commune. A-
75 lioquin si remissio causæ fineretur in pacto exequutiuo, destrueretur eius na-

natura. Siquidem pactum exequuti-
uum, vel oritur ex licentia data cre-
ditori à debitore ingrediendi possessio-
nem ex lege tantùm conuentionis,
nullaque adhibita solemnitate iudicij,
at propria authoritate, ad *tex. in l. cre-
ditores, 3. C. de pignorib.* vbi *Bart. Franc.
de Are. consil. 22, Coler. de process. exec.
p. 1. cap. 5. Sanfelic. decis. 312. num. 14.
Ego ipse in rit. 166. sub num. 10. tom. 2.*
quem locum laudat *D. Scoppa in annot.
ad Sarn. in prax. ciuil. part. 1. §. 30. nu. 7.*
Vel ex clausula in instrumento appo-
sita, quòd possit exequi more pensio-
num domorum huius Ciuitatis, vt aiũt
quamplures alij relati à citato *Sanfel.
Staiban. resol. 143. in fine, Thor. vot. 64.
num. 12. & Giaz. ad Capyc. Latro obser.
58. tom. 1.* quæ duo coincidunt. Quouis
autem modo sit pactum exequutiuum;
semper stat, quòd potest creditor pro-
pria authoritate, nullaque obtenta Iu-
dicis permissione possessionẽ ingredi;
vel à Iudice in possessionem mitti absq;
vlla iudiciali figura, aùt partis citatio-
ne, *Afflict. in Cõst. Regn. Pacis cultum, ex
num. 16. Vrsill. ad Afflict. decis. 326.
Menoch. de recup. possess. remed. 5. n. 29.
& de adipisc. poss. remed. 5. quæst. 20. Cot-
ta in memor. verbo pacta exequutiua,
Viu. commun. opin. lib. 2. cap. 39 & decis.
236. Fab. de Ann. in add. nouiss. ad sing.
189. Vincentij* sui genitoris, *Viu. comm.
opin. 93. add. verb. citatio.* Cõferunt tra-
dita à *Fontanell. tom. 2. decis. 353. pag.
175. D. Galà in trac. de rest. in integr.
minor. denegan. q. 22.* In quo casu non
est Iudex, nisi merus exequutor vo-
76 luntatis partium; quæ possunt pacisci,
vt inchoetur processus ab exequutio-
ne, vt disputat *Coler. d. cap. 5. per totum,
Afflict. decis. 236.* ac ità magis commu-
nitèr receptum testatur *R. Sanfel. decis.
151.* aduersùs *Ronit. in Prag. 1. de con-
seru. à nu. 3.* & nos infra. Quapropter si
creditor velit vrbaniùs agere, atq; adi-
pisci Iudicis authoritate, quod posset
propria; sufficeret, si Iudicem quali-
cumque iurisdictione fungentem adi-
ret, nedùm Magnam Curiam, quæ am-
plissima vtitur; cùm Iudicis partes in
hoc casu sint dumtaxàt, Partium con-
uentionem exequi, *l. tale pactum, §. qui
prouocauerit, ff. de pact.* quæ sententiæ
æquiparatur; sicuti ex *l. cum quasi, §. si
plures, ff de fideicom. libert.* deducit *Re-
buff.* quem sequitur *Reg. Sanfelic. cit.
decis. 151. num. 2.* Vndè M.C. non debi-
torem condemnat vigore pacti; sed vi-
so simplicitèr pacto, mandat, quòd sol-
77 uat; quod quidem præceptum æqui-
paratur mandato de parendo, *Carlen.
de iud. tom. 2. tit. 3. disp. 3. num. 26.* Igitùr
deneganda erat Duci petita remissio;
secùs incœpisset ordiri tela iudiciaria
cum omnibus eius solemnitatibus cõ-
trà naturam pacti exequutiui; quid-
quid alitèr, confusè tamen, dixerit
*Reg. Capiblanc. in addit. ad Io: Franc.
patrem in tract. de Baron.* iterum typis
edito anno 1666. *in pragm. 8. par. 1.
sub num. 201. vers. quid si quis.*

Insupèr potuisset sequi maximum
absurdum: nempè quòd Curia infe-
rior reformasset scita Curiæ Superio-
ris, propter quod proclamant omnia
Iura, & DD. quos refert *Capiblanc. de
Baron. cit. prag. 8. p. 2. à num. 93. ad 97.*
78 non debere concedi post sententiam
remissionem Baroni, & diximus *in Rit.
203. ex nu. 11. lib. 2.* Quis enim asserat,
quòd si Duci fuisset facta remissio, eius
Curia oscitantèr non dixisset forsitan,
instrumẽtum illud exequutionem non
mereri, quod mereri dixerat M. C.
præcepta dans debitori, quòd soluat;
quæ quidem præcepta vim habent de-
finitiuæ sententiæ, dùm instrumentum
illud mereri paratam exequutionem
declarant, iuxtà *Marant. in prax. tit. de
sentent. num. 24.*

Neque dubitationem vllam attule-
79 runt amplissimi priuilegij verba: nul-
la enim in hijs legitur concessa cogni-
tio pacti exequutiui, obligationum
pœnès acta, & apocarum Bancalium.
Quamobrem ad casus non expressos
non debent extendi contrà iurisdi-
ctionem M.C.V. per *l. in agris. ff. de ac-
quir. rer. domin.* notat in simili casu *Ca-
rau. Rit. 165 num. 3. & seqq.* quia cen-
setur Rex noluisse, vbi tacuit; dùm vbi
voluit, expressit. Neque debet pu-
tari concessa sub illa potestate cogno-
scendi

ſcendi de liquidationibus, ac præuentionibus inſtrumentorum. Valdè enim differunt inter ſe inſtrumenti præſentatio, ac pactum exequutiuum, vt videre eſt apùd *Carlev. cit. to. 2. diſp. 8. n. 30.*

Accedit, quòd non agebatur ſolùm
80 vigore pacti, ſed pro ſolutione cenſuum decurſorum per clauſulam, quòd debitor poſſit conueniri in omni Curia, loco, & foro. Et licèt diſputent DD. vt fusè apùd *Carlev. de iudic. tom. 1. diſp. 2. quæſt. 8. ſect. 2. à num. 1093. vſque ad num. 1101.* an hæc clauſula poſſit apponi in præiudicium Baronis habentis iuriſdictionem abdicatiuam, & priuatiuam? certiſſimi tamen iuris eſt, poſſe apponi in contractu cenſuali per *Prag. 1. de cenſib.* quapropter non poteſt conqueri Baro, vt diſcuſſo articulo, concludit *Foller. in pract. cenſ. verſ. & ſubmiſſiones cuicumque foro, nu. 30.* Quæ quidem *Pragm.* licèt quòad paratam exequutionem contrà tertium poſſeſſorem inoleuerit; in viridi tamen obſeruantia eſt quò ad reliqua, teſte *Laganar. ad Ron. d. Prag. 1. ex n. 1.*

Inſupèr ij de Sacchino ſe ſoluturos
81 tertias promiſerunt in Terrâ Aerij, domicilio Creditorum. Hinc fit, quòd cum ſolutioni ſatis non feciſſent in loco deſtinato: aperitur occaſio Creditoribus, illos conueniendi in alio loco, per *l. vn. C. vbi conuen. qui cert. loc. dar. promiſ. ibi: Qui certo loco ſe ſoluturum pecuniam obligat; ſi ſolutioni ſatis non fecerit, arbitraria actione, & in alio loco poteſt conueniri.* In quo *text. Gloſ. & DD.* explicant, lij *alio loco*, hoc eſt quolibet, ac in quocumque loco idoneo, dummodò Iudex non ſit incompetens: idque in odium debitoris moroſi. Ac ſicuti Baro non poſſet remiſ-
82 ſionem petere, ſi vaſallus arctaretur ad ſoluendum in loco deſtinatæ ſolutionis, *l. heres abſens, de indic. Capibl. de Baron. Prag. 8. p. 2. num. 143. & ſeqq.* ità paritèr nequibit petere, quando vaſallus conuenitur in loco ſubrogato deſtinatæ ſolutionis loco: non enim facto vaſalli, ſed ipſo iure priuatur illius cauſæ cognitione, vti *Capibl. ſupra citat. tom. 2. quæſt. 35. à num. 16.* diſcur-

rit in iudicio ordinario; quod faciliùs quidèm dixiſſet in exequutiuo, ſi de eo incidiſſet ſermo.

Atque ità aliàs ſeruatum eſt. Ete-
83 nim cum fuiſſet conuentus vigore pacti in S. C. inſtante Carolo Mazzella, Rationalis Regiæ Cameræ Alphonſus Trotti, petijt remitti ad Regiam Cameram, quippè qui non poſſet alibi conueniri, *l. penul. C. vbi cauſ. fiſcal.* etiam ſpeciali Regum priuilegio Officialibus Regię Cameræ, *Revert. dec. 7. num. 5. & 6.* habentis priuatiuè iuriſdictionem in illos, *Sanfelic. deciſ. 293. num 9.* ac aiebat, ſibi non intuliſſe præiudicium, quòd ſe cuicumque foro ſubmiſerit; cum priuilegium non perſonæ conceſſum ſit, ſed Officio, nè à munere ſibi iniuncto diſtraheretur, *l. non aliàs, §. 1. ff. de iudic. l. nec ad diverſa, C. de ſentent. lib. 12.* cum concordantibus relatis à *Reg. de Ponte deciſ. 36. num. 6.* Et cum inſtiterit adhùc pro hac re in S. C. Procurator Realis Patrimonij; attamen per S. C. referente D. Conſiliario Boliaga, prouiſum fuit, die 14. Nouembris 1662. *quòd procedatur in S. C. petita remiſſione non obſtante:* quod decretum in gradu reclamationis, die 15. Decembris eiuſdem anni, confirmatum extitit.

Ex quibus euitur, quòd pactum
84 exequutiuum non ſit cauſa; cùm non exigat iudicium, neque citationem; non adſitur Iudex, niſi vt ſit purus, ac merus exequutor illius, in quo conuenerunt Partes; quæ licèt poſſent inſcio Iudice, propriaque authoritate poſſeſſionem ingredi; nihilominùs adeunt Iudicem, non modò, vt vrbaniùs agant; verùm etiam, vt ſuam det aſſiſtentiam, atque aſſociationem, imò protectionem, nè partes veniant ad arma, & in terminis Capitulorum Regni aduertit *R. de Ponte conſ. 145. lib. 2.* & ante *Afſl. deciſ. 2. 24. & 89. & in conſt. de Burgenſaticis, n. 8.* Quę vocatur *Materia*, eſtq; propria Regis inhærens oſſibus, & ſubſtantiæ Diadematis, ità vt Regimen, & Protectio vnum conſtituant continens inſeparabile à Rege, *Salgad. de protect. cap. 1. ex num. 45.* eſt

85 etenim Protectio est de Regalibus majoribus, quę Regi competunt in signum Supremæ Potestatis, *Peregr. de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 13. & tit. 3. num. 71. Salgad. cit. cap. 1. num. 97. & 310. & cap. 2. num. 32. & de retention. Bullar. 1. par. cap. 1. ex num. 303. Azeued. in l. 5. in fin. tit. 21. lib. 4. non. Recop. Bouad. lib. 2. cap. 16. nu. 90. Auend. de exeq. mand. cap. 1. num. 32. Castill. de tert. cap. 41. nu. 163. Cancer. lib. 3. cap. 18. num. 16. Capiblanc. de Baron. pragm. 8. p. 1. num. 132. Crespi obseru. 60. num. 77. Peregr. de Man. Reg. p. 2. cap. 37. num. 27.* nec potest alteri concedi, neque communicari, *Bouadil. cit. loc. num. 90. Salgad. memor. cap. 2. num. 34.* nec in generali donatione iurisdictionis concessa intelligitur, *Scacc. de appell. quæst. 8. num. 111. vers. oppono secundò, Salgad. cit. cap. ex num. 34. Camerar. in cap. Imperialem, fol. 21. ex lit. A. & fol. 80. ex lit. C. Reg. Tap. decis. 11. & de iure Regni lib. 2. in const. ea, qua, de Official. in Regn. constit. nu. 49. 136. Gabed. decis. 40. p. 1. Sixtin. de Regal. lib. 1. cap. 5. n. 4. Matth. Stephan. de iurisd. lib. 1. cap. 15. num. 22. Daniel. Otton. de iur. public. cap. 10. pag. 300. Hugo Grot. de iur. bell. & pac. lib. 2. cap. 7. num. 26. Georg. Ludouic. de Arcan. Imper. in analysi pac. Relig. fol. 392.* Superioritatem illam Supremam super vasallis Rex, seù Imperator à se abdicare, nullo iure, nullauè pactione potest, illaq; Regio Diademati, & ossibus ipsius Principis semper inhæret, & nemo alius, quam ipsemet Princeps dictæ Superioritatis est capax, *Gl. in can. Ego Ludouicus 63. dist. Vld. Zas. in l. Princeps, num. 6. ff. de legib. Euerar. in topic. loc. à verisimili, num. 16. Io: Andr. ad Speculat. tit. de iurisd. omnium Iudic. Gl. magn. Dec. cons. 307. col. 3. Bal. in l. 1. §. in initio, ff. de offic. Præf. Vrb. Luc. in l. 1. C. de priuil. schol. lib. 12. Conar. in reg. poss. 2. p. §. 2. nu. 7. Anil. in Cap. Prat. cap. 1. glos. 2. num. 12. Gorset. de pot. Regia p. 1. q. 4. Boer. dec. 50. n. 12. Fragos. de regim. Reipub. p. 1. lib. 3. disp. 5. n. 28.*

Princeps enim si tale ius Superio-
86 ritatis abdicatiuè à se concessisset, homicida suæ dignitatis diceretur, *Bald. in cap. licèt causam, num. 7. de probat. Bambaçar. in repetit. cap. in generali, tit. si de feud. fuer. controu. quæst. 14. n. 179. Præs. Merlin. controu. tom. 2. cap. 72. à n. 12.* eruditè *Iacob. Vander. in repet. l. nō dubito. cap. 52. ff. de captiu. & postlim. reuers.* quod procedit, etsi alterius Principis Superiorem non recognoscentis intuitu immunitas cōcessa esset, *Auend. de exeq. mand. cap. 19. num. 2. Boer. de auth. Mag. Consil. num. 158. Phab. decis. 27. ex num. 17.* Quin ipsum Principem minimè de iure obstringi ad obseruantiam illius, quod in præiudicium suæ authoritatis cōcessit, scripsit *Bald. in cap. 2. il 2. extr. de iure iur.* & post eum *Grammat. vot. 28. nu. 14.* atq; *Iul. Capon. lib. 5. discept. forens. 337. num. 32.* sermonem habens ex priuilegio concesso cognitionis criminis lęsę Maiestatis. Quin, etsi cumulatiuè saltim, *Mastrill.* si vera fatur, *de Magistrat. l. 30. cap. 12. ex n. 42.* nec non *Grammat. vot. 28.* etsi illam concesserit priuatiuè, dicebat *Afflict. in cap. 1. §. item si quis infeudatus, not. 3. quib. mod. feud. amitt. Rosa ad cōsuet. Neap. fol. 30. & 31. Regnātis enim est gloria,* inquit *Cassiodor. lib. 2. epist. 29. subditorū ociosa tranquillitas.*

Ad quod confert doctrina *Io: Fran-*
87 *cises Ripa in respon. 6. ff. de iudic. & foro competen. pag. mihi 56.* his verbis: *Quia quod licèt facere authoritate propria, multo magis licèt authoritate Iudicis incompetentis, secundùm Fel. post alios in cap. cum non ab homine, in gl. 1. de iud. & traditur per Bar. in l. ait Prætor la 2. §. si debitorem, ff. de his, quæ in fraud. cred. Verùm licebat Domino Cæsaristæ hæredi particulari instituto propria authoritate ingredi possessionem rerum, in quibus fuit institutus: tùm quia fuit sibi à testatore data licentia intrandi propria authoritate; quam licentiam testator potuit concedere, l. Titia, §. Lucius, cum Gloss. ff. de leg. 1. firmant Bart. & alij in l. nemo potest. ff. de leg. 1. tùm quia hæres institutus in re certa, absque ulla testatoris expressa licentia, potest propria authoritate apprehendere possessionem rerum, in quibus fuit institutus, secundùm Bart. in l. ex facto, ff. de hæred. instit. &*

Gemi.

Gemi. in cap. si pater, col. 3. & ibi *Phil. de Perusio, de testam. lib. 6. Si ergò licuisset propria authoritate; sequitur, quòd etiam licuit authoritate Iudicis laici, quamuis incompetentis.* Ac iuxtà prædicta in terminis nostræ *Consuet. si arbor, de gland. legend.* iudicauimus in M. C. in causa Federici Grisone, cum Octauio Piccolella, sub die 24. Ianuarij, 1668. in Banca de Anselone: præfata enim *Consuetudo* facultatem tribuit vicino propria authoritate incidendi ramos arboris pendentes super domo vicini. Vnde petēte associationē familiæ pro facienda incisione ad euitandum rixas, vt tutiùs valeat propria authoritate à *Consuetud.* tributa vti, solet à Iudice mandari, licere petenti incisionem vti iure suo. Atq; S. C. iudicauit in casu extollēdi parietem diuisorium propria facultate, in causa D. Vincentij Atcuccio, cum Marchione Canneti, & Equite Iosepho Gironda, sub die 26. mensis Nouembris 1663. referente D. tunc Consiliario, deinde Regente emeritissimo, ac doctissimo D. Antonio Florillo, & ratum habuit S. C. in gradu reclamationis, sub die 16. Iunij 1664. concedendo sub die 10. Octobris 1665. familiæ associationem, in Banca Licti.

Hinc ortum habuit illa decantata
88 praxis de expediendis literis exequutorialibus pro pensionibus domorum vigore Consuetudinis, absq; vlla præuia citatione; siquidem, attenta Consuetudine, bona inuecta, ac illata in domum conductam, illius Dominus poterit authoritate propria per se ipsum, & alios pignorare, ex *Consuet. incip. pro pensione, tit. in quib. cas. lic. authorit. propr. pignor.* Quod quippè verbum *Pignorare*, denotat pignora capere, vt inquit *Budaus*, siue in pignus accipere, & quasi debitum sibi capere. Hinc pignorator, qui pignus accipit, *Cic. 4. Verrinum publicanus petitor, ac pignorator, non ereptor, neque possessor soleat esse*, & proinde bona propria authoritate, vti in pignus data, vendi possunt.

Et his terminis cum iudicassem, licere, nēpè, Benedicto Como, à secretis tunc M. C. locatori domus, vti iure suo, acuerunt nonnulli linguas in me, quòd immisissem falcem in messem alienam. Ostendi tamen, me nihil noui patrasse; sed tantùm fecisse in praxi, quod iisdem in terminis docuerat *Foller. in pract. canon. 2. par. iudic. ver. vt si esset sacrilegium, cap. 17. num. 28. fol. 174.* quem videas, quæso. Est enim ibi non iniucundus, aùt inutilis casus, atque in iisdē terminis à me practicatus, quem lubens ostendi Exc. D. Petro Antonio de Aragonia, tunc Proregi, ac Dominis Regentibus, vt omnibus innotesceret, de quo pauci me arguebant. Eamque *Follerij* opinionem sequuntur *Bal. de Angel. in Prat. super. 1. lib. C. ad Authen. Clericus, pag. 80. Carroc. de locat. & conduct. part. 5. quæst. 2. in addit. pag. 264. & par. 7. cōcl. 145. Triuisan. decis. 34. lib. 1.* & conferunt tradita à *Marant. disp. 8.* & de *Foller.* meminit *Visconti in conclus. iur. verb. Clericus si est debitor, pag. 2.* quidquid distinguat *Brilla ad Consuet. Neap. tit. 26. in quib. casib. licet author. propr. pignor. ex num. 24.*

An autem pactum ingrediendi pro-
89 pria authoritate liceat creditori contrà debitorem, eiusq; hæredem exercere, petendo familiæ associationem, absque partis citatione? ad *tex. in cit. l. creditores, C. de pignor. & in l. creditor 3. §. fin. ff. qui potior. in pignor. hab.* Alij non esse impartiendam familiam, parte minimè monita, voluere, quorum Achilles præconizatur *R. Rouit. in cit. pragm. 1. de conseru.* qui post incertū *Authorem in addit. ad Franc. Anton. de Iudice Robert. in prax. liquid. instrum. in fin. 4. considerat.* quem sequitur *Gait. tract. de credit. cap. 4. quæst. 7. num. 834. & quæst. 11. à num. 2088. Ann. singul. 189. incip. familia;* potissimùm contrà tertium possessorem, *Donad. de renunc. tom. 1. cap. 41. num. 14. Vrceol. consult. forens. tom. 1. cap. 31. num. 13. Muscatell. in prax. appellat. num. 30. vers. quintus modus.* Alij verò contrariam sustinuere aleam, & antesignana est S. C. decisio apud *Affl. in decis. 326. & in constit. incip. Pacis cultum, nu. 28. Thor.*

comp. decis. tom. 1. verb. creditor an possit, & iterùm *verb. exequi an possu. Vin. decis.* 44. *num.* 6. *& decis.* 263. *à num.* 1. qui nedùm in hærede, sed etiam in singulari successore procedi autumat, *Cenc. de cens. quæst.* 94. & post eum *Rot. Rom. decis.* 149. *& decis.* 150. quæ fuit adamussim contrà tertium, *Barbat. de assist. glos.* 6. *num.* 18. *Menoch. tract. de adipisc. possess. remed.* 5. *nu.* 150. *&* 151. *Giurb. decis.* 112. *num.* 12. *&* 13. *Cancer. var. resol. p.* 2. *cap.* 7. *Vrceol. consult for. cap.* 31. *num.* 12. *& cap.* 46. *num.* 26. *Rot. Rom.* post *Salgad. labyr. credit. decis.* 36. *num.* 21. *Reg. Sanfelic. decis.* 151. *tom.* 2. *Argell. de legit. contradict. quæst.* 10. *nu.* 110. *Staiban. observ. ad resolut.* 107. *nu.* 21. *& seq. Rot.* post *Rodriq. de concurs. credit. decis.* 32. *num.* 1. *Purpuratus de Luca def. ud. discur.* 66. *num.* 2. *&* 3. *ac discurs.* 67. *num.* 3.

Hanc tamen thesim Iudicis arbitrio reponendam, monuit *Manson. de caus. exequut. ampliat.* 6. *ex nu.* 26. & insectatur *Alderis. de assist. præstand. quæst.* 2. *nu.* 17. ad euitandum litium hydras, & fraudibus locum, ac nè possessor iniustè sua possessione spoliaretur, quando ipsius commoda sunt magna, & Iudici incumbit expensis, & laboribus occurrere, *Boer. decis.* 354. *num.* 8. *Vin. decis.* 39. *num.* 4. ac distinctione vtitur, *D. Fab. de Ann. in nouiss. add. ad Patrem in singul.* 189. *pag. mihi* 262. *tom.* 2. & aliam adhibet *D. Consil. Altimar. de nullit. tom.* 2. *rubr.* 12. *quæst.* 22. *ex n.* 52.

Propterea S. C. in causa Venerabi-
90 lis, & Realis Monasterij Cassinensis, cum Vniuersitate Vallis Rotundæ, habuimus pro absoluto iuris articulum in mea Aula, sub die quinto mensis Decẽbris 1691. penès Lombard. non licere nempè Domino directo apprehendere possessionem propria authoritate sine nota violentiæ, & turbationis, non citato priùs vtile dominium, cum possessione bonorum retinẽte, ex *Arprect. ad Clar. in §. emphiteusis, q.* 11. cum non sit singulis concedendum, quod per Magistratum fieri debet, *l. non est singulis* 176. *ff. de regul. iur.* & de obseruantia Curiæ Delfinatus testatur decisum *Guid. Pap decis.* 107. tradens *nu.* 2. ibi: *Quia nulla lex dat sibi illam authoritatem quod si faciat, committat violentiam, vt ff. de vi, & vi arm. l.* 1. *§. deycitur*, occurrens *Arprect. tex. l.* 2. *C. de iure emphiten. l. quaro, §.* 1. *ff. locat. l. aede* 3. *C. locat.* quòd ibi: *verbum expellendi, vel repellendi*, ad iuris intellectum referri oportet, nec importare corporalem deiectionem, sed legitimam expultionem, quæ fit ministerio Iudicis, parte citata, vt etiam obseruat ibidem *Gonezn. ad Clar. verb. Nisi cum authoritate Iudicis*, ibi: *Adde, & parte vocata, & audita, Facchin. lib.* 1. *controu. cap.* 95. eamq; opinionem comprobant *Vulteius in §. adeò, Instit. de loc. & conduct.* aliique apùd Addentes ad eumdem *Clar.* & deducuntur ex *Glos. in cap. licèt Episcopus, verb. Te non vocato, de prabend. & dignitat. in* 6. præsertim vbi Dominus directus non prætendit deuolutionem ob non solutionem canonis, sed propter emphyteusim finitam, vel alienationem factam ipso irrequisito, vt probat *Ioach. ad Clar. in §. emphyteusis quæst.* 9. *verb. ipso iure*, prout in Barone prætendente deuolutionem subfeudi, decisum per S. C. refert *Anna singul.* 151. *in medio*.

Etiam dato pacto in instrumento
91 cõcessionis, quòd id posset facere propria authoritate, *Mantic. de tacit. & ambig. lib.* 22. *nu.* 9. *vers. sed contrariam sententiam, sub nu.* 14. *vers. cum autem hac quæstio*, in specie in cõcessione emphyteusis Ecclesiæ ad renouandum ad viginti nouem annos, dato pacto ingrediendi possessionem propria authoritate, non posset possessionem ingredi absq; citatione, & singularitèr Idem *Mantic. decis.* 194.

Quod indubitatè locum vendicat, si aliquo modo hæsitari possit de iuris fomento in possessoris beneficio, ex *Rot. Roman. decis.* apùd *Burat. dec.* 786. *in fin.* coràm *Celso decis.* 109. *num.* 10. & *in recent. decis.* 319. *ex num.* 24. *p.* 13. repetita coràm *Cerro decis.* 573. *Antonel. de loc. legal. quæst.* 11. *nu.* 156. *Episcop. Rocca disput. iur. cap.* 66. *num.* 5. *lib.* 1. minime verò si constet clarè, &

aper-

apertè, emphyteuſim eſſe finitam, & deuolutam, itaut poſſeſſori nullo pacto, nulloq; modo competat defenſio, nec dubitari poſſit; qua in theſi procedunt quam plures *Rota deciſ.* apùd *Poſt.* poſt *tract. de manut. deciſ.24.num.13.deciſ.25. num. 1.deciſ.134.num.7.deciſ.168. num. 8. deciſ. 271.num.1.& deciſ.293. num. 1.* ac *DD.* penès *Cauall. comm. contrà comm.quaſt.14.* quam diſtinctionem comprobant *Viuian.Ciroc.diſcept. 56.ex num.60.* improbans *conſ.Onded. 21. lib. 2.de Laurent. de Iudic. ſuſpect. cap.15.n.160.Praſul Rocca cap.65.n.4.*

Potiſſimùm, ſi Dominus directus Iu-
92 dicem adiuerit, nec voluit propria facultate vti, ex *Bald. in l.1.ad finem, C. de exequut.rei iud.Gabriel.de cit. concl. 1. num. 223.verſ.quinquageſimo ſecundo amplia, Rot.* apùd *Ludouiſ.deciſ.105. num.13.verſ.vltra quòd.* Ac de vſufructuario habente ius accipiendi poſſeſſionem propria authoritate, quòd ſibi præiudicet adeundo Iudicem, monent *Fab. Ann. in cit. nouiſſ. addit.ad ſingul. Patris 189. Viuian.Cirocc.diſcur.15.ex nu.4.& diſcur.26.num.29.* Niſi tamen illum adiens petat dumtaxàt aſſociationem, nè oriantur ſcandala, & vt euitetur tumultus, *Portius concluſ.43.l. 1.ampliat.53.Borrel.in ſũm.dec.to.1.tit. 44. n.443. Mut.conſuet. Sicil.34.n.45. Fab.deAnna loc.mox.add.* & dixi ſupra.

R I T V S . CCCIII.

ITem, quòd Carcerarius quarumcumque Curiarum Ciuitatis noſtræ Neapolitanæ non poſſit, nec debeat aliquid exigere à Carcerato, vbi nõ pernoctauerit in carcere; & ſi pernoctauerit, quocumque tempore ſteterit in carcere, habere debeat tarenum vnum Amalfiæ tantùm, iuxtà formam Cap. Regni.

S V M M A R I V M.

1 *Carcerarius nihil recipere valet à Carceratis ex diſpoſitione plurium Regni Iurium.*

2 *Circà pecuniam à Carceratis Carcerario debitam, attenditur conſuetudo, de Iure Communi.*

3 *Sigillatim recenſentur alia Regni Iura circà huiuſmodi ſolutionem diuerſimodè diſponentia.*

4 *Generi per ſpeciem derogatur, præſertim ſi addita ſit dictio taxatiua* Tãtùm.

5 Ritus *præſens ſermocinatur de carceribus Neapolis, non verò de alijs.*

6 Pragm. 33. de offic. Magiſtr. Inſtit. *complura mandat, quæ peculiaritèr adducuntur.*

7 *Ergaſtuli in Carceribus pernoctantes, quodnàm ius Ergaſtulario exoluere teneantur?*

8 *Concluſio ſupra adducta, quòd, cum de Iure Communi nihil diffinitum ſit circà pecuniam Carcerario debitã, ideò attendatur cuiuſque loci conſuetudo, pluribus comprimitur modis, qui latè enumerantur.*

9 *Carcerarij poſſunt plures retinere claues, & quilibet ipſorum familiaris eſſe valet Carcerarius; Imò in M.C.V. Carcerarius poteſt habere ſex, qui ſibi ſeruiant.*

10 *Perſonæ miſerabiles à ſportularum præſtatione liberantur.*

11 *In Carceribus M. C. V. adeſt taberna, quæ locatur per Regiam Curiam.*

12 *Carcerarius multiplici nomenclatura ſignatur, vt hic declaratur.*

13 *Carcerariorum creatio ad quem pertineat?*

14 *Baro dicitur procurator in rem propriam, & habet poteſtatem conijciendi in carceres.*

15 *Carcerarius ad quæ teneatur, reſpectu eorum, quæ ad Carcerum cuſtodiam pertinent?*

16 *Carcerarius quando tenetur de leuiſſima culpa, illud intelligitur ciuilitèr.*

17 *Carcerarius non tenetur de caſu fortuito, niſi quatenùs culpa præceſſerit.*

18 *Carceratus ſi fuerit abſolutus, & Iudicis decreto dimittendus ſit, nùm retineri poſſit pro perſolutione ius portelli? recenſentur contrariæ opiniones, & approbatur alta concludens.*

19 Re-

19 *Retentio permittitur pro expenſis neceſſarijs, & cui datur actio, eo magis datur retentio.*

20 *Caſtrum commune retineri poteſt per unum ex ſocijs, donèc ſoluantur expenſa.*

21 *In Regno inualuit conſuetudo, ut Carcerarij non liberent Carceratos, niſi ſoluto priùs iure oſtioli, & expenſis neceſſarijs.*

22 *Carcerarius de ſua ſententia non valet captiuos è carcere emittere; ſed requiritur ordo Iudicis in ſcriptis.*

23 *Idque declaratur, & ampliatur pluribus modis.*

24 *Carceratus in M. C. V. & deinde per aliam cauſam emparatus per Regiam Cameram, excarcerari non valet per M.C. ſed requiritur etiam mandatum Regia Camera, citato illo, quo inſtante fuit facta empara, & perpenditur cautela tradita à* Paulo de Caſtro.

25 *Ius portelli competens Carcerarijs, nùm exigi poſſit ab Officialibus, vel Baronibus non habentibus priuilegium, vel antiquiſſimam conſuetudinem?*

26 *Pro cuius reſolutione adducuntur tres pracipui caſus, quorum Primus eſt, cum agitur de poſſeſſorio tantùm.*

27 *Secundus caſus eſt in obtinente priuilegium, vel conſuetudinem exigendi tale ius à captiuis liberandis.*

28 *Tertius verò caſus eſt, cum in Ritu dicitur, quòd ius portelli competit Carcerario, an competere poſſit Officialibus, & Baronibus, abſque tamen priuilegio, vel conſuetudine?*

29. *Intellectus* Cap. Regn. Magiſtro Iuſtitiario *adducitur.*

30 *Determinatio una reſpiciens plura determinabilia habet aqualitèr determinare.*

31 *Tradita à* Reg. Rouito ſuper Pragm. 19. de Baronibus, *diſpunguntur, & declarantur.*

32 *Carcer eſt mala manſio.*

33 *Ius portelli ſoluitur Carcerario pro ſalario cuſtodia.*

34 *Cuſtodia carcerum, ut fieri debeat ſumptibus Baronis, qui habet introitus feudi, qualitèr intelligatur.*

35 *Quidue ſi Carcerarij ſalarium haberent de publico?*

36 *Sed an locum obtineat in Officialibus.*

37 *Conſuetudo ſi fuerit legitimè introducta apùd ſubditos non erogandi tale ius, attendenda eſt.*

38 Capit. Regn. Magiſtro Iuſtitiario, *an comprehendat Officiales?*

39 *Baro nùm habeat ius portelli abſque priuilegio, vel conſuetudine?*

40 *Conſuetudo quando requiratur, ut ius portelli exigi poſſit?*

41 *Carcerarius qua pœna puniatur, cognoſcens mulierem captiuam? annè teneatur ob mortem carcerati? & quid ſi ille aufugerit?*

42 *Carceratus ſi fugam arripiat cum uno ex ſocijs ipſius Carcerarij, nulla plectitur pœna.*

43 *Quod declaratur ad ornatum* text. in l. ad Commentarienſem, C. de cuſtod. Reor.

44 *Carcerarius, qui Viro Nobili in carcerem detento laxauit habenas, credens ei dicenti, ſe fugam haud arrepturum, excuſatur.*

45 *Id ipſum in Alguazzello qui Nobilem ſibi traditum non tenuit manibus, eum ad carcerem ducente.*

46 *Viro Nobili credendum eſt; verùm alitèr eſt in fœmina; aùt in Viro Nobili, qui alia vice aufugit, & quare.*

C Arceris Cuſtos, vt nihil
1 recipere valeat, ab ergaſtulis, ſeù carceratis non pernoctantibus, in primis ſtatuit pręſens *Ritus*, ad quem plura Iura Regni collimant, atq; memoriæ prodita extant penès *Caran. in rit. 43. n. 1. Io: Anton. de Nigr. in Cap. Regn. Caſtellanos, num. 44. Troyſ. in pragm. 41.* iuxtà eius ordinem *de Carcerat. Capyc. in ineſt. feud. rubr. feud. clau. verſ. Fortelitijs, in fin. Capibl. in pragm. 19. ſub num. 31. de Baron.* illaque ſunt *Conſtitutio,* promulgata à Rege Gulielmo, incip. *Caſtellani. Cap. Regni*, editùm à Rege Carolo II. *ſub num.* 193. iuxtà ordinem *Nigri, Ritus 43. Pragm. 1. de Carcerer. & Carthar. cer. & Pragm.* 33. §. 4. *de*

4. *de offic. Magistr. Iust.* & ratio decisionis non est, nisi, inolita ipsa vetustate, consuetudo, ac mos, qui sic apùd omnes inualuit: cum de Iure Communi
2 circà pecuniam Carcerarijs, ab ijs, qui carceribus coerciti fuere, dependendam, consuetudo spectanda sit, *Matthes. sil. & Imol.* quos sequitur *Gundisaluus de Villadiego in tract. de haret. cap.* 11. *num.* 11. *in tract. diuers. tom.* 11. *p.* 2. *fol.* 32. *Capiblanc. in Pragm.* 19. *num.* 32. & 33. quod verò ad eos facit, qui in vincula coniecti fuere, quidnàm scilicèt ij sint exoluendo, ac quidnam Carcerarijs enumerandum teneantur? Iura quidèm (vt vera fatear) in partes discedunt, atque alia aliud circà solutionem hanc, pretiumque Carcerarijs soluendum, sanciunt, statuuntq; eaque vigent adhùc hoc in Regno.

Primum quidem Ius latum sanxit,
3 vt habetur in dicta *Constit. Castellani,* & in *Constitut. seq.* quòd Castellani, & seruientes exigere debeant ab ijs, quos ergastulos coercuere dimidium tarenum pro tempore, quo in carceribus detenti fuerint, sub pœna nonupli applicandi fisco, & simpli applicandi ipsi parti.

Secundum fuit Ius editum à Rege Carolo I. in *Cap.* 86. incip. *Castellani,* quo fixum habetur, sancitumque, vt nè obulum quidem sibi adnumerent Carcerarij ab ijs, qui suas in custodias detrusi fuere, & sic *Niger. cit. nu.* 44. alijque Regnicolæ illud asseruere, quòd nimirùm per præfatum Capitulum fuit derogatum memoratis Constitutionibus: quod Ipse minimè admittendum censeo, sed prorsùs hanc repudio sententiam, ex quo ratum est, compertumq; dictum Capitulum loqui de traditione in vincula Mandato Regio.

Tertium Ius erogatum fuit per Regem Carolum II. in *Cap.* 130. incip. *Item statuimus quòd Prasonerij,* quo fuit confirmatum dictum Capitulum Regis Caroli I.

Quartum fuit Ius editum per eumdem Carolum II. in *Cap.* 193. incip. *Magistr. Iustit.* per quod stabilitur, magisque comprobatur, quod in dictis Constitutionibus habebatur, quòd scilicèt à pernoctantibus ergastulis, non nisi dimidium tarenum repetere possint Carcerarij sub pœna nonupli.

Quintum fuit Ius editum, & contentum in *Ritu* 43. quo sancitur, Carcerarijs repetenda esse à pernoctantibus ergastulis grana tresdecim.

Sextum fuit Ius contentum in hoc *Ritu* eamdem prohibitionem cótinente, quam *Rit.* 43. quamuis verbis adeò negantibus non explicatam, qui etsi videatur loqui de more locali soluendi tarenum vnum ab ergastulis pernoctantibus, & consequutiuè cessare illic debeat generalis antecedens dispositio *Cap. Regni cit.* 193. ex regula Iu-
4 ris, omnium ore probata, generl per speciem derogari; maximè addita dictione *tantùm*, quæ est taxatiua, & restringit ad expressa, *Alex. cons.* 168. *vers. aliàs sequeretur, ex num.* 11. *lib.* 7. & *text. in l. sed si tantum. ff. de pact. Tusc. concl.* 388. *lit. D.*

Aduertas tamen, nè in errorem ra-
5 piare; quòd loquitur *Ritus* de carceribus Neapolis, non de alijs, vt patet in verbis literalibus, & in *Ritibus* originalibus habetur ille *text.* inter capitula concessa à Regina Ioanna II. Ciuitati Neapolis, & sunt omnes Ritus à *Rit.* 301. inclusiuè vsque ad finem, iuxta ordinem *Gerarii.*

Septimũ fuit Ius editum in *Pragm.* 1. *de Carcerer. & Carceratis,* nimirùm quòd Carcerarij debent recipere, prout in dictis Constitutionibus fuit prouisum, sub pœna vnciarũ vigintiquinque, & sub eadem pœna mandatur Regenti, qui contrafactores eadem pœna minimè mulctat, & non exigit; & sic denuò ad antiquum Ius deuolutum est, quo demandatur, vt quisquis, qui in vincula coniectus in carcere pernoctarit, dimidium tarenum dependere debeat, in *Pragm.* 33. *de offic.*
6 *Magist. Iustit.* ex qua *Pragm.* compluria mandantur. Primum quidem est, quòd debeant recipere asses tredecim, & duos denarios à quibuslibet in carcere detentis, siue ciuilibus, siue crimina-

nalibus, & non vltra, vel ab ijs etiam, qui suapte ingenio larga manu nummos alios erogandi, plenoque cornu elargiendi causa mens esset. Secundum quòd, ne tantulum quidèm pretij sibi adnumerent exoluendum pro oleo lychni nocturna in lumina præfulgentis,vt in §. 5. Tertium est,quòd Carcerarij nihil paritèr adsciscere debeant pro iuribus Alguzeriorum,vt *in* §. 6. pro carceratione causarum ciuilium, pro carceratione causarum criminalium asses decem,quãdo captura est in Ciuitate,etiam intrà Palatium M.C. & extra Ciuitatem, tarenum vnum, vt *in* §. 7. ex quibus habetur, quòd hodiè soluuntur in M. C. asses tredecim, & duo denarij; sed vtinam hac mercede illorum fames compressa resideret, non vlteriùs exardesceret effrenatarum cupiditatum sitis; eò siquidem illorum prosilit auaritia; eò impotens erumpit audacia, vt nihil in ergastula inuehi possit, vel intrare, in quod per vim,ac scelus plurimum non inuolent. Verùm Harpyarum more in extructas, ac perbellè appatatas dapes superuolantes armatis,rapacibusque vnguibus omnia concerpunt,extorquent, inficiunt, diripiuntq;dapes,contactuq; omnia fœdant, immundo,adeo vt non ab re, aût immeritò efferatis moribus homines, atque omni exutos humanitate proclamarit *Ferrer. ad Guid. Pap. decis.* 448. & eo maximè, quia infimæ sortis homines sunt, obscuro loco nati, nullius nominis, pretij nullius, ex *Glos. Angel.& Alex. ibidem*, necnon *Crau.cons.*196.*num*.7.

In alijs verò locis consuetudo seec-
7 tanda est, quæ diuersimodè tale ius Carcerarijs tribuit. Deducitur ergò illud fixum manere, ac exploratum, ergastulos nimirùm in carceribus pernoctantes ad prædictum ius Carcerario exoluendum teneti, quod ius ostioli, seù portelli in Regno, vernaculo idiomate, nuncupatur.

De Iure communi, vt dictum est,
8 nihil ratum habetur, exploratumque circà modum pecuniæ Carcerarijs soluendæ, atque ideò cuiusque loci inolita consuetudo spectanda est, *Matthesil. Imol. & Capiblanc. in locis relatis*, quam conclusionem graphicè quidem, ac multiplicitèr, enucleant. Primò enim declaratur, vt non procedat in ergastulis pro debitis fiscalibus:nam is, cum liberatur, nihil debet soluere, ità ex *Afflict.* seruare scripsit *Carauit. in ritu* 43.*num*.6.& ibi ego ipse, *Capiblanc. in d. pragm.* 19.*num*.32.*Thor.in compend. decis. Regn. ver. Ius portelli.* Secundò planiùs etiam enodatur, vt non procedat, quando quis in vincula traditur pro debito infra duos augustales, *Capiblanc. & Thor.in locis relatis*, & dixi in *cit. rit.* 43.*num*.5. Tertiò vberiùs enucleatur, vt non procedat pro animalibus interceptis in custodia detrusis,decisum in S. C.testantur præfati in dictis locis;sed in hoc puto seruandam consuetudinem. Quartò declaratur conclusio, vt non procedat in eo, qui non debebat comprehendi, nec in vincula tradi, & postmodum absq; probationibus, vtpotè nullo adstrictus scelere, nullo obligatus facinore, nulli affinis culpæ, è carcere emittitur, vt necnit idem *Carauit.* seruandum monens, & notat *Boss. tit. de capt. num*.47.Sed puto animaduertendum, quòd circà hoc adest *pragm.* expressa *sub nu.* 33. §.16. in qua dicitur, quòd in M. C.quando sancitur, quòd vinculis conictus non debeat in ergastulorum syllabum referri, at vinculis exolutus pristinam assequatur libertatem;is quidèm nullo iure comprehensus, & in custodias traditus, nihil soluere debet Carceratio, & ideò in alijs Curijs est intelligẽda dicta declaratio, quando aliquis vinculis, custodijsque coercetur,absque præuia causæ cognitione, & non ab Officialibus causa cognita, aliàs siquidem, etsi re ipsa perspecta, ac nullis hærere probationum munimentis comperta, vinculis exoluendus esset in custodias detentus; à iure tamen ostioli (vt vulgò dicitur) portelli, minimè eximeretur, & hoc ex mente eiusdem *Prag.* quę à generalitate dictorum Iurium Regni excipit dictum casum, & sic in alijs viget regu-

gula generalis prædicta. Quintò declaratur concluſio, quòd dictum ius oſtioli ſolui debeat, cum Reus vinculis coercitus, iiſdem exolutus, è carcere emittitur, & ſolui debet pro toto illo tempore, quo fuit in carcere detentus, ſicque dicta vnica tantùm ſolutio fieri, vt in dictis Conſtitutionibus, & Regni Iuribus; & propterea dùm quis carcere detinetur, nihil debet exoluere Carcerario, vt in *Pragm. 2. ſub tit. de Carcer. & Carcerat. & in d. Pragm. 33. §. 18.* Sextò declaratur,
9 quòd quamuis Carcerarij poſſint plures adnumerari, & retinere plures claues, & quilibet familiaris poſſit eſſe Carcerarius, vt dixit *Bald. de Carcer. cap. 2. num. 6. in tract. crim. diuerſ.* poſt illum *Ziletti*, & in M. C. ex dicta *Prag. 33. §. 18.* Carcerarij poſſunt habere ſex, qui ſibi ſeruiant, ſeruiture addictos, ſiue ſubſtitutos; tamen iſtis omnibus dicta vnica pretij ſumma dependi debet, vt expreſsè dicitur in adducta *Conſtit. Caſtellani*, ibi: *Caſtellani, & ſeruientes.* Septimò declaratur concluſio, vt procedat etiam ſi Carcerarij haberent taxata à publico AErario ſtipendia: licèt enim de Iure nihil deberent recipere in hoc caſu, vt dixit *de Villadiego in mem. tract. de hæred. cap. 11. nu. 11.* tamen attenta generalitate huius *Ritus*, & dictorum Iurium Regni, per quæ Iura hoc ius Carcerarijs eſt ſtabilitum, contrarium aſſerendum eſt; ideòque conſuetudo inſpicienda eſt, qualitèr id inducat. Octauò declaratur concluſio, vt non vigeat in homines miſerijs omnibus, ærumniſque, coopertos, proſtratos, iacenteſque, vt pauperes, domeſtica quammaximè laborâtes difficultate: pro vt in eo, quod ſolui debet pro captura Alguzerijs, poſt *Afflict.* dicit *Troyſ. in prag. 24. nu.*
10 *2.* & generalitèr diximus, tales perſonas à ſportulis liberari, ſupra in *Rit. 23. lib. 1.* Nonò declaratur concluſio, quòd tale ius oſtioli non poteſt locari, vt habetur in cit. *Pragm. 2. & 33. §. 16.* & indicat deciſum *Carauit. in add. rit. num. 2.* Sed hæc concluſio declaratur, quòd vltrà dictum ius, nihil aliud poteſt exigi, ſub pœnis contentis in dictis Iuribus; ideòque nec valent Carcerarij ergaſtulos compellere ad emendum quidpiam aliquod ab ipſis Carcerarijs; nec per vim, ceù bellico aduoluto ariete; nec ſuaſionum admotis calcaribus ad talem emptionem perpellere, *Maſtrill. in tract. de Magiſtr. lib. 3.*
11 *cap. 6. nu. 22.* & quamuis in carceribus M. C. adſit taberna, ſicuti habetur in *add. prag. 33. §. 8.* quę locatur à R. Curia, & talis locatio confert ad ordinarium Regium cenſum; tamen non per hoc ille Tabernarius, qui cauponariam exercet, habet ius prohibendi captiuos ab emendis rebus ab alio; imò neutiquam id efficere valet; eòque euadere audaciæ, vt illos ad ſuarum dūtaxàt venalium rerum emptionem edigat, compellatque.

Multiplici autem nomenclatione
12 inſignitur, multiuagam obtinuit nomenclaturam Carcerarius cuſtos, de quo identidem hoc in *Ritu* fit mentio, & primò Commentarienſis, ab Imperatore in *l. ad Commentarienſem, C. de cuſtod. reor.* quia in commentaria cuſtodias refert, ſiue cuſtodiarum ephemeridem conficit, ſiue captiuorum nomina in ſyllabum aliquod tranſcribit, *Carauit. cit. loc. num. 8. Ferrer. ad Guid. Pap. quæſt. 448.* ex *Budæo* ſcribit *Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. caſ. 302. n. 1.* & expreſsè mandatur in *add. Pragm. 33. §. 11.* qui Carcerarius debeat conficere dictum librum, quo pacto debeat ſacramento dicere, ac iuſiurandum concipere, ponitur in *Clem. 1. §. porrò, de hæret.* & circà officium dicti Carcerarij, habentur plura in dicta *Pragm. 33.* quæ ſcilicèt ſuarum ſint partium, quæq; ad ſibi demandatam pertineant prouinciam. Secundò Clauicarij, ſiue Clauicularij nomenclatura ſignatur, & illud obtinuit nomen, vt exponit *Iacob. Cuiac. ad l. 1. C. de excuſat. artific.* Tertiò denominatur Cuſtos carcerum, *Ferrer. cit. quæſt. 448.* & alibi omnes. Quartò appellantur Superſtâtes, *Paul. de Caſtro in conſ. 4. lib. 3.* Quintò nuncupantur Præſonarij, vt in dicto *Cap. Regni 130.* ſecundùm ordinem *Nigri*, & di-

& dictæ *Pragm.* 33. Sextò vociferantur Carcerarij, vt in hoc *Rit.* & in *Rit.* 43. Septimò denominantur Seruientes, vt in dicta *Constit. Castellani*, & in dictis *Cap. Regn.* & alibi deniquè appellantur secundùm consuetudinem locorum.

Ad quem verò pertineat creare
13 Carcerarios? siue cuinàm hoc incumbat munus carcerum custodes iubere? animaduertendum est, quòd, licèt secundùm aliquos, carceres sint de Regalibus, vti ex *Bald.* dixit *Farinac. in cons.* 51.*num.* 2.*lib.* 1. & custodia carcerum adhùc ad Regem, eiusque Officiales pertineat, ex *Clar. in lib.* 5. *recept. sent.* §. *fin. quæst.* 46.*n.* 13. *Farinac. ibid.* tamen hoc, vel ipsa veritatis specie, tàm longè aberrat, quàm quod longissimè, vel tali facta copia, dandi scilicèt Reos in custodias, citrà omnem dubitationis aleam, & illa erit facta potestas constiruendorum scilicèt, ac extruendorum carcerum, vt percautè nimis vir Iurisprudentię laurea in primis spectantissimus dixit *de Villadiego d. cap.* 11.*num.* 10. Ideòque cum iurisdi-
14 ctio sit concessa Baroni, qui dicitur procurator in rem propriam, & ipse habeat potestatem conijciendi in carceres, ac illam potestatem communicet suis Officialibus, vt ex communicatione iurisdictionis poterit Officialis constituere carceres; non tamen constituere Carcerarium; sed ipse Baro constituere debet, nisi aliud habeatur ex cõsuetudine, ad tradita per *Boer. in dec.* 21. *ex n.* 9. *Carauit. in rit.* 43. ità in specie quòad carceres, vt eorum custodia sit Baronis, ex *Clar. Cancer. Auil. Mastril. lib.* 4. *de Magistr. cap.* 16. *num.* 196.

Illud tamen acritèr inquiro, admis-
15 so scilicèt, quòd Carcerarius recipiat mercedem, cùm datus in carcerem, è carcere emittitur; ad quæ nempè ipse Carcerarius custos, quò ad ea, quæ ad custodiam pertinent, teneatur, & quo pacto, quibusue in casibus? qua in re non desunt, qui dicunt, quòd ex quo habet mercedem, tenetur de leui culpa, vt ex *Paride de Puteo*, scribit *Vrsill. ad Afflict. decis.* 230.*nu.* 5. sed quòd immò teneatur adhùc de leuissima culpa stãte solutione mercedis, voluerunt *Gramm.* & alij, quos sequitur *Farinac. tit.* 1. *prax. crim. quæst.* 31.*num.* 14. Cæterùm quòd etiam si stipendia non reciperet, siue mercedem, adhùc tenebitur de leuissima culpa, *Bald. Paris de Puteo, Boer.* & alij apùd eundem *Farinac. cit. num.* 14.

Verum tamen est, quòd quando te-
16 netur de leuissima culpa, illud intelligitur ciuilitèr ad damna, expensas, & compendia, non autem criminalitèr; nisi aliud Iudici videbitur, dummodò leuitèr puniat, DD. apùd *Farinac. cit. num.* 14. qua de re *Boer. decis.* 216. & 217. *R. Capyc. Latro decis.* 76. *R. Galeot. resp. fiscal.* 1. *ex n.* 87. *R. Sanfel. decis.* 46.

De casu tamen fortuito Carcera-
17 rius non tenebitur, nisi quatenùs culpa præcesserit, *Medic. in tract. de fortuit. cas. part.* 2. *quæst.* 10. *num.* 60. *Bursat. in cons.* 325. *num.* 48. *lib.* 3.

An autem vinctum iàm absolutum,
18 atque Iudicis decreto dimittendum, valeat impedire, nè à carceribus egrediatur, nisi antea persoluerit ius portelli? *Iacob. de Aretio*, quem de iure sequi videtur *Guid. Pap. mem. quæst.* 448. in stipendio custodiæ soluendo Carcerario dixit, quòd nequeat retinere, sed relaxare, & deinde agere; non dissentiunt *Clar. quæst.* 62. *num.* 10. *Arism. Tepat. tit.* 268. & 280. *cap.* 4. *lib.* 11. & 12. *Tusch. pract. quæst. lit. C. concl.* 89. *nu.* 466. *de Laurent. decis. Auen.* 112. *sub n.* 5. *Borrell. in sum. decis. vol.* 2. *tit.* 39. *nu.* 41. *Papon. lib.* 24. *tit.* 4. *Faber in C. lib.* 7. *tit.* 18. *defin.* 8. & 16. *R. Ronit. prag.* 19. *de Baron. num.* 8. *Olea de cess. iur. tit.* 5. *quæst.* 5. *num.* 35. siquidem istud ius osticli, seù portelli, aliud non est, quàm stipẽdium custodiæ; ducuntur ex *tex. in l. Omnes, C. de pæn.* qui hoc minime probat, etiam si per capitis capillamentum abstrahatur, aliòque auertatur; mouentur ex *l. ob æs alienum* 12. *C. de act. obligat.* (quam exornãt *Vrsill. ad Afflict. decis.* 3. *num.* 3. *Guid. Pap. dec.* 61) quæ etiam nil officit: dicit enim, quòd homo liber pacto creditoris seruus fieri non potest; & licèt carcer sit spe-

species seruitutis; non tamen est species illius seruitutis prohibitæ, ex quo pro quolibet debito licita est inclusio carceratia, *l.5.§.tutores ff.de administr. tutor. DD. in cap.2.de pignor. Medic.in tract. de conser. & ammitt. dom.glos.2. quæst.1.num.*381. necnon ex *§.quia verò, Auth. vt null. Iud.* qui nec aliquod probat, sed imponit pœnam creditori paciscenti de seruitute, cum debitore homine libero, sub qua seruitute, vt iàm diximus, non continetur carceratio, licèt impropriè ea seruitutis species dicatur. Quin possit ad hanc tuendam aleam in medium afferri, quòd huiusmodi ostioli est minima pecuniæ vis, & consequentèr minimum debitum; atque verum est dicere, quòd pro minimo contracto debito, minime licitam esse carcerariam inclusionem, ex *Glos. in Auth. minoris debitor, C.qui tut. dar. poss. Medic. cit. num.* 381. Cœterùm si hæc doctrina *Medic.* veritate niteretur, quammaximè obstringeret, nec *Glos.* illud dicit, nec in Iure reperitur, quòd actio personalis non detur pro minimo debito; ideò *Ferrer. ad Guid. Pap. cit. quæst.* 448. de Iure sustinet contrà prædictos, licere scilicèt pro custodiæ stipendio retinere sernum pignori datum pro expensis necessarijs, prout est etiam salarium custodiæ; quam opinionem *Ferrer.* de Iure adhùc ego volens, lubensque amplector, non solùm pro salario custodiæ, sed etiam pro expensis necessarijs: vt tradunt quoq; *Mauson de caus. exequutiu. amplcat. 26. num. 6. & num.* 8. *Caball. cas. 221. nu. 6. Tusch. concl. 89. nu. 7. & concl. 467. Carleual. in tract. de iudic. lib. 1. tit. 3. disp. 29. num. 7. in fin. tom. 2. Io: Petr. Surd. de aliment. priuil. 62. nu. 15. Gratian. discept. forens. cap. 25. num. 20. & 21. par. 1. Garroc. de locat. & conduct. in tit. de expensis, num. 61. fol. 225. Caualcan. decis. 44. num. 47. Petrus Pekius de iure sistendi, cap. 34. ex num. 2. Iodoc. in pract. crimin. verbo, Fiscus, num. 4. vers. contrarium, Fab. in Cod. lib. 9. tit. de custod. reor. defin. 7. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quæst. 1. num.* 4. Quandoqui-
19 dem retentionem pro ipsis expensis *DD.* permittunt, vt scribunt *Federic. de Sen. Angel. Gemin. Calder. Oltrad. Emil.* & alij communitèr, quos sequitur *Medic. in tract. de cōpensat. p. 1. q. 28. num.* 4. cùr modò magis debeat dari retētio in bonis, quàm in persona? nescio rationem discriminis inuestigare, cum sit licita actio ad personam pro debito, & cui datur actio, eo magis datur retentio, cum, è custodia emittere, non sit aliud, nisi quædam restitutio de se ipso, *Paul. de Castro cit. cons. 4. num.* 7. & licèt Carcerarius sit depositarius captiuorum omnium, quos Carceribus detinet, iuxta dictū eiusdem *de Castr.* adhùc pro expensis necessarijs habet retentionem, *DD. in l. pæn. C. de compensat. Medic. in tract. de compensat. p. 1. quæst. 19. num.* 5.

Hinc DD. magis peculiaritèr dixe-
20 re, posse Castrum commune retineri per vnum ex socijs, donèc soluantur expensæ, *Ioann. Annan. & Ias.* quos sequitur *Polydor. Ripa in tract. de noctur. temp. cap. 75. num.* 19.

Vnde prædicta nedùm procedunt
21 de Iure, sed sunt approbata de Consuetudine, teste *Guid. Pap. in cit. quæst.* 448. quæ Consuetudo etiam inualuit in Regno, quòd Carcerarij nunquàm custodijs obstrictos, ijsdem custodijs liberant, nisi priùs solutis iure ostioli, & expensis necessarijs, *Mauson. de caus. exequut. ampl. 29. ex num.* 6. Vtinam solutione hac efferuescens illorum auaritiæ sitis comprimeretur, hac tantùm numerata pecunia essent contenti, non sæuirent ad sanguinem, quem etiam immani sanè feritate è paupertimis, quibusque luctu, ac squalore perditis expetunt.

At nè valeat Carcerarius de sua
22 sententia, suopte ingenio, è carcere captiuos emittere? inquirit *Garauit. in rit. cit. 43. num.* 6. & ex *Paul. de Castr.* dicit, quòd non potest; verùm cum Iudicis, siue Officialis licentia, qui eum detinebat; quæ potestas, siue ordo debet esse in scriptis; idem voluerunt *August. ad Angel. de malefic. verb. quod fama publ. praced. num. 92. Boer. decis. 217. num. 24. Carrab. sing.* 47. & alij pe-

nès *Farinac. quaest. cit.* 31.*nu.*91.*in fin.* & tetigi in *rit.*43.*num.*8.ac in Regno huiusmodi ant'nomiam tollunt *Prag.* 24.§.7.& altera 33.§. 15.*de offic.in Instit.*vbi habetur forma talis facultatis, quam *Caravit.ibidem* ponit, scilicèt in M. C. criminali; in ciuilibus verò solùm Iudex eam subscribit, & in ciuilibus dictam schedulam subscribit etiam Actuarius mensarius.

Quæ autem dicta sunt de facultate,
23 declarantur pluribus modis; Primò, vt procedant, etiam si quis esset detrusus in carcerem pro debito ciuili, & creditor consentiret,vt custodia liberaretur, vel sibi satisfactum esse fateretur:nam adhùc requiritur facultas Iudicis,post multos *Farinac.cit.nu.*93. nisi tamen consuetudo obsisteret, ac remoram faceret. Secundò prædicta declarantur procedere, quando Carceratus fuit iàm relatus in syllabum; secus verò si non fuerit descriptus, & accedat consensus creditoris, ita in specie notat *Farinac.in cit. quaest.*31.*n.*44. Tertiò prędicta declarantur,quòd in dicto casu tenebitur Carcerarius, ac si debitor aufugisset, *Angel. Paris de Put. Anthar.Boer.Iodoc.Brun.*& alij omnes apùd dictam *quaest.* 31.*n.*91.atque ideò tenebitur ad id, quod erat principalis obstrictus:vt putà ad debitum, damna, & expensas; necnon poterit etiam criminalitèr puniri arbitrio Iudicis; prout si dolus, vel culpa præcesserit, *Farinac.ibid.n.*92. Quartò prædicta declarantur,vt procedant, quòd Carcerarius debeat habere facultatem illiusmet Iudicis, qui illum in vinculis conijci iussit; non autem alterius Iudicis, licèt, & ipse sit Iudex competens Carcerarij, vt per *Paul. de Castr.in cit.cons.*4.*lib.*3. Nec placet cautela tradita hac in thesi per eumdem *Castrens.ibidem,*siquidem si acci-
24 dat, vt in carceribus M.C.detineatur aliquis per ipsã M.C. deinde emparatus pro alia causa,R.Cameræ decreto, quæ Tribunalia ad inuicem superioritatem nõ habent; certè huic non competit è custodia emitti per M. C. sed requiritur etiam mandatum R.Cameræ; modò *Castrens.* dat cautelam,quòd Iudex citare faciat per edictum interesse prætendentes, & si non comparet aliquis,potest excarcerare debitorem;quo casu Carcerarius ad nihilum tenebitur: nam exquiritur citatio peculiaris illius, quo instante fuit facta empara,ac licentia Iudicis recommendantis, nec sat est citatio per edictum.

Vlteriùs querendum venit, an istud
25 exigendi ius portelli competens Carcerarijs, possit exigi ab Officialibus, vel Baronibus, non habentibus priuilegium, vel antiquissimam consuetudinem, quæ loco priuilegij existit? *Caravit. in cit. rit.*43.*nu.*6.*vers. Quaero iuxtà praedicta,*dispungit articulum, quem *Afflict. & Foller.*adhùc tangunt, vnico verbo,negotio non cognito, *Io: Ant. Niger in add. cap. Castellani, nu.* 44. in finalibus verbis, *Reg. Rouit. in pragm.* 19.*num.*4.*vers.sed an Baro, de Baron. Capiblanc. in ead. pragm. num.* 31. quoniam verò res est scitu digna, atque quotidiana, & adsunt S.C. placita, nonnulla attingam, & propterea constituendi sunt tres præcipui, ac notabiles casus.

Primus est, quando agitur de pos-
26 sessorio tantùm,veluti quia Officialis, vel Baro existit in possessione, siue quasi, exigendi, & subditi contradicunt, tunc etiam admissa sententia, quòd tale ius debet habere priuilegium, vel consuetudinem, adhùc Baro in possessorio debet obtinere:siquidem iam ius non resistit; sed admittit consuetudinem, absque vlla difficultatis alea, discrimine nullo officiente, alleganti consuetudinem,possessorium competit, etenim quousque pendet iudicium super cõsuetudine circà probationem, & demonstrationem requisitorum ad consuetudinem, de quibus dixi in *rit.*1.*ex num.*46.*lib.*1.quem locum plenè prosequitur *D. Scoppa ad decis. Gratian. obseruat.* 148. *ex num.* 4.possessio attendenda, & hæc est vera doctrina, germanaque veritas, sine fuco, & fallacia, ex quo consuetudo habet petitorium, & possessorium, *Paul. de Castr. in cons.*363. *col.*2.*&*3. *Dec.*

Dec. conſ. 211. *num.* 5. ſequitur *Oſaſ. deciſ.* 99. *num.* 47. *Reg. de Pont. deciſ.* 1. *ex n.* 8. & ità è S. C. fuit decretum pro Barone in poſſeſſorio, teſte *Reg. Rouit. in cit. pragm.* 19. *in fin.* quamuis ipſe adhùc repugnet, rationibus ab eo adductis, quæ petitorium, non autem poſſeſſorium reſpiciunt, vt infra.

Secundus eſt caſus, quando Carce-
27 rarius, vel alius obtinet priuilegium, vel conſuetudinem exigendi tale ius à captiuis liberandis, & Officialis, vel Baro vult ſe intromittere in talem exactionem per vim, ac propterea defraudare habentem priuilegium, vel conſuetudinem, & hoc caſu *Carauit. in cit. rit.* 43. dicit, quòd non poteſt, ſed ſpiculis propè ſcrutandum eſt priuilegium, vel conſuetudo, & in ſyndicatu tenetur Officialis ad reſtitutionem ſimpli exacti; non tamen tenetur ad pœnam nonupli contẽtam in Conſtitutionibus, & Capitulis, ac Pragmaticis Regni, vt voluit *Affl.* ex quo, vt benè aduertit, illud nonuplum pro pœna fuit impoſitum, quando exigitur ab alio indebitè; verùm ſeruata forma memoratorũ Iurium circà quãtitatem.

Tertius eſt caſus, in quo eſt alter-
28 catio inter Noſtrates, ſcilicèt, ius iſtud oſtioli, ſeù portelli quando dicitur in *Rit.* quod cõpetit Carcerario, an poſſit competere Officialibus, & Baronibus, abſque tamen priuilegio, vel conſuetudine? in qua hypotheſi primus omnium *Affliċt. in cit. Conſt. Caſtellani, primo notab.* negat, quem ſequutus fuit *Feller. in praċt. crim. in fragment. nu.* 162. & eos inſectatur *Io: Ant. Niger, indic. num.* 4. *Rouit. in mem. prag.* 19. *nu.* 4. alijs Officialibus tale ius non competere; niſi priuilegium obtineant, vel conſuetudinem. Non tamen negant, quin Carcerarij tale ius habeant abſq; priuilegio, vel cõſuetudine, ducuntur, ex quo dictum ius exigendi pro portello prohibitum eſt Officialibus, atq; adeò tantùm Carcerarijs permiſſum. *Carauit.* verò *cit. loc.* contrarium ſuſtinet, competere ſcilicèt Officialibus tale ius, ex quo expreſsè mandatur in dicto *Cap. Magiſtro Iuſtitiario*. At quia de eius intellectu tractandum eſt, priùs illius verba perlegenda attentè rogo, ex quibus expreſsè colligitur, Iuſtitiarijs, & Officialibus competere ius exigendi: quod enim dicitur, quòd non recipiant vltrà tarenũ vnum pro liberatione captiui pernoctantis, ſi intelli-
29 gendũ veniat, prout *text.* illum pręfati intelligunt, vt procedat, quatenùs illis Officialibus, ibi deſcriptis, eſt permiſſum de priuilegio, vel conſuetudine, eſt diuinare, vt ideò genuinus magis ſit ſenſus, propiuſque, Iuſtitiario, Iuſtitiarijs, Caſtellanis, alijſque Officialibus, & quibus ex conſuetudine, vel priuilegio eſt conceſſum, & licitum exigere ius portelli à datis in cuſtodias, quando liberantur, non poſſint exigere, niſi illam pecuniæ quantitatem ibidem deſcriptam, & in illis caſibus; imò talis interpretatio non poteſt ſubſiſtere, ex quo dicitur de Caſtellanis, quibus iàm de Iure Conſtitutionum recipiunt abſque priuilegio, vel conſuetudine, & ipſi DD. non negant in Caſtellanis, ſiue Carcerarijs requiri priuilegium, vel conſuetudinem, vt dictum eſt, modò ſequitur,
30 quòd vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia habet æqualitèr determinare, *l. cum hoc iure, ff. de vulgar. & pupill.* & ideò ex quo ibi dicitur de Caſtellanis, & alijs Officialibus, & Caſtellani exigunt de iure, idem, & in alijs Officialibus, ità vt illa interpretatio liceat primo aſpectu ſubſtabilis appareat, ac probabilis; prædictis tamen diſcuſſis, aliquid dicendum eſt, imò ſi expreſsè dicitur, quòd Officiales non recipiant vltrà dimidium tarenum à captiuis, atque ergaſtulis pernoctantibus; quomodo debet intelligi, vt procedat, quando ex priuilegio, vel ex conſuetudine habent ius exigendi? cum de tali iure priuilegij, atq; conſuetudinis, nulla ſiat mentio, nec alibi, nec in aliquo ex præcitatis Iuribus Regni verbum aliquod reperiatur,

Non refragantur modò ea, quæ ad-
31 ducuntur à *Reg. Rouit. in cit. prag.* 19. *de Baron.* & primò, quòd illud, quod dicit *Carauit.* vt *in add. cap.* expreſsè di-

dicuntur Officiales posse exigere dimidium tareni pro iure portelli, videtur probari ex regula *l. cum Prætor*, *ff. de iudic.* vt vnius inclusio, sit alterius exclusio; & propterea ex ibidem habetur, Officiales non debere exigere vltrà dimidium tarenum, ergò infrà dimidium tarenum valent exigere, ex memorata regula; sed sic est, vt ipse annuit, quòd regula prædicta non procedit, quando illud, quod prohibetur, est de genere prohibitorum, aùt conclusio non intelligatur in prohibitis, & cum exigere ius portelli sit de genere prohibitorum, meritò vnius inclusio non inducit alterius. Responsio siquidem in propatulo est, nec mens ancipiti cogitatione distracta, aùt difficultatis inuoluta ambagibus hæret: nam *Reg. Ronit.* præsupponit duo; primum est, quòd ex cit. regula colligitur in *Cap. Officiales*, posse exigere ius portelli ex exclusione exactionis, vltrà dimidium tarenum; istud gratis assumit, veri lineas transilit, pace tanti Viri, quem, re non discussa, laudaui *in rit. 43. num. 2. lib. 1.* ex quo expressè, non autem ex dicta regula, habetur permissio cum illo *text.* exactionis illius quantitatis: dum enim dicitur, quòd Officiales non exigant vltrà dimidium tareni, quid clariùs dici potest, quòd non exigant plusquàm dimidium tareni? sic quod exigant carolenum vnum, & proinde non adest simplex prohibitio, sed cum prohibitione adest etiam permissio, & proinde non est opus in dictis terminis de prædicta regula, secundùm quod assumit, est exigere ius portelli in dimidio tareno, esse de genere prohibitorum probat ipse dicendo, quousque non probatur, esse permissum, est prohibitum; etiam, & secundo probat, nam cum quis carceratur, affligiturque, eo
32 quòd carcer est mala mantio, vt dixi in *rit. 40. & 43. lib. 1.* si deberet soluere ius portelli, esset addere afflictionem afflicto, quod de Iure prohibetur.

Verùm hęc omnia de facili diluun-
33 tur, quia cum ius portelli signantèr, & pręcipuè debeat solui Carcerario; istud non est, nisi pro salario custodiæ; tale salarium de Iure Communi non est prohibitum, sed verum est, quòd non est taxatum, & ideò *Matthesil. Imol. & Handissal.* supra relati dixerunt, circà taxationem salarij Custodis carcerum, debere attendi consuetudinem, quod patet, quia quilibet debet habere mercedem sui laboris; est enim natura comparatum, vt nemo se laboribus frangat, vbi nulla spes allicit præmij, hæc inflammat, hæc impellit, hæc extimulat ad laborē omnes; & de Iure Regni ius portelli in dimidium tarenum est permissum, & in hoc non est antinomia aliqua; meritò cum sit prohibitum exigere, vltrà dictam pecuniæ vim, ac modum; non censebitur exactio prohibita in dicta pecunia, generalitèr permissa, ac ideò ratio *Reg. Ronit.* torquetur in contrarium; nec est addere afflictionem afflicto, quando iàm indicauimus, quòd salarium custodiæ debet solui à captiuo diuite, qui copijs, opibusque circumfluat, sitque ab omnibus fortunæ prœmijs paratissimus, eo quòd culpa sua damnum patitur, sibi imputare debet, quia si captiuus ex causa ciuili debebat soluere, si verò ex causa criminali non debebat delinquere.

Prædictis minime refragantur ea,
34 quę alibi diximus, quòd custodia carcerum debet fieri sumptibus Baronis, qui habet introitus feudi, proinde nisi habeat speciale priuilegium in exigendo, ipse tenetur sumptibus suis custodire carceres. Siquidē verissima sunt præfata, quòd Carcerarius debet habere salarium à Barone, qui habet ius prouentuum in feudo; sed in Regno ius portelli, in dicta quantitate, est locus introitus, & prouentus; meritò cum expressè dictis Regni Iuribus, & Carcerarijs, & Castellanis sit tale ius stabilitum, illud ius est inter introitus, & prouentus feudi, iure tale salarium de illo iure solui debet.

Huc proinde spectat, quod diximus,
35 prædicta procedere etiam, quòd Carcerarij haberent salarium de publico, aduersùs *Handissal.* qui loquitur de

Iure

Iure Communi, nàm ſpecialitèr Carcerarijs eſt tale ius ſtabilitum, & ſic illud debent habere,ſiue retineant ſalarium, ſiue non.

Secundò poſſet obijci, quòd prædi-
36 cta optimè procedunt in Carcerarijs, & Caſtellanis;non verò in Officialibus, de quibus præſens ſermo inſtituitur, quia nō ſimplicitèr *Carauit.*dixit,competere ius Officialibus exigendi portelli à captiuis, ſeù ergaſtulis, ſed cum grano ſalis. Quapropter diſtinguendi ſunt duo; Primum, quòd ſi adſunt carceres publici, & in eo adeſt Carcerarius,tale ius exigendi competit Carcerarijs; nō autem Officialibus, ex quo Carcerarij habent de iure exigere tale ius: iſtud permittit *Carauit.* dùm dicit, non poſſe Officialem in fraudem Carcerariorum tenere carceres in proprijs domibus, quando Carcerarij habent ius ex conceſſione, videlicèt, quando creantur Carcerarij, quia eo ipſo habent de iure tale ius exigendi portelli ab incluſis in cuſtodias. Alterum eſt, quando in aliquo loco non adſunt carceres publici, & tunc, ex quo habet poteſtatem conijciendi in cuſtodias, poteſt conſtituere carceres ipſe Officialis,etiam in propria domo, & à coniectis in vincula, cuſtodiaſque exigere ius portelli, quia tale ius exigit ratione Carcerarij, quem adhibere tenetur pro cuſtodia carceris,& ſic ipſe curam gerit carceris, & ei licebit exigere tale ius portelli,ac ità ſemper illud ſoluitur Carcerario, & militant omnia prædicta; atq; hic genuinus eſt ſenſus, tàm præfacti Capituli,quā omnium Iurium Regni,quæ de tali materia loquūtur, iuxtà *Carau.*ſenſū *cit.loc.*

Modò ex prædictis infertur, quòd
37 ſi apùd ſubditos illud vſu, conſuetudineque inoluit, minimè ſcilicèt tale ius erogandi, talis conſuetudo eſt attendenda, ſi tamen legitimè perſcriptum non ſit contrà ius,& iſtud eſt,quod crebris vſurpant ſermonibus Iuriſcōſulti ad vnum omnes DD. debere oſtendi priuilegium, vel conſuetudo exigendi, ſiquidem aliquo tempore tale ius fuit exactum, & aliquo tempore non, tempus exactionis debet eſſe legitimè præſcriptum, aliàs ſubditi ſuccūberent in iudicio;ſi verò nunquā fuit exactum,vriq;talis cōſuetudo,tanquā contrà ius,erit legitimè præſcripta.

Vltimò haud remoram facit, quòd
38 in medium afferr *R.Rouit. in ead.prag.* 19.quòd dictum *Cap. Magiſtr.Iuſtit.* fuit introductum ad leuamen Vniuerſitatum,ac proinde intelligere,quòd comprehendat Officiales, eſt grauamen, & ſic ſuo excideret fine, aberraretque tàm longè à propoſito, quàm quod longiſſimum,contrà omnes Iuris regulas. Cœterùm leuamen in dicto *Cap.* eſt, nè exigatur vltrà dimidium tarenum: exactio enim infrà dimidium tarenum non eſt grauamen, ex quo eſt inducta per omnia Iura Regni,nec Officialibus permittitur exactio,& etiam Carcerarijs,& ſic eſſet duplex exactio, ſed ſemper eſt vnica, imò Officialibus debetur tale ius loco Carcerarij, cui Carcerario Iura Regni tribuunt tale ius.Conſtat igitùr,Officialibus de Iure deberi tale ius portelli abſque priuilegio, & conſuetudine; quando tamen non adeſt Carcerarius in carceribus publicis,& ità propriè loquitur *Carau. cit.in Rit.*43. & dum dicitur,quòd non eſt neceſſaria conſuetudo, intelligitur ad tribuendum ius; tamen ſi eſſet conſuetudo in contrarium, ſecus eſt.

Secundò *Reg. Rouit. in cit. pragm.*
39 & ibid. *Capiblanc. num.*3 1.ſermonem habent in Barone, ſcilicèt,an Baro habeat ius portelli abſque priuilegio,vel conſuetudine,& concludunt,quòd nō, id quod eſt veriſſimum, ſi diceremus, competere Baroni, vt illud ſibi applicaret, cum non competat, niſi ratione Carcerarij,atque ità iudicatum pluries in S.C.dixit *Capibl.ibid.*meminit *Thor. in comp. deciſ. Regni, verb.Ius portelli.*

Conficitur tandèm, quòd cum talis
40 exactio ſit de iure Regni,ſi tamen non eſt in vſu, ex quo dicitur contrà ius, debet eſſe talis nō vſus legitimè præſcriptus;aliàs ſubditi minime ſunt moleſtijs afficiendi, & ideò ſemper requiritur conſuetudo exigendi tale ius ſi prætenderetur contrarium à Vaſallis,

lis, cum legitima temporis præscriptione. Ex quibus omnibus conciliantur omnes prædictæ opiniones, & nulla adest antimonia: nam *Afflict.* benè dicit, quòd requiritur consuetudo exigendi, quia aliàs adesset desuetudo, & contrarius vsus contrà ius, & legitimè præscriptus. *Carauit.* benè dicit, quòd tale ius competit Officialibus, in casibus tamen adductis; *Reuit. Capiblanc.* & *decis.* S.C. procedunt etiam in Barone, ac demum in casibus prædictis.

Quomodo verò puniatur Carcerum
41 Custos, si rem habuerit cum muliere captiua? docet *Faber in* §. *item lex. Instit. de public. Iudic.* distinguit tamen *Clarus in* §. *fornicatio, sub n.* 24. Quando autē teneatur ob mortem captiui? tractat *Tuschus concl.* 1123. & quando ob illius fugam, etsi furtiuè effugiens in pedes se dederit, tùm pro maleficio, tùm pro debito ciuili capti; *idem Tusc. concl.* 1121. Ipse in *rit.* 43. *sub n.* 7. Carceratus autem ipse si fugam arripiat, cum vno ex Socijs ipsius Custodis, nulla fit mulctādus pœna, vna est omnium vox, omnesque vnanimi consensione conspirant, aitque præsertim *Aret. in tract. malefic. verb. Fama publica pracedente, num.* 91. & inibi *Additio*, nec non *Roman. sing.* 30. *& cons.* 395. *sub num.* 4. *Cremens. sing.* 100. *Hippol. de Marsil. in pract. crimin.* §. *attingam, num.* 72. *& sequent.* alijque sexcenti à prædictis memorati Auctoribus, omnesquè innituntur, ceu validissimo fundamine peregrino *textu in l. fin.* §. *interdum, ff. de custod. & exhib. reorum.*

42 Accidit, quòd cum quidam custodiam carcerum haberet, in quibus facinorosum quemdam, ac multis, & grauissimis obligatum facinoribus, truculentis obstrictum sceleribus, omnique maleficiorum genere coinquinatum coerceret, ille, quia pecunia corrupit famulū ipsius Custodis, qui inxtà morem claues quoque detinebat, quin, & tenere diù consueuerat, fideliter munus exercendo, suffectitiasque vices exactè satis implendo, vna simul aufugerunt, fugam capessentes, in ipsum excandescentes, ac stomacho, & iracundia efferuescentes Iudices M.C. triremibus saltèm tradendum propendebant. Ipse toto pectore me opposui, ipsumque miserrimū, dicebam, ab omni quidèm esse culpa immunē, ac proinde ab omni eximendum supplicio ex prædictis. Quorum auctoritates in socio tantùm procedere restringebant Collegæ, non in famulo. Replicabam, & illum socium esse in ipso actu, & exercitio carcerum, dum illius munus obibat. Adducebam præterea doctrinam in indiuiduo *Tusch. in add. concl.* 1121. *n.* 17. in famulo loquentis; quin, & omnium Doctorum verba insinuare videntur, si attentè percurrantur, nec non vetustus loci vsus eligendi sibi socium, seù famulum, qui teneret claues, demumque verba adducti §. *interdum*, quę sunt: *Nam cū custodia simul cū altero Custode fugisset, alteri venia data est.* Sed ille re vera Custos erat, quia claues renebat, ipsum itaque amplexatur *textus* ille, ac propterea alter venia dignus. Solùm aduersabatur doctrina
43 *Boer. decis.* 217. *sub nu.* 8. restringentis iam dictam assertionem, & cōmunem, atque præcitati *textus* conclusionem, si à Iudice, aùt altero Superiore fuerit, qui aufugit, Custos electus, secus si ab ipso Custode in socium assumptus, quia per adductam *l. ad Commentariensem*, est puniendus, & propter malam electionem alicui affinis culpæ labem aliquam in se suscepisse censetur. Quare incidimus in discussione illius articuli, qua esset dignus pœna is, in quo eiusmodi culpa hæserit? & animo, ratioueque, peracutè perlustrauimus verba *Glosa finalis*, & citatorum in ea super eadem *l. ad Commentariensem*, Quin stante integritate illius, & concurrente solito, decreuimus, vt officio tantùm priuaretur, & de pœna Custodum carcerum ob carceratorum fugam, loquuntur *Gramm. vot.* 29. *Farinac. in prax. crim. tit. de Carcer. & Carcerat. quæst.* 31. *Scialoy. in prax. foriudic. cap.* 20. *ex num.* 27. *Reg. Sanfelic. decis.* 46. *lib.* 1. *& ibi Mucci*, *Reg. de Marin. ad Reuert. decis.* 104. *& alij*. Et quòd fugiens è carcere habeatur pro confesso,

ſeſſo, & conuicto, aduertit *Menoch. de arbitrar. Iud. lib. 2. caſ. 301. num. 5.* declarans, minime procedere in fugiente per oſtium Carceris apertum, quod eſt probandum, aliàs non ſufficeret, ſi aufugiens id affirmaret, *Alex. cõſ. 141. num. 2. vol. 4. & 216. n. 6.* quem allegat in indiniduo *Dec. conſ. 44. n. 22. vol. 1.*

Inſupèr cõſultus reſpõdi, Cuſtodem
44 Carceris excuſandũ eſſe, ſi Viro Nobili, quem captum habebat, laxauit habenas, credens ei dicenti, ſe nõ fugiturũ, quod multorum authoritate firmat *Azeued. lib. 4. nou. recopilat. tit. 23. num. 8. & 15.* idipſum conclndẽs in Alguaz-
45 zello, qui Nobllem ſibi traditum, non tenuit manibus, vel per cucullum, vulgò capucium, captum, dum ad carcerem eum dncebat, iſq; aufugit: nam eum à pœna ordinaria, in facti contingentia defendiſſe, atq; obtinniſſe, teſtatur *Hyppol. conſ. 62. n. 10.* & amplectũtur alij plures, quos colligit *Ildephonſus Azaued. conſ. 27. à n. 48. cum ſeq. vol. 1. Lopez in Rubr. de donat. inter Vir. & Vxor. §. 9. ex num. 14.* Quod verò dicitur, Viro Nobili eſſe credendum, ex
46 *Gloſ. in l. Titio fundus, ff. de cõdit. & demonſtr.* declarandum eſt, non obtinere vim in fœmina, cui non habenda eſt fides, *Tiraq. ad ll. Connubial. leg. 9. gloſ. 1. quaſt. 1. nu. 52.* nec in Viro Nobili, qui alia vice aufugit, *Lopez cit. loco nu. 17. verſ. Intellige tamen, de Marſil. ſing. 74. Anus meus ad Gramm. deciſ. 33. nu. 16. & Mari, n. 17.* ac dixi *in rit. 43. ſub num. 7.* *Vbi* enim *quis ſemel peierarit, ei credi poſtea, etiam ſi per plures Deos iuret, non conuenit, Cicer. de Diuin.* inquit. Imò, *qui ſemel à veritate deflexit, hic non maiore religione ad periurium, quàm ad mendacium perduci conſueuit,* verba *eiuſdem pro C. Rabir.*

RITVS CCCIV.

ITem, quòd honeſtatis cauſa, Mulieres Ciuitatis Neapolitanæ citatæ prò teſtibus in cauſis ciuilibus, in quacumque Curia, & prò quauis cauſa coràm Iudice Ordinario, vel Delegato, non compellantur ire ad iurandum, & ad deponendum prò teſtibus; ſed mittatur ad domum earum vnus Scriptor ad recipiendum iuramentum, & examinentur in domo ſua, vel in alio loco honeſto, iuxtà antiquam obſeruantiam in talibus conſuetam, & ſic ſimilitèr, ſi dictæ Mulieres litigarent in Curia, & eſſent citatæ ad reſpondendum ſuper articulis, in quibus fuerint citatæ ad reſpondendum.

SVMMARIVM.

1 *Mulier gloriari maximum debet honeſtate morum.*
2 *Mulier honeſta antiquitùs nedum abſtinebat ſpectaculis, ac theatralibus pompis; ſed nè in publicum prodire fas ducebat.*
3 *Mulier Neapolitana, & honeſta in teſtem citata pro cauſa ciuili, aùt pro alia quacumque cauſa, non tenetur perſonalitèr accedere ad deponendum; ſed Actuarius conferre ſe debet in Mulieris domum, vel locum honeſtũ.*
4 *Extenditur ad omnes Mulieres honeſtas, etiam exteras.*
5 Ritus M. C. V. *faciunt Ius in Regno.*
6 *Diſpoſitio* Ritus 141. *nè committatur audientia teſtium in cauſis criminalibus infrà dietam, limitatur, cum Mulieres honeſta deponere debent.*
7 *Citatio partis ad videndum iuramentum omittitur, cum Examinator accedit ad examinandum Mulierem.*
8 *Mulier renuens quamuis adigi non debeat, vt accedat ad Iudicem; volens tamen non prohibetur.*
9 *Iudices caueãt, nè malo animo ſimulent recipere teſtimonium Mulierum.*
10 *Iudices ſi rem habuerint cum dictis Mulieribus, puniuntur vti raptores.*
11 *Mulieres non valent gerere Magiſtratus, nec pro alijs aduocare, aùt fideiubere.*
12 *Neque poſſunt eſſe Arbitra, licèt benè valeant eſſe Arbitratrices.*

13 *Dispositio* Ritus *locum obtinet, etiam si Mulieres honestæ citentur ad deponendum in causa criminali. Quidnè in causa liquidationis instrumentorū?*
14 *Depositio principalis absentis, etsi fiat sumptibus absentis; hoc tamen restringitur, quando litigans ratione sexus, dignitatis, vel infirmitatis, comparere non tenetur.*
15 *Vxores vasallorum inuitatæ à Dominis suis, vel à Principe ad tripudia, ire non tenentur.*
16 *Mulieres vtrùm sint factæ ad imaginem Dei, & an homines sint? lepidè proponitur.*
17 *Mulier à feudorum successione excluditur, licèt de Iure Regni admittatur in defectum masculorum; prout etiam in Gallia, vbi tamen ab ipsius Regni successione est perpetuò exclusa ex speciali consuetudine.*
18 *Nonnulla de lege Salica adducuntur.*
19 *Valet consuetudo excludens fœminas à feudis.*
20 *Leges Romanæ non parum authoritatis obtinent; at non eo vsque earum vires extendunt, vt consuetudinem, ac mores vincere possint.*
21 *Ratio exclusionis Mulierum à feudorum successione quanàm sit? latè demonstratur.*
22 *Fœmina notatur ex inconstantia, & defectu consilij.*
23 *Vir non est, qui virilem sortitur sexum; sed qui virilia munia exercet.*
24 *Rationes, siue causæ plures quando ad aliquid statuendum consideratæ fuerunt, si vna illarum cesset, an procedat dispositio?*
25 *Quidnè quando illarum vna causa est principalis, alia verò sunt accessoria?*
26 Isernia super cap. 1. §. hoc autem, rubr. 1. *elucidatur.*
27 *Lex non respicit ea, quæ de raro, & insolita sunt.*
28 *Dominus nùm à feudi successione repellere debeat mulierem actu pro se pugnantem?*
29 *Dispositio* text. in l. nam ad ea, de legib. *& altera* in l. si maior, C. de legitim. hæred. *conciliantur.*
30 *Considerantur alia notabilia circà exclusionem fœminarum à successione feudi.*
31 Reg. de Ponte in lectur. feudal. lect. 10. num. 6. *exponitur.*
32 *Meretrix mulieris nomine indigna est, & notantur nonnulla in eius detestationem.*
33 *Meretrix gaudet sua peculiaria beneficia, vt miserabilis; quare gaudet priuilegio electionis fori.*
34 *Meretrix non iuuatur beneficio præsentis* Ritus, *vnde in Curia comparere tenetur, & carceribus mancipatur.*
35 *Meretrix à vicinia honesta expelli potest.*
36 *Iudex cogere valet meretrices ad ferendum aliquod signum, per quod ab honestis discerni valeant.*
37 *Quid si extaret consuetudo in contrarium?*
38 *Meretrix in hac Ciuitate prohibetur deferri in bigis, seu quadrigis.*
39 *Lupinaria in locis honestis exerceri non debent.*
40 *Meretrices ab omnibus locis Regni, in quibus habitant personæ honestæ, migrare debent, ex Iure Constitutionū.*
41 *Qui habet malum vicinum, habet malum matutinum, & exarantur plura de malis vicinis.*
42 *Venditor, si in vendendo prædio celaueritconfinem, quem emptor, si audisset, empturus non esset, tenetur.*
43 *Homines ad maris litora inhabitantes, ferè cæteris immaniores videntur.*
44 *Patri non licet assignare filio suo, in legitima causam, rem, quæ habet malum vicinum.*
45 *Adducitur pulchra fabella, qua indicatur, nihil esse perniciosius, quàm vel prauo vicino inhærere, vel vitare non posse.*
46 *Recensentur nonnulla commoda, quæ hauriuntur ex bono vicino.*
47 *Vxor palàm de consensu Viri luxurians, potest à vicinia repelli.*
48 *Meretrices nuptæ ad imparia iudicantur à solutis.*
49 *Meretrix propriam domum inhabitans nùm expelli possit à vicinia honesta?*
50 *Quamplurima de lenonibus, & eorum pœnis, memorantur.*

51 In

51 *In Regno, ſolùm M.C.V. eſt Iudex competens in crimine lenocinij.*

52 *Rex poteſt Baronum iuriſdictionem minuere, ac modificare.*

53 *Iuriſdictio praſcribi valet.*

54 *Diſpungitur deciſio adducta per* Thor. in compend. decis. par. 1. verb. Lenæ, *qua denegata fuit remiſſio ad Curiam meretricum, & lenonum, in cauſa cuiuſdam lenæ, quam in capiendo prauenerat M.C.V.*

55 *Gabella meretricum quando ſublata fuit.*

56 *Meretrix quanàm dicatur ad finem, vt arceri poſſit à vicinia honeſta?*

57 *Meretricum publicum vſus quando inſtitutus? & cùr illa toleranda veniant?*

58 *Meretrix ad finem, ut arceri poſſit à vicinia, an ſit, qua cum vno, aùt altero ſe immiſceat?*

59 *Meretrix inuita cogi non valet ad turpes amplexùs, & illam cognoſcens per vim, extraordinariè punitur.*

INter omnia orna-
1 menta, quibus gloriari debet Mulier, maximum eſt morũ honeſtas; Ea enim eſt, quæ ſi ſemel in feſtiuam, ac liberiorem vitæ rationem declinat, ad priſtinum nitorem reuertitur nunquàm, vt ait *Senec. in Agamen. Et qui redire neſcit, cum perit, pudor.*

Quamobrem antiquitùs non abſti-
2 nebat modò ſpectaculis, ac theatralibus pompis; euitabat conuiuia, nocturnas compotationes, & choreas, Mulier honeſta, quorum ſingula gradum ad impudicitiam exiſtimabat, alienæque libidinis irritamentum; ſed nè in publicum quidèm prodire fas ducebat, *Plutarch. in Iſid. & Oſirid.* atque adeò nullius limen norat præter ſuum; turpitudini ſibi tribuens, ſi ab alijs conſpiceretur, quàm vel à parentibus, vel à coniuge; hoc enim ſignificabat Venus Phidiæ vrania, apùd Eleos, ex auro, & ebore conflata, altero pede teſtudinem præmens, *Pauſan. in Eliacis lib. poſter.* Proindeque ſimul ad ætatem peruenerat, quæ prætextata dicebatur, Mulier Romana, ſtatim croceo tegebarur velamine, vel nè ſpectaretur, vel vt quoties ſe conſpiceret rubro amictu velatam, toties ab eodem, qui verecundiæ ſymbolum eſt, verecundiæ admoneretur, teſte *Pieri. Valer. lib. 40. de indumen. verbo Pudicitia*, qui ibidem refert, Arabiæ fœminas adeò pudoris ſtudioſas fuiſſe, vt non ſolùm caput tegere conſueuerint; ſed totam ferè faciem, vix alterutri oculorum anguſto ſpacio relicto, quo iter viderent. Felix profectò, cui talis cõtingit honeſtatis amor, vt inquit *Propert. lib. 2. eleg. 6.*

Felix Admeti Coniux, *& lectus Vlyſſis:*
Et quacumque viri fœmina limen amat.

Hine iure optimo, vt Mulierum, qua
3 poſſit, conſuleretur honeſtati, ſancitum eſt hoc *Ritu*, quòd Mulieres Neapolitanæ, & honeſtæ, in teſtes citatæ pro cauſa ciuili, haud obſtringantur accedere ad Iudicem ad deponendum, & ſeipſas examinandum, minimèque pro alia quacunque cauſa teneantur perſonalitèr accedere ad deponẽdum; ſed in locum honeſtum, vel domum Mulieris cõferre ſe debeat Actuarius.

Cuius *Ritus* diſpoſitio ad omnes
4 Mulieres honeſtas, etiam exteras, protelatur, & hanc praxim, in ciuilibus indicat *Muſcatell. in prax. S.C. lib. 1. p. 5. gloſ. ſuſpectorum, num. 2.* In criminalibus, *Foller. in prax. crimi. rub. cap. Inform. ſub num. 40. verſ. non cogitur*, & omnes Curiæ Regni obſeruant, *Tartagl. in prax. ciuil. cap. 1. in princ.* cum obſtringantur ſeruare, quæ M. C. obſeruat: à boue enim maiore diſcit arare minor, inquit *Baiard.* in his terminis, *ad Clar. §. fin. quaſt. 49. num. 36. Gramm.* in ſpecie de obſeruantia
5 horum *Rituum, in Conſtit. ſi quis in poſterum, num. 23. &* qui faciunt ius in Regno, *de Franch. deciſ. 147. num. 7. & deciſ. 148. n. 3.* & diximus *in rit. 1. n. 15.* vndè Deciſiones huius M. C. multum commendat *Triniſan. deciſ. Venet. 1.*

Quam ob rationem:honestatis nempè causa, non obstante generica regula relata in *Ritu* 141. nè committatur audientia testium in causis criminalibus infrà dieram, subijcitur exceptio ista,nisi essent honestæ Mulieres,quas trahi ad iurandum in iudicio,& deponendum prohibetur; adeò quòd si citatio ad testimonium ferendum peruenerit ad illas, & propterea testificatæ fuerint, nullius esse roboris earum dictum, probatur euidentissimo *textu in cap. mulieres, de iudic. in 6.* collaudato plurimùm per *Lanfranch. de Orian. in repet. cap. quoniam contra, de probat. cap. 8. sub num. 7.* ob quam eamdem omittitur etiam citatio partis ad videndum iuramentum, cum Commissarius, siue alius Examinator accedit ad examinandum mulierem, vt dicit *Castrens. in l. ad Personas, nu. 2. ff. de iur. iur.* nimirùm, mulieres neq; Romam petere tenentur, si Ecclesiasticos percutiant, *cap. mulieres, de sent. excom.*

6

7

Aduertit tamèn *Soccin. regul.* 259.
8 quam refert *Auus meus ad Gräm. decis.* 33. *num.* 13. quòd licèt Mulier renuens adigi non debeat, vt accedat ad Iudicem;volens tamen non prohibetur,admonetq; *Auus meus* Iudices,vt caueat;
9 nè malo animo simulent aliquid, quo eant, vel mittant ad alicuius mulieris testimoniũ recipiẽdum, quia in censuras inciderent, ex *cap. mulieres, de iudic. in 6.* & in hos Iudices, Dæmone peiores, excandescit *Affl. in cit. const. mulieres, p. notab.* cuius memor est *Carauit. in hoc rit. n. 3.* Vnde si rem habuerint, cum
10 eis, vti raptores puniendi, tanquàm vi rapientes: non enim mulier assensum præstaret, nisi putaret, causam amittere, ideòque coguntur ijs assentiri, *Rebuff. in Const. Franc. tom. 3. de recusatio. art. 6. num. 36. pag. mihi* 165.

Hinc Mulieres, honestatis causa,
11 Magistratus gerere, pro alijs aduocare, & fideiubere nequeunt, *Cagnol. in l. fæmina, ff. de regul. iur. Affl.* latè *loc. cit. Scialoya de for. compet. cap. 33. num.* 311. *Marant. in medull. decret. verb. Mulieribus, Fagnan. in cap. cum indecorem, de stat. & qual. nu. 14. Gabed. decis.* 27. *nu. 2. p. 1. P. Barbos. in l. cum Prætor, §. vlt. num.* 259. *de iudic. Gened. ad Decret. collect.* 122. *num.* 1.

Nec arbitræ, *l. fin. C. de Arbitr. cap.*
12 *dilecti extra eod.* vbi *Barbos. nu. 2. Ludouis. decis.* 204. *Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 4. num. 2. Rot. de priuileg. Mulier. cap. 2. nu.* 99. etsi benè Arbitratrices, *Reg. Rouit. rubr. de Arbitr. in fin. D. Consil. Altimar. de nullit. tom. 2. rubr. 10. quæst. 10.* notans *nu.* 15. non licere esse administratricem sui Viri, prout est è contrà, ex *Guid. Pap. decis.* 445. & *Mastrill. decis.* 131. *num.* 17. nec Curatricem Viri prodigi, vel furiosi, ex *de Franch. decis.* 348. & *Ann. singul.* 191.

Insupèr adducta conclusio procedit,
13 etiam si citetur Mulier ad deponẽdum in causa criminali, vt aduertit *Carauit. hoc in rit. nu.* 4. Quidnè, si fuerit citata vti debitrix, vel eius debitorem citauerit super tenore instrumenti? *Auus meus ad Capyc. dec. 44. n. 1. Thor. vot. 84. n. 106. Prat. respons. crim. 31. ex num. 49. de Rosis select. iur. obseru. cap. 20. num. 4.* ac Nos praxim indicauimus in *rit. 166. num. 153. lib. 2.* & in causa liquidationis instrumẽti, instante Antonio Francone, contrà Magdalenam de Angelis, existentem in Templo Scorriatarum, diximus in M.C. sub die 13. Maij 1666. penès Ardiam, detineri loco carceris in Conseruatorio prædicto, quod regitur à laicis.

Hinc, etsi depositio principalis ab-
14 sentis fiat ipsius sumptibus, quia absentia à loco iudicij est causa expensarum; ille verò pro Actuarijs in expeditione literarum commissionalium, & copia articulorum fiant expensis petentis; tamen hoc restringitur, quando litigans ratione sexus, dignitatis, vel infirmitatis non tenetur comparere, vt scribit *de Franch. decis. 332. n. 7.* quem insequitur *Guazzin. def. cap. 1. n. 4. Guttier. pract. qq. lib. 1. quæst. 63.* & Nos in S.C. seruauimus, Examinatorem destinari ad recipiendum petitam Monialis depositionem in partibus, expensis cõmunibus, ex decisis in Parlamento Rothomagensi, apud *Boer. decis.* 303. de quo, attẽto iure Patrio, scripsimus

mus *in rit.* 153. *lib.* 1. & addimus *Affl.*
in conſtitut. Aduocatos, num. 9. *& deciſ.*
177. *Ricc. collect.* 115. *Ripoll. var. reſol.*
cap. 5. *de dilat. nu.* 75. *Reg. de Pont. conſ.*
93. *lib.* 1. *de Angel. ad Gizzarell. deciſ.*
63. *nu.* 7. *Thor. p.* 1. *comp. verb. expenſis.*
Adeo quòd Vaſallorum vxores in-
25 uitatæ à Dominis ſuis, vel à Principe
ad tripudia ire, non teneantur; ſecùs ſi
ad aſſociandam conſortem, tunc enim
ceſſat inhoneſtatis cauſa, *Reg. de Pont.*
de poteſt. Proreg. rubr. de abund. Ciuit.
§. 1. *num.* 8. ac nonnulla prò, & contra
Mulieres ſcribunt *Laurent. Beyerlin-*
chius in ſuo theatro tom. 5. *verb. Mulier,*
& tom. 7. *verb. vidua, Reg. de Philipp.*
differt. fiſcal. 7. *&* 25. *Piſan. ad Gaet. ad*
rit. Reg. Cam. Sum. tit. de incant. promiſs.
infra trid. rubr. 1. *ad num.* 18. *pag.* 43.
Philipp. Knipſchildt. de fideicommiſs.
famil. nobil. cap. 8. Ipſe in *proœm. Rituum*
ex num. 19. *lib.* 1.
Vnde non illepidè, Mulieres haud
26 eſſe homines, dixit *Doctor Anony-*
mus, aduersùs quem inſurgit *Simeon*
Gediccus Theologus Germanus, de quo
meminit *Capon. lib.* 1. *diſcept. forenſ.*
90. *nu.* 1. quaſi non ſint factæ, & crea-
tæ ad ſimilitudinem, & imaginem Dei,
ex *tex. S. Auguſtini in cap. hæc imago* 33.
quæſt. 5. quem memorat *Franc. de Pe-*
tris feſtin. lect. lib. 1. *cap.* 7. *ſub num.* 16.
& *ne i problemi Accademici, problem.*
61. *pag.* 168. necnon *Reg. Sanfelic. deciſ.*
358. *nu.* 79. *textumq; Geneſeos: Facia-*
mus hominem ad imaginem Dei, de Vi-
ro, non de Muliere intelligendum,
notat *Affl. in Conſtit. Regn. Legum aſpe-*
ritatem, nu. 8. & dixi in *rit.* 141. *in fin.*
Propterea à feudorum ſucceſſione
27 excluduntur, *cap.* 1. §. *hoc autem notan-*
dum, rubr. 1. *Roſenthal. de feud. lib.* 1. *cap.*
7. *concluſ.* 31. *nu.* 2. *Guilhelm. Hanneton*
de iur. feud. num. 1. *Chaſſan. ad conſuet.*
Burgund. rubr. 3. §. 5. *num.* 29. Quamuis
Iure Patrio, maribus deficientibus, ad-
mittantur, vt in *Conſtit. de ſucceſſioni-*
bus, vbi *Iſern. & Afflict. Carauit. in rit.*
1. *n.* 33. *Capiblanc. de Baron. rubr. lib.* 1.
n. 42. *Reg. de Philipp. differt. fiſcal.* 11. *n.*
25. *& differ.* 22. *n.* 18. & de Regno Apu-
liæ teſtaturde *Benedictis in cap. Raynu-*
tius, verb. duas habens filias, ſub nu. 72.
Curt. in tract. feud. limit. 8. quique *Gu-*
lielm. ſub num. 68. dixit, in Gallia illas
non eſſe excluſas à feudis ligijs, &
non ligijs, quæ quid ſint? docet remiſ-
ſiuè; ſed à ſucceſſione ipſius Regni eſſe
perpetuò excluſas ex ſpeciali conſue-
tudine, quę ortũ habuit à lege Salica.
Quæ lex Salica lata fuit à Francis
28 Oriẽtalibus, qui Salij dicti ſunt à Sala
flumine, vel à loco Salerham, vbi con-
dita fuit, quæque licèt ſui origine iux-
tà *Cuacij* dictum *lib.* 8. *obſeru. cap.* 14.
tempore Pharamundi Primi Francorũ
Regis, ſuper omnibus bonis, rebuſquè
indiſtinctè fuerit promulgata; à Fran-
cis tamen Occidẽtalibus dumtaxàt in
ſucceſſione Regni fuit admiſſa, quam
nec in Gallia ſeruandam, ſeptem iactis
argumentis, tuetur *Camill. Borrell. de*
Regis Cathol. præſtant. cap. 57. *ex nu.* 26.
de qua lege agũt *Renat. Chopin. de De-*
manio Gallico lib. 3. *tit.* 1. *nu.* 2. *pag.* 247.
Cuiac. lib. 1. *de feudis tit.* 1. *pag.* 486. *Eu-*
guinarius Baro in comment. ad l. 2. *ff. de*
orig. iur. circa ius Gallicum, in princip.
For. Catulus in comment. ad iura feudor.
cap. 7. *nu.* 1. *Benedict. in cit. cap. Raynu-*
tius, verb. duas habens filias, num. 73. *&*
verb. Vxorem nu. 30. *& verb. in eodem*
teſtamento relinquens, el 1. *num.* 168.
Couarru. in pract. cap. 1. *nu.* 8. *Tiraquell.*
de iur. primogen. quæſt. 10. *nu.* 13. *Alex.*
Raudens deciſ. Piſana 41. *nu.* 24. *Mart.*
de iuriſdict. 1. *part. cap.* 28. *num.* 31. *&*
32. *Ioann. Ferrald. in tract. de iurib. &*
priuileg. Reg. Francorum, priuil. 20. *nu.*
24. *Gulielm. de Monteſerrat. in tract. de*
ſucceſſ. Regni Franciæ, cap. 1. *num.* 33.
Azor. 2. *p. inſtit. moral. lib.* 11. *cap.* 2.
verſ. 14. *quæritur pag.* 1210. *Fontanell.*
de pactis dotalibus, clauſ. 3. *gloſ.* 3. *num.*
75. *fol.* 28. *Ioann. Igne in repetit. l. ne-*
ceſſarios, §. *non aliàs*, 2. *part. num.* 234.
ff. ad Silania, Burg. de Paz in proœm. l.
Tau. num. 58. & ex Noſtratibus eſt vi-
dendus D. Reg. nunquàm ſatis lauda-
tus, D. Anibal Moles in *allegat. de ſuc-*
ceſſion. Brittania, quam cum alio eruditi-
ſſimo quidèm, atq; doctiſſimo *Reſpon-*
ſo de ſucceſſione Regni Luſitaniæ, typis
dare curauit eius filius D. D. Thomas,
Vir

Vir immortali laude celebrandus, Iudex M.C. ac electus Senator nostri S. C. quo munere morte præuentus frui non valuit. Auus (ex D.D. Didaco, literis, & virtute conspicuo, ac ornato, Fisci Regiæ Cameræ Patrono, è Consilio Sanctæ Claræ, ac Præside eiusdem R. C.) D. D. Francisci Moles, Patritij Neapolitani, ex Sedili Portæ Nouæ, Militiæ Calatrauæ Equitis, ac Ducis Parete; qui post tot, magna laude, exacta munera, in Supremo Italiæ Cõsilio Areopago Regens, in Statu Mediolanensi priùs Visitator Generalis, posteà Magnus Cancellarius, nunc verò Supremum hoc Collaterale Consilium vnus ex Regentibus Regiam Cãcellariã, summo ingenio, summa prudentia, miraq; doctrina, ac probitate regit; id quod prædixi *in rit. 273. n. 114. lib. 3.*

Quæ quidèm consuetudo illam ex-
19 cludens valida est: nam licèt leges
Romanæ non parum authoritatis obtineant, vt per eas illud maximum vitium excludendi fœminas, *l. maximũ vitium, C. de liber. prater.* tolli potuerit;
20 non tamen eo vsque earum vires se
extendunt, vt consuetudinem, ac mores vincere possint, vt per *text. in cap. 1. de feud. cognit.* dicit *Glos. in verb. à successione*, subdens, mulierum conditionem deteriorem esse, quàm virorum, *l. in multis, de stat. homin.* licèt multi sint casus, in quibus mulierum conditio melior, quàm virorum existit, quos notat *Glos. in cap. mulieres, de Iud. lib. 6. & de pœn. vbicunq; in 6.* Quærit ipsa *Glosa Feudalis* de ratione illi-
21 us exclusionis; pro qua licèt nonnul-
li dicant esse, quia Dominum iuuare nequeunt, nec dimicare; tamen quia nec filij ex fœmina suscepti, à quibus tale impedimentum abest, possunt succedere, ex *d. §. hoc autem*; stare infert, pro ratione voluntatem, pro quo axiomate, *Bald. ibidem supra num. 23.* allegat *text. in l. 1. §. pueritiam, de postul. in Gl. vers. ratus*; licèt dicat *Glos.* feudalem in hoc errasse, vbi *Additio* subdit, nam si Statutum de ratione disponit, tunc seruatur Statutum, *l. prospexit, ff. qui, & à quib.* Si autem ratio de Statuto disponit, seruamus rationem, tanquàm priorem in potentia, *l. Labeo, in ratione sui, ff. de supell. legat.* De ratione exclusionis videas ibi DD. differentes; ac præcœteris est videndus noster *Isern. vbi sub num. 20.* quærens, quid si hodiè aliqua fœmina se armaret, ac audens in prælia, Domino præelianti opem ferret, non minus, ac si vir foret, an in Feudo succederet? & quia concludit affirmatiuè, multos habuit contradictores. At verò cum *Isern.* opinio mihi non penitùs erronea, vt alij iudicant, videatur; ansam arripui obitèr huius inserendi inuestigationis digressionem pro *Isernia*.

Doctores *Andream* hac in re car-
22 pentes, quos recenset *Liparul. ibidem*;
eos laudans, & multò plures, ac de communi testantes, adducit *Rosent. de feud. cap. 7. concl. 34. num. 14. in gl. lit. y.* mouentur, quia fœminam excludi dicunt, non modò, quia Dominum in bellis pugnando adiuuare nequit; sed ex alijs etiam causis, nempè ex inconstantia in Domino adiuuando, qua fœminæ notantur, *§. 1. Instit. quibus alien. non licet*, ex consilij defectu, si à Domino interrogarentur de Regni regimine, *l. si pater, C. de spons. fidelit. cap. 1. de nou. form. fidelit.* ac ex alijs ibi per DD. recensitis causis, quas ad quinq; reducit *Bald. in l. quoties, num. 7. C. de suis, & legit. hared.* & post eum, & alios, *Reg. Lanar. in §. huius autem generis, num. 55. in quib. caus. feud. amitt.* quas quidèm, & alias causas à fœmina, tametsi ad pugnandum apta abesse dicunt; ac propterea quando plures rationes ad aliquid inducẽdum sunt consideratæ; licèt cesset vna ex illis, si cœteræ vigeant, sanctionem in suo robore sistere faciunt, *§. affinitatis, Instit. de nupt. l. cum hi, §. si Prator, ff. de transact.* notatur in *l. fin. de diuort.* His itaq; rationibus suffulti in *Andream* affirmatiuè pro fœmina sentientem animaduerterunt.

Attamen quòd isti, non benè pensatis dictis ibi per *Iserniam*, immeritò in eumdem irruerint, suaderi posset ex hisce, quas subnecto, rationibus.

Se-

Sectatur hanc *Iſernia* opinionem præcœteris *Hieron. Garzon. in tract. de fæmin. ad feud. ſucceſſ. col.* 24. *verſ.* 21. *reſtringitur*, adducens *Ruin. cõſ.* 19. *vol.* 4. *vol.* 1. ac *Afflict. ibidem*, §. *& quia num.* 22. licèt *Roſent. vbi ſuprà Afflict.* pro contraria opinione allegauerit;
23 atque ſe fundat: quia non eſt vir, qui virilem ſortitur ſexum; ſed qui virilia munia exercet; Itaque ſi quando fœmina fortitèr agit, ac virilitèr, appellatione maſculi veniet, ſecundùm notata per *Bald. in d. l. quoties, verſ. Tamen apparet in alijs operibus virtutis, num.* 7. *C. de ſuis, & legit. hæred.* qui id exemplificat in Hermaphrodito; concludens, Hermaphroditum, licèt quò ad artus declinare à mare videatur; ſi tamen in alijs virtutis operibus virum ſe oſtentet, putà in agilitate corporis, à feudo non eſſe excludendum. Igitùr, inquit *Garzon.* vt ſatisfiat regulæ ſancienti, quòd maſculi in feudo ſuccedant; ſatis erit, ſi maſcula virtus habeatur in operibus, *l.* 3. §. *ſufficit, ff. de contrar. actione tutel.* atque adeò fœmina non eſſet excludenda, ſi in omnibus tanquàm virum ſe præberet, quæ ad Feudatarium attinent. Quis enim auderet excludere à feudo Zenobiam, illam, tantis præditam virtute, ac dotibus, de qua cum triumphaſſet Imperator Aurelianus, euidam id ægrè ferenti: Nihil, inquit, me pudet triumphaſſe de fœmina; quæ pluſquàm virilibus erat prædita virtutibus? Quis Semiramidem, Nini Regis Aſſyriorum vxorem, quæ poſt viri obitum præſentiens, Aſſyrios ægrè mulieris imperiũ paſſuros, diſſimulato illius obitu, perſonam eius aſſumpſit, donèc Ninus filius adoleſceret? Quis Artemiſiam, quæ, vt inquit *Herodotus*, expeditionem aduersùs Græcos à viro inceptam, defũcto viro, proſecuta eſt. Nonnè Athalia Regina in Hieruſalem non ſine omnium admiratione regnaſſe ſeptennium, ac iudicaſſe, habetur 4. *Reg.* 11. & 2. *Paralipom.* 22. ac in AEthiopia Reginæ Candaces, *Actor.* 8. *Euſeb. hiſtor. Eccleſiaſt. lib.* 2. *cap.* 1. *Plin. lib.* 8. *cap.* 29. & indicaui in *proœm. Rit. num.* 16. *lib.* 1. ac plures enarrant *Philipp. Knipſchildt. adduc. tract. de fideicomm. famil. nobil. cap.* 8. *ex n.* 145. *Molin. de Hiſpan. primog. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 14. *Scacc. de ſent. gl.* 4. *quæſt.* 2. *num.* 42. *Belleſt. diſq; Cleric. p.* 1. *tit. de diſciplin. Cleric.* §. 8. *nu.* 16. *Reg. de Philippo diſert. fiſcal.* 25. *ex nu.* 11. Cùr ergò ſic temerè dicendum erit, non adeſſe in mulieribus virtutes, quæ ad Feudatarium ſunt neceſſariæ.

Illud autem dictum, in quo aduer-
24 ſariorum Achilles conſiſtit: nimirùm non ſufficere, ſi ceſſet vna, quandò plures rationes, ſeù cauſæ (vt plurimum enim hæc duo confundi, dixit *Tiraquell. ceſſan. cauſ. nu.* 7.) ad aliquid ſtatuendum fuerunt conſideratæ; non vndequaque tutum eſt, ac verum. Etenim procederet, quando in lege arcente fœminas à ſucceſſione, omnes illæ cauſæ expreſsè fuiſſent; Si autem vna tantùm foret expreſſa, at aliæ conſiderari poſſunt; ceſſante expreſſa, ceſſat diſpoſitio, licèt aliæ quoque militare videantur; vt per laudabilem declarationem factam per *Lancell. Dec. in l. ſingularia, col.* 3. *ff. ſi cert. petat. Fran. Rip. in l. ſi ventri*, §. *in bonis, num.* 16. *de priuil. cred.* vbi de ceſſionibus ex pluribus cauſis factis ſermocinatur ſub *n.* 13. tradit *Tiraq. ceſſan. cauſ. limit.* 22. *num.* 19. Sed ſic eſt, quòd ratio, quare fœmina à ſucceſſione in feudo arcetur, eſt expreſſa in *text. in d.* §. *hoc autem*, hoc eſt, quia ad dimicandum eſt inepta; quæ quidem ratio, licèt in aliquorum Feudalium librorum litera non legatur, dicit tamen *Iſern.* in *tex.* fuiſſe expreſſam hanc rationem; vndè explicans *Gloſſam* dicentem, excludi fœminam, quia non poteſt Dominum adiuuare, ſubdit hæc verba: *Intelligitur per pugnam, vt dicit litera, quod non eſt in omnibus libris*; ſequitur *Aluar.* aduertens in ſpecie, quoſdam libros hanc rationem non exprimere, quoſdam verò ſic, prout habuit *Gl.* feudalis, vt apparere ex eius dicto, dicit *Aluar.* neque diſſentitur *Lipar. ſub nu.* 17. *verb. quia pugnare non poteſt*, allegans *Raim. Roffred. tract. declarationis Feudi fol.* 37. *verſ. ſeptimò fæmina*, aientem,

tem, quam plurimos adduxisse DD. qui hanc rationem assignant; idem declarat *Bald. in d. l. fin. num.* 1. vbi conatur respondere Statutis fœminas excludentibus, quæ sunt contrà naturalem rationem, qua legis virtus innititur, *§. adoptio, Instit. de adopt.* inquit, fœminam accidentali tantùm ratione excludi, exemplificans in fœmina à feudi successione exclusa; quam ideò exclusam dicit, quia Dominum iuuare nequit, nec pugnam facere, *d. §. hoc autem.* Quamobrem sub *num.* 3. aduertendum putat, quòd si feudum ad certum seruitium, quod per fœminam decentèr adimpleri posset, datum fuisset: nullo pacto fœminam excludendam; subdens, fuisse hoc cautum in quodam *Cap.* feudali extraordinario, quod licèt cessauerit ex *Cap.* ordinario, de quo in *d. §. hoc autem*; attamen ex eiùs dictis apparet, totam rationem fœminarum exclusiuam consistere in accidentali ratione impotentiæ pugnandi, ad quod fuit datum feudum; atque adeò si pugnandi impotentia aberit, non erit, cùr fœmina feudo priuetur; alitèr statutum malè positum erubesceret, *l. 1. §. 1. verb. Erubuit, C. de caduc. toll.* facit *tex. in l. 1. C. de impon. lucrat. describ. lib.* 10.

25 Prætereà dictum illud procedit, quando omnes illæ causæ sunt principales; secùs autem quādo vna est principalis, aliæ verò essent accessoriæ: tunc enim principali cessante, cessat dispositio, *Ripin l. ex facto, num.* 14. *de vulg. & pupill. Panorm. in cap. ex parte, el 2. nu.* 8. *extr. de conuers. coniug.* quam limitationem ad prædictam regulam posuit adhùc *Tiraq. d. loco nu.* 22. Itaq; quamuis in casu nostro omnia illa quinque in Feudatario considerentur: tamen negari nequit, quòd principalis causa, cùr ad feudum fœmina non vocetur, sit pugnandi, vel Dominum per pugnam iuuādi inhabilitas. Quod colligitur, nè dum quia illa fuit ratio expressa in textu, vt diximus; verùm etiam quia in tota feudali compositione Vasallus, vt plurimùm Miles vocatur; & militiam feuda ipsa esse, contendit *Frecc. lib. 1. de orig. feud. nu.* 41. vt consuetudines Feudorum à veteribus Iura militaria appellari consueuerunt, apùd *Frecc. ibidem n.* 45. vbi in Regno dicit, feudum 20. vnciarum militare præstare seruitium, ex *Andr. in §. firmitèr, & in cap. similitèr, de Cap. qui Cur. vend.* subdens ibidem *Frecc. nu.* 47. hoc verbum *Militare seruitium*, descendere ab onere ipsius militiæ, ex *Andr. in §. cum autem, de Cont. Inuest. & in §. huius autem generis, ex quibus cauf. feud. amitt.* De Iure Communi Feudorum, seruitium etiam primitùs erat, vt Domino personalitèr seruiret, ex *text. Domino guerram, hic fin. lex*, quem ad hoc allegat *Reg. de Curt. cap.* 13. *num.* 14. quo loci de seruitio per Vasallum præstando optimè tradit, tàm de Iure Communi, quàm Regni, ibique locos topicos, ac vbi DD. de eo tradunt, recenset. Et quòd ista sola ratio sit principalis, cœteræ autem non sic, firmat *Ceph. conf.* 151. *sub num.* 27. *lib.* 2. ex *Socc. & Ruin. ibi citat.*

26 Ac tandèm quatenùs tantorum ex aduerso arridere voluerimus sententiæ, cui nullo vnquàm tempore acquiescerem ex supra allatis; puto saltèm eos malè in *Isern.* aduertisse. Etenim *Isernia in d. §. hoc autem*, duas constituisse circà hoc quæsitum positiones, apparet. Primam nempè sub *nu.* 18. *vers. interdùm*, vbi tradit, quòd etsi fœmina ad pugnandum foret apta, non ideò, inquit, successionis regulam infringeret; cum non reperiatur id, nisi casu quodam in tali fœmina; regularitèr enim muliebris sexus ad prælia ineptus existit, nec illas vires habet, quas verilis, *l. quisquis, §. ad filias, C. ad l. Iul. Maiest.* atque adeò casualia; ac ea, quæ de raro accidunt, non irritant regulam, *l. nam ad ea, ff. de legib.* quem *text.* vnà cum *Isern.* ad hoc etiam allegat *Aluar. ibidem num.* 15.

Alteram positionem subnectit in *vers. Quid si hodiè, sup. nu.* 20. quærens, quid si hodiè aliqua fœmina se armaret, & esset ad instàr masculi, Dominum in acie iuuando, an feudo potiri posset? & concludit, quòd sic. Et in hoc

hoc mirabilem *Iſernia* theoricam altiùs intuētibus, perſpicere licebit, hanc quæſtionem eſſe longè diuerſam ab ea ſupra per ipſum poſita ſub *cit. num.* 18. Secùs enim de duobus pugnantibus in vno, eodemq; contexu notari poſſet; quod ſanè non eſt ferendum de tanto viro, quem Feudorum Euangeliſtam nedùm Noſtrates, ſed Exteri etiam appellant.

Porrò diuerſitatis caſus colligitur ex iiſdem *Iſernia* verbis, cum ſubdit, quòd talis fœmina, quæ eſſet in expeditione, Dominum adiuuando per militiam, potietur feudo; non vt indè fiat lex de talibus ad pugnandum aptis, vt ſuccedant in feudo; ſed ea ſolummodò ſuccedat, ſi ipſa militante, caſus ſuccedendi contingerit; Ità quòd ſit *Andrea* ſenſus, vt in caſu, de quo ſupra dixit *num.* 18. ritè fuiſſet lex edita, quòd à feudo mulier arceatur, quanquàm aliquādo ſit ad bellandum apta: Legiſlatoris enim non eſt, ea
27 quæ de raro, & inſolita ſunt, reſpicere, vtpotè qui ad vniuerſalia, non autem ad ſingularia ſigit obtutus, *l. 3. de legib.* vbi in ſpecie *Turam.* ſatis doctè probat, quòd ea, quæ de raro accidunt, ſingularia ſunt, neque per legem inſpicienda, *Ariſt. 1. Rhet.* ibi: *Non de ſingulis, nec de præſentibus; ſed de vniuerſalibus, & de futuris eſt*; ſubiungens ſub *nu.* 7. & in principio legis ſequentis, non arctari Legiſlatorem ad condendam nouam legem pro mortuis, qui reſurgerent à monumentis, ex eo quia Lazarus reſurexit; neque de lactis, ſanguinis, aùt lapidum pluuia, quam quandoq; de Cœlo cecidiſſe, legimus apùd *Plin. lib. 1. cap.* 55. & 58. ius ferendum; vt de aqua pluuiali arcenda, quæ ſœpiſſimè, ac in dies. Quamobrem ſtare ſanctionem, inquit *Iſern.* licèt aliquando pugnet mulier.

Iam verò in ſecundo caſu, dum
28 quærit, an Dominus à feudi ſucceſſione repellere debeat mulierem actu pro ſe pugnantem? dicit, quòd non. Inſolita namque, & rarò accidentia, poſtquàm eueniunt, largiuntur illas vtilitates, quæ ſœpiſſimè accidentibus conceſſa reperiuntur; ac allegat *text. in l. ſi maior, C. de legit. hæredib.* vbi caſus ponitur de contingentia filij ex quinquagenaria progeniti, à ſucceſſione non excludendi. Cui *text.* licèt ibi *Gloſ.* dicat, aduerſari *text. in d. l. nàm ad ea*, & non ſoluat; illuceſcit diſtinctio, de qua per *Bart. in d. l. ſi maior*, & per *Dec. in d. l. ea quæ de raro, de regul. iur.* vbi ſit diſcrimen de contingenti de raro naturalitèr, vt ſub lege contineatur, & de contingenti ex miraculo, quod non cōtineatur. Quorum diſtinctio magis *Iſernia* opinionem fulcire videtur; ſiquidem quòd mulier in hoſtium copias irruens, decertet: non quidèm miraculo, ſed naturæ tribuendum eſſe, nemo non videt. Neque indecorum, aùt honeſtati abſonum, ſi mulieres militiæ ſtudio, laborique aſſueſcant, putauit *Thom. Act. de lud. ſcaccor. quæſt.* 5. *nu.* 82. ex *Plat. 2. de legib. dialog.* 7. qui, & in *1. de Republ.* ſeù *de Inſtit. dialog.* 3. *Militabunt*, inquit, *tàm mares, quàm fœminæ*; proindèque ibidem *Actius ſupra num.* 80. adducit *Cephal. in d. conſ.* 151. *num.* 27. *lib.* 2. dicentem: *Mulierem, eo ipſo quòd eſt apta pugnare, in feudo ſuccedere*; quamuis ipſius ibi poſita theorica mihi in caſu, de quo loquitur, non arrideat. Militarunt namq; abſq; vllo honeſtatis detrimento Amazones, apùd *Iuſtin. Hiſtor. lib. 2. fol.* 21. *Petr. Meſſ.* ex Hiſpanis eruditiſſimo *in ſylu. var. lect. cap.* 10. & Velaſca, quam Papa Pius in Boemorum hiſtoria narrat, inſtructo mulierum exercitu per nonnullos annos bellum contrà viros gerentem, formidabilem ſe hoſtibus præſtitiſſe; quam hiſtoriam latè exornat Sylua Renouata per *Mambrin. Roſſeum*, ac *Franciſ. Sanſouin. in ſecunda ſylua p. 1. cap.* 11.

Antinomiæ igitùr in *Gloſ.* propoſi-
29 tæ, cuius ſolutionem ab ipſa omiſſam, pandere per diſtinctionem aggreſſi sūt *Bart.* & *Dec. vbi ſuprà*, magis vera, ac germana concordatio haberetur: ſi nimirùm diceretur, quòd regula *text. in cit. l. nàm ad ea*, Legiſlatorem reſpiciat, vtpotè datura condendæ legis modum per reſpectum ad vniuerſalia, ac ca

quæ communitèr accidunt; *textus* verò *in d. l. maior*, contingentiam actu existentem dijudicet. Ad quam *textuum* concordiam per me allatam conferunt adducta per *Turam.in l.4.de legib.n.9.* vbi referens obiectum de *text.in d.l.si maior*, hanc eamdem tradidit theoricam, diuersificando, an lex in formam legis feratur? an verò per viam rescripti in vim legis transeuntis? vt in priori casu, conclusio *l. 3.* cum alijs seqq. sit respectu legum, quæ modum condendi leges, edoceant; non autem respectu casuum per Principem decisorum, quia, has decisiones super rebus singularibus sæpenumero emanare, dixit supra *nu.11.* Et quia idem est, & Princeps, & Legislator; idcò res per Principem decisa lex est;& eius sententia in legem transit, eum ob futuros casus legem esse voluit. Sed quatenùs præteritam dirimit litem, potiùs sententia dicetur, vt sub *num.9.& 10.*

30 His puto addi posse, istam aliam animaduersionem. Consideremus namq; primum casum de fœmina ad pugnandum apta; posset insupèr Dominus feudum daturus terreri ex cœteris fœminei sexus defectibus, vtpotè inepti ad illa quinque alia, quæ in Feudatario requiruntur, secũdùm *Bald. in d.l.quoties,nu. 7.* & alios post eum; ac meritò mulieri feudum petenti posset denegare, fundatam habens intentionem in dictis Iuribus feudalibus fœminas excludentibus; cum de natura feudi sit, vt masculi, & non fœminæ succedant, vt inquit *Afflict. in cap. 1. de natur. success. feud. num.19.* ibidem quamplurima alia de natura feudi recensens. At si hanc eamdem cõsiderationem applicare voluerimus alteri casui, in quo supponitur fœmina iàm in actu Dominum adiuuans in expeditione bellica; procul dubio non cohærebit. Obstabit enim Domino regula: Quod semel approbaui, ampliùs reprobare nequeo, *l.in arenam, C.de in off. testam*, quam allegat *Rebuff. de priuil. schol.cap.86.n.2.* & improbari nequeũt mores, qui sunt semel approbati, *cap. veniens de fid. Presbyt.* quam regulam affert *Card. Iacob. de Consil.art.6.nu.3.* dicens, facere ad hoc idem, quod notatur in *cap. de illis, eod. tit.* Quandoquidem cum iudicio Domini, cuius solùm hoc interest, omnes illas quinq; causas, ex quarum deficienria aduersarij ab *Isernia* opinione discesserunt, iàm in fœmina actu militanre adesse, fatendum sit: corruet eorum opinio, tanquàm sublato fundamento, *cap. cum Paulus 1. quæst. 1.* vt dixit *Anton. Mar.Corat.de election. opinion. cap. qui DD.faciant.commun.opinion.num.109.* subdens, congruere regulam in *cap. cum cessante, de appell.*

31 His sedulò perpensis, non puto nimis tutum effugium *Reg. de Pont. in lect. 10. num. 6.* qui, vt tueretur *Andream* à communi DD.morsu, abnuit, *Andream* ab hac opinione vnquàm stetisse, vt fœmina nimirùm ad pugnandum apta à feudi successione non excluderetur, sed concinisse cœterorum II.CC. sententiæ, qui eam à successione procul habuerunt, atque adeò eorum theoricam, ac legem super hoc latam fuisse iustissimam, quod vltrò admittimus: at dicimus, duas fuisse *Andreæ* positiones: in quarum prima certissimum est, quod negat in fœminis, licèt ad pugnandum aptis, feudorum successionem, sub *num. 18.* In altera autem, sub *nu.20.add.vers. Quid si hodie*, indubitati quoque est, quod apertissimis verbis sentit *Andraas*, non attendam fœminam à feudi successione, si succedendi casus aduenerit, dum fœmina in actu est adiuuans Dominũ, pugnando, & ad rem *Iacobut.de Frãch. de feud. tit.de inuest.interpret.quæst.10.*

32 Meretricem autem, quæ hominum corpora eneruat, opes dissipat, animos labefactat, eosq; in peiora, tacita quadam vi, collabi suadet: mulieris nomine indignam censerem. Vel enim Sirenis Thessalæ nomine eam insignirem, quippe quæ ad ærumnarum Syrtes illecebris fucatis amasios detrudat, vt cecinit *Faustus*:

Non scortum est aliud, nisi blanda, & subdola Siren.
Qua trahit humanum sub vada cæca genus. vel

vel nuncuparem potiùs miſerrimum ſtercus terræ, *Eccl. 9.* quod puriſſima, quæque contaminet, vtpotè quæ animam, & corpus fœda conſpurcat immundicie, ac Sacrum Dei Templum lacerat, *1. Cor. 6. verſ.* 18. *Io: Coppen. obſer. practic. lib. 2. obſer. 126. num. 2.*

Qua de re, licèt aliàs meretrix ſuas
33 habeat peculiaria, quibus gaudeat, beneficia, vt miſerabilis miſerabilium perſonarum, ac proinde gaudeat electionis fori priuilegio, *de Franch. deciſ. 233. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 962. n. 20. Paſchal. de patr. poteſt. p. 2. cap. 2. nu. 99. Nouar. de elect. for. ſect. 2. quæſt. 34.* quicquid voluerint *Theſaur. in add. ad Gaſpar. Pátr. dec. 77. & Sperel. dec. 158. ex num. 30.* illam appellat Rex Rugerius miſerabilem, ac Rex Robertus in *Conſt. omnes noſtri regiminis*, ex qua *Conſt. de Frãch.* inſequuntur *Capiblanc. de Baron. prag. 8. num. 161. Muſcatel. lib. 1. part. 6. gloſ. priuilegium, in addit. lit. A*, quibus malè occurrit *Ricciull. in tract. de ſtat. perſonar. qua in repr. ſtat. ſunt, lib. 2. cap. 28.* Nihilominùs nullo
34 huius *Ritus* beneficio iuuari, æquum eſt. Cùr enim laboret Ius, vt caueat honeſtatem illius, quę fœdiſſimo quæſtu voluntariè corpus proſtituit? Carceribus proinde mancipatur, *Marſil. ſingul. 248. Guid. Papa deciſ. 256. Mattheſil. & add. notab. 108. Iodoc. in Enchirid. Iuris*, quod eſt in *tract. comm. opin. verb. Arreſtatio, num. 9.* In Curia comparere tenetur, *Carau. in rit. 166. Franc. Anton. Iudic. in tract. de liquid. inſtr. conſid. 4. nu. 7. Ego in eod. rit. 166. ſub num. 154. tom. 2.*

Hinc etiam eſt, quòd à vicinia ho-
35 neſta expelli poteſt, vt probant de Iure *Gomeſ. & Rip.* in locis à *D. de Frãch.* adductis *deciſ. 316.* adduciturq; ad hoc probandum *text. in l. 4. C. de ſpectac. lib. 11.* ibi: *Neque vnquàm poſthac liceat in loco honeſto inhoneſtas annotare perſonas*, & *text. in l. mariti, §. qui quæſtum, ff. ad l. Iul. de adult.* ab *Ant. Gub. conſt. de ſponſal. tit. de his, qui nupt. contrah. poſſ. num. 136.* licèt *text. in cit. l. mariti, §. qui quæſtum*, id nullo modo probare videatur; agit enim dumtaxàt de marito, qui turpem de ſuæ vxoris adulterio quæſtum quærirat; Ad hoc idem, ait *Hieronym. Prauid. de peſt. verſ. illud autem dubium, num. 2.* facere *text. in l. mina, C. de Epiſ. aud.* qui re vera id non probat: cum ſolùm ſanciat, ijs interdici vſum quarundam veſtium, quibus Deo dicatæ vti aſſolent. Ex quo quidem *text. Bald. ibi, Caſtren.* & alij colligunt, quòd Scorta cogi nequeunt ad deferendas veſtes, honeſtarum mulierum veſtibus abſimiles. *Rebuff.* tamen *de priuil. ſchol. priuil. 20. num. 6.* contendit ex eodem
36 *text.* tueri, quòd Iudices illa cogere poſſunt ad ferendum aliquod ſignum, per quod ab honeſtis diſcerni valeant; prout deferunt Iudæi, vt dignoſcantur; ſubnectit poſteà hæc verba: *Sed fortè hodiè non inuenirentur tot ſigna: ſi omnes ſignare vellemus; nàm ex omni Tribu comperies ſignatas interiùs, ſi non exteriùs.* Quæ mihi non nihil admirationis attulerunt: ſiquidem *Rebuffus* cum fuerit Gallus, ac tam redundantem Scortorum ſegetem enarret; non poſſum non mirari, Galliam, quæ non exiguo aliarum virtutum fulgore coruſcantem ſe iactat, tanta meretricũ copia ſcatere, maximèque ex omni Tribu. Si quas enim turpia ſtipendia merentes, tùm in hoc noſtro Regno, tùm in finitimis oris, quas peragraui, contingat adeſſe; eas potiſſimùm audiui eſſe infimæ omnium conditionis: quæq; nulla generis claritate, nulliſq; Maiorum imaginibus poſsẽt gloriari. Fatebor tamen, id illum dixiſſe, vt honeſtis terrorem incuteret; quò ab hac inhoneſtatis labe, qua maxima poſſent diligentia, tutas, immuneſque ſe redderent. De hoc autem effato videndi ſunt *Specul. de Concil. rubr. 6. nu. 6. Bermond. de publ. cõcub. rubr. de ſtupro, n. 31. Gaſp. Beaz. de inop. debit. cap. 1. num. 37. Io: Franc. Pani. de viſit. p. 2. quæſt. 8. n. 2. ac Hieronym. Prauid. de peſt. verſ. 4.*
37 Illud, quòd dicitur, meretricem cogi poſſe ad habẽdum aliquod ſignum diſtinctum ab honeſtis, prout dicitur de Iudæis, ex *cap. nonnullis, de Iudæis*, notat obitèr, illum *text.* fuiſſe declara-

tum à *Fulgos.cons.* 155.non procedere,
quando in contrarium extaret consue-
do : vt in Ciuitate Ferrariæ, vbi dicit,
Iudæos in ea Vrbe ex veteri consue-
tudine nequire cogi ad deferendum
aliquod signum . At meliùs, ac diffu-
siùs de ista vestium distinctione agit
Decian. 2, tom.cap.7.lib.8.num. 10. Et
38 in hac Ciuitate Neapolis quampluri-
mæ sunt editæ *Pragm.* aduersùs istas
mulieres inhonestas,tùm circà vestes ,
tùm circa sellas portatiles, & bigas;
quæ quidem *Pragm,* quomodo obser-
uentur? scimus omnes; quamuis quo-
tidiè ista , ac alia renouentur edicta ,
de quibus vide *Reg. Rouit. sub tit. de
meretric,* Tempore quoque Domitia-
ni prohibebantur meretrices vti ve-
hiculis, *Alex.ab Alex.lib.1.gen.dier.4.
Reg. Rouit. in prag. 4.cit.tit,*ex *Corrad,
in Templo Iudic. lib. 1. §. 3. requis.22.
num.6.* Ad probandum deniquè,quòd
mulier inhonesta ab honesta vicinia
detrudi posset, adeas *Luc. de Penn, in
d.l.4. C.de spect.* adducentem pleraque
iura, ac rationem , nè bonæ ob earum
meretricium corrumpantur , §. *sanci-
mus, Auth. de lenon.*ac *Ant.Gub.in su-
perius cit.loc.* producẽtem *text.in l.cum
supra, C.de re milit.lib.*12,ex quo *text,*
39 arguunt , quòd lupanaria in locis ho-
nestis exerceri non debent;facit quoq;
*text. in l.ancillarum , de petit. hared,*ex
ratione,quam ibi Imperator affert,cùr
in flumine nudatus quis se lauare non
debet?nè scilicèt publicos oculos nu-
datus infestet . Ac vt faciliùs, citiùsq;
abeat ab honesta vicinia , tùm mere-
trix , tùm scholaris , si infra annum à
locatis ædibus concedant: non tenen-
tur pensionem soluere à tempore, quo
abesse coacti sunt , locatori , qui hiscè
hominibus locando puniri posset, per
*text. in Auth. de lenon. §. si quis autem
patiatur,* & ibi *Gl, verb.habitationem,
Reg. Rou. in Pragm.de Schol.doctor.nu.
5. Nauar.in manual. Confes.cap.17.nu.*
194. qui locatores hominibus in lege
prohibitis locantes tecta , à peccato
immunes non credit,*Auendan.de exeq.
mandat.p.2.cap.6.num.3.*

Iure autem Regni hoc sancitum est
40 in *Const.qua passim, tit.de sem.conuers.
int.bon.famina, & quastuosa,* quæ ru-
brica errore typographorum barbaris-
mum redolens , legi debet , *De sem.
conuers.inter bonas fæminas,& quastuo-
sas,*ac in *cap.Regis Cath.*de quibus Re-
gni iuribus meminit, *Reg.Ron.in Prag.
3.de meretr.Thor.in supplem.verbo me-
retrix,*Reg. *Sanfelic. decis.* 127.*num.*1.
& Cons. Gizzar. decis. 54.*in princ.*qui
hac theorica multis authoritatibus a-
daucta à *num.3,*demùm sub *num.*8.ali-
qua exarauit de malis vicinis; de qui-
bus perbellè *Petr.Gregor.Syntag.lib.4.
cap. 24. par. 1.* ac fusissimè *Polyanth.
verb. vicinitas* , Typis data Venetijs
anno 1630. *pag. mihi* 1408. *& tom. 2.
p.2.verbo vicinitatis,fol.* 988. vbi præ-
ter alia eruditissimè adducta,illud emi-
cat ingeniosissimum *Alciati* Emblema.

*Raptabat torrens ollas , quarum vna
metallo ,*
*Altera erat figuli terrea facta ma-
nu,*
*Hanc igitùr rogat illa , velit sibi pro-
xima ferri ,*
*Iuncta, vt pracipites vtraque sistat
aquas ,*
*Cui lutea : haud nobis tua sunt com-
mercia cura ,*
*Nè mihi proximitas hac mala mul-
ta ferat .*
*Nàm seù te nobis , seù nos tibi confe-
rat vnda :*
*Ipsa ego te , fragilis , sospite , sola
terar ,*

Dicebat propterea *Bal. de Vbald.in*
41 *tract.de iur.protom.§.3.num.5.* qui ha-
bet malum vicinum, habet malum ma-
tutinum;ac vicinum damna vicino in-
ferentem ius congrui amittere, refert
*Crusij de indic.par.3.cap.10.num.4.*no-
tans, quòd qui detescere satagunt, in-
sidiantur accolis . Hinc improba vici-
nitas parit indicium arborum furtim
cæsarum, *l.15.§.fin.ff.de instruc.vel in-
strum. leg. Columell. 1. de re rustic. 3.*
quem refert *Tiraq.de pæn.caus.23.n.7.
Rub.de valid.legal.cõtr.for.13.ex n.33.*

Ac adeò pessimè malum vicinum ha-
42 bere,fuit etiam habitum à nostris Iu-
recõsultis,vt *Caius in l.quod sæpè 25.in
fin.*

fin. de contrah. empt. dixerit: *Si quis in vendendo prædio confinem celauerit, quem emptor ſi audiſſet, empturus non eſſet, teneri venditorem dicimus*; ibiq; *Gloſ.* explicans illud verbum *Confinem*, ait: *Malum Vicinum*, quem tenetur emptor dicere; quo *text.* vtitur *Conſiliar. Hodiern. ad Surd. deciſ.* 146. n. 5. & de commoditate, vel incommoditate vicinorum pulchra nimis tradunt *Columell. de re ruſtic. lib.* 1. *cap.* 3. & *Eraſm. Iuchil.* in expoſitione illius adagij: *Aliquid muli propter Vicinum malum*, explicati à *Paul. Manut. de Adag. fol. mihi* 59. qui adducit illud carmen à *Gizzar. in ſua deciſ.* poſitum.

Mantua væ miſeræ nimiùm vicina Cremonæ.

aliumq; verſum id etiam denotantem eiuſdē *Virg. in Egl.* adducit *Manutius*.

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

cuius verſus ſententiam, licèt non ipſum verſum, affert *Afflict. In d. Conſt. qua paſſim.*

Morbida facta pecus, totum corrumpit ouile.

& allegat *text. in l. Iulianus, in princ.* 14. *de action. emp.* ibi: *Qui pecus morboſum*. Cui collaborat adagium illud allatum in *Polyanth. in loc. ſupra cit. Salſuginoſa vicina*, traductum ab agris mari finitimis, qui plerumque ad culturam infelices eſſe ſolent. Hinc ho-
43 mines ad maris litora inhabitantes, ferè cæteris immaniores videtur: tanquàm immanitatis non nihil ex immaniſſimo cōtrahāt elemēto: vt Inſulanos, ac homines de ora Plagię, vulgò Chiaię in iſta Ciuitate Neapolis experimur. Neque hic omittam *Gloſ. in Clem. Clericis, de exceſs. Prælat. verſ. Quinque*, dicentem, quòd propter peccatum illud, cuius fœditatem non adſunt verba, quæ exprimant, quinque igne vltore abſumptæ fuerunt Vrbes; quarum licèt tres perierint ex delicto; duæ tamen non niſi ob vicinitatem. Hinc Themiſtocles, de quo apud *Plutar. in Apoph.* cum præconizare feciſſet, ſe venditurum quoddam prædium; hoc quoque præconem addere, iuſſit, quòd prædium vicinos haberet bonos, quaſi ex vicinorum bonitate faciliores reperturus emptores, *P. Maſculus*, è præclariſſima Societate Ieſu, *de incend. Veſuu. lib.* 10. De hoc apophthegmate meminit *Ant. Blaſc. in ſylu. memorab.* 26. vbi ait, ſe conſuluiſſe, quòd emptor, qui prædium ſuo prædio adhærens à nequam; infeſtoque vicino poſſeſſum emiſſet pluris: quo ſuum prædium ab ea infenſa ſibi proximitate vindicaret, poſſet agere contrà venditorem ad reſtituendum ſibi illud pluris, quod ideò ſoluiſſet; etiam ſi citrà dimidium iuſti pretij foret, ex ſentētia *Veron. de ſimulat. cōtract. præſump.* 2. *nu.* 26. vbi ex *D. Bernard. S. Thom. & Scoto*, probat caſus, in quibus citrà dimidium iuſti pretij conclamare licet. Videndus *Bald. conſ.* 482. *lib.* 1.

Id cauſa eſt, quòd patri filio ſuo
44 non liceat aſſignare in legitimæ cauſam, rem, quæ habeat vicinum petulantem, moleſtum, ac rixoſum, *Berlich. p.* 3. *concl.* 14. *num.* 12. *Laynman. lib.* 3. *de iuſtitia, tract.* 4. *cap.* 17. §. 5. *num.* 8. *Gaſpar Mantius cent. deciſ. Palatin. dec.* 2. *quæſt.* 20. *num.* 4. remittens ſe ad exarata in *tract. de legitim. quæſt.* 44. *n.* 37.

Quibus confert illa non illepida
45 fabella, quæ narratur de Animantibus. Cunctis etenim expoſcentibus à Ioue, quod maximè vellent munus, elegit Cochlea, quod Iuppiter hoc vnum ſibi fineret, vt quò quò iret, imò ſecum ſuam domum poſſet vehere perpetuò. Riſerunt tam inopinatam petitionem circumiacentia animalia. Ac exprobrantibus eius inſcitiam, quod aliquod bonum à Ioue, qui cuncta ſe facturum promiſerat, potuiſſet expetere. Ego, inquit, optimum petij, vt domum veherem; licèt enim videar onus ferre, poſſum tamen, cum libet, malum vicinum effugere; quod vos fortaſsè non tam faciliimè poteritis; quamuis vel alis, vel pedum velocitati fidatis. Placeat, qui iuxtà me erit, exibo: diſpliceat, dicto citius intùs ero, domiq; meæ latitabo: indicans, nihil eſſe tàm pernicioſiùs, quàm vel prauo vicino inhærere, vel vitare non

non posse,cum velis.Omnia enim mala effugias, vicinus semper vicinus erit, *Saluian. de gubern. Dei,lib.5.* Cùr Luna plus,quàm alij Planetę agit in hęc inferiora corpora, nisi quia magis vicina? & de Cochlea Vates quidam cecinit.

Porto domum mecum, semper migrare parata,
Mutatoque solo non sum miserabilis exul,
Sed mihi conchylium de Cælo nascitur ipso.

Sic etiam ex bono vicino non vulga-
46 ria commoda hauriuntur.

Obstringitur enim vicinus opem ferre pro repellenda iniuria facta vicino, *Innoc.3. in Concil.Lugd.* de quo in *cap. dilecti, §. equidem, de senten.excom.Io: Lup. de confed. Princ. §.videtur, in fin. num.3.* Ciuitas vicina vicinæ Ciuitati egenti necessitatis tẽpore opitulari tenetur, *Ant.Blasc. memorab.6.n.7.vers. Verùm vlteriùs*, ex *Angel. de Perus. in l.pro loco, C.de ann.& tribut.lib.10.*

Sed vt redeam ad *Gizzarel.* qui sic
47 diuerrendo ansam præbuit,in illa sua *decis.* 54. refert fuisse decisum, Vxorem palàm de consensu Viri luxuriantem posse à vicinia repelli. Ad prolationem autem decreti noluit S. C. in scriptis procedere proptèr scandala, quæ poterant exoriri. Vndè oretenùs Scribæ, & Porterio mandauit, qui ei, vt illicò abiret,seù quod aiunt, exfractaret, iuberent: quod fuit sanè exequutum, vt sub *num.*28.Ratio autem dubitandi fuit, quia DD. non
48 vulgare discrimen ponunt inter mulierem solutam, vel nuptam inhonestè viuentes; vt ipse optimè discurrit à *num.*10. vbi plures recenset casus notatu dignos,in quibus meretrices nuptæ satis ad imparia iudicantur à solutis. Et in hac Ciuitate, in qua meretrices describebantur in gabella, non adnotabantur, quæ virum habebant; neque in has Iudicem meretricum iurisdictione vti,tradit *Ricc.collect.decis.* 163. adductus à *Baldax. de Angel.in addit.ad d.decis.nu.6.*in qua *decis.* ibiq; per *Adden.* limitatur, secùs esse, si vir suæ vxoris manifestus leno, vel eius meretricio consentiens erit;quod vnica vice in mariro adimpleri, dicit de *Franch. decis.* 68. licèt non sic in alijs lenonibus,& meretricibus, vt per authoritates citatas per *Consil. Pasch. in add.tract.de patr.potest.cap.10.num.27. lib.2.*alios ibi allegat *Gizzar.sub num.* 19. ibique *Addent.* qui id autumant, etiam si in propria domo habitaret.At de hoc est videndus *Gasp. Thesaur. lib. 1. quæst. 33. num. 2. qq.forens.*qui post fundatam regulam, quòd meretrix in honesta vicinia non sit habenda, ar in lupanari, quod optimis Vrbium Administratoribus,aùt ædilibus seorsim construendum, maximæ curæ, dixit, esse debere; dubitans de mulie-
49 re propriam inhabitante domum,quæ paulatim de honesta in meretricem euasit; inquit, in illo Senatu fuisse decisum, non esse expellendam. Accrespondet *decis.Pegu.*12.& *Iacob.Rebuff. in l. si qua in publicis, C. de spectac. & scen. lib. 11.* ac *text. in l.non aliter, ff. de vsu, & habitat.* vbi contrarium contendi videtur, quòd non procedat, quando domus propria est iuxtà Ecclesiam, aùt Moniales; vel si meretrix adeò degit pudoris oblita, quæ vicinis scandalo sit, vt sub *nu.* 3. *& 4.Fontanell.decis.* 503.*num.*23. De-
50 mùm adductus *Thesaur. sub num.* 5. idem de filia, quæ cum patre, matre, & auia in eorum domo habitat, quòd teneatur pater, ac auia illam expellere, vel domum alijs locare, aùt vendere. Immò parentes ex decreto Sabaudiæ essent puniendi, prout exrant in nostro Regno Const. & Prag. de quibus per *Reg. Rouit. in rubr.& prag. de Lenon.* qui præter nostri Regni iura,etiam communia,de Lenonibus plectendis adducit; ibique *Pegu.* allegat *in decis.* 15.& *Auiles in cap.Prator,*57. concludentes, de consuetudine Lenones vltimo supplicio non puniri, sed extraordinario, putà fustium cum mitra. Ipse verò dicit esse videndum *Petr. Gaball. resol. crim.cas.* 171. Et quam plurima alia de Lenonibus, eorum pœnis, ac criminis detestatione, videas *Fell. in pract. crim. verl. Item* quòd

quòd fuit Leno, vbi sub *num.* 34. dicit, Lenonem à vicinia honesta deturbari, sicuti, & meretricem.

Circa Lenones autem illud aduer-
51 tendum puto in praxi, præter alia adducta à *Pasch. cit. cap.* 10. qui multa de his omnibus fusissimè; quod de crimine lenocinij in hoc Regno solùm M.C.V. sit Iudex competens, vigore *add. Pragm. de lenon.* in qno vltrà *Menoch.* allegatum per *Reg. Rouit. de arbitr. Iud. casu* 534. *Baldax. de Angel. in addit. ad Foller. num.* 26. adducit *Capiblanc. de Baron. pragm.* 8. *p.* 2. *num.* 133. vbi dubitat, an dicta *Pragm.* sit contrà Barones substentabilis? quando aperta sunt verba dictæ *Pragm.* priuatiua ad alios Officiales: cum certo certiùs sit, posse
52 Regem Baronum iurisdictionem minuere, ac modificare, vt ipsemet *Capiblanc. in Pragm.* 6. *num.* 35. sentit; ibidemque id ipsum *Capiblanc.* perpendit de compositionibus non faciendis in casu osculi violenti, & raptus: quod supra dixerat in crimine lenocinij ex aduertentia *Viuij decis.* 454. ac aliorum, vt in illis casibus nequeat dici Sanctio facta per modum legis condendæ, non adaptatur in casu *Pragm. de lenon.* vbi pro bono publico, & per viam legis condendæ voluit ab alijs Curijs, nedùm in crimine lenocinij, at in eorum receptatoribus iurisdictionē adimere. Licèt vocari posset in dubium, an, quia hodiè Barones, Regiæ Audientiæ, aliæque Curiæ Regiæ de lenonibus passim cognoscant; possit, non obstante dicta possessione, si aliàs casus in controuersiam deduceretur, præfatæ Pragmaticæ esse locus? maxi-
53 mè, quia iurisdictio præscribi potest, vt habetur per *Balb. de præscrip. p.* 2. *vers. tertia quæstio est difficilis*, vbi habetur, quòd, non vtendo, ea amittitur, sub *n.* 6. ergò tanto magis quis poterit per præscriptionem acquirere, quam habuit ab initio, deinde fuit sibi abdicata; cum res de facili redeat ad suam primæuam naturam, *l. si vnus*, §. *quod*, & *in specie*, *ff. de pact. cap. ab exordio* 35. *dist.* & *cap.* 2. *de Præsb.*

In dicta tamen *Gizzar. dec. Baldax.*
54 *de Angel.* allegat *Thor. in* 1. *part. sui compen. verb. Lena*, dicentem, remissionem fuisse Curiæ Meretricum, & Lenonum denegatam in causa cuiusdam Lenæ, quam in capiendo præuenerat M.C.V. cuius denegationis origo fuit, quia nequibat mulctari tanquàm lena, quæ inquirebatur semel lenocinium commisisse in mulierem honestam, nulla habita pecunia, nec pro se, nec pro muliere, vt habetur ex *d. decis. D. de Franch.* 68. vbi multa de lenonibus, & meretricibus, quod confirmat *Peregr. consil.* 87. *vol.* 1. *Paschal. cit. loc. num.* 27. *Zacch. de salar. quæst.* 63. At non deest dubium ex illa *decis. de Franch.* namque cum illud Tribunal sit in personarum certum genus ad vniuersitatem causarum, atque adeò iurisdictionem priuatiuam habeat, teste eodem *de Franch. decis.* 417. *num.* 7. remissionem nancisci debebat: cum hoc ius cognoscendi, fuerit nè delictum, necnè? ad ipsam meretricum Curiam pertineret, ex *Reg. Tap. Rou. & Capibl.*

Hanc autem meretricum gabellam,
55 tempore Alphonsi Regis Primi sublatam, soluendo illius pretium cuidam Nobili, cui concessa fuerat, testatur *Tasson. de antefat. vers.* 3. *obser.* 3. *nu* 34. *fol.* 175. spero iterùm meliori fato in toto Regno penitùs extinguendam.

Reliquum est hic dijudicare, quæ-
56 nàm dicatur meretrix, ad finem, vt possit à vicinia arceri? quod circà adeundi sunt *Menoch. de arbitr. cas.* 328. *Caball. cas.* 123. & 171. *Baiard. ad Clar. quæst.* 24. *num.* 97. *Ricc. decis.* 63. *par.* 1. *Gratian. discep. forens. cap.* 135. *ex nu.* 5. *Amend. ad Franch. decis.* 86. *num.* 23. *Anus meus ad Capyc. decis.* 44. *num.* 1. *R. Sanfelic. decis.* 341. *ex nu.* 10. à me notata in *rit.* 166 *sub num.* 155. *lib.* 2. & *Gizzar. in d. decis.* 54. *num.* 7. *vers.* & *quia dignoscendum*, qui præter illos DD. quos supra allegauerat, adducit *Mascard. de probat. vol.* 2. *concl.* 1603. *per tot. Decian. vol.* 2. *de delict. lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 10. *ac Azeued. lib.* 8. *tit.* 13. *l.* 2. *nou. recopil. à nu.* 14. ex quibus elicitur theorica, meretricem esse non modò eam, quæ præstat in lupanari; sed quæ

in

in quacumque domo, vel propria, vel conducta, vel alterius: omnes ad eam libidinis ergò accedentes, admittens. Ad quod affertur *text.in l.palàm,ff.de rit.nupt.*vbi optimè *Vlpian.*id declarat, *cap.mulieres*, 35. *quaest.*4. *cap.vidua* 34. *dist. Bermon. Chon.de publ.concub.vers. Concubinam dimittat, num.* 10. qui sub *num.* 13. adductis pluribus meretricis definitionibus, praestâtiorem iactat definitionem, seù descriptionem traditam ab *Vlpian. in d. l. palàm*, ibique declarat, meretricem dici, quasi me retro trahens à bono opere, hoc est, virginitatis,vel castitatis,quaestus causa. Dicitur autem meretrix à *merere*, quod propriè sonat, lucri gratia aliquid operari. Cui descriptioni concordat *Hier. Gig. de crim. laes. Maiest. quaest.* 13. vbi agens, an in isto crimine admittatur testis meretrix; firmansq; quòd sic, eam describit sub *num.* 4.subiungens,Solonem meretricum publi-
57 cum vsum instituisse: vt illis sic publicè prostrantibus, abstinerent iuuenes à sollicitandis pudicis, teste *And. Alc. in l. Massurius scribit, de verb. signif. Rhoding. lib.* 8.*cap.*4.*Alex.ab Alex.genial. dier. lib.* 4. *cap.*1. easque tolerandas ex multis comprobant *Vasq.contr. ill.cap.*48.*num.*1.*&* 2.*Conar.in Epitom. tit. de sponsal. p.* 1.*cap.*4.*Lopez.in Rub. de donat. int.vir.& vxor.*§.40.*ex num.* 11. licèt nunquàm fuisse prohibitas, testetur *Montic.de patr.potest.vers.matrimonium, num.*102.

An autem, quae cum vno, aùt alte-
58 ro se commiscet, meretrix sit,quae arceri possit à vicinia? Negat *Thom.Att. de lud. Scaccor. quaest.* 8. *princ.num.*22. Siquidem ità viuendo, probis mulieribus prauum exemplum non praebet, *Laurent.decis.*144.*Ricc.add.decis.*63.*& collect.* 3053. *p.* 7. *Nouar. de elect. for. quaest.* 12. *Megal. verb. Meretrices, in compend. institut.* Licèt *Paul. Grill. de poenis nefar. coitus quaest.*10.*num.*27. in quaestione de rapiente meretricem,asserat, quòd si qua erit, quae non palàm viuat impudicè; at clanculùm,noctisque tempore plurium admissorum patiatur amplexus: de illa erit iudicandum, sicùt de publica meretrice, *l. Imperialis,C.de nupt.*necq; si ea raperetur, fore locum dispositioni *textus in l.vnic.C.de rapt.virg.*Hocautem intelligerem de Iure Communi; secùs de Iure Regni per *Const.*incipient. *Omnes nostri,tit.de violent. meretr.illat.*vt aduertit *Gizzar. in d. decis.* 54. *num.*17.
59 Deniquè,cum non liceat meretricem cogere inuitam ad turpes amplexus, puniri debeat extraordinariè illā cognoscens per vim notat *Gratian.discep.* 653. *num.* 51. non verò attenta mox memorata nostra *Const.*quę declaratur à *Mastrill. decis.* 207. *num.* 31. & *ab Arnon. epitom.*19.*&* 84. *ac different.*6. Plura autem ad cognoscendum, quaenàm sit meretrix? videas apùd *Gratian.discept.*135.*à n.*5.ac demùm apùd *cit. Berm. Chon. de publ. concub. vers. Concubinam dimittat, ex num.*10.

RITVS CCCV.

ITem, quòd de accusatione contumaciae in citationibus in Magna Curia, soluatur torniensis vnus tantùm,iuxtà antiquum ordinem, & obseruantiam dictae Magnae Curiae: & eodem modo de sigillo magno citationum.

SVMMARIVM.

1 *Huius* Ritus *dispositio recessit ab Aula.*
2 *Notarij cum etiam vt plurimum exigant vltrà debitum, eis constituta est pandecta.*
3 *Notario, & partibus discordantibus de quantitate salarij, illud à Iudice taxandum est.*
4 *De sigillo memorantur complura remissiuè.*
5 *Hodie minime seruantur, quae in hoc Ritu dicuntur circà subministrationem pecuniae pro sigillo.*
6 *Nemo excusatur à solutione diritus sigilli, nisi immunitatem habeat.*
7 *Immunitate à solutione diritus sigilli con-*

conceſſa omnibus, qui ſunt de ſanguine Regio, an gaudeant deſcendentes ex fœminis?

8 *Dirictus ſigilli à quibus Officialibus non ſoluatur? & an huiuſmodi immunitas competat ipſorum filijs?*

9 *Scriptura priuata partium ſigillo, & ſubſcriptione munita, plenè probat, etiam nulla facta recognitiane, & comparatione.*

10 *Subſcribens dicitur canfirmare omnia obtenta in ſcriptura; prout etiam apponens ſigillum.*

11 *Sigillum ſi ex altera parte papyri non appareat fuiſſe impreſſum cum percuſſione, redditur ſcriptura ſuſpecta.*

12 *Vino vendito, ſi emptor ſigillum vegetibus impreſſerit, & coacuerit, imprimentis periculo illud perit.*

13 *Ex ſigillis in bardellis praſcriptis cognoſcitur, cuius ſint illa bona.*

1 DIſpoſitio huius *Ritus* ſoluendi medium aſſis, vulgò tornienſem vnum, receſſit ab Aula ob *Pragm. 38. de Offic. Magiſtr. Inſtit.* S. 49. ſuper qua, multa huc ſpectantia, congerit *Reg. Reuit.* quę tùm in interiori, tùm exteriori foro conferunt plurimùm, eaqì peroptarem, vt Actuarij, vel eorum ſaltim Confeſſarij perpenderent, & conſecutiuè præcauerent illi maiorem exigere ſummam, atque exactam monerent, cum effectu reſtituere, de quo Nos aliqua *infra Rit. ſeq. & Rit.* 311. Qua proinde, quamuis Regis Catholici prouidentia fuiſſet taxa derictutim ſoluendorum Actuarijs inſtituta in S. C. & M. C. teſte *Affl. in conſt. pro ſcripturis, ſub num. 2.* tamen deinde pro maiori bono publico fuere publicatæ pandectæ, vt in memorata *Pragm. 38.* cum qua concordare videtur *Pragm. 5. de Actuar.* cuius meminit *Afflict. in conſt. puritatem, in fin.* & confert *Pragm. 58. tit. de offic. Proc. Cæſar.* vbi ponitur pandecta illius Tribunalis Regiæ Camerę, prout, & illa S. C. *in pragm. 25. tit. de offic. S. C.* quam memorant *Campeg. in cap. item ſtatuimus, ordinamus, Caravit. in rit. 25. ſub num. 6.* & Regiæ Cancellariæ in *Pragm. 1. de Offic. Secret.* & demum quò ad pandectā ſalariorum Notarijs debitorum in *Pragm. 7. de Notar.* de qua memor eſt *Reuit. in prag. 4. in fin. eod. tit.* & dixi *in rit. 25. num. 2.*
2 *lib. 1.* Quod autem Notarij, vt plurimum, exigūt vltra debitum, dixit *Luc. in l. Mediterranea, C. de Ann. & Trib. lib. 10.* Ideòque fuit pandecta conſtituta, & ibi *Luc.* multa ad hoc cumulat ſatis notanda, & ſingulariter *Afflict. in conſtit. Magiſtri Camerarij, num. 16.* ſic dicit: *Non eſt in poteſtate Magiſtri actorum recipere à partibus quantum ipſe vult, & petit pro ſcribendis, qua occurrunt in lite; ſed debet recipere à litigantibus quantum eſt taxatum per Regiam Curiam, quod male obſeruant dicti Notarij, ſed tranſit, quia partes non faciunt*
3 *querelam.* Diſcordantibus autem partibus, & Notario de quantitate ſalarij, taxandam eſſe à Iudice, ſcribit *Dec. conſ. 654. nu. 2.* & ad rem *Rice. collect. 2331. par. 8.*

De Sigillo Magno, de quo hic *Ri-*
4 *tus*, meminit etiam *Ritus* 279. & ſuper eo ſcripſi; addidi tamen complura de ſigillo, eaque vtilia quoque ſuper *Ritu* 277. & plura adnotat *Reg. Tap. lib. 3. iur. Regn.* integro *tit. de ſigillis, rub. 48.* & *Bulenger. de Imperator. lib. 2. cap. 10.* ſcribens de annulo Imperatoris, dicit: *Sed præter Annulum, Imperatoribus fuit Sigillum maius, & amplius, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra, ac miniatula imprimeretur.*

Neque hic relata pro ſigillo ſubmi-
5 niſtranda pecunia attenduntur his noſtris tempotibus; ſed ea, quæ *Proſper Caravit.* ſcribit, nec non *Reg. Carol. Tap. adduct. lib. 3. iur. Regn. ſuper hoc Rit. tit. de purgat. contumac. pag. 92.* Quin Epiſcopo perſoluendum aliquid eſſe pro ſigilli appenſione; docet *Petr. de Anchar. conſ. 218.*

Nemo verò excuſatur à ſolutione
6 dirictus ſigilli, niſi immunitatem habeat, cuius cōceſſio, quia tendit contrà publicam vtilitatem, eſt reſtringenda, *Paul. de Caſtr. in l. maritum, ff. ſolut. mat.*

Alex.in l.quia tale, ff.eod. proindè pro-
ducens priuilegium, & allegans posses-
sionem contrà habentem Iuris Com-
munis dispositionem, ac possidente eo,
qui habet iuris dispositionem pro se,
tunc iste est manutenendus in posses-
sione, vt aduertit *Reg. de Ponte decis.*
18. num. 12. & decis. 36. num. 17. qui
decis.5. inquirit, an huiusmodi immu-
7 nitate concessa omnibus, qui sunt de
sanguine Regio, gaudeant descenden-
tes ex fœminis? & negatiuè resoluit
ex *Glosa* potissimùm *in l. si ità scriptum,*
ff. de leg.2.

Qui quidem dirictus non soluitur
8 à Præsidentibus Regiæ Cameræ, nec
ab eius Aduocato Fiscali, ac Ratio-
nalibus, eorumque filijs, & Vxoribus,
vt in *Arrest. R. C. 36. 50. 124. 359. &*
540. apùd *Reg. de Marin.* post *obseru. ad*
decis. Reuert. tom. 2. ac decisum in filijs
memorat *D. Reg. Fab. Galeot. resp. fiscal.*
2. in eruditissima *Dissertatione de Re-*
gia Camera origine, dignitate, ac priui-
legijs, recensens alias illius Officialium
immunitates. Dummodò filij cum Pa-
tre habitent; non verò si viuant seor-
sum cum Vxore, & familia, nec Paren-
tes illis præstent alimenta, vt ex *Ca-*
ranit. in pragm. per Excellentem, §. 13.
ex num. 1. Paschal. de patr. potest. p. 4.
cap. 12. nu. 23. Manent. decis. Mant. 71.
num. 14. Ricc. in prax. resolut. 509. Lu-
douis. decis. Rot. Roman. 182. obseruat
Nonar. p. 1. quast. forens. 98. num. 11. ad-
dens, huiusmodi prærogatiuā minime
competere filijs illegitimis, & confe-
runt ab ipsomet tradita in *tract. elect.*
& var. for. q. 9. nu. 16. sect. 3. in vlt. edit.
Quæ quidem, à solutione derictus si-
gilli, immunitas competit eodem mo-
do DD. Præsidi, & Consiliarijs nostri
S. R. C. Castri Capuani. Sacra enim
Cæsarea Maiestas Inuictissimi Impera-
toris Caroli V. suis literis sub datum
12. mēsis Martij 1550. mandauit, quòd
ob præeminentiam, & authoritatem
tanti Senatus, attentisque zelo, ac la-
boribus eius Senatorum, ipsi gaude-
rent, & fruerentur omnibus franchi-
tijs, prærogatiuis, immunitatibus, ac
exemptionibus, quibus gaudent, &
fruuntur DD. Locumtenens, & Præ-
sidentes Regiæ Cameræ Summariæ,
vt liquet diplomate, è Regia Cancel-
laria expedito sub die 21. Octobris
1550. tempore, quo Regnum modera-
batur Excell. D. Petrus de Toledo, pe-
nes Coriolanum Martyranum à secre-
tis. Quod diploma rescribitur ab V. I.
D. Frācisco Antonio de Mercatis in *lib.*
3. manuscipto p. 1. de obseruant. selito, &
stylo S. C. obseru. 36. qui asseruatur apùd
Doct. D. Frāciscū de Mercatis Nepotē.

Modò non erit alienum aduertere,
9 quòd quælibet scriptura priuata, par-
tium sigillo, & subscriptione munita,
etiam absque recognitione, ac compa-
ratione literarum, plenè probat, *Io:*
Koppen. decis. 46. num. 41. vers. In qui-
busdam etiam locis, Coler. de process.
exec. p. 3. cap. 1. n. 103. & cap. 2. n. 8. idē
Io: Koppen. obseruat. practicab. lib. 1.
obseru. 122. sub nu. 2. Subscribens om-
10 nia contenta in scriptura confirmare
dicitur, *Koppen.* post alios *add. loc. sub.*
num. 2. paria enim sunt, scribere, sub-
scribere, & sigillare, *Roman. cons. 303.*
ex nu. 1. Schurff. cons. 17. in princ. nu. 12.
cent. 1. prout apponens sigillum, *Gra-*
netta in cons. 25. num. 12. Coppen. cit. loc.
Ad rem *Salazar. de Mendoz. lib. 2. cap.*
7. in fin. de las dignidades seglares de
Castilla, y Lion, Carolus de Grassalis de
regalijs Francia in 13. iure, pag. 182.
Themudi decis. 209. Franc. Marc. decis.
988. 989. 990. cum seq. & 1004. Rimi-
nal. Iun. cons. 236. ex num. 32. vol. 3.
Gabriel. commun. opin. lib. 1. tit. de pra-
sumpt. concl. 4. Enerad. de fid. instrum.
cap. 12. Borrel. de Magistr. edict. lib. 2.
cap. 3. Azeued. ad tit. 15. lib. 2. recopil.
Balzaran. ad Const. Sicil. rub. de Imper.
litter. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell.
glos. 62. num. 1. Pegas ad ord. Regn. Por-
tugal. lib. 1. tit. 2. §. 6. gl. 21.

Hinc notandum est omninò, quòd
11 si appareat ex altera parte papyri,
seù chartæ, sigillum non fuisse impres-
sum cum percussione, vt fieri solet,
reddatur scriptura suspecta, vt ex *cap.*
inter delictos, de fid. instrum. notat *Hop-*
pingk de sigill. cap. 12. num. 84. & 86.
& D. Io: de Raynald. lib. 2. obseru. crim.

in cap.18.num.158.pag.mihi 205.
Notabilitèr quoque obseruandum
12 est, vt vino vendito, si emptor sigillum vegetibus impresserit, & coacuerit, periculo impriméntis illud perijt, eo quòd sigilli appositione translata fuit possessio, ex *Bald. in rubr. C. de peric. & commod. rei vendita*, dicente, casum esse singularem in *l. quod si neque, ff. eod. adduct. tit.* idemq; *Bald.* rursùs docet *in Auth. dos data, C. de donat. ante nupt.* quo in *textu* asseritur, ex signis,
13 ac sigillis præscriptis in Bardellis, cognosci, cuius sint Mercatoris, donèc contrarium probetur, dixi in *rit. 277. nu.1.* & addo insuper *Barb. in cap. tertio loco, de probat. Arnold. Reyger. in thes. Iuris Voc. Sigillū, n.2. Theodor. Hoppingh. in tract. de iur. insign. cap.13. ex nu.208. & in tract. de prisco, & nouo iure sigil. lor. cap. 10. num.4* ac *cap. vlt. num.87.* notans, hoc haud procedere in vasis vini signatis, quia magis, nè submittéretur vinum, quàm vt traditum censeatur, designat, ex *l. 1. ff. de peric. & commod. rei vendit.*

RITVS CCCVI.

Item, quòd vbi aliquis citatus, vel citata ciuilitèr, vel criminalitèr in quacumque Curia fuerit bannitus, vel condemnatus, seù bannita, vel condemnata: deinde se possunt præsentare eadem die, Curia sedente pro Tribunali, vel post leuatam, & nihil recipiatur pro præsentatione iuxtà antiquam obseruantiam Curiæ Vicariæ, & tempore præsidiatus qu. Domini Ludouici de Obiecis.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ex causa ciuili qualitèr declaretur bannitus.*
2 *Indultus forbannitis concessus an comprehendat contumaces? & quis forascitus dicatur?*
3 *Forasciti sunt triplicis speciei, quæ declarantur.*
4 *Contumax pro delicto, qui habitauit in loco publicè, conuersando cum omnibus, non dicitur forascitus.*
5 *Bannum simplicitèr loquens de forascitis, includit contumacem, qui publicè non habitat, & conuersatur in loco domicilij.*
6 *Dictio* Quilibet, *est signum vniuersale distributiuum, & vales idem quòd* Quisque.
7 *Appellatio qualibet vbi admittenda est, de frustratoria quoq; intelligitur.*
8 *Forindicatus, & Bannitus contrahere non valet.*
9 *Vita naturalis, quæ remanet post forindicationem, est vita de facto, & non de iure.*
10 *Forindicatus, & Bannitus testamentum condere non potest.*
11 *At si ab eo conditum fuerit testamentum, & postea fuerit aggratiatus, illud reconualescit.*
12 *Forindicatus restitutus an obstringatur soluere debita?*
13 *Forindicatus præteritus an rumpat testamentum, & an recuperet bona praximioribus quæsita?*
14 *Quod hic* Ritus *disponit, vt Scriba, & Actuarij nihil recipiant vltrà pandectam, alitèr hodie contingit.*
15 *Optatur, vt Actuarij cognoscerent municipales dispositiones.*
16 *Spontanea remissio an operetur in conscientia, vel requiratur pecunia præsens? defenditur* Reg. Rouit. *effatum* in Pragm. 36. num. 3. de offic. Magistr. Iustit. *à morsu* Io: Bapt. Mucci ad decis. Reg. Sanfel. 45. n.13.
17 *Ius Canonicum agit de hijs, quæ ad salutem æternam dirigunt; & I.C. differens de re anima, maximèque de restitutione, non mittit falcem in alienam messem.*
18 *Donatio est, quando aliquis dat ea mente, vt statim fiat accipientis.*
19 *Donationis essentia consistit in dandi, vel non dandi libertate.*
20 *Remissio vt liberet, an requirat pecuniam præsentem?*

1 Mirabitur fortè Lector agnoscens hoc in Ritu, ac in alijs multis, & præsertim in Ritu 214. disponi, vt citatus ex causa ciuili declaretur bannitus. At ipsius hercle cessabit admiratio, si perlegerit ea, quæ scribit Præs. de Franch. in decis. 271. ex num. 8. & 9. & quæ Ipsemet apertis verbis edisserui super eodem adducto Rit. 214. ac in Rit. 220. quem locum memorat D. de Luca in obseru. ad Præs. de Franch. cit. decis. 271. iunctis alijs, quæ demùm enarraui in Rit. 203. tom. 2. & in Rit. 269. ac 270. tom. 3.

Ad rem confert articulus, an indul-
2 tus forbannitis concessus comprehendat contumaces? quem, cum eius disceptatio in facti contingentia fuisset ad libellam reuocata, in affirmatiuam partem diffiniuit Regium Collaterale Consilium: cum enim forascitus ità appelletur, quasi forasitus, iuxtà omnium declarationem, & præsertim Io: Grand. de bello exulum, in prædicamento qualitatis, quæst. 2. num. 2. proinde is dicitur forascitus, qui contumax ratione delicti, vel prauæ volutatis exit foras à proprio domicilio, non habitando in eo, nec conuersando publicè, ac pacificè cum omnibus, quemadmodum describunt Carauita in prag. 1. de exulibus, ex nu. 8. Io: Grand. cit. loc. eius verò diuisio tres includit species,
3 quas idem distinguit, prima est eorum, qui contumaces ratione delicti foras exierunt à proprio domicilio, nec publicè conuersantur, sed latitant; non tamen inquietant publicam pacem delinquendo, & incedendo per Campaneam in comitiua. Secunda eorum, qui in comitiua incedunt, sed actu non delinquunt. Tertia eorum, qui per Campaneam grassantur. Ad constituendam igitur qualitatem hanc forasciti, & aliquem includendum sub dispositione banni loquentis de forascitis, sola contumacia non sufficit, sed illud est necessarium, vt foras egrediatur non habitando, & publicè, ac quietè conuersando per loca habi-
4 tata, quod si contumax pro delicto habitaret in loco publicè, conuersando cum omnibus, non diceretur forascitus, nec sub banno includeretur, sicuti firmat Carauita num. 9. & 10. idque benè notandum esse monet, de quo Muscatel. in prax. crim. tit. de furt. & latron. ex num. 46. Capiblanc. in prag. 8. p. 2. de Baron. nu. 113. Danz. de pugn. DD. lib. 1. cap. 7. & tom. 3. cap. 4. cum nonnullis seq. Constat autem propriam verbi significationem desumi ex allusione, siue deriuatione vocabuli, cui definitio non repugnat, atque ex ipsa definitione, iuxtà communem Bart. theoricam in l. omnes populi, num. 59. ff. de Iust. & Iur. atque speciebus genus inesse, Glos. in l. si quid earum, §. inter emptum, in verb. Paratum, ff. de leg. 3.

Quòd si banni dispositio simpliciter
5 loquentis de forascitis, contumacem includit, qui publicè non habitat, & conuersatur in loco domicilij, quamuis per Campaneam non incedat cum comitiua; multo fortiùs cum comprehendet banni dispositio nó indefinita, sed vniuersalis, qualis est hæc, de qua tractatur generalibus his verbis concepta: Qualsivoglia forascito. Quili-
6 bet enim, signum est vniuersale distributiuum, idemque valet, quòd Quisq; l. locus, ff. de verbor. signif. Glos. in l. si pluribus, in verb. Omnes, ff. de leg. 2. Bar. & reliqui in l. hoc articulo, ff. de hæred. instit. quod in proprijs terminis notat Carauita mox cit. num. 6. & 7. Ideòque ampliat dispositionem, & ea includit, quæ aliàs non includeret. Sic concessio immunitatis à muneribus extraordinaria, non ordinaria comprehendit, Bar. in l. 2. nu. 4. ff. de iure immunit. à quibuslibet verò muneribus, ordinaria quoque complectitur, Alex. cons. 30. ponderatis nu. 14. vol. 5. Similiter
7 si quælibet appellatio sit admittenda, de frustratoria quoque intelligitur, cap. quamuis, vbi Glos. & Geminian. de electio. in 6. quemadmodum clausula non obstantibus quibuscumque appellationibus, eumdem recipit intellectũ, DD. in cap. Pastoralis, de appellatio.

Cum

Cum ergò Antonius de Pinto pro homicidio prætenſo fuerit contumax, & forbannitus, imò citatus ad foriudicandum, foras exierit à ſua Patria, loco homicidij, non habitauerit, aût conuerſauerit in ea publicè, forafcitus ex prædictis Iure eſt reputandus, atq; in eo verificabitur qualitas requiſita in literis Pro-Regis, directis Gubernatori Principatus Citrà, quibus ei poteſtatem conceſſit emanandi bannum, vt quilibet foraſcitus, præter exceptuatos, & inquiſitos de delictis reſeruatis, tradiderit Curiæ Ioannem del Gaudio, ſiue viuum, ſiue mortuum, gaudeat indulto, cōſequentèr eo gaudere debebit ex præſentatione capitis dicti Ioannis.

Hinc notabilitèr, an foriudicati, &
8 Banniti contrahere valeant? inquirit *Conſil. Campan. reſol. ſelect. ad materiam foriudicationis reſol.* 20. negatiuè reſoluens, attenta Regni *Conſtit. Pœnam eorum*, qua efficitur ſeruus pœnæ, ex *Andr. in Conſtit. foriudicatorum bona, in princ.* & ibi *Afflict. col. 4. 2. notab. Franch. deciſ.* 101. *num.* 131. & dixit *de Medicis conſ. 69.* perpendens, quòd
9 vita naturalis, quæ remanet poſt foriudicationem, non eſt vita relaxata, poſt ſententiam, condemnationis tempore; ſicuti in condemnato ad Metallum; ſed eſt vita quæ de facto, & non de iure remanet; adeò quòd neque
10 teſtamentum condere poſſe, deciſum recenſet *Reg. de Marin. lib. 1. reſol. cap.* 332. *num.* 6. quod ſcitum refert etiam *Staiban. lun. in addit. ad Patruum conſ.* 63. Id quod inter mortem naturalē, & ciuilem examinant ex modernioribus *Praſul Meranta tom.* 5. *reſponſ.* 25. *Praſ. Merlin. contron. forenſ.* 21. *nu.* 33. *cent.* 2. *Conſil. Prat. obſer.* 41. diſpungens *Berlicch. pract. concluſ. lib. 3. concluſ.* 8. *num.* 3. *Luc. ad cit. deciſ. Franch.* 102. 218. *&* 501. *D. Roſa ad Conſuet. in* §. *ſed ſi morienti, verſ. Ita quòd ſi inter nu.* 600. *in fin.* memor mei *in Rit.* 220. & de perpetuò ad Triremes condemnatis, ſermonem habent *Maſtrill. dec.* 167. *num.* 17. *Caſtill. deciſ.* 37. ac *Reg. Capyc. Latro conſult.* 6. *ex num.* 194. & quid extra locum banni? tangit *Auus meus ad Gramm. deciſ.* 85. *num.* 13. ex *Beroo conſ.* 18. *n.* 10. Verùm condito ab
11 ipſis teſtamenro, ſi fuerit gratiatus, teſtamētum reconualeſcere, pro indubitato incidentèr habuimus Iuris articulum in S.C. in cauſa hæredum V.I.D. Andreæ de Patre, eum Barone Io: Vincentio Quintij, & fratribus, coràm D. Conſiliario D. Nicolao Planelli, in Banca de Neapoli, ex peregrino *text. in l. ſi quis filio*, §. *penul. ff. de iniuſt. & rupt. teſtam. Farinac. quaſt.* 102. *nu.* 95. *Scialoya de foriudic. cap.* 15. *num.* 8. An
12 verò reſtituti obſtringantur ſoluere debita; negatiuè ſcribunt *Addit. ad Bart. in l. penul. C. de ſent. paſſ. & ad Iaſon. in* §. *fin. num.* 22. *Inſtit. de act.* niſi etiam ſint reſtituti ad bona, vt notat *Auus meus ad Gramm. cit. dec.* 85. *n.* 13.
13 Numuè præteriti rumpant teſtamentum? idem *Auus meus* tangit *ad eumdem Gramm. deciſ.* 57. *ſub num.* 4. & an recuperent bona próximioribus quæſita? *Reg. de Marin. quotid. reſol. lib.* 1. *cap.* 46. *nu.* 15. *& cap.* 185. *nu.* 2. *Danz. ad Gramm. deciſ.* 4. *ex n.* 53. *& de pugn. DD. lib. 2. tit. de foriudic. cap.* 1. *ex nu.* 5.

Illud verò, quod hoc in *Ritu* diſpo-
14 nitur ibi: *Nihil recipiatur*, alitèr hodie contingit, vigore *Pragm.* 38. §. 43. *de offic. Magiſtr. Iuſt.* & ex *Carauit.* obſeruat *Tap. lib. 3. Iur. Regn. ſuper hoc Rit. tit. de purgat. contum. pag.* 91. & ſiue præſentet ſe quis Curia ſedente, ſiue de ſero, ſemper ſoluit grana decem; de qua comparitione de ſero, ſeribit *Galter. in prax. inſtrum.* 2. *p.* 3. *part. princip. ex num.* 4. & vtinam nè amplior pecunia inibi expreſſa, tùm in iſto, tùm in alijs mētionatis caſibus exigeretur! norunt omnes pauperrimi litigantes, dū alienum illi iurgium ſuam faciunt prædam, & tanquàm Leones in luſtro illam diripiunt (pace tamen bonorum dixerim) *de Rubeis certam.* 9. *n.* 125. *O bone Deus*, dicebat *Amaya ad l.* 34. *C. de Decur. lib.* 10. *quanta in illis nequitia, quantum in homines, quantus in pecunia amor*; potiſſimùm Actuarij, atque Scribæ, in criminalibus, qui ſunt cauſarum Domini. In eorum manu ſtat in-

inquisitio, & ab eorum calamo dependet accusatio, ac excusatio, sic exclamante *Bonadill. lib. 3. politic. cap. 15. nu. 46.* Hinc lepidè Episcopus *Symancas* dicebat: *Hagami Amigo el processo, y sentenciele quien quisiere*, quem refert *Danz. tom. 2. de pugn. D.D. tit. de corpor. delict. cap. 2. in fin.* Vnde totum robur ex illis dependere, aduertit *Symancas in tract. de Republ. lib. 7. cap. 3. num. 3. pag. 413.*

Vellem idcircò, vt & ipsi quoque
15 Actuarij cognoscerent, ac respicerent, & facerent quidem, si certò crederent, se teneri propterea grauiorem exactam quantitatem restituere, ex sententia *Fratris Gregorij Capuccini in suo Enchirid. Eccl. rubr. de peccatis, vers. Ista concessio, fol. mihi 65.* necnon *Molina* alios multos coaceruantis idem affirmantes, ac communitèr omnes admittere dicētis in *tract. de Iust. & Iure, tom. 1. tract. 2. disp. 83.* nihil eis opitu-
16 lante spontanea remissione à parte facta, nisi post actualem remissionem, vt docet *Marchisell. quaest. 116. num. 4.* quem laudat *Reg. Rouit. in pragm. 36. num. 3. de offic. Magist. Iustit.* ad instàr solutionis, iuxtà *text. in l. solutam, ff. de solut.* dicentem, solutam pecuniam intelligimus vtique naturalitèr, si numerata sit creditori. Carpit autem acerrimè hanc *Reg. Rouit.* sententiam *Io: Bapt. Mucci ad decis. 45. Reg. Sanfelic. nu. 13. vers. Vt autem, lib. 1.* dicens, *Rouitum* in hoc errasse, erroresque huiusmodi sæpissimè contingere Iurisconsultis, quando agunt de Theologicis, & casibus conscientiæ, quasi Iurisprudentia non sit Diuinarum, atq; humanarum rerum notitia, iusti, atq; iniusti scientia, vt ait *Imperator in Inst. de iustit. & iur. in princ.* quasi Ius saltèm Canoni-
17 cum non agat de hijs, quæ ad salutem æternam dirigant. Iurisconsulti sunt, qui in vtroque, Cæsareo nempè, ac Pontificio Iure versati, vtriusque lauream adepti sunt; Cæsarei tanquàm habentis pro fine bonum politicum, publicamque corporis tranquillitatem promouentis; Pontificij tanquàm ad bonum animæ, perenniaq; Cœli gaudia dirigentis.

Non mirùr igitùr falcem in alienam messem I. C. de re animæ, maximèq; de restitutione disserens. Itaq; certum omninò esse, ait *Mucc. loc. cit.* per spontaneam remissionem, etiam quoq; ante actualem restitutionem, cessare restituendi obligationem, quasi diceret, per spontaneam remissionem donationem intercessisse, quandoquidem nullus alius hic dari potest contractus, cuius titulo licitè res à dante in accipientem migret. At non potest dici, adfuisse hic ab initio, quando litigans dedit, donandi animus, quia ad tollendum restituendi onus, fuisset necessaria subsequens spontanea remissio; tunc
18 enim donatio est, quando *dat aliquis, ea mente, vt statim velit accipientis fieri, nec vllo casu ad se reuerti*, ait *Iulian. in l. 1. ff. de donat.* Dicendum igitùr est, tunc donationem insurrexisse, quādo spontanea remissio subsecuta est. Duo hic opitulantur opinioni *Reg. Rouiti*. Primum quia non facilè credendum est, creditoris remissionem esse spontaneam, tùm quia timore aliquo, vel fraude impelli potuit litigans ad remittendum; tùm etiam quia fortasse dicit donare, quod minimè potest, nisi ægrè, repetere. Alterum quia deest,
19 dandi, vel non dandi libertas, in qua donationis essentia consistit, *l. 1. in princ. ff. de donat.* ibi: *Propter nullam aliam causam, quàm vt liberalitatem, & munificentiam exerceat*. Faciliùs fit remissio, quàm donatio. Remittis enim quod non habes: donas, quod habes; remissio pecuniæ debitæ fit verbis, quæ sensum non mouent; donatio præsentis mox tradendæ, quæ intimè angit. Itaque non abs re dixerit *Reg. Rouit.* requiri, vt libertas hæc illucescat actualem traditionem, si enim post redhibitam pecuniam, seclusoq; timore litis, aùt spe vlla Actuarijs, vel Scribis donet litigans, vtiquè donatio erit suis numeris absoluta, certaque animi libertate, ac liberalitate proficiscens? & propterea qui affirmant,
20 non requiri, præsentem esse pecuniam, vt remissio validè fiat, vt dicunt *Caiet. verb.*

verb. reſtitutio, Tolet.lib.5.cap.25.verſ. Quarta, ſub n.2. Leſſius lib.2.cap.16.ſub num. 35. Card. de Lugo de iuſtit.& iur. tom.1.diſp.21.n.46. cœterique, & fauet *text. in l. ſi rem. §. omnis, ff. de pignorat. act.* ibi: *Satisfactum autem accipimus, quemadmodum voluit Creditor, licèt non ſit ſolutum,* idem probatur in *l. Item liberatur, in princip. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolu.* coarctant, ſi ipſe debitor minime ſuſpicetur, ideò illum remiſiſſe, quia pecuniam præſentaneam non vidit.

RITVS CCCVII.

Item, quòd pro præſentatione inſtrumenti, & prima citatione, quæ fit ſuper tenore inſtrumenti, nihil exigatur, nec recipiatur; ſed pro interloquutoria ſoluantur grana decem.

SVMMARIVM.

1 *Huius* Ritus *diſpoſitio immutata fuit per* Pragm. 5. de Actuar.
2 *Recenſentur hoc circà nonnulla rationes; quæ tamen minime tuta arbitrantur.*
3 *Principis placitũ habet legis vigorem.*

1 Præſens *Ritus* ſtatuit, vt nihil prorsùs exigatur pro præſentatione inſtrumenti, & prima citatione ſuper illius tenore; ſed pro interloquutoria dũtaxàt grana decem. Hoc tamen immutatum fuiſſe per *Prag. 5. de Actuar.* aduertit *Caranit.* notans, quòd Actuarij quoniam omnia vſurpant, multoties exigunt grana decem pro quolibet ex dictis caſibus, & ſic faciunt, quando ſunt plures inquiſiti, quia vnum decretum ſolui debet, *R. Ron. in prag. 38. num. 5. de offic. Iuſtit.* prout de Tubiicta vocante plures in citatione contentos. Quique *Caranit.* licèt rationem non adiungat; Ipſe tamen o-
2 pinor, eam fuiſſe, quia deinde cœptum eſt vendi Bancas Actuariorum, nimirùm ſi aucta fuit pandecta. Altera prærerea adducitur ratio, quòd pretia rerum creuerunt, itidem & laborum decebar augere: qua porrò ratione vtens *Pragm. 2. de ſalar.* auxit ſalarium Vaſallis ſuis animalibus deferẽtibus Baronum bona, de quo ſcribit *Auus meus ad Gramm. deciſ. 67. ex n. 7.* Verùm rationem iſtam, haud tutam arbitror, quia Actuarij eorum emunt officium, debent propreteà ab emptione cauere, quando ſalarium non eſt ſufficiens; & ſimile de Vaſallis, non opitulatur, quia coacti deferunt; illi autem ſponte emunt. Validior itaque ratio fuit Prin-
3 cipis placitum, quod legis habet vigorem, *§. ſed quod Principi, Inſt. de iur. nat. gent. & ciuil. l. 1. ff. de conſtit. pecun.* imò iuſta ratione adductum, Iura præſumunt.

RITVS CCCVIII.

Item, pro ſyndicatione omnium Officialium Ciuitatis Neapolitanæ, interſint duo Syndici eligendi per Vniuerſitatem, & homines Ciuitatis Neapolis.

SVMMARIVM.

1 *Officiales temporanti, poſtquàm depoſuerint officium, & antequàm excedant à loco adminiſtrationis, ſyndicatui ſe ſubijcere obſtringuntur.*
2 *Magiſtratus perpetui, etſi ſyndicatui non ſint obnoxij; viſitationi tamèn ſubijciuntur.*
3 *Officiales temporanei, vt obito munere, ſyndicentur, prouiſum primò fuit à Iure Communi.*
4 *Syndicatio de geſtis eorum, qui Magiſtratus munere funguntur, euehit Rempublicam certè ad ſummum trãquil-*

quillitatis fastigium.

5 Leges tàm Ciuiles, quàm Canonicæ, ius syndicandi Officiales sanxerunt.

6 Mos visitandi Tribunalia, ac Magistratus perpetuos, à quo fuit introductus.

7 Visitatio Magistratuum in Regnis vtriusque Siciliæ, ac in Ducatu Mediolani, singulis ferè vicenis annis fieri solet.

8 Rex tantùm eligere potest Visitatorem Generalem, & eius electio est de reseruatis Principi.

9 Ius visitandi non censetur concessum Proregibus per clausulam: Alter nos.

10 Princeps solus est Iudex Senatorum.

11 Cura syndicandi Officiales temporaneos, alijs demandatur de Iure Ciuili, & in Regno ius syndicandi Regentem, ac Iudices M. C. V. demandata est Electis huius Ciuitatis.

12 Capitula, & Gratiæ concessæ huic Ciuitati sunt in viridi obseruantia.

13 Visitatio perpetuorum Officialium ad solius Principis cognitionem reseruata est.

14 Visitator à Rege electus potest iustis ex causis recusari.

15 Recusatio Iudicis suspecti est species defensionis.

16 Periculosum est, coràm suspecto Iudice litigare.

17 Principibus cordi est, vt sine suspicione lites procedant.

18 Inimicis non est credendum.

19 Nemo est, quamuis integerrimus, qui tutus sit, & immunis ab odio persequentium.

20 Rector Prouinciæ tenetur certiorem reddere Regem de Magistratuum virtutibus, vt honoribus extollantur.

21 Visitatio, vt affabrè fiat, triplici manu: nempè Rectoris Prouinciæ, Visitatoris, & Regis, construi debet.

22 Rectoris partes sunt, referre, & relatio sat est extraiudicialis sine iuramento.

23 Relatio huiusmodi fieri debet cum omnibus circumstantijs, & qualitatibus.

24 Odium semper præsumitur inter Iudicem, & inquisitum.

25 Subornatio ex quo consueta est in Regno Neapolis, licitum est Iudici transgredi Iura circà testium fidem.

26 Iudex scrutari tenetur conditionem, & qualitatem testium.

27 Rectitudo in procedendo sæpè sæpiùs calumnias patitur.

28 Fama multum in vtramque partem crebrò mentitur.

29 Quiuis potest de quolibet turpem rumorem proferre sine radice veritatis.

30 Tempus relinquendum est rumoribus, quo senescant.

31 Visitatoris partes sunt, testes examinare, & processum instruere.

32 Processus per ipsum Visitatorem instructus transmittendus est ad Regem, qui illius cognitionem, Supremo alicui Consilio demandabit.

33 Appellatio, neque prouocatio datur à decretis Visitatoris.

34 Visitator corrigere, ac moderare potest sua decreta, antequàm Regi referat.

35 Princeps licèt aliqua ex causa coarctare possit defensiones; nequit tamen sinere, vt innocens iniustè damnetur.

36 Prouocatio à decretis absolutorijs Visitatoris non est concedenda, nisi maxima causa ad id impelleret.

37 Recursus denegatur Fisco aduersùs absolutionem.

38 Pænæ omnes in iudicio visitationis arbitrariæ sunt.

39 Reus cum vltrà leges in modo procedendi oneratur; vltrà leges etiam aliquo onere releuandus est in ferendis pœnis.

40 Proregis, ac Visitatoris officia, relatione peracta, & processu absoluto, conquiescunt.

41 Visitator nullam habet potestatem in sententiando causas; sed dumtaxat potestatem instruendi processus.

42 Visitator valet citare testes, cogere renuentes, & plectere falsa deponentes.

43 Visitator potest concedere securitatem testibus, vt accedant ad testimonium perhibendum.

44 Visitator, congregatis Ciuitatis Tribunalibus coràm Domino Prorege, sua commissionis literas ostendere tenetur, & postmodum eligere debet locum, in quo ius dicere vult.

45 In-

124 Pa-

124 *Paria sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel conuictū.*

125 *Pœna pecuniaria an transeat in hæredem, si Reus publici iudicij decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?*

126 *Pœna pecuniaria quando expressè, & principalitèr imponitur, tunc tot esse videntur sententiæ, quot capitula.*

127 *Pœna pecuniaria quando tacitè, & quando expressè apposita censeatur?*

128 *Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequutam, pecuniaria pœna in hæredem transit, quæ nàm sint?*

129 *Discrimen affertur, cùr in priuatis iudicijs ad hoc, vt pœna transeat in hæredem, satis sit sola litis contestatio, & in publicis requiratur sententiæ prolatio?*

130 *In publicis iudicijs, vt pœna transeat in hæredem, non requiritur condemnatio sequuta, si pœna imposita fuisset cum clausula* ipso iure.

131 *Opinio aientium, non requiri sententiam, qua declaretur, commissum fuisse crimen, vt quis incurrat pœnam ipso iure impositam, refellitur.*

132 *Pœna imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc priuatus ipso iure, si amoneatur antequàm probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest spolio.*

133 *Pœna certitudo pro tali crimine habetur in Iure, & tantùm in facto deest certitudo criminis pro tali pœna.*

134 II. CC. *aientes, pœnam ipso iure impositam posse absque alia hominis declaratione exigi, qualitèr intelligendi sint?*

135 *Notorium habet vim sententiæ, & rei iudicatæ.*

136 *Hæres Officialis accusati instare valet, vt declaretur, defunctum non deliquisse.*

137 *Hæres Magistratus coràm quo Iudice conueniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit?*

138 *Hæres conuenitur coràm Visitatore, quando iudicium cæptum fuit cum defuncto.*

139 *Iudicium quando cæptum dicatur in visitationis iudicio?*

140 *Iudicium cum non fuit cæptum, eo casu variant DD. quorum sententia recensentur.*

141 Auctor *autem non discedit à regula* text. in l. hæres absens, ff. de iudic.

142 *Forma iudicij cum hærede Magistratus debet esse ordinaria.*

143 *Præsertim in publicis iudicijs.*

144 *Memorantur nuperrima Regia Literæ, quibus mandatum fuit Visitatori, vt cum hæredibus Magistratuum procedat ordinarij iudicij tramite.*

145 *Magistratus an in visitatione teneantur de patratis ab illorum vxoribus, filijs, ac famulis.*

146 *Filius est vnus cum patre. Vxor quoque est cum Viro vna caro, & corpus; ad quod recensentur plura notabilia.*

147 *Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.*

148 *Error, & factum vnius quando alteri imputetur? & quando maritus pro mercatura vxoris obligetur?*

149 *Vxor Officialis si surripiat, num eius maritus furti actione propter suam culpam conueniri valeat?*

150 *Lex, quamuis dura, seruanda est. Obstringimur nos esse circumspectos non solùm in operibus proprijs; verùm etiam in illis Vxoris, filiorum, & famulorum.*

151 *Officiales oportet, vt sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.*

152 *Mariti sedulò aduertere debent, nè fœmina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animaduertere debent in famulos, & domesticos, vt bonæ conditionis sint, & famæ.*

153 *Officialis tenetur in visitatione ex causa sui Adiutoris studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamq; adhærentiam cum omnibus.*

154 *A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.*

155 *Ignorantia quibus in casibus non excusat? &* quādo *scientia præsumatur?*

156 *Scientia coniecturis probatur.*

157 *Familiares exhibentes in casibus adductis immunes sunt à pœna.*

158 *Visitatoris iurisdictio prorogari non valet, licèt aliàs iurisdictio criminalis regularitèr prorogari possit.*

159 *Iurisdictio delegata, qualis est illa Visitatoris, ad alias personas in rescripto non expressas, etiam partibus annuentibus, extendi non valet.*

160 *Princeps roborare valet processus ex iurisdictionis defectu claudicantes, & quando?*

161 *Princeps supplere nequit defectum ex iure natura descendentem.*

162 *Persona sunt rebus digniores.*

163 *In Magistratu considerari possunt dolus, lata, leuis, & leuissima culpa; & qua sint? remissiuè.*

164 *Magistratus non tenetur de leuissima culpa, etiam si ciuilitèr ageretur.*

165 *Magistratus de leui obstringitur ciuilitèr ad damna, & interesse pro modo culpa, in quantum ex de re aequum religioni Iudicantis visum fuerit, & quid sit, teneri in quantum aequum religioni Iudicantis visum fuerit?*

166 *Procurator Caesaris vt ex leui non teneatur ad interesse pro modo culpa, placuit nonnullis.*

167 *Sed contrarium suadetur ex pluribus.*

168 *Curator ex leui tenetur ad totale interesse, cum conueniatur ex quasi contractu.*

169 *Curatores non sunt Magistratus.*

170 *Magistratus de lata culpa, & dolo tenetur ad damna, atq; interesse insolidum; & contrà eum agi potest criminalitèr.*

171 *Iudex oportet, vt duos habeat sales, scientiae nimirùm, & conscientiae.*

172 *Error Iudicis in sententia ex titubatione est leuissima culpa; & error ex crassa ignorantia est lata culpa, vbi alia ad materiam.*

173 *In dubio potiùs praesumitur lata culpa, quàm dolus.*

174 *Praxis seruat, quòd Magistratus syndicetur tantùm de dolo, & lata culpa.*

175 *Delictum ab Officiali commissum tunc est materia visitationis, cum commissum est in officio, non verò extrà.*

176 *Officialis sub duplici formalitate consideratur: nempè duplici persona fungitur, publica, & priuata.*

177 *Delictum patratum in officio quando dici possit?*

178 *Delictum in dubio non dicitur in officio patratum, vt in ambiguis maius delictum excludatur.*

179 *Magistratus in ea, quam administrat Prouincia, nùm emere possit immobilia? & an indistinctè intelligatur, tàm de perpetuo, quàm de temporaneo?*

180 *Magistratus, praesertim de Iure Regni, non valet donationes accipere; sed secus est in donationibus ex vltimis voluntatibus.*

181 *Magistratus vxorem ducere, vel natas collocare non valent, non obtenta Principis venia.*

182 *Magistratus, qui sunt Barones, recipere valent donationes ab ipsorum Vniuersitatibus.*

183 *Baro est primus Ciuis, & tanquàm Ciuis Iudex esse non potest.*

184 *Vniuersitas ex Camera reseruata sit immunis ab onere hospitandi Milites, & contribuendi in pecunia.*

185 *Magistratui interdicitur, mercaturam exercere, de Iure Regni Neapolis; licèt de Iure Caesario minimè prohibitum legatur.*

186 *Iura Municipalia mercaturam Officialibus vetantia qualitèr procedant.*

187 *An comprehendant DD. Consiliarios iurisdictionem ordinariam non habentes?*

188 *Acta facta coràm Consiliarijs, non apparente causa delegatione, an sint valida?*

189 *Mandatum Procuratori datum ad vendendum, intelligitur iusto pretio; & Procurator absque indiuiduali mandato agere non valet id, per quod Dominus poenam incurreret.*

190 *Neque sufficit mandatum generale, etiam cum libera: maximè non concurrente principalis notitia.*

191 *Ratio traditur, cùr vetita sit quibusuis Officialibus mercatura, & memoratur lex Tibanorum, qua illis vetuit, eum, qui decem annis à commercijs non abstinuisset, ad gubernationem non promoueri.*

192 *Regij Consiliarij sunt Iudices ordinarij, & ante commissionem causarum,*

ha-

habent ordinariam iuriſdictionem habita.

193 Officialis ſua colent rura, ſuoſque vendent fructus, non dicitur mercaturam exercere.

194 Clericus poteſt vendere fructus ex proprijs territori)s recollectos.

195 Baro vendens fructus feudi, non dicitur exercere mercaturam.

196 Baro per feudum acquirit Nobilitatem; ſed an idem ſit in tenente feudum à Barone? & an vendito feudo Nobilitas ſemel quæſita retineatur?

197 Mercatura à Nobilibus exercetur in pluribus locis.

198 Mercatura quanàm ſit, quæ inter ignobiles exercetur?

199 Officialibus vetitum eſt in Regno, petere officia à Baronibus.

200 Sed hoc comprimitur in nominationibus, quæ Proregi fiunt, vt ex tribus propoſitis eligat, quem maluerit, ad munus.

201 Viſitator procedere poteſt contrà Officialem, qui pecunia mediante officium obtinuit.

202 Conatus dandi pecuniam pro conſequendo officio punibilis eſt, ſaltim pœna extraordinaria, ſi ad actum proximum deuentum fuerit.

203 Magiſtratus ſi reperiatur locupletatus plusquàm permiſerint ſtipendia, num ex hoc habeatur valida coniectura extorſionis.

204 Magiſtratus curare debet, vt nunquàm ſuo muneri deſit, nec immoderatè genio indulgeat, aut ludis vacet.

205 Ludum quando licitum ſit.

206 Magiſtratus an ſit permiſſum operam nauare Muſicæ? & an æquè bene ſuo officio incumbere poſſit?

207 Muſica vilis, & illicita eſt habita à Iuriſconſultis, cum turpem cauſam contineat.

208 Plura in ipſius Muſicæ cõmendationem adducuntur, & qui primus eam introduxit Neapolim, recenſetur.

209 Officialis legens Scholaribus, an inquiri poſſit?

210 Probationes quanàm requirantur ad probanda Magiſtratuum delicta? indicatur diſcrimen cum actio ciuilitèr, vel criminalitèr dirigitur.

211 Suſpenſio, quæ Magiſtratui infligitur, duplici modo irrogatur.

212 Iudicium aliud eſt ſummarium, aliud verò plenarium, in iudicio viſitationis.

213 Probationes quanàm requirantur in iudicio ſummario? & qualitèr in eo audiri debeat inquiſitus?

214 Probationes nitidiſſimæ requiruntur in iudicio plenario veritatis delicti: cum agatur de honore, qui vitæ exequatur, imò ipſi vitæ antefertur.

215 Teſtes ſingulares an probent in Magiſtratum? recenſentur contrariæ ſententiæ.

216 Indicia, & præſumptiones contrà Magiſtratum non admittuntur, etiam ſi verſemur in delictis difficilis probationis; & quid ſi adſit fuga Magiſtratus.

217 Nec recipiuntur noui teſtes ſuper meritis cauſæ principalis, vel ſententijs latis.

218 Quò verò ad huiuſmodi probationes quid ſtatutum ſit de Iure Regni?

219 Quæ ſint perpendenda quò ad teſtes?

220 Teſtimonium inimici nullam fidem facit contrà Officialem; & qui in hac theſi dicantur inimici.

221 Amicus inimici mei, eſt meus inimicus, & proinde à teſtificando, & accuſando repellitur.

222 Commenſalis cum parte litigante dicitur inimicus, & familiaritas maior eſt in cibo, quàm in colloquio.

223 Decoctores, ſeù falliti repelluntur à teſtimonio.

224 Indultati, vel guidati teſtimonium ferre non valent; prout nec Mediani, ſeù Proxenetæ; & quanta fides habenda ſit Proxenetis? Iudicis arbitrio remittitur.

225 Adminiſtratores mittentes homines ad Curiam pro aliquibus leuibus rebus, expenſis Ciuitatis, qui ſua deinde tractant negotia, non ſunt immunes à pœna peculatus.

226 Depoſitio teſtium carceratorum præſumitur extorta per vim.

227 Viſitatores non debet deterrere teſtium multitudo ad probandũ crimen;

& quid

vel ſi ſecus, ſcandalum orìretur; aùt ſi eſſet plus quàm nimia delicti atrocitas, vel ſi præter accuſationem præſtò eſſent illati criminis probationes.

262 *Suſpenſus, vel remotus, & demùm ex iuſtitia reintegratus, an recuperet ſalarium, & emolumenta?*

263 *Anuè etiam locum præcedendi alijs, quibus primitùs ante remotionem præcedebat?*

264 *Supplicatio non admittitur à ſententia Supremi Conſilij, quæ pronunciatur in fauorem vnius ex Iudicibus Regijs inuicem de iuriſdictione contendentibus.*

265 *Rex obſtringitur iuſtitiam adminiſtrare.*

266 *Verbum* Reſtituere, *ac verbum* Reddere *quid importent?*

267 *Reſtitutio an extendatur ad bona alienata?*

268 *Rex ad ſui libitum concedere poteſt Officiali facultatem præcedendi, etiam quòd ſecundùm officij qualitatem præcedere non debeat.*

269 *Dignitates ſunt penès Regem, & ab eo fluunt, & refluunt.*

270 *Princeps nùm abſque cauſa valeat Magiſtratum faſcibus exuere? arguitur pro affirmatiua.*

271 *Sed contrarium probatur ex multis.*

272 *Aientes, licere Principi ſine culpa Magiſtratus exauthorare, refelluntur.*

273 *Culpa quid ſit? quid verò cauſa? & quid inter vtrumque interſit?*

274 *Princeps ſi cui Magiſtratus codicillos auferat abſque culpa, ob ſolam tamen cauſam, tenetur alio munere ereptum officium compenſare.*

275 *Id ipſum dicitur de Officialibus iuſſis ad beneplacitum, nam perpetui cenſentur.*

276 *Magiſtratus propter delictum amouendi, audiri debent, & ſi aliàs repellantur, iuuari poſſunt remedio Iuris ordinario, etiam poſſeſſorio.*

277 *In Principe paria ſunt, non decere, ac non poſſe.*

278 *Leges ex iuſta cauſa reuocari poſſunt.*

279 *Mutatio Magiſtratuum vergit in Reipublicæ detrimentum.*

280 *Reipublicæ ſicuti ſuffragatur vetus Officialium peritia; ità nocet recentium imperitia, atque inſcitia.*

281 *Reipublicæ intereſt, Magiſtratus potiùs eſſe perpetuos, quàm temporaneos.*

282 *Rex licèt abſque cauſa non valeat Officialem amouere; ſi tamen iuſta cauſa liqueret, poteſt, etiam citrà iuridicas probationes.*

283 *Inter maximam, & vltimam fortunam ſæpè nihil intereſt.*

284 *Rex noſter pijſſimus exauthoratos Magiſtratus ob quaſdam calumnias, re comperta, ad priſtinos reſtituit honores.*

285 *Magiſtratus nimium ſunt perditorum perſecutionibus obnoxij, potiſſimùm præditi virtute, quos inuidia ad ima detrudit; & recenſentur exempla.*

286 *Magiſtratuum conditionem miſerrimam eſſe demonſtratur, & plura de calumniatoribus adducuntur.*

287 *Caſtellanus nùm valeat ad eius libitum, & abſque cauſa, amouere Sacriſtam Caſtri Noui huius Inclytæ Ciuitatis?*

288 *Collatio Cappellaniæ qualitèr ſiat.*

289 *Ius patronatus vt dicatur fundatus, exquiritur Ordinarij authoritas, quæ ſi deficiat in fundatione beneficij, illud non beneficium, ſed ſimplex Cappellania dicitur.*

290 *Cappellania quando eſt ad Superioris nutum amouibilis, num fieri poſſit abſque cauſa? & num tunc amoto irrogetur iniuria?*

291 *Cappellani Maioris iuriſdictio à quo tempore ortum habuit, & quomodo priſco tempore vocabatur.*

292 *Cappellania quando dicatur Eccleſiaſtica collatiua, & in titulum? & quanàm ſit Cappellania merè laica?*

293 *Præſentatio, & inſtitutio quid importent? & in quo differat Collatio ab Inſtitutione, ſeù Confirmatione.*

294 *Beneficium quando ad nutum præſumatur reuocabile.*

295 *Bullarum expeditio in quibus beneficijs requiratur?*

296 *Cappellania quando habet annexam curam animarum, non eſt ad nutum amouibilis.*

297 Cap-

CVM

1 CVM decreuerit in Ritu CCXCV. Regina Ioanna Secunda, quòd omnes Officiales, poſtquàm depoſuerint faſces; ante verò, quàm excedant de loco adminiſtratę diçceſeos, ſyndicatui ſubeſſe obſtringantur; offerreque ſe ſe teneantur, ante omnium ora pro legum ratione reſponſuros de ijs, quæ geſſerunt, reſerata omnibus libera ipſos accuſandi copia: vt ſi, tanquàm promeriti poteſtatem, ius ſuum cuique tribuerint, poſſint ad altiora munia promoueri; ſin, data ijs adminiſtratione perperàm, indignèq; abuſi fuerint, meritis, vt par eſt, ſubijciantur ſupplicijs, ſcribentibus *Simach. de Republ. lib. 7. cap. 23.* & *Amode. Iuſti. de ſyndic. num. 2.* ſtatuit in præſenti, coràm quibuſnàm huiuſce Ciuitatis Officiales ſyndicatus cenſuram pati debeant.

At verò cum dixerimus in eodem
2 adducto Ritu affatim, abundeque de temporaneorum Officialium ſyndicatu, captata hinc occaſione, præſentem inſtituere ſermonem, operæ pretium duximus, de perpetuorum inquiſitione, quam vocitant viſitationem.

Nè autem, occluſis Andabatarum more oculis, procedamus, mutuati diſponendi methodum à *Iuſtiniano*, qui *in §. omne autem, Inſtit. de iur. nat. gent. & ciuil.* inquit: *Omne autem ius, quo vtimur, vel ad perſonas pertinet, vel ad res, vel ad actiones*: primò viſitationis cunabula, & iura perſonarum, quæ eligere Viſitatorem poſſint, & in quas viſitatio dirigatur, examini ſubijciemus: deinde, quæ ad res videntur pertinere, Magiſtratuum delicta, eorumque probationes indicabimus: tandèm actiones, quæ in Magiſtratum læſis competunt, & alia perſtringemus.

Iam pridem hanc temporaneos Of-
3 ficiales ſyndicandi neceſſitatem, obito munere, intulerat Ius Commune *in l. vn. C. vt omn. Iudic. tàm ciuil. quàm milit. Authen. vt Iud. ſin. quoq. ſuffrag. §. neceſſuatem, & §. interdicimus, verſ. oportebit, col. 2. & Gloſ. ibi in §. ſi quis, verbo Durante*, quam laudat *Bal. in l. obſeruare, §. proficiſci, num. 27. in fin. ff. de offic. Proconſ. & in tit. C. & ff. ad l. Iul. repetund. & Magiſt. conueniend.* cum interim, dum in honore, miniſterioque eſſent, nemini eos conuenire, aùt accuſare liceret, *l. Senatus conſulto, 16. ff. de offic. Præſid. l. hos accuſare, in princ. ff. de accuſat. l. ſi adulterium, 38. ff. ad l.*
4 *Iul. de adult.* Nec immeritò: ſi quid enim eſt, quod Rempublicam ad ſummum tranquillitatis faſtigium euehat, ſyndicatio eſt de geſtis eorum, qui Magiſtratus munere funguntur. Nam plerique faſcibus facti potentiores, elatique dignitatis ſupercilio, tàm inſoleſcunt, vt, quam ad commune omnium bonum acceperunt à Rege authoritatē, eam ad vnam proprij commodi augendi curam, perditè, iniuſtèq; vtantur. Et fas eſt, vt ſi quos iudicandi imperium nimis efferat, reddendæ mox rationis cogitatio compeſcat. Præceptum Domini eſt, vt quiſq; ſuæ villicationis reddat rationem, *Luc. cap. 16.* de quo *in cap. qualitèr, & quando, il 2. de accuſat.* Hinc Samuel poſt depoſitum Regni Iſrael regimen, huiuſmodi ſyndicatus iudicio ſe ſubiecit, dicens: *Loquimini ad me coràm Domino, vtrùm bouem cuiuſquam tulerim, aùt aſinum? ſi quempiam calumniatus ſum? ſi oppreſſi aliquem? & ſi de manu cuiuſquam munera pro iudicando receperim? quia ſtatim hac vobis reſtituam*, de quo *Reg. 1. cap. 12.*

Quamobrem ipſę Leges, tàm Cano-
5 nicę, quàm Ciuiles, ius hoc ſyndicandi Officiales ſanxerunt, *Auguſt. Dulcet. de ſynd. in princ. num. 5. & 6.* tanquàm totius Iuſtitiæ neruum, *Azeued. lib. 3. tit. 7. in princ.* Ad quod reſpiciens idemmet Sylla, qui ità Rempublicam oppreſſit, vt nemo, (teſte *Cic. in Verr.*) illo inuito, nec bona, nec Patriam, nec vitam retinere potuiſſet; in exordio cuiuſque anni Dictaturam libens deponebat, ac ſubditum tantiſper ſe gerebat, quo ſuæ iuſtitiæ ſpecimen dare ſecurus videretur Populo, vt eſt apùd *Tranquill.* Colligunt enim ſe ſe Iudices,

ces,rationē reddituri, *Eutrop.lib.1.rer. Roman.* atque *eo timore*, (inquit *Cicer. pro Sext. Rosc. Amerin.*) *audacia coercetur; nè suorum Magistratuum imperio superbiant, iustitiamque, & urbanitatem in insolentiam, & tyrannidem detorqueant*. Hæc autem,si timeantur à Iudicibus, fasces, securemque,post anni, vel biennij saltèm circulum depositutis; qui cogitant, licèt sint in imperio, non diu post futurum, vt obsequantur, *Patr. de Republ. lib.3 tit.1.* quid, quæso, non timendum esset à Iudicibus perpetuis?

Hinc sapientissimè D. Ferdinandus
6 Rex Catholicus, pro his etiam intra æqui, bonique fines continendis, morem extraordinarium, Iurique Communi incognitum,inuexit visitandi per se, vel per alios identidem Tribunalia, Magistratusque perpetuos, cum sint à syndicatu omninò immunes,ità, vt nè Prorex ipse quidem vllam in eos habeat potestatem, nisi eam tantùm nominādi eosdem ad Regem, cum eligendi sunt:& tunc digniorem præcœteris in primo loco nominare tenetur; vt virum, qui scientiæ prærogatiua, vitæq; integritate alios antecellit, peculiariter, quoquo magis possit modo, commendare videatur: eorum cognitio pertinet immediatè ad Regem.

Quamquè visitationem licèt decre-
7 uerit Inuictissimus Imperator Carolus V.in anno 1533, faciendam singulis triennijs, in Regnis vtriusque Siciliæ, atque in Ducatu Mediolani, vt *in cap.36.in priuil. & cap. Neapol.fol.92. à tergo*, quod non solùm fuit in *cap. 4. de anno 1536.in priuil.& cap.prædictis, pag. 102.à tergo*, confirmatum; sed dictum etiam,vt sæpiùs fieret, si res postularet, *Tasson. de antef. vers.2.obs.2. num.23.* Solet tamen fieri singulis ferè vicenis annis, vt ait *Mastrill. de Magistr.lib.5.cap.3.num.6.Prat.in respons. ad sui defensam, num. 177*. fortasse, quia non fit sine magno Regis, ac Regni dispendio, *Tasson. tit. tract. vers. 3.obs.3.sub num.101.* Vnde hoc temporis impleto spatio, nostris hisce temporibus, Iustissimus æquè,ac Inuictissimus noster Rex,ex Supremi sui Consilij Consiliarijs, Visitatorem Generalem Magistratuum huius Regni delegit Danesium Casati, Virum quidèm, tùm doctrinæ præstantia, tùm morum suauitate quolibet præconiorum cumulo maiorum.

Huiusmodi autem Visitatorem ne-
8 mo eligere potest,nisi Rex; estque hæc electio de reseruatis Principi, *Clar.in §. fin. q.35.vers.præterea quæro, Bald. de syndic. num. 17. & ibidem Angel.in princ.*per *text.in §.necessitatem,Authen. vt Iudic. fin. quoque suffrag. Azeued.in rubr.lib.3.tit.7.num.4.recopil.Bellug.in specul. rubr. 44.num.2.* in signum Supremæ Potestatis, *Mastrill.de Magistr. lib.6.cap.1.nu.15.Reg.Tap.decis.Senat. Ital. 3. num. 63.vers.quod eò magis*; & est ius personalissimum,eius quodammodo ossibus affixum, *Gabed.decis.40. part. 2. Reg. Tap.decis.Ital.2.num.38.* quod Maioriam vocant Hispani,*Conar. pract. cap. 4. num. 1.* subditque idem *Tap.* ius hoc visitandi, neque censeri concessum Proregibus per clausulam
9 *Alter nos*,cum in generali concessione non veniant specialia, *cap.quo ad translationem, de offic.Legat.l.qui.peculij, ff. de pecul. Mastrill.de Magistr.lib.1.cap. 14. num. 3.Stephan.de iurisd.lib.1.cap. 2.nu.8.cum seqq.* Quandoquidem cum
10 solus Princeps Iudex sit Senatorum, atque eorum omnium, quos alicuius perpetui muneris administratio illustrat, *l.fin.C.vbi Senator,vel Clarissi.l. grauiùs, C. de dignit, lib. 10.Barbos.in l.1.art.4.num. 147.ff.de iudic.Menoch. de arbitr.cas.518.num.2.* ipse quidèm, præterea nemo, Generalem Visitatorem in eos iubere poterit, *Marian. Soccin. in cap.qualitèr, & quando, il 2. art. 5. quæst. 7. num. 102. de accusat.*

Hocq; tametsi tēporaneos Officia-
11 les syndicādi cura alijs demandetur Iure ciuili, *l.1.§.sciant autē, C.vt omn. Iudic.* prout hoc in Regno vigore priuilegij ab Inuictissimo Rege Catholico elargiti,de quo prçter hunc *Rit.* extat *Cap.66.* insitum inter Capitula, & Gratias concessas Ciuitati,cōfirmati à Cæsarea,Catholicaq;Maiestate Caroli

li

li V. die 12. Martij 1550. *in volumine prag. rubr. de syndicatu Official. pag. 2. vers. Item supplicano*, ius syndicādi Regentem, atq; Iudices M.C.V. demādatum est Electis huius Fidelissimæ Ciuitatis Neapolis tantùm, absq; interuentu Officialis Regij. Quæ quidem
12 Capitula, & Gratiæ sunt in viridi obseruantia, *Rouit. in pragm. 1. de syndic. num. 21. Franc. Maria Prat. in Nicand. à num. 136.* ità vt ex particula illa taxatiua *tantùm*, cœteris videatur prohibitum, *l. ob as*, vbi *Glos. verb. tantùm*, *C. de prad. min. l. armorum, l. appellatione parentis, l. vt bona pradia, ff. de verbor. signif. Valenz. cons. 74. num. 16. tom. 2. Cephal. cons. 158. num. 40. tom. 2.* Ni-
13 hilominùs perpetuorum Officialium vifitatio, vtpotè quæ non potuisset sanè permitti inferiorum arbitrio, absq; maximo Reipublicæ detrimento, reseruanda fuit ad solius Principis cognitionem, *cap. quòad translationem, de offic. Legat.*

Verùm à Rege electus Visitator,
14 potest iustis ex causis recusari, *Marant. in prax. p. 4. disc. 5. num. 50. Papon. arrest. 36. lib. 9. de Laurent. de Iudic. suspect. cap. 5. num. 24. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 3. num. 20. & cap. 1. nu. 38. & 39. Berars. in specul. visit. cap. 6. Phœbus decis. Lusit. 77. num. 1. Solorz. de Indiar. Gubern. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 50. Ego in rit. 265. num. 102. tom. 3.* quandoquidem cum recusatio su-
15 specti Iudicis, species sit defensionis: vt eam, quando res postulat, proponatur; non modò nobis honesti modus, æquique, bonique ratio suadet; verùm, vt ità dixerim, natura ipsa, charitatisque præcepto quis vrgetur, cogitur, atque impellitur; *Est hæc* (ait *Cicer. pro Milon.*) *non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus; Vt si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela incidisset; omnis honesta ratio esset expediendæ salutis.* Vndè Innocentius III. defensionem, maximèque Iudicis recusationem, vocauit legitimam, *in cap. cum inter priorem, de except.* neq; contemni eam absq; peccato posse, putauit *Castr. in l. 1. §. Ius gentium, num. 9. ff. de iustit. & iur.* perindè, ac si negligens sui ipsius defensionem, in semetipsum sæuiret.

Hinc cum agnouisset Iustinianus
16 Cæsar, quam periculosum foret corám suspecto Iudice, multo magis corám aperto inimico se iudicandum quemquam committere, sanxit *in l. apertissimi, C. de iudic.* licere cuilibet, qui suspectum sibi ius dicturum putat eum recusare; etiam si foret ab Imperiali Numine delegatus; cuius vestigijs adhæsit *Gelasius Papa in commonit. ad Faust.* putans, maximum esse nefas committi causas ijs, qui partes
17 sint, & Iudices. Supremis Principibus nil tàm cordi est, quàm vt sine suspicione lites procedant, *Glos. in cap. cum speciali, verb. Cum Iudice, de appellat.* cum compertissimum sit, nihil gratiùs, amabiliùs nihil dare ipsos inimico posse, quàm si illi ad iudicandum eum commiserint, quem lædere fortè voluerit: *Fædum est*, (ait *Cassiodor. lib. 4. var. epist. 10.*) *inter iura publica priuatis odijs licentiam dare, neque ad arbitrium iudicandus est feruor animorum: iniquum quippè nimis est, quòd delectat iratum; furentes iusta non sentiunt; quia dum commoti animo in vim dictam faciunt, rerum temperantiam non requirunt.*

Vel ipsæ Sacræ literæ, nè se, suaq;
18 quis credat inimicis, admonent in *Prouer. 26.* ibi: *Nè credideris ei, quoniam septem nequitia sunt in corde illius.* In *Eccles. 12. In labijs suis inculcat inimicus; & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam.* Et paulò post: *In oculis suis lacbrymatur inimicus: & si inuenerit tempus, non saturabitur sanguine, Giazz. discurs. crim. cap. 12. nu. 29.* Imò quia periculosiùs est, quòd Visitator suspectus procedat, eò magis est admittenda recusatio, *Solorzan. cit. num. 50.* & eruitur ex *text. in l. ex eo, C. de agentibus in rebus, lib. 12.* his verbis: *Absurdum est enim, vt in eius* fa-

*salutem, vel extimationem valeat quis-
quam proferre sententiam, cuius de nul-
la re possit pecuniaria iudicare*, Reg. *Va-
lenz. cons. 161. num. 2. lib. 2. & num. 11.*
subdit ex *Cels. Calcagn. paraphras. 11.
in politic. Arist.* nihil perniciosiùs exi-
stere in Iustitia, quæ habeat vim, atqı
arma manu teneat ad offensam, & *Reg.
Galeot. in addit. ad contr. 39. num. 47.*
clamat, faciliùs esse admittendam re-
cusationem in grauibus, quàm in leui-
bus rebus, insequitur *Larrea alleg.
fisc. 118. num. 4.*

Quis enim, quamuis omnigenæ la-
19 bis, omnigenæque culpæ sit expers,
non aliquem reperiat, cui sit, vel gra-
tis odiosus? quandò comperimus,
Sanctos etiam ipsos integerrimos, vi-
tæ, scelerumque omnium puros, ab
huiusmodi hominum genere gratuitò
aliquos odio persequentium vix tu-
tos, immunesque fuisse, vt de Sanctis
Athanasio, & Ioanne Chrysostomo
refert exempla *Gratian. in cap. quod
suspecti 3. quæst. 5. Sozomen. histor. Ec-
cles. cap. 17. Iacobutius de Consil. cap. 11.
lib. 6. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cas.
458. Balboa in cap. 1. de iudic. num. 21.
Farinac. in fragm. p. 2. lib. 6. num. 724.
Gaill. obser. 33. nu. 3. lib. 1. Fermosin. ad
cap. si quis contra, quæst. 7. num. 6. de for.
compet. Bobadil. in polit. lib. 3. cap. 8. nu.
122.* Nos plenè de hac re in *tit. 265.
tom. 2. & 3.*

Nè tamèn hæc perpetuorum Offi-
20 cialium immanitas ad insanam eorum
libidinem, & subditorum perniciem
vergat; qui Regno, vel Prouinciæ præ-
est, sicuti tenetur, Regem certiorem
reddere, si quos inspexerit Magistra-
tuum, virtutibus præditos, literis, pru
dentiaque ornatos, laudabilitèr per-
functos suo munere; vt honoribus ex-
tollantur, *l. iustissimos, 3. C. de offic. Re-
ctor. Prou. §. illud videlicèt, vers. cum
liceat eis, Auth. vt Iud. sine quoque suf-
frag. Bouadill. in polit. lib. 5. cap. 1. num.
158. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 11.
num. 23.* adducens *text. in Constit. Regn.
volumus, Rendin. de Maiest. Princ. verb.
sed etiam per legitimos tramites, num.
204. Paz in prax. 1. tempor. cap. vn. nu.
15. Auil. in cap. 4. syndic. glos. lo malo*;
irà etiam de eorum flagitijs, si quæ pa-
trarint, monere debet.

Triplici igitùr manu huiusmodi vi-
21 sitationis moles, vt fiat affabre, con-
strui debet: Rectoris nimirùm Pro-
uinciæ, vel Regni: Visitatoris: & Re-
gis: partito labore ternis humeris fœ-
licitèr consurget; ità tamen, quòd si
alter in alterius opus se intrudat, sub-
crescat confusio, nihil vtilitatis, de-
trimenti plurimum Reipublicæ colla-
tura, patet ex *text. in l. 5. C. de offic.
Rect. Prou.* ibi: *Præsides Prouinciarum
oportet, si quis potentiorum extiterit in-
solentior, & ipsi vindicare non possunt,
aùt examinare, aùt pronunciare ne-
queunt; de eius nomine ad Nos, aùt cer-
tè ad Pratoriana Præfectura scientiam
referre; qui prouideatur, qualitèr pu-
blica disciplina, & læsis tenuitatibus
consulatur.*

Rectoris partes erunt, referre: quæ
22 relatio primitùs fiebat per Episcopos,
*§. cæterùm, Authen. vt Præsid. absq; ull.
dation. pecun. mitt.* & in Ciuitate Ale-
xandriæ per quinque Summates, quasi
quinque supra omnem Ordinem con-
stitutos: qui non poterunt crimina-
litèr, sed ciuilitèr tantùm à Prætore
cognosci, *l. quinque Summates, 57. C.
de Decurion. lib. 10. l. fin. C. de offic. Præ-
fect. August. Tasson. de antef. vers. 7.
obs. 3. num. 95.* quæ quidèm relatio ex-
traiudicialis, sine iuramento satis est,
vtpote, quæ tantùm ad instruendum
Regem operetur, *Soccin. in reg. 424.
Farinac. de testib. quæst. 74. num. 106.*

Fiat autem, cum omnibus circum-
23 stãtijs, ac qualitatibus: Referant nem-
pè à quibus audierunt? an principa-
les fuerint? an testes? & hi cuiusnam
qualitatis? pandant qualitates prin-
cipalium, & priùs à testibus perquire-
re, an fuissent vnquàm ab Officiali in-
quisiti, vel carceribus mancipati? vt in
his terminis de secreta inquisitione
admonet *Larrea decis. 98. nu. 39. lib. 2.*
24 Inter Iudicem enim, & condemna-
tum, seù inquisitum, semper præsumi-
tur odium, *l. illud, ff. de appellat. Reg. de
Marin. resol. cap. 209. num. 7. lib. 1.* An
fuis-

fuiſſent ab aliquo ſubornati? ſubor-
narionem namque eſſe conſuetam in
25 hoc Neapolitano Regno, atteſtatut
*Thom.Grām.vot.14.nu. 11.& 12.*pro-
indèq; ait,licere Iudici tranſgredi iura
circà illorum fidem, refert *Spada conſ.
172. num. 5.tom.2.* nam ad nihil aliud
tàm parati ſunt, quàm vt honor pro-
ximi, eiuſque familiæ nota aliqua inu-
ratur, ingemit *Alphonſ. Noied. tract.de
benef.incompat. p. 1.cap.23.n.10 & 20.*
26 & quòd Iudex, etiam ex officio, te-
neatur ſcrutari conditionem, & quali-
tatem teſtium,habetur ex *l.1.§.ſi cura-
tores,* vbi *Bald. & Iaſ.de Are.ff.de Ma-
giſtratib.conu.AEmilian.conſ.63.n.18.*

Oporterque referre, ſi Regio illa
ſcateat Miniſtrorum zelantium inimi-
cis,ac teſtibus falſis:nam ſæpè,ſæpiùs
27 rectitudo in procedendo calumnias
patitur, quæ vel vili pretio comper-
ram honeſto loco natorum famam vel-
lent diuendere; quando periniquum
foret, dicam cum *Marquar. Treber.
tract.de fam. publ.lib.2.cap.10.num.13.*
ob rem diobolatem,vel viliſſimam ſu-
gillari, & viciari, quod eſt in homine
præcipuum: & veriſſimum eſt quod in-
quit *Socrates,* apùd *Platonem: in Apo-
log. eademq;res, quæ famam alicui con-
ficit,etiam calumniam,& inuidiam con-
flare ſolet,* & *Caſſiod. lib. 6. epiſt. 12.
Interdùm aſſidui labores, & ipſas in-
gratas faciunt dignitates, graue pondus
inuidia eſt,ſplendere ſingulari claritate,
& morum lampade non lucere.*

Cum autē de fama inquirunt,aduer-
28 tant,quòd multum in vtramq; partem
fama crebrò mentitur,& tàm de bonis
mala,quàm de malis bona falſo rumo-
re concelebrat.Multi profectò ſunt fal-
sò rumores à maleuolis,& nugigerulis
29 cōficti: quiuis enim poteſt turpem de
quolibet rumorem proferre, & confi-
ctam fabulam diſſipare; temerè etiam
conflare ſolent ea, quæ ex rumoribus
ſparguntur ſine certo Authore,ſine ra-
dice veritatis, *D. Hieron. epiſt. ad Ru-
fin. S. Iſidor. lib. 5.ethim.cap.in cunctis
11. q. 3.* Propterea Tiberius dicebat
Senatui, non ex rumore aliquid ſta-
tuendum, *Cor.Tacit.lib.3.Ann.cap.69.*
& id ipſum perpendit Dominicus Ca-
leren.in cōſilio præſtito Piſoni de Mor-
te Germanici,aiens,relinquendū etiam
30 rumoribus tempus,quo ſeneſcant,ple-
rumque innocentes recenti inuidiæ
impares, ex eodem *Tacit. lib. 2.Ann.
cap. 77.* Hæc indicare voluit *Garz.
Maſtril. cit.lib.6.cap.2.num.21.* ibi: *de
Vita, Moribus, Virtutibus, & Doctrina
Officialium viſitandorum extraiudicia-
litèr ſe informent à Perſonis probis, &
fide dignis,* atque ſentire videtur *Reg.
Hieron. Caimus in tract. manuſcrip. de
Reg.Viſitatione art.1.verſ.primum igi-
tùr,* his verbis: *Huiuſmodi autem in-
formatio extraiudicialitèr, & ſine iura-
mento procedit, cum ſolùm concedatur
ad finem, vt poſſit referri Principi ad
eius conſcientiam informandam, etiam
ſi Princeps mandaret, vt diligentèr ſe
informet;* ſequitur Regens: *Adhibebit
etiam teſtes iuratos; ſed tamen ſem-
per reſtricta erit inquiſitio ad ſolum fi-
nem referendi Principi.* De quibus
Nos infra cum de Viſitatore, & te-
ſtibus eloquimur.

Viſitatoris ſunt partes, ſolummodò
31 teſtes examinare,& proceſſum inſtrue-
re, *Auth.vt Indic. ſin. quoq; ſuffrag.§.ſi
quis autem,*ibi:*Nos enim hæc agnoſcētes,
dirigemus in Prouinciam hoc examina-
turum;* quod verbum, *examinaturum,*
nil aliud penitùs importat, quàm pro-
ceſſum conficere, ex *l. iuſtiſſimos, C.
de offic. Rector.* ibi: *Ad noſtram ſcien-
tiam referentibus, cap. licèt, de offic.
Legat.& d.Auth.§.iubemus, verſ.& li-
centiam damus examinare violentiam;*
32 Qui inde proceſſus tranſmittendus
eſt ad Regem, qui huiuſmodi cauſæ
cognitionem, modò Supremo alicui
Conſilio, modò alijs, quibus malet,
demandabit, *Maſtrill. lib. 6. cap. 11.
num. 1. & 2.Bonadill.lib.5.polit.cap.1.
num.254.* indeque ſententiæ publica-
buntur, *Maſtrill. lib.6.cap.11.num.1.
& 2.Bonadill.loc.cit.* Et hic idem erat
mos apùd veteres Quirites, teſte *Cor.
Tacit.lib.15.annal.* ibi: *Olim quidèm
non modò Prætor,ac Conſul; ſed priuati
etiam mittebantur, qui Prouincias viſi-
tarent; & quid de cuiuſque obſequio vi-
dere-*

deretur, referrent.

Indè est, quòd licèt à decretis Vi-
33 sitatoris, neque appellare, neq; quocumque modo prouocare, fas sit, vt inquiunt *Imp. Valentinus, & Valent. in l. nulli 3. C. quor. appell. non recip.* ijs verbis: *Nulli Officialium à sententia proprij Iudicis prouocatio tribuatur, nisi in eo tantùm negotio, quod ratione ciuili super patrimonio fortè, apud proprium*
34 *Iudicem inchoauerit.* Potest tamen ipsemet corrigere, atq; moderari sua decreta, antequàm referat Regi; quippè quæ simplicia vota interim sūt, *Franch. dec.* 185. atque etiam, facta relatione; dummodò tamen fuerit ante, quàm Princeps Visitatoris factum cōprobet, laudetq; *l. si incertus, §. ij quibus, vers. cæterùm, ff. de leg. 3.* post verò robur manu Principis additū decretis, quamuis de Iure prouocare nō liceat: solet ipsemet Princeps, si qua ratio vrgeat, ex suarum gratiarum penu opem ferre, *Franc. Marc. decis. 55. num. 5. p. 2. Valasc. consult. 51. num. 41. Menoch. de arbitr. quæst. 70. num. 43.* imò tenetur, si secus damnaretur quis innocens, *Farinac. quæst. 11. num. 65.* & tunc non esset mera gratia, sed gratia iustitiæ: vt restituat iustitia, quicquid abstulit iniustitia, *Farinac. ibidem num. 64.* Prin-
35 ceps enim, etsi possit coarctare defensiones ex aliqua causa; nequit tamen finere, vt innocens contrà ius, fasque damnetur, *Abb. in cap. dilecti, de except. & cap. ex parte, il 2. de offic. Deleg. Afflin. in prax. §. 3. cap. 34. num. 7.*

Huiusmodi autem gratia ægrè ni-
36 mis concedenda Fisco est regularitèr, si quis fuisset absolutus, *Franch. decis. 148. Boss. tit. de supplicat. num. 6.* nisi maxima causa ad id impelleret: putà si scandalum pareret liberatio, *Franch. cit. dec. 148. num. 7.* difficillimè verò supra modum in causa visitationis, in qua Princeps est, qui, referente Visitatore, decernit. Nec possum non laudare morem illorum locorum, in qui-
37 bus indistinctè denegatur Fisco recursus aduersùs absolutionem, *Bouadil. lib. 5. polit. cap. 1. num. 129. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 12. Farinac. quæst.* 101. *num. 32. Rot. Lucen. decis. 1. nu. 41.* de quo dixi in *Rit. 258. & 261. tom. 2.*

Regis tandèm opus erit, indicere pœnas perpatratis facinoribus condi-
38 gnas. Pœnæ autem in visitationis iudicio omnes sunt arbitrariæ, *l. solent, in princ. ff. de offic. Proconf. l. Præfectus, C. de offic. Præfect. August.* tùm quia, iudice Principe, vltionis modus in ipsius arbitrio debet residere, *Bald. in l. omnes populi, num. 48. ff. de instit. & iur. Restaur. Castald. de Imperat. tom. 16. tract. par. 110. vers. trigesimo septimo, Menoch. de arbitr. quæst. 96. num. 5. & 20.* tùm etiam, quia congruit, pœnas arbitrij lenimento minui, atq; emolliri, quando incerta, in hoc iudicio, probationis series est, inordinata processus structura, *Riminald. iun. in l. Imperium, num. 306. ff. de iurisd. omn. Iud. Soccin. in cap. qualitèr, & quando, il 2. art. 14. quæst. 2. num. 1191. cum seqq. de accusat. Menoch. de arbitr. quæst. 96. nu. 14. Farinac. quæst. 27. num. 7. cum seqq.*
39 Ità tamen, vt intra fines pecuniariæ pœnæ, ad summum suspensionis, vel priuationis Officij se compescat arbitrium: non solùm, quia dum Reus vltra leges oneratur in modo procedendi, *Bald. in cap. 1. §. iniuria, num. 14. de pac. tenen. in feud.* vltra leges etiam aliquo releuandus est onere, in ferendis pœnis, nè duplici pondere conteratur, *arg. l. 3. §. prætereà,* vbi *Glos. in verb. debeat, de suspect. tutor. l. quid ergò, §. pœna grauior, ff. de his, qui not. infam. l. cum, qui, in princ. ff. de iur. iuran. Surd. decis. 204. num. 26.* verùm etiam, quia cum fiat processus à Iudice, absente Reo, (abundè enim absens est, qui à iudicio arcetur) mitescere debent supplicia, *arg. l. absentem, 5. ff. de pœn.*

Igitur Prorex, peracta relatione,
40 Visitator, absoluto processu, conquiescunt ambo: vterque functus est munere suo: neutri ad vlteriora progredi; fas erit, *cap. licet,* vbi *Glos. de offic. Delegat.* sunt enim eorum officia hac in re, quibusdam quasi limitibus circumscripta, quę custodienda quam maximè sunt intra fines: cum Visitato-
41 res nullam habeāt potestatem in senten-

ten-

tentiando causas; sed dumtaxàt potestatem instruendi processus, quos indè transmittere obstringuntur ad Regem nostrum, vbi causæ, vel in Supremo Italiæ Areopago, vel coràm alijs à S. M. ad id destinatis Iudicibus, diffiniuntur, & inde sententiæ in Regno publicantur, ex *Bouadill. lib. 1. politic. cap. 1. ex nu. 254. Mastrill. de Magistrat. cit. lib. 6. cap. 11. num. 1. ac 2. Reg. Tap. decis. Ital. 2. ex num. 43.*

Visitator propterea potest citare 42 testes, & cogere renuentes, falsaq; deponentes plectere, *Angel. in l. si vacantia, C. de bon. vacan. Goff. Host. & Felin. in cap. suspicionis, de off. Deleg. Marc. Ant. Blanc. in tract. de comprom. quæst. 8. num. 13.* quia, cui iurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdictio explicari nequit, *l. cui iurisdictio, ff. de iurisd. omn. Iudic. l. ad rem mobilem, l. legatum, ff. de procur.* nisi fortasse consuetudo esset in oppositum; tunc enim, eos cogere, munus esset Ordinarij, *Ioseph. Cum. in prax. de synd. cap. 6. num. 16.* & dixi ad rem in *rit. 295.*

Potest ex eadem ratione concedere 43 securitatem, & guidaticum testibus, vt accedant, præstòque sint, & nullus metus eos deterreat à perhibendo testimonio; idque nè veritas pereat, & impunè ferant delicta, contrà *text. in l. congruit. ff. de offic. Præsid.* ac ità seruari ait *Peguer. decis. 39. lib. 1.* nè ij, qui cum Magistratu, atque adeò cum Principe contrahunt, Principali authoritate circumscripti esse videantur, *l. 1. C. de ijs, qui ven. atat.* quando nihil esse deberet, quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in Principe, *l. inter claras, in princ. C. de sum. Trinit.*

Cum autem habenti iurisdictionem non sit credendum, nisi scriptis probauerit; nec de vllius dignitate timendum, qui nollet probare, *l. 1. C. de mãdat. Princip. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 76.* debet Visitator, congregatis 44 Ciuitatis Tribunalibus coràm Domino Prorege, suæ Commissionis literas ostendere, *Glos. & DD. in cap. cum Iure peritus, de offic. Deleg. & in cap. vt debitus, de appell. Felin. in cap. cæterùm, de rescript. Gabr. in tit. de except. rei iudic. concl. 3. ampl. 2. Mastrill. de Magistr. lib. 5. cap. 6. num. 107. & lib. 6. cap. 2. n. 1. 2. & 3.* de quo meminit *Berart. in specul. visitat. cap. 4. num. 1. Cumia. citat. tract. cap. 1.* secùs impunè sibi non pareretur, *Angel. & Petr. de Zusa, in l. cum furiosus, ff. de iudic.* per *l. indultum, C. de iur. fisc. lib. 10. Rot. decis. 357. in nou.* Quilibet enim Magistratus ante omnia tenetur exhibere suæ commissionis literas, *Glos. in l. 2. C. de iur. fisc. Io. Vinc. de Anna alleg. 24. & 143. Guid. Papa dec. 322.*

Postmodum locum eligere, in quo ius 45 mauult dicere: Iudex enim, cui locus non est, vbi ius reddat, locum statuat, oportet, *cap. nouit, de offic. Deleg. cap. cũ Episcopus, de offic. Ordin. in 6. l. si cum dies, §. si Arbiter, ff. de recept. arbitr. Marant. de ordin. iudic. part. vlt. in decis. indic. num. 72. Vant. de nullit. in tit. ex defectu iurisdict. num. 11.* extra quem sententiæ prolatæ nullius essent roboris, *l. fin. de iustit. & iur. l. cum sententiam, C. de senten. & interl. Bart. & Paul. Castren. in l. si ut proponis, la 2. C. quomod. & quand. Iudex*: nisi locus rationabilitèr fuisset mutatus, *Alber. in l. 1. & d. l. cum sententiam, C. de senten. Vãt. de nullit. tit. ex defectu iurisd. n. 11.*

Ac demùm edictum publicum pro- 46 ponere, & in scriptis per singulas Ciuitates, & Oppida, *Bald. in cap. 1. de milit. vers. qui contumax est, & in Auth. qui semel, C. quomod. & quand. Iud. Put. de syndic. verb. deinde verò, pag. 29.* præfigens, cupientibus contrà Officiales querelas instituere, terminum; qui currit de momento ad momentum, etiam si dies sint feriati: idque vt omnibus innotescat, *l. 1. §. 1. ff. de postul.* quam ob rem non sufficit vox præconis, cum parùm exaudiatur, *l. pen. ff. de in integ. restit.*

Termino autem elapso, non sunt 47 ampliùs audiendi querelantes, *Domin. Homem de Almeida in Analysi numeri quinarij excell. cap. 8. num. 21. Amod. de synd. ex num. 182. Bouadill. lib. 5. cap. 1. num. 174. Put. de synd. verb. Officia-*

ficialis finito officio, *Auiles in cap. 3. Iudicum syndicatus, num. 11. Cancer.* post multos, *par. 3. cap. 12. cum seqq. Boss. in tit. de offic. corrup. num. 32.* post *Bald. in l. obseruare, §. proficisci, ff. de offic. Procons. Mar. Soccin. in mem. tract. art. 37. num. 3.* effectu peremptorij; quia eo
48 tempore prescripta censetur accusandi actio, iuxtà *tex. in l. querela falsi, ff. ad l. Cornel. de fals. Bouadil. d. lib. 5. cap. 1. num. 174. & cap. 2. nu. 25. lit. A. & B.* etiam si Officialis nō fuisset absolutus de eo crimine, de quo postulatur, *Alex. in l. 1. ff. ad l. Iul. repetundar. Boss. mem. loc.* dicens, esse opinionem communi omnium calculo vallatam; nisi doceatur de legitima absentia, vel causa, *Ioseph Cumia. cit. cap. 2. num. 6.*

Hùc vsque in exteriori visitationis prospectu, ac totius operis, veluti fronte, inhæsimus, diùque in eius aditu, vestibuloque versati sumus. Iam flexuosum, quod erat iter ad penetralia, directum, ac planum reddidere prologomena. Fas igitùr sit, quæ nos primò ingressuros personæ ante fores excipiant, faciliori methodo percēsere.

Iudicium hoc visitationis dirigi spi-
49 cula in personas, de quibus fit mentio in commissione; quæ modò concipitur ad inquirendum certum Magistratum, modò ad totum aliquod Tribunal. Quando autem accedit in has Campaniæ oras, missus à nostro Inuictissimo Rege, Visitator, consueuit ei fieri latior commissio, nempè ad inquirendum contrà omnes Regni Officiales de omnibus ijs, quæ in officijs, vel eorum colore, prætextu, potentiaq; peruersè egerint; & contrà quoscumque, qui Fisci negotia gesserunt. Itaque
50 cum Visitatoris potestas à commissionis serie robur assumat; ipsa diligentissimè est perpendenda: nè, vel non impleuisse, quod tenebatur; vel excessisse, quod non poterat, Visitator videatur, *l. diligentèr, ff. mandat. vel contr. cap. venerabilis, de offic. Deleg. Soccin. tract. de visit. num. 8. vers. tertiùm quæro.*

At ecce mihi, procul inspectus,
51 quippe qui, humero tenus in dignitatis fastigio supereminet omnes, Excellentissimus Prorex; an, & ipse huic visitationis subsit discrimini? Cum Supremum omnium inter Regnorum officia habeat Prorex, certissimi iuris est, quòd nullius obnoxius est visitationis censuræ. Etenim, quamuis cuncti,
52 qui aliena exercent negotia, reddendæ rationis obiti muneris alligentur, *l. 1. C. vt omn. Iud. tàm ciuil. quàm milit.* publicæ tamen honestati congruit, vt Prorex, qui alter Rex est, *cap. Legatos, vbi Glos. verb. Proconsulum, de offic. Legat. in 6. Bellug. in specul. Princip. rub. 6. num. 4. in fin. Olib. de iur. fisc. cap. 4. n. 64. Prat. respons. Criminal. 4. ex nu. 3. Toppi de orig. Tribunal. p. 1. lib. 3. cap. 1. n. 2.*
53 omniaque potest, quæ Rex; cum plenissima potiatur iurisdictione, *l. si aliquem, §. cum plenissimam, ff. de offic. Procons. cap. 1. de offic. Vicar. de Franchis dec. 165. nu. 2. lib. 1. Milanen. decis. 8. nu. 72. lib. 2.* sedeatque in Supremo Solio, in quo Rex consueuerat, *cap. fin. 93. dist. Bellug. in specul. Princip. rub. 6. in princ. Menoch. cons. 885. num. 9. Cassan. in cathal. glor. Mund p. 5. consid. 32. Bouadill. lib. 3. cap. 2. num. 1. sub lit. C. Mastril. de Magistr. lib. 5. cap. 7. nu. 33. & 35.* eiusdemque Regis fruatur prærogatiuis, *l. vnicuique, C. de prox. sacr. scrin. lib. 12. cap. fin. 93. dist. Surd. cons. 281. num. 1. cum seq. & cons. 540. Roman. singul.*
54 *367.* nulli subdatur visitationi, iuxtà monitum *Platon. lib. 6. de legibus*, ibi: *Nemo Index, Magistratusuè sit, qui gesti officij rationem non referat, præter eos, qui Regum instàr finem rebus imponunt.* Idque nè Summorum Iudicum authoritas exponatur nefariorum calumnijs, *Simanch. de Republ. lib. 7. cap. 23. Credit enim Princeps*, (ait *text. in l. vn. ff. de offic. Præf. Prætor.*) *eos, qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & grauitate, ad huius officij magnitudinem adhibentur, non alitèr iudicaturos esse pro sapientia, ac luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus.* Hinc cum Gneus Bebius, Tribunus plebis, Claudium Neronem, & Liuium Salinatorem de nimis asperè acta censura reos postularet apùd Senatum, hic eos, in dicta causa, absoluit: *Vacuum omni*

ni

ni iudicij metu eum honorem reddendo; qui exigere debet rationem, non reddere, inquit *Valer. Max. lib.7.cap.1.Liu. ab Vrb. cond.DXLIX.* Quid enim metuat Rex de gestis Proregis, quem ex cunctis Aulæ Proceribus, qua ante actæ vitæ commendatione, qua præsentium morum integritate pollentibus, ad id muneris acciuit? An vlla vnquam poterit subesse suspicio, nè quid, vel publico AErario surripuerit, vel priuatis Prorex, qui proprijs affluit opibus, vt ingenti aceruo auiti auri adderet hæc minima? An timeri poterit, nè quid iniustè in aliquem decreuerit ille, cuius arbitrio demandandum Rex totum Regnum fore credidit? Cum Q. Metellus repetundarum accusatus causam diceret, tabulæque administrationis respiciendæ Iudicibus traditæ essent: omnes, qui tunc aderant, auertere oculos, indignum rati, chartæ, & non integritati eius fidem præstādam, cui Populus Romanus tantam Prouinciam commiserat, *Larr. decis.98.num.25.*

55 Proregi, proximi in dignitatis celsitudine, Regentes sunt: ipsius enim latus cingunt; vndè Consiliarij à latere dicti; inque omnibus eius actibus debent assidere. Equum igitùr est, nè longè absint in codicibus, in quibus de Prorege habetur sermo. Hinc meritò reuocari ad examen, occasio suadet: an generalis visitationis subsint censuræ Regentes Regiam Cancellariam? Nos, nè transuersùm agamur, rem paulò altiùs exordiri non pigeat.

56 Mos fuit Principibus, quippe qui cunctis eorum imperio subiectis deberent aures, nè pluribus intenti, minores contra populi vota fierent ad singula dispicienda, aliquem sibi ex probatissimis Viris asciscere in curarum partem. Ità vel in ipsis Vrbis conditæ primordijs Reges Romulei Tribunos Celerum, Magistrosque equitum, laborum socios habuere. Deinde verò publico iure ad Imperatores translato, ab ijs ad Magistrorum equitum simulacrum Præfectus Pretorio iussus est, *l.3.ff.de origin.iur.* Huius tànta erat potestas, vt secundam ab Imperatoria, vocauerit *Zosimus lib.2.* & Imperiū sine purpura, *Eunapius in Proceres*, eamq; his verbis describit *Cassiodor. in formula Præfecti Prætorio. Ferè est, vt possit leges condere, quando eius reuerentia potest negotia sine appellatione finire: potestate igitùr nulla dignitas est ei æqualis, vice sacra vbique iudicat;* & paulò inferiùs: *Et licèt alia dignitates habeant terminos præfinitos; ab ista tamen penè geritùr quicquid in nostro Imperio æquabili moderatione tractatur.*

57 Huius Præfecti Prætorio vice fungitur nostrum Regium Collaterale Consilium; cuius origo quāquàm vetus sit: nam & immunitate digni erant, quos lateris Imperialis dignitas illustrabat, *l. vnic. C. de præpos. labor. lib. 12.* In Regno tamen institutum fuit à Rege Catholico, & subrogatum loco Cancellarij; vnde qui illud cōflant, regunt-

58 que, Regentiū Regiam Cācellariā nomenclaturā acceperunt, *Frecc.de subf. lib.1.tit.de off. Magn.Cancell.* & diximus in *rit.1.num.7.lib.1.* quem locum memorat *D.D.Ant.Io.de Centellas in erudito responso contron. de sus honores, y precedencias en Real Consejo Colateral, pag.48.* & antiquitùs Magistri libellorum nuncupabantur, *Buda. in l. nec quicquam.ff. de offic.Proconf.* in quo honore fuit Papinianus, *l. rescriptum, ff. de distract. pignor.* prout Nostrates exponunt, *Frecc.de subfeud. lib. 1. de offic. Mag. Cancell. Surg. de Neap. illust.cap. 26.* Qua proinde oculi Principis dicuntur: tutiorem enim statum publicum, dicebat *Lampridius in Alex. Seuer.* sub malo Principe, cui boni Consiliarij assident, quam sub bono Principe, cui mali adsunt Consiliarij, *Barthol. Philippus in tract. de Consejo, y Consejeros de los Principes, discurs. 10. Camill. Borrell. ad Belleg. in proœmio, verb. Malos Consiliarios.*

59 Tam egregium verò dignitatis culmen non eò Regentes euehit, vt supra coercitionis metam extollat, si quid peculatus, repetundarum, residuorum, vel id genus patrauerint. Facessit negocium, an & coràm Visitatore rei ma-

malè iudicatæ actio in eos detur? Ne-
gant *Menoch. cons. 53. Bonadill. lib. 5.
polit. cap. 3. num. 55. Vargas en los fue-
ros de Aragon. p. 8. tit. 3. Afflict. dec. 169.
Sese in resp. syndic. num. 78. Portol. ad
Molin. vers. forus, num. 7.* subditq; ra-
tionem *D. D. Hier. Galà de visit. Ma-
gistr. dissert. 7. nu. 22.* quia cum Regen-
tes Præfecti Prætorio munere fungan-
tur, à quo conquerendi nulla datur
potestas; in eiusque locum suffecti, vi-
ce sacra iudicent: nefas putari debet,
si eorum sententijs, quæ quasi ab ipso-
met Principe prolatæ censendæ sunt,
nota, suspicioque malitiæ inuratur.

Non oppidò tamen arridet ratio,
60 quam hac de re subnectit *D. Galà*:
dat enim non causam pro causa. Si-
quidem si ideò non datur actio rei
malè iudicatę in Regentem, quia Con-
silium Collaterale vice fungitur Præ-
fecti Prætorio, sequeretur, quòd Re-
gij Consiliarij Sanctæ Claræ, non te-
nerentur Visitationis iudicio, vtpotè
quia hic Senatus assimilatur Præfecto
Prętorio, ad tradita à *Præside de Frãch.
decis. 148. num. 3. in fin. & 4.* Imò est
Principis Concistorium, *Gramm. decis.
62. num. 29. Molfes. cons. 47. post. 2. tom.
consuet. Staiban. resol. 50. n. 6. & 11. to.
1. & resol. 134. ex n. 10. & resol. 150. à
nu. 12. tom. 2. Cæsar. pereg. quæst. q. 12. nu.
34. Prat. in Nicandr. num. 599. Topp. de
orig. Tribun. lib. 1. cap. 4. n. 16.* ipsummet
Regem representans, vice sacra verè
iudicat, vt plenè diximus in *rit.* 288.

Ratio igitur aliunde expiscanda,
61 quę alia sanè esse non posset; nisi quòd
cum Regentes iudicium ferant in Col-
legio Collateralis Consilij, nequit in
certam personam rei malè iudicatæ ac-
tio exerceri: quia cum, quod quisq;
dederit suffragium, non pandatur; sed
secretò proferatur; sententiaque Re-
gio, & communi omnium nomine pro-
mulgatur: nescit, qui damnũ credit ex
iniusta sẽtẽtia perpeti, quis in ipsum,
iniustè senserit, suffragiumque tule-
rit: adeòque ignorat, in quemnàm de
Collegio suam dirigat actionem. Ac
verò totum Tribunal nequit de in-
iusta sententia postulari; non modò
quia, cum in Collegio licet possint
(quod nunquam credendum) adesse
nonnulli Iudicum nefarij, perditique,
fortasse reliquos vitæ commendabit
integritas: atque ita in toto Tribuna-
li visitando, insons pro sonte plecte-
retur; verùm etiam nè, vt ait *Crespi
de Valdaura, p. 1. obs. 1. num. 330.* causæ
62 omnes, quæ in Tribunalibus magno
literatorum studio, labore, ac vigilijs
essent decisæ, vnius forsàn studio sub-
uerterentur. Hinc est quòd nullus in
Regentem experiundi aditus læso ape-
ritur. Atque ex hoc fit, quòd si Re-
gens, quem domi iudicando læserit,
non in Collegio; vel crimen repetun-
darum, peculatusuè admiserit, vtpotè
quæ patrentur extrà Collegium, in-
quiri posse, compertissimum est.

An verò veritate nitatur opinio af-
63 firmans, quòd Magistratus conueniri
possint actione rei malæ iudicatę in
Collegio, & vt Hispani vocitant *En
Cuerpo de Audiençia*? diximus in *rit.*
295. *n.* 182. *hoc 4. 1.* & eruditè examinat
idem *D. Galà cit. tract. dissert.* 8. qui *nu.*
22. discutit, an teneantur in solidum,
vel pro virili? & nùm in subsidium?
distinguens inter dolum, & culpam.

Quid autẽ dicendum de Baronibus?
64 cum hi hoc in Regno dicantur Regij
Officiales, *Franch. decis. 211. num. 7.
Ioseph Sese decis. Aragon. 5. nu. 18. Ma-
strill. ad cap. 40. & cap. 56. num. 18.* in
controuersiam cadit, nùm generalis vi-
sitationis trutinæ supponantur? Et
quidèm antiquitùs subibant hanc ale-
am: quod & in more positum iam o-
lim priscis illis Quiritibus, quibus hoc
potissimùm erat curæ, vt nè quid gra-
uiùs paterentur subditi, ait *Tacit.* su-
periùs adductus *annal. lib. 10.* his ver-
bis: *Olim quidèm non modò Prætor,
aùt Consul; sed inferiores Magistratus,
ac etiam priuati mittebantur, qui Pro-
uincias Imperio subiectas viserent; &
quid de cuiusque obsequio videretur, re-
ferrent; trepidabantque gentes de exti-
matione singulorum.* Quia, cum ante
65 quàm rerum huius Regni potiretur
Alphonsus I. fuissent Barones perpe-
tui Gubernatores tantùm, & Capita-
nei,

nei, iuriſdictioniſque nudum habentes exercitium, Principum nomine, *Marin. Frecc. lib. 1. de ſubfeud. tit. de antiq. Stat. Regni, num. 17. & lib. 2. tit. quis dicatur Comes, num. 1. tit. quit dicatur March. num. 8. & tit. quis dicatur Dux, num. 3. Carol. Sigon. lib. 4. de Regn. Ital.* quo iure, vel noſtris hiſcè temporibus, Indos vti, teſtis eſt *D. Ioannes Solorzan. de Indiar. Gubern. lib. 1. cap. 26.* dicens: *Curacarum officium, poteſtas, & iuriſdictio anguſtioribus terminis continetur: nam diſpoſitum fuit, vt populorum, ſiue municipiorum, quibus præſunt, Domini non vocentur; ſed tantùm Gubernatores*; fas fuit, vt non iudicarentur ad imparia, quò ad viſitationis onus, cum cœteris Officialibus.

66 Deinde poſt quàm Regnum hoc tenuit Alphonſus; vt Barones, quorum opera vſus fuerat in bello, vt in ſuam Ditionem redigeret Neapolim, tanquàm de ſe benè meritos augeret honoribus; ijs in ipſorum feudis omnimodam dedit cum mero, & mixto imperio poteſtatem, *Iſern. in Conſt. Regn. ea, quæ ad ſpeciale decus*, & ibi *Afflict. Carau. rit. 49. de Franch. deciſ. 370. num. 8.* Ego in *rit. 46. num. 12. lib. 1.* ità vt Supremi veluti Principes in ſuis Oppidis euaſerint; & ferè, vt inquit *Carpzouius in pract. crim. quæſt. 109. num. 7. hodierni Duces, Marchiones, Comites, aliíque Imperio ſubiecti ſtatus, in conſortium Summi Imperij ſunt admiſſi, eadem ferè in ſuis territorijs gaudent poteſtatis ſublimitate, qua Imperator ipſe, cuius reſpectu in territorijs ſuis Imperatore repræſentant, idemq; poſſe, quod Imperator in Imperio.* Vnde receſſit ab aula mos viſitandi Barones, *Maſtrill. lib. 4. cap. 13. num. 128. Nouar. de grauam. Vaſall. tom. 1. prœl. 10.* ità, vt

67 Inuictiſſimus ille Orbis Domitor Carolus V. dum ipſum opimis onuſtum ſpolijs ex Africa reducem hæc Ciuitas exciperet, populi clamoribus adactus, vt Viſitatorem in Barones decerneret, anno 1536. duos Conſiliarios elegit, qui conſulerent grauaminibus, quæ vaſalli perpetiebantur à Baronibus, *Io. Vinc. Ann. in ſing. 155.* quem refert *Taſſon. de anteſ. obſ. 3. num. 50. Capiblanc. lib. 1. de Baron. prag. 5. n. 94.*

Et re vera, quia cum à Baronibus

68 duriùs habeantur ſubditi, aliquoque grauamine afficiuntur, Proregem habent, quem adeant, iuſtitiæ complementum illicò recepturi, *Maſtrill. in tract. de Magiſtrat. lib. 4. cap. 13. in fine*, compertum eſt, morem illum viſitandi Barones, eſſe penitùs ſuperfluum: imò quandam, vt dicam, quaſi poſſeſſionis feudorum turbationem, *Frecc. de ſubfeud. authorit. 35.* adeòque abijt in deſuetudinem, *Taſſon. in comm. cit. obſ. 3. num. 50. de Pont. de poteſt. Proreg. tit. de electione Officialium, §. 1. num. 62. Danz. de pugn. Doctor. tit. de viſitat. carcer. & carc. cap. 1. num. 9. tom. 2.* Quicquid de hoc ingemat *Afflict. in Conſtit. Regn. Capitaneorum, num. 6.* dicens, futuram fuiſſe huiuſcemodi viſitationem, & Iuri conſentaneam, & ſubditorum leuamini conferentem. Nam ſecus profectò eſſet poteſtatem Proregis; atq; authoritatem infringere, imò præripere: tùm etiam, quia Rex agit ſolùm de viſitandis Officialibus, qui ſuæ iuriſdictionis habent exercitium; non de Baronibus, in quorum manus proprietas iuriſdictionis tràslata fuit.

Atque in hac nuperrima viſitatione

69 generali, quam Regis iuſſu fecit D. Regens Daneſius Caſati, Mediolanenſis, cum cœpiſſet eam in Barones exercere: cuncti huiuſcè Regni Barones, Tituliſq; inſigniti, habito ad Regem recurſu, obtinuere à Regiæ largitatis munificentia literas, nè in viſitandis Baronibus ſe ſe Viſitator immiſceret: quarum exemplum ad poſterorum notitiam ſubtexere libuit *D. Hieron. Calà de viſitat. diſſert. 6. in fin.*

Diſcutiendum nunc eſt, an tempo-

70 raneus Magiſtratus, qui depoſito cingulo, ſyndicatus fuit, poſſit denuò apùd Viſitatorem Generalem accuſari? ſecernamus oportet Cæſareum à Iure Regni. De Cæſareo; ſi nulla in termino à legibus præſtituto, fuit in eum inſtituta accuſatio: quam ob rem Syndicatores ijs, teſtem probæ adminiſtrationis diploma, (quod liberatoriam

riam vulgus appellitat) dederunt, nequit ampliùs accusari, *Farinac. de inquis. quæst. 4. Clar. quæst. 55. & 57. Reg. de Pont. decis. 26. nu. 15.* Et si qui erunt, vel Fiscus, vel priuatus, qui accusationibus insistere volent, repellentur; perinde, ac iniurias remiserint, suisque renunciauerint actionibus; iam quod Magistratum statuto tempore neglexerunt arcersere: cum tempus peremptorium exclusiuum sit iuris agentis: *Quia quò ad nō cōparentes est præscripta actio, & ampliùs audiri non debent, nec in loco officij, nec in loco domicilij,* inquit *Tusch. lit. S. concl. 175. nu. 8. & 9.* Si verò, admissis iam accusationibus, absoluti legitimè à Syndicatoribus, vel cōdemnati fuerunt: & tàm Fisco, quàm priuato præcluditur via iterùm accusandi, nè sæpiùs de eiusdem hominis admisso quæratur, *l. sepulchri violati, la 1. ff. de sepul. viol. l. licèt, §. fin. ff. naut. caup. stabul. Glos. in cap. de iure. de accus.* Sin deniquè erupit absolutio, quia non probarunt, vel Fiscus, vel priuatus, quæ detulerant crimina propter potentiam fortasse accusati, collusionem, & conniuentiam, præuaricationem, metumue, aùt alio quopiam modo; tunc fas erit vtrique querimonias instaurare; & in hoc nullum erit discrimen inter Fiscum, & priuatum: dummodo de huiusmodi impedimentis protestati fuerint, antequàm Syndicatores sententiam ferrent; secus si tunc conticuerint, *Solorz. lib. 4. de indic. guber. cap. 8. num. 68. Canalc. de brach. reg. p. 5. num. 10. & 11. Cancer. 2. var. cap. 2. num. 65. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. num. 3.* nè daretur ansa fraudibus accusantium; qui inchoarent quidem accusationem; sed data opera probarent nihil; vt in perpetuo, nedùm diutino ageret reatu Magistratus, iugiterque ab ipsis trepidaret: quod sanè nullo pacto esset æquo animo ferendum.

71

72

De Iure autem Regni, patet semper facultas Fisco inquirendi in Magistratus, etiam post redditum syndicatum, *Cap.* Regni, *incip. statuimus, quòd tam Iustitiarij*; maximè quando Syndicatores per inquisitionem non processerunt, quod poterant vigore *Constit.* Regni, quæ incip. *volumus*. Verba *d. Cap. statuimus, quòd tam iustitiarij*, vt cauillationum effugia occludantur, hic libuit subtexere: *Et nihilominùs remanente licentia Regia Curia super eorum excessibus, atque processibus facere per speciales personas inquiri, vt secundùm merita, & probata inquisitionis ipsius de malè actis per eos, vel corporaliter puniantur, secundùm quod delicti qualitas exigit, vel ad pœnam pecuniariam Fisci commodis applicandam.*

73

Neque hoc iniuria cautum fuit: quandoquidem Magistratus, si in officio deliquerit, duobus infligit offensam: Reipublicæ nimirùm, cuius interest, ius Ciuibus tribui; ac priuatis, quorum ius læditur. Factum sit licèt satis per Syndicatores ijs, quorum ius imminutum dicatur: quis inficias ibit Principi, in quem lege Regia omne ius, omnisq; Reipublicæ facultas concessit, *l. 1. de constit. Princip.* vt publicam persequatur iniuriam, reliquam esse potestatem inquirendi per generalem, vel specialem inquisitionem? ità arguit *Bellug. in spec. §. post militares, rubr. 35. num. 5.*

74

Accedit, quia cum iurisdictio Syndicatorum à Principe promaneat, nequaquam censetur ijs concessa priuatiuè, *Butr. in cap. cum contingat, num. 10. vers. noto, de for. compet.* sed cumulatiuè, *l. fin. C. de iurisd. omn. Iud.* Imò nec posse à Principe priuatiuè concedi, tuetur *Bald. in l. 1. §. 1. num. 6. de offic. Præfect. Vrb.* nè regalia imminuat. Quapropter nō est, cùr Principi denegetur inquirendi copia in Magistratus post redditas Syndicatoribus rationes.

75

Et licèt contendant *Bonadill. lib. 5. cap. 2. n. 24. & cap. 3. num. 133. cum seqq. Solorz. de Indi. guber. n. lib. 4. cap. 8. n. 68. Cancer. 2. var. cap. 2. num. 65. & lib. 3. cap. 12. num. 42. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. nu. 3.* nostram hanc conclusionem infringere, freti quòd absurdum foret, quem de ijsdem criminibus iterum postulari, ex *text. in l. si cui, §. ijsdem, ff. de accusat.* cum rei iudicatæ exceptio

76

ceptio suffragetur; præferendum hac in re Fiscum priuato; atq; adeò si priuato pro geminatis accusationibus præcluduntur fores; multò magis Fisco, cuius in accusando imbecillior vis est, quàm priuati, *Villadieg. in polit. cap.6.§.3.num.10.*

Attamen damus vltrò manus contrariam sustinentibus aleam, si sermo sit de iure Cæsareo. De iure autem Regni dicendum alitèr est; quod, & excepit idem *Solorz. loc. cit.* dicens: *Hoc tamen defendi potest, quando in alijs Regnis non dantur leges, nec statuta, quæ contrarium præcipiunt.*

77 Nec obest *Pragm. 1. de syndic. Offic.* finens, quòd possit procedi etiam per inquisitionem, tàm generalem, quàm specialem, per Syndicos in locis, vbi administrauerint, ab Vniuersitate electos: nam non inde est, quòd eripuerit Principi, quando sibi libuerit, hanc, de qua diximus, facultatem inquirendi: cum *Pragm.* conferat potestatem Syndicatoribus, non abdicet Principi.

78 Multò minus *mem. Pragm.* licèt edita anno 1477. corrigit, vt maluerunt nonnulli, dispositionem dicti *Cap. statuimus, quòd tàm iustitiarij,* conditi anno 1278. Siquidem *Pragm.* cauit de nouo, dandum esse syndicatum coràm Syndicis ab Vniuersitate electis; quando per *Constit. & Cap. Regni* fuerat statutum, dandum coràm Successoribus. At verò hoc, quod confidat Regiæ Curiæ inquirendi falculeas, cum non sit specialitèr immutatum, cùr stare prohibeatur, clamat *text. in l. sancimus, C. de testam.* qua de re in *rit. 195.n.127.*

79 Nec conquerantur, qui honoribus inseruiunt, si duriùs fortasse, quàm mallent, secum agatur: quòd duplici trutina eorum gesta pensanda sunt, altera syndicatus, inquisitionis altera. Nam in inuitis non confertur iudiciarium munus, honorisque beneficium. Hac lege dat Princeps ipsis Magistratum, vt subsint visitationi, etiam post redditas in syndicatu rationes; & ipsi quasi côtrahunt cũ Principe, dum in se honorem Magistratus accipiunt, vltrò sese huiusmodi oneri subijcientes. *Nec quisquam putet, grauitèr hoc aduersùs eos constitutum: nam est in ipsorum arbitrio, nè quem recipiant:* loquens de nautarum, & cauponum onere, inquit *Vlpian. in l.1.ff.naut.caup.stabul.*

80 Fuerat, & hoc veteribus Romanis positum in morem. Côperimus, Martianam, ac Liciniam Virgines Vestales, absolutas à L.Metello, Pôtifice Maximo, de incestu, Tribuno plebis accusationem instaurante de eodem crimine, fuisse à Lucio Cassio damnatas, *Valer. Max. lib. 3. cap. 11.* Mulierem quandam, quæ extincto filio, libertos necis reos detulerat; cum hi à Luc. Seruiano absoluti fuissent, exorasse à Traiano, vt causa iterum, apùd eumdem Iudicem discuteretur, legimus apùd *Olin. epist. ad Macrin.* Si tamen his rationibus, atque exemplis non acquiescant, qui in Magistratu sunt, adeant demùm, omnium optimam rationem inuenturi, *Vlpianum in l. prospexit, in princ. ff. qui, & à quib.*

81 Rationales Regiæ Cameræ Summariæ nùm visitationis iudicio subsint? Quæstio orta fuit tempore, quo Regni clauum moderabatur Exc. Marchio de los Veles, qui recognoscere intẽdebat Franciscum Corrado, illius Tribunalis Rationalẽ, criminis inquisitum, de quo memini in *Rit. 269.n.5. rit. 274.n.124. tom. 3. & rit. 295.* ac profectò quò ad iuris cõmunis pertinet dispositionem, Prorex videtur habere potestatem cognoscendi de Officialibus; In Officia-
82 les etenim Præfectorum cursum publicum laniantes, vel praua contrà vtilitatem publicam molientes, vindicandi sibi data est potestas, ità vt Præfectos de eorũ culpa faciat certiores, *l. in Officiales 4. C. de offic. Rector. Prouinc.* imò si quos Iudices, vel propter aduersam, & longinquam corporis valetudinem, vel propter neligentiam, aùt furtum, vel simile aliquod vitium, inutiles esse repererit, his ab administratione remotis, & vice eorum alijs subrogatis, furibusq; pœnis legitimis subactis, ad Principis mansuetudinem, non crimina, sed vindictam referre debet, *l. si quos 3. C. de offic. Præfect. Prat. Orient. & illir.*

& illir. siue igitùr Prorex Præfecto Prætorio æquipareťur; siue Rectorem Prouinciæ ipsū esse, quis maluerit, semper in ipsos Officiales animaduertere posse, dicebatur. Haud tamen hæc, quæ dicta sūt, adeo indubitata vidērur, quin euitari possint; etsi enim pro nunc Proregem ad instàr Præfecti Prætorio esse admittatur; adhùc tamen non ea censendus est omnimodo potestate, siquidem Præfectus Prætorio alios vice remotorum subrogare potest, quod Proregi denegatum est.

Patet proinde, ex lata potestate Præ-
83 fecto Prætorio concessa, inter ipsum, & Proregē longa discriminis differentia, at si Rectorem Prouinciæ Proregē esse contendatur, tunc animaduertendum est, eo in casu rescriptum dirigi ad Præsidem Prouinciæ, cui permittitur animaduertere in Officiales Præfectorum, dummodo Præfectos faciat certiores. Longè diuersa est hæc thesis, in qua non est dare mediam personam inter Regem, & Proregē, cui tribuantur Officiales; ex quo liquet, easum illum procedere in Officialibus à Præfecto Prætorio creatis; quod suadetur: cum fiat mentio de cursu publico, vt scilicèt intelligatur de Officialibus cursui publico præpositis, *tot.tit.de curs.publ.lib.12.tot. tit. de curiosis lib.12. Pancirol. de vtraq; notitia dignitatum, cap.6.* quapropter nō videtur Iure cōmuni, quod valeat Prorex in Officiales iurisdictionē exercere,
84 nàm Præfectus Prætorio augustali ordinariorū, sub se Iudicū examinādi flagitia, & super his referendi; non autem amouendi, vel puniēdi habet potestatē, *l. fin. C. de offic. Praefect. Prator. August.* & licet *Fulgos.in cit.l.fin.* dicat id specialitèr constitutum in Præfecto Prætorio AEgipti; is enim est Præfectus Prætorio Augustali, ab Augusto Primum ordinatus, *l. 1. C.eod.tit.l.vnic. ff.eod.tit.* id verum est quò ad alios pertinet Præfectos Prętorijs, Orientis scilicet Illirici, & Aphricæ, à quibus, non benè ad Proregem argumentum deducitur, quibus in Regno nostro protsùs est iniunctum, & prohibitum, se intromittere in Officiales perpetuos, attentis etiam nouissimis, geminatisque ordinibus, de quibus ipse memini in *Rit.295. n. 10. hoc 4. tom.* Imò indubitatæ sunt instructiones secretæ absolutam Proregum commissionem limitantes, & declarantes, inter quas expres-
85 sim habetur, Proregē debere dumtaxàt Regem consulere de Officialium excessibus, *Reg.Tap.dec.Supremi Senat. Ital.3.* ex *num.22.* & tangit. *decis. 2.*

Ex his inspiciēdū est, nùm Rationales sint Officiales, ità vt cōprehēdātur in instructionibus de Officialibus loquen-
86 tibus? quod Iure communi suadetur, secundùm quod Rationales Officiales nominantur, *l. Officiales 4. C. de Episc. & Cler. l. 1. C. de offic. Comit. S.Palat.* Verùm nomen ipsum à rationibus deductum, vereor, nè competat iure illo illis tantummodò, qui hodie sunt D. Præsidentes Amplissimi, & Venerandi Tribunalis Regiæ Cameræ Summariæ, qui passim vocabātur Procuratores Cæsaris, Comites sacrarum largitionum, & rerum priuatarum, illa ratione: nam legitur in Iure, *l. fin. C.de Aduoc. Fisci,* Rationales vocari Præsidentes priuatæ rei causis, vel sacris ærarijs; hinc, in pandectis inscribitur titulus *de officio Procuratoris Cæsaris, vel Rationalis;*
87 Vnde ad Fiscum pertinentes causas Rationalis decidit, *l. ad fiscum Cod. vbi causa fiscales*, Rationalis etiam, ideſt Procurator Cæsaris Iuris ordinem sequitur, *l. 3.* iuncta *Gl. C. de cōuenien. fisc. debitor. lib. 10.* & sanè Rationales Imperatorum temporibus appellati sunt, qui Procuratores Cæsaris antea dicebantur, *Brison. de verb. qua ad ius pertinent signif. in verbo Rationalis.* Hinc legimus apùd *Laprian Alex.* vbi aliquos voluisset Rectores Prouincijs dare, vel Propositos facere, vel Procuratores, ideſt Rationales ordinare, *Corrad. in templ. Iudic. par. 1. §. 4. vers. Quaestoris, Cassan. in Catal. glor. mund. par. 7. consf. 15. Frecc. de subfend. lib. 1. in cap. 1. de Magn. Camer.* Hinc etiam Regia Camera Audientia Rationum antiquitùs nominabatur, *Surgens de Neapoli illust. cap. 7.* Hodie igitùr Rationales diuersi sunt à Procuratoribus Cæsaris, quippe

pe

88 pe; qui non ipſi ſunt Procuratores, ſed D.D. Præſidentibus referunt, quid receptum, quiduè expenſum ex patrimonio Principis; vel quid acceptum, & expenſum rationibus referunt, ideſt in rationarijs (vulgò quæ regiſtra appellantur) deſcribunt, *Sarg. cit. cap. 26.* qua de re dixi in *Ritu 1. ſub. n. 21.* & videndi *D. Reg. Moles deciſ. §. 29. de orig. Præſid. Topp. p. 2. de orig. Tribun. lib. 4. cap. 3. & cap. 8.* Ex his patet, Rationales noſtri temporis nomen referre antiquorum, non autē dignitatem. Verùm

89 indubitatè comprehenduntur, tanquàm pars integralis Regiæ Cameræ: quandoquidem in Regijs litteris ſcribitur *Magnificis Præſidētibus, & Rationalibus Regiæ Cameræ Summariæ, toto titu. de offic. Procu. Cæſar. in vol. pragm.* Præterea vocāt Rationales, *prag. 1. §. inſuper, prag. 2. §. hoc quidem eod. tit. de offic. Procurat. Cæſar.* Item debent allegari ſuſpecti ad inſtàr aliorum Officialium, *pragm. 1. de ſuſpit. official.* Imò cùm ſupplicaretur Regię Maieſtati pro viſitādis Officialibus perpetuis, expreſſum fuit de Rationalibus, *cap. 3. inter cap. conceſſa à Cæſar. Maieſt. Car. V. in anno 1536. in parlam. generali fol. mihi 102. à terg.* Sed etſi Rationales prędictis præ-

90 rogatiuis fruātur, nō tamē ſummi ſunt Magiſtratus, cum vacent relationibus faciendis, & ſedeant extra conſeſſum Præſidentium, & ſi aliquo fauore potiuntur, eſt ex connexitate totius Tribunalis, quod non diuiditur. Votum autem proferunt in cauſa tantùm cōmiſſa, & quod dictum eſt de ſuſpicionis allegatione, eſt ex identitate rationis militante, à Pragmatica excogitata aduersùs litigantium malitias. Alijs quidem fruuntur fauoribus, nedùm ex totius Tribunalis connexione, quod nō diuiditur; ſed quia ſummum munus exercent, *Top. p. 3. de orig. Tribunal. pag. 224.* & præclariſſimi ſunt Viri. Atque

91 ſemper obſeruatum, priores partes Viſitatoris fuiſſe in cognoſcendo Rationales, ipſoſq; tanquàm Officiales à Rege creatos Proregis iuriſdictionem omninò declinare, quod Cæſaris reſcripto probatur in *l. fin. C. ubi Senat. vel Clariſſ.* ibi: *nullius alterius Iudicis, niſi noſtra pietatis huiuſmodi eſſe cognitionem, vel ſacri tantummodo cognitoris, cui noſtra Serenitas huiuſmodi negotij audientiam vice ſua ſacris apicibus mittendis mandauerit.* Qua conſtitutione expreſſim conſtat, iuriſdictionem in Magiſtratus ſoli Principi reſeruatam, vt ſupra dixi, *& in Rit. 195. nu.*

92 *10.* & propterea, apùd Regiū Viſitatorem fuit ad libellam reuocatum, an forent moleſtandi ob exactionem habitam chryſtallorum, ac deriĉtuum Declaratoriarum? & in eorum gratiā editum reſponſum, reſcribit *Topp. de orig. Trib. p. 3. pag. mihi 412.* Hinc Suā Maeſtas mandauit, nomine ſuo ſelegi iunĉtam in memoratū Rationalē Franciſcū Côradū, vt *in mòx. cit. rit. 269. n. 5. rit. 274. n. 124. & Rit. 195. n. 17.* indicaui.

Qui Neapolitani Exercitus Audi-

93 torio præeſt, quem nos Auditorem Exercitus, vulgò del Campo, appellamus, viſitationis quoque iudiciò ſubeſt; etſi enim Proregis prouiſione conſtituatur; non tamen temporaneo ſyndicatui paret, vt cenſet *Thor. p. 2. compend. verbo, Procedere quis nam, pag. 484.* no-

94 tans idem in Vicario Epiſcopi, ex *Genuens. in prax. Curiæ Archiep. Neapol. cap. 71.* Excellens ſanè munus: nam circa Militiam verſatur, quæ huius Mundi maximam gloriam occupat, vt octo ſupra quadraginta ſpeculationibus conſiderare poſſumus, cū *Chaſſan. in Cathal. glor. Mūd.* integra *par. 9.* Hinc Arrius Menanter de re militari pertranĉtans inquit, in iudicijs Militem eſſe Aduerſarijs prætioſiorem, *l. 4. §. non omniū, ff. de re milit.* cuius plurima enarrantur priuilegia, *Bellug. in ſpecul. Princip. rubr. 20. §. quia poteſt.* Aliqua apùd *Fabr. lib. 1. ſemeſtr. cap. 17. & 18. Baltax. Ayalam,* Exercitus Regij apùd Belgas Auditorē, *de iure belli lib. 3. c. 8. Claud. Coter.* qui tractatū edidit *de iur. & priuil. milit.* ac quinquaginta prærogatiuas recenſet *Mar. Mant. in tract. de priuil. mil. Signor. de Amod. inter trac. fol. 26. to. 18. Rou. in prag. 16. n. 10. de milit.*

Idemque procedere in Commiſſa-

95 rio Campaneæ, cuius arbitrio omnia

nia sunt relicta, ex *Marsil. de bannit. verb. Iudice, num.* 246. *Grand. de bello exul. spec.* 50. *nu.* 1. *Danz. de pugn. DD. tit. de potest. ad mod. belli, cap.* 7. *in fin. & tom.* 2. *tit. de salar. cap.* 1. indicat *Rocc. de offic. tit. de offic. Commiss. general. Campan. rub.* 15. *num.* 115. monens *nu.* 117. nostro in Regno militare dispositionem *prag.* 3. *de offic. Instit.* indistinctè omnes Officiales temporales complectentem.

At quinàm tubarum clangor aures
96 personat? quę per inane strepunt tympana? An Cataphracti, mucronum vi immunitatem ab huiuscemodi iudicio efflagitatis? Silere solent, fateor, Iura inter Belli apparatus: in hac verò thesi nouo quidèm more cedunt Arma Iuribus, submittuntq; Fasces Togæ. Velitis, nolitis, obnoxij visitationis censuræ vos etiam estis, Militiæ Ministri, Classiumque Præfecti. Id tamen intelligendum, quando malitia, dolusuè malus adhibetur; qui tamen nullo pa-
97 cto præsumuntur in Viro Nobili, ac Generis claritate conspicuo, ex *text. in l. quod si nolit*, §. *qui mancipia*, *ff. de adil. edict. cap. fui*, *de consecr. dist.* 5. *nouell.* 10. *in fin. Glos. in l. cum unico, verb. Domum*, *ff. de alim. & cib. legat. Oldead. in comparab. benef. par.* 1. *cap.* 33. *num.* 69. *Gambara de authorit. Legat. à Latere*, *lib.* 7. *num.* 269. latè *Arce de Otalora de Hispan. nobil. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 15. adeò quòd ausus est dicere *Io: Vincen. Honded. cons.* 33. *num.* 48. *vol.* 2. à Nobilitate excludi probationes; ergò
98 multò magis præsumptiones: maximè quando Nobilitati cohærent præcedentis vitæ laudabiles mores, *l. desertorem*, §. *& is qui*, *ff. de re milit.* ibi: *Inspecto vita eius precedentis actu, venia ei dabitur, l. non omnes*, 5. *in princ. ff. eod.* ibi: *Non omnes desertores similiter puniendi sunt; sed habetur, & Ordinis, & stipendiorum ratio, & gradus Militia, vel loci, ac muneris deserti, & ante acta vita; cap. cum inuentute, de purgat. canon. cap. cum in nostra, de probat.* & vitæ ante actæ rationem cumprimis habendam, vsus obtinuit, *Granett. cons.* 99. *nu.* 12. *in fin.* quem refert *Menoch. cons.* 283. *nu.* 16. tradit *Adrian. Gilman. vot. Camer. Imperial. p.* 2. *vot.* 6. *num.* 10. & 11. *Didac. Perez in rubr. tit.* 18. *lib.* 8. *ord. post Marc.* innuitque *Cic. in orat. pro Publ. Sylla*, ibi: *Omnibus in rebus, Iudices, qua grauiores, maioresque sunt, quid quis voluerit, cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandum:* Quia sicuti nemo repentè fit perfectissimus: ità nemo repentè fit pessimus.

Ac verò, quando nulla subest doli,
99 machinationis, ac malitiæ suspicio, supremæ notæ Auctores asserunt, non teneri Militię Præfectos stare syndicatui de inspectatis prælij euentibus: Ita *D. Martin. de Ayala* Archiep. Valentin. *tract. de iur. bell. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 12. *Lucio Adamus Contzem lib.* 1. *polit. cap.* 22. §. 2. ibi: *Duci Bellorum magis est in re gerenda libertas permittenda, neq; puniendus ob rem malè gestam.* Dubia
100 enim est belli alea; Initia in potestate nostra sunt, de euentu Fortuna iudicat, *Senec. Epist.* 14. *in fin. Erasm. in adag. incertus euent. Tiber. Decian. respon.* 29. *nu.* 16. probans, quod qui facit, quod alij soliciti sunt facere, non dicitur in culpa, *cap.* 23. *quæst.* 1. ibi: *Ea, qua propter bonum, & licitum facimus; si quid per hoc, prater nostram voluntatem malè acciderit, nobis non imputetur.* In bello, si poeticè loqui liceret, dicerem, Fortunam ludere; catholicè autem assero, D. O. M. qui Deus est Exercituum, impartiri lætas victorias, aùt iacturas; eum vt plurimùm, quādo sibi quis credat è sententia euenturum, accidat quod minimè putabat, vt ait *Plaut.* ibi: *Insperata sæpè accidunt magis, quàm qua speres.*
101 Hinc nō ratò fit, quòd Dux eo apparatu, ijs conditionibus, eo auxiliorum concursu potitur hostium spolijs; alio tempore idem fortasse, vel alter Dux, eodem apparatu, ijsdem conditionibus, eodem auxiliorum concursu impudentèr fugam arripiet, terga hostibus vertet, vel toto cum exercitu occumbet. Pyrrhus fudit Romanos, quia tulit in bello elephantes, vt ait *Iustin. lib.*

lib. 18. Annibal deinde, id vnum in votis habens, vt Romanos deleret, Pyrrhi euentu edoctus, sibi certus victoriæ præmisit ante primum agmen elephantes; & hi fuerunt causa, vt victus decederet, teste *Liv. lib.20.decad.* 3. Contendit Alexander Macedo exigua copiarum manu contrà Darium præliari, cui tot Militum millia pugnabant. Ac tandèm Darius, tanti Exercitus Rex, qui triumphantis magis, quàm dimicantis more, vt ait *Q. Curtius de reb. gest. Alex. Magn. lib.4. nu.1.* curru sublimis inierat prælium, fugatus cessit Alexandro: qua de re exclamans idem Author *lib. 3. nu.11. in fin.* *In acie autem*, inquit, *cæsa sunt Persarum peditum centum millia: decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor, & quincenti saucij fuere; triginta omninò, & duo ex peditibus desiderati sunt: equitum centum quinquaginta interfecti: Tantulo impendio ingens victoria stetit.* Quoties autem legimus apùd Veterum monumenta, copias quamuis firmitate, ac robore præstantes, viso hoste, fugæ se mandasse consternatos, subitis quibusdam terroribus, qui à Poetis Pani, vel Fauno dicati, Panici dicuntur, vt innuit *Alciat. embl.* 122. dicens:

Effuso cernens fugientes agmine turmas,
Quis mea nunc inflat cornua? Faunus ait.

Quid culpæ, quæso, est Duci in tàm subitis casibus, in tàm inopinata fuga; si vniuersus disijciatur exercitus? Videre est *Iudith* 15. *&* 2. *Machab.* 12. de exercitu Sciom. 4. *Reg.* 7. ibi: *Surrexerunt ergò, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, fugeruntq; animas tantùm saluare cupientes.* Hoc perpendens iusti iudicij trutina, ait *Carol. Scriban. lib. 2. Instit. polit. Christian. cap.22.* *Scio, deinde, mortalium plerosque res ferè, prudentiumque ab euentu metiri. Vndè non rarò eadem omninò nunc prudentiæ, nunc temeritati adscribuntur, nunc robori, nunc furori. Quare eadem res nunc sapientia, nunc stultitia nomen accipiunt. Quare stolidiùs reperiri nihil potest.* Quamobrem cum accusatus esset, vt refert *Liu. lib.2.* Caius Terentius Varro, apùd Senatum, quòd ex ipsius temeritate accidisset Romanis Cannensis clades: maximè quia terga in eo conflictu vertisset, poenis noluit Senatus illum mulctare; imò maximis honoribus incolumem ex tàm memorabili clade venientem ante Vrbem excepit.

Itaque ex rectè instructo exercitu, 102 callido Duce, eleuatiore loco, numeroque Militum, nullam licet seriò victoriam arguere, vt plerique rudis ingenij cogitant; in quos inuchit *Cic. pro Caio Rabir. Posthum.* *Hoc plerique*, inquit, *facimus; vt consilia euentibus ponderemus; vt cui benè quid processerit, multùm illum prauidisse; cui secùs, nihil sensisse, dicamus.* Et iniquum esset, quòd si fregisset hostes Dux, omnes tùm Milites, tùm qui domi fuissent, victoria lætari, ac ferè gloriari potuissent: si Dux fractus esset aduerso Marte, ipse infælicis euentus reatum lueret, præthereà nemo; ità *Tacit. in vit. Agricol.* ibi: *Iniquissima bellorum conditio est: prospera omnes sibi vendicant, aduersa vni imputantur.*

Hinc est, quòd prudētissimus quisq; 103 Princeps ei, quem copijs præficit, nulla dat certa mandata, quibus obtemperet, cum ventum erit ad arma; sed generalia, scilicèt, quòd se gerat, vt ratio, res, factiq; contingentia postulauerit. Ità seruasse traditur Tiberius Cæsar dimissurus ad bellum Duces, *Tacit. lib.* 14. ibi: *Tiberius Cæsar Drusum præfecit, nullis certis mandatis, ex re consulturum.* Quod fieri, vel abimpijssimo Turcarum genere, refert, post alios, *Cochier. ad Onosann. cap.32. notab.* 4. Duram proinde conditionem eorū, qui in dandis consilijs, & in gerendis rebus solent versari: cum eorum fides ab euentibus soleat æstimari, clamat *Demosth. 1. Olynth.*

Quinimo, quando Dux à Principe 104 certas bellandi normas accepisset; si illis neglectis; prudentèr tamen, sagacique adhibito consilio, vinceretur ab hoste; nullo syndicatus reatu alligabitur; quia prudentis est, mutata re, mutare consilium: cum consilia rebus

aptentur, non res consilijs.
Hæc tacitus mente volutabam, cum
105 renunciabantur tot amissiones na-
uium, triremiumque, quas patieban-
tur Nostrates in bello Messanæ, (ni-
hil enim tàm capax est fortuitorum,
quàm Mare, *Tacit.lib.14.annal.Strach.*
de mercat. tit. de naut. 2.par.§.nunc est
sciendum, nu.2.Petr.Greg.lib.2.syntag.
cap.3. num.51.in fin.) quæ inscia illius,
quod ait *Tacitus*: *Qui contrà Impe-*
ratorem suum seditionem concitat, is in
suam ipsius salutẽ seditiosus est; defecit
sub die 7. Iulij 1674. à nostro Inui-
ctissimo Monarcha, & de alijs illius de
populationibus, ex *Capyc. dec. 130.* dixi-
mus in *tit. 274. n.91.lib.3.* & indicauit
D.Thom.opuscul.20.de regimine Princip.
106 Quod quidem Opusculum, licèt *Ia-*
cobus Tirinus in auctor. indic. (quem
cum Comment. Biblicis suis excudi
fecit libros de regimin.Reipubl. *Bern-*
hand à MallincKRot. Decan. Monaster.
de Archicancell.S.Rom.Imper.ac Cãcell.
Imp.Aulæ.) dicat, nõ esse opus D.Tho-
mæ Doctoris Angelici, sed Thomę Do-
ctoris Anglici, cognomine VValleis,
siue Gualensi, qui vixit circa annum
1333. sub Anglorũ Rege Eduardo III.
Attamen Pontificium B. Pij V. oracu-
lum, S.Antoninus *in proæmial.opuscul.*
D.Thom. ac Chronistę omnes Ordinis
in vit.D.Thom. nempè PP.Razzi, Casti-
glio, Fontana, Pio, & alij, (præter pro-
bationem, quæ oritur ex collatione tẽ-
porum; cum opusculum fuerit inscrip-
tum Guido Lusignano, Cypri, atque
Hierusalem Regi, quo tempore floruit
D. Thomas, non Thomas Anglicus)
nitidè testantur, esse riuulum ex Ange-
lico fonte delapsum.
At calamitatibus præssa Messana,
107 exemplo fuit cœteris Vrbibus, quæ
dicto nostri Regis sunt audientes, ad
Regem nostrum rediens, erratiq; ve-
niam humilitèr exposcens, re palàm
ostendit, à quo Rege defecerat; idque
Caroli II. Hispaniarum Regis gloria;
de quo dici potest cum *Virgil.*

His ego nec metas rerum, nec tempo-
ra pono:
Imperium sine fine dedi.

108 dabitque Deus, tùm ob tuitionem
Sanctæ Orthodoxæ Fidei; quam, vt
venerentur non modò Populi suæ Di-
tioni subiecti; sed exteræ etiam Na-
tiones, iugitèr adlaborat: tùm præser-
tim ob cultum, quem semper Gens
hæc Austriaca Sanctissimo Eucharistiæ
Sacramento exhibuit, *S. Carolus Bor-*
romeus in oratione habita ad suum pri-
mum Concilium Mediolanense, in fin.
Vuelephangus Lazius Reip.Rom.lib.11.
cap. fin. pag. 886. in princ. Iul. Anton.
Brancalassus in philosophia Regia, lib.4.
de Religione, pag. 104. §. 95. num. 12.
Petr. Binsfeldius de iniur. cap.7.quæst.
1. conclus. 12. dub. 2. pag. 295. & seq.
Dionys. Paul. Lopis in tract. de quatuor
Patriarcalium sedium erectione, cap.12.
nu.18. Sandoual. 2.par.histor.Caroli V.
lib.3.§.5.fol.106. Cerdan. à Tallada in
veriloquio cap.9.§.4. Ex quibus ansam
arripuit quidam, præstanti præditus
ingenio, conficiendi huius anagram-
matis, in quo Verbum AEternum al-
loquitur Patri:

Sacramento de la Eucaristia
Anag.
Meco eterni la Casa d'Austria.

& alter.

Eucaristia
Anag.
Ci è Austria.

Id quod Gregorij XIII. dictum Or-
109 bi significauit. Fatiscentem sub mor-
tis confinio Principem, insignis pieta-
te Purpuratus, contracta ob dolorem
fronte, edocet, eadem illa die inter-
ruptis pro eius salute precibus Deum
fatigatum, obtestatumque Numen, vt
tantus seruetur Pontifex, quo super-
stite, benè omnia de Christiana Repu-
blica ominari fas erat, cui ille, non
pro mea, sed pro Regis Hispaniarum
incolumitate preces sunt fundendæ:
etenim qui clauum Pontificatus, ac gu-
bernacula Orbis Orthodoxi tractare
possent, non deerunt, pietate forsitàn,
ac virtute longè meam antecellẽtes; at
quòd columen, præsidiumq; sit Chri-
stianæ Reipublicæ, vnus dumtaxàt
existit Rex Hispaniarum, cuius vita
adeò vtilis, ac penè necessaria est Orbi
Catholico, vt vno labente Rege, tota
necesse est, corruat, Christiana Religio,
re-

refert *Petrus Matthei in hiſtor. Franc. lib. 1. narrat. 4. fol. 61.* Et *ab vno tantùm:* nempè noſtro *Monarcha Ibero, totam noſtram Religionem, ac Fidei augmentum pendere dignoſcitur*, verba ſunt *Ioan. tract. de Maieſtat. Princip. n. 2. pag. 146.*

Hinc huic Regiæ Stirpi tot in dies
110 miracula fluũt è Cœlo. Hinc hęc Auguſta Gens à Deo, & Natura tot inſignibus donis decoratur, quæ referunt *Ioan. Limna de iur. publ. lib. 5. cap. 2. ex num. 3.* & *Hoping. de iur. inſign. cap. 18. ex nu. 100.* Hinc huic Sereniſſimæ Familiæ ea ſuperabundans felicitas, vt intra quindecim annorum ſpatium, omnibus in Orbe Chriſtiano Regnis, vel Reges dederit, vel Reginas, excepta Scotia, *Gaſp. Enſ. theſaur. polit. lib. 1. apotelefm. 6. Limna mox add. cap. 2. n. 4. Lipſ. in præfat. de magnitud. Roman. pag. 5. Philipp. Knipſchild de fideicomm. famil. nobil. cap. 1. de orig. notat. & definit. fideicomm. num. 114.* Hinc demùm, vt cœtera omittam, peculiare illud decus cælitùs conceſſum, quòd ſi quis balbutiens, vel impeditioris linguæ ab Auſtriacorum Principum aliquo oſculum acceperit, munus expeditè loquendi ſortitur, *Fælix Fab. hiſtor. Suev. lib. 1. cap. 15. pag. 175. Camerar. oper. ſubciſ. cent. 3. cap. 42. Limna add. cap. 2. n. 8.* quos refert *Knipſchild in d. tract. cap. 14. de mod. quib. diſſol. fideicõm. n. 34. Lipſius in præf. ad magnit. Rom. pag. 5.*

Inter quæ non eſt poſtremo loco ha-
111 bẽdum, quòd nullus ex hac Auguſtiſſima Familia extiterit Tyrannus; ſed ſemper Fide Catholica, fælicitate animi, miſericordiaque decorati fuerunt, teſtibus *Herm. Kirchner de offic. & dignit. Cancell. lib. 2. cap. 5. nu. 83.* nec non *Limna mem. loc. num. 4. Hoping. add. cap. 18. num. 103. Herm. Kirchner in moruilberio, lib. 2. cap. 5. num. 2.*

Quid memorem cladem, qua Gens
112 Auſtriaca, Turcarum, Viennam nouiſſimè obſidentium, ingentes vires confregit? Iam conclamatum erat de Hungaria, Germaniaque, totiq; Chriſtiano Orbi timebatur. Iam omnium animi conciderant. Iam ſuper vniuerſorum fidelium colla Turcicum Ottomani iugum, parum dixi, ſtricta imminere videbatur acinaces. Quãdo Gens Auſtriaca, quam minimè ſperabamus victoriã, trucidatis ad vnum hoſtibus, abrepto Regio, præcipuoque ipſorum vexillo, eoque ad Pontificem miſſo, geſtientibus totum per terrarum Orbem præ lętitia Chriſtianorum animis, viriliter retulit, ac D. O. M. fauente, cui adeò cordi ſunt Auſtriacæ Aquilæ, victorijs pluribus, quàm greſſibus, Hungariam peragrata eſt, totumque illud florens æquè, ac refractarium Regnum ab Ottomanico iugo per ſummam gloriam eripuit.

Demum Meſſanenſes, vt ad eos re-
113 deat ſermo, eo quòd prouoluti ad noſtri Regis pedes, cuius præcipuũ eſt,

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

orauere veniam; & non modò veniam, verùm etiam pletaſque gratias, ac priuilegia obtinuere ex Regiæ largitatis munificentia: vnam hanc Potẽtiſſimus æquè, ac Clementiſſimus Rex contentus ſumpſiſſe vltionem ex eis, verè Regiam: oſtendendo nimirùm, quodnàm immane facinus admiſerint, & quas meruerint pœnas? qua de re *D. D. Ignat. Gaſtone in 22. diſceptat. fiſcal.*

Satis multa effudimus de ijs, qui
114 proprio alligantur reatu; agitè nunc explicemus, & eos, qui alieno obſtringũtur in ipſos tranſmiſſo; adeòq; an in Officialiũ hęredes pœnales trãſeant actiones? Reſoluitur quæſtio, adhibito diſcrimine inter pœnas corporales, & pecuniarias. Corporales enim cuique, qui non ſtultiſſimus ſit, nedùm, qui primis Iuris prudentię fuerit imbutus rudimentis, compertiſſimum eſt, non tranſire in hæredes: ſiquidem mors omnia ſoluit; Reoque extincto, eius corpori luendum remanet nihil. Hinc
115 eſt, quòd qui ab incœpto accuſandi deſiſtit, mortuo Reo, S. C. Turpilliani minas euadit: *Si propter mortem Rei Accuſator deſiterit, non poteſt hoc S. C. teneri: quia morte Rei iudicium ſoluitur,* inquit *Marcellus in l. in Senatus, ff. ad Turpill.* hoc enim in caſu, non falſa crimina intendit, quod eſſet calumniari;

ri; non vera abscondit, quod esset præuaricari; nec libens, volensq; ab accusatione desistit, quod esset tergiuersari; in quæ tria S.C. Turpillianum inuehit, *l.1.ff.ad Turpill.* siquidem defuncto eo, qui Reus fuit criminis, & pœna extincta est, ait *Martianus in l. defuncto eo, 6. ff. de publ. iudic.* & post alios passim, *Prat. respons. crim. 48. ex num. 1.*

Si verò de pecuniarijs pœnis sermo 116 est: cum hoc visitationis iudicium inuentum sit fauore, tàm publico, quàm singulorum, *arg. l. 1. C. vt omn. Iudic. tàm ciuil. quàm milit. §. necessitatem, §. illud videlicèt, vers. sciant enim, Auth. vt Iud. sin. quoque suffrag.* malè consultum foret Reipublicæ, si nullo modo possent cogi hæredes: nam si Magistratus putarent immunes hæredes à pœna pecuniaria, ac restitutione; magis, atque magis properarent ad rapinas, ad furta, ad baratterias, concussionesque, *Barbos. loc. cit. num. 162.* Verumtamèn hac in re duplex salebra nobis occurrit; in quarum vtraque hærendum tantisper est. Nam, vel loquimur de priuatis criminibus; vel de publicis. Fas sit sermonem priùs instituere de priuatis, vt faciliùs pateat ascensus ad publicorum accliuia; crescatq; vt moris est, oratio.

Duplici casu in priuatis criminibus 117 pecuniaria pœna transit in hæredem: vel quando lis fuit contestata cum defuncto, quo casu talis hæres insolidum tenetur, *l. 1. C. ex delict. defunct.* & in eadem naui est hæres, ac Reus principalis; qua de re *M. Anton. Eugen. cons. 21. lib. 1. Aniles in Iudicum syndicatu, cap. 1.* etenim, non modò *Ex delictis pœna incipere ab hærede ità demum potest, si viuo Reo accusatio mota est, licèt non fuit condemnatio sequuta*, inquit *Modestinus in l. ex iudiciorum, ff. de accusat.* quia *Pœnalia iudicia semel accepta in hæredes transmitti possunt*, docet *Paulus in leg. 51. ff. de regul. iur.* & 118 iudicium non accipitur, nisi per contestationem litis, *Cuiacius ad lib. 51. Paul. ad edictum*; verùm etiam ex omnibus causis lis contestata in hæredes transit, vt inquit *Callistratus in l. sciendum, ff. de action. & obligat.* cuius vestigijs insistens, subdit *Papinianus in l. hæredem, ff. de calumn. Post litem contestatam hæredi quoque prospiceretur, & hæres teneretur ex omnibus causis.* Vel 119 etiā si non fuisset lis contestata, quādo aliquid in hæredem peruenit; ac tunc tenetur ex parte, quæ ad ipsum peruenit: ità *Vlpianus in l. quod diximus, §. vlt. C. quod met. caus.* notatq; aureis verbis, & luculentiùs *in l. hæredem 5. ff. de calum.* ac lepidissimè Imperatores, *Diocletianus, & Maximianus in l. vnic. C. ex delict. defunct.*

Præsertim verò, vt, post quàm, da-120 tis capitibus, lis fuit contestata cum defunctis, teneantur hæredes Magistratuū: peculiari enim iure constitutū est in iudicio visitationis, Regia Serenissimi Philippi IV. sanctione, quam refert *Solorzan. de iur. Indiar. lib. 4. cap. 8. circa finem, & in polit. Indi. lib. 5. cap. 11.* bis verbis: *Como ayan estado viuos al tiempo, que les dieron los cargos, que es quando pareçe, que en semejantes juizios se haçe contestacion de la causa.*

In publicis autē iudicijs pecuniaria 121 pœna non transit in hæredes, nisi quando, ante quàm defunctus desineret esse in humanis, fuisset, nedùm lis contestata, verùm sententia etiam prolata, *l. ex iudiciorum, ff. de accusat. l. 1. ff. de priuat. delict. l. 3. l. defuncto, ff. de publ. iudic. l. crimen, ff. de pœn. Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. lib. 1. Salyc. in l. fin. num. 6. C. si reus, vel accus. mort. fuer. Vasq. contr. illustr. cap. 96. num. 15. Farinac. quæst. 10. num. 53.* Siquidem, cum 122 pœna constituatur in emendationem hominum, eoque, in quem constitui videtur, defuncto, desinat, *l. si pœna, ff. de pœn.* æquum visum est, non transire ad hæredes, nisi condemnatione sequuta; quando iam, si propriè fari velimus, non tàm ex vi delicti transit, 123 quàm ex vi quasi contractus, qui celebratur per sententiam, *l. licèt Prætor, §. idem scribit, ff. de pecul.* adeòque requiritur, vt sententia fecerit transitum in rem iudicatam, argum. *l. ita demum,* vbi *Bald. C. de Procurat.* Idemq; dicendum

dum in omnibus casibus, in quibus posset quodammodo Reus dici condemnatus: putà si esset confessus, vel conuictus, *Bald. in l. vn. col. 2. num. 3. vers. sed hic dubitatur*, C. *ex delict. de funct. Butr. in cap. 2. Vt lit. pendent. Io. de Plat. in l. fin. col. 2. vers. attende tamen, C. de iur. fisc.* cum paria sint, sententiam
124 esse prolatam, ac Reum esse cōfessum, aùt conuictum, *l. qui sententiam, C. de pœn.* licèt in visitationis iudicio perraro id accidat, & vix dici possit conuictus Reus, cum dicta testium non pandantur; vel si crimen fuisset probatum, nullaque posset tergiuersatione celari; ità vt sola deesset sententiæ prolatio; vel si demum Reus fugam arripiens, suique copiam non faciens, indigitaret delictum, *D. D. Hier. Calà de visit. Magistr. diff. 12. num. 24.*

Quid verò si Reus post latam sen-
125 tentiam, eamque in suspenso constitutam appellatione interposita decesserit? Tunc distinguendum est: Vel confiscationis pœna est tacita, vel expressa. Si tacita, putà, in consequentiam pœnæ corporalis; & morte perimitur, nec transit ad hæredes: defuncto enim Reo, corporalis pœna euanescit; & cum ea, etiam pecuniaria, quæ erat in corporalis consequentiam, eique accessoria: corruente enim principali, corruat accessorium, oportet. Si expressa, nempè principalitèr vnà cum corporali irrogata; & tunc corporali extincta, incolumis est aduersùs hæredes pecuniaria ademptionis bonorum. Hac sanè vsus est distinctione *Alexander Imperator in l. si is, qui, 3. C. si appellat. pendent.* En expressa. Nec immeritò quidèm: namq;
126 quādo pœna pecuniaria expressè imponitur, & principalitèr; videntur tot esse sententiæ, quot capitula, *l. etiam, §. 1. ff. de minor.* Duo essent hic capitula, duæ igitùr sententiæ: altera de corporali, de publicatione altera. Idcircò licèt perimatur sententia, quò ad corporalem, per Rei obitum: quia parcendum est sepultis; vigebit vtiquè quò ad pecuniariam, quæ afficiat hæredes. Præterea, quando est tacita, nullius interest, appellationem prosequi; atque adeò pœna abit in auras: quando autem est expressa, interest Fisci; idcircò superstes est. Hoc nitidissimè innuit *Marcellus in l. 1. ff. si pend. appell.* Marcelli vestigia sequutus est Imperator *Gordianus in l. defunctis, C. si reus, vel accus. mort. fuer.* vbi cum dixisset, notissimi Iuris esse, defunctis, pendente accusatione, publicorum criminum reis, bona successoribus eorum non denegari, declarat deinde *in l. si quis cum capitali, C. eod. tit.* quòd si decesserint lata iam sententia, eaque pendente per appellationem, durare iudicium in hæredes pro bonorum ademptione principalitèr imposita, dicens: *Si autem relegationis pœnam sustinuit, & in parte bonorum damnatus appellatione vsus est: etiam post mortem eius nihilominùs appellationis ratio examinabitur: cum desideratur, vtrùm valeat, nec nè particularis publicatio.*

Tunc autem, ait *Angel. de malef.*
127 *vers. Præsente Caio, & appellante, nu. 34. cum seqq.* pecuniaria censetur apposita tacitè, & in consequentiam corporalis; quando sententia copularet pecuniariam cum corporali per dictionem *Cum*; putà si diceretur: *Condemnamus ad mortem cum bonorum confiscatione*; tunc verò expressè, & principalitèr, quando corporalis, & pecuniaria vniretur per particulam copulatiuam, *&*; putà: *Condemnamus ad mortem, & ad bonorum confiscationem.* latèque *Reg. Rouit. decis. 64. Præs. de Amat. cons. 55. Amaya* multas nectens ampliationes, restrictiones, ac declarationes *in repet. trium libr. C. de iur. fisc. lib. 10. Donell. & Cald. in repet. l. vnica. p. 4. num. 32. & p. 5. ex num. 16. C. ex delict. defunct. Martinez in dialog. relator. lib. 3. cap. 25. num. 10. Pereg. de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 31.*

Excipiuntur ab hac regula nonnul-
128 la flagitia; ex quibus fas est, exerceri actionem in hæredes, etiam ante condemnationem sequutam: quædam ob eorum immanitatem: nimirùm Maiestatis, tàm Diuinæ, *l. 4. C. de crimin. hæres.* quàm humanæ, *d. l. ex iudiciorum, verb.*

verb. Maiestatis, ff. de accusat. desertæq; tàm Religionis, *l. apostatarum, C. de apostat.* quàm Militiæ, *toto tit. C. de desert. lib.* 10. de quo læsæ Maiestatis crimine aliqua notaui in *rit.* 274. *ex n.* 46. *tom.* 3. Quædam verò, quia etsi publica iudicia sint; principalis tamen quæstio de ablata pecunia agitur: nempè repetundarum, peculatus, residuorum; ità *Papinianus in l. vlt. ff. ad l. Iul. pecul.* inquit: *Publica iudicia repetundarum, peculatus, & residuorum similitèr aduersùs hæredes exerceri placuit; cum in his quæstio principalis ablata pecunia moueatur. Vasq. controu. illust. cap. 96. nu. 25. in 4. & 5. limit. Gomez var. resol. tit. de delict. cap. 1. ex num. 78.* & alij adducti à *Reg. de Marin. lib. 2. resol. quotid. cap. 244. à num.* 3. plures enarrante casus, quod perpetuum non esse, aduertit idem *Reg. de Marin.* etiam *in add. ad R. Reuert. decis. 64. sub num.* 1. sed coarctari, vt non vlteriùs permittatur in crimine repetundarum, quàm si intra annum à die mortis delinquentis rei actio instituatur; & in peculatu infra quinquennium, quòd non admittit *R. Reuert. in ead. decis.* 64. quando agitur contrà hæredem Administratoris pro consequutione interesse damni ex causa administratæ pecuniæ passi, statuto tempore Fisco non solutæ: tunc enim obstringi hæredem ad illud, quod defunctus teneretur, si in humanis ageret, concludit; quod in hærede minore, idem *de Marin. ibidem num.* 2. restringit, itidemq; *Reg. Reuert. dec.* 440. *&* 516. ibiq; *de Marinis, Reg. Moles dec. 8. tit. de pæn. quib. ten. Offic. qui pecun. fiscal. retin.* & dixerant *Pichard. in §. non autem omnes, nu. 56. Inst. de perpet. & tempor. Decian. tom. 2. lib. 8. cap. 37.* quos refert *Consil. Vargas de syndic. to. 2. p. 7. consid. 10. lit. D. Clar. & Baiard. quæst. 51. num. 33.*

Cùr autem in priuatis delictis sola
129 litis contestatio sufficiat, vt pœna ad hæredes transeat; non ità in publicis, in quibus condemnatio requiritur? Ratio est: in priuatis agitur res priuatorum, eorumque fauore inductum est, vt sola litis contestatio satis sit: in publicis verò, agitur de pœna applicanda Fisco, atque adeò odiosa, ex eo, vel maximè, quia plerumque pecuniaria pœna accessoria est corporali, & restringitur, vt non, nisi sequuta condemnatione, debeatur ab hæredibus.

Hic non abs re foret quærere, an,
130 si pecuniaria pœna sit imposita cum clausula: *Ipso iure*, procedat, nec ne effatum *Modestini in d. l. ex iudiciorum*, exigentis ad hoc, vt transeat in hæredes, vt condemnatio fuerit sequuta? Dicendum est, condemnationem ab homine non requiri: quia tunc sententia censetur prolata ab ipso Iure, quod est plus, quàm ab homine, *Boss. in tit. de senten. num.* 47.

Non acquiescam tamen opinioni
131 *D. D. Hieron. Calà in tract. de visitation. Magistr. differt. 12. n.* 38. vbi inquit: *Nec vlla necessaria est sententia, qua declaretur, Magistratum crimen commisisse, aùt ipso viuente, aùt post eius mortem, vt pœnam incurrat; cum id lex præstet absque vllo facto hominis; vt aiunt innumeri DD. quos refert Clarus; sed dumtaxàt, vt legalis sententia exequi possit, & pœna exigi:* & paulò inferiùs *in num.* 39. subdit: *Itaque cum in aliquod crimen statuitur à lege pœna publicationis bonorum, ipso iure incurrenda, potest Princeps statim, ac aliquis deliquit in legem, pœnam illam concedere cuilibet, veluti rem propriam, & suo patrimonio accensam; nec expectandum est, vt declaretur, commissum fuisse crimen, cui pœna est imposita.*

Siquidem pœna imponitur ob deli-
132 ctum, & dicit, (vt aiunt Philosophi) relationem ad illud: adeòque si nullum adsit delictum, nulla aderit pœna; atqui idem est in Iure, non adesse, ac non probari: qua igitùr ratione possit Princeps pœnam irrogare absque eo, quòd declaretur, commissum fuisse crimen? Hinc est, quòd si priuatus ipso iure, & sic per sententiam Iuris, amoueatur beneficio ante, quàm sit probatum crimen, & declaratum per sententiam hominis, posset agere spolio, ait *Oldr. cons.* 189. *tribus de causis, num.* 3. *&* 4. quia licèt, quando pœna est imposita

ipso

ipso iure, non requiratur declaratio hominis quò ad substantiam, & qualitatem pœnæ; cum conticescat, cesseretq; vox hominis, vbi lex loquitur; requiritur tamen ad hoc nimirùm, vt dignoscatur, an pœna imposita crimini vindicet locũ, *Io. Andr. in cap. pro humani, de homic. in 6.* habetur enim in Iure cer-
133 titudo pœnæ pro tali crimine; deest in facto certitudo criminis pro tali pœna: adeòque necessaria est probatio. Idque procedere in qualibet publicatione bonorum, aliauè pecuniaria pœna, voluere *Cald. conf. 95. num. 3. in fine. Granett. conf. 212. num. 2. Schrader. de feud. tom. 1. 2. par. 9. princ. sect. 8. nu. 47. Garz. de benefic. cap. 10. num. 58. Bal. Affl. & Alvar. in tit. de feud. sine culp. nõ amitt.* idem *Affl. in const. si dubitatio, n. 14. de Graff. de effect. cleric. effec. 4. n. 8. R. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 130. ex n. 8.* exponens, quę dicatur sententia declaratoria, & quæ priuatiua? cum alijs, de quibus *D. Scoppa in annotat. ad Sarn. in praxi crimin. p. 1. cap. 9. ex n. 1.*
134 Et II. CC. aientes, pœnam impositam ipso iure, posse absque alia hominis declaratione exigi, intelligendi sunt; vel quando inducitur probatio naturalitèr ex contractu ob solum lapsum temporis, *Bald. conf. 301. in princ. & nu. 5. in fin. lib. 1.* vel quando delictum est notorium, *Gem. conf. 146. in fin. ver. pro hoc, Bald. conf. 250. ad euidentiam præmittendum, lib. 2. Franc. in cap. cum secundùm, §. confiscationis, de hæret. in 6. Bero. conf. 176. lib. 1. Abb. in cap. peruenit, il 2. num. 6. de appellat.* cum noto-
135 rium non habeat solùm vim sententię, sed, & rei iudicatæ, *Prapos. in d. cap. peruenit, num. 6.* vel tandèm quando liquidò crimen constaret Iudici, *Gem. conf. 146. in fin. ver. nec obstat,* in his enim casibus superflua esset probatio: atque id videtur sensisse *Glos. in l. nulli Officialium, in verb. Nulli, C. quor. appell. non recip.* dum redditura rationem, cùr non liceret Officiali à proprij Iudicis sententijs appellare? ait: *Quia verisimile non est, vt talis Iudex ferat contra eum sententiam, nisi clarè reperisset delictum.*

Robur verò præcipuum huic nostræ dat assertioni *Bonifacius Papa VIII. in cap. cum secundùm leges, 19. de hæret. in 6.* vbi cum hæreticorum bona decreuisset ipso iure confiscata, subdit: *Confiscationis tamen huiusmodi exequutio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aùt alios Dominos temporales, (iuxtà Gregorij Papæ prædecessoris nostri declarationem) antequàm per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.* Secus panderetur area irruendi gratis in hæredes, eorumque bona diripiendi, etiam quando nullum defuncti esset delictum, si nulla requireretur probatio delicti.

Nec dicat, ipsum etiam velle, requiri declaratoriam delicti ante exequutionem; sed nõ inde est, quòd Princeps non possit antea concedere eam pœnam, putà officium ex delicto amissum alteri. Nam occurritur, huiusmodi concessionem esse nugatoriam, & potuisse fieri etiam ante cogitatum delictum, nedùm post patratum: nimirùm sub conditione, vbi primò, & quando deliquerit, quæ suapte natura nihil ponit in esse; habitura tantùm vires, post quàm fuerit declaratum, commissum fuisse delictum.

Poterit tandèm hæres Officialis ac-
136 cusati instare, vt declaretur, defunctũ non deliquisse, & Iudex tenetur obstringitur ad euitandam illius infamiam, ex *l. filio, §. Seia, ff. de adimen. legat. Gomez de delict. cap. 1. num. 83. Baiard. ad Clar. in pract. crim. q. 51. n. 32.*

Superest disquirere, coràm quo Iu-
137 dice, & qua iudicij forma conueniendus sit hæres in ijs casibus, in quibus diximus, obligationem transire in hæredem? Quæ quidèm quæstiones cum sint plurimarum difficultatum circumseptæ sensibus, omnem nobis, nisi distinctionum gladio vtamur, his inuolucris euadendi rationem præripiet.

Duo igitùr, quod ad primum attinet quæsitum, casus sunt distinguendi: vel enim iudicium fuit iam cœptum, cum

eum Magistratu, qui vitam deinde cum morte commutauit, vel non.

Si cœptum: præuentio hæc ex communi omnium suffragio operatur, vt
138 hæres, qui alioquin immunis erat à Visitatoris iurisdictione, ei subijciatur, & coràm eo conueniri debeat: hæc verba *in l. hæres absens, in princ. ff. de iudic.* habet Vlpianus: *Hæres absens ibi defendendus est, vbi defunctus debuit*; sequitur *Barbos. in d. l. hæres absens, num. 121.* quia hic tunc conuenitur ex persona, non quidèm propria, sed defuncti, quem repræsentat, & cum quo censetur vna persona, *l. heredem 59. ff. de reg. iur.* Audiamus quid *in l. si is, qui Romæ 34. ff. de iudic.* hac de re sentiat *Iabolenus*: *Si is qui Romæ*, inquit, *iudicium acceperat, decessit; hæres eius, quamuis domicilium transmare habeat, Romæ tamen defendi debet: quia successit in eius locum, à quo hæres relictus est.* Nec iactitet, quòd sub illius propriæ prærogatiuæ clypeo securus est; siquidem, nulloque suo proprio priuilegio excusatur, clamitat *Vlpianus in l. hæres absens, ff. de indic.*

Cœptum autem dicitur iudicium, si
139 fuisset defunctus ad causam citatus, *Barbos. ibidem num. 24. & num. 143.* citatione enim inducitur præuentio, *l. si quis postea, ff. de indic.*

Igitùr, cum duos tantùm actus palàm efficiat de more Visitator; alterum quando, vbi primùm in Prouinciam deuenit, vt supra diximus in hoc eodem *rit. nu. 46.* edit publicum proclama in scriptis, quo Populum ad instituendas contrà Magistratum querelas accersit; alterum verò, quando absolutis, confectisq; processibus offensiuis, grauamina dat inquisitis. Ex primo actu, quem censeo succedere loco Inquisitionis Generalis, quæ fit in ordinarijs syndicatibus, potest profectò iudicium dici cœptum: censentur enim tunc Officiales citati per generalem illam citationem, sicuti ex secundo actu, datis grauaminibus, videtur posse dici lis contestata. Vnde colligitur, quòd si Officialem vocent Fata post primum actum, obstringitur eius hæres stare in iudicio coràm Visitatore: idque multò magis, si processum fuisset ad secundum, nimirùm si antè obitum data fuissent grauamina, vel præstita cautio extitisset.

Si verò iudicium non fuit cœptum;
140 quia ante quàm Visitator aduenerit in Prouinciam, vel ad primum actum fuerit progressus, suum Officialis obierit diem, non vna fuit omnium opinio. Alij in eam abierunt sententiam, hæredem non obstringendum coràm Visitatore; longè enim diuersa sunt, obligationem ex delicto defuncti transire in quibusdam casibus in hæredem: & teneri hæredem respondere coràm Iudice, cui non est suppositus, *Bald. in auth. quas actiones, num. 13. C. de Sacros. Eccles.* maximè inspecta extraordinaria ratione procedendi in visitationis iudicio in odium Officialium inducta per quasi contractum inhitum in susceptione muneris: quia sicuti fauor, vel priuilegium alicuius morte perimitur; nec hæres eo vti potest; ità odium morte extinguitur, neque afficit hæredem, *l. si pœna 20. & l. crimen 26. ff. de pœn.*

Alij verò senserunt, hæredem teneri respondere coràm Visitatore: quia cum publico omnium commodo dirigat gressus suos visitario; nè Magistratus, vel impunè ferant, vel alieno ditentur: eadem fauoris ratione militante, tàm si inspiciatur persona Officialis, quàm si hæredis; vtrumque ab eadem visitationis censura compesci, constringique par est: maximè quia visitatio quodammodo realitatem redolet: atque Officialium delicta potiùs, quàm personas insectetur.

Nobis autē placet secunda opinio;
141 tùm quia id videtur innuere generalis regula *tex. in d. l. hæres absens*; à qua, dum non constet oppositum, non est inconsultò recedendum, prout docuit *Iulianus in l. non possunt, ff. de legib.* dicens: *Non possunt omnes articuli singulatim, aut legibus, aut Senatus Consultis comprehendi; sed cum in aliquo casu sententia eorum manifesta est: is qui iurisdictioni præest, ad similia procedere,*

cedere, atque ità ius dicere debet; tùm
etiam, quia Magiſtratus poſt quàm
munus, vel depoſuit, vel compleuit,
arctatur ſubeſſe viſitationis iudicio,
licèt non ſit ampliùs ius dicens, *l.*
nemo poſt depoſiti, C. ubi de ratiocin. igi-
tùr, & hæres, qui cum repreſentat,
licèt non ſit ipſe Magiſtratus, *Surd.*
deciſ. 110. *num.* 3.

Quò verò ad iudicij formam, cum
142 in priuatis criminibus poſſit poſt li-
tem conteſtatam (quæ in viſitationis
iudicio fieri videtur, vt paulò ſuperius
diximus, cum dantur inquiſito graua-
mina) in hæredem pertranſire pœnalis
actio; exercenda ex tunc erit, licèt co-
ràm Viſitatore, iudicio tamen ordina-
rio, quaſi eſſet rei perſecutoria: calor
enim, qui in ipſummet Officialem in-
tendebatur, deferbuit, eo extincto; &
mutata perſona, mutari, æquum eſt,
iudicij formam, quamuis idem Iudex,
idemque iudicium perſeueret.

Multòque magis in publicis crimi-
143 nibus, cum iam ferè abſoluto pro-
ceſſu, nempe poſt ſequutam condem-
nationem tranſeat in hæredem actio:
ea enim, quæ ſupererit, ſcilicèt pro rei
iudicatæ exequutione, ordinario iu-
dicio conſumanda erit, *Calà de viſit.*
Magiſtr. differt. 14. *num.* 6.

Idque experimento in hac nuper-
144 rima viſitatione Regentis D. Dane-
ſis Caſati edocti ſumus: Sereniſſimus
enim noſter Rex ſuis literis Viſitatori
mandauit, vt poſthabita extraordi-
naria illa procedendi ratione, qua in
Magiſtratus viuentes Viſitatores de-
more vtuntur, legitimo ordinarij
iudicij tramite rem cum hæredibus
abſolueret: quarum literarum exem-
plum tranſcripſit *D. Calà adduct. diſ-*
ſert. 14. *num.* 27.

An autem iuſtitiæ Adminiſtri tene-
145 antur de patratis ab illorum Vxori-
bus, filijs, ac famulis? inquirunt DD.
& obſtringi ex facto filij, vxoris, ac fa-
miliæ, indixit *Imperator in l.* 1. *C. ad l.*
Iul. repet. ex *Larrea deciſ.* 48. & alijs no-
tat *Conſil. Prat. in Nicandro ex nu.* 619.
in nouiſſ. edit. Filius enim eſt verè Pa-
tris portio, in eoque eſt ſubſtantia, &
146 caro Patris, imò vnus eſt cum Patre,
Ariſt. lib. 1. *ethicor. cap.* 5. & notatur in
l. partit. 1. *tit.* 15. *par.* 2. ibi: *El padre è el*
fijo aſſi ſon como vna perſona, pues que
del es engendrado, è reſcribe ſu forma,
ac habetur *Math.* 1. *cap.* 3. ibi: *Reſurrexit*
Iudas, qui vocabatur Macabeus filius
eius pro eo. Vxor quoque vti de fami-
lia Viri, & cum eodem vna caro, &
corpus, ad *text. in l. quicunque, C. de re*
milit. cap. debitum, de bigam. & dixi in
rit. 301. *ex num.* 19. ac annuit *Cornel.*
Tacit. lib. 3. *annal.* §. 7. ibi: *Quoties re-*
petundarum aliqui arguerentur, plura
Vxoribus obiectari. Proinde eorum
factū Patri, Viro, & Hæro imputari, &
apertè in Vxore diſponitur *in l.* 4. §.
proficiſci, ff. de offic. Proconſul. ibi: *Profici-*
ſci autem Proconſulem meliùs quidem
eſt ſine Vxore, ſed, & cum Vxore poteſt;
dummodò ſciat Senatum, Cotta, & Meſ-
ſala Conſulibus cenſuiſſe, futurum, vt ſi
quid Vxores eorum, qui ad officia profi-
ciſcuntur, delinquerint: ab ipſis ratio,
& vindicta exigatur. Quem *text.* ex
multis politioris doctrinę Authoribus,
antiquitatis minime ignaris, exornat
Larrea cit. deciſ. 48. *num.* 5. ibiq; ex *Ba-*
ronio tom. 1. *annal. in anno vigeſimo oc-*
tauo Chriſti, notat, Pilatum primùm
Senatus Conſulti permiſſione vſum
fuiſſe, cum Proconſul Syriæ miſſus
fuit, & ex *S. Euang. Matthæi cap.* 27.
ibi: *Sedente autem illo pro Tribunali,*
miſit ad eum Vxor eius dicens: Nihil ti-
bi, & iuſto illi; duo conſtare deducun-
tur, Pilatum ſcilicèt ſecum Vxorem
duxiſſe, & quòd hæc quando Iudici
Marito rem iuſtiſſimam proponit, hu-
mano generi nocentiſſimum conſilium
exhibet, vt fuerat iſtud Vxoris iniqui
Iudicis Pilati, quæ, Dæmone dictante,
totius humani generis redemptionem
vitare tentauerat, eruditè proſequitur
Larrea loc. cit. nectens, hominem, qui
Magiſtratum obtinet, huic periculo ſe
obſtringere. Officialis enim officium
147 conſequens, & acceptans, quaſi con-
trahit cum Rege, qui hac lege Magi-
ſtratum concedit, vt ſcilicèt de facto
Vxoris, & ſuorum teneatur, ad *tex. in*
l. traditionibus, C. de pact. l. fin. C. de ſi-

deiusser. Vnde debet dicere suis, non
nouimus vos: nam alter efficitur, dum
officium assumit, *Cardin. Palcoti de
consult. Sacri Concistor. par. 3. quaest. 1.*
Confert insignis doctrina *Io: Lupi*
148 *Palat. Rubios de obtent. & retent. Regni
Nauarra* §. 5. vbi quòd ratione socie-
tatis occultè, & cum vnus ex coniugi-
bus poterat prohibere alterum, error,
& factum vnius imputatur alteri, & de
eo tenetur, cum videatur illnm appro-
bare: egregiè concinit effatum *Cassan.
ad Consuetud. Burgund. tit. des droicts
rubr. 4. §. in text.* ibi *s'elle n'est Mer-
cand. in princ.* quòd omnia, quæ de in-
stitore dicuntur, locum habent in mu-
liere, quæ si nupta publicè mercatur,
maritus pro mercatura obligatur, in-
sequuntur *Giurb. decis. 88. nu. 12. Cost.
de fact. scient. & ignorant. insp. 33. nu. 9.*
Accursius autem *super text. cit. §. pro-*
149 *ficisci, in gl. verb. ratio, & vindicta
exigatur*, quæsitum excitat, si scilicèt
Vxor subripiat numquid actione furti
Maritus Officialis conueniatur proptèr
suam culpam? (fundauerat enim su-
periùs eodem verbo *Maritum*, ex sua
culpa conueniri, quia nimirùm Vxo-
rem secum duxerat) *respondĕt quidam*
(addit *Accursius*) *quòd sic, nec tamen
infamatur, quia alieno nomine, licèt
propter suam culpam conueniatur, vt
infra, de ijs, qui notantur infamia, l.
furti, §. si quis alieno.* *Accursius* verò
suum præbens iudicium, ità quæsitum
determinat: *Tu dic tutiùs, vt in factum
actione, non furti teneatur. Item hac
habet locum in pecuniarijs; in crimina-
libus autem in ipsam vxorem datur iu-
dicium, vt argum. C. de iniur. l. fin.* Quod
Accursij placitum sequutns est *Larrea*
post alios *mem. loc. num. 23.* qui *num. 7.*
aliam subnectit rationem ex *Tacit. lib.
4. annal.* voluisse scilicèt Romanos ca-
uere, vt Magistratuum Vxores sint
continentes, minimeque rapaces, &
auaræ, quia non alitèr firmiùs, & cer-
tiùs consequi posse visum fuit, nisi
pro earum excessibus maritos pœnas
luere sanciebatur; alioquin (subiun-
git) facilè posset Magistratus per in-
terpositam personam impunè delin-
quere, arg. *text. in l. pupillus 5. §. sed si
per interpositam, l. quod dicimus 7. ff.
de author. tutor.*
Nec dicatur, hanc legem duritiem
150 in se continere: nam quamuis dura
est seruanda, semperque iure maio-
rem publicæ vtilitatis, quàm priuati
commodi rationem habitam fuisse, cer-
tum est: hoc namque, vt Officialis de
culpis Vxoris, &c. teneatur, ideò à Iu-
re sancitum esse, vt integræ iustitiæ ad-
ministratio exhibeatur, colligitur ex
eodem §. *proficisci*, adnotarunt *Anto-
nius Faber, Cuiac. Vualther. & Corras,*
à *Larrea* adducti *eod. num. 7. in fin. &
num. 25. in princ.* dicit, hoc ipsum priùs
Diuina lege sancitum, afferens locum
Tobia 2. num. 20. ibi: *Anna verò, Vxor
eius, ibat ad opus textrinum quotidie, &
de labore manuum suarum victum,
quem consequi poterat, deferebat; vnde
factum est, vt hadum caprarum accipiens,
detulisset domi cuius cum vocem, balan-
tis vir eius audisset, dixit: videte nè
fortè furtiuus sit, reddite eum Dominis
suis, quia non licet nobis, aùt edere ex
furto aliquid, aùt contingere.* Ex qui-
bus, & Sacræ Scripturæ præcepto mo-
nemur, non solùm nos circumspectos
esse debere in operibus proprijs; ve-
rùm etiam opera vxoris, filiorum, &
famulorum inspicere, vt optimè aduer-
tit *Bouadill. lib. 5. polit. num. 18. lit. B. &
F.* ibi: *Ni tampoco el corregidor cum-
ple con assistir el por su persona, si no
que tambien hà de tener presentes à sus
Officiales, por los quales, y por su Mu-
ger, y hijos (qui suelen aser otro Tri-
bunal,)* Officiales quippè virtutum
151 omnium ornamentũ sint, oportet, &
eos se debent ostendere, vt ornamen-
tum non accipere, sed dare ipsi digni-
tati videantur: quales enim sunt, tales
reliqui esse solent: filij namque à pa-
rentibus multa addiscunt, & exemplo
eorum à primis annis vitia ebibunt
plerumque, quæ ab illis accipiunt:
neque hoc latuit *Ciceronem de offic.* his
verbis: *Præceptis parentum imbuti ad
eorum consuetudinem, moresque dedu-
cimur.* Quam ab causam *Aristotil. po-
litica r. 7.* tradit, iuuenes esse custodien-
dos,

dos, adeò, vt nè dicant, neque audiant
malum, vel turpe aliquod, quia ex di-
cere, & audire aliquod turpe, de fa-
cili ſit fieri.

Mariti propterea ſedulò aduertant,
152 nè fœminæ modum excedant, ex
Tacit. lib. 3. annal. num. 6. Taſſon. de an-
teſ. verſ. 8. obſer. 2. ſub num. 1. Hæri
quoque habeant famulos, atque do-
meſticos, bonæ conditionis, & famæ
(qui ità in dubio præſumunrur, Bona-
coſ. de ſeru. & famul. q. 75. tom. 6. tract.
1. part. nam ſi viles nunquàm excuſan-
tur: quia cogitare poterat, eos mala
acturos, Felyn. in cap. Petrus, num. 7. de
homicid. Rub. decіſ. 90.) Animaduer-
tant luculentèr in eos, quid nempè
agunt, & inhibeant, nè quicquam ab
aliquo accipiant: cum eorum condi-
tio ſit, vt velint ſibi vngi palmas pe-
cunijs, promittentes operas ſuas pe-
nès Dominos in eorum fauorem, Rau-
denſ. reſponſ. 50. ex nu. 640. & maximè
reputant, ſibi eſſe licitum extorquere,
vbi vident Dominos extorquentes, ac
licere omnem quæſtum conſequi à
litigantibus, quem ab eis eripere poſ-
ſunt, Zabarel. in clem. nè in agro, §.
porro 4. notab. de ſtat. Monac. perbellè
Neuizan. in ſylu. nupt. rub. quomodo in-
ditandum, pag. 618. ampl. 8. Ad rem
Fragoſ. tom. 2. de regim. Reipub. diſp. 1.
de amor. mutuo parentum, ex §. 5.

Adiutor ſtudij alicuius Officialis ad
153 videndum proceſſus, atque iura par-
tium propoſita, licèt regularitèr non
ſubſit viſitationis poteſt de hoc idem
Officialis mulctari: cum ſit electa ſuæ
perſonæ induſtria, nec poteſt ſine ad-
miniſtrationis iuſtitię detrimento alie-
nam operam adhibere. Effugiat prop-
terea Iudex familiaritatem, nimiamq;
adhærentiam cum omnibus: nam vt
Plutarc. in politic. ſolent amicitia plera-
que iuſta, & recta ſubuertere, quod ho-
mines Rempublicam adminiſtrantes, vt
potè affectu, & mollitie occupatos ſæpe-
numero à via recti Iudicij deduci con-
tingat: potiſſimùm cum perſonis hu-
iuſmodi farinæ, vt poſt Angel. aduer-
tunt Raudenſ. reſp. 50. num. 273. Paris
de ſyndic. verb. corruptio, num. 12. ac
Muſtatell. in prax. tit. de Iudic. corrupt.
num. 23. verbaque reſcribit Mucc. ad
Sanfelic. deciſ. 45. nu. 7. qui in deciſ. 80.
nu. 32. alia ad rem notat.

Quòd verò qui à ſecretis ſunt D.
154 Proregis, Viſitationi non ſint obno-
xij, ſcribit Reg. de Marin. lib. 2. reſol.
cap. 244. num. 1.

Neque hiſce in caſibus ignorantia
155 excuſat; imò ſcientia iuſtitiæ Admi-
niſtri præſumitur, ad text. in l. conſenſu,
§. ſuper, C. de repud. & ex multis Prat.
in Nicand. ex num. 116. Coſt. de fact.
ſcient. & ignorant. inſpect. 73. & quan-
do lex præſumit, & ſuper præſumpto
ſtatuit, regularitèr non admittit pro-
bationem in contrarium, quia veluti
ſuper certo determinat, vt diſſerit
Alex. Turamin. ſuper comment. ad l. non
puto, par. 2. nu. 13. ff. de iur. fiſci, Maxime
exiſtentibus indicijs, & mala fama
Officialis; qua de re videndi Caſtill.
decr. 164. n. 31. lib. 2. de Medices conſ. 143.
nu. 33. & Rauden. reſpon. 50. ex nu. 640.

His optimè concinit lex Hiſpana
à Larrea, num. 9. relata, ibi: Aunque
digan, que no lo ſupieron. Non enim
dixerunt Legiſlatores illi prudentes,
quamuis neſciant Officiales, ſed quam-
uis dicant, ſe neſcire, quia ſcilicèt ſciē-
tia præſumitur, quæ etiam ſi abeſſet,
156 culpa adeſt. Scientiam autem conie-
cturis probari, optimè dixit Bald. lib.
1. conſ. 391. num. 1. Conar. in cap. filius
noſter, num. 1. de teſtam. Caualcan. lib. 1.
dec. 36. n. 27. Menoch. lib. 1. caſ. 89. n. 17.
Giurba conſ. crim. 58. & alij, apùd Lar-
ream nu. 11. & n. 23. vbi quòd quando
Maritus patitur, Vxorem negotia do-
mus exercere, probata dicatur ſcien-
tia. Et occluditur hic ſermo aureis
verbis Prag. 4. de muner. Official. ibi: 1. à
ſuam domum, & familiam habeant cor-
rectam, & moderatam, vt ex ipſorum
moderatione, & honeſtate, omnes ipſorum
Iudicum integritatem intelligant: nam
illis contrariū facientibus, non immeritò
eorumdē defectus, & culpa poſſent ipſis Iu-
dicibus imputari. Super qua Prag. ad rem
ſcripſit R. Rouit. & Addit. hoc aduertit,
& Zappul. in pragm. 5. §. 18. de admiſt.
Vniuerſ. ac in theſi propoſita reſpondi,

licere Principi statuere, vt Vir teneatur pro Vxore,& è contra,&c.ex *text. in l. 1.C.de omn. agro deserto,lib.11.& in l. fin.C.de Primipil.lib.12.*ac *Bar.in tract. repraesaliarum, in 3. quaest.1.par. quaest.princ.*

Exhibentes autem hos familiares
157 immunes esse à pœna, monuit *Imperator in l. 1.§.fin.& ll.seq.de public.Bar. in l. 1.ff. ad l. Iul. repet.* & generalitèr per *Beroum in tractat. 1.num.4.de rest. spoliat. Franc.Marc.decis.423.num.13. p. 1. Decian.cons.4.nu.62.vol.3.Guazzin. defens. reor. cap. 2. num. 3. Tusc. lit. O. conclus. 99.num.33.Roman.cons. 11.in fin. Maur. alleg.93.num.12.p.1. Reg.Rouit. decis.79.nu.4.Reg.Constant. in l.nullus 60.C.de Decur.lib.10.nu.68. Reg. Galeot.respons.fiscal.11.R.Reuert. decis.206.& Raudens. cit.resp.50.num. 656.* videnda exarata ab *Ann. alleg. 33.* quem refert *Praesul Ricc. collect. 1816.* & à nobis in *rit. 2. sub num.48. vers. itidem*, quem locum memorat *D.Regens de Philippo differt. fiscal. 14. nu. 38.* atq; *Thesaur.decis.83.* testatur, illius Senatus arresto fuisse Dominum in pecuniaria pœna mulctatum pro verberibus illatis baculo à suo famulo eo præsente; non tamen ad illius exhibitionem, licèt sciente Hæro aufugisset hic enim est à famulo defendendus, vt aduertit *Viu. decis. 371.*

Pro huius partis, quæ ad personas
158 pertinet, coronide, non pigeat hic ad trutinam reuocare: quando quis inquiri non posset, & inquiritur à Visitatore; an ex eo, quòd nihil opposuerit, imò,& grauaminibus datis fortasse responderit, censeatur Visitatoris iurisdictionem prorogasse? Et licèt communis omnium sit opinio, criminalem iurisdictionem posse prorogari, vt ait *Clar. §.fin.quaest.42.DD.in l 1.ff. de iudic. Soccin. in cap.significasti, num. 36. de for.compet.Farinac.quaest.7.nu.4.* Abnuendum tamen est: cum Visitatoris iurisdictio vires sumat à secreto Regis mandato; atq; adeò potuit fortasse iustè credere inquisitus, Visitatorem potuisse inquirere, si inquirebat. Quamobrem cum non censeatur consentire, qui errat, *l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. Iudic.* error hic prorogationem eliminat, *l.2.ff.de iudic. Decian. d.cap.23.num.3.Maran.de ord. iudic. p. 4. dist.2.num. 15.* Insupèr ista
159 iurisdictionis prorogatio,etiam vero cõsensu vallata, nullius foret momenti: cum iurisdictio delegata, qualis est illa Visitatoris, ad alias personas non expressas in rescripto, etiam partibus annuentibus, extendi nequeat, *Abb.in cap. P. & G. de offic. Deleg. Baiard. ad Clar. qu.42.num.8.*

Non negauerim tamèn, posse Re-
160 gem, huiusmodi processum defectu iurisdictionis claudicantem roborare, ità vt sententia sequi ritè possit, *text. in cap.ad petitionem,de accusat.*vbi sententia post declinatoriam nulla futura fuisset ex defectu iurisdictionis, *Glos. in cap. nullus alterius, in fin.vers.solus tamẽ Princeps,9.q.2,Bald.in l.rescripto, C. de precib. Imper. offeren.in fin.Isern. in cap.1.num. 4.in fin.de vasall.decrep. aetat.* si rectè cœtera fuissent instructa, quò ad merita, & pars fuisset citata, ac se defenderit: secùs si vel nulla citatio præcessisset, vel nequiuerit se
161 tueri,quia tunc foret iuris naturalis defectus,quem Principis vires nequeunt supplere, *Abb. in cap.ea, qua,num. 9.& cap.cum olim,num.22. & 24.Clem. pastoralis, vers. caeterùm defectus, de sent.& re iudic.* atque adeò si pars opposuerit declinatoriam, & freta huius exceptionis clypeo, cœteras neglexerit proponere: processus,vel nullo pacto esset confirmandus, vel certè post nullitatem sanatam, danda ei foret area ad se defendendum; nè remedio, authoritateque Iuris se se deceptam vocitaret.

Egimus iam de personis, quæ, vt
162 rebus digniores natura, fas fuit, & iure ordinis præcedere. Iam dudum ad se se vocant calamum delicta: frustra enim fureret Visitator, si hæc abessent, quæ sunt materia visitationis: vt autem clariùs innotescant; ea ad quosdam veluti fontes, reduci, operæ pretium erit. Potest igitur in
163 Magistratu considerari dolus,lata,leuis,

uis, ac leuissima culpa: ad quæ optimè reducuntur querelæ, quæ possunt contrà eum institui: nimirùm de fraude, corruptione, furtis, barattaria, concussione de nõ obseruato Iure Patrio, de nimia negligentia, denegata, vel retardata iustitia, & huiusmodi, quæ perstringuntur *in l. vn. C. vt omn. Iud. tàm ciuil. quàm milit. Auth. vt Iud. sin. quoq. suffrag. Auth. sed nouo iure, C. de pœnis Iud. qui mal. iud. l. fin. l. omnes, C. ad l. Iul. repetun. l. 1. l. Iulia, l. vel quò magis, l. eandem legem, l. lex Iulia, ff. eod.*

Quid sit lata culpa, leuis, vel leuissima? nè plus æquo prolixior sim, & plus quàm oporteat: vide luculentiùs differentem *Farinac. quæst. 88. ex num. 53.* ac *Prat. in Nicandro fol. 49.* & ex Theologis *Sayr. lib. 10. in claui tract. 3. cap. 1. ex num. 9.*

De leuissima culpa minimè tenetur
164 Magistratus, etiam si ciuiliter ageretur, *Menoch. de arbitr. cas. 339. nu. 21. Farinac. vol. 3. quæst. 111. nu. 186. Bald. in cap. 1. §. Iudicis, tit. de pac. iuram. firmand.* non enim debet pro quouis leuissimo errore, vel pœnas subire, vel molestias perpeti, *Boss. tit. de Official. corrupt. nu. 35. Gram. consf. crim. 54. n. 3.*

De leui obstringitur, si agatur ciui-
165 litèr, nimirùm ad damna, & interesse: ità tamen, vt teneatur parti, non ad totale quidem interesse; sed pro modo culpæ, *In quantum de ea re æquum religioni Iudicantis visum fuerit*, ait *tex. in l. fin. ff. de var. & extraor. cognit. Menoch. consf. 339. & cas. 347. Paris de Put. in verb. negligentia, cap. 1. num. 16. Catald. de syndic. num. 69. Farinac. quæst. 111. num. 443. cum seqq. & quæst. 87. nu. 78.* Quid autem sit, teneri *in quantum æquum religioni Iudicantis visum fuerit?* & quò tenus extendatur hoc arbitrium? vide *Glos. in §. 1. Instit. de obligat. quæ ex quas. delict. nasc. & Farinac. cit. quæst. 111. num. 444.*

Ac licèt nonnulli putarint, hanc ob-
166 ligationem ex leui pro modo culpæ, & *in quantum æquum religioni Iudicantis visum fuerit*, limitandam esse in Procuratore Cæsaris, Primò ex *tex. in l. quicquid, C. arbitr. tutel.* vbi Minorum Curatores ex leui tenẽtur ad totale interesse, ibi: *Quicquid Tutoris dolo, vel lata culpa, aùt leui, seù Curatoris, minores amiserint; vel cum possent, non acquisierint: hoc in tutela, seù negociorum gestorum vtile iudicium venire, non est incerti iuris.* Secundò per *text. in l. non similitèr 4. ff. de Magistr. conuen.* vbi Magistratus dans tutorem succedit in omne periculum; licèt non ità eius hæres, ibi: *Non similitèr tenentur hæredes Magistratuum, vt ipsi tenentur; nam nec hæres Tutoris, negligentia nomine tenetur. Nam Magistratus quidem in omne periculum succedit: hæres ipsius dolo proxima culpa succedaneus est.* Postremò per *tex. in l. fin. ff. de administr. rer. ad Ciuit. pertinen. in princ.* vbi Administrator Ciuitatis cõuenitur in damnum sortis: & generalitèr *Eum, qui pro aliis non ex contractu, sed ex officio, quod administrauerit, conuenitur; in damnum sortis subsistiti solere*, ait *tex. in l. Lucius Titius, 21. ff. ad municip.* atque adeò paritèr æquum esse, vt Cęsaris Procurator, nè deterioris conditionis censeatur fiscus, quàm priuatus; ad totale interesse pro fisco, omneque sortis periculum succedat.

Attamen teneri tantùm etiam Pro-
167 curatorem Cæsaris pro modo culpæ, & *in quantum æquum religioni Iudicantis visum fuerit*, potest optimè suaderi: quia cum nõ teneatur ex contractu, *l. Lucius, ff. ad municip.* vel quasi, *Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 7. num. 35.* sed tantùm ex officio, negligentiaque in eo admissa, quasi in pœnam, *l. Imperator, 11. ff. ad municipal.* ibi: *Quoniam collega quidem negligentia, ac pœna causa conuenitur, l. fin. ff. de admin. rer. ad Ciuit. pertin.* ibi: *Item rescripserunt, curatores, si negligentèr in distrahendis bonis se gesserint, in simplum teneri; si per fraudem, teneri in duplum, nec ad hæredes eorum pœnam transire*: atque adeò ex maleficio, quia aliquid peccauit, *l. ex maleficio, §. si quis absentis, ff. de oblig. & action.* si tenetur ad interesse fisco, quasi parti, in pœnam: si respectu partis est leuis culpa, mitiùs punienda, *Farinac. quæst. 87. num. 87.* cum

cum seqq. respectu fisci erit etiam leuis culpa, mitiùs punienda: cum pro modo culpæ statui debeat pœna, *l. milites, ff. de custod. reor.* Ideòque si pro leui culpa tenetur quis parti ad interesse, *in quantum de ea re aquum religioni Iudicantis visum fuerit:* ità etiam tenebitur Cæsaris Procurator fisco: eum non sit pro eo aliquid hac de re peculiaritèr in Iure constitutum.

Non vrget *tex. in d. l. quiquid,* vbi
168 Curator tenetur ex leui ad totale interesse: quia Curator conuenitur ex quasi contractu, *l. ex maleficijs, 4. §. tutela quoq; ff. de action. & oblig.* Neque *tex. in d. l. non similitèr*: nam eadem in Magistratum datur actio, quæ competit in Curatores, *l. fin. ff. de Magistr. conuen.* Procurator autem Cæsaris, vt supra tetigimus, conuenitur ex quasi maleficio; vnde longè dispar est ratio.

Minus obest *tex. in d. l. fin.* vbi ait:
169 *In damnū fortis substitui solere*; quia huiusmodi Curatores non sunt Magistratus, eum careant tùm dignitate, tùm iurisdictione, *l. cura, l. cuius muneris, ff. de muner. & honor.* quapropter, & hoc aduersariorum fundamentum nutat.

De lata culpa, & dolo, nulli dubium
170 est, quòd teneatur ad damna, & interesse insolidum Magistratus; & tunc agi potest contrà eum, etiam criminalitèr, *Bart. in l. respiciendum, num. 4. vers. de lata, ff. de pœn. & in l. 1. sub n. 3. ff. de legib. Anchar. in cap. 2. num. 2. vers. de lata enim, de Constit. Clar. in pract. §. homicidium, vers. culpa dicitur, Ossasc. decis. Pedem. 104. num. 5.* licèt mitiùs puniatur lata culpa, quàm dolus, *Cyn. in l. si quis non dicam, in fin. vers. secundo casu, C. de Episc. & Cleric. Bart. in l. 1. num. 3. in princ. & vers. secundo casu, ff. de legib. & in l. lege Cornelia, ff. de sicar. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 324. n. 12. Mucci ad Sanfelic. decis. 46. n. 10.*

Quæ autem culpa erit, si Iudex, qui
171 duos sales habeat, oportet, scientiæ nimirùm, & conscientiæ, *Bald. in l. 2. n. 7. C. de sent. ex breu. recitan. R. Rouit. in Rub. prag. de sale vend. n. 7. Capiblanc. de Baron. p. 1. pragm. 3. ex n. 131.* erroneam ferat sententiam ex imperitia?

Dicendum est, vel error contingit
172 ex titubatione: putà quia, eum essent eadem de re scissi studia in contraria Doctores, reliquerunt in ancipiti, quæ foret verior opinio? & adhæsit vni Iudex, etsi alter ipso diligentior abiturus in oppositum fuisset: & est leuissima culpa, *Bald. in cap. 1. §. Iudices, nu. 4. de pac. iur. firm. & in l. obseruare, §. proficisci, quæst. 50. de offic. Proconsul.* quia hęc Iuris ignorantia ęquiparatur ignorantiæ facti, quæ excusat, *cap. 1. de postul. Felin. in cap. de quarta, nu. 27. de præscript.* adeòq; non est vlla in syndicatu molestia afficiendus, *Menoch. de arbitr. cas. 339. nu. 20.* Vel error accidit ex mera Iuris imperitia, & est culpa leuis; ex qua damnabitur Iudex ad partis interesse: *In quantum (ait tex. in l. fin. ff. de var. & extraor. cogn.) de ea re aquum religioni Iudicantis visum fuerit, Bald. in rubr. C. de pœn. Iud. qui mal. Iud.* Vel demum errorem crassa, supinaq; ignorantia peperit, & erit lata culpa, ex qua insolidum parti tenebitur Iudex, *Alex. in l. 4. §. eum, in fin. ff. de damn. infect.* etiam si pars potuisset appellare, *Bart. in l. item si quis, num. 3. ff. de alien. ind. mut. caus. fact. Bald. in d. cap. 1. §. Iudices, num. 7.* imò appellasset, *Menoch. de arbitr. cas. 339. num. 13.* & quia propè huiusmodi culpa accedit ad dolum, *Farinac. quæst. 88. num. 60.* criminalitèr etiam Iudex plectetur, *Farinac. quæst. 87. num. 45. & quæst. 90. num. 100. cum seq. & quæst. 111. num. 484.*

In dubio autem in Iudice iniustè iu-
173 dicante præsumitur potiùs lata culpa, quàm dolus, *Bald. in l. obseruare, §. proficisci, quæst. 29. num. 24. ff. de offic. Proconf. Menoch. præsumpt. 23. num. 31. & præsump. 3. num. 31. cum seqq. lib. 6. Grauett. consf. 847. num. 3. Boss. tit. de Offic. corrupt. nu. 19. Farinac. quæst. 111. num. 381. & 481. & quæst. 37. num. 121.* nisi Iudex esset, vt plurimùm diligens, *Menoch. d. lib. præsump. 22. num. 4. Farinac. d. quæst. 111. num. 385.*

Solùm autem syndicatur Magistra-
174 tus de dolo, & lata culpa: nimirùm, de

de furto, barattatia, atque illicitis ex-
torſionibus; neglectis omninò culpa
leuiſſima, & leui: & ità ſeruare pra-
xim, ait Iaſ. in l. 1. num. 11. C. vt omn.
Iud. Boſſ. in tit. de Offic. corrupt. pecun. nu.
26. Catald. de ſyndic. quæſt. 13. & 265.
Amad. de ſynd. num. 136. in fin. Paris
eod. tract. verb. Lis ſua, pag. 392. Gran.
conſ. crim. 34. num. 11. Clar. §. fin. quæſt.
73. verſ. idem Iudex, Bouadill. in polit.
lib. 5. cap. 3. Ioſeph. Ludou. deciſ. Lucen. 1.
num. 50. & deciſ. 3. num. 39. Farinac.
quæſt. 111. num. 425. & num. 572. Ba-
iard. ad Clar. q. 73. n. 36. Cardin. Alban.
conſ. 5. Bertaz. conſ. 71. num. 4. & conſ.
81. ſub num. 2. Raudenſ. conſ. 49. nu. 91.
Leonin. conſ. 57. ſub num. 11. Carrab. in
tract. Syndic. ſingul. 91. & 95. Gramm.
conſ. crim. 54. num. 11. Maſtrill. lib. 6.
cap. 8. num. 80.

Lata tamen culpa, & dolus, vt ſint
175 viſitationis materia, patrari debent
in officio: nec ſatis eſt, quòd fuerint
commiſſa ab Officiali, argumento text.
in l. debet, ff. naut. caup. ſtabul. vbi Vlpia-
nùs dicens, quòd tenetur Exercitor
omnium nautarum ſuorum factum præ-
ſtare, cum ipſe eos ſuo periculo adhi-
buerit, ſubdit: Sed non aliàs præſtat,
quàm ſi in ipſa naui datum ſit. Cæte-
rùm ſi extra nauim; licèt à nautis, non
præſtabit; & ità hunc textum explicat
Anton. Fab. in ration. ad eumdem text.
dicens: Prætor eam actionem non com-
parauit aduersùs nautas, niſi quatenùs
nautæ ſunt: nec contrà caupones, vel ſta-
bularios, niſi quatenùs caupones, vel ſta-
bularij ſint; vndè non tenetur, ſi in do-
mum ſuam, quam in Vrbe habet, aliquas
merces immitti paſſus ſit: quia licèt nau-
ta ſit, non tamen fecit tanquàm nauta.
Baiard. ad Clar. cit. quæſt. 73. ex num. 1.

Vt igitùr notio ſit Viſitatoris, com-
176 mitti debet delictum ab Officiali,
tanquàm Officiali (vt Philoſophorum
diſtinctione vtar) ab Officiali redupli-
catiuè, non quidem ſpecificatiuè. Qua-
propter optimè ad rem reſpondit Bald.
in l. 4. §. proficiſci, nu. 3. de offic. Proconſ.
Quæro de quibus rebus ſyndicetur? Re-
ſpondeo de commiſſis prætextu officij, pu-
tà de ſententijs malè latis, de barattarijs,
& ſimilibus. Sin autem delinquunt ex-
tra officium: putà adulterando, dicit
Guillelmus, quòd hoc non pertinet ad
Syndicatores, ſed proceditur contrà eum,
tanquàm contrà quemlibet priuatum ibi
delinquentem. Duplicis enim perſo-
næ vice fungitur Officialis, ſeù ſub du-
plici formalitate, vt aiunt Philoſophi,
conſiderari poteſt: nimirùm, vel tan-
quàm perſona priuata, vel tanquàm
Magiſtratum gerens. Hinc ſi Officia-
lis alicui delicto ſe immiſcuerit, tan-
quàm Magiſtratum gerens, Viſitatori;
ſi tanquàm perſona priuata, Iudici or-
dinario diſcutiendus erit, Larr. deciſ.
98. num. 62.

Quando autem delictum dicatur pa-
177 tratum in officio, vel eius ratione?
videto Parid. de Put. de ſynd. tit. Iudices
ad ſyndicandum qui ſint, cap. 1. num. 8.
verſ. & dixit: & in verb. Officialis of-
fenſa, num. 9. verſ niſi adulteraret.

In dubio negandum eſt, patratum
178 in officio fuiſſe, vt maius delictum
in ambiguis excludatur, Maſtrill. de
indult. gener. cap. 40. in fin. & cap. 36. n.
22. Roland. à Vall. conſ. 1. num. 36.
vol. 3. & diximus in rit. 49. ex num. 7.
lib. 1. Magiſtratus enim religio atrox
reddit delictum, quod leuiſſimum eſ-
ſet; imò quod nè delictum quidem
eſſet in priuato. Hinc grauior pœna
conſtituẽda eſt in hos, qui noſtri iuris
ſunt, & noſtra debẽt cuſtodire manda-
ta, ait tex. in l. 1. C. de cõductorib. lib. 12.

Quid etenim eſt, quod magis homi-
179 ni liceat, quàm emere, atq; mercari,
donata accipere, vxorem ducere? quid
his honeſtiùs? quid ad humanæ ſocie-
tatis conditionem aptiùs? & tamen eſt
ſola Maieſtate poſſit quis eſſe terribi-
lis, vt ait text. in l. 2. ff. ſi rect. prouinc.
poteſt Magiſtratus in ea, quã admini-
ſtrat Prouincia, emere immobilia; ſecùs
infirmatur contractus, tex. eſt in l. non
aufertur, §. quò ad Præſides, ff. de iure fi-
ſci, Bouadill. in polit. lib. 2. cap. 12. nu.
39. cum ſeqq. Iſern. & Afflict. in cap. 1.
§. ſi verò, de feud. guard. Peregr. de iur.
fiſc. lib. 4. tit. 7. num. 9. Nouar. grauam.
101. lib. 2. num. 6. Ricc. collect. deciſ.
4196. par. 9. Maſtrill. de Magiſtrat. lib.
6. cap.

6.cap.10. num.12.Carleual.de indic.lib. 1.disput.3.ex nu.6. Quod ad Magistratus tantùm temporaneos coarctat *Peregr.loc.cit.*esset enim graue nimis,non posse perpetuò Officialem contrahere in loco, vbi munus exercet. Hinc est, quòd placuerit multis, dispositionem huius *textus* inductam opposita consuetudine inoleuisse, *Osasc. decis.140. num. 14. vers.4.dicitur, Pract.Papien. in form.libell.in act.real.in verb.veris, & legitimis,nu.26.* etiam quò ad temporaneos, *Paschal. de patr. potest. p.1. cap. 4. num. 13. Petr. Gerard. de Petr. Sanct. singul.100.num.26.Reg.de Ponte de potest. Proreg. tit.de elect.offic.§.7. num.7.& cons.49.ex nu.39.lib.1.* dummodò non contrahat cum litigante in actu, quod etiam prohibet perpetuis *Rip. respons. 1. num.4.tit.de diuers.rescript.*Et caueat summoperè emere aliquid ex illis, quæ sui muneris authoritate dat venum, *l.non licèt, 46. ff. de contrah. empt.* ibi: *Non licèt ex officio, quod administrat quis emere*: & paulò inferiùs: *& hoc ad Procuratorem quoq; Cæsaris pertinet, l.qui officij, l.si emptione,§.fin.ff.cit.tit.Bart.in l.non aufertur, §. quod à Præside, ff.de iur.fisc.Menoch. de arbitr.cas.459.num.15.*nec per personam quidem nominandam, *l. iuxta, 2.C.de suscept.lib.10.*

Multò minus donationes accipere,
180 *l. 5. C. de contract. Iudic.* maximè in Regno per *pragm. sub tit. de munerib. Official.*nec antidorales quidem,vel ex causa de præterito: putà patrocinij præstiti ante Magistratum adeptum, nè sternatur via fraudibus, *Tiraq.in l. si vnquam, verb. donatione,num.57.C. de reuoc.donat.*nec contrahere,ex *const. Regn.Communitèr, Anut meus ad Capyc. decis.209.nu.6.in non.*Non tamen prohibetur acceptare donationes ex vltimis voluntatibus, *l. non dubium, 6. C. de testam.* ibi: *Non dubium, nec incertum est, sicùt Imperatoribus, ità qualibet dignitate, vel potestate decoratis viris, tàm hæreditatem, quàm legatum, seù fideicommissum relinquere posse, l.Iulianus, l. 2.ff.de indic.Alber.in l.vn.nu.2. C. de contr. Iudic.* quia cum sint reuocabiles, non impellunt Iudicem ad iniusta; & cessat ratio prohibitionis, etiam in Regno. Neque obstat *pragm.* quia,vt patet ex *rubr.* loquitur *de muneribus*, adeòque irreuocabilibus, *Franch.decis.493.*

Nec demum vxorem ducere, non
181 obtenta Principis venia, vel natas nuptui dare, *l. si quis officium 38. ff. de rit. nuptiar. l.1.C.si Rect.Prouin.*& eadem disponit *Const.communitèr,*quam non militare quò ad matrimonia, *Affl. ibidem nu.3.*aduertit, & de Iure communi matrimonia alitèr facta non irritari, notat *Bouadill.in polit.lib.2.c.12. n.35.& Capiblãc.de Baron.prag.9.n.49.*

Verùm non comprehendi sub me-
182 moratis IuribusOfficiales vtiles Dominos, & Barones recipientes donatiua ab Vniuersitatibus,in consessu doctissimorum Virorum fuit conclusum, siquidem illa sermonem habent in genere de Officialibus; Baro autem in causis Vniuersitatis suæ, vti Officialis Iudex interuenire non potest, non solùm tanquàm Dominus, iuxtà scripta *à Parid. de Put. in tractatu de Syndic. verb. suspicio,num. 10. vers. vel si Canonicus ibi dominus actoris*; sed quia
183 Baro est primus Ciuis,vt in *prag.12. de Baron.*& dixi in *rit.301.*& tanquàm Ciuis Iudex esse non potest, *l.3. C. de diuers. offic. lib. 12. Reuit.prag.9.§.ità statuimus,num.4.de offic.Iudic.*& notaui in *rit.63.num.7.lib.1.* quem locum refert *Reg. de Philippo differt. fiscal. 29. num. 19.* si non Iudex licitè potest recipere munera, vt expressè sanxit altera *prag. 5.eod.tit.de muner.* Prætereà donatiuum non fuit simplex, sed antidorale ob indultum concessum, confirmationem capitulorum, & pandectæ, concessionis Cameræ reseruatæ,
184 ex qua Camera Vniuersitas fit immunis ab onere hospitandi Milites,& contribuendi in pecunia, *de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. §. 6.num.17.* Imò Officialibus ipsis in recompensationem non prohiberur accipere, *Bald. cons. 297. num. 1. lib. 5. Decian.tract. crim. lib. 8. cap. 40.num.2.tom.2.Mastrill. lib. 6.cap. 10.num.33.ex Bart.&*

Re-

Roman. in l. Aquilius Regulus, ff. de donat. Dec. & Iaſ. in l. in principalib. in 4. & 6. fallent. ff. ſi cert. petat. Ricc. deciſ. 191. *collect.* 1150. *ac collect.* 2040. & 4163. *Gabed. deciſ. Luſit.* 8. conſtito tamen de meritis, *Capiblanc. de Baron. nu.* 41. proinde *Prag.* 1. cœteraque Iura minime huiuſmodi complectūtur caſum. Quin donatiuum continebat clauſulã, reſeruato Regio aſſenſu, qui ſi fuerit impartitus iuxtà motē, accedente S.C. decreto lato vi reſcripti Excell. Domini in Collaterali Conſilio, quòd S.C. prouideret de decreto, quo declaretur expedire Vniuerſitati, & præſtatur authoritas eiuſdem S.C. *de Franch. dec.* 302. *n.* 12. omne tollit obſtaculum, & ſi non fuerit obtentus, cum actus fuerit conditionalis, eſt reſolutiuus in pendēti, & quidèm excuſat ab offenſione, & caducitate, *Affl. in cap. feudum, n.* 10. *verſ. ſed poſſet reſponderi, ſi de feud. fuerit controuerſ. Frecc. lib.* 2. *de ſubfeud. q.* 30. *n.* 4. *D. Octau. Corſetus conſ. feudal.* 1. *nu.* 2. *in fin. & nu.* 3. & proinde iſthæc donatio non purificata, inualida abſq; aſſenſu, ac reſolutiua, & excuſat, atq; minimè poteſt cōprehēdi ſub *cit. Prag.* 1. ac ſimilibus, quę expreſsè prohibent accipere, & ſic quando cum effectu accipitur; de qua te dixi in *rit.* 273. *n.* 180.

185 Eò magis Iure noſtro Patrio, illis interdicitur mercaturam exercere, pœnis indictis in *Conſtit. communitèr, ſub tit. de prohib. Curial. commerc. & in pragm.* 1. *de mercat. Official. prohib.* non modò in maioribus, ſed in minoribus quoque Magiſtratibus, in *cap.* 38. *inter cap. & priuil. Neap. anno* 1507. *ac pragm.* 14. §. 5. *de Official. & quæ ijs probib.* alijſque perſonis recenſitis à *Reg. de Philippo fiſcal. differt.* 30. *ex num.* 71. prout idem eſſe in Gallia cautum ait *Guglielm. de Benedic.* relatus à *Rouito in eadem pragm.* 1. *num.* 1. Nam de iure Cęſareo, Magiſtratibus perpetuis inhibitio hæc non reperitur, *Affl. in cit. Conſt. communitèr, n.* 1. & poſt alios, firmat *R. Io: Ant. Lanar. conſ.* 43. *ex num.* 16. plura notans, nempè *num.* 33. municipalia Iura mercaturam vetantia minime fuiſſe vſu recepta, imò

186 aboleuiſſe; illotū verba eſſe reſtricta ad locum, in quo officium perſonalitèr exercet Officialis; non reſpectu aliorum locorum, etiam, ſi in dictis locis poſſet habere iuriſdictionem, ex *Affl.* effato in *cit. Conſtit. communitèr, nu.* 1. perpendens *text. in cap. vt litigantes, & cap. cum Epiſcopi. de offic. Ordin. in* 6. quibus ſancitur, Archiepiſcopum exercere officium ſuum, tanquàm Metropolitanum in ſua Ciuitate, non autem in Prouincia ſibi Metropolitana ſubdita, confertq; *Andr. de Iſern. in cap.* 1. §. *pro mercede, verſ. per hac, de feud. guard.*

187 Vlteriùs non comprehendi Regios Conſiliarios, dicebant alij, iuriſdictionem ordinariam non habentes; ſicuti Iudices M. C. V. *Carauita in rit.* 265. *num.* 28. qui valent abſque aliqua commiſſione in qualibet re procedere; & ſicuti inter Conſiliarios cauſæ delegantur, ità inter Iudices diſtribuuntur; imò in illis non cadit prorogatio Iuriſdictionis, adeò quòd ſi ali-

188 cuius cauſę delegatio non appareat, acta coràm Conſiliarijs facta, nullitati ſubiacent, & tangit *Iſern. cit. loc. nu.* 21. ibi: *Nec habuerint cauſam coràm eo*, & perpendit *Lanar.* poſt alios *cit. conſ.* 43. *num.* 24. & ſcripſit *Afflict.* in ſpecie de Conſiliarijs, & Præſidentibus R. C. ſermocinans *in mem. Conſt. communitèr, ſub num.* 1.

189 Maximè, quòd iniuſta nota tribuitur Procuratori conſtituto ad vendendum, & proinde iuſto pretio, atque nunquàm cenſetur datum mandatum de faciendo illicitum, vt malè audire poſſet Dominus, ac incidere in pœnam, *Berous conſ.* 25. *num.* 3. *lib.* 3. ex doctrina *Bart.* quem inſectantur *Paul. de Caſtr.* & alij in *l. ſi Procurator, ff. de condict. indebit. & l.* 2. §. *ſi Procurator, ff. quod quiſq; iur.* quòd Procurator abſq; mandato indiuiduali agere non valet id, per quod Dominus pœnam incurreret; idem firmat *Berous in alio conſ.* 188. *nu.* 9. *lib.* 3. & conſuluit *Alexand. in conſ.* 108. *num.* 6. *lib.* 6. Nec ſat eſt

190 mandatum generale, etiam cum libera, ſicuti quoque annuunt *Curt. in conſ.* 149. *num.* 9. *Menoch. de arbitr. Iudic.*

dic.lib.2,cent.4.casu 316.*num*.24.*Lan-*
cellot.de attent. p. 1. cap.1.tit.de attent.
in parte,num.12.relatus à *Bursat.cons.*
269.*num*.32.*lib*.3.*Farinac.cons*.25.*nu.*
55.*in fin. & cons.* 89. *num*.7. *& decis.*
319. *in fin. Alex. Raud.decis.Pisan*.13.
num.141.*Ant.Gama decis.Lusitan*.230.
num.2. *Blanchett.decis.Roman*.318,*nu.*
2.*vol*.1.Maximè si principalis non ha-
buit notitiam, *Glos. in cap. quanta, de*
sent.excomm. vbi *Abb. num.* 5.*Paris de*
Put.de syndic.in part.Iudex, an si Iudex
num.17.*fol*.141.

Cœterùm prædicta Iuri consona
191 non videntur, cum semper, omniq;
tempore quibusuis Officialibus mer-
cari prohibeatur;siue vt euitentur sub-
ditorum impressiones, & metus præ-
sumptio; siue nè Magistratus negotia-
tionibus implicati à proprio auertant
munere; siue cum inter Nobiles ipsi
enumerentur,& animi dotibus fulgere
debeant, nefas sit plebeiorum misceri
mercimonijs, & mercatorum fraudi-
bus se ipsos inuoluere, etiam per in-
termedias personas, eorumque fami-
liares, vt eruditè scribit *D. R. de Phi-*
lippo cit.fiscal.disser.30.*ex n*.60.& agũt
R. de Ponte de potest. Proreg.tit.de elect.
Offic. §.7. *num*.5.*Reg.Reuer.decis*.159.
ex num. 1. *Carleual.de iudic.tit.3.disp.*
8.*sect*.6.*num*.102. *& lib.1.tit.1.disp*.3.
Nouar. lib. 2. grauam. 101.*Manson.de*
caus.execut.ampliat.3.nu.3.Ricc.collect.
4196.Quare lex Thebanis vetuit, eum,
qui decem quidem annis à commercijs
non abstinuisset,non promoueri ad gu-
bernationem, *Arist.*teste *polit.cap*.3.

Quòd autem Consiliarij vti delega-
192 ti non comprehendãtur, paradoxum
est, ex dictis ab eodem *R. de Philippo*,
ipsosq; esse ordinarios Iudices, ac an-
te commissionem ordinariam habere
iurisdictionem habitu; ex commissio-
ne verò tribui exercitium iurisdictio-
nis in illa causa, ac proinde haud nul-
lam esse sententiam prolatam ob alio
Consiliario,cui commissa non est, sub-
tilitèr scribit *Montan. de regal.in præ-*
lud.sub num.55.*pagin*.48.*&* 49.

Non prohibetur tamen fructuum
193 ex feudo Officialis Baronis aliena-
tio; quia colens sua rura, suosque
fructus vendens, non dicitur mercatu-
ram exercere, *DD*.apùd *Rouit.in prag.*
2. *de merc. Offic.probib.num.2.Capyc.in*
inuestitura feud. in verb. feudorum im-
munitas, qui reprobat opinionem di-
centium, Barones pro suis armentis,
quæ in feudorum nemoribus errant,
obstringi soluere vectigal, proindè,
ac huiusmodi lucrum prodiret ab in-
dustria:nam armenta instrumenta fun-
di sunt, *l. grege, cum l.seq. de fund.in-*
*struct.*etiam si quibusdam mensibus in
feudo pascãtur, quibus pabulum con-
ducatur,*l.quæsitum,§.si aliqua,eod.tit.de*
fund.instruct.

Hinc quamuis Clericis sit vetitum
194 mercari;licet tamen vendere fructus
ex proprijs territorijs recollectos, *Dec.*
in cap.Sancta Maria,num.57.de constit.
ex *text.in cap.eijciens* 88.*dist.Abb.cons.*
6. *dub.* 2. *Guttier. quæst*.93.*num*.25.*de*
gabell. Velasq. quæst. 8.*num*.18.*de pri-*
uil.pauper. & quòd Baro vendens fru-
195 ctus feudi minimè dicatur exercere
mercaturam, indiuidualitèr aduertunt
de Franch. dec. 128.*Strac.de mercatur.*
p.1.num.48.vers.quæritur.fol.26.Guid.
Pap.decis. 41. *&* 392.*Claper.decis*.35.
quæst. 7. *ex num*. 2. *Laganar.ad Rouit.*
in cit.pragm. 1.lit A.Capiblanc.de Ba-
ron.pragm. 12. *num*. 16. *Tiraquell.de*
nobilit.cap.32.& in specie Pragmaticæ,
vel Statuti prohibẽtis negotiationem,
Granett. cons.6. num. 115. ibi: *Quòd*
prohibitio Domini generalis de non fa-
ciendo aliquam negotiationem salis, non
debet extendi ad sal proprij ipsius con-
ductoris perceptum, & inuectum in bo-
nis conductis: sed debet intelligi, quando
quis principalitèr emeret sal, vt illud
deuendat lucri causa, ex text.in cit. cap.
eijciens 88. *dist.* quo fretus *Abb. mem.*
*cons.6. in fin.lib.*2. annuit, quòd stante
Statuto, quòd pro negotiatione vini,
& olei,atq;similium,soluatur vectigal,
pro venditione, seù negotiatione col-
lectorum solui non debet,& *Abb.* effa-
tum refert, insequiturque *Dec. in cit.*
cap.Sancta Maria.

Minimeque refragatur, quòd *Reg.*
Rouitus in cit.pragm.2.de mercat.Offic.
pro-

probib. eius sit opinionis *à num. 7.* vt etiam Baronibus sit mercatura prohibita, ex *text. in l.3.C.de com.& mercat.* & *Bombin. conf.* 89. *num.*8. quoniam
196 Baro per feudum Paradogium, idest Nobilitatē acquisiuisse dicitur, ex *And.* in pluribus thesibus ibi enumeratis, in quibus dignoscitur, an sit idem in tenente à Barone feudum? & an vendito feudo, Nobilitas semel quęsita retineatur? *Tiraq.de Nobilit. cap.7.per tot.& n.* 14. inferens ex hoc ipse *Reg.Ronit.* ipsam mercaturam ignobilitatem irrogare, licèt ipse expresſè hoc non afferat, de quo tamen est videndus *text.* & ibi notata in *cit.l.3.C.de com.& merc. Tiraquell. mem. cap. 7. ac Surg. de Neap. illustrat. fol.*429.*& Reg.de Philippo cit. differ.* 30.*& num.* 64. Sed quicquid sit
197 in genere, est tamen iudicandum secundùm morem Patrium: nam in quibusdam locis, prout in Ciuitate Venetiarum, & Genuæ, Nobiles mercaturam exercent, teste *Io: Arz. in tract. Nobilit. Hispan. in verb.part princ.cap.* 7.*num.*4. quem dicentem, quòd in Ciuitate Neapolis à Nobilibus non exercetur, laudat *Tasson. de Antephat. obseru.*2.*vers.*10.*n.*31. Nam ipse *R.Ron.* non de ea mercatura fatur; quæ ex feudi fructibus ipse Baro exercet, & quam esse licitam, indubitati est; quinimò, nec mercaturæ nomen mereri, neque illicitam negotiationem appellari, *Andr.* & alij deducunt, nec non *Claper. decis.* 35.*quæst.*7.*à nu.*1. sed de
198 ea mercatura, quæ inter ignobiles exercetur, emendo, & vendendo, ac qui communitèr mercatores vocantur, quorum qualitates ipse *Reg.Ronit.* describit, sub *num.*2. aiens, de eorum animarum salute vix esse sperandum, ex *Tiraquell.de pæn.temp.cauſ.*51.*nu.*142. authoritate *Diui August.*& aliorum, ac plura per *Affl.in Const. Mercatores,n.*4. innuens, Deo nunquam placere posse, & ideò nullus Christicola illam exercere debet, *Stracc. de mercatur. p.* 2. *num.*5. *Syln. nupt.lib.*5.*num.*49.*in fin. & Coras. miscell. iur. lib.* 3.*cap.*14. idque. intelligas iuxtà sensum Angelici Doctoris penès eumdem *Afflict.*

Municipalia quoq; Iura prohibent
199 Officialibus, nè petant officia à Baronibus, *prag.*5. §. 2.*prag.*9.*prag.*12.§.3. *de Official. & quæ ijs prohib. prag.* 5. *de muner. Official. prag.* 9.§.4.*de Offic.iud. prag.* 2. §. 14. *de commiſs. & execut.* & noraui in *rit.*265.*nu.*150.*lib.*3. Verùm non habent locum, si petant ab aliquo
200 Barone, (vt accidit) à Ciuitate Massæ Lubrensis, vt nempè suum consanguineum Proregi proponeret inter tres illos proponi solitos quot annis ad officij regimen; hoc enim nihil sanè contrà memoratas Pragmaticas, à quibus illud vnum vetatur, nè officia à Baronibus petantur, nec vspiam sermonem habent de huiuscemodi propositionibus, ac nominationibus, quæ Proregi fiunt, vt ex tribus propositis eligat, quem maluerit, ad munus: etenim nominantes plures nihil ex nomenclatione nominato tribuunt, sed ex electione Superioris illud demandatur, *Glos. in l.* 2. *de peric. nominat. lib.* 11. *Bald.& Salycet.in l.si ad scribatum,C.de appellat.* scribunt, aliud esse eligere, aliud nominare, quorum authoritate nixus *R. de Pont. de potest.Proreg.tit.de abundantia Ciuit.*§.1.*n.*4. expresſè aduertit, huiusmodi Pragmaticas editas super electione, nō habere locū in nominatione, quæ fit de pluribus in officio. Secus verò si officium à Barone loci petatur: id enim muneris immediatè à Dynaste confertur, & idcircò Pragmaticę laudatæ aduersùs istas officiorum collationes iure merito inuehuntur; minimè verò illas interdicunt, quæ in vno sunt Proregis arbitrio, ac voluntate.

Ineat Reorum agmen, qui virtu-
201 tum velis, remisque destitutus, velificans honoribus: & quod meritorum suffragijs desperat, audet auri vi munus aucupari. Licebit vtique contrà istum Visitatori procedere: quia quamuis minime deliquit in officio, deliquit in aditu, vestibuloque, ac limine ipsius deliquit: vtrumque enim similitèr noxium est, ac improbum, aùt dare aurum, vt accipiat administrationem; aùt accipere in admi-

niſtratione, *l. ſancimus, C. ad l. Iul. repet.*
§. ſi quis autem, Auth. vt Iudic. ſine quoq;
202 *ſuffrag.* imò conatus dandi pecuniam
pro conſequendo officio punibilis eſt,
quod eſt ſpeciale in hoc crimine, *Ma-*
ſcard. de probat. concl. 165. num. 10. Fa-
rinac. quæſt. 111. num. 103. Menoch. de
arb. caſ. 343. num. 20. & caſ. 360. nu. 81.
Decian. lib. 8. crim. tract. cap. 35. num. 36.
ſaltim pœna extraordinaria; ſi fuerit ta-
men deuentum ad actum proximum,
Menoch. cit. caſ. 360. ex num. 86. quia
arguitur malus animus procurantis,
add. Auth. vt iudic. ſin. quoq; ſuffrag. §. ſi
quis autem, & dixi in *rit. 14. ex nu. 18.*
lib. 1. & rit. 295. num. 178. hoc autem
addimus *Velaſc. de Iudic. perfect. rub.*
1. annot. 3. §. 3. & Io: Bap. Mucci ad San-
felic. deciſ. 149. ex num. 16. differentem,
an officia ſecularia, ſpiritualia, ac be-
neficia vendi poſſint? anque illorum
collatio facienda ſit in digniorem?
(quod tangimus in *rit. 295. num. 94.*)
& nu. 20. recenſet verba *Cardinalis de*
Lugo de iuſtit. & iur. tom. 2. diſput. 34.
ſect. 1. num. 8. quomodo digniores eli-
gebantur à Philippo II. Religioſiſſimo
Hiſpaniarum Rege.

An verò ſit coniectura valida con-
203 uincendi Officiales de extorſionibus,
ſi reperiantur locupletati pluſquàm
permiſerint ſtipendia? ſcripſimus in *Rit.*
9. num. 3. lib. 1. & pertractat *Randenſ.*
reſponſ. 50. ex num. 397. in gratiam Of-
ficialis reſpondens.

Quidam Iudex admonitus, vt ſe à
204 ludis, in quibus aſſiduè verſabatur,
abſtineret, ad tradita per *Affl. in proœm.*
Conſtit. num. 37. in ſui defenſionem di-
xit: omnes ſui officij partes expleuiſ-
ſe; Id vnum iuſtitiæ Adminiſtro curan-
dum, nè vnquam ſuo muneri deſit, nec
vllum ſuo ex officio Reſpublica capiat
diſcrimen. Cœterùm immoderatè ge-
nio indulgere, vacare ludis, abdomi-
ni ſeruire; epicureum eſt, & hominem
dedecet, modeſtè tamen nullam no-
tam inorit Iuſtitiæ Præfecto, qui ſpar-
tam adornat ſuam, ad notata per *Pa-*
teum in tract. de ludo num. 8. Io: Caccia-
lup. de Ludo num. 27. Coſtam. de Ludo, S.
1. num. 3. 4. & 5. Hieron. Zanet. de diffin.
iur. num. 317. Marquard. de Cæli Sa-
cram. non abrogandis, p. 3. cap. 11. nu. 9.
Foller. de contract. cenſual. verb. Nico-
laus, num. 215. Galu. de differentijs Il.
num. 51. Quin *Fran. Vin. comm. opin.*
467. ſub num. 10. fol. 16. clamat, dicens,
205 ludum licitum eſſe relaxandi animi
gratia, & decere ſapientem grauem, ac
etiam ſanctum, interdum remittere a-
ciem à rebus agendis intentam. Prop-
terea Philoſophum ponere Virtutem
Eutropeliæ conſiſtentem circa ludos
honeſtos, quæ appellatur iucunditas,
ideò poſt *Senecam lib. de tranquil. ani-*
mi, inquit, agros fertiles; citò exhauri-
ri, nunquam intermiſſa fœcunditate.

Alius verò, quod multùm operam
206 Muſicę nauabat, à qua cauendū Iure-
conſultis, ijque compeſcendi ſunt, cum
ex Damonis ſententia certum ſit, nuſ-
quam Muſicæ modos immutari abſque
maxima legum ciuilium immutatione,
Bonadill. lib. 2. polit. cap. 1. num. 24. Id-
circò *Plato in ſuo de Republ. dialogo 8.*
ſanxit, Tutores Ciuitatis diligentèr cu-
rare debere, nè quid præter ordinem
à ſe datum circa modos canendi à Mu-
ſicis ſtudio nouitatis immutaretur, *Si-*
mon Schardius in ſua epiſtola dedicato-
ria ad Principes, & Electores libelli de
Principum Electorum inſtitutione, Hop-
per. de vera Iuriſprud. lib. feria 4. tit. 29.
Se tuebatur, quòd omnes Miniſtri par-
tes explebat, & quòd hæc ornamen-
tum Heroi eſt, non detrimento data, à
legibus non prohibita, ſcilicèt tan-
tum munus, quod obit Prætor, har-
monia quædam eſt; Vt conſonent om-
nia, vt ſuauem virtutum edant con-
centum, vna docet Publicum Mode-
ratorem Muſica: Hæc monet corri-
gere primum, ac poſtmodum frangere,
quod diſſonum eſt, in hominum vita
filum; ſtat enim ſimul, quòd quis ſit
muſicus, vel deliciarum cauſa, & vo-
luptatis ad ſuum rus amænum, &
ſuburbanum ſe transferat ſingulis die-
bus, & nihilominus æquè bene ſuo of-
ficio incumbat in horis audientiæ de-
ſtinatis, omnibus aures benignè, ac pa-
tientèr dans, iuxtà monitum *Affliƈt.*
lib. 1. Conſt. rub. 8. de cultu pacis, nu. 3.
4. & 5.

& 5. citiùs ingenij fælicitate, facilita-
te,ac promptitudine cauſas expedien-
do, adeò quòd poſſit vti reſponſo,
quod Philippus Decius dedit, vt legi-
tur in eius vita, dum quidam eius ad-
uerſarius laudaretur de eius aſſiduita-
te ſtudij: illum quidèm eſſe magnum
venatorem, ſed quòd parum caperet.

Hęc tamen iocoſa obſignaui epiſto-
207 la Camillo Barone, meo tunc Col-
legæ in M. C. V. in pecuniarijs cauſis,
qui aſſiduè muſica delectabatur: Vir
forenſis praxis es imbutus, plurimum
autem muſica arte oblectaris. Hęc mi-
rum in modum Iuris Cõſultos,& Me-
dicos diſcriminat: quandoquidem ex
Democrito cõſtat, pluribus hominum
morbis medicinam fuiſſe muſicam,
Aul. Gell. noct.attic.lib.4.cap.13. Iuris
Conſulti verò muſicam adeò vilem,&
illicitam cenſuere, vt feudum ſuper
muſica conſiſtere negarint:cũ turpem
cauſam contineat,ad tradita per *Andr.
in cap. 1.§.fin.quid ſit inueſtit.Capyc.in
inueſt.feud.verb.feudorum genera,verſ.
feudum muſica.* Age igitùr, vel Iuriſ-
prudentiam,vel Muſicam ſectato, Iu-
ris Conſultus, & Hiſtrio nõ benè con-
ueniunt:ſi es Iuris Conſultus,muſicam
obliuiſcito; ſin mauis tybias incende-
re, euades & medicus, ipſe eligito.
208 Cœterùm plurimum cõmendat mu-
ſicam *Tiraquell.* poſt alios, *de Nobil.cap.
34. num.10.* qua Oratores imbuebantur,
Fab. Semeſtr.lib.2.cap.16. Platonis
ętate Nobilium Virorum filij doceban-
tur pulſare citharam, ipſo teſte *in Dia-
logo Theages de ſapientia,* quam pulſa-
re didicit Alcibiades,qui noluit fibias
inflare,vt apùd *Plat.in Dialogo Alcib.1.
de nat.homin.* & ipſemet Socrates Phi-
loſophus in ſenectute lira inſtrui non
erubuit, *Diuus Ant.1.par.hiſt.var.temp.
§.20. Magon.de anth.Notar.c.14.* & Te-
miſtocles habitus fuit indoctior, quòd
in epulis eam recuſauerit, *AEneas Syl-
uius epiſt. 104. Renald. Ridolphinus in
ſua epiſt. de modo, & ratione ſcribendi
libros iuris ciuilis,* impreſſa ante com-
munes opiniones *Franciſci Viuij.* Mu-
ſicæ modulatio in exercitu, *Blond.Rom.
triumph. lib. 6. in forma caſtrorum, &
lib.8.eiuſdem in fine,* eam damnat. Il-
lam inuenit Cubal ex filijs Cain, teſte
Diuo Anton. Florent. Archiep. *p.1.tit.1.
de prima ætate Mũd.cap.1.§.4.* & Nero
primus Neapolim introduxit *Blond.
Italia luſtrata in Cãpan.* vbi de Neapoli.

An inquiri poſſit contrà Officialem,
209 quòd legebat Scholaribus? negatiuè,
cum hoc de Iure permiſſum, modò le-
gatur in ſuo Palatio, non extra, *Io: de
Platea* ex illo *tex. in l. vnica n.1.verſ.
item,* ibi: *Priuatarum adium, C. de ſtu-
dijs liberalibus Vrb. Roma lib. 11.* qui
affirmat,id eum pluries feciſſe. At iſtud
hodie minimè in praxi ſeruatur: nam
Lectores in publico Gymnaſio à Dom.
Prorege deſtinantur, & in lectura feu-
dorum, quam ſœpiſſimè, & illa Veſ-
pertinæ lectionis aliquando, Officiales
perpetui, & diximus in *rit. 265.ex nu.
74.lib.3.& hoc 4.tom. rit.279.num.36.*

Ex quibus notanda *Ciceron.* verba
*in orat. pro Aul.Cluent. Neque iniquum
eſt Magiſtratus duriori hac lege coerceri,
cum multa ſint ornamenta, quibus etiam
mitigare moleſtiam poſſint, locus, autho-
ritas, domi ſplendor, apùd exteras Natio-
nes nomen, & gratia, toga, pratexta,
ſella curulis, inſignia, faſces: quibus in
rebus cum ſummum rectè factis Reges
noſtri præmium, tùm plura peccata pe-
riculis propoſita eſſe voluerunt. Et quis
vnquàm hoc Senator recuſauit, vt cum
altiorem gradum dignitatis beneficio Re-
gis eſſet conſequutus, eò putaret duriori-
bus legibus, vti non oportere? quam mul-
ta ſunt commoda, quibus caremus, tàm
multa moleſta, ac difficilia? qua ſubimus:
atque hac omnia honoris, & amplitu-
dinis commodis compenſantur.*

At verò, cum parum ſit, ſi cui cri-
210 men inferatur, niſi & legitimis pro-
betur documentis; hinc de probatio-
ne huiuſmodi Magiſtratuum delictis
exigita nihil attigiſſe, putauimus pro-
fectò nefas.

Placuit nonnullis, quòd ſi ciuilitèr
agatur, ſatis ſunt coniecturæ, ac præ-
ſumptiones, *Boſſ. tit.de Offic.corrupt.nu.
14. Menoch. de arbitr. caſ. 116.num.3.
Farinac. quaſt.111.num.264.* teſteſque
non omni exceptione maiores, *Amed.*
de

de synd. num. 187. *& 568. Gramm. consf. crim.* 35. *num.* 45. Si tamen actio criminalitèr dirigeretur; quia à Magistratibus, præsumunt Iura, omnem abesse dolum, *l.* 1. *C. de prad. cur. lib.* 10. *l. si quis Decurio, tit. eod. lib.* 10. omneq; illicitum, *l.* 2. *C. de offic. ciuil. iud. l. cum precibus, C. de probat. Gramm. consf.* 55. *Cephal. consf.* 420. *num.* 34. adeò, vt non modò eos bonitate, æquitateq; præditos habeant, *cap. bona memoria, de elect. l. vlr bonus, ff. iud. solu. l. continuus, §. cum ità, ff. de verb. oblig.* verùm etiam ijs, tanquam iustitiæ animatæ plurimum deferunt arbitriorum delatione, *l.* 3. *§. ideòque, ff. de testib.* requiruntur testes omni exceptione maiores, nisi vrgeat mala fama, *Bald. in l. obseruare, §. proficisci, quæst.* 10. *in fin. de offic. Proconf. Mascard. de probat. tom.* 3. *concl.* 1132. *nu.* 14. *Boss. in pract. tit. de oppos. contr. test. num.* 59. *Par. de Put. de synd. verb. probatio, cap.* 2. *incip. contrà Officiales, in princ. Gramm. consf.* 35. *num.* 36. & dixi in *rit.* 295. *ex num.* 148.

In his anfractibus alij, rectiori, vt veritatis apicem celeriùs adeant, se committunt tramiti distinctionum ductu. Asserunt quippè, diuersa posse in hac thesi considerari iudicia, diuersa suspensionū genera, quę infliguntur.

Etenim suspensio à Magistratu, vel
211 irrogatur, vt perficiatur faciliùs inquisitio; vel tanquàm admissi criminis supplicium. De prima est casus in *cap. quia ea,* 3. *quæst.* 2. vbi Pelagius Papa, vt difficultates amputaret, quæ probationi cuiusdam criminis obici esse poterant, inquit: *Quia ea, quæ de fraudibus Maximiliani flebilis ad aures nostras supplicum relatione venerunt, non facilè secundùm veritatem cognosci poterunt, nisi facultas Ecclesiæ, quam in suos vsus malè conuertendo dispersit, ab eius potestate, donec causa cognoscatur, seponatur: idcirco nos eum, & à supradicta Ecclesia patrimonio volumus interim submoueri, & in nostro, discussionis ipsius tempore, moderamine detineri.*

Secunda adhùc bifariam diuiditur: nam, vel est ab officio, vel à beneficio. Suspensio ab officio est, quando sola Magistratui interdicitur administratio; non tamen, & eidem tolluntur emolumenta; & hæc in causis leuioribus vindicat sibi locum. Suspensio à beneficio est, quando, & administratio simul, & emolumenta eripiuntur, & accidit in grauioribus.

Ex his inferunt iudiciorum diuersi-
212 tatem: nempè alterum summarium, in quo disceptatur, an possit quis durante inquisitione suspendi? quod nuncupant iudicium suspicionis; plenarium alterum, in quo, probato delicto, infligenda pœna est, quod appellant iudicium veritatis delicti.

Pro iudiciorum qualitate proba-
213 tiones requiri aiunt. Itaque in iudicio summario suspicionis, coniecturæ sufficient, & præsumptiones. Debet tamen, & in hoc audiri inquisitus, eiq; danda sunt capita, ex quibus suspensio agitatur, vt possit summariè se tueri, sicuti summaria cognitio est, *Reg. de Pont. d. decis.* 7. *num.* 15. *& decis.* 25. *nu.* 12. *Nouar. in collectan. ad pragm.* 6. *de synd. Official. Sanfelic. decis.* 61. Nam si in hoc summario iudicio, probaueri inquisitus, vana, ac nugatoria esse argumenta, & probationes, quæ in ipsum inducuntur: quid opus erit, progrediendo vlteriùs, oleum, & operam perdere, administrationem eripere, iudiciumque plenarium instituere? vt ait *D. Calà in tract. de visit. Magistr. dissert.* 16. *num.* 10. Quinimò si nullo pacto hic Magistratus audiretur; vtiquè non foret iudicium, quod constat non modò Iudice, & Actore, verùm & Reo, *cap. forus, de verbor. signif.*

In iudicio autem veritatis delicti ni-
214 tidissimæ requiruntur probationes, ac plenissimæ; quandoquidem cum agatur de honore, qui vitæ exequatur, imò ipsi vitæ antefertur, *Capyc. decis.* 5. *num.* 7. & grauiorem esse famæ iacturam, quàm oculorum, ex *tex. in l. infamia, C. de Decur. lib.* 10. notat *Crauett. consf.* 795. *num.* 5. *& consf.* 830. *num.* 8. cum alijs apud *Prat. in Nicandro*, seù responso ad sui defensam, *ex num.* 36. *& ex num.* 496. & illius propterea causa tractanda, est mitissimè, & non arripien-

ripienda in vtilitatem Fiſci, *Alciat. reſponſ.306.*cum quandoque in pœnam deijciendi à toga, cinguloque ſint denudandi; vt in quo deliquerunt, pœnam luant, ait *Reg. Merlin. contr.tom. 2. cap. 28. num. 5. Auth. ſed nouo iure, C.de pæn. iud.* probationes debent eſſe luce meridiana clariores, *l. fin. C. de probat. cap. ſciant, quaſt.vlt.* & in hiſcè terminis aduertit *Bald. conſ.353.lib.2.* maximè quia bonitatis præſumptio vrget; ad quam elidendam pleniſſima probatio requiritur, teſteſque omni, vel leuiſſima notæ caligine carentes. *Oſaſc. conſ.66.num.3.Cephal.conſ.138. num. 18. conſ. 241. num. 87.conſ.193. num. 93. conſ. 348. num.13.lib.3.Menoch. de præſumpt.lib.1.q.31.nu.8.& 9.*

An autem probent teſtes ſingulares:
215 putà, ſi vnus teſtimonium ferat de vna baratraria; & alter de alia? digladiantur accerrimè Doctores. Affirmant nonnulli, probare etiam plenè ad pœnam ordinariam: quia etſi diuerſa deponant; ſunt tamen conſpirantia ad vnum, eumdemq; finem, *l. qui ſententiam 16. C.de pæn.*atque vt more Philoſophorum loquar, deponunt plures ſpecies conuenientes in idem genus; in quo poſſunt dici conteſtes, *Salyc. in l. actor,num. 5.& 6.C.de probat.*in hoc, nempe, Iudicem committere barattariam, *Farinac.de teſtib. quaſt.64.num. 150.* Gentilis meus *Petr. Ant.Petra de fideicomm. quaſt. 12.num.538.Gabr.tit. de teſtib. concl.2.num.18.Riminald.iun. conſ.7.num.27.* & hoc ſatis, ſuperque poteſt inſtruere mentem Principis ad illum, vel ſuſpendendum ab officio, vel arcendum, vt Reip. conſulatur.

Negant alij, & fortaſſe rectiùs, aientes, tantum abeſſe, vt ſit probatum genus; vt nè ſint quidem probatæ ſingulæ ſpecies,ex quibus conſletur, *Salyc. in l. teſtium, C. de teſtib.quaſt.8. num. 16. verſ.ego teneo, Alex.conſ.72. num. 4. lib. 1.& conſ.100.num.5.Raudenſ. reſp. 50.num. 47.* cum reliquis, quos plena manu congerit *Petra cit. quaſt.12.num.149.*nam tunc diceretur probatum genus, quando plenè ſingulæ ſpecies fuiſſent probatæ, *Iaſ.in l. admonendi, num. 256.verſ. & quando iſta, ff. de iur. iuran.*

In iudicio igitur viſitationis, cum vtrique opinioni faueant doctiſſimi viri: neque Magiſtratus damnetur ad ordinariam pœnam iuxtà primam ſententiam, neque abſoluatur iuxtà ſecundam. Qui debet iudicare in huiuſmodi perplexitatibus, medio tutiſſimus ibit; nempè infligat pœnam extraordinariam,ſi alia id ſuadeant,*Roſas de haret.p.2.aſſert.6.num.142.Farinac. quaſt. 64.num.218.Direct.Inquiſ.lib.3. quaſt. 72.* & ibi *Pegn.ſchol. 127.col.3. in princ. & col. 9.Caim.in manuſcript. tract. de viſit. art. 6.*

Non admittuntur indicia, ſiut licèt
216 indubitata, nec violentæ præſumptiones, *Hieron. Giach. in conſ.de ſyndic. num. 107. Ioſeph.Gamian.in pract. de ſyndic.cap.24.ſub tit.de ſenten. num. 20.& 21.* etiam ſi verſemur in delictis difficilis probationis, ità vt alitèr probari nequeant, *Io: Galleg. in reſp. de ſyndic. cap. 1. num. 34.& 38.* niſi adſit fuga Magiſtratus, quæ crimen prodere videatur, *Maſcard. de probat. concl. 1132.num.16.& 17. Iaffred.deciſ.102.* & dixi in *rit. 295.ex n.148.*cum ſupra adductis in hoc *rit.ſub n.214. Auil. in cap. 1.gloſ.Dadinas, nu.28.Rondinel.de ſyndic. offic. nu. 70. Franc.Marc.deciſ. 648.nu. 1.& deciſ.685.nu.4.*Verùm ſicuti, accuſato fugam arripiente, fuga ipſa ſcelus fatetur; ità ſponte ſua ſe apud Iudicem ſiſtens,præclarum innocentiæ ſpecimen præſefert,*Reg. Viloſ. in tract. de fugit. cap. 18.§.6.de delinq. fug. num. 16.* ex *l. non intelligitur, de iur.fiſci,l.non exiſtimo, de admin.tutor. Leonin. conſ. 57. num.23.Boſſ.in prax. tit.de mandat.ad homic. ex num.25.*loquens de ſpontanea conſtitutione Epiſcopi Papiæ de Rubeis, pro quo reſponſum edidit Alciatus.

Sic etiam minime ſunt recipiendæ
217 nouæ probationes,vel teſtes contra viſitandum ſuper meritis cauſæ principalis, vel ſententijs latis, *Bouadill. lib.5.cap.3.num.52.* quamuis liceat viſitato ex nouis probationibus ſuam pandere innocentiam,*Bart.& Bald. in l.AEmi-*

l.AEmilius, num. 13.in fin.ff.de minor.
idem Bald. in cap.1.§.iudices,num. 9.de
pac. iuram. firmand.& seruari air *Aui-*
les in cap.1 prator.glos. à las partes,nu.
34.& in glos.donacion, ibidem, nu. 21.
Puteo de syndic. post euidentialia, cap.
incip. an si potestas, num. 21.verb.sen-
tentia, cap. 9. num. 1.vers.an si Iudex.
De iure autem Regni ad duo potis-
218 simùm Visitatoris intuitus dirigẽdus
est: nimirùm ad Magistratus famam,
& ad testium qualitatem; vt habetur
nitidissimè *in Cap. Regn.vulgaris fama*
proloquiũ,& Regiæ adsunt pragmaticę.
Siquidem,quando mala fama labo-
rat Magistratus, si vnus tantummo-
do testis probatæ vitæ deponat,datum
fuisse aliquid Officiali, & eius deposi-
tioni robur addat suo iure iurando
delator, aùt inquisitionem instruens
honestæ vitæ;tunc nulla visitato inqui-
sitionum copia præstita, legitimè se-
quetur condemnatio:maximè si quan-
titas Officiali data non sit magna.
Imò quamuis nullo teste probetur
pecuniæ, alteriusuè speciei datio; at-
tamen si malè audiat Senator, & sola
adsint indicia, & præsumpriones: putà
coniectio alicuius in vincula, eiusdem-
que absolutio sine causa,sufficit sacra-
mentum dantis, si sit honesta persona,
& quantitas data non sit magna, ad
condemnationem.
Si verò bonam famam redoleat Of-
ficialis: tunc si duo, vel tres testes
integræ vitæ testimonium in eum per-
hibeant, data ei nominum testium, ac
dictorum copia, gradus ad condem-
nationem fieri potest. Non ità si sola
adsint indicia, & coniecturæ, vel dan-
tis sacramentum:maximè vbi læsus le-
uis comperiatur esse persona. Sed si
lęsus exploratę integritatis fuerit:tunc
si vehementia militarent indicia, opti-
mam licèt famam iactitet Magistratus,
cõdemnatione plecti potest, maximè si
data res nõ sit magna,*cit.cap.Regni,vul-*
garis fama. Verùm de his omnibus vi-
dẽda sunt, quę dixi in *rit.295.ex n.148.*
Quò ad testes verò, in his hæc sunt
219 potissimùm perpendenda: qualitas
nempè, conditio, ætas,discretio,fama,
fortuna,& fides, *l.2.& 3.de testib.Aui-*
les in puncto *cap. 4.Synd.n.5.Bonadill.*
lib.5.polit.cap.1.num.66.
Ex his testimonium inimici nullam
220 facir fidem contrà Officialem,decer-
nitur in *cit. Cap. Regn. vulgaris fama*
proloquium, & scribunt *Bald.& Angel.*
in l. filius fam. ff. de donat.& in l.Pra-
*sbyteri, C.de Epise.& Cler.*atq;inimici
dicuntur in hac thesi, etiam putatiuè,
Auiles in cap.1,syndic.nu.4. de quibus
diximus in *rit.265.num.160.tom.2.&*
tom.3.n.95. Et qui fuerunt carceribus
mancipati ab eodem Officiali, *Bald. in*
l.ipsius, C.fam.ercisc.Gramm.cons.crim.
46. num. 2. Auiles cit.num.4.Mastrill.
cit.cap.2.num.13.Raudens.cons.49.Fa-
rinac.tom.1.prax.crim.quæst.49.nu.28.
Tùm etiam, qui obtinuerunt senten-
tiam in contrarium, idem *Farinac. d.*
quæst.49.num.62.
Item amicus inimici mei, est ini-
221 micus meus, *cap. si inimicus, verb.*
nolite 93. dist. de Graff.de effect.amicit.
ex num.130.Reg.Valenz.cons.92.num.
130. lib. 1. Borrell.in summ.decis.tom.
2.tit.15.ex num.299.Auus meus ad Ca-
pyc.decis. 133.num.2. Atque adeò ab
accusando repellitur, *Farinac. quæst.*
12. num. 43. in 4. ampliat.Spada cons.
85. num. 15. lib.1. imò etiam à testifi-
cando,*cap.repellũtur,de accusat.Giazz.*
lib. 1.discept. 33. num.1.& discept.68.
Mascard.de probat.concl.1050.Gramm.
cons. crim. 59. num.5.Ciarlin.controu.
forens.lib.cap.116.num.35.
Commensalis eum parte litigante,
222 *cap.accedent il 2.vt lit. non conf. Ol-*
trad. cons. 301. num.2.Leonin.cons.53.
sub nu. 23. Familiaritas in cibo maior
est,quàm in colloquio,*Glos.in cap.om-*
nes deinceps:28.quæst.1.verb.Iudaorum,
nectens, quòd faciliùs quis decipitur
inter commensationes,ex *text. in cap.*
vnusquisque 22. quæst.4. interque eas
facillimè inirur consiliũ de perdendo
inimico. De cæde Sancti Ioannis Bap-
tistæ, non nisi inter epulas actum, &
constitutum fuir. Herodes inter ve-
sanas earum lętitias,quod turpitèr sal-
tatrici promisit, re crudelitèr persol-
uit, *Matth. 14.* Imò exurgit suspicio
etiam

etiam ex vna commensalitate, seù receptione ad domum in eadem mensa discumbendo, notat decisum *Reg. de Marinis quotid. resol. cap. 190. num. 13. lib. 1.* & dixi in *cit. rit. 265. ex nu. 137. tom. 3.* quem locum allegat *Mucci ad Sanfelic. decis. 81. à num. 23.*

Decoctores, seù falliti oppressi ære
223 alieno non probant, *Leonin. cit. cons. 57. n. 20. Randens. respons. 49. n. 6.* prout nec Gulosi, *Lanfran.* relatus à *Conrad. de Pratore, lib. 1. cap. 9. num. 22. verbo, gulosi,* Molendinarij, & Linellarij, Criminosi, Banniti, Excommunicati, atque nimis verbosi, *Randens. respons. 10. ex num. 215. & nu. 328.* Gentilis meus *Petrus Anton. Petra de fideicomm. quæst. 12. Bertazol. & Farinac. in qq. crimin. lib. 4. in repertor. verb. Testis,* alios exarantes casus, de quibus passim DD. pertractant.

Nec testimonium Indultatorum, vel
224 Guidatorum, *l. non omnes, §. fin. ff. de re milit. Boss. in tit. de opposit. cōtra testes, n. 21.* Præterea, nec illud Medianorum, seù Proxenetarum aliquid probat, vt *Gregor. IX.* sanxit *in cap. 1. de testib. in 6. Boss. de Offic. corrupt. nu. 15. Amadeus de Castello de syndic. sub nu. 187. Martin. Laudens. in tract. de Official. quæst. 150. Rendin. de syndic. num. 69.* potissimùm in causa criminali, *Paris de Puteo de syndic. verb. contrà Officiales, n. 2.* etiam cum tortura, etsi essent duo, *Cataldin. Gramm. Decian.* & alij laudati à *Farinac. quæst. 111. n. 271. & 272. Villadieg. add. §. 4. n. 7.* Hinc pluries in M.C.V. absoluimus Officiales, contrà quos Syndici Vniuersitatum deponebāt de barattaria, & expensis victus ab ipsis receptis, contrà disposita à Iure nostro Patrio, vt diximus in *rit. 273. ex num. 180. tom. 3.* cum in dies experiamur, ipsarum Vniuersitatum defensores libenti animo ansam à Ministris arripere ad Populi substantiam simulata specie deuorandam, nulla habita ratione famæ ipsorum Moderatorum. Quare cum ipsi Vniuersitatum Officiales (quod impietatem sapit) sint doli, ac scelerum participes, ac proxenetæ, ità tamen, vt iustitiæ Administris ea crimina vertantur; profectò ijs, etsi contestibus, nulla fides habenda est, nec probationem facere possunt, quod perpendit *Bouadill. politic. lib. 5. cap. 2. num. 52.* vbi plura ad rem sigillatim distinguit, & aduertit. Quapropter *Gabriel. conclus. 20. nu. 11. tit. de testib.* Iudicis arbitrio remittit, quanta fides Proxenetis sit habenda, inspecta causæ, ac personarum qualitate, at cum alijs adminiculis benè probare, rectè indicat *Mascard. de probat. cōclus. 1137.*

Et dum sermo est de Vniuersitatum
225 Administratoribus, notandum, quòd mittentes homines ad Curiam expensis Ciuitatis, & procurantes adire pro aliquibus leuibus rebus, qui sua deinde tractant negotia, apùd Principem, non sunt immunes à pœna peculatus; Hoc apùd Bituriges respondisse testatur *Rebuff. in l. eum, qui vectigali, pag. 152. de verbor. signif.* qui addit, hodie in Ciuitatibus, Templis, Vniuersitatibus, & Curijs seruari cōtractum illum innominatum, facio, vt facias, in perniciem animarum multarum. Sunt hæc quotidiana, vsu in Ciuitatibus Regni comprobata. A quibus procurant Ciues mitti Neapolim sub colore tractandi aliqua negotia vniuersalia, certo in singulos dies constituto salario, vt sua domestica tractent.

Attendant Visitatores tempus e-
226 mācipationis in carceribus testium, quos tedium concutere solet, adeò, quòd per vim, & ad finem se ab ea exoluendum, depositio extorta præsumitur, *Bero. in cap. at si Clerici, num. 2. de indic. Boss. pract. crimin. tit. de carcer. num. 32. in med. Pract. Conrad. de confess. crim. num. 5. Farinac. cons. 193. n. 3. Vermigl. cons. crim. 33. num. 15. cons. 74. num. 6. ac cons. 143. num. 19. Randens. cons. 50. num. 1.*

Ipsosque Visitatores non deterreat
227 testium copia ad probandum crimen, quæ magis, atque magis attestationes, inuerisimiles, multiformes, varias, imò falsas arguit. Alios conuocare, vt moris est, in pompis solemnibus, in abditissima dilapidationis, & secreti furti, barattariæ, &c. crimina, quæ vsque-

adeò Iuta abominantur, ac puniunt, fingi potiùs, quàm credi poterit: licebit enim Iudici in sui defensionem illos *Apuleij* terminos vsurpare, qui pluribus de visu testibus Reus actus secretissimę cuiusdam noxæ, cuius notę est magica incantatio, hæc dixit: *Nuptia nè illa fuerunt, an aliud celebratum officium? an conuiuium tempestiuum?* Hac solummodo de causa adductus in crimen D. Ioseph Spinellus, tunc Gubernator Ciuitatis Auersæ, ac conuictus, quòd vi impulerit mulierem ad emittendam remissionem suo familiari; capitis propterea Reus effectus, vt *Pragmatica* 2. 25. & 27. *de exulib.* disponūt: decreuit M.C.V. nè vlla afficeretur molestia, eum iure merito falsum duxisset propositum crimen, ob multos, ac difformes, vilesque testes adductos, qui assentiebantur præsentes fuisse, quod difficile, imò impossibile protsùs creditu erat; & Excellentissimus Prorex, Vicariæ scitum ratum habuit, penès Onufrium Marriello de anno 1667.

Minusque perterreat, si illorum de-
228 positiones sint aliquando verisimiles: nam ipsa calumnia, quæ Philosophia, ac lyceo reluctante, naturalē corporum replicationē intra probabilitatis fines constituit, adeò ingeniosa nō esset, si non laboraret in reddendo suas fraudes verisimiles, vt perbellè explicat *Lucianus in suo tractatulo de non temerè credendo calumnia*: *Non enim*, inquit, *tàm grauem noxam infligeret calumnia, nisi in speciem verosimilia narraret, neque rerum omnium validissimam veritatem opprimeret, nisi appositis ad inducendum, & persuadendum argumentis, alijsque sexcentis artibus instructa, auditores deciperet.* Quamuis regulariter argumentum à verisimili desumptum multum vrgeat, teste *Euerard. in thopic. loc. 5. à verisimili.* Verisimilitudo namque, quæ consistit in ratione naturali, quæ altera lex esse dicitur à *I. C. in l. cum ratio, ff. de portion. qua fil. damnat. concedunt.* etiam pro lege habetur, vt dixit *Oldrad. conf. 13. in fin. Crauett. conf. 61. nu. 9. Franch. decis. 143. num. 6. & Andr. de Isern. in prælud. feudorum*, quòd plus debet mouere Iudicem dictū rationabile, quàm ipsa lex. Valet argumentum à verisimili ad conuincendum quem de delicto, vt est *text.* quem notabilem dicit *Euerard. vbi supra, vers. item 3. in cap. scribam, & cap. quia verisimile, de præsumpt.* & hæc eadem verisimilitudo transfert onus probandi contrarium in aduersarium, ex *tex.* notabili, cum *Glos. ibi, in l. ex persona, & in l. fine possideris*, vbi *DD. C. de probat. & in l. circa, ff. eod. tit.* qui enim habet pro se verisimilitudinem, habet expressum casum legis, *Caphal. conf. 287. num. 23. Becc. conf. 101. num. 46. Crauett. conf. 297. num. 6. Surd. conf. 401.* & proindè quòd Iudices teneantur per eam iudicare, dixerunt *Barz. decis. 125. num. 24. & decis. 120. num. 25. Neuizan. conf. 66. Aretin. conf. 9. colum. 2. Mastrill. dec. 123. n. 34.* & nonnulla scripsi in *rit. 265. ex num. 26. rit. 272. num. 54. & 274. num. 111. lib 3.*

Imitentur summam pietatem, ac iu-
229 stitiam Inuictissimi, & Pijssimi Regis Philippi II. in visitatione Consilij Supremi Aragonum Regni, quem ipsummet testes examini subiecisse, scribunt *Ant. de Herrera in hist. Indi. decad. 7. lib. 6. cap. 4. Ludouic. Cabrera in histor. Philipp. II. lib. 2. cap. 21. Larrea. dec. Granat. 98. n. 44. lib. 2. & alleg. fiscal. 101. n. 21. tom. 2.* ratione perpensa à *Gabr. Berart. in spec. visit. cap. 5. de testib. ex n. 115. ad n. 118. bis* quippè aureis verbis: *Etenim dùm sit sermo cum ipso Iudice, nullus magis, quàm ipse scire poterit, quanta sit testibus fides adhibenda, quia ipse considerare debet, an testes ad interrogata respondeant, vel ex tempore, vel præmeditato sermone, qua fronte, quo vultu, quo rubore, vel qua trepidatione? omnia enim ista, & alia signo, vultus testium an sint tristes, ridentes, vacillantes, balbutientes, aut nimis animosè deponentes? Prudens Visitator rimari, & inspicere debet, quia difficile est, crimen non prodere vultu. Qua de causa cum res hac sit tanti momenti, & ex illius omissione sæpissimè contingit, Officiales* que-

querelatos innocentes periclitari, & maxima nocumenta pati oportet; ideò quòd teſtes, vt dictum eſt, per ipſoſmet Iudices Viſitatores examinentur. Imò cum
230 teſtes examinant, vel repetunt, vnicam, non alteram quoque impendant diem, dùm aliàs vnus teſtis alteri, ea quæ interrogarunt, reuelaret, ac proindè facta inter eos confabulatione, veritas eruenda adhùc celata, & oppreſſa remaneret. Iure propterea *Maſtrill. cit. tract. lib. 6. cap. 1. & Solorzan. de Indiar. guber. tom. 2. lib. 4. cap. 8. nu. 41.* ingemunt modum, quo vtuntur Viſitatores Generales, qui teſtium nomina non publicant ſyndicandis: nam non debent ſubticeri, ex §. *hoc verò, Auth. de teſtib. & cap. 2. eod. tit. de teſtib.* niſi dumtaxàt in caſibus Fidei, *cap. fin. §. iubemus, de hæret. in 6. Farinac. de hæreſ. quæſt.* 188. *num.* 9. *Pegn. in direct. par.* 3. *comment.* 124. *Caſtro Palao in oper. Moral. p. 1. tract. 4. diſput. 8. punct.* 15. §. 3. *num.* 7. *Garen. de offic. Sanct. Inquiſit. p.* 3. *tit.* 7. §. 9. de qua re diſſerit *Mucci ad Sanfelic. deciſ.* 24. *ex num.* 10. cuius *text. in §. iubemus*, ſpecifica in illa theſi ſanctio, ad alia haud extendenda crimina eſt, *Farin. de indic. & tort. q.* 38. *num.* 86. *Clar. in pract. crim. quæſt.* 49. *nu.* 3. *Gabr. Parexa de inſtrum. edit. tom.* 2. *tit.* 6. *reſol.* 8. *num.* 29. *Creſp. de Valdaur. obſer.* 89. *num.* 10. ſubnectens, ſecus eſſe proceſſus nullitati obnoxios. Quorum opinioni in hoc Regno adamuſſim concinit *Cap. Regn. Vulgaris famæ proloquium*, & addo *Segur. Danalos in direct. Iudic. cap.* 14. *num.* 14. Si enim illorum nomina patefierent, non remaneret multoties denigrata innocentium fama. Igitùr oportet benè, & non ſemel, ſed pluries, atque pluries rimari teſtium qualitatem, & conditionem, noſtris præſertim temporibus, vt dixi *in rit.* 265. *num.* 28. *lib.* 3. & in *hoc ritu ſub num.* 25. & aduertit in his terminis *R. de Pont. de poteſt. Proreg. §. 7. de elect. Offic. num.* 12. *in eod. rit.* 265. à nobis laudatus.

Audiant accuratè, & in ſcripſis re-
231 ferant, ſicuti teſtes, qui in Officialem deponunt; ità, qui pro Officiali: cum inquiſitio ſit tàm boni, quàm mali inueſtigatio, *Larr. deciſ. Granat.* 98. *num.* 48. *verſ. ſed, & indicij, p.* 2. *Excobar de Nobilit. & puritat. proban. quæſt.* 6. §. 4. *rubr. de examin. teſt. num.* 26. *verſ. noua. Auiles cap.* 4. *indic. ſyndic. in gl. verb. Haga, cum ſeq. Suarez de Paz. in prax.* 8. *p.* 1. *tom. cap. vn. num.* 15. & in Regno adeſt *prag.* 27. *tit. de offic. Magiſtr. Iuſtit. & pragm. Carolè V. incip. item quia nobis datum eſt intelligi, ſub tit. de actuar.* 6. *in ordine*, cuius memor eſt *Foller. in prax. verb. capiat informationem, nu.* 54. cum etiam ex officio teneatur, Rei innocentiam indagare, *l.* 1. §. *fin. ff. de quæſt. l. ſi non defendantur*, 9. *ff. de pœn. Bart. in l. pen. §. ad crimen, col.* 3. *verſ. ſed primò quæro, ff. de public. indic. Farinac.* 1. *tom. de inquiſ. quæſt.* 11. *nu.* 10. *Gom. in l. Tauri* 76. *num.* 13. *ante finem, verſ. aduertendum tamen, & num.* 14. *Gig. de crim. læſ. Maieſt. lib.* 1. *rubr. generalitèr in crim. læſ. Maieſt. proced. quæſt.* 16. *ex num.* 1. & diximus in *rit.* 284. *num.* 20. *hoc* 4. *tom.*

Reſpectu verò bonæ, vel malæ fa-
232 mæ, probanda illa eſt per teſtes, nec Viſitatoribus alitèr aſſerentibus fides habetur, *Bald. in rubr. C. de pœn. Iudic. quòd mal. indic. Farinac. tom.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 10. *verſ. amplia nono*, qui teſtes debent eſſe omni exceptione maiores, ſient aliæ probariones claræ, & non priuilegiatæ, *Villadieg. cit. cap.* 6. §. 2. *num.* 16. Vlteriùs hi teſtes debent deſumi ex Tribunalibus: ſcilicèt ex Aduocatis, Procuratoribus, & Actuarijs, ac Scribis, *Maſtrill. cit. lib.* 6. *cap.* 2. *nu.* 22. Debent etiam nominare ſaltim duos authores, exprimere cauſam veriſimilem, ortum famæ ante inquiſitionem, non tempore inquiſitionis, *Foller. in prax. crim. in rub. dantur capitula quòd ſuffocauit Vxorem*, 1. *p.* 2. *p. n.* 28.

Præterquamquòd debet habere or-
233 tum ab hominibus honeſtæ vitæ, bonæ opinionis, grauibus, atq; antiquis, *cit. cap. qualitèr, & quando, el* 2. *de accuſ. Farinac. cit. tom.* 1. *quæſt.* 47. *nu.* 156.

Poſtremò, illa debet eſſe inconcuſſa, creſcens ſola, & non contraria, aliàs nihil operatur, *Bald. Curt.* & alij, apùd

apùd *Farinac. cit.quaſt.47.num.*4.& de
famæ requiſitis dixi in *rit.*270. *ex nu.*
45.*& rit.*274.*ex nu.*130.*lib.*3. & ſupra
hoc *Rit.n.*28.Omnis tamen fama malè
concepta,quę ſemper in ſparſis menda-
cijs alitur,oſtenſa veritate conſumitur,
ſicuti aduertit *Minutius in ſua Ottauio.*
Barattaria verò an probetur per li-
234 bros Bancheriorũ,ac Cōmunitatum,
ſeù Maſſariorum, & ſimilium? diſcutit
*Raudenſ. reſpōſ.*49.*ex n.*74.& cōferunt
tradita à *Bertazol.*vidēdus *cōſ.crim.*71.
*lib.*1.qui loquitur de receptis vtēſilibus
dono,& duobus plauſtris fœni; iunctis
alijs,de quibus nos ſupra ſub *nu.*224.
Exiſtente paritate probationum,Iu-
235 dex à pœna in ſyndicatu eſt immu-
nis , licèr eliſio viſitationis ſit ſolùm
ſemiplenè,*Raudenſ. reſp.*50.*num.*92.&
ambiguorum teſtium depoſitionum in-
terpretatio facienda eſt contrà fiſcum,
Syluan. conſil. 94. *Raudenſ.cit.reſponſ.*
50.*num.*682.
Notandum, dum de probationibus
236 eſt ſermo, quòd priuilegiata proba-
tio in Regno ex *prag.*4. *de muneribus*,
non extenditur ad probanda munera
familiæ Officialis , de quibus *pragma-
tica* nihil diſponit; nec cum alijs caſi-
bus de receptione munerũ ab ipſoOf-
ficiali poſſe coniũgi, monet *Caimus* in
manuſcripto *de viſit.art.*11.*verſ.ex hoc.*
Verùm liceat nè iuſtitiæ Admini-
237 ſtris recipere pecuniam à parte pro
gratia à Principe per ipſos impetrata?
affirmatiuè ſcripſit *Bald. conſ.* 353.*ſub
num.*2.*lib.*5.non tamen ſectandus,ſtan-
tibus enixis, rigidiſque,ſed iuſtis mu-
nicipalibus Sanctionibus .
Vetitum an ſit illis agere cōmenda-
238 tiones, vel per literas cōmendatitias,
vel oretenùs in alicuius gratiam?& li-
cere decidunt *Honorius in l.fin.C.quod
cũ eo, Vulpian.in l. ſi verò non remune-
rando,§.cum quidam,*vbi *Bald.ff.mando-
ti*,& proinde faciles ſe reddāt homines
ad huiuſmodi conſcribendas literas,cũ
nulla ex his obligatio ſequatur,clamat
*Alberic. in cit. l. fin. Strocc.de aſſecurat.
gl.*11.*nu.*26. At *Neuiz. in ſylu.nuptial.
lib.*5.*ampl.* 9.*pag.*620. inquit,hoc non
licere,nè Iudices ſint timidiores in iu-
dicādo,& propterea ſimiles literas pro-
hibet Hiſpana lex 25. *lib.* 2. *tit.* 4. *del
Conſejo Real* , quod iure refellit *Rau-
denſ. cit. reſponſ.* 50. *à num.*263.& vi-
dendus *Auendan.de exequend.mandat.
Princip. lib.* 2. *cap.* 1. *col.*3. *verſ. & ſic
quando Iudices*:præſumitur enim quòd
quilibet habeat animum conſtantem
ad iuſtitiam, minime obſtantibus Ma-
gnatuum precibus,etiam Principe mā-
dante , cui nedùm reſcribendum non
eſſe eius mandatum iuri conſonum ,
ſed modeſtè reſiſtendum eſt, *Viu.opin.*
638. & alibi dixi,*ex text.in l.ſi vendi-
cari* , *C. de pœn. cap. apùd Teſſalonicam*
11.*quaſt.*3. *Maront diſp.*1.*ex num.*13.
*Alban. in l.*1.*ff.de offic.Aſſeſſ.Gramm.in
addit. ad Cap.Reg.rub.quòd non capian-
tur ſine conſilio.pag.* 128. *Auiles cap.* 1.
*Prator. verbo A las partes,nu.*31. Vndè
Henricus Secundus cum Italum ſeruũ
in carcerem duci iuſſiſſet , non adiecta
cauſa,ac Iudices hominem liberaſſent,
priùs tamen admonito Rege;idem Rex
iuſſit,illum cōdemnari, cum religiosè,
ac ſanctè iuraret , ſe hominem in ſce-
lere turpiſſimo deprehendiſſe , quod
euulgari nollet, ac Iudicibus ſuccenſe-
ret, quòd ſibi affirmanti fidem non ha-
berent ; liberatus eſt tamen à Iudici-
bus , & è carceribus eiectus , *Ioannes
Bodinus in methodo Hiſt.cap.*6.*pag.*378.
Rex enim iuſtus aures minime claudit
Officialibus prudentèr replicantibus ,
& notam optimi Regis hanc eſſe, cla-
mat *Ianus Gruterus ad Tacitum lib.* 1.
Annal. exemplis omnium ætatum, na-
tionum,& linguarum cōprobans,inſe-
quitur *Caſar Caren. reſol.* 174.*num.*7.
An autem Officiales habitare valeāt
239 in Suburbijs , prout in Ciuitate ?
reſpondi affirmatiuè,quoniam diſpoſi-
tum in Ciuitate habet locum in Ca-
ſtro ſibi ſubiecto, *Felin. in cap. Rodul-
phus, de reſcript.Cagnol.in l.impium.n.*
174,& quia in fauorabilibus appella-
tione Ciuitatis , veniunt Suburbia ,
*Napod.in proœm. conſ.Neapol.num.*86.
*Afflict.in rubr.de homicid.claud.num.*1.
*Montanar.in prag.*2.*num.*219.*de admi-
niſtrat. Vniuerſ. Menoch. de arbitr.lib.*
2.*caſ.*355.*num.*10.*Praſ.de Franch.dec.*

129.

119. *nu.*2. Huiuſmodi tamen materia eſt fauorabilis, vti permiſſoria, licèt poſſet dici litigantibus obnoxia ob amplitudinem Ciuitatis: at hoc minimè eſt expendendum, ſed perpendi debet reſpectu eius, cui prohibitio fit, non reſpectu eius, cuius acceſſoriè intereſt; prout quoque in materia indifferenti comprehendit Burgum, *l.* 1. *§. cum Vrbe, ff. de offic. Præfect. Vrb. Roman. conſ.* 454. *num.* 7. & ibi *Mandoſ. Gratian. cap.* 17. *in princ. lib.* 2. *diſcept. forenſ.* quinimo tantum abeſt, vt Vrbi huic, & litigantibus detrimento ſit, Officiales in Suburbijs incolatum habere, vt potiùs id maximè Reipublicæ conferat, & Iuſtitię adminiſtrandę pernecceſſarium ſit: cum enim Suburbia in immēſum trahantur, & inſtàr magnarum Ciuitatum ſint, in quibus etiam Magnates domicilium habent, ac maximis ſuis ædificijs in omnium conſpectum ſe produnt, Maieſtatem præſeferendo; par eſt, vt etiam Suburbia habeant iuſtitię Adminiſtros habitatores, & maximè conſentaneum eſſe videtur, vt propè ſint, qui clauum Reipublicæ tenent, nè ſi longè abſint, tranquillitas publica in diſcrimen vertatur. Sicut enim naturalia agentia, eò remiſſiùs operantur, quò longiùs; non alitèr agentia moralia, non alitèr Iudices, niſi propè adſint, haud facilè iuſtitiæ habenas ſibi traditas poterunt moderari. Nemo eſt, qui ignoret, Iu-
240 dices in terris vices gerere Supremi Vindicis; proinde ſicut Numen ipſum non omnipotentia ſolùm, ſed immenſitate, ac præſentia nos regit; Ità Iudices præſentes vbique exhibere ſeſe debeant, quò ad eius fieri poterit, vt cum Poeta dici poſſit:

Eſt Deus in nobis agitante caleſcimus illo.

Et ſanè cum Iuſtitiæ Adminiſtri in Suburbijs ſimul, & intra mœnia adeſſe non poſſint, æquum omninò eſt, vt alij Suburbia, alij Vrbem ipſam incolant, nè magnum ſubeat incommodum, aùt Populus, qui in Suburbijs inhabitat adeundo Miniſtros intra mœnia, aùt Ciues Vrbem incolentes adeundo Miniſtros in Suburbijs. Quapropter, vt iuſtitia, & tranquillitas in Vrbe ſimul, ac Suburbijs habitet, & commoda, ac incommoda ſint æqualia, Iudices vtrobique habitent oportet.

Memoratis ductus rationibus aliàs
241 conſultus dixi, homines de Burgo debere interuenire in impoſitione vectigalium facienda per Ciuitatem: nam in neceſſitatibus poteſt Vniuerſitas onerare vectigalibus Ciues, *l.* 1. *§. quòd ſi nemo, ff. quòd qualibet nomine, Socc.* & alij in l. 1. *num.* 255. *ff. ſolut. matrim. Marant. in ſpecul. part.* 6. *artic.* 3. *n.* 55. in quorum vectigalium impoſitione fit adunantia Ciuium, *Salyc. in l.* 2. *C. nem. vectig. inſtitui non poſſe, Ripa reſponſ.* 1. *n.* 10. *tit. no. vectigal. lib.* 1. itaut determinatio fiat pro maiori parte, *Guid. Pap. quaſt.* 424. *num.* 1. *& quaſt.* 631. *num.* 4. *Capyc. deciſ.* 148. *num.* 5. & homines de Burgo ſubſunt gabellis Ciuitatis, *l. qui ex vico, ff. ad munic. l. nulli, C. de Epiſcop. & Cleric. Gloſ. in §. quis igitùr, in verb. perſoluant, Auth. quibus mod. natur. effic. ſui,* vbi *Bart. nu.* 7. *& in l.* 1. *nu.* 3. *ff. de damn. infect.* proinde ſi ſubſunt, cum agitur de eorum præiudicio, æquum quidèm eſt, vt ipſi audiantur: maximè quia homines de
242 Suburbio tanquàm Ciues habentur, *Paul. de Caſtr. in l. ſi hæres, §. vicis, nu.* 2. *ff. de leg.* 1. *& in Auth. quia in prouinc. num.* 4. *C. vbi de crimine agi oportet,* & in illo ortus cenſetur in Ciuitate natus, atque ità tractandus, *Cagnol. in cit. l. impium, num,* 174. ſuntque de corpore Ciuitatis, *Bart. in l.* 1. *num.* 4. *ff. ad municip. Paul. de Caſtr. in d. l. nulli num.* 7. *C. de Epiſcop. & Cleric. Menoch. de arbitr. lib.* 1. *quaſt.* 99. *num.* 22. omneſq; de corpore debent interuenire, *Bart. in l.* 1. *§. hoc interdicto, num.* 4. *ff. de itin. actuque priuato,* ac veniunt appellatione Ciuium, *Alex. in l. adoptiuum, §. patronum, num.* 1. *ff. de in ius vocand.* & ità dicendum eſt in omnibus alijs actibus Ciuitatis, niſi tamen conſuetudo legitima eſſet in contrarium; atq; *Gloſ. in cit. l. qui ex vico,* ad comprobādam regulam, quòd qui ex vico ortus eſt, eam patriam habere intelligitur, cui

cui Reipublicæ vicus ille respondet, adducit concordantes,ac exempli gratia dicit,Virgilium,Poetarum inter latinos Principem,Mantuanum communitèr appellari,& tamē ipsum in Casali Plectolæ ortum,omnes fatentur historijs eruditi;quod quippe Casale priùs nuncupabatur Andes, vnde Andinus ipse Virgilius, & Andiades Musæ, *Lil. Girald. de poet. Dial.4.pag.48.vers.41.* de qua re, & Casalibus scripsi in *rit. 301. ex num.53. hoc 4.tom.*

243 Ampliùs indubitati est,duplici modo procedere posse Visitatorem: nempè, vel per generalem inquisitionem, vel ad partium instantiam.

244 Per inquisitionem generalem, de qua sermo est *in l.congruit,ff.de offic. Præsid. cap. 1. de Offic. ordin. cap. sicut olim, de accusat. cap. Romana,de censib. Io:Mar.Mont.in praxi crimin.reg.1.num.24.* quæ est, quando ex mero officio, & non ad partis instantiam procedit, solerti diligentia, delicta, ac delinquentes conquirens. Et si in hac inueniantur Officiales aliqua fæce inquinati, per specialem deinde inquisitionem diligentiùs procedet, *Innoc. in cap. bona, de elect.Bart.in l.2.§.si publico,ff. de adul.*

245 Hæc autem generalis inquisitio, licèt sit Iure communi interdicta, nisi præcesserit infamia, vel aliud quodpiam indicium, *Foller. in prax.crimin. 1. part. 3.part.prin.& in 3.part.num.9. Bald.in l.obseruare, §.proficisci, num.9. ff.de offic. Proconf. Salyc.in l.ea quidem, C. de accusat.* In odium tamen delinquentium in officio permittitur, vel nulla præcedente infamia, *Marant. de ord. iudic. par.6.num.28.Cancer.part.3. cap. 17. num. 98. Paris de Put.in tract. de synd. verb. proceditur autem in syndicatu, in fin. pag. 11. Farinac.quæst.9. num. 6. Bonadill.lib.5.cap.1.nu.122.& lib.3.cap.15.num.100. Clar. in pract.§. fin. quæst. 6. nu.4.& quæst.50.vers.scias etiam, Mastrill. de Magistr.lib.6.cap.7. num. 11. Mier. par.1.cap.2.de tabul.nu. 10.coll.4.pag.71.& p.2.cap.9.n.28.coll. 6.pag. 24.* maximè si præcesserit fisci denunciatio, *l. ea quidem,* vbi *Bald. & Salyc.C. de accusat.* ibi: *Ea quidem,quæ per officium Præsidibus denunciantur,& citra solemnia, accusationem perpendi posse, incognitum non est, Barc. in d. l. congruit,& in l.Diuus, ff.de cust od.reor. Maran.d.p.6.num.24.*

246 Atque ex hac generali inquisitione, traditis tamen parti capitibus,eiusq; perpensis responsionibus, ferri potest sententia. Quamuis autem *Bart. in l.2.§.si publico, num. 13.vers.tertia regula, ff. ad l. Iul. de adult.*teneat, quòd regularitèr in puniendis delictis præcedere debeat inquisitio generalis, ex qua deuenitur ad specialem, citata parte; atque ex hac,non ex illa sequatur condemnatio; atq; *Bald. in l. edita, in lect.paduan.num.31.vers.apparet ex prædictis,C.de eden.& in l.obseruare, §. proficisci, num.12. ff.de offic. Proconf.* doceat, posse ex ipsa generali inquisitione sequi condemnationem; adeòq; videantur duo hi Iurisprudentiæ duces, alteri alter monomachiam indicere, sententijs certè, nisi mucronibus:Attamen fœdus iecisse,neque alterum ab altero discedere, vel deficere, si profunda inuestigatione eorum perscrutabimur dicta,conspiciemus. Duplex enim est generalis inquisitio:vna, quæ fit sine partis citatione, ad instruendam tantummodò Iudicis mentem, & de hac sermonem habet *Bartolus*: neque ex ista sequi potest condemnatio,quia inquisitus damnaretur indefensus, quod concedit *Bald. in d. l.edita, num.30.vers.cæterùm*. Altera generalis inquisitio est,quæ fuit à Statutis adinuenta, aùt diuturnis moribus inuecta, quam præsupponit *tex. in cap. qualitèr, & quando, il 2. §. debet, de accusat.*quę fit expositis capitulis,& citata parte, *Boss. de inquis. num.72.*& de hac loquutus fuit *Baldus*,vel saltèm præsente Reo,ac sciente, vt colligitur ex verbis *cap.ad petitionem, de accusat.* ibi: *Dicto G.præsente, nec reclamante*; cum scientia, ac præsentia, citationis defectum suppleat; *Gabr. tit. de citat. concl. 1. num.369.* atque ex hac sequi potest condemnatio.

Præsertim hoc in Regno, vbi seclusis

247 ſis citatione, præſentia, ac ſcientia inquiſiti, poteſt ex inquiſitione generali deueniri ad condemnationem, defenſionibus priùs receptis, per *tex. in Cap. Regni, incip. ſubiungendo, ſub rubr. de crimin. denunc.* de quo *Maran. in ſpecul. p. 6. num. 8.* quo cauetur, quòd ſi per quatuor teſtes receptos in inquiſitione generali conſtet de crimine; poteſt, data copia repertorum, ſcilicèt nominum, ac dictorum teſtium, deueniri ad pœnam ordinariam; quòd licèt dicat idem *Marant.* quicquid antea fuerit ſeruatum; hodie ex communi Curiarum more, ac ſtylo deſueuiſſe; tamen *num.* 8. fatetur, poſſe fieri iuſtè: cum *Cap.* illud non reperiatur correctum; vnde cùr ſtare prohibeatur, *l. præcipimus, C. de appell. l. ſancimus, C. de teſtam.*

Negare non auſim, quòd *d. Cap.* iubet, dandam eſſe repertorum copiam, quod non fit in viſitationis iudicio. Satis tamen hinc certè patet, poſſe ex generali inquiſitione condemnationem ſequi.

Ad partium quoque inſtantiam: &
248 quamuis putarint nonnulli, quemuis teneri prodere crimina Magiſtratus, ac deferre, moti ex *tex. in l. iubemus, atque hortamur, C. ad l. Iul. repet.* ibi: *Iubemus, atque hortamur*, & *Auth. vt Iudic. ſine quoque ſuffrag. §. neceſſitatem*, ibi: *Magis autem neceſſitatem*: cenſeo tamen, Imperatores *in d. l. iubemus, & §. neceſſitatem*, maluiſſe enixam hortationem inijcere, quàm pœnale præceptum; & iuſſum illum non eſſe præciſam neceſſitatem, at cauſatiuam; quatenùs nimirùm vellet quis bono publico proſpicere, & vnicuique cupienti datur poteſtas: quia Reipublicæ intereſt delicta puniri, *l. vn. C. vt omn. iud. tàm ciuil. quàm milit. l. iuſtiſſimos, C. de offic. Rector.*

Parti igitùr, quæ vellet contrà Ma-
249 giſtratum experiri, triplex ſternitur via. Vel ciuilitèr, hoc eſt ad pœnam pecuniariam ipſi applicandam, iuxtà *tex. in l. qui nomine, ff. ad l. Cornel. de falſ.* vbi *Bart. Gloſ. in l. defuncto, ff. de publicis iudic. Gom. 3. variar. cap. 3. n. 7.* æſtimandamque ab eodem offenſo; ad tradita per *tex. in l. iniuriarum æſtimatio, ff. de iniur.* medio iure iurando, *Gloſ. in d. l. iniuriarum æſtimatio, ff. de iniur. & in §. pœna, verb. æſtimauerit, Inſtit. eod. titul. Farinac. quæſt. 105. num.* 47. Vel criminalitèr, nempè ad vindictam, *Bald. in l. Imperium, lect. 1. & ibi Iaſ. num. 7. ff. de iuriſd. omn. Iudic. Gom. var. reſol. cap. 1. num. 30. Bellug. in ſpecul. Princip. §. poſt militares.* Vel tandèm criminalitèr, & ciuilitèr ſimul, quod fieri poteſt, ſi criminalis principalitèr, ciuilis incidentèr, implorando Iudicis officium pro damnis, intentetur, *arg. l. 2. §. qui furem, ff. de furt. Angel. in l. apùd Labeonem, §. ſi quis ſeruo, ff. de iniur. Bald. in l. Dominum, C. eod. tit. Marant. de ord. iudic. 4. par. diſt. 1. num. 20.*

Nec reluctatur *tex. in l. 1. C. quand.*
250 *act. ciuil. praiud. crimin.* vbi videtur dici, quòd criminalis, & ciuilis actio nequit vnà intentari: cum altera alteri præiudicium pariat. Nam *tex.* ille loquitur, quando vtraque actio proponeretur principalitèr, quod profectò fieri nequiret, ad tradita per *tex. in l. interdum, ff. de publicis iud.* secùs verò ſi altera principalitèr, incidentèr altera, *Clar. in pract. in §. fin. quæſt. 2. nu. 2. Paz in pract. 5. par. 1. tom. cap. 3. §. 6. qualit. accuſ. concipien. fit, Bart. in l. 2. §. 1. num. 1. de vi bonor. rapt. & in l. vn. num. 4. C. quand. act. ciuilis, Bald. in l. 1. num. 19. C. ſi à non comp. Iud.* cum reliquis, quos congerit *Barb. in l. ſi ab hoſtibus, num. 46. ff. ſolut. matrim.*

Maximè in odium Magiſtratus ma-
251 lè ſe gerentis, *Bald. in rubr. C. de pœn. Iud. qui mal. iudi. Bart. in l. interdum, §. qui furem, ff. de furt. Bonadill. lib. 5. cap. 3. num. 4.* aduersùs quem ità poteſt vtraque ſimul exerceri, vt ex eodem proceſſu poſſit Princeps punire, & ciuilitèr, & criminalitèr delinquentem, *Bald. in l. venales, num. 4. C. quando prou. non ſit neceſſ.* per *tex. in Auth. vt Iud. ſin. quoque ſuffrag. §. oportet, il 1.* vbi *Salyc. nu. 3.* & prodiret ſententia damnans ad reſtitutionem, ac pœnam, *Gram. vot. 25. ſub num. 7. Catald.*

tald. de synd. num. 52. *quæst.* 98. *in fin. Par. de Put. de synd. in verb. corruptio, cap.* 1. *num.* 4. *in fin. Decian. in tract. crim. lib.*8.*cap.*37.*num.*15. Licèt sit ve-
252 rum, quòd si ciuilitèr tãtùm processisset, nequiret ex eo processu infligi criminalis pœna, pro qua irroganda pleniores requirerentur probationes: sed dumtaxat ille processus reseraret iter ad inquirendum deinde criminalitèr, ex quo ritè descendat pœna criminalis, *Bald. in l. quod euitandi, nu.*1. *cum seqq. C. de cond. ob turp. caus. & ibi Salyc. num.* 1. *vers. & nota quòd hic, Amad. de synd. num.* 197. *Farinac. quæst.* 111. *num.*183.

Solent tamen in visitatione non rarò condemnari Magistratus ad pœnam pecuniariam, vt ait *Tasson. de antef. vers.*2 *obs.*2.*n.*54. vel ad suspensionem ad tempus; & quandoque si criminis atrocitas postulet, codicilli dignitatis adimuntur, cinguloq; exuuntur, R. *Merlin. contr. tom.*2.*cap.*28.*n.*5.

Accusatores proinde, qui accusa-
253 riones properant instiruere, minime Visiratores admitrant ad eas probandas, nisi cauerint priùs de expensis in casu succumbentiæ, *l. qui crimen,* ibi: *Fideiussor de exercẽda lite adhibitus fuerit; & l. si crimen, C. de his, qui accusare non possunt.* Quamuis olim debebant astringi legitimis inscriptionibus, ac talionis pœna, *cit. l. qui crimen,* quę iam in desuetudinem abiere, *Gom.* 3. *var. cap.*11. *nu.*3. *in fin. Clar. §. fin. quæst.*12. *num.* 15. ob infortunia Magistratuum, & Iudicum, clamat *Berart. in spec. visitat. rub. de Magistrat. & Offic. iniustè querelat. cap.*28. *num.*5. ac dolent *Larrea alleg.* 102. *num.* 17. *& Segur. de Aualos cap.* 1. *p.* 2. *direct. Iudic. num.*14. & in eius locum successit pœna calumniæ, ac atrocis iniuriæ, illatæ Iudici viro cœteroqui, cui apprimè deferendum est, *Bonadill. lib.* 5. *cap.*2. *num.*94. *Gregor. ad ius septem partit. in l.* 13. *tit.* 1. *p.* 7. *glos. in fin. Raudens. cit. respons.* 50. *num.* 480. *Prat. in Nicandro num.* 542. & eloquuti sumus in *rit.* 295. *nu.*245. *& rit.*297. *ex nu.*46. *hoc* 4. *tom.* & expensarum solutio, pro qua præstatur fideiussio: & plecti grauitèr de-
254 bet, si libellum, quem cõtrà aliquem Magistratum exhibent, non probant, *arg. l. Athletas, §. calumniator, ff. de his, qui not. infam. l.* 1. *§. calumniari, ff. ad Turpill. Clar. in prax. crim. quæst.*62. vbi *Baiard. num.* 19. *&* 31. *Bouadill. lib.*5. *polit. cap.* 2. *num.* 101. *Riminal. iunior, vol.* 3. *cons.* 303. *num.* 10. *Farinac. in prax. quæst.* 16. *Caball. cas.*205. *num.*3. *Larr. alleg. fiscal. cap.*102. *per tot. tom.*2. id enim saperet calumniam, *Castill. Sotomayor contr. lib.* 3. *cap.*21. *num.*7. quæ repellenda foret à Iudice, etiam ex officio, *Glos. in l. qui cum maior, §. si patris, ff. de bon. libert. l. pactum, verb. pœna, ff. de transact. Osual. Illiger. ad Donell. lib.* 22. *commun. cap.*2. *lit. A. in fin.* nè indulgeatur malitijs, *l. in fundo,* 38. *ff. de rei vindic. l. properandum, C. de iudic. l. si Prætor,* 75. *ff. de iudic. cap. pen. de censib. in* 6. *cap. calumniam, de pœn. Escobar. de Nobil. p.*2. *quæst.*4. *rubr. de tribus actib. nu.* 7. *&* 8. *Caual. comm. contr. comm. q.*830. *n.*53. Imò *Berart. cap.*28. *de Magistrat. iniustè, & falsò querel. num.* 13. inquit: *In crimine barattaria condemnari debet falsus Accusator ad expensas duplicatas, & quadruplicatas,* & hoc aptissimè: etenim æquum est, vt iustitiæ Administri pœnæ, falsi Accusatoris pœna respondeat: ille quadrupli pœna mulctatur, vbi iniustitiæ Reus habetur; quid ni eadem hic pæna mulctandus sit? Idemq; *sub n.*18. habet in Iuratos, & Administratores locorum, & si non probauerint contenta in querela, in totum succumbere dicuntur, etiam si in parte probent, & sunt puniendi, eodem *Berart. ibidem num.*20. aduertente.

Præterea clamant Iura, vt Superio-
255 res graui pœna afficiãt hos homines, qui vt plurimũ sunt decoctores, alijq; res suas malè agentes, & se conuertunt ad Officialium accusationes, sub prętextu finis boni publici, atq; re vera agunt, vt se ab ære alieno, alijsque molestijs eripiant, *Cagn. de regim. boni Princip. num.*79. *&* 128. *Raudens. resp.* 50. *sub num.*248. *Paris de syndic. verbo syndicatorum.* Ad hoc tendit effatum

Ex-

Excell. Peruani Pro-Regis, Marchionis Montis Clari, relatum à *Solorzan. lib. 4. cap. 8. num. 23. Has visitationes instàr turbinis in plateis vento excitati sibi videri, Hispanè dicimus*, Remolino, *Neapoli* Tropea, *cum is pulnerem, & paleas humi iacentes remoueat, & super capita leuet; & visitationes similitèr, humiles quoslibet plebeios, & flagitiosos, qui veluti pului, & stercus Reipublicæ iacebant, Iudicibus, qui sunt, & esse debent eiusdem Reipublicæ capita, superponunt*. Quamobrem iustitiæ, summæque æquitati consonum erit, eas hac in re inuiolabiles ferre leges, vt sicuti Iudices syndicatus, & visitationis sententijs, pœnisque subijciuntur, si fortè malè suas partes impleuissent; ità ij, qui iniquè audent calumnijs eos afficere, acritèr adhùc plectantur.

Adeòque nostris temporibus creuit horum Nebulonum, atque Tenebrionum audacia, qui pertimescentes suis in causis Iudicis integritatem, cumque benè nouerint, satis esse simplicem querelæ instantiam, quamuis inanem, atque iniustam, & vt plurimùm ab ipsismet, vel repressam, vel renunciatam, vt possint deinde, aùt suspectum, aùt saltèm scrupulosum reddere Iudicem, nè suis causis intersint, vsi sunt sæpè sæpiùs, & vtuntur hoc stratagemate, arteque, graui digna supplicio. Cui malo quamcitiùs occurrendum sanè est, nè altercantium fraus his machinationibus valeat vel, eo vt iusti Iudices recusentur.

Cùm autem meminerimus de sus-
256 pensione non semel, pergat sermo, an pendente iudicio possit Magistratus ab officio suspendi? Compertissimum est, quòd si delictum sit patratum extrà officium, licèt non possit, durâte accusatione, ad nouas dignitates promoueri, *l. vn. C. de reis postul. lib. 10.* ibi: *Reos criminis postulatos nouos honores appetere non debere, ante quàm purgauerint innocentiam suam*; veterem tamen retinere nō prohibetur, per *tex. in l. libertus, §. in quæstionibus, ff. ad municipal.* ibi: *Cæterùm dignitatem pristinam interim retinent*; & consequentèr nequit, pendente iudicio, ab officio suspendi, *Felin. in cap. omnipotens, cap. super his 16. de accus. cap. accusatum 4. de simon. Roman. cons. 297. nu. 3.* nisi delictum irroget infamiam: tunc enim licèt patratum extrà officium, non modò suspensionem, sed motionem etiam ab ordine demeretur, *Merlin. contr. for. tom. 2. cap. 28. num. 10. Rouit. decis. 64. in fin. Sanfelic. decis. 61. num. 3. in fin.* quos refert, & sequitur *D. D. Hier. Galà de visit. Magistr. dissert. 16. num. 6.* nè infamia laborantibus portæ pateant dignitatū.

Verùm debeat præcedere infama-
257 tio apùd graues, ac probos Viros, non verò apùd leuis conditionis homines, nè nouas dignitates appetere non valeat, aduertunt *Cardinal. Hostiens. Io: Andr.* & cœteri in *cap. meminimus 13. eod. tit. de accus. Roman. singul. 423. Roder. Acuña in comment. ad cap. 3. dist. 81. num. 5. Barbos. in add. cap. omnipotens, num. 3.* & ijsdem ferè verbis indicat *ibidem Nicol. Rodriq. Fermosinus*, Episcopus Asturicēsis, *Emau. Gonzalez ad decretal tom. 4. cit. cap. omnipotens, num. 6.* Imò in terminis Iurium Ciuilium non satis fuit detulisse, siue accusasse aliquem, vt Reum, ad hoc vt à petitione honorum arcendus foret;
258 sed omninò requirebatur, vt iam fuisset nominatus à Iudice, siue receptus inter Reos, quod fiebat, cum Iudex nomen Rei describi mandabat in Reorum numerum, *Brisson. de formul. lib. 5. pag. 521. Sigonius de iudicijs apùd Romanos, lib. 2. cap 9. & 10. Io: Rosin. Roman. Antiquit. lib. 9. cap. 19.* & ex alijs, *Decian. tract. crim. lib. 3. cap. 2. & cap. 24.* qua de re *Rebuff. in cit. l. vnic. Anton. Matth. de crim. tit. de accus. cap. 7. nu. 3.* vel quando reiectis exceptionibus dilatorijs, declinatorijsq; pronunciat Iudex, vt Reus se defendat, & Nos dicimus: defensiones, *Bart. in l. 15. qui reus, ff. de public. iudic. & in l. adulterij, C. ad l. Iul. de adult. Steph. Forcatula in princ. tract. rei crim. num. 16. Cuiac. in commentar. Cod. lib. 9. tit. 9. ad l. Iul. de adulter. in l. adultera*, si Reus sit præsens: si verò absens, per accusationem primæ contumaciæ, *Clar. in pract. quæst. 14.* vers.

vers.incidentèr quaro, Farinac.in prax. crim.tit.de inquisit.quaest.11.num.89.

Hæc, & alia fuerunt in Regia Iun-
259 cta, erecta ordine Excell.Pro-Regis, dispuncta in causa Dom.Petri AEmilij Guaschi, qui cum fuerit S. Munificentia in præmium suorum laborum electus Iudex M.C.donec ad altiorem Magistratum esset prouectus, & non dum nactus possessionem officij, fuit accusatus, ac instantibus nonnullis, repellendum à possessione officij, tanquàm à dignitate noua, & ex eo solùm, quòd in eum accusatio præpararetur de crimine; Senatores Regiæ Iunctæ, agnoscentes etiam, nullam contrà Petrum AEmilium, Virum equidem optimis virtutibus ornatum, accusationem fuisse formitèr institutam, censuere, non esse remorandam possessionem, & proinde decreuere, quòd *exequantur litera S.C. Maiestatis*, de mense Iunij 1682. suffragia præstantibus DD.Reg. D.Stephano Carrillo, Consiliarijs D.Petro Cortes, D.Vincentio Raetano, Præsidente R.C.Marco Antonio de Ritijs, & D. Luca Iacca, tunc Consiliario, nunc meritissimo Regente, Fisci partes sustinente, penès Mastellonrm: nam dignitas à Principe iam fuit collata, & per expeditionem priuilegij ius fuit illi quæsitum ad officij possessionem obtinendam, *Cabed. decis. 39. ex num. 8. par.2. Molin. & Addent. de primog. lib. 2. cap. 7. à num. 52. Castill. lib.5.controu.cap. 67.à num.65.Cresol obseruat.37.quaest. 2.num.31.* quæ est facti solùm deficiens consequutiua ad ipsam electionem, & proinde sicuti accusatio superueniens non præiudicat electioni iam factæ; ità nec possessioni, quæ petit suum principium electionis, cui accedit, vt latè sermocinatur *Reg. Hieron. Caimus de Visitat. art.4.vers.quid dicendum, Mucci ad Sanfelic. decis. 61.ex nu.61.* memor præfati Iunctæ sciti, & *Mucci* refert *D.Io:Dominic.Raynaldo in syntaxi rer. criminal. cap. 4. §. 1.ad num. 26.* ac in fortiori themate scripsit *Consil.de Bottis in add.ad Abb.in cit. cap.omnipotens, lit. B*, & dixerat *Bonadill.* rationem adducens *politic. lib.2.cap.21.ex nu.263.* & pertractant *Caball.resol.crimin.casu 121.* ad cuius dicta se remisit *Amaya in cit. l. vnic. C. de reis postul. Reg. Tapp. dec. Suprem.Sen.17.* Ipsique electo nedùm competere officium Iudicis ad adipiscendam officij possessionem, vt docuit *Innocentius in cap. cum venerabilis 7.de relig. dom.* & post alios *Boer. decis.151. num.1.* sed, & remedia possessoria, *Mastrill. de Magistr. lib.1.cap. 27.num. 16.* quoniam ob electionem acquiritur ius electo, licèt non adhùc fuerit acquisitum exercitium, ex *Glos. in can.quanto 63.dist.Abb.in cap.sacrosancta,51.de elect.Gabedo dec.84.n.14.p.2.*

Si verò delictum sit commissum in
260 officio, vel eius intuitu: tunc, vel ex eo delicto sequi posset motio à munere, & dicendum est, posse suspendi; vel non potest, & nequit suspendi, *Bart.in l.quòd si fortè, §. sunt quidam, num. 4. ff.de solut.Franch.decis.8.num. 2. Rouit. decis. 64.& decis.36.num.25. Sanfel.decis.61.* tùm quia suspensio est priuatio ad tempus, proindeque pœna esset vltrà culpam; tùm etiam nè pœna in delicto non adhùc probato, excedat modum pœnæ delicti probati. Vel sumus in ancipiti: an, probato scelere, possit sequi motio? & minimè est locus suspensioni; vt in dubio melior sit conditio possidentis, *Reuert.decis.2.* Quòd si pœna, quæ sequeretur, futura foret suspensio ad tempus; tunc minimè posset suspendi: siquidem in sententiæ prolatione leniet fortasse Princeps pœnam; & plecteretur, nisi vltrà culpam, certè vltrà Principis mentem; ità sentit *Vinc.de Ann.sing.370.Bonadill.lib.5. cap.1.num.195.Steph.Aufrer. in add.ad Cappell. Tholosan.quaest.372. Beltran. cons.830.vol.1.* Licèt non desint, qui asserant, posse in hoc casu Magistratum suspendi: dummodò suspensio pendente iudicio non sit longior pœna imposita à lege, probato delicto; & compensetur cum ea, quæ in definitiua imponenda erit, ex *text. in l. omnes, C.de pœn.* vbi *Bald.& Salyc.*

Hoc autem, quòd nequeat interim
261 suspendi, intelligendum est; nisi sub-

sit

fit timor, nè Magistratus potentiam tẽstes à depositione veri deterreat: tunc enim posset, donèc processus absoluatur, suspendi, *cap. cum literis, de testib. Glos. in cap. quia ea, 3. quaest. 2. Francis. Marc. decis.* 654. *num.* 6. *Par. de Put. in verb. accusatus, n.* 2. eoq; absoluto restitui, *cap. cum venerabili, de offic. Deleg.* Vel nisi esset plusquàm nimia delicti atrocitas, *cap. inter, in princ. de purgat. canon. Io: Andr. cap.* 1. *col.* 2. *in princ. de accus. in* 6. *Lancellot. de attent. p.* 2. *cap.* 3. *declarat* 4. *num.* 33. *Menoch. remed.* 17. *recuper. num.* 42. *Franc. Marc. cit. decis.* 654. *num.* 6. atque de eo percrebuerit fama, ità vt, nisi præcederet suspensio, pareretur scandalum, de quo est casus in Concilio Ilerdensi, relatus in *can. Præsbyter à plebe* 2. *quaest.* 4. vbi *Alexan.* de Papa inquit: *Præsbyter si à plebe sibi commissa mala opinione infamatus fuerit, & Episcopus legitimis testibus approbare non potuerit, suspendatur vsq; ad dignam satisfactionem, nè Populus fidelium in eo scandalum patiatur*: & est exemplum *in cap. si quis Præsbyter, de purg. can. Aufrer. in add. ad decis.* 371. *Cappell. Tholos. Franc. Marc. d. decis.* 664. *num.* 3. Vel demum, nisi prȩter accusationem prȩstò essent illati criminis probationes, *Innoc. in cap. accusatum, in princ. & cap. licèt Heli, num.* 5. vbi *Io: Andr. nu.* 12. *de simon. Luc. de Penn. in l. Iudices, verb. sceleribus, vers. sed an Iudici, C. de dignit. lib.* 10. *Franc. Marc. loc. cit. nu.* 6. De hac re plenè scripsi *in Ritu* 295. *à n.* 131. nec non *D. Altimare tom.* 2. *de nullit. rub.* 10. *q.* 6. *ex n.* 35. qui plures DD. pertractantes recenset, *D. Io: Dominicus Raynaldo in Syntaxi rer. crimin. cap.* 4. *§.* 1. *ad* 4. *n.* 24. memor, præcœteris, *Aui mei ad Capyc. dec.* 121.

Suspensus, vel remotus, & demum
262 ex iustitia reintegratus, an recuperet salarium, & emolumenta? peragunt, ex *tex. in l. cum allegatis, C. de re milit. lib.* 12. *l. penul. ff. eod. Innoc. & Bald. in cap. sicut, de cohabitat. Clericor. & Mulier. Bart. & Rebuff. in cit. l. cum allegatis, Mastrill. in comm. prag. general. indulg. cap.* 22. *num.* 7. *& tract. de Magistrat. cap.* 21. *lib.* 1. *Vinc. de Anna in cap.* 1. *de Vasall. decrepit. atat. num.* 221. *Capiblanc. prag.* 5. *de Baronib. n.* 90. *vol.* 1. *Paschal. de patria potest. p.* 4. *cap.* 6. *num.* 41. *Reg. de Marin. lib.* 1. *quot. resolut. cap.* 310. *num.* 41. *Rouit. in prag.* 15. *de Officialib. R. Moles dec. §.* 16. *quaest.* 7.

An verò locum præcedendi alijs,
263 quibus primitùs ante remotionem anteibat? Hic articulus ad trutinam fuit reuocatus in causa D. Consiliarij D. Alonsi Vargas, Ducis Cagnani, qui perpetuò ab officio remotus, tempore visitationis D. D. Francisci de Alarcone, ad Regiam Matrithi iter arripuit, vt Regi, eiusque Supremis Consiliarijs suam ostenderet innocentiam, eaq; comperta, iustissimus Rex mandauit, illũ ad suum officium restitui. Vnde, vt à Maioribus, & ex *lib. manus.* à Secretis S. C. *p.* 2. *cap.* 95 *de success. caus.* percepi, orta fuit controuersia, quoniam ex diplomate suȩ reuersionis non erat expressum, an, & cum antiquo iure præcedendi illis, quibus primitùs, & ante remotionem præcedebat? & contendentibus illis, prȩcedentiam solummodò incipere à recentis diplomatis vigore; non verò ab illa prisca possessione, à qua eiectus fuerat: supplicauit idem D. Alonsus Regiam Maiestatem, vt iurgium istud dirimeret; & demandata causa huic Regio Collaterali Consilio, additis duobus ex Regia Camera, die 29. Ian. 1629. prolatum fuit decretum, quòd *Regio Consiliario Alonso de Vargas restituatur locus, in quo sedebat in S. C. antequàm promulgaretur sententia contrà ipsum visitationis, ità quòd praedictus Regius Consiliarius Alonsus de Vargas praecedat omnes alios Regios Consiliarios in sedendo, tàm in S. C. quàm in omnibus alijs locis, & actibus, creatos post diem* 2. *Octobris* 1610. *in quo fuit per Regiam Catholicam Maiestatem electus in Regium Consiliarium*: suffragia præstantibus DD. Regenti Tapia, Enriquez, & DD. Præsidentibus R. C. Salinas, ac Battaglino adiunctis.

Hoc autem decretum, nõ sequutum fuit effectum: nam Excell. Dux Albæ, tunc temporis Prorex, mandauit, quòd

ferrentur iterùm, & ex integro suf-
fragia super hac causa; priora enim la-
ta fuerunt ipso absente; licèt, vt vera
fatear, impediendi sententiæ excqu-
tionem causa valida non videatur; a-
liud forsàn tantum Principem mouere
potuit: non enim est nostrum, Princi-
pis actionum causas æstimare; iudiciū
penès Principem constituit Deus; no-
bis obsequij tantùm relinquens eurā.

In aduentu posteà Excell. Ducis de
Alcalà successoris, fuit publicatum
scitum: quod Consiliarij numero de-
cem, & septem dumtaxàt ratum ha-
buere; cœteri verò, inter quos Dida-
eus Varela, aduersùs illud proposuere
nullitates, quibus in discutiendis, su-
spiciones in personas Votantium in-
surrexere, quæ indecisæ permansere.
Et quidèm non remoranda erat exe-
quutio decreti in re tanti momenti, &
264 adeò priuilegio monita, vt supplica-
tio non admittatur à sententia Cancel-
lariæ, vel Supremi Consilij, qua pro-
nunciatur in fauorem vnius ex Iudi-
cibus Regijs inuicem contendentibus
de Iurisdictione, ad quem scilicèt eo-
rum iurisdictio pertineat, *Angel. in l.
2. ff. si quis in Ius vocat. non ierit, Lanfr.
de Oriano in tract. de appellat. num. 3.*
quod singulare affirmat *Auend. de se-
cunda supplicatione cum pœna 1500.
duplarum, nu. 6. vers. de Iure communi,*
Maximè quòd clara fuere Clementis-
simi nostri Regis verba, vt nulla opus
esset circà antiquitatem altereatione,
dicendo enim Princeps: *Es fuerza, que
se le restituia la plaza que fue suia, y se
le quittò*, voluit optimus Rex innue-
265 re, quòd ex obligatione, qua ad iu-
stitiam administrandam Reges adstrin-
guntur, vt plenè per *Bellug. in specul.
Princip. rubr. 11.* cum luculentèr per
ipsum Alonsum demonstratum fuisset,
minime in ea crimina incidisse, per
quæ suo officio priuatus fuit, cogeba-
tur ipse Rex ad illud restituendum,
quod iniuria fuerat ei sublatum, &
proinde expressis verbis dixit: *Que se
le restituia la Plaza que fue suia.* Verbū
266 enim *restituo*, etiam si non dicatur in
integrum, ad omnia restituendum esse
denotat, nisi restituens restitutionem
limitasset, atque restrinxisset, vt per
Azon. in sum. de sent. pass. num. 2. dicit
*Isern. in cap. 1. de Vass. decrep. atat. num.
2. in versic. & restitutio*, vbi subiungit,
idem esse, si dicatur *restituimus*, vel
bona sibi reddimus: nam verbum *redde-
re*, denuò dare significat, vt eo iure,
quo antea, & retrohabebat, nunc ha-
beat ex plena huius vocabuli significa-
tione, *l. videamus, §. in Faniana. ff. de
vsur. & Isern. in tit. quemadmodum ad
l. pertin.* dicit idem ex ista syllaba *Re*,
quæ ex propria significatione denotat,
illud acquirere, quod aliquando fuit
suum, & perdiderit. Quod quidèm
non implicitè ex præfata verbi signifi-
catione dicendum est in illo casu; sed
expresè ex expressa Principis inten-
tione, quam in eius concessionibus re-
spicere debemus, *arg. Iur.* ab ipso *Isern.*
adductorum in *cit. cap. de Vass. decrep.
atat. num. 3.* & dum de voluntate con-
stat, non est in quæstionem deducen-
dum, *l. ille, § 1. de leg. 3.* dixit namque
Princeps: *Es fuerza que se le restituia
la plaza, que fue suia, y se le quittò*,
per quæ verba voluit, ipsum Consilia-
rium ad eumdem reintegrari officij
locum, quem antea tenebat.

Et licèt ille locus per alios fuerat
267 medio tēpore occupatus, quo in ca-
su dubitari posset, an restitutio ad bo-
na alienata extēdenda esset? ad *text. in
l. quod si minor, § Scœuola ff. de min.* tamē
quia D. Alonsus per viam iustitiæ,
non autem gratiæ, restitutus fuit; ideò
ad etiam alienata restitutus intelligi-
tur, *l. fin. C. de sent pass.* quam legem cū
Alb. adhoc allegat *Vinc. de Anna in
repet. mem. tit. de Vas. decrepit. atat in
text. num. 213.* vbi sub *num. 219.* su-
biungit, quòd illa, vnà cum fructibus
recuperat, ex *text. in cit. §. Faniana*,
supra ab *Andr.* laudato, atque etiam
ex *text. in l. condemnatione, §. 1. de
reg. iur. Claudius Seisel in l. gallus, §.
& quid si tantùm, de lib. & post. nu. 36.
Franch. decis. 213. num. 52. Pereg. de
iur. fisci lib. 5. resol. 2. num. 44. Reg. Ga-
leot. controu. 45. num. 27. Rocc. de offic.
rub. 5. §. ult. num. 28. pag. 72.* quæ Iura
tan-

tanto fortiùs habere locum credendum est, quando non per Iudicem, aùt legem fit restitutio; sed per Regem, qui plus iuris habendo, quàm Imperator in suo Imperio, dicitur etiam, plus iuris habere, quàm ipse Iudex: cum Rex sit Iudex Iudicum, *Andr. mem. loco*.

Nec in illo themate opus erat è Co-
268 filiatiatu sibi concesso quemquam deponere, sed hunc solummodò ad antiquitatem, & præcedentiam reddere; quam præcedentiam, non solùm attenta iustitia, sed ad sui libitum licet Regi de potestate ordinaria concedere, etiam, quòd secundùm officij qualitatem præcedere non debeat, vt annuit *Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. §. 2. n. 8.* vbi refert aliqua exempla de Consiliario, & Auditore vltimo electo, quem alios priùs electos præcedere, iussit Princeps, & seruatum testatur *Tasson. in pragm. de anteph. vers. 3. obseru. 3. num. 209.* quem laudaui in *rit. 2. sub nu. 30. lib. 1.* Dignitates namq;
269 peuès Regem esse, & ab illo ad libitum creari, & conferri, ac ab eo tanquàm à fonte fluere, & refluere, ex *Cyn. Bald. & Affl.* dixit *R. de Pont. in cit. §. 2. num. 7.* vbi ad multa infert.

Hùc pertinet celeberrima illa quæstio, quæ mirum in modum Iurisconsultorum torsit ingenia, an possit Princeps suos Officiales absque causa ab officio detrudere?

Quamuis autem non defuerint, qui
270 dixerint, posse Officiales ab iniuncto munere arceri, etiam sine causa, ex eo, quia cum officia sint manualia Principi, sunt ad nutum reuocabilia, *Loffred. in paraphr. in tit. de feud. March. in princ. pag. 8. lo: Fab. §. cum autem, num. 4. Instit. quib. mod. ius patr. potest. sol. Bald. in l. qui se patris, num. 34. C. vnd. liber. Boer. decis. 149. num. 11.* maximè, quia teste *Arist. 5. polit. cap. 6.* magis vtiles sunt Reip. arctioris temporis Magistratus; nè propter diuturniorem potestatem multa, non ratione, sed pro arbitrio, posthabitis legibus, peragant; & ex Magistratibus in tyrannos quodammodo abeant.

Attamen communior, ac verior o-
271 pinio est in oppositum, cui videtur adhæsisse *Gulielm. de Bened. in cap. Raynutius, verb. duas habens filias, ex n. 36.* fretus, tùm quia priuilegium Principis decet esse mansurum; tùm etiam, quia interest Reipublicæ, non mutari Officiales, quod probat exemplis à *num. 40.* Ad hæc addo illud *Arist. 2. polit. cap. 6.* quòd sicùt in corpore, victus ratio mutata parum prodest: ità quoque Magistratus in Republica mutatio nequaquam ei commodo erit. Non debet igitùt Princeps absque causa Magistratum insignibus exuere, si ad certum tempus elegerit, ità *Pinell. par. 1. rubr. 1. cap. 2. nu. 31. C. de rescind. vendit.* ex *l. Thais, §. sororem, ff. de fideicomm. liber. tex. in l. 5. C. de reuocan. donat. Felin. in cap. quæ Ecclesiarum, de constit.* per regulam: *Quod semel placuit, non potest displicere sine causa, de reg. iur. in 6.* & beneficium quondam collatum, sine sufficiēti causa non est eripiendum, *l. vt gradatim, §. quoties, vers. reprobari, ff. de muner. & honor. l. & reprobari 7. ff. de excusat. tutor. cap. horrendus 32. quæst. 1. cap. inuentum, 16. quæst. 7.* cum nemo sit orbandus officio sine culpa, vel saltèm sine causa, *cap. sine culpa, de reg. iur. in 6.*

Neque conuenio cum *D. D. Hyero-*
272 *nimo Calà in tract. de visitat. Magistr. differt. 5. num. 3.* dicente: *Sibi non conuenire cum Paul. de Castr. in cons. 228. num. 2. lib. 1. & Abbate in cap. cum venerabilis, opposit. 3. num. 55. de except. & eorum Asseclis, qui putarunt, licere Principi sine culpa Magistratus, etiam inauditos, & indefensos exauthorare*: cum non distinguat inter culpam, & causam: Culpa est desidia in eo, quod
273 quis scit, ac tenetur facere, *l. si certo 5. §. 2. ff. commod. l. socius 72. ff. pro soc. l. si putator 31. ff. ad l. Aquil.* quæ, si lata sit, proxima censetur dolo, *l. quæsitum, §. illud adnotatur, ff. de precar.* si latissima, dolus procul dubio præsumitur, *Butr. in cap. 2. num. 9. verb. dic in talibus, de constit.* Causa verò est motiuum aliquod, quo quis mouetur ad aliquid agendum; quæ sæpenumero in eo, in

quo

quo est, nullam arguit culpam. Ità si,
quia re conducta abutatur inquilinus,
eijciatur domo conducta, *l. ade. C. locat.*
vtique, & culpa simul est in inquilino,
& causa eiectionis. Si verò expellatur,
quia locator, domum esse sibi ex
casu inopinato necessariam probauerit,
d. l. ade, C. locat. expulsionis causa
quidèm aderit, non item culpa in inquilino.
Hinc optimè colligitur, quòd
omnis culpa est causa eiectionis; non
è conuerso, omnis causa est culpa.
Quamobrem non intelligo, cùr non
liceat Principi, quempiam Magistratu
depellere, etiam sine culpa, si adsit
causa: nimirùm, vel confirmandæ pacis
cum alio Principe; qui fortasse exposcat,
familiari suo talem Magistratum
obeundum: vel grati animi ergò,
rependendi vicem eo honore beneficijs
viri cuiusdam præclarissimi; qui
aùt labefactatam Rempublicam saluam
fecerit, aùt ab hostium obsidione eripuerit:
in qua thesi nulla subest culpa
Ministri; proinde est, vt non requiratur
necessariò culpa, sed sufficiat causa.
Præterea nè cogitauit quidem *Abb.*
hoc sentire: inquit enim *d. num.* 55.
*Ex prædictis infertur secundùm Innoc.
quòd ex quo semel approbaui aliquem
ad certum officium, non possum ampliùs
illum respectu eiusdem officij reprobare,
vt patet in teste, quem semel produxi,
4. quæst. 3. cap. si testes, §. si quis testibus:
nisi ex causa superueniente, vt in cap.
insinuante, de offic. Deleg.* Hæc ille, nihil
ei suffragans habet *Paulus de Castro in
citat. consf.* 228. *num.* 2. *lib.* 1. sed potiùs
in consf. 229. vbi sermonem habens, an
Papa extentionem vsusfructus Monasterij
alteri à suo Prędecessore concessam
posset reuocare, hæc inquit: *Non
ergò possunt talia iura auferri, cum hic
nec per modum legis condendæ, quia nec
posset in non subditum; nec iurisdictionis
exercendæ, quia non commiserunt
isti possidentes & concessionarij delictum,
vel causam, ex quibus debeant priuari;
nec subest publica vtilitas*, & inferiùs:
Ex iusta causa publica vtilitatis, ac demum
in fine: *Ad vltimum respondetur,
quòd Papa potest tollere dominium rei
suæ, scilicèt subdito, & ex iusta causa publicæ
vtilitatis*. Ex quibus eruitur,
quòd vltrà delictum, & culpam, excipit
semper iustam causam, vt perpendenti
patet.

Hocque adeò verum est, vt si offi-
274 ciùm auferatur possidenti, absque
culpa, ob solam causam, teneri Principem,
alio munere ereptum officium
compensare, voluerint *Innoc. in cap.
nisi cum pridem, de renunc.* ex *l. venditor,
§. si constat, ff. commun. præd. Menoch.
de arbitr. quæst.* 48. *num.* 9. *&* 10.
Afflict. in prælud. constit. quæst. 4. *num.* 7.
Ias. in l. fin. C. si contr. ius, vel vtil. publ.
Licèt non teneatur Princeps, si ea vtilitas
ad tertium spectaret: tunc enim
obstringeretur is, in cuius vtilitatem
recideret possessio, *l.* 1. *C. comm. seru.
manum. §. si plures*. Quòd si commodum
vergat ad Rempublicam, damnum
tertij ex bonis Fisci compẽsabitur,
*l. mulier inops, ff. captiu. Aret. in l.
si seruum quis, num.* 1. *notab.* 2. *ff. de acquir.
hæred.* sicuti si commodum ad priuatum
pergeret, priuari esset onus
compensandi, *l. is, qui in potestate, §.
fin.* ibi: *Quia absurdum est, illum commoda
hæreditatis habere; alium verò onera
sustinere in præstando legato, ff. de
legat. præstan. Dec. in l. secundùm naturam,
ff. de regul. iur. Cabed.* 2. *p. decis.*
20. *num.* 5.

Idem procedit in Officialibus iussis
275 ad beneplacitum Principis, quia censentur
perpetui, *Glos. verb. electione, in
clem. & si principalis, de rescrip. lib.* 6.
l. Præsidis, ff. si certum petat. vbi Officiales
creati ad voluntatem Creantis, habentur
perpetui; nec possunt remoueri
sine culpa, vel saltèm sine causa,
*Gulielm. cit. loc. Padill. in l. cum quis,
nu.* 34. *C. de iur. & fact. ignoran. Burgos
de Paz consf.* 21. *num.* 4. *Gutier. lib.* 3.
pract. quæst. 11. *ex num.* 2. *& de iuram.
p.* 1. *cap.* 8. *num.* 19. *Caballin. milleloq.*
217. *num.* 3. *Petr. Erodius rer. iudic. lib.*
2. *tit.* 9. *cap.* 28. *Suarez alleg.* 12. *Bardaxi
in foro priuileg. general. Aragon.
num.* 2. *Cald. Pereyr. de empt. & vendit.
cap.* 18. *ex num.* 6. *Cassan. in catal. p.* 7.
consid. 33. *vers. olim verò*, dicens: Of-

ficia-

ficiales creatos, quamdiù Regi placuerit, non poſſe reuocari, & dixi in *rit. 295. num. 9.* Quòd ſi ob delictum
276 remoueantur: prius quàm repellantur, debent audiri; & poſſunt iuuari remedio Iuris ordinario, etiam poſſeſſorio, *cap. ex tenore, de reſtit. ſpoliat. Gratian. diſcep. foren. cap. 167. ex nu. 46. Conſil. Staiban. in obſeru. ad reſol. 47. lib. 1. ex num. 1. Petr. Galliſt. Ramirez de abſolut. Princip. poteſt. §. 30. num. 41. lit. M. Boer. deciſ. 49. ex num. 18. & de authorit. Mag. Conſil. nu. 145. Greg. Lopez in l. 2. tit. 15. part. 2. verb. montener, & in l. 6. verb. acaberen el ſuo tiempo, tit. 4. p. 3. Georg. Gabed. p. 2. deciſ. 20. Petr. Cened. 3. par. collect. 21. num. 1. Conrad. in templ. omn. Indic. lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 5. Rebuff. in prax. benef. tit. de non toll. iur. quaſit. gloſ. 6. ex num. 12. Pinell. in rubr. C. de reſ. ind. vendit. 1. par. cap. 2. num. 29. Iaſ. inter conſ. feud. Bruni, conſ. 8. à num. 47.* Quicquid dixerint *Bellug. in ſpecul. Princip. rubr. 11. §. compendiosè, num. 9.* & alij apud *Pinell. cit. loc.* Illud enim acceptans, videtur cum Principe quaſi contrahere; & ſe ad eius adminiſtrationem, & onera deuinxiſſe, *cap. niſi, §. verum, de renunc.* & proinde gratia reuocari abſq; cauſa nequit: cum, vt dicebat *Antonius*, teſte *Plutar. in eius vita tom. 2. pag. 614. amplitudinem Romani Imperij, non per ea, quæ acciperet; ſed per ea, quæ donaret, apparere.* Nè de abſoluta quidèm poteſtate, paruipenſa *Aymon.* diſtinctione *de antiquit. temp. p. 1. §. omitto, num. 37. Brun. conſ. 1. num. 61.*
277 In Principe enim paria ſunt, non decere, & non poſſe: omniſque indecentia in eo habetur impoſſibilitas, *Petr. Caliſt. in analytic. tract. de leg. Reg. §. 30. num. 41.*

Quæ quidèm iuſta cauſa tàm vrget,
278 quòd ex ea poſſunt renocari leges, ac decreta, aliaque, quæ regularitèr ſint irreuocabilia, *l. quod ſemel, ff. de decr. ab Ordin. facien.* ibi: *Niſi ex cauſa, Alex. & Addit. conſ. 101. num. 7. lib. 1. Ruin. conſ. 229. cap. fin. lib. 1.*

Ratio autem, quare Principi minimè
279 licitum ſit, ſine culpa, vel iuſta cauſa, quem à munere arcere, inter alias eſt, quia vergit in Publici detrimentũ mutatio Magiſtratuum, qui ſolent res diſpergere, quando, ſe receſſuros, verentur: quia non parcit populis breue regimen, *Gloſ. in cap. hinc eſt, 16. quaſt. 1.* Imò, vt plurimùm neoterici Officiales onerosi exiſtunt partibus, cauſis damnoſi. Vndè *tex. in l. Prætor, §. fin. ff. de vacat. & excuſ. muner.* ſanxit: *Tolerabiliùs eſſe, Iudices, qui ſemel cognouerũt, retinere, & ſi impediti eſſent, tantiſper expectare, quàm nouis committere.* Et hoc eſt, quod Tiberius Imperator, ſuadentibus ſibi crebriorem Officialium mutationem, reſpondiſſe, fertur; *Vidi*, inquit, *quemdam muſcas vulneribus inſidentes fugare, quem ægrotus increpauit, dicens: Quoniam venturæ ſunt ſitibundæ, vt fugant: iſtæ tantùm, quia plenæ ſunt, locum occupabant;* quaſi diceret: conſultiùs eſſe, affluentes iam, quamquàm id acciderit ratione, opibus retinere, quàm iſtis amotis ſinere, vt inopes, tenueſque diteſcant. Ideircò Procuratores ſuos, aùt vix, aùt nunquam mutabat, hac re, dicens, ſe parcere plebi: cum ij, qui ad modicum, ſciunt, habere poteſtatem, quicquid poſſunt, rapiant. Egregium hoc prudentiſſimi Imperatoris conſilium omnes vnanimitèr laudibus extollunt, *Suetonius* præſertim *lib. 1. de XII. Cæſaribus*, & memini in *rit. 2. num. 62.* adeò vt *Helinandus in chronic. lib. 2.* moneat: inter laudabiles boni Principis mores, eum eſſe præcipuum, vt nè Officiales frequentèr immutet. Imò, qui diù in officio manſerunt, videntes ſe in honore confirmatos, etiam, atque etiam alliciuntur ad diligentiùs ſeruiendum, fidelitatemque impenſiùs ſeruandam, noto, benèque de ipſis merito Principi: cuius beneficio eſt, vt diù maneant.
280 Etenim ſicuti vtilitati publicæ vetus Officialium peritia ſuffragatur: ità ſanè recentium imperitia, atque inſcitia nocet quàm maximè. Sic *Ariſt. 1. polit. cap. 1. Meliùs eſt*, inquit, *Magiſtratum geri ab vno, quàm viciſſim;* quicquid ſecus ſenſerit *D. Calà de viſitat. Magiſtr. differt. 10. num. 24.* dicens, perpetuos

tuos Magistratus non esse ex Republica, hac vna fretus ratione, quòd Romani fuissent annui, *Tacit. in princ. Annal.* Proinde Ephesij Hermodorum Ciuitate sua expulerunt huiusmodi elogio: *Nemo de nobis vnus semper excellat, sed si quis extiterit alio in loco, & apud alios sit.* Quod iure merito procedit in Officialibus, qui soli iudicant sine Collega, vel de causis in prima instantia cognoscunt, qui tanquàm Nouitij deseruiant perpetuis, vt si idonei deinde fiant, possint ad perpetua munera promoueri; Senatores verò quam
281 maximè Reipublicæ interest, vt perpetui existant, ad tradita à *de Franch. decis.* 364. & 409. ac *Rouit. in pragm.* 5. *nu.* 1. *de Baron.* & *in pragm.* 1. *nu.* 35. *de syndic. Official.*

Quapropter non abs re fuerit, hic recensere, quod refert *Reg. Moles in decis. tit. de pœn. quibus tenent. Official. &c.* §. 16. *quæst.* quòd cum esset ipse in Hispania, officio fungens Regentis in Supremo Italiæ Consilio, orta est dubitatio in Supremo Regni Aragoniæ Consilio, an possit Rex suos Officiales, nulla habita causa, ab officio detrudere? Ad quod Comes Cincionis Thesaurarius Generalis Regni Aragonum, ac vtriusque Supremi Consilij, tùm Italiæ, tùm Aragoniæ Præses, respondit, se audisse olim Regem aientem à plerisq; nò inferioris notæ sanè Theo-
282 logis dictum sibi, quòd licèt nequeat Rex absque causa Officialem amouere; attamen, si iusta causa liqueret, quòd posset, etiam citrà iuridicas probationes, processusuè compilationem, vel Officialibus non auditis: Quam ob rem, ità ex tunc Serenissimus Rex noster seruauit, quòd adhibitis Visitatoribus quibusdam clanculùm perquirentibus; quando ab eorum relationibus, iustam amouendi, compererit esse causam, eos ab honoribus amouet, arcetque, nulla habita figura iudicij, nulloque iure Officialibus auditis; de quo vide *Bellug. in specul. Princip. rubr.* 26. *Boer.* præter allegata, *in decis.* 149. *in tract. de author. Mag. Cons. num.* 154. *Corset. in tract. de potest. Reg. in* 1. *quæst. sub num.* 9. *vers. possunt tamen, Marcus Anton. Lucian. in Enchir. de Eccles. & vnit. fidel. cap.* 4. *ex num.* 78. *Melch. Peal. in tract. maior. Hispan. par.* 4. *quæst.* 10. *à num.* 28. *Thor. p.* 2. *compend verbo Officiales an possint, Matthiens. lib.* 5. *recol. Reg. Hispan. tit.* 10. *leg.* 6. *glos.* 1. & 2. *Capiblanc. de Baron. singul.* 135. Confertque *Cap. Regni* Cæsareæ Maiestatis 3. anni 1542. *pag. mihi* 102. *à tergo*, ibi: *& rebus cognitis.*

Quod profectò nostris temporibus
283 ex insperato seruatum vidimus, non absque magna tristitia, ac dolore, in quibusdam Officialibus. (Sæpè enim, inquit *Senec. lib.* 6. *de benefic. cap.* 23. inter maximam, & vltimam fortunam nihil interest; meminit *Petr. Callisto in analytico tract. de leg. Reg. num.* 16. 17. & 18. confertque eiusdem *Senec.* deploratio, *cap.* 13. querentis: *ò superbia magna fortuna? ò stultissimum malum? vt à te nihil accipere iuuat, vt omne beneficium in iniuriam conuertis? vt te omnia dedecent: quoque altiùs te subleuasti, hoc depressior es; ostendisque, te non agnoscere ista bona, quibus tantùm inflaris*; ideòque lætiores videbis, quos nunquàm fortuna respexit, quàm quos deseruit; *summum genus infælicitatis, misero est fuisse aliquando fælicem*, clamat *Senec. in lib. de tranquilitate*, cuius sententiam ab ipso mutuatus est *Boetius lib.* 2. *de consolat. philosoph.* ac refert *Io. Andr. in cap. ex parte, de consuet.* & ante ipsum *glos. in cap. sunt, qui arbitrantur, ad fin. de pæni.* ac laudat *Tiraquel. ad ll. connubial.* 1. *l. num.* 13. *pag.* 15. *à tergo.*

Verùm æquissimus Rex noster me-
284 liùs edoctus de modo, quo ij se gesserint: & quod apud ipsum sibi astruxerint delatores, mendacijs sub zeli velamine contectis; ea, qua imbutus est clementia, exauthoratos ad officia, & honores restituit.

Haud dicere ramen nō valeo, quòd
285 etsi, quod operantur Principes, ac Domini, æquum sit, ac laudabile: vt potè, qui ducantur Sancti Spiritus afflatu; tamen Magistratus heù nimiùm sunt obnoxij perditorum hominum persecutionibus, & calumnijs; imò quò

quò ſunt integrioris vitæ, eò grauiora calumniarum tela patiuntur. *Quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam; & quia non poſſunt omnibus complacere; cum ex officio teneantur, non ſolùm arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquàm verò ligare: frequentèr odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur*, inquit *Innocentius III. in cap. qualitèr, & quand. il 2. de accuſat.* & concinit *Alphonſus* Caſtellæ Rex *in ſuis Partitar. legibus l. 2. tit. 28. & l. 2. tit.1.part.7.* ibi: *Los homes, que officio tienen, maguer, que fagan derecho, non pueden ſer, que non ganen mal querientes. Polyb. 1. hiſt. Laudabiles, & probandæ actiones, graues inuidias, & acres calumnias conſtare ſolent.* Potiſſimùm præditi virtute, quos inuidia, quæ eminentis fortunæ aſſidua comes eſt, ad ima detrudit, vt lacrymis obortis aiebat Beliſarius: *Date obulum Beliſario, quem virtus extulit, inuidia obcæcauit, Io: Orozeo de Couar. in paradox. lib. 1. parad. 5. pag.40.Petr.Grinit.de honeſt. diſcipl. lib. 9. cap. 6.Chokier.in theſaur. aphoriſm. lib. 5. cap. 5. & 6. exempl.1. pag.329.*

Petrus de Vineis Iure Cõſultiſſimus de Nobiliſſima, ac totius Campaneæ præſtantiſſima Vrbe Capuæ (exploſis prorsùs *Corrado Gimero in bibliot.pag. 685. Chriſtophoro Beſoldo in hiſt. rer. ſicul.fol.613.* illum Germanum, aſſerentibus) Conſtitutionum Regni commentator egregius, vt enarratur in principio earumdem *Conſt.* florenti ingenio ſpectabilis, ſuiſque literis quammaximè commẽdandus, ex editis quoque libris; ille, inquam, quem Fridericus fidelem appellauit, pluribus fauoribus exornauit, ac Supremis decorauit Magiſtratibus, ipſo teſte *lib. 3. epiſt.45.pag.452.& 454.* tandèm propter cuiuſdam proditionis ſuſpicionem, at re vera capto prætextu, vt Friderico libera, ac honeſta daretur occaſio, eius bona, quibus inhiabat, ſibi adiudicandi, comite maxima inuidia, oculis orbatus, iubente Principe, inque atriſſimas Capuæ Turres, loco carceris detentus, ad deſperationem adductus, ſeſe præcipitem dedit ex alto Turrium, ac ſic diſſipatus occubuit anno 1236. vt in eius defenſam ſcripſere *Io: Villanus in cap. 23.lib.6.hiſtor.fol.136.* typis dato Florentiæ anno 1587. *Dante in canto 13. inferni*, & ibi *Bernard. Daniel.* Lucenſis, ac *Benuenut.de Imol.* & ſcripſit *Lantin. Florent. pag.75.* edit. Venetiarum anno 1574. & aguut *Marin.Frecc. de ſubfeud.cap.de offic.Magn. Cancell.ex num.15.Marc.Ant.Caualiere*, qui eius vitam conſcripſit, quem laudat *Summonte in hiſtor. p.2.pag.97. Petrus Vincent. in Theatr. nominum Illuſtr. qui fuerunt Prothonot. pag. 42. Collenuc. in hiſtor. Neap. pag. 109.& 110.* edit. Veneta, *Toppi de Orig. Tribunál. p. 1. lib. 3. cap.10.num.2.fol.99.& fol. 105. num. 7. & in Biblioth. Neap. verb. Pietro de le Vigne, pag.250.* & ibi *Leonard. Nicodemus in addit. verb. itidem Pietro de le Vigne pag.198.* Quod iuſto Dei iudicio factum, monet *D. Antonin. 3. p.Chronicar.tit.29.cap.6.§. 1.pag. 128.* vt quia ad complacendum Imperatori multa fecerat contrà Eccleſiam, ei fauendo, eumque excuſando, & proinde ab eo condemnatus fuit, pro quo Deum, & Eccleſiã offenderat.

Hæc veritas non latuit *Bonadill. lib.*
286 *5.cap.1.num.27. Paris de Put. de ſyndic. cap. 1.num.6.Reg.Tap.deciſ.Conſil. Ital.deciſ.3.num.110.* & ante ipſos, *Luc. de Penn. ſuper 3. C.in l.ſi grauiùs, C.de dignit.lib.12.* aiebãt: *Homines, qui habent de alijs iudicare, ſæpè propter iuſtitiam multos aduerſarios habent.* Quare miſerrimam Officialium conditionem ingemit *Cic. pro Lucio Flacco*, eiuſque verba effundit *Prat. in Nicandro num. 627.* Laborant enim impij contrà Iudicem: vel vt iuſtè iudicaturum à propoſito deterreant; vel, poſt quàm iuſta iudicauit, vt vim iuſtitiæ eludant, *D. Thom. 2. quæſt.7.art.2.* Inde eſt, quòd apùd Principem multa congerant aduersùs Miniſtrum, & quæ forsàn ille vix, aùt nè vix quidem cogitarat peragere, proponunt peracta. Minimæ curæ ipſis fuerit confingere, eum ſacratiſſima profanaſſe Iura, expilaſſe Fiſci æra-

ærarium, & his immaniora. Se non propriam agere causam simulant: Reipublicæ, Religionisque zelum præseferunt, adamussim seruantes *Isocratis* effatum *in orat. de pac. artif. sciunt simulare curam Reipublicæ, & interim suum agere negotium.* Quacumq; ratione fidem aucupantur, testantur sydera: hisque dolis, (quis enim caueat ab hoste ficto; nullæ enim sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij, *Tull. in orat. in Caium Verr. orat. 3.*) fallere conantur Principem, perdere Magistratum intendunt. Calumnia optimos, atque sanctissimos mores, turpissimos, & teterrimos fingit. Calumniatores cornua habent in humeris, (sicuti boues Neurici, teste *AEliano lib. 5. de anima. cap. 27.*) qui non recta fronte inuadunt, sed obliq; feriunt, obscuris dicterijs, & ambagibus alienam carpentes famam:

Obliquus ferit ille, caueto.

Calumnia, vti Basiliscus sine morsu, solo aspectu, vel mortifero spiritu vim habet interimendi, *Bargal. de dolo, lib. 5. cap. 16. num. 2.* Legimus, Catonem, qui tanta enituit probitate morum, quadragies septies tamen calumnijs oppetitum, *Plutar. in eius vit.* Hinc Prophæta *Dauid* illud sæpe sæpiùs in ore habebat: *Feci iudicium, & iustitiam: non tradas me calumniantibus me, Psalm. 114. & 134.*

Exaratis concinit quæstio ad libel-
287 lam reuocata in Collaterali Cõsilio, adhùc indecisa. Expetente enim D. Castellano Castri Noui huius Inclytæ Ciuitatis, ipsi licere eligere AEdituum, seù Sacristam Ecclesiæ, semoto Reuerendo D. Caietano de Aloysio, priùs ligitimè electo, præuia nominatione Gubernatoris tunc ipsius Castri, & approbatione Cappellani Maioris, ac Excellentissimi Proregis placito descripto in libris Scribæ Rationis: fuit acertimè disceptatum, an eidem Castellano licitum sit ad eius libitum, & absque etiam causa præfatum Sacristam amouere?

Castellani iura tuebatur D. Io: Bap-
288 tista Pisacanus, Aduocatus, & Auditor præfati Castri, Iuuenis apprimè doctus, dicens, quòd Sacrarium hoc dici nequeat Cappellania collatiua: nam si talis existeret, Præsul Ecclesiæ tantummodo eam contulisset, neq; fuisset opus voce Gubernatoris Arcis; collatio enim fit absq; nominatione, nec præsentatione, solùm à Prælato motu proprio, *Rebuff. in tract. de benefic. tit. de collat.* quæ quidèm collatio fit hisce verbis: *Inuestio te tali beneficio*, ex *Abb. in cap. authoritatem, nu. 6. de instit. Perez de Lara citan. tract. cap. 10. num. 86.*

Nectebat, quòd neq; esse potest ius
289 patronatus; in eo enim Ordinarij authoritas requiritur, quæ nisi adsit, nullomodo Cappellania nũcupatur, *Guid. Pap. dec. 187.* ex *Glos. in clem. 2. de decimis, Abb. in cap. significatum 5. de preb.* notans, deficiente Episcopi authoritate in fundatione beneficij, illud non beneficium, sed simplicem Cappellaniam dici; confirmatur *Felin. in cap. ex part. num. 2. de rescript. Garzia citan. tract. de benefic. cap. 9. num. 71. Consalez regul. 8. Cancell. gl. 5. num. 7.* laudans *Velasc. decis. 60. num. 42.*

Atq; hac thesi, perspicuum esse, nequaquàm adfuisse Cappellani Maioris authoritatem, qui eo tempore, quo instituta fuit Cappellania, vel Sacrarium non fungebatur vices Ordinarij, quod ei concessum fuisse, aiebat, à Leone X. instante Inuictissimo Carolo V. idq; arguens ex *Reg. Reuert. in decis. 30. p. 6. in manuscrip. sine in decis. 495. iuxtà ordinem Reg. de Marin.*

Addebat prætereà, in Iure patronatus requiri fundatorem, qui in re nostra adesse nequit: nam vel institutum fuisset à Regibus antecessoribus, & hoc nequit asseri; tùm quia si re vera ità esset, Rex præsentaret, neque præsentandi facultas esset Arcium Gubernatoribus, in quorum priuilegijs talis potestas non legitur; vel esset ius patronatus ab aliquo olim Arcis Gubernatore institutum, & tunc ius præsentandi translatum non esset Castellanis successoribus; successor enim non succedit Castellano, sed creatur à Rege;

ve-

verùm ad eorum ſpectaret hæredes; quamobrem deficiente altero requiſito, nempè, vt adſit fundator, nullatenùs eſſe poteſt ius patronatus.

Nec ſimplex illa approbatio idoneitatis perſonæ facta à Prælato inducit confirmationem, ſeù inſtitutionem neceſſariam in iure patronatus, quæ exquirit decretum, bullarumque expeditionem, *Panorm. in cap. ea noſcitur, de his, quæ fiunt à Prælato*, *Couarr. pract. cap. 36. nu. 4. in fin.* atque *Reg. de Marinis*, ex aduerſo adductus *ad Reuert. mem. deciſ.* 495. non de Cappellanis loquutus fuit, verùm de Parochis, neque vllum fundamentum profert; ac verbum illud, quo vtitur: *Confirmat*, æquiuocum eſt; poteſt enim idem ſonare, atque *Approbat*, neq; vnquàm Doctores vſi ſunt verbo confirmat, ad ſignificandam confirmationem, quæ fit ab Ordinario.

Neque veram eam ſententiam eſſe, 290 ſubnectebat: nempè quòd manuale munus detrahi abſq; cauſa non poſſit; cũ veriùs ſit, eſſe ad nutum Superioris amouibile, *Filliuc. in prax. benefic. cap. 1. de benefic. manual. Canoniſta in cap. præſenti, de offic. Deleg. in 6.* etiam abſq; vlla cauſa, *Ricc. in prax. rer. quotid. reſol.* 57. ex *cap. cum ad Monaſterium, §. tales de ſtat. Monach.* & videndus idem *Ricc. deciſ.* 157. *p. 3.* ac etiam ſeculare beneficium eſſe amouibile, quando eſt manuale. Nec irrogatur iniuria amoto à Superiore iure ſuo vtente: & hi Cappellani non dicuntur percipere fructus Eccleſiaſticos, ſed tantùm ſtipendia ratione perſonalis operæ, *argum. l. 1. §. ſi in coeundo, ff. pro ſocio*; contraria verò ſententia intelligenda eſt, modò adſit malitia, ſeù dolus malus, qui nulla prorsùs ratione in præſenti caſu adeſſe poteſt ob egregias, ſingulareſq; animi dotes, quæ Caſtellanum exornant, Equitem ſanguinis ſplendore maximum, virtutibuſq; admirabilem.

Ac tandèm concludebat, haudquaquam re vera verum eſſe, Sacrario Curam Animarum annexam eſſe.

Ex aduerſo obſiſtebat D. Petrus de Fuſco, Aduocatus doctiſſimus primi ordinis, ac Fiſcalis Tribunalis Cappel- 291 lani Maioris, aiens, ipſius Cappellani Maioris authoritatem, iuriſdictionemque antiquiſſimam fuiſſe à tempore immemorabili, vtpotè à tempore fermè ortus Chriſtianæ Fidei in Regno; ac tempore Magni Comitis Rogerij Normandi anno 1094. vocabatur Magiſter Regiæ Sacræ AEdis; & Regis Roberti, Magiſter Regalis Cappellæ, vt plenè dixi in *rit.* 265. *ex num.* 73. *lib.* 3.

Pergebat vlteriùs, huiuſmodi Cap- 292 pellanias non exiſtimandas merè ſeculares, quæ non cenſentur, quando minime poſſent liberè, ac propria authoritate conferri; ſed exquiritur authoritas, confirmatio, vel inſtitutio Ordinarij, quo caſu ſunt Eccleſiaſticæ collatiuæ, & in titulum, *Garzia de benef. par. 1. cap. 2. num.* 81. *& à nu.* 114. *Gonzalez ad regul. Cancellariæ 8. gloſ. 5. num. 20. & à num. 11. Caſtropalao tract. 13. de benef. Eccleſiaſt. diſp. 1. punct. 6. num. 1. & 20. Nauarr. conſ. 5. & 7. de præbend. Salzedo in pract. cap. 18. num. 9.* Meram proinde Cappellam laicalem tunc quidèm cenſeri, cum qui illam abſque Epiſcopi decreto conſtituit, ac pleno iure ſuo conferre poteſt, nec opus habet Præſule, quia non dùm eſt beneficiùm Eccleſiaſticum, vt inquit *Royas inſtit. canonic. lib. 2. tit. 17. verſ. illud*. Vel potiùs, Cappellaniæ meræ laicæ nihil aliud ſunt, quàm quædam donationes, vel legata relicta alicui cum obligatione celebrandi tot miſſas, vel tot preces recitandi, *Caſtropalao cit. punct. 6. nu. 1. & 2.* poſt *Rebuff. in prax. benef. cap. 3. num. 10. & conſ. 58. Perez de Lara de Anniuerſar. & Cappellan. lib. 2. cap. 1. nu. 39. & 40.* Interueniente propterea Ordinarij cõfirmatione, Clericus electus, vel præſentatus à Patrono laico, inſtitutus cenſetur ab Ordinario, iuxtà *cap. ex frequentibus, de inſtit. Rebuff. de pacific. poſſeſſ. nu. 349. Garzia loc. mem. num. 113. Caſtropalao cit. punct. 6. nu. 2. Perez de Lara adduc. loc. nu. 54. & 58.* atque proinde Patronus, cui ante confirmationem, & inſtitutionem ab Epiſcopo factam licet variare, minime po-

poterit post illam, *cap. si sibi absenti, de*
prabendis in 6. cap. quod autem, de iure
patronatus, Azor. institut. moral. p. 2. lib.
6. cap. 21. quæst. 13. Gutierez *de iura-*
mento confirmatorio p. 3. cap. 13. num. 1.
Gregor. Lopez ad l. 7. tit. 15. p. 1. in princ.
verb. Reciba el primero, Buratt. dec. 25.
ex num. 6. & decis. 757. num. 4.

Ampliùs præsentatio importat idẽ,
293 quòd nominatio; institutio verò im-
portat idem, quòd confirmatio; atq; in
hoc differt collatio ab institutione, seù
confirmatione; Nam collatio est li-
bera; institutio autem, & confirmatio
fit ex necessitate, quia præsentatus,
siue nominatus, si est idoneus, debet
necessariò à Superiore institui, & con-
firmari, prout hæc omnia declarat
Zoesius ad rubricam Decretalium de In-
stitutionibus.

Obicem, non adesse fundatorem,
corruere dicebat, quia si essent, prout
sunt Cappellaniæ fundatæ à Regibus,
ex simplici concessione Castri transiret
ad Castellanum ius patronatus, tan-
quàm annexum Castro, *Oldrad. cons.*
312. nu. 1. quia transit cum vniuersita-
te bonorum, *cap. quanto, de Iure pa-*
tronatus.

Et quamuis non transeat ad Baro-
nes, nisi expressum sit in concessio-
nibus. Id tamen euenit non ex iure,
sed ex eo, quòd Rex Robertus decla-
rauit per suas literas, relatas per *Mi-*
nadoum in Const. Regni In aliquibus, in
verbo Comitum, num. 13. quæ literæ lo-
quuntur de concessionibus in feu-
dum, non de cõcessionibus Castrorum
factis in officium.

Si verò fundatę essent à Castellanis,
non vti priuatis, sed vti Castellanis,
& tunc etiam ius patronatus esset
annexum Castro, ac transiret ad solos
successores in Castellania, non ad alios
hęredes, *Decius in cons. 149. num. 1. &*
2. Rota Romana decis. 697. num. 3. re-
centior. p. 1. vbi quòd in præsentatio-
nibus factis per solos Castellanos præ-
sumendum est, fuisse fundatas à præ-
decessoribus, non tanquàm priuatis,
sed tanquàm Castellanis.

Alteri verò obici: nempè beneficia
294 Ecclesiastica, etsi non perpetua, posse
esse manualia, quorũ manualis qualitas
ea est, vt amoueri possint ad nutum, &
voluntatẽ conferentis, *cap. cum ad Mo-*
nasterium, §. tales, de statu Monachorum,
§. fin. de priuileg. in 6. Distinctione oc-
currebatur inter beneficia Ecclesiastica
collata Religiosis, seù Regularibus,
quę in dubio manualia, & ad nutum re-
uocabilia præsumuntur; & ea, quæ Pre-
sbyteris secularibus, nempè non Reli-
giosis, perpetua, & irreuocabilia, nisi ex
causis à Iure expressis, & quando ali-
tèr ex fundatione non liqueret, *Lapus*
alleg. 9. num. 3. Zabarell. cons. 57. nu. 5.
Cassador. decis. 4. num. 2. de prabendis,
Cavaler. in decis. Rot. Roman. 72. num. 3.
Calderin. cons. 26. an in reseruat. post
princ. de prabendis, & videndi *Suarez*
de Religione lib. 3. cap. 19. nu. 23. Reiger
in thes. iur. pag. 302. Reg. Tap. de Const.
Princ. p. 2. cap. 9. num. 78. Christoph.
Crusij de indic. p. 3. cap. 21. num. 4.

Quòd verò requiratur expeditio
295 Bullarũ, procedere in Beneficijs, quæ
conferuntur à Summo Pontifice, in
quibus non sufficit signatura, sed ex-
quiritur expeditio Bullarum, ex regu-
la Cancellariæ 38. vt declarat *Granett.*
in cons. 484. num. 10. & 15.

Maximè si Sacrarium, seù Cappella-
296 nia habeat annexam Curam anima-
rum, omninò tunc cessat qualitas ma-
nualis, & ius reuocandi, *Tondut. qq.*
beneficial. p. 2. cap. 1. 5. 6. num. 43. Castro-
palao cit. tract. 13. disput. vnic. punct. 5.
n. 7. vt hoc casu constare dicebat ex vi-
sitationibus antiquis: nam Præsul non
approbat simplicitèr, sed impartit spi-
ritualem iurisdictionem necessariam, vt
liceat Sacerdoti peccata audire, ac Sa-
cramenta administrare, ex *Concil. Tri-*
dent. sess. 14. cap. 7. Georgius Gobat
Theologia experimentalis tract. 7. n. 69.

Ex his colligebat, quòd, cui collata
297 est Cappella, vel Ecclesia, quæ ha-
bet annexam Curam animarum, si ne-
cesse habet adire Episcopum pro com-
missione Curæ animarum, & Episco-
pus dictam Curam illi committit; ta-
lis Cappella dicatur perpetua, non ad
nutum amouibilis. Et dicitur insti-
tu-

tutio, seù collatio non plena, sed authotizabilis, quæ sufficit, vt non possit reuocari, nisi ex causa rationabili ab Episcopo, *Glos. in cap. 1. de Cappellis Monacorum in 6. in figuratione casus.*

Prætereà Vicarius ad Ecclesiam eu-
298 ratam est perpetuus, nec potest ad tempus cõstitui, neq; valet consuetudo contraria, *Roman. cons. 356. nu. 6. Rota in antiquis decis. 14. de consuetudine,* etiam si beneficium esset manualē, ac ad nutum reuocabile; tamēn ob authoritatē Superioris, qui confirmauit, non potest reuocari ab eo, qui nominauit, vel præsentauit, *Suarez de Religione lib. 3. cap. 19. num. 3. Castropalao tract. 13. de benefic. Ecclesiast. disput. vnic. punct. 5. num. 6. Cardinal. s de Luca de beneficijs discurs.* 80. loquens de Ecclesia Sanctorum Vincentij, & Anastasij, in qua Societas Coquorum habebat facultatem nominandi idoneum Præsbyterum ad nutum amouibilem, approbandum tamen à Cardinali Tutelari Ecclesiæ Sancti Laurentij in Damaso, cuius membrũ erat dicta Ecclesia, concludit, Præsbyterum nominatum à Societate Coquorum, & approbatum à Cardinali Tutelati, non posse reuocari à Societate, nisi etiam accedat consensus Cardinalis, qui eum approbauit, vt *n. 20. & 23. vers. dicebas,* quia vnum quodque soluitur eo modo, quo ligatum est, vt perpendit *Cardin. de Luca ibidem.*

Exemplar Regiarum triremiũ, Cap-
299 pellanos nutu earum Generalis esse amouibiles, nil prorsùs officere, cõcludebat, ex quo maximũ adest discrimen ex in facto deductis, & quia huiusmodi triremium Cappellani non habent Ecclesias, sed locum aptum pro celebrando Sacrificio, sicuti habet exercitus, *cap. concedimus, distinct. 2. de consecrat.*

Itaque, rectè aduertat, oporter Rex,
300 vel Visitator, cum contrà Magistratum aliquid opponitur, *arg. l. Diuo Marco, C. de quæstion. Paris de Put. in princ. vers. per Syndicatores;* monuitq; *Tacit. lib. 1. histor.* inquiens: *Criminari alios facillimum factu est: prudentes Principes rectè æstimare debent, quis, à quo, apùd ipsos accusetur? nam sæpè, aùt odio, aùt inuidia, aùt alio prauo affectu ergà insontes, & strenuos viros crimina finguntur; quibus si Princeps facilè crediderit, irreparabile damnum incurret.* Attendant tempus, quo criminis accusatio instituitur, vel delatio fit: silentium namque longi temporis falsitatem arguit, *Menoch. lib. 3. præs. 135. ex n. 19.* potissimùm quòd illud barattariæ vnius anni spatio præscribitur, vt notat *Velasc. de Iudic. perfect. rub. 9. annot. 12. nu. 18.* ex *tex. in l. vnus quisq; C. ad l. Iul. repetund.* Dixit propterea *R. de Marin. resol. lib. 2. cap. 244. num. 5.* quòd habet suam instantiam. Modum autem, quo isti delatores sunt audiendi, recēset *Carolus Scribanus in hist. polit. christ. lib. 1. cap. 17.* cuius verba rescribit *Prat. in Nicandro nu. 646.* & multa de illis memini in *rit. 272. ex n. 5. lib. 3.*

Non nulla suis in locis omissa, op-
301 portunè adnotare libet. Alterũ, quòd recipiens, vt det, præsumatur pro se retinuisse, *Giurb. consil. 72. num. 16.* & ante *Bertaz. cons. crimin. 71. num. 28.*

Alterum, Illustris personæ famulos
302 testes esse idoneos pro ijs, quibus famulantur, maximè circà domi gesta, *Ludouis. decis. Rot. 351. num. 36.* honesti enim præsumuntur ex qualitate personæ, cui inseruiunt, *Barbat. cons. 30. num. 2. lib. 1.* sicuti admittuntur si plures deponant *Alex. cons. 5. col. 2. lib. 4. Crauett. cons. 566. num. 24.*

Fuit quoque aliquando hæsitatum,
303 an Officialis possessionē officij adeptus absq; cedula inuentarij bonorum, tradenda, iuxtà sancita in *Prag. 22. de Official. & quæ eis prohib.* in pœnam inciderit?

Se ille tuebatur aiens, memoratam
304 Pragmaticam minimè fuisse vsu receptam, & excusari perpetrando, quod alij egere, *Giurb. cons. 72. num. 8. vers. sed ex facto prædecessorum, Mastrill. de Magistrat. lib. 8. cap. 10. num. 126. Roman. cons. 466. num. 2.* vbi *Mandos. in apostil. lit. A. Cels. Hugo cons. 71. nu. 10. Cremens. singul. 149. Roman. singul. 19.* lex enim non recepta, lex non est, *canon. in istis, §. leges 4. distin. l. de quibus, §. fin.*

§.*fin.ff.de legib. Gl.in cap.1.verb.frangere, in fin. de treg. & pace*, & ibi *Butrius num. 22.Zabarell.num.23.*ac cœteri, *Alexand.cons.6.num.2.vol.1.* Imò memoratam Pragmaticam minime esse legem, vti carentem verbis dispositiuis: cum sit tantummodo ordo, seù commissio S.M.huic Pro-Regi, vt hoc mandaret, & institueret legem, qui cum nullam dispositionem fecerit, lex non adest: differt namque promissio de vendẽdo à venditione, *Corsetus singul.statutum loquens,verb.statutum,post verbum societas, Marsil. singul.469.& Roland. à Vall. cons.69.vol.3.* latè respondens in causa de Puibolea Regni Aragonum; quia aliud est vendere, & aliud venditionem pacto promittere; hoc verò in themate faciliores procedunt termini, mandatæ scilicèt iurisdictionis, vel mandati negotij, quo casu nemo vnquàm admisit, mandatario nihil agente, mandatum habere vim negotij gesti: aùt aliquid operari, nisi (retentis terminis promissionis de vendendo) actionem personalem ex promissione, non actionem realem ex vendito, *l. si Procuratorem, §.mandatarij, ff. mandati, Roland.cit.loc.* ideòque emphiteuta, vel feudatarius non cadit à feudo, vel emphiteusi, ex promissione de vendendo, sicùt caderet ex venditione, *Bald.in cap.1.§.aùt liber.num. 4. in fin. tit. quibus modis feud. amitt.* quia promittere, ait *Baldus*, non est alienare, *l. ad eum,§.Lucius, ff.de donat. Roland. mem. cons. 69. num. 15.vol.3.* Nec vectigal venditionis debetur ex promissione de vendendo, indicat *Roland.ibid.num.2.*

Minimeque militare rationem vitandi inutilem circuitum: cum satis superque sit, vtilem esse circuitum in potentia, quamuis non in actu, vt perpendit *Abb. cons. 95. num. 2. ante medium, vers.& si dicatur, p. 1.* hocq; casu Rex noluit ipse, sed quòd Vice-Rex ageret legem, tanquàm magis instructus, aptam iuribus, & moribus Regni, & proinde dixit: *Ordenareis*.

Deniquè dicebat, esse ipsum Officia-
305 lem exterum, ignarum legis Regni, disponentis in re, Iure communi non prohibita, ac propterea excusatione quàm maximè quidem dignũ, ex *Clar. in pract.§.fin.q.60.nu.14.vers.tu dic.& q.85. n.3.vers.Bartolus autem, Ias.in l. cunctos populos, in 1.lectur.nu.30. C.de summ.Trinit.Boss. de pœn. n.18.Cost.de facti scient.& ignorant.regul.6.n.7.Put. de syndic. vers. allegationes,num. 1. & vers. Officiales, fol. 44.in paruis.*

Verùm prædictis minime assentior,
306 tùm quia Rex noster expressè loquutus fuit, & eius verba dispositionem indicant, eadem maximè ratione vrgente, & Regius ordo insertus in volumine pragmaticarum Vice-Regis, eiusque Collateralis Consilij iussu compilato, exequutus, & nouitèr dispositus in Regno censetur, iuxtà etiam à nobis tradita supra *in rit. 288. num. 23.* & quamuis exterus, scire tenebatur nostrum municipale Ius, cuius dispositio viget quoq; in Hispanijs; quin omnia Regni iura scire Iudex debet, *Reg. Tapia lib. 1.iur.Regn.tit.de legib. sup. cap. 138. num. 4.pag.83.* Et esto, quod in crimen non inciderit, saltèm huiusmodi inuentarij omissio maximum arguit dolum, suspicionemqne cõtrà ipsũ Officialẽ, forsàn plus nimio diratum, in propatulo non ostendentem citrà fraudem bona tempore adepti officij possessa; & illo casu *Gl. fin. in 2. interpetr.in l.defensionis facultas, C.de iur.fisci,lib. 10.*locum vendicaret,
307 præsumi turpem quæstum: cum regularitèr *Glosa* reprehendatur à *Bald. n. 18.* opinante, illam loqui contrà casum *text. in l. non intelligitur, §.multa, ff.de iur.fisci*, eamque refellit *Bart. in add. l. defensionis, num. 12.*ex *text.in l.si defunctis, C. arbitrium tutela*, illis in verbis: *Nec enim pauperibus industria, vel augumentum patrimonij, quod laboribus, & multis casibus quaritur, interdicendum est*; iterumque *Bald.* eam reprobat *in l. in principalibus, num. 3. ff. si certum petat. in l. quisquis, num. 3. C. eod. tit. ac in cap. 1. num. 4. in fin.tit. de Cleric.qui inuestit.fac.in vsib.feudor.* illam à multis damnatam præconizans, insequuntur *Alex. ad Bart. in l. Diuus lit.*

lit. B. ff. de bonis damnatorum, Clar. §. fin. quaſt. 68. num. 30. Dec. conſ. 6. nu. 2. & conſ. 175. num. 8. vol. 1. Bertrand. conſ. 115. num. 7. lib. 2. in 2. p. Peregr. de iur. fiſci, lib. 6. tit. 3. num. 5. verſ. contrà verò, Menoch. lib. 3. praſumpt. 52. nu. 5. Rouit. in prag. 1. num. 18. verſ. ſed communis, de muneri b. Official. Iura enim à *Gloſ. ibidem* laudata, ſermonem habent de Prælato, qui quicquid durante Epiſcopatu lucratur, ſuæ acquirit Eccleſiæ, ſiue ſponſæ, *Auth. de Eccleſ. titul. §. interdicimus, collat. 9.* à quo deſumptus eſt *textus in Auth. licentiam, C. de Epiſcop. & Cleric.* Arctiſſimum enim contrahit Epiſcopus matrimonium cum ſua Eccleſia, *cap. inter corporalia, verſ. cum ergò, & cap. quanto, de tranſlat. Epiſcop. Menoch. de arbitr. caſu 423. n. 2.* quod cùm ſit ius ſpeciale in Prælato, minimè regulam conſtituit: quoniam diuerſo iure cenſeri debent, iuxtà diſtinctionem *Cyni in d. Auth. licentiam,* ac *Bald. num. 3. verſ. aùt bona non ſunt communia, C. de Epiſcop. & Cleric.* & ſic non eſt Iure cautum, quòd *Gloſa* præſumere voluit, ac ideò, eſſe turpem præſumptionem, dicebat *Baldus*; turpior cenſenda eſt, quia præſumit turpem quæſtum Officialis, quando turpis quæſtus omninò vitandus eſt, *l. Quintus Mutius, ff. de donat. inter Virũ, & Vxorem*, ac quando iure ſingulari in Iudice non eſt præſumendus, elegantèr *Bart. in l. lege cum rationib. nu. 8. in fin. C. de is, qui accuſar. non poſſ.* ex *tex. in l. fin. C. ad l. Iul. repetund.* in ſequitur *Maſcard. de probation. concl. 1137. num. 3.* confirmauit *Bart. in l. 2. §. ſi publico, num. 14. ff. ad l. Iul. de adult.* & quia præſumit delictum, quando nõ eſt cogitandum, *l. meritò, ff. pro ſocio,* & quia præſumit Iudicis maleficium, quando eius factum debet notabilitèr præſumi iuſtum, atq; à malo alienum, *cap. in præſentiam, de renunciat. Maſcard. cit. concl. 1137. num. 1. & 10. Menoch. lib. 2. praſump. 85. ex n. 1. Farinac. in pract. quaſt. 111. num. 261.* & hanc quæſtionem tangimus in *rit. 9. num. 3. lib. 1. & ſupra num. 203.* nec non *Reg. Rouit. in prag. 1. num. 18. de muner.*

Officialis, Pro-Regi mandãti aliquid
308 repugnãs ordinibus Suę Maieſtatis, ſi nõ obſtiterit replicãdo, iuxtà ſancita in *cap. 118. reform.* an incurrat in pœnam in eodem *cap. 118.* proſcriptam, aduersùs non reſcribentes Regi peractam contrauentionem: vulgò *contro ordine*? negatiuè reſpondendum videtur: quoniam nulla fuit iniũcta pœna contrà non replicantes; ſed dumtaxàt aduersùs non denunciantes contrauentionem ordini, & immediatè illi directa, ibi: *y me de auiſo dello, pena de pagallo de ſu hazienda*; quæ clauſula pœnalis minime referri poteſt clauſulæ non replicandi adiectæ ſeparatim, & imperſonalitèr, ibi: *y ſi la dieredes, ſe os replique*: cum illa immediatè, ac ſpecificè dirigatur Commiſſario, ibi: *y el Commiſſario lo execute, y me, de auiſo dello, pæna de pagallo de ſu hazienda*, & proinde ambæ clauſulæ æqualem non habent proportionem, & relationem; atque relatio non ſit, niſi vbi eſt proportio æqualis, & congruitas, *l. ſi negotium*, vbi *Gl. verb. geſtorum, C. de negot. geſtis, Paul. de Caſtr. conſ. 18. num. 3. in fin. verſ. ſi ergò, 2. p.* prorogaretur enim pœna de caſu determinato ad alium imperſonalem, quod Ius abhorret, *cap. odia*, & ibi *Ioan. Andr.* dicens: *Nec per eamdem rationem, vel omnimodam ſimilitudinem, de regul. iur. in 6. Cuman. conſ. 79. in fin.*

Depoſitũ legitimè fieri poſſe penès
309 Iudicẽ, in quadam theſi fuit reſponſum, attentò tùm Iure communi, ex *text. in l. ſi fideiuſſor, §. fin. ff. qui ſatiſdar. cogant. Iaſ. nu. 2. verſ. tu dic, Fulgoſ. ibid. nu. 2. 3. Alex. nu. 10. verſ. quinimmò,* ex *Gloſ. in l. Senatuſconſulto, verb. Deponantur, ff. officio Praſid.* iterum *Iaſon. in l. filio familias, n. 22. ff. de legat. 1. & Addit. ad Bald. in l. acceptam, lit. A. C. de vſur.* atq; ex *text. in l. ſed etſi, §. planè, ad exibendum, Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. gl. 7. num. 1.* tùm Iure Regni, *Rouit. in prag. 4. num. 11. de inſtrum. liquid.*

Iudicem verò nõ teneri ſyndicatu,
310 ſi decreta, quamuis iniuſta, ſint reuoca-

uocabilia parte instante,cui reclamare licet, Ibandus de Bard.in foro 1.de offic. ordin.per illum forum, cuius ratio militat extrà Regnum Aragoniæ.Conneniunt autē DD.asserētes in arbitrarijs, seù reuocabilibus, Giurb.cons.72.n.19. Granut. theorem.3. in fin.Ludouic.decis. Lucens. 1.n.30.Mastrill.lib.6.cap.10.n. 142. Anchar.famil.quæst.5.Schenar.cōs. 1.nu.33.p.2.Cancer.lib.3.cap.12.nu.77.

Veritati ampliùs minime innititur
311 effatum Marcelli de Mauro allegat.
77.qui in causa propria calamum arripuit,adducti à Rouit. in prag. 1.n.19.de muneribus: nimirùm Pragmat.2. & 4. eod. tit. de muner. minime militare in Fisci Aduocato,de quo loquitur Phab. decis.111.etenim illius iurisdictio ampla est, Boer. de auth.Magn.Consilij,nu. 8.Caualc. de brach.Reg.p.4.ex nu.343. Reg. Sanfelic. in prax.indic.sect.27.nu. 12. ac dixi in rit. 2.ex num.29.lib.1.& concinit text. in l.Fisci Aduocatus 3.C. de Aduoc.Fisci,ibi: Fisci Aduocatus pœnas metuens, nè fiscalia cōmoda occultet; nène vllo negotio existente Fisci nomine priuatis audeat calumnias commouere.

Plurima insupèr adhibenda cura
312 est,cum per libellos sine authore, seù
cæcos, vt aiunt, Officialium crimina deferuntur. Non leue enim indicium calumniæ est latentis delatoris dolus. Hinc nullam penitùs adhibendam fidem, meritò sanxit Innoc. III. in cap. Inquisitionis, de accusat. cuius verba rescripsi in ritu 272.nu.9.lib.3.facit ad hoc idem tex. in cap.inuentute, de præsumpt.ibi: Quia tamen eius sugestia non de charitatis radice procedere videtur, nolumus aures nostras, quasi malignis delationibus inclinare;atq; aureis quippe verbis eidem suffragatur Vlp. in l. si cui crimen, ff.de accusat.ibi: Si cui crimen obijciatur, procedere debet in crimine subscripto: quæ res adinuenta est, nè facilè quis prosiliat ad accusationem non futuram, & Imperator Traianus, cui à Plinio lib. 10. epist.97.in casu Religionis fuerunt relata contenta in huiuscemodi memorialibus, absque authore contrà Christianos, respondit in epist. 98. his verbis à nobis in cit. rit. 272. recensitis: Sine Authore propositi libelli nullo crimine locum habere debent: nam & pessimi exempli, nec nostri seculi est. Qua authoritate fretus Gonzal. glosat decantatum tex. in cit. cap. Inquisitionis,verb. Quasdam schedulas,& aduertit post Clar.in §.fin.quæst.5.nu.4. Berart.cit. tract. de visit. cap. 3.nu.63. rationem nectens: Nam Visitator istis memorialibus ità clanculo emissis fidem adhibere non debet, nec illicò crimina in eis contenta inquirere aduersùs honorem, & bonam Magistratuum famam, penitùs amittetur; scelesti quidèm homines; vt plurimum ab eis inquisiti, & carcerati, non zelo iustitiæ, sed odio particulari,componere consueuere. Deniquè id ipsum peculiari sanctione in Regno dispositum est in pragm.3.de Procur.§.4.ibi: Nè ammetterete memoriali, suppliche, nè comparse, che trattano di offensioni contro Officiali, nè altri, sotto nome di detta Vniuersità, nè d'altri: se à detti memoriali, suppliche, e comparse non ci saranno le dette fedi autentiche della detta procura. Nam si Reipublicæ intersit, delicta puniri; cùr, si vera defert, lateat delator? an, vt pœnas effugiat, quas publicæ infamiæ calumniantibus irrogat textus in l.4. §. si calumniator, ff. de his, qui not. infam. vel talionis, text. in l. 1. §. calumniatores, ff.ad Turpillian. l. fin. C.de calumn. vel tandèm, quando supradictæ pœnæ recesserint ab aula, vt ait Bart.in l.accusatore, §. ad crimen, ff. de publ. indic. An nè vt pœnam effugiat refectionis expensarum, quæ viget? & iam, lateat licèt, prodit palàm, se falsa in Officialem congessisse.

Delatores huiusmodi non, nisi Ca-
313 co comparauerim, qui semihomo,
atque igniuomus, vt fabulantur Poetę, ex rapto viuens, alienos boues noctu cauda retrorsùm in antrum trahebat; vt qui requireret amissos boues, videns, quòd vestigia essent exeuntium ex antro, spem omnem inueniendi abijceret. Vomunt enim hi detractationis ignem:& cōscij, quòd sint mendacia, in tenebris latibundi libellos authore carentes depromunt: & cum

co-

coràm Principe, ac Miniſtro proferre erubeſcant, in cauda, hoc eſt, clanculùm dolos nectere, Tartareumq; virus cructare conâtur, vt ait *Scalig. in Archil.*

Suos olere, vel nihil, vel & minus,
Pedes autem dicit Aulus Actio,
Olere mauult Actius pedes ſuos,
Vel centies, quàm peſſimam linguam tuam:
Pedes olentes nil, niſi pedes olent;
At iſta lingua tua, Tartari atra ſulfura,
Cui parata ſunt: ni latrina fatida
Ciuem ſuum iactaret, ac ſimilem ſibi.

Res eſt, non ibo inficias, ſolliciti
314 plena quidèm timoris, Reipublicæ regimen. Quod probè nouit Themiſtocles, apùd *AElin. lib. 6. var.* de quo memini *in Rit. 11. ſub num. 1. lib. 1. Si mihi duas*, inquiens, *oſtenderitis vias: quarum vna ad Tribunal, altera ad ſepulchrum duceret; multò libentiùs aggrederer eam, quæ rectà ad ſepulchrum duceret*. Nil mirum, ſi multa, maximaque incommoda recti Magiſtratus reportent; tùm animi propter multorum æmulationes, ac litigantium detractiones; tùm corporis ob aſſidua ſtudia; tùm rei familiaris, cui incumbere non valent, ſic aduertente *D. R. Carolo Tappia lib. 2. iur. Reg. in rubr. de Officialibus in Regno conſtituend. ſub num. 41. pag. 100.* & *Plato* dixit: *Vir iuſtus ſi quando Magiſtratus fungitur, ſi ei nulla alia iactura contingerit, hac ſaltim illi non deeſt, vt res eius domeſtica deteriùs per negligentiam diſponantur, ex publico autem nihil propterea, quòd iuſtus ſit, lucratur*. Ideò enim multos ex Græcis, & Barbaris, oblata Imperia reſpuiſſe, memorat Agriſpa, apùd *Dionem lib. 52.* vt res ſuas potiùs agere poſſent, quàm alienas: ſciebant quippè Reges, Principes, & Magiſtratus ſi legitimè officio fungi velint, non ſibi victuros, ſed alijs, vt ex *Ariſt. Rodian. Petr. Tholoſan.* alijſque politicis tradit *Arſineus de fin. Reipubl. cap. 1. ſect. 3. n. 15.* & alibi. *Beſold. verb. Magiſtratus, Gochier.* & cœteri *in theſaur. politic.* confertque, quod in Cænotaphio ſuo moriens inſcribi iuſſit Vir ille celeberrimus, ſimilis à nobis reſcriptus *in mem. rit. 11. ſub num. 1.*

At non ideò mihi probatur aſſertũ
315 *D. D. Hieronymi Calà in tract. de viſitat. Magiſtr. differt. 1.* dùm propter calumniarum, & ſimultatum certamina, quibus ſe obiectant plerique in gerendis Magiſtratibus, cenſet, ſatiùs eſſe viro probo, illos refugere. Siquidem, an nè, quia tam multi in bello deſiderati ſunt, vnuſquiſque militiam deſerat? Quòd Palinurus olim, euectus vndis, ignota iacuit arena; renuant cœteri, ſi ſapiant, pelago ſe vlteriùs committere? Quòd quamplures, in adminiſtrandis Ciuitatibus, vel Prouincijs, cominus aſpexerint pericula, vel etiam perpeſſi ſint, detrectent Ciues probi, Magiſtratus delatos capeſſere? Reliquum eſſet igitùr; vt ſi ſapientiſſimus quiſq; refugiat; inſipientibus, ac ſtultiſſimis demandanda ſit Reipublicæ cura.

Neque huic theorematì obex infertur ex eo, quòd tot dictis Cicero pluribus in locis miſeram Magiſtratuum conditionem defleuit: quòd Themiſtocles dicere ſolebat, ſe potiùs viam ad inferos ducentem inire velle, quàm Reip. regimen inuadere: quòd Demoſthenes, apùd *Plutarch. in eius vit.* iuuenes, qui conueniebant, & qui ſecum morabantur, à Republ. auertebat, dicens, quòd ſi duobus à principio propoſitis itineribus, quorum vnum ad Suggeſtum, & Concilium; alterum ad mortem tenderet, ſe iter illud, quod ad interitum duceret, inituru m fuiſſe. Nam cùr Themiſtocles honorarijs infulis decorari toties gauiſus eſt? cùr & ipſe Demoſthenes ſemper verſatus eſt in Republica? cùr Cicero candida toties indutus prætexta honores expetijt, rogauit in Comitijs ſuffragia, prehenſauitque Magiſtratus? An quia nondum hæc incommoda fuerant experti? nequaquam: turpe enim foret, ſi quiuis iſtorum diceret: *Non putaram*. Adhibeamus profectò prudentiſſimis his Viris fidem. Amplectamur, Republ. deferenti, Magiſtratus, ſicut & ipſi. Emphaſis

phasis ea est, qua vsi sunt isti: non quidèm, vt nos à Magistratibus omninò deterreant; sed vt pericula, quæ circumstant, ostentent, digitoque veluti monstrent.

Neque ei opitulatur, quod asserat demum *num.*14. periclitante Republ. non decere sapientem virum ad illam non accedere. Nam, qui iuuandæ Patriæ efferetur studio, non debet oscitantèr sinere, vt propè ad ianuas sit periculum, sed vt longissimè absit. Faciliùs erit, constantem seruare, quàm eam collapsam, vel certè collabentem restituere. Periclitante Republica, serò fortasse vir probus parabit medelam. Obsistendum erat principijs, ante quàm aduentarent pericula.

Eorum sit refugere meritò Magi-
316 stratuum onera, si qui oneribus se se impares agnoscunt. Huiusmodi tantùm viris suadet *Eccles. cap.* 7. ne iudiciarium munus concupiscant, dicens: *Noli quærere fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: nè fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalū in agilitate tua.* Cœterùm viri fortitudine, prudentiaq; præditi, sicuti Magistratus perditè ambire, modisque omnibus, omnique industria conquirere, & expiscari non debent; ità vltrò à Principe delatos modestè obuijs vlnis amplecti, boni consulent.

At simultates imminebunt, calum-
317 niæ, metus, inuidiæ, certamina scilicèt immineant. Hinc calumniato parabuntur capiti serta. Hinc ei exurget lætior præconiorum seges. Iam compertissimum est, *quàm fragilis, flexibilisque* (inquit Cicer. 7. *Tuscul.*) *est voluntas, sensusque ciuium ergà Pratores, vt non modò improbitati eorum irascantur, sed etiam rectè factis plerumq; fastidiunt.* Meminerit accusatus illius, quod scripsit *Gregorius Papa*, Palladio Præsbytero, *lib.*8. *epist.*45. relatum *in cap. inter verba*, 11. *quæst.*3. *Quid enim si homines laudent, & conscientia nos accuset? aùt quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, & sola conscientia liberos nos esse demonstret? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *Iob quoque dicit: Esse in Cælo testis meus. Si ergò est nobis testis in Cælo, testis in corde: dimittamus stultos foris loqui, quod volūt.*

Itaque iniustè accusato compara-
318 bunt calumniæ non vulgarem profectò laudem: non ità tamen, vt excedat eam, quam meretur ille, in quem nulla fuit instituta accusatio: prout plus nimio Iudicum iniqua patientium misertus, dixit idem *D.D. Hieron. Calà de visit. Magistr. dissert.* 3. *num.* 2. Cùr enim nigrantibus tem ablutam maculis pluris habebimus, quàm sordibus omninò expertem? Si de multis postuletur Magistratus; licèt ea Iudicem omnibus numeris absolutum patrasse, credendum non sit: non nihil tamen erit; aùt quòd iudicādo neglexerit; aùt quòd ob negotiorum copiam, litium omnium expeditioni non vacauerit, in quo aliquis, vel leuitèr se læsum iudicaret, etsi Iura Iudicem excusent, *Paris. de syndic. verb. Negligentia, nu.*6. *Fariuac. q.*111. *n.*434. Cùr non, & tot virtutibus in obeundo munere adhibitis, & illam non addidit; (quod difficillimum fanè fuisset,) vt improbis demeret clamorum ansam? Qui depositis fascibus à nemine impetitur, hanc certè dotem præ illo habuit, hoc laudabiliùs peregit: nimirùm; vt nemo conqueri posset: facit quod cecinit *Horat. in art. poet.*

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci,

Huic igitùr, qui à nemine accusatus fuit, maior conferenda laus est, quàm ei, qui à multis, & se purgauit. Quod plerique, etsi secus senserint, *Solorzan.* præsertim *lib.* 4. *de Indiar. guber. cap.* 8. & ante *Cassiodor. lib.* 4. *epist.*44. inquiens: *Quapropter Sanctitatis vestræ animus non grauetur, non se fallacibus verbis doleat accusatum; multò maior est opinio purgata, quàm si desinentibus querelis impetita non fuerit.* Miserentium tamen pietati dūdum est, atq; humanitati: hoc enim eos dixisse, reor, vt vexatis solamen præstarent, tristitiam minuerent, doloremque emollirent.

Par-

Paruipendant Ministri dolosas ia-
319 ctationes. Lumen non, nisi in tenebris splendet magis. Inter offusas delatorum caligines emicabit nitidiùs innocentia: cum proprium sit innocentiæ, vexari: atque vt inquit *Scalig.*

Laudari à turpibus infamia vera est:
Laus est hominis maxima displicere prauis.

Imo, quò plures habent hostes ob ius seruatum; eò festinent magis ad ius suum cuique reddendum. Nequaquam Iudex concidat animis: nullus diffidentiæ torpor irrepat, quòd sibi parentur doli: sed cunctis horis recentior insurgat, vt cuilibet det iusta, vel merita, vel demerita? Quod autem quandoque innocentèr patiatur; temeritas esset perscrutari arcana Dei. Dicam solummodò: Sinit Deus aliquando, quòd insontes vexentur in via: vel, nè æternis deputentur cruciatibus; vel vt in patria, gloria fruantur ampliori, vt latissimè probat *D. Thom. in summ. contrà Gentil. lib. 3. cap. 13. art. 74.* Viri boni, dum aduersis confictantur, surgunt viuidiùs, *D. Gregor. 26. moral.* inquiens: *Sanctorum mētes æternitatis præmia prastolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescente pugna, gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriam, & electorum desideria, dum premuntur aduersitate, proficiunt.* Sicùt ignis flatu præmitur, vt crescat; & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur: sic Virtus inter aduersa exerit vires suas, *Ouid. trist. lib. 4. eleg. 3.* Sicuti inquàm Dionysias lapis fuscus est, rubentibus notis sparsus, si aquæ mixtus conteratur, vinū fragat: & quod in illo odore, mirificum est, ebrietati resistit, *Solin. Polyhist. edit. Pictau. p. 113.* & sicuti Gagates, qui accenditur aqua, oleo restinguitur, *Plin. lib. 36. cap. 19.* Ità in aduersis vera Virtus feruet, tepet in prosperis, & affuso voluptatis oleo paulatim languescit, ac tandèm obruitur. *Eusebius* inquit: *Otium tabefacit corpus, animum verò incuria.* At exercitatio continua eum ad Deos simillima specie euehit: & *Silius Ital. lib. 9.* cecinit:

. . . . *Nam virtus futile nomen,*
Ni decus adfuerit patiendo; vbi tempora lethi
Proxima sint; pulchramque petat per vulnera laudem.

Eduardus II. Angliæ Rex pingebat in symbolo araneam in tela sua elaborantem, vehementi flamine iactatam, cum lemmate: *Ardentior ibo.* Sicuti Anthragites lapis ignitus, & carbo, iactatus in ignem, velùt inter mortuos extinguitur; at contrà aquis perfusus exardescit, *Isidor. Orig. lib. 16. cap. 13.* Quin ab inimicis sæpè, quæ non speratur, vtilitas capitur: sicuti Phalereus, (de quo *Plin. lib. 7. cap. 1.*) deploratus ab inimicis vomicæ morbo, cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore, medelam inuenit ex hoste: *Mundanis siquidem*, inquit *Cassiodor. lib. 4. var. 47. rebus frequentèr nascitur de aduersitate prosperitas, & homines cum lædere cupiunt, beneficia frequentèr impertiunt.* Hoc proinde aduersùs florentissimorum hominum famam potest inuidia, quod aduersùs Solem nebula; breuissimo tempore nocet, & eadem dissipata mitiores radios virtus exerit Iris nubila contrà, *Val. Flaccus Argon. lib. 4.*

Delatoribus proinde penitùs oc-
320 cludant aures, Principes, alijq; publicarum rerum habenas sustinentes, nè eiusdem criminis calumniæ participes se fateantur audiendo, iuxtà illud *D. Bernard. de cons. lib. 2. in fin.* dicentis: *Detrahere, aùt detrahentes audire, vtrùm horum detestabiliùs sit? non facilè dixerim*, & *S. Isidor. Iun. non solùm ille reus est, qui falsum de aliquo profert; sed is, qui citò aurem suam criminibus præbet.* Sunt enim exitiales hominum generi, & periculum est, nè in quamcumque deuenerint Ciuitatem, aùt hominum cœtum maledictorum vires effundant, & in perniciem bonorum grassentur; sicuti Valeria cum dentibus nata exitio Ciuitati fuit, in quam deportata est, *Plin. lib. 7. cap. 16.* & *Tacit.* ait *lib. 4. annal. Delatorum hominum genus publico exitio repertum, & pœnis quidèm* nun-

nunquàm satis coercitum : quia scilicèt, subdit *Reinhard.Konig.in theatr. polit. part.11.cap.25.*(nec non *Geriolanus in lib.de Consiliar.cap.2.*) *plerumq; eo sunt ingenio praditi, vt tanquàm malitiosi homines gratiam Principum per lucrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentum hominum: nec enim ad hunc vsque diem compertum est, vllum delatorem fuisse fidelem.* Ijs namque faciles si adhibeantur aures, iustitiæ neruus prosternitur, ac magnum oritur Reipublicæ detrimētum; sicuti si Ius dicentes à Principe libenti animo non audiuntur, durescit eorum authoritas, *l.2.ff.de offic.Vicar.*ibi: *Relationem enim Iudicum libentèr audimus,*ad finem vsque, vbi *Glos.verbo Authoritas,* notat, contemptum esse, si non audiantur. Ad conseruandam autem Officialium authoritatem Princeps facilè ipse se præbere debet, eorumq; relationes libentèr audire.

Rimentur quoque natalia Officia-
321 lium, & Antecessorum merita, *ad tex. in l. fin. §.fin.ff.de act.& oblig.Bal. in l. venales num. 1. C. quan.appellare non est neces. Boss. de Official. corrup.ex num.2.Mastrill.de Magistrat. lib.6.cap. 10.n.143.* Ex homine enim hominem, ex belluis,belluam;sic ex bonis,bonum generari putant. At hoc efficere vult quidèm natura sæpè,non tamen potest, *Aristot.lib.1.Polit.cap.4.*quia regularitèr filius similis est Patri,*Gl.in cap.venerabilem 24.de elect.*& vt dixit *Senec. ad epist.87.*ad semen nata respondent; bona degenerare non possunt;cui consonat *Eurip.in Hecub.* sententia : Euidens, nota, & insignis inter mortales est,natum esse ex bonis,*Simach. de cathol. instit. tit.50.num.10.* & *Horat.lib. 4.carm.4.* cecinit

Fortes creantur fortibus; & bonis,
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.

Quod *Cassiodorus lib.2. var. epist.1.* notauit dicens : *Prouidentia nostra ratio est, in tenera atate merita futura tractare, & ex parentum virtutibus prolis iudicare successus, quia bona certa sunt, qua fidem ab exordio trahunt, dùm origo nescit deficere, qua consueuit radicitùs pullulare.*

Propterea Imperator Tiberius, & Theodoricus Italiæ Rex,maioribus in Reip.rebus Nobilium vtebantur opera. Hinc *Tacit.lib.4.annal.cap.6.*notat, *Mandabatque honores,Nobilitatem maiorum, claritudinem militia in lustres, domi artes spectando: vt satis constaret, non alios potiores fuisse.* Idemque *Cassiodor.lib.8.epist.16.*inquit: *Similitudinem suorum fęlix vena custodit : quando pudet delinquere, qui similia nequeunt in suo genere reperire. Hinc est, quòd meliùs agnoscitur elegisse nobilem, quàm fęlicem : quia iste commonitus per veterum se facta custodit,ille exemplum non habet, nisi quod fecerit;* & ostendunt verba *ll. partitar. l.9.tit.9.& l.8. quast.21. tit. 21. p.2.& l.3.tit.24.p.2. Para auer verguença de non errar, por non fazer ellos cosas,que cayan en verguença. Cà si de buen linage non fuessen, podria ser, que algunas vegadas non ouiessen verguença de fazer cosas, que les estouiesse mal. Bouad.lib.1.polit. cap. 4. & lib. 4. cap. 2.num.41.Otal.de nobil.2.p.cap.3.num.3. Hac nos,*reiterat *Cassiod. lib.3.epist.22.exempla summouendo sempir accedunt; quia magnus verecundia stimulus est laus Parentum: dùm illis non patimur esse impares,quos gaudemus authores.* Quæ qualitates, &
322 merita habent de Iure talē,tantamq; efficacem præsumptionem, vt excludat calumnias omnes, sinistrasque suspiciones, quæ in contrarium adduci vellent,*Reg.Valenz.cons.163.num.51.* quod in suo casu pro Officiali Antuerpiensi perpendebat *Elbertus Leoninus cons.57.ex n.13.*quem refert *Randens. resp.49.num.15.*& ante dixerant *Guid. Fulcodij in cōsult.ad Inquisitores, quast. 15.cap.18. Archid.in cap.vt officium, §. verùm quia,de haret. lib. 6.Albertin.de agnoscend. assert. quast.24.num.3.* Maximè iunctis pompa propriorum meritorum, quam regale præsidium nuncupat *Cassiodor.lib.1.epist.12.*excellenti virtute in gerendis publicis rebus, *l. ad bestias,ff.de pæn.*& dixi in *rit.275. n.24.*

nu. 24.*lib.*3.*Elbert.Leoninus* Cancellarius Ducatus Geltriæ, *cit.conſ.*57.*Syluan.conſ.*94.& Caroli V.ad rem dictum recenſet *Randenſ. reſp.* 50. *num.* 664. ac peractę præclaræ vitæ moribus, *Clement.*1.*de probat.Azeued.conſ.*17.*num.* 11. *Valenz. conſ.*163.*nu.*116.*Crauett. de antiquit.* 1.*par.ſect.non mitto,nu.*27. *Gramm.conſ.*28.*num.*4.Omnibus enim in rebus, Iudices quæ grauiores, maioreſque ſunt, quid quiſque voluerit, cogitarit, admiſerit; non ex crimine, ſed ex moribus eius, qui arguitur,eſt ponderandum. Neque enim poteſt quiſquam noſtrum ſubito fingi, neq; cuiuſquam repẽte vita mutari,aůt natura conuerti,inquit *Cicer. in orat. pro Publ. Sylla.Innoc. in cap cum iuuentute, & cap. mandata,de praſcript.cap.in primis* 2.*q.*1.ibi: *Nec ipſis de eo credendum fuit,ſi vita,& opinio eius talis non extitit*, & iterum indicaui ſupra hoc *rit. ſub nu.*98.Id quod de Baſſo clamaſſe Populum,teſtatur *Plin. lib.*4. *epiſt.* 9. his verbis: *Miſſo Senatu Baſſus,magna hominum frequentia, magno clamore, magno gaudio exceptus eſt. Fecerat eum fauorabilem renouata diſcriminum vetus fama, notumque periculis nomen, & in procero corpore mæſta, & ſqualida ſenectus.*Nec non apůd 1. *Reg. cap.*14. *verſ.* 45. *Dixitque Populus ad Saul: Ergò nè Ionathas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael? Hoc nefas eſt, viuit Dominus, ſi ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cum Deo operatus eſt hodie. Liberauit ergò Populus Ionatham, vt non moreretur.*

Hine maximoperè commendatur
323 æquiſſima Perſarum lex, apůd quos erat conſtitutum, vt cum quis in iudicio argueretur, aliquid feciſſe contrà leges, etiam ſi liquidò conſtaret, eum culpæ affinem eſſe; non tamen ſtatim condemnaretur;ſed priùs inquireretur diligentiſſimè in omnem eius vitam, & famam, inireturque ratio, plura nè turpitèr, & flagitiosè? an benè,laudabilitèrque geſſiſſet? tunc ſi vincebat turpium numerus,condemnabatur: ſin præponderabant honeſtis turpia, abſoluebatur: cogitabant enim humanarum virium non eſſe, rectum curſum perpetuò tenere, habendos pro bonis viris eos,non qui nunquàm peccarent, ſed qui ſœpiùs honeſtè agerẽt, vt perbellè loquitur *Marquardi in lib.* 2.*de fama, cap.*10.*ſub nu.*26.Ob id Nonius Fabius abſoluit Lucanũ militem,apůd ſe acritèr accuſatum, quòd mulieris amore noctu ſœpè in Caſtris vagaretur, dicens, fortitèr tuis,& rectè factis errata condonantur, vt refert *Tiraquell. de pœnis, cauſa* 49. *num.* 6.*Randenſ. reſp.* 49. *num.*141. alia nectens.

Propterea à Principe, & Viſitatore
324 cũ res expoſcit, leuia,ac parua diſſimulanda ſunt,ex *Innocent. in cap. cum oportet, gloſ. fin. de accuſat.* notat *Raudenſ. cit. conſ.* 50. *num.* 510. *Afflict.in conſt. lib.*1.*rub.*70.*num.*7.*pag.*184.Modicum enim, & nihil æquiparantur, *l. illud quoq; §. ſi enim, de tribut.action.l. minus, de verb.ſign.Io:Theodor.Spreng. in tract. de modic. cap.*1.*nu.*2. *cum ſequ.* neque nimis ſcrupulosè eſt agendum cum Magiſtratibus, *Bouadill. in polit. lib.*5.*cap.* 1.*n.*59.*&* 135. *Maſtrill.lib.*6. *cap.*8. *num.* 2. Ad hoc enim inter alios diſcipulos Dominus noſter elegit Petrum, qui quaſi infirmus in Fide, eo quòd ter Chriſtum negauit, quamuis poſtea pœnituerit, meliùs cœteris ſciret Chriſtianorum infirmitates curare, eoſque compati, vt ait *Gregorius in Homelia Dominicæ reſurrectionis*, & habetur *in cap. conſiderandum* 50. *diſt.* ac refert *Io:Lopez de Palaçios Ruuios de retent. Regni Nauarræ, p.* 2. §. 3. *pag. mihi* 538. *Detrahendum eſt*, inquit *S. Auguſtinus epiſt.* 10. *ad Bonifacium*, relatus *in cap. vt conſtitueretur* 50. *diſt. aliquid ſeueritati, vt maioribus malis ſernandis charitas ſincera ſubueniat*, cui ſe ſubſcribit *Lactant.Firmian.lib.*6.*diuinar.inſtitut.cap.*14.& quærendę ſunt ignoſcendi cauſæ, non puniendi occaſiones, quod Iudicis conſiderati eſt proprium, *Ammian. Marcel. lib.* 19.*D. Gregor.lib.*2.*in Iob.cap.*8.

Aduertant tandèm Viſitatores,quòd
325 licèt data ſit eis facultas procedendi ſummariè, breuitèr, & de plano; at-

attamen non debent præcipitantèr, & velo leuato procedere; sed lento gradu, & omnem diligentiam adhibere, non vt accusatum, vel inquisitum condemnent, sed vt veritatem inquirant: cum agarur de summa rerum,
326 nêpè de fama,quę,vt inquit *Petrarc. de remed. vtriusq; fortun. lib. 2.dialog. 25.delicatissima res est, & quæ sæpè rubiginem leuibus contrahit ex causis*, & norat *Reg. Valenz. conf. 163. num.59. & 67.* maturissimè iudicanda est res, in qua existimationis periculum est,vt clamat *Cicer. pro A.Casin.* ac tractanda mitissimè,minimeq; arripienda in vtilitatem Fisci, *Alciat. resp.* 306. ex *l.* t. *C.de secund. nupt.*& notat *D. D.Hieron. Calà de praemin. M.C.V. cap.5.nu.32.* qui memor de nonnullis Magistratibus nostro tempore, de quibus supra *num.* 283. exauthoratis, scribit, aliquos Senatores similitèr remotos deinde fuisse restitutos priori loco, apùd *Larream in suis decis. disput. 2. num.9. Fontanel. decis.215.& Reg. Sanfelic.in prax. iudic. fext. 3.ex num.19.*& Regis Diplomatis sub die 25. Iunij 1677. exequuti sub die 19. sequentis mensis Iulij, quibus fuerunt amoti Officiales nostri, exemplaria adseruari penès ipsum attestatur *D. Carolus Rota ad Rou. cõs.39.post.n.5.lib.1.* Non enim in delictis huius substantiæ, & qualitatis debent subtrahi, aùt denegari diligentiæ opportunæ, & possibiles iustificationes, vt veritas possit clarescere, *Reg. Valenz. cons.* 165. *num.3. Non afferamus*, inquit *text. in cap. non afferamus, caus. 24.quæst. 1.stateras dolosas,vbi appendamus, quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro,dicentes, hoc graue est, hoc leue est; sed afferamus Diuinam stateram de Scripturis Sanctis, tanquàm de thesauris Dominicis, & in illa, quid sit grauiùs ? appendamus, Bouadill.lib.2.politic.cap.8.num.32.& 36.* cum Visitatorem monet: *y no le passe por la voluntad pesarle de que el acusado, ò demandado, tenga descargo, defensa, y buen pleyto, por ser aluado de lo que haze, que es bestialidad diabolica, y contra derecho diuino, y humano; en lo qual concurren todos los peccados iuntos.* Seueritatemq; cũ mansuetudine, ità temperare oportet, vt qui naturæ benignitatem contempserint, sentiant aculeos authoritatis; Fronto Senator desiderabat hanc mixturam in Nerua Imperatore, cum diceret: malum esse,Imperatorem habere, sub quo nihil cuique liceat; deteriùs verò eum habere, sub quo omnia omnibus liceret. Themistoclem ferunt, cum legatus ad Andrios venisset, pro concione dicisse, se duobus multipotentibus Numinibus comitatum ad Vrbem accessisse,Suada,& Violentia, *Plut. Themist. Benigni quippè Principis est, non sàm delicta velle punire, quàm tollere; nè aùt acritèr vindicando æstimetur nimius, aùt lenitèr agendo patetur improuidus, Cassiod. variar.lib.1.epistol.30.*

327 Verùm, vt huiusmodi benignitas legum obseruantiam conciliet, non dissoluat; illa iustitiæ Administrum sollicitudo vexet, oportet, vt inraminatis fulgeat virtutum radijs, & inculpatam vitæ famam, ac Sanctissimæ disciplinæ exemplum omnibus præbeat. Hùc omnem aduertat animum, vt hominem exuat, dùm hominibus præest,ad hominum scelera refrænanda; sitq; his virtutibus præditus,quas exquirunt *Callistratus in l. obseruandum est, ff. de Offic. Præsid. Tholos. in commentar. in syntagm. artis mirabil; lib.4.cap.7.pag.118.ac pag.326.cap.18. Obrect.de iurisd. lib. 3. cap.23.num.81. ReinKin.de regim. secul. & Eccles. lib. 2.class.2.cap.12.ex num.6.Scacc.de sent. & re iudic. gl.4.quæst.1.Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap.1.2.& 12.Gabriel Aluarez de Velasc.* integro *tract. de Iudice perfecto,Boss.in tit.de Principe ex num. 206. Afflict. in proem.constit. num.37.fol.20.& lib.1.rub.8.sub num. 3. fol. 47. ac rubr. 45.de Officialib. fol. 122.& rubr.36.de Offic. Magistrorum,* ac *rubr. 37. nu.45.fol.129.& rubr.41. num. 24.fol.138.ac rubr.45.num.48.in quæst.2.Quales debeant esse Consiliarij? fol.* 147.decem, & septem enumerans requisita, *& rubr. 52.fol. 163. tit. vt*

Of-

Officiales nihil à litigantibus, rubr. 60. pag. 172. rubr. 72. de ſalario Iudic. fol. 187. & rubr. 93. fol. 123. Reg. de Pont. de poteſt. Proreg. tit. 3. §. 5. ex num. 4. Reg. Tap. lib. 2. iur. Regni, rub. de legib. ex num. 9. pag. 83. Scialoya de foro compet. cap. 33. num. 329. & indicat noſtra municipalis Sanctio Regis Ferdinandi *in pragm. 2. de officio S. R. C.* Vel ipſas criminum vmbras fugiat, cui extinguendi criminis demandata eſt prouincia: cum vitia acerrimè perſequi minime poſſit, qui ea ſequitur. Proh quàm ſcrupuloſus populi oculus Moderatorum mores ſpectat! ipſo ſœpè caligat in lumine, ipſaque in luce maculas fingit; deficiunt ſœpè ſydera, nemo eſt, qui defectus aduertat, nemo aſpicit, nemo ſuſpicit; ſin autem ſyderum Princeps aliquando deficiat, omnium vultus in Cœlo eſt, omnium ora extinctum ferè Solem loquuntur. Illud itaque Moderatores curent, quod olim Philoſophus quidam iactabat, vt etiam impoſſibilia ſint calumniantium mendacia.

RITVS CCCIX.

Item, quòd Magiſtri Actorum, & Subactuarij Magnæ Curiæ non debeant per ſubſtitutum ſeruire, ſed perſonalitèr debeant vacare in exercitio Officiorum ipſorum, non obſtantibus quibuſcumque literis, & priuilegijs factis, vel inantea faciendis, ſub quacumque forma, & expreſſione verborum.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtri Actorum, & Subactuarij M.C.V. ſeruire debent perſonalitèr, & non per ſubſtitutum.*

2 *Officialis Baronis vbi abeſſe poteſt, eligit ſibi Locumtenentem ad dies quindecim tantùm; & quid ſi longiori tempore ipſum oporteret procul eſſe?*

3 *Officialis tenetur de culpis, & defectibus Locumtenentis, qui tenetur ſtare ſyndicatui eodem tempore cum Capitaneo, à quo deputatus fuit.*

4 *Locumtenens ab Officiali conſtitutus caret cognitione meri imperij; Secùs verò Locumtenens Baronis.*

5 *Locumtenens in propria Patria, nùm conſtitui poſſit ad modicum tempus? ediſſeritur.*

6 *Ciues in paruis Oppidis Iuſtitiæ munia valent exercere.*

7 *Locumtenens eligi, aùt relinqui non poteſt is, qui à principio nequit eſſe Officialis, vel Aſſeſſor.*

8 *Subrogatio cum non ſuſtinetur, neque vales, quod agunt ſubrogati.*

9 *Ciues ægrè ferunt condemnari à Conciue.*

10 *Vicarius nequit ſibi Vicarium ſubſtituere, niſi ex magna cauſa, & paruo tempore duraturum; aùt ex ſpeciali mandato.*

11 *Cuilibet Officiali prohibitum eſt deſeruire per ſubſtitutum.*

12 *Officialis habens facultatem nominandi in officio quemuis hæredem, ſi nominauerit minorem, nùm ille per ſubſtitutum deſeruire poſſit?*

13 *Officia non dicuntur conceſſa cum facultate ſubſtituendi, niſi de ea facultate expreſsè conſtet.*

14 *Subſtituens tenetur de culpis ſubſtituti, in officio tamen commiſſis.*

15 *Officialis ex culpis ſubſtituti condemnatus, ab eodem repetere poteſt id, ad quod mulctatus fuit.*

16 *Procurator inhabilis poteſt ſubſtituere habilem.*

17 *Clauſula* Non obſtantibus, *quid operetur.*

1 Andat hic *Ritus*, quòd Magiſtri Actorum, & Subactuarij M.C. debeant perſonalitèr ſeruire, & non per ſubſtitutum. Concordat tùm *Ritus 7.* generatim ità diſponens de Officialibus; tùm *Ritus 2.* vbi latè ſcripſi

num.

num. 34. quem locum adducit *Reg.de Philippo dissert. fiscal.* 25. *num.*29. qui quidem *Ritus* 2. exprimit quosdam, atq; Actuarios inter alios memoratos, eos quippè omnes per alium inseruire posse vetat: de quibus *Ritibus*, præcœteris, memores sunt *Auus meus ad Capyc. decis.* 151. *num.*1. *in nau.Reg.Tap. lib.* 2. *iur. Regn. tit. de Official.in Reg. constit. pag.* 149. *Nouar. de grauam. Vasall. lib.* 3. *grau.* 94. *num.*2. *Reg.de Marin.ad Reuert.decis.*390.*sub num.*3. alia Iura municipalia nectens.

Officialis autem Baronis vbi abesse
2 potest, eligit sibi Locumtenentem ad dies quindecim tantùm, prout deducitur ex verbis *de Franch. decis.* 98. *in fine*, & aduertit *Viu. decis.* 356. ac decisum indicat *Nouar. cit. loc. num.* 21. quòd si longiori tempore ipsum oporteret procul esse, Baro destinaret Locumtenentem, illeque teneretur cauere de stando syndicatui, ex *Boer.decis.* 152. qui, si culpam in officio commit-
3 tat, non tenebitur Officialis; Vtique tamen si alter ab ipso deputatus, teste *Rouit. prag.* 1. *num.*54. *&* 56. *de syndic. Offic.* & nos infra; quin, & eodem tempore, quo Officialis, qui ipsum deputauerat, stare tenetur, ex *prag.* 5. *eod. add.tit.*

Ampliùs Locumtenens constitutus
4 ab Officiali caret cognitione meri imperij, & sic dandi torturam, & similium; non verò ille Baronis, *Rouit. in prag.* 5. *sub num.*7. *de syndic.Official.de Angelis de Official. Baran. cap.*117. *n.*3. memor *Scacc. de iudic. lib.* 1. *cap.* 13. *& Mele ad Gizzarel.decis.*30. *num.*29.

Meum prætereà effatum in *Rit.*63.
5 *num.* 13. quòd Ciuis non possit esse Locumtenens, modici temporis interstitio, in propria Patria, refellit *D. Luca ad Franch.cit.decis.*98. *num.*2. quem refert *de Angelis de official. Barom cap.* 6. *num.* 4. nedùm nixus probatorum Authorum authoritatibus, sed etiam ratione, & necessitate vrgentibus: cum impossibile sit haberi exterum habilem pro modico tempore, paucisque diebus, & accidente subitanea vacatione, sine Iustitiæ Administro Oppidum remaneret. At minimè aduertit
6 *D.Luca*, quòd id ipsum ego asserui inquiens, licere in subsidium eligere Ciuem, si alienigena non existat, vel non sine maximo sumptu; potissimùm in paruis Oppidis, vt notaui *in Rit.* 2. *num.* 49. *& cit. rit.* 63. *num.*15. *&* 16. quem locum referunt *D. Reg. de Philippo dissert. fiscal.*29. *nu.*151. *D.Scoppa in Menexen. de Reip. regim.* §. 14. *num.* 82. & probat paritèr *Danza de pugna DD. lib.* 1. *tit.de officio Actuar.cap.* 1. *nu.* 20. memor *Aui mei ad Gramm. decis.* 34. *num.*28. Hinc etiam veritati inniti-
7 tur axioma, quòd Locumtenens eligi, aùt relinqui non potest is, qui à principio nequit esse Officialis, vel Assessor; proinde Iudex, vel Assessor recedens ab officio ad certum tempus, non potest loco sui eligere Aduocatum eiusdem loci, vel Prouincialem, qui prohibetur à principio assidere in propria Patria, vel Prouincia, *Bald.* (quem laudaui *in cit. rit.* 63.) ex illo *text. in Auth. parabolanos*, *C. de Episcop.& Cleric.* vbi notat, id facere contrà Iudices, & Assessores Iustitiariorum Regni, qui discedentes de Prouincia, & reuertentes Domum, subrogant loco sui vnum de Aduocatis eiusdem Prouinciæ, qui à principio esse non potuit, *l.*3. *ff.de Assessor.* ideòq;
8 cum subrogatio non sustineatur, neq; valebit, quod agunt subrogati, adducitque *Bartholomæum de Capua*, & vtroque casu magni, paruique temporis, eadem militat ratio: quia aùt nimia indulgentia Ciuibus parceret, aùt veteri odio, prærer morem, castigaret, *Foller. in prax. crim.* §. *suadeant se ornatè, num.* 4. *Guliel.de Benedict.in cap. Raynutius*, & cœteri apùd *Nouar.decis.* 54. *num.*2. *Borrell.de Magistrat.edict. lib.* 1. *cap.*3. *num.*31. *Capiblanc.in prag.* 5. *de Baron. num.* 165. Imò Ciues ægrè
9 ferunt à Conciue condemnari; sed malùt ab extero Officiale puniri, quàm à compatriota absolui, *Mastrill. de Magistrat. lib.*2. *cap.*7. *num.*18. præterquamquòd difficilè illi parerent, *Borrell. & alij* ab eo laudati *cit. loc.* & in casu subitaneo graui non præberetur op-

opportuna prouidentia.

Vicarius etiam ſibi Vicarium ſub-
10 ſtituere nequit, *cap. Clericos, de offic. Vicarij*, niſi tamen ex magna cauſa, & paruo tẽpore duraturum, *Abb. in eod. cap. Clericos*, ac niſi habuerit ſpecificum mandatum ſubſtituendi, *Rota decif. 4. de offic. Vicar. in nouis.* Quibus tamen in caſibus valeat nè ſubſtitutus explere requirentia ſpeciale mandatum? explicat *Rebuff. in prax. rubr. de form. Vicariat. num. 81.*

Cæterùm veritate nititur genera-
11 lis regula, quòd cuilibet Officiali prohibitum ſit per ſubſtitutum deſeruire, conſtituta, tùm Iure Ciuili, tùm Canonico, & Regni, vt diximus in *ritu 2. num. 34.* & notant *Thom. Mier. 1. par. coll. 6. cap. 2. de ambit. num. 7. Gabr. Berar. in ſpecul. viſit. cap. 25. ex nu. 99. Paul. Zamar de offic. Iudic. & Aduocat. p. 1. quaſt. 24. à num. 76. Menoch. de arbitr. quaſt. 54. Capyc. decif. 15. Paris de ſyndic. verbo an ſubſtitutus, Reg. de Ponte decif. 28. ex nu. 45. Reg. Conſtant. in l. qui nexu, à num. 6. C. de Cur. lib. 10. Reg. de Marin. ad Reuert. cit. loc.*
12 diſpungens quæſtionem, ſi Officialis, qui facultatem habet nominandi, ſibi in officio, quemuis hæredem, aliquem nominauerit, qui eſſet in minori ætate conſtitutus, nùm minor ſic nominatus, ex quo inhabilis ad officium illud exercendum, valeat, minori ætate durante, per ſubſtitutum deſeruire? Ad quam etiam rem *Reg. de Philippo differt. fiſcal. 4. 25. & 31.*

Hinc officia non poſſe concedi cum
13 facultate ſubſtituendi, mandat *prag. 2. de offic. Iudic. §. 12.* & ſi fuerit impartita facultas, conſtitui debeant ſubſtituti ſufficientes, & idonei, vt ſtatuit eadem *prag.* quam memorat *Reg. Reuert.* & ibi *Reg. de Marin. decif. 206. Rocc. tom. 2. reſponſ. 100. nu. 6. Staiban. in cit. obſeruat. ad reſolut. 34. tom. 1.* & de Iuri communi *Gratian. diſcept. 395. num. 4. Magnez. de Eſcobar. de ratiocin. adminiſtr. cap. 30. ex num. 31. Nouar. add. gran. 94. num. 24.* De qua facultate expreſsè conſtare debet: cum in dubio vllo modo data cenſeatur, *Reg. de Pont. de poteſt. Proreg. tit. 10. de poteſt. inſtituend. in offic. num. 2.* ipſaque
14 ſubſtituendi conceſſa poteſtate, tenetur ſubſtituens de ſubſtituti culpis, ex *l. 2. de peric. nominat. lib. 11. Taſſon. de antefat. verſ. 3. obſeruat. 4. in alleg. 138. Staiban. cit. loc. ex num. 4. Hieronym. Caim. de reg. viſit.* manuſcript. *artic. 13.* non verò de culpis, & defectibus extra officium pœna corporali, *Reg. Reuert.* & ibi *de Marin. decif. 530.* idem *de Marin. ad Reuert. decif. 206. num. 5. Reg. Rouit. conſ. 87. ſub num. 4. lib. 1. & decif. 79. ante num. 1. Montan. de regal. offic. num. 76. circ. fin. verſ. cum igitur, Amicangel. de regal. offic. quaſt. 7. num. 21. Reg. de Philippo differt. fiſcal. 14. nu. 50. Rota ad Rouit. conſ. 85. verſ. ipſe verò lib. 1.*

Officialis autem condemnatus ex
15 culpis ſubſtituti, ab eodem repetere poteſt, vel de eius ſalario retinere id, ad quod fuit mulctatus, dummodò fraudis haud fuerit particeps, *Bart. in l. ex facto, ff. de negot. geſt. Reg. de Philippo cit. differt. 14. num. 50.* alia notabilia adnectens, ad quod ipſum incurrere facie ſcientia fraudis, *Paris, & Zamar. cit. in locis, Staiban. memor. obſer. 34. num. 9.* inquiens *num. 13.* an Pro-
16 curatori inhabili licitum ſit ſubſtituere habilem? & affirmatiuè deciſum atteſtatur.

Iſthæc inſuper clauſula, de qua in
17 *Ritu: Non obſtantibus*, conualidat diſpoſitionem eiuſdem *Ritus*, non autem literas in eo memoratas, quandoquidem ad effectum inualidandi, adiuncta verba habere oporteret, quæ conualidarent, *Gemin. conſ. 115. ſub n. 8.* Reliqua autem ſpectantia ad præfatam clauſulam, edifferat *Tuſchus concluſ. 348. & 349. lit. C.*

RITVS CCCX.

ITem Iudices Magnæ Curiæ, tempore prolationis ſententiæ, debeant taxare expenſas, & condemnare, & non reſerua-

re earũ taxationem in futurum, & itã obseruatur per omnes Curias, prout antiquitùs solitum erat fieri, & etiam consuetum.

SVMMARIVM.

1 *Victus in sententia condemnatur in expensis, reseruata illarum liquidatione.*

2 *Taxatio expensarum prohibita est in sentẽtia, non item earum condẽnatio.*

3 *Forma, & modus attendendus in taxatione expẽsarũ, traditur remissiuè.*

4 *Munera Aduocatorum nũm attendantur in taxatione expensarum.*

5 *Taxatio expensarum cui commiti soleat.*

6 *Pars citanda est in taxatione expensarum, & ab ea appellari potest.*

7 *Taxa expensarum nũm fieri valeat appellatione pendente?*

8 *Iudex an valeat post sententiam ad expensas condemnare?*

9 *Bona condemnati ad expensas à quo tempore hypothecata sint?*

10 *Expensa si petita non fuerint, an peti possint post sententiam?*

11 *Assertum, vt condemnatio expensarum non procedat, quando saltim duorum Doctorum consilia adsint, qualitèr intelligendum sit?*

12 *Consilia Aduocatorum causa ab expensis non excusant.*

13 *Benè tamen excusant consilia aliorum Doctorum, qui non sunt in ea causa Aduocati; dummodò eis cum eruditione coniuncta sit conscientia integritas.*

14 *Condemnatio expensarum remittitur eis, qui lites in infinitum protrahere solent, si sententia acquieuerint.*

1 DE huiusmodi expensis fatur *Ritus* 297. alterque 298. sed iste rem sanxit, quam vetusto vsu cõprobatam asserit. Hisce autem nostris temporibus contradicentem vigere scimus, quo in sententia condemnari solet victus in expensis, reseruata illarum liquidatione, cuiùs etiam meminit *Muscatell. in sua prax. S. C. lib. 1. part. 7. glos. condemnando, sub num. 95.* Qui verò explicaret verbum illud in *Ritu* positum, scilicèt, *taxationem*, & legeret, *condemnationem*, fortasse non diuinaret. Iure siquidem in sententia
2 prohibetur taxatio, non autem condemnatio expensarum, *Mynsinger. singul. obseru. cent. 1. obser. 1. Granat. ad Vest. in prax. Roman. lib. 8. cap. 2. nu. 23. Carrab. in tract. de syndic. part. 2. n. 134. & singul. 69. Thesaur. decis. 67. ex n. 1.* quin, & Ius Regni in *prag. 1. de expensis*, vbi præsertim *Troys. num. 6.* condemnationem, vel absolutionem expensarum fieri mandat in sententia.
Formam autem, & modum atten-
3 dendum in illarum taxatione, præscribunt *Rebuff. in constit. Franc. rubr. de expensis, artic. 7. num. 8. Plot. in l. si quoniam, C. vnde vi, §. 38. num. 4. Gaill. pract. obseru. lib. 2. obseru. 102. num. 11. Couarr. pract. qq. cap. 27. num. 6. Vrsill. decis. 70. num. 4. Granat. ad Vestr. lib. 8. cap. vlt. num. 36. Reg. Rouit. cit. prag. 1. num. 36. Carrabb. mem. loc. num. 137. Thor. p. 1. vot. 28. & vot. 33.* & an atten-
4 dantur munera Aduocatorum? *Thesaur. cit. loc. Gail. lib. 2. pract. obseru. 151. Reg. Sanfelic. in prax. iudic. sect. 38. nu. 7.* & diximus *cit. in rit.* lato sermone; omnemque expensarum, earumque taxationis materiam succinctè explicat *Campanil. in rit. Cur. Archiep. 4. à*
5 *num. 12.* Addo tamen, eiusmodi taxationem committi solere Notario, seù Actuario, & Scribæ causæ, vt inquit *Flam. Chartar. decis. Rota Genuens. 28. num. 1.* & nos obseruamus, *Reg. Sanfelic. add. sect. 38. num. 6.* Ta-
6 xa autem antequàm fiat, citanda est pars, *Boer. decis. 286. num. 6. Bellac. vbi sup. num. 57. Tiraquell. in tract. res inter alios acta, fol. 26. in magnis, vers. limita decimo septimo, Muscat. loc. cit. nu. 97. Marant. in singul. verb. taxatio,* qua de re *R. Sanfelic. cit. sect. 38. num. 3.* & ab ea potest appellari, ac suspenditur exequutio, curritque tempus à die

no-

notificationis, *Muſcatell. ibidem num.*
98. & in eadem prax.lib.2. part.1.gloſ.
7 *poteſt.* Num autem poſſint taxari pen-
dente appellatione? *Anna* pertractat
ſingul. 31. ac 275.& ibi eius *Filius in*
nouiſſ.addit. pag. 255.

Iudex verò an poſt ſententiam va-
8 leat condemnare ad expenſas? quidue
ſi debeantur vigore contractus? ſcripſi
*cit.in rit.297.num.*102. Vetùm (no-
9 tandum) quòd bona condemnati ad
expenſas, damna, & intereſſe, ſunt
hypothecata ex tempore contractus,
non ex tempore ſententiæ, quæ no-
uam non inducit obligationem; ſed
declarat, à tempore contractus eam
extitiſſe, *Franc.Hotom.cõſ.*132.Quid-
10 ue ſi expenſæ non fuerint petitæ, an
peti poſſint poſt ſententiam, vel tran-
ſactionem? *Alex. Trentacinq.*latè *lib.*
2. vár. reſol. tit. de expenſ.reſol.1.Reg.
Sanfelic. in cit. prax. ſect. 61. num. 3.
Et quòd liceat Iudici condemnare ad
fructus rei, etiam non petitos, notant
Cappell. Tholoſan.deciſ.194.Guid.Pap.
*deciſ.405.Ann.cit.ſingul.275.Surd.*latè
declarans *conſ. 295. nu. 15.lib.2.Mar-*
ſil.ſingul.629. Caſtill.controu.iur.lib.5.
p.2.cap.135.ex nu.8. Andreol. controu.
135. num. 19. Conſil. Hodier. ad Surd.
deciſ. 69.

Pro coronide duo notanda veniunt.
11 Alterum, quòd aſſertum, ab expenſa-
rum condemnatione excuſari, quan-
do ſaltèm duorum Doctorum conſi-
lia adſint, vt apùd *Iaſ. in l. properan-*
dum, §. ſin autem alterutra, num. 8. ex
illo *tex.* vbi *Sichard. C. de iudic.Bal.in*
l. iuris ignorantiam, q. 2. C.qui admit.
ad bonor.poſſeſſ. Gaill.lib.1.obſeru.152.
intelligit *Capolla in l. ſi quis ſit fugiti-*
uus, §.apùd Labeonẽ, n.12.ff.de ædil.edic.
12 procedit, ſi nõ ſint conſilia Aduocato-
rum cauſæ, propterea quòd eorum cõ-
ſilia propter affectionem, quam ha-
bent ad cauſam, ab expenſis excuſare
non debent, ex *Angel.* per *text. in l.*
terminato, C.de fruct.& lit.expenſ. qui
voluit, vt inquit ipſe, quòd aſſertio
ſuorum Aduocatorum propter affec-
tionem particularem iuſtam litigandi
cauſam non præbet, *arg.l.ſi, ff.de teſtib.*

13 conſilia verò aliorum Doctorum, qui
non ſuitt Aduocati, omninò præbere,
ex *text.in d. §. apùd Labeonem*, & in *l.*
pignus, C. de pign. act. argumento eo-
rum, quæ notantur in *l.in bonorum, ff.*
de bonor. poſſeſſ. & nectit videndum
Matthesila in notabili 82. qua de re
Aſin. in prax. iudic. §. 32. per tot. præ-
ſertim *verb. Principalitèr limitatur re-*
gula, cum ſeq. Quod tamen procedere
aduertit poſt *Fulgoſ.in tit.l.Iuris igno-*
rantiam, Tiraq.in tract.de pœn.temper.
cauſ. 51. num. 102.& *Arumeum lib.1.*
deciſ. Ienenſ. 9.num.24.Eberharn.Spe-
eKan quaſt. iuris, cent. 3. claſſ. 3.quaſt.
*22.ex num.2. pag.*1041.ſi in Doctori-
bus iſtis conſulentibus cum eruditio-
ne coniuncta ſit conſcientiæ integri-
tas: nam abſque hac, ſola ſcientia, ad
excuſandum ab expenſis, non ſuffice-
ret, cũm nihil hoc tempore faciliùs ſit,
quo Iuris Conſulti titulus nummis, e-
tiam in Accademijs, comparari, & Do-
ctorellorum infinitus ſit numerus,
quàm Doctoris vnius, & alterius con-
ſilium, nummis elicere. Doctor enim
ab alijs Doctoribus corruptis promo-
tus, non habet priuilegium, *Rebuff.*
qui ex eo notat *in l. Athletis, num.* 2.
C. de Athlet. lib. 10. Imò non dicitur
Doctor, *Bart.in l.Athleti, ff.de excuſat.*
tutor. Additio ad Rebuff.lit.B.

Alterum, quòd condemnatio expen-
14 ſarum remittitur eis, qui ſolent pro-
trahere lites in infinitum, ſi ſententiæ
acquieuerint, *Maſtrill. deciſ.* 166. *in*
princ.Fontanell. deciſ. 95. num.24.Ba-
ron. de effect.minor.ætat.effec.23.nu.25.
*pag.*207.

RITVS CCCXI.

ITem, quòd actorum Notarij
nihil exigere debeant pro
ſcriptura ſententiarum. Item
pro copijs proceſſuum, &
aliarum ſcripturarum recipiendarum
ex actis Curiæ, ſoluatur tarenus vnus
auri: videlicèt pro ſingulis cartis oc-

to, & quòd quælibet facies dictarum cartarum contineat virgulos. 25. & quòd quilibet virgulus decem contineat partes. Et insupèr volentes cum eisdem Vniuersitatibus,& hominibus præfatæ Ciuitatis nostræ Neapolitanæ, ad supplicationes eorum, & petitionem gratiosiùs agere: earum tenore præsentium de dicta nostra certa scientia decernimus, statuimus, volumus, & mandamus,quòd nulla Curia Ciuitatis Neapolitanæ, tàm scilicèt Magna Curia Domini Magistri Iustitiarij Regni Siciliæ, seù eius Locumtenentis, ac Regentis Curiam Vicariæ, quàm Capitaneorum, vel aliorum Officialium habentium merum, & mistum imperium, cum gladij potestate, de homicidio, & de damnis clandestinis contrà Vniuersitatem, & homines dictæ Ciuitatis Neapolitanæ, ad pœnam, & damni satisfactionem damnum passo à malefactore procedere possint, sed cōtrà eumdem malefactorem, secundùm Iura communia Regni, & Constit.& Capitula. Statuentes etiam insuper, & decernentes, earundem tenore præsentium de dicta certa nostra scientia, quòd nulla Curiarum prædictarum dictæ Ciuitatis Neapolitanæ,ex officio procedere possit de verbis iniuriosis ad denunciationem partis, sed per libellum accusatorium, institutum secundùm Constit. Regni, & Iura cōmunia procedere debeat,atque possit; in alijs verò criminibus, & delictis dicta Magna Curia Vicariæ procedere possit, & valeat,non ex mero officio; sed ad denunciationem partis,exceptis dumtaxàt criminibus, & delictis, vbi imponitur pœna mortis ciuilis, vel naturalis, aùt membri absciffio: in quibus quidem casibus per ipsam Magnam Curiam procedatur, secundùm Iura communia Regni, Constitutionēs, & Capitula: Curia autem prædicti Capitanei Ciuitatis nostræ Neapolitanę procedendo in criminalibus, & delictis contrà quoslibet,per omnia seruent Iura communia Regni, Constitutiones, & Capitula; Ritibus, obseruantijs, priuilegijs, literis, & rescriptis quibuscumq; præsentibus forte contrarijs, sub quacumque forma, & expressione verborum, etiam si de illis præsentibus esset specialis mentio facienda: quibus in quantum præsentibus refragantur tenore præsentium, & de dicta nostra scientia totalitèr derogamus, non obstantibus quoquo modo; mandantes propterea præfatis Vniuersis, & singulis alijs nostris Officialibus maioribus, & minoribus quocumque nomine nuncupatis, ac officio, & iurisdictione tangentibus, eorumque Locumtenentibus vbilibet in toto Regno Siciliæ,& præsertim in Prouincia Terrę Laboris, præfataque nostra Ciuitate Neapolitana præsentibus, & futuris, ad quos spectat, & spectabit,quatenus forma præfatarum literarum, & priuilegiorum præfatorum Regiarum, & Regiorum prædecessorum nostrorum de præfatis franchitijs, priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus eisdem Vniuersitati, & hominibus, (vt pręfertur,) concessarum, & concessorum,ac præsentium nostrarum literarum per eos,& eorum quemlibet diligentèr attenta,nec non, & attentis præfatis Consuetudinibus, Statutis, & Obseruantijs, & Capitulis antiquis, illas, & illa ipsi, & quilibet eorum: officiorum suorum temporibus eisdem Vniuersitati,& hominibus

præ-

præfatæ Ciuitatis noſtræ Neapolitanæ eodem modo, quo in ipſarum, & illorum poſſeſſione, ſeù quaſi ad præſens exiſtunt: nec non, & præfatas omnes alias conceſſiones, & priuilegia præſentibus noſtris literis expreſſas, & declaratas obſeruent inuiolabilitèr, obſeruare, & obſeruari facere: ſicut habent gratiam noſtram charam, & beniuolam:nec contrà faciant præſentes, ſi prædicti, & ipſorum quilibet indignationem cupiunt euitare: eiſdem eadem ſcientia certa noſtra, ac ſub fidelitate earum tenore præſentium ſimilitèr, & bona fide eiuſdem Vniuerſitati verbo, & fide Regalibus, pureque ſub noſtra conceſſione ad omnem ipſorum de huiuſmodi noſtra confirmatione intime pro eiſdem requiſitionem, & voluntatem Vniuerſitatis, & hominum, ſeù per præſentes literas præſentibus ſimiles, bulla aurei, fieri facere mandare noſtras lucidas, ſeù laudandas, in cuius rei teſtimonium præſentes literas exinde fieri fecimus, magno noſtro pendenti ſigillo iuſſimus communiri, quas pro validiori robore earum, dedimus, & ſubſcripſimus propria manu noſtra: Ritu, & obſeruantia noſtræ Curiæ controrio non obſtante. Dat. in Caſtro Nouo Neapo. per manus noſtræ prædictæ Ioannæ Secundæ Reginæ, Anno Domini, M.CCCCXX. die 19. menſis Ianuarij. 12. indi. Regnorum noſtrum. Anno 6.

SVMMARIVM.

1 *Actuarij pro ſcripturis ſententiarum aliquid recipere non debent, ex diſpoſitione præſentis* Ritus, *& antiquitùs Neapolitani erant etiam immunes.*

2 *Alitèr hodie ſeruatur, & quare.*

3 *Actuariorum auiditas deteſtatur.*

4 *Prouerbium:* Eſt Actuarius, ergò latro, *ex quo ortum habuit, vbi nonnulla ad rem annotantur.*

5 *Argumentum* Eſt Sartor, ergò latro, *validum eſt, & extēditur ad Colonos, ad Cuſtodes agrorum, & portarum, ad Cuſtodes equorum, ad Gabellotos, & ad ſeruos.*

6 *Id ipſum protelatur ad AErarios, qui ſurari præſumuntur decimam partem illorum, quæ dantur Dominis ſuis.*

7 *Prouerbium adductum contrà Actuarios, tangit tantùm mores, qui ſi mali, decreſcunt; ſi autem boni ſint, augent gloriam: & extolluntur Actuarij noſtrorum Tribunalium.*

8 *Magiſtri actorum S. R. C. in proceſſionibus, & alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiuſdem S. C. Præſidem concomitantur, vnà cum ſuo Tribunali, Regiorumque Conſiliariorum Senatu, præcedunt Notarios ad eamdem concomitantiam vocatos.*

9 *Magiſtri actorum vocantur Officiales.*

10 *Officium Magiſtri actorum S. R. C. datur à Sereniſſimo noſtro Rege; Officium verò Notariatus confertur à Prothonotario.*

11 *Magiſtri actorum S. R. C. dici poſſunt Secretarij Regis, & de corpore eiuſdem S. R. C.*

12 *Magiſtri actorum S. R. C. conſequuntur Nobilitatem, ac dignitatem acquirunt.*

13 *Iudex non poteſt de per ſe acta conſcribere, vel alia exercere.*

14 *Sententia non authenticata ab Actuario nulla eſt.*

15 *Magiſtri actorum S. R. C. non poſſunt, prout cæteri Actuarij, ſolo iuramento allegari ſuſpecti; ſed requiritur probatio cauſæ.*

16 *Dignitates duæ cum penès vnum reſident, non confunduntur, & ità ſeparatè penès vnum manent, ac ſi forent penès duos.*

17 *Præſidens S. C. præcedit Viceprothonotarium.*

18 *Quæſtio præcedentiæ inter Magiſtros actorum S. R. C. & Notarios, non adhùc eſt abſoluta, & proinde alternis in-*

interim vicibus vti possent.

19 *Notarius, & actorum Magister synonima sunt.*

20 *Officium tàm Notarij, quàm actorum Magistri, plenum est decore, atque fide.*

21 *Adducta quæstioni præcedentia in processionibus, alijsque publicis actionibus, qualitèr etiam finis imponi possit?*

22 *Rationales Regiæ Cameræ Summariæ in publicis actionibus, an præcedant Iudices M.C.V.*

23 *Rationales R.C.S. sunt partes integrales eiusdem Tribunalis, & habent iurisdictionalem administrationem, nedùm in proponendo, sed etiam in sententiando per proprium eorum votum decisiuum.*

24 *Iudices M. C. V. in cunctis actionibus semper præcesserũt Rationales R.C.S.*

25 *Possessio inspicienda est, potissimùm in re ad præcedentiam spectante.*

26 *Iudices M.C.V. in toto Regno sunt ordinarij.*

27 *Quid determinatum in proposita præcedentia quæstione.*

28 *Priuilegio quò ad damna clandestina Ciuitati Neapolis elargito, an potiantur Vniuersitates Regni?*

29 *Vniuersitas contribuendo Barricellis nùm eximatur pro damnis clandestinis, tàm à pœna Curiæ, quàm ab interesse partis læsæ?*

30 *De consuetudine publicantur banna, quibus interdicitùr, nè quis intret prædium alicuius.*

31 *Syndici denunciare tenentur delicta in proprio territorio patrata.*

32 *Iniuria quadrifariè infligi potest, & committitur, quando aliquid contrà ius alterius patratur.*

33 *Querelans pro verbis iniuriosis porrigere debet libellum, neque ex officio procedi potest; & quid, cum iniuria verbalis est atrox?*

34 *Querela iniuriarum exposita, si accusator desistat, vel remittat, nùm valeat inde Iudex ad vlteriora procedere? recensentur contraria sententia.*

35 *Sed distinctione conciliantur.*

36 *Quam distinctionem obumbrantes diluuntur.*

37 *Iudex in causa adulterij nùm ex officio procedere possit?*

38 *Crimen adultery est crimen detestabile, & grauissimum.*

39 *Iudex habita partis remissione ante litis contestationem, ampliùs procedere non potest.*

40 *In accusationibus sola facti veritate proceditur, & proinde Iudex in iudicio supplere debet.*

41 *Iniuria cum non est atrox, & pars remittit ante litem contestatam, Iudex procedere non debet.*

42 *Fiscus nùm statim acquirat ius porrecta querela? & quid in delictis, in quibus adest confiscationis bonorum mulcta apposita?*

43 *Iniuria alia est atrox, alia enormis, aliaque leuis, & discrimen recipiunt ratione facti, loci, aùt personæ.*

44 *Iniuria atrox est, si fiat Ecclesiæ, & Ecclesiasticis personis, ibiq; alia quamplura ad rem nectuntur.*

45 *Iniuria atrox reputatur, quæ facta fuit in Ecclesia.*

46 *Iniuria illata Vxori, vel sponsæ, censetur inflicta Viro, vel sponso.*

47 *Iniuria an fiat, si Episcopo non detur titulus Illustrissimi, sed tantùm Reuerendissimi.*

48 *Quomodo multetur iniuriam inferens suo Principi maledicendo?*

49 *Princeps clementiam exercere in hoc debet, & nonnulla notantur.*

50 *Criminis læsæ Maiestatis materiam* Author *scripsit in* Ritu 274. tom.3. *& hic multa adnotauit.*

51 *Scripsit* Author *in delatione nominis* D. Iosephi Francoperta Principis Cosoleti, *omnem criminis suspicionem diluens, & responsum ab eo, vti eius Aduocato, ordine* Excell. Pro-Regis *editum, rescribitur.*

52 *Crimen læsæ Maiestatis est facinus omnium teterrimum, & nulli sceleri secundum, ac quàm fœdissimum sit hoc flagitium? demonstratur.*

53 *Iura quàm accerrimè inuehunt in hoc crimen, tàm est Iudicibus norma, nè venerationem Maiestate deferendam hac suppliciorum acerbitate ostendant.*

54 Im-

54 *Imperatores licèt sanxerint, vt nemo intercedat pro Reis læsæ Maiestatis; nostri tamen Reges, & Administros, & Patronos huiusmodi crimine postulatis indulserunt.*

55 *Id ipsum effecit huius Regni Pro-Rex in celebri causa, cuius facti series recensetur.*

56 *Veritas nullius machinis subuerti potest, & licèt in causis nullum patronum, aùt defensorem obtineat; tamen per se ipsa defenditur.*

57 *Damnatus nùm veniat audiendus, si dicat, se habere, quod Principi referat.*

58 *Delatio, vel depositio damnati vltimo supplicio suspectissima est, & adeò, vt de ea, nec etiam pro detegenda alicuius innocentia, habenda ratio est.*

59 *Confessio eius, qui est morti traditus, nullus facit indicium.*

60 *Impunitas est de Supremis Regalijs Principis, nec in inferiori Administro præsumitur; & cum in eo hæc adest potestas, in quibus improbis intelligenda sit?*

61 *Denunciatio, quæ de Iure non erat admittenda, si de facto admissa fuerit, nullum facit indicium.*

62 *Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio reperti.*

63 *Delator non potest esse testis, & eius depositio nullius roboris est, nullaque prorsùs fide digna.*

64 *Testis primus absque quarela examinatus nullam fidem facit.*

65 *Socio criminis nulla fides præstatur, & socius criminis est, qui non reuelauit extemplò.*

66 *Iura eadem pœna plectunt non reuelantem crimen, quàm Reum ipsum.*

67 *Confessio socij criminis quando faciat indicium ad inquirendum.*

68 *Reuelans crimen propter impunitatem à Iudice sibi promissam, dicitur corruptus, & propterea non probat contrà socios, quos nominat.*

69 *Periurus non probat, etiam in crimine læsæ Maiestatis.*

70 *Falsus in vna re, in omnibus censetur falsus.*

71 *Testimonium criminosi reprobatur, siue in criminali, siue in ciuili causa, si in ipso crimine perseueret.*

72 *Veritas, quæ semper est sibi consona, sicuti malignantium calliditate obscurari nequit omninò; ità falsitas tegi omninò nequit, quin appareat.*

73 *Paupertas non rarò vrget ad patrandas res indignas; & sceleri procliuis est egestas; ac lucri causa periurium facilè admittit.*

74 *Egeni non sunt creandi Ciuitatum defensores.*

75 *Testis si vilissimus sit, & nimis obscurus, integræ fidei non censetur; & quanam persona dicatur vilis.*

76 *Rusticus est diminutæ fidei, & suaptè natura, versutus, arrogans, & vltionis cupidus; vnde eorum testimonium irritum dicitur, tàm in causa ciuili, quàm criminali.*

77 *Crimen læsæ Maiestatis non minus quinque testibus probatur, qui tamen esse debent summæ, atque integræ opinionis, ex* Henrici Imperatoris Cōstitutione in cap. 1. tit. quot testes sint necessarij ad prob. feud. ingrat. *quam communi Doctorum calculo approbatam esse fundatur.*

78 *Probatio in crimine læsæ Maiestatis clarior, & certior esse debet.*

79 *Testes, qui in cæteris criminibus repelluntur, in odium tamen criminis læsæ Maiestatis admittuntur quò ad inquirendum, secùs verò ad pœnam inferendam; & ad probandum indicia, & adminicula, testes omni exceptione maiores requiruntur.*

80 *Credendum de facili minime est id, quod facilè fieri non est credendum.*

81 *Proditio non committitur, nisi in inuisum.*

82 *Fides nulla præstanda est deferenti inuerisimilia, etiam si testes plures sint.*

83 *Verisimilitudo tantùm præsumptiones parit.*

84 *Inimicus iugitèr struit insidias inimico; & odium, què magis includitur, eò pestifero magis impetu repentè erumpit.*

85 *Inimicus nedùm nequit esse testis, sed etiam ab accusando arcetur, quamuis de-*

delictum, quod defert, atrox sit, & læsa Maiestatis.

86 *Serui sunt naturalitèr inimici Dominorum, & proinde accusare non valent.*

87 *Maximè cum eiecti sunt: nàm eiectio inimicitiam, etiam capitalem progignit.*

88 *Particeps criminis de se confessus interrogari de socijs quando possit, & quando secus.*

89 *Testis, qui alioquin esset habilis, si plures habeat ineptitudines, prorsùs reijcitur à testimonio, etiam si propter singulas repelli minime posset; & duo defectus in testem sufficiunt.*

90 *Testis habens plures ineptitudines à tortura non detergitur.*

91 *Inuerisimile dicitur, quod non conuenit cum natura, vt si testis dicat, se aliquid audiuisse, quod vt plurimum coràm multis dici non solet.*

92 *Delatori quicquam temerè non est credendum, sed sedulò perpendenda res est, antequàm delationi fides præstetur.*

93 *Testibus quanta fides habenda sit? Iudicis arbitrio repositum est.*

94 *Nemo tenetur ad alienum delictum, vel Reum exhibendum; & nùm pater feudatarius cogatur exhibere filium Maiestatis crimine pollutum.*

95 *Statutum, quo cauetur, vt quis alterum sistere teneatur, qualitèr intelligatur.*

96 *Metus carceris, vel calumniantium perfidia constantes etiam viros deterris.*

97 *Nobilitas* Familiæ Francopertæ, *eiusque origo summè describitur.*

98 *Gesta maiorum laudabilia vrgent, atq; impellunt posteros ad vitam cum laude traducendam.*

99 *Præsentia ex præteritis metiuntur; & habitus ex frequentatis actibus acquisitus, est qualitas, qua difficilè mouetur.*

100 *Vita vniuscuiusque attendenda est, ex quo illa gestorum testis est.*

101 *Natura mortalibus insitum est, recentem alterum fælicitatem agris oculis introspicere.*

102 *Reus vnde sic dictus sit.*

103 *Conscientia bona prodire vult, & conspici; & innocentia argumentum est, potuisse fugere, nec fugisse.*

104 *Iura sicuti contrà fugientes, præsumptionem constituunt: ità & non fugientium innocentiam indicant.*

105 *Veritas, atque æquitas summoperè attendenda est, præsertim in Concistorio Principis.*

106 *Respublica fælix est, in qua Principis causa sunt deterioris conditionis.*

107 *Simplex captura pro crimine læsæ Maiestatis notam infert.*

108 *Exitus memorata causa enarratur.*

109 *Epistolium, seù Viliectum Pro-Regis, quo Author fuit electus generalis Aduocatus Reorum in Iuncta Status, rescribitur.*

110 *Iniuria facta Magistratui pœna graui mulctanda est.*

111 *Qua pœna puniendus sit, qui Principi libellum contrà Magistratum porrexit, falsos producendo testes.*

112 *Pœna calumniæ an sit capitalis?*

113 *Pœna talionis est sublata; Anne tamen si locum obtineret, requireretur iuramentum ad ipsius talionis pœnã? quidne si similitudo supplicij non esset pœna capitalis? & quæ sit pœna falsi?*

114 *Pœna calumniæ an sit abrogata? subtilitèr differitur.*

115 *Nonnulla recensentur conclusiones* ab *Episcopo* Alphonso Testato *cõstitutæ in huiusmodi pœna talionis materia.*

116 *Lex duodecim Tabularum quid de ea disponat?*

117 *Inscriptio non requiritur, quando Princeps aditur.*

118 *Similitudo supplicij non exquiritur.*

119 *Honor præfertur Vitæ.*

120 *Enarrantur DD. casus, in quibus concurrentibus circumstantijs impostura in Magistratum fuit pœna capitalis.*

121 *Prater à DD. rescriptos, duo enunciantur, temporibus nostris in praxi deducti.*

122 *Offendens Consiliarium læsæ Maiestatis crimen in primo capite perpatrat, etiam si priuato odio, & non intuitu officij.*

123 *Id quod* Regina Ioanna *sanciuit ob mortem* Andreæ de Isernia, *qui perperam*

peram Ioannis de Isernia *nuncupatur à* Taffone.

124 *Opinio* Gloss. in §. iniuria, Inst. de iniur. *de pœna capitali vera est, quando inquisitus consueuit similia facere. Furtum reiteratum pœna mortis punitur, licèt quodlibet de per se non sit tali pœna dignum, & expenditur* Cap. Regn. Ad hoc, de furt.

125 *Pœna omnes sunt arbitrariæ penès Principem; eoque consulto Iudex delegatus arbitratur pœnam capitalem.*

126 *Aduocati euomentes maledicta, murmurationes, derisiones, & similia, acritèr mulctantur.*

127 *Aduocatus tuens pro veritate nulli parcere debet, dummodò agat omni modestia, ad intellectum* text. in l. quisquis, C. de postul.

Aduocatus si protulerit verba iniuriosa contrà Officialem, tenetur actione iniuriarum, & remouendus est à limine iudiciorum.

128 *Omnes exempti, etiam Clerici, reuerentiam debent Magistratibus.*

129 *Magistratus remittere non potest iniuriam sibi illatam. Sic Iurati, ac Consules remittere non valent iniurias Vniuersitati inflictas.*

130 *Reuerentia debetur Officiali, etiam si dumtaxàt electus fuerit, & non admissus; aùt si iam nunc eligeretur Minister ad locum, cum primùm vacauerit occupandum.*

131 *Minister electus ad locum cum primùm vacauerit, cùm admittitur ad ius iurandum, sedere etiam debet.*

Verbum Iuret, *importat iuramentum, & sedem.*

132 *Reformatio ab Augustissimo nostro Rege præscripta pro Tribunalibus, edictum fuit, vt non caderet in Sacrum Consilium.*

133 *Offendens Iudicem in syndicatu qua pœna puniatur?*

134 *Iniuriam irrogat, qui ficas Officiali facit; & quid in eo, qui dixerit*: Al sindicato t'aspetto. *Vbi alia ad materiam notantur.*

135 *Offendens Officiales Baronis qua pœna mulctetur? & an comprehendatur sub dispositione* Const. Regn. Vt participatio, sub rubr. de iniur. Curial. illat.

136 *Et quid in offendente Vxorem Iudicis?*

Iniuria atrox facta Baroni à Vasallo, grauiori pœna punitur. Itidemque facta Doctori, vel Patrono.

137 *Iudex sine processu punire potest delinquentes in eius conspectu; & tali casu non redditur suspectus.*

138 *Prouocatus delinquens mitiùs punitur, ex regula, quòd ignoscendum sit ei, qui prouocatus delinquit.*

Iniuria quanàm propria authoritate vlcisci valeat.

139 *Iniuria est grauis, alapa aliquem percutere.*

In promissione de non offendendo, quanàm offensio veniat?

Delicta punienda sunt iuxtà Regionum morem.

140 *Percutiens cum alapa ad quam pœnam condemnari possit? & probationibus deficientibus an deueniri valeat ad torturam?*

Birrarij sunt personæ vilissimæ, infames, & omni vitiorum genere aspersi.

Iratus, vel aliquo dolore correptus, si deliquerit, non dicitur conuicij causa fecisse, & mitiùs punitur; vbi nonnulla de ira adducuntur.

141 *Prouocatio, licèt non probetur, sat est, si deducatur, cùm quis solitus est lacessire.*

Vulnerans Apparitores, officij intuitu, grauitèr punitur.

142 *An credatur Apparitori de iniuria e illata?*

143 *Apparitori modum excedendo, de facto resisti potest.*

Iudex à quo efficitur incompetens post appellationem interpositam; & si appellatione pendente, condemnatum ad furcas mitteret, tunc ei licitè resisti potest, etiam per Consanguineos condemnati.

Officiali extrà officium de facto facienti, impunè resisti potest; & ad resistendum conuocari possunt amici, & coniuncti.

Permisso aliquo, permittitur omne illud,

lud, per quod deuenitur ad illud.

144 *Officiali non trahenti signum Iustitiæ, resisti potest.*

Offendens Capitaneum iustitiæ non gestantem virgam in signum sui officij, quando excusetur?

145 *Resistentiam an faciat dicens Officiali:* Non hò da fare con Voi? *& quanàm pœna mulctetur eximens carceribus mancipatum à satellitibus?*

146 *Turbans iurisdictionem quis sit? quando eam turbare dicatur? & in pœnam incidat?*

147 *Lacerans violentèr literam aduersarij in Iudicis præsentia, ab eo acritèr extrà ordinem mulctari potest.*

Similitèr punitur Reus, qui in Iudicis præsentia lacerat Actoris libellum, quia contempta dicitur Iudicis iurisdictio.

148 *Ad quam rem enarrantur nonnulli casus nuperioribus annis occursis.*

149 Pragm. 3. de ictu scoppict. *expenditur.*

150 *Pulchra refertur quæstio, quæ occurrere potest in Chorea, vulgò dicta* La gagliarda.

151 *Iniuria atrox existimatur, quæ prouenit ex libello famoso; & ibi plura notantur remissiuè.*

152 *Scribens aliquid falsum scientèr in libris Reipublicæ, vel Principis, committit crimen in primo capite legis Iuliæ Maiestatis.*

153 *Iniuria infertur nedùm expressè, sed etiam cum proferuntur aliqua verba, quæ quò ad corticem minimè sonant iniuriam, & in effectu iniuriosa sunt, vbi recensentur exempla.*

154 *Iniuriæ plures adducuntur, quæ licèt non expressè appareant, implicitè tamen sunt tales.*

155 *Iniuria non irrogatur dicendo:* Es imprudens; Ego sum Nobilis, *& similia.*

Iniuria nùm sit aliquem maledicere? vel dicere, quòd sit hæreticus, malus Christicola, spurius natus ex Monaca, & similia?

156 *Iniuria non est dicere:* Tu dicis falsum; *& vnde falsum dicatur.*

Mentita nùm inter iniurias connumeretur? & quando verbum Mentiris *pœnam trahat?*

Licitum an sit in iudicio dicere Aduersario, quòd mentitur.

Discrimen quodnam extat inter verba, mentiris, dicis mendacium, non dicis verum.

Iniuriam dicens, quando Reipublicæ interest, vt ille defectus palam fiat, an mulctandus sit?

157 *Leuans manum contrà aliquem, licèt eum non percusserit, iniuriam infert.*

Sic quoque retinēs equum fræno, quamuis Equitantem non percutiat.

158 *Impediens currentem cum equo ad Brauium, vel expauens equum, punitur.*

Notantur aliqua de sponsionibus, quæ fiunt pro ludis in currendo, aùt alio ludo licito, vulgò Lo pallio.

159 *Artifices iniuriam faciunt transeunti per plateam, si bancam percutiunt, vel alio modo sonant.*

160 *Debitores, qui retinent, & non soluunt debitum creditori in termino, iniuriarum appellatione continentur.*

Creditor vocans aliquem in iudicio, qui re vera non est debitor, ei iniuriam facit.

161 *Turbans aliquem in sua possessione, vel radens, aùt auferens insignia alicuius, iniuriam infert.*

De violenta expulsione, seù violatione sepulchri inter laicos, quis cognoscat Ecclesiasticus nè, an Secularis Iudex?

162 *Iniuria facta comiti, videtur facta socio itineris.*

163 *Iniuria irrogatur cadaueri, vel funeri testatoris; & quando facta dicatur hæredi?*

Cadauer non constituit hominem; vnde Caius mortuus non est ampliùs Caius.

Vectigal an soluendum sit de corpore mortuo?

164 *Iniuria mortuo illata grauior censetur, quàm si viuenti facta fuisset.*

Crimen graue est, in mortuos sæuire.

165 *Iniuria, & ingratitudo futura remitti non potest.*

166 *Mulier secundò nubens, licèt marito, & filijs iniuriam inferat, non tamen de-*

delinquit, ità vt non amittat legatum sibi à Viro relictum.

Anima mortui quomodo sciat, quid agatur in hoc Mundo, & quo casu?

167 *Maritus remittere potest Vxori iniuriam, quò ad bona ipsius Viri, etiam in filiorum praiudicium.*

Donatio ex causa, & in remunerationem iuuentutis, non venit sub censura l. fœminæ, C. de secund. nupt.

Iuuenis si Vetulam in vxorem ducat, non est inconueniens, inter eos fieri pactum, vt Vetula premoriente, Iuuenis dotem lucretur; si autem Iuuenis pradecedat, Vetula nil consequatur.

168 *Dispositio* l. fœminæ, C. de secund. nupt. *nùm trahatur ad Patrem? & quid de dispositione* Auth. præterea, C. vnde vir, & vxor.

169 *Pater quando remittere possit iniuriam, etiam ex* l. Cornelia, *factam filio, licèt inuito? At quid dicendum sit in Matre?*

170 *Iniuria an inferatur filia, si à Patre maior dos detur alteri sorori? plenè discutitur.*

171 *Filia competit querela, si de congrua dote non fuerit dotata; secùs cum ea congrua fuit: cum Pater possit extraneo donare, aùt haredem vocare, salua filiorum legitima.*

Adducitur controuersia nouissimè agitata in S.C.

172 *Paragium aquare debet legitimam, & an dos à Patre constituta semper congrua sit?*

173 *Pater tenetur filia sua congruam dotem constituere, ad quod etiam cogitur ad solius filia postulationem, qua Iudicis officium implorare valet.*

Pater arctiori vinculo obstringitur ad dotandam filiam, quàm frater sororem.

174 *Supplementum dotis an debeatur filia, quando à patre dotata fuit?*

175 *Supplementum dotis debetur filia, licèt dos tradita fuerit congrua tempore matrimonij, quando à tempore traditionis vsque ad tempus mortis bona patris excreuerint.*

176 *Dos tradita sicuti imminutis bonis non imminuitur, nùm ità etiam bonis auctis eamdem oporteat non augeri?*

177 *Mulier dotata quanto tempore excludatur à petitione supplementi?*

178 *Dos vnica, & congrua sufficie, vt in futurum à patris successione excludatur.*

Competens patri quicquid visum est, nemini incompetens videri debet.

Filia, recepto paragio, & à patre praterita, masculis institutis, non rumpit testamentum, nec ab intestato succedit.

179 *Cautela vsu recepta, instituendi filiam in dote tradita, vt excludatur à iure dicendi testamentum nullum, inutilis diiudicatur.*

180 *Dos iam congrua tempore dotationis non augetur, paternis facultatibus auctis.*

181 *Lasio consideratur tempore contractus.*

182 *Promissio indemnitatis facta à marito in tabulis nuptialibus multum operatur ad exclusionem petitionis supplementi.*

183 *Sacrum Consilium, in causa, de qua hic, pro certo habuit, filiam nuptui decentèr traditam, & congruè dotatam à patre, nullo vnquam tempore valere dotis accepta augumentum ex iustitia postulare, etiam si tempore obitus patris opes molem excreuisse reperiantur.*

184 *Quid si dotationis tempore lasio perquàm enormis interfuisset? & quid tali casu operetur mulieris renunciatio?*

185 *Indemnitas à Viro promissa non subsistit, existente lasione.*

186 *Sacrum Consilium, ex causa circumstantijs, solet dotis supplementum taxare ad aliquam summam.*

187 *Heredes Mercatoris prasumptionem habent contrà se, quòd negotiationis libros calauerint, & propterea ipsis incumbit onus probandi ipsorum amissionem.*

188 *Sacrum Consilium quando sua aquitate taxet dotis supplementum, & qua perpendere soleat?*

189 *Apud Supremos Ministros potestas est,* tem-

temperandi leges iuxtà aquitatis normam, & laudatur Budæi *locus.*

190 *Supplementum paragij debetur filia dotata, & nuptui tradita, non obstante renunciatione iure iurando vallata in patris beneficium, quando pater ipse eam in testamento instituit, etiam in obulo.*

191 *Iniuria infertur ex osculo Mulieri dato, & ex eo offensi videntur omnes de illa cognatione.*

192 *Osculum pro salutatione habetur plerisque in locis; & à quibus originem habuerit modus osculandi Mulieres?*

193 *Osculum, cum explenda libidinis causa fit, semper infert iniuriam.*

194 *Osculans, data querela patris, vel aliorum, ad quos spectat, punitur arbitrio Iudicis, quamuis Mulier se deosculari permittat.*

195 *Osculans Mulierem citrà eius consensum, adhibita violentia in osculando, de Iure Communi plectitur pœna arbitraria, sed acriori, citrà tamen mortem.*

196 *In Regno osculans, aùt rapiens Mulierem, plectitur eo supplicio, ac si læsa Maiestatis crimen admisisset, ex* Cap. Regn. Vt fine mortalis, *ampliato ad totum Regnum ex* Pragm. 1. de osculant. mulier.

197 *Osculum violentum in Regno est crimen atrocissimum pœna mortis punibile, & est locus forindicationi cum abbreuiatione termini ad tres menses.*

198 *Neotericis Iurisconsultis, vt pro osculo, licèt violento, plectendus sit osculans pœna mortis, nimis rigorosum visum est.*

Qua ratione hanc mulctam pro varijs casuum circumstantijs variè moderati sunt; & Afflictus *monuis Regem, vt quemdam Iuuenem qui in via publica deosculauit Mulierem, non nisi exilio damnaret.*

199 *Defenditur* Afflicti *monitum, quamnis post illud promulgata fuerit adducta* Pragm. 1. *huic crimini mortis pœnam imponens.*

200 Lex *localis extendi debet ad alium locum, si eadem ratio subest.*

201 *Osculans Mulierem cōsentientem præcedente tractatu de ineundo matrimonio, qualitèr puniendus sit.*

202 *Matrimonium est vnica medela dedecori, cum puella deoscul ata est; sed necesse est, vt à patre, & consanguineis id agrè feratur.*

203 *Osculans Mulierem sub spe matrimonij, si post osculum, & matrimonij tractatum, istud contrahere renuat, qualitèr puniendus veniat?*

204 *Osculum voluntarium nùm aliquam de se pœnam mereatur?*

205 *Stuprum, tàm Ius Canonicum, quàm Ius Ciuile, & vetat, & punit.*

206 *Osculum, quod sub spe, ac matrimonij promissione datum est, interpretatiuè violentum dicitur.*

Osculum maculat decus virginalis pudoris, estque dimidium adulterij, & proinde pro medietate est quasi caro corrupta.

207 *Mulier ob tale osculum amittit dotem. Mulier à suo Spōso deosculata lucratur medietatem antephati, & donatorum.*

208 *Osculans Mulierem, si matrimonium contrahere renuat, pœna extraordinaria punitur; etiam si matrimonij promissio facta sit sub dotis cōditione.*

209 *Osculum Mulieri datum in domo patris, vel consanguineorum, etiam voluntarium, est grauiùs crimen; & ex qualitate loci delictum redditur grauiùs.*

210 *Geminatio inducit magnam scientiam, deliberationem, ac mentis perseuerantiam.*

211 *Vasallus si cum sorore Domini concubuerit, tàm in eius domo, quàm alibi, feudum amittit.*

Iniuria maior infertur in domo propria, quàm extrà.

212 *Cognoscens Mulierem ad se venientem minus delinquit, quàm si ad eam vadat.*

Mulieres quàm propensa sint ad libidinem? indicatur remissiuè.

Adducitur consultatio super articulo præcedentia inter Iudices Magna Curia Vicaria, & Rationales Regia Camera Summaria, de quo actum est supra num. 22.

Operis conclusio.

1 EX hoc *Ritu* in sui principio statuitur, quòd pro scripturis sententiarum, Actuarij aliquid recipere non debeant, confirmat *Cap. Regn. item statuimus*, vbi notat *de Nigris*, quia habebant gagia, & stipendia à Regia Curia. Quin Neapolitani præcipuè antiquitùs ad nihilum tenebantur Magistris actorum pro scriptura sententiarum, ex peculiari Priuilegio à Regina Ioanna impertito die 9. Ianuarij 1420. vt testatur *Afflict. in Const. puritatem, sub num. 14. in 9. notab.*

Hodie verò, quoniã Actuarij emunt
2 officia à Curia, cessante memorata ratione, meritò neque *Cap.* prædicti, nec præsentis *Ritus* dispositio obseruatur. Concinunt priora verba *Ritus* 25. vbi scripsi, & limitatur quibusdam in casibus illic mentionatis, quorum primus est copia scripturarum, pro qua debet salarium concedi; quantitatem autem, quia nõ addiderat, illam subijcit præsens *Ritus*, scilicèt, vt persoluatur tarenus vnus pro singulis quibusque octo carthis, quarum vna quælibet facies contineat virgulos vigintiquinque, & vnusquisque virgulus contineat decem partes; quod idẽ postmodum confirmauit *Pragm. 5. de Actuar. & coram salar.* quæ alias multas taxat in alijs casibus expensas, & meliùs *Pragm.* Regis Ferdinandi, quæ est 25. *sub Rubrica de offic. S. R. C.* vt notat *Caranit. ex num. 1.* dolens de Ac-
3 tuariorum incorrigibili auiditate, & quidem eò deuenimus, vt in Sacris Subsellijs, in quibus ius suum cuique reddi deberet, nonnulli Actuarij, in re familiari agenda per summum nefas incumbant, ac sub sportularum, seù derictorum, vt aiunt, specie aliena impunè diripiunt. Ibi debacchatur magis sacra fames auri, vbi cœteri rectè viuendi exempla deberent colligere. Doleo tamen quorundam Actuariorum ingluuiem in communem omnibus Actuarijs cessisse iniuriam. Inoleuit enim in ore omnium contrà Actuarios prouerbium illud, de quo *Caranit. in hoc rit. num. 1. in fin.* Est Ac-
4 tuarius, ergò latro, quod deducitur ex *Glos. in l. quicumque, C. de apoc. publ. lib. 10. ver. Actuarius*, vbi *Glos.* notat, Actuarius, quoniam cum astu, & calliditate extorquet, indicat *text. in cap. statutum 11. §. Notarium*, ibi: *Notarium, vel Notarios in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, de rescript. in 6.* Confirmat *Caranita* prouerbium *Constant. Cæsar. in spec. qq. peregr. quæst. 24. nu. 13. fol. 161.* ex *Columell.* nec nõ *Thom. Acti. de ludo scaccor. quæst. 3. princ. num. 4. & in libello Vita di piccaro, p. 1. lib. 1. cap. 1. ex pag. 13.* ac ante *Cæsar.* notat *Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. num. 189. pag. 140.* medelam indicans, vt Actuarij subscriberent, sub pœna falsi, quæ accipiunt, *Danz. de pugn. Doctor. tom. 1. fol. 208. Rotà de priuil. mulier. cap. 5. nu. 86.* Illosq; *Maynard. decis. Tholos. 13.* vocat Arpias: Graffarium *Costa in tract. de retrotract. cas. 6. cap. 8. nu. 18.* Obq; præsumptam illorum auaritiam, & dilationem expeditionis, deposita penès ipsos fieri non possunt, *Io: de Platea in l. duos Tabularios, in fin. C. de suscep. & archiat. lib. 10. Ioseph Sese de inhibit. cap. 4. §. 2. ante num. 6.* quod expressè statuit nostra municipalis Sanctio in *prag. 79. n. 19. de offic. S. C. Reg. Reuit. in prag. 4. n. 11. de Instrum. liquidat.* Vnde ad rem *Marcus Mantua sin-*
5 *gul. 410.* dicit, benè argui, est Sartor, ergò latro, quod extendit ad Colonos, *Carocc. de locato, par. 5. de recus. quæst. 12. num. 1. pag. 200. Rutil. Paitellio in decis. caus. ciuil. in Cur. Ducat. Vrbini, annot. 51. num. 25. pag. 287.* Ad Custodes agrorum, & portarum, qui sunt viles personæ, eisque non creditur sine testibus, *Dec. cons. 83. And. in cap. 1. quæ sint regal. Bal. in l. 1. C. locati, Aymon cons. 116. vol. 1.* & ità decisum testatur *Ann. singul. 122.*

Ità, & ad Custodes equorum, contrà quos exclamat *Ioseph. Ludou. decis. Rot. Luc. 10.* ad Exactores publicanos, vulgò *Gabelloti, Paitell. exped. 49. n. 17.*

Et huiusmodi officia: veluti, stare ad custodias portarum: facere viles exactiones, non esse danda Doctoribus, sed alijs subditis inferioribus, *textus* est *in l. humilioribus*, *C. de susceptor. lib.* 10. vbi *Bart. num.* 1. monet, benè notandum.

Ad Seruos, qui præsumuntur fures, *Gl. in l. Iulianus, in princ. ff. de act. empt. Mantua cons.* 43. *num.* 59. *vol.* 1. *Farinac. in prax. crim. p.* 1. *tom.* 2. *tit. de indicijs, & tortura, quæst.* 48. *num.* 29. *in fin. Petrus de Rauenn. singul.* 815. enarrans duas laudes seruorum: nempè, si seruus, ergò fur; si seruus, ergò iniquus, ex *l. pen.* vbi *Bal. cap. de libert. & eor. lib.* Et proinde ex eorum fuga arguatur furtum ab eis patratum, *Paulus Rubeus de valid. legal. controu. forens. cap.* 16. *num.* 11. ex *Cyriac. contr.* 85. *num.* 7. differente, seruum si quis fideiubeat, quòd non fuit, nec est fur, non tenetur, si furtum indè perpatrauerit, tanquàm de futuro, ad quod se non obstrinxit.

Extenditur etiam ad AErarios,
6 quos semper furari decimam partem illorum, quæ dantur Dominis suis, ad instàr Iudæ, notat *Glos. p.* 2. *caus.* 13. *quæst.* 1. *verbo recompensare, lit. K.* qui ità cōtristabatur de effusione vnguenti, de quo proposuerat decimam partem furari, & proinde vendidit Dominum nostrum pro triginta denarijs. Verba *Glosæ* sunt: *Sicut fecit Iudas, qui ità tristabatur de effusione vnguenti, de quo proposuerat decimam partem furari: sicut de alijs rebus consueuerat, vnde vt recompensaret illud damnum, vendidit Dominum pro triginta, qui sunt decima pars trecentorum: tanti enim potuisset vendi vnguentum, & ad similitudinem Iudæ, Camerarij semper furantur decimam partem illorum, quæ dantur Dominis suis.*

Verùm *Carau.* aliorumq; prouer-
7 bium contrà Actuarios, tangit tantùm mores, qui si mali, decrescunt; si boni, augent gloriam; pro vt idem de Clericis, & Religiosis dicitur, si probi, vel improbi sint, quod in specie aduertit *D. Rota ad Rouit. cons.* 84. *num.* 31. latissimè enim patet multa, plerorumque Actuariorum integritas, ac morum probitas, vt notat *Anichin. de præuent. cap.* 4. *q.* 4. *dub.* 6. *nu.* 72. maximè in his nostris Tribunalibus, in quibus Actuarij, præter ingenitam animi moderationem, & probitatem, habent vigilantissimos Regios Ministros, Tribunalium præsertim Præfectos, qui Actuariorum forsan, si qui sunt, improbitates timentur studiosè, acriùsq; castigent,

Post quàm dixi *Carau.* effatum non
8 habere locum quò ad Actuarios, & Scribas huius Ciuitatis; libet hic obitèr adnotare, quæ olim fauore Actorum Magistrorum S. R. C. scripsi: nimirùm, quòd in Processionibus, ac alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiusdem S. C. Præsidem concomitantur, vnà cum suo Tribunali, Regiorumq; Consiliariorum Senatu, præcedunt Notarios ad eamdem concomitantiam vocatos: siquidem Ma-
9 gistri Actorum vocantur Officiales, sicuti latè per expressa Iura, Glossemata, ac I.C. responsa, probauit *Prasf. de Franch. in sua decis.* 407. vnde tanquàm Officiales, atque adeò digniores, præcedere debent Tabelliones, seù Notarios, qui vocantur serui publici; sicuti per expressa itidem Iura, tùm Ciuilia, tùm & Canonica, deducit *Glos. in cap. statutum*, §. *Notarium*, *extr. de rescrip. in* 6. *in verb. Notarium*, *vers. Quia vocatur seruus publicus*; cum digniores præcedant minus dignos, *cap. statutum*, *extr. de Maior. & obed.* traduntque post alios, quos allegant, *Mastrill. de Magistrat. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 6. *Marta voto* 101. *nu.* 7. *de Georg. alleg.* 35. *num.* 1. *Ludouis. decis.* 310. *num.* 3. *Seraph. decis.* 1445. *nu.* 3. *Riccius Collect.* 1446. *& in prax. resol.* 585. *num.* 3.

Hoc prætereà Officium Magistri
10 Actorum S. R. C. datur à Serenissimo nostro Rege; at Notariatus, seù Tabellionatus Officium confertur ab eodem Spectabili Præside S. C. vti Vice-Prothonotario; quæ proinde Magistri Actorum S. C. omninò præcedere de-

debent ipſos Notarios, ſeù Tabelliones: vt quia Officialis factus à Principe, præcedit factum ab inferiore, licèt per prius tempore; quemadmodum ſingularitèr probat *Boer. de Author. M. Conſilij, num. 116. fol. mihi 875.*

Vlteriùs Magiſtri Actorum S. C.
11 diei poſſunt Secretarij Regis: vt qui Sacræ Regiæ Maieſtati porrectas ſupplicationes decernant, & pro ijs decretandis inſeruiant; verùm etiam, & de corpore eiuſdem S. C. cuius acta conſcribunt, & ſententias legunt, ac lectas latas pronunciant; prout eos appellat *Summus Pontifex in cap. quoniam contrà, 11. extr. de probationib.* vbi *Gloſ. in verb. Duos*, ſingularitèr notat, quòd circà Iudicia credatur ſoli ſcripturæ Tabellionis, qui acta iudicialia conſcribit; & tamen circà contractus non creditur ei, niſi habeat teſtium ſubſcriptiones, iuxtà *textum in §. ſancimus, col. 1. Authen. de hæred. & falcid.* Vti igitùr appendices illius corporis non poterunt ab eo ſeparari; ac ideò immediatè poſt Regium Conſilium, ſiue Cœtum Regiorum Conſiliariorum, ac Senatorum incedere debent: Nè ſi Notarij adiungantur, qui illius corporis appendices non ſunt, monſtruoſum illud euadat: de quo cecinit *Poeta Horatius*:

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere ſi velit, &c.

& cum immediatè Principi, ſiue ei, qui Principis perſonam præfefert ſub illo titulo *Sacra Regia Maieſtati*, inſeruiant: imò, & ad Regis collationem ſtent tales Actuariatus, prout in *Prag. 1. & 2. de offic. ad Reg. collation.*
12 *ſpectantib.* nobilitatem conſequuntur, ac dignitatem acquirunt; prout ſolidè aliorum voto probat *Reg. Capyc. Latro tom. 2. deciſ. 183. ſub num. 15. 16. 17. & 18.* vbi poſt *Boer.* ac alios, quos affert, meritò deducit, quòd etiam Coquus Principis dicatur habere dignitatem; & proindè vti Nobiles, & dignitatem obtinentes, præcedere debent Notarios, & Tabelliones, qui priuatis perſonis ità neceſſariò inſeruiunt, vt ſerui publici vocentur; & nullam obtineant dignitatem, niſi in eo ſolo caſu, quo Principis Notarij efficiantur.

Atque ex hac ratione nedùm ipſi Aeruarij, ſed etiam Scribæ, ac eiuſdem S.C. Examinatores, & Tabularij, vti appendices totius corporis; & vti facientes corpus vnum indiuiſibile, cum eodem S.C. prout in ſuo caſu dicebat *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. de elect. Official. §. 8. ſub nu. 36.* adhùc præcedere debent ipſos Tabelliones, ſiue Notarios: vt quia ſi aliàs diuiderentur, & intermedius ad ipſos Actuarios eiuſdem S.C. forer ipſorum Tabellionum cœtus, abſurdum monſtruoſum ſequatur; quòd corpus non integrum S. C. ſuis membris, quamuis inferioribus, mutilatum incederet; & cum ſubſequentibus Notarijs, qui partes etherogeneæ, & ſic diuerſæ rationis, (prout Philoſophi dicunt) & non homogeneæ, atque ità eiuſdem rationis dici valent. Quòd verò tales Scribæ, & cœteri iuriſdictionis Miniſtri, ac iuriſdicendi inſtrumenta eiuſdem Tribunalis membra indiuiſibilia dicantur, indè ſuadetur, quòd Iudex non
13 poteſt ipſe de per ſe Acta conſcribere, vel alia exercere, *Vin. deciſ. 48. Annus meus ad Gramm. deciſ. 27. num. 7.* & diſtinguit *Danz. ad eundem Gramm. cit. deciſ. 27. num. 32.* ſingularitèr aliorum voto probauit *Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 4. à nu. 10. & 11. & cap. 167. à nu. 56.* vbi allegat poſt alios *Annam in ſingular. 4. ac Boerium deciſ. 258.* qui quidem *Gratianus cit. cap. 167. ſub num. 59.* ſatis vltrà proſequitur ad intellectum *tex. in cap. ſtatutum, §. Notarium, extr. de reſcript. in 6.* & *Thor. in compend. tom. 2. verb. Actuarius ordinarius*, vbi expendit *Caſtrenſem*, & alios in locis inibi relatis; ac *Surdus deciſ. 274.* quin hinc dicit, quòd Actuario eſſet conſtituendum ſalarium ex publico, *Reg. Merlin. tom. 2. controu. cap. 64. ſub num. 2. verſ. eiuſmodi autem iuriſdictionis partes*, ac ſub *nu. 3. verſ. In Apparitoribus, alijſque Adminiſtris*, ac magis in terminis *Gizzar. deciſ. 24. ſub num. 2. verſ. nàm licèt non exerceat Ma-*

Magister Actorum immediatè iurisdictionem, est tamen Officialis, & illam exercet mediatè: quia ipse est persona mediata, per quam peruenitur ad actum iurisdictionis, & iustitia cognitionem, & exequutionem: est enim patrator, & conseruator actorum, & processuum, per quos fit, & perficitur iudicium, & iustitia ministratur; & ideò tenetur seruare secretum, sicut Iudex; iurat fidelitatem, sicut Iudex in concernentibus eius officium; exercet quodammodò iurisdictionem circa ordinaria iudicij, nàm capit fideiussiones, obligationes, & exhibet partibus iuramentum respectu dictarum fideiussionum, & obligationum; Recipit testes, quibus etiam iuramentum exhibet; obligationes ipsas, ac fideiussiones incusat. Quæ omnia sunt actus iurisdictionis; & in effectu sunt pars istius corporis mystici, quo mediante exercetur ipsa iurisdictio, & iudicium perficitur, quod ex tribus costare debet, scilicèt Actore, Reo, *& Iudice; at Iudex regularitèr, & pernecessiè sine Magistro Actorum esse non potest. Ergo pars quotitatiua iudicij est, quod sine actis, & processu constare non potest. Est insuper Magister Actorum quodammodò depositarius iustitia, quam Iudices partibus ministrant, eorum ministerio indigentes; Proindè nil mirum, si Regina Ioanna illos numerat inter Officiales, vt in dicta decis. &c.* hæc ille: conueniunt *Speckan. Iur. qq. & decis. cent. 3. class. 3. ad nu. 6. num. 1. pag. 885. Nouar. ad rubr. pragm. de Actuar. tit. 3. num. 1. Reg. Galeot. tom. 1. contron. cap. 23. num. 20.*

Quinimmò tanta est Actuariorum, si-
14 uc etiam, & cæterorum Actitantium authoritas, cumque suo toto, ac vniuerso Tribunali incorporatio; vt debeant authenticare processum, sic etiam, & sententiam, aliàs sit nulla; sicuti ex alienis fundatissimis placitis singularitèr cōprobauit *Episcopus Barbos. tom. 2. voto decis. 97. sub num. 108. 109. & 110.* Præsertim nostri S. Consi. Actuariorum adeò præfulgens est dignitas: vt quamuis cœteri Actuarij solo iuramento allegari suspecti valeant, quemadmodùm benè firmat *R. Reuit. in Pragm. 1. de suspicionib. Officialium, sub num. 19.* Nihilominùs in Magi-
15 stris Actorum S. C. secùs fit; vt quia requiratur allegatio, & probatio causæ: prout ex decreto Regij Collateralis Consilij iudicatum dicit idem *Reg. Reuit. sub num. 19.* Quò fit, vt meritò Notariorum cœtum omninò præcedere debeant, qui tanta sunt dignitate decorati, & cum tanto Senatu Sacri Regij Consilij incorporati.

Quibus non refragatur, quòd hoc videatur arbitrarium Spectabili Præsidi eiusdem S. C. qui etiam, & Vice-Prothonotarius inscribitur, & appellatur; atque adeò, tùm Actuarijs, vtpotè Præsidens; tùm Notarijs, vtpotè Vice-Prothonotarius, prædominatur; atque immediatè, ac priuatiuè iurisdictionem exercet.

Huic enim obici occurritur; quòd
16 vbi iura duo ad vnum deueniunt, siue dignitates duæ penès vnum resident: non ideò confunduntur; sed ità separatè manent penès vnum, sicuti si forent penès duos: ità quòd vnus ille homo pro duobus reputetur: ità *Gratian. tom. 5. discept. forens. cap. 802. sub num. 18. Fontanell. decis. 144. à num. 4. decis. 194. à num. 16 decis. 195. à num. 11. & decis. 247. à n. 9.* Vndè cum Spectabilis Præsidens habeat in sui personam has duas dignitates inter se distinctas, ac separatas, omninò adiunctas, atque vnitas: quòd duarum personarum vice fungatur; dicendum est, quòd cum inuitatur, vt Præsidens S. R. C. ad actus illos publicos cum suo Tribunali, solam Præsidentis præsefert dignitatem; & secundùm eam cœterorum Administrorum Tribunalis præcedentias habeat ordinare, ac regulare: non autem, vti Vice-Prothonotarius; vt quia præcedentiarum vsus, arbitrium, siue consuetudo attendi debeat; quatenus ratio, & conuenientia patiatur, & in contrarium ire non inclinat: prout singularitèr probat doctissimus *Amaya ad tres libros Codicis in l. fin. C. de Decurion. lib. 10. cap. 3. sub. num. 42.* vbi post alios laudat *Bonadillam lib. 3. polit. cap. 2. à n. 23.*

Quem-

Quemadmodum itaque, si dignitas
17 illa Vice-Prothonotarij penès aliam personam resideret, Præsidens S. C. eum, vti Vicegerentem, omninò præcederet, & anteiret, iuxtà tradita per *Episcop. Barbos. tom. 2. voto decis.* 115. *sub n.* 19. 20. *&* 21. vbi laudat DD. & signantèr *de Ponte dec. Collateral. Cōs.* 15. *n.* 8. ac *Mastrillum de Magistrat. lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 61. & *Marriquez de praceden. quæst.* 1. *num.* 28. Ità, & Actorum Magistri, cœterique Administri S. R. C. Notarios præcedere debent: nedum si penès alium foret illa dignitas; verùm etiam, & si penès eumdem Præsidentem, iuxtà superius fundata, ac demonstrata. Hæc dicebam.

Causa isthæc præcedentiæ diù agi-
18 tata, & non absoluta, longam trahere moram arguit, vt decidatur, ac proinde alternis interim vicibus vti posset: hoc est, vt in publicis functionibus vice vna interessent Actorum Magistri; Notarij altera; sicuti hæc alternatiua seruata fuit in alijs præcedentiæ quæstionibus, præsertim in illa inter Reg. Io: Franciscum Sanfelicium, & Reg. Ferdinandum Azcon anno 1641. vt testis est idem *Reg. Sanfel. dec.* 269. *in fin. & Consil. Rocc. de offic. tit. de praced. inter Official. eod. tēp. ad eamdē dignit. assumpt. rub.* 6. *n.* 101.

Quin etiam, cum S. C. Præses vtroq;
19 fungatur munere: Præsidis nimirùm, ac Vice-Prothonotarij; eumq; synonima sint Notarius, & Actorum Magister; Actorum namq; Magistri, tùm in Iure Communi in *cit. §. notarium, de rescript. in* 6. *l. Actuarij*, *C. de erogat. milit. lib.* 12. tùm quamplurimis in Regnis Notarij nuncupantur, *Peregr. de iur. fisc. tit.* 2. *num.* 16. *Ludouis. decis.* 3. 38. 56. *&* 117. Imò in Regno nostro Actorum Magister non potest esse, nisi sit Notarius creatus à Rege, ex *Constitut.* Regni, *Magistri Camerarij*, & ibi *de Afflicto*, ac *Maranta in suo speculo parte* 6. *de Actorum editione*, *à nu.* 21. & dixi in *rit.* 36. *& rit.* 161. & memorat *D. Altimar. ad Ronit. decis.* 3. *nu.* 1. itaq; seruari suo tempore, testatur *Bal. in rubr. C. de fid. instrum. col.* 1. Et vtrumq;

20 officium decore plenum est, atque fide: ab ijs nempè salus Regni, ac quies pendet, sicuti dixi in *rit.* 188. *ex num.* 5. *lib.* 2. quem locum adducit *D. Rota ad Ronit. cons.* 84. *num.* 34. Addimus *Andreol. contr.* 314. *p.* 4. *Carol. Iallongum racemat.* 120. & vtrumq; est de regalibus, vt indicaui in *rit.* 166. *num.* 22. & in *cit. rit.* 188. *num.* 5. Atque ex his agnoscitur, non fato, sed ratione impartitum fuisse officium Vice-Prothonotarij Præsidi S. C. vt vnum constituatur caput Actuarijs, & Notarijs, quorum exercitia inter se conueniunt, quod antiquitùs fuit distinctum, vt notant *Afflict. decis.* 190. *Tap. in pragm.* 1. *de offic. S. C. n.* 15. *lib.* 1. *iur. Reg.* attestans, officium Vice-Prothonotarij administratum fuisse à D. R. Anibale Moles, dum illud Præsidis exercebat D. Antonius Orificius, & anno 1567. illud Vice-Prothonotarij D. R. Franciscus Antonius Villanus, & Præsidentis D. Thomas Salernitanus exercuerunt, teste *Nicol. Topio de origine Tribunal. p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 6.

Eidem quidem adductæ quæstioni
21 finis imponi posset, vt in processionibus, alijsq; publicis actionibus, bini simul incederent Notarij, Actorumque Magistri: alter videlicèt Actorum Magister, Notarius alter, ita ut is tantùm præcedat, qui prior in officium ingressus fuerit. Cœterùm in hoc remitto me saniori iudicio, haud intendens alicui præiudicium inferre.

Cum de præcedentia dictum sit,
22 nolumus omittere, aliam priscam enarrare disceptationem, actam inter Regiæ Cameræ Summariæ Rationales, & Magnæ Curiæ Vicariæ Iudices, in medium iterum reuocatam, de anno 1689. tempore solemnis Equitatus. Expostentibus enim Rationalibus, publicis in actionibus, quibus DD. Præsidentes Regiæ Cameræ intersunt, vnà cū ipsis sociari, & præeundū ipsos esse M. C. V. Tribunali, cui præcedit illud Regiæ Cameræ, ità asseruere, ex Collateralis Consilij decreto, sub die 17. Decembris 1644. apùd *R. de Marinis tom.* 2. *decis. Reg. Reuert. arrest.* 630. ibi: *Oc-*

Occasione obitus Serenissimæ nostræ Reginæ suborto dubio, an Magnifici Rationales in ea functione precedere possent Iudices M. C. Supremum Collaterale Consilium respondit, in omnibus functionibus, in quibus Rationales associantur Dominos Præsidentes, quia faciunt vnum corpus, illos præcedere Magnificos Iudices M. C. vnde per Regiam Cameram consensu fuit prouisum, & decretum, hoc notari ad futuram rei memoriam. Sunt enim Rationales, (de
23 quibus eloquuti sumus in *Rit.* 208. *n.86.ad 91.hoc 4.tom.*) verè partes integrales huius Tribunalis, cuius perfectio essentialis, principalitèr, ac primariò, ex primæua ipsius institutione consistit in rationibus Regni Curiæ videndis, discutiendis, ac finalitèr terminandis, sic sermocinatur *pragm.1.in princ. de offic. Proc. Cæsar.* concinunt *prag.* 13.62.63.*&* 65.*eod.tit.*& præter hanc administrandi facultatem, habent etiam Rationales iurisdictionalem administrationem, ex *pragm.19.eiusdem rubr.* nedùm in proponendo, sed etiam in diffiniendo, atq; sententiando per proprium eorum votum decisiuum, ex *prag.* 8.§.3.*&* 4.*eod.tit.* Neque restrictio, quò ad causas tantùm à Rationali referendas, tollit, quin vnusquisque ipsorum habeat, ac semper retineat habitualem facultatem votandi in cœteris omnibus huiusmodi causis; sed talis restrictio, & distributio inducta est ad tollendam potiùs confusionem, quæ ex magno Rationalium numero procederet, si omnium vota exquirerentur, vt ex eadem *pragmatica* colligitur. Eamdem votandi facultatem, quam tenent Præsidentes, habent, & Rationales in consultationibus, quæ ad Regem, vel eius Proregem, à Tribunali prædicto fieri contigit, vt in eadem *pragm.*8.

Contrà aiebant Iudices M.C.V. cũ-
24 ctis in actionibus semper præcessisse, ac laudatum Collateralis Consilij decretum nunquàm viguisse, cum non apertè exprimat, ea in functione, de qua agebatur, Rationales coniungi cum Præsidentibus, ac propterea præire, & procul dubio adnotatum cerneretur, vel eodem in decreto in lucem edito, vel saltèm in libro eius, qui tales cærimonias moderatur, vulgò *Vxiero*; illiusque ætatis Iudices saltèm edixissent, & protestati fuissent, id sibi ipsis præiudicio non fore: cum inspectũ sit, omnibus in functionibus, quæ à Tribunalibus apùd Proreges peraguntur, tùm in eorum aduentu, discessuque, tùm in reliquis solennijs anniuersarij, natalitij diei, equitatus, alijsque festis diebus, cumque enunciandę sunt Visitatorum patentes literæ omnibus coràm Tribunalibus, cum Prorex Regiæ Cameræ Senatum conuocat, vel relationis diebus in Regio Collaterali Consilio, nec in Regijs Lararijs, seù Cappellis, planè nunquàm adfuere Rationales, neque vllus eis locus præsto fuit, & *Carolus Rota ad Ronit. cons.8.sub n.* 28.*lib.*2. recensens formam equitatus de anno 1680. non meminit de interuentu Rationalium.

Quapropter referunt, verustissimam
25 possessionem habere, quæ maximè inspicienda est, in re potissimùm ad præcedentiam spectante, ex *text. in cap. cum Ecclesia Sutrina, de caus. possess. & propriet.* quem adducit *Isern. in cap.* 1. §.*similitèr in ostenditijs, de capit. Corrad. Consil. Rocc. de offic. tit. de præcedent. int. Official. eod. temp. &c. rub.* 6.*num.*64. cum ipsi Iudices toto in Regno ordi-
26 narij sint. Atque Vicariæ Tribunal, priùs quàm Alphonsus Rex Sacrum instituetet Consilium, cui postea illud subiacet, Supremus Regni Iudex extabat, ac licèt à R. C. Præsidentibus præcedatur, vt enunciati iàm Sacri Senatus Ministri; de quo Senatu aliqua indicaui in *rit.*1.*ex num.*19.*lib.*1. necnon *Consil. Francisc. Rocc. de offic. tit. Official. supernumer. &c. rub.*7.*num.*32. id proinde excutere non debeat ad Rationales, quibus nulla inest iurisdictio; & quamuis suffragio polleant in rationum reuisione, quæ ab ipsis referuntur; nihilominùs illa tantùm in causa eo gaudent, quod gnari illius artis, peritique sint; ac Vicariæ Tribunal à vulgi opinione excideret, si

si (quod à seculo nunquam auditum) posthabitum videretur Viris nullam habentibus iurisdictionem.

Excell. Prorex, S. Stephani Comes,
27 solertissima qua solet prudentia, insistens vestigijs Eminentiss. Cardinalis D. Paschalis de Aragonia, qui Prorex anno *1666.* id edixerat, visis iuribus vtriusque Tribunalis in consultationibus suo ordine factis de anno *1689.* iussit, nè Rationales functionibus adessent, quarum consultationum exemplaria asseruantur penès à Secretis vtriusque Tribunalis.

Ex illis huius *Ritus* verbis: *Damnis*
28 *clandestinis*, apertè constat, quòd eiusmodi priuilegio non potiuntur Vniuersitates Regni, cum sit huic Ciuitati dumtaxàt Neapolis illud elargitum, & *Carauit. nu. 5.* latiùs comprobat subdens, hodie correctas esse multas Regni leges, quas memorat, ex *Pragm. vnica de damnis clandestinis*, sanciente, nè vlla Vniuersitas molestetur pro damnis clandestinis, si contribuere soleat Baricellis, *Reg. Tapp. lib. 5. iur. Regn. sup. hoc rit. tit. de homicid. & damn. clandest. in cap. 242. & in cap. 4. ad rub. de constit. Princip. Anus meus ad Gram. decis. 47. sub nu. 6. vers. nouissimè verò, Vrsill. ad Afflict. decis. 265. Ricc. p. 5. collect. 1812. Thor. p. 1. cōpend. dec. verbo Vniuersitas, pag. 535. Vin. opin. 751.* Verùm correctione prædicta non obstante, confert plurimum, si percontentur, quæ ad illarum intellectum cumulat *Marant. cons. 42. & 145.* & pro ratione decidendi addo *Menoch. præsumpt. 31. num. 19.*

At illius *Pragm.* vigore contribuen-
29 do Baricellis, eximantur nè à pœna Curiæ tantùm, vel insuper ab interesse partis læsæ? & quamuis acritèr obstet vulgata Iuris conclusio, nè vnquam intelligatur Princeps velle tertio præiudicium afferre, quam statuunt, & declarant *Alex. cons. 35. nu. 5. vol. 4. Dec. cons. 373. num. 10. cons. 453. nu. 6. Rota Genuens. decis. 2. num. 6. Marant. in tract. de multiplic. alien. à n. 192. Lanar. cons. 72. nu. 10. Mascard. de probat. conclus. 1004. num. 22. vol. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 2. cap. 9. Anna alleg. 49. num. 7. & alleg. 67. num. 17. de Franch.* addens rationem, cùr soleat nonnunquam exprimere Princeps, si talis clausula semper de iure intelligitur, *in decis. 125. num. 19.* Tamen *Carauit. sub nu. 7.* defendit, etiam ab interesse partis; idque multis, ac validissimis quippè rationibus: potissimùm, dispositionem Principis, qua dominium alterius aufertur, haud seruandam, iuxtà commune apùd DD. placitum, *Catalan. de indult. cap. 22. num. 29. Ann. alleg. 49. nu. 7. & allegat. cit. 67. & alleg. 69.* quibus addimus, nō reperiri Iure cautum, quòd alius delinquat, alius verò teneatur, cum pœna egredi eius authorem non debeat, *l. rescriptum, ff. de his, qui vt indign.* etsi peculiares locorum leges id sancirent, ad terrorē tamen potiùs facerent, nec tertio præiudicarent, qui actione experiri posset contrà Regiam Curiam subrogatam in locum Vniuersitatum, ex dictis per *Masull. ad Capyc. decis. 183. num. 2. Bombin. cons. 17. nu. 6. Marant. in singular. verbo subrogatum*, vel meliùs contrà damnificantem, si manifestaretur; sin minus, de occultis non iudicaret Ecclesia: solus enim Deus verè interioris est arbiter, cordis scientia, & animi, ac mentis interpres, *D. Ambr. lib. de Abrah. cap. 7. Christ. Longon. epist. lib. 3. epist. 38.*

Notandum hinc est, quod de con-
30 suetudine publicari solent banna, quibus interdicitur, nè quis intret prædium alicuius; & hoc casu prædia, secundùm vulgus, dicuntur *Bannita*, & duplicitèr ingredi punitur; vno modo pro interesse dato Domino prędij; altero pro eo, qua contraueniendo bannimento deliquit; atque hæc pœna banni est criminalis, vt ait *Albertus Brun. cons. feud. 85. Omnipotentis Dei, num. 7. vers. Item considerata materia vol. 1.* & ad rem *Rota in florileg. pract. conclus. 24.*

De syndicis verò, qui tenentur ad
31 denunciandum delicta in proprio territorio patrata, multa extricat *Gratian. decis. Marchia 109.* inibique *D.*

Scop-

Scoppa in obseruat. ex nu.8. vbi meminit de his, quæ ad materiam Ipsemet scripsi in *tom. 1. Rit. 4. num. 10.* & alia ponit *Præsul Campanilis in diuersor. rubr. 7. cap. 6. sub num.* 144.

Iniuria vlteriùs, de qua *Ritus*, quæ
32 quadrifariè infligi potest: Re, Verbis, Literis, ac Gestu, *l. 1. §. iniuriam, l. item apùd Labeonem, §. si quis pulsatus, §. conuicium, l. si statua, l. si stuprum, ff. de iniur.* tunc committitur, quando aliquid contrà ius alterius patratur, *l. sed etsi, in princ. ff. ad l. Aquili.* Horrent homines cum non nihil sibi demitur optimæ famæ; cum eorum dignitas, qua præcæteris pollere credunt, ab inuido laceratur; at aliorum amplitudinem proterere, aliorum existimationem effringere, non verentur. Proclamet licèt scitum illud, ac ab ipsamet Natura insita ratio: *Quod tibi non vis, alteri nè feceris:* plerique hominum tamen obloquuntur perperam, quæ nollent audire: effutiunt in alios, quæ in se dicta displicerent: agunt in proximum, quæ pati ipsi, vel renuerent, vel indignissimum putarēt.

Hinc ad compescendam tantam
33 oris petulantiam, tantam iniuriarum licentiam, & ad agnoscendum, si verè iniuriam passus reuocauerit in animum, iustissimè sanxit hic *Ritus*, quòd pro verbis iniuriosis querelans libellum porrigat, & quòd non possit procedi ex officio ad denunciationem partis, nec etiam ad querelam; quod confirmatur ex *Prag. 36. §. 43. de offic. Magistr. Iustitiar.* lata de anno 1532. qua statutum est, Actuarios M.C. non posse in eiusmodi querelis procedere sub pœna expensarum, confirmat *R. Rouit. in prag. 11. num. 48. de abolitionib. & sub mem. prag. 36. num. 7.* memor huius *Ritus* 311. & *Carauit. ibid. num. 7. Fab. Montell. in prax. arbit. par. 4. sect. 9. nu. 41. Carrabb. de syndic. p. 2. num. 149.* insinuatque *Carauit. ibid.* obseruari in toto Regno, etsi *Reg. Sanfelic. decis. 258.* decisum afferat, procedi posse ex officio absque querela, quem ex prædictis refellit *D. Consil. Altim. ad Rouit. decis. 68. num. 5.* at illum, ex quo iniuria verbalis in illa thesi penès *R. Sanfelic.* fuit atrox, insequitur *D. Io. Dominic. Raynald. in syntaxi rer. crim. lib. 1. cap. 11. §. 7. num. 14. pag.* 588.

Exposita verò iniuriarum querela,
34 si accusator desistat, vel remittat, nùm valeat inde Iudex ad vlteriora procedere? haud leuis extat Antinomia inter Iuris prudentię Professores; Quandoquidem sunt abnuentes, quando remissio litis contestationem præcedit, ex quo ius Fisco quæritur post litem contestatam, qua existente, remissio Iudicis manus non ligat. Sunt præterea annuentes, Iudicem statim, ac remissio interuenit, ad vlteriora procedere non posse, etiam si fuisset lata citatio ad sententiam.

Isthæc autem Pragmaticorum dis-
35 sentio distinctione conciliatur; aùt enim versamur in causis iniuriarum, in quibus Iudex ex officio procedere potest, prout sunt casus enumerati præsertim à *Nouar. tom. 1. de grauam. Vasall. gran. 318. num. 2. & Scialoya de foro compet. cap. 10. num. 1. Ascia determ. 71. Reg. Capyc. Latro decis. 121. num. 9.* eo casu post litem contestatam Iudici semper licet procedere; aùt autem versamur in iniurijs, in quibus Iudex ex officio inquirere non poterit, & tunc in quacumque parte iudicij, vel pars desisteret, vel remitteret, ille ampliùs procedere minime valet; sicuti præsertim annuit *Foller. in prax. crim. in fragment. tit. de iniurijs, num. 140. & in comment. ad pragm. 8. de composit. circa fin.* quem laudat *Auus meus ad Capyc. dec. 68. num. 3.* & scribunt *Clar. in §. fin. quæst. 58. sub vers. sed certè, de consuet. lit. L. Scialoya cit. cap. 10. num. 48.*

Quam quidem distinctionem haud
36 obumbrat *Muscatell. in prax. crim. rubr. de iniurijs, & famos. libell. ex nu. 31.* qui refellere conatur laudatum *Foller.* nixus *Parid. de Put. in tract. de syndic. verb. accusatio, cap. 1. num. 1. verba an Iudex possit*, loquente in casibus, in quibus Iudex ex officio procedere potest, quod idem sustinet in *verb. inquisitio, cap. 3. nu. 15.* Siquidem *Muscatell.* dictum sua macerie diluitur,

tur : cum Doctoris ſententia intelligenda ſit iuxtà Iura, & DD. quos laudat Prat. diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 3. num. 26. Reg. Ronit. ſup. pragm. 25. num. 43. de feud. Carauit. ſup. rit. 21. num. 2. Gramm. deciſ. 57. num. 18. Mocc. ſylu. caſ. forenſ. cap. 38. num. 15. Reg. de Marin. tom. 3. alleg. 50. num. 4. Caren. reſol. 6. num. 8. Card. de Luca tom. 13. diſcept. 19. num. 6. de iure patr. Atque hæc fuit opinio Carauit. ſup. rit. 203. num. 1. ità loquens : Intellige tamen iſtud in caſibus, in quibus poſſit ex officio procedi, vt dicit Paris de Put. in tract. Syndic. verb. accuſatio, col. 1. verſ. quod eſt verum, Abb. in cap. 1. col. fin. de colluſ. deteg. Io: Ant. de Nigr. in cit. cap. ad conſultationem, num. 20. verſ. illud autem.

Nec præterea eamdem diſtinctionem in aliquo perturbat Sarnus in pract. crim. part. 1. cap. 2. num. 12. inſectans Bart. in l. 1. §. vſque adeò, ff. de iniur. Paris de Put. in verb. inquiſitum, cap. 3. & Muſcatell. loc. cit. Siquidem eademmet reſponſione de medio tollitur. Et licèt idem Sarnus ibi ſubdat, cautè eſſe legendum Foller. ex quo contrà ipſum vrgere videantur Affl. in conſtit. legum aſperitatem, num. 12. Gram. deciſ. 31. Carauit. rit. 21. Baiard. ad Clarum in §. adulterium, nu. 7. Baldax. de Angel. in add. ad loc. cit. Foller. (quæ eſt in rubr. pœnis debitis feriantur, num. 76.) Nec propterea ſcitè ſic ait : cum benè perpenſis memoratis Auctoribus, illi ſuam non ſuſtinent, ſed aduerſam aleam.

Primò ſiquidem Afflict. in cit. num.
37 12. aliud dicit, ſed in num. 9. quæ-
ſtionem excitat, an Iudex in cauſa
adulterij ſine accuſatore poſſit inqui-
rere ? ſuper quo articulo licèt à prin-
cipio affirmatiuè reſpondere videa-
tur, ex eo quia crimen eſt publicum,
dummodò contrà adulterum frequẽs
laboraret fama ; attamen in fine con-
trarium ſuſtinet ex illa ſolidiſſima ra-
tione, nè connubia fœdentur.

Præterea Gramm. in cit. deciſ. 31.
38 ſermonem quoque habet de adulte-
rio, qui ſimilitèr crimen appellat pu-
blicum, & in re vera crimen deteſta-
bile, & grauiſſimum nuncupatur, &
eſt, vt ex Reg. Latr. deciſ. 121. num. 1.
& Praſ. Ganaser. poſt deciſ. R.C. 4. nu.
14. & nititur, quia adulterium erat
notorium, vt num. 7. & ideò num. 4.
affirmat, quòd ex officio poſſit proce-
di ; vndè in materia iniuriarum, tàm
verbalium, quàm realium, allegari non
meretur ; tùm quia Iura loquentia de
crimine in ſpecie, ad delicta in genere,
& largè minime ſunt protelanda; tùm
quia loquitur in caſu, in quo ex officio,
ſtante adulterij notorietate, procedi
poteſt.

Vlteriùs Carauit. ſup. cit. rit. 21. benè perpenſus loquitur in crimine vſuræ, nedùm ſecundùm Ritum, quem commentatur, & Conſtitutionem vſurariorum, ſed etiam iuxtà decretum S. C. ad declarationem quæſtionis, vt ibi.

Deinceps Baiard. ad Clar. loc. cit. nu.
39 7. etiam in crimine adulterij ſermoci-
natur, quo in caſu procedit, vt habita
partis remiſſione ante litis conteſta-
tionem, Iudex ampliùs procedere non
poſſit; ſecus poſt litem conteſtatam,
vt notat Reg. Capyc. Latr. deciſ. 121. af-
ferens S.C. placitum, & num. 37. verſ.
neque obſtat, probat, in tali crimine Iu-
dicem ex officio non poſſe procede-
re, quem ſequitur Gizz. in addit. n. 57.
niſi adulterium eſſet notorium, inſe-
quuntur Scialoya cit. cap. 10. num. 15. ac
Thor. compend. deciſ. tom. 1. verb. procedi
an poſſit ex officio in crimine adulterij.

Deniquè Baldax. de Angel. in mem.
40 num. 76. dumtaxàt annuit, quòd in
accuſationibus ſola facti veritate in-
ſpecta eſt procedendum, ideòque Iu-
dex neceſſariò in iudicio ſupplere de-
beat, nè iudicium eluſorium reddatur.

Hinc Seuerin. in add. ad R. Sanfelic.
41 deciſ. 394. verſ. attamen, tom. 3. fir-
mat, quòd quando iniuria non eſt a-
trox, & pars remittit ante litem con-
teſtatam, Curia non debet procedere;
ſecus poſt litem conteſtatam, ex eo-
dem Reg. Sanfelic. in deciſ. 63. num. 28.
& 29. per Conſtit. Regn. Poſtquam cita-
ta, & ibi Affl. qui loquuntur in iniuria
atroci, inſequitur D. Io: Domin. Ray-
naldo in ſyntaxi rer. crim. lib. 1. cap. 11.

§.7.num.11.Sed Sanfelic.loc.cit.loquitur re non discussa, memor Foller. in prag. 8.de composit.in fin.qui num.103. differit quæstionem,& tandèm nectit, quòd accusatore desistente, in quacumque parte iudicij, Iudex non potest ampliùs causam prosequi.

Non obest idem R.Sanfelic.in addit. ad cit.decis.42.confirmans opinionem, quam statuit in adducto num. 7. in illa causa furti, quæ vnciam excedebat, pro qua ex officio, attenta opinione Reg. Rouit. in decis.68.potest procedi, & prætcrquam quòd in vtroque loco perfunctoriè loquatur, quam ob causam non facit numerum: cum Doctores illi tantùm sint attendendi, qui disserendo, aliquod statuunt votum, nō ij, qui cursim, carpimq; loquuntur, idem Reg. Rouit. cons.21.vol.1.& in rubr.de Scholar. Doctor. num.31.Mocc.sylu.cas. forens. cap.28.num.22.Reg.Galeot.controu. Illustr. tom.1.controu.11.num.22. Præsul de Afflict. controu. iuris resolut. cap.5.n.45.atque idem Sanfelic.in dec. 63.nu. 28.citat Foller.cit.in pragm.8. de composit. qui omninò contrarium sustinet.

Nec tandèm veritate nititur dicte-
42 rium illud, quòd Fisco porrecta querela ius acquiratur: quoniam ante sententiam in rem iudicatam transactam ius Fisco non acquiritur, ex deductis per Capiblanc.de Baron. tom.2. cap.28. num. 12. ac Rouit.decis.91.nu.32.verb. ratio differentiæ, & num.37. nisi in delictis, in quibus adest confiscationis bonorum mulcta apposita, vt in n.33. vbi ratio affertur; Guazzin. tract. de treg.& pace, quæst.9. num.12. stat pro opinione, quòd Iudex non potest ex officio procedere, licèt num.13. aliud asserat procedere in terris Ecclesiæ, quamuis non afferat casum peculiarem, vt possit eius dictum considerari, si pro iniuria verbali, vel reali loquatur, Isern. in repertor. post comment.ad Regni Constit.Cap.Rit.& Prag. in verb. iniur. num. 50. huic adhæret sententiæ ex illis verbis: Et sic Curiæ nihil debetur ante condemnationem.

Ex quibus porrò inconcussum redditur, quòd in causis iniuriarum Iudex, si in quacumque parte iudicij remissio partis superueniat, ampliùs procedere non valeat, nisi iniuria fuisset atrox.

Iniuria proinde alia est atrox, alia
43 enormis, alia leuis, & discrimen recipiunt ratione facti, loci, aùt personæ, post alios, Consil. Prat.ad Muscatell. tit. de iniur.verb. Dicitur itidem.

Atrox dicitur, cum irrogatur perso-
44 nis Ecclesiasticis, vel in Ecclesia, Niger in Cap. Regn. 149. rubr. de offens.violent. & iniur. illat.Religios.nu.14.Vin. decis. 27. num. 8. Thesaur. decis. 224. Franch. & ibi Addentes decis. 402. & decis.533.num.6.de Angel.in prat. l. si quis 10. & auth. sed nouo iure, C. de Episcop. & Cleric. memor Carauit. in hoc rit. num. 8. Ricc. decis.250.num.4. p.2.Basilic. decis. crim.30.num.26.Valasc.alleg.55.num.2.Decian.tract.crim. lib.4.cap.5.ex nu.1.Carpzou.pract.crim. quæst.99. num.17.p.2.Raynald.in Syntax. rer. crim. cap. 10.§.8.num.60.notans competere electionem fori, ex DD.apùd Lucam ad Franch.decis.597. num.1.qui præcœteris, me adducit in rit.229.num.5.lib.2.& memor est Raynald.cit.loc.num.62.& iterum num.63. Maximè si sacerdos fuisset insignibus indutus sacerdotalibus, vt in casu apùd Farinac. quæst. 105. ex num.195. Iul. Carthar.decis.crimin.37.à num.13. Reg.Valenz. latè cons. 142.nu.2.lib.2. Censal. in l. vnic.C.si quis Imper.maledix. §.7.num.35.Reg.Sanfelic.decis.63. Gizz. ad Capyc. Latro lib.2.decis.194. inserens allegationes Abb. Io: Iacobi Gizzij ex num.4.pag.304. Potissimùm si iniuria fuerit publica, cap. nemo 32. quæst.4.ibi: Cum sit tolerabilis, culpa si lateat, quam si leuis vsurpetur authoritas: Apuleius ibi: Quod nemo nouit, penè non fit, Tiraquell. de pœnis temperand.causa 57.num.1.& 2. Diuus Thomas 2.2. quæst.66.artic.3.Isaia cap. 30. ibi: In occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, quia tollit scandalum.

Grauiori propterea pœna mulctatur affigēs libellum famosum in Ecclesia,

Gar-

Gargiareus de libello famoſ. integro *cap.*
9. qui *cap.* 8. *num.* 62. poſt *Farinac. conſ.*
30. agit de caſu tabellæ, continentis
alicuius infamiam ſub prætextu voti,
in Eccleſia effixæ, idemque *Farinac.*
quaſt. 105. *num.* 435. *&* 477. idem per-
tractat, loquiturque de Palatio Prin-
cipis; vel Poteſtatis.

Quamuis enim paruipendat illatas
45 ſibi iniurias Eccleſia, quæ habet hoc
proprium: *Dùm perſequitur, floret; dùm*
opprimitur, creſcit; dùm contemnitur,
proficit; dùm læditur, vincit; vt inquit
Hilar. de Trin. punienda tamen eſt, ſæ-
uiſſimiſque reprimenda ſupplicijs eam
lædentium proteruia: etenim, ſi iniu-
ria facta in ædibus mortalis Principis
alteri, tàm acerrimè plectitur, ex *l. ſed*
eſt, §. *ſed & ſi*, *l. Prætor edixit, ff. de*
iniur. ſi grauiùs commiſſa in Ciuita-
te, quàm in rure, *Bal. in l. eam ancillas*
C. de de inceſt. nupt. & quæ fit diebus
feſtiuis, *Caſtrenſ. in l. dies feſtos, C. de*
fer. quæ iuſta animaduerſio, quæ tor-
menta excogitari poterunt, quæ cru-
ciatuum genera condigna flagitio læ-
dentis Eccleſiam, quæ Domus Dei eſt?
1. *ad Timoth.* 3. ibi: *In Domo Dei con-*
uerſari, quæ eſt Eccleſia Dei Viui, Petr.
Apoſt. epiſt. 1. *cap.* 4. ibi: *Quoniam tem-*
pus eſt, vt incipiat iudicium à Domo
Dei; & nè vel leuis ſuſpicio ſubiret
hominum corda, an verè Eccleſia eſ-
ſet Domus Dei? prætèr dominium,
quod de ea habebat, vt de omnibus,
diſpoticum, *Pſalm.* 45. ibi: *Rex omnis*
terræ Deus, & *Pſal.* 94. *In manu eius*
ſunt omnes fines terræ; palam è Crucis
ſuggeſtu eam emit ſanguine ſuo, ci-
uile quaſi adepturus dominium, vt
habetur *Actor. cap.* 20. ibi: *Eccleſiam*
Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Et
ſi exploratiſſimi Iuris eſt, ſicuti iniu-
46 ria illata Vxori, cenſetur inflicta Vi-
ro, ex *l.* 1. §. *item ait, ff. de iniur. Gram.*
conſ. crim. 45. *num.* 6. *Marſil. conſ.* 1. *nu.*
18. *Cyn. in l. ſi non conuitij, num.* 7. *ff. de*
iniur. Ant. Fab. 9. *C. tit.* 20. *defin.* 3. *Viu.*
deciſ. 167. *Auus meus ad Gramm. deciſ.*
23. *num.* 3. dixi in *rit.* 272. *ex num.* 28.
tom. 3. Ità illatam ſponſæ, illatam
ſponſo cenſeri, pro qua ſponſus agit,
& clamat vltionem, ex *l. item apùd La-*
beonem, §. *ſponſus, ff. de iniur.* Nonne
alibi Eccleſia ſponſa Dei vocatur, vt
in *Epheſ. cap.* 5. ibi: *Viri diligite Vxores*
veſtras, ſicut, & Chriſtus dilexit Eccle-
ſiam. Apocalyp. cap. 19. ibi: *Quia ve-*
nerunt nuptiæ Agni, & Vxor eius præ-
parauit ſe, & *cap.* 21. ibi: *Veni, & oſten-*
dam tibi ſponſam Vxorē Agni, ac *Oſe.*
cap. 2. ibi: *Et ſponſabo te mihi in ſem-*
piternum. Trepident ergò, qui temerè
atq; iniquiùs agūt in Eccleſiam: Deus
enim illam cuſtodit, qui licèt miſeri-
cors ſit, & miſerator, *Pſal.* 110. &
pronus ſit ad ignoſcendum, vt inquit
Iſaias cap. 55. Exurgit aliquando, *Pſal.*
67. & Deus vltionum eſt, *Pſalm.* 93.
cuius quamuis lento gradu procedat
ira; lentitatem tamen grauitate ſup-
plicij compenſat, vt inquit *Valer. Max.*

Iniuriam fieri Epiſcopo, ſi ipſi, po-
47 tiſſimùm à ſubditis, denegetur titu-
lus Illuſtriſſimi, dicebam, quicquid, vt
ſuis clientibus morem gereret, ſcripſit
Iul. Capon. diſcep. forenſ. lib. 1. *diſcept.*
62. *num.* 19. Iniuria namque reputa-
tur, ſi etiam cōtrà vrbanitatis leges, ac
debitum, atque communem omnium,
& regionis morem quis agat, *Angel.*
in l. lenia, ff. de accuſat. Alex. conſ. 203.
num. 3. *lib.* 2. ex *text. in l. ſaccularij*, §.
ſub quadam, ff. de extraord. crimin. poſt-
quàm enim titulus Eminentiſſimi Car-
dinalibus impertitus fuit, de quo *Ba-*
ron. tom. 9. *ann.* 783. *& lib.* 4. *epiſt.* 11.
ac *lib.* 8. *epiſt.* 7. 8. 37. *&* 38. impartitus
quoque fuit Epiſcopis titulus Illu-
ſtriſſimi, de quorum dignitate *Menoch.*
de arbitr. lib. 2. *caſ.* 68. *Maur. Alzed. de*
dignit. Epiſcopal. in prax. cap. 48.

Similitèr verba iniurioſa in Prin-
48 cipem prolata, quamuis ex aurea
Conſtitutione Imperatorum Theodo-
ſij, Arcadij, & Honorij in *l. unica, C.*
ſi quis Imperat. maledix. de qua me-
mini in *rit.* 174. *ſub num.* 94. *tom.* 3. pœ-
nam ſaltèm rigoroſam non præſefe-
rant; & contrà eos Iudices Iure Co-
dicis conſtituti fuere, *Gl. in tit. C. de*
Præpoſit. labor. lib. 12. *Afflict. deciſ.* 265.
num. 62. ſi tamen proferantur in de-
preſſionem dignitatis, & officij, læſæ

Maiestatis crimini accedunt, *Reg. Valens. conf.* 164. *ex num.*49.*Natta cons.* 592. *à num.*23.*Ceusal.ad cit.l.vnicam*, §.1.*C.si quis Imperat.maledix.Matthaeu de crim.tit.laesa Maiestatis,cap.*2.*nu.*22. *Bocer. tract.de crim.laesa Maiestatis*, & iuxtà varios casus, & circumstantias poena in praxi deducta fuit, apùd *Barbos. in cap. felicis,num.* 5.*de poenis,in* 6. & ibi *Passarin. num.* 81. *Azeued.recopil. lib.* 8. *tit.* 18. *leg.*1.*num.*30. *Ruin.cons.* 145. *vol.* 5. *Gilhausen. arbor. iudicial. crim. tit.* 3. *num.* 2. *Petr.Binsfeld.tit.de iniur.& damn.dato,cap.*1.*quaest.*9.*concl.* 17. *Giouagnon. respons.* 94. *lib.* 1. *Bertazz. cons. crim.*28.*in fin.lib.*1.*Basilicò decis.* 26. *num.* 3. *Gargiar.patrocin.*13. *num.* 1.*part.*1.*Reg.Reuert.decis.*50.*p.*2. *Prat.respons.crim.*17.*Camill.Borrell.de Magistrat. lib.*3.*cap.*3.*num.*11. qui testatur, capite plexum in hac Ciuitate Doctorem, qui in memoriali dixerat: Magistratus Regis, Viris doctis omissis, ignorantibus impartiri, quem laudat *Io: Domin. Raynald.cit.tract. cap.*2. §.5.nec non *in §.sequen.*rem pertractat mirificè, & notat *Muscatell. de cognit. delict. tit.si quis Imper. maledix.num.*3. *vers. ego autem*; quam quidem poenam passus fuit, qui compilauit nonnullos versus contrà Pontificem, & Cardinales, *Farinac. cons.*145. *Guazzin. de confiscat. bonor. concl.* 13.*ampl.*

49 9.*n.*4.Atqui in his praecipuè splendere debet Principis clementia, de qua pluries in his comment. dixi, praesertim in *rit.*274.*sub num.*93.& *Petrus Faber lib.* 3. *semestr.*integro *cap.*16.multa ad rem enarrans, praesertim, per clementiam, siue pietatem proximè ad Deum non minùs accedere Principes, quàm per Maiestatem, grauitatem rei, affluentiam rerum, atque veritatem, pluribus eruditionibus, ac exemplis illustrat, videndus à pagina (mihi) 213. Hinc Alexander detractores deludebat, Augustus recompensabat, Tiberius dissimulabat, ac Titus spernebat: Magnanimus enim iniurias non meminit, *Arist.*4. *AEthic. Senec.de clement.lib.*1.*cap.*5.& vindicatus remanet eo ipso, quòd cognoscitur, posse se vindicare, *Stephan. Guazius in conuersat.ciuil.lib.*2.*pag.*136.& mirè obseruauit Prorex illius temporis, apùd *Reg. Reuert. decis.* 50. suam exercens magnanimitatem.

Nonnulla verò in materia criminis

50 laesae Maiestatis indicaui memorato in *Rit.*274. quem locum pluries adducit *Raynald. cit.tract. lib.*1.*cap.*2.*ex n.*13. dispùgens quaestiones à nobis ibidem excitatas, an non subditus incurrat in huiusmodi crimen? & quando non reuelans coniurationem, in idem incidat? & hac in re notandum, quòd in thesi Iulij Forte Neapolim accedentis, vt Nobilem induceret ad prodendum Clementissimum nostrum Regem, ille Nobilis obseruauit monitum *Pauli de Castro in l.si quis seruo,C.de furt.*quem refert *Lopez* videndus *in cap. per vestras*, §. 29. *de donat. int. vir.& vxor. pag.*225.qui quippe Iulius Forte nullo pacto, ac praetextu nostri Regis Vasallus fuit, nec Regia Iuncta vnquàm suae depositioni credidit fuisse de Ciuitate Nouariae Status Mediolanensis, prout euidentèr deinde eius assertum falsum fuit detectum, sed in ipsa Iuncta absolutè fuit decretum, etsi non subditum, incurrisse in laesae Maiestatis crimen: quidquid alitèr scribat *D.Antonini Police*, nescius horum, quae in Iuncta acta fuere, *in tract. de praemin. Reg. Audient. tit.*5.*de crim.laes.Maiest. cap.*4.*sub nu.*2. Ac in celebri causa de-

51 lationis nominis D. Iosephi Francoperta, Principis Cosoleti, omnem criminis suspicionem diluens, scripsi vti eius Aduocatus ordine Excell. Pro-Regis, coràm DD. Regiae Iunctae de Statu Iudicibus, responsumq; editum transcribere liber.

Maiestatis crimen, facinus esse om-

52 nium teterrimum, nemo est, quem latcat. Vt illius immanitatem, qua maxima niti possent ratione Iurisconsulti, digito monstrarent, nulli sceleri secundum vocitarunt, longè truculentiùs parricidio, proximumque sacrilegio. Verendam enim suprema obseruantia, colendamque humanam Maiestatem, quasi Diuinam in Terris inexpia-

piabili, efferoque auſu impetere non veretur. Quàm fœdiſſimum ſit hoc flagitium, indè maximè poteſt percipi: eſt quippè illud, quod rebus publicis excidia, calamitates Regnis, ærumnas Prouincijs, Vrbibus clades, Familijs deniquè æternum dedecus exerit: illud eſt, cui minitantur ſacratiſſima veterum Inſtituta gladium vltorem, comitantem perennem infamiam, bonorum omnium proſcriptionem, domorumque demolitionem.

At quàm inuehunt acertimè in hoc
53 crimen Iura, ſeruanda tàm eſt, ait *Modeſtin. in l. ſi famoſi, 7. ff. ad l. Iul. Maieſt.*
à Iudicibus norma, nè hac ſuppliciorũ
acerbitate venerationem Maieſtati deferendam
velint oſtendere potiùs,
quàm vindicare non delatam; nè quibuſcumque
indicijs, vel leuibus habitis,
ſæuiendi occaſionem arripiant; nè
demùm, vix inſpecta tabularum inſcriptione,
quempiam tam pudendi
ſceleris labe reſpergant, damnentuè,
Elbert. Leonin. conſ. 80. pag. 360. Proprijs
gaudet Maieſtas creſcere incrementis;
non à miſerorum ruina quæſitis:
ſolidas laudes quæritat, quæ in
virtute, gloriaque militari lætas radices
agat; non eas, quæ à cæde, atque
ſubditorum ſanguine coaleſcat: *Crimen hoc*,
ait *Modeſtin. in mem. l. ſi famoſi, à Iudicibus, non in occaſione ob
principalis Maieſtatis venerationem habendum eſt, ſed in veritate rei*. Cuidam
Fanalium deferenti, quòd inter cultores
Auguſti quemdam infamem adſciuiſſet,
reſpondit Tiberius: non ideò
decretum patri ſuo Cœlum, vt in perniciem
Ciuium is honor verteretur,
refert *Dionyſ. Gothofred. ad d. l. famoſi.*
Hæc mens Traiani fuit, quem laudat
Plinius in Panegyr. ad Traian. quòd
ſuſtulerit metum legis Iuliæ; hæc mens
noſtrorum præſertim Regum, vt non
ex metu, aùt terrore hominum, aùt
criminibus, Maieſtatis reuerentia ſuis
nominibus adquiratur, *Traian.* apùd
Plin. lib. 10. epiſt. 86.

Hinc eſt, quòd licèt ſanxerint Im-
54 peratores, quòd nemo pro Maieſtatis
Reo verba audeat effundere, precem
deferre, aùt quoquo modo intercedere,
iuxtà *Bart.* effatum *in tit. t. extrauagantium Conſtit. Henrici VII.
in verbo ſine ſtrepitu, num. 3. Gig. de crim. laſ. Maieſt. rub. qualitèr in crim.
laſa Maieſtatis proced. q. 4. ex num. 8.*
vel quia eam ſilendi neceſſitatem atrocitas
criminis pariat, *Tacit. lib. 3. annal.*
vel vt indicetur, dirum hoc ſcelus verè
eſſe nefandum; attamen nè vlla pro
miſeris, & captiuis deprecando occaſio
omittatur; & Adminiſtros, Sereniſſimi
noſtri Reges, integerrimos indulſere
huiuſmodi crimine poſtulatis, &
Patronos; nè, vel impunè ferat Reus
ſine vindice, vel ſuccumbat Innocens
ſine Patrono, æquiorem ſectantes alcam,
quam tuentur *Henricus Boceri
in tractatu de crim. laſ. Maieſt. cap. 4.
de iudic. Maieſt. nu. 15. fol. (mihi) 219.
Chriſtoph. Beſoldo in diſſertat. de crim.
laſ. Maieſt. ſub num. 23. lit. A. pagin.
(mihi) 36. & Ipſe in Rit. 274. ſub nu.
82. verſ. has, atque alias, tom. 3.* Inclyta
eorum veſtigia ſectati ſunt Excellen-
55 tiſſimi Proreges; præſertim, Excellentiſſimus
Marchio de los Velez, qui
tanta prudentia, tanta æqui, bonique
cupiditate, ſelectiſſimum Regiæ Iunctæ
de Statu Cœtum iudicaturum æquiſſimè
pro ſapientia, & luce dignitatis
ſuæ, iuxtà I. C. *Aurel. in l. vnic.
ff. de offic. Præfect. Prætor.* ex tot præclariſſimis
Viris conſcripſit; à quibus,
D. Ioſeph Francoperta, Princeps Coſoleti,
iàm diu in carceribus conſtitutus,
ſua tantummodò fretus conſcientia,
etiam abſque Patrono, abſq; ope
orationis, in ſpem erigitur, mandandum
eſſe, quòd liberetur omninò, &
ſuſpicio deleatur, ac titulus; ſuamq;
innocentiam defendendam à vigilantiſſimo
Fiſci Patrono; cuius probitas
vni veritati admilitans, admirabili
quodam nexu, ac Fiſci iura fouet paritèr,
ac innocentum; eaque tantùm
petit, quæ & iudicare mallet, *Caſſiodor.
lib. 1. var. epiſt. 22.*

Ipſe verò, qui extiti electus ab eximia Excellentiſſimi Domini in me munificentia generalis huiuſmodi criminibus Patronus in Regia Iuncta, nè

ta-

tacitus videar pertransire, re priùs exposita, qualemcumque eam colligere potui ex interrogatorijs criminato datis, alijsque extraiudicialitèr auditis, (processus enim est informatiuus) perpendam nonnulla. Humanitas igitùr Dominorum Iudicum exoranda mihi oppidò est, vt suppleant ex germana ipsorum scientia, si quid aderit alienum à facti serie; addant ex abundanti ipsorum doctrina, si quid in Iure desideretur.

Antonius Bertucci, homo vilissimus, non modò olitore natus, verùm etiam stercorarius, anno 1671. pedissequus extitit D. Iosephi Francoperta. At vix exiguo elapso temporis curriculo, anno scilicèt 1673. motus à famulatu D. Iosephi, ac domo fuit, tanquam indignus, cum perditis esset moribus; præsertim cum interemisset Matthæum Maione, Decurionem lictorum Ciuitatis Rhegij, ob priuatas inter eos inimicitias. Ea est hominum huius loci ratio, vt nullum in rebus modū habeant, facillimèq; insolescāt.

Foriudicatus deinde propter hoc homicidium, cœpit in omne facinus procurrere; grassabatur exul per agros, creberrimas, quotidianasque rapinas patrans, easque plerumque in ouilibus eiusdem D. Iosephi, ac viridarijs. Quamobrem laborauit multum, diuque D. Ioseph, vt suæ, Reique publicæ securitati consuleret, adiutus opera Baronis Montisbelli sui consanguinei, vt homo hic, tot sceleribus inquinatus, caperetur. Captum milites statuunt coràm Comite Barbò; qui post quatuor horas termini, ad modum belli, alligari ad palum iubet grassatorem hunc tàm improbum, pilulisquè plumbeis tormento bellico explosis configi.

Quò se vertat infelix morti mox addicendus. Iam trabem exponi audit funeream; iam à satellitibus tormenta bellica parari. Dicat, se vitæ pessimè ante actæ pœnitere, eamque optimam in futurum polliceri? seram, conspicit, esse pœnitentiam. Veniam exoret? territant innumera scelera. Neget à se commissa? nequeunt celari, quę palàm admissa sunt. En igitùr, quid agar miser? Dum hęret attonitus, neq; vllam cernit adesse viam, imminens periculum euadendi, affulsit subitis casibus sagax ingenium. Ferino rictu, hæc credam, scelerum hunc inuentorem larrasse.

Moriar ego confixus, ac D. Ioseph Francoperta, per quem captus sum, incolumis incedet? Trucidar ego; & ille, quasi parto de me triumpho, lætabitur? Quamuis vltimum hoc supplicium meruerint mea flagitia, atque effrænis viuendi licentia; quis tamen poterit inficias ire, me per D. Iosephum hæc perpeti? At habet profectò ipse, quod amittat. Non gaudebit me herculè. Criminationem aduersùs ipsum instituam; talequè confingam crimen, cuius solùm nomen, ac titulus satis sit, vt de medio tollatur. Ipso sublato, vel prœmium fraudis erit mihi vita, vel certè vna moriemur. Dolus tandèm, an veritas quis in hoste requirat? *Virg. lib. 2.* Mihi, vt eripiam me fortasse letho, non est, quod non liceat.

O incredibilem fœdissimi hominis proteruiam! ò fraudulentam calliditatem! ò impudentissimam linguæ petulantiam nullo vnquàm seculo auditam! Nouum per summam fraudem aggreditur facinus. Vitam, quæ ob patrata scelera iam iam sub patibulo erat, nouo scelere studet redimere. Nuncium mittit Comiti, se habere, quæ deferat de Statu, initisque in Regnum dolis; si sibi, ac duobus socijs detur impunitas, ac vita. Comes igitùr legum non sinentium hoc ignarus, sententiæ exequutionem sustinuit; ad se se deduci iubet capite damnatum, ac deductum audit libentèr.

Detulit hic nomen D. Iosephi Francopertæ de crimine Maiestatis, dicens: cum proximo Messanæ tumultu inijsse consilium cum D. Iacobo Auerna suo consanguineo ductore perduellium in ea Ciuitate, & cum Duce Viuonis summo inibi Gallis Præfecto, in hostium potestatem Vrbem Rhegium

tra-

tradendi; proptereaque paratam habuiſſe gentem ſuis nutibus, vt res poſtularet, armatam, Antoninum de Ferrante præſertim Moſſoroſæ commorantem, hominem metuendum, acerrimum, ac peſſimæ vitæ. Atque vt res ex ſententia cadetet, opportunèque fieret Vrbis inuaſio, addidit, D. Ioſephum tentaſſe mittere Meſſanam ipſummet delatorem, qui rem diſponeret; at cum ipſe renuiſſet tantum nefas, miſiſſe tandèm non ſemel Ignatium Paſqualone, cui plurimùm fidebat, ſub prætextu, vt quædam recuperaret argenta, vectum lintre ab Antonio Foti, Franciſco la Bozzetta, ac Petro de Aloy nautis. Hinc ſæpiùs commeatus Meſſanam perduellibus miſiſſe, animoſque dediſſe; imò, & eidem D. Iacobo pollicitum eſſe quemdam ſuum equum aetati velleris, cui nomen erat *Marcheſe*. Et à prædictis Duce Viuonis, ac D. Iacobo Auerna obtinuiſſe reſponſum, quòd non poterant oblatam propoſitionem exequi, niſi priùs potirentur aliqua alia Arce in Sicilia, vt eſſent tuti; at verò, vbi primùm ea fuerint potiti, D. Ioſephum certiorem facturos, deinde Rhegium inuaſuros.

Quantam, proh Deus Immortalis, quantam verborum congeriem potuit blatero hic parare: quot mendacia, fraudeſquè contexere!

Retulit auditi Comes Excellentiſſimo Protegi. Et quamuis prudentiſſimus quiſque æſtimaret hæc omnia chymetica, commentitia, nuper dolo aliquo excogitata, ac nullius fundamenti; attamen, vt ea cautela res procederet, qua par eſt, in hiſce delictis, demandata fuit inquiſitio hæc, pro aliis rebus Meſſanam profecturo, Domino Comiti Legrtdæ, meritiſſimo Conſiliario, & Commiſſario tunc in Regia Iuncta Status, quem nuperrimè ex Aduocato Fiſcali in Conſilio Ordinis Matrithi Catholica Maieſtas iuſſit Regentem ſupra numerum in hoc Regno, omnium plauſu, & expectatione.

Hic verò, licèt omnem operam adhibuiſſet, omnemque curam, vt iniunсti ſibi muneris officio fungeretur; nihil tamen potuit probare. Et menſe Ianuarij 1679. accepto D. Ioſepho mandato à Scriba quodam Domini Conſiliarij D. Didaci Galiani, vt Neapolim ſe conferret, alacriùs, cæcaque paruit obedientia; ac timens nihil, ſtatuit ſe ſe cotàm Spect. Domino Regente D. Felice Vlloa, y Lanzina, noſtri S. C. meritiſſimo, ac nùnquàm ſatis laudato Præſide, Iunctæ Præfecto; à quo iuſſus primò, nè proprijs ædibus abſcederet, translatus deinde in Caſtri Noui cuſtodiam fuit.

Commiſſæ fuerunt nouæ diligentiæ eidem Domino D. Didaco Galiano, Viro omnibus numeris abſoluto, tùm de hac cauſa, tùm etiam de internecione; de qua, cum interemptus Coſoleti fuiſſet quidam Antonij Bertucci denunciantis germanus, inſimulatus idem D. Ioſeph fuerat.

Peractis de vtraque re diligentijs;
56 nihil tamen fuiſſe probatum, fertur. Atque adeò cribratæ ſunt hæ criminationes à duobus integerrimis Adminiſtris, iiſque quæſitoribus: quaſi fato quodam, vt in opere, oreque duorum inconcuſſa magis ſtaret veritas; *quæ*, vt inquit *Marcus Tull. in Vatin. tãtam ſemper potentiã habuit, vt nullius machinis, aùt cuiuſquam hominis ingenio, aùt arte ſubuerti potuerit: & licèt in cauſis nullum patronum aùt defenſorem obtineat; tamen per ſe ipſa defenditur.* Et rurſus idem *Cic. pro M. Cælio. O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraquè fictas omnium inſidias, facilè ſe per ſeipſam defendat*; hæc enim omnes calumnias proterit, *Prouerb. cap. 8.* vt concluſit vnus ex tribus iuuenibus, qui Darii Regis corpus cuſtodiebant, de quo *Eſdra lib. 3. cap. 3. Florian. de Sancto Petro conſ. 15. ex num. 20. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib. 12. tit. 17. num. 5.*

Interrogatus fuit D. Ioſeph, ſine *Monitus*, vt aiunt; congruè reſpondit, ſuam pandens innocentiam. Dominus Fiſci Patronus inſtitit deinde, dari *Monitus*; & per Regiam Iunctam fuit di-

dictum: *Compleatur examen*. Reclamauit D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandèm, post datum *Monitus*, agitur de prouidendo, quòd excarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quòd in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegiensem cymbis transuexisse quosdam fues Messanam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparauit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Noui coniecto Ioanne Simone, vocati ijdem duo testes, vt de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, tacti synteresi intrinsecùs, palàm simul clamitarunt, omnia, quæ primò deposuerant, fuisse falsa; eaque perperàm dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quòd hac vna poterat ipse ratione, mendacijs scilicèt, impendens vitæ discrimen euadere. Quapropter absque defensionum præsidio, absque causidico, operauè vlla, fuit omnium huius Cœtus Iudicum suffragijs, Ioannes Simon vinculis exutus, atque absolutus, & manauit decretum, quòd non procedatur. Equidem ex *Div. Chrysost. hom. 5. de laudib. Paul.* *Talis est conditio falsitatis, vel erroris, vt etiam nullo assistente consenescat, ac defluat. Talis autem è diuerso veritatis status, vt multis impugnationibus suscitetur, & crescat.* Vnde *Cic. pro Aul. Cluent.* sic ait: *Veritas enim, licèt aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandèm aliquando*: & *Claud. Minois ad Alciat. emblem. 28. cap. Episcopus, 18. dist.* subdit, quòd *licèt laboret; tandèm eluctatur; quia si premitur, non opprimitur*.

Iam verò totum robur huius inquisitionis cōsistit in machinatione, dolis, præstigijsq; adhibitis ab Antonio Bertucci; quæ quanta, quanta sunt, mole sua ruunt, nullúmque pariunt indicium, nè ad inquirendum quidèm; cum in delatione plura sint mendacia, quàm verba; vsque eò delatio hæc laborat, vt in ea omnia conspici possint vitia: in deferentis persona tot defectus, vt numerum arenæ maris exæquent.

Siquidem nullo penitùs pacto ad-
57 mittenda erat hæc, tanquàm capite damnati, denunciatio. Certo certiùs est, nisi vt euitetur supplicium, saltèm vt differatur, sæpenumerò effingi diuerticula, aliasuè id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, cùr tam diuturno silentio vsus est? Cùr tandiù reticuit, quod tantoperè flagrat nunc pandere? Quid est, quòd iste in extrema vitæ linea, tàm de Reipublicæ tranquillitate laborat, quàm nuper, & viuens vsquequaque eam grassationibus laniabat? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quòd nemo repentè fiat summus. En hic subitò post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, trucique in optimum ciuem, Patriæque zelantem euasit, *Cic. in Anton.* O præclarum quidèm, amantissimumq; publicæ pacis custodem, grassatorem! Si indumento ouis vestitur lupus, non est sanè, nisi vt securiùs rapiat, dissipetque; vel vt sibi ipse, quà potest, consulat. Apertissimè hoc, & aureis quippè verbis sensit *Vlpianus in l. si quis fortè 6. ff. de pæn.* *Si quis fortè, ait, nè supplicio afficiatur, dicat, se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? videndum est. Et sunt plerique Præsidum tam timidi, vt etiam post sententiam de eo dictam, pænam sustineant, nec quicquàm audeant. Alij omninò non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquàm remittunt; sed inquirunt, quid sit, quod allegare Principi velint? quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, aùt sustineant pænam, aùt non sustineant; quod videtur habere mediam rationem. Cæterùm mea fert opinio, prorsus eos non debuisse, postea quàm semel damnati sunt, audiri quicquid allegent*; & *Dionysius Gothofredus ad mem. l. si quis fortè, lit. Z.* ait: *Pæna non differtur damnati, hoc colore, quòd quædam se habere dicat Principi referenda salutis ipsius causa*.

Et tantis est suspicionibus obnoxia,
58 vltimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depoſitio cōtrà aliquem;vt quamuis viſum fuerit nonnullis, præſumi quemq; extremo ſui fati die teſtimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, ſi quæ dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam eſſe rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Reuer. deciſ. 44. lib. 1.* ibiq; *Reg. de Marin. Valenz. conſ. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Sanfelic. deciſ. 238.* & adeſt *Prag. 12. de condemn. pro delict.* Hic enim ſumma iam iam morituri in proximum teneritudo vrget; illic ſummum iam morientis odium in hoſtem; hic vt aliorum cædem auertat; illic nè ſolus trucidetur; hic nè mœreat amicus; illic nè hoſtis lætetur; in vtroque non leuis falſitatis ſuſpicio, in neutro veritas tuta. Vndè meritò dixerim, ſen-
59 ſiſſe *Reg. Ronit. in pragm. 6. num. 5. de recep. delinq.* aientem: *Confeſſio eius, qui eſt morti traditus, nullum facit indicium*, quod confirmant *Reg. Sanfelic. deciſ. 283. num. 7. Prat. reſp. crim. 23. ex num. 32.*

Quid? quod in hac hypotheſi fuit
60 deferenti promiſſa impunitas? quæ cum ſolius tantùm Principis ſit, Supremæque Regaliæ, *l. Relegati, ff. de pæn.* non eſt præſumenda in inferiori Adminiſtro, niſi probetur conceſſa; atque adeò delatio hæc ruat oportet, quippe quæ recepta ſub ſpe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, *Salycet. in l. cum indulgentia, num. 3. & 4. C. de ſentent. paſſ. Gregor. de Magal. in 1. p. tract. de ſecurit. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia deciſ. S.C. 21. nu. 3.* corruente enim fundamento, corruit ędificiū, *l. nam origo. ff. quod vi, aùt clam.* At eſto fuerit in Comite Barbò hæc poteſtas; certè debet intelligi in improbis ſpontè ad Curiam properantibus, non quidèm vi, tantoquè labore captis, imò & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrent ſecures, fodiant lictores, lætentur perditi, iam aberunt longiſſimè ſupplicia. Nemo enim ad patibulum agendus tam mentis inops erit, tam ſtultus, vt neſciat atrociſſima quæque flagiria in alterum confingere, pœnaſque diuertere, quò ipſe euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam ſuum excandeſcat: non vt in caput eius directè iram ſuppliciorum congerat, ſed vt à ſuo arceat. Et ità quis optimorum ciuium eſſet tutus, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo ſederet ſecurus?

Itaque cum neutiquàm de Iure de-
61 buerit denunciatio hæc admitti, admiſſa ſanè de facto, nullum penitùs indicium facit, *l. maritus, 20. ff. de quæſt. Bart. in l. Imperator, ff. de ſtat. homin. & in l. 1. §. Diuus, & §. Antoninus, ff. de quæſt. Paul. de Caſtr. conſ. 284. viſo quodam, num. 4. p. 2. Angel. in l. inter ſtipulantem, §. ſi Stichum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. conſ. 38. nu. 14. Anchar. conſ. 24. viſa inquiſitione, num. 2. Lanchin. de Curt. conſ. 63. num. 15. Franc. Brun. tract. de indic. 1. p. quæſt. 2. nu. 11.* perpēdens *text. in l. pridem, C. de quæſt. Lut. conſ. 161. num. 18. tom. 1.*

Age dùm, demus etiam, ritè potuiſſe D. Ioſephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore ſuſtinetur? nullis quidem, ſi vnam deferentis perſonam introſpicere velimus; neque enim conſtat ex hoc, quia ipſe detulit; ſecùs idem eſſet deferre, ac damnare.

Peſſimum ſemper fuit genus illud
62 hominum, delatores, inquam, qui tantoperè ſtudent, poſthabitis, quæ deberent vnicè reſpicere, Reipublicæ commodis, vel alienæ ſecuritati inuidere, vel propriam inhiare, vt meritò dixerit *Tacit. lib. 4. annal.* fuiſſe publico exitio repertos. *Eo ſunt plerumq; ingenio praditi*, ait *Reinhardus Konig. in Theatro politic. p. 1. cap. 75.* vt *tanquàm malitioſi homines gratiam Principum per lucrum ſuum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentum hominum: nec enim ad hunc vſq; diem, compertum eſt, vllum delatorem fuiſſe fidelem*. Hinc eos omnes Tiberius vna die iuſſit interimi, vt referunt *Dio.*

Cassius, lib. 58. Xiphilin. ex Dione in Tito, & dixi in *ritu* 272. *sub num. 6. vers. alij verò, tom. 3.* addo *Dom. Reg. de Philippo differt. fiscal. 3. ex num. 25. ad 35.* omnes vno tempore Titus Vrbe interdixit: contrà omnes, læsis licentiam dedit Constantinus, feueritatem Iudicum implorare ferro districtam, *Imper. Const. in l. omnes, C. de delat. lib. 10.* Excreuerat enim eò vsque hæc delatorum libido, vt ingemuerit sui temporis mores, *Seneca lib. 3. de benef.* his dictis: *Nostri seculi exempla non prateribo. Sub Tiberio Cæsare fuit accusandi frequens, ac penè publica rabies, qua omni ciuili bello grauiùs togatam Ciuitatem confecit. Excipiebatur ebriorum sermo, simplicitas iocantium: nihil erat tutum, omnis sauiendi placebat occasio: nec iam Reorum expectabatur euentus, cum esset vnus.* Dicebat *Quintilian. Accusatoriam vitam viuere, & ad deferendos Reos pramio duci proximum latrocinio est, lib. 12. cap. 7.* quem refert *Borell. p. 2. summ. decis. tit. 15. num. 358.*

At Antonius nulla fide dignus est,
63 neque vt delator, neque vt testis: Quis enim ferat, quempiam delatorem esse, ac testem, *Nell. à S. Gemin. in tract. de testib. num. 30. Specul. in tit. de testib. vers. quod ipse, Rolan. à Vall. cons. 98. viso processu.* Nequit vnus, & idem duplici munere decorari. In qualibet causa, præter Iudicem, delatorem, ac Reum, testes requiruntur, *cap. forus, §. in omni quoque, de verb. signif.* Non est igitùr testis delator. *Tacitus lib. 5. annal.* loquens de Ephicari à Proculo accusata in coniuratione Pisoniana, & sub Nerone: *Indicium*, ait, *irritum fuit; nam cum indice composita nullis testibus inuisum, facilè confutauit;* & inferiùs contra Sceuenínum: *Indicium labauisse Milichi, qui se pariter indicem, & testem faceret.* Hinc delatoris depositionem nullius roboris, appellitat *Surd. cons. 132. vers. quartò deliberatur*, non integram, *Aretinus in l. testamenta omnia, C. de testam.* nulla prorsùs fide dignam, *Paulus de Castro consil. 148. visis, col. 3. vol. 2.* quem sectatur *Corn. cons. 329. col. 3. lib. 1. & cons. 5. col. fin. lib. 2. Crauet. cons. 6. plura videnda, num. 76. Gizz. cons. 2. nu. 13. & cons. 16. num. 1. & 2. Mascard. de probat. conclus. 26. nu. 7. & conclus. 507. nu. 1. Bertaz. cons. 251. nu. 103. Guazzin. ad defens. reor. tom. 2. defens. 29. cap. 19.* ità quòd non solùm non satis sit ad condemnandum, sed nè ad inquirendum quidem: maximè quando agitur de graui præiudicio, *Abb. in cap. omni, de testib. col. 3. vers. pone ergo, nu. 4. Gemin. in cap. cupientes, §. si verò, de elect. in 6. Bertaz. cons. 251. num. 103. Afflict. in Const. humanitate, num. 30. Iodoc. tract. crim. de probat. test. tit. 51. num. 22.* ne fas sit cuique, optimum quemque aliqua ignominiæ nota inurere. At quodnàm præindicium maius reperiri potest, quàm aliquem respergere labe criminis Maiestatis, qua ob dictum vnius improbi tota progenies contabescat? quænàm iactura peior, quàm ex mendacio vnius probum Ciuem macula Maiestatis, nullo vnquàm tempore delenda, pollui? & pleniùs scripsi alia in hypothesi, de qua memor sum in *Commentar. ad Rit. M. C. 274. ex num. 100. lib. 3. & 101. in fin.* post *R. Capyc. Latr. decis. 179. num. 38. lib. 2.* Addo *Decian. respons. 93. sub nu. 25. vol. 2. Thor. in Carer. indic. alleg. 34. num. 25. Guazzin. defens. reor. 29. cap. 19. de Rubeis certam. forens. 9. n. 12.*
64 ibidemque indicaui, Iura hoc adeò abhorrere, vt voluerint, primum testem examinatum absque querela, nullam fidem facere, cum pro denunciatore habeatur; rectissimè propterea *Iodocus Damhouderius*, videndus *in prax. crim. cap. 50. num. 22.* clamat contrà animas Iudicum, horum testium depositiones recipientium.

Atque vt clariùs innotescat, nullius fidei esse huius iniquissimi delatoris indicium: Vel supponitur, inquàm, patratum hoc crimen, nel non? Si non, igitùr conticescat Fiscus, quia est in-
65 nocens. Si supponitur, (quod longè secus est) & delatori huic nulla fides habenda, quia esset socius criminis; & socio criminis nullo modo credendum,

dum, vt infrà. Eſſet nempè ſocius,
quum non reuelaſſet extemplò. Non
enim eſt ſine crimine proclamatio ſera,
Afflict. in Conſtit. corruptela, num. 7. ex
text. in l. quiſquis, ad l. Iul. Maieſt. & in
l. iuſtas, C. de iure fiſc. lib. 10. in l. ſi in
tempora, C. de fide inſtrument. Auus
meus ad Gramm. deciſ. 28. num. 15. Re-
uert. deciſ. 41. Valenz. conſ. 163. num.
42. lib. 2. etiam ſi vnica tantùm inter
ſcientiam, ac delationem elabatur ho-
ra, *Lorr. deciſ. 65. num. 86.* ex *Dec. in*
l. vinum, num. 10. ff. ſi certum pet. Ne-
guſant. reſponſ. quæſt. 271. num. 32. Me-
noc. de arbitr. lib. 2. caſ. 220. num. 47.
Capyc. Latr. conſul. 6. num. 138. & 182.
Farin. quæſt. 116. §. 3. nu. 155. In exor-
dio inhitæ factionis prodenda erat in-
hita factio. Tacens aliquantiſpèr im-
pios hoſce conatus, fatetur ſe parti-
cipem. Crimen eſt eo ipſo, quòd
conticuit crimen. Ità ait *Vlpianus I.C.*
in l. ſi quis fortè, ff. de pœn. Magis eſſe
puniendos eos, qui tamdiù conticuerunt,
quod pro ſalute Principis habent ſe di-
cere, neque enim debebant tam magnam
rem tandiù tacere. Pandunt igitùr Iu-
66 ra, quòd præſumatur ſocietas, ſi illicò
quis non reuelet; cum eadem, imò
acriori pœna non reuelantem plec-
tant, quàm Reum ipſum. Nec deſunt,
& priſcorum, & recentiorum exem-
pla. Themiſtocles, vt ait *Dyodorus*
Sicul. lib. 11. quia non detexit ſtatim
nefariam Pauſaniæ conſpirationem,
capite inconſultæ moræ pœnas per-
ſoluit. Philotas, cum impiam in A-
lexandrum coniurationem contexiſſet
aliquandiù, vltimo ſupplicio ab eo-
dem Alexandro affectus eſt, *Q. Curt.*
lib. 7. Recenſent alia, & recentiora,
Guicciard. lib. 3. & lib. 13. hiſtor. Olbem-
buger de reb. pub. turb. ſedan. pag. 428.
Et licèt aliquando, vt maluerunt
67 nonnulli, confeſſio ſocij criminis fa-
ciat indicium aliquod ad inquirēdum,
Gramm. conſ. vnic. poſt deciſ. ex nu. 71.
Sanfelic. deciſ. 382. num. 1. & alij apùd
Prat. reſp. crim. 26. num. 41. omnes ta-
men vno ore conueniunt, quòd ſi con-
feſſio non ſit coacta, ſed ſpontanea,
nullius ſit roboris, ac momenti, *Salyc.*
in l. fin. nu. 20. C. de accuſ. Gramm. conſ.
35. nu. 12. & deciſ. 28. nu. 11. Menoch.
de arbitr. cent. 5. cap. 474. nu. 56. Conſil.
Prat. reſponſ. crim. 23. n. 35. & *Maſcard.*
de probat. concl. 1318. num. 43. hæc ait:
Suprapoſita limitationes non procedunt,
quando ſocius criminis conſocios ſponte,
& non interrogatus nominaret, quem-
admodum dicimus de teſte, qui ſe ſponte
obtulit, quòd nullum faciat indicium,
Gramm. conſ. 35. num. 22. & conſ. 21.
num. 5. Rimin. iun. conſ. 105. num. 3.
inter conſ. crim. diuerſ. lib. 4. cum pluri-
bus, quos congerit *Maſcard. loc. cit.*
ſequitur *Campagn. in cap. ſed frequens,*
& effranata, Caroli I. Boſſ. in tract. crim.
tit. de oppoſ. contr. teſt. num. 21. ex *tex.*
in l. non omnes, ff. de re milit.
Hic autem tam verum eſt, quòd
68 fuit vltronea confeſſio, imò quòd il-
lam fecit ſub ſpe impunitatis, & dici-
tur corruptus, *cit. l. non omnes, §. fin.*
ff. de re milit. Boſſ. de oppoſit. contr. teſtes,
num. 21. Farinac. quæſt. 43. num. 192.
& alij à me adducti in *cit. rit. 274. num.*
108. Audiamus *Farinaceum cit. loc.* ſic
dicentem: *Secundo autem in caſu in reue-*
lante propter impunitatem ſibi à Iudice
promiſſam, multò minus reuelans probat
contrà ſocios, quos nominat; quia dici-
tur corruptus promiſſione impunitatis
ſibi à Iudice facta, & propterea nihil ei
credendum eſt, niſi id, quod dicit, aliun-
dè probauerit, mem. l. non omnes, §. fin.
ff. de de re milit. Boſſ. loc. cit. Loquuntur
hic *Farinaceus*, & *Maſcardus*, quando
ſocius, iam captus examinatur à Iudi-
ce; & de re, de qua haberetur examen:
& quærunt Iuriſconſulti, fuerit nè de
eo, quod ſocius deponit, interroga-
tus, an non, à Iudice? A re autem
noſtra omnis abeſt hæſitatio. Anto-
nius enim non, dum ſubeſſet examini,
vllum nominauit, & de re, de qua
quæſtio habebatur; ſed poſt dictam ſi-
bi capitis ſententiam, & de re penitùs
impertinente ad illud crimen, pro quo
afficiendus erat vltimo ſupplicio. Quis
dubitet, id eum egiſſe, vt pœnas ar-
ceret à ſuo capite, vt extremum ſui
fati diem declinaret?
Vltrà quàm, quòd improbiſſimus

69 hic delator est periurio, falsitatibusq;
obnoxius, adeòque infamis: *Periurij
enim pœna diuina exitium est, humana
dedecus*, ait *Cic. lib. 2. de legib.* quo di-
cto vtitur *Claud. Cantiun. cons. 75. nu.
11. Tiber. Decian. tract. crimin. lib. 7.
cap. 12. num. 9. vol. 2.* Periuro autem
non credendum, *cap. sicut, cap. testimo-
nium, de testib. Borrell.* latè post alios
*par. 1. summ. decis. tit. 62. ex num. 68. &
p. 2. tit. 15. ex num. 152. Clar. §. periu-
rium, nu. 7. Vlpell. cons. 27. nu. 1. & cons.
76. num. 5.* nec in crimine Maiestatis,
Grauett. cons. 6. num. 58. Talem totus
Regiæ Iunctæ Cœtus de Statu cum
expertus est, quando Ioannem Simo-
nem de Ferrante Rhegiensem ab eo-
dem denunciatum, vt in facti serie re-
censuimus, quòd cymbis imposuisset
sues trasuehendos Messanam eodem
nefariæ seditionis temporē, vinculis
constrictum, atque examinatum cum
Monitas, absolui iussit, & innocentem
declarauit; quia iam testes, qui Anto-
nij precibus seducti contrà eum de-
posuerant; tacti tandèm aliquando cor-
dis scrupulo proclamarunt apertè,
eum esse innocentem, & omnia, quæ
deposuissent, fuisse falsa. Imò & pe-
culiari Excellētissimi Domini rescripto
ad eiusdem Ciuitatis Rhegij guber-
nium euectùs est. Vtrumque, tàm D.
Iosephum, quàm Io: Simonem vnus,
& idem delator detulit. Vnica fuit
denunciatio, vnicus actus, iusiuran-
dum vnicum. Vel in vtroque delator
fuit veridicus, vel in neutro? Non
vterque religioni huius Regiæ Iunctæ
visus est Reus: nam alterum absoluit.
Neuter igitùr dicendus est Reus, atq;
alter absoluendus est. Nec potest di-
ci partim vera, partim falsa denuncia-
tio iurata, cum fuerit actus, delatio,
ac iuramentum indiuiduum. Imò fuit
nè partim falsa delatio? ac tota falsa
dicenda est: *Quia mendaci homini, nè
verū quidèm dicenti credere solemus*, ait
*Cic. de diuin. Et vbi quis semel peiera-
uit, ei credi postea, etiam si per plures
Deos iuret, non conuenit: quia qui semel
à veritate deflexit, hic non maiori reli-
gione ad periurium, quàm ad menda-
cium perduci consueuit*, scribit idem
Cic. pro C. Rabir.

Falsus propterea in vna re, in om-
70 nibus censetur falsus, *Bertaz. cons.
106. nu. 14. cons. 156. nu. 1. & cons. 71.
num. 28. lib. 1. Giurb. cons. 91. num. 25.
Felic. alleg. 46. num. 39. p. 1. Guazzin.
defens. 25. cap. 1. num. 23. Farinac. cons.
114. num. 27. & cons. 169. num. 9. Giz-
zarell. decis. 81. Prat. respons. crim. 3.
num. 51.* Probantque hoc optimè *Vl-
pian. in l. si in crimen, 70. §. ijsdem, de
accusat.* & *Arian. in l. non omnes, §. à
barbaris, ff. de re milit.* In Antonio
autem non tota eius vita percurrenda
est, vt suam falsitatem aucupemur.
Sistamus in hac delatione. Qui de-
tulit Io: Simonem de Ferrante, iam
innocentem declaratum, ille idem de-
tulit D. Iosephum.

Omitto, quòd Antonius est homo
71 criminosus: *Testimonium*, ait *Gregor.
in cap. testimonium, cap. super eo, de te-
stib. cap. constituimus, 3. 4. 5. eius, cui ab
aduersa parte opponitur crimen, meritò
reprobatur in criminali causa, siue ciui-
li, si in ipso crimine perseueret*; & con-
firmant *Paul. Merend. cons. 31. nu. 13.
Bertaz. cons. crim. 41. nu. 6. vol. 1. Petr.
Gregor. syntagm. iur. vniu. lib. 48. cap.
13. sub num. 30. Gramm. voto 22. nu. 3.
& 4. cons. crim. 35. num. 29. cons. 38. nu.
7. cons. 58. num. 2. Mansuer. in prax. tit.
de testib. sub num. 11. Damhouder. in
prax. rer. ciuil. cap. 186. sub num. 34. Ri-
min. sen. cons. 385. num. 54. vol. 2. Ma-
rian. Soc. iun. cons. 88. num. 11. vol. 2.
Alber. de Maletis Papiensis, de testib.
cap. 3. num. 9.* Quòd hic fuerit crimini-
bus plerisque irretitus, & perseueret,
non est, vt multum elaborem ad pro-
bandum. Illud vnum dicam: tot fuit
sceleribus coinquinatus, vt vltimum
supplicium, necesse, imò parùm fuerit
ad eius emendationem.

Varius: Varietatem crediderim fa-
72 cillimè adesse, eamque in legendis
depositionibus ictu oculi, nulloque
negotio deprehendent Domini Iudi-
ces sua ingenij perspicacitate; sicuti
enim veritas, quæ semper est sibi con-
sona, *Io: Salisber. lib. 2. cap. 27.* mali-

gnan-

gnantium calliditate nequit obſcurari omninò: nam *Veritas rerum, hominum denominatione non mutatur*, vt dixerat *Iuriſconſ. in l. ſi quis fortè. ff. de caſtr. pecul. l. illicitas, §. veritas, ff. de off. Prætor. l. cum falſa, C. de iur. & fact. ignor.* Ità tegi falſitas omninò nequit, quin appareat. At Deus elargitur iura dicturis lumen quoddam maius pro muneris magnitudine, vt maximè verum à falſo ſciant ſecernere.

Pauper: & quamuis mulris gaudeat
73 priuilegijs paupertas; exploratum tamen eſt, eam vrgere non rarò ad patrandas res indignas; ſceleri enim procliuis egeſtas, *Silius lib. 13.* & lucri cauſa periurium facilè admittit, *cap. 7. quæſt. 1. l. 3. ff. de teſtib.* & *Ariſtoteles Rhet. ad Alex. cap. 15.* de quo etiam *Farin. quæſt. 57. Pauperes*, inquit, *lucro mendacij ſuſpicioni obnoxij teſtificando*
74 *exiſtunt*. Atque hinc eſt, egenos non creandos Ciuitatum defenſores, *Auth. defenſorib. in princ.* eam quippe tradit rationem Ariſtoteles *2. polit. Quia multoties contingit, homines valdè pauperes in hac poteſtate conſtitui, qui propter egeſtatem venales ſint*. Scipio Aemilianus, cum Seru. Sulpicius Galba, atque Aurelius Cotta Coſſ. contenderent in Senatu, vter aduerſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur? ac magna inter P.C. diſſentio eſſet; quònam eius ſententia inclinaret iam, expectantibus: *Neutrum*, inquit, *mihi mitti placet; quia alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis*, vt apud *Valer. Max. lib. 6. cap. 4.* vide *Tiraq. de Nobil. cap. 3. & Zyp. 1. de iud. 33.* æquè malam licentiam Imperij magiſtram iudicans inopiam, atque auaritiam; quo dicto, vt neuter in Prouinciam mitteretur, obtinuit. Hinc Iura, pauperis, ac mendici depoſitionem reformidant, *l. 3. verbo egenus, ff. de teſtib. Damhouder. in Enchirid. crim. tit. de reprob. teſt. nu. 17. & in prax. rer. ciuil. cap. 186. num. 12. Bertaz. conſ. crim. 284. num. 9. & conſ. 358. num. 4. vol. 2. Gomez var. cap. 12. num. 18. Gramm. conſ. crim. 58. num. 11. Crau. conſ. 249. nu. 11. Cephal. conſ. 250. num. 33. vol. 2. Laderch. conſ. 181. num. 10. vol. 1. Cardin. Millin. deciſ. Rom. 194. nu. 2. in recollect. à Farinac. Card. Lancellott. iun. deciſ. Rom. 138. nu. 4. eod. vol.*

Vilis: Quid autem non cogit vili-
75 tas? *Bonæ opinionis*, ait *Imperator in Auth. ſancimus, de teſtib. eſſe oportere teſtes, & non quoſdam artifices, neque viliſſimos, neque nimis obſcuros ad teſtimonium procedere*; quandoquidem neque egentes, neque nimis obſcuri, niſi appareat, eos honeſtè viuere, integra fide eſſe, cenſentur, *Farin. quæſt. 57. Gramm. conſ. 26. num. 30. Bertazol. cit. conſ. crim. 258. num. 42. de Amicis conſ. 9. num. 7. & conſ. 127. nu. 20. Greg. cit. tit. 13. num. 25.* Quamobrem *Cicero de Amic.* vilem hominem, ac fallacem; *Liuius lib. 5. ab Vrb.* vilem auctorem, ac non ſatis fidum, ſynonima putarunt; maximè ſi egeſtas, & obſcuritas adſint, tunc prorsùs audiendi non ſunt, *Farinac. cit. quæſt. 57. Roman. conſ. 382. nu. 5. in fin. Ancbar. conſ. 64. Aretin. conſ. 14. num. 16. Crauett. conſil. 249. ſub nu. 11.* plenè *Socc. nepos conſ. 189. ex num. 33. vol. 2. Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 96. num. 7. & 8. Card. Pariſ. conſ. 54. num. 57. vol. 4. Rol. à Vall. conſ. 63. num. 34. vol. 2. de Amic. conſ. 127. num. 23.* Viliſquè perſona dicitur omnis ille, qui homicidium, aliuduè graue ſcelus perpatrauit, *Bal. in Auth. ſi dicatur, vlt. col. C. de teſtib.* ex *l. 1. C. vbi Senat. vel clariſſ. Afflict. in Conſt. proſequentes, nu. 8. de pugn. ſublat.*

Ruſticus, atque abiecta, infimaquè
76 conditione natus: Sunt ruſtici diminutæ fidei, & ſuaptè natura, verſuti, arrogantes, & vltionis cupidi, & ij, quibus tanquàm alienæ fœlicitatis impatientibus aſſiduè intentus eſt animus Nobilitatis extinguendæ, *Laurent. Syluan. conſ. 61. num. 33.* vt vterque ſtatus fiat æqualis, *Io. Segura Daualos in direct. indic. Eccleſ. p. 1. cap. 2. num. 1.* ex *Sarmien. lib. 4. ſelect. cap. 16.* Illorum propterea teſtimonia in Ciues bonæ famæ irrita eſſe, confirmant *Marſil. conſ. 73. num. 28. Reg. Tap. iur. Regni lib. 5. tit. de duell. Gramm. vot. 6. nu. 21.* & alij penès *Prat. reſponſ. fiſcal. 23. nu. 90.*

90. quod Conditores nostrarum Consuetudinum decreuere, *in Consuet. in causis, de testimon. rusticor.* & quamuis sermonem habeant, si agatur pro causa ciuili; eò fortiori ratione pro criminali; colligiturque optimè alienus rusticorum animus à Nobilibus. Hinc *Constit. Regni prosequentes, de pugn. sublat.* (cuius meminit *Gramm. dec. 24. num. 5. & decis. 104. sub num. 24.* quem laudo *in rit. 270. sub num. 79. lib. 3.*) condita à Friderico Imperatore, loquuta est clariùs de causis capitalibus, præscribens, nullum villicum, villanum, vel vilis conditionis, contrà Nobiles posse induci in testem, & licèt coarctet in crimine læsæ Maiestatis, in quo, & inhabiles testimonia perhibent: vt sunt famosi, milites, mulieres, serui, liberi, *l. si famosi, 7. in princ. §. serui, ff. ad l. Iul. Maiest. Boceri de crimin. Maiest. cap. 4. nu. 16. Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 44.* attamen id procedit, quando in huiusmodi teste inhabili, vnus adest defectus, non plures, vt infra vberiùs.

Omnem tamen tollit hæsitationem 77 in hoc tàm abhorrito crimine *Henricus Imperator*, statuens peculiari lege *in cap. 1. tit. quot testes sint necess. ad prob. feud. ingrat.* quòd non minus quinque testibus illud probetur, qui summæ, atque integræ opinionis existant; nè, inquit *Iacob. de S. Georg. in ıestit. feudal. verbo, dictique Vasalli promiserunt non committere feloniam, nu. 55.* post *Bald. in mem. cap. 1.* viles, & deploratæ vitæ testes tanti valeant contrà virum nobilem. Ob quod fœminas quoque arceri, plures scripsere, *Decius in cap. quoniam contra, num. 9. de probat. & in l. 2. num. 36. ff. de reg. iur. Mascard. concl. 764. num. 2. de probat. lib. 2.* quos laudat *Schrader. de feud. 2. p. partis 9. sect. 13. num. 18. & 19.* Cæterùm communiori calculo Doctorũ, potissimùm feudistarum, ac omnibus Imperatoribus approbata est hæc Henrici Cõstitutio, *Bald. Aluarot. Hotoman. & cæteri in ind. cap. 1. Iacob. de S. Georg. mox citat. loc. Natta cons. 174. num. 23. vol. 1. Brun. cons. 114. nu. 293.* quod est *Io: Iacobi de Leonardis, Zasius in epithom. feudor. p. 10. num. 108. Ripa in l. fin. nu. 197. C. de reuoc. donat. Guid. Papa decis. 180. de Benedictis in cap. Raynutius, verbo in eod. testamento, il secondo, sub num. 14. & 15. de testam.* alijque apùd *Schrader. cit. loc. num. 10. & 11.* quidquid alitèr voluerit *Accursius in cap. 1. §. si voluerit, verbo, & hoc probatum fuerit, de Capitan. qui curiam vendidit*; eumq; sequitur *Isernia ibidem, num. 4.* ea ratione: illam nempè in plerisque feudalibus consuetudinibus minimè inseriam inueniri; quos meritò II. CC. cœtus reprehendit, è quorum numero sunt *Iacobus de Aluaro, Iacob. de Beluis. in cit. cap. 1. §. si voluerit*, post *Nicol. de Neap. Iacob. de S. Georg. memor. loc. num. 55.* adeò vt sententiam contrà ipsam Constitutionem latam, absque scilicèt quinque testibus omni exceptione maioribus, ipso iure euidenti subiacere nullitati, scripserit noster *Matthæus de Afflicto*, acerrimus Maiestatis defensor, *in eod. cap. 1. nu. 6.* quem sequitur *Ludolphus Schraderus in dic. sect. 13. num. 17.*

Non mirum, si generalitèr Docto-78 res, de huiusmodi facinoris probatione loquentes, exegerunt nitidissimas probationes; tùm quia scelus tàm dirum, tàm atrox, vix in hominis mentem cadere posse, credant Iura; tùm quia cum parentur Maiestatis Reis laquei, secures, perennis infamia, ac totius non modò Ciuitatis, sed Regni nota, par est, vt illæ sint luce meridiana clariores, & per suos, vt in cœteris criminibus, dirigendæ gradus, *Cranett. cons. 262. Bertaz. cõs. 92. lib. 1. & Additio.* Quod *Tiraquellus ad Alex. ab Alex. cap. 1. lib. 5. dier. genial.* aduertit inquiens: *Sed nec quantum ad crimen læsæ Maiestatis vlla lex est, qua ex sola suspicione Reum punias, neque id rationi, aut iuri congruat; sed potiùs quò grauiùs, atrociùsque id crimen est, grauiùs ideò, & acerbiùs vindicandum est, & in noxium ipsum, & in liberos, & in familiam, eò illius probatio clarior, & certior esse debet, arg. l. vltim. C. de probat.* Propterea Thodoricum Gothorum

rum Regem, tradit *Daniel. Moller. lib. 3. Semestr. cap. 17.* confectum dolore occubuisse, quòd Symmachum, & Boetium, non benè expensis, ttutinatisq; probationibus, vt in cœteris delictis fieri consueuit, morti addixisset. Quamuis enim in odium huius faci-
79 noris, testes, qui in cœteris criminibus repelluntur, admittantur; hoc tamen quòad inquirendum, & in vinculis suspectos coercendos procedere, non ad pœnam inferendam, scripsere *Simanc. in cap. si, num. 10. de hæret. Farinac. quæst. 118. num. 83. Mascard. de probat. conclus. 855. num. 9. Scacc. de iudic. tom. 1. quæst. 59. num. 6. & 10. Gig. quando, & per quos, quæst. 3. 7. & 24. Decian. cap. 45. num. 4. lib. 7.* & alij ex *tex. in cap. per tuos, vers. tales igitur, de simon.* addunrque, citrà controuersiam requiri testes omni exceptione maiores ad probandum indicia, & adminicula; regulamque ex aduerso militare, cum agitur de probando principale delictum, *Bal. & Salycèn auth. si dicatur, C. de testib. Boss. in prax. tit. de crim. les. Maiest. num. 108. Muscatell. eod. tit. à num. 22. Mascard. concl. 462. num. 38. Scacc. tom. 1. quæst. 45. num. 9. Decian. lib. 7. cap. 37. num. 44.*

Quid igitùr dicendum in hac hypothesi, in qua nulla sunt indicia ad inquirendum, nè leuissima quidem; nulla suspicio. Et tamen verum est, quòd nequissimi illius Delatoris inuento, tam diù in carceribus detentus D. Ioseph moretur, non sine maximo, atque maximo suæ rei familiaris, & existimationis detrimento.

Detulit inuerisimilia: siquidem ecquis erat D. Ioseph, vt tantam Rhegium tradendi molem potuisset mouere; quas copias, quod præsidium habebat? Vir quidèm pro sui conditione pauper, bonisque, & hominum adhærentia carens. In hoc vtiquè diues: nempè in Regem obseruantia.
80 Dicebat propterea *Ioannes Imola in cap. auditis, 12. coll. in fin. de præsumpt.* non esse de facili credendum id, quod facilè fieri non est credendum.

Inuerisimilia: nam qua ratione, rem tanti ponderis, homini tam vili, qualis est Antonius, crediturus fuisset? & cùr non timeret, nè sua arcana reuelet is, si eum persequi contendat?

Inuerisimilia: quia si delator detulit, D. Iosephum paratos habuisse Rhegij, & in eius vicinio, homines militaturos pro Gallis, quando decreuissent Rhegium inuadere: vnde hoc, quod licèt diligentissimè inquisierint duo vigilantissimi Administri, non inuenerint ex tot modò millibus paratis vnum, qui apparatum asserum, vel deponat, vel senserit, vel dicat audiuisse? Cùr eonatum hunc detexit supremo suæ vitæ articulo, tanquàm quid occultum, & sibi vni notum; tanquàm id deniquè, ex cuius delatione ritè vltimum sibi supplicium remitti promereret. Ex tot hominibus armatis, quis est tandèm, cui D. Ioseph allocutus fuerit, quem instruxerit, vel saltèm tentauerit? vt Rhegium, quæ Vrbs fortissima est, eoque præsertim tempore copijs nostratum munita, inuaderetur, jam non satis erat parva gens, sed agmina oportebant. Vbi sunt isti milites, ista præsidia, ista agmina? nè vnus quidem post tot diligentias repertus est, præter Antonium. Verè mirabile fuisset, quod tot millia hominũ conticuerint.

Inuerisimilia: quia qua mente imperterrita ductus; qua, vt ità dixerim, brutali stultitia captus, voluisset mittere D. Iacobo Auernæ ductori per duellium notum suis stabulis equum; vt eo Messanæ certè cognito, & ipse perduellionis crimen participasse, inficiari non potuisset. Præterquamquòd equus, cui nomen erat *Marchese*, iam diù, & multò ante Messanæ tumultum perierat, vt omnes norunt.

Inuerisimile est tandèm, cœteris posthabitis, quòd D. Iosepho habenti matrem, familiam, consanguineos, feuda, ac bona, in animo esse potuerit tam immane patrare facinus. Vocarem eum insanem, & plus nimio prodigum suæ personæ, & æris; hoc est, parùm curantem suam vitam, ac bona subijcere tanto discrimini; quo quid ab-

absurdiùs? Ad quod apprimè conducit, quod perpendit eximius rerum criminaliũ enucleator *Thomas Grammaticus decis. 28. num. 1.* in quodam mandatario dicens: *Cuius enim rectè sentientis iudicium comprobaret, aùt verum, aùt verisimile esse posse affirmaret, vt mandatarius adeò ignarus, & mente captus reperiri possit, qui se tanto periculo pœnæ corporalis committere auderet? certè nemo, ni fallor.* Accedit, quòd prodendus erat REX noster, (quem Deus diù seruet) tanta in omnes præditus clementia, vt fons sit gratiarum; à quo nullo grauamine, molestia nulla affectus dici poterat delatus, imò pluribus beneficijs tùm ipse, tùm sui maiores adaucti; at prodi-
81 rio non committitur, nisi in inuisum, *Corn. cons. 156. in fin. circa medium, lib. 3.* quo argumento in huiusmodi delicto vtitur *Aymon Cravetta* in peregrino *consilio 6. num. 21. & 22. lib. 1.* ibi: *Sed Princeps accusato inuisus non erat, nec probatur, quòd ante fuerit in aliquo molestatus Reus per Principem, nec quòd sustinuerit à Principe damnum aliquod.*

Et deferenti inuerisimilia, nulla fi-
82 des est præstanda, ità cauent *text. in l. 3. & l. milites, C. de quæst. cap. quia verisimilia, de præsumpt. Afflict. decis. 345. Caball. resol. 23. num. 4. Gramm. voto 14. & 22. Mascard. de probation. conclus. 1370. num. 1. Escob. de purit. & nobilit. prob. p. 2. quæst. 19. §. 11. num. 11. & §. 12. ex num. 9. Episc. Barbos. integro axiom. 213. & loco 121. Reg. Valenz. cons. 92. num. 211. & cons. 97. num. 2. lib. 1. Consil. Prat. respons. crim. 11. nu. 7. resp. 26. num. 12. & resp. 29. num. 24.* ibi: *Si præstita fuerint in tanto scelere argumenta, vt videantur accedere ad verisimilia causæ crimina*, & alibi: *Sed argumentis primùm verisimilibus*; etiam si testes sint plures, decreuit post alios Rota Perusina *Maceratens. cons. 70. num. 4. Dec. cons. 94. Mascard. conclus. 1360. num. 13. Farinac. de testib. quæst. 62. nu. 320. & quæst. 65. ex n. 144.* nec non Romana tresdecim contestes reiecit in Perusina laudi, die 23. Ianuarij 1614. coràm Cardin. Verospio, quam *decis.* laudat *Vermigl. cons. crim. 74. num. 4.* & quod verisimile non est, nec præsumendum est; præsumptio-
83 nes enim non parit, nisi verisimilitudo, *Bal. in cap. 1. §. si qua, de feud. guard.* & propterea *Bal. in l. 1. & in l. quicumque, C. de seru. fugit.* & ibi *Bart. Giurba cons. 71. num. 18. Gramm. vot. 14. & 22. & decis. 28. num. 1. Viu. decis. 199. num. 1. Ciarlin. cap. 83. nu. 31. Farinac. de falsit. quæst. 253. num. 176.* dixere, *id, quod distat à verimili, esse falsitatis imaginem.* Ac tanti est roboris ad probandum verisimilitudo, vt Tullius eloquentiæ parens, totam suam pro Deiotaro orationẽ ex verisimili composuerit: qua de re latè scripsi *in rit. 265. num. 26. & in rit. 274. num. 111. lib. 3.*

At cùr, inquiet aliquis, si tot sint in toto Orbe terrarum, capita, hunc criminatus est Antonius, non alium? nonnè hoc olet aliquam suspicionem? Nè minimam profectò; Cum hoc enim erat sibi capitalissima inimicitia, non ità cum alijs. Voluit scelestissimus hic vna fidelia, (vt aiunt) duos parietes dealbare; vno telo duas aues interficere. Hic opus artificis, vel venatoris elucet. Voluit, inquam, vno, eodemque dolo, & à se auertere, & in hostem intendere cædis periculum: Studuit, vt in foueam eandem, quæ sibi parabatur, caderet inimicus; fortasse nè diceretur, quòd vltio esset, offensa, vel minor, vel maior. Quis
84 autem neget, inimicum iugitèr struere insidias inimico, *l. 1. §. propterea ff. de quæstion.* iusquè, fasquè omne subuertere vltionis illecebris allectum, iuramenti religionem negligere, vt quem oderit, pessundet? *Quid gratiùs*, ait *Nicolaus Papa in cap. quod suspecti, 3. quæst. 5. & amabiliùs dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum commiserit, quem lædere voluerit.* Est vnicuiquè viuentium sua bilis, & sua, non solùm se defendendi, sed & vlciscendi cupido. Sit licèt vilis, sit licèt obscuro loco natus, qui se putat offensum, captat tamen vltionis occasionem, iuxtà illud *Propert. eleg. 2.*

Non

Non ſolùm Taurus ferit vncis cornibus hoſtem :
Verùm, & inſtanti laſa repugnat ouis.

& expectat, neſcio quam fortunam, ac tempus, *Cic. lib. 4. Tuſc. qq. & de Aruſp. reſponſ.* Imò odium, quò includitur magis, eò peſtifero magis impetu repentè erumpit, *Cic. lib. 1. epiſt. 19.* rabies enim quædam oritur, vbi odium excreuit, *Senec. lib. 1. de clem.*

Indè eſt, quòd inimici nedùm ne-
85 queunt eſſe teſtes, ſed ab accuſando quoque arcentur, *Petr. de Gregor. ſyntagm. iur. vniuerſ. lib. 32. cap. 12. num. 9. Decian. lib. 3. tract. crim. cap. 15. num. 3. Farinac. quæſt. 12. num. 38. Ameſc. de poteſt. in ſe ipſ. lib. 1. cap. 18. num. 8. Vermigl. conſ. 385. nu. 5. Baron. de effect. inimic. effect. 41. num. 14. & effect. 113. nu. 10.* quantumuis delictum, quod deferant, vel deponunt, atrox ſit, & læſæ Maieſtatis, tùm humanæ, tùm diuinæ, *Bart. in l. non quæſtionibus, num. 1. ff. ad l. Iul. Maieſt.* facit *text. in cap. per tuas, de ſimon. cap. cum I. de accuſat.* vbi *Panorm. Andr. & Bart.* ac voluit *Angel. in l. qui accuſare, ff. de accuſat. & in l. famoſi, ff. ad l. Iul. Maieſt. Gloſ. in cap. ſi quis teſtibus, in verb. arguere, 4. quæſt. 3. Tho. Gramm. vot. 3. num. 30. & 31. Io: de Arnon. ſolilоq. 55. Th. Triu. deciſ. Venet. 28. lib. 2. Maia conſult. 22. num. 32. Ricc. deciſ. Cur. Archiep. 29. num. 5. p. 3. Carthar. deciſ. 33. num. 4. Baron. loc. cit.* Ità paritèr ſeruatum maximè apùd veteres illos Quirites, teſtis eſt *Cic. in orat. pro Marc. Fonteio*, dicens: *Noluerunt Maiores noſtri, hanc patere inimicitijs viam, vt quem quiſque odiſſet, eum teſtimonio poſſet tollere.* Et palàm conſtituit *Anacletus in cap. accuſatores, 3. q. 5. Accuſatores*, inquiens, *& teſtes eſſe non poſſunt, qui ante hodiernum diem, aùt audiùs tertius inimici fuerunt, nè irati nocere cupiant, vel ſe læſi vlciſci velint.*

Inquiſito repetundarum Q. Pompeio Aufidio, repulſi à Iudicibus fuerunt præclariſſimi illi viri, duo fratres Seruilij Cæpiones: Cajus nempè, & Quintus; geminiquè Metelli: Quintus ſcilicèt, & Lucius, qui teſtimonium dixerant in eum, cuius erant inimici; abſolutuſque Pompeius fuit, nè in gratiam inimicorum damnatum fuiſſe, crederetur. Pari ratione, quamuis teſtis eſſet Princeps ille Senatus Marcus AEmilius Scaurus in C. Memium, C. Flauium, & C. Norbanum, illos repetundarum, hunc Maieſtatis crimine accuſatos; quia tamen accuſator inimicus erat accuſati, licèt fortaſſe verè Rei, abſoluti fuerunt. Ità etiam teſtimonia Q. Metelli Pij, Lucullorum Lucij nimirùm, ac Marci dicta, Quinti itidem Hortentij, ac Marci Lepidi ſuffragia in Gn. Cornelium Maieſtatis Reum fuerunt vmbone iudiciali repulſa; vel nè daretur tanta gloria, vel nè haberetur tanta fides inimicis, vt teſtis eſt *Cic. in orat. pro M. Fonteio, ac Valer. lib. 8. cap. 5.* quos refert *Petr. AErodius decret. lib. 4. tit. 11. cap. 24.* de quo *Petr. Gregor. ſyntagm. iur. lib. 48. cap. 3. num. 34.*

Quod autem ſit inimicus Antonius
86 D. Ioſepho, & qua ratione? Inimicus quidem: quoniam *inimici hominis, domeſtici eius, Matth. 10. 36.* Cuidam multos ſeruos ſe habere gaudenti: *Multi ſerui*, inquit *Petrarch. de remed. vtr. fort. dialog. 33. l. 1. Broſſeus ad Caſſiod. lib. 3. epiſt. 43. multæ lites, multa diſcordia, multa deniquè bella domeſtica, hoſtes ſunt acerrimi, impy, atque peruerſi. Mendacium, & furtum ſeruile probrum, Cic. ad Attic. epiſtol. 17.* Proindè doctiſſimus Hiſpanus *Hermoſil. ad Lopez tit. 5. p. 5. l. 46. num. 1.* quem laudat *Baron. de effect. inim. effec. 41. num. 2. & ego in rit. 115. num. 4. lib. 1.* ad rem ait, quòd cum naturalitèr inimici Dominorum ſint, accuſare non valeant, vt dictum eſt. Fuit hic nebulo ob perditam eius vitam à famulatu, ac domo D. Ioſephi, non dicam, dimiſſus, ſed verè expulſus, eiectus; eſt autem eiectio quiddã, quod grauiſſimè ferat eiectus; adeòque inimicitiam, ac ſimultatem progignat, eamque trucem, &
87 capitalem; maximè quando ſcelerum immanitas ignominioſæ cuipiam dederit cauſam eiectioni, *Aufrer. de reprob. teſt. num. 37. Alber. de mal. tract. de*

testib. cap.2 .nu.51.Mascard.concl.758.
num.11.tom.2 .de probat.& in terminis,
quòd famulus est inimicus, tradunt
innumeri *Bald. in l. Lucius Titius, 90.*
§.Lucius Titius Damam, ff. de legat. 2.
vbi *Paulus de Castr. Hyppol. in l. 1. §.*
preterea, num. 55. vers. item inimicus
Titij, ff. de quæst.Mascard.lib.2.de pro-
bat. concl. 898.num.38.Blanch.tract.de
indic. num. 100.Bertaz.cons.283.num.
10. lib. 2.Farinac.tract.de indic.& tor-
tur. quæst.49.num.81.ac de oppos.contr.
pers. test.quæst.55.num.144.Nicol.Ant.
Graffet.cons.82.num.38.

Inimicus: quia D. Ioseph operam
dedit, vt perfidus hic homo foriudi-
catus caperetur à Curia. Quid plu-
ra? Inimicus: quia iam dicebat Anto-
nius, quòd vltimo supplicio afficieba-
tur per D. Iosephum, cuius opera, in-
dustriaque captus extiterat.

Cum tot, tantisque delator hic sub-
88 sit defectibus; nec minimum ad in-
quirendum parit indicium. Quamuis
enim regulam, quòd particeps crimi-
nis de se confessus, de socijs interro-
gari non possit, *cap. cum Monasterium,*
1. de confess.l.quoniam liberi, 11. C.de
*test.*coarctent omnes II.CC.præsertim
in immanissimo læsæ Maiestatis flagi-
tio, *ex cit. cap.cum Monasterium,l.1.§.*
Diuus, ff. de quæst. Faber in def.4.C.ad
l. Iul. Maiest. alijque à me adducti *in*
cit.rit.274.sub nu.98.vers.hanc tamen,
modò cum tortura deponat, *Fulgos.*
cons.137. Fab.defin.5.cit.tit.C.ad l.Iul.
Maiest. post alios Ego *in mem.rit.274.*
sub num.98.& num. 107. quæ quidem
tortura non leuitèr danda: sic enim
tortus non dicitur tortus, *Batard. ad*
Clar. quæst.21.num.54.Boceri de crim.
*læs.Maiest.cap.4.*Vnanimi tamen sensu
concludunt, id procedere, dummodò
alios non patiatur defectus, ex quibus
omninò oritur inhabilitas, etiam in
exceptis, *Marsil. Cranett.* & alij apùd
Auum meum ad Gramm. decis.34.ex n.
*16.*quos laudo *in mem. loc. num.109.*
89 Inde testis, qui fortè alioquin esset
habilis, si plures habeat ineptitudines,
prorsùs reijcitur, etiam si propter sin-
gulos non posset repelli à testimonio;
& admissus nil probat, nullumq; facit
indicium: & hanc conclusionem om-
nium consensu receptam præconizat
Io: Bapt. Ciarlin. controu. forens. cap.
116.num.37.& cap. 83.num.4.& alij à
me adducti in *cit. rit. 274. num. 109.*
exemplum ponentes, vt in casu, quo
admittitur testis pauper, si sit simul fa-
mulus, reijciatur; idem de paupere si-
mul, & affine; de socio criminis periu-
ro; de socio criminis, & muneris, &c.
atque ità conclusum inter multos sa-
pientes, scripsit *Afflict.p.1.Const.Regn.*
*rub.37.num.34.*in crimine læsæ Maie-
statis, quòd passim alij dixere, *Plotus*
post alios *in l.si quando, num. 144.Gi-*
gas de crimin.læs.Maiest.lib.1.tit.quom.
& per quos crimen læsæ Maiest. prob.
quæst.7.num.5.& duos tantùm suffice-
re in testem defectus, vt nullum ex eo
oriatur contrà nominatum indicium,
pro indubitato tradunt *Io: Turrius*
consil. crim.diuers.81.nu.65.lib.4.Bur-
sat. cons. 239. num. 42. Mars.cons.74.
num.23.Gramm.cons.crim.35.num.27.
cons.38.num.8.cons.61.num.3.cons.70.
num.7.& voto 34.num.8.& 9.Farinac.
cons. 261 num.8. etiam in delicto, de
quo est sermo, ex *Gig.& Bertaz.Consil.*
Prat.resp.crim.23.num.30.

Quod enim vnica nequiret operari
90 suspicio, operantur multæ, *l. non epi-*
stolis, l.non nudis,C.de probat. Imò, ne-
que à tortura testem tam multiplici
ineptitudine detergi, asseuerant *Ber-*
taz. cons. 71. & filius in addit. lit. N.
Osasc. cons.65.ex nu.32.Farinac.quæst.
43.num.178.& alij penès *Prat.respons.*
crim.23.num.28.Gratian.decis.Marche
240. nu.9. Borrel.p.2.sum.decis.tit.15.
de test.reprobat.num.343.

Easdem ob causas, nec vlla ratio
habenda est de Francisco Griscio;
quem, rumor est, fuisse examinatum,
quippè, qui homo est pessimæ vitæ,
foriudicatus, cum interfecerit anno
1670. Antoninum Perotta adiutus,
duobus suis fratribus, qui etiam
fuerunt foriudicati. Et vnà tan-
dèm, vix audito Messanæ tumultu,
ouantes illuc commigrarunt: Fran-
ciscus præsertim, qui, quasi arrepta
oc-

occaſione, illicò ſe lectæ cuiuſdam manus perduellium ductorem fecit; deindè verſutus rimabatur Gallorum geſta, quæ referret Comiti Barbò: & eodem tempore, quæ fiebant à Comite Barbò ſpeculabatur, quò ea referret Gallis. Homo Franciſcus, vt norunt omnes, acerrimus D. Ioſephi hoſtis, famoſus pirata; qui eo belli tempore duabus nauibus ducens ſocios ſibi Gallos, ac Meſſanenſes, apertiſſimè prædabatur, quicquid noſtratum ſibi obuiam erat; duo millia præſertim ouium in Rhegij otis, & fouea (quam dicunt) S. Ioannis. Et nouiſſimè in hac Vrbe Neapolis de pluribus rapinis inquiſitus, vt cuiuis Ciuium compertiſſimum eſt.

Itaque dicat, quod ſibi libet, homo huius notæ; nulla enim fide dignus eſt; vna eius geſta abſque alia ope ei fidem infirmant. Quis enim vnquam tàm amentiſſimus fuiſſet, vt homini, tot proditionibus famoſo curas, vel priuatas, vel etiam publicas, & de Statu, benè creditas exiſtimaret, vel non timeret coràm ipſo aliquid operari? *Stultum enim eſſet*, inquit *Boſſius de indic. num.155. rem tam magni momenti palàm agere, & mandatum, quod in cubiculo dari poteſt, in platea committere*, cui addo *Ondend. & Eugen.* apùd *Centolin. ad Farinac. conſ. 102. lit. C.*

91 Inuerisimile enim dicitur, quod non conuenit cum natura; vt ſi teſtis dicat, ſe aliquid audiuiſſe, quod vt plurimùm coràm multis dici non ſolet, ex *Bal. Boſſ. Tiraquell. in præfat. ad l. ſi vnquam, C. de reuoc. donat. num.58.* Quis tam ſtolidus, vt nè formidaret, tam infeſtiſſimo prædoni, ac piratæ bona ſua, ac opes detegere, eique furandi fortaſſe occaſionem præbere. Et ſi *Scipio Gentilis lib. 2. de coniur. pag. 198.* monet omnes his verbis: *Neque enim conſilia cõmunicare potes cum quoquam alio, quàm cum ijs, qui vel tibi ſunt fideles, adeòque promptè pro te mortem obire*, & inferiùs: *Nam inſignem oportet ergà te amorem eſſe, nè timore periculi deterreantur; nunquàm enim de illorum ſingulari amore ergà te certus eſſe potes, niſi per experientiam; eademque in hiſce quidèm rebus periculoſa eſt.* Quo pacto credendæ res fuiſſent ab ineptiſſimo quoque huiuſmodi homini, qualis eſt Franciſcus Griſcio?

Cœteris teſtibus fortaſſe examinatis, qui ignorantur, nequit vſque adhùc dari reſponſio; neſcitur enim, quid dixerint? licèt D. Ioſeph nixus ſua innocentia compertiſſimum habeat, manu teneat, nihil penitùs eos depoſuiſſe; vel ſi quid fortè depoſuerint, id minimè ſibi nociturum, exiſtimat; quia ipſimet Domini Iudicantes ex ſimplici lectura dijudicabunt, eſſe eos falſos, corruptos, viles, & omnimoda, quæ poſſit mente concipi, ineptitudine refertos.

Monet propterea Princeps *Poli-*
92 *bius lib. 4. hiſtor. fol.* 404. ex ſententia *Arati ſenioris*, nè quicquam temerè credant; ſed ſi quando aliquid contrà aliquem deferetur, perpendant ſedulò rem ante, quàm habeant delationi fidem: hoc enim ſummoperè Regnantes decere. Vtebatur hoc monito ille, Regum norma, Alphonſus de Aragonia, huius Regni Primus Rex, qui certior factus à Ludouico Podio ex Vrbe, Ritium ſuorum peditum ductorem, occupatis quibuſdam Oppidis, velle ad hoſtes deficere, quamobrem non abs re foret, ſi ille vinculis iam conſtringeretur, re adhùc integra, & in exordio ſuæ voluntatis: *Malle ſe*, reſpondit, *à ſuis prodi, damnoque affici, quàm de illo vnquàm minùs confiſum videri; Deſciſcat Ritius, vt lubet; ſe nunquàm de beneficiarijs ſuis tale aliquid, niſi comperto ſcelere, eſſe crediturũ*: vt ſcribit *Anton. Panhor. lib. 3. dictor. & factor. Reg. Alphõſi, n. 14.*

Hoc rimentur Iudices: teſtium
93 nempè qualitatem, eorumque fidem diligenter examinent, Iura clamant; eorum enim deferunt arbitrio, præſertim *Diuus Hadrian. in l. in teſtibus, 3. §. ideòque, ff. de teſtib.* qui Viuio Varo Legato Prouinciæ Ciliciæ reſcripſit: *Tu magis ſcire potes, quanta fides habenda ſit teſtibus.* Qua porrò ſolertia, qua nimia ſedulitate Iudicem in ex-

exploranda testium fide, opus est, vti
potissimùm in eiusmodi flagitio, quod
sæpè, ait *Gigas de crim. læs. Maiest.* §.
vidimus, quæst. 16.*num.*1.*Decian.tom.*
2.*lib.* 7.*cap.* 3.*num.*17.ab æmulis, &
inimicis falsò impingitur; hoc maxi-
mè seculo, quo conuenit illud, *Nus-
quam tuta fides*, alterumque relatum à
Sese tom. 3. *decis.*302.*num.*3. *Dadmelo
articulado, que yo os lo darè prouado*; &
ingemit religiosissimus *Reg. D.Carolus
Tapia de iur.Regn.lib.*3.*de appell.prag.*
4.*num.*1. *Tanta est mentiendi facilitas,
tanta delinquendi in hoc Regno procli-
uitas, vt Iudicantes debeant maxima
cum prudentia cernere, qualis, quisuè
sit testis, qui examinatur?* nec non *An-
naus Robertus rer. indic. lib.* 1. *cap.*13.
*pag.*226.*in fin. Hoc enim seculo tanta
est falsorum testium frequentia, vt mul-
tò tutiùs sit non accusari, quàm inno-
centiam dubio probationum, & iudicio-
rum euentui committere.*

O vtinam adesset in iudicio Igna-
tius Pasqualone; quem missum Mes-
sanam à D.Iosepho fuisse, commentus
est falsus delator. Ille posset ritè pan-
dere, nùm, quando, & cùr Messanam
iuerit? Ille posset veritatem huius rei
Sole clariorem reddere; Ille præsti-
gias hascè omnes elidere, dolosque
Antonij retexere. D. Ioseph, licèt ad
hoc non esset obstrictus, cum nullo
94 Iure teneatur ad alienum delictum,
vel Reum exhibendum, quando esset,
cum nec pater exhibere cogatur filiũ,
nec vir vxorem, nec Dominus seruum,
nec Officialis famulum, nec mandans
mandatarium, &c. *Cap. Ecclesia*, vbi
*Gl. caus.*1.*quæst.*4.*tot.tit.C.ne vxor pro
marit. nè filius pro patre, l.penult.*§.*fin.
C.de noxal. l. si criminis, C. ad l.Iul.de
vi. Ias. cons.* 106.*vol.*4.*Capolla cautel.*
845. & 246. *Tep.st. decis.tit.*517.*Con-
cennarius lib.*2.*qq.ex cap.*13.*Raner.lib.*
1. *animad.pract.* 27. *Trentacinqu. va-
riar. resol.lib.*2.*tit.de arbitr.resol.*2.*fol.*
52.*Enenkel.de priuil.par.priuil.*9. Imò
pater feudatarius ad aliud non tene-
tur, nisi filium, Maiestatis crimine pol-
lutum, disiunctiuè, vel ad Dominum
deducere, vel à se expellere, iuxtà
Friderici Constitutionem *in cap.* 1. §.
*insuper si filius, de prob. feud. alien. per
Frideric.* ibi: *Insupèr si filius vasalli
Dominum offenderit, pater à Domino
requisitus deducat filium ad satisfacien-
dum Domino, vel à se filium separet*;
atque ità textum hunc intelligit *Re-
nat. Choppin.de legib.* dicens; *Feudum
patri beneficiario adimitur, si filium, qui
Dominum offenderat, ad hunc requiren-
tem non deduxerit, vel domo saltèm
non ablegarit*, cui addo *And.municip.
lib.*2.*tit.*4.*nu.*9.*pag.* (*mihi*) 258.quem
indistinctè adducit *Carol. Anton. de
Rosa ad Consuet.Neap.in consuet.si quis
habet, de alim.præstand.num.*27. Quin
95 etiam si Statuto caueretur, quòd
quis alterum teneatur sistere, semper
intelligendum est, dummodò sisten-
dus non recesserit, secus ad impossibi-
le obstringeretur, vt ex *Bal.in l.obser-
uare*, §. *proficisci, de offic. Proconf. &
Catald. de Homod.quæst.*278. concinnè
arguit *Gaspar Thesaurus lib.* 1. *quæst.
forens.* 83.*num.*10. Qua sanè ratione
detineri poterit in carceribus D. Io-
seph eo colore, quòd non reperiatur
Ignatius Pasqualone, cum quo nil pe-
nitùs commune habet? Attamen ni-
hil prorsùs intentatum D.Ioseph reli-
quit, vt posset habere notitiam, vbi
nàm gentium is reperiatur. Oporte-
bat illum capi statim, vt fuit facta ab
Antonio falsa illa denunciatio. Mora
ei dedit tempus abeundi, & fugiendi.
Fortassè, vbi aures Ignatij tetigit fa-
cta delatio, quamuis innocens, per-
territus certè nomine criminis oppo-
siti, quòd contraxerat cum hoste, vel
quòd profectus eo tempore fuerat
Messanam, ex qua sola profectione
pœnas grauissimas ritè poterat time-
re, fugam arripuit. Metus enim car-
96 ceris, & calumniantium perfidia con-
stantes etiam viros deterret: *Inno-
centes quandoque*, ait *Grenius tribun.
reform. cap.*6. *in fugam traxit vehemẽs
instituta accusationis suspicio, aùt insti-
tuenda metus*, qua de re *Crus. de indic.
p.*1.*cap.*11.*Clar.& Odd. quæst.*21. Ip-
semet Dominus Fisci Patronus sua
ingenuitate testetur, an omiserit dili-
gen-

gentias vllas, vt hunc Ignatium Paſqualone reperiret? Quas huius Regni, finitimorumque Vrbes, loca, oppida, imò & angulos ſuo zelo ductus non perquiſiuit? omnes ſanè; quò eius ſolertia non penetrauit, vt poſſet noſſe, ſicubi moram traheret, vt compertum haberet, ſi quà pertranſiſſet, ſuæ diligentiæ vires intendit per multos, & multos menſes; Et etiam ab hoc Excellentiſſimo Prorege literas obtinuit (vt circumfertur) ad Excellentiſſimum Siciliæ, vt ſedulò inquireret, an talis quidam Ignatius, cuius effigies ab eodem Antonio conficta mittebatur, viſus aliquando fuiſſet Meſſanæ tempore tumultus. Ipſemet Dominus Fiſci Patronus dicat, an potuerit poſt tot diligentias eum reperire? quæ reſponſa ab ijs, ad quos miſſi de eo ſunt nuncij, habuerit?

Eliminat omnem ſuſpicionem de-
97 niquè, & crimen huiuſmodi tàm turpe, tàm nefandum, alienum profectò ab hoc Viro oſtendit familiæ Francopertæ Nobilitas, ex antiquis Pentidactoli Dominis apùd Brutios, origine Hiſpanis; huius etenim familiæ primos aduenisse, plerique volunt ex Cathalonia, Regem Alphonſum ſequutos, vt teſtatur *Conſil. Marc. Ant. Morra in hiſtor. famil. de Morra, pag. (mihi) 76. à terg. verſ. de Antonio non aliud;* quæ iuncta conſanguinitate cum Regni Nobilibus, vixit ſemper ea, qua Nobilem decet, obſeruantia in Regem. Optima autem Auorum qualitas ad vitam cum laude traducendam poſteros conſueuit vrgere, atq; impellere. Sicuti enim arboribus felici ſolo conſitis praui minimè feruntur fructus; ità ſanè ex ſpectatiſſimis parentibus minimè gignuntur filij, qui ad mala deflectant, *Io: Arze ab Otalor. de Nobil. Hiſpan. p. 2. cap. 3. nu. 15. Specul. in proœm. ſpecul. verſ. cæterùm, Napod. Sebaſt. in Conſuet. Neapol. & ſi teſtator,*
98 *verbo diſponere.* Laudabilia maiorum geſta facem ferè præferunt iunioribus, vt laudabilitèr agant *Alberic. de Roſat. in l. 2. §. omnia, C. de vet. iur. enucl. Eorum,* ait *Io: Steph. Menoch. lib. 3. polit. cap. 3. nu. 9. qui verè Nobiles ſunt, mores mitiores eſſe ſolent, liberali educatione humanitatis cuiuſdam ſuauitatem inſtillante; & conſentaneum eſt, meliores eſſe natura Nobili in genere, quàm ignobili.* Quia vt ex homine homo, ex belluis bellua, ſic ex bonis bonum gigni, putandum eſt, *Ariſtoteles lib. 1. polit. cap. 4.* ſequitur *Ioannes Antonius Viperan. in orat. de ſcriben. vit. viror. illuſt.* dicens: *Mores quoſdam gignit generis, ac ſeminis ſtirps; vtque fructus à ſeminis, ſic à generis bonitate, res quidem commendatur.* Iiſdemque adhærens *Caſſiodor. lib. 8. epiſt. 16. Similitudinem,* inquit, *ſuorum felix vena cuſtodit: quando pudet delinquere, qui ſimilia nequeunt in ſuo genere reperire. Hinc eſt, quòd meliùs agnoſcitur, elegiſſe nobilem, quam felicem; quia iſte commonitus, per veterum ſe facta cuſtodit, ille exemplum non habet, niſi quòd fecerit;* & clariùs idem *Caſſiodor. l. 3. epiſt. 12. Prouidentiæ ratio eſt, in tenera ætate merita futura tractare, & ex parentum virtutibus prolis iudicare ſucceſſus; quia bona certa ſunt, quæ fidem ab exordio trahunt; dùm origo neſcit deficere, quæ conſueuit radicitùs pullulare.* Natus propterea ex patre, qui Regi fidelitatem ſeruauit, fidelis ipſe præſumitur, *l. libertis, 2. col. C. de oper. libert. Aud. Barba. conſ. 34. 1. vol. Alberic. Brun. conſ. 13.* lepidè *Gram. dec. 18. n. 1.*

Reclamirant iſtis ſuſpicionibus vi-
99 ta D. Ioſephi, quàm honeſtiſſimè hactenùs acta, optima eius fama, & qualitas. Vita bona ſuperiori ſuſpicio omnis diluitur. Spectanda ſiquidem ſunt præterita; ex ijs enim præſentia metimur, *Quintilian. lib. 5. inſtit. orat. cap. 10. Nec poteſt quiſquam noſtrum ſubitò fingi, nec cuiuſquam repentè vita mutari; aùt natura conuerti; nemo repentè fit ſummus, nemo repentè turpiſſimus,* ait *Cicer. pro Publ. Syll. Hipp. de Marſil. in l. maritus, num. 39. cum ſeqq. ff. de quaſi. Surd. conſ. 245. nu. 49. vol. 2. Menoch. de præſ. lib. 5. præſumpt. 32. num. 2. Tiraq. de pæn. temper. cauſ. 51. num. 156.* Habitus ex frequentatis actibus acquiſitus, eſt qualitas, quæ dif-

difficilè mouetur; & ficuti ex habitu virtutis homines probi fiunt, ità ex habitu aliquo mali fiant, oportet, *Sebast. Foxius in annot. ad Platon. in 4. p. Timai pag. 463*. cum contrariorum eadem fit disciplina. An bonus sit hodie D. Ioseph, parentum æquè filius, ac æmulator, timensque Deum, ac Regem, agnosci potest argumento, si bonus ante existimatus est.

Cum Q. Metellus repetundarum
100 accusatus suam causam diceret, & circumferrentur scriptæ tabulæ, vt eius innocentia Senatoribus ostenderetur, totum Consilium ab earum contemplatione oculos auertit, nè de aliqua re, quæ in illis relata erat, videretur dubitasse: *Non in tabulis, sed in vita Q. Metelli argumenta sincerè administrata Prouincia legenda sibi Iudices crediderunt*, ait *Valer. Max. lib. 2. cap. 5. de Maiest. in princ.* *Siquidem omnibus in rebus, quæ grauiores, maioresque sunt, quid quisque voluerit, cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandum*, ait *Cicero pro P. Syl.* iterum *pro Sylla num. 79. Hoc maximè interest, non ex libidine, aùt simultate, aùt leuitate testium, causas honestorum hominum ponderari, sed in magnis disquisitionibus, repentinisque periculis, vitam vniuscuiusque esse testem*. Idemq; *Cicero pro Cluent. Proinde, vt est opinio de cuiusque moribus, ità quid ab eo factum sit, & non factum, existimari potest*. Hoc Consulti magni fecere, *Modestinus in l. desertorem, 3. §. sed si ex improuiso, ff. de re milit.* ibi: *Inspecto vita eius præcedenti actu*; *Menander in l. non omnes, 5. ff. de re militar. & in §. à barbaris*, eiusdem *leg.* iunctis, *l. penult. C. de Princip. agent. in reb. lib. 12. cap. in primis, 2. quæst. 1. Menoch. cons. 283. num. 16. Gilmannus tom. 2. votor. Camer. Imper. vot. 6. num. 10. p. 2.* ibi: *Sed habetur ratio antè acta vita, & si bonus miles ante existimatus est, & Bartolus in cit. l. non omnes, vita ante acta*, exponit, *si homo est similia facere consuetus*; Diuus Gregorius *lib. 11. epist. 50.* rescripta *in cap. in primis, 2. quæst. 1.* Ioanni defensori, eunti in Hispaniam, ità fatur: *Si verò de crimine Maiestatis dicitur accusatus, nec ipsum de eo credendum fuit; si vita, vel opinio eius talis ante non extitit*; Tandèmq; ad rem idem *Modestinus in l. famosi. 7. §. hoc tamen crimen, ff. ad l. Iul. Maiest*, aduertit his verbis: *Nam & persona spectanda est, an potuerit facere? & an ante quid fecerit?*

An potuerit facere? Quis? Vir vnus, qui habet feudum tam exiguum, oppidumque tam paruum, vt vix nonaginta lares, seù foecularia enumeret; cui adhæret prorsùs nemo, quia inuident omnes, præstantiores nempè, pares ei æquè, atque inferiores. At quænàm inuidiæ causa? Erat Baro Cosoleti; conatus est, se se ad aliquid aliud attollere, atque à Serenissimi Regis nostri largitate obtinuit sibi titu-
101 lum Principatus. Hinc prima mali labes. *Insitum est*, ait *Tacitus histor. lib. 2. mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem agris oculis introspicere; modumque fortunæ à nullis magis exigere, quàm quos in æquo viderunt*. Hinc nonnulli titulis decorati, etiam qui ante adamarunt D. Iosephum, nunc Principem Cosoleti sibi parem cœperunt odisse. *Est hoc commune vitium*, inquit *Æmilius Probus in Chabria, vt inuidia gloria comes sit; & libentèr de ijs homines detrahant, quos emergere videant altiùs*. Hinc ægrè ferre pares, videntes D. Iosephum noua dignitate fulgentem: *Similis*, clamat *Aristoteles lib. 2. Rhetor. inuidet simili, si in hoc, quod similis, vnus excedit alium*. Hinc inferiores æstuare inuidia; semper enim summa petit liuor, vt rectè dixerit *Cicero*: *Inuident homines maximè paribus, aùt inferioribus, cum se relictos sentiunt, illos autem dolent euolasse; sed etiam superioribus inuident sæpè vehementèr; & eò magis, si intolerabiliùs se iactant; & æquabilitatem communis iuris, præstantia dignitatis, aùt fortunæ sua transeunt*.

Et an ante quid fecerit? Nihil aliud certè, quàm more suorum Maiorum in omni re, quæcumque fuerit oblata, osten-

ostendere, quàm concupierit suo Regi deseruire. Ità properante iam olim ad Oppidum Castrimaris Duce Guisio Gallicæ classis Præfecto, vix secūdum, vel tertium fortasse supra decimum annum agens, prima sub Duce Belfortis armorum in Ciuitate Rhegij Gubernatore, suæ militiæ rudimenta pro Inuictissimo nostro Rege posuit: prout testatur D. Hieronymus de Luna, ad quem Baronum gentes dirigebantur.

Exardescente nuperrimo Messanæ bello, D. Ioseph dicto audiens Dom. F. D. Io: Baptistæ Brancacij, summi in Calabriæ finibus militum Tribuni, paratus fuit, hostes Gallos, irrumpere conantes in Rhegij oram depellere; prout exploratam non sine animi admiratione, optimam D. Iosephi voluntatem testatam esse, voluit idem D. Io: Baptista Brancacius.

Atque, vt reliqua eius gesta pro Rege nostro omittam, cum fœdè deseruisset nostras Rhegij excubias, ille Caput exulum, Franciscus Falconius cum altero, & viginti socijs, vt iterum exulem vitam ageret, D. Ioseph desertorem cum socijs continuit, compescuit, eosque ductos constituit coràm eodem Comite Barbò; quamobrem Excellentissimus noster Prorex, die 20. Februarij 1681. scribere ei dignatus fuit.

At quando, vel cœteræ omnes, quæ perpensæ sunt qualitates, deessent; vna hæc esset instàr omnium: nempè, quòd D. Ioseph vltrò, nulla militum turba circundatus, nullo præsidio custoditus, vix accepto mandato à Scriba Dom. Consil. D. Didaci Galiani, venit Neapolim, & se se constituit in iudicio, memor eius, quod cecinit *Horat. epist. 1. ad Mecan.*

Nil conscire sibi, & nulla pallescere culpa.

102 Poterat quidèm in remotissimis ab Vrbe Neapoli oris commorans, fuga sibi consulere, si timebat aliquid, vel leue; quia Reus à Græcis dicitur φεύγων, quòd facillimè fugiat; & celebre est illud Alcibiadis effatum apùd *AElian. var. histor. lib. 3.* qui cum ab Atheniensibus ex Sicilia in iudiciū vocaretur, abdidit se: *Stultum esse reum, licèt iniustè accusatum,* inquiens, *qui, cum liceat fugere, quærat absolui, & liberari*; & percunctanti, *non confidis Patriæ de te ipso?* respondit: *Nè matri quidem; nè fortè ignorans pro calculo albo nigrum ferat, Plutarch. in Alcib. Gothof. ad l. properandum. C. de iudic.* & dixi *in rit. 28. nu. 15. lib. 1.* Ideò dicebat Plautus *in mustellaria, actu 5. scen. 1. Nescis tu, quàm meticulosa res sit, ire ad Iudicem*, de quo *Anast. Germon. lib. 1. de sacror. immunit. cap. 15. num. 3.* propterea quòd *omnes, quorum in alterius manu vita posita est, sæpiùs illud cogitant*, vt indicat *Cicer. pro leg. Manil. quid possit is, cuius in ditione, ac potestate sunt, quàm quid debeat facere.* Imò aliquando prudentis est discedere, & innocentiæ nequaquam in nihilo detrahitur, iuxtà *Taciti* dictum *lib. 3. annal. Relinquendum rumoribus tempus, quo senescant; plerumqiinnocentes recēti inuidia impares.*

103 Atquia *bona conscientia prodire vult, & conspici, Senec. epist. 97. nullinsque oculos fugit, D. Hieronym. lib. 2. epist. 9. Anna. Robert. lib. 1. rer. indic. cap. 10.* sicuti *habet, nescio quos, meni scelerata carnifices, Paccatus in Panegyr. ad Imper. Theodos.* venit D. Ioseph spontè Neapolim; & venit, inquam, nullo regio Administro, nulla custodia comitatus. Nonnè est hoc maximum omnium innocentiæ indicium? *Magna vit est*, inquit *Cicero pro Milon. conscientia, & magna in vtramque partem: vt neque timeant, qui nihil commiserint; & pœnam semper ante oculos putent; qui peccarint*, quem refert *Menoch. lib. 2. præsumpt. 91. in fin. & lib. 5. præsumpt. 48. num. 12.* Innocentiæ argumentum est, potuisse fugere, nec fugisse, ait idem *Menochius lib. 5. præsumpt. 48. num. 10.* quem sequitur *Drog. ad Clar. quæst. 21.*

104 Igitùr sicuti Iura contrà fugientes, præsumptionem constituunt, *l. lege Cornelia, 75. §. propterea, ff. de Syllan.* qua de re præcœteris *Dambouder. in prax. crim. cap. 10. num. 9. cap. 36. ex nu. 18.*

18. *& cap. 39. num. 7. Farinac. lib. 1. tit. 5. quæst. 48. Mascard. de prob. lib. 2. concl. 819. num. 1. Carpzou. in prax. crim. p. 2. quæst. 60. num. 28. & p. 3. quæst. 111. nu. 36. quæst. 120. ex nu. 60. & quæst. 140. num. 4.* sic & innocentiam non fugientium indicant, *l. qui sit fugitiuus*, §. 1. vbi *Bart. ff. de ædil. edict. Cramm. conf. crim. 29. num. 32. & conf. 61. num. 34. Decian. conf. 69. lib. 3. Triuis. decis. 13. nu. 44. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsump. 89. n. 37. Cõsil. Prat. resp. crim. 23. num. 81.* Inde *Marius Giurba conf. 13. num. 13. in fin.* clamitat: *Fatuus sanè ille esset, qui cum nocens sit, & reus criminis, vellet se priuare libertate, & in carceribus constituere, putans celare veritatem*; & *Bartholomæus Bertazol. conf. crim. 156. num. 19. vers. sextò concurrit*, scribit: *Concurrit, aliud indiciũ innocentiæ imputatorum, spontanea, scilicèt comparitio, quæ etiam tollit indicia contrà reum existentia*; etiam si de Maiestatis crimine agatur, itá perbellè aduertit *Andreas Alciat. conf. 353. n. 5. Suspicionem*, inquiens, *omnem eius, qui læsæ Maiestatis crimine fuit accusatus, dilui, si quando fugere potuit, non fugit*; adhæret *Menoch. lib. 5. præsumpt. 48. num. 10.* Optimum exemplum est apud *Lucian. de amicit.* de quo meminit *Menoch. lib. 5. præsumpt. 48. nu. 10. AErod. rer. iudic. lib. 6. tit. 12. cap. 14.* quosdam Demetrium nempè, & Antiphilum sacrilegij postulatos, carceribusque mancipatos, fuisse à Præside absolutos ob id; quia, cum è custodia, vndè alij aufugerant, euadere potuissent, non euaserint.

Proindè si veritas paritèr, atque
105 æquitas est summoperè, in Principis Concistorio presertim attendenda, *Rodeic. de Xuarez. conf. 3. num. 36.* cum non veritas iudicijs subsit oporteat, sed iudicia veritati, *Io: Corras. lib. 4. miscell. iur. ciuil. cap. 20. num. 8.* & æqui, bonique Iudicis sit, optare, vt Rei suis defensionibus potiùs delicta, quæ vera sunt, eludant; quàm vt improbi, scelera, quæ verè non sunt, impingant; quod videtur etiam sensisse *Cicer. in orat. pro Cluent.* dicens: *Sed in tanta difficultate, illa me res tamen, Iudices, consolatur, quòd vos de criminibus sic audire consueuistis, vt eorum omnium dissolutionem ab Oratore quæratis.*

106 Si sunt præsumptiones Reo fauentes amplectendæ à Iudice prorsùs ad exclusionem delicti, *Hippol. in l. 1. §. si quis vltrò, col. 4. de quæstion. Neuizan. lib. 5. ex num. 116. in sylu. nupt. Butr. in cap. fin. num. 2. de purgat. canon.* & sæpè sæpiùs vincitur Fiscus, (gloria Principum, *Plin. ad Traian. Cassiodor. variar. lib. 1. epist. 19. & 22. & lib. 4. epist. 33. Marc. Mantua singul. 488. num. 1. Valenz. conf. 155. num. 1. vol. 2.* præcipuè Hispanorum *Saauedr. symb. polit. 21.*) Vndè *felix Respublica*, clamat idem *Saauedr. cit. symb. in qua causa Principis deterioris conditionis sunt.*

Iam in hac hypothesi D. Ioseph Francoperta exorat Excellent. Proregem, Dominosque Regiæ Iunctæ Iudices, vt nè vtantur in ipsum vlla clementia, sed rigore, eoque summo; ac si deprehenderint, vel leuissima labe pollutum, acerrimis quibusque supplicijs plectant. At verò si certè secùs, eiusdem Excellentissimi Domini amplitudinem, ac Iudicantium integritatem implorat, vt post tam diuturni carceris ærumnas ipsum tandèm innocentem declarent, omnique culpa
107 immunem; vt eam notam, quam intulit tam nefario titulo simplex captura, *l. 1. ff. de requir. reis, l. 1. §. diligens, ff. de seru. fugit. Simanch. in enchirid. indic. viol. relig. tit. 25. num. 3. Anchar. conf. 325. num. 2.* obliterent fauorabili decreto, tituli deletione, omnique alia ratione, quæ maximè sperari potest à Principe tam iusto, & magnanimo: *Neq; enim*, inquit *Symmachus lib. 10. epist. 47.* Imper. Theodosio, & Archadio, *ius fuerit, vt vna familia nouo opprimatur exemplo*; vt ea condigna suis fraudibus pœna perfidus nebulo puniatur, quia & Princeps, & Senatus Pop. Rom. Considium Aequum, & Cœlium Cursorem equites Romanos, quòd fictis Maiestatis criminibus impetiuissent Magium Cæcilianum Prætorem, mulctauerũt, *Tacit. lib. 3. annal. pag.*

pag. 120. & qua Præsbyter ille Veronenſis, qui de crimine Maieſtatis detulerat Nobiles Comitem Ioannem Paulum de Pompeis, & fratres, quòd tentauiſſent Ciuitatem Veronæ alieno dominio ſubijcere, comperta poſtmodum veritate, punitus fuit, vt teſtatur *Gigas in tractat. de crim. laſ. Maieſt. 1. p. §. vidimus, quæſt. 16. num. 2.* notans, dèlatorem fuiſſe laqueo ſuſpenſum; Comitem, & fratres, nedùm abſolutos, ſed muneribus donatos. Ità ſanè, & improbos à confingendis criminibus deterrebit ſupplicium, & amor Vaſallis fidelibus ad magis iugitèr, ſupraque vires deſeruiendum Regi animos ſuperaddet.

Hæc, vt iniunćto muneri ſatisfacerem, raptim ſcribebam, nonis Octobris 1681. *D. Carolus Petra, Reg. Conſil. iuſſu Excellent. Domini ad patrocinium electus.*

108 Diſcuſſa pleniùs re in Regia Iunćta, coràm doćtiſſimis Senatoribus, agnita Principis innocentia, fuit carceribus ſolutus.

Libet hoc in loco reſcribere Excel. D. Protegis reſcriptum, quo me generalem Aduocatum Reorum in eadem Iunćta conſtituit.

109 *Hauiendo inſinuado al Marques mi Señor la Iunta de Eſtado, que la cauſa, que en ella pende con el Principe de Coſolito, ſe halla en termino de ſeñalarle Abogado, ſe ha ſeruido S. E. nombrar à V. S. per reſoluer, lo ſea en las de mas, que en la Iunta ſe trataren por lo venidero, que lo neceſiten, no concurriendo legitimo impedimiento. De que me manda auiſar à V. S. para que, en eſta inteligençia acuda ſiempre, que fuere auiſado, pues à la Iunta ſe ha participado eſta noticia. Dios guarde à V. S. Palaçio à 9. de Iulio* 1681.

Don Iuan de Buſtamante.

Señor Conſeyero Don Carlos Petra.

110 Iniuria inſupèr fađa Magiſtratui acri pœna mulćtanda eſt, *Tiraq. de Nobilit. cap. 28. n. 1. Maſtrill. de indult. cap. 36. ex num. 1. Franc. Marc. decis. 34. num. 2. Cyriac. controu. forenſ. tom. 1. cap. 26. nu. 5. Menoch. de arbitr. caſ. 263. à num. 5. lib. 2. Farinac. de delict. & pœn. q. 17. n. 37.* & dixi in *rit. 5. n. 10. lib. 1.* etiam noſtris conſtitutionibus attentis: maximus enim honor illi haberi debet, *cap. vt debitus, de appellat. l. ſemper, ff de iur. immunit.* & in eod. *rit. 5. nu. 5.* indicaui, *Rota in Florileg. concluſ. 30.* improbans *Carauit. in eod. ritu 5. ſub num. 13. ac Capiblanc. de Baron. tom. 2. ſingul. 74.* arbitrantes, Iudicis arbitrio remittendam pœnam aduerſùs temerè non ſalutãtes Officiales, cum Iure pœna trium librarum auri ſit indićta, *l. 3. C. de offic. diuerſ. Iudic. l. in ſacris, 2. C. de proxim. ſacror. ſcrin. lib. 12.* & in Iunćta erećta ordine Excellen. D. Petri Antonij de Aragonia, Regni habenas tunc ſuſtinentis, me fiſci Aduocato exiſtente, fuit ad libellum

111 enixè reuocatum, qua pœna eſſet puniendus quidam Reus, (morte præuentus ante cauſæ exitum) qui libellum Principi contrà Magiſtratum falſum porrexit, nonnullis produćtis corruptis teſtibus? Vnde diſſerendum fuit, quid de his ſtatuere Iura? Inquiſiti Patronus dicebat, pœnam ca-

112 lumniæ non eſſe pœnam capitalem, ſed in ordinario delićto pœnam legis Memmiæ, in extraordinario pœnam extraordinariam, *l. 1. §. 1. ff. ad Senat. Conſ. Turpill. & l. 1 ff de calumn.*

113 Si verò agendum eſſet de pœna talionis, illam fuiſſe ſublatam, *§. pæna, Inſtit. de iniur.* Nec pœnam ſimilitudinis ſupplicij procedere de conſuetudine, de qua teſtatur *Conar. variar. reſol. lib. 2. cap. 9. Boſſ. tit. de calumn. Clar. §. fin. quaſt. 81. Menoch. de arbitr. caſ. 322.* ex pluribus.

114 Potiſſimùm: Quia pœna talionis eſt ſublata: Quia non ſe inſcripſit, nec iurauit ad pœnam talionis, prout requirit *l. fin. C. de accuſat.* Quia ſimilitudo ſupplicij non eſſet pœna capitalis: nam Magiſtratus non potuiſſet tali puniri pœna, nec alij, qui fuerunt calumniati. Et tandèm, quia de Iure pœna falſi non eſt capitalis, vt in toto *tit. ff. & C. ad l. Cornel. de falſ.*

Capitalem tamen pœnam audaćtèr imponendam ſuſtinui, & errore admo-

dum lapsum Patronum, Inquisitū tuentem ex §.*pœna, Instit.de iniur.* & cōsuetudine circa abrogationem pœnę talionis: nam quamuis dixerim in *Rit.47.lib. 1.* & *in Rit.298.hoc 4.tom.* & alibi talionis pœnam recessisse ab aula; perpēdebam tamen, quòd talis pœna est ipsa compensatio delicti, quam Philosophi contrapassum appellarant, & fuit de lege Veteris Testamenti, *Exodi cap. 2. Leuitici cap. 24. quæst. 12.* vbi *Alphonsus Tostati*, Hispanus, Episcopus Abulensis, *& in Exod. quæst.26. Leuit. quæst. 12. & Matthæ. cap.5.quæst.323.* qui magistralitèr docet, verba iudaicè intelligēda esse ad literam: est enim lex non simplicitèr iusta, oculus pro oculo, & vulnus pro vulnere; sed cum subscripta declaratione, ex sententia *Arist. in lib.5. Ethicor.lect.6.7.& 8.* vbi probat, virtutem legis non consistere in Arithmetica, sed in Geometrica; propterea reprobat Pythagoram, qui laudabat legem Moysis consistentem in contrapassu; sed debet consistere in æquilibrio: idest, si Princeps percutit, non esset iustum, quòd repercutiatur; nec si percutitur, sufficit repercutere, quoniam Arithmeticè numerātur personæ, & sic sicut vna est persona Principis, & vna est persona aduersa: æquilibricè non esset in numero, sed in qualitate, & capacitate, & sic per Geometricam fit contrapassus; ac in indiuiduo de Principe, & de Magistratu, vt maior sit pœna offendentis Magistratum, & Principem, quàm singularem personam, dicens, quòd debet mori, qui percutit Principem, & nō suffi.it repercutere. Vndè *Alphons. Tostati cit. in loc.* constituit has conclusiones.

Iustitiam talionis consistere non in
115 æqualitate rei, sed in æqualitate damni, & iniuriæ.

Pœnam talionis simplicitèr non esse iustam, sed per accidens.

Quando æqualitas est nedùm in rebus, sed in personis, & meritis, est iusta, etiam hodiè.

Inæqualitas personæ consistit in Principatu, & Magistratu.

Iudæi considerabant æqualitatem in re tantùm, non in persona, quia omnes erant æquales, & quia iudicabant ex sensu, & non ex intellectu.

Pari ratione cùm *lex XII. Tabul.*
116 induxit pœnā Talionis, vt pro membro rupto sit talio; Periti in suis temporibus quærebant de iniustitia illius legis, teste *Aul. Gell. Noct.actti.lib.20. cap.1.* vbi *Fauorinus* arguit aduersùs memoratam legem, & *Cæcilius* ex rationibus subtractis ab *Aristotele* probat iustitiam legis, & sic hucusque probata est iustitia talionis, atq; declarata, vt secundùm dignitatem personarum pœna sit eadem, vel grauior, & hoc voluit dicere expressè *Imperator in dicto §. Pœna*, vbi reiecta extimatione iniuriæ secundùm leges XII. Tabul. quo tempore propter veterum paupertatem extimabat in pecunia, subiungens, Prætores pœnas statuisse, & deinceps extimandas esse iniurias secūdùm qualitates personarum, quæ decisio est ad literam, & ad intellectum secundùm *Aristotelem*.

Nec suffragatur, se non inscripsisse
117 iuxtà *l.fin.C.de accus.* quoniā illa solemnitas de Iure positiuo, coràm Principe non est necessaria, & adeundo Principem, mentiendo cum falsitate, est in pœna, & in similitudine supplicij sine vlla excusatione.

Non officit, similitudinem supplicij
118 non ascendere ad pœnam capitalem: retenta enim doctrina *Aristotelis*, & decisione Cæsarea in dicto §. *pœna*, certè iniuria atrocissima in Officialem est pœna capitalis, tùm de Iure, tùm de Consuetudine.

De Iure: nam non requiritur, quòd Magistratus non puniendus foret pœna capitis; sed priuatione officij: quoniam certum est, fore amissurum ho-
119 norem, ac dignitatem, & istæ qualitates præferuntur vitæ, *l. isti quidem*, *ff. de eo, quod met.caus. gest.* & alibi æquiparantur, *l. iusta, ff.de mann.vind.* vbi *Io: Baptist. de Sancto Seuero* notat, & ibi additio *Boeri*, refert *Gerar.sing. 33.* fuisse in sententia, *l. vt vim*, excusare à pœna, quando quis defendit ho-

honorem, quia à pari procedunt, *Vin. dec.* 46.*n.*5. ac pluries diximus, & facit illa lex, ibi: *Vt vim, atque iniuriam propulsemus*, referendo vim ad personam, iniuriam ad honorem.

Minimeque releuat, quòd lex faciens mentionem de impostura, non taxauit pœnam Impostoribus; quoniam leges, quæ specificè loquuntur de Impostoribus non agunt de hoc, sed de alio, *l. fin. ff. de crimin. Stellion. & l.* 1. §. *Medicos ff. de vari. & extraord. cognit.* ac *l.* 4. §. 1. *de ædilit. edict.* vbi *Bud. in annotat. & Brixon. de verb. signif. verb. Impostores*.

Sed concurrentibus circumstantijs,
120 impostura in Magistratũ fuit semper pœna capitalis, sicut offensio in personam, de qua est *l.* 1. *ff. ad l. Iul. Maiest. & l. quisq; C. eo d. tit.* quæ licèt sermocinetur de læsione corporis, eadem est in læsione honoris.

Exempla sunt in Testamento Veteri de Mardocheo, de Senibus Susannæ, apùd Gentiles, *Diod. sicul. histor. lib.* 4. *cap.* 4. & in benè moratis Prouincijs, *Sot. de Iust. & Iur. lib.* 5. *q.* 5. *art.* 4. *Bald. in l.* 2. *C. de his, qui latr. vel alijs crim. reos occultant*, refert, Perusij fuisse quemdam decapitatum, quòd Officialem accusauerat de corruptela, *Clar. q.* 81. ac *Franc. de Aniles in proœm. c. Prætor. n.* 7. notat, suspendi fecisse quemdam hominem nigrum, ex quo expilauerat barbam Alguzelo, eique fregerat virgam Iustitiæ, cumulando etiam, quòd erat homo seditiosus, & raptor mulierum, & dicit se motum fuisse, ex doctrina *Bald. in l. data opera, C. qui accus. non poss. & Bonifac. de Vitalin. in tract. de malefic. in tit. quib. ex caus. poss. ad mort. condemn. in* 2. *col.* dicentium, quòd potest vltimi supplicij pœna puniri is, qui manus intulit suo Centurioni, & idem esse in Potestate, & Capitaneo, per argumentum à simili *in l. Milites*, §. *reuertens nullos, ff. de re milit. Boss. tit. de Off. corrupto, nu.* 37. dicit, pro calumnia contrà Officialem esse pœnam mortis, ex *text.* §. *ex diuerso, in Auth. vt Iudic. sine quoquo suf. fiant*, vbi mulctatur Officialis de corruptela; sed grauiùs punitur, qui falsò illum accusat, vbi *Glos.* nectit, pœnam esse parricidij.

Ac dispositio *text. in l. fin. ff. de in-*
121 *iur.* atque *Glos.* effatum in famoso §. *in summa*, fuit extensa in casu iniuriæ contrà Officiales, ex *Bossio in sua prax. tit. de iniur. num.* 30. *Reg. de Marin. ad Reuert. decis.* 50. *num.* 3. etenim ob verba iniuriosa prolata in Consiliarium Antonium Orificium absentem, fuit quis deportatus, & nonnulli fuere in voto mortis naturalis; & demum ob non obseruatam deportationem fuit capite mulctatus; & per alapam in rixa in Iustitiariũ Annonæ, qui caret imperio, ac gladij potestate, & est subiectus alijs Superioribus Magistratibus, quidam Doctor fuit decapitatus, *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit.* §. 2. *num.* 14. de quo memini in *rit.* 5. *nu.* 10. *& Reg. de Marinis ad Reuert. decis.* 50. *sub num.* 3.

Annis non longè decursis in vna ex Ciuitatibus huius Regni, quidam inquisiti pro re nõ graui, ausi fuerunt, in ludicram scenam laceris, immundisq; indumentis, ore retorto, blesoque idiomate, verendas Præsidis, cœterumque Ministrorum Regiæ Audientiæ personas inducere, mimicè, scurrilitèrque agere in contemptum dignitatis Magistratus. Et ijs, quorum opera, Regi Maiestas, Reipublicæ ocium, priuatisque tranquillitas seruatur incolumis, ad risum excitandum in scenicis ludis per vilipendium histriones abusi sunt. Quamobrem fuerunt ij citati ab eadem Regia Audientia ad informandum, & capitula. Deinde Princeps, summa clementia, ac bonitate, gratiam ipsis impartiuit. Equidèm aliquando vera est iustitia delinquentibus misereri, *text. cap. vera iustitia, distinct.* 45. & *text. in cap. licet*, subsequitur, plus ergà corrigendos agunt beneuolẽtia, quàm seueritas; plus cohortatio, quàm comminatio; plus charitas, quàm potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, & sine peccato viuat: de qua Principis clementia dixi in *rit.* 265. *nu.* 21. *& in rit.* 274. *ex n.* 93. *Mat-*

thàn côtrou.74.n.15.& côtrou.75.n.22.
Cum accessisset M. C. Iudex capturus D. Ferdinandum de Touar in atrio cuiusdam Generalis Nauium sui consanguinei degentem, hic in Iudicem contumelijs oneratum strinxit ensem, idem omnibus alijs facientibus, qui in atrio aderant ex industria, ipsoque Generali de futura captura non inscijs, fugam arripiens confugit ad Ecclesiam, cumque renunciatum de hoc esset suæ Excell. mandauit, vt hac super re caperetur informatio; qua capta, Prorex motus Iustitiæ zelo, ferri iussit captum Generalem in Arcem Caietæ, quaque maxima posset diligentia fieri, à M.C. vlteriùs procedi. Quamobrem citatus dictus Antonius, & ad informandum, & ad capitula, ac deindè ad foriudicandum, me in M.C. Consiliario Decano referente, eius Pater duas proposuit nullitates. Prima: Antonium scilicèt esse Militem, atque adeò non subditum M. C. de quo indiuidualitèr scripsi in *rit. 269. num.26.lib.3.* Altera: nempè, crimen non esse capitale.

Cumque ageretur de causa in Col-
122 laterali Consilio, coràm quo iusserat Sua Excell. vt M.C. ferret suffragia, referente D. Consiliario D. Iosepho Ledesma, integerrimo, præclarissimoque Viro, re pleniùs discussa, dictum fuit, sub 10. Octobris 1677. *Nullitates non obstare*, non quia crimen esset læsæ Maiestatis, at maximè quia iniuria erat atrox, & ratione loci, & ratione personæ: cum nulli dubitandum esset, arbitrium Iudicis posse extendi vsq; ad mortem. Addebatur, causam esse magni exempli, summumq; exigere rigorem, & non semper clementia Principem vti debere in mulctandis delictis, *Senec. ad Neron.* dicit, veniam esse iniustam, minimèque licitam: ignoscendo enim malis, bonos perditos ituros, & indicat *text. in cap. est iniusta, 23. quæst.4.* & propterea *Io: Rodin. in tract. de Maiest. Princ. verb. Ad clementiam, num.14.* tres nectit terminos, videlicèt, Clementiam, Misericordiam, & Veniam, quam semper dicit esse illicitam, prout etiam illicitam Misericordiam nectit, si simplicitèr, non autem cum seueritate mixtam intelligas.

Est tamen læsæ Maiestatis crimen
123 in primo capite offensio in Regis Consiliarium, vt declarauit Regina Ioanna I. sub die 15. Octobris 1350. tempore Andreæ de Iserniæ, feudistarum Euangelistæ, quem perperàm nuncupat, Ioannem de Isernia, *Tasson. de antephat. vers. 3. obseru. 3. num. 503.* ex *Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. glos. 1. num.5.* etiam si priuato odio aduersus opinionem ipsiusmet *Isern. in Const. vt participatio*, sicut aduertit *Gizz. ad R. Capyc. Latr. decis.169.n.22. Cons. Staiban. lib.1. resol.100. ex n.206. in obser.* ac diximus in *rit. 273. ex nu. 27. lib. 3.* & pertractat *Farinac. quæst. 17. num.36.* multos perstringens casus; contrà quos facientes libellos famosos in hoc crimen incurrunt, & alijs relatis, notat *Mattheù de re crimin. contr.74.n.15.p.2.* nec non *Io: Baptista Gargiar. de libell. famos. cap.10. Muta ad prag. tit. 40. de pœna, edent. famosos libellos num. 39.* Nec sine ratione M. C.V. ac S. C. extendere arbitrium ad mortem naturalem pro iniuria atroci illata in illũ Officialē per alapā, alijsq; in casibus: nam II. CC. antiquiores, & moderniores hanc sustinuere aleam, sicuti præcœteris fuerunt *Bald. in tit. feud. de Pace Iuram. firm. §. Iniuria, l. de Anan. in cap. Inquisitionis de accusat.* nec non *Felin. in cap. ex literis, num. 25. de constitut.* vbi *Dec. Paris de Puteo de sindi. ver. pœna, ver. an si circa principium, Ias. in l. 1. C. de precibus Imp. offer. 1. not. & in l. qui iurisdictionem, num.3. ff. de Iurisd. omn. Iudic.* & post alios, *Farin. in pract. crimin. vol. 1. tit. de delict. & pœnis, quæst. 16. nu.7. & quæst.17. Reg. de Marin. ad dec. Reg. Reuert. decis.50. num.3. Reg. Sanfelic. decis.34. nu.13. tom.1.* Circumscripta igitùr antinomia DD. si veritate nitatur opinio *Glos. in §. in summa, verbo extraordinaria, Inst. de iniur.* de quibus *Concioli resol. crim. 1. rub. Index, Guazzin. defens.33. cap.16. num.2. Laganar. ad Renit. in prag.1. de custod. reor. à nu. 13.*

13. Anus meus ad Gramm. deciſ. 34.ex num.2. quem optimè omnium pertractare notat Seuerin. ad Reg. Sanfelic. deciſ.374.verſ.tenetur calumniator,lib. 3. Carthar. deciſ. 23. à num.9.& deciſ. 68.ex num. 2. Cum.ad rit.Sicil.cap.72. à num. 10. Nouar. de grauam. Vaſall. tom.2.grau.128.& 154.& tom.3.grau. 59.etiam ij, qui recedunt à Gloſ.coarctant hoc in caſu iniuriæ grauis illatæ Officiali, vt ſit tuta, & vſu recepta Gloſ.alea de pœna capitali, & quando iniuria eſt atrox ex circumſtantijs, ex quibus talis redditur, Bar. in l. ſi qua pœna, ff. de verbor. ſignific. Bal. in d.§. Iniuria,de Pace Iur. firm. in prin. & in Aut.ſed non Iure, in fin. C.de ſeru.fug. & in l.pen.ff.de rer.diuiſ.Menoc.de Arbitr. Iudic. quæſt. 8.num.20.Carr.pract. crimin.de homic. §. circa igitùr tertiam deciſ.teſtatur de communi in v.ex literis, col.antepen.quem refert Grau.conſ. 270. num. 14. Bertaz. conſ. crim. 35. Farin. cit. quæſt.17.nu.35.Caball.reſol. crim. caſ. 92. & num.2. Pegas ad conſt. Portug. lib.1. tit.1.§.36.gloſ.140. Calà de praemin.M.C.cap. 13.num.2.

Ampliùs opinionem Gloſſa eſſe ve-
124 ram de pœna capitali,quādo Inquiſitus conſueuit ſimilia facere, notat Baiard. in addit. ad Clar. in d. §. fin. quæſt.81.ex l.3. C.de Epiſco.& Cleric.l. capitalium,§.ſolent,& §.Grapatores, ff. de pœn.l.3.verſ.ſi plures, ff. de re milit. & in ſpecie de morte naturali, l. 1. C. de ſuperexactor.lib.10.l.omnes,§.delatores, C. de Collat. eod. lib.& in dicta l. 1. Bar. Luc.de Penna,& arg.Io:de Plat.in d.l.omnes, Gramm. conſ. 17.num.16.& in vot. 9. num.26. & voto 17.num.17. Carr. in pract. crim.§.homicidijs, Arno. ſing. 64. Fab. à Montel.pract.arbi.in 3. & vlt.num.4.par.princ.& de communi, Vulpal. reſponſ.16.num.4.lib.1.& Maſcar.concluſ.838.lib.2. Quibus ſuffragatur exemplum de furto reiterato,vt ſit pœna mortis; licèt quodlibet de per ſe non eſſet, Gramm. d. voto 9. & 17. Couarr. var. reſolut.lib.2.cap.9.nu. 7. Maſcar. in d. concluſ. 838.Gomes de delict.tit.de hom. cap.3.nu.6. & Vulpal. d. reſ. 16. quos, & alios refert Farin. d. tom. 1. tit. de delict.& pœn.quæſt.23. & quamuis Grām.in dec.16.relatis his referat,fuiſſe per M. C. V. quemdam Blaſium condemnatum ad mortem, ex quibuſdā leuibus delictis reiteratis,& per S. C. fuiſſe releuatum, quia in hoc Supremo Areopago nō militat opinio, vt pro reiteratione delictorū ſit pœna mortis;aduertatur tamen quòd fatetur Gramm. opinionem eſſe veram, ſed non practicari in S. C. ex dicto Regij Conſiliarij Maiorana, & ex ſua cognitione, ſed Iudices delegati non tenentur ſeruare ſtylum Sacri Conſilij, ſed opinionem magis veriorem; maximè quòd in illo caſu Gramm.delicta erant leuia, atque iuuenilia, vt ipſe refert, & tamen operantur ad hunc effectum,vt poſſit pœna capitis puniri,Caſſan. ad conſuet. Burg. rub. 1. §.5.verſ. ſimplex,num. 20. Menoch.de arbitr.Iudic. lib.2.caſu 295.Clar.§.furtum, Merend. conſ. crim.diuerſ.conſ.9.vol.2.nu. 22.Farin.d.quæſt.23.nu.11.& de trino furto loquitur tex. Cap. huius Regni, in tit.de furt.incip. Ad hoc,tamen ratio illius tex.extenditur ad alia delicta, vt dicunt Meren. & Farin. d. num.11.& licèt aliqui fuerint in opinione, vt ità demum procedat illa opinio, quando pro pluribus delictis quis fuerit punitus, aliàs ſecus; tamen Antonius Gomeſ.variar. reſolut. lib.3.de delict.cap. 5.tit. de furtis,nu.9.verſ.aduertendum, tenet,quòd pro vltimo delicto punitur pœna capitis, etiam quòd ex alijs priùs commiſſis non fuerit condemnatus, & punitus, quæ recepta eſt à Farin.tanquam verior,d.quæſt.23.nu.10.

Alij veram eſſe Gloſſa aleam autu-
125 māt,quòd Iudex delegatus arbitratur pœnam capitalem, conſulto Principe, penès quem omnes pœnæ ſunt arbitrariæ, Ang.ad Angel.verſ.& caput à ſpatulis, verſ: aliqua lege, Io: Monti pract. crim. reſ.2. num.8.& Carrer.tit. de homic. nu.31. & 32.Farin.de delict. & pœn. quæſt. 17. num.60.de Ponte cit. tract.de poteſt.Proreg.tit.de prou.ſier.ſol. fol. 82. num. 14. Giurba conſ. crim. 6. & ſic ſcimus in caſu extrà omnem æſitationem, cum iniuria ſit atrox, &

atro-

atrocissima ex circumstantijs, Inquisitus sit consuetus delinquere, & persona offensa sit Magistratus, ac sumus in Iudicibus delegatis à Principe.

Aduocati insupèr euomentes ma-
126 ledicta, murmurationes, derisiones, iudicia temeraria, detractiones famæ, occulta delicta, mulctari acritèr debent, vt scripsi in *rit.101.nu.65.lib.1.* addimus *Reg. Sanfelic.* & ibi *Seuerin. decis.* 374. *num.7. & in addit.ad decis.* 63. *Cons. Carleual. de iudic. disp.* 12. *quæst.7. sect.* 1.*nu.*187.*Sabell.diuersor. tract.* §. *Aduocatus, nu.* 13. *Christinaus decis. Belg.* 99.*vol.*2.*& decis.*206.*vol.*4. *Carpzou. process.iur.tit.*5.*art.*7.§ 7.*nu.*42.*Berlicch.decis.*75.*n.*5.*& 7.p.1.Mar. Ant. var.resol.lib.*3.*resol.*7.*ex num.*76. *Muta ad prag. vnic. de famos. libell.tit.* 42.*n.*43.*Bertazol. ad patrem cons.*214.

Etsi enim Patronus tuens pro veri-
127 tate nulli parcere debeat, *text.in cap. ex ore, de priuil.* ibi: *Qua contrà iustitiam nulli pareat*, & disposuit Ferdinandus Rex Primus in *prag.* 21. *de offic.S.C.*quam laudat *S. Anton.in summ. p.*3.*tit.*6.§.2.*pag.*71. & *Cafar.in specul. peregr. quæst.*13. *num.*35. tamen omni qua decet modestia, vt notat *D. Raynald. lib.1. rer.crim.cap.*11.§.14.*nu.*1. *& lib.*2. *obser.crim.cap.*19.§.1.*ex nu.*4. qui à *nu.* 9. memor mei *in cit.rit.*101. nectit *num.* 16. intellectum nouum ibi datum ad *text.in l.quisquis,C.de postul.* subtilem, & etiam Reipublicæ vtilem esse, *& in mem.* §. 14. refert *Afflict.in Const.Regn.Cultus iustitia,num.* 11. dixisse Aduocato, quòd non accederet ad domum suam, quia erat nimis importunus,& *num.*9.quòd aliàs proposuit in mente sua, non esse Iudicem, vbi quidam erat Patronus, & postea non fecit, nè nimis impatiens argueretur; de alio Aduocato carceribus mancipato loquitur *Reg. Sanfelic. cit. decis.*374.*nu.*8. ac *R.Reuert.decis.*242. *p.*1.decisum tradit, è S.C.peracta causa in Collaterali Consilio, Io. Petrum Mangrella Cauensem Aduocatum,etsi doctum: (fecit nempè additiones ad nouem tomos *Bartoli*, verè lucernæ iuris,& ad octo tomos subtilis *Baldi*,) quia tamen satirè continuò obloquebatur, fuisse relegatum decennio in Insulam per D. Proregem declarandam, & quòd ampliùs postulandi munere non fungeretur,ex quo de mense Ianuarij 1562. protulerat verba iniuriosa contrà duos Officiales fratres vtrinque coniunctos, quorum alter erat Regius Consiliarius, alter verò Magnæ Curiæ Fisci Patronus. Vltra enim iniuriarum actionem, de qua *Mut. ad prag. vnic. de edent. famos.libell. tit.* 42.*num.*43.*Berlic.decis.*75.*nu.* 5. *& alij*, meritò quoque remouetur à limine iudiciorum, *l. Moris est, ff. de pœnis, & in cap. si infames*, §. *item si quis adeò*, 3. *quæst.* 7. *& cap. in loco* 5. *quæst.*4. *Faber in C.tit.de pœnis,definit.* 19. *in princ. Berlic.cit.concl.*9.*num.*24. *Carpzou. ref. elector.* 5. *lib.*3.*Fritschius de peccat. Aduoc.concl.*18.*num.*15.

Magistratibus,omnes exempti,etiam
128 Clerici,reuerentiam debent, vt dixi *in rit.*5.*nu.*7.qua de re *Franc. Suarez in defensorio Fidei, lib.*4.*cap.*34.*nu.*32. *de Benedict. in cap.Raynutius, verb. & Vxorem, num.* 139. *de testament. Anguianus in tract. de legibus, lib.*3. *cent.* 33. *num.* 47. *Terreblanca de magia lib.* 3.*cap.*26. *Borrell.de præstant.Regis Cathol. cap.* 71. 78. *&* 79. *Auiles in cap. Prætorum,cap. verb.iurisdictionem* 3.*& cap.* 20. *verb. vsurpan. num.*9. *Calixt. Ramirez in leg. Reg.*17.*num.*12.*Parlador. different.*9.*num.*16.*Villadieg.politic. cap.* 5. §.20. *Ayll.in addit.ad Ant. Gomez tom.* 3. *cap.* 10. *de immunit.nu.* 8. *Canall. commun.contrà cōmun.quæst.* 879.*ex num.*630.

Iniuriam propterea illatam, ipse
129 Magistratus remittere non valet, ex *tex. in cap. contingit, de sent. excomm. Bellapert. in l. si conuicij num.* 9. *Alber. num.*4. *C.de iniur.Gaudin.de malef.tit. de pœn.nu.*26.& conferunt,quæ scripsi in *rit.*5. *num.*9 .*lib.*1. nec non *Raynal. in syntaxi rer. crim. cap.*2. §.6.*& 7.nu.* 21. *ac* 26. cum illa ipsum Principem tangat, à quo constitutus est *Menoch. cons.* 244. *num.* 4. *Coppen. lib.*2. *obser.* 80. *ex nu.*3.*Ipse in rit.*51.*num.*2.*lib.*1. Ideòque Iurati, Consulesque remitte-

re

re non poſſunt iniurias inflictas Vniuerſitati,ſine conſenſu Conſilij, *D. Romaguera in add. ad Conciol. ſup. Statut. Ciuit. Eugub. lib. 4. rubr. 43. num. 16.*

Adducta procedunt,etiã ſi Officialis
130 fuerit dũtaxàt electus,& non admiſſus, *Sanfelic. dec. 63. Prat. ad Paſchal. de patr poteſt. p. 1. cap. 10. verſ. ea qua adeò, Raynald. in ſyntax. rer. crimin. par. 1. cap. 2. §. 6. & 7. n. 28.* & dixi *in rit. 5. ſub n. 10. lib. 1.* Aùt ſi iam nunc eligeretur Miniſter ad locum,cũ primùm vacauerit,occupandum,& iam nunc iuſiurandum nuncuparet:dignitatem enim habere dicitur tempore acceptationis, *Bart. in l. Publius ff. de cõdit. & demonſt.*

Hac occaſione tacitus præterire non poſſum,quòd cũ Catholica Regis noſtri Caroli II. Maieſtas (quem Deus Neſtoreos nobis ad annos incolumem, proleque dudum deſiderata ornatum, ſeruet) præſcripſiſſet, reformandos Miniſtros omnes, non ſupernumerarios dumtaxàt, ſed etiam ordinarios, certo ab hinc tempore promotos; cognitis ramen Dom. D. Ioſephi Caiafa promeritis, eum Sacri Conſiliatij munus inire iuſſit, vbi primùm vacua ſeſe offerat ordinatia Sedes,emittendo iam nunc conſuetum iuſiurandum, quamuis illius exercitio, ac emolumentis omnibus non ſit potiturus ante Sedis vacationem, vt ex Viliecto Excell. Domini ſub die 30. Maij inſtantis anni 1692. directo Præſidi S.C.quod aſſeruatur penès à Secretis,tenoris ſequẽtis.

Hauiendoſe executoriado por Colateral el Real Priuilegio, en que Su Mageſtad prouee en Don Ioſeph Cayafa la primera plaza,que vacare en el S.C.Iurando en ella deſde luego, para entrar en el exercicio, y goze quanda llegare la ocaſion de la vacante, me manda S. E. deçir à V. S. diſponga ſe reçiua el Iuramento, en conformidad delo què Su Mageſtad ardena, 30. de Mayo 1692.

D. Antonio de Retes.

Cum autem externa luce ſeptima
131 Iunij eiuſdem anni,iuramentum prǽſtiterit in manibus Spectabilis Præſidis, iunctis DD. Conſiliarijs quatuor Claſſium in Aula Magna, vt moris eſt, ſuborta fuit dubitatio, deberet necne admitti, vt ille ſederet? & dùm ſeſe ad iuſiurandum emittendum parabat, ſtatutum fuit, vt, illo præſtito, ſederet; quamuis enim iuſiurandum ſecum vnicè ferat poſſeſſionem, *Rocc. de offic. tit. de praceden. int. Offic. eod. tẽp. & c. rub. 6. n. 77.* nihilominùs decorum, ac congruum videtur Iuranti deinde ſedem concedere; quod tantum abeſt, vt poſſeſſioni repugnet, quin eam magis, magiſque firmat. Et ad rem vnus ex DD. Conſiliarijs Hiſpanis teſtatus eſt, in Iberia verbum *Iuret*, importare iuramentum,& ſedem dari. Porrò ille ſedit,& arguta ſanè, elegantique oratiuncula, ad Præſidentem, alioſque Sacri Conſilij Senatores habita, auditaque viciſſim D.Præſidentis ingenioſa non minus, quàm vrbanitate plena reſpõſione, è Tribunali illicò diſceſſit; reuerſurus quamprimùm, vti omnes ſperant, etiam antequàm vacua ſeſe offerat ordinaria Sedes,ad exercendam reipſa ſuſceptam iam animo, & iuramento Prouinciam, inclinante ſeſe ad id concedendum noſtri Regis Magnanimitate, ab vtilitate publica, votiſq; omnium permota.

Nec abſre erit hic ſubnectere,cum
132 dẽ Auguſtiſſimum Regem iam nouo ſuo Diplomate ſub die 19. Nouembris 1691. (cuius copia eſt penès à Secretis S. R. C.) edixiſſe, nè reformatio vlla pro Tribunalibus anteà præſcripta,in Sacrum Conſilium cadeter; quandoquidem quatuor ſupra viginti Conſiliarij, qui illud adminiſtrãt, ob negotiorum, ac litium multitudinem propemodùm infinitam,vix oneri ferendo ſunt; præſertim quia temporum anguſtiæ, quibus præmimur,exacuunt poriùs lites, quàm exarment, alijſq;de cauſis prouidè, ac perſpicuè ab Excell. D. Prorege, ac à noſtro D. Præſidente,Regiæ expoſitis Maieſtati.

Eadem affigitur pœna offendens Iu-
133 dicem in ſyndicatu, *Bald. in cap. 1. de pace iurament. firman. Menoch. conſ. 263. num. 10. Caball. caſ. 111. Boſſ. tit. de iniur. num. 39. de Marſil. ſing. 179. Paris de ſyndic. incip. ſi Poteſtas, num. 16. & verb.*

verb. Officialis durante officio, verf. statutum punient, Farinac. cit. quaest. 17.
num. 38. de delict. & poen. de Franch.
decif. 403. num. 1. & decif. 713. num. 6.
Mastrill. de indult. add. cap. 36. num. 9.
P. Fragof. de regim. Reipubl. Christian. p.
1. lib. 4. disp. 10. n. 155. extendens etiam
ad offendentes horum Officialium familiam, præcœteris, ex Gren. ad Gayll.
ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concl.
39. à n. 5. & scripsi cit. in rit. 5. sub n. 10.
An irroget iniuriam, qui ficas Offi-
134 ciali facit? indicat Thefaur. dec. 229.
refert Auus meus ad Capyc. dec. 58. n. 2.
Quid si dixerit: Al sindicato t'aspetto? scribunt Scaglionus sup. rit. M.C.V.
221. n. 6. Carraba de syndic. sing. 221. &
de dicente: Che gl' ha fatto torto, sermocinatur Menoch. cons. 403. num. 9.
quem refert Raynald. in syntax. rer.
crim. p. 1. cap. 2. §. 6. & 7. nu. 30. testans
vltimo supplicio Romæ punitũ quemdam, qui Iudici dixit: Alla Sede Vacante t'aspetto: nam apertè loquitur de
vultione facti, & non iuris, de qua dixi in rit. 272. sub nu. 51. verf. hinc cum
haeredes, ex Glof. dicto in l. 1. verb. mulctã, C. de ijs quib. ut indign. quod exornat de Possentib. cent. 3. singul. crim. 226.
pag. mihi 205. & me in cit. rit. 272. adducit Mucc. ad Sanfelic. decif. 70. n. 1. lib. 1.
An autem eadem mulctetur pœna
135 offendẽs Baronis Officiales? & mitiori pœna, nempè exilij, coercendum
scripsere DD. apùd Thor. in C. rer.
indic. alleg. 10. num. 6. Carolus de Rosa
in consuet. Neapol. ad §. praefatis, ex nu.
386. pag. 40. ex Marant. conf. 121. Borrel. conf. 24. illumq; minime complectitur Regni Constit. Vt participatio, sub
rub. de iniur. Curial. illat. pœnam statuẽs
contrà inferentes iniuriam Officialibus, Merend. conf. 100. n. 13. p. 2. quam
Constit. exornant Arnou. differ. 15. Reg.
Sanfelic. in prax. iudic. sect. 20. num. 23.
An si Iudicis Vxorem? negatiuè
136 Mut. ad Consuet. Panhorm. de qualit.
litig. int. cur. & ciu. Panhor. cap. 11. n. 23.
pag. 102. & dixi in rit. 272. sub n. 27. lib.
3. Facta à Vasallo Baroni atrox grauiori pœna digna dijudicatur, Farinac. in
prax. crim. quaest. 105. ex num. 198. Bertaz. conf. 152. ibi: Et cum verba fuerint
narrata Supremo Principi, & de Domino suo per subditos, atrocior videtur facta iniuria, refert Nouar. de grauam.
Vafall. tom. 2 grau. 11. n. 20. & aduertit
perbellè Reg. Sanfelic. decif. 374. num.
9. lib. 3.
Doctori, vel Patrono, Guid. Papa dec.
88. num. 5. Grauett. conf. 168. num. 10.
Menoch. de arbitr. casu 263. ex nu. 17.
Rota Auenion. decif. 58. Rouit. in prag. 1.
n. 5. de custod. reor. Visconti in conclus. iuris, verbo iniuria, Barra controu. 21. n. 6.
Iudici insupèr licet mulctare sine
137 processu delinquentes in eius conspectu, tanquàm pro delicto notorio,
quod celari, vel negari non potest, &
excludit omnem iuris ordinem. solemnitatem, processum, & appellationem;
quo casu Reus punitur ex abrupto
absque defensionibus, si captus sit in
actu delinquendi, non si ex interuallo, Farinac. de delict. & pœnis, quaest. 21.
num. 158. Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 1103. n. 16. Capra in tract. de notorio, memb. 4. n. 17. Boss. in tit. de denunciat. n. 4. & in tit. quomod. proced. in crimin. notor. Laurent. de Iudice suspect.
latè cap. 11. ex n. 1. & sub n. 7. recenset
praxim in M.C. ac in Regno Neapolis,
cuius non meminit D. Calà, qui rem
exactè peragit, in tract. de praeminent.
M.C.V. cap. 13. notans non reddi Iudicem suspectum, vti non iudicantẽ in
causa propria, sed pro dignitate offensa, exequendo pœnas à Iure indictas,
Calima de syndic. Official. cap. 4. nu. 24.
Altim. tom. 1. de nullit. rub. 9. q. 20. ex
n. 74. Consil. Vargas Machuca de syndic.
tom. 1. p. 3. consid. 3. sub num. 6. & p. 5.
consid. 71. num. 46. casum enarrans.
Verùm mitiùs punitur, si prouoca-
138 tus deliquerit, l. qui cum mecor, §. si
libertus, ff. de bon. libert. Hypol. de Marsil. conf. 73. n. 56. plurima, nectens, per
plura exornat regulam, quòd ignoscendum sit ei, qui prouocatus delinquit, ad quam probandam septem laudat Iura cum nonnullis II. CC. & ibi
sub num. 59. refert Ang. Aret. in tract.
malef. in verb. verba contumeliosa, verf.
quid si aliquo dicto, vel facto, vbi Au-

gust.

gust.de Arim. quòd si verbis iniuriosis prouocasti me, & ego non cum ijsdem verbis contumeliosis,sed cum gladio te ipsum offenderim, quidèm subneniri debeo, & *Gramm. in decis.* 14. casum refert de quodam Nobili, qui cuiusdam Capitanei famulum intus Ecclesiam alapa percussit, cum verbis ab illo pronocatus fuisset, diceudo: *Non ci vedi*, pro quo delicto pro bimestre à Neapolis Vrbe exulauit,& quamuis à paruitate pœnæ fuisset à Fisco ad S.C. habitus recursus; tamen eiusdem M. C. senteutiam fore executioni demandandam, censuit. Etenim admodùm iusta ipsius M. C. sententia visa fuit, *vt sub num.* 8. *vers. considerando præsertim*: potuit namque ille Nobilis, alapa se vlcisci de verbis iniuriosis sibi ab Alguzerio illatis, & *Gramm.* optimè perpendit, quòd si ille Nobilis Superiorem adijsset,res in risum poni potuisset, vt *sub num.* 11. adnectens propterea potuisse propria authoritate vlcisci, & ei alapam inferre, ex *Cast.& Agust.ad Ang.in loc.ibi citat.& Constit. Regni, vt dignitatum ordo seruetur*, (quam exornat *Arnon. comment.*41.) idemque *Gramm.* confirmat *decis.* 23. *num.*1.*ac decis.*98.*num.*2.& ante dixerar iu *cons.* 29.*nu.*30. ac post eumdem *Gramm.cit.dec.*14.*n.*11. obseruat *Reg. Valenz. cons.* 142.*nu.*43.*tom.*1.*Consil. Prat. resp. crim.* 25.*nu.*40.*Maiorana in opoprax.crim.cap.*4.*de Reor.defens.n.*45.

Quamuis autē alapa aliquem percu-
139 tere, sit grauis iniuria, & plusquàm vulnus inferre, *Petr. Bellin.de re milit. par.*10.*tit.*2.*nu.*39.*&* 65. vbi licèt pro leui offensa pax rupta minime dicatur, id fallit si cū alapa offensa facta fuisset: sed *Petr. Bellinum* quòad hoc, vt pax rupta dicatur, non sectatur *Farin. de var. & extraord. quæst.* 107. *num.*213. qui licèt grauem iniuriam esse dicat, tamen quia in promissione de non offendendo non veuit, nisi illa offensio, quæ sit grauis, & notabilis, quam esse negat cum pugno, vel alapa, ex *Vin. decis.* 46. *num.*3. *Mascard.de probat.lib.*3.*conclus.* 1131.*num.*3.& ex alijs; *Petrum* autem *Bell.* sequitur ipse *Farin.* quòad illud dictum, quòd grauis sit iniuria, tàm in personam Nobilem, quàm ignobilem illatam, vt ipse *Farin.* concludit *in quæst.*105.*sub nu.*207. auctoritate multorum,aduersùs quos, etsi adducat alitèr sentientes; tamen *à nu.* 208. primam opinionem, admodùm veriorem annuit, quia quamuis personam grauitèr non lædat, tamen ob grauem ignominiam, sic ab omnibus extimatam, granis diceturiniuria, & in specie in hoc Regno Neapolitano grauis reputatur,teste *Affl.in Const. priusquàm*, *num.* 5. vbi etiam, quòd ex reputatione dicitur grauis iniuria, iuxtà *Angeli* effatum *in l. leuia*, *ff. de accus.* cum ea enim videtur offensus puerilitèr tractari, *Campagn. in cap.* 149. *num.* 13. *de iniur. Auus meus ad Gramm.dec.*17.*sub n.*3.& proinde esse puuienda delicta iuxtà morem Regionum,vt *in l.Saecularij*, §. *sunt quadam, ff.de extraord.crim.& in l.*2.& ibi *Bald. C. de Noxal. Paschal.de patr.potest.p.*1. *cap.* 10.*n.*61.*Thor p.*2.*cōp.verb.Alapa.* & dixi *in Rit.* 68. quem locum laudat *Baron.p.*2. *de corp.ad tit.de pedib.n.*75.

Licèt inquam grauis dicatur iniu-
140 ria; tamen quia grauitèr persona nō læditur, ideò nonnisi ad pecuniariam pœnam, seu exilij, sic percutiens condemnari potest, & probationibns deficientibus ad rorturam deueniri minime potest, vt ex *Farinac.* in locis supra allegatis, ac *Vin. in add.decis.* 46. *sub num.*1. memore *Gramm. in eadem decis.* 14. *Auo meo ad Capyc.decis.*161. *à num.*2.*Carrer.in prax.crim.in tit.circà igitur tertium*, *nu.*18.& probat *tex. in cap.* 1. *in vsib. feud. de pac.tenend.* ac maximè si in personam vilem fuerit cū alapa facta percussio,prout erat ille Birruarius in casu *Grāmat.* Sunt enim Birruarij personæ vilissimæ, infames, & omni vitiorum genere aspersi, vt testatur *Farinac. quæst.*56.*art.*11.*num.* 370. ex *Bald.* alijsq; pluribus in locis per ipsum citatis; nec talis cum alapa percussio fuit præfato Birruario illata intuitu officij, ex qua causa potuisset Iudex ad maiorem, & acriorem pœnam condemnare, habito respectu ad

ad iustitiæ neglectum, vt supra diximus; tenetur tamen de excessu, tàm si prouocatus verbis iniuriosis, verbis diuersam speciem iniuriæ continentibus responderit, post alios *Struuius de vindict. priuat. cap.* 10. integro *aphorism.* 10. quàm si percusserit cum pugno, vel vulnerauerit, *Farin. q.* 105. *Castill. decis.* 171. *ex num.* 41. *Thor. vot.* 96. *à num.* 21. *p.* 1. *Binsfeld. de iniur. & damn. dat. cap.* 1. *quæst.* 9. *concl.* 4. *circa finem*, *Carpzou. pract. crim. quæst.* 97. *nu.* 40. *p.* 2. *Capyc. decis.* 58. *Plaza in epitom. delict. cap.* 28. *num.* 12. *Io: Berber. in viator. iur. lib.* 4. *tit. de iudic. à num.* 105. *Gramm. consf.* 11. *Afflict. decis.* 206. etiam si tantùm contumeliosis verbis adductus occidisset prouocatem, *Boer. decis.* 269. *Auus meus ad Capyc. decis.* 58. *sub num.* 1. *in fin.* imò si aliquis iratus, vel aliquo dolore correptus deliquerit, non dicitur conuicij causa fecisse, & mitius punitur, *l. si non conuicij*, *C. de iniur. Valenz. consf.* 142. *ex n.* 2. *Viu. decis.* 368. Ira namque, quæ intellectum abruit, *Laurent. Beyerlinch. in Teatr. vita human. verb. ira, & iracundia, fol. mihi* 371. *lit. C. Ioseph Lancius in Polyant. tom.* 1. *verb. ira. fol. mihi* 676. *col.* 1. *Diuus Io: Chrisostom. in D. Math.* 5. vbi de irato inquit: *Os spumat, ignem emittunt oculi, fumat vndique vultus, &c.* & ante dixit gentilis *Senec. de ira, in princip.* ac ex nostris *Rubeus de validitate legal. cap.* 19. *nu.* 11. aientes, quòd iracundi exeunt de mente, ratione, consilio, potestate, & omnibus virtutibus: ideòq; dictum, vel factum illorum est nullius valoris, ità *Dom. Consil. D. Carol. Ant. de Rosa tom.* 2. *prax. M. C. in proœm. n.* 9. *Rubeus supra nu.* 17. & *Hugo de Sacram. lib.* 2. illam perturbationem irrationabilem mentis nuncupat, conferunt *tex. cit. in l. si non conuicij*, *C. de iniur.* nec non *in l. si filiam tuam*, *C. de in offic. testam. in l. quicquid calore* 49. *ff. de regul. iur.* deducta ex *tex. in l. diuortium*, 3. *ff. de diuort. Vasques controu. Ill. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 42. *Io: Baptist. Canatius in tract. varijs, sub. de ocul. Reipubl. cap.* 2. *nu.* 37. *Purpuratus de Luca de testam. lib.* 9. *discurs.* 11. *ex num.* 4. *D. Rodoer. consf.* 1. *num.* 10. *Auus meus ad Gramm. consf.* 1. *num.* 10.

Quę quippè prouocatio probari minimè debet, sed dumtaxàt deduci, si
141 quis solitus sit lacessire. Hinc quamuis vulnerans Apparitores, officij intuitu, grauissimè puniendus sit, *Guazzin. ad defens. reor. defens.* 5. *cap.* 4. *Scaccia* latè *de iudic. lib.* 1. *cap.* 46. *ex num.* 28. *Baron. tom.* 2. *tract. de corpor. eiusq; partib. in add. ad tit. de manib. ex n.* 420. mitiùs tamen agitur, si prouocatus, vel fuisse lacessitū à solito, ille allegauerit, ex singulari *Ant. Fabri* doctrina in suo *C. lib.* 9. *tit.* 20. *defin.* 6. ibi: *Item qui probum Apparitorem, quàm qui audacem, & contumeliosis executionibus debitorum iras, & dexteras in se prouocare solitum*. Quam annis retro elapsis, etsi in suo casu æquam existimauerit S. C. tamen vulnerato altero ex ipsius Porteriis, nimis quidèm audaci, notificante Nobili forensem scripturam; vulnerans, etsi se tueretur ab illo irritatum; Verumtamen in re tanti exempli pro Iustitiæ decore, & conseruatione humani generis, fuit decreto S. C. foriudicatus, referente D. Consil. D. Iulio Cæsare Bonito, ex antiquissimis Boniti Dynastis, Duce Insulæ, Viro præclarissimo.

An verò credatur relationi Ostiarij
142 de iniuria ipsimet illata? pertractant *Guid. Pap. quæst.* 537. & 628. *Ronsin. decis. Litua* 2. *nu.* 66. *Franc. Marc. decis.* 51. *p.* 2. *Molin. ad Ostyl. Paris p.* 7. *art.* 24. *Christin. decis. Belgic.* 100. *p.* 1. & *ad Statuta Mechliniensia tit.* 1.

Ipsi verò modum excedendo, potest
143 interdùm, etiam de facto resisti, *l. prohibitum*, ex illo *tex. C. de iur. fisc. lib.* 10. *l. deuotum*, *C. de metat. & epidemat. lib.* 12. *l. quoniam Iudices*, *C. de appell.* ex quo *tex.* deducitur, quòd Iudici volenti post interpositam appellationem suam exequi sententiam, impunè resisti potest, vt dicūt DD. quos laudat *Lancell. de attent. appell. pend. ampl.* 20. *n.* 1: nam post interpositam appellationem Iudex à quo efficitur incompetens, cum ad Superiorem causa deuoluatur, hęcque

que reſiſtentia, non modò ab Aſſeſſore facienda eſt, ſed etiam per conſanguineos condemnati, ità quòd ſi Poteſtas, appellatione pendente, condemnatum ad furcas mitteret, quòd tunc eius conſanguinei reſiſtere licitè poterunt: per appellationem namq; eius fuit ſuſpenſa iuriſdictio, ex *Bald. l. addictos. C. de Epiſcop. aud. & l. addictos, C. de appellat. Paris in verbo, reſiſtentia, ſub num. 2.* dicens *ſub num. 1.* quòd Officiali extra officium de facto facienti, impunè reſiſti poſſit; idemq; ſi executio irretractabilis fiat, *l. 1. §. fin. ff. ne qui eum qui*, & hoc nedùm ipſi ſoli licet, ſed etiam ad reſiſtendum Amicos, & Coniunctos conuocare poteſt, ipſoſq; Coniūctos etiam ſine vocatione accedere poſſe, dicit ex notatis à *Bart. in l. ſi quis in ſeruitute, in fin. ff. de furt. l. 3. §. cùr igitur, de vi, & vi arm. Luc. de Penna in tit. l. prohibitum, & in add. l. deuotum*, & ibi *Io: de Platea*, *Franc. Arias de be'l. & eius inſtit. ex num. 40.* permiſſo enim aliquo, permittitur omne illud, per quod deuenitur ad illud, *l. 2. ff. de iuriſ. omn. Iudic. l. 3. §. qui habet, ff. de ſer. ruſtic. præd. de Marſil. ſingul. 175. Arnon. ſingul. 85. Moron.* latè *de treg. & pac. quæſt. 52. & quæſt. 82.* ac dixi in *rit. 274. ſub num. 134. tom. 3.* & contrà Magiſtratum procedentem ad indebitam carcerationem, agi poſſe actione iniuriarum, ſcribit *Gramm. deciſ. 40. num. 11.*

144 Reſiſti quoque poteſt Officiali non trahenti ſignum Iuſtitiæ, ſcilicèt baculum, vel armillam, *Salycet. in l. factū, ff. de reg. iur.* & in hac Ciuitate Capitanei iuſtitiæ aſſignati per illius quarteria pro cuſtodia, & vt præſto ſint in captura delinquentium, geſtant virgam in ſignum officij, vt ab omnibus cognoſcantur, & proinde excuſatur eum illam non geſtantem offendens, *Reg. de Pont. de poteſt. Proreg. tit. de diuerſ. prouiſ. cap. de Capitan. deſtin. & c. nu. 2.* reſtringens, dummodò ante eum non cognouerit, ex *Azeued. lib. 4. noua recomp. tit. 23. lib. 8. nu. 12 Rebuff. in conſtit. Franc. tom. 2. in tit. de lit. requiſ. gl. 3.* quod, perpendendo dolum, maliciamq; Reorum, inſequuta fuit M. C. tēpore quo illam regebat vti Pro-Regens Dom. tunc Conſiliarius D. Sancius de Loſſada, Eques Ordinis S. Iacobi, Comes de Bornos, nunc Fiſci Patronus cum voto in Supremo Italiæ Areopago, Vir omni eruditione refertiſſimus, atq; eximiarum virtutum prærogatiua ſuſpiciendus.

145 Reſiſtētiam an faciat dicēs Officiali: *Non hò da fare cō V oi?* ſcribit *de Bald. lib. 3. tract. var. tit. de lit. diſp. caſ. 7. num. 21.* Qua verò pœna mulctetur eximens carceribus mancipatum à Satellitibus? pertractant *de Franch. dec. 442. Tholoſ. Syntagm. iur. lib. 36. cap. 25. n. 34. Gizz. ad Capyc. Latro deciſ. 76. num. 5. Nouar. deciſ. 96. Decian. tract. crim lib. 7. cap. 21. num. 3. Farinac. quæſt. 30. & 32. Garon. ad Conſt. Mediol. lib. 4. tit. 6. de pæn. art. 112. nu. 7.* & dixi *in rit. 160.* quem locum laudat *D. Manfrella* videndus *ad Capyc. Latro deciſ. 76.* ibique memor extiti de caſu, qui accidit, ſiue tempore D. Petri de Toledo, ſiue Ducis de Alcalà, iuxtà *Caran. in eod. ritu* effatum, quem à morſu *Reg. Capyc. Latro cit. deciſ. 76.* tuetur *Raynald. in Syntax. rer. crim. tom. 1. cap. 3. §. 2. ad 6. nu. 241.* ac hiſce concludit verbis: *Et hoc ſit dictum in honorem Carauitæ, qui fuit Doctor inſignis*, fuit quoque acerrimus Fiſci Patronus in Prouincijs Principatus Citra, & Baſilicatę, frater D. Auguſtini Conſiliarij, creati anno 1576. (teſte *D. de Franchis deciſ. 144.*) Proaui ex DD. Conſiliarijs, Petro Antonio Auo, & D. Thoma habitus S. Iacobi Patre D. D. Io: Baptiſtę Carauitę, Equitis Ordinis Calatrauæ, Regij Conſiliarij, Viri ingenij, ac eruditionis laude florentiſſimi.

Turbans inſupèr iuriſdictionem, 146 quis ſit? quādo eam turbare dicatur? & in pœnam incidat turbatæ iuriſdictionis? ſcribunt *Hieronym. Gabriel. conſ. 167. vol. 2. Menoch. conſ. 290. vol. 3.* nùm eadem ſit pœna impedientis Delegatum vti ſua iuriſdictione? *Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. caſ. 138.* & indicaui *in addit. Ritu 5. num. 10.*

Lacerans violentèr literam aduerſarij

147 fatij in præsentia Iudicis, potest ab eo mulctari acrièr extrà ordinem, *Io: Andr. in cap. accepimus, de fid. instrum.* vbi refert, id de facto accidisse, sequitur *Felin. in cap. sicut, num 7. vers. quarta declaratio, de sentent. & re iudicat.* Similitèr punitur Reus, qui in præsentia Iudicis lacerauit libellum Actoris, quia contempta est Iudicis iurisdictio, *Card. in add. cap. accepimus, Felin. vbi supra*, & dixi *in rit. 5. sub num. 10.*

Ad rem tres enarrabo casus. Do-
148 minicus Sauianus Romanus, nō modò rixosus, verùm sub maioris potentiæ clypeo continuò viuens, perniciosissimus erat Reipublicæ effectus; pro nonnullis parui momenti discriminibus cum Dominico de Anna habitis, impetiosè post v itias, multasque contumelias, ei alapam in platea Charitaris inflixit; ideò à satellitibus Curiæ arrestatus, ductusque coràm vno ex Iudicibus M.C.V. in criminalibus, auditis summariè testibus super facto deponentibus ad querelantis instantiam, in vinculis Regij Maioris Montetij contrusus fuit: Vnde iniquo cœteri Consocij, (non imparis conditionis) animo demandatam ferentes carcerationem, confestim ad Custodiam proficiscentes, carceratum, ex quo exemptum à M.C.V. Iurisdictione, (vti appatentatum Domini triremium Præfecti) asserebant, per vim, ac minas flagitabant; Cui impertinenti præposito abnuens Custos, indignati domum eiusdem Præfecti petierunt, ibi casum malignè distinguentes, reum non modò inurbanitatis eum prædicauerunt, verùm spreta tanti Domini reuerentia, ac cum non modica labe sua acerbè patentem suæ familiaritatis dilaniasse adiuruerunt; Et si hanc nimio opere iniquam testationem respuere præfatus ipse Præfectus ostendit, nullatenus Domino Principi Satriani M. C. V. Regenti vigilantissimo totum renunciare curauit, vt maturam veritatis indaginem peragendo, si expositum ità probasset, impunitum Carceris Custodem non reliquisset, excarcerationemque Dominici Sauiani poposcit, qua haud fuit parcus in largienda ad Viri tanti instantiam Regens, suumque præterea ad veritatis perquisitionem animum accuratè adduxit, negotiumq; ex varijs sedulitatibus magna cum cura perpendit, nec multam nauauit operam in detegendo iniquitatem, cū sui ambo actorum Magistri accessit Iudex ad Carceres, quamplurimos probos viros fide dignos examinantes, mēdacio compositam testationem protinus habuerunt, vnde probatum Præfecto dispositè certiorauit Regens, eoque paratum se obtulit, in exequendo id, quod sibi necessariò videbatur; Ingenti tamen animo diligentem operam Præfectus suscipiens, Regenti gratias egit, nec aliquid agendum necessarium reputauit, imò se plenissimè de peracto contentum declarauit; postridie verò dum totalitèr sopitum negotium existimabatur, ex eiusdem Præfecti Palatio magna mancipiorum, ac domesticorum exiuit caterua, cum qua accesserunt, & Dominicus Sauianus, ac Vincentius Greco Pullerij, qui vna insimul tumultuariè armata manu per Vicos defluentes, Carceris Custodem ligatis de retro manibus, in eiusdem Palatij Equile tinerunt; alia quoque turba cum alijs Curiæ familiaribus idem factitauit, omnes postmodum ad triremes ferratos substinentes pedes transmissi fuere. Dilata intantum maxima cum omnium admiratione per Vrbem tanti proterui facinoris notione, ad Principis aures adiunxit, qui, aduocatis Supremi sui Collateralis Consilij Senatoribus, imbutus de omnibus circumstantijs ad negotium conducentibus, carcerationem Domini Præfecti in Castro Gaetæ, ac cœterorum delinquentium, mandauit, comprobat omnemque alrecti Iudici in capitalibus causis M. C. V. commendauit, instructoque denique processu, Pullerios per Vrbem flagellari iussit, transacto postmodum aliquod temporis spatio, eos ex gratia in libertatem reposuit.

Cum esset inquisitus in M. C. V. Io-

149 Ioseph Calabria, quòd cum fungeretur munere Gubernatoris in Terra Roccæ Raynolæ, Prouinciæ Terrelaboris, ibidem mense Aprilis 1676. laxata rota bellici tormenti tripalmari mensura breuioris, Notarium Lelium Vellaccio, eiusdem Oppidi secum rixantem rixans interemerat, fuit in eadem M. C. disceptatum, an ipse Ioseph Calabria ex huiuscemodi homicidij causa foret citandus ad informandum, & ad capitula, cum abbreuiatione, delegatione, ac pœna, à Regio Fisco sic instante expetitis?

Proposita quæstione, Me referente, non vna omnium Dominorum Iudicantium fuit opinio. Quandoquidem nonnulli, etsi perpauci, annuebant, ea ducti ratione, quòd licèt in homicidio bellici tormenti explosione patrato adhoc, vt Reus pœna capitis ordinaria plecti possit, dedita opera requiratur, industria, & quod vulgò dicitur, appensamentum, iuxtà *Prag. 1. de ictu scopp.* attamen quando delictum admittitur bellici tormenti ictu tripalmari longitudine breuioris, non requiri, aiebant, industriam; verùm indistinctè siue in rixa, siue consultò id fiat, Reum vltimo supplicio damnandum, iubente *Regia Prag. 3.* condita die 14. Aprilis 1614. Excellentissimo Comite de Lemos Prorege, in eodem *tit. de ict. scop.* ibi: *E quanto alli delitti fatti con Archibugetti, ò Scopettoli piccoli meno di trè palmi, per esser armi, che in nessun modo si possono preuenire, e dalle quali nessuno si può guardare, ordinamo, che sia il medesimo, ancorche il spararli, ò delinquir con essi fusse à rissa, ne possa in nessuno delli sopradetti casi il delinquente defendersi con allegare, che era nemico della persona offesa, ò à chi tira; ne che lo fece per sua defensione, nè allegare altra causa, ò ragione, poiche prohibemo à fatto, che nessuna se li debbia ammettere, ò possa in modo alcuno giouarli, già che la qualità dell'armi proditorie dichiarano, che il delinquente con esse sia vero proditore, e per tale debbia esser giudicato.*

Cui *Pragmaticæ* sanctioni minor Iudicantium numerus innixus, citandum, mo'o superius relato, Reum iudicauit, nō obstante quòd in processu Informatiuo constiterat per nonnullos testes, quòd Notarius interfectus in publica Platea quædam conuicia in eumdem Gubernatorem præiactarat, dicens, Gubernator de stercore adhuc vis stare verbis, quæ in meam matrem dixisti? Idque totum, prædictis Iudicantibus visum fuit, deduxisse ex verbis eiusdem Regiæ *Pragmaticæ*, quæ huiusmodi arma prohibita insectans acritèr, excusationem sontis, aùt defensionem non auditura, occludit auresiatque sic seruari testatur *D. Consil. Io: Maria Campana in suis resol. ad materiam foriudicat. resol. 1. num. 20.*

Maiori autem Dominorum Iudicantium cætui probatum fuit, quòd citetur, & capiatur ipse Ioseph Calabria, tùm quia delictum erat commissum in rixa, tùm etiam quia Notarius interemptus incesserat dicterijs non contemnendis ipsum Gubernatorem in supradicta Platea, ac ante quàm occideretur, in eundem tormentū bellicum oblongum, quod ferebat, intenderat.

A quo decreto petijt recursum Regius Fiscus ad R. Collaterale Cons. ac obtinuit, quòd M. C. V. delegata relationem faceret in R. Collat. Cons. ad finem videndi, an esset recursui deferendum? Facta relatione, Me referente, per idem Coll. Cons. fuit prouisum, esse recursui deferendum. Quapropter acta iterum causa in eadem M. C. fuit per eam decretum, quòd ad normam Rescripti S. E. Regijq; Collateralis Consilij, Ioseph Calabria citetur ad informandum, ac ad capitula cum abbreuiatione, delegatione, ac pœna.

Quæ quidem *R. Prag. 3.* dispositio non protrahitur ità vt pœnam ordinariam infligat, delinquenti cum istis armis breuioribus, cui per Superiorem licebat ea deferre, vt vteretur ad meram sui tuitionem: namque Superioris permissus delictum asportationis, odiumque armorum à *Pragm.* in-

intentum deler; alioqui Statutum, si secùs interpretaretur, iniquitatem contineret, iuxtà tradita ab eodem *Campan. in cit. resol.* 1. *num.* 10. *in fine vers. ex quo infero, & num.* 21. Aggresso, qui delinqueret, arreptis, quæ ipse non deferebat, armis breuioribus ab alterius latere, apotheca, vel domo, *Campan. loc. cit. num.* 22. deniquè neq; assistentibus delinquenti cum dictis armis, qui nequeunt puniri, nisi de eo, quod fecerunt, iuxtà *text. in l. si in rixa, ff. ad l. Corn. de Sicar. Campan. in cit. resol. num.* 23.

In tripudio, quod vulgò dicitur:
150 *Panana*, vel *Gagliarda*. Vir fecerat suum tripudium, vulgò dictum: *La mutanza*, Mulier autem non dùm peregerat. Hoc ipso tempore alius superueniens Mulierem manucepit, causa tripudiandi cum ea, quæ permisit se capi, ac virum sequuta est. Primus autem Vir nullo enunciato verbo, manum, vel brachium Mulieris apprehendit, vt per vim à manu abstraheret secundi Viri, qui Mulierem apprehendit, vt cum ea tripudiaret: Nunc autem frater primi Viri tripudiantis colaphizauit: fuit quandoque quæsitum, an frater iustam habuerit causam eum percutiendi, atque adeò iniuriarum non teneatur, vel secus? In hac specie consultus *Federicus Scotus*, respondit, vt in *cons.* 25. *lib.* 2. *tom.* 2. iustam habuisse percutiendi causam, quoniam iuxtà peritorum iudicium superueniens inter tripudium illud ad Gagliardam, probabilitèr ignorat, an superfit vltimum tripudium, siue vltima, vt vulgò dicitur: *Mutanza*; Ideòq; capiens Mulierem nihil dicentem, sed se capi permittentem, ac sequentem, dicitur capere bona fide, vndè non irrogat alteri iniuriam. Qua de re primus Vir abstrahens Mulierem à manu secundi, dicitur intulisse iniuriam, ac lacessisse, non autem propulsasse iniuriam, vel fuisse prouocatum. Propterea frater potuit eum colaphizare, vim vi repellendo, ac à fratre iniuriam propulsando. Est casus singularis, qui sæpè contingere potest, ideòque adnotatione dignus.

Atrox, ac maior species iniuriarum,
151 existimatur, quæ prouenit ex libello famoso, *Gargiareus tract. de libell. famos. cap.* 1. *nu.* 3. *& cap.* 12. *nu.* 7. *Menoch. de arbitr. cas.* 363. *Decian. tract. crim. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 53. *Caualcan. de brach. reg. p.* 1. *num.* 84. illam Domorum desolatricem, factionum inuentricem, & animarum perniciem præconizans, & *Farinac. quæst.* 105. *num.* 490. grauissimum crimen. Quomodo definiatur, & componatur? notant *Muscatel. de condict. delict. tit. de iniur. & libell. famos. ex num.* 8. *Caball. resol. crim. quæst.* 235. *num* 26. *Farinac. quæst.* 105. *num.* 468. *Anell. de Sarn. in prax. crimin. p.* 2. *formul.* 10. & illius requisita, pœnam, ac alia ad rem peragunt *Farinac. tit. loc. ex num.* 242. *cons.* 30. *cons.* 523. *&* 145. *Vermigliol. cons. crim.* 170. 171. 193. *&* 432. *Carpzou. pract. crim. quæst.* 98. *p.* 2. *Conciol. crim. resolut. verb. libellus famosus, resol. vnic. Sanctorius de pœnis p.* 2. *cap.* 12. *quæst.* 7. *Harprect.* §. *iniuria autem, ex nu.* 160. *Inst. de iniur. Petrus Binsfeld. tit. de iniur. cap.* 1. *quæst.* 13. *concl.* 4. *Guazzin. de confiscat. bonorum, concl.* 13. *ampliat.* 51. *nu.* 4. *Borgnin. Caualc. decis.* 35. *p.* 5. *Hortent. Caualc. de brach. reg. p.* 5. *num.* 261. *Peregr. de iur. fisc. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 9. *Petrus Heyg. quæst.* 3. *n.* 46. *Berlic. conclus.* 67. *p.* 5. *Basilicò crim. dec.* 26. *nu.* 5. *Matthei de re crim. cap.* 74. *ex num* 13. & latè *Raynald. in syntaxi rer. crim. lib.* 1. integro *cap.* 11. §. 1. 2. 3. *&* 4. *& lib.* 2. *cap.* 19. §. 1. *ex num.* 81.

Notandum, quòd scribens aliquid
152 falsum scientèr in Tabulis Publicis, scilicèt in libris Reipublicæ, vel Principis, licèt crimen non sit commissum directè contrà Rempublicam, vel Principem, est tamen crimen in primo capite legis *Iulia Maiestat. l.* 2. iuncta *Glos. in verb. Bona, ff. ad l. Iul. Maiesta.* Hoc notandum, atque menti tenendum, monet *Afflict. in cap.* 1. *in verb. & Bona committentium, num.* 39. qui addit, quòd nisi id diceret *text.* nunquàm probaret.

Iniuria infertur nedùm expressè, sed

cum

153 eum aliqua verba proferuntur, quæ quòad corticem minime ſonant iniuriam, & effectu iniurioſa ſunt: vt ſi dicatur: Tù es bonus homo (ironicè) ideſt es corruca, vulgò *cornutus*, qui ità vocatur, ideſt nudus corde, tàm ex parte adulterantis, quæ cum cor ad amaſium habeat, quod marito tribuere debebat, vxoris cor nudum dici poteſt ab amore mariti; quàm ex parte mariti, qui ſi ſcit, & patitur, ſine corde dici poteſt, *Azeued. recopil. lib.10. tit. 10. l. 2. num. 79.* qui idem eſſe ait in appellante coniugatum cuculum, ſeù cucurbitum, *Petr. Rinsfeld. de iniur. & damno dato, cap. 1. quaſt. 9. concl. 4.*

Vel dicatur Mulieri: Tu es bona mulier, ideſt ſcorta, & ſimilia, *Neuizan. in ſylu. nupt. lib. 4. num. 76. Villadieg. lib. 12. for. iud. tit. 3. lib. 6. Boer. conſ. 4. num. 13. Thor. voto 50. num. 2. Muta tom. 6. cap. Sicil. cap. 30. num. 20. Clar. in §. iniuria, in princ. circa medium, Farinac. in pract. crim. p. 2. tom. 1. quaſt. 105. num. 103. Proſper Caranit. in hoc rit. num. 21.* quem laudant *Gizz. ad Reg. Capyc. Latro decif. 169. num. 110. tom. 2. Io: Domin. Raynaldo in Syntaxi rer. crimin. lib. 1. cap. 11. §. 8. ad 13. num. 26.* Miror tamen eumdem *Caranitam* dicentem in hoc *ritu num. 22.* Salernitanos aliquos ſolere ſub ſpecie pietatis hominibus vitia exprobare, ac ſolertiſſimè iniurias iacere dicendo: Ille eſt ſatis, abundeq; vir prudens, omnique nitens probitate: hinc doleo, quòd ſibi illud ſiniſtrum ſucceſſerit: quòd vapulauerit immeritò: quòd illa paſſus ſit: quòd grauiſſimè læſus conticuerit, vel his ſimilia. Atque hanc in Salernitanos opinionem probare intendit ex loco *Luca de Penna in l. 2. collat. 4. C. de exact. Tribu. lib. 10.* aientis prouerbium eſſe Salernitanorum: *Mel in ore, & paſſorinum in manu*. Eſt enim Salernum Ciuitas (de qua eloquuti ſumus *in rit. 69. nu. 8 tom. 1.*) ad amæniſſimum Inferi Maris litus condita, quam inter antiquiſſimas Vrbes adnumerare non vereor, vtpotè cui poſt vniuerſalem Cataclíſmum fundamenta locauerit Sem Noemi filius: nomen verò Salem eiuſdem Sem ex Arphaxad Nepos dederit, prout colligitur ex nouiſſima Neapolitani Regni deſcriptione. Huius Vrbis ſi laudes ſingulas perſequi vellem à læta agrorum vbertate, Cœlique temperie, qua fruitur, ab ædificiorum, Templorumque magnitudine, qua decoratur, à præclaris denique Nundinis, quæ die 24. Septembris quotannis celebrantur, confluentibus ad permutandas, vendendaſque merces, nedum finitimis Italiæ Populis, ſed Græcis quidem, Illyricis, Aſiæque, & Africæ accolis ad commune, fœlixque omnibus Emporium, labor eſſet, vt maximus, ità præter huius operis inſtitutum. Illud vnum ſanè non omittam, eius Ciues, illiuſq; Ordinẽ præclara nitentem Nobilitate, ea eſſe præditos comitate, ea humanitate imbutos, vt cum quibuſcumq; placidiſſimis Populis certare valeant optimis moribus. Quid enim vbique gentium adſunt maligni; vtinam vnumquodque Oppidum iniquis hominibus penitùs careret, non proindè tamen totum Oppidum debet ex eo affici nota; neque corrupti paucorum mores ſinceræ omnium Ciuium alicuius Vrbis innocentiæ ſinamus obeſſe.

Quid ſi non expreſsè, ſed implicitè
154 crimen obijciatur, dicendo: Ego non ſum latro, & ſimilia, volens intelligere de Aduerſario? latè loquitur *Lucas de Penna in l. 3. C. de caſtrenſ. pecul.* quem laudat *Auus meus ad Capyc. dec. 58. n. 2.*

Facit iniuriam exprobans: *Taci, che ni uno de miei fù latro. Perez ordin. Reg. Caſtell. tom. 1. lib. 4. tit. 9. l. 2. gloſ. Primeramente, verſ. ſed eſt dubium.* Qui noctis tempore interroganti: *Chi è, ò là*, reſpondet: *Che hai tu da fare, chi io mi ſia*, inurbanè dicitur reſpondere, eique poterit replicari, *Octanian. Vulpell. conſ. 86. num. 6.*

Infertur iniuria, ſi dicatur: Tu es ſtultus, vt in caſu apùd *Curt. Iun. conſ. 148. vol. 2.* Tu es cæcus, *Gramm. deciſ. 14. num. 9.* & ibi *Danza*. *Sei vn vituperoſo, Bertaz. 135. num. 1. lib. 1. Farinac. quaſt. 105. num. 331. Vecchiazzo,*

Bec-

Beccazzo, Muta decis. Sicil. 36. num. 35. Non la fai da gentilhuomo, Clar. §. iniuria, vers. quare etiam, Danz. tom. 3. de pugn. DD. tit. de iniur. cap. 2.

Si dicatur vsurarius, *Grauet. cons. 145. num. 1.* De prosapia Iudæorum, *Peguer. decis. crim. 13. Mari ad Gramm. decis. 37. num. 8.* Proditor, vel latro, *Azeued. recopil. lib. 8. tit. 10. l. 2. nu. 40. & 54.* Qui dixerit: *Ti fai pagar due volte, Bertaz. cons. 89. num. 6. vol. 1.*

Forfante, idest fur, *Mar. Mant. cons. 325. num. 18. Bertazol. cons. crim. 89. num. 51. vol. 1.* nam forfantes dicuntur quasi furantes fundo; Vel *Malandrino*, quod vocabulum vsurpatur à *Baldo in l. omnibus, in summario, C. ad l. Iuliam de vi publica*.

Non irrogatur alicui dicendo: Es
155 imprudens, *Baiard. ad Clar. §. iniuria nu. 3.* nec si dicatur: Ego sum Nobilis, seù bonus, sicut tu, idem *Baiard. ad Clar. §. iniuria, num. 28. Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 10. ex num. 56.* Vel dixerit, esse alio se Nobiliorem, quoniam illud verbum: Nobiliorem, est comparatiuum, quod præsupponit de sui natura positiuum, & participationem vtriusque, *Bar. cons. crim. 5. num. 2. tom. 1. cons. crim. diuers. Io: Bap. de Ploto cons. 131. num. 20. eod. tom. 1.*

An sit iniuria aliquem maledicere? *Gomez lib. 3. var. resol. cap. 6. sub nu. 2. versic. item adde.* Vel dicere, quòd sit Hæreticus, malus Christicola, spurius natus ex Monaca, & similia *Azeued. cit. loc. n. 87. Muta ad consuet. Panhorm. cap. 76. n. 53. Farinac. quæst. 109. n. 317. Peguer. & Mari cit. loc.* vel dicendo: Non es benè informatus, *Castill. decis. 171. num. 34. Caball. resol. crim. 154. num. 12.*

Dicens alicui: *Tu dicis falsum*, nō est
156 iniuria, quia infert simplicitèr, quòd non dicat verum, non quòd dolosè tacuerit veritatem, *Caroc. singul. 155. Gratian. discept. forens. lib. 1. cap. 81. nu. 2. Mari ad Grammat. cit. decis. 37. n. 3.* falsum enim dicitur ex eo quod, vel videtur esse aliquid, quod non est, vel nō esse, quod est, secundùm *Philosoph. 4. metaphis.* quem laudat noster *Napodan. ad Consuet. in proæmio Regis Caroli, §. nos itaque, verbo falsitas, pagina mihi 23.* Si dixerit: *T'arrassi dalla verità, Paul. Merend. cons. 76. num. 9.*

Verùm, mentitam inter iniurias connumerant *Bar. in l. iter Labeonem, §. ait Prætor, num. 3. ff. de iniur. Alciat. cons. 248. num. 5. Zannbius de mendac. lib. 1. cap. 4. num. 2.* & adeò dijudicatur atrox, vt *Kop. obser. 82. num. 4.* dixerit, dedecus minime tolli, nisi mentienti mentitus alapam impingat, quod apùd Nos Catholicos haùd seruandum, indicat *Boetius de consolat. lib. 4. pros. 4.* quem laudat *Danz. de pugna DD. tom. 3. cit. tit. de iniur. cap. 1. num. 1.*

Quando verò verbum *Mentiris* pœnam trahat? & si ad sui defensionem fuerit prolatum, licèt fuerit additum *saluo honore tuo?* si crimen obiectum sit verum? ac quando de excessu puniri debeat? & si propulsatio non fiat incontinenti? pertractant *Farinac. quæst. 105. ex num. 306. in cons. 35. lit. L. Borgnin. Caualc. dec. 19. n. 32. p. 2. Zannbius cit. loc. num. 3. Raynald. tom. 2. rer. criminal. cap. 11. §. 13. ex num. 32. Annot mens ad Capyc. decis. 58. num. 1. Mari ad Gramm. decis. cit. 37. num. 5.* & licitum sit in Iudicio dicere Aduersario, quòd mentitur, *Reg. Ronit. sup. pragm. rub. de iniur. n. 3. Ego tom. 1. rit. 101, nu. 67. & 68.* Discrimen verò inter verba mentiris, dicis mendacium, dicis falsum, non dicis verum, peragunt *Farinac. cit. quæst. 105. num. 329. Bertaz. cons. crim. 152. ex num. 12. lib. 1. Danz. cit. tit. de iniur. num. 34. Gratian. discep. forens. 81. ex num. 1.* Effatum autem *Gramm. in decis. 37. num. 2. verb. Fuisti mercatus*, quòd non sit mulctandus iniuriam dicens, quando Reipublicæ interest, vt ille defectus palam fiat; an simplicitèr veritate nitatur? post *Mari in add. ibidē*, distinctione dirimit *Danz. ad eundem Gramm. cit. loc. n. 3.* & videndi ad exornarum *text. in l. eum, qui nocentem 18. ff. de iniurijs, Couarru. lib. 1. var. resol. cap. 11. num. 16. Gomez. tit. de iniurijs, num. 5. Luc. de Penna in l. 3. in 9. 10. & 11. quæst. C. de Castrens. pecul. lib. 12. Clar. in §. iniuria, vers. Item*

qua-

quæro nunquid, Boſſ. in tit. de iniurijs, num.3. Mynſigen. cent. 4. obſer.4. pag. 119. Foller. ad Marant. in 4.p.t. diſtin. num. 98. & quoties caſus eueniet *cit. l. eum qui nocentem*, perpende verba, & theoricam *Iſernia*, magiſtralitèr loquentis *in cap. 1. verſ. iniuria, ſeù furtum ex n.* 13. & quæ notat *Raynald. in Syntaxi rer. crim. lib.1. cap.11. §.7. n.8.*

157 Leuans manum contrà aliquem, etſi eum non percuſſerit, in iuriarum tenetur, *l. item apùd Labeonem, in princ. ff. de iniur. Chriſtina decif. Belgic.* 100. *num.6. lib.1.* Sic retinens equum fræno, quamuis Equitantem non percutiat, iniuriam infert, & perſonalitèr offendit. *Octau. Vulpell. in tract. de pac. & promiſſ. de non offend. ex quaſt.* 92. *Io: Tabien. in ſumm. Tabiena, verb. excommunicatio, il* 5. §.3. 32. *ac* 39. *Viu. decif.* 161. *num.*3. *lib.* 1. quem laudat *Anut meus ad Capyc. decif.* 161. *num.*2. *Baiard. ad Clar. §. iniuria, num.*2. *Mut. decif.*36. *num.*2. *Farinac. quaſt.*105. *n.*9.

158 Vnde impedientes currentem cum equo ad Brauium, vel expauentes equum, puniuntur tanquàm legis violatores, *l. nemo, C. de ſpectac. lib.* 11.

De ſponſionibus, quæ fiunt pro ludis in currendo, aùt alio ludo licito, vulgò *Lo pallio, Gloſ. in l. ſi rem* 19. *§. ſi quis ſponſionis, in verb. dictari, ff. de praſcript. verb. in quo definitur*, cum ſponſio, ſiue Pallium deponatur penès aliquem, vt reddat alteri in caſum victoriæ, aùt alium euentum; competere aduersùs eum actionem præſcriptis verbis; idemq; eſſe, ſi per eum non ſtat, quo minus vincat, ſed per aduerſarium.

159 Si alicui tranſeunti per plateam, Artifices percutiunt bancam, vel alio modo ſonant, & clamant, dicuntur facere iniuriam, *Luc. de Pæn. in l.*3. *col.*3. *C. de Caſtrenſ. pecul. lib.*12. confert *text. in l. item Labeonem* 15. *§. feciſſe conuicium, ff. de iniur. Thor. vot.*50. *num.*11.

160 Iniuriantium appellatione cótinentur debitores, qui retinent, & non ſoluunt debitum creditori in termino; ideòq; concluduntur ſub Statuto cauente, vt contrà iniuriantes concedantur priuilegia, *Guid. Pap. decif.*18. inſequitur *Tiber. Decian. conſ.*69. *num.*16. *vol.*5. Debitor enim, qui non ſoluit in termino, ſed ſolutionem procraſtinat, iniuriam facit creditori, vt ex *Specul. tit. de inſtrum. edit. §. nunc verò aliqua, num.*69. & *Guid. Pap.* deducit *Decian. cit. loc.* Idque in creditore vocante aliquem in iudicio, qui re vera debitor non eſt, ſcribunt *Guid. Pap. ſing.* 739. *Clar. cit. §. iniuria, verſ. iniuria, Caball. caſ.*247. *num.*5. ampliantes procedere, etiam ſi actum minus iuridicum obtinuerit, & eum exequi fecerit vexandi cauſa.

161 Turbans aliquem in ſua poſſeſſione, iniuriarum tenetur, *Bar. in l. iniuriarum actio* 13. *§. fin. ff. de iniur. & in l. extat, num.*3. *ff. quod met. cauſ.* ſicuti radens, vel auferens arma, ſeù inſignia alicuius, *D.D.* apùd *Aloyſ. de Leo in rub. Vt nemin. lic. ſine Iudic. author. nu.* 8. ex *Angel conſ.*68. *Rip. in l.*1. *num.*74. *ff. ſi certum pet. Ann. ſingul.* 382. *Prat. obſer.*49. *ex nu.*29. & tetigi *in rit.*276. *num.* 39. *hoc* 4. *tom.*

Sepulchri de violenta expulſione, ſeù violatione inter laicos, quis cognoſcat Eccleſiaſticus, vel Secularis Iudex? inquirunt *Medic. in tract. de ſepulch. p.* 1. *quaſt.* 16. *num.*46. *Borrel. conſ.* 25. *ex num.* 64. *Lambert. de iur. patron. lib.*3. *quaſt.*9. *art.*7.

162 Iniuria facta comiti, videtur facta ſocio itineris, *Gloſ. in l. item, apùd Labeonem* 15. *§. abduxiſſe, verb. Eorum quem, ff. de iniur. Arn. in problem.*59. *incip. Nota ad conſtitutionem varietatem pœnarum, fol.* 139. *& ſingul.* 97. *Capoll. conſ. crim.* 32. *num.*7. *Gramm. decif.*25. *num.*1.

163 Cadaueri, vel funeri teſtatoris irrogatur quoq; iniuria, *l.*1. *§. quoties, l. ſi ſtatua, ff. de iniur. l. cuicumq; §. idem ait, ff. de inſtito. actio. Auth. vt defunct. ſeù funer. cor. non iniurient. §.*1. *in fin. quib. ex cauſ. manum.* ſicuti fit honor, *l.*1. *§. ſed, C. de latin. libertat. tollend. Chaſſan. in Cathalog. p.* 2. *conſid.*74. ſi quidèm poſt aditam hæreditatem fiat, dicendum eſt, & hæredi quodammodo factam, *l.*1. *§. quoties, ff. de iniur.* quam al-

allegat *Andr.in cap.1.§.vbi verò,vnde agnat.* & summa cum ratione,cum iniuria facta cadaueri, non censeatur facta defuncto, quia post quàm quis est mortuus,non potest plus aliquo modo offendi; Cadauer enim non constituit hominem, *Glos.1.in l.seruo manumisso, ff. de condit.indebit.* idcircò Caius mortuus, non est ampliùs Caius, *Bald. in l.conuenticula, in fin. C. de Episcop. & Cleric. de Marsil.singul.373.Boer.decis. 316. de Petris fest. lect. lib.2.cap.2. sub num. 4.* adeò vt vectigal minime sit soluendum de corpore mortuo,& si vi Statuti esset soluendum,non pro cadauere in ossibus dissoluto, *Iul. Ferrett. de gabell.& public.num.96.* Ad rem videndus *Affl. in Const. si quis aliquem, de spoliantib. homin. obitum, vel occultum, ex num.5.* Benè propterea iniuria dicitur facta hæredi, *Bart.in l.4.§.Cato, ff.de verbor. obligat. Modest. Pistor. quæst.35.lib.1.* & ibi *Add.lit.A.* qui illum representat, *Tiraquell. in tract.lignag.§.32.glos.vnic.Alciat.in l.76.n.6. ff.de verb. signif. Foller.prag.8.de compos. num.41. Io: de Plat.in l.4.C.de domestic.lib.12. Molfes.ad Consuet.Neap. par.2.de person.quæst.8.num.5.& par.4. quæst.2.num.5.* Dissimilitudo inter defunctum, & hæredem,apùd *Fabrū lib.2.semestr.cap.18.* quandoque non licet hæredi, quod defuncto licuit, *Glos. in leg. 1. lit.M.ff.de separ.* Quidquid ta-
164 men sit, crebior est sentētia opinantium,iniuriam mortuo illatam grauiorem censeri,quàm si viuenti facta fuisset, *Crotus in add. l.4. §.Cato, Carol.Sigon. de Imper. Occid. lib. 19. Dec.in l. pupillus, §. in hæredem, ff. de reg. iur. Coleri.decis.150. Menoch. de arbitr.Iudic. lib.2. cent.3. cas.285. Petr.Gregor. Synt. iur. lib.38. cap.5.Tepat.var.sent. tit. de iur. fisc. vers. mortuus, de Petr. fest. lect. 1.lib.1.cap.5.ex num. 4. & in problem. accademic. probl. 35.* & distinctionem tradit *Farinac.2.par.tract. crimin.de var.& diuers.criminib.quæst. 107.p.2. art.27.* cum graue crimen sit in mortuos sçuire, *Plat.lib.5.de Republ.* belluinum magis,quàm humanum furorem clamans, cui eadem est exhibenda reuerentia, tàm viuo, quàm mortuo,verba sunt *text.in l.apùd Celsum 4. §. aduersus parentes, vers.semper enim, de dol. mal. & met. excep.* Hinc Vasallo sicuti non licet cucurbitare Vxorem Domini, eo viuente, ità Viduam,eo mortuo, *Iacob.in iniust. feud. verb.Dictiq; Vasalli promiserunt, num.29.Capyc.in iniust.verb. Feuda an amittantur? vers.amplia secundo,fol.45.* Sancta propterea Ecclesia dirum mucronem appellat, quo Christus Dominus noster mortuus confossus est, dulce verò lignum, dulces clauos, quibus idem viuens transfixus fuit, *Bonadill. lib.2. polit.cap.4. num.5.Foller. in fragm. de sepulchr. violat.* Inde non laudo *Marij Mut. ad prag.Sicil. tit.40.de pœna edent. famos.libell.n.37.* effatum, explodentis *Caphal. in cons. 341.ex nu. 34.* quòd faciens libellum famosum contrà mortuum minimè comprehendatur sub Statuto acritèr hanc rem mulctante, insequiturque *D.Raynald. in Syntax. rer. crim.lib.1. cap.11.§.5.sub num.60.*

His modò succedit videndum, nùm
165 futura iniuria,& ingratitudo remitti possit? Negatiuè in remissione ingratitudinis,& iniurię,per quam quis ad delinquēdum inuitatur, respondent DD.

Hinc *Valentinus Frosteri de success. ab intest. pag.298.* quem refert *Laderch.cons.33.num.9.* probare conatus fuit,neque in bonis proprijs posse Patrem remittere Vxori in præiudicium filiorum iniuriam, quam eis infert per transitum ad secundas nuptias.

Sed cum mulier secundo nubens,
166 etsi marito, filijsq; iniuriam inferat, *§.quæ verò,vers.nos igitùr,* & *§.soluta, Auth.de nupt.* & ibi *Glos.vers.& defuncti, §. Gregoria, Auth. de non eligendo secundo nub.mul.Menoch.cons.155.nu. 23.lib.2. Cephal.cons.463.num.26.vol. 4.Vin. opin.535. num.22. Trentacinq. var. resol.lib.3.de matrim.cap.5.nu.22. Sylu.nuptial. lib.2.num.31.pag.166.* aliosque casus, in quibus fit defunctis iniuria,notant *Aretin.in §.licèt autem, num. 1.Inst.quib.ex caus.manumitt.non licet,Hippol.in l. fin. ex num. 25. ff.de quæst.*

quæst. Luc. de Penn. in l. iubemus, C. de Præposit. Sacr. Cubicul. lib. 12. quomodo verò anima mortui sciat, quid agatur in hoc Mundo, & quo casu? aduertunt *Glos. in can. qui Diuina, verb. sciant 13. quæst. 1. & in can. seq.* vbi *Archidiac. Bartholom. Sibilla in specul. peregr. qq. decad. 1. cap. 6. Muta ad Consuet. Panorm. cap. 50. ex nu. 28. & cap. 63. vers. & tunc videmus.* Imitentur Mulieres Turturem, quæ (teste *Basil. homil. 8. in Exa.*) inter omnes Aues, coniugis amans est: mas, atque fœmina vna volant, filiosque procreant: si verò morte separentur, ad finem vsque vitæ viduitatem custodiunt. Minime tamen delinquit, *Polydor. Rip. singul. obseru. 274. num. 4. Io: Garron. in l. fœmina, C. de secund. nupt. nu. 28.* itàut non amittit legatum sibi à Viro relictum, ex eo quòd nupserit intra annum luctus, nec in simili legato subintelligitur conditio, si non nupserit. *Afflict. decis. 61. Mantic. de coniect. lib. 10. tit. 6. num. 21. Cyriac. lib. 1. controu. 135. Sousa decis. Lusit. 31.* aduersùs *Oldrad. cons. 33. n. 3.* & alios: qua de re *Capon. discept. forens. lib. 3. discept. 194. & 195.* latè differens, an nubens intra annum luctus amittat dotarium?

Verior est aliorum sententia, vt in-
167 iuria, etsi à Marito remitti non possit quòad bona ab eo non peruenientia, non sic tamen quòad bona ipsius Viri, etiam in filiorum præiudicium, *Dec. in d. l. fœmina, sub num. 7. & 8. de Garron. in rubr. C. eod. tit. nu. 112. Laderch. cit. cons. 33. sub num. 9.* & contrà *Frosteri* concludit *Franc. Redenasc. cons. 50. ex num. 64. lib. 1.* tradens *num. 64.* hoc maxime locum habere, si in actu donationis, vel liberalitatis in coniugem collatæ, Vir remittat futuram iniuriam, ac ingratitudinem, ex *Ripa*, allegato ab impio illo *Carolo Molinæo Parisiensi in add. ad Dec. in mem. l. fœmina, num. 25. in fine* (quem Parisiensem, diu sectarium, tandèm sub morte Catholicum, aduertit *P. Theophil. Raynaud. de monitor. quæst. 3.) Menoch. cons. 155. num. 23. lib. 2. & cons. 308. nu. 25.* Quin idem *Redenasc. eodem in cons.* 50. (aduersùs quem calamum arripuere *Caren. resol. 165. ex n. 22. & Cyriac. controu. 436. & 437. tom. 5. num. 73.*) notabilitèr obseruat, donationem ex causa, & in remunerationem iuuentutis, non venire sub censura *add. l. fœmina*, ex *Garron. mem. loc. num. 44. & Mart. in summ. success. legal. p. 1. quæst. 5. art. 2. n. 13. ac 14.* & addimus *de Frãch. decis. 428. & decis. 632. num. 1. Amend. ad Franch. decis. 18. nu. 13.* qui *ad mem. decis. 428. nu. 7.* ex *Rip. in cit. l. fœmina*, inquirit, quid in legato à Marito Vxori facto pro seruitijs præstitis tẽpore pestis? de quo *Grãm. cons. ciuil. 153.* Vnde si Iuuenis ducat in vxorem Vetulam, inconueniens non est, inter eos pactum fieri, vt Vetula præmoriente, Iuuenis dotem lucretur, quòd si Iuuenis prædecedat, Vetula nil consequatur: spiritus enim Vetulæ est infectus, ac fœtidus cunnus ipsius, adeò vt aliquando vermes procreare soleat, *Federic. Scot.* ex dicto *Giraldi senioris*, ac *Nenizan. respons. 2. ex num. 14. tom. 2. lib. 4.* Ad rem *Reg. Capyc. Latro. decis. 22. lib. 1.*

An verò dispositio *add. l. fœmina*,
168 *C. de secundis nupt.* trahatur ad Patrem? negatiuè deducitur ex adductis à *Gaspar. Thesaur. quæst. forens. lib. 3. quæst. 58. num. 6. & Muta ad consuet. Panormit. cit. cap. 63. num. 16.* cum sermocinetur de Matre tantùm. Concinit lepidum effatum vnius ex DD. Consiliarijs apùd *Reg. Rouit. decis. 46. num. 18.* in thesi, nùm dispositio *Authent. præterea, C. vndè vir, & vxor*, vendicet locum in beneficium Viri pauperis superstitis, quemadmodum in beneficium Vxoris? quòd si articulus esset iudicandus à Mulieribus, non immeritò posset dubitari, quòd opinio contrà Virum potiùs, quàm pro Viro esset amplectenda; sed dum decisio hæc pendet à iudicio Virorum, & non Mulierum; satis durum videbatur, quòd in controuersiam deduceretur opinio in fauorem Viri. At veritas ex aduerso elucet, nempè *cit. l. fœmina*, sanctionem Viros amplecti, cuius fuit antesignanus *Azon in summ. C. de secund. nupt. num. 14.* communem præconizat

Gabriel. lib. 3. concl. comm. tit. de secund. nupt. concl. 1. num. 2. Boer. decis. 187. *Merlin. de legit. lib. 4. quaest. 1. num. 2. Paschal. de patr. potest. p. 3. cap. 10. num.* 51. *Cald. de nomin. emphy. lib. 2. quaest.* 14. *ex num.* 38. *Mart. de success. leg. p. 1. quaest. 5. art. 2. num. 4. & art. 4. num. 2.* & alij apud *R. Io: Camill. Cacacium al-leg.* 81. *ex num.* 83. rescripta à *Reg. de Marin. tom. 3. resol.* Quidue dato consensu filiorum? *de Franch. dec.* 632. *Alphan. collect.* 17. *Ann. collect.* 93. *Fachin. controu. iur. lib. 3. cap.* 65. *Reg. Capyc. Latro cit. decis.* 22.

169 Cœterùm quando pater possit remittere iniuriam, etiam ex *l. Cornelia*, factam filio, etsi inuito? pertractant, ad exornatum *tex. in l. sed si vnius*, 17. §. *filio familias ff. de iniur. Boer. decis.* 220. *Reg. Salern. decis.* 13. *de Franch. decis.* 715. *Valeron de transact. tit. 4. q. 7. n.* 17. *Reg. de Marin. quotid. resol. tom. 1. cap. 2. nu.* 13. *& cap.* 152. *nu.* 18. *Auus meus ad Gramm. decis.* 23. *ex nu.* 4. *Marant. in prax. par. 6. nu.* 67. tradens, à fortiori licere remittere nomine filiorum fratrũ offensi, *Carrer. in prax. crim. §. vigesimo nono excusatur, ex nu. 37. pag. mihi* 224. *Vrsill. ad Afflict. decis.* 180. *Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 10. à n.* 1. & ibi *Prat. Portugal.* latè *de donat. Reg. p. 2. lib. 1. cap. 18. ex n.* 88. *Bombin. cõs.* 59. *Baiard. ad Clarum, quaest.* 58. *num.* 33. meminit de *Marant. loco cit.* Quidue in matre? indicat *Guid. Papa decis.* 464.

170 An iniuria irrogetur filiæ, si maior dos alteri sorori detur à Patre? Hac in re etsi affirmatiuè regulatitèr respondendum videatur: *Nam quemadmodum Parentes omnibus liberis ex aequo vitam impertiti sunt, ità etiam aequalitèr vitae ipsorum prospiciunt, non autem veluti ancipiti libra illis leniùs quiddam, illis verò grauiùs pro inaequalitate animi sui attribuant*, vt rescribendo aduertit *Imperator Leo Nouell.* 19. quem ad hæc, post *Diui Ambrosij* sententiam dicentis: *Iungat liberos aequalis gratia, quos aequalis iunxit natura*, perpendit *Ann. Robert. rer. iudic. lib.* 1. ex alijs, *cap.* 15. *circà fin. pag. mihi* 268. & *Lactantius lib.* 5. laudatus à *Iacobo Reccard. cap.* 90. *de diuersis regul. iur. Deus enim*, scribit, *qui homines generat, & inspirat, omnes aequos, & pares esse voluit, & vbi non sunt vniuersi pares, aequitas non est, & excludit inaequalitas ipsa iustitiam.* Atque *Cicero in orat. pro Cecin. Omnibus*, inquit, *in causis idem valebit, in quibus perspicitur vna, atque eadem causa aequitatis.*

171 Competit tamen iusta querela, si de congrua dote non fuerit dotata, cum si ea congrua fuerit, de illa debet esse contenta: nam sicuti Pater potest extraneo donare, aùt hæredem vocare, salua filiorum legitima, *l. vnus, ff. si quid in fraud. patr. l. Papinianus, ff. de inoff. testam. & l. parentibus C. eod. Affl. in Const. fratr. nu.* 11. *Fontanell. de pact. nupt claus. 5. glos. 3. p. 3. num.* 15. *Barbos. in l. 1. p. 4. num. 16. ff. solut. matrim.* ità & vni ex filiabus, sicuti potest in testamento vnius portionem augere: *Neque enim* (inquit *Barbosa*) *Iure inuenitur prohibitum, quòd pater non possit dare maiorem dotem vni filiae, quàm alteri; imò in l. 1. §. sed si, ff. si quid in fraud. patr. inquit I. C. cum Pater filiam dotauit, pietas Patris non est reprehendenda. Beneficium id est*, docet *Seneca lib. 3. de benefic. cap. 19. quod quis dedit, cum illi liceret, & non dare*, & in regula canonica: *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.*

Hæc in controuersiam acerrimè deducta fuere nouissimè in S. C. Etenim duas filias, diuerso tempore, Andreas Pulex senior nuptui tradidit: Lucretiam Pulicem nempè cum dotibus ducatorum mille, & biscentum, anno 1619. Io: Leonardo Bruno Mercatori Venafrensi, qui in tabulis nuptialibus, vltrà confessionem de recepta dote, contractis nuptijs absolutionem, renunciationemq; per Lucretiam futuram Vxorem Andreæ Patri fieri se curaturum spopondit: & Ioannam Pulicem alteram filiam cum dotibus ducatorum decem mille in tot effectibus Arrendamẽti, & Dohanæ, anno 1623. Danti Oliuadisio, illa tempestate M. C. Vicariæ Iudici, & Campaniæ

Tri-

Tribunali Præfecto.

Iam anno 1623. Lucretia Pulex in Andreæ patris beneficium renunciauit ampliſſimè, quicquid vltrà dotem ducatorum mille,& biſcentum ei tunc competere, & in futurum poterat, & à Io: Leonardo Bruno Marito inſtrumenta dotalia confecta fuere.

Defuncta Lucretia poſt Io: Leonardi Bruni Mariti,& Andreæ patris obitum, Franciſcus Brunus filius, & hæres anno 1680. ab hærede hæredis Andreæ Pulicis (præter alia altrinſecus in S. C. deducta) petijt legitimæ ſupplementum,aùt paragium ad inſtàr dotium alterius Lucretiæ ſuæ Matris Sororis, & compilato proceſſu, anhelans Actor cauſæ exitum, dicebat, quòd adhùc inſpecta diſpoſitione *Conſtitut.Regni In aliquibus*, & huiùs Ci-
172 uitatis *Conſuet.ſi moriatur*,paragium debet æquare legitimam, vt tradit *Andr. in ead. Conſtit. col.* 18.*in fin.Camill. de Med. conſ.*25. *Camill.Laratha conſ.* 26. *Grammat. deciſ.* 101. & 102. vbi refert, determinatum fuiſſe ſupplementum dotium filiæ, etſi fuiſſet à patre dotata, ac Senatum cenſuiſſe illud ſupplementum aureorum octingentorum; quamuis filia ſuæ legitimæ, eiuſque ſupplemento iureiurando renunciaſſet. Vt autem Domini Senatores nihili duxerunt renunciationem, quamuis iuratam, ità non bonam, nec concludentem exiſtimarunt illationem illam: Dos à patre conſtituitur, ergò congrua eſt dos: cùm lex multoties minimè credat conſilio patris, eumque ſuſpectum habeat,*tex.in l. ſi cum dotem*, §. *eo autem tempore*, *ff. ſoluto matrim.* Fuitq;in Senatu expenſa notabilis traditio *Bruni* exiſtimantis, non poſſe patrem conſtituere dotem, quæ minor legitima ſit, idque abſque vlla diſtinctione, congrua nè fuerit dos, vel non? & vbi minorem conſtituerit,ſemper ad ſupplementum agi poſſe,etiam vltrà legitimã;ſi id exigat quantitas patrimonij, & qualitas perſonarum.Item fuit expenſum *conſilium Cornei* in ordine 100.3.*vol.*in eo, quod tradit, vnicam fœminam inter filios pinguiori dote collocandam,ſaltèm vt dos æquet legitimam, quæ facti circumſtantia, vt in caſu relato à *Gram.* interceſſit, ità verſatur in theſi *Chaſſ. in Conſuet. Burgund. in verb.de ſucceſſions*, *in verſ. tertius caſus*, ibi: *Si ergò ſuccedit loco legitimæ;& deciſum eſt, quia vbi legitima debetur, ſi non ſit relicta integra, quòd poteſt agi ad ſupplementum legitimæ, l.omnimodo, & l. ſcimus, C. de inoffic.teſtam. ergò non eſt dubium, quòd ſi dos non ſit vſque ad legitimam, quòd poterit agere filia ad ſupplementum legitimæ:& cum debeant dotari per Statutum; non dicuntur exhæredatæ; ſed remanent ſuæ. Ità mihi videtur dicendum in foro conſcientiæ, & ità iudicarem.* Sic etiam *Socin. conſ.* 150.expẽſis omnibus rationibus, poſt & octuaginta ferè II.CC. teſtatur.

Nec diſtinctio inter fratrem, & pa-
173 trem dotantes ſuſtinetur; quia ſicuti frater Iure *Conſtitutionis* tenetur dotem ſorori tradere non minorem legitima; ità pater tenetur filiæ ſuæ congruam dotem conſtituere, quæ & non minor ſit legitima, obſtringitur quippè Iure communi,*tex.*eſt *in* §.*quo à nobis*,*C. de re,vxor. act.& in l.cum donationibus*,*C.de inoffic.donat.*ibi:*Nec tantùm dos à patre data, quantùm ad ſubmouendam querelam ſufficiet; Præſes Prouinciæ agi iubebit*; nec Iuri communi quicquam derogarunt in hoc Regni Conſtitutiones. Imò arctiori vinculo patrem obſtringi ad dotandam filiam, quàm frater ſororem;velit enim ille, nolit, cogitur dotare filiam,vel ad ſolius filiæ poſtulationem, quæ Iudicis officium imploret, cogitur mulcta indicta, captis pignoribus, & demum truditur in carcerem;ità per *tex. in l. qui liberos*, *D. de ritu nuptiarum*, *& l. finali*, *C. de dotis promiſſ.* concludit *Chaſſan. d. tit. de ſucceſſions*, §. 12. *verſ. ſed quia*, *num.*24. *& Bald. Nouell.in ſuo tract.de dote,priuileg.*17. *in fine*. Non tàm arctè frater obſtringitur; qui ſi nolit ſororem dotare,non gaudet beneficio *Conſtitutionis*, nec illam impedit, quin ſuccedat; igitùr in caſu patris minus legitima dotantis

ra-

suadet maior, cur agatur ad congruæ dotis supplementum. His iuribus, & rationibus respondet authoritas *Andrea in add. Constit. In aliquibus, col. 18. in fine: Si pater dotasset filiam* (inquit *Andreas*) *& dedisset minus, quàm tertiam; in qua videtur consistere paragium; tertiam dico scilicèt eius, quod deberet habere, si non excluderetur per masculum, post mortem tamen patris ageret filia contrà fratrem masculum ad supplementum*. Idem in patre dotante respondit *Socin. cons. 207. vol. 2. Boer. decis. 3. num. 7. Corn. d. cons. 100. vol. 3. Glos. in Constit. vt de successionibus, in verbo, coniugata*, ibidemque *Affl. num. 23. in 10. notab. Napodan. in Consuetud. contrà Instrumentum, in glos. in verbo, solutum, vers. item quid si filia fuit dotata à patre cum dote minori paragio, & renunciauit*. Idem *Napodan. in Consuet. Si moriatur, in verbo, eas autem, vers. paragium, circà finem, Bald. nouell. in tract. de dote, 6. par. priuil. 16. vers. similitèr. Decius cons. 276. Chassan. vbi supra vers. Aùt verò, sub num. 21.* qui eam distinctionem reijcit, ibi: *Pro certo hæc distinctio non est bona, in quantum facit differentiam in filia dotata à patre, vel ab alijs; quia in hoc, quod dicit, quòd filia dotata à patre non possit conqueri de incongruitate dotis, videtur esse contrà id, quod voluit Bald. in l. fin. C. de dotis promiss. & in locis hic ante allegatis*.

Supplementum verò deberi filiæ,
174 quamuis à patre dotatæ, non semel determinauit noster Senatus amplissimus: Hoc ipsum enim statuit ante *Grammaticum*, sola ratione inæqualis dotationis inter filias, teste *Afflict. in Constit. Fratribus ex num. 10.* vbi notabilitèr dicit: *Quid de quæstione, quæ quotidie occurrit. Pater habens tres, vel quatuor filias, maritat vnam, & dat ei in dotem, putà centum, alteri filiæ dat ducentum, alteri trecentum, & vltra; vtrùm aliæ filiæ post mortem patris possint dicere hæredi patris, nos volumus paragium? Istam quæstionem ponit Carolus de Tocco, Glossator magnæ authoritatis in longobarda de eo, quod pater habet ne: esse filijs, vel filiabus, l. si quis longobardus habuerit, vbi arguit ad partes. Et primò, quòd possit filia agere ad supplementum legitimæ; quia pater non potest defraudare filiam legitima. Quid enim si filia fuit nupta modica dote propter pulchritudinem, vel propter nobilitatem suam, aùt ob fauorem patris, nonnè esset iniustum, quòd filia non posset petere supplementum? Certè sic.* Hæc *Afflictus*, vbi referens *Bald. Iason. Alexand.* pro hac prima opinione; progreditur deindè ad contrariam, pro qua recenset vulgatum illud: Nullum consilium prouidentius filiæ, quàm paternum; tandèm concludit: *Tamen his non obstantibus idem Bald. Nouell. in loco præalleg. concludit, quòd potest agere ad supplementum, vt videre poteris. Ego annis præteritis vidi indicatum pro prima opinione in S. Cons. in in causa hæredum Gradilli in foro Neapolitano habitantium*. Idem *Afflict. decis. 160.* qui non in vna, sed in pluribus facti speciebus ità decisum testatur, vt ibi: *Sed in maritata dos erit, vt legitima; & tunc minus legitima esse non poterit, vt in Auth. res, quæ. Et ità postea vidi pluries indicatum per Sacrum Consilium*. Aliud exemplum rei iudicatæ refert *Io: Angel. Pisanell. in eadem decis.* Alia item præiudicia tàm Rotæ Romanæ, quàm Galliæ, & Neapolis refert *Menoch. cons. 412.* Bononiæ *de Medic. cons. 25.*

Vlteriùs pergebat, quòd etsi dos
175 congrua fuerit tempore matrimonij tradita, & à tempore traditionis vsq; ad tempus mortis admodum excreuerint bona, deberi certè augumentum, & rursùs taxandam esse legitimam, ac congruam dotem tempore mortis, ex *text. in cap. cum M. Ferrariensis*, ibi: *Superexcrescentes reditus facias assignari, de constit.* etiam si pacti fuerint filius, filiaue se nō ampliùs petituros, statuit *Imperator in l. pactū dotale, C. de collat. & in l. si quando, §. 1. & 2. C. de inoffic. testam.* Nedum in masculis, sed in filiabus, quibus dos tradita fuerit, ibi: *Quæ omnis sanctio suas radices extendat, non solùm ad filium, vel filiam, &c.*

ex quo *text.* quem clamans fortem, & cui non poſſit vlla ſolutione reſponderi, concludit *Couarr. in repet. cap. quamuis pactum, de pactis lib.6.* & propriè in §. 1. *tertia part. num.2.* vbi propoſito caſu in patre, qui integram legitimam filio tradiderit inſpecto tempore traditionis, & poſtmodum acquiſiuerit alia bona, refert opinionem *Butrigarij*, quam refellit his verbis: *Sanè huic opinioni obſtat tex. fortis in l. ſi quando, §. 2. C. de inoffic. teſtam. nec videtur qua ratione defendi poſſit Butrigarij ſententia; cum legitima filijs omninò debeatur ex bonis, quæ mortis tempore pater reliquit*, vt poſt alios, *Roderic. Suarez. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. teſtam. ampliat. 9. Io: Lupus in cap. per veſtras, 3. notab. §. 23. de donat. inter Virum, & Vxorem, Gramm. deciſ. 57. nu. 30. Facchin. contr. iur. lib. 4. cap. 27.* etiam vbi viget Statutum concludens fœminas, eidem diſpoſitioni fore locum, inquit *Chaſſan. cit. tit. de ſucceſſ. §. 12. verſ. ſubdit ibidem, nu. 23. Dec. conſ. 275. nu. 3. Ariſm. Tepat. var. iur. ſenten. tit. 615. Gaſp. Theſaur. quæſt. forenſ. 23. lib. 2. Cancer. var. reſol. part. 1. cap. 3. de legitima, ex num. 25. Ant. Faber in C. lib. 3. tit. 19. def. 23. Cyriac. contr. forenſ. 616.* conueniunt Noſtrates: nempè *Lucas de Penna in l. in his, C. de præd. & omnibus rebus nauic. lib. 11. num. 9. Afflict. in conſt. fratribus, num. 11. Marant. in ſpecul. diſput. 10. num. 23.*

Obici vero, quòd ſicuti imminutis
176 bonis dos tradita nō imminuitur; ità bonis auctis eamdem oportet non augeri, ex *Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 29. Boer. deciſ. 62.* & alijs; occurrebat, falſum eſſe primum ex *text. in Auth. ſed quamuis, C. de rei vxor. act. & Maynard. deciſ. 19. lib. 4.* atteſtante, Senatum ſtatuiſſe imminutionem traditæ dotis, ob ſubſequutam bonorum imminutionem, idem cenſuit *Paul. de Caſtr. in l. ratione, num. 5. ff. ad l. falcid.* quem refert, & ſequitur *Cancer. cit. cap. 3. de legit.* quòd ſi verum foret primum, non indè ſequeretur alterum. *Quod enim fauore dotis inductum eſt,* (inquit *Ant. Faber in C. lib. 3. tit. 19. def. 23.*) *vt diminui dos non poſſit, filiæ nocere non debet, nè ampliùs quidquam petere poſſit, ſi petendi ratio ſubſit*, & notat etiā *de errorib. prag. dec. 13. err. 4.*

Temporis lapſum, à die nempè
177 mortis Andreę Police de anno 1661. ad iudicium inſtitutum per Franciſcum Brunum, neque opponi poſſe, exploſa doctrina *Bartoli* ſuſtinentis, quinquennij ſilentio excludi Mulierem dotatam à ſupplementi petitione, concludebat, (vltrà in facto deducta de minori ætate Franciſci) ex *Bald.* & alijs *in l. ſi quis filium ff. de inoff. teſtam. Guid. Pap. deciſ. 82. Boer. deciſ. 250. Fab. in C. tit. de inoff. donat. definit. 7.* quia condictio ex lege, curſu triginta annorum, durat, *l. 1. C. de condict. ex leg. Afflict. deciſ. 139. num. 6. Fulgoſ. conſ. 214. Vin. comm. opin. lib.* [illegible] *in verb. legitima, opin. 458. num. 1. Cancer. add. cap. 3. num. 16. Paſchal. par. 2. cap. 4. nu. 177. Minſynger. cens. 2. obſer. 72. Balb. de præſcript. par. 4. quæſt. 23. Gratian. cap. 60. cap. 274. cap. 649. cap. 729. & 867. nu. 40. & Galeot. tom. 1. controu. 26. nu. 7. & controu. 59. num. 35. Gramm. deciſ. 103. num. 46. Salern. in apoſtill. ad conſuet. ſi moriatur, nu. 50. incip. Paragium quid fit circa med. Amat. conſ. 96. num. 6.*

Obſiſtebat Conuentus, vnicam, &
178 congruam dotem filiæ ſufficere, maximè patre conſultam, vt in futurum ab eius ſucceſſione excludatur, ſemper tunc competens præſumitur, *Præſ. Merlin. contr. for. cent. 1. cap. 3. ex nu. 4.* referēs plura S.C. ſcita, *Menoch. de arbitr. caſ. 149. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſ. 2. n. 2. Theſaur. deciſ. 192. n. 2. ex l. furioſo, ff. Curat. fur. Maſcard. cōcl. 577. ex num. 2. de Pont. conſ. 65. vol. 1. Ludouic. deciſ. Peruſ. 22. num. 52. Gramm. deciſ. 57. Caput. ad conſuet. ſi moriatur, par. 2. §. 1. ex num. 20. Tiraquell. in l. ſi vnquam, C. de reuoc. donat. in præfat. num. 36. Veriſimile enim non eſt*, inquit *Cicer. odio fuiſſe Parenti filium ſine cauſis multis, & magnis, & neceſſarijs*, ideò quidquid Patri viſum eſt competens, nulli videre eſt incompetens; *Quod ple-*

plerunque Papinianus ait, pietas paterni
nominis consilium pro liberis capit, in l.
nec in ea, ff. de adult. adeò quòd recep-
to paragio, & præterita à patre filia,
masculis institutis, iuxtà Consuetudi-
nem, nec testamentum rumpit, nec ab
intestato succedit, orbata per para-
gium receptum iure succedēdi, Napod.
ad consuet. si moriatur, num. 88. Afflict.
decis. 158. Franch. decis. 149. num. 7.
Tappia decis. 58 num. 5. Merlin. cit. cap.
3. num. 11. Cautelam propterea passim
179 traditam, & vsu receptam à Nostra-
tibus, instituēdi filiam in dote tradita,
vt excludatur à iure dicendi testamen-
tum nullum, excerptam ex Glos. in l. 3.
§. sed vtrum, de minor. & ibi Odofr.
Bal. in l. quoniam nouella, n. 8. de inoffic.
testam. Io: Baptista Laderchij cons. 51.
inutilem equidèm dijudicarunt, vti nil
filiæ tradentem ex paternis substantijs,
ex §. 1. Inst. de exhæredat. liber. Anton.
Fab. de error. Pragm. decis. 13. err. 2. Ia-
cob. Cuiac. in l. quoniam in prioribus, &
ibi Dionys. Gottofr. C. de inoff. testam.
Anton. Gouean. in l. 13. ad l. falcid. ibi:
Ex quo intelligi potest, in dote Mulie-
rem institui non posse, cum ei id pro-
prium sit patrimonium, & siue instituta,
siue præterita, siue exhæredata, dotem ha-
bet, quæ ratio decisionis est. At illam
proficuam alij censent, vt tollatur ca-
put impugnandi supremum patris iu-
dicium, dumtaxàt remanente iure a-
gendi ad dotis supplentum, Peregr. de
fideicomm. art. 36. sub num: 55. Crass.
tract. de success. §. legitima, quæst. 32.
num. 2. Petrus de Luna inter selecta
consil. diuers. siculor. cons. 45. num. 10.
& 15.

Hinc dotem iam congruam tempo-
180 re dotationis non augeri, facultati
bus paternis auctis, tradunt Caualc.
p. 3. dec. 31. n. 15. de Graff. decis. 1. n. 21.
Mastrill. decis. 1. nu. 15. de Georg. alleg.
40. num. 18. Mantic. de tacit. & ambig.
lib. 12. tit. 24. num. 4. de Marinis quotid.
resolut. cap. 93. num. 2. cum alijs, quos
sequitur D. Scoppa ad decis. Gratian. ob-
seru. 27. ex num. 21. alijq; apùd D. Con-
sil. Altimari ad Rouit. cons. 36. ex nu. 1.
tom. 2. & passim determinatum fuit in
Senatu Berdegalensi, Boer. dec. 62. Ca-
thaloniæ, Fontanel. de pact. nupt. claus.
5. gl. 8. p. 1. num. 9. & num. 35. Cancer.
p. 3. var. tit. de renunc. cap. 15. nu. 65. in
nostro S.C. Prat. discep. forens. cap. 14.
num. 55. in fin. lib. 1. Rocc. tom. 1. resp.
86. & citrà hæsitationem in filia dota-
ta cum iuramento, quo se abdicat de
medio, tanquàm non esset in natura,
Alciat lib. 4. Parergon. cap. vlt. Menoch.
cons. 211. num. 13. vol. 3. Franch. decis.
92. & decis. 552. num. 7. ac in Consuet. si
moriatur, lit. K. de Georg. all. 23. nu. 2.
Molfes. de renunc. quæst. 1. n. 13. quæst. 3.
n. 12. & quæst. 5. n. 4. de Pont. cons. 40. n.
11. Surd. decis. 14. cons. 398. n. 7. 451. n.
4. vol. 3. Donad. de renunciat. cap. 3. nu.
23. tom. 1. Hodier. controu. forens. cap. 7.
ex num. 15. Rouit. cons. 43. num. 7. &
cons. 44. ex num. 1.

Et quoties nupta suo pari, habuit
181 dotem de paragio, læsa nō dicitur, cū
læsio tempus contractus attendat, l. 2.
& l. ab emptione, C. de rescind. vendit.
& notabilis text. in l. si pater, C. de tran-
sact. ibi: Diuitiæ superuenientes fuerunt
per euentus, & mutabilia videntur, ideò
inspiciendum omninò est tempus celebra-
tionis cōtractus, Morotius de contr. empt.
cap. 8. num. 1. Thesaur. decis. 223. Guid.
Pap. decis. 157. Donad. de renunc. cap. 8.
n. 7. Larrea decis. 69. n. 4. & alleg. 32. n.
2. lib. 1. Thesaur. lib. 1. quæst. for. 8. nu.
14. de Franch. dec. 187. D. Scoppa loc. cit.
n. 22. Mutantur (inquit Senec. lib. 5.
contr.) vices fælicitatis humanæ, ludit
de suis fortuna muneribus, & quæ de-
dit, aufert, & quæ abstulit, reddit. & D.
Hier. ad Iul. epist. 21. Diues, scribit, quon-
dam Dominus, & ditior Pater subitò
nudus, & orbus est.

Accedebat lapsus temporis, & ta-
182 citurnitas Matris, Franch. decis. 119.
Afflict. decis. 178. num. 5. Capyc. decis.
159. num. 46. Gramm. decis. 47. Fonta-
nell. de pact. nupt. claus. fin. gl. vnic. post
1. p. num. 11. ac promissio indemnitatis
à Io: Leonardo Bruno, cuius Actores
sunt hæredes, qui restituturi essent
quicquid, vt hæredes Lucretiæ, con-
sequuturi forent.

Plenius discusso iurgio in inca Au-
la

la, cum interuentu Spectabilis D.Præſidis S. C. mecum ſuffragia præſtantibus DD. Conſiliarijs,D.Petro Antonio de Chauarri, & Eguia, Duce Inſulæ, & D. Nicolao Planelli (qui, & Commiſſarius) manauit ſententia ſub die 26. Ianuarij 1690. quòd *abſoluantur ad inuicem*, penès Actum actorum Magiſtrum; & commiſſa cauſa reclamationis præfato D. Conſ. D. Petro Antonio, inſtructo proceſſu, iunctis Aulis S. C.nempè mea, & D. Conſ.D.Antonij de Ponte Ducis Caſamaximę, idem Senatus ratam habuit ſententiam, & declarauit die 14. Iunij 1692.*Benè iudicatum,& malè reclamatum*,Suffragia mecum pręſtiterunt Spectabilis Præſes S. C. & DD. Conſil. Dux Caſamaximæ,D.Petrus Antonius de Chauarri, & Eguia,Dux Inſulæ,D. Franciſcus Caſcon y Altauas,D.Nicolaus Planelli, D. Carolus Brancatio, D. Io: Baptiſta Carauita,& D. Ioſeph Pardo; Viri equidèm omni probitate pleniſſimi, multa eruditione expoliti, de vniuerſa Republica optimè meriti.

Tribus tamen ex DD.refragantibus,
183 non, quòd rationum momenta in ijs articulis propoſita, in dubium verti poſſe, cenſerent; omnes enim vnanimi ſenſu putarunt, certum omninò, ac citrà dubitationis aleam poſitum eſſe, in hoc potiſſimùm Regno, quòd filia nuptui decentèr tradita, & congruè à patre dotata, nullo vnquam tempore valeat doti acceptæ augmentum ex iuſtitia poſtulare; vbi in forma ampliſſima, & cum clauſulis Tabellionum conſuetis, iureiurando renunciatio præceſſit, tàm eius, quod in ſupplementum ex legitima,quàm eius, quod ex obitu Genitoris ab inteſtato, pro ſua ſibi parte quomodolibet deberetur; idq; verum eſſe, etiam ſi Patris opes tempore obitus in magnam molem excreuiſſe reperiátur:cœteroquin quanta litibus anſa pareſieret? quàm magna, ac erebra ineluctabilium incommodorum ſeges in cuiuslibet patrimonio exundaret? Mundus inuolueretur litibus quilibet enim iure meritò timere poſſet, per iniuriam mox ſibi litem intentandam, ſi hac de cauſa facultates à Patre ſibi relictæ ad trutinam eſſent reuocandæ,inſtantibus fœminis iam dotatis.

Quod ſanè locum non habet,ſi do-
184 tationis tĕpore læſio perquam enormis interfuiſſet; ab huiuſmodi enim litium fluctibus, quæ ad euertendas doloſorum cŏtractuum fraudes exurgunt, non tempeſtatem, ſed tranquillitatem Reſpublica obtinet ſuam. Adeò quòd mulier,quę iurauit non renunciare bonis, ſi deinde renunciat, non tenet, quamuis cum iuramento, *Ant.Gabriel.concluſ.1.de iur.dot.nu.29.* & comprobatur ex ijs, quæ idem ſcripſerat *cŏcl.1.de iure iuran.ſub n.3.*Ideò ſi quis pertimeſcens, vel Patrem, vel fratrem,ſecretò proteſtetur cum iureiurando, ſe nolle renunciare; verùm ſi vt fratri obtemperaret, renunciaret, nulla ſit, nec ei inferatur præiudicium in ijs, quæ de Iure ſibi competunt, vtiquè ſubſequens renunciatio eſt nulla, quia primum iuramentum eſt de non faciendo id, quod de Iure, ſi non prohibetur,ſaltèm non videtur iuſtum, eſtque cum maximo Reipublicæ detrimento, remanere mulieres indotatas, vel non ſufficientèr; quare ſi ſufficientèr eſſet dotata, ſubſiſteret renunciatio, non obſtante primo iuramento: nam tunc conformatur cum Iure Communi,ad tradita à *Couarr.in cap. quamuis pactum 3. par.§.4.num.7. de pact. Guttier.de iuram.confir.p.1.cap.26.Fabr.de error. Pragm.decad.13.err.6.Hodier.ad Surd. deciſ.234.Noguerol. alleg. 18. num. 66. Bottilier.de ſucceſſ. ab inteſt. cap. 2. theor.99.* Nec à Viro
185 promiſſa indemnitas tunc ſubſiſteret, exiſtente læſione, *Menoch. conſ.* 412. poſt alios, *Andreol. contr.366. num.4. p.5.Præſ.de Franch.*& ibi *Add.*præſertim *de Luca deciſ.* 247. *Capyc.deciſ.93. nu.6. Præſ.de Amato conſ.54. Prouenz. ad Conſuet.obſer.20.de ſucceſſ.ab inteſt. Gizz.ad Capyc.Latro deciſ.19.ex nu.6. R.Marcian.diſp.8.Præſ.Merlin.cent.1. cap. 4. num.17. Mareſcot. var.cap.65. lib.2.Fab.C.de pact.defin.45.* & cœteri paſſim, exploſo *Conſil. Staiban. tom.1.*

*resol.forens.*28.*num*.47.

Sed præfati Domini contendebant,
186 quòd perspectis huiusce causæ circumstantijs,illud in ea decerni posset, quod tempore *Grammatici* S. C. decreuit in *decis.*101.*&* 102.dando supplementum vsque ad octingentos aureos, tùm quia hac in thesi liquidò constabat, Lucretiam filiam dotationis tempore fuisse minorem, quamuis fuisset maior tempore renunciationis; tùm etiam quia Lucretia dicebat,quòd quando dotem habuit à suo Genitore, eius facultates essent longè maiores, ex prætensis emptionibus à patre factis, quin, & illum in plurimis negotiationibus supra bis centum millia aureorum expendisse. Quamuis autem dotantis hæredes decertarent, pecuniam in ijs mercaturis expensam fuisse alienam: ex ragiro enim, & negotiatione, nullum determinatum decerni potest peculium Mercatoris in eius vita,licèt suo nomine per Bancos magna pecuniæ quantitas fluat,defluatque: sæpè enim euenit,vt aliquis Mercator ditissimus existimetur ex magna negotiatione, & nihil re vera habeat de proprio, præter Mercatoris fidem; sicuti passim ex eorum repentina decoctione(sæpè sæpiùs malitiosa) agnoscitur. Nihilominùs infieiari nemo poterat, tàm ingentes negotiationes ex ragiris collectas plurimum Mercatori fructum attulisse, etiam si æs alienum in ijs conficiendis ille insumpsisset.Quod luce meridiana clariùs innotuit, quando hæredes producere recusarunt libros negotiationum Andreæ. Nec obest, quòd postquàm illi negarint,ac pernegarint apud se libros esse, summarius terminus præfixus fuerit ad probandum adesse; quin vnquam euinci posset ab hæredibus Isabellæ, libros fuisse hac de causa cælatos. Etenim firma semper est, ac fixa præsumptio aduersùs
187 Andreæ hæredes, quòd libros cęlauerint, eisq;propterea incumbere probandi librorum amissionem, & quòd tempore dotationis res familiaris non fuisset maior,ac quòd ex benè magna cambiorum mole,tanquàm ex alienis, ac inutilibus pecuniæ circuitionibus, & mæandris, nullum omninò lucrum ille reportasset.

His addebatur, dotem anteà con-
188 stitutam ex mille ducentis aureis,re vera ex nongentis dumtaxàt fuisse; quandoquidèm,qui dotem constituit, voluit sibi trecentos aureos postmodùm renunciari, quos scilicèt Lucretiæ suus Auus maternus reliquit. Ea tamen renunciatio immeritò, & absq; causa exigita fuit, quando ex mille ducentis aureis dos fuerat constituta. Quamobrem his omnibus pensitatis, nec non magno hæreditatis incremento tempore mortis, quod specificè S.C. perpendit in illa thesi apùd *Grãmat.dec.*101.*&* 102. vt ipsemet *Grãm: in Const.in aliquibus,n.*10. ait,ibi: *Maxime quia probatum fuit,bona quondam Ioannis Gasanona patris excreuisse*; Atq; alteri Sorori Annæ dotem constitutam esse ex decem millibus aureorum, ex *Iacobo Mandelli Albensi cons.*a 3.*par*. 1.qui sic inquit: *Quia in effectu multũ potest arbitrium Iudicis, benè erit petere huiusmodi supplementum, & habere Iudicem fauorabilem; quia aequitas saltem videtur suadere, vt Elienora tantam habeat dotem, quantam habuit Polyxena; qua licèt non ità absolutè procedant de Iure,habent tamen aequitatem*; ac demùm angustijs, quibus Actores premebantur, perpensis à S. C. apùd *Reg.Capyc. Latro decis.*99.*lib*.1: dando propterea filiæ naturali nuptæ alios ducatos biscentum, iuxtà sensum *R.de Marinis ad Reuert.decis.*275.*nu*.1. qui realitèr in illa thesi succubuit, teste eodem *R.Capycio Latro*,& ibidem *Gizzio num*. 2. saltem arbitrio,& Senatus æquitate censuerunt: Benè iudicatum; Verùm ex causis esse præstandos aureos bis mille. Supremorum enim Magistratuum præstantissimæ partes sunt, Reipublicæ clauum pro varijs temporum circumstantijs,variè, ac ritè semper moderari; vt quod leges promulgatæ assequi aliquando non valent, ipsi prouida directione assequantur. Enimverò cum leges vniner-

uetsim, ac in perpetuum ferantur, si in quolibet euentu semper, æqualitèrq; seruari deberent, nè latum quidem vnguem ab ijs discedendo, procul dubio sæpè numero eueniret, experimentoq; constaret, siue ob varias temporum vices, siue ob facti circumstantias, seù loci, aùt personarum, ac similium, ex legibus ansam potiùs, quàm remedium Reipublicæ incommodis deriuari.

189 Quamobrem ad omnia hęc inconuenientia declināda, optimè consultū est, vt penès Supremos Administros potestas sit leges iuxtà æquitatis normam temperandi: leges ipsas potiùs particularibus casibus, quàm hos illis componendo. Hinc *Budaus in Pandec.l.1. ff.de iust. & iur.* vt huiuscemodi veritatem sub oculos poneret, dixit, illud esse discrimen inter Superiores, & Inferiores Magistratus, quòd interfuit inter Orbis Opifices, atq; eos, qui Lesbum Insulam condidere, hęc scribens: *Quibus verbis Aristoteles significat eos Iudices, quibus ex bono, & aquo indicare, aùt legibus, aùt moribus licet, cuiusmodi sunt Suprema Tribunalia, qua prascripto Iuris vsquequaque non astricta sunt, idest qua interdum pro re nata liberam causarum disceptationem habent; aquo, & bono ità vti debere, vt Camentarij Fabri, & Structores Lesbia norma vtuntur: Cum enim cateri Fabri soleant structuras suas ad normam exigere: Lesbij soli plumbeam normam habentes pro arbitratu suo flexibilem, & subindè mutabilem, ità ad normam structuram suam exigunt, vt interdum si lapidis natura non facilè ad structuram aquabilis peruiceris, normam ad structuram inflectent, & structura normam, non norma structuram accommodant: quo scilicèt opus suum consumari possit: Sic & Suprema Tribunalia interdum, non modo Iuris prascriptum sed ne suarum quidem sententiarum praiudicia sequuntur pragrauante aqui, benique lance in perpendendis temporum, personarum, locorum, & alijs qualitatibus.* Qua de re scripsi *in rit.*288.*hoc tom.*4.

Non omitto hac in hypothesi re-

190 scribere notabile monitum *Roberti Marant.in speculo disput.*10.quem omnium esse instàr, clamat *Ant. Fab. in Cod. lib. 2. tit.3. de pactis, def.1. lit.A.* quòd data institutione, etiam in obulo, à patre filiæ in testamento, etsi liqueat de renunciatione, etiam iure iurando vallata, iuti quoque legitimæ in beneficium patris, licebit filiæ petere supplementum veri paragij, attentis opibus patris mortis tempore, illa quippe renunciatio, quamquam amplissima, ad causam testati haud protrahitur, tunc enim nouo iudicio, nouoque consilio testantis, filia dotata integram consequitur legitimam: illud sanè additamentum, etsi perexiguum, nouam patris patefacit voluntatem, qui videtur fateri incongruam dotem dedisse filię, perpendendo suum æs tempore obitus, & instituendo filiam, noluisse vti Iure Constitutionis Regni, sed Communi, quo attento, non paragium, sed integra debetur filiæ legitima, ad *tex.in l.omnimodò,in l. scimus,C.de inofficios.testam.in* §.*sed hac ità,Instit.eod.tit. & in* §.*hac autem disposuimus.col.*8. *Auth.vt cum de appellat. cognosc. Gomes. in comment. tom.*1.*cap.*11.*num.*23.

Iniuria infertur ex osculo Mulieri

191 dato, & ex eo offensi videntur omnes de illa cognatione, cum & ipsis ex tali osculo etiam fit iniuria, vt ex recentioribus nouissimè notat *de Angelis in tract.de delictis, part.* 1. *cap.*94. *num.*5.

Etsi enim nonnullis in locis hoc

192 simplicitèr non procedat vigente in eis cōsuetudine, qua oscula pro salutatione inferuntur, sicuti & priscis temporibus obseruatum fuit, dum Consul osculo Imperatorem salutabat, & Discipulus Præceptorem, vt penès *Spiegell.in lexicon.Iur.verb.Osculo*; de qua re videndi etiam sunt *Petr. Gregor. Tholosan. syntagm. Iur. vniuers. lib.8. cap.8. Salmuth.in not.1.lib.ad* Pancirol. *Arnisaus de iur. connub. cap.6. Basilico decis. Sicil.* 22.*num.*5.*Panciroll.in Thesaur.var. lect.lib.*1.*cap.*94.qui à Troianis Mulieribus osculandi modum habuisse originem affirmat, cuius memi-

nit *Reg. Rouit. super pragm.* 1. *de oscu-
lant. mulier. sub num.* 8. & de osculo in
genere, ac de osculo Iudæ peculiarem
tractatum fecit *Martin. Kemp.*

Semper tamen infert iniuriam, si
193 explendæ libidinis causa fiat, cum &
delictum contineat, ac equidem puni-
bile: maximè vbi adducta consuetu-
do non viget: nam Vir osculans Mu-
lierem honestam, Virginem, aùt Vi-
duam, etiam volentem, absque ho-
nesta, & legitima causa, propter iniu-
riam, quæ fit parentibus, pœnam non
euadit, *Farinac. quæst. 142. ex nu. 154.
de delict. carn. Caball. cas. 96. num. 11.*

Et data querela patris, vel aliorum,
194 ad quos spectat, quamuis Mulier se
deosculari permittat, eam Osculans
non est immunis, neque ipsa Mulier:
sed Iudicis arbitrio remittitur, vt in-
quit *Vulpin. in succo Farinac. part. 4.
quæst. 142. num. 16.* & post eum *de An-
gelis loc. cit. sub num. 6.*

Id quod eo fortiùs procedit, cum
195 deosculatur Mulier citrà eius cõsen-
sum, adhibita violentia in osculando;
quo casu de Iure Communi arbitra-
ria quoque plectitur pœna, sed acrio-
ri, citrà tamen mortem: nàm attenta
qualitate Mulieris deosculatæ, aùt tri-
remis est, vt decisum referunt *Trioi-
san. dec. 47. Muta decis. 61. Basilico dec.
Sicil. 22. D. Cõsil. D. Carolus de Rosa*, doc-
trina, & integritate cõspicuus, *in prax.
decret. M. C. part. 2. cap. 1. n. 11.* siue rele-
gationis, vt testantur *Afflict. decis. 276.
de Franchis decis. 333.* vel exilij, vt re-
ferunt *Peguer. decis. 3. Caball. resol. 96.
Io: Domin. Raynaldi in Syntax. rer. crim.
cap. 11. §. 6.* & si eadẽ Mulier pauper sit,
& virgo, vt vltra pœnam condemnetur
ad aliquod ei præstandum, æquum esse,
scribunt idem *Caball. vbi supra Giurb.
cons. 47. nu. 16. in fin.* quos sequitur *de
Angelis add. ad cit. cap. 94. num. 4. in fin.* &
contrà *Afflict.* inuehit *Boss. de extraord.
crim. nu. 3.* pœna mortis osculum vio-
lentum mulctatum Mediolani recen-
sens, latèque prosequitur *Menoch. de
arbitr. cas. 287. Muscatel. in prax. crim.
rub. de priuil. & pæn. adult. &c. ex num.
28. Danz. tom. 3. de pugn. D. D. tit. de
sent. foriudic. cap. 9.*

In Regno verò Robertus Rex sa-
196 pientissimus animaduertens, quãtum
ad honestatem, splendoremque fami-
liæ faceret mulierum honestas, sanci-
uit, vt qui raperent, aùt etiam oscu-
larentur, eodem supplicio plecteren-
tur, ac si læsæ Maiestatis crimen admi-
sissent; Neque impunes abire voluit,
qui id, consentiente muliere, auderent;
has enim dote, ac paterna hæreditate
orbare, iussit in *Cap. incip. Vt fine mor-
talis*, de quo memores sunt *Vin. in
syl. opin. 106. nu. 7. Camill. de la Ratha
in theatr. feudal. p. 10. diluc. 41. nu. 11. p.
1.* & *Prag. 1. de osculant. mulier.* confir-
mauit, ac ampliauit anno 1563. dispo-
sitionem eiusdem Sanctionis manatæ à
Roberto, ad totum Regnum, *Præs. de
Franch. add. decis. 333. nu. 6. Vin. decis.
117. Ricc. collect. decis. 1514. Add. ad
Afflict. decis. 276.* neque dubitandum
esse, ait *D. Consil. de Rosa cit. num. 13.*
ac in Regijs Tribunalibus huius Ciui-
tatis, attenta horum Iurium sanctione,
dubium non habere, scribit *de Angel.
loc. cit. num. 7.* Proinde hoc in Regno
197 osculum violentum est crimen atro-
cissimum pœna mortis punibile, imò
etiam sit locus foriudicationi cum ab-
breuiatione termini ad tres menses ex
dispositione eiusdem *Prag. 1.* quam ser-
uari testes sunt *Præs. de Franch. d. decis.
333. Vin. eàd. decis. 117. Reg. de Marin.
ad R. Reuert. decis. 221. Campan. resolut.
4. num. 11. D. Consil. de Rosa add. cap. 1.
num. 13. D. Consil. Altimar. de nullit.
tom. 1. rubr. 4. quæst. 9. num. 36. Nicolin.
in prax. crim.* & ibi *D. Scoppa in add. n.
213. Maioran. in op. prax. crimin. lib. 1.
cap. 14. n. 36. de Angel add. cap. 94. n. 12.*

Verùm Neotericis Iurisconsultis ni-
198 mis rigorosum huiusmodi Statutum
visum est, & mirabilem *Vinij dec. 117.*
asserẽtem, osculum in hoc Regno pœ-
na mortis puniri, clamat *Nicol. Henne-
lius de iure dotalij pag. 305.* illamque
desijsse in Regno, indicat *Ricc. collect.
2185.* durum quidem videtur ob pu-
rum purum osculum hominem capite
mulctare. Vnde Pisistratus Athenien-
sium Tyrannus, cum Iuuenis filiæ in
pu-

publicum excunti oſculum dediſſet,
& Mater ad mortẽ Iuuenem expete-
ret,reſpondit:*Si illi,qui nos amant,odio
habemus, quid faciemus ijs, qui nos ode-
runt*,ex *Valer.Max.lib.5.cap.1*.referũt
*Raynal. cit. loc. Carol. Rota de priuileg.
mulier.cap.1.n.208.Roſa cit.cap.1.n.13.*
Quamobrem mulctam hanc pro varijs
caſuum circumſtantijs variè moderati
ſunt,vt mox diximus, *& Affl.in cit.dec.
276.*monuit Regẽ,vt iuuenem ex Vr-
be Sarni,qui in via publica amplexus,
oſculatuſque fuerat mulierem vocife-
rantem, nonniſi exilio damnaret, *Affl.*
laudat *Peguer.deciſ.Cathal.7.* Neque
199 obſtat,poſt *Afflictum* promulgatam
cit. Prag. 1. quæ huic crimini pœnam
mortis imponebat. Nam ante ipſum
Afflictum, qui à Conſilijs fuit Regi
Federico, qui Ferdinando ſucceſſit ad
annum 1407. ſeuerior extabat lex in
laudato Capitulo Regis Roberti, qui
ad annũ 1309.Regni clauum tenebat,
*Frecc. de ſubfeud. lib. 1. tit. de antiqu.
Statu Regni n.33.*ac illa verba in *cap.*a-
dicta:*Acculeos exiſtimet irremiſsibilitèr
ſenituros*, indicare vltimũ ſupplicium,
quicquid dixerit *Mutius Gauzella*
apùd *Thor. alleg. 44. in C. rer.iudicat.*
notat *D.Conſil.Roſa cit.cap.1.n.12.*Nec
200 refragatur, *Cap.* loqui in Ciuitate,
caſum *Afflict.* extra: ſiquidem illud e-
dictum per totum Regnum poterat
militare: cum lex localis extendi de-
beat ad alium locum, ſi eadem ratio
ſubeſt,*Campagn. in cit. cap. nu.97.Luc.
de Penn.in l.1. C.de collat.donat.lib.10.*
qua de re videndi *Gramm. conſ. crim.
48. num. 3. Vrſill. ad Afflict. cit.deciſ.
276. in princ. Menoch. de arbitr. lib.1.
quæſt.99. num.5. de Franch.deciſ.336.
n.4.*Imò pœna extraordinaria punien-
dum deoſculantem monialẽ,ex *Affl.in
conſt.ſi quis rapere,n.8.*& alijs,notat *Ca-
talan.in tract.de indult.cap.234.n.201.*
Hæc autem non procedunt, vbi
201 cõſtat de ineundo matrimonio trac-
tatus præceſſiſſe: tunc enim oſculum,
muliere conſentiente, neque violen-
tiæ, neque animo iniuriam irrogandi,
ſed vni tribuendum eſt amori, *Hoſt.in
ſumm. de pœnis rapt. fol. 279.Gramm.
conſ.48. S.Anton.1.p.ſumm.tit.18.cap.
vnic.* §. *4.fol. 281.Arnon.de differ.int.
ius ciuil.& canon.differ.7.*Nihilominus
in hoc etiam caſu ſua non leui pœna
dignum videtur; Etenim qui hyme-
næos amat, & vxorem anhelat, puel-
lam à ſuis conſanguineis expoſcere
debet,non verò,ijs reluctantibus,nup-
tias celebrare, *Bald. d.l.vnic.num.15.
C.rapt. Virg. Schult. 2. pract.quæſt.71.
Carpzou.Iuriſp.Eccl.lib.2.tit.3.defin.42.*
Vbi verò parentibus inuitis puel-
202 lam, quis oſculetur,cum vnica tanto
dedecori medela ſit, Matrimonium,
vt contrahatur, neceſſe eſt, vtut à Pa-
tre, & conſanguineis id ægrè feratur,
ex *Reg. Rouit.* ſententia in *cit. prag. 1.
num.4.* & ibi *Laganar.* multa adnotat,
& ante *Vrſill. ad Afflict. cit.deciſ.276.
num.5.in fin.* ac impunitatem non ad-
mittit *Raynald.cit.loc.nu.10.* Quamuis
cum Sacri Canones huiuſcemodi ma-
trimonia permittant, meritam ſæpè
pœnam ſic contrahentes effugiant.
Portò nouiſſimè in dubium reuoca-
203 tur in mea Aula,me exiſtente Com-
miſſario, cuinam mulctæ ſubijciendus
ſit, qui, poſt oſculum, & matrimonij
tractatum, iſtud contrahere renuat? in
cauſa Annæ Teſta cum Paulo Paragal-
lo, qui, decreto M. C. fuit prouiſum,
quòd *detineatur in carceribus per quin-
quennium continuum, verùm ſi matri-
monium cum Anna Teſta contraxerit,
remittatur pœna.*A quo decreto vtraq;
pars appellauit,à pœna altera,à mino-
ritate altera. Dicebat Pauli Patronus,
204 oſculum voluntarium nullam de ſe
pœnam mereri, cum nullo à Iure de-
creta ſit,ex deductis à *Farin.de delict.
carn.q.142.n.156.Cabal.reſol.96.n.11.
cent.1.* etiam matrimonij promiſſione,
ſiue donis, vel blanditijs accedẽtibus,
*Leſſ.de iuſt.& iur.lib.2. cap.10.dubit.2.
ex n. 11. dub.3.n.20. & dubit.4.nu.35.
Gabriel Guaſquez tit. de reſtit. cap.3.*§.
1.dub.2.& §.*2. dubit. 1.n.3.R.Sanfelic.
dec.245.n.2.lib.2.* longèque diſparem
205 eſſe rationem inter ſtuprum,& oſcu-
lum: illud enim vtrumque Ius Cano-
nicum, ſimul & Ciuile, & vetat, &
punit, *cap.1.de adulter.* §.*item lex Iulia*

Iuſt.

Inst. de publ. iudic. l. 1. §. qui verò, ff. de
extraord. crimin. Clar. §. stuprum, nu. 3.
Fontanel. da pact. nuptial. claus. 5. glos.
5. p. 1. num. 21. Guttier. canon. 99. cap. 37.
num. 11. Amaia in trib. lib. G. tit. de iur.
fisc. num. 65. Berlich. concl. 38. num. 15.
Carpzou. in prax. crim. quæst. 68. Cornel.
Neostad. decis. 52. Thesau. decis. 3.

Equidem verò nullum inter ipsa di-
206 scrimen agnoscitur; vtroque etenim
non leuis iniuria consanguineis, ac fa-
miliæ irrogatur; nec voluntarium, sed
saltim interpretatiuè violentum di-
cendum est osculum, quod sub spe, ac
promissione matrimonij datum est;
quandoquidē vbi matrimoniū non se-
quatur, ob indelebilem illam inustam
notam puella nouo coniugi reperien-
do impar omninò est: nam per oscu-
lum maculatur decus virginalis pudo-
ris, *Campag. in cap. Regis Roberti, Vt sine*
mortalis peccati, num. 67. qua amissa
nil boni esse potest. Illud dimidium
est adulterij, & huius pœna punitur,
Sylu. nuptial. lib. 4. num. 77. pag. 138.
quam laudat *Vrsill. ad Afflict. decis.*
276. num 8. Boeck disquis. 5. p. 6. & pro-
inde pro medietate est quasi caro cor-
rupta, *Sebast. de Neapo. in consuet. quar-*
tam autem, de iur. quarta, in glos. verbo
à quondam viro, col. 4. num. 29.

Ob osculum propterea Mulier amit-
207 tit dotem, *Bald. in cap tua de procurat.*
Diaz. latè *reg. 216 p. tom. Clar. §. adul-*
teriū, n. 16. Harprect. de publ. indic. to. 4.
§. itē lex Iulia, de adult. Bocer. de adult.
pag. 145. Cauall. q. 709. Merend. lib. 6.
controu. cap. 14. Ad rem *Menoch. lib. 5.*
præsump. 41. n. 33. Berlich. conclus. 27. n.
70. tit. de pæn. post *Farinac. Basilico dec.*
22. nu. 5. Zanger. de tortur. cap. 2. n. 212.
Botther. de tortur. cap. 3. num. 113. Ioan.
Pferffen. in tract. de cōfess. disquis. 1. n. 27.

Puella à suo Sponso osculata, illo
præmortuo, lucratur medietatem ante-
phati, & donatorum, *de Frāch. dec. 503.*

Vnde renuentem matrimonium
208 cōtrahere pœna extraordinaria pro-
culdubio mulctādum, concludunt *Præ-*
sul Campanil. in diuers. Iur. Canon. rub.
1. de Sacram. in gen. ex nu. 52. Reg. de
Marin. quot. resol. lib. 1. cap. 266. Gon-
zal. in cap. ex literis, de sponsal. Sperell.
decis. 18. Basilico decis. 22. num. 26. ex
Lup. de illegit. commen. 1. §. 5. num. 112.
pag. 9. D. Consil. de Rosa cit. cap. 1. am-
plians *nu. 3.* etiam si matrimonij pro-
missio facta sit sub dotis conditione:
nam priùs est contrahendum matri-
monium, inde de dote tractandum, ex
Ricc. decis. 195. cum voluntarium, &
non coactum sit matrimonium, ad
quod ipsemet se ipsum arctauit, *Gl. in*
cap. ex literis, vers. hic posuit, de sponsal.
& matrim. ac pulchrum casum recen-
set *Campanil. cit. diuers. rub. 12. cap. 16.*
n. 84. Fontanel. to. 1 decis. 278. ex nu. 15.
Pēdet decisio in S. C. in Bāca de Alexio.

In alia simili thesi agitata annis e-
209 lapsis in Senatu, perpēdebat vnus ex
DD. Consiliarijs, esse grauiùs crimen,
si osculum fuerit datū in domo Patris,
vel consanguineorū, etiam voluntariū,
ex multis, præsertim ex *Aluar. in cap.*
1. §. item fidelis. n. 3. quib. mod. feud. amitt.
qui firmans, vt ad finem amittendi feu-
dum ex concubitu cum sorore, neces-
se est, vt illud in domo Domini fiat,
inde notat, ex qualitate loci delictum
grauius reddi, & alium adducit con-
similem *tex. in cap. 1. §. rursus, quæ sit*
prima caus. benef. amitt. ibi: *Aùt sorori*
adhuc in domo manenti, & re vera cum
in feudis hi duo *tex.* sic conformitèr
hæc verba *in Domo* apposita conti-
neant, est cēsendum cum mysterio ap-
posita fuisse; Geminatio enim ma-
210 gnam inducit scientiam, deliberatio-
nem, ac mentis perseuerantiam, *cap. si*
quis iratus 2. quæst. 1. nec error, de quo
ibi per *Isern. & Glos. feudalem* est præ-
sumendus, *Glos. in cap. ex literis, verb.*
admonitus, de diuort. nec *Isern. in d. §.*
rursus, aduersatur eius lecturæ, *de Do-*
mo, prout facit *in d. §. item fidelis;* sed
transit cum illa met *tex.* lectura *nu. 17.*
solùm dicit, quòd erat in capillo, non
dùm nuptui tradita, & ibi declarat,
quòd hoc verbum *In capillo*, est Lom-
bardum, & quòd in Bononia dicitur
Pulzella, & communitèr vadunt im-
bindatæ, & ibi *Liparul.* dicit, imbin-
datæ, quod Neapoli dicitur *la bionda*;
& ratio, qua mouetur lex feudalis ad
feu-

feudi amissionem pro adulterio, seù stupro in domo Domini, magis quàm alibi, nititur *tex.* laudato ab *Isern. in d. l. quod ait*, §. *quare*, vbi Legislator maiorem iniuriam putauit, quòd in domo sua; vel generi adulterum filia induxerit, nec refert responsio eiusdem *Isern.* vt scilicèt *in tex.* ciuili ideò determinatur ad finem occidendi: nam lex communis in eo prouisionem fecit, in quo facere poterat, & sicuti ibi in *l. Iulia, de adulterijs*, ad finem, vt impunè occidere filiam potuisset, de quo ibi erat hæsitatio, voluit, vt in domo sua, vel generi, non autem alibi, ex ratione legis, quæ ibi, & non extrà, maiorem iniuriam à filia recepisse dicit; ità etiam lex feudalis, in qua quærebatur de amissione feudi ad locum respicere voluit, sicuti lex ciuilis, quò ad occisionem illum respexit, & pro hac alea ipse *Aluar.* dicit facere *Gl. in cit. cap. 1. §. similitèr, in verb. sciens, in fin.* vbi similitèr ratione loci illam affert rationem, de qua in *add.* §. *quare.*

Verùm *Isern. in mem.* §. *Si Fidelis*,

211 adducens *tex. in cap. 1. qualit. iur. deb. Dom. Vasal. fidel. & cit. cap. 1. §. rursus, qua fuit prim. caus. benef. amitt.* vt ostenderet, quòd licèt ibi annuat feudum amitti, si cum sorore, &c. Domini concubuerit, hæc ità obtinent, si in domo Domini maneat, tamen etiam si extrà ipsius Domini domum concubuerit, adhùc feudi amissione mulctari, dicit ibi de *Isern.* cuius non meminit *Aluar. indic. loc.* illud enim iusiurandum emissum de conseruando Domini honore, non circumscribitur loco, scilicèt in loco Domini, qui è contrà infeudationem Vasallo factam firmam tenere in omni loco debet, & paulò superiùs dixit cum *Glos.* quòd illa verba: *In domo*, sint superflua, vel posuit quantum ad hoc, an in domo sua repertum interimere quoque possit, an non? cum maior inferatur Domino iniuria in propria domo, quàm extrà, *l. quod ait*, §. *quare, ff. ad l. Iul. de adult.* & locus delictum auget, §. *atrox, Inst. de iniur. l. aut facta*, §. *locus ff. de pœn. Gl. in c. 1. lit. K. de pac. ten. & c. Isern.* insequitur *Affl. ibidem n. 20. & in fin.* aduertit illic à II. CC. legi illa verba: *Maximè si in domo Domini*, multaq; adnectit, quòad materiã loci, an in libello inseri debeat, siue in pecuniarijs, siue capitalibus causis.

Hinc minus delinquit, qui cogno-

212 scit mulierem ad se veniẽtem, quàm si ad eam vadat, quoniam aliquantulum excusatur incitatus à re, vel persona, cum qua, vel super qua deliquit, *Ias. in add. ad Christoph. Parc. in §. amplius quoque, col. 2. Inst. de rer. diuis.* ait ex *Cyno* dicente *in l. 1. C. de rap. virg.* quod non est vir ita senex, ac ità exuccus, qui non amet fœtus, etiam vllissimæ mulieris, si ipsum illa deprehendit, refert *Campagn. in add. cap. vt fine mortalis peccati*, & quidèm mulieres, proh dolor! sæpè sæpiùs mareriam se amandi, etiam nutibus, & actibus dare solent, vt clamat *Rex Robert. in mem. cap. vt fine mortalis, verbo, & quia mulieres, num. 17.* in ordin. *Campagn.* & quam propensæ sint mulieres ad libidinem? auctoritatibus, & exemplis clarescit apùd *Campanil. in cit. diuers. iur. canon. rub. 11. cap. 6. ex nu. 33. Pisan. ad Gaet. in rit. R. C. rubr. 1. ex nu. 54.* qui quippe Campanilis mulierum castitatem extollit *num. 34.* similitèr auctoritatibus, ac exemplis.

Post à me exarata *n. 12.* super arti-

213 culo præcedentiæ inter Iudices M. C. V. & Rationales R. C. Summariæ, certior pleniùs factus de consultatione acta sub die 6. Maij 1689. Excell. Domino à suo Collaterali Consilio, visis vtriusque Tribunalis relationibus, & de ijs, quæ Prorex statuit ea in re, operæ pretium duxi, consultationis tenorem pro facti veritate adamussim hic referre. Cum iam probè perpensum, discussumque sit, quod expositum est, tàm pro Tribunali Regiæ Cameræ, quàm pro M. C. Vicariæ, Collateralium Ministrorum iudicium est; oportere, vt semper, ac Magnifici Rationales Regię Camerę conueniunt, associanturq; cum suo Tribunali pręcedant Magnificos Iudices M. C. Vicariæ: cum certum, exploratumque sit, illud Tribunal huic præstate. Nihilo-

lominus cum in dubio positum sit, quibusnam in casibus prædicti Magnifici Rationales conuenire debeant, associarique cum suo Tribunali, Collaterales Ministri adhùc super hac re suspensi deliberant, vt certam pro praxi regulam statuant; & in præsenti quidem, dum funus Reginæ nostræ Dominæ est celebrandum, cum compertum sit, Eminen. Cardinalem de Aragona Protegem in proximè superiori funere gloriosæ memoriæ Philippi Quarti ratum habuisse, quòd prædicti Magnifici Rationales non interessent; poterit paritèr Excellentiss. noster Protex pro sua benignitate annuere, vt idipsum in præsenti fiat, donèc certa fuerit hac in re regula præfinita. Hæc Supremus Regni Areopagus, cuius votum insequutus fuit Excell. Pro Rex, vt ibidèm indicaui, Et in equitatu non interuenisse Rationales colligitur, ac quoque eruitur ex *Consil. Regg. de offic. tit. de elect. quinque, vel sex nobil.* §. 4. *num.* 26. *& tit. de praced. int. Senat. Suprem. à Later. Consil.* §. 1. *& Luca in addit. ad obseru. Pras. de Franch. decis.* 548. qui illius ordinem describunt.

En tibi, Amice Lector, quartum tandèm, qualiscumq; laboris mei, Tomum. Habes in eo elucubrata iam, & expleta in vndecim supra trecentos Magnæ Curię Vicarię *Ritus* Commentaria: Ea tibi profutura non nihil, vel ex hoc maximè confido, quòd hoc die secundo Iulij 1692. auspicatissima nimirùm Cœli Reginæ à Gratijs nuncupatæ luce, in lucem prodeant. Qui enim ab immenso gratiarum Mari, Mariæ scilicèt, è sinu, vel gratiæ guttulam, laborem in hunc meum non sperem effluxuram, vt à te certè gratijs non inuitis acceptetur? etenim, vt ipsa Domina Patrona, ac Duce id opus, ingenij ope penè nulla, & corporis, quà œconomicorum, quà forensium negotiorum mole pressi, perexigua valetudine peregi; ità ipsiusmet Dominæ fauore, ac patrocinio, idipsum legenti tibi, commodum, ac leuamen aliquod in rebus pro Foro gerendis allaturum, spero. Tantæ Reginę patrocinium totoquidem meę vitæ curriculo, sed in hoc potissimùm explendo opere expertus, confido fore, vt labor hic meus tibi accidat non ingratus. Accedit, quòd cum hac ipsa luce expectatissimus aduenerit Nuncius, referens, Vulpianum, vulgò dictum, Magnum Varadinum, captum tandèm in Hungaria, fusosque Austriacis ab armis Turcas, accipio, agnoscoque bonum huic meo labori omen, quo sperem certò futurum, vt eadem Armorum, Pacisque inter Christicolas Præses, Mundi Domina Deipara, sicut armis non defuit, ità meis hisce scriptis inter forensia dissidia pacem inferentibus, nec defutura sit. Tua igitùr humanitas illud perhumanitèc accipiat, ingeniosæque Apis more, ac modo, carptim, summatimque, si quæ repererit sibi commoda, decerpat; quæ verò informia, suoque minus ingenio digna, iniurioso ne dente arrodat, ne pede proruat; sed Auctori suo (inculto veluti, ac rudi solo Apes stirpes, & gramina) intacta relinque. Quoties enim innumeris distentus curis, quæ occurrebant, calamo commisi, quin vacaret ea maturiùs percurrere, & altiùs pertractare? Quamobrem si quidquam fortè Sanctæ Matris Ecclesiæ Dogmatibus minus cohærens occurrerit, & ferro, & igni perinde, ac vepres addicito, vt ipse ex animo addictum volo. Illudque animaduertas, velim, me pluribus in controuersijs, rationum momenta inuicem sibi aduersantia referentem, meam in ijs decidendis sententiam consultò tacuisse, nè votum meum in ijsdem pro Magistratu, quo fungor, datum, aùt in similibus dandum, contrà legum præscripta manifestarem. Menda demum, quibus plurimùm scatet, Typographi incuriæ, meisque curis, ac tricis, pro tua benignitate condona. Vale.

FINIS.

INDEX,

SEV

SYNOPSIS ALPHABETICA

RERVM, AC VERBORVM OMNIVM,

Quæ in hoc Quarto, & Vltimo libro Commentariorum ad Ritus M. C.V. interseruntur.

Notula prior Ritum, posterior numerum marginalem, postrema verò paginam indicat.

I N D E X.

Aduo-

INDEX.

Ar-

Baiu-

I N D E X.

Ba-

I N D E X.

Et

Cap.

Ad

I N D E X.

Cessionarius.

quo-

Dam-

De-

De-

Dignita-

Ef-

INDEX.

Nou-

I N D E X.

Exe-

Plu-

I N D E X.

Fi-

n.in

Ad

Homo.

In-

I N D E X.

INDEX.

In-

INDEX.

Me-

Mu-

Ad

Pœnitentia.

Petitorium,

Petrus.

Ponens, Positio.

Possessio

Pos-

INDEX.

I N D E X.

I N D E X.

Si-

I N D E X.

INDEX.

INDEX.

pa-

non

Vni-

INDEX.

FINIS.